နာမာနံ သမုစ္စယော ဒွန္ဒော ၃၂၉။ **ကေဝိဘတ္တိကာနံ**– တူသောဝိဘတ် ရှိကုန်သော၊ **နာမာနံ**– တို့၏၊ **ယောသမုစ္စယော** – အကြင်ပေါင်းစည်းအပ်သော အနက်သည်၊ (အတ္ထို)၊ **သော**–ထိုပေါင်းစည်းအပ်သော အနက်သည် **ဒွန္ဒသညော**– ဒွန် အမည်ရှိသည်၊ **ဟောတိ**၊ **စန္ဒိမာစ**–လလည်း၊ **သူရိယောစ**–နေလည်း၊ **စန္ဒိမ သူရိယာ**– လ,နေတို့၊ **သမဏောစ ဗြာဟ္မဏောစ သမဏဗြာဟ္မဏာ**– ရဟန်းပုဏ္ဏားတို့၊ **သာရိပုတ္တောစ မောဂ္ဂလ္လာနောစ သာရိပုတ္တ မောဂ္ဂလ္လာနာ**– တို့၊ **ဗြာဟ္မဏောစ ဂဟပတိကောစ ဗြာဟ္မဏ ဂဟ**–

၃၂၉။ နာမာနံ။ ။ နာမာနံ သမာသော ယုတ္တတ္ထောသုတ်မှ "နာမာနံ" ပုဒ်ကို လိုက်စေလျှင် ပြီးကောင်းလျက် "နာမာနံ" ဟုထပ်၍ ဆိုခြင်းကြောင့် "နာမ် ၂ ပုဒ်သာမက, ၃ ပုဒ် ၄ပုဒ် စသော နာမ်ပုဒ်အများလည်း ဒွန်သမာသ် ဖြစ်နိုင်၏" ဟုပြရခြင်း အကျိုးရှိ၏၊ မှန်၏– တိပဒဗဟုဗ္ဗီဟိ တိပဒကမ္မဓာရဲ့ စသည်ဖြင့် အခြား သမာသ်များ၌လည်း နာမ် ၃ ပုဒ် သမာသ်တွဲပုံကို တွေ့ရ၏၊ သို့သော် ထို တိပဒဗဟုဗ္ဗီဟိ– တိပဒကမ္မဓာရဲတို့ကို ဆရာအချို့သာ လက်ခံကြ၏၊ ဤ ဒွန် အရာ၌ကား နာမ်ပုဒ်အများ၏ သမာသ်စပ်ခြင်းကို ဆရာတိုင်းပင် လက်ခံကြသည်။ [နာမာနံ သမာသောတိ အဓိကာရေပိ ပုန "နာမာနံ သမုစ္စယော"တိ နာမဂ္ဂဟဏကရဏံ ဗဟူနမ်ဓိ သမာသသမ္ဘဒဿနတ္ထံ။ (ရူ–ဋီကာ)။]

ကေဝိဘတ္တိကာနံ။ ။ဤပါဠိဖြင့် "အချို့သော သမာသ်များ၌ ရှေ့ပုဒ် ပဌမာ– နောက်ပုဒ်၌ ဝိဘတ် ၇ သွယ်စသည်ဖြင့် ရှေ့ပုဒ် နောက်ပုဒ်တို့ ဝိဘတ်မတူသော်လည်း သမာသ်ဖြစ်ကြ၏၊ ဤ၌ကား တစ်ဝါကျတည်း၌ ဝိဘတ် တူသော နာမ်ပုဒ် များကိုသာ ဒွန်သမာသ်စပ်နိုင်သည်" ဟုပြသည်၊ ထို့ကြောင့် "သာရိပုတ္တ မောဂ္ဂလ္လာနာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တိ"၌ ဒေသေန္တိ၌ စပ်ဖို့ရာ ပဌမာဝိဘတ်ချင်း တူကြ၍ "သာရိပုတ္တောစ မောဂ္ဂလ္လာနောစ"ဟု ဝါကျမထားဘဲ "သာရိပုတ္တ မောဂ္ဂလ္လာနာ" ဟု ဒွန်သမာသ် ထားနိုင်သည်၊ "သာရိပုတ္တ မောဂ္ဂလ္လာနေ အာမန္တေသိ" ဤ၌ အာမန္တေသိ ကြိယာဝယ် ကံ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ဖို့ရာ ဒုတိယာ ဝိဘတ်ချင်း တူကြ၏၊ ထို့ကြောင့် "သာရိပုတ္တံစ မောဂ္ဂလ္လာနံစ" ဟုဝါကျမထားဘဲ "သာရိပုတ္တ မောဂ္ဂလ္လာနေ"ဟု ဒွန်သမာသ်ဖြင့် ထားသည်၊ ဤသို့လျှင် "စာစပ်ရာတူမှ–ဝိဘတ်တူနိုင်, ဝိဘတ်တူမှလည်း ဒွန်သမာသ်ဖြစ်နိုင်သည်" ဟုမှတ်ပါ။

မှတ်ချက်။ ။"ကေဝိဘတ္တိကာနံ"ဟု ဆိုသောကြောင့် ဝိဘတ်တူမှသာ ပဓာနတည်း၊ ဝုစ်ကား တူတူ–မတူတူအရေးမကြီး၊ ထို့ကြောင့် သားအများသမီး တစ်ယောက်ကို "ပုတ္တာစ ဓိတာစ ပုတ္တဓိတရော"ဟုလည်းကောင်း, သားသမီးအများ မယား တစ်ယောက်ကို "ပုတ္တာစဒါရောစ ပုတ္တဒါရော"ဟုလည်းကောင်း သမာသ်တွဲနိုင်သည်။

ပတိကာ–တို့၊ ယမောစ– ယမမင်းလည်း၊ ဝရဏောစ– ဝရဏနတ်လည်း၊ ယမ ဝရဏာ–တို့၊ ကုဝေရောစ– ကုဝေရနတ်လည်း၊ ဝါသဝေါစ– ဝါသဝနတ်လည်း၊ ကုဝေရ ဝါသဝါ–တို့၊ ဒွန္ဒက္ကစ္စနေန– ဒွန်ဟူသော ဤအမည်ကို ပြုခြင်းဖြင့်၊ ပေ၊ ဒွန္ဒဘဝါ– ဒွန္ဒဘဝါသုတ်၌ ဒွန်ဟု ဓေါဓေါရခြင်း အကျိုးရှိ၏။ (၃၅၇)

ယော သမုစ္စယော, သော ဒွန္ဒသညော။ ။"နာမာနံ+သမုစ္စယော" ၌ နာမာနံအရ "သမဏော+ဗြဟ္မာဏော" စသော နာမ်ပုဒ်ရ၍ သမုစ္စယောအရ ထိုနာမ်ပုဒ်တို့၏ အနက်ရ၏၊ "ရဟန်း+ပုဏ္ဏား" ဟု ကွဲပြားနေသော အနက် ၂ ပါးကို "ရဟန်း ပုဏ္ဏား"ဟု တစ်တွဲတည်း တစ်နက်တည်းဖြစ်အောင် ပေါင်းစည်းခြင်း ကြိယာကို လည်းကောင်း, ပေါင်းစည်းအပ်သော "ရဟန်းပုဏ္ဏား" ဒြပ်ကိုလည်းကောင်း အနက်ဟုဆိုသည်။ [သမုစ္စီယတေ–ပေါင်းစည်းအပ်၏၊ ဣတိ သမုစ္စယော–မည်၏၊] ဤသို့ "သမုစ္စယော"အရ အနက်ရသော်လည်းသမာသ်တွဲသောအခါ အနက်ကို တွဲ၍မဖြစ်သောကြောင့် "သမဏော+ ဗြာဟ္မဏော"စသော သဒ္ဒါကိုသာ သမာသ်တွဲစပ်ရသည်၊ ဥပမာ– "အဂ္ဂိသိနိ" သုတ်၌ အဂ္ဂိဿအရ မီးဟူသော အနက်ကို ယူ၍ မဖြစ်သောကြောင့် အဂ္ဂိသဒ္ဒါကိုသာ ယူရသကဲ့သို့တည်း။[သမုစ္စယော သမာသောတိ အတ္ထော ဝုတ္တော၊ တထာပိ အတ္ထေ အသမ္ဘဝါ တဒတ္ထသဒ္ဒေယေဝ ဘဝတိ၊ ယထာ–အဂ္ဂိသိနိ၊ ..... ရူဋီကာ။]

အမှာ။ ။ဒွန္ဒအမည်ရခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်းကောင်း, ဤဒွန်သမာသ်၌ ၂ ပုဒ်တွဲလျှင် ၂ နက်ရ, ၃ ပုဒ်စသည်တွဲလျှင် ၃ နက်ရ– စသည်ရပါလျက် ဧကတ္တိဘာဝ (တစ်နက်တည်းဖြစ်ရကြောင်း)ကိုလည်းကောင်း ရူပသိဒ္ဓိ၌ တိုက်ရိုက် ပြထားပြီ။

သမုစ္စည်းအနက်။ ။ဒွန်သမာသ်ကို စတ္ထသမာသ် (စသဒ္ဒါ၏ အနက်ရှိ ရှိသောသမာသ်) ဟုလည်း ခေါ်၏၊ စ သဒ္ဒါ၏ အနက်ကိုကား "သမုစ္စည်း အနက်" ဟုခေါ်သည်၊ သမုစ္စယနံ– ပေါင်းစည်းခြင်း၊ သမုစ္စယော– ပေါင်းစည်း ခြင်း၊ "သမဏော စ ဗြာဟ္မဏောစ"ဟု ရှိရာ၌ သမဏောစ– ရဟန်းလည်း, ရဟန်းလဲ, ရဟန်းရော"ဟု ဆိုသဖြင့် ရဟန်းချည်းမက, ရဟန်းအပြင် အခြား အနက်ရှိသေးကြောင်း သိသာ၏၊ ထိုသို့ သိသာအောင် စသဒ္ဒါက အခြားအနက် ကို ပေါင်းပေး စည်းပေးသည်၊ ဗြဟ္မဏောစ၌ စသဒ္ဒါကလည်း ပုဏ္ဏားအပြင် အခြားအနက်ကို ပေါင်းစည်းပေး၏၊ ဤသို့လျှင် ရဟန်းအနက်ပေါ်၌ ပုဏ္ဏား အနက် ပါဝင်လာအောင်, ပုဏ္ဏား အနက်ပေါ်၌လည်း ရဟန်းအနက် ပါဝင် လာအောင် ပေါင်းပေးခြင်း အနက်, (ရဟန်းအနက်နှင့် ပုဏ္ဏားအနက် ၂ ခုကို တစ်စုတစ်စည်းတည်းဖြစ်အောင် ဆည်းပေးခြင်းအနက်)သည် သမုစ္စယတ္ထမည်၏။ [စုမိစည်းလုံးမိအောင် ပြုခြင်းကို "ဆည်း"ဟု ခေါ်၏၊ ဥပမာ ကွဲအောင်ပြုခြင်းကို

"ခွဲ"ဟု ခေါ်သကဲ့သို့တည်း၊ ပုဂ္ဂိုလ်၏ ပယောဂ မစိုက်ဘဲ ပြီးသော "ကွဲ, ကျ, ပြတ်, ကျက်" စသော ပထမအက္ခရာဖြင့် သုံးစွဲရသော ကြိယာများဝယ် ပုဂ္ဂိုလ်၏ ပယောဂပါလာရာ၌ "ခွဲ, ချ, ဖြတ်, ချက်" စသည်ဖြင့် ဒုတိယအက္ခရာဖြင့် သုံးစွဲရိုးရှိသည်၊ ထို သမုစ္စည်းသည် ကေဝလသမုစ္စည်း, အန္ဝာစယသမုစ္စည်း, ဣတရေတရယောဂ သမုစ္စည်း, သမာဟာရသမုစ္စည်း ဟု ၄ မျိုးရှိ၏။]

ကေဝလသမုစ္စည်း။ ။ပြအပ်လတ္တံ့သော အန္ဝာစယ၏ လက္ခဏာနှင့် မရောသော သမုစ္စည်းသည် "ကေဝလသမုစ္စည်း" မည်၏၊ ကေဝလော–အန္ဝာစယသဘောနှင့် မရောမယှက် သက်သက်သန့်သန့် ဖြစ်သော+ သမုစ္စယော– ပေါင်းဆည်းခြင်းတည်း၊ ကေဝလသမုစ္စယော–ခြင်း။ [ဣတရေတရ, သမာဟာရတို့မှာ ကေဝလသမုစ္စည်းမှ ဖြာသွားသော သမုစ္စည်းအထူးတို့ဖြစ်၍ ကေဝလသမုစ္စည်းနှင့် သဘောတူပင်ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ကေဝလသမုစ္စည်းကို "ဣတရေတရ–သမာဟာရ သဘောတို့နှင့် မရော"ဟု မဆိုထိုက်၊ "ဣတရေတရယောဂေါ သမာဟာရောစ သမုစ္စယဿေဝ (ကေဝလသမုစ္စည်း၏ပင်) ဘေဒေါ"..... မောဂ္ဂလ္လာန် ပဋိကာ။]

ပုံစံကား။ ။ဤ ကေဝလသမုစ္စည်း၏ ပုံစံကို "စိဝရံ ပိဏ္ဍပါတံစ, ပစ္စယံ သယနာသနံ အဒါသိ" ဟု ရွှဲ၍ ထုတ်၏၊ ပိဏ္ဍပါတံစ၌ စသဒ္ဒါတစ်ခုသာ ပါခြင်းမှာ ဂါထာဖြစ်သောကြောင့်တည်း၊ "စိဝရံ စ ပိဏ္ဍပါတံ စ သေနာသနံ စ ဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရံစ အဒါသိ" ဟုဆိုလိုသည်၊ တစ်ဝါကျတည်း၌ ပုဒ်တိုင်းမှာ စမပါဘဲ အစတစ်ပုဒ်၌ဖြစ်စေ အဆုံးတစ်ပုဒ်၌ဖြစ်စေ အလယ်တစ်ပုဒ်၌ဖြစ်စေ စသဒ္ဒါပါလျှင် ဒီပကနည်းဟုမှတ်၊ ကေဝလသမုစ္စည်း ချည်းတည်း။

ဆည်းပုံအမျိုးမျိုး။ ။(၁) ဤ ကေဝလသမုစ္စည်း၏ ဆည်းပုံသည် ကြိယာတစ်ခုတည်း၌ ကာရကဗြပ်အများကို ဆည်းသော ကြိယာဒဗ္ဗသမုစ္စည်းလည်းရှိ၏၊ ပုံစံကား–"ဗုဒ္ဓံ ဂုရုံစ ဘဇသေ= ဘုရားကိုလည်းကောင်း ဆရာကိုလည်းကောင်း ဆည်းကပ်လော"ဤ၌ "ဘဇသေ"ဟု ကြိယာတစ်ခုတည်း၌ ဗုဒ္ဓံ ဂရုံဟု ကမ္မကာရက (ဘုရားဗြပ်နှင့် ဆရာဗြပ်) ၂ မျိုးကို ဆည်း၏၊ စိဝရံပေ၊ အဒါသိ" ၌လည်း နည်းတူ။

(၂) ဗြပ်၌ ကြိယာအများကို ဆည်းသော ဒဗ္ဗကြိယာသမုစ္စည်းလည်းရှိ၏၊ ပုံစံကား–"ဒေဝဒတ္တော ဘုဉ္ဇတိ တိဋ္ဌတိ ပစတိစ=ဒေဝဒတ်သည် စားလည်းစား, ရပ်လည်းရပ်, ချက်လည်းချက်၏"တည်း၊ ဒေဝဒတ်ဗြပ်တစ်ခု၌ စားခြင်းစသော ကြိယာအများကို ဆည်းသည်။

(၃) ဗြပ်ကစ်ခု၌ ဗြပ်အများကိုဆည်းသော ဒဗ္ဗ ဒဗ္ဗသမုစ္စည်းလည်းရှိ၏၊ ပုံစံကား "ရညော ဂဇော စ အဿောစ= မင်း၏ဆင်နှင့်မြင်း"တည်း၊ မင်းဗြပ်၌ ဆင်မြင်းဗြပ် ၂ ခုကို ဆည်းသည်။

(၄) ဒြပ်၌ ဂုဏ်အများကို ဆည်းသော ဒဗ္ဗဂုဏ သမုစ္စည်းလည်း ရှိ၏၊ ပုံစံကား– "ပထော သုက္ကော၀ ရတ္တော၀= ပုဆိုးသည် ဖြူလည်းဖြူ နီလည်းနီ၏"တည်း၊ ပုဆိုးဒြပ်၌ဖြူ နီ ဂုဏ် ၂ ပါးကို ဆည်းသည်။

(၅) ဂုဏ်၌ဒြပ်များကို ဆည်းသော ဂုဏဒဗ္ဗ –သမုစ္စည်းလည်းရှိ၏၊ "ရတ္တော ပထော၀ ကုဏ္ဍလ၀= အနီသည် ပုဆိုးလည်းဟုတ်,နား၀တောင်းလည်း ဟုတ်၏" အနီဂုဏ်၌ ပုဆိုးဒြပ် နား၀တောင်းဒြပ် ၂ ခုကိုဆည်း၏၊ ဤဆည်းခြင်း အမျိုးမျိုးသည် ကေ၀လသမုစ္စည်းချည်းတည်း။

အန္ဓာစယ သမုစ္စည်း။ ။ "အနု + အာစ်ယနံ– နောက်ထပ် စည်းခြင်း (နောက်ထပ်ဆည်းခြင်း) သည်၊အန္ဓာစယော–မည်၏" နှင့်အညီပထမတစ်၀ါကျ ၊ကိုလိုရင်းပဓာန အနေအား၀ြင့် ဆိုပြီး၍ နောက်တစ်၀ါကျကို အပဓာန အနေ အား၀ြင့် ဆိုရာ၌ နောက်၀ါကျရှိ စသဒ္ဒါ၏ အနက်သည် အန္ဓာစယမည်၏၊ ပုံစံကား–"ဘိက္ခံ စရ, ဂါ၀ေါစ အာနယ"တည်း၊ [ဘိက္ခံ–ထမင်းကို၊စရ–တောင်းခံလှည့်လည်ချေလော၊ ဂါ၀ေါစ– နွားတို့ကိုလည်း၊ အာနယ– ဆောင်ယူခဲ့လော၊] ဤ၌ ထမင်းတောင်း လှည့်လည်ခြင်း အနက်သည် လိုရင်းပဓာန (မပြု–မနေရသော) အနက်တည်း၊ "နွားတို့ကို ဆောင်ခြင်း"ကား နွား အဆင်သင့် တွေ့မှယူခဲ့ရမည့် အပဓာန အနက်တည်း၊ ဤ၌ ၂ ၀ါကျ ပြထားရာ၀ယ် "ထမင်းတောင်း လှည့်လည်ခြင်း"ဟူသော ပထမ၀ါကျ၏ အနက်သည် နွားဆောင်ခြင်း အနက်ကို လုံး၀မငဲ့ချေ၊ ဒုတိယ၀ါကျ၏ နွားဆောင်ခြင်း အနက်သည်သာ (ထမင်းတောင်းရင်း ဆောင်ခဲ့ရမည် ဖြစ်သောကြောင့်) ပထမ ၀ါကျကို ငဲ့သည်၊ ထို့ကြောင့် ရှေ့၀ါကျ၌ စသဒ္ဒါ တိုက်ရိုက်လည်း မထည့်ရ, လိုက်၍လည်း မပေးရ၊ နောက်၀ါကျ၌သာ စသဒ္ဒါ ပါရသည်။

မှတ်ချက်။ ။လိင်္ဂ နိပစ္စတေ သုတ်၌ ပြလေ့ရှိသော ကြိယာ–၀ါကျ–ကာရက သမုစ္စည်းများလည်း ဤ ကေ၀လသမုစ္စည်းပင်၊ ထိုတွင် ကြိယာ–ကာရကသမုစ္စည်းများကား ပြခဲ့သော ကြိယာဒဗ္ဗသမုစ္စည်း စသည်ပင်တည်း။

တတ္ထဗောဓိနီ။ ။ဘိက္ခံ စရ, ဂါ၀ဠာ–နယ ဣစ္စတြ ဟိ အဒဿနေန ဂါ၀–မနာနယမ္မိ ဘိက္ခံ စရတော့၀ (နွားကို မတွေ့ခြင်းကြောင့် မဆောင်ရသော်လည်း ထမင်းတောင်းကား လှည့်လည်ရမည်သာ)၊ အနာစရံ တု ဘိက္ခံ နံ ဂါ၀–မာနယတိ (ထမင်းတောင်းမလှည့်လျှင်ကား နွားကို ဆောင်ဖွယ်မလို)၊ တထာ စရမ္မိ နာန္တေသိယ ဂါ၀မာနယတိ (ထို့ပြင်– ထမင်းတောင်း လှည့်လည်စေကာမူ တမင်တကာ လိုက်ရှာ၍ နွားကို ဆောင်ဖွယ်မလို, အဆင်သင့် တွေ့မှသာ ဆောင်ရမည့်ကိစ္စ ဖြစ်သည်–ဟူလို) တတော ဘိက္ခာစရဏသော၀ ပဓာနတ္တံ, ဂါ၀ါ–နယနဿ တွ–နုသဒ်ိကတ (ထို့ကြောင့် ထမင်းတောင်းလှည့်ခြင်းသာ လိုရင်း ပဓာနကိစ္စဖြစ်၍ နွားကိုဆောင်ခြင်းကား ဆက်သွယ်ရုံကိစ္စသာ ဖြစ်သည်။)

ပါဠိကျမ်းအချို့။ ။ပါဠိသဒ္ဒါကျမ်း အချို့၌ "ဒါနံဥ ဒေဟိ, သီလဥ ရက္ခာဟိ"ဟု ၂ ဝါကျလုံးမှာစသဒ္ဒါပါသော အန္တာစယပုံစံကို တွေ့ရ၏။ ၂ ဝါကျလုံး၌ စပါနေလျှင် အပြန်အလှန် ဆည်းသော ဝါကျသမုစ္စည်းသာ ဖြစ်၍ ကေဝလသမုစ္စည်းတွင် ပါဝင်လိမ့်မည်၊ ထို့ ကြောင့် "ဒါနံ ဒေဟိ, သီလဥ ရက္ခာဟိ" ဟု နောက်ဝါကျ၌သာ စသဒ္ဒါပါရှိစေ၍ "အလှူပေးရမဲ့ကိစ္စသည် ပဓာနကိစ္စတည်း, ဥပုသ်သီလစောင့်ရမည့် ကိစ္စကား တတ်နိုင်မှ ပြုလုပ်ရမည့် အပဓာနကိစ္စတည်း"ဟု အဓိပ္ပာယ်ယူမှ သက္ကတ ပုံစံများနှင့် ညီညွတ်၍ ကေဝလ သမုစ္စည်းနှင့်လည်း သဘောချင်း ကွဲလွဲမည်။

မြန်မာသုံး။ ။မြန်မာစကား၌လည်း ဤ အန္တာစယအသုံး ပေါများ၏ "ဆရာတော်ကိုပင့်ချေ, ဦးပဥ္စင်းတွေ့လျှင်လည်း ဦးပဥ္စင်းပါပင့်ခဲ့" ဤ၌ ဦးပဥ္စင်း ပင့်ဖို့ကိစ္စမှာ လိုရင်းမဟုတ်၊ "ဆရာတော်ထံ ပါဠိသင်ချည်ဦးမည်, သက္ကတ ကိုလည်း သင်တန်သင်ရမှာပဲ" ဤ၌ သက္ကတသင်ဖို့ကိစ္စမှာ လိုရင်းမဟုတ်၊ "ရေခပ်သွားမယ်, အဆင်သင့်လျှင် ဟင်းရွက်လည်း ခူးခဲ့မယ်" ဤ၌ ဟင်းရွက်ခူးဖို့ ကိစ္စမှာ လိုရင်းမဟုတ်၊ ဤသို့ အဆင်သင့်မှ ပြုရမည့် ဒုတိယဝါကျရှိ စသဒ္ဒါ၏ အနက်ကိုသာ "အန္တာစယ"ဟုခေါ်သည်၊ ထို့ကြောင့် ၂ ဝါကျတွင် နောက် ဝါကျရှိ စ ဟူသမျှကို အန္တာစယဟုချည်း မမှတ်ရ၊ နောက်ဝါကျရှိ အနက်လည်း မပြုမနေရ, ပဓာနဖြစ်နေလျှင် ရှေ့ဝါကျ၏ အနက်ကိုဆည်းသော (သဒ္ဒါသုတ်များ၌ သမ္မိဏ္ဍာနဟု သမုတ်ခံရသော) ဝုတ္တသမုစ္စည်းခေါ် ကေဝလသမုစ္စည်းမျိုးသာ ဖြစ်သည်။

သမာသ်မဖြစ်ပုံ။ ။ ပြခဲ့သော ကေဝလသမုစ္စည်း, အန္တာစယသမုစ္စည်း ၂ မျိုး၌ သမာသ်မဖြစ်၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း– ကြိယာကို ငဲ့စပ်နေရသဖြင့် နာမ် ပုဒ်ချင်း ယုတ္တတ္ထ မဖြစ်သောကြောင့်တည်း၊ ချဲ့ဦးအံ့– နာမာနံ သမာသော ယုတ္တတ္ထောသုတ်၌ ယုတ္တတ္ထသဒ္ဒါသည် "နာမ်ပုဒ်အချင်းချင်း အလျှင်းမငဲ့သော် လည်းကောင်း နာမ်ပုဒ်ချင်းမှတစ်ပါး အခြားပုဒ်ကို ငဲ့လျက်ရှိသော်လည်းကောင်း သမာသ်မဖြစ်ရ"ဟု တားမြစ်ထား၏၊ ကေဝလသမုစ္စည်းဝယ် "ဗုဒ္ဓံ ဂုရုံစ ဘဇေသု"ပုံစံ၌ ဗုဒ္ဓံ ဂုရုံ ဟူသော နာမ်ပုဒ် ၂ ခုသည် ဘဇေသု ကြိယာတစ်ပါးကို ငဲ့လျက်ရှိ၍ ယုတ္တတ္ထမဖြစ်၊ ထို့ကြောင့် "ဗုဒ္ဓဂုရုံ"ဟု သမာသ်မဖြစ်နိုင်၊ ဘိက္ခံ စရ, ဂါဝဥ အာနယ"ဟူသော အန္တာစယပုံစံ၌လည်း ဘိက္ခံသည် စရဏကြိယာ ကိုငဲ့၍ ဂါဝံသည် အာနယနကြိယာကို ငဲ့သောကြောင့် ယုတ္တတ္ထ မဖြစ်ရကား "ဘိက္ခဂဝေါ"ဟု သမာသ်မဖြစ်။– (ရူပသိဒ္ဓိ။)

အကြောင်းတစ်မျိုး။ ။ရူ၌"ကြိယာကို ငဲ့နေရခြင်းကြောင့် ယုတ္တတ္ထမဖြစ်" ဟုသမာသ်မဖြစ်ခြင်း၏, အကြောင်းကိုပြ၏၊ သက္ကတဗျာကရဏ်းတို့၌ကား ဤ

ကေဝလသမုစ္စည်း အန္ဓာစယသမုစ္စည်းတို့၌ နာမ်ပုဒ်တို့သည် အချင်းချင်း မင့်ကြ သောကြောင့် ယုတ္တတ္တမဖြစ် (သမာသ်မဖြစ်)ဟု အကြောင်းပြလိုကြသည်၊ "ဗုဒ္ဓံ ဂုရုံစ ဘဇဿု"၌ ဗုဒ္ဓံသည် ဘဇဿုကြိယာကို ငဲ့၏, ဂုရုံကိုမင့်၊ ဂုရုံလည်း ဗုဒ္ဓံကိုမင့် ဘဇဿုကြိယာကိုသာ ငဲ့သည်– ဟုဆိုလိုသည်။ [ပရံပရနိရပေက္ခဿ အနေကဿ ဧကသ္မိံ သမ္မန္ဓိနိ အန္ဓယော သမုစ္စယော= အချင်းချင်း မင့်သော နာမ်ပုဒ်အများ၏ (ဘဇဿု–ကဲ့သို့သော) တစ်ခုသောစပ်ဖွယ်၌ ဆက်နွယ်ခြင်း သည် ကေဝလသမုစ္စည်း မည်၏၊ ပရံပရနိရပေက္ခဿ အနေကဿ ကြိယာ ဒွယေ အန္ဓယော အန္ဓာစယော= အချင်းချင်းမင့်သောပုဒ်များ၏ ကြိယာ ၂ ခု၌ (စရ, အာနယကဲ့သို့သော ကြိယာ ၂ ခု၌) ဆက်နွယ်ခြင်းသည် အန္ဓာစည်းမည်၏၊ (သုဗောဓနီ)၊ မောဂ္ဂလ္လာန်၌လည်း ဤအဓိပ္ပာယ်မျိုး ပင်တည်း။]

ဣတရီတရယောဂ။ ။ဣတရဿ ဣတရေန ယောဂေါ ဣတရီတရ ယောဂေါ= အခြားတစ်ခု၏ အခြားတစ်ခုနှင့် ယှဉ်စပ်ခြင်းသည် ဣတရီတရ– ယောဂမည်၏။ [ဣကို ဧ အသဝဏ်ပြု၍ "ဣတရေတရ"ဟုလည်း ရှိ၏၊] ကိစ္စ တစ်ခု အားတူနေကြ၍ တစ်ဦးက တစ်ဦးကို အားပြုယှဉ်တွဲရသော သမုစ္စည်း မျိုးတည်း၊ "ဤအလုပ်ကို ယညဒတ်နှင့် ဒေဝဒတ်တို့ ပြုလုပ်ရမည်"ဟု စေခိုင်း ရာ၌ ယညဒတ်သည် ဒေဝဒတ်ဟူသော ဣတရကို, ဒေဝဒတ်ကလည်း ယညဒတ် ဟူသော ဣတရကို ယှဉ်တွဲငဲ့စပ်လျက်ရှိ၏၊ ကြိယာစသော ပုဒ်တစ်ပါးကို မင့်မီ အချင်းချင်းငဲ့တုန်း အခိုက်အတန့်၌ သမာသ်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ဒေဝဒတ်မပါဘဲ ယညဒတ်ချည်းလည်း ထိုအလုပ်ကို ပြုလုပ်၍မဖြစ်, ယညဒတ်မပါဘဲ ဒေဝဒတ် ချည်းလည်း ပြုလုပ်၍မဖြစ်၊ ဤသို့ အချင်းချင်း အားတူမျှ၍ အစိတ်အစိတ် (၂ ဦးလုံး) ပဓာန ဖြစ်သောကြောင့် ဗဟုဝုစ်ချည်းလည်း ရှိရသည်၊ ပုံစံကား– "ဒေဝဒတ္တယညဒတ္တာ, သာရိပုတ္တ မောဂ္ဂလ္လာနာ" စသည်တည်း။

ပဋိကာ။ ။ သော ဧဝ ဟိ အညမညသာပေက္ခာန– မဝယဝဘေဒါ–နုဂ တော ဣတရေတရယောဂေါ (အချင်းချင်း ငဲ့ခြင်းရှိသော ပုဒ်တို့၏ အစိတ် အစိတ် ကွဲပြားခြင်းသို့ အစဉ်လိုက်သော ထို သမုစ္စည်းသည်ပင် ဣတရေတရ ယောဂမည်၏၊) ယထာ– ဒေဝဒတ္တယညဒတ္တေဟိ ဣဒံ ကာရိယံ ကတ္တဗ္ဗံတိ ဥဘောပိ တေ တတ္တ ကာရိယေ အညမညသာပေက္ခာ၊ တထာဟိ တံ ဧကဿာပိ အဘာဝေန နကရိယတိ၊ အဝယဝပဓာနော စာယံ တိ ဗဟုတ္တာ ဗဟုဝစနံ ဘဝတိ။ (မောဂ္ဂလ္လာန်)

သမာဟာရ။ ။ သမာဟာရပုဒ်၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ဒိဂုဿေကတ္တံ သုတ်၌ပြခဲ့ပြီ၊ ဤသမာဟာရသမုစ္စည်းလည်း ကြိယာကို မင့်မီ အချင်းချင်း ငဲ့ခိုက်၌ သမာသ်ဖြစ်၏၊ အနက် ၂ မျိုး ၃ မျိုး စသည် ကွဲပြားနေသော်လည်း ဝဒန္တ ပုဂ္ဂိုလ်က အစိတ်အစိတ် ကွဲပြားနေသော အထည်ဒြပ် အနက်စုကို စိတ်ဖြင့် ဖုံး

ကွယ်ထား၍ တပေါင်းတစုတည်း အနေအားဖြင့် ပြောဆိုအပ်သော အရာ၌သာ သမာဟာရဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဤသမာဟာရဒွန်၌ အပေါင်းအနက်သာ ပမာန ဖြစ်ရကား (ကွဲပြားနေသော အနက်တစ်ရာကိုပင် ပေါင်းစုလိုက်က တစ်ခုတည်း ဖြစ်ရသောကြောင့်) ကေဝုစ်ချည်းသာတည်း။

ပဠီကာ။ ။အညမညသာပေက္ခာနမေဝ တီရော်ဟီတာ– ဝယဝေါဒေါ (ဖုံးကွယ်အပ်သော အစိတ်အစိတ် ကွဲပြားခြင်းရှိသော= ဝဒန္တ ပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်၌ အစိတ်အစိတ် ကွဲပြားနေမှုကို ဖုံးကွယ်ထားသော) သံဟတိပွဓနော (အပေါင်း ပြဋ္ဌာန်းသော သမုစ္စည်းသည်) သမာဟာရာ၊ ယထာ– "ဆတ္တုပါဟန" န္တိ၊ ဣဟ ကတ္ထစိ ကိရိယာယံ ဆတ္တာဒိနော အညမညသာပေက္ခတ္တံ, သံဟတိပွဓာ– နတ္တစေကဝစနံ။

အဏုပ်မုတ်ဖွယ်။ ။အားတူမျှ၍ အစိတ်အစိတ်အနက်တို့ ပမာနဖြစ်လျှင် ဣတရေတရယောဂ, အပေါင်းအနက် ပမာနဖြစ်လျှင် သမာဟာရဟု မှတ်ပါ။ [ဣတရေတရယောဂကိုပင် "အ္ဘသမာဟာရ"ဟုလည်း ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။]

ပုဒ်တစ်ပါး ငဲ့–မငဲ့ အစိုက်။ ။"ဣတရေတရယောဂေါ သမာဟာရောစ သမုစ္စယသေဝ ဘောဒေါ"ဟု မောဂ္ဂလ္လာန်ပဠီကာ ဆိုသောကြောင့် ကြိယာ စသော ပုဒ်တစ်ပါးကို ငဲ့ခိုက် ကေဝလသမုစ္စည်း အမည်ရ၍, ပုဒ်တစ်ပါးကို မငဲ့သည့်အခါ ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ ဣတရေတရယောဂ– သမာဟာရ အမည်ရသည်ဟု မှတ်ပါ၊ ထို့ကြောင့် ဣတရေတရယောဂ ပုံစံဟု ထုတ်ပြထားသော"စီဝရံ ပိဏ္ဍပါတံ" စသည်တို့သည် ကြိယာကို မငဲ့မိအခိုက်၌ "စီဝရ+ ပိဏ္ဍ ပါတောစ+သေနာသန+ ဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရောစ– စီဝရပိဏ္ဍပါတ သေနာသန ဂိလာနပစ္စယ ဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရံ"ဟု သမာဟာရဒွန်၌ သမာသ် အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း, စီဝရ၊ ပေ၊ပရိက္ခာရာ"ဟု ဣတရေတရယောဂ ဒွန်သမာသ်အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း ပါဠိမျာ၌ တွေ့ရ၏၊ ထိုတွင် သမာဟာရ၌ ဝဒန္တ ပုဂ္ဂိုလ်ကအပေါင်းကို ပမာနပြု၏၊ ဣတရေတရ၌ကား အစိတ်ကိုပမာနပြုသည်၊ ထို့ကြောင့် ဣတရေတရ–သမာဟာရ ခွဲမှုမှာ ဝဒန္တ ပုဂ္ဂိုလ်၏ အလိုသာဟုမှတ်ပါ။

စန္ဒီမာစ၊ပေ၊ ဝါသဝါ။ ။ ဤသုတ်၌ ထုတ်ပြအပ်သော ပုံစံများသည် ဣတရေတရယောဂ ဒွန်ချည်းတည်း၊ "စက္ခုသောတံ" စသော သမာဟာရဒွန် သမာသ်များကိုလည်း ဤသုတ်ဖြင့် စီရင်နိုင်သည်၊ ဤသမာသ်၌ ၂ ပုဒ်ဒွန်တွဲလျှင် ၂ ပုဒ်လုံးအနက်ရ၏၊ ထို့ကြောင့် ဥဘယပဒတ္ထ ပမာနသမာသ်ဟု ခေါ်၏၊ ၃ ပုဒ်စသည် တွဲလျှင်လည်း ထိုပုဒ်အားလုံး၏ အနက်ရသောကြောင့် "ဥဘယ ပဒတ္ထ ပမာန" အမည်သည် များရာလိုက်၍ မှည့်အပ်သော ယေဘုယျနည်းတည်း၊ "ဒွန္ဒ=အစုံ။ ဝါ–စုံတွဲ" ဟူသော အမည်လည်း ၂ ခုတွဲ များသောကြောင့် ဆိုအပ်သော ယေဘုယျနည်းပင်။....[ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်၍ တွက်ပါ။]

မဟတံ မဟာ တုလျာဓိကရဏော ပဒေ

၃၃၀။ ဟုလျာဓိကရဏော- တူသော တည်ရာအနက် ရှိသော၊ ပဒေ-ကြောင့်၊ တေသံ မဟန္တသဒ္ဒါနံ- ထို မဟန္တသဒ္ဒါတို့၏၊ မဟာအာဒေသော- မဟာအပ္ပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ မဟန္တောစ- မြတ်သူလည်းဟုတ်၏၊ သော- ထိုမြတ်သူဟူသည်၊ ပုရိသောစ-လည်း ဟုတ်၏၊ လ္လတိ-ထို့ကြောင့်၊ မဟာပုရိသော- မဟာပုရိသမည်၏၊ မဟန္တီစ- မြတ်သူမလည်းဟုတ်၏၊ သာ- ထိုမြတ်သူမဟူသည်၊ ဒေဝီစ- မိဖုရားလည်းဟုတ်၏၊ လ္လတိ, မဟာဒေဝီ- မဟာဒေဝီမည်၏၊ မဟန္တဋ္ဌ- အကြီးလည်းဟုတ်၏၊ တံ- ထိုအကြီးဟူသည်၊ ဗလဋ္ဌ-အားလည်းဟုတ်၏၊ လ္လတိ, မဟာဗလံ- မဟာဗလမည်၏၊ မဟန္တောစ- ကြီးသည်လည်းဟုတ်၏၊ သော- ထိုကြီးသောအရာဟူသည်၊ နာဂေါစ- ဆင်လည်းဟုတ်၏၊ လ္လတိ, မဟာနာဂေါ၊ မည်၏၊ မဟန္တောစ- အများလည်းဟုတ်၏၊ သော- ထိုများသော အရာဟူသည်၊ ယသောစ- အခြံအရံလည်းဟုတ်၏၊ လ္လတိ, မဟာယသော- မည်၏၊ မဟန္တဋ္ဌ- အကြီးလည်းဟုတ်၏၊ တံ- ထိုကြီးသောအရာဟူသည်၊ ပဒုမဝနဋ္ဌ- ပဒုမ္မာကြာတောလည်း ဟုတ်၏၊ လ္လတိ, မဟာပဒုမဝနံ- မည်၏၊ မဟန္တီစ- ကြီး၊ ပေ၊ နဒီစ- မြစ်လည်းဟုတ်၏၊ လ္လတိ, မဟာနဒီ-မည်၏၊ မဟန္တောစ- အကြီးအမြတ်လည်းဟုတ်၏၊ ပေ၊မဏိစ- ပတ္တမြားလည်းဟုတ်၏၊ လ္လတိ, မဟာမဏိ- မည်၏၊ မဟန္တောစ- ကြီးသူလည်းဟုတ်၏၊ သော-သည်၊ ဂဟပတိကောစ- သူကြွယ်လည်းဟုတ်၏၊ လ္လတိ, မဟာဟပတိကော- မည်၏၊ မဟန္တဋ္ဌ- များ၊ ပေ၊ ဓနဋ္ဌ

၃၃၀။ မဟတံ၊ပေ၊ တုလျာဓိကရဏော။ ။ တုလျာဓိကရဏ ဖြစ်ပုံကို ဒွိပဒေ တုလျာဓိကရဏောသုတ်၌ ပြခဲ့ပြီ၊ ထိုသို့ တုလျာဓိကရဏ နောက်ပုဒ်နောင်း လျှင် ရှေးမဟန္တသဒ္ဒါကို မဟာပြု၊ သက္ကတ၌ကား "မဟတ်" ပုဒ်ရင်းဖြစ်၍ "တ်" ကိုအာပြု၏၊ သဒ္ဒနီတိ၌ "မဟီယတေ- ပူဇော်အပ်၏၊ လ္လတိ, မဟီတော- မည်၏၊ မဟီတောစ+ သော+ ပုရိသော စာတိ မဟာပုရိသော= ပူဇော်အပ် (မြတ်သော) ယောကျ်ား၊ မဟာဒေဝီ-ပူဇော်အပ် မြတ်သော မိဖုရား" စသည်ဖြင့် တစ်နည်းကြံ၍ မဟီတပုဒ်ကိုလည်း မဟာပြုဟု ဆိုပြီးလျှင် "မဟန္တမဟီတာနံ မဟာ တုလျာဓိကရဏော ပဒေ"ဟု သုတ်တည်၏၊ သို့သော် မဟန္တသဒ္ဒါသည်ပင် ပူဇော်ခြင်း (ပူဇော်အပ်) ဟူသော အနက်ကို ဟောနိုင်သောကြောင့် မဟီတကို မဟာပြုခြင်းသည် သဒ္ဒနီတိ၏ တစ်နည်းကြံခြင်းသာတည်း-ဟုမှတ်ပါ။ [အထဝါ မဟတီတိ ပသတ္ထာ ကရဏာ ယဿ အတ္ထိတိ မဟာကာရဏိကော၊ ပူဇာဝစနော ဟတ္ထ မဟန္တသဒ္ဒေါ၊ မဟာပုရိသော အာဒိသုဝိယ။(သာရတ္ထဒီကာ ဗုဒ္ဓဝဏ္ဏာမအဖွင့်။)]

ဥစ္စာလည်းဟုတ်၏၊ ဣတိ, မဟာဓနံ- မည်၏၊ မဟန္တောဓ-, မြတ်သူလည်း ဟုတ်၏၊ သော-သည်၊ ပုညောဓ- ဘုန်းကံရှိသူလည်း ဟုတ်၏၊ ဣတိ, မဟာပုညော (သိမှု၌ "မဟာပညော-ကြီးသောပညာရှိသူ"ဟု ရှိ၏၊) ဗဟုဝစနဂ္ဂဟဏေန- "မဟတံ"ဟူသော ဗဟုဝုစ်သဒ္ဒါကြောင့်၊ ကွစိ-၌၊ မဟန္တသဒ္ဒဿ-၏၊ မဟာအာဒေသော-မဟာအပြုသည်၊ ဟောတိ- မဟန္တ၌- အကြီး၊ ပေ၊ ဖလ၌- အသီးလည်း ဟုတ်၏၊ ဣတိ, မဟပ္ဖလံ-မည်၏၊ ဧဝံ-ဤအတူ၊ မဟဒ္ဓနံ- များသောဥစ္စာ၊ မဟပ္ဖလံ-ကြီးသောအား၊ မဟဿယံ- ကြီးသောဘေး၊ (၃၄၀)။

တုလျာဓိကရဏေ။ ။"တုလျာဓိကရဏော ပဒေ"ဟုသာ ဆို၍ ကမ္မဓာရယ သဒ္ဒါအလိုက်လည်း မရှိသောကြောင့် ဤသုတ်သည် ကမ္မဓာရည်းသမာသ်သာ မက, ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်၌လည်း စီရင်ကြောင်း သိသာ၏၊ ချဲ့အံ့- ဤသုတ်သို့ ကမ္မ ဓာရယသဒ္ဒါ လိုက်ဖို့ရာ ရှေ့အနီးအပါး၌လည်း သုတ်မရှိ, ကမ္မဓာရယသညေ့စ သုတ်မှပြန်၍ လိုက်ဖို့ရာလည်း "ဣတ္ထိယံ ဘာသိတ ပုမိတ္ထိ ပုမာဝ ဧစ" သုတ် ခြားနေ၏၊ ထို့ကြောင့် အရှင်ကစ္စည်းကိုယ်တိုင်ပင် ကမ္မဓာရည်းသာမက (တုလျာ ဓိကရဏ ဖြစ်လျှင်) ဗဟုဗ္ဗီဟိကိုပါ ရည်ရွယ်ကြောင်း ထင်ရှား၏၊ ထို့ကြောင့် ဝုတ္တို ဆရာလည်း ကမ္မဓာရယသဒ္ဒါကို မထည့်ဘဲဖွင့်သည်။

ရူပသိဒ္ဓိ၌လည်း "မဟတိ+ပညာ အဿာတိ မဟာပညော မဟတံ မဟာတုလျာဓိကရဏော ပဒေတိ မဟာဒေသော"ဟု ဆဋ္ဌီဗဟုဗ္ဗီဟိအခန်း၌ (ယောဂ ဝိဘာဂမဟုတ်) သုတ်ရင်းဖြင့်ပင် မဟန္တ ကို မဟာစီရင်သည်၊ ထို့ကြောင့် ဗဟုဗ္ဗီဟိ အရာ၌ အချို့က "မဟတံ မဟာ"ဟူသော ယောဂ ဝိဘာဂဖြင့် မဟန္တ ကို မဟာစီရင်ခြင်းသည် အခြေအမြစ် မရှိ၊ ကလာပ်၌လည်း "အာကာရော မဟတော ကာရိယော တုလျာဓိကရဏော ပဒေ"ဟု သုတ်တည်၍ "မဟာဒေဝ- မြတ်သော သိဝနတ် (ကမ္မဓာရဲ)၊ မဟာဝတ္ထေး- ကျယ်သောခံတွင်းရှိသူ (ဗဟုဗ္ဗီဟိ)"ဟု သမာသ် ၂ မျိုး၏ ပုံစံကို ထုတ်ပြသည်၊ [တုလျာဓိကရဏော-သော၊ ပဒေ-ကြောင့်၊ မဟတော-မဟတ်၏ အဆုံး(တ်) ဗျည်း၏၊ အာကာရော- အာဟူသော၊ ကာရိယော-အပြုသည်၊ ဟောတိ။)

ယောဂဝိဘာဂ ကြံသင့်ရာ။ ။ သုဒ္ဓတပ္ပုရိသ် သမာသ်၌ကား တုလျာ ဓိကရဏ မဖြစ်သောကြောင့် မဟန္တ ကို မဟာပြုဖို့ရာ (သက္ကတအလိုလည်း မဟတ်၏ တ် ကို အာပြုဖို့ရာ) တုလျာဓိကရဏော ပဒေကို ဖြုတ်၍ "မဟတံ မဟာ"ဟု ဒွိဓာကရဏယောဂဝိဘာဂ ကြံကြရသည်၊ ထို့ကြောင့် "မဟန္တိ ယာ-မြတ်သော (ကြီးသော) မိန်းမ၏ + ဃာသော- အစာတည်း၊ မဟာဃာသော-

စာ၊ [မဟန္တီဟု ပကတိပြုပြီးနောက် ပုလ္လိင်ကဲ့သို့ ငဲ့, မဟန္တဖြစ်မှ မဟာပြု၊] မဟန္တသ– မြတ်သော အလောင်းတော်၏၊ ဗောဓိ–ဗောဓိတည်း၊ မဟာဗောဓိ (ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်)၊ မဟန္တေ – မြတ်သော သဗ္ဗညုတညာဏ်၌၊ သတ္တော– ငြိကပ်သော အလောင်းတော်သည်၊ မဟာသတ္တော–မည်၏၊ (သတ္တမီ တပ္ပုရိသ်) ["ယောဂ ဝိဘာဂါတ်, မဟတျာ+ဃာသော– မဟာဃာသော" ကလာပ်ဝုတ္တိ။] "မဟန္တ သ+ ဘာဝေါ မဟတ္တံ"ဟူသော တဒ္ဓိတ်၌လည်း ဤ ယောဂဝိဘာဂဖြင့် မဟာ ပြုပြီးမှ ဟာ၌ ရသပြုဟု ကြံသင့်သည်၊ "မဟန္တာရမဏံ– များသော အာရုံ" စသည်၌ကား နောက်ပုဒ်နှင့် တုလျာဓိကရဏ ဖြစ်ပါလျက် မဟာမပြုရသော ကြောင့် ဤသုတ်အစီအရင် မမြဲဟုလည်း ဆိုကြ၏။

မဟာပုညော။ ။ သီဟိုဠ်မူ၌ "မဟန္တော + စ+ သော+ ပုရိသောစာတိ မဟာပုရိသော၊ မဟာဒေဝီ, မဟာဗလံ" စသည်ဖြင့် မဟာပုရိသော တစ်ပုဒ် အတွက်သာ ဝိဂြိဟ်ပါ၏၊ မဟာဒေဝီ စသည်တို့အတွက် ဝိဂြိဟ်မပါ၊ ထိုမပါ သော ဝိဂြိဟ်များကို မြန်မာဆရာတော်တို့ ထည့်ဟန်တူသည်၊ ထို ဝိဂြိဟ်များတွင် "မဟန္တောစ+ သော+ ပုညောစာတိ မဟာပုညော" ကို စဉ်းစားသင့်၏၊ ဘုန်းကံကောင်းမှုကို ဆိုလိုလျှင် "မဟန္တံစ+ တံ+ ပုညံစ တိ မဟာပုညံ"ဟုသာ နပုလ္လိင်ဖြစ်သင့်၏၊ ဘုန်းကံရှိသူ (ပုဂ္ဂိုလ်)ကို ဆိုလိုလျှင်လည်း "မဟန္တံ ပုညံ ယဿာတိ မဟာပုညော"ဟု ဆဋ္ဌီဗဟုဗ္ဗီဟိသာ ဖြစ်သင့်၏။ [ဤသို့ ၂–ပုဒ် တွဲထားသော သမာသ်အရာဝယ် "ပုညံ ယဿ အတ္ထိတိ ပုညော"ဟု အဿတ္ထိ အတွင်း ငုပ်စေပြီးမှ "မဟန္တောစ + သော + ပုညော စာတိ မဟာပုညော"ဟု ကမ္မဓာရည်းလုပ်ကာ အချိန်ကြာအောင် ကလိန်စေ့ ငြမ်းမဆင်သင့်၊] ထို့ကြောင့် မြန်မာမူရှိတိုင်း "မဟာပုညော"ဟု ရှိရှိ, သီဟိုဠ်မူအတိုင်း "မဟာပညော"ဟု ရှိရှိ, ဝုတ္တိဆရာကိုယ်တိုင်ကမူ ဗဟုဗ္ဗီဟိ ပုံစံကိုသာ ပြလိုဟန်တူသည်၊ သို့မှလည်း (ကမ္မဓာရဲ ဗဟုဗ္ဗီဟိ ၂ မျိုးလုံး ဆက်ဆံအောင်) ဖွင့်ပြခဲ့သော ဝုတ္တိနှင့် ညီမျှ၍ ကမ္မဓာရဲ ဗဟုဗ္ဗီဟိ ၂ မျိုးလုံးကို ပြသော ကလာပ်ဝုတ္တိနှင့်လည်း တစ်ထပ်တည်း ကျမည်။

အမှာ။ ။ ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်၍တွက်၊ မဟာဒေဝီ၌ "မဟန္တီ"ဟု တည်, ပကတိပြု၊ ကမ္မဓာရယ သညေစ သုတ်ဖြင့် ပုလ္လိင်ကဲသို့ ငဲ့သည့်အခါ (ဤပစ္စည်း) ပျောက်၍ "မဟန္တ" ဟုဖြစ်၏။ ထိုနောက်မှ ဤသုတ်ဖြင့် မဟန္တကို မဟာပြုရသည်၊ မဟာနဒီ၌လည်း နည်းတူ။

ဗဟုဝစနဂ္ဂဟဏေန။ ။ ကလာပ်သုတ်၌ "မဟတော"ဟု ဧကဝုစ်တည် သကဲ့သို့ ဤ၌ ဧကဝုစ်ဖြင့်မတည်ဘဲ "မဟတံ" ဟု ဗဟုဝုစ်ဖြင့် တည်ခြင်းသည်သဒ္ဒါ ပို၏၊ (ဗဟုဝုစ် ဖြစ်၍ ဝုစ်ပို၏၊ – ဟူလို၊) ထိုသဒ္ဒါပို၏ အနက်ပိုကို ပြလိုသော ကြောင့် "ဗဟုဝစနဂ္ဂဟဏေန"ဟုမိန့်၊ "မဟပ္ပလံ" စသည်၌ "မဟန္တ+ ဖလ" ဟု

ဣတ္ထိယံ ဘာသိတ ပုမိတ္ထီ ပုမာဝ စေ **၃၃၁။ ဣတ္ထိယံ- ဣတ္ထိလိင်၌၊ တုလျာဓိကရဏေ- ရှိသော၊ ပဒေ- ပုဒ်ကြောင့်၊ ဘာသိတပုမာ - ဟောအပ်ဖူးသော ပုလ္လိင် ရှိသော၊ ဣတ္ထီ- ဣတ္ထိလိင်ဟော သဒ္ဒါသည်၊ စေ (အတ္ထိ)- အကယ်၍ရှိအံ့ (သော- ထိုဣတ္ထိလိင်ဟော သဒ္ဒါကို၊) ပုမာဝ- ပုလ္လိင်ကို ကဲ့သို့၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော- မှတ်ထိုက်၏၊ ယသ- အကြင်စူ၏၊ ဒီဃာ- ရှည်သော၊**

ဖြစ်သည့်အခါ မဟတံဟူသော ဗဟုဝုစ်သဒ္ဒါပိုဖြင့် "မဟန္တကို "မဟ" ပြုရခြင်းဟူသော အကျိုးရှိသည်-ဟူလို၊ "မဟန္တဥ တံ ဓနဥ" စသည်ဖြင့် မဟဒ္ဓနံ စသည်ကို ဝိဂြိဟ်ပြု။

မှတ်ချက်။ ။ သက္ကတ၌ရှိသော ပုဒ်ကို ပါဠိလို သုံးစွဲသောအခါ သက္ကတရှိရင်းမှ ပျောက်သွားသော အက္ခရာအစား ဒီဃပြု၍ဖြစ်စေ- ဒွေးဘော်ပြု၍ဖြစ်စေ ဖြည့်စွက်လေ့ရှိ၏၊ ဥပမာ-သက္ကတ၌ "ဥရ်" ဥပသာရပုဒ်သည် ပါဠိရောက်က (ရ်) ပျောက်၍နေ၏၊ သို့ဖြစ်၍ "သံ+ဥ"ရှေးရှိသော ဟနဓာတ်တပစ္စည်းဖြင့် "သမူဟတော"ဟု ဒီဃပြု၍လည်းကောင်း, "သမုဌ္ဌါတော"ဟု နောက်ပုဒ်ကို ဒွေးဘော်ပြု၍ လည်းကောင်း ရှိရသကဲ့သို့တည်း၊ ထို့ကြောင့် ဤ၌ "မဟတ်"ပုဒ်မှ (တ်) ပျောက်နေရကား ထို "တ်" ဗျည်းအစား "မဟာ" ဟုဒီဃ ဖြင့်ဖြစ်စေ, "မဟပ္ပလံ"ဟု နောက်ပုဒ်ကို ဒွေးဘော်ပြု၍ ဖြစ်စေ ဖြည့်စွက်ရ၏၊ ထိုပုံစံအတိုင်းဆိုလျှင် သုတ်ရင်းဖြင့် မဟန္တကိုမဟပြု၍ ဒွေးဘော်လာသည့်အခါ "ပ္ပ"ဟု သံယုဂ်နှောင်းရကား "သံယောဂေ ပရေ ရဿတ္တံ" ဥပဒေနှင့်အညီ ဟာ၌ အာကို ရဿပြုရုံမျှဖြင့် "မဟပ္ပလံ" ပြီးနိုင်သောကြောင့် ဗဟုဝစနသဒ္ဒါပိုဖြင့် "မဟ" ပြုဖွယ်မလိုတော့ပြီ။

ကြံ့ဖွယ်။ ။သို့ဖြစ်လျှင် "မဟတံ"ဟု ဗဟုဝုစ်ကို ဘာကြောင့် ဆိုသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏။ အမြတ်ဟော မဟန္တ, အကြီးအကျယ်ဟော မဟန္တ, အများဟော မဟန္တဟု မဟန္တသဒ္ဒါတွေ များသောကြောင့် ဗဟုဝုစ်ဖြင့် ဆိုရသည်-ဟု ကြံ၊ သက္ကတ၌ကား ထိုမဟန္တအားလုံးကိုပင် သုတိတူ ဇာတ်တူသောကြောင့် ဧကဝုစ်ဖြင့် "မဟတော" ဟုဆိုသည်၊ အချို့ကား "ဗဟုဝုစ်သဒ္ဒါပိုဖြင့် မဟိတကို မဟာပြု"ဟု သဒ္ဒနီတိ နောက်ယောင်ခံ၍ ကြံကြသေး၏။ ထို့ပြင်-"သာ သေနာ ဒီဿတေ မဟာ၊ မဟာတေ ဥပါသက ပရိစ္စာဂေါ "ဗာရာဏသိရဇ္ဇံနာမ မဟာ" စသည်ဖြင့် လိင် ၃ ပါးလုံး၌ "မဟာ" ရုပ်ကို တွေ့ရသောကြောင့် နိပါတ်နှင့်တူသော "မဟာ" ပုဒ်ရင်းလည်း ရှိ၏-ဟု ကြံ၍ "မဟာစ+သော+ပုရိသောစာတိ မဟာ ပုရိသော, မဟာစ+သာ+ ဒေဝီစာတိ မဟာဒေဝီ, မဟာစ+ တံ+ ဓနဥာတိ မဟာဓနံ"ဟုလည်း ကြံကြလေသေးသည်။

၃၃၁။ ဣတ္ထိယံ၊ ပေ၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ။ဒီဃနှင့် ဇဃ်သည် "ရှည်သော+ ခြေသလုံး မြင်းခေါင်း" ဟု အနက်အရ တူသောကြောင့် တုလျာဓိကရဏ ဖြစ်၏၊ ဤသို့ တုလျာဓိကရဏ ဖြစ်သော "ဇဃ်"ကဲ့သို့သော နောက်ပုဒ်ကို "ဣတ္ထိယံ တုလျာ ဓိကရဏေ ပဒေ"ဟုဆို၏၊ ဒီဃ သဒ္ဒါသည် "ဒီဃော သံသာရော= ရှည်သော သံသရာ" စသော ဝါကျမျိုး၌ ပုလ္လိင်ကို ဟောဖူး၏၊ ယခု "ဒီဃာ+

ဧယ်ာ-မြင့်ခေါင်းသည်၊ (အတ္ထိ, ဣတိ) သောယံ-သည်၊ ဒီဃဧယ်ာ-မည်၏၊ ကလျာဏဘရိယော- ကောင်းသော မယားရှိသူ၊ ဗဟုတပ်ညော- ကြီးကျယ်သော ပညာရှိသူ၊ ဘာသိတပုမာတိ- ဘာသိတပုမာ ပုဒ်သည်၊ ကိမတ္ထံ-နည်း၊ ဗြဟ္မဏဗန္ဓုစ-ပုဏ္ဏားမျိုး မိန်းမလည်း ဟုတ်၏၊ သာ- ထိုပုဏ္ဏားမျိုး မိန်းမဟူသည်၊ ဘရိယာစ-မယားလည်းဟုတ်၏၊ ဣတိ, ဗြာဟ္မဏဗန္ဓုဘရိယာ- မည်၏၊ ဣတိ- ဤပြယုဂ်တို့၌ တားမြစ်ရခြင်း အကျိုးရှိ၏။ (၃၅၃)

ဧယ်ာ"ဝါကျ၌ကား ဣတ္ထိလိင်ကိုဟောဆဲဖြစ်၏၊ ဤသို့ အခြားဝါကျ၌ ပုလ္လိင်ဟောဖူးသည်ကို "ဘာသိတပုမာ"ဟု ဆို၍ ယခုဝါကျ၌ ဣတ္ထိလိင် ဟောဆဲဖြစ်သောကြောင့် "ဣတ္ထိ" ဟုဆိုသည်၊ ထိုဣတ္ထိလိင်ဟောခိုက် ဖြစ်သော ဒီဃသဒ္ဒါကို ပုလ္လိင်ဟု ငဲ့ညွှန်းသောကြောင့် ဤသုတ်သည် အတိဒေသသုတ် တစ်မျိုးတည်း၊ ဤသို့ ဒီဃကို ပုလ္လိင်ဟု ညွှန်းလိုက်သည့်အခါ အာပစ္စည်းကျပျောက်၍ ပုလ္လိင် သဘော ပုလ္လိင် ထုံးစံအတိုင်း "ဒီဃ" ဟု ပုလ္လိင်ရုပ် ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ရူပသိဒ္ဓိ၌ "ပုဗ္ဗပဒေ ဣတ္ထိပစ္စယာ- ဘာဝေါ"ဟု မိန့်သည်။

ဘာအတိဒေသလဲ။ ။"အတိဒေသ ၆ မျိုးတွင် ဘာအတိဒေသသုတ်လဲ" ဟုမေးဖွယ်ရှိ၏၊ နိဒ္ဒေသစသည်၌ "သော စ အတိဒေသော တံ သဘာဝါ တိဒေသောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော"ဟု မိန့်၏၊ ကဿ- ထိုပုလ္လိင်၏+ သဘာဝေါ- သဘော (ထုံးစံ)တည်း၊ တံ သဘာဝေါ- ထိုပုလ္လိင်ထုံးစံ၊ ပုလ္လိင်ထုံးစံမှာ အာ-ဤ-ဣနီ ဟူသော ဣတ္ထိလိင် ပစ္စည်းများ မသက်ရ၊ ထိုပုလ္လိင်၏ ထုံးစံကို ညွှန်ပြသောကြောင့် "တံသဘာဝံ- ထို ပုလ္လိင်သဘောကို+ အတိဒိဿတိ-ညွှန်ပြတတ်၏" ဟူသော ဝိဂြိုဟ်အရတံသဘာဝါတိ ဒေသသုတ်တည်း။ ["တံ သဘာဝတာ တိဒေသ"ဟု ရှိရာ၌ကား "တံသဘာဝတံ- ထိုပုလ္လိင်သဘောရှိသည်၏အဖြစ်ကို၊ ဝါ- ပုလ္လိင်သဘော ရှိအောင်၊ အတိဒိဿတိတိ တံသဘာဝတာတိဒေသော"ဟုပြု။]

သဏ္ဌာတ။ ။သဏ္ဌာတဋီကာတို့ကား "တံ ရူပါတိဒေသသုတ်"ဟု ဆို၏၊ တဿ-ထိုပုလ္လိင်၏+ရူပ်-ရုပ်တည်း၊ တံ ရူပ်-ရုပ်၊ဣတ္ထိပစ္စည်း မပါသော "ဒီဃ" သည် ပုလ္လိင်ရုပ်တည်း၊ ထိုပုလ္လိင်ရုပ်ဖြစ်အောင် ညွှန်းပြသောကြောင့် "တံ ရူပ်-ထိုပုလ္လိင်ရုပ်ကို+ အတိဒေသော တံရူပါတိဒေသော" ဟုပြု။ [ပုမဝါစကဿ ပုမ္ဘာဝဘာဝိဿ သဒ္ဒဿ ပယောဂန္တရေ ပုမံ သမ စိက္ခဏဿ ယံ ရူပ်, တဒေဝ ဘဝတိ တျတ္ထတော ရူပါတိဒေသော-ယံ၊ သရလာဋီကာ။]

ဘာသိတပုမာ ဣတ္ထိ။ ။ဘာသိတော+ပုမာ ယေနာတိ ဘာသိတပုမာ၊ ယေန-အကြောင်းသဒ္ဒါသည်၊ ပုဗ္ဗေ-(ဤဝါကျသို့မရောက်မီ) ရှေးအခြားဝါကျ၌၊ ဘာတိတော-ဟောအပ်သော၊ ပုမာ-ပုလ္လိင်သည်၊ အတ္ထိ, ဣတိ, သော-ထိုသဒ္ဒါ

သည်၊ ဘာသိတပုမာ–မည်၏၊ ကျတ္ထိ–ယခုဝါကျ၌ ကျတ္ထိလိင်ဟောခိုက် သဒ္ဒါရ၏၊ "ပုလ္လိင်ကိုဟော" ဟူရာ၌လည်း "ဒီဃာ=ဇယ်ာ" ကဲ့သို့ ဝါကျမျိုး မရောက်ခင် "ဒီဃော+ သံသာရော" စသော ဝါကျမျိုး၌ ဟောခဲ့ဖူးသည်ဟု ဆိုလိုသည်၊ ထို့ကြောင့် ရူပသိဒ္ဓိ၌ "ပုမ္မေ" ဟု ထည့်၍ ဖွင့်သည်၊ ["ဘာသိတ ပုမာ +ကျတ္ထိ" တို့အရ သဒ္ဒါကိုရသောကြောင့် "ဘာသိတော+ ပုမာယေန"ဟု ပုလ္လိင်ဖြင့် ဝိဂြိုဟ်ပြုကြသည်၊ မောဂ္ဂလ္လာန်ပဋိကာ၌မူ "ကျတ္ထိ"ဟူသော သဒ္ဒလိင်လိုက်၍ "ဘာသိတော+ပုမာ ယာယ"ဟု ကျတ္ထိလိင်ဖြင့် ဝိဂြိုဟ်ပြု၏။]

အနက်မတူလျှင် "ဘာသိတပုမ"မဟုတ်။ ။သဒ္ဒါတူသော်လည်း အခြားဝါကျ၌ ပုလ္လိင်အဖြစ်ဖြင့် ဟောခိုက်တုန်းက အနက်တစ်မျိုး, ယခုဝါကျ၌ ကျတ္ထိလိင်အဖြစ်ဖြင့် ဟောဆဲမှာ အနက်တစ်မျိုး, ဤသို့ အနက်ကွဲပြားသော သဒ္ဒါကို "ဘာသိတပုမ"ဟု မဆိုရ၊ ဥပမာ– ဒေဏာသဒ္ဒါသည် ၄ ပြည်ရှိ "တစ်စိတ်" ဟူသော အတိုင်းအရှည် (ပရိမာဏ) အနက်ကို ဟောသည့်အခါ "ဒေဏော+ ယဝေါ" စသည်ဖြင့် ပုလ္လိင်ဟော၏၊ ရေပက်ခွန်းကို (သို့မဟုတ်–ရေစားကျင်းကို) ဟောသည့်အခါ (ဤ) ပစ္စည်းဖြင့် "ဒေဏီ+ဘရိယာ" ဟုကျတ္ထိလိင်ကို ဟော၏၊ ထိုပုဒ်မျိုး၌ ပုလ္လိင်ကဲ့သို့ငဲ့၍ "ဒေဏဘရိယာ"ဟု မဖြစ်၊ ကျတ္ထိလိင်အတိုင်း "ဒေဏီဘရိယာ"ဟုသာ ဖြစ်၏၊ "ဒေဏီ+ဘရိယာ ယသာတိ ဒေဏီဘရိယော= ရေပက်ခွန်ဟူသော မယားရှိသူ၊ ဝါ– ရေစားကျင်းဟူသော မယားရှိသူ"။

မုဒ္ဓဗောဓိကာ။ ။ဥတ္တော+ပုမာ ယေန, သော ဥတ္တပုမာ၊ ဇကပ္ပဝတ္တိနိမိတ္တေန ဇကဗုဒ္ဓိဂယှတ္တေန ဥဘယတ္ထသ သန္နိကဋ္ဌတ္တာ ဇကပ္ပဝတ္တိနိမိတ္တေန ဥတ္တ ပုံသကသ ပုမ္ဘာဝေါ၊ တေန ဒေဏီဘရိယာကျတျာဒေါ နာ ဘဝတိ၊ ဒေဏသဒ္ဒေါ ပရိမာဏော ပုမေ, ကဋ္ဌမ္မု ဝါဟိနိယံ ထိယံ ဝတ္တတော။] တစ်ခုတည်းသော ပဝတ္တိနိမိတ်ရှိသော တစ်ခုတည်းသော အသိဉ္ဇာဏ်ဖြင့် ယူအပ်သည့် အတွက် ၂ နက်ကို ဟောဖို့ရန် နီးကပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် တစ်ခုတည်းသော ပဝတ္တိနိမိတ်ရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဟောအပ်သော ပုလ္လိင်ရှိသော သဒ္ဒါ၏ ပုမ္ဘောဖြစ်၏, စသည်။]

အနက်တူမှ "ဘာသိတပုမ"ခေါ်။ ။"ဒီဃော သံသာရော, ဒီဃံ ယောဇနံ, ဒီဃာ ရတ္တိ" ဤ၌ ဒီဃသဒ္ဒါသည် အရှည်ဂုဏ်ကိုချည်း အကြောင်းပြု၍ အရှည်ဒြပ်ကိုချည်း ဟော၏၊ ကျတိ သဒ္ဒပဝတ္တိနိမိတ်ဟူ၍ အနက်တစ်မျိုးတည်းကို ဟောသော သဒ္ဒါတစ်ခုက လိင် ၃ ပါးကို ဟောရာ၌ (အချို့နေရာဝယ်– ပုလ္လိင်, ကျတ္ထိလိင် ၂ ပါးကိုသာ ဟောရာ၌) ယခု ကျတ္ထိလိင် ဟောနေခိုက်ဖြစ်သော ထိုသဒ္ဒါကို အခြားဝါကျတုန်းက ပုလ္လိင် ဟောဖူးသောကြောင့် "ဘာသိတပုမ" ဟု ခေါ်ရသည်၊ ထို့ကြောင့် ကလျာဏသဒ္ဒါသည် အကောင်းဂုဏ်ကို ပဝတ္တိနိမိတ်ပြု၍ ကောင်းသူဒြပ်ကိုချည်း ဟောသောကြောင့် "ကလျာဏော +

ပုရိသော” ဝါကျတုန်းက ပုလ္လိင်ကို ဟောခဲ့၍ “ကလျာဏီ ဘရိယာ ယသ” ဟူသော ဝါကျအခိုက်၌ “ဘာသိတပုမ” အမည်ရသဖြင့် ပုလ္လိင်ကဲ့သို့ ဒဲ့သည့် အခါ (ဤ) ပစ္စည်း ကျပျောက်လျက် “ကလျာဏဘရိယော” ဟုဖြစ်သည်၊

ကော ဧဝ ဟိ ယော သဒ္ဒေါ, တီသု လိင်္ဂေသု ဝတ္တတေ၊
ကမေဝတ္ထ မာချာတိ, သော ဘာသိတပုမာ ဘဝေ။

မှတ်ချက်။ ။ဤဗာလာဝတာရဋီကာ၌ “တီသု လိင်္ဂေသု” ဟုဆိုစေကာမူ ပုံ-ဣတ္ထိ ၂ လိင်သာ ရှိလျှင်လည်း “ဘာသိတပုမ” ခေါ်နိုင်သည်၊ ထို့ကြောင့် “ကသ္မိံအတ္ထေ ထိ ပုမာ ဝတ္တတေ, သော ဥတ္တပုံသကော” စသည်ဖြင့် မုဒ္ဓဗောဓဋီကာ ဖွင့်သည်။

ရှေ့ပုဒ်ကို ပုလ္လိင်ဲ့။ ။“ဒီဃာ+ဧယ်ာ”ဟု ၂ ပုဒ်ရှိရာ၌ “ပုလ္လိင်ကဲ့သို့ ရှေ့ပုဒ်ကို ဲ့ရမည်, နောက်ပုဒ်ကို ဲ့ရမည်, ၂ ပုဒ်လုံးကို ဲ့ရမည်”ဟု ၃ ဝါဒကွဲ၏၊ ထိုတွင် ရူပသိဒ္ဓိ မောဂ္ဂလ္လာန်နှင့် သဏ္ဌတတို့၌ “ရှေ့ပုဒ်ဲ့”ဟုသာ မိန့်ကြသည်။

ဣတ္ထိယံ ဘာသိတပုမိတ္ထိ ပုမာဝေကတ္တေ။ ။“ဣတ္ထိယံ ဝတ္တမာနေ ကေတ္တေ သမာနာဓိကရဏော ဥတ္တရပဒေ ပရေ ဘာသိတပုမာ ဣတ္ထိပုမေဝ ဟောတိ”-မောဂ္ဂလ္လာန်၊ ဣ၌ “ဥတ္တရပဒေ ပရေ-, နောက်ပုဒ်နောင်းလသော်”ဟု ဆိုသဖြင့် ရှေ့ပုဒ်ကို၊ ဲ့စေလိုကြောင်း “ဃပဿာန္တဿာပဓာနဿာတိ (၂-၂၄) ဃဿရဿော-ဟု ပဋိကာဖွင့်သောကြောင့် အဆုံး (ဧယ်ာ၌ အာကို) ရဿပြုကြောင်း သိသာ၏။

“ဥတ္တပုံသကော ဣတ္ထိလိင်္ဂေါ ပုံဝဿာတ် ကေတ္တေ ဣတ္ထိလိင်္ဂေ” ဟူသော မုဒ္ဓဗောဓ၌လည်း “ကေတ္တေ ဣတ္ထိလိင်္ဂေ-ကြောင့်”ဟု နောက်ပုဒ်ကို နိမိတ်လုပ်၍ ရှေ့ပုဒ်ကိုပင် ဲ့၏၊ ကလာပ်၌လည်း နည်းတူ၊ ဤကစ္စည်းဝတ္ထိမှာပင် “ဣတ္ထိယံ တုလျာဓိကရဏော ပဒေ”ဟု နောက်ပုဒ်ကို နိမိတ်လုပ်၍ ပြထားသဖြင့် ရှေ့ပုဒ်ကို ပုလ္လိင်ဲ့စေလိုကြောင်း ထင်ရှား၏၊ ထို့ကြောင့် ရူပသိဒ္ဓိ၌လည်း “ပုဗ္ဗပဒသေ-ဝါယံ ပုမ္ဘာဝါတိဒေသော”ဟု မိန့်သည်၊ အဓိပ္ပာယ်ကို ရူပသိဒ္ဓိဘာသာ ဋီကာ၌ ပြထားသည်။

နောက်ပုဒ်၌ဲ့သော သဒ္ဒနီတိ။ ။“ထိယံ တုလျာဓိကရဏော စေ ဘာသိတ ပုန္နပုံသကာ, ယထာရဟံ ပုံနပုံသကာဝ” (သုတ်)၊.....ဣဓ သာသနယုတ္တိယာ ဣတ္ထိယံ ဝတ္တမာနေ တုလျာဓိကရဏော ပုဗ္ဗပဒေ သတိ ဣတ္ထိ ဝါစကော သဒ္ဒေါ သစေ ဘာသိတပုမော စ ဘာသိတနပုံသကော စ သိယာ၊ သော ယထာရဟံ ပုမာဣဝ နပုံသကော ဣဝ စ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ ပေ၊ “ဣမသ္မိံ စ ပကရဏော ပရပဒေ ဣတ္ထိပစ္စယာဘာဝေါ အဓိပ္ပေတော”ဟု ဆိုသော သဒ္ဒနီတိသည် နောက်ပုဒ်ကို ဲ့စေလို၏၊ ဘာသိတပုမာ ပုဒ်ကိုလည်း “ဘာသိတော+ ပုမာ ယသ် ဣတ္ထိယံ

သာ ဘာသိတပုမာ"ဟု (တတိယာဗဟုဗ္ဗီဟိ မပြုဘဲ) သတ္တမီဗဟုဗ္ဗီဟိ ပြု၏။ [တတိယာပြုလျှင် သူ့ကိုယ်တိုင်ကတ္တားဖြစ်နေသောကြောင့် ဘာသိတပုမအမည်ရသော ပုဒ်သည် သူ့ကိုယ်တိုင် ပုလ္လိင်ကို ဟောဖူးရလိမ့်မည်၊ ယခုမှာ သတ္တမီလုပ်သောကြောင့် သူ့ကိုယ်တိုင် ဟောသည်ကို မဆိုလို၊ ပုလ္လိင် ဟောသော အညပုဒ်ရှိသောကြောင့် "ဘာသိတပုမ"ဟု ဆိုလိုသည်။] ယသံ ဣတ္ထိယံ- အကြင် ဇယ်ကဲ့သို့သော ဣတ္ထိလိင်၌၊ ဘာသိတော- အညပုဒ်သည် ဟောအပ်ဆဲသော၊ ပုမာ- သည်၊ အတ္ထိ, ဣတိ, သာ- ထိုဣတ္ထိလိင်သည်၊ဘာသိတပုမာ- မည်၏။

ဆက်ဦးအံ့။ ။"ဒီဃာ+ ဇယ်ာ+ ယသ"၌ သူ့ကိုယ်တိုင်ပုလ္လိင်ကို ဟောဖူးသော ဒီဃာကို "ဘာသိတပုမာ" မဆိုလို၊ ယသကဲ့သို့ ပုလ္လိင်ကို ဟောသော အညပုဒ်ရှိသောကြောင့် "ဇယ်ာ"ကို "ဘာသိတပုမ"ဟု ဆိုလိုသည်၊ ထို့ကြောင့် "ဘာသိတပုမ" အမည်ရသော နောက်ပုဒ်ဇယ်ာကို ပုလ္လိင်ငဲ့ပါ- ဟူလို၊ နောက်ပုဒ်ကို ပုလ္လိင်ငဲ့၍ အာပစ္စည်း ပျောက်သွားသောအခါ ရှေ့ပုဒ်၌ အာပစ္စည်းကား (ထွန့်နောက်ရေပါသကဲ့သို့) ဝိသေသျပုဒ်နှင့်တူစွာ အလိုလို ပျောက်သွားရတော့သတတ်၊ ဤသို့လျှင် သဒ္ဒနီတိ၌ နောက်ပုဒ်ကို ပုလ္လိင်ငဲ့၍ ကစ္စည်းဆရာ၏ ရှေ့ပုဒ်ငဲ့ ဝါဒကိုမူ"မဟန္တရေ ဣတ္ထိယံဘာသိတပုမိတ္ထီ ပုမာဝ စေတိ ပုဗ္ဗပဒေ"ဟု ဝါဒန္တရ အနေမျိုးဖြင့် ဆိုလေသည်၊ [နီတိ၌ နပုလ္လိင် ငဲ့နည်းကိုပါ ဤသုတ်၌ ပြထားသေး၏၊ ထို၏အဓိပ္ပာယ်ကို နောက်၌ သီးခြား ပြမည်။]

နောက်ပုဒ်ငဲ့သော ချာသ။ ။"ဘာသိတော ပုမာ ယသာ, ဘာသိတ ပုမာ" ဆဋ္ဌီဗဟုဗ္ဗီဟိ ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ ပုလ္လိင်ကို ဟောသော အညပုဒ် ရှိသောကြောင့် "ဘာသိတပုမ"မည်၏- ဟုဆို၏၊ သဒ္ဒနီတိ အယူနှင့် အတူပင်၊ ဒီဃာ+ဇယ်ာ ယသတိ အတ္ထေ ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသံ ကတွာ ဘာသိတပုမတ္တာ တုလျာဓိကရဏတ္တာ စ ဣဓ (ဤသုတ်၌) ဝုတ္တဝိဓာနံကတွာ (ဆိုအပ်သော ပုလ္လိင်ငဲ့မှုကို ပြု၍) ဣတ္ထိယမတော အာပစ္စယောတိ (သုတ်ဖြင့်) ဇယ်သဒ္ဒတော ကတသ အာပစ္စ ယသ အဘာဝံ ကတွာ သမာသတ္တာ နာမမိဝ ကတွာ သျာဒျုပ္ပတ္တာဒိမှိ ကတေ ရူပံ၊ ဤ၌ "ဇယ် သဒ္ဒတော"အရာဝယ် "ဒီဃ သဒ္ဒတော"ဟု လည်းကောင်း "ဒီဃ ဇယ် သဒ္ဒတော"ဟုလည်းကောင်း မူကွဲရှိ၏၊ ထိုမူကွဲ ၂ မျိုးသည် မသင့်၊ ချာသသည် နောက်ပုဒ်ငဲ့ ဝါဒရှိသောကြောင့် နောက်ပုဒ် ဇယ်ာ၌ အာပစ္စည်းကိုသာ မရှိအောင် ပြုသင့်-ချေသင့်သောကြောင့်တည်း။

ဆက်ဦးအံ့။ ။ချာသ၌ နောက်ပုဒ်ငဲ့ကြောင်းလည်း ကွစိသမာသန္တသုတ်၌ ဗဟုနဒိကော ရုပ်စီရင်ပုံကို ကြည့်လျှင် သိသာသည်၊ တတ္ထစ ဗဟုနဒိကောတိ "ဗဟူ+နဒိယော ယသို့ ဇနပဒေတိ အတ္ထေ ဝုတ္တနယေန ဗဟုဗ္ဗီဟိ သမာသံ ကတွာ ဗဟုနဒိသဒ္ဒတော ကပစ္စယံ ကတွာ (ကွစိသမာသန္တသုတ်ဖြင့် ကပစ္စည်းသက်ပြီး

၍) ဣတ္ထိယံ ဘာသိတပုမိတ္ထီ ပုမာဝစေတိ ပုမမိဝ ကတွာ. ဣတ္ထိယ မတော အာပစ္စယောတိ ဝတ္တမာနေ နဒါဒိတောဝါ ဤတိ ကတသီပစ္စယသာ- ဘာဝံ ကတွာ (ဗဟု+နဒီ ၂ ပုဒ်တွင် နဒီနောက်ပုဒ်၌ ဤပစ္စည်းကို မရှိအောင် ပုလ္လိင်ငဲ့ကာ "ဗဟုနဒက" ဖြစ်စေ၍ -ဟူလို၊) ကွစာဒိမဇ္ဈုတ္တရာနံ ဒီဃရသာ ပစ္စယေသု စာတိ ဝတ္တမာနေ တေသုဝုဒ္ဓိလောပါဂမဝိကာရ ဝိပရိတာဒေသာ စာတိ (သုတ်ဖြင့်) အကာရသိကာရံ ကတွာ (နဒ၌ အကို ဣပြု၍) သျာဒျုပ္ပတ္တာ ဒိမှိ ကတေ ရူပံ။

မှတ်ချက်။ ။ဤရုပ်စီရင်ပုံကို ထောက်၍ နျာသလည်း (သဒ္ဒနီတိနှင့်အတူ) နောက်ပုဒ်ငဲ့ကို သဘောကျကြောင်း သိသာသည်၊ [နျာသ သဒ္ဒနီတိ အာစရိယာနံ မတေ ပန ပရပဒေယေဝ ပုမဗျာဒေသော ဟောတိ (နိဒ္ဒေသ)။] ဤနျာသအလို "ဣတ္ထိယံ-၌၊ ဝတ္တမာနေ-သော၊ တုလျာဓိကရဏေ-သော၊ ပဒေ- ရှေ့ပုဒ်ကြောင့်" ဟုသုတ်နက်ပေးရလိမ့်မည်၊ ဤသို့ပေးလျှင် ရိုးရာမကျတော့ချေ၊ ဘာကြောင့်နည်း ..... သတ္တမီနိမိတ်မှန်လျှင် နောက်နိမိတ်ဖြစ်မြဲ ထုံးစံရှိသောကြောင့်တည်း။

၂ ပုဒ်ငဲ့ ဗာလာဝတာရ။ ။ပဟုတာ+ ဇိဝှါ ယသ သော ပဟုတဇိဝှေါ, မဟန္တီ+ ပညာ ယသ သော မဟာပညော၊ ဒွိသု (ပုံစံ ၂ ခုတို့၌) ဣတ္ထိယံ ဘာသိတပုမိတ္ထီ ပုမာ ဝစေတိ ပုမ္ဘာ ဝါတိဒေသာ ပုဗ္ဗုတ္တရပဒေသု အာ ဤ ပစ္စယာ နမဘာဝေါ= ပုမ္ဘာဝါတိဒေသာ ပုလ္လိင်ငဲ့ခြင်းကြောင့်၊ ပုဗ္ဗုတ္တရပဒေသု- ပဟုတာ, မဟန္တီဟူသော ရှေ့ပုဒ် 'ဇိဝှါ' ပညာဟူသော နောက်ပုဒ်တို့၌၊ အာ ဤပစ္စယာနံ-တို့၏၊ အဘာဝေါ- မရှိရခြင်းသည်၊ ဟောတိ-၏,ဟု အနက်ပေး။

အတ္ထဗျာချာန်။ ။"အတ္ထဗျာချာန်ကျမ်း၌လည်း ရှေ့နောက် ၂ ပုဒ်လုံး ကိုပင် ငဲ့၏"ဟု ပြောရိုးပြုကြ၏၊ အတ္ထဗျာချာန်ကျမ်းကို တိုက်ရိုက်မတွေ့ရ၊ နိဒ္ဒေသ၌ကား "အတ္ထဗျာချာန ရူပသိဒ္ဓိအာဒီသု အာစရိယာနံ ဒီဃဇဃေ်ာ ကလျာဏဘရိယောတိ အာဒီသု ပုဗ္ဗပဒေယေဝ ပုမာတိဒေသော ဟောတိ၊ နပရပဒေ"ဟု တွေ့ရ၏၊ ထိုနိဒ္ဒေသအတိုင်း မှန်လျှင် အတ္ထဗျာချာန် ဆရာလည်း ရူပသိဒ္ဓိနှင့် သဘောတူ ရှေ့ပုဒ်ကိုသာ ငဲ့သည်-ဟု မှတ်ပါ။

ဆုံးဖြတ်ချက်။ ။"ဗဟုဒါသိကော- များသော ကျွန်မရှိသူ၊ ဗဟုကဒလိကံ-များသော ငှက်ပျောပင်ရှိသော တော၊ ဗဟုကုက္ကုဋိကံ-များသော ကြက်မရှိသော တော" စသည်၌ သဒ္ဒနီတိ နျာသတို့ဆိုတိုင်း နောက်ပုဒ်ကိုငဲ့လျှင် ဣတ္ထိ ပစ္စည်း (ဤ)တွေပျောက်၍ "ဗဟုဒါသကော, ဗဟုကဒလကံ, ဗဟုကုက္ကုဋကံ" စသည် ဖြစ်ရာ၏၊ ထိုသို့ မဖြစ်ဖို့ရန် တေသု ဝုဒ္ဓိဖြင့် (အ) ကို တစ်ဖန် ဣပြုရခြင်း လည်း တာဝန်ပိုလျက်ရှိ၏၊ ဒီဃဇဃေ်ာ စသည်၌လည်း ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်မှန် လျှင် မည်သည့်နောက်ပုဒ်မျှ မိမိလိင်အတိုင်း နေရိုးထုံးစံမရှိ, အညပုဒ်လိင် လိုက်ရှိမြဲဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် အာကို ရသပြုတော့မည်မှာ ဗဟုဗ္ဗီဟိ ရိုးရာဖြင့်

သေလျက်ရှိ၏၊ သို့ဖြစ်၍ နောက်ပုဒ်ကို ပုလ္လိင်ငဲ့ဖို့ရာ သီးခြား သုတ်တည်၍ အကျိုးမရှိ၊ ၂ ပုဒ်လုံးငဲ့သော ဝါဒ၌လည်း ထို့အတူနောက်ပုဒ်ငဲ့ဖို့ရာ မလိုပင်တည်း၊ "အရင်းစစ်လျှင် အမြစ်မြေက" ဆိုသကဲ့သို့ သဒ္ဒါကျမ်း၏ အရင်းဆုံးဖြစ်သော သက္ကတဗျာကရဏ်းတို့၌ပင် ရှေ့ပုဒ်ငဲ့ဖို့ရာ တညီတညာတည်း ဆိုထားသောကြောင့် "ရှေ့ပုဒ်ငဲ့"ဟု ဆိုသော အတ္ထဗျာချာန်- ရူပသိဒ္ဓိ- မောဂ္ဂလ္လာန်တို့ ဝါဒကိုသာ ဆရာအများ လေးစားနှစ်သက်ကြသည်။[ယဒိဟိ ဥတ္တရ ပဒဿာ-တိဒေသော ဝိဟိတော- သိယာ, တဒါဗဟုဒါသကော၊ ပေ၊ ဧဝမာဒိ ရူပံ ဘဝေယျ၊ နဗဟုဒါသိကော၊ပေ၊ တျာဒိ သိဇ္ဇေယျ၊ တထာစ (ထိုသို့ဖြစ်လျှင်) ဒါသိယာတိ ပယောဂါ- သိဇ္ဇနတော အနိဋ္ဌပွသင်္ဂေါစ, ဥတ္တရပဒဿ ပုမ္ဘာဝါ တိဒေသော သုတ္တောပဒေသဿ (သုတ်တည်ရခြင်း၏) နိရတ္ထကတာ စ သိယာတိ ပုဗ္ဗဿေဝါယံ ပုမ္ဘာဝါတိဒေသောတိ နိဋ္ဌမေတ္တ ဂန္တဗ္ဗံ၊.....ရူဋီကာ။]

[ဆောင်] ရူပသိဒ်- မောဂ္ဂလ္လာန်, ဗျာချန်-ဗျာကရဏ်း, ကျမ်းအားလုံးက, ပုမ္ဘာဝကို, ရှေ့ငဲ့ဆို၏, နိတိ-နျာသ, နောက်ငဲ့ပြ၍, ဝတာရဗာလာ, အစုံငဲ့မှာသည်, ရှေ့သာနှစ်သက် များသတည်း။

သဒ္ဒနိတိ နပုန်းငဲ့ကို စိစစ်။ ။သဒ္ဒနိတိ၌ "ထိယံ တုလျာဓိကရဏေ စေ ဘာသိတပုနှုပုံသကာ, ယထာရဟံ ပုံနပုံသကာဝ" ဟုသုတ်တည်၍ "ဘာသိတနပုံသကသဒ္ဒါကို နပုလ္လိင်ငဲ့"ဟုဆို၏၊ ဒုက္ခာ+ပဋိပဒါ အဿာတိ ဒုက္ခပွဋိပဒံ (ချာနံ)၊ အဿ- ထိုချာန်၏၊ ဒုက္ခာ- ခဲယဉ်းသော၊ ပဋိပဒါ- အကျင့်သည်၊ အတ္ထိ, ဣတိ, တံဒုက္ခပွဋိပဒံ ဤ၌ "အဿ-ချာနံ" ဟူသော အညပုဒ်တို့သည် နပုလ္လိင်တို့တည်း၊ ပဋိပဒါသည် အညပုဒ်ကို ထောက်၍ ဟောအပ်ဆဲသော နပုလ္လိင်ရှိသောကြောင့် ဘာသိတနပုံသက မည်၏၊ ထို ဘာသိတနပုံသက ပဋိပဒါကို နပုလ္လိင်ငဲ့သည့်အခါ အာပစ္စည်းပျောက်၍ "ပဋိပဒ" ဟု နပုလ္လိင်အတိုင်း ဖြစ်ရတော့သည်၊ ဒုက္ခာ၌ အာပစ္စည်းကား ဝိသေသျှ ပဋိပဒါသို့ လိုက်၍ အလိုလိုပျောက်ရတော့သည်၊ ထို့နောက် ဒွေးဘော်လာ၍ "ဒုက္ခပွဋိပဒ"ဟု ဖြစ်၏။ ဤကား နိတိအလိုတည်း၊ ဤနိတိ၌ နပုလ္လိင်ကိုငဲ့၍ သီးခြားပြရခြင်းသည် "ဘာသိတပုမ"အရ အခြားဝါကျတုန်းက ဟောဖူးသည်ကို မယူဘဲ အညပုဒ်၏ ဟောဆဲကို ယူထားသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

ရူပသိဒ္ဓိ စသည်။ ။ရူပသိဒ္ဓိ စသည်တို့အလိုမူ "ဒုက္ခာ"ပုဒ်သည် "ဒုက္ခောဗာလေဟိ သံဝါသော"စသော ဝါကျ၌ ပုလ္လိင်ကို ဟောခဲ့ဖူး၍ "ဘာသိတပုမ" အမည်ရသောကြောင့် ပုလ္လိင်ကို ငဲ့လိုက်လျှင် အာပစ္စည်း ပျောက်၍ "ဒုက္ခ"ဟု ဖြစ်၏၊ ပဋိပဒါ၌ အာကိုကား ကွစာဒိ မဇ္ဇုတ္တရာနံဖြင့် ရဿပြု၊ ဤနည်းဖြင့်ပင် ပုလ္လိင်ငဲ့၍ "ဒုက္ခပွဋိပဒံ- သုခပွဋိပဒံ- ဒန္ဒာဘိညံ, ကလျာဏဘရိယံ (ကုလံ)"

စသော ရုပ်များ ပြီးနိုင်သောကြောင့် ရူပသိဒ္ဓိနှင့် သက္ကတဗျာကရဏား ကျမ်းများ၌ နပုလ္လိင်ငဲ့နည်းကို မပြတော့ချေ။

မှတ်ချက်။ ။"သုခေါ-ဗုဒ္ဓါနံ ဥပ္ပါဒေါ၊ ဒန္ဒော ဘိက္ခဝေ သတုပ္ပါဒေါ၊ ခိပ္ပေါ-လျင်သော အဟုန်ရှိသော၊ အသော-မြင်း စသည်ဖြင့် သုခစသည်တို့ ဘာသိတပုမ ဖြစ်ပုံကို သိပါ၊ "ဒုက္ခာပဋိပဒံ- သုက္ခာပဋိပဒံ (စျာနံ)" စသည်ဖြင့် အာပစ္စည်း မပျောက်ဘဲလည်း ပါဠိတွေ့ရ၏၊ သဒ္ဒနီတိ ဆိုသလို နပုလ္လိင် မငဲ့လိုသောကြောင့် "ဒုက္ခာပဋိပဒံ" စသည်ဖြင့် ပြင်ကြဟန်တူ၏၊ နပုလ္လိင် မငဲ့ဘဲ ဖြစ်နိုင်သောကြောင့် လည်းကောင်း, ပဋိဉပသာရဒ္ဓ ဥပသာရ ပလည်း ဖွေးဟော်ရောက်မြဲ, ဖွေးဟော်ရောက်၍ သံယုဂ်ဖြစ်လျှင် ရှေ့ပုဒ်၌ ရဿရှိမြဲ ဖြစ်သောကြောင့် လည်းကောင်း ထိုပါဠိများမှာ မကောင်းလှ။

ပုံစံများ။ ။ဒီဃဇော်ဟ်ရုပ်ကို အခြေပြု၍ တွက်ပြခဲ့ပြီ၊ [နဂိုက ဒီဃတည်, အာပစ္စည်းသက်၍ အာပစ္စည်းကြောင့် ဃ ၌ အ သရချေ၍ အာသို့ ကပ်ရသည်၊ ဤသို့ အာပစ္စည်းကြောင့် ကျနေသော အ သရသည် အာပစ္စည်းပျောက်ပြန်သည့်အခါ အလိုလို ပြန်ပေါ်လာ၏၊ ဤနည်းကို မဟီရုဟ (သစ်ပင်)နည်းဟု ခေါ်၏၊ သစ်ပင်ကြောင့် သစ်ရိပ်ထွက်ရ၏၊ သစ်ပင်မရှိပြန်လျှင် သစ်ရိပ်လည်း မရှိတော့သကဲ့သို့ အာပစ္စည်းကြောင့် အသရ ကျရ၏၊ အာပစ္စည်းမရှိလျှင် အသရ ကျမှုလည်း မရှိရ, အသရပေါ်မြဲ ပေါ်ရသည်- ဟူလို။] 'ကလျာဏီ+ ဘရိယာ ယဿ"ဟုပြု၊ ဤပစ္စည်းပျောက်၍ "ကလျာဏ"ဟု ဖြစ်၏၊ "ပဟုတာ+ ပညာ ယဿ"ဟုပြု၊ တာဒ္ဓိ အာပစ္စည်းပျောက်၏၊ သုတ်၌ ဗဟုဗ္ဗီဟိ သမာသ်ဟု တိုက်ရိုက်မပြသော်လည်း နောက်လာမည့်သုတ်က ကမ္မဓာရဲအရာ၌ စီရင်လတ္တံ့ ဖြစ်သောကြောင့် ဤသုတ်ကို ဗဟုဗ္ဗီဟိ အရာ၌ စီရင်သောသုတ်ဟု ဆိုကြ၏၊ ["ဗဟုဗ္ဗီဟိ ဝိသယော-ယံ, ဥပရိ ကမ္မဓာရယ သညေစာတိ ဝက္ခမာနတ္တာ"...ရူ။]

ဗြဟ္မဏဗန္ဓု ဘရိယာ။ ။ဤကိ'ပုံစံကို ဆရာများစွာပင် မနှစ်သက်ကြ၊ ရှင်းပြဦးအံ့- ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်ကို ပြသော အရာဝယ် "ဗြာဟ္မဏဗန္ဓုစ+ သာ+ ဘရိယာ စာတိ ဗြာဟ္မဏဗန္ဓု ဘရိယာ"ဟု ကမ္မဓာရည်းပုံစံကို ပြထားသဖြင့် အမြီးအမောက် မတည့်ချေ၊ ထို့ကြောင့် နိဒ္ဒေသ၌ "ကေသုစိ ပေါတ္ထကေသု ချာသံ နိဿာယ ဗြာဟ္မဏဗန္ဓုဘရိယာတိ ဝဒန္တိ၊ သော ပါဌော အသုန္ဒရော" စသည်ဖြင့် အပြစ်တင်လေသည်။[ချာသ၌ "ဗြဟ္မဏဗန္ဓုစ+သာ+ ဘရိယာစာတိ အတ္ထေ ဝုတ္တနယေန ကမ္မဓာရယ သမာသာဒိ' ကတ္တာ" စသည်ဖြင့် ကမ္မဓာရဲမှည့် "ဗြာဟ္မဏဗန္ဓု+ ဘရိယာ"ဟု ပကတိပြု၊ ဗြာဟ္မဏဗန္ဓုနှင့် ဘရိယာသည် တုလျာဓိကရဏ ဖြစ်သော်လည်း ယဿ စသော ပုလ္လိင်အညပုဒ်ကို ထောက်ဖို့ရာ မရှိ၍ ဟောအပ်ဆဲ ပုလ္လိင်ရှိသော သဒ္ဒါဟု မဆိုထိုက်သောကြောင့် (ဘာသိတပုမ မဟုတ်သောကြောင့်) ဘရိယာ၌ အာပစ္စည်းပျောက်ဖို့ရာ ဤသုတ်ဖြင့် ပုလ္လိင် မငဲ့ရ- နာမ်ငဲ့ စသည် စီရင်ပြလေသည်။]

နိဒ္ဒေသပြင်ပုံ။ ။ဤသို့ နျာသစီရင်ပုံကို ထောက်၍ ကမ္မဓာရဲ ပြယုဂ်ကို အချို့စာအုပ်၌ တွေ့ရသည်မှာ မကောင်း–ဟု နိဒ္ဒေသဆရာ ဆိုလိုသည်၊ ထို့ကြောင့် နိဒ္ဒေသဆရာအလို "ဗြဟ္မဏဗန္ဓု+ဘရိယာ ယသာတိ ဗြဟ္မဏ ဗန္ဓုဘရိယော= ပုဏ္ဏားမျိုးဖြစ်သော မယားရှိသူ"ဟု ဗဟုဗ္ဗိဟိ ရှိစေလိုသည်၊ နျာသ ရှိပုံကို စာလျှင် နိဒ္ဒေသ ပြင်ထားပုံသည် သင့်တော်သလို ရှိသော်လည်း ထိုပြင်ပုံမှာပင် အပြစ် မကင်းသေး၊ ရှင်းပြဦးအံ့– နိဒ္ဒေသသည် ရှေ့ပုဒ်၌ ပုလ္လိင်ငဲ့ကို သဘောတူပြီး ဖြစ်၏၊ ဗန္ဓုသဒ္ဒါသည် "ဗန္ဓဝေါ ဗန္ဓု သဇနော= ဆွေမျိုး"ဟူသော အဘိဓာန်နှင့်အညီ "မုနိနာဒိစ္စ ဗန္ဓုနာ" စသော ဝါကျတို့၌ ပုလ္လိင်ကို ဟောဖူး ၏၊ "ဗြဟ္မဏဗန္ဓု+ ဘရိယာ+ယသာ" ဟူသော ဤဝါကျ၌ကား ဣတ္ထိလိင်ကို ဟောဆဲဖြစ်၏၊ ဤသို့ ရှေ့ပုဒ် နောက်ပုဒ် တုလျာဓိကလျာဇာလည်း ဖြစ်, ဣတ္ထိလိင် ဘရိယာ သဒ္ဒါလည်းနှောင်း, ဗန္ဓုသဒ္ဒါက ပုလ္လိင်ကို ဟောဖူး၍ ဘာသိတပုမလည်း ဖြစ်နေရကား သုတ်ရင်းအင်္ဂါနှင့် ညီညွတ်သောကြောင့် "ဒီဃဇဿော" ကဲ့သို့ သုတ်ရင်းပုံစံသာ ဖြစ်ထိုက်၏၊ "ဘာသိတပုမာတိ ကိ" ၏ ပုံစံမဖြစ်ထိုက်၊ ရှေ့ပုဒ်က ဘာသိတပုမ မဖြစ်သောရုပ်သာ ဤကို ၏ ပုံစံဖြစ်ထိုက်သည်။

ရူနှင့် မောဂ္ဂလ္လာန်။ ။ဤသို့လျှင် နိဒ္ဒေသ ပြင်ဆင်တိုင်း "ဗြဟ္မဏဗန္ဓု ဘရိယော"ဟု ဗဟုဗ္ဗိဟိရှိစေကာမူ သုတ်ရင်းပုံစံသာ ဖြစ်နိုင်၍ ဘာသိတပုမ၏ ကိ်ပုံစံ မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် ရူပသိဒ္ဓိ၌ ဤပုံစံကို လုံးဝမပြဘဲ"ဘာသိတ ပုမာတိကိ– သဒ္ဒါဓုရော" စသည်ဖြင့် ပုံစံတစ်မျိုး ပြလေသည်၊ "သဒ္ဒါ+ဓုရာ ယသာတိ သဒ္ဒါဓုရော– သဒ္ဒါဟူသော တာဝန်ဆောင်ရှိသူ" ဤ၌ သဒ္ဒါနှင့် ဓုရာ သည် တုလျာဓိကရဏလည်းဖြစ်, ဓုရာဟု ဣတ္ထိလိင်လည်း နှောင်း၍ အင်္ဂါ ၂– ပါးစုံသော်လည်း သဒ္ဒါပုဒ်က ပုလ္လိင်ကို မဟောဘူးသဖြင့် ဘာသိတပုမ အင်္ဂါပျက်သောကြောင့် ဤသုတ်ဖြင့် ပုလ္လိင်မငဲ့၊ သဒ္ဒါဟု အာပစ္စယန္တအတိုင်း ရှိစေရမည်။ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ "ဘာသိတပုမာတိကိ– ကညာဘရိယော= သတို့သမီး ဟူသော မယားရှိသူ"ဟု ထုတ်၏၊ ရူနှင့် သဘောတူပင်တည်း၊ "ဘာသိတပုမ မဟုတ်သောကြောင့် ကညာကို ပုလ္လိင်မငဲ့ရ" ဟူလို။

ကလာပ်။ ။"ပုံဝ ဘာသိတပုံသကာ–နှင်– ပူရဏ္ဏာဒီသု ထိယံ တုလျာဓိ ကရဏော" (သမာသ် ၂၇၆ သုတ်)၊ ထိယံ–ဣတ္ထိလိင်၌၊ ဝတ္တမာနေ–သော၊ တုလျာဓိကရဏော–သော၊ ပဒေ– နောက်ပုဒ်ကြောင့်၊ ထိယံ–၌၊ ဝတ္တမာနေ–သော၊ ဘာသိတပုံသကာ– နှင်–ဟောအပ်ဖူးသော ပုလ္လိင်ရှိသော နှင်ပစ္စည်း မရှိသော သဒ္ဒါသည်၊ ပုံဝ–ပုလ္လိင်ကဲ့သို့ (ဖြစ်၏)၊ အပူရဏ္ဏာဒီသု– ပူရဏီအနက်၌ သက်သော ပစ္စည်းအဆုံးရှိသော ဣတ္ထိလိင်သဒ္ဒါ စသည်တို့ကြောင့်ကားမဖြစ်၊ (သုတ်နက်)၊ သောဘနဘရိယော– တင့်တယ်သော မယားရှိသူ၊ ဒီဃဇဿော–သူ၊ ဒီဃ+ ဇဿ်ကဲ့သို့ ရှေ့နောက် ၂ ပုဒ်လုံးကိုပင် ဣတ္ထိလိင်ကို ဟောဆဲ ဖြစ်ရမည်။

ထိယံ။ ။"ထိယံ"ဟူသော ဝိသေသနဖြင့် "ဂါမဏီဒိဋ္ဌိ-သူကြီးမျိုး ဟူသော အယူရှိသူ၊ ကလျာဏီပဓာနာ- ကောင်းသော မိန်းမလျှင် ပဓာနရှိသူတို့" ဤတွင် ရှေ့ပုံစံ၌ "ဂါမဏီ"ဟူသော ရှေ့ပုဒ်သည်လည်းကောင်း နောက်ပုံစံ၌ "ပဓာနံ"ဟူသော နောက်ပုဒ်သည်လည်းကောင်း ဣတ္ထိလိင်မဟုတ်ကြ၍ ရှေ့ပုဒ်များကို ပုလ္လိင်မင့်ရ။

ဘာသိတပုံသက။ ။ ဒေါဏီဘရိယော- ရေပက်ခွန် (ရေစကျင်း) ယူသော မယားရှိသူ၊ ဤ၌ "ဒေါဏီ" သဒ္ဒါသည် ရေပက်ခွန်ဟူသော အနက်၌ ပုလ္လိင် မဟောဘူး၍ ဘာသိတပုမ အင်္ဂါပျက်သောကြောင့် ပုလ္လိင် မင့်ရ။

အနူင်။ ။ဗြာဟ္မဗန္ဓူဘရိယော- ပုဏ္ဏေးမဟူသော မယားရှိသူ၊ "ဘာသိတ ပုံသကာနူင်"ဟု ဆိုသောကြောင့် ဦးပစ္စည်းဆုံးသော ပုဒ်သည် ဘာသိတပုမ ဖြစ်သော်လည်း ပုလ္လိင်မင့်ရ၊ "အနူင်"ဟူသော သုတ်အင်္ဂါပျက်သည်-ဟူလို။

အပူရဏာဒီသု။ ။ကလျာဏီပဥ္ဇမာ- ကောင်းခြင်းမင်္ဂလာ ရှိသော ညဉ့်လျှင် ၅ ညဉ့်မြောက်ရှိသော ညဉ့်တို့၊ "အပူရဏျာဒီသု" ဖြင့် ပူရဏီအနက်၌ သက်သော "ပဥ္ဇမာ"ကဲ့သို့ ဣတ္ထိလိင်နှောင်းရာ၌ ရှေ့ပုဒ်ကို ပုလ္လိင်မင့်ရ၊ "အပူရဏီ"ဟူသော သုတ်အင်္ဂါပျက်သည်- ဟူလို၊ ပူရဏျာဒီ၌ အာဒိဖြင့် "ပိယာ, မနုညာ, သုဘဂါ, ဒုဗ္ဘဂါ, ဘတ္တိ, သွသာ, ကန္တာ, ကန္တာ, သမာ, ဗာလျာ, ဒုဟိတာ, ဝါမနာ, သဒ္ဒါတို့ကို ယူ။

မှတ်ချက်။ ။ဤကလာပ်သုတ်၌ ၁-"ထိယံ"အရ ရှေ့နောက် ၂ ပုဒ်လုံး ဣတ္ထိလိင်ဖြစ်ခြင်း, ၂-"ဘာသိတ ပုံသက" အရ ရှေ့ပုဒ်၏ (ယခုဟောနေသော အနက်မျိုး၌ပင်, အခြားနေရာ၌) ပုလ္လိင်ကို ဟောဖူးခြင်း, ၃--"အနူင်" အရ ဗန္ဓူ ကဲ့သို့ ဦပစ္စယန္တလည်း မဟုတ်ရခြင်း, ၄-"အပူရဏျာဒီသု" အရ ပူရဏီ အနက် ဟော ပစ္စည်းဆုံးသော ပုဒ်စသည်လည်း မနှောင်းရခြင်း၊ [ပဥ္ဇမာ၌ မပစ္စည်းသည် "သင်္ချာပူရဏေ မော" သုတ်မျိုးဖြင့် ပူရဏီအနက်၌သက်သော ပစ္စည်းတည်း၊] ဤသို့ သုတ်အင်္ဂါ ၄ ပါးရှိသည် အားလျော်စွာ "ဂါမဏီဒိဋ္ဌိ" စသည်ဖြင့် အင်္ဂါ မစုံသော ပုံစံများကို ၄ မျိုးခွဲ၍ ထုတ်ပြထားသည်။

ကစ္စည်းပုံစံ။ ။ ကလာပ်သုတ်၌ "ဗြဟ္မဗန္ဓူဘရိယော"ပုဒ်ကို နည်းယူ၍ "ဗြဟ္မဏဗန္ဓုဘရိယာ"ဟု ကစ္စည်းဝုတ္တိ ပုံစံထုတ်သော်လည်း သက္ကတ၌ "အနူင်"အရ ပုမ္ဘောင့်ရန် တားမြစ်၍ "ဘာသိတပုမ" အရ တားမြစ်အပ်သော ပုံစံမဟုတ်သည့်ပြင်, "ဗြဟ္မဗန္ဓု"ဟု ပုဏ္ဏားယောကျ်ားကိုလည်း (နူင် ပစ္စည်းမသက်မီ) ဟောဖူးရကား ဘာသိတပုမ ဖြစ်နေသောကြောင့် ကစ္စည်းဝုတ္တိပုံစံကို လုံးဝပယ်လှန်၍ "ဣတ္ထိယန္တိ ကိံ-ခမာဓနော၊ ဘာသိတပုမာတိ ကိံ သသဒ္ဒါဓုရော" စသည်ဖြင့် ရူပသိဒ္ဓိအတိုင်း ဖြစ်စေ, မောဂ္ဂလ္လာန်အတိုင်း "ဣတ္ထိယန္တိ ကိံ- ကလျာဏီ ပဓာနော၊ ဘာသိတပုမာတိ ကိံ- ကညာဘရိယော" ဟု ဖြစ်စေ ပုံစံထုတ်မှသာ အရာရာအပြစ်ကင်း၍ သန့်ရှင်းဖွယ်ရှိသည်။

ကမ္မဓာရယသညေစ **၃၃၂။ကမ္မဓာရယ သညေ– ကမ္မဓာရဲ အမည်ရှိသော၊ သမာသေစ–၌လည်း၊ ဣတ္ထိယံ–၌၊ တုလျာဓိကရဏေ–သော၊ ဒေ–နောက်ပုဒ်ကြောင့်၊ ပုဗ္ဗေ–ရှေ့၌၊ ဘာသိတပုမာ–သော၊ ဣတ္ထိ– သည်၊ စေ (အတ္ထိ) သော ပုမာဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ ဗြာဟ္မဏဒါရိကာ– ပုဏ္ဏားသူငယ်မ၊ ခတ္တိယကညာ– မင်းမျိုးသတို့သမီး၊ ခတ္တိယကုမာရိကာ– မင်းမျိုးအပျို၊ ဘာသိတ ပုမေတိ–သည်၊ ကိမတ္ထံ–နည်း၊ ခတ္တိယဗန္ဓူဒါရိကာ– မင်းမျိုးသူငယ်မ၊ ဗြာဟ္မဏ ဗန္ဓူဒါရိကာ–ပုဏ္ဏားမျိုး သူငယ်မ၊ ဣတိ–၏၊ (၃၃၃)**

၃၃၂။ ကမ္မဓာရဲသမာသ်အရာဝယ် ဤသုတ်ဖြင့် ပုမ္ဘောင့်ရာ၌ကား ဆရာများပင် ရှေ့ပုဒ်ကိုသာ ငဲ့ကြသည်၊ မှန်၏–သဒ္ဒနီတိဝယ် "ဣတ္ထိယံ ဝတ္တမာနေ တုလျာဓိကရဏေ ဥတ္တရပဒေ သတိ (နောက်ပုဒ်ရှိလသော်)" စသည်ဖြင့် နောက်ပုဒ်ကို နိမိတ် (လက္ခဏ) လုပ်၍ ရှေ့ပုဒ်ငဲ့ဖို့ရန် ပြထား၏၊ ချာသ၌ လည်း "နဒါဒိတောဝါ ဤတိ ကတသီ–ပစ္စယသာ ဘာဝကရဏမေဝ ဝိသေသော= ဗြာဟ္မဏီ ဟူသော ရှေ့ပုဒ်၌ ဤပစ္စည်းမရှိအောင် ပြုခြင်းသာ ဤသုတ်မှာထူး၏" ဟုမိန့်၏၊ သန္ဓိ–နိဂ္ဂဟီတဥသုတ် "ပုရိမဇာတိ" ရုပ်တွက်ပြရာ၌လည်း "ပုရိမာ+ဇာတိ"ဝယ် ရှေ့ပုဒ်ကို ပုလ္လိင်ငဲ့၍ မာ၌ အာပစ္စည်း ပျောက်ပုံကို ပြခဲ့ သည်။ ထို့ကြောင့် ဤသုတ်၌ ရှေ့ပုဒ်ငဲ့မှုကို ဆရာအားလုံး သဘောတူကြသည်။

ချာသ။ ။ပုရိမာ+ဇာတိတိ အတ္ထေ နာမာနံ သမာသော ယုတ္တတ္ထောတိ အဓိ ကိစ္စ ဒွိပဒေ၊ပေ၊ ကမ္မာရယ သမာသံ ကတွာ၊ ပေ၊ ကမ္မဓာရယ သညေစာတိ ပုရိမာသဒ္ဒံ ပုလ္လိင်္ဂမိဝ ကတွာ အာပစ္စယာဘာဝေ ကတေ ပုရိမဇာတိတိ ဘဝိတဗ္ဗံ၊–သန္ဓိ, နိဂ္ဂဟီတဥသုတ်ဖွင့်။

ရှေးပါ၌။ ။ဗြဟ္မာ+ဗန္ဓု ယသာတိ ဗြဟ္မဗန္ဓု= ဗြဟ္မာဟူသော မိတ်ဆွေ ရှိသော ပုဏ္ဏား (ယောကျ်း)၊ ဣဒံ ဝတွာ– ဗြဟ္မဗန္ဓု, ပဋိမုဉ္စိ ဥပါဟနံ"ဟု ဝေဿန်ဇာတ်၌ ဇူဇကာပုဏ္ဏားကို "ဗြဟ္မဗန္ဓု" ဟုဆို၍ "ဂါရယှသံ ဗြဟ္မ ဗန္ဓုယာ" ဟု အမိတ္တတာပနာ ပုဏ္ဏေးမကို "ဗြဟ္မဗန္ဓုယာ" ဟုဆို၏၊ ပုလ္လိင် ဥကာရန္တကို ဣတ္ထိလိင် ပြောင်းရာ၌ "ဥပမာ သံဟိတ၊ပေ၊ လက္ခဏာဒိတူရူတူ" သုတ်ဖြင့်လည်းကောင်း, ထိုသုတ်၏ ယောဂဝိဘာဂ ဖြင့်လည်းကောင်း ဦပစ္စည်း သက်၍ "ဝါမောရူ– တင့်တယ်သော ပေါင်ရှိသော မိန်းမ၊ ဗြဟ္မဗန္ဓု–ပုဏ္ဏေးမ" ဟုမောဂ္ဂလ္လာန်မိန့်သည်၊ ဤပြခဲ့သော စကားစဉ်အရ "ဗြဟ္မဗန္ဓု ဒွိဇောဝိပွေါ" ဟု ဗြဟ္မဗန္ဓု သဒ္ဒါသာ ပါဋိသုံးရှိ၍ "ဗြာဟ္မဏဗန္ဓု" ဟုသုံးရိုး မရှိသောကြောင့် ရှေ့သုတ်လာ "ဗြာဟ္မဏဗန္ဓုဘရိယာ"ဟူသော ပါဌ်၌ "ဗြဟ္မဗန္ဓုဘရိယော" ဟုလည်းကောင်း, ဤသုတ်လာ "ဗြာဟ္မဏဗန္ဓုဒါရိကာ"ပါဌ်၌ "ဗြဟ္မဗန္ဓုဒါရိကာ"ဟု လည်းကောင်း ရှေးပါ၌ ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။

နိယတ-အနိယတဂ္ဂတ္ထိလိင်။ ။ဤပုမ္ဘောင့်သုတ်-၂-သုတ်၌ ဂ္ဂတ္ထိအရ နောက်ပုဒ်သည် (တစ်ခါတစ်ရံမျှ ပုလ္လိင် မဖြစ်ရ, အမြဲဂ္ဂတ္ထိလိင် ဖြစ်သော) နိယတ ဂ္ဂတ္ထိလိင်တည်း၊ ရှေ့ပုဒ်ကား အနိယတ ဂ္ဂတ္ထိလိင် (ရံခါ ပုလ္လိင်ဖြစ်၍ မမြဲ သောဂ္ဂတ္ထိလိင်) ဟုခွဲခြား၍ "ဂ္ဂတ္ထိယံ-နိယတ ဂ္ဂတ္ထိလိင်၌၊ ဝတ္တမာနေ တုလျာဓိကရဏေ, ပဒေ-နောက်ပုဒ်ကြောင့်၊ ဘာသိတပုမာ-သော၊ ဂ္ဂတ္ထိ-အနိ ယတ ဂ္ဂတ္ထိလိင်ဟော သဒ္ဒါသည်" ဟုအနက်ပေးကြ၏၊ ရှေ့ပုဒ်သည် "ဘာသိတ ပုမာ- ပုလ္လိင်ကို ဟောဖူး၏" ဟုဆိုသဖြင့် ဂ္ဂတ္ထိလိင် မမြဲရကား ရှေ့ပုဒ်ကို အနိ ယတ ဂ္ဂတ္ထိလိင်ဟု ဆိုသင့်ပေ၏၊ နောက်ပုဒ်ကိုကား နိယတဂ္ဂတ္ထိလိင်ဟု မဆိုသင့်၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း.... "ဗြာဟ္ဟဏဒါရိကာ"၌ ဒါရိကာ ဟူသော နောက်ပုဒ် သည် "ဒါရကော"ဟု ပုလ္လိင်လည်း ရှိနိုင်သောကြောင့်တည်း၊ ထို့အတူ "ဗဟုဒါသိကော"ဟူသော ဗဟုဗွီဟိ၌လည်း ဒါသီဟူသော နောက်ပုဒ်သည် "ဒါသော"ဟု ပုလ္လိင်ရှိနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် "ဂ္ဂတ္ထိယံ-နိယတဂ္ဂတ္ထိလိင်၌" ဟု နိယတ စကားလုံးကို မသုံးသင့်၊ နိယတ ဖြစ်ဖြစ် အနိယတဖြစ်ဖြစ် ယခုဝါကျ အခိုက်၌ နောက်ပုဒ်၏ ဂ္ဂတ္ထိလိင် ဖြစ်နေခြင်းကိုသာ လိုရင်းဟု မှတ်ပါ။

ပုဗ္ဗေ ဘာသိတပုမာ။ ။ဤဝါကျသို့ မရောက်မီ ရှေ့အခြားဝါကျ၌ "ဗြဟ္ဟ ဏော, ခတ္တိယော"ဟု ပုလ္လိင်ကို (ဤသဒ္ဒါက) ဟောဖူးသောကြောင့် "ပုဗ္ဗေ+ ဘာသိတပုမာ"ဟု ဆိုသည်၊ ပုဗ္ဗေကို "ဘာသိတ"ပုဒ်တစ်စိတ်၌ စာစပ်၊ ရှေ့၌+ ဟောဖူး" ဟူလို၊ ပုဗ္ဗေကို "ပုမာဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗော"၌ စပ်၍ "ရှေ့ပုဒ်၌ ပုလ္လိင်ကဲ့သို့ မှတ်"ဟုကြံကြသေး၏၊ အဓိပ္ပာယ် မပျက်သော်လည်း ကျမ်းဆရာ၏ အာဘော် မကျ၊ ထို့ပြင်-ဘာသိတ၏ ကတ္တားလည်း ထိုသဒ္ဒါပင် ဖြစ်၏၊ ဥပမာ ဗြာဟ္ဟဏီ ကို "ဘာသိတပုမ"ဟု ဆိုလိုလျှင် ထိုဗြာဟ္ဟဏီသဒ္ဒါသည် "ဗြာဟ္ဟဏော" အခိုက် တုန်းက ပုလ္လိင်ကို ဟောဖူးသကဲ့သို့တည်း၊ ထို့ကြောင့် "ဘာသိတော+ ပုမာ ယေနာတိ ဘာသိတပုမာ"ဟု သက္ကတဋီကာတို့၌ ကတ္တားဟော တတိယာ ဗဟုဗွီဟိ ဝိဂ္ဂိဟ်ပြုကြသည်။

သဒ္ဒနီတိ။ ။"ဂ္ဂမသို့ ပကရဏေ ဂ္ဂမသို့ သမာသေ ဘာသိတော ပုမာ ယဿာ ဂ္ဂတ္ထိယာ သာ ဘာသိတပုမာ"ဟု ဆဋ္ဌီဗဟုဗွီဟိ ဝိဂ္ဂိဟ်ပြု၍ ဘာသိ တော၏ ကတ္တားကို အက္ခရစိန္တကေဟိ (သဒ္ဒါ ဆရာတို့သည်) လောကိယမဟာ ဇနေဟိဝါ (ကမ္ဘာဦးလူကြီးသူမတို့သည်) ဟု ၂-မျိုးပြလေသည်၊ သဒ္ဒါဆရာ တို့သည် ဗြာဟ္ဟဏော-ခတ္တိယော စသည်ဖြင့် ရှေးဦး (ပထမ) ပုလ္လိင်ကို ပြကြ၍, ထို့နောက်မှ ခတ္ထိယာဿ+ ဘရိယာ= မင်း၏+မယား"စသော အနက်ကို နှလုံး သွင်း၍ "ခတ္တိယာ ဗြာဟ္ဟဏီ" စသည်ဖြင့် ဂ္ဂတ္ထိလိင်ကို ပြကြသတတ်၊ ဤသို့ သဒ္ဒါဆရာနှင့် ကမ္ဘာဦးလူတို့က ရှေးဦးစွာ ပုလ္လိင်သဒ္ဒါကို ပြကြသောကြောင့် "ပုဗ္ဗေ ဘာသိတပုမာ"ဟု "ပုဗ္ဗေ" သဒ္ဒါ ထည့်ရကြောင်းကို သဒ္ဒနီတိ ကြံလေ သည်၊ သို့သော် ထိုအကြံသည် "ဘာသိတပုမာ"ပုဒ်ကို သုံးစွဲသော သဒ္ဒါဆရာ

တို့၏ အာဘော် (နှလုံးသွင်း) ကြမည် မထင်၊ [ဒါရိကာသဒ္ဒါ ကုမာရိကာသဒ္ဒါ တို့ကို နိယတကျက္ထတ္ထလိင်ဟောသဒ္ဒါ ဟုလည်းကောင်း, ဒါသီ–ဒေါဝေါရိကာ စသည်ကို အနိယတ ကျက္ထလိင်ဟောသဒ္ဒါ ဟုလည်းကောင်း သဒ္ဒနီတိ ခွဲပြသေး ၏၊ ထိုအခွဲလည်း သင့်မည်မထင်၊ "ဒါရကော– ကုမာရကော"၏ တွဲဖက်ဖြစ်သောကြောင့် ဒါရိကာ– ကုမာရိကာတို့ကိုလည်း အနိယတကျက္ထတ္ထလိင် ဟုပင် ယူသင့်သည်။]

ပုံစံများ။ ။"ဗြာဟ္မဏီစ်+သာ+ ဒါရိကာစ, ခတ္တိယာ စ+ သာ+ ကညာစ, ခတ္တိယာ စ+ သာ+ ကုမာရိကာ စ" ဟုဝိဂြိုဟ်ပြု၊ ရုပ်ကို အခြေပြု၍ တွက်ပြထား၏၊ "ဘာသိတပုမေတိ ကိမတ္ထံ– ခတ္တိယဗန္ဓု။ဒါရိကာ, ဗြာဟ္မဏဗန္ဓု။ဒါရိကာ"ဟူသော ကိ'ပုံစံကား "ခတ္တိယဗန္ဓု–မင်းမျိုး မိန်းမလည်း ဟုတ်၏၊ သာ–သည်၊ ဒါရိကာစ– သူငယ်မလည်း ဟုတ်၏"ဟူသော အနက်၌ သမာသ် စသည် စီရင်၍ "ခတ္တိယဗန္ဓု။+ဒါရိကာ"ဟု ပကတိပြု၊ ဒါရိကာ–ဟူသော ကျက္ထတ္ထလိင်ကြောင့် ခတ္တိယဗန္ဓု။ကို ဤသုတ်ဖြင့် ပုလ္လိင်ခဲ့၍ ဦပစ္စည်းပျောက်သင့်သော်လည်း ဘာသိတပုမ မဟုတ်သောကြောင့် မခဲ့ရ ကွစာဒိ မဋ္ဌုတ္တရာနံ သုတ်ဖြင့် ဦကို ဥရဿပြု, နာမ်ခဲ့ စသည် စီရင်ဟု ရုပ်တွက်ကြ၏။

နျာသ ရေတွက်ပုံ။ ။နျာသဒ္ဒကား "သတိပိ ကမ္မဓာရယတ္တေ ဒါရိကာသဒ္ဒဿ နိယတိတ္ထိဝါစကတ္တာ ဘာသိတပုမတ္တာဘာဝတော ကျဓ ဝုတ္တဝိဓာနံ နဟောတိ= ဗြာဟ္မဏဗန္ဓု။ + ဒါရိကာဒ္ဒ် ကမ္မဓာရဲသမာသ် ဖြစ်သော်လည်း ဒါရိကာဟူသော နောက်ပုဒ်က နိယတကျက္ထတ္ထလိင် ဖြစ်သောကြောင့် ဘာသိတပုမ မဟုတ်သည့်အတွက် ရှေ့ပုဒ်ကို ပုလ္လိင် မခဲ့ရ" ဟု ကမောက်ကမ ဆိုထား၏၊ ရှင်းပြအံ့–နျာသဆရာသည် ဤသုတ်၌ ရှေ့ပုဒ် ငဲ့ဖို့ရန် ဝန်ခံပြီး ဖြစ်ပါလျက် ဒါရိကာ ဟူသော နောက်ပုဒ်က ပုလ္လိင်ကို မဟောဘူးသောကြောင့်"ဟု နောက်ပုဒ်ကို စီစစ်ခြင်းသည် ခုတ်ရာတခြား ရှရာတခြား ဖြစ်နေတော့၏၊ ဒါရိကာ၏ နိယတ ကျက္ထတ္ထလိင် မဟုတ်ကြောင်းကိုလည်း နောက်၌ "ပါစိကာ" ပုဒ်ကို ထောက်၍ ပြဦးမည်။ [နိဒ္ဒေသဒ္ဒ် "သတိပိ ကမ္မဓာရယတ္တေ၊ ပေ၊ ပုမတ္တာ–ဘာဝတော"ဟူသော နျာသစကားကို ကောက်ချက်ချ၍ နျာသဆရာ (အရှင် ဝိမလဗုဒ္ဓိ) သည် နောက်ပုဒ်ကို ပုလ္လိင်ခဲ့လိုသကဲ့သို့ ထင်၏–ဟု ဆို၏၊ နျာသဆရာသည် ဤသုတ်၌ ရှေ့ပုဒ်ကို ငဲ့လိုကြောင်းကို ရှေ့၌ ပြခဲ့ပြီ။]

ကစ္စည်းဝုတ္တိနှင့် နောက်လိုက်များ။ ။ ဗြာဟ္မဏဗန္ဓု။၏ ပုလ္လိင်ကို ဟောဖူးသော ဘာသိတပုမပုဒ် ဖြစ်ကြောင်းနှင့် ဤနေရာ၌ ဦပစ္စည်း သက်ထားကြောင်းကို ရှေ့သုတ်၌ ပြခဲ့ပြီ၊ ထို့ကြောင့် "ဗြာဟ္မဏဗန္ဓု။ဒါရိကာ– ခတ္တိယဗန္ဓု။ဒါရိကာ" ပုံစံများကို ဘာသိတပုမ၏ ကိ'ပုံစံ (ပြောင်းပြန်ပုံစံ) အဖြစ်ဖြင့် မပြထိုက်၊ ထိုသို့ မပြထိုက်သော ပုံစံကို ဝုတ္တိဆရာ ပြထားသောကြောင့် နိဒ္ဒေသဒ္ဒ်

"ဗန္ဓုသဒ္ဒဿ ဘာသိတပုမတ္တာဘာဝါ ပုလ္လိင်ကို မဟောဘူးသောကြောင့်"ဟု ဆိုမှားလေ၏၊ သဒ္ဒနီတိဆရာလည်း "ကစ္စာယနေ ပန ဘာတိတပုမာတိ ကိံ- ခတ္တိယဗန္ဓုဒါရိကာတိ ဥတ္တရပဒေ ဣတ္ထိပစ္စယဿ အနိဝတ္တိ ဝုတ္တာ= ဒါရိကာ နောက်ပုဒ်၌ အာပစ္စည်းမကျေခြင်းကို ကစ္စည်ကျမ်း၌ ဆိုအပ်၏" ဟု ကြံမှား လေသည်၊ အမှန်မှာ ကစ္စည်းကျမ်း၌ နောက်ပုဒ်ဝယ် ဣတ္ထိပစ္စည်းမကျေခြင်းကို မဆိုလို၊ ဗန္ဓု၌ ဣတ္ထိပစ္စည်း (ဦပစ္စည်း) မကျေခြင်းကိုသာ ဆိုလိုသည်၊ ထို့ကြောင့် ကစ္စည်းဝုတ္တိနှင့်တကွ နိဒ္ဒေသ နိတိတို့ ဖွင့်ပုံကို စဉ်းစားကြပါလေ။

ရူပသိဒ္ဓိအတိုင်း ပုံစံထုတ်။။ကလာပ်ဝုတ္တိ၌ ["ဘာသိတ ပုံသကောတိ ကိံ၊ ခဋ္ဌာဗြိန္ဒာရိကာ- လှပသော ခုတင်"] "ခုတင်ကို စောင့်သောနတ်"ဟု ပေးသည်ကား ကမ္မဓာရဲမဟုတ်, တပ္ပုရိသ်ပါနေ၍ မကောင်း၊ [ဤ၌ ခဋ္ဌာသည် ပုလ္လိင်ကို မဟောဘူး၍ ပုမ္ဘော မင့်ရ၊ "အနှင်တိကိံ၊ ဗြဟ္မဗန္ဓုဒါရိကာ- ယုတ် ညံ့သောပုဏ္ဏား သူငယ်မ"ဟု ဆို၏၊ ထို့ကြောင့် ကစ္စည်းဝုတ္တိ၌ ဗြာဟ္မဏ ဗန္ဓုဒါရိကာ, ခတ္တိယ ဗန္ဓုဒါရိကာ"တို့သည် ကလာပ်ပုံစံကို အတုလိုက်သော ပုံစံများဖြစ်သော်လည်း ထိုကလာပ်၌ နှင် ပစ္စယန္တဖြစ်၍ ပုမ္ဘော မင့်ရသော အရာ၌ပြထားသောကြောင့် ဘာသိတပုမ၏ ကိံပုံစံများ မဖြစ်ထိုက်၊ ထို့ကြောင့် "ဗြာဟ္မဏဗန္ဓုဒါရိကာ" စသော ပုံစံ ၂ ခုကို ပယ်နုတ်၍ "ဘာသိတပုမေတိ ကိမတ္ထံ- ဂင်္ဂါနဒီ (ဂင်္ဂါမြစ်), တဏ္ဍာနဒီ (တဏ္ဍာမြစ်) ဟု ရူပသိဒ္ဓိအတိုင်းသာ ပုံစံထုတ်သင့်သည်။

ကလာပ်သုတ်တစ်မျိုး။ ။"ပုံဝ ဘာသိတပုံသကာ, နှင်- ပူရဏျာဒီသု ထိယံ တုလျာဓိကရဏေ" သုတ်၏နောက်၌ "သညာ ပူရဏီကောပဓာတု နှ" ဟုပဋိသေဓ တစ်သုတ်ရှိသေး၏။ [သညာ ပူရဏီ ကောပဓာတု- နာမည်ဟော သဒ္ဒါ, ပူရဏီပစ္စည်း အဆုံးရှိသော ဣတ္ထိလိင်သဒ္ဒါ, က အက္ခရာ ဥပဓာရှိသော သဒ္ဒါ တို့သည်ကား၊ နပုလ္လိင်ကဲ့သို့ မဖြစ်ကုန်၊] ဒတ္တာဘရိယော- ဒတ္တာမည်သော မယားရှိသူ (သညာပုံစံ)၊ ပဥ္ဇမီ ဘရိယော- ငါးယောက်မြောက် မယားရှိသူ (ပူရဏီ ပစ္စယန္တ ပုံစံ)၊ ပါစိကာဘရိယော- ချက်ပြုတ်တတ်သော မယားရှိသူ (က ဥပဓာရှိသော ပုံစံ)၊ ဤ ပါစိကာသည် ပုလ္လိင်ကို ဟောဖူးသော်လည်း က ဥပဓာရှိသောကြောင့် ပုလ္လိင်မင့်ရ၊ [ဤ ပါစိကာကို ထောက်၍ ဒါရိကာ- ကုမာရိကာတို့လည်း ပုလ္လိင်ဟောဖူးသောကြောင့် (နျာသ သဒ္ဒနီတိတို့ ဆိုသလို) နိယယဣတ္ထိလိင် မဟုတ်ကြောင်းသိပါ၊] ကမ္မဓာရဲ၌ကား ဤပုံစံများ ပုလ္လိင်ငဲ့ရ၍ "ဒတ္တဘရိယာ, ပဥ္ဇမဘရိယာ"ဟု ဖြစ်ကြောင်းကို "ကမ္မဓာရယ သညေတု ပုံဘာဝေါ ဝိဓိယတေ"ဟု ပြန်၍ ခွင့်ပြုသုတ်ကို ဆိုပြန်သည်။

ပါဋိပုံစံ။ ။ ပါဋိ၌ကား ထိုသမာသ်၂ မျိုးလုံး၌ပင် သညာသဒ္ဒါ ပူရဏီ ပစ္စယန္တသဒ္ဒါတို့၌ ပုမ္ဘော မင့်ရ၊ ထို့ကြောင့် "ရစ္စတေ ဟရိတာမာတာ-

ဟရိတာမည်သော မိခင်"ဟုလည်းကောင်း "ကာယဂတာသတိ- ကာယဂတာမည်သော သတိ"ဟု လည်းကောင်း သညာသဒ္ဒါ၌ ပုလ္လိင်မဲ့ရ၍ အာပစ္စည်း မပျောက်ဘဲ ရှိရသည်၊"နန္ဒာဒေဝီ-နန္ဒာ မည်သော မိဖုရား, နန္ဒာပေါက္ခရဏီ-နန္ဒာမည်သော ရေကန်, ပဌမာဝိဘတ္တိ- ပဌမာမည်သော ဝိဘတ်, ဝတ္တမာနာဝိဘတ္တိ-ဘတ်"တို့လည်း သညာသဒ္ဒါချည်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် ရူပသိဒ္ဓိ၌ "နန္ဒာပေါက္ခရဏီ နန္ဒာဒေဝီတျာဒီသု ပန သညာသဒ္ဒတ္တာ န ဟောတိ (ပုမ္မော မဖြစ်)" ဟုလည်းကောင်း, ဋီကာ၌ "တထာ ပဌမာဝိဘတ္တိ, ဝတ္တမာနာ ဝိဘတ္တိ တျာဒီတု" ဟု လည်းကောင်း မိန့်သည်၊ ဒုတိယာဝိဘတ္တိ, ဆဋ္ဌီဝိဘတ္တိ, သတ္တမီဝိဘတ္တိတို့ကား ပူရဏီပစ္စယန္တ သဒ္ဒါများဖြစ်၍ ပုလ္လိင်မဲ့ရသောကြောင့် အာ-ဤပစ္စည်း မပျောက်ဘဲရှိကြရသည်၊ ရူအလို "ဒုတိယာမည်သော ဝိဘတ်"စသည်ဖြင့် သညာသဒ္ဒါ ဖြစ်သောကြောင့် မဲ့ရ-ဟုဆို၊ သဒ္ဒနီတိ၌ "နန္ဒာ + ဒေဝီ" စသည်ကို သမာသ်မဟုတ်ဟု တစ်နည်းဆိုသေးသည်။

ကြွင်း ပုမ္ဘောဲ့ဖွယ်များ။ ။မောဂ္ဂလ္လာန်၌ "ကွစိ ပစ္စယေ"ဟု သုတ်တည်း၍ ပစ္စည်းနောင်းရာ၌ ဘာသိတပုမသဒ္ဒါကို အချို့အရာ၌ ပုလ္လိင်ဲ့ဟု ဆို၏၊ ဗျတ္တတရာ, ဗျတ္တတမာ- အထူးထက်မြက်သော မိန်းမ၊ ဤ၌ "ဗျတ္တာတရာ, ဗျတ္တာတမာ"ဟုဖြစ်သင့်လျက် ပုလ္လိင်ဲ့၍ "ဗျတ္တ"ဟု ဖြစ်သည်၊ "သဗ္ဗာဒယော ဝုတ္တိ မတ္တေ"ဟု သုတ်တည်း၍ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်များကိုလည်း ပုမ္ဘောဲ့၏၊ တသာ-ထိုမိန်းမ၏ + မုခံ- မျက်နှာ၊ တမ္မုခံ-နှာ၊ ဤ၌ တပ္ပုရိသ်သမာသ်ဖြစ်၍ "တာ+ မုခ" ဟု ပကတိပြုပြီးသည့်အခါ တာ ဟူသော သဗ္ဗနာမ်ကို ပုမ္ဘောဲ့ (တမုခ) မဒ္ဒေးဘော်လာ၊ တတြ-ထိုမိန်းမ၌၊ တာနောင် တြ ပစ္စည်းသက်, တာကို ပုလ္လိင်ဲ့၊ တတော- ထိုမိန်းမမှ၊ တဒါ- ထိုအခါ၌၊ တို့လည်း နည်းတူ။["တာယံ ဝေလာယံ"ဟု ဝေလာကိုဲ့၍ "တာ"ဟု ဣတ္ထိလိင်ဖြင့် ရုပ်တည်, ဒါပစ္စည်းသက်။]

နိဒ္ဒေသ။ ။နိဒ္ဒေသ၌မူ "ကမ္မဓာရယသညေ စ" ၌ သညာ သဒ္ဒါပိုဖြင့် တမ္မုခံ, ကုက္ကုဋ္ဌက္ခံ= (ကြက်မ၏ဥ) စသည်ကို ပုမ္ဘောဲ့ဟု လည်းကောင်း, သညေစ၌ စသဒ္ဒါဖြင့် "တာသာ+ဘာဝေါ တတ္တံ- ထိုမိန်းမ၏အဖြစ်" ဟူသော တဒ္ဓိတ်, တံ ဣတ္ထိမိဝ အတ္တာန မာစရတိ တတ္တာယတိ=ထိုမိန်းမကဲ့သို့ ပြုကျင့်၏" ဟူသော အာချာတ်, တတြ-တဒါ စသော နာမ်တို့၌ ပုမ္ဘောဲ့ဖို့ရန် ဆည်းယူဟု လည်းကောင်း ဆိုသည်၊ ထိုတွင် "ကုက္ကုဋီ + အက္ခံ"၌ ဤသရချေလျှင် "ကုက္ကုဋ္ဌက္ခံ"ဟုလည်းကောင်း "တာ+ ဣတ္ထိ+ အာယတိ"၌ ရှေ့သရချေလျှင် "တတ္တာယတိ" ဟု လည်းကောင်း ဖြစ်နိုင်သောကြောင့် ထိုပြယုဂ်မျိုးကို မောဂ္ဂလ္လာန်မပြဘဲ ချန်ထားသည်။ [ကစ္စည်း၌ကား ထိုကဲ့သို့ သုတ်များ မရှိသောကြောင့် ထို အာ-ဤ ပစ္စည်းများကို ကွစာဒိမဏ္ဍူတ္တ ရာနံသုတ်ဖြင့် ရသင့်ပြီ ရသည်။]

အတ္တံ နဿ တပ္ပုရိသေ ၃၃၃။ တပ္ပုရိသေ-၌၊ ဥတ္တရပဒေ- နောက်ပုဒ်ကြောင့်၊ နဿ ပဒဿ-နှ, နိပါတ်ပုဒ်၏၊ အတ္တံ- သည်၊ ဟောတိ၊ ဗြဟ္မဏော-ပုဏ္ဏားစစ်သည်၊ န-မဟုတ်၊ အဗြာဟ္မဏော-ယုတ်၊ အဝ သလော-ယုတ်မာသူမဟုတ်၊ အဘိက္ခု- ရဟန်းစစ်မဟုတ်၊ အပဋဝဿံ- ငါးနှစ်မဟုတ်၊ အပဋဂဝံ- ငါးကောင်သော နွားမဟုတ်။ (၃၄၄)

သရေအန် ၃၃၄။ တပ္ပုရိသေ-၌၊ ပရေ-သောဃသရေ-ကြောင့်၊ နဿပဒဿ-၏၊ အန်အာဒေသော- အန်အပ္ပြသည်၊ ဟောတိ-၏၊ အဿော-မြင်းသည်၊ န-မဟုတ်၊ အနဿော- မြင်းမဟုတ်၊ (မြင်းနှင့်တူသော သတ္တဝါ၊) အနိဿရော- အနိုးရသူမဟုတ်၊ အနရိယော-အရိယာမဟုတ် (ပုထုဇဉ်)။ (၃၄၅)

၃၃၃။ **ယောဂ ဝိဘာဝ**။ ။ [ရုပ်တွက်ပုံကို အခြေပြုမှာ ရှု၊ ဥတော တပ္ပုရိသာသုတ်၌ဤရုပ်အားလုံး ပါခဲ့ပြီ။] နှ နိပါတ်ပုဒ်ကို "အ" ပြုခြင်းသည် အဗြာဟ္မဏော စသော တပ္ပုရိသ်အရာ၌သာမက, "နှ ဝိဇ္ဇတေ ယောသော (ဓနံ) ယေသံ, တေ အယောသာ"ဟူသော ဗဟုဗ္ဗီဟိ,"ဗြဟ္မဏဿ + အဘာ ဝေါ-အဗြာဟ္မဏံ (ပုဏ္ဏား၏ မရှိခြင်း)"ဟူသော အဗျယီဘောတို့၌လည်း နကို (အ) ပြုရသည်၊ ထိုသို့ပြုရာ၌ "အတ္တံ နဿ"ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ပြု- ဟု ရှုပသိဒ္ဓိ ဆို၏။ ["အသမော- အတူမရှိသော ဘုရား၊ အတ္တံ နဿာတိ ယောဂဝိဘာဂေန နဿ အတ္တံ"-ရှု၊] ယေသံ-အကြင်အက္ခရာတို့၏၊ ယောသော (ဓနံ)-ပြင်းသော အသံသည်၊ နှ ဝိဇ္ဇတေ- မရှိ၊ ဣတိ, တေ အယောသာ။

ဥပလက္ခဏ။ ။ကလာပ်၌ ဤသုတ်၌ကား "တပ္ပုရိသေ" သဒ္ဒါသည် ဥပလက္ခဏသဒ္ဒါတည်းဟု ဆို၏၊ တပ္ပုရိသသဒ္ဒါဖြင့် သမာသ်ကိုမှတ်ပြသည်၊ နှကို (အ) ပြုလျှင် "အဗြာဟ္မဏော"ကဲ့သို့သော သမာသ်ပုဒ်များကိုသာ ပြုရမည်-ဟု ဆိုလိုသည်၊ ထို့ကြောင့် ဗဟုဗ္ဗီဟိ အဗျယီဘော အရာ၌လည်း ဤသုတ်ရင်းဖြင့် ပင် (အ) ပြု၊ [နဿ တပ္ပုရိသေ လောပေါ (သုတ်)၊ တပ္ပုရိသေ- တပ္ပုရိသ်အရာ၌၊ နဿ-နှဗျည်း၏၊ လောပေါ- ကျေခြင်းသည်၊ ဟောတိ၊ "နှ+ ယောသ" ၌ (နှ်) ဗျည်းကို ချေလျှင် (အ) ကျန်သည်-ဟူလို၊ တပ္ပုရိသော ဣဟော ပလက္ခဏံ= ဤသုတ်၌ တပ္ပုရိသသဒ္ဒါသည် ဥပလက္ခဏသာ (ကလာပ်)။]

၃၃၄။ **သရာဒီပုဒ်ကို "သရေ"ဟုဆို**။ ။၂ ပုဒ်တွဲမှ သမာသ်ဖြစ်နိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် "သရေ"ဟု သာမည ဆိုထားသော်လည်း နောက်၌ သရသက်သက် မရှိနိုင်ရကား သရအစရှိသော "အဿော-ဣဿရော"စသော ပုဒ်ကိုပင် "သရေ"

ဟုဆိုထားသည်၊ အပေါင်းပုဒ်၏ အမည်ကို အစိတ်သရဲ့ တင်စားသော ဧက ဒေသျူပစာရဟု မှတ်ပါ၊ ထို့ကြောင့် "ဝဏ္ဏေယံ, တံ တဒါဒေါ"ဟု ရှေးဆရာတို့ ပရိဘာသာပြုကြသည်၊ ဝဏ္ဏေ–ဝဏ္ဏ နှောင်းရာ၌၊ ယံ– အကြင် ကာရိယကို (ပြုအပ်၏)၊ တံ– ထိုကာရိယသည်၊ တဒါဒေါ– ထိုအဆာစသော ဝဏ္ဏ အစဉ်ရှိသော ပုဒ်နှောင်းရာ၌ (ဖြစ်၏)။

ဥပလက္ခဏ, တစ်နည်း ဝိပရိယယ။ ။"နတ္ထိ+ ဥတ္တရော ယသာတိ အနုတ္တရော= မိမိထက်မြက်သူ မရှိသောဘုရား" စသော ဗဟုဗ္ဗီဟိ ၌လည်း နကို "အန်" ပြုသေးရကား ဤသုတ်၌ လိုက်လာသော တပ္ပုရိသေ သဒ္ဒါသည် ဥပလက္ခဏ နည်းသာတည်းဟု– ရူပသိဒ္ဓိဆို၏၊ ထို တပ္ပုရိသေသဒ္ဒါဖြင့် မှတ်သားအပ်သော "ဥပလက္ခိတမ္ဗ" ကား ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ် ဖြစ်သည်–ဟူလို။ [နတ္ထိ–ဥတ္တရော စေသာတိ အနုတ္တရော၊ သရေအန်တိ အန်၊ တပ္ပုရိသဂ္ဂဟဏံ ဥပလက္ခဏံ"–ရူ] ရူ၌ဥပလက္ခဏနည်းအပြင် တေသုဝုတ္တိဖြင့် "အန်" ပြုနည်းကို ပြသေး၏၊ အချို့လည်း "တပ္ပုရိသေ" ဟူသော အလိုက်ကိုကြဉ်၍ "သရေ အန်" ဟူသော ဝိနာဓိကာရ ယောဂဝိဘာဂဖြင့် "အန်" ပြုကြသေး၏၊ သင့်သည်ချည်းတည်း၊ ကလာပ်၌ကား "သရေ အက္ခရ ဝိပရိယယော" သုတ်တည်း၍ "နှ+ အသော"၌ နဝယ် "နှ်+အ"ဟု ရှိရာ အနှင့် နကို ရှေ့နောက်ပြန်၍ "အနသော" ပြီးသကဲ့သို့ "နအဧော"၌ ရှေ့နောက်ပြန်၍ "အနဧော– ဆိတ်မဟုတ်" ဟု စီရင်လေသည်၊ အနိသရော= နှ+ဣသရော၊ နှ၌ "နှ်+အ" ရှေ့နောက်ပြန်။ [သရေ– သရ နှောင်းရာ၌။ အက္ခရ ဝိပရိယယော– အက္ခရာ ရှေ့နောက်ပြန်။]

ဤသုတ်ဆိုရကျိုး။ ။ဤသုတ်မရှိလျှင် ရှေ့သုတ်ဖြင့် နကို (အ) ပြု၍ ယဝ မဒနသုတ်ဖြင့် (နှ်) လာလျှင် "အနသော– အနိသရော" စသော ရုပ်များ ပြီးနိုင်သည်မဟုတ်လော, အဘယ်အကျိုးငှာ ဤသုတ်ကို ဆိုရသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ ဤသုတ်မရှိလျှင် ယဝမဒနသုတ်ဖြင့် (နှ်) သာ လာမည် မဟုတ်, တ– စသော အက္ခရာတို့လည်း လာလိမ့်မည်ဖြစ်၍ ထို တ–စသော အက္ခရာတို့ လာခြင်းကို တားမြစ်ခြင်း အကျိုးငှာ ဤသုတ်ကို ဆိုရသည်။ ["သစေ အာဂုမသုတ္တံ သန္ဓာယ ဣဒံ နဝုစ္စေယျ အညောပိ အာဂမော ဘဝေယျ၊ တံ နိဝတ္တနတ္ထ မိဒံ ဝုတ္တန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ"–နိဒ္ဒေသ။]

အ (မပြုရသော) ပုံစံများ။ ။ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ "နခါဒယော" ဟု သုတ်တည်း၍ နှ–အန်မပြုရသော ပုံစံများကို ပြထား၏၊ [နခါဒယော– နခ အစရှိသော ပုံစံတို့ကို၊ နိပစ္စန္တေ ဥ, အန်မပြုဘဲ ပြီးစေအပ်ကုန်၏၊ (သုတ်နက်)၊ ဠ် အနုဗန် ရှိသော (အ) ကို ဥဟု ဆိုထားသည်။]

နခေါ။ ။ နတ္ထိ ခံ အဿာတိ နခေါ၊ အဿ– ထိုလက်သည်း၊ ခြေသည်း၏၊ ခံ– အပေါက်သည်၊ နတ္ထိ– မရှိ၊ ဣတိ– နခေါ။

နံ ကုလ။ ။နတ္ထိ ကုလံ အဿာတိ နကုလော၊ အဿ– ထိ မြွေပါ၏၊ ဝါ– ပုဏ္ဏား၏၊ ကုလံ– အမျိုးသည်၊ နတ္ထိ, ဣတိ, နကုလော (မြွေပါ, ဝါ– နကုလ မည်သော ပုဏ္ဏား)။

နပုံသကံ။ ။နှ+ ဣတ္ထိ ပုမံ– နပုံသကံ= ဣတ္ထိလိင် ပုလ္လိင် မဟုတ်, ဝါ– နပုလ္လိင် [သုတ်ကြီးဖြင့် (သို့မဟုတ်, နခါဒယော ဟူသော ဤ နိပါတနဖြင့် ဣတ္ထိပုမကို ပုံသကပြု၊ "နံ ထိ + နပုမာတိ နပုံသကံ၊ ထိ ပုမာနံ ပုံသကဘာဝေါ နိပစ္စတေ" ကာတန္တ္ရဝုတ္တိ ဋီကာ။]

နက္ခတ္တံ။ ။နှ ခီယတိ– မကုန်နိုင်၊ နှ ခရတိ– မကြွမ်းတမ်း၊ ဣတိ, နက္ခတ္တံ– နက္ခတ်မည်၏။["နှ ခီယ, နခရ"ဟု ဖြစ်သင့်လျက် ခီယ–ခရ တို့ကို သုတ်ကြီးဖြင့် ခတ္တပြု, ဂ် ဒွေးဘော်လာ၊ "ခရတိဿ ခီယတိဿ ဝါ ခတ္တမိတိ နိပစ္စန္တေ" သိဒ္ဓန္တ ကောမုဒီ။]

နံ မုစီ။ ။နမုဉ္စတိ– သံသရာမှ သတ္တဝါတို့ကို မလွှတ်တတ်၊ ဣတိ, နံ မုစီ (မာရ်နတ်, မုစဓာတ်, ဣပစ္စည်း)၊ ဤပုံစံတို့၌ နကို (အ) ပြုသင့်သော်လည်း "နခါဒယော"သုတ်က မြစ်သောကြောင့် မပြုရ၍ "နခ" စသည်ဖြင့် ပြီးရသည်။

အန် မပြုရသော ပုံစံများ။ ။ နတ္ထိ အကံ (ဒုက္ခံ) ဧတ္ထာတိ နာကံ= ဆင်းရဲ မရှိရာဖြစ်သော နတ်ပြည်၊ ["နဂစ္ဆတိ– မသွားတတ်၊ ဣတိ, အဂေါ" ဤကား ဤသုတ်နှင့် မဆိုင်သေး၊ [နှ+ အဂေါ– နာဂေါ= မသွားတတ်သည် မဟုတ်, သွားတတ်သော ဆင်, နဂါး စသည်၊ နတ္ထိ အန္တံ ယဿာတိ နန္တကံ= အဆုံး မရှိသော အပေါက်အကြား၊ ဤပုံစံတို့၌ နောက်သရကြောင့် နကို (အန်) ပြုသင့်သော်လည်း နခါဒယောသုတ်ဖြင့် မြစ်သောကြောင့် မပြုရ, ရှေ့သရကိုချေ, နောက်သရကို ဒီဃပြု။ [ထိုမောဂ္ဂလ္လာန်၌ "အပါဏိနံဝါ"ဟု တစ်ဆက်တည်း သုတ်တည်၍ "အပါဏိနိ– သတ္တဝါ မဟုတ်သောအနက်၌၊ ဝါ–ဝိကပ်၊ နိပစ္စတေ– နဂေါသဒ္ဒါကို ပြီးစေအပ်၏"ဟု ဆို၏၊ "နဂစ္ဆတိတ နဂေါ အဂေါဝါ"ဟု ပုံစံထုတ်၏၊ နဂေါ, အဂေါ–သစ်ပင်၊ ဝါ–တောင်၊ ဤ၌ ဝိကပ်အားဖြင့် နှ၏ (အ)အပြုကို မြစ်သောကြောင့် မမြစ်သည့်အခါ "အဂေါ"ဟုလည်း ရှိရသည်။]

ယထာကထဉ္စိ ဗျပ္ပတ္တိဖြစ်ပုံ။ ။နခသဒ္ဒါ၏ "လက်သည်းခြေသည်း" ဟူသောအနက်သည် "နတ္ထိ ခံ အဿ" ဟူသော ဝိဂြိုဟ်နက်နှင့် အဆက်အသွယ် ဝေးကွာလျက်ရှိ၏၊ နကုလသဒ္ဒါ၏ "မြွေပါ, နကုလ မည်သူ" ဟူသော အနက်လည်း "နတ္ထိ ကုလံ အဿ"ဟူသော ဝိဂြိုဟ်နက်နှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်၏၊ မှန်၏–မြွေပါနှင့် နကုလ ပုဏ္ဏားတို့မှာ "နတ္ထိ ကုလံ အဿ"ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုဖို့ရာ အမျိုးအဆွေမရှိသူများ မဟုတ်သင့် အထိုက်အလျောက် အမျိုးအဆွေ ရှိကြမည်သာ၊ ဤသို့ ဝိဂြိုဟ်နက်က တခြား, အများခေါ်အပ်သော ပညတ်နက်

ကဒ် ကုဿ ၃၃၅။ ပရေ, သရေ, ကုဏ္ဍဓေတဿ– ကုဟူသော ဤနိပါတ်၏၊ ကဒ်–ကဒ်အပြူသည်၊ ဟောတိ–ဖြစ်၏၊ ကုစ္ဆိတံ– စက်ဆုပ်အပ်သော၊ အန်္ခ–ထမင်းတည်း၊ ကဒန်္ခ– အပ်သောထမင်း၊ ကုစ္ဆိတံ–သော၊ အသနံ– အစာတည်း၊ ကဒသနံ–အစာ၊ သရေတိ ကိမတ္ထံ၊ ယေသံ အပုညကာရာနံ– အကြင်ပြုအပ်သော မကောင်းမှုရှိသူတို့၏၊ ကုစ္ဆိတာ– စက်ဆုပ်ကုန်သော၊ ဒါရာ– မယားတို့သည်၊ သန္တိ, ဤတိ, တော– ထိုပြုအပ်သော မကောင်းမှုရှိသူတို့သည်၊ ကုဒါရာ– ကုဒါရတို့

(နာမည်) ကတခြား ဖြစ်နေရာ၌ အဘယ်သို့ မှတ်ရမည်နည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား– ဤကဲ့သို့သော သညာသဒ္ဒါတို့၌ ဝိဂြိုဟ်နက်နှင့် လျော်အောင် ညှိနှိုင်းနေဖွယ်မလို၊ ရှေးလူကြီးတို့နာမည်ပညတ် တင်ထားအပ်သည့်အတိုင်း ထင်ရှားနေသော အနက်ကိုသာ အထင်ရှင်အားဖြင့် ကောက်ယူရသည်။

ချဲ့ဦးအုံ့–"နကုလ"ကို "န+ကုလံ"ဟု ပုဒ်ခွဲ၍ "န–မရှိ+ကုလံ–အမျိုး" ဤသို့ အစိတ်အစိတ် ပုဒ်ခွဲ၍ ဝိဂြိုဟ်ပြုရခြင်းသည် "နကုလော"ဟူသော ဗဟုဗ္ဗီဟိ သမာသ်ရုပ်ပြီးရုံ မျှသာ အကျိုးရှိ၏၊ အနက်အရ ကောက်ယူရာ၌ကား ဝိဂြိုဟ်နက်အတိုင်း အမျိုးမရှိသူကို ကောက်ယူဖွယ်မလို၊ ရှေးလူကြီးတို့က မြွေပါကို "နကုလ"ဟုလည်းကောင်း သူ၏မိဘများက ပုဏ္ဏားကလေးကို "နကုလ"ဟုလည်းကောင်း ခေါ်ဝေါ်ပညတ်ထားသည့်အတိုင်း အထင် ရှင်အားဖြင့် "နကုလ" အရ မြွေပါ–သို့မဟုတ် "ပုဏ္ဏား"ကိုသာ ကောက်ယူရသည်၊ "န+ခ" ဟု ပုဒ်ခွဲ၍ ဝိဂြိုဟ်ပြုရာ၌လည်း ဤနည်းပင်တည်း၊ အရကောက်သောအခါ အထင်ရှင်အားဖြင့် လက်သည်းခြေသည်းကို ကောက်ပါ– ဟူလို။

မောဂ္ဂလ္လာန်။ ။သညာသဒ္ဒေသုစ နိပ္ပတ္တိမတ္တံ ယထာ ကထဉ္စိ ကတ္တာဗ္ဗံ–ယံ ကိဉ္စိ အဝယဝတ္တံ ပရိကပ္ပေတွာ ကေဝလံ နိပ္ပတ္တိ ကရီယတိ၊ သမုဒါယော ပန ရုဇ္ဇိဝသေန ဒဋ္ဌဗ္ဗော (ပဉ္စိကာ)၊ ဤအဓိပ္ပာယ်ကို ရည်ရွယ်၍ ရှေးဆရာတို့လည်း "ယထာကထဉ္စိ ဗျုပ္ပတ္တိ, ရုဇ္ဇိယာ အတ္ထနိစ္ဆယော"ဟု ပရိဘာသာ ပြုခဲ့ကြသည်၊ ယထာကထဉ္စိ– အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော အကြောင်းဖြင့် (သင့်သလိုဖြင့်)၊ ဗျုပ္ပတ္တိ– ဝိဂြိုဟ်သည်၊ ဟောတိ–၏၊ ရုဇ္ဇိယာ– အထင်ရှင်ဖြင့်၊ အတ္ထနိစ္ဆယော– အနက် (အရကောက်) ကိုဆုံးဖြတ်ရခြင်းသည်၊ ဟောတိ–၏။

၃၃၅။ ကုစ္ဆိတံ၊ ပေ၊ ကဒန်္ခံ။ ။ကဒန်္ခံသည် နိစ္စသမာသ်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ကု၏ ပရိယာယ်ဖြစ်သော ကုစ္ဆိတံပုဒ်ဖြင့် ဝိဂြိုဟ်ပြုရသည်။ ရုပ်ကိုကား "ကု+အန္ခ"တည်း၍သာ အခြေပြု ကြည့်၍တွက်၊ ကဒသနံ၌လည်း နည်းတူ၊ [ရူပသိဒ္ဓိ၌ "သရလောပေါ– ရှေ့သရကိုချေ"ဟု ပါရှိသောကြောင့် သိဟိုဠ်မူဝယ်

မည်သည်၊ ဟောန္တီ–ကုန်၏၊ ကုဇနာ– စက်ဆုပ်အပ်ကုန်သော လူရှိသူတို့၊ ကုပုတ္တာ– စက်ဆုပ်အပ်ကုန်သော သားရှိသူတို့၊ ကုဂေဟာ– စက်ဆုပ်အပ်ကုန်သော အိမ်ရှိသူတို့၊ ကုဝတ္ထာ– စက်ဆုပ်အပ်ကုန်သော အဝတ်ရှိသူတို့၊ ကုဒါသာ– စက်ဆုပ်အပ်ကုန်သော ကျွန်ရှိသူတို့။ (၃၄၆)

"ကဒံ ကုသ"ဟု ရှိ၏၊ ကဒ်ပြုလျှင် ရှေ့သရေ့ချေစရာ မရှိသောကြောင့် ချေဖို့သရ ပါအောင် "ကဒ" ပြု၏သည်၊ သို့ရာတွင် ကလာပ်၌ "ကုကတ်"ဟု သုတ်တည်၍ "ကတ်"ပြု, တ်ကိုဒ်ပြု၍ "ကဒသော– စက်ဆုပ်အပ်သောမြင်း"ဟု ပုံစံထုတ်၏၊ ဤနည်းအလို ရှေ့သရကို ချေဖျယ်မလိုသော်ကြောင့် "သရလောပေါ" ပါသော ရူပသိဒ္ဓိနှင့် ကဒပြုသော သီဟိဠ်မူသည် ကလာပ်သုတ်နှင့် မညီ၊ ကဒ်ပြု၍ "သရ လောပေါ"မပါခြင်းသာ ကလာပ်နှင့်ညီသည်။]

သရေတီ၊ပေ၊ ကုဒါသာ–"ကု+ဒါရ+ယ" ဘည့်, ကုနောင် ယောသက်, သဗ္ဗာသမာဝုသောဖြင့်ချေ "ကု+ဒါရာ+ယေသံ"ဟုဝါကျပြီးစေ, ဗဟုဗ္ဗီဟိ စသည်မှည့်၍ "ကု+ဒါရ+"ဟု ပကတိပြု၊ကဒ်ကုဿသုတ်ဖြင့် ကုကို ကဒ်ပြုသင့် သော်လည်း သရမနောင်းသောကြောင့် မပြုရ၊ နာမ်ခဲ့, ယောသက်, အာပြု၊ (ယေသံ အပုညကာရာနံ၌ "အပုညကာရာနံ" သည် ယေသံ၏ စွဲနက်ကိုပြသော ပုဒ်တည်း၊) "ကုစ္ဆိတာ+ဇနာ ယေသံတိ, ကုဇနာ၊ ကုစ္ဆိတာ+ပုတ္တာ ယေသံ, ကုစ္ဆိတာနိ+ဂေဟာနိ ယေသံ, ကုစ္ဆိတာနိ + ဝတ္ထာနိ ယေသံ, ကုစ္ဆိတာ + ဒါသာယေသံ"ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု၊ "ကုစ္ဆိတော+ဒါရော ယေသံတိ ကုဒါရာ"စ သည်ဖြင့် သမာသ်ပုဒ်တို့၌ ဧကဝုစ်လည်း ထားနိုင်သည်။

ကမ္မဓာရဲ့ ဗဟုဗ္ဗီဟိအရာ စီရင်သုတ်။ ။သုတ်ရင်းပုံစံ၌ "ကဒန္ဒံ"ဟု ကုနိ ပါတပုဗ္ဗပဒ ကမ္မဓာရဲ့ကိုပြု၍, ကိ'ပုံစံ၌ ဗဟုဗ္ဗီဟိကို ပြသောကြောင့် "ဤသုတ် သည် ကမ္မဓာရဲ့ (ဗဟုဗ္ဗီဟိ)အရာ၌ စီရင်သော သုတ်တည်း"ဟု နိဒ္ဒေသ ကောက်ချက် ချ၏၊ သဒ္ဒနီတိ၌ကား "တပ္ပုရိသ် ဗဟုဗ္ဗီဟိအရာတို့၌ စီရင်သည်" ဟုဆို၏၊ ကမ္မဓာရဲ့ ဆိုသော်လည်း - တပ္ပုရိသ်ဝင်သော ကမ္မဓာရမိသက တပ္ပုရိသ်ဖြစ်သော ကြောင့် နိဒ္ဒေသနှင့် သဒ္ဒနီတိတို့ သဘောတူပင်၊ ထိုကျမ်းများအလို "ကုစ္ဆိတံ အန္နံ ယဿာတိ ကဒန္နော, ကဒသနော– စက်ဆုပ်အပ်သော အစာရှိသူ"ဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိလည်းပြု၊ ရူပသိဒ္ဓိ, မောဂ္ဂလ္လာန်နှင့် သက္ကတ ဗျာကရဏ်းတို့၌ကား (ကမ္မဓာရယ မိသက) တပ္ပုရိသ်အရာ၌သာ စီရင်၏၊ ဗဟုဗ္ဗီဟိဖြစ်မူ သရနောင်း သော်လည်း ကဒ်မပြုရ၊ "ကုစ္ဆိတောဥဋ္ဌော ယသ္မိံတိ ကူဋ္ဌော– စက်ဆုပ်အပ်သော ကုလားအုပ်ရှိသောအရပ်၊ ရှေ့ဥချေ, နောက်ဥကို ဒီဃပြု, ကုဩဋ္ဌော– စက်ဆုပ်အပ်သော ကုလားအုပ်ရှိသောမင်း။

ကာ. ပွတ္ထေသုစ ၃၃၆။ အပွတ္ထေသုစ- တို့၌လည်း၊ ကု ဣစ္စေတဿ- ၏၊ ကာ- ကာအပြုသည်၊ ဟောတိ၊ ကာလဝဏ်- အနည်းငယ်သော ဆား၊ ကာပုပ္ပံ- အနည်းငယ်သောပန်း၊ ဗဟုဝစနဂ္ဂဟဏ်- ဗဟုဝုစ်သုသဒ္ဒါသည်၊ ကိမတ္တံ-နည်း၊ အနပွကတ္ထေသုပိ- အနည်းငယ်အနက်မှတစ်ပါးသော အနက်တို့၌လည်း၊ ကု ဣစ္စေတဿ-၏၊ ကွစိ-၌၊ ကာဟောတိ၊ ကာပုရိသာ- စက်ဆုပ်အပ်သော ယောကျ်ားတို့။ (၃၄၇)

၃၃၆။ စသဒ္ဒါသည် ရှေ့သုတ်မှ "ကုဿ"ကို ငင်သော အနုကမုနတည်း၊ [ချာသ၌ကား "စသဒ္ဒါကွစိအနက်ရှိ၏"ဟု ဆိုသေး၏၊ သူ့အလို "စ-အချို့အရာ၌"ဟု ပေး၊] "ဤသုတ်သည် တပ္ပုရိသ်အရာ၌သာ စီရင်သောသုတ် တည်း" ဟု ရူ, မောဂ္ဂလ္လာန်နှင့် သက္ကတတို့၌ ဆို၏၊ ချာသ၌ကား "အပွကံ ပုပ္ပံ ယဿာတိ ကာပုပ္ပံ"ဟု တစ်နည်း ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ "ဝုတ္တနယေန ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသံ ကတွာ ကမ္မဓာရယသမာသံ ဝါ" ဟု ဆိုသောကြောင့် ကမ္မဓာရယမိဿက တပ္ပုရိသ်နှင့် ဗဟုဗ္ဗီဟိအရာ၌ စီရင်သော သုတ်ဟု ဆိုလိုသည်၊ နိဒ္ဒေသ၌မူ သမာသ်အားလုံး၌ စီရင်သောသုတ်ဟု ဆိုလိုသည်။

ဗဟုဝစနဂ္ဂဟဏ် ။ ။"ကာ-ပွတ္ထေစ"ဟု ဧကဝုစ်ဖြင့် မဆိုဘဲ "ကာပွတ္ထေသု" ဟု ဗဟုဝုစ်ဖြင့် ဆိုခြင်းကြောင့် သဒ္ဒါပို၏၊ ထိုသဒ္ဒါပို၏ အနက်ပိုကို ပြလိုသော ကြောင့် "ဗဟုဝစနဂ္ဂဟဏ်" စသည်ကိုမိန့်၊ ဗဟုဝုစ်သဒ္ဒါပိုဖြင့် အပွတ္ထ မဟုတ်သော "ကုစ္ဆိတ" စသော အနက်၌လည်း ကုကို ကာ ပြုသေး၏-ဟူလို၊ ဤပုံစံတို့၌လည်း နိစ္စသမာသ်များဖြစ်၍ "အပွကံ-ကုစ္ဆိတော"ဟူသော ပုဒ်တစ်ပါးဖြင့် ဝိဂြိုဟ်ပြုရသည်၊ ရုပ်ကိုကား "ကု+လဝဏ, ကု+ပုရိသ" တည်၍ အခြေပြုနည်းမှီတွက်၊ "ကာဇလံ-အနည်းငယ်သောရေ" လည်း နည်းတူ၊ ကာပုရိသ၌ "ဗဟုဝုစ်သဒ္ဒါပိုဖြင့် ကုကို ကာ ပြု" ဟုဆို၊ "ကာပုရိသော- အနည်းငယ်သော ယောကျ်ား"ဟု အပွတ္ထကို ဟောရာ၌မူ "ဤသံ (အနည်းငယ် သော) ပုရိသော ကာပုရိသော"ဟု ပြု၍ သုတ်ရင်းဖြင့်ပင် စီရင်။

သဒ္ဒနီတိ။ ။"နဒိယံ ခုဒ္ဒဿ ကုန်+နဒီနှောင်းရာ၌ ခုဒ္ဒသဒ္ဒါကို ကုန်ပြု" ဟု သုတ်တည်၍ "ကုနဒီ-မြစ်ငယ်"ဟုလည်းကောင်း, "ခု ခုဒ္ဒါယပိပါသာယံ+ ပိပါသာ သဒ္ဒါနှောင်းရာ၌ ခုဒ္ဒါကို ခုပြု" ဟု သုတ်တည်၍ "ခုဒ္ဒါစ- ထမင်း ဆာခြင်းလည်း၊ ပိပါသာစ- ရေငတ်ခြင်းလည်း၊ ခုပ္ပိပါသာ-ခြင်း"ဟု လည်း ကောင်းပြီးစေ၏၊ ထိုသုတ်မျိုးကို နည်းမှီ၍ ဤသုတ်လာ စသဒ္ဒါဖြင့် "ခုဒ္ဒါ သဒ္ဒါ၏ ကုန်အပြုကိုလည်းကောင်း, ခုအပြုကိုလည်းကောင်း ဆည်းသည်"ဟု တစ်နည်း ကြံကြသည်မှာ သုတ်ရင်းအဆိုနှင့် အလှမ်းကွာလွန်းသည်၊ သို့သော် ရုပ်ပြီးခြင်းသာ ပဓာနဟု မှတ်ပါ။

ကွစီ သမာသန္တ ဂတာန မကာရန္တော

၃၃၆။ သမာသန္တဂတာနံ– သမာသ်အဆုံးဌ် တည်ကုန်သော၊ နာမာနံ – နာမ်တို့၏၊ အန္တောသရော – အဆုံးသရသည်၊ ကွစိ–ဌ်၊ အကာရော– အ အပ္ပြသည်၊ ဟောတိ၊ဒေဝါနံ– နတ်တို့၏၊ ရာဇာ–မင်းတည်း၊ ဒေဝရာဇော, ဒေဝရာဇာ– နတ်တို့မင်း၊ ဒေဝါနံ, သခါ– မိတ်ဆွေတည်း၊ ဒေဝသခေါ, ဒေဝသခါ, နတ်တို့မိတ်ဆွေ၊ ပဒ္ဓ– ငါးခုကုန်သော၊ အဟာနိ– ရက်တို့တည်း၊ ပဒ္ဓာဟံ –

၃၃၇။ သမာသန္တ၊ပေ၊ အကာရော။ ။ “ဒေဝရာဇာ” သည် သမာသ်၊ ထိုဌ် “ရာဇ”သည် သမာသန္တဂတနာမ်တည်း၊ [သမာသန္တေ– သမာသ်အဆုံးဌ်၊ ဂတာနိ– ဖြစ်သော (တည်သော) နာမ်တို့တည်း၊ သမာသန္တဂတာနိ–တို့၊] ထို သမာသန္တဂတနာမ်တို့၏ အဆုံးသရကို (အ) ပြု၊ ဆက်ဦးအံ့– ဤသုတ်လာ “သမာသန္တဂတနာမ်” ဟူရာဌ် သမာသ်အဆုံးဝယ် တည်သမျှသော နာမ် အားလုံးကို ယူရမည် မဟုတ်, ရာဇ သခ စသည်ကဲ့သို့ သမာသ် မဟုတ်လျှင် ကာရန္တ တစ်မျိုးဖြစ်၍, သမာသ်အဆုံးရောက်နေသည့်အခါ အကာရန္တ ဖြစ်လေ့ရှိသော နာမ်များကိုသာ ယူရမည်၊ မှန်၏– ရာဇ သခတို့သည် သမာသ်မဟုတ်လျှင် “ရာဇာ–သခါ”ဟု အာကာရန္တ ဖြစ်၍ သမာသ်အဆုံးရောက်သောအခါ [ဒေဝရာဇော, ဒေဝသခေါ”ဟု ဩကာရန္တ ဖြစ်ရသည်။

ရာဇာဒိ အာကတိဂိုဏ်း။ ။သမာသ်အဆုံးရောက်လျှင် ရာဇနှင့် ရုပ်ပြီးပုံအခြင်းအရာတူသော သဒ္ဒါအပေါင်းကို “ရာဇာဒိ အာကတိဂိုဏ်း”ဟုခေါ်၏၊ ချဲ့ဦးအံ့– အာကရီယတေ ဗျဉ္ဇနေ တောယာတိ အာကတိ၊ တောယ– ဤအခြင်းအရာသည်၊ ဇာတိ–ဇာတ်ကို၊ အာကရီယတေ ဗျဉ္ဇနေ၊ ထင်ရှားပြအပ်၏၊ ဣတိ, အာကတိ–မည်၏၊ (ထောမနိဓိ ဝိဂ္ဂဟ)၊ နွားတို့၏ တစ်ကောင်နှင့်တစ်ကောင် (ရုပ်ပုံအနေအထား) တူသော အခြင်းအရာသည် နွားဇာတ်ကိုထင်ရှားပြတတ်သကဲ့သို့ ရုပ်ပြီးပုံတူသော အခြင်းအရာလည်း ထိုရုပ်များ၏ ဇာတ်တူကြောင်း (ဂိုဏ်းတူကြောင်း) ကို ထင်ရှားပြတတ်၏၊ ဇာတ်တူနွားဟူသမျှကို ဂေါသဒ္ဒါဖြင့် သိမ်းယူနိုင်သကဲ့သို့ ထို့အတူ အခြင်းအရာတူသော သဒ္ဒါ အပေါင်းကို၊ အာကတိဂိုဏ်းဟု ခေါ်၏။ [“အာကတိယာ– အခြင်းအရာ တူသောအားဖြင့်၊ ဂဟေတဗ္ဗော– ပေါင်းယူအပ်သော၊ ဂဏော–သဒ္ဒါအပေါင်းတည်း၊ ဝါ– ဂိုဏ်း တည်း၊” အာကတိဂဏော–ဂိုဏ်း။]

ရာဇာဒိဂိုဏ်း မဟုတ်။ ။ဤသုတ်ဌ် ပြအပ်သော “ရာဇာဒိဂဏ” ဟူသည် နာမ် ၁၃ ဂိုဏ်းတွင် ပါဝင်သော ရာဇာဒိဂိုဏ်း မဟုတ်၊ ကလာပ်ကျမ်း တဒ္ဓိတ်ခန်းဌ် “သမာသန္တဂတာနံ ဝါ ရာဇာဒိန– မဒန္တတာ” ဟု သုတ်တည်း၍ နောက်လိုက်သုတ်ငယ် ၆၅ သုတ်တို့ဖြင့် ပြအပ်သော“ရာဇ, အဟ, သခ, ဂေါ, ငါးရက်၊ သတ္တာဟံ– ၇ ရက်၊ ပဉ္စဂဝံ– ငါးကောင်သောနွား၊ ဆတ္တုပါဟနံ–

ထီး,ဖိနပ်၊ ဥပသာရဒံ– သရဒ ဥတုအနီး၊ ဝိသာလက္ခော– ကျယ်သော မျက်လုံးရှိသူ၊ ဝိမုခေါ– ဖောက်ပြန်သော မျက်နှာရှိသူ၊ ကာရဂ္ဂဟဏံ– ကာရ သဒ္ဒါသည်၊ ကိမတ္ထံ–နည်း၊ အာကာရန္တ ဣကာရန္တောစ– အာအက္ခရာ အဆုံး, ဣအက္ခရာ အဆုံး ရှိသည်လည်း၊ ဟောတိ–၏၊ ယဿ–အကြင်သူ၏၊ ပစ္ဆာ– မျက်မှောက်ပြုအပ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ–တရားတို့သည်၊ (သန္တီ) ဣတိ, သောယံ ပစ္ဆာဓမ္မာ– ပစ္ဆာဓမ္မာ မည်၏၊ သုရဘိနော– ပန်းကောင်း၏၊ ဂန္ဓော– အနံ့ တည်း၊ သုရဘိဂန္ဓိ– ပန်းကောင်းအနံ့၊ သုန္ဒရော– ကောင်းသော၊ ဂန္ဓော–တည်း၊ သုဂန္ဓိ– ကောင်းသောအနံ့၊ ပူတိနော– အပုပ်၏၊ ဂန္ဓော, ပူတိဂန္ဓိ= အပုပ်နံ့၊

ဥရ, အဝံလိ, ရတ္တိ, ဘူမိ, ဂိရိ, အက္ခိ, နဒီ, ဂေါဒါဝရီ, ပုဏ္ဏမာသီ" စသော သဒ္ဒါတို့ကို "ရာဇာတိ အာကတိဂဏ"ဟု ဆိုလိုသည်၊ [သမာသန္တဂတာနံ– ကုန်သော၊ ရာဇာဒိနံ–တို့၏၊ ဝါ– ဝိကပ်၊ အဒန္တတာ–အ– အဆုံးရှိသည်၏အဖြစ်ကို၊ နိပစ္စတေ– ဝန်ကျစေအပ်၏၊ ဝါ– ပြီးစေအပ်၏၊ သုတ်နက်၊ ဤသုတ်၌ "အဒန္တတာ"အရ အ–ပစ္စည်းသက်ခြင်း အ–ပြုခြင်း၂–မျိုးလုံးဆိုင်သည်။] ထို့ကြောင့် ရူဋီကာ၌ "ရာဇာဒိဂဏသဿ" (ဤသုတ်၌ ပြအပ်သော ရာဇာဒိဂိုဏ်း၏) အာကတိဂဏတ္တာ (ရုပ်ပြီးပုံ အခြင်းအရာ တူသော သဒ္ဒါ ဟူသမျှကို ယူရသော အာကတိဂိုဏ်း၏ အဖြစ်ကြောင့်) ဒွိရတ္တာဒိသုပိ အပစ္စယော"ဟု ရတ္တိနောင် အ–ပစ္စည်းသက်၍ (ကစ္စည်းအလို ဣကို အပြု၍) ပြီးရကြောင်းကို မိန့်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ပုရိသနှင့် ရုပ်ပြီးပုံအခြင်းအရာတူသော သဒ္ဒါအပေါင်းကို ပုရိသာဒိဂိုဏ်းဟုဆိုရသောကြောင့် "ပုရိသာဒိ အာကတိဂိုဏ်း, ဘူဝါဒိ အာကတိဂိုဏ်း" စသည်ဖြင့် နာမ်ဂိုဏ်း, အာချာတ်ဂိုဏ်းတို့ကိုလည်း နာမည်တပ်နိုင်၏၊ သို့သော် ထိုဂိုဏ်းများကိုကား ပုရိသာဒိဂိုဏ်း– ဘူဝါဒိဂိုဏ်း စသော နာမည်ထူးရပြီးဖြစ်၍ အာကတိဂိုဏ်းဟု မဆိုရတော့ပြီ။

ကစ္စာယန ဝဏ္ဏနာ။ ။ကစ္စာယနဝဏ္ဏနာ၌ "အာကာရဿ, ပုန အကာရ ကရဏံ ရာဇာဒိဂဏဿ နာသေတိ, အန္တဝိသေသဿ ပါပေတိ,ပဒန္တဂတိက နျာယဿဒသေတိ= ဒေဝရာဇ၌ အဆုံးသရကို ဤသုတ်ဖြင့် (အ) ထပ်ပြုခြင်းသည် ရာဇာဒိဂိုဏ်းကိုလည်း ဖျက်ရခြင်းအကျိုး ရှိ၏၊ ဒွိ+အဝံလိ စသည်၌ ဒွဝံလံ စသည်ဖြင့် ဣကာရန္တ မ အကာရန္တ အထူးသို့ ရောက်စေရခြင်း အကျိုးလည်း ရှိ၏၊ ဆတ္တုပါဟနံ ဟူသော ဒွန်သမာသ်၌ နပုန်းကောင်ဝဲ၍ သရော ရသော နပုံသကေဖြင့် ဥပါဟနာမှ အာကို ရဿပြုလျှင် ပြီးနိုင်ပါလျက် အာကို (အ) ပြုခြင်းဖြင့် ဤသုတ်၏ ပဒန္တဂတိကနည်း ဖြစ်ကြောင်းလည်းပြ၏"ဟု ဆိုသည်။

ကုစ္ဆိတော– စက်ဆုပ်အပ်သော၊ ဂန္ဓော, ကုဂန္ဓိ– စက်ဆုပ်အပ်သော အနံ့၊ ယဿ– အကြောင်သူ၏၊ ဒုဋ္ဌု– မကောင်းသော၊ ဂန္ဓော, အတ္တိ, ဣတိ, သောယံ– ထိုသူသည်၊ ဒုဂ္ဂန္ဓိ–မည်၏၊ ပူတိဒေ– အပုပ်သာဖြစ်သော၊ ဂန္ဓော, ပူတိဂန္ဓိ– အပုပ်နံ့၊ သမာသန္တေ – သမာသ် အဆုံး၌၊ နဒီ အန္တာစ – နဒီအဆုံးရှိသော သဒ္ဒါမှ (နောက်၌) လည်းကောင်း၊ ကတ္တုအန္တာစ – ကတ္တုအဆုံးရှိသော သဒ္ဒါမှ

ဂိုဏ်းပျက်ပုံ။ ။ထိုတွင် "ရာဇဒိဂဏ္ဌ နာသေတိ"ဟူသော စကား၌ ရာဇဒိဂိုဏ်းသာ ပျက်သည်မဟုတ်, "ပရမာဟော (ပရမအဟော)– မြတ်သော နေ့၊ ဟူရာ၌ "ပရမာဟသာ, ပရမာဟသော, ပရမာဟသီ"ဟု မနောဂိုဏ်းရုပ် မရှိ, ပုရိသာဒိဂိုဏ်းဝင်ရသောကြောင့် မနောဂိုဏ်းလည်းပျက်၏၊ ဂေါ– အင်္ဂုလိ– ရတ္တိ စသည်၌ "ပဋဂဝံ–ဒွင်္ဂုံလံ– အဟောရတ္တံ" စသည်ဖြင့် ရတ္တာဒိဂိုဏ်းလည်း ပျက်၏၊ (စိတ္တာဒိဂိုဏ်း ဝင်သွားသည်–ဟူလို၊) နဒီ–ဂေါဒါဝရီ စသည်၌လည်း နဒါဒိဂိုဏ်းပျက်၏၊ ပဋနဒံ– သတ္တဂေါဒါဝရံ စသည်ဖြင့် စိတ္တာဒိဂိုဏ်း ဝင်သွားသည်–ဟူလို၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ရာဇာဒိဂိုဏ်းသာမက, ဤသုတ်က စီရင်လိုက်ခြင်းကြောင့် အခြား (ဆိုင်ရာ) ဂိုဏ်းများလည်း ပျက်ပြား၍ ပုလ္လိင် ဖြစ်လျှင် ပုရိသာဒိ, နပုံးဖြစ်လျှင် စိတ္တာဒိ, ဣတ္ထိလိင်ဖြစ်လျှင် ကညာဒိ– နဒါဒိ တို့၌ ထိုက်သလို ဝင်သွားကြပုံကို သတိပြုပါ။

ဒေဝရာဇော, ဒေဝရာဇာ။ ။"ဒေဝရာဇော"သည် ဤသုတ်ဖြင့် အဆုံးသရကို (အ) ပြုထားသော ပုံစံ၊ ဤသုတ်ဖြင့် ရာ၏ (အ)ကို (အ) ထပ်ပြုလိုက်သဖြင့် သျှာစသုတ် အစီအရင်သည် ဆုတ်နစ်လေတော့၏၊ ထို့ကြောင့် ပုရိသာဒိဂိုဏ်းထုံးစံအတိုင်း "ဒေဝရာဇော, ဒေဝရာဇာ၊ ဒေဝရာဇံ, ဒေဝရာဇေ"ဤသို့ စသည်ဖြင့် ရုပ်စဉ်ရသည်၊"ဒေဝရာဇာ"ကား ကွစိသဒ္ဒါ မြစ်သောကြောင့် ဤသုတ်ဖြင့် (အ) မပြုရ၊ ရာဇာဒိဂိုဏ်း ထုံးစံအတိုင်း သျှာစ–စသော သုတ်တို့ဖြင့် စီရင်၍ "ဒေဝရာဇာ, ဒေဝရာဇာနော" စသည်ဖြင့် ရုပ်စဉ်ရသည်၊ "ဒေဝ သခေါ, ဒေဝသခါ"တို့၌လည်း နည်းတူ။

အမှာ။ ။ဤသို့ "ဒေဝရာဇော, ဒေဝရာဇာ"ဟု ရုပ် ၂–မျိုးရှိနိုင်ကြောင်းကို ပြထားသောကြောင့် ဤသုတ်လာ ကွစိသဒ္ဒါကို ဝါတ္တ (ဝါသဒ္ဒါ၏ ဝိကပ်အနက်ရှိ၏) ဟု ဝုတ္တိဆရာ ဆိုလိုဟန်တူ၏– ဟုကြံဖွယ်ရှိ၏၊ ထိုသို့ကြံလျှင် ကလာပ်၌လည်း "သမာသန္တ ဂတာနံ ဝါ"ဟု ဝါဖြင့် ပြသောကြောင့် ကလာပ်အဆိုနှင့်လည်း ညီပါပေ၏၊ သို့သော် ကလာပ်၌ ဝါဖြင့် ရှိပါလျက် ကွစိဖြင့် တစ်မျိုးတစ်ဖုံ သုတ်တည်သော အရှင်ကစ္စည်းအလိုမူ ကွစိသဒ္ဒါကို ကွစတ္ထ(အပွကတ္ထ= အနည်းငယ်, အချို့အနက်ရှိ၏) ဟု ဆိုလိုဟန်တူသည်၊ သမာသန္တ ဂတ နာမ်တိုင်းကို (အ)ပြုရမည် မဟုတ်, တချို့ တလေ၌သာ (အ) ပြုပါ–ဟူလို။

(နောက်၌) လည်းကောင်း၊ ကပစ္စယော–ကပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ–၏၊ ယသ္မိ–အကြောင်းအရပ်၌၊ ဗဟု–များစွာကုန်သော၊ နဒီယော–မြစ်တို့သည်၊ (သန္တိ,ဣတိ–) သောယံ– ထိုအရပ်သည်၊ ဗဟုနဒီကော– မည်၏၊ ဧနပဒေါ– ဧနပုဒ်တည်း၊ ယဿ– အကြောင်သူ၏၊ ဗဟဝေါ–များကုန်သော၊ ကတ္တာရော– အလုပ်သမားတို့သည်၊ (သန္တိ, ဣတိ)၊ သောယံ– ထိုသူသည်၊ ဗဟုကတ္တုကော– မည်၏၊ ပုရိသော–တည်း။ (၃၅၀)

ဆက်ဦးအံ့– ကလာပ်၌ "ပြာဝုတ္တော ဝိဓိ တပ္ပုရိသေ ဧဝ" ဟု သုတ် တည်း၍ ရှေ့၌ ဆိုအပ်သော အစီအရင်သည် တပ္ပုရိသ်သမာသ်၌သာ ဖြစ်ရမည်၊ ဗဟုဗ္ဗီဟိ စသည်ဖြစ်လျှင်(အ မပြု, အပစ္စည်းမသက်) ဟုတားမြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် "သောဘနာ ရာဇာ ယဿာတိ သောဘနရာဇာ= တင့်တယ်သော မင်းရှိသော ဖဂဓဂိုင်း၊ ဝါယုသခါ– လေဟူသော မိတ်ဆွေရှိသူ၊ ဣန္ဒသခါ– သိကြားဟူသော မိတ်ဆွေရှိသူ"တို့၌ (အ) မပြုရ၊ ကမ္မဓေရဲ့ ဖြစ်သော်လည်း "ပူဇော်ခြင်း" အနက်ကို ဟောလျှင် (အ) မပြုရ၊ "သုရာဇာ– တင့်တယ်သော မင်း၊ အတိ ရာဇာ–လွန်ကဲသောမင်း"၊ [ပါဠိ၌ "အဘိရာဇာ–ပူဇော်ထိုက်သော မင်း" ဟု ဖြစ်၏။]

နနှင့် တွဲစပ်ရာ၌လည်း (အ) မပြုရ၊ "အရာဇ–မင်းစစ်မဟုတ်၊ အသခါ–မိတ်ဆွေစစ် မဟုတ်၊ ဧနပုဒ်ဟော သဒ္ဒါရှေးရှိလျှင် ဗြဟ္မနောင်လည်း အမြဲအပစ္စည်း (အ–အပြု) ဖြစ်၏၊ အဝန္တိသု+ ဗြဟ္မာ, အဝန္တိဗြဟ္မော= အဝန္တိတိုင်း ပုဏ္ဏား၊ ကု,မဟာ ရှေးရှိလျှင် ဝိကပ်စီရင်၍ "ကု ဗြဟ္မော, ကုဗြဟ္မာ–စက်ဆုပ်ဖွယ် ပုဏ္ဏား၊ မဟာဗြဟ္မော, မဟာဗြဟ္မာ– မြတ်သောပုဏ္ဏား၊ ပရမသဒ္ဒါ ရှေးရှိလျှင်မူ "ပရမဗြဟ္မာ" ဟုသာဖြစ်၏၊ ဤသုတ် မစီရင်ရ၊ ပြခဲ့သော ပုံစံများ၌ ဣတ္ထိလိင် ဖြစ်သင့်ရာဝယ် အ ပစ္စည်း မသက်ရ, (ဤ) သာ သက်၍ "အတိရာဇိ–မင်းကိုလွန်သော မိဖုရား" ဟု နဒါဒိဝိဏ်း ဖြစ်၏။

မှတ်ချက်။ ။နနှင့်တွဲရာ၌ရာဇာဒိဝိဏ်းမပျက် (အပစ္စည်းမသက်)ဟု ဆိုသောကြောင့် "န+အတ္တာ–အနတ္တာ=အတ္တာမဟုတ်"၊"အနတ္တနိ အတ္တနိ အတ္တာမာနံ, ပဿလောကံ သဒေဝကံ"ဟူသော သုတ္တန်ပါတ် ဒွယတာနုပဿနာ သုတ်၌ "အနတ္တနိ" စသောပုံစံများကို တွေ့ရ၏၊ သို့သော်"ဗဟုဗ္ဗီဟိအရာဝယ် အပစ္စည်းမသက်"ဟု တားမြစ်ထားသော်လည်း အတ္တာအနက်မှတစ်ပါး, စိတ်ဟူသောအနက် သဘောဟူသော အနက်ကိုဟောသော အတ္တသဒ္ဒါအတွက်မှာမူ"ဘာဝိတတ္တော–ပွားစေအပ်ပြီးသော စိတ်ရှိသူ၊ သညတတ္တော–စောင့်ရှောက်အပ်သောစိတ်ရှိသူ၊ ဒ္ဒိတတ္တော– တည်တံ့သော သဘောရှိသူ၊ "အလံဟာသုဝိဟာရာယ, ပဟိတတ္တာသဘိက္ခုနော"၌ "ပဟိတတ္တော–နိဗ္ဗာန်သို့ စေလွှတ်အပ်သော စိတ်ရှိသူ"ဟု အပစ္စည်းသက်၍ ရာဇာဒိဝိဏ်းပျက်သော ပုံစံများကို ပါဠိ၌ တွေ့ရသည်။ "ဘာဝိတော+အတ္တာ ယေနာတိ ဘာဝိတတ္တော" စသည်ပြု။

သဒ္ဒနီတိ။ ။သဒ္ဒနီတိ၌လည်း ဘာဝိတတ္တောကို ပုရိသောကဲ့သို့ ပဒမာလာ စဉ်ဟုဆို၏၊ ဆရာတို့ကား ဘာဝိတတ္တာ, ဌိတတ္တာ, သညတတ္တာ"ဟု ရာဇာဒိ ရုပ်သာ ရှိစေတော်မူကြသည်၊ ထို့ပြင် "သဗ္ဗသခေါ, သဗ္ဗသခါ– အလုံးစုံတို့၏ မိတ်ဆွေ (တပ္ပုရိသ် ၂–ရုပ်လည်းကောင်း)" တစ်နည်း "သဗ္ဗသခေါ– အလုံးစုံသော လူဟူသော မိတ်ဆွေရှိသူ(ဗဟုဗ္ဗီဟိ ပုရိသာဒိ တစ်ရုပ်ကိုသာ လည်းကောင်း)" သဒ္ဒနီတိ ပြသည်။

ပဋ္ဌာဟံ, သတ္တာဟံ။ ။"ပဋ္ဌ+အဟာနိ–ပဋ္ဌာဟံ"ဟု ဝိဂ္ဂိဟ်ပြု၍ ဒိဂုသမာသ် ထုံးစံအတိုင်း စီရင်လျှင် "ပဋ္ဌ+အဟ"ဟု ပကတိဖြစ်၏၊ဋ္ဌခွင်း, ချေ, နောက် (အ) ကိုဒီဃပြု၊ ဒိဂု ထုံးစံအတိုင်း နပုန်းဧကတ်ငဲ့, သိကို အံပြုလျှင် ဤသုတ်ကို အစီအရင် မဝင်ဘဲ "ပဋ္ဌာဟံ သတ္တာဟံ"တို့ ပြီးနိုင်၏၊ သို့သော် ကလာပ်၌ "ရာဇန် အဟန် သခိ"ဟု ရာဇ သခတို့နှင့် တွဲဖက်၍ ပြထားသောကြောင့် ကစ္စည်းဝုတ္တိဆရာ လည်း "အဟ" ပါသော ပုံစံကို ထုတ်ပြဟန်တူသည်၊ သက္ကတကား အပစ္စည်း သက်လျှင် "ပရမာဟ"ဟု ပုရိသာဒိဂိုဏ်းမျိုး ဖြစ်၏၊ ပါဠိကား ထိုအကျိုးထူးလည်း မရှိပြီ၊ ထို့ကြောင့် ပဋ္ဌာဟနောင် ဤသုတ်ဖြင့် အ ကို (အ) ထပ်ပြုခြင်း (တစ်နည်း, အ ပစ္စည်းသက်ခြင်း) သည် ဤသုတ်၏ ပဇ္ဇုန္ဒ ဂတိကနည်း ဖြစ်ကြောင်းကို ပြရခြင်း အကျိုးရှိ၏–ဟု ချာသကြံလေသည်။ [ဒိဂုမိဿကတပ္ပုရိသ် မဟုတ်ဘဲ ဗဟုဗ္ဗီဟိ ဖြစ်လျှင် ဤသုတ် မစီရင်ရ–ဟု ကလာပ်၌ဆို၏။]

ပဋ္ဌဂဝံ။ ။"ပဋ္ဌဂါဝေါ သမာဟဋာ"ဟု ဝိဂ္ဂိဟ်ပြု၊ "ပဋ္ဌ+ဂေါ"ဟု ပကတိ ပြုပြီးသည့်အခါ ရူပသိဒ္ဓိ၌ အ ပစ္စည်းသက်သော နည်းအတိုင်း ဤသုတ်ဖြင့် အပစ္စည်းသက်, ဩသရေစသုတ်ဖြင့် ဩကို အဝပြု, နာမ်ငဲ့, အံပြု။ [ချာသ၌ "သမာသန္တဂတာနံ နာမာနံ အန္တော (အဆုံးသည်) ဟုတွာ အကာရော ဟောတိ"ဟု အနက်ပေးသော နည်းလည်း "ဂေါ၏အဆုံး၌ အ ပစ္စည်းသက်" ဟူသော ရူပသိဒ္ဓိနည်းမျိုးပင်တည်း၊ "အ ပစ္စည်းသက်" ဟု တိုက်ရိုက် မဆိုသော်လည်း "အကာရော ဟောတိ"ဟု ဆိုသဖြင့် အဆုံး၌ အ အက္ခရာ ဖြစ်ပေါ် လာရသည်ဖြစ်၍ အပစ္စည်းသက်ခြင်းနှင့် သဘောတူပင်။ [ချာသ၌ ဂေါ၏ ဩကို (အ)ပြု၍ သိကို အံပြုပြီးမှ တေသုဝုဒ္ဓိဖြင့် (ဝ်) လာသော နောက်တစ်နည်းကား မကောင်း။]

ဆတ္တုပါဟနံ။ ။"ဆတ္တဋ္ဌ+ ဥပါဟနာစ–ဖိနပ်လည်း" ဟု ဝိဂ္ဂိဟ်ပြု၍ ဒွန်ထုံးစံအတိုင်း စီရင်၊ "ဆတ္တ+ဥပါဟနာ"ဟု ပကတိပြု, နပုန်းဧကတ်စီရင်၊ သရော ရသော နပုံသကေသုတ်ဖြင့် (ရူအလို)အာကို အ ရဿပြု။ [ချာသအလို နပုန်းစီရင်သဖြင့် အာပစ္စည်းပျောက်၏၊] ထို့နောက် ဤသုတ်ဖြင့် အကို (အာ) ပြု၊ နာမ်ငဲ့ စသည် စီရင်။ [ဥပါဟနံကို အာပစ္စယန္တ ဣတ္ထိလိင် အနေဖြင့် ချာသ ရုပ်တွက်၏၊ အဘိဓာန်၌ ပုံ– နပုန်းဟုလာ ရှိ၏၊ သို့ဖြစ်လျှင် "ဥပါဟနော" ဟု

ကေဝုစ်ဖြစ်စေ "ဥပါဟနာ"ဟု ဗဟုဝုစ်ဖြစ်စေ ရှိသင့်သည်၊] ကလာပ်၌ "သမာဟာရဒွန္ဒတ် စဝဂ္ဂ ဒသမန္တာ"ဟု သုတ်တည်၍ "ဝိဋ္ဌ ဆတ္တုပါနဟမ်-အင်းပျဉ်, ထီး, ဖိနပ်"ဟု ပုံစံရှိသောကြောင့် ဤပုံစံကို ထုတ်ဟန်တူသည်။ သက္ကတ၌ "ဥပါနဟ်" ဟု (ဟ်) ဆုံးသောကြောင့် အ ပစ္စည်းသက်လျှင် "ဥပါနဟ"ဟု ဖြစ်၍ အပစ္စည်းသက်ရကျိုး ရှိ၏၊ ပါဠိ၌ကား "ဥပါဟန" ဟု နဂိုကရှိသောကြောင့် အကျိုးမထူးချေ၊ ထို့ကြောင့် ဤသုတ်၏ ပဒ္မုန္နဂတိက နည်းကိုပြခြင်းအကျိုးငှာ ဤပုံစံထုတ်သည်ဟု ဆရာသစသည်တို့ ကြံလေသည်။

ဥပသရဒ။ ။ "သရဒဿ- သရဒ ဥတု၏+သမီပံ-တည်း"ဟု ဖြစ်စေ "သရဒဿ သမီပေ ပဝတ္တတိ"ဟု ဖြစ်စေ ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ အဗျယီဘော ထုံးစံအတိုင်း စီရင်၊ "ဥပသရဒ"ဟဲ့ ပကတိပြုပြီးနောက် ဤသုတ်ဖြင့် အကို (အ) ပြု, စသည် စီရင်၊ ကလာပ်သုတ်၌ "ဥပသရဒံ" ပုံစံကို မတွေ့ရ၊ "ဥပဋ္ဌိသဒမ်- ကျောက်ခဲ၏ အနီး"ဟု ခပ်ဆင်ဆင် ရုပ်ကို တွေ့ရ၏၊ ထို၌ (ဋ္ဌိသဒ်) ဟု ဗျဉ္ဇနန္တဖြစ်၍ အပစ္စည်းသက်ရကျိုး ရှိ၏၊ ပါဠို၌ "သရဒ" မှာ အကျိုးမရှိ၊ ထို့ကြောင့် ပဒ္မုန္နဂတိကနည်းကို ပြသည်-ဟု ဆရာသကြံသည်။

ဝိသာလကွော, ဝိမုခေါ်။ ။[အက္ခိသဒ္ဒါ နပုလ္လိင်] "ဝိသာလာနိ အက္ခိနိ ယဿ" ဟုဝိဂြိုဟ်ပြု၊ ဗဟုဗ္ဗီဟိ ထုံးစံအတိုင်း စီရင်၍ "ဝိသာလ+အက္ခိ" ဟု ပကတိပြု၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဣကို (အ) ပြု, စသည် စီရင်၊ ကလာပ်၌ "သက်ထျက္ခိဏီ သွင်္ဂေ်"ဟု သုတ်တည်၍ "ဒီဃသက်ထ- ရှည်သော ပေါင်ရှိသူ၊ ဝိသာလက္ခ-ကျယ်သော မျက်လုံးရှိသူ"ဟု ထုတ်၏။[သွင်္ဂေ်-ကောင်းသော ကိုယ်အင်္ဂါကို ဟောရာ၌၊ သက်ထျအက္ခိဏီ- သက်ထိ (ပါဠို၌"သတ္ထိ") အက္ခိသဒ္ဒါတို့ကို၊ နိပစ္စန္တေ-ကုန်၏၊] ဣတ္ထိလိင်ကို ဟောရာ၌ ဤပစ္စည်းသက်၍ "ဝိသာလက္ခိ-ကျယ်သောမျက်လုံးရှိသော မိန်းမ"ဟု ဖြစ်၏၊ ဝိသာလက္ခောနှင့် အလားတူ "ဂဝက္ခော- လေသောက်ပြတင်း"ပုဒ်လည်း ဤရာဇာဒိအာကတိပင်တည်း၊ "အစက္ခုရက္ခို"သုတ်၊ အစက္ခု-မျက်စိအနက်ဟော မဟုတ်သော၊ အက္ခို- အက္ခိသဒ္ဒါကို၊ နိပစ္စတေ-၏၊ ဂဝံ- အရောင်တို့၏၊ အက္ခိဝ- မျက်စိကဲ့သို့သော အပေါက် တည်း၊ ဂဝက္ခော-ပေါက်၊ ဇာကွန်ရက်တပ်သော လေသာပြတင်းပေါက်တည်း၊ [အက္ခိဝါတိ အက္ခို (ဥပမာတဒ္ဓိတ်)၊ "ဂဝံ +အက္ခို- ဂဝက္ခော"ဟု ပြုစေလိုသည်။] ဝိရူပံ-ဖောက်ပြန်သော (မလှသော)၊ မုခံ- မျက်နှာသည်၊ ယဿာတိ ဝိမုခေါ်၊ ဗဟုဗ္ဗီဟိ - ထုံးစံအတိုင်း စီရင်၍ "ဝိ+မုခ" ဖြစ်သည့်အခါ (အ)ပြု၊ ဤရုပ်မျိုးကို ကလာပ်၌ မတွေ့ရ၊ ပဒ္မုန္နဂတိကနည်း ဟု ဆရာသကြံသည်။

ပုဗ္ဗရတ္တောစသည်။ ။ကစ္စည်းဝုတ္တိ၌ မပြသော်လည်း ရာဇာဒိ အာကတိ ဂိဏ်းဝင်ဖြစ်၍ ပါဠို၌ အတွေ့များသော "ပုဗ္ဗရတ္တော" စသော ရုပ်များကို မှတ်သားသင့်၏၊ ဒီဃာ-ဟောဝသေ-ကဒေသေဟိစ ရတျာ-မောဂ္ဂလ္လာန်သုတ်၊

ကလာပ်၌ အလားတူရှိ၏၊ [အနညာသင်္ချတ္တေသု- အညတ္ထသမာသ် အသင်္ချ-သမာသ်မှ တစ်ပါးသောသမာသ်တို့၌၊ ဒီဃာ၊ပေ၊ သေဟိ-ဒီဃ, အဟ, ဝဿ-သဒ္ဒါ, ဧကဒေသ အနက်ဟော သဒ္ဒါတို့မှလည်းကောင်း၊ စ-အသင်္ချသဒ္ဒါ, သင်္ချာ သဒ္ဒါတို့မှလည်းကောင်း၊ ပရာယံ-သော၊ ရတျာ-ရတ္တိသဒ္ဒါမှ နောက်၌၊ သမာသန္တော အ ဟောတိ- သမာသန္တ အ ပစ္စည်းသက်၊] ဒီဃရတ္တံ-ရှည်စွာသော ညဉ့်၊ အဟောရတ္တံ-နေ့ ညဉ့်၊ (မနောဂိုဏ်းဖြစ်၍ အဟ၏ အဆုံးသရကို သြပြု) ဝဿရတ္တံ- မိုးအခါတို့၌ (တို့၏) ညဉ့်၊ ဝါ-မိုးကာလ၊ ပုဗ္ဗရတ္တံ-ညဉ့်၏ရှေ့အဖို့၊ ဝါ-ညဉ့်ဦးယံ၊ အပရရတ္တံ- မိုးသောက်ယံ၊ အမုရတ္တံ- ညဉ့်ထက်ဝက် (သန်းခေါင်ယံ) ဤ၌ ပုဗ္ဗစသည်တို့သည် (တစ်ညဉ့်လုံးကို မဟော) ညဉ့်၏ တစ်စိတ် ဧကဒေသ အနက်ကို ဟောကြ၏။

အတိရတ္တစသည်။ ။အတိက္ကန္တော ရတ္တိံ အတိရတ္တော- ညဉ့်ကိုလွန်သည်၊ [ဤ၌ အတိသဒ္ဒါသည် အသင်္ချခေါ် ဥပသာရတည်း၊] ဒွေရတ္တိယော ဒိရတ္တံ- ၂ ညဉ့်၊ ဧကရတ္တံ-တစ်ညဉ့်၊ ကွစိသဒ္ဒါ လိုက်သောကြောင့် "ဧကရတ္တိ"ဟု အပစ္စည်း မသက်ဘဲလည်းရှိ၏၊ ဒီဃာ+ရတ္တိ ယဿ"ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုလျှင် အညတ္ထ (ဗဟုဗ္ဗီဟိ) ဖြစ်သောကြောင့် အပစ္စည်း မသက်ရ၊ "ဒီဃရတ္တိ- ရှည်သော ညဉ့်ရှိသော ဆောင်းကာလ"ဟု ဖြစ်၏၊ "ရတ္တိယာ + သမီပံ"ဟု ပြုလျှင် သသင်္ချတ္ထ ခေါ် အဗျယီဘော ဖြစ်သောကြောင့် အပစ္စည်းမသက်ရ၊ "ဥပရတ္တိ- ညဉ့်အနီး" ဟု ဖြစ်၏၊ [ဒီဃရတ္တံ-စသည်၌ ကလာပ်ဝယ် "ဒီဃရတ္တော" စသည်ဖြင့် ပုလ္လိင် ရှိ၏၊ အဘိဓာန်၌လည်း "အမုရတ္တော မဟာနိသာ"ဟု ပုလ္လိင်ရှိ၏၊ "ဒီဃရတ္တံ, ပုဗ္ဗရတ္တာပရာရတ္တံ"တို့၌ အစ္စန္တ သံယောဂ ဒုတိယာ ဝိဘတ်ဖြစ်၏၊ ဒီဃရတ္တော-စသည်သာ ပဌမန္တ ဖြစ်သင့်သည်၊ အဟောရတ္တံ၌တည်း သမာဟာရဒွန်ဖြစ်သောကြောင့် နပုန်းလည်းရှိ၏၊ "သမာဟာရဒွန္ဒေပိ ကတ္ထစိ ပုလ္လိင်ံ ဣစ္ဆန္တိ သဒ္ဒ-ဝိဒူနှင့်အညီ "အစ္စယန္တိ အဟောရတ္တာ"ဟု ပုလ္လိင် (ဗဟုဝုစ်)လည်း ရှိသည်၊ "ဒီဃရတ္တာယ ဝေါမာရိသ"စသော ဥပ္ပရိပေတဝတ္ထု ပါဠိ၌ကား အာပစ္စည်း သက်၍ ဣတ္ထိလိင်ရုပ် တွေ့ရပြန်သည်၊ "သာ နန ကပဏာ အမ္မာ, စိရရတ္တာယ ရစ္ဆတိ (ငိုလတ္တံ့)ဟူသော ဝေဿန်ဇာတ်၌လည်း နည်းတူ၊ စိရရတ္တာယ-ကြာမြင့်စွာသော ညဉ့်၌, ကြာမြင့်စွာသောကာလ၌" ဟုပေး။

ရတ္တိန္ဒိဝံ စသည်။ ။ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ ရတ္တိန္ဒိဝ ဒါရဂဝ စတုရဿ"ဟု သုတ်တည်၍ အပစ္စည်းသက်၏၊ ရတ္တိစ ဒိဝါစ ရတ္တိန္ဒိဝံ-ညဉ့်နေ့၊ နတ်ပြည်, ကောင်းကင်, နွေအနက်တို့ကိုဟောသော အကာရန္တ ဒိဝသဒ္ဒါကို ပါဠိအဘိဓာန် ၌ ပုလ္လိင်, ထောမနိဓိ၌ နပုလ္လိင်ဟု တွေ့ရ၏၊ ထိုဒိဝသဒ္ဒါဖြစ်လျှင် ဤသုတ်ဖြင့် အပစ္စည်းသက်ဖွယ်မလို၊ ဒိဝါ- အာကာရန္တ အဗျယပုဒ်ရှိ၏၊ ထို အဗျယဒိဝါကို ရည်ရွယ်၍ ဤသုတ်ဖြင့် အပစ္စည်းသက်, ရှေ့ပုဒ်အဆုံး၌ သုတ်ကြီးဖြင့် နလာ၊

ထိုနုကို နိဂ္ဂဟိတ်ပြု၊ "စာတုမဟာရာဇိကာနံ ဒေဝါနံ ဧကော ရတ္တိန္ဒိဝေါ"– တိကဂ်ုတ္တရ ဒုတိယပံ၊ ရတ္တိန္ဒိဝါ နာနုတပေန္တိ" – သဂါထာဝဂ်, မာရ သံယုတ်၊ (ပုလ္လိင်ဧကဝုစ် ဗဟုဝုစ်ပုံစံများ၊) အဟံ အာဝုသော နိဂန္ဆာ..... ပဟောမိ ဧကံ ရတ္တိန္ဒိဝံ ဧကန္တ သုခံ ပဋိသံဝေဒီ ဝိဟရိတုံ, ဒွေ ရတ္တိန္ဒိ ဝါနိ၊ပေ၊ သတ္တ ရတ္တိန္ဒိဝါနိ (နပုံဧကဝုစ် ဗဟုဝုစ်ပုံစံများ)၊ "ဒါရော စ ဂေါစ ဒါရဂဝံ" ကား ပဉ္စဂဝံနှင့်တူပြီ၊ အဿိသဒ္ဒါသည် အထောင့်အနက်ဟော။ ["စတသော အဿိယော ယဿာတိ စတုရသော– ၄ ထောင့်ရှိသော ပလ္လင်" ပါဋိများ၌ "ကောဏော– သော ကောဋိနာရိယံ"ဟု "အထောင့်" ဟောရာ၌ "အဿ" ဟု ရှိ၏၊ သက္ကတ၌မူ "အဿိ" ဟု ရှိသည်။]

ဒွိဘူမံ စသည်။ ။"ဒွေ+ဘူမိယော ယဿာတိ ဒွိဘူမံ (ဘဝနံ)= ဘုံ ၂ ဆင့်ရှိသော ဗိမာန်၊ ဒွိဘူမော– ဘုံ ၂ ဆင့်ရှိသော ပြာသာဒ်"စသည်၌ ဗဟုဗ္ဗီဟိ စီရင်၍ "ဒွိဘူမိ"ဟု ပကတိပြု၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဣကို အပြု၊ တေဘူမံ– စသည်၌လည်း နည်းတူ၊ "ဒွိဘူမကော– ဘုံ ၂ ဆင့်ရှိသော" စသည်၌ "ဒွိဘူမောယေဝ ဒွိဘူမ– ကော" ဟု သွတ္ထတဒ္ဓိတ်ပြု၍ ကဏ်ပစ္စည်းထပ်သက်၊ "ဒုက္ခံတေဘူမကံ ဝဋ္ဌံ" ၌မူ "တေဘူမကံ– ဘုံ ၃ ပါး၌ ဖြစ်သော" ဟုအနက်ပေးမှ သင့်သောကြောင့် "တိသော+ဘူမိယော– တိဘူမံ (ဘုံ ၃ ပါး)၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဣကို အပြု၊ ထို့နောက် "တိဘူမေ+ ဘဝံ–တေဘူမကံ"ဟု ဘာဝတဒ္ဓိတ်ပြု၍ ကပစ္စည်းသက်သင့်၏၊ "တေ ဘူမိကာ– ဘုံ ၃ ပါး၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ သခ်ါရာ–တို့"၌ကား ဘဝအနက်၌ ဏိက ပစ္စည်းသက်။ [ဋီကာကျော်ကား "တိသော+ဘူမိယော ဣမဿာတိ တိဘူမံ" ဟုပြု၍ ဤသုတ်ဖြင့် ဣကို (အ)ပြု၊ ထို့နောက် တိဘူမံယေဝ တေဘူမကံ"ဟု သွတ္ထ၌ ကဏ်ပစ္စည်း သက်စေလို၏၊ "တေဘူမကံ–ဘုံ ၃ ပါး ရှိသော၊ ဝဋ္ဌံ–ဝဋ်"ဟု အနက်သွား မဖြောင့်သောကြောင့် ထိုနည်းကို စဉ်းစားသင့်သည်။]

ပါပဘူမံ စသည်။ ။"ပါပါဒီဟိ ဘူမိယာ"ဟု သုတ်တည်၍ အပစ္စည်း သက်၏၊ ပါပါ+ဘူမိ ယသ္မိံ ဌာနေတိ ပါပဘူမံ= မကောင်းသော မြေရှိသော အရပ်၊ ဇာတိယာ ဥပလက္ခိတာ+ဘူမိ ယသ္မိံတိ ဇာတိဘူမံ= မွေးဖွားခြင်းဖြင့် မှတ်သား အပ်သော မြေရှိသော အရပ်၊ ဝါ– ချက်မြှုပ်အရပ်၊ တစ်နည်း– ဇာတိယာ ဘူမိ ဇာတိဘူမံ= မွေးဖွားခြင်း၏မြေ၊ [ဇာတိဘူမံ ဣမေသံ နိဝါသောတိ ဇာတိ ဘူမကာ= မွေးဖွားခြင်း၏ မြေဟူသော နေရာရှိသူတို့၊ ဝါ– ဇာတိမြေ၌နေသူတို့၊ နိဝါသတဒ္ဓိတ်–ကပစ္စည်း၊] ပစ္ဆာ (အပရာ)+ ဘူမိ–ပစ္ဆာဘူမံ= အနောက် အရပ်မြေ၊ ဝါ– အနောက်အရပ်၌တည်သော ဇနပုဒ်၊ ကုစ္ဆိတာ+ဘူမိ ယသ္မိံတိ ဒုဗ္ဘူမံ= စက်ဆုပ်ဖွယ် မြေရှိသော လယ်၊ သုနှရာ+ဘူမိ ယသ္မိံတိ သုဘူမံ= ကောင်းသောမြေရှိသောလယ်၊ ဤသို့လျှင် ပါပစသည် ရှေးရှိသော ဘူမိနောင်တပ္ပုရိသ် ဗဟုဗ္ဗီဟိ စသော သမာသ်သာမည၌ အပစ္စည်း သက်သည်။

အဂုံလိနောင် အပစ္စည်း။ ။မောဂ္ဂလ္လာန်၌ အသချေံဟိ စာဂုံလျာ- နသညာ- သချံတ္ထေသု"ဟု သုတ်တည်၍ အဂုံလိနောင် အပစ္စည်းသက်၏။ [အသချေံ- ဟိ- အသချံမည်သော ဥပသာရနိပါတ်တို့မှလည်းကောင်း၊ စ-သချံတို့မှလည်း ကောင်း၊ ပရာ-သော၊ အဂုံလျာ- အဂုံလိသဒ္ဒါမှ (နောက်၌)- သမာသန္တော အဟောတိ- သမာသ်အဆုံး အပစ္စည်းသက်၊ နသညာ- သချံတ္ထေသု- အညတ္ထ (ဗဟုဗ္ဗီဟိ), အသချံတ္ထ (အဗျယီဘော) တို့၌ မသက်ရ၊] အဂုံလီဟိ -လက်ချောင်း တို့မှ၊ နိဂ္ဂတံ- ထွက်သောအရာ (ပိုနေသောအရာ) တည်း၊ နိရဂုံလံ၊ အတိက္ကန္တံ အဂုံလိယော- အစ္စဂုံလံ= လက်ချောင်းတို့ကို လွန်သော ဝတ္ထု၊ "ပဋ္ဌ+အဂုံလိယော ယသ္မိံ အတ္ထေ"ဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိပြုလျှင် အပစ္စည်း မသက်ရ၊ "ပဋ္ဌဂုံလိ- လက်ငါးချောင်း ရှိသောလက်"ဟု ဖြစ်၏။ အဂုံလိယာ + သမီပံ" ဟု အဗျယီဘောပြုလျှင်လည်း "ဥပဂုံလိ= လက်ချောင်းအနီး"ဟု ဖြစ်၏။

လက်၂ ဆစ် ပမာဏ ဝတ္ထုကို ဟောရာ၌ "ဒွေ+အဂုံလိယော ဒွဂုံလံ"ဟု ဒိဂုသမာသန္တ၌ အပစ္စည်း သက်ပြီးမှ "ဒွဂုံလံ ပမာဏံ အဿ"ဟူသော အနက်၌ "မာနေ မတ္တော" သုတ်ဖြင့် မတ္တပစ္စည်းကို သော်လည်းကောင်း, "တဂ္ဂေ စုဒ္ဓံ" သုတ်ဖြင့် တဂ္ဂပစ္စည်းကို သော်လည်းကောင်း သက်၍ ထိုပစ္စည်းကို "လောပေါ" သုတ်ဖြင့် ချေသင့်၏- ဟု မောဂ္ဂလ္လာန်နိဿယ မိန့်၏၊ လက်သစ် အတိုင်းအရှည်ကို ဟောသော "အဂုံလံ" ပုဒ်လည်း ရှိရကား "ဒွေ+ အဂုံလာနိ ဒွဂုံလံ= လက် ၂ သစ်" ဟု ဒိဂု ရိုးရိုးလည်းကောင်း, "ဒွေ အဂုံလာနိ ယဿာတိ ဒွဂုံလံ= လက် ၂ သစ် ရှိသော ဝတ္ထု"ဟု လည်းကောင်း ဖြစ်နိုင်သည်ပင်။

နဒီ ဂေါဒါဝရီနောင် အပစ္စည်း။ ။မောဂ္ဂလ္လာန်၌ "နဒီ ဂေါဒါဝရီနံ" ဟု သုတ်တည်၍ သချံရှေးရှိသော နဒီ ဂေါဒါဝရီနောင် သမာသန္တ အပစ္စည်း သက်၏၊ ပဋ္ဌ+ နဒိယော, ပဋ္ဌနဒံ- မြစ်ငါးစင်း၊ ဂေါဒါဝရီနောင် သက်ပုံကို ပြခဲ့ပြီ၊ ထိုအားလုံးကိုပင် ကလာပ်၌ ရာဇာဒိအာကတိဂိုဏ်းအဖြစ်ဖြင့် ပြထားသည်၊ ထို့ကြောင့် ဤကွစိသမာသန္တ ဂတာန မကာရန္တောသုတ်ကြောင့် နာမ် ၁၃ ဂိုဏ်း တွင် ပါဝင်သော ရာဇာဒိဂိုဏ်းသာ ပျက်သည်မဟုတ်, မနောဂိုဏ်း, ရတ္တာဒိဂိုဏ်း, နာမ်ဂိုဏ်း စသော အခြားဂိုဏ်းများလည်း (အ ပစ္စည်းသက်လိုက်က) ပျက်ကြရသည်။

မှတ်ချက်။ ။ကစ္စည်းဝုတ္တိ၌ အဆုံးသရကို (အ)ပြု-ဟု ဆိုသော်လည်း အခြားကျမ်း၌ အပစ္စည်းသက်ဟု ဆို၏၊ ရူပသိဒ္ဓိ၌ကား အ- ပြုနည်း, အပစ္စည်း နှင့် ကပစ္စည်း သက်သောနည်းဟု ၂ နည်းပြ၏၊ ထိုတွင် ပဋ္ဌဂဝံ စသည်၌ အပစ္စည်း သက်မှ ရုပ်ပြီးဖြောင့်သောကြောင့်လည်းကောင်း, ဤသုတ်ရင်းဖြင့် ကပစ္စည်း သက်ထားလျှင် နောက်"နဒိမှာစ"သုတ်၌ ကပစ္စည်းလိုက်ဖို့ရာ အဆင်သင့်သောကြောင့် လည်းကောင်း အပစ္စည်း-ကပစ္စည်း သက်သောနည်းကို ရူပသိဒ္ဓိ သာ၍ နှစ်သက်သည်။

ကာရဂ္ဂဟဏံ၊ ပေ၊ ဟောတိ – "ကွစိ သမာသန္တ ဂတာန–မဒန္တ တာ"ဟု က (လာပ်သုတ်အတိုင်း) တည်လျှင်"အဒန္တ တာ–အ အဆုံးရှိသည်၏ အဖြစ်သည်"ဟု လိုအပ်သော အနက်ပြီးနိုင်လျက် ["ဂတာနမတ္တ"ဟု တည်လျှင် ပြီးနိုင်လျက်–ဟု ဆိုကြ၏,မကောင်း။] "မကာရန္တော"ဟု ကာရသဒ္ဒါ အပိုကိုပြခြင်းသည် အဘယ်အကျိုး ရှိသနည်း"ဟု ဝုတ္တိဆရာကိုယ်တိုင် "ကာရဂ္ဂဟဏံ ကိမတ္ထံ"ဟု ပုစ္ဆာထုတ်၍, ထိုပုစ္ဆာ၏ အဖြေကို ပြလိုသောကြောင့် "အာကာရန္တ ဣကာရန္တော စ ဟောတိ"ဟု မိန့်သည်၊ ကာရသဒ္ဒါပိုဖြင့် သမာသန္တ နာမ်ပုဒ်တို့၏ အဆုံးသရကို အာ ဣလည်း ပြုရခြင်းအကျိုးရှိသည်–ဟူလို၊ "ပတ္တ–ဓမ္မော–ရောက်အပ်သော တရားရှိသူ" စသော ပါဋိဌ်ကဲ့သို့ "ပစ္စက္ခဓမ္မော"ဟု ဩကာရန္တ ရှိသင့်ပါလျက် ဓမ္မ၏ အ ကို ဤကာရသဒ္ဒါပိုဖြင့် အာပြု၍ "ပစ္စက္ခ ဓမ္မာ"ဟု အာကာရန္တ ပုလ္လိင်ရုပ် ရှိရသည်။ [ရုပ်စဉ်ပုံကို နာမ်ဂိုဏ်း, အာကာရန္တ ပုလ္လိင်ခန်းကြည့်။]

သုဂန္ဓီ စသည်။ ။ "သုရဘိ+ဂန္ဓ"ဟု တည်၍ အဂ္ဂိနောကဲ့သို့ "သုရဘိ–နော"ဟုလည်းကောင်း "ဂန္ဓော"ဟု လည်းကောင်း ဝါကျပြီးစေ၊ တပ္ပုရိသ် ဆိုင်ရာ စီရင်၍ "သုရဘိ+ဂန္ဓ"ဟု ပကတိပြု၊ ဤသုတ်၌ ကာရသဒ္ဒါပိုဖြင့် ဂန္ဓ၏ အဆုံး အကို ဣပြု၊ နာမ်ငဲ့, သိချေ စသည်ဖြင့် ဣကာရန္တ ပုလ္လိင်အဂ္ဂိကဲ့သို့ ရုပ်စဉ်၊ "သု+ဂန္ဓ, ပူတိ+ဂန္ဓ, ဒု+ဂန္ဓ, တည်၍လည်းတွက်၊ ကုစ္ဆိတောသည် ကု၏ အနက်ပြ ပရိယာယ်သာ, ရုပ်တွက်ရာ၌ ထည့်ဖွယ်မလို၊ ပူတိ+ဧဝ+ဂန္ဓိ"၌လည်း ဧဝကို ချေလျှင် "ပူတိ+ဂန္ဓ"ဟု ပကတိဖြစ်၍ နည်းတူပင်၊ ဒုဋ္ဌု+ဂန္ဓော ယဿာတိ ဒုဂ္ဂန္ဓိ"၌ ဗဟုဗ္ဗီဟိ ဖြစ်ခြင်းသာ ထူး၏၊ "ဒု+ဂန္ဓ+ယ" တည်၍ တွက်။

မောဂ္ဂလ္လာန်။ ။ "သုဂန္ဓိ ဒုဂ္ဂန္ဓိ ပယောဂေါန ဒိဿတေ= ပါဋိတော် အဌကထာတို့၌ မတွေ့အပ်"ဟု ဆို၍ ပဋိကာ၌ "ကစ္စာယန_ဝုတ္တိကာရေန ကွစိ သမာသန္တ ဂတာန မကာရန္တော" တိ ဧတ္ထ ကာရဂ္ဂဟဏေန သုဂန္ဓိ, ဒုဂ္ဂန္ဓိ, ပူတိ ဂန္ဓိ, သုရဘိ ဂန္ဓိတိ ယေ တေ ပယောဂါ သက္ကတာနုသာရေန ("ဂန္ဓဿိ ဥပူတိသုသုရဘိဟိ" ၅–၄–၁၃၅ ပါဏိနီသုတ်ကို အစဉ်လိုက်သဖြင့်) သာဓိတာ–ဟု ဆို၏၊ သက္ကတသို့ အတုလိုက်၍ "သုဂန္ဓိ"စသော ပြယုဂ်များကို ကစ္စည်း ဝုတ္တိဆရာ ပြီးစေအပ်သော်လည်း ပါဋိဌ်မူ ထိုပြယုဂ်များ မကောင်း၊ "ပဒ္ဒံ ယထာ ကောကနဒံ သုဂန္ဓံ" ..... "ဒုဂ္ဂန္ဓော အသုစိကာယော"ဟုသာ ပါဋိရှိသည်ဟု ဆိုလိုသည်၊ "ပုနော ပတ္တံ ဂဟေတွာန, သောဓယိတွာ သုဂန္ဓိနာ" ဟူသော ဘဒ္ဒါကာပိလာနီ ထေရိကာပဒါန်၌ "သုဂန္ဓိနာ" ပုဒ်လည်း "သုန္ဒရော ဂန္ဓော သုဂန္ဓော–ကောင်းသော အနံ့၊ သုဂန္ဓော ယဿ အတ္ထိတိ–ကောင်းသော အနံ့ ရှိသော ဆပ်ပြာ" ဟု အဿတ္ထိ တဒ္ဓိတ်ဆင့်၍ (ဤ) ပစ္စည်းဖြင့် (ဒဏ္ဍိနာကဲ့သို့) ပြီး၏။

နဒီမှာ စ ၃၃၈။ သမာသန္တေ-သမာသ် အဆုံး၌၊ နဒီမှာစ-နဒီ မည်သော ဤဦးကာရန္တ သဒ္ဒါမှ နောက်၌လည်း၊ က ပစ္စယော ဟောတိ၊ ယသို့-အကြောင်းနပုဒ်၌၊ ပေ၊ ဗဟုနဒီကော-မြစ်၏၊ ယသ-အကြောင်းသူ၏၊ ဗဟု-ကုန်သော၊ ကန္တီယော-နှစ်သက်ဖွယ်တို့သည်၊ (သန္တီ, ဣတိ) သော-ယံ-သည်၊ ဗဟုကန္တီဇော-မည်၏၊ ဗဟုနာရိကော-များသော မိန်းမရှိသူ။ (၃၄၆)

နဒီ၊ ပေ၊ ကပစ္စယော။ ။ ကာရသဒ္ဒါဖြင့် အာ-ဣသာ ပြုသည် မဟုတ်သေး, နဒီဆုံးသော ကတ္တုဆုံးသော သမာပုဒ်နောင်လည်း ကပစ္စည်း သက်သေးသည်၊ "ဗဟု+နဒီ+ယ" တည်, ယော ၂ လုံးသဲက်, ဃ ပမှည့်, ရှေ့ ယောချေ၊ ဥကို ဒီဃပြု, ဤကို ရဿပြု၊ "ဗဟူ+နဒီယော+ယဿ" စသည် ဗဟုဗ္ဗီဟိစီရင်၊ "ဗဟု + နဒီ" ဟု ပကတိပြု၊ ဤသုတ်၌ ကာရသဒ္ဒါဖြင့် ကပစ္စည်းသက်, ကွစာဒိ မဏ္ဍူတ္တရာနံဖြင့် ဒီ၌ ဤကို ရဿပြု, စသည်စီရင်၊ "ဗဟု+ကတ္တု+ယ"ဟု တည်, ဘိက္ခဝေါကဲ့သို့ ဗဟဝေါ ပြီးစေ၊ "ဗဟု+ကတ္တု" ပကတိပြု, စသည်စီရင်၊ နဒီ နောင်၌ ကပစ္စည်းကို နဒီမှာ စသုတ်ဖြင့် ပြီးလတ္တံ့ ဖြစ်သော်လည်း ဤသုတ်၏ ကာရသဒ္ဒါဖြင့်လည်း ပြီးနိုင်ကြောင်း ပြလို၍ ဗဟုနဒီကော ပုံစံကို ဤသုတ်၌ ဝုတ္တိ ဆရာ ထုတ်ပြထားသည်။

မှတ်ချက်။ ။ နိဒ္ဒေသ၌ "သမာသန္တေဟု သာမည ဆိုသော်လည်း ဗဟုဗ္ဗီဟိ သမာသ်ကိုသာ ယူ" ဟု ဆို၏၊ ထို့ပြင် ကပစ္စယောကိုလည်း "က+ အပစ္စယော"ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ အပစ္စည်းလည်းသက်ဟု "ပဋိဝံ" ရုပ်ပြီးဖို့ရာကြောင့်၊ အကြွေလွန်သည်၊ သုတ်ရင်းဖြင့် အပစ္စည်း သက်နိုင်သော နည်းကိုပြသော ရူပသိဒ္ဓိဝါဒသာ သက္ကတသုတ်များနှင့် ညီသည်၊ နျာသ၌ "ဗဟူနံ+ကတ္တု-ဗဟု ကတ္တုကော" ဟု တပ္ပုရိသ် သမာသ် လုပ်ပြခြင်းလည်း ပါဠိသုံး ရှိမည်မထင်၊ နိဒ္ဒေသ၌ "စိတ္တဂု-တိဋ္ဌဂု" ရုပ်များပြီးဖို့ရာ ကာရသဒ္ဒါဖြင့် သမာသန္တ ဩကို ဥပြုဟုလည်း ဆိုသေး၏၊ စိတ္တဂုကို သရောရသောနပုံ သကေဖြင့် ဩကို ဥရသပြု၍ ပြီးနိုင်၏၊ တိဋ္ဌဂု ပြီးပုံကို "အညသ္မာ လောပေါစ" သုတ်ကျမှ ပြအံ့၊ ထိုသို့ အခြားနည်း ရှိးရှိးဖြင့် ပြီးနိုင်သောကြောင့် ဩကို ဥပြုဖွယ်လည်း မလို။

၃၃၈။ **နဒီမှာ** - ကလာပ်၌ "ဤ ဒူတ် ဣတ္ထိဈာ နဒီ" ဟု သုတ်တည်း၍ ဣတ္ထိလိင်ကို ဟောသော ဤဦတို့ကို "နဒီ" ဟု အမည်မှည့်၏၊ ထို့ကြောင့် ရူပသိဒ္ဓိ၌ "နဒီတိ စေတ္ထ ဣတ္ထိ ဝါစကာနံ ဤကာရူကာရာနံ ပရသမညာ" ဟု မိန့်သည်၊ ဤစကားဖြင့် "နဒီမှာ" အရ နဒီသဒ္ဒါ တစ်ခုသာမက, "နဒီ-ဒါသီ-နာရီ-ကုမာရီ-ဝဓူ-ဇေဋ္ဌ စသော ဣတ္ထိလိင် ဤကာရန္တ ဦကာရန္တ အားလုံးရသည်" ဟု မှတ်ပါ၊ နဒီမှာစ၌ စသဒ္ဒါဖြင့် ရှေ့သုတ်မှ ကာရသဒ္ဒါကို ငင်၏ဟု နျာသဆို၏၊

"ကာရသဒ္ဒါကို ငင်" ဟူရာ၌လည်း ကာရသဒ္ဒါဖြင့် သက်သော ကပစ္စည်းကို ငင်သည်–ဟု ဆိုလိုသည်၊ "အကာ–အပစ္စည်း ကပစ္စည်းတို့သည်" ဟု ကြံသော ရူပသိဒ္ဓိအလို ရှေ့သုဟ်မှ (က) ကို ငင်သည်ဟု ကြံသင့်၏၊ နိဒ္ဒေသ၌ကား "သမာသန္တ" ဟူသော ဝိသယ (သက်ရာ) ကိုလည်းကောင်း၊ (က) ဟူသော ဝိသယီကိုလည်းကောင်း ငင်၏–ဟု ဆိုသည်။

နိစ္စတ္ထ ဆိုသော်လည်း မမြဲပုံ။ ။ ဗဟုနဒီကော စသော ပုံစံများကို ရှေ့သုတ်လာ ကာရသဒ္ဒါဖြင့် ပြီးနိုင်ပါလျက် ဤသုတ်ကို ထပ်၍ဆိုခြင်းသည်၊ "နဒီ မည်သော ဣတ္ထိဝါစက ဤ ဦတို့နောင် အမြဲ က ပစ္စည်းသက်"ဟု သိစေရခြင်း အကျိုးရှိ၏–ဟု ရူပသိဒ္ဓိ၌ဆို၏။ ["နိစ္စတ္ထံ ဝစနံ" –ရှု၊] ဤသို့ ရူပသိဒ္ဓိဆိုသော်လည်း မောဂ္ဂလ္လာန်၌ "သုသူ–ကောင်းသော မျက်ခုံးရှိသော မိန်းမ" ဟူရာ၌ ကပစ္စည်း မသက်ရ၍ ဤအစီ အရင် မရ–ဟုဆိုသည်၊ "ပဋိမုက္ကကမ္မူ–စွပ်အပ်သော ရွှေတန်ဆာ ရှိသော မိန်းမ" ၌လည်း ကပစ္စည်းမသက်၊ "သုဗ္ဘူသုဘာ သုပ္ပဋိမုက္က ကမ္မူ"– နဝနိပါတ်, သင်္ခဇာတ်၊ ဤစကားအားလုံးကို ကောက်ချက်ချလျှင် နဒီ မည်သော သဒ္ဒါနောင် ဤသုတ်ဖြင့် ကပစ္စည်းသက်, ကြွင်းသော သဒ္ဒါနောင် ရှေ့သုတ်ဖြင့် ကပစ္စည်းသက်၊ ဤသို့ ကစ္စည်းအလို ခွဲခြား၍ ဤ ၂–သုတ်လုံး၏ အစီအရင်လည်း နိစ္စမဟုတ်, က ပစ္စည်းမသက်သော ရုပ်များလည်း ရှိနိုင်၏–ဟု မှတ်သားသင့်သည်။

မောဂ္ဂလ္လာန်။ ။ "လ္တိတ္ထိယုဟိ ကော"ဟု သုတ်တည်၍ "ဗဟုဗ္ဗိဟိ၌ ကတ္တုကဲ့သို့ တ္တု(တု) ပစ္စယန္တပုဒ်, ဣတ္ထိဝါစက ဤ ဦပုဒ်များ နောင် (အမြဲမဟုတ်သော်လည်း) ကပစ္စည်းများ၏"ဟု ဆိုပြီးလျှင် "ဝါညတော"ဟု သုတ်တည်၍ အခြားသဒ္ဒါနောင်ကား ဝိကပ်အားဖြင့် က – ပစ္စည်းသက်–ဟု ဆိုသည်၊ ထိုအဆိုသာ အရာတိုင်း နှံ့ပေ၏၊ ဗဟုကတ္တုကော, ဗဟုကုမာရိကော, ဗဟုဗြဟ္မဗန္ဓုကော–များသော ပုဏ္ဏေးမရှိသောရွာ။ ["ဗဟူ + ဗြဟ္မဗန္ဓုယသ္မိံ" ဟုပြု၊] ဗဟုဇမ္ဗုကံ–များသော သပြေပင်ရှိသော တော။[ဗဟူ+ဇမ္ဗုယသ္မိံဝနေ" ဟုပြု၊] ဗဟုဝဓုကော–များသော ချွေးမရှိသူ။ ["ဗဟူ+ဝဓူယဿ"ဟု ပြု၊] ဤကား တုပစ္စယန္တနှင့် ဣတ္ထိဝါစက ဤ ဦနောင် ကပစ္စည်းအသက်များပုံတည်း၊ သုဘူ, ပဋိမုက္ကကမ္မူတို့ကား ဣတ္ထိဝါစက ဦနောင်ဖြစ်ပါလျက် ကပစ္စည်း မသက်ရသော အနည်းငယ် ပုံစံတည်း။

ဝိကပ် က ပစ္စည်းသက်ပုံ။ ။ ဗဟူ+မာလာယော အဿာတိ ဗဟုမာလ– ကော, ဗဟုမာလော၊ များသောပန်းရှိသူ၊ နတ္ထိဂါမော ယသ္မိံတိ အဂါမကံ– ရွာမရှိသော တော၊ဗဟုဂါမကော–များသောရွာရှိသောဇနပုဒ်၊ သမ္မာ+ဒိဋ္ဌိ ယဿာတိသမ္မာဒိဋ္ဌိကော– ကောင်းသော (မှန်သော) အယူရှိသူ၊ သဒ္ဓါပကတိကော–သဒ္ဓါပကတိရှိသူ၊ သေတာနိ+ အဋ္ဌိနိ ဧတ္ထာတိ သေတဋ္ဌိကာ–ဖြူသောအရိုးရှိသော ဝေရဉ္ဇာပြည်၊ တစ်နည်း–သေတာ +အဋ္ဌိ ဧတ္ထာတိ သေတဋ္ဌိကာ–ဖြူဖပ်ဖြူရော်ရှိအောင် နှိပ်စက်တတ်သော ကောက်ရောဂါ

ဇာယာယ တုဒံ ဇာနီ ပတိမှိ ၃၃၉။ ပရေ ပတိမှိ, ဇာယာ ဣစ္ဆေတာယ-ဇာယာဟူသော ဤသဒ္ဒါ၏၊ တုဒံ ဇာနီ ဣတိ - တုဒံ, ဇာနီဟူကုန်သော၊ ဧတေ အာဒေသာ ဟောန္တိ၊ တုဒံပတိ - မယားလင်တို့၊ ဇာနီပတိ-မယားလင်တို့။ (၃၅၈)

ရှိသော ဝေရဉ္ဇာပြည်၊ နတ္ထိ+ဘိက္ခု ယသို့တိ အဘိက္ခုကော- ရဟန်းမရှိသော အာဝါသ၊ သဟ+ဟေတုနာ ယော ဝတ္တတေတိ သဟေတုကော-ဟိတ်နှင့်တကွ ဖြစ်သောတရား၊ ဧကာ+မာတာ ယသာတိ ဧကမာတိကော- တစ်ယောက်တည်းသော မိခင်ရှိသူ။ [မာတု၏ ဥကို ပိတာဒီန မသိမှိ၌ အသိမှိ သဒ္ဒါပိုဖြင့် ဣပြု] ဤ ပုံစံများ၌ "အဂါမော, ဗဟုဂါမော" စသည်ဖြင့် က ပစ္စည်းမသက်ဘဲ လည်း ရှိ၏။

မှတ်ချက်။ ။ ဗဟုနဒီကော ဗဟုနာရိကောတို့၌ "နဒီ-နာရီ" ဟု ဣတ္ထိဝါစက ဤကာရန္တဖြစ်သောကြောင့် နဒီအမည်ရ၍ ဤသုတ်ဖြင့်က ပစ္စည်းသက်သင့်ပေ၏၊ ကန္တိ (သက္ကတ၌ "ကာန္တိ") ပုဒ်ကား ကမုဓာတ် တိပစ္စည်း ဖြင့် ပြီးရသော ဣကာရန္တဖြစ်၍ နဒီအမည်မရ၊ ထို့ကြောင့် ဤသုတ်ဖြင့် ကပစ္စည်းမသက်ဘဲ ရှေ့သုတ်ဖြင့်သာ သက်သင့်သည်၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိကောပုဒ်၌ က ပစ္စည်းသက်ပုံနှင့် သဘောတူပင်တည်း။ ["ကန္တိ သောဘာ ဇုတိစ္ဆဝိ" ပါဋိအဘိဓာန်၊ ကန္တိ-ထီ, ကမ-တ္တိန်၊ သောဘာယံ ဒိတ္တိမှိ, အဘိလာသေစ (လိုချင်ခြင်း)-ထောမနိဓိ။] ပစ္စည်းဆုံးသော်လည်း တဒ္ဓိတ်မဟုတ်, သမာသ်သာဖြစ်ကြောင်းနှင့် သမာသ်တွင်း သွင်းရခြင်း၏အကျိုးကို ရူပသိဒ္ဓိ ဘာသာဋီကာ ဒိဂုသမာသ် အဆုံးမှာရှု။

၃၄၉။ **တုဒံဇာနီ ဣစ္ဆေတာယ။** ။ "တုဒံ အပြု, ဇာနီ အပြု" ဟုလည်းကောင်း, တုကို နိပါတ်ပုဒ်တစ်ခုဟု ကြံ၍ "ဒံ အပြု, ဇာနီ အပြု" ဟုလည်းကောင်း ဝါဒကွဲ၏၊ ထိုတွင် ရှေ့ဝါဒသာ ကစ္စည်းဆရာ၏ အလိုကျ၏၊ ချဲ့ဦးအံ့-ကစ္စည်း ဆရာသည် "တု" နိပါတ်ကို ဆိုလိုလျှင် "အာယ စတုတ္ထေ ကဝစနသတု, တတော ယောနမောတု" သုတ်တို့ကဲ့သို့ အဆုံး၌ ထားလေ့ရှိ၏၊ ထိုသို့ အဆုံးထားမှလည်း တု နိပါတ်ဟု သိသာနိုင်သည်၊ ဤသုတ်ကား အလုယ်၌ ရှိသဖြင့် တု နိပါတ်မဟုတ်နိုင်၊ ရူပသိဒ္ဓိ သီဟိုဋ္ဌမူ၌လည်း "တုဒမ္ပတိ" ဟု ရှိ၏၊ အဘိဓာန်၌လည်း "ဇာယာပတိ, ဇာနိပတိ, ဇယမ္ပတိ, တုဒမ္ပတိ" ဟု ရှိ၏။

သဘာဝ မှန်-မမှန်။ ။ ကျမ်းဆရာ၏ အာဘော် မှန်သော်လည်းအစစ် အမှန် သဘာဝကျ-မကျကိုကား စဉ်းစားသင့်သေး၏၊ ဤ "တုဒမ္ပတိ-ဒမ္ပတိ" ပြယုဂ်ကို ပါဋိဌ်မတွေ့ရ၊ "ဇာယာသဒ္ဒသ ဇံဘာဝေါဒံဘာဝေါစနိပစ္စတေ" ကာသိကာဝုတ္တိ၊ "သမာသေ ဇာယာသဒ္ဒသမာနတ္ထာ ဇံဒံသဒ္ဒါ" ကလာပ်ဝုတ္တိဋီကာ

"ဒမွတိ-ဇယာစ ပတိ စ ဒွန္ဒ ဇယာသဒ္ဒသ ဒမာဒေသော" ထောမနိဓိ အဘိဓာန်၊ ဤသို့လျှင် သက္ကတဗျာကရဏ်း အဘိဓာန်တို့၌ ဒံအပြုကို တွေ့ရသော ကြောင့် "ဒမွတိ" သာပုဒ်ရင်းအမှန် ဖြစ်ရာသည်။

ဝိဂ္ဂဟ။ ။ "ဇယာစ ပတိစ" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ ကစ္စည်းသုတ်အတိုင်း ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်၊ လ္လတရိတရယောဂ ဒွန်ဖြစ်၍- အဂ်- အဂ္ဂယောကဲ့သို့ ယောဝိဘတ်ဖြင့် "တုဒမွတိ ဇာနိပတိ" ဟု ဗဟုဝုစ်ရှိရသည်၊ "တေ ဟောန္တိ ဇာနိ- ပတယော" စသည်ဖြင့် ပါဠိတော်၌လည်း ဗဟုဝုစ်ချည်းရှိသည်၊ ကာသိကာ ဝုတ္တိအလိုအားဖြင့် "ဇယာပတိ"ဟု ပကတိပြုပြီးသည့်အခါ ဇယာသဒ္ဒါကို ဇံပြု ဒံပြု၍ "ဇမွတိ-ဒမွတိ"ဟု ဖြစ်သည်။ ကလာပ်ငိုကာ အလိုမူဒံ ဇံ အဗျယပုဒ်ဟု ယူ၍ "ဒံစ ပတိစ-ဒမွတိ၊ ဇံစ ပတိစ ဇမွတိ"ဟု ပြု။

ဇယမွတိ။ ။ ဇယမွတိ၌ကား "ဇယာစ ပတိစ" ဟု ပြု၍ "ဇယာ+ပတိ" ဟု ပကတိဖြစ်သည့်အခါ ကွစာဒိ မဗ္ဗူတ္တရာနံဖြင့်ယာ၌ ရဿပြု, နိဂ္ဂဟီတဉ္စဖြင့်နိဂ္ဂဟီတ်လာ, နာမ်ငဲ့, ယောသက်၊ အဂ်ိကဲ့သို့ "ဇယမွတိ" ပြီးစေ၊ ဤတွက်ပုံသည် "ဇယာတိ-ဘရိယာ၊ ပတိတိဘတ္တာ, အပေက္ခာသဒ္ဒါ စေတော ပိတာပုတ္တသဒ္ဒါဝိယ (အပြန်အလှန်ငဲ့သော လ္လတရေတရယောဂသဒ္ဒါများ-ဟူလို၊) တတ္ထ ပန ယာကာရဿ ရဿတ္တံ သာနုနာသိကဉ္စကတ္တာ ဝုတ္တံ" နိဒါန ဝဂ် သံယုတ်ဋီကာနှင့် ညီ၏၊ သို့သော် စာအများ၌မူ ဇာ၌လည်း ရဿပြု၍ "ဇယမွတိ" ဟု ရှိသည်၊ "မာတာ ပုတ္တေန သံဂစ္ဆိ, ဥဘယောစ ဇယမွတိ" (ကုသဇာတ်) ၌လည်း ဇာ၌ ရဿပင်၊ "သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဥဘော ဇာယမွတိကာ"ဟူသော နိဒါနဝဂ္ဂ, ပထမသံယုတ်, မဟာဝဂ္ဂ၌ကား "ဇယမွတိ" ဟု ဖြစ်ပြီးနောက် ကွစိသမာသန္တ သုတ်ဖြင့် ကပစ္စည်းသက်။

ရာဇ ဒန္တာဒိဂိဏ်း။ ။ "အစ္ခိတပွသရံ ပုဗ္ဗံ" စသည်ဖြင့် ရူပသိဒ္ဓိသမာသ် အဆုံး၌ ပြထားသည့်အတိုင်း ဒွန်အရာဝယ် ပူဇော်အပ် မြတ်သော အနက်ဟော သဒ္ဒါသည် ရှေ့၌ ဖြစ်ရိုးထုံးစံတည်း၊ ဤ၌ မယားနှင့်လင်တွင် လင်သည်မြတ်၏၊ ထို့ကြောင့် "ပတိဇာယာ"ဟု ပတိပုဒ်သည် နဂိုက ရှေ့ကျလျက်ရှိသော်လည်း ရာဇဒန္တာဒိ အာကတိဂိဏ်း ဖြစ်သောကြောင့် ပတိနှင့် ဇယာကို ရှေ့နောက်ပြန်၍ "ဇယာ ပတိ" ဖြစ်ရသည်ဟု သက္ကတ ဗျာကရဏ်းတို့၌ ဆိုကြသတတ်၊ "ဒန္တာနံ-ဒန္တ တိုင်းသားတို့၏+ရာဇာ-မင်းတည်း" ဝိဂြိုဟ်အရ "ဒန္တ ရာဇာ"ဟု ဖြစ်သင့်လျက် ရှေ့နောက်ပြန်၍ "ရာဇဒန္တော" ဟု ဖြစ်၏။ ထိုနှင့်အလားတူ ရှေ့နောက် ပြန်ရသောရုပ်များကို ရာဇဒန္တာဒိဂိဏ်းဟုခေါ်၏။ ["ရာဇဒန္တာ ဒိသုပရံ" ပါဏိနိ ၂၁၂, ၃၁၊ ဇတေသုပုဗ္ဗပယောဂါရဟံ ပရံ ဘဝတိ၊ ဒန္တာနံ+ရာဇာ-ရာဇ ဒန္တော၊ သိဒ္ဓန္တ ကောမုဒီ။] ကြွင်းသော မှတ်ဖွယ်ကို ရူပသိဒ္ဓိ ဘာသာဋီကာ၌ ရှုပါ။

နေမှာ စ ၃၄၀။ သမာသန္တေ-၌၊ နေမှာ စ-နေသဒ္ဒါမှ နောက်၌လည်း၊ အာပစ္စယော ဟောတိ၊ ယဿ-၏၊ ဂဏ္ဍီဝေါ- များသော အဖုအထစ်ရှိသော၊ နေ-လေးသည်၊ အတ္တိ, ဣတိ, သောယံ-ထိုသူသည်၊ ဂါဏ္ဍီဝနွော-ဂါဏ္ဍီဝနွော မည်၏။ (၃၅၅)

၃၄၀။ နေမှာ စ- စသဒ္ဒါဖြင့် ဆွဲငင်ဖို့ရာ ရှေ့အနီးအပါး သုတ်များ၌ အာပစ္စည်း မရှိသောကြောင့် "နေမှာ"ကို "နေမှာ+အာ" ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ စသဒ္ဒါဖြင့် "ပစ္စက္ခမ္မော, ဒဋ္ဌမ္မော-ခိုင်မြဲသန်မာသော လေးရှိသူ၊ ဝိဝဋ္ဌစ္ဆဒါ-ဖွင့်လှစ်အပ်သော အမိုးရှိသူ" တို့၌ မ္မေကို ဆည်း၏-ဟု ရှုဆို၏။ [ကစ္စည်းဝုတ္တိ၌ကား ပစ္စက္ခမ္မောကို ကွစိသမာသန္တ၌ ကာရဖြင့် ပြီးစေခဲ့၏၊] ရပ်ကို အခြေပြုကြည့်၍ တွက်၊ "ဒဋ္ဌံနေယဿ" ဟု ဝိဂြိဟ်ပြု၍ "ဒဋ္ဌ နွေ" ဟု ဖြစ်သည့်အခါ သုတ်ကြီးဖြင့် နွေကို မ္မေပြု၊ ဤသုတ်စ သဒ္ဒါဖြင့် အာပစ္စည်းသက်၍ "ဒဋ္ဌ မ္မော" ဟု ပြီးစေ၊ သဒ္ဒနီတိ၌ "ဝိဝဋ္ဌစ္ဆဒါ-ကိုလည်း" ပြ၏၊ "ဝိဝဋ္ဌော+ဆဒေါ ယေနာတိ ဝိဝဋ္ဌစ္ဆဒါ" ဟု ပြု၊ ဤသုတ်မစီရင်လျှင် "ဝိဝဋ္ဌစ္ဆဒေါ" ဟု ဖြစ်၏။

၃ ပုဒ်, ၂ ပုဒ် ဝါဒကွဲ။ ။ ရှု၌ "နေမှာ+အာ+စ" ဟု ပုဒ်ခွဲ၍ ဤသုတ်ကို ၃ ပုဒ် ရှိသော သုတ်ဟုဆို၏၊ တချို့ကား "နေမှာ+စ" ဟု ၂ ပုဒ်ရှိသော သုတ်ဟုဆို၍ စသဒ္ဒါဖြင့် ကွစိသမာသန္တသုတ်မှ (အ)ကိုငင်သည်ဟု ကြံကြသေးသတတ်၊ ["ဒ္ဝိပဒ မိဒန္တိပိ ဝဒန္တိ, ဧဝံ သတိ စဂ္ဂဟဏံ အာကာရာနုကမနတ္ထံ" နိဒ္ဒေသ၊] ဤနည်းအလို အပစ္စည်း၊ တစ်နည်း (အ)ပြု၍ 'ဂါဏ္ဍိဝ နွေ' ဟု ဖြစ်ပြီးနောက် ရာဇာဒိဂိုဏ်းသွင်း၍ သျာစသုတ်ဖြင့် သိကို အာပြုရသည်။

မောဂ္ဂလ္လာန်။ ။ မောဂ္ဂလ္လာန်ဝယ် နေကဲ့သို့ လေးအနက်ကို ဟောရာ၌ 'နွေ' ဟုလည်း ရှိ၏-ဟု ယူ၍ "ဂါဏ္ဍီဝံ နွံ ယဿ သော ဂါဏ္ဍီဝနွော" ရာဇာဒိပါဌာ (ရာဇာဒိဂိုဏ်း၌ ရွတ်ဆိုခြင်းကြောင့်) သိဿာ-ကာရော (သိကို အာပြု),ဟု ပဋ္ဌိကာဖွင့်သည်၊ ဆက်ဦးအံ့-နွံတိ ပကဟျန္တရ-မဝိသေသေန သညာယ-မသညာယဥ=ဝ'နွံ'ဟူသည် နေမှ တစ်မျိုးတခြားသော ပကတိလိင်တည်း၊ သာမညအားဖြင့် အမည်သညာ အနက်၌လည်းကောင်း, သညာမဟုတ်သော အနက်၌လည်းကောင်း ဖြစ်၏-ဟု စန္ဒြဗျာကရဏ်းကိုလည်းကောင်း "နေ စာပါ, နွေ, သရာသန, ကောဒဏ္ဍ, ကမ္မုကံ"ဟု နေနှင့် နွေကို အနက်တူပြသော အမရကောသ အဘိဓာန်ကိုလည်းကောင်း ထောက်၍ "ဂါဏ္ဍီဝံ နွံ ယဿ" ဟု ပြုသော မောဂ္ဂလ္လာန်နည်းကိုလည်း လက်ခံထိုက်သည်။

ပါဌ်မှန်ဆုံးဖြတ်ချက်။ ။ ဤဂါဏ္ဍိဝနွောသည် ပါဋိပုံစံမဟုတ်၊ သက္ကတ ပုံစံတည်း၊ "ဂဏ္ဍ-ပု၊ ဂဋိ-အစ်" ဂဋိဓာတ်(စ်) အနဗန်ရှိသော အပစ္စည်းဖြင့်ပြီး သော ပုလ္လိင်ဂဏ္ဍသဒ္ဒါ၏ အနက်ကို "မြင်းဖုအနာ, ပါးစောင်း, အဆစ်အဖု"

အံဝိဘတ္တိန မကာရန္တာ ဗျယီဘာဝါ

၃၄၁။ အကာရန္တာ-သော၊ တသ္စာ အဗျယီဘာဝ သမာသာ-ထို အဗျယီဘော သမာသ်မှ၊ ပရာသံ ဝိဘတ္တိနံ ကွစိ အံဟောတိ၊ အဓိစိတ္တံ-စိတ်ကိုစွဲ၍ ဖြစ်သော တရားတို့၊ ယထာဝုဒ်-ကြီးသူတို့၏ အစဉ်၊ ဝါ-ကြီးစဉ်ငယ်လိုက်၊ ဥပကုမ္ဘံ-အိုး၏ အနီးဖြစ်သောစကား၊ ယာဝဇီဝံ-အသက် အပိုင်းအခြား ရှိသလောက်၊ ဝါ-အသက်ထက်ဆုံး၊ တိရောပဗ္ဗတံ-တောင်၏ တစ်ဖက်၊ တိရောပါကာရံ-တံတိုင်း၏ တစ်ဖက်၊ တိရောကုဋ္ဌံ- နံရံ၏ တစ်ဖက်၊ အန္တောပါသာဒံ-ပြာသာဒ်၏အတွင်း၊ ကွစိတိ ကိမတ္တံ၊ အဓိစိတ္တသ-စိတ်ကို စွဲ၍ ဖြစ်သော၊ ဘိက္ခုနော-အား၊ ဣတိ-ဤပြယုဂ်၌ တားမြစ်ရခြင်း အကျိုးရှိ၏။ (၃၃၆)

စသည်ဖြင့် ထောမနိဓိ၌ များစွာပြ၏၊ ထိုဂဏ္ဍပုဒ်နောင် ဣန်ပစ္စည်းသက်ရာ၌ကား ဂ ကို ဝုဒ္ဓိပြု၍၊ "ဂါဏ္ဍိ" ဟု ဖြစ်၏၊ ပါဋ္ဌိ၌ "ဂန္ဆိ"နှင့် အဆစ်အဖု အထုံးအဖွဲ့ အနက်ဟောချင်းတူ၏။ ["ဂါဏ္ဍိ-ပု၊ ဂဏ္ဍ+ဣန်, ဝုဒ္ဓိ-ဂန္ဆိမှိ၊] "ဂါဏ္ဍိယဿ အတ္ထိတိ ဂါဏ္ဍိဝံ, (တစ်နည်းဣကို ဤပြု၊) ဂါဏ္ဍိဝံ- အဆစ်အဖုရှိသော လေး"ဟု ဖြစ်၏၊ ထိုလေးကား အဇ္ဇုနမင်း၏ လေး, သို့မဟုတ် အားလုံးလူများ၏ လေးလည်းဖြစ်နိုင်၏၊ ကေသဝေါစသည်ကဲ့သို့ ဝပစ္စည်းသက်။ [ဂါဏ္ဍိ(ဏ္ဍီ) ဝ-ပု, န၊ ဂါဏ္ဍိ (ဂန္ဆိ) အဿ အတ္ထိတိ ဝါ ပုဗ္ဗပဒဒီဃော, အဇ္ဇုန စာပေ, စာပမတ္တေစ၊] ထို့နောက်မှ "ဂါဏ္ဍိဝံ ဓနု ယဿ"ဟု ကစ္စည်းကျမ်း အလိုဖြစ်စေ, "ဂါဏ္ဍိဝံ ဓနွံ ယဿ" ဟု မောဂ္ဂလ္လာန် အလိုဖြစ်စေ ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ "ဂါဏ္ဍိဝ ဓနွာ" ဟု ဖြစ်၏၊ ရုပ်စဉ်ကို ရူ-အာကာရန္တပုလ္လိင်၌ ပြထားသည်။

၃၄၁။ အံဝိဘတ္တိန၊ ပေ၊ ဗျယီဘာဝါ။ ။ ကလာပ်၌ "အဗျယီဘာဝါ အကာရန္တာ ဝိဘတ္တိနံ အံ အပဉ္စများ၊ (၂-၄-၁)၊ ဝါ တတိယာသတ္တမီနံ (၂-၄-၂) "ဟု၂ သုတ်တည်၏။ [အပဉ္စများ-ပဉ္စမီဝိဘတ်၏ အံအပြုမဖြစ်၊ တတိယာသတ္တမီနံ-တို့၏၊ ဝါ-ဝိကပ် အံ အပြုဖြစ်၏၊] ဤကလာပ်သုတ်များ အလို ပဉ္စမီဝိဘတ်၌ အံမပြုရ, တတိယာသတ္တမီ၌ ဝိကပ်အံပြုရသည်၊ ရူ၌ကား ဆဋ္ဌီဝိဘတ်၌လည်း အံအပြုမမြဲ (ဝိကပ်) ဟု ထည့်သွင်း၍ .....

"န ပဉ္စများယ မံဘာဝေါ, ကွစိတိ အဓိကာရတော၊
တတိယာသတ္တမီ ဆဋ္ဌီ-နန္တု ဟောတိ ဝိကပ္ပတော"

ဟုမိန့်၏။ [ဂါထာနက်နှင့် အဓိပ္ပာယ်ကို ရူမှာရှု] "အဇ္ဇတ္တော ဓမ္မော အဇ္ဇတ္တသ ဓမ္မသ အနန္တရပစ္စယေန ပစ္စယော" ပါဋ္ဌိတော်၌ အဇ္ဇတ္တော (ပဌမာ) အဇ္ဇတ္တသ (စတုတ္ထီ) တို့ကို ထောက်လျှင် ပဌမာ စတုတ္ထီတို့၌လည်း အံအပြုမမြဲ (ဝိကပ်) ဟု ယူသင့်၏၊ သို့ဖြစ်လျှင် ဒုတိယာဝိဘတ်သာ ကျန်တော့သည်၊

ထိုဝိဘတ်ကား ဧကဝုစ်၌ အံပြု- မပြု ရုပ်မထူးသောကြောင့် ထိုဝိဘတ်အတွက်လည်း မမြဲဟုပင် ယူသင့်တော့၏၊ ကလာပ်ရူပသိဒ္ဓိတို့၌ ပဉ္စမီဝယ် အမြဲအံမပြုရဟု ဆိုသော်လည်း ဆရာတို့ကမူ "အဇ္ဇတ္တံ-အဇ္ဇတ္တခန္ဓာမှ၊ ဝုဌာတိ-ထ၏" ဟူသော ပါဋိကိုထောက်၍ ပဉ္စမီလည်း အံပြုသေး၏-ဟု ယူဆကြ၏၊ ထို့ကြောင့် ဤသုတ်ဖြင့် အံအပြုသည် ဝိဘတ် ၇သွယ်လုံး၌ပင် မမြဲဟု ဆရာတို့ ယူဆကြသည်၊ ကွစိသမာသန္တ-စသောသုတ်မှ လိုက်လာသော ကွစိသဒ္ဒါလည်း "အချို့-အနည်းငယ်" ဟူသော အပွကတ္တကို မဟောဘဲဝါတ္တ (ဝါ၏ ဝိကပ်အနက်ဟော)ဟု ကြံသင့်သည်။ [ဝိဘတ် ၇သွယ်လုံး ရုပ်စဉ်ပုံကို အခြေပြု၍ ပြထားပြီ။]

အဓိစိတ္တံ။ ။ ဥပသဂ္ဂနိပါတ ပုဗ္ဗကောသုတ်၌ "စိတ္တ မဓိကိစ္စ တေ ဓမ္မာတိ အဓိစိတ္တံ"ဟု ဝိဂြိုဟ် ရှိသောကြောင့် "အဓိစိတ္တံ-စိတ်ကိုစွဲ၍ ဖြစ်ကြသော တရားတို့" ဟု အနက်ပေးသည်၊ အချို့ကား "အဓိစိတ္တသ ဘိက္ခုနော"ဟူသော ကိံရုပ်ကိုကြည့်၍ "စိတ်ကို အစိုးရသော ရဟန်း" ဟု ပေးကြသေး၏၊ သို့သော် ထိုကိံရုပ်သည်ပင် အဆင်မပြေကြောင်းကို နောက်၌ စိစစ်အံ့။

ယတာဝုဓုံ စသည်။ ။ ယထာဝုဓုံ, ယာဝဇီဝံ, တိရောပဗ္ဗတံ, အန္တောပါသာဒံပုဒ်တို့၏ ဝိဂြိုဟ်များကို ရှေ့၌ တွေ့ခဲ့ပြီ၊ ဥပကုမ္ဘံကို ဥပနဂရံနှင့်အတူ "ကုမ္ဘသသမီပေ ပဝတ္တတိ ကထာတိ ဥပကုမ္ဘံ"ဟု ဖြစ်စေ, "ကုမ္ဘသ+သမီပံ, ဥပကုမ္ဘံ" ဟု ဖြစ်စေ ဝိဂြိုဟ်ပြု၊ တိရောပါကာရံ တိရောကုဋ္ဌံတို့ကို တိရောပဗ္ဗတံ နှင့်အတူ "ပါကာရသ+ တိရော- တိရောပါကာရံ၊ ကုဋ္ဌာသ+ တိရောတိရောကုဋ္ဌံ" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၊ ရူ၌ကား "ပဗ္ဗတသ-၏၊ ပရဘာဂေါ- ထိုမှာဘက် အဖို့တည်း" ဟု တိရော၏ ပရိယာယ်ဖြစ်သော "ပရဘာဂေါ" ပုဒ်ဖြင့် ဝိဂြိုဟ်ပြုသည်၊ အလားတူပုဒ်များကို ရူမှာရူ။

ကွစိ၊ ပေ၊ အဓိစိတ္တသ။ ။ ကစ္စည်း ဝုတ္တိ ဆရာသည် "အဓိစိတ္တသ ဘိက္ခုနော" ၌ အဓိစိတ္တသပုဒ်ကို အဗျယီဘောဟု ယူလိုဟန်တူ၏၊ ထို အလိုအတိုင်းလည်း "စိတ္တံ (စိတ္တသ) အဓိပတိ, အဓိစိတ္တံ" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုကြ၏။ [စိတ္တံ-စိတ်ကို၊ အဓိပတိ-အစိုးရသော ရဟန်းတည်း၊ စိတ္တသ-၏၊ အဓိပတိ-အရှင်တည်း၊ အဓိ စိတ္တံ- စိတ်ကို အစိုးရသော ရဟန်း၊ ဝါ-စိတ်၏ အရှင်ဖြစ်သော ရဟန်း၊] ဤသို့ ဝိဂြိုဟ်ပြုလျှင် အဓိဥပသာရ၏ အနက်ပြဋ္ဌာန်းသောကြောင့် အဗျယီဘောပင်၊ ထိုသို့ အဗျယီဘောဖြစ်သော်လည်း ကွစိသဒ္ဒါ မြစ်သောကြောင့် အဓိစိတ္တနောင်သကို ဤသုတ်ဖြင့် အံမပြုဘဲ အဓိစိတ္တသဟု ဖြစ်ရသည်-ဟူလိုသတတ်။ ["စိတ္တံ+အဓိပတိ" ဟူသောဝိဂြိုဟ်သည် "သာမိသ ရာဓိပတိ ဒါယာဒ) စသော သုတ်၏ ဥပဒေနှင့်မညီ၊ အဓိပတိယှဉ်ရာ၌ ဒုတိယာ မသက်ရ။]

စီစစ်ချက်။ ။ အဓိစိတ္တသိက္ခာအရာ၌ အဓိစိတ္တံပုဒ်သည် သမာဓိဟူသော အနက်ကိုဟော၏၊ ဝိဂြိဟ်ပြုရာ၌ "စိတ္တံ အဓိကိစ္စ ပဝတ္တံ အဓိစိတ္တံ" ဟု ပြုရ၏၊ စိတ္တံ–ကို၊ အဓိကိစ္စ–၍၊ ပဝတ္တံ–ဖြစ်သော သမာဓိတည်း၊ အဓိစိတ္တံ–ဓိ၊ [ဥပသဂ္ဂ နိပါတ ပုဗ္ဗကောသုတ်၌ "စိတ္တံ အဓိကိစ္စ ပဝတ္တန္တီတေ ဓမ္မာ" ဟု ပြုခဲ့သော ဝိဂြိဟ်အရကား သမာဓိပြဋ္ဌာန်းသော စေတသိက်အားလုံးရ၏။] "အဓိက်+စိတ္တံ, အဓိစိတ္တံ"ဟု ကမ္မဓာရဲပြု၍လည်း လွန်ကဲသော သမာဓိစိတ်ပင်ရ၏။ [စိတ္တမဓိကိစ္စ ပဝတ္တံ ဓမ္မဇာတံအဓိစိတ္တံ၊ သာမညနိဒ္ဒေသောပိ သမာဓိယေဝ ဝုစ္စတိ၊ ပေ၊ အဓိက်+စိတ္တံ အဓိစိတ္တံတိ ကမ္မဓာရယသမာသေနပိ သမာဓိယေဝ ဝုစ္စတိ ..... (သဒ္ဒနီတိ)။]

ဆက်ဦးအံ့ – "အဓိစေတသော အပ္ပမဇ္ဇတော, မုနိနော မောနပထေသု သိက္ခတော" ဟူသော ဓမ္မပဒ၌ အဓိစိတ္တ (အဓိစေတ) အရ အရဟတ္တဖိုလ်ရအောင် "အဓိ+စိတ္တံ (စေတံ) အဓိစိတ္တံ, အဓိစေတံ"ဟု ကမ္မဓာရဲပြု၍, ရဟန်းရအောင် "အဓိစိတ္တံ (အဓိစေတံ) ယဿ"ဟု အဿတ္ထိ ဆင့်ဖို့ရန် "အဓိစေတသောတိ–အဓိစိတ္တဝတော သဗ္ဗစိတ္တာနံ အဓိကေန အရဟတ္တဖလ စိတ္တေန သမန္နာဂတဿ"ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်၏၊ သို့ဖြစ်လျှင် ဤအဓိစိတ္တဿ ဘိက္ခုနောဒ္ဓလည်း အဿတ္ထိဆင့်မှ ကျမ်းဂန်တို့နှင့် ညီမည်၊ အဿတ္ထိဖြစ်လျှင်လည်း ဤသုတ်နှင့်မဆိုင်တော့, တဒ္ဓိတ် အရာသာဖြစ်သည်၊ "အဓိစိတ္တဿ–လွန်ကဲသော အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်ရှိသော၊ ဘိက္ခု နော– အား, ၏" ဟုလည်း အနက်မှန် ပေးရမည်၊ ထိုပြခဲ့သော အကြောင်းများကို စိတ်၌ စွဲပိုက်၍ "အဓိစိတ္တဿ" ကို "အဗျယီဘော" ဟု ဆိုလိုဟန်မတူသော သဒ္ဒနီတိဆရာလည်း "အဓိစိတ္တဿ" ရုပ်ကို ကိ်ုပုံစံမလုပ်ဘဲ"ကွစိတိကိ်ု– ကောယဲ မဇ္ဈေ သမုဒ္ဒသို့" ကို ထုတ်လေသည်၊ ဤ၌ "သမုဒ္ဒဿ+ မဇ္ဈေ, မဇ္ဈေသမုဒ္ဒံ" ဟု အဗျယီဘော ဖြစ်သော်လည်း သို့ကို အံမပြုဘဲ ကွစိမြစ်သောကြောင့် "မဇ္ဈေ သမုဒ္ဒသို့" ဟု ရှိရသည်–ဟူလို။

ရုပ်တွက်။ ။ အခြေပြု၌ ဥပနဂရံရုပ်တွက်ပုံကို ပြထားပြီး၊ ထိုရုပ်ကို နည်းမှီး၍ အဓိစိတ္တံ စသည်ကို "အဓိ+စိတ္တ" စသည်တည်း၍ တွက်ပါ၊ "စိတ်ကိုစွဲ၍ ဖြစ်သောတရားတို့" ဟု ဗဟုဝုစ်ဖြစ်သောကြောင့် အဓိနောင် ယောသက်, သဗ္ဗာသမာဝုသောသုတ်ဖြင့်ချေ၊ စိတ္တနောင် အဲသက်၊ ခွင်း, ချေ, ကပ်၊ စိတ္တံ–ကို၊ အဓိကိစ္စ–၍၊ ပဝတ္တန္တီ–ကုန်၏၊ ဣသိ အတ္ထေ–ဤအနက်၌၊ ဤသို့ဆိုရံသာ ထူး၏၊ ယထာဝုတ္တံကို "ယထာ+ဝုတ္တ"တည်,ဝုတ္တာနံ+ပဒိုပါဒိ" ဟု ဝိဂြိဟ်ပြုလိုလျှင် "ယထာနောင် သိ, ဝုတ္တနောင် နံသက်, ဝုတ္တာနံ–တို့၏၊ ပဒိုပါဒိ–တည်း၊ ဣတိအတ္ထေ–၌"ဟုဆို၊ "ယေယေ+ဝုတ္တာ"ဟု ဝိဂြိဟ်ပြုလိုလျှင် "ယော၂ လုံးသက်၍ သဗ္ဗာ သမာဝုသောဖြင့် ရှေ့ယောကိုချေ၊ နောက်ယောကို အာပြု၊ ဝုတ္တာ–ကုန်သော၊ ယေယေ–အကြင်အကြင်သူတို့၊ ဣတိ အတ္ထေ–၌" ဟုဆို။

သရော ရဿော နပုံသကေ **၃၄၂။ နပုံသကေ-၌၊ ဝတ္တမာနဿ-ဖြစ်သော၊ အဗျယီဘာဝ သမာသဿ- အဗျယီဘော သမာသ်ဖြစ်သော၊ လိင်္ဂဿ-လိင်၏၊ သရော-အဆုံး သရသည်၊ ရဿော ဟောတိ-၏၊ [လိင်္ဂဿ၏ နောက်၌ အရှိုစာဝယ် "ပရော"ဟု ပါ၏၊ အဗို၊ သိဟိုဠ်မူမှာလည်း မပါ။] ကုမာရိသု-တို့၌၊ အဓိကိစ္စ-၌၊ ကထာ-သည်၊ ပဝတ္တတိ-၏၊ ဣတိ, အဓိကုမာရိ-မည်၏၊ ဥပဝရ-ရွှေးမတို့၌ စွဲ၍ဖြစ်သော စကား၊ ဥပဂု-ဂင်္ဂါမြစ်၏ အနီး၌ဖြစ်သော စကား၊ ဥပမဏိကံ-မဏိကာမည်သော မိန်းမ၏ အနီး၌ ဖြစ်သောစကား။ (၃၃၇)**

ဥပကုမ္ဘံ စသည်။ ။ ဥပကုမ္ဘံကို "ဥပ+ကုမ္ဘ" တည်၍ ဥပနဂရံ အတိုင်းတွက်၊ ယာဝဇီဝံကို "ယာဝ+ဇီဝ တည်၊ ယာဝနောင် သိချေ့," ဇီဝနောင်သသက်၊ "ဇီဝသ-အသက်၏၊ ယတ္တဓံကော-အကြင်မျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ပရိစ္ဆေဒေါ-အပိုင်းအခြားတည်း၊ ဣတိအတ္ထော-၌"ဟုဆို၊ တိရောပဗ္ဗတံ စသည်ကို "တိရော+ပဗ္ဗတ, တိရော+ပါကာရ, တိရော+ကုဋ္ဋ, အန္တော+ပါသာဒ" တည်, ရှေ့ပုဒ်နောင်သိသက်, ချေ, နောက်ပုဒ်နောင်သသက်၊ "ပဗ္ဗတဿ-၏၊ ပရဘာဂေါ-တည်း၊ ပေ၊ ပါသာဒဿ-၏၊ အန္တော-အတွင်းတည်း၊ ဣတိအတ္ထော-၌"ဟု ဆိုရုံသာ။ [တိရော, အန္တောတို့သည် မူလကပင် ဩကာရန္တနိပါတ်များတည်း၊ ထို့ကြောင့် တိရော-အန္တောဟုပင် ရုပ်တည်၍ သိကို ချေရသည်။]

ကိံရုပ်။ ။ အဓိစိတ္တသကို ကစ္စည်းဝုတ္တိ အလိုကျအောင် ရုပ်တွက်လျှင် "အဓိ+စိတ္တ" တည်, အဓိနောင် သိချေ့၊ စိတ္တနောင် သသက်၊ စိတ္တဿ-၏၊ အဓိပတိ-အကြီးအကဲတည်း၊ ဝါ-အစိုးရသူတည်း၊ ဣတိအတ္ထော-၌၊ စသည်ဆို၍ သမာသ်စပ်, အဗျယီဘောမှည့်, သမာသ်မှည့်, ဝိဘတ်ချေ, ပကတိပြု, နပုလ္လိင်ဟုမှတ်, နာမ်ခဲ့, သသက်၊ အံ ဝိဘတ္တိန မကာရန္တာ ဗျယီဘာဝါသုတ်ဖြင့် သကို အံပြုသင့်သော်လည်း ကွစိသဒ္ဒါမြစ်သောကြောင့် မပြုရ၊ သာဂမောသေသုတ်ဖြင့် (သ်)လာ, ပြီး၏။ [ဤကား ကစ္စည်းဝုတ္တိ အလိုကျအောင် တွက်ပြခြင်းသာတည်း။]

၃၄၂။ အဗျယီဘာဝ သမာသဿ။ ။ သော နပုံသကလိင်္ဂါသုတ်ဖြင့် အဗျယီဘောဟူသမျှကို နပုလ္လိင်ဟုချည်း စီရင်ခဲ့၏၊ ထို့ကြောင့် ဤသရောရဿော နပုံသကော်သုတ်၌ နပုလ္လိင်သမာသ်ဟူသည် အဗျယီဘော သမာသ်တည်း-ဟု သိသာ၏၊ ထို့ပြင်-အဗျယီဘော သမာသ်ကို စီရင်သော အံ ဝိဘတ္တိန မကာရန္တာ ဗျယီဘာဝါ, အညသ္မာ လောပေါစ သုတ်တို့၏ အကြားံ၌ ဤသုတ်ကို ဆိုထား သဖြင့်လည်း ဤသုတ်သည် အဗျယီဘော သမာသ် အရာဝယ် စီရင်သော သုတ်ဟု သိသာပြန်၏၊ သို့ဖြစ်၍ ရှေ့သုတ်မှ အဗျယီဘာဝသဒ္ဒါကို အလိုက်ခံ၍ "အဗျယီဘာဝ သမာသဿ"ဟု ဝုတ္တိဆရာ ဖွင့်ပြခြင်းသည်, သုတ်တည်သော အရှင်မဟာ ကစ္စည်းဆရာ၏ အလိုကျပါပေသည်။

ရူဋီကာ။ ။ ရူပသိဒ္ဓိဋီကာဌ်ကား– ဤသုတ်၏ ဝုတ္တိဌ် အဗျယီဘာဝ သဒ္ဒါကို လိုက်စေခြင်းသည် သမာသ်အရာဌ် ရဿပြုနိုင်ဖို့ရာ အဗျယီဘောတစ်ခုကို မှတ်၍ ပြသော ဥပလက္ခဏာနည်းသာတည်း။ [ဤသုတ်သည် တဒ္ဓိတ်ကိတ် စသည်ဌ် အဆုံးသရကို ရဿမပြုနိုင်, သမာသ်အရာဌ်ကား မည်သည့်သမာသ်မဆို အဆုံးသရကို ရဿပြုနိုင်ဖို့ရာ အဗျယီဘောတစ်ခုကို မှတ်၍ပြသည်ဟု ဆိုလိုသည်။] ထို့ကြောင့် "စတုဒ္ဒိသံ" စသော် ဒိဂု, "မုခနာသိကံ" စသော ဒွန်, "အဿဒ္ဒံ" စသော ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်တို့ဌ် အဆုံးသရကို ဤသုတ်ဖြင့်ပင် ရဿပြုပါ–ဟု ဖွင့်ပြလေသည်။ [စတုဒ္ဒိသံ ရုပ်ကို ဒိဂုဿေကတ္တံ သုတ်ဌ်, မုခနာသိကံကို တထာဒွန္ဒေသုတ်ဌ်, အဿဒ္ဒံကို "နဉ်+သဒ္ဒါယဿ (ကုလဿ)"ဟု ဝိဂြိဟ်ပြု၍ အသဒ္ဒါဟု ဖြစ်သည့်အခါ ရဿပြု။]

စီစစ်ချက်။ ။ ရူပသိဒ္ဓိစာကိုယ်ဌ်လည်း အဗျယီဘာဝသဒ္ဒါကို မလိုက်စေဘဲ သမာသ်အားလုံး၏ နပုလ္လိင် အရာဝယ် အဆုံးသရကို ရဿပြုခွင့် ကြုံလျှင် ဤသုတ်ဖြင့် ရဿပြုစေလို၏၊ ဤသို့ ရူပသိဒ္ဓိစာကိုယ်ဋီကာတို့က သမာသ်သာမည၏ နပုလ္လိင် အဆုံးသရကို ရဿပြုဟု ဆိုခြင်းသည် စတုဒ္ဒိ သံစသော ပုဒ်များကို ကြည့်၍ သင့်လျော်သည်ဟု ထင်ရသော်လည်း သုတ်တည်သော အရှင်ကစ္စည်း၏ အလိုကားမဟုတ်၊ အရှင်ကစ္စည်း ဆရာ၏ အလိုမှာ "စတုဒ္ဒိသံ" စသည်ဌ် ဒိသာ–နာသိကာ–သဒ္ဒါတို့ဝယ် အာကို ရဿပြုဖို့ ကိစ္စသည် (ဒီဃဧယော်ဌ် ဧယော်မှ အာကို ရဿပြုသကဲ့သို့) ကွစာဒိမဇ္ဈုတ္တရာနံသုတ်၏ တာဝန်တည်းဟု ဆိုလို ပေလိမ့်မည်၊ ထို့ကြောင့် ဤသုတ်ဌ် ရူစာကိုယ် မိန့်သကဲ့သို့ အဗျယီဘာဝသဒ္ဒါ မလိုက်သင့် မဟုတ်, လိုက်သင့်သည်သာ၊ ရူဋီကာ ဆိုသကဲ့သို့, ဥပလက္ခဏာနည်းလည်း မဟုတ်, (အမေမှာ– မှာသည့်အတိုင်း မှတ်ရမည့်) မုချနည်းသာ ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။

ကလာပ်ကိုလည်း မကိုးသင့်။ ။ ကလာပ်ကျမ်းဌ်ကား ဤသုတ်ကို သမာသ်ခန်းဌ် မဆိုဘဲ ကာရကအဆုံးမှာ ဆိုထား၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုကလာပ်သုတ်ဖြင့် "သောမပံ– သောမနွယ်ရည်ကို သောက်သောအမျိုး၊ သေနာနီ–စစ်သူကြီးမျိုး၊ ယဝါလု– မုယောစပါး ရိတ်သောအမျိုး၊ အတိရိ–ဥစ္စာကို လွန်သောအမျိုး၊ အတိနု– လှေကိုလွန်သော ရေ" စသောပုံစံများဌ် "ပါ–နီ–လူ–ရေ– နော"တို့ဌ် ဒီဃကို အဗျယီဘောမဟုတ်ဘဲလည်း ရဿပြုနိုင်၏။ [ရေဌ် ဧကို ဣရဿ, နောဌ် ဩကို ဥရဿ၊] "သရော ရသော" ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် နပုလ္လိင်မဟုတ်ဘဲလည်း စိတြဂေါမှ ဩကို ဥရဿပြု၍ "စိတြဂု– ပြောက်ကျားသော နွားရှိသူ" အတိခဋ္ဌာမှ အာကို ရဿပြု၍ "အတိခဋ္ဌော–ခွတင်ကိုလွန်သူ" ကောသမ္ဗီမှ ဤကို ရဿပြု၍ "နိကောသမ္ဗိ–ကောသမ္ဗီပြည်မှထွက်သူ" ဥ ရူမှ ဥကို ရဿပြု၍ အတိကရဘောရု– လက်ဝါးစောင်းနှင့်တူသော ပေါင်ရှိသော မိန်းမကို လွန်သူ"

ဟု ပုလ္လိင် အရာ၌ လည်း ရဿပြုလေသည်၊ ထို့ကြောင့် သုတ်တည်ရာ ဌာနချင်းက စ၍မတူသောကြောင့် ဤသုတ်၌ အဗျယီဘာဝ သဒ္ဒါ မလိုက်စေလိုသော ရူပသိဒ္ဓိအဖွင့်ကို ကလာပ်ဝုတ္တိနှင့် ညီပေသည်ဟု အတည်မပြုသင့်။

ကလာပ်။ ။ သရောရဿော နပုံသကေ–နပုံသကေ ဝတ္တမာနော သရန္တော (အဆုံးသရ) ရဿော ဘဝတိ၊ သောမပံ၊ ပေ၊ သရော ရဿော ဣတိ ယောဂဝိဘာဂါဂေါ အပ္ပမာနဿ (အပ္ပမာန ဖြစ်သော ဂေါ သဒ္ဒါ၏ လည်းကောင်း) ဣတ္ထိယံ အာဒါဒိနံ ရဿော (ဣတ္ထိလိင် အကာရန္တ နောင် အာပစ္စည်း စသည်တို့၏ လည်းကောင်း ရဿပြု။)

လိင်္ဂဿသရော။ ။ ဤသုတ်ဖြင့် ရဿပြုချိန်မှာ ဝိဘတ်မသက်ရသေး၍ ပုဒ် မဟုတ်သေးသောကြောင့် "လိင်္ဂဿ"ဟု ဆိုသည်။ ထိုလိင်၏ သရဟူသည် "အဓိကုမာရီ" စသည်၌ ရိဝယ်ပါသော (ဤ) သရ စသည်တည်း၊ အဓိကုမာရီစသော လိင်၏ နောက်၌ သီးခြားတည်ရှိသော သရမဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် "လိင်္ဂဿပရော"ဟု ပရောပါရှိသော မြန်မာမူသည် မကောင်း၊ ရူ၌လည်း မပါ၊ ရူ၌ "အန္တောသရော" ဟု ဖွင့်၏၊ ကုမာရီ၌ (ဤ) သရကဲ့သို့ အဆုံးသရကို တိုက်ရိုက်ဖွင့်ပြသောကြောင့် ရူဖွင့်ပုံက သာ၍ ကောင်းပေသည်။

ပုံစံများ။ ။ ဥပဝရ စသည်တို့၏ ဝိဂြိုဟ်မှာ "သော နပုံသကလိင်္ဂေါ" သုတ်၌ တိုက်ရိုက်ပါ၊လပြီ၊ အဓိကုမာရီ ရုပ်တွက်ပုံကို အခြေပြု၌ ပြထားပြီ၊ "ဥပ+ ဝရ" တည်, ဥပနောင်သိ သက်, ချေ၊ ဝရနောင် ဆဋ္ဌီသသက်၊ ဝရုယာ ပြီးအောင် နာမ်ရုပ်တွက်၊ ဥပ+ဝရုယာ ဟု ဖြစ်၏၊ ဝရုယာ–၏၊ သမီပေ–၌၊ ကထာ–သည်၊ ပဝတ္တတိ–၏၊ ဣတိအတ္ထေ–၌၊ ဤသို့ စသည်ဆို၍ "ဥပ+ဝရ"ဟု ပကတိပြုပြီးသည့်အခါ နပုလ္လိင်ဟု မှတ်၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဥကိုဥရဿပြု၊ နာမ်ငဲ့စသည်ကို အဓိကုမာရီအတိုင်းဆို၊ "ဥပ+ဂင်္ဂါ, ဥပ+မဏိကာ" တည်၍ နောက်ရုပ်များကိုတွက်၊ အနက်ကို ဝိဂြိုဟ်အတိုင်းဖော်၍ "ဣတိ အတ္ထေ"ဟုဆို၊ ဤသုတ်ဖြင့် အာကို အရဿပြု၊ (အကာရန္တ ဖြစ်သောကြောင့်) ရှေ့သုတ်ဖြင့် ဝိဘတ်များကို ဝိကပ်အံ့ပြု၍ ဥပနဂရံကဲ့သို့ ရုပ်စဉ်၊ အဓိကုမာရီ စသည်၌ကား နောက်သုတ်ဖြင့် ဝိဘတ် အားလုံးကို ချေသောကြောင့် ဝိဘတ် အားလုံး၌ပင် "အဓိကုမာရိ, ဥပဝရ"ဟု ချည်းရုပ်ရှိရသည်၊ "အဓိကုမာရိ–မိန်းမတို့၌ စွဲ၍ ဖြစ်သော စကားသည်, တို့သည်၊ ပေ၊ ၌, တို့၌" ဟု ကျေလေသော ဝိဘတ်အားလျော်စွာ အနက်ပေးနိုင်သည်။

အညသ္မာ လောပေါစ ၃၄၃။ အညသ္မာ–အကာရန္တ အဗျယီဘောမှတစ်ပါးသော၊ အနကာရန္တာ – အကာရန္တ မဟုတ်သော၊ အဗျယီဘာဝ သမာသာ–မှ၊ ပရာသ် ဝိဘတ္တိနံ လောပေါစ ဟောတိ၊ အဓိတ္ထိ–မိန်းမတို့၌ စွဲ၍ ဖြစ်သော စကား၊ အဓိကုမာရိ, ဥပဝဓူ။ (၃၄၃)

နာမကမ္မ–နာမ်ကျမ်း၌၊ သမာသကမ္မေါ–သမာသ်ကျမ်းဟူသော၊ သတ္တမော–၇–ခန်းမြောက်သော၊ ကတ္ထာ–သည်၊ ဣတိ–ပြီးပြီ၊ (သမာသကမ္မေါ–သမာသ်ကျမ်းသည်၊ နိဋ္ဌိတော–ပြီ၊) [ဤ "သမာသကမ္မေါ နိဋ္ဌိတော"သည် ဣတိနာမကမ္မေစသော ရှေးဝါကျနှင့် အဓိပ္ပာယ် ထပ်နေ၏၊ သိဟိုဠ်မူဋ္ဌလည်း မပါ၊ ထို့ကြောင့် နောက်မှ ထည့်အပ်သော ပါဠိဝိသာ ဖြစ်တန်ရာသည်။]

ဝိဂြိုဟ်အစစ်–အတူ။ ။ အဓိကုမာရိ–ဥပနဂရံ စသည်ကို ဝိဂြိုဟ်ပြုရာ၌ "ကုမာရိသု အဓိကိစ္စ ကထာ ပဝတ္တတိ" စသည်ဖြင့် ကစ္စည်းဝုတ္တိပြု၏၊ ဆရာကို့ကား "အဓိကိစ္စ–စွဲ၍၊ ပဝတ္တာ–ဖြစ်သော စကားတည်း၊ အာဓိကိစ္စိကာ–စွဲ၍ ဖြစ်သောစကား"ဟုလည်းကောင်း "သမီပေ–အနီး၌၊ ပဝတ္တာ–ဖြစ်သော စကားတည်း၊ သာမီပါ–အနီး၌ ဖြစ်သောစကား" ဟုလည်းကောင်း ရှေးဦးစွာ တဒ္ဓိတ်ပုဒ် ပြုလုပ်၍ "ကုမာရိသု+အာဓိကိစ္စိကာ, အဓိကုမာရိ၊ နဂရဿ+သာမီပါ, ဥပနဂရံ" ဟု သမာသ်ဝိဂြိုဟ် ပြုကြလေသည်၊ "အဓိကိစ္စ+ပဝတ္တတိ" စသည်ဖြင့် ပြုခြင်းကို ဝိဂြိုဟ်အံတုသာဟုလည်း ငယ်စဉ်က ထင်မှတ်ခဲ့မိသည်၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း .....အဓိဟူသော တစ်ပုဒ်တည်း၏ အနက်ကို "အာဓိကိစ္စိကာ"ဟု တစ်ပုဒ်တည်းဖြင့် လဲလှယ်သည့်အတွက် သာ၍ သင့်၏ဟု လည်းကောင်း, အဓိကိစ္စပဝတ္တတိဟု ၂ပုဒ်ဖြင့် လဲလှယ်ခြင်းကား အလွယ်ပြုခြင်းသာဟုလည်းကောင်း ထင်မှတ်သော ကြောင့်တည်း။

အမှန်မှာ–အဓိ၏ ပရိယာယ်ဖြစ်သော "အဓိကိစ္စ ပဝတ္တတိ" ဖြင့် ဝိဂြိုဟ်ပြုလျှင်လည်း ဝိဂြိုဟ် အစစ်ပင်တည်း၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း.....အဗျယီဘော၌ မူလပုဒ်ရင်းဖြင့် ဝိဂြိုဟ်ပြု၍မဖြစ်, ပရိယာယ်ပုဒ်များဖြင့်သာ ဝိဂြိုဟ်ပြုရသောကြောင့်လည်းကောင်း, "အဓိသဒ္ဒါသည် သမာသ်အရာ၌ အဓိကာ–ပဝတ္တိအနက် ၂ မျိုးကို ဟောသည်" ဟု မူလဋီကာ ဖွင့်သောကြောင့်လည်းကောင်းတည်း၊ ထို့အတူ "နဂရဿ သာမီပါ"သည် ဥပနဂရံ၏ ဝိဂြိုဟ်အစစ်ဟု ဆိုနိုင်လျှင် "နဂရဿသမီပေ ပဝတ္တတိ"လည်း ဝိဂြိုဟ်အစစ်ပင်တည်း၊ သို့သော် "နဂရဿ+သမီပံ, ဥပနဂရံ"ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုသင့်ကြောင်း ရှေ့၌စိစစ်ပြခဲ့ပြီ။

၃၄၃။ အညသ္မာ၊ လေ၊ ဟောတိ။ ။ အံ ဝိဘတ္တိနံ အကာရန္တာသုတ်၌ အကာရန္တ အဗျယီဘောနောင်ဝိဘတ်တို့ကို အံပြုခဲ့သောကြောင့် ဤသုတ်၌ အည၏

အပါဒါန်ကို အကာရန္တ အဗျယီဘော ခံရမည်ဟု သိစေလို၍ "အနကာရန္တာ"ဟု ဖွင့်၏၊ ထို့ကြောင့် "အနကာရန္တာ" ကို အညသ္မာ၏ သရုပ်ပြဟု မှတ်ပါ၊ "အညသ္မာ–အကာရန္တမှတစ်ပါး" ဟူသည် "အနကာရန္တာ–အကာရန္တ မဟုတ်သော အခြားကာရန်များတည်း" ဟူလို၊ ထိုအကာရန္တမဟုတ်သော- အဗျယီဘော ဟူသည်လည်း အဓိတ္ထိ–ဥပဝဓု" တို့ကဲ့သို့ ဣဥကာရန္တများသာတည်း၊ မှန်၏– အဗျယီဘော၌ သရော ရသော နပုံ သကေသုတ်ဖြင့် ရသပြုပြီးဖြစ်သောကြောင့် "အ–ဣ–ဥ" ကာရန် ၃ မျိုးသာ ရှိရတော့သည်။

လောပေါစ။ ။ စသဒ္ဒါသည် အဗျယီဘာဝသဒ္ဒါ မလိုက်မည်စိုး၍ ငင်သော အနုကမုနတည်းဟု လည်းကောင်း, ဝိဘတ်ကျေခြင်းကိုနစ်စေသော နိဝတ္တာပနာဝ ဓာရဏဟုလည်းကောင်းကြံကြ၏၊ အစဉ်အတိုင်း လိုက်လျက်ရှိသောကြောင့် မလိုက်မည်ကို မစိုးရိမ်သင့်၊ ဝိဘတ်မကျေသော "အဓိတ္ထိယော" စသော ပါဋိပုံစံကို ရှေးသဒ္ဒါကျမ်းတို့ မပြခဲ့သောကြောင့် ဝိဘတ်ကျေခြင်းကိုလည်း တားမြစ်ဖွယ် လိုမည်မထင်၊ သီဟိုဋ္ဌမူ၌ ဝုတ္တိဖွင့်ရာဝယ် စသဒ္ဒါမပါ, ကာတန္တ၌ကား "အညသ္မာ လောပေါ"ဟု သုတ်တည်စဉ်ကပင် စသဒ္ဒါမပါ၊ ထို့ကြောင့် စသဒ္ဒါသည် နောက်မှ ထည့်အပ်သော အပိုပါ၌ ဖြစ်ကောင်းဖြစ်ပေလိမ့်မည်။

အဓိတ္ထိ။ ။ အဓိကုမာရိနှင့်အတူ "ဣတ္ထီသု အဓိကိစ္စကထာ ပဝတ္တတီတိ အဓိတ္ထိ"ဟု ကစ္စည်း ဝုတ္တိအလို ဝိဂြိဟ်ပြု၊ သက္ကတနှင့် ထို၏ နောက်လိုက် သဒ္ဒါ ကျမ်းတို့၌ကား အဓိတ္ထိကို ဝိသတျတ္ထ အဗျယီဘောဟု ဆို၏၊ ဆက်ဦးအံ့– ဝိဘတျတ္ထ အဗျယီဘောဟူသည် အဓိဥပသာရက ဝိဘတ်၏အနက်ကို ဟောရသော အဗျယီဘောတည်း၊ ဝိဘတ်အနက်ဟူရာ၌လည်း သတ္တမီဝိဘတ်အနက် ဒုတိယာ ဝိဘတ်အနက် ၂ မျိုးကိုသာပြ၍ "ဣတ္ထီသူတိ အဓိတ္ထိ, ဣတ္ထိံတိ အဓိတ္ထိဟု ဝိဂြိဟ် ပြုကြသည်၊ "ဣတ္ထီသု အဓိကိစ္စ ပဝတ္တာတိ အဓိတ္ထိ, ဣတ္ထိံအဓိကိစ္စ ပဝတ္တာတိ အဓိတ္ထိ" စသည်၌ အဓိကိစ္စ, ပဝတ္တာ" တို့ကား ဝိဂြိဟ်ဝါကျမဟုတ်ကြ၊ "မိန်းမ တို့၌ ဘာဖြစ်သလဲ, မိန်းမကို ဘာပြုသလဲ"ဟု မေးဖွယ်ရှိ၍ စပ်ဖွယ်ပုဒ်များကို ထည့်ထားခြင်းဖြစ်၏၊ ဣတ္ထီသု (အဓိကိစ္စ ပဝတ္တာ)– မိန်းမတို့၌ စွဲ၍ဖြစ်သည်၊ ဣတ္ထိံ (အဓိကိစ္စ, ပဝတ္တာ)–မိန်းမကို စွဲ၍ဖြစ်သည်–ဟူလို၊ ပါဋိစီလိုလျှင်လည်း "အဓိတ္ထိကထာ ပဝတ္တတိ–မိန်းမတို့၌ စကားဖြစ်၏၊ အဓိတ္ထိ-အဓိကိစ္စ ကထာပဝတ္တတိ– မိန်းမကိုစွဲ၍ စကားဖြစ်၏" ဤသို့ စီရင်နိုင်သည်၊ ဤ ဝိဘတျတ္ထ အဗျယီဘောကို ကာရကတ္ထ အဗျယီဘောဟုလည်းခေါ်သည်။

ပဋိကာ ဋီကာ။ ။ ဣတ္ထီသူတိ ဧတ္ထာ–ဓိသဒ္ဒ ဝစနီယဿာ ဓာရတ္ထဿ သတ္တမိယာ ဝုတ္တတ္ထာ နံာဓိသဒ္ဒေါတိ ဣတ္ထီသူတိ အညပဒဝါကျံ ဝုတ္တံ၊ ကထာ ပဝတ္တာ တိတ္ဝာ ဓေယျောပဒဿနံ။

မြန်မာပြန်။ ။ "ကျတ္ထိသု ကထာ ပဝတ္တာတိ အဓိတ္ထိ" ဟု မောဂ္ဂလ္လာန်စာကိုယ်၌ "ကျတ္ထိသု" ဝယ် အဓိသဒ္ဒါဟောရမည့် အာဓာရအနက်ကို သတ္တမီ(သု) ဝိဘတ်က ဟောသောကြောင့် အဓိသဒ္ဒါကို မယှဉ်ဘဲ "ကျတ္ထိသုတိ အဓိတ္ထိ" ဟု အညပဒ ဝိဂြိုဟ်ပြုရသည်၊ "ကထာပဝတ္တာ"ကား ကျတ္ထိသုဟူသော အာဓာရ၏ အာဓေယျကို ပြသောစကားတည်း၊ ဝိဂြိုဟ်ဝါကျတွင် ပါဝင်သော စကားမဟုတ်–ဟူလို။ [မုဒ္ဓဗောဓ ဋီကာ၌ကား "ယဒိပိ ကာရကကျတိ သာမညေနဝုတ္တံ၊ တထာပျဘိဓာနာ ဒုတိယာ သတ္တမီယတ္ထော ဧဝ ဧ ယျော"ဟု ဒုတိယာ သတ္တမီဝိဘတ်နက် ၂ မျိုးလုံးကိုပင် ပြထားသည်။]

ဤနည်းအတိုင်း ရုပ်တွက်ပုံ။ ။ ပြခဲ့သော သက္ကတ, မောဂ္ဂလ္လာန်, ပဋိကာ ဋီကာတို့ အလိုအားဖြင့် ရုပ်တွက်သည့်အခါ "အဓိ+ကျတ္ထိ"ဟုတည်၊ ကျတ္ထိနောင် သု–သ္မိ–အံ– ဝိဘတ်များကို ဝိဂြိုဟ်အားလျော်စွာ သက်၊ အဓိနောက်၌ကား အချို့က ကျတ္ထိနောင် သက်သော ဝိဘတ်နှင့်အတူသက်လိုကြ၏၊ အချို့ကမူ အဓိဥပသာရက အာဓာရ အနက် ကံအနက် တစ်ခုခု ဟောပြီးဖြစ်၍ ဝိဘတ်ဟောဖို့ရာ အနက်မရှိတော့ရကား လိင်္ဂတ္ထဇောတက အကျိုးငှာ ပဌမာသိ ဝိဘတ်သာ သက်စေလိုကြသည်၊ အဓိဟု ပြီးသည့်အခါ "မိန်းမ၌–တို့၌–မိန်းမကို" ဟုသာ အနက်ပေးရသောကြောင့် ထိုအနက်အားလျော်စွာ သို့စသည် သက်၍ ချေ၊ တစ်နည်း– အဓိသဒ္ဒါက အာဓာရ အနက်, ကံအနက်ကို ဟောပြီးဖြစ်၍ လိင်္ဂတ္ထဇောတက သိဝိဘတ် သက်, ချေ၊ ဤကား အဓိတ္ထိကို ဝိဘတ္တတ္ထ အဗျယီဘောဟု ဆိုကြသော ဗျာကရဏ်းကျမ်းတို့၏ အလိုတည်း၊ အဓိကုမာရိ၌လည်း သူတို့အလို ဤနည်းပင်။

ဝိဘတ္တတ္ထဟု မဆိုသော သာရသ္မတ။ ။ သာရသ္မတ၌ ဝိဘတ္တတ္ထ အဗျယီဘောဟု မဆို၊ "အဓိ+ကျတ္ထိ" ကျတိ ဌိကေ, ကျတ္ထိသဒ္ဒါ ဒုတိယေကဝစနံ၊ ကျတ္ထိ အဓိကိစ္စ ဘဝတီတိ ဝိဂ္ဂဟေ" စသည်ဖြင့် ရုပ်တွက်ပုံ အစဉ်ကိုပြပြီး၍ "အဓိတ္ထိဧေဟကာရိယံ"ဟု အဓိရုတ္ထိရုပ်ပြီးပုံနှင့် ဧေဟကာရိယဟူသော အဘိဓေယျပါ ပြထားသည်၊ အဓိတ္ထိ–မိန်းမကို စွဲ၍ဖြစ်သော၊ ဧေဟကာရိယံ–အိမ်၌ ပြုဖွယ်ကိစ္စ၊ ဋီကာ၌လည်း "ကဒံ ဧေဟကာရိယံကျတ္ထိသာမိကံ ကျတ္ထိအာဓာရံ= ဤအိမ်၌ ပြုဖွယ်ဟူသမျှသည် မိန်းမဟူသော အရှင်ရှိ၏၊ မိန်းမဟူသောတည်ရာရှိ၏၊" ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်သည်၊ "အိမ်၌ ပြုဖွယ်ဟူသမျှ မိန်းမ တာဝန်ချည်းဖြစ်သည်"ဟူလို၊ အဓိတ္ထိနောင် သိစသော ဝိဘတ်အားလုံးကျ၍ အဓိတ္ထိချည်းသာ ရုပ်ရှိရသည်။ [သတ္တသုပိ ဝိဘတ္တီသု သဗ္ဗဝစနေသု အဓိတ္ထိ (တ္ထိ) ဤဒိသမေဝ ရူပံ (ဋီကာ)] ဤ၌ ဝိဘတ္တတ္ထအဗျယီဘောဟု မဆိုဘဲ "အဓိသဒ္ဒါသည် အဓိကိစ္စအနက်ဟော" ဟု ဆိုသောကြောင့် အဓိကိစ္စတ္ထအဗျယီဘော ဟု နာမည်တပ်သင့်၏။ ["အတြ အဓိဥပသဂ္ဂေါ အဓိကိစ္စ ဣတျသ္မဝါစကော"။]

သဒ္ဒနီတိ။ ။ သဒ္ဒနီတိ၌ "အဓိကတတ္ထေ (စွဲ၍ပြုအပ်ဟူသော အနက်၌) ဣတ္ထိသု ဧကံ အဓိကိစ္စ ကထာ ပဝတ္တတိ၊ သာ ကထာ အဓိတ္ထိ၊ ဧဝံ အဓိကုမာရိ"ဟု အဓိကတတ္ထ အဗျယီဘောဟု အမည်ပေးလို၏၊ "ဣတ္ထိသု–တိ့တွင်၊ ဧကံ–တစ်ယောက်ကို၊ အဓိကိစ္စ–စွဲ၍၊ ယာကထာ–သည်၊ ပဝတ္တတိ–၏၊ သာကထာ–သည်၊ အဓိတ္ထိ–မည်၏"ဟု ပေး၊ ဤ၌ "ဧကံ"ဟု အပိုထည့်ခြင်းကား အဓိကိစ္စပုဒ်က ကံကိုငဲ့သော တွာပစ္စယန္တ ကြိယာပုဒ်ဖြစ်၍ ကံပုဒ်ကို ထည့်ပေးခြင်း ဖြစ်သည်၊ ထိုသဒ္ဒနီတိဝယ် အဗျတ္တံပုဒ် စသည်ကိုကား အဓိကိစ္စပဝတ္တတ္ထ အဗျယီဘောဟုပင် ဆိုလို၏၊ အဓိကိစ္စ ပဝတ္တိယံ–အတ္တာနံ အဓိကိစ္စ ပဝတ္တံ အဗျတ္တံ (စက္ခာဒိ)၊ အဓိကိစ္စ ပဝတ္တံ (ဓမ္မဇာတံ)အဓိစိတ္တံ၊ ဤနီတိ၌ "အဓိကတတ္ထ, အဓိကိစ္စ ပဝတ္တတ္ထ" ဟု ၂ မျိုးခွဲပြထားသော်လည်း ဝိဂြိုဟ်နေပုံမှာ မထူးခြားလှ၊ ဣတ္ထိသုဧကံ"ဟု ဧကံထည့်ခြင်းလည်း သင့်မည်မထင်၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း ..... အဓိတ္ထိပုဒ်က "မိန်းမတို့တွင် တစ်ယောက်ကိုစွဲ၍ ဖြစ်သောစကား"ဟု အနက်မဖြစ်နိုင်သော ကြောင့်တည်း။

ရူပသိဒ္ဓိ။ ။ ရူဒ္ဓကား အထူးနာမည်တပ်၍ မပြဘဲအဗျတ္တံကို နိတိအတိုင်း ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ အဓိတ္ထိကိုကား "ဣတ္ထိသု+အဓိကိစ္စ"ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုပြီးလျှင် "ဣတ္ထိသု အဓိကိစ္စကထာ ပဝတ္တတိတ္ထေ"ဟု အနက်ဖွင့်ပြလေသည်၊ ဤရူဆိုပုံသည် သာရသွတနှင့် ခပ်ဆင်ဆင်ဖြစ်၏၊ သာရသွတ၌ 'အဓိသဒ္ဒါသည် အဓိကိစ္စ အနက်ဟောဟု ဆိုပြီးနောက် ဝိဂြိုဟ်ပြုသည့်အခါ "ဘဝတိ" ဟု ထည့်၍ အရကောက်ကိုလည်း "ဓေဟကာရိယံ"ဟု ပြ၏၊ ရူဒ္ဓလည်း "ဣတ္ထိသု အဓိကိစ္စ"ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ "ကထာ ပဝတ္တတိ"ဟု အနက်ဖွင့်၏၊ အရကောက်လည်း စကားရသောကြောင့် "အဓိတ္ထိ–မိန်းမတို့၌ စွဲ၍ဖြစ်သော စကားသည်, တို့သည်, ကို, တို့ကို" စသည်ဖြင့် ဝိဘတ်အားလုံး ကျေနိုင်ပုံကို ပြထားသည်။

အဋ္ဌကထာဋီကာ။ ။ ယထာ လောကေ ဣတ္ထိသု ကထံ အဓိတ္ထိတိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံ အတ္တနိ ပဝတ္တတ္တာ အဗျတ္တံ၊ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ်)၊ ယထာ ဣတ္ထိသု ကထာ ပဝတ္တာ အဓိတ္ထိတိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံ အတ္တာနံ အဓိကိစ္စ ပဝတ္တာ အဗျတ္တံ (ဧကနိ, ကေဓမ္မ–အဋ္ဌကထာ)၊ အတ္တာနံ + အဓိအဗျတ္တာတိ အဓိသဒ္ဒေါ သမာသ ဝိသယေ အဓိကာရတ္ထံ ပဝတ္တိအတ္ထဥ္စ ဂဟေတွာ ပဝတ္တတိတိ အတ္တာန အဓိကိစ္စ (ဥဒ္ဒိဿ) ပဝတ္တာ အဗျတ္တာ" (အဗျတ္တတိက် မူလဋီကာ)၊ မူလဋီကာ၌ "သမာသ်အရာဝယ် အဓိသဒ္ဒါသည် အဓိကာရအနုက် ပဝတ္တိအနုက် ၂ မျိုးကိုယူ၍ ဖြစ်၏" ဟု ဆိုထားသောကြောင့် အဓိတ္ထိအဗျတ္တံ ပုဒ်တို့သည် ဝိဘတ္တတ္ထ အဗျယီဘော မဟုတ်ကုန်, အဓိကိစ္စ ပဝတ္တတ္ထအဗျယီဘောတို့သာဟု ဆိုလို၏၊ "ဣတ္ထိသု ကထာ ပဝတ္တာ. အဓိတ္ထိ" ဟူသော အဋ္ဌကထာဋီကာကို ထောက်၍ အဓိကိစ္စ မပါရာ၌ "ဣတ္ထိသု" ဟု အာဓာရဖြင့် ထား၍ "ဣတ္ထိသု + ပဝတ္တာ အဓိတ္ထိ,

အတ္တနိ ပဝတ္တံ အဇ္ဈတ္တံ" ဟု အဌိသဒ္ဒါသည် ပဝတ္တိအနက် တစ်မျိုးသာ ဟော၏ ဟုလည်း ကြံသင့်၏၊ အဓိကိစ္စ ပါရာဌ်မူ"ဣတ္ထိံ အဓိကိစ္စ ပဝတ္တာ အဓိတ္ထိ, အတ္တာနံ အဓိကိစ္စ ပဝတ္တံ အဇ္ဈတ္တံ " ဟု အဓိကိစ္စပဝတျတ္ထ အဗျယီဘော" ဟု ကြံသင့်သည်။

ကစ္စည်းပုံစံများ။ ။ "စိတ္တံ အဓိကိစ္စ ပဝတ္တန္တိ တေ ဓမ္မာတိ အဓိစိတ္တံ, ကုမာရိသု အဓိကိစ္စ ကထာ ပဝတ္တတီ တိ အဓိကုမာရိ" ပုံစံများ၌ အဓိစိတ္တံ၏ ဝိဂြိဟ်သည် အဇ္ဈတ္တံပုဒ်ကိုအဂ်ုတ္တိုရ်ဋီကာ ဝိဂြိဟ်လုပ်ပုံနှင့်တူ၏၊ အဓိကုမာရိ ဝိဂြိဟ်ကား "ဣတ္ထီသု ကထာပဝတ္တာ" နှင့် မညီချေ၊ သို့သော် ကလာပ်၌ပင် "ဣတ္ထီသု အဓိကိစ္စ ကထာ ပဝတ္တာ အဓိတ္ထိ" ဟု ရှိသောကြောင့် ရှေးသဒ္ဒါကျမ်းတို့နှင့်ကား ညီပေသည်၊ ဣတ္ထီသု ကုမာရီသုတို့ကို ပဝတ္တာ၌စပ်၊ အဓိကိစ္စ၏ ကံကိုလိုလျှင် "ဣတ္ထိယော ကုမာရိယော" ဟု အပိုထည့်ပေး။

အချုပ်မှတ်ဖွယ်။ ။ အဓိတ္ထိကို ဝိဘတျတ္ထ အဗျယီဘောဟု ဆိုသော (သက္ကတနှင့် မောဂ္ဂလ္လာန် ဗာလာဝတာရ) သဒ္ဒါကျမ်းတို့အလို "ဣတ္ထီသူတိ အဓိတ္ထိ, ဣတ္ထိယံတိ အဓိတ္ထိ, ဣတ္ထိံတိ အဓိတ္ထိ" ဟု ပြု၊ "အဓိကိစ္စကထာ ပဝတ္တာ"တို့သည် ဝိဂြိဟ်ဝါကျတွင် ပါဝင်သော စကားများ မဟုတ်ကြ၊ အဓိတ္ထိ၏ စပ်ပုဒ်များသာတည်း၊ "အဓိတ္ထိ–မိန်းမ၌၊ တို့၌, ကို" ဟုသာ အနက်ပေး၊ "မိန်းမတို့ကို စွဲ၍ဖြစ်သော စကား" ဟု အနက်မပေးရ၊ သို့သော် ဤအသုံးမျိုး ပါဋိအဌကထာဋီကာများ၌ မထင်၊ သဒ္ဒါကျမ်းတို့အဆိုသာဟု မှတ်၊ "ဣတ္ထီသု ကထာ ပဝတ္တာ, ဣတ္ထိံ အဓိကိစ္စ ကထာ ပဝတ္တာတိ အဓိတ္ထိ" ဟူသော ဝိဂြိဟ်နှင့် "မိန်းမတို့၌ဖြစ်သော စကား, မိန်းမတို့ကို စွဲ၍ဖြစ်သော စကား" ဟူသော အနက်သာ ပါဋိအဌကထာဋီကာသုံး ဖြစ်သည်၊ အဓိကုမာရ၌လည်း နည်းတူ၊ ရုပ်ကို ရှေ့သုတ်၌ တွက်ခဲ့ပြီ။

အဇ္ဈတ္တံ။ ။ အဇ္ဈတ္တံပုဒ်ကို ဝိဘတျတ္ထ အဗျယီဘောဟု အဌကထာဋီကာတို့ မကြံကြ၊ ချဲ့အံ့– "အတ္တာနံ–အတ္တကို၊ အဓိ–စွဲမှီ ရည်စူး၍ ဖြစ်သော တရားတည်း၊ အဇ္ဈတ္တံ–ရား၊ "အတ္တကို စွဲမှီ ရည်စူး" ဟူသည် အတ္တ အစွဲအလမ်း ခံဖို့ရန် ရည်စူးသကဲ့သို့ ဖြစ်ခြင်းတည်း၊ မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်သမျှ ရုပ်နာမ်ကို ပုထုဇဉ်တို့က အတ္တဟု စွဲလမ်းကြသောကြောင့် မိမိသန္တာန်တွင် ပါဝင်သမျှ တရားစုကို "အဇ္ဈတ္တ" ခေါ်သည်၊ အတ္တ (မိမိ) ဟု ခေါ်ရသော တရားစုလည်း ထိုအဇ္ဈတ္တ တရားပင်တည်း၊ အဇ္ဈတ္တဟု သမာသ်ပြီး ပြီးနောက် ဆဋ္ဌီ–သတ္တမီဝိဘတ်ကို အံပြုလျှင် "အဇ္ဈတ္တံ–မိမိ၏, မိမိ၌" ဟုထိုက်သလို အနက်ပေးနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် "အဇ္ဈတ္တံတိ ဝါ အတ္တနောတိ ဝါ ဧကံ အတ္ထံ, ဗျဉ္ဇနမေဝ နာနံ" ဟု မူလပံ– အာကခေ်ယျ သုတ်ဋီကာ၌ ဆဋ္ဌီ ဝိဘတ်နက်ဖြစ်သော အတ္တနောနှင့် အဇ္ဈန္တီ ကို အနက်တူသဒ္ဒါကွဲဟု

လည်းကောင်း၊ "အဏ္ဏတန္တိ နိယကဏ္ဏန္တိ၊ အတ္တနော သန္တာနေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တီတိ အတ္ထော" ဟု ကောသလ သံယုတ္တဋ္ဌကထာဝယ် "မိမိသန္တာန်၌" ဟု အာဓာရ အနက်ကို လည်းကောင်း ဖွင့်ကြလေသည်။ [ထိုဋီကာ၌ကား "အဏ္ဏတ္တံ၌ ပဋမာဝိဘတ်သည် သတ္တမီအနက်၌ သက်၏" ဟု ဖွင့်လေ၏။]

ပစ္စတ္တံ။ ။ ပစ္စတ္တံ၌ "ပတိ+အတ္တာနံ" ဟု ဝိဂ္ဂြိဟ်ပြု၍ မိမိသန္တာန်ရှိ တရားစုကိုပင် ရ၏၊ "ပစ္စတ္တံ– မိမိကို စွဲ၍ ဖြစ်သော တရား, မိမိသန္တာန်၌ ပါဝင်သောတရား" ဟူလို၊ ထိုတရားစုကိုပင် "အတ္တ" ဟု စွဲလမ်းအပ်, ခေါ်ဝေါ်အပ်သောကြောင့် "ပစ္စတ္တ" ဟု သမာသ်ပြီး ပုဒ်နောင် နာ–သို့တို့ကို အံပြုလျှင် "ပစ္စတ္တံ– မိမိသည်, (ကတ္တား)၊ မိမိ၌" ဟု ထိုက်သလို ပေးနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် "အဌကထာယံ ပန ပစ္စတ္တံတိ ပဒံ ဝိဝိဓဝိဘတ္တိကံ ဟုတွာ အာဝုတ္တိနယေန အာဝတ္တတီတိ ဒဿေတုံ အတ္တနာယေဝအတ္တနီတိ ဝုတ္တံ" ဟု ပါထိကသုတ်ဋီကာ၌ ပစ္စတ္တံဝယ် တတိယာ သတ္တမီဝိဘတ် ၂ မျိုးရှိကြောင်းကို ဖွင့်ပြသည်။ [အာဝုတ္တိနည်းကို နည်း ၄၀ မှာရှု။] "ပစ္စတ္တံ ဝေဒိတဗ္ဗော ဝိညူဟိ" ပါဠိတော်၌ သဗ္ဗေဟိ ဥဂ္ဃဋိတညုအာဒီဟိ ဝိညူဟိ အတ္တနိ အတ္တနိ ဝေဒိတဗ္ဗော" ဟူသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဋ္ဌကထာ၌ကား ပစ္စတ္တံကို "အတ္တနိ အတ္တနိ" ဟု ဖွင့်သောကြောင့် "ပတိ+အတ္တာနံ အတ္တာနံတိ ပစ္စတ္တံ"ဟု ဝိစ္ဆတ္ထ အဗျယီဘောပြု၊ ပတိ+အတ္တာနံ အတ္တာနံ–မိမိ မိမိတည်း၊ ပစ္စတ္တံ–မိမိ မိမိ၊ ဝါ– အသီးအသီး၊ (ကိုယ်စီကိုယ်ငါ)၊ သို့ကို အံပြု၍ "ပစ္စတ္တံ–မိမိ မိမိ၌" ဟု ပေး၊ ဤစကားစဉ်အရ ပါဠို၌ အဏ္ဏတ္တံ ပစ္စတ္တံပုဒ်တို့သည် သက္ကတသဒ္ဒါကျမ်းတို့ ဆိုကြသလို ဝိဘတ္တတ္ထ အဗျယီဘော မဟုတ်ကြ၊ အဓိကိစ္စ ပဝတ္တတ္ထ–ဝိစ္ဆာတ္ထ အဗျယီဘောတို့သာတည်း– ဟု မှတ်ပါ။

အညပဒတ္ထ အဗျယီဘော။ ။ တိဋ္ဌန္တိ ဂါဝေါ ယသ္မိံ (ဒေါဟာယ)၊ သတိဋ္ဌဂု (ကာလော)၊ ယသ္မိံ–အကြောင် အချိန်၌၊ ဒေါဟာယ– နို့ညှစ်ဖို့ရာ၊ ဂါဝေါ–နွားမတို့သည်၊ တိဋ္ဌန္တိ–ရပ်တည်ကုန်၏၊ ဣတိ–ထို့ကြောင့်၊ သ–ထိုအခါသည်၊ တိဋ္ဌဂု–မည်၏၊ ကာလော–နွားမတို့ ရပ်တည်ချိန်ရ၏၊ ဧဝံ–ဤအတူ၊ ဝဟဂု–နွားမတို့ ဝန်ဆောင်ချိန်၊ "ဝဟန္တိ ဂါဝေါ အသ္မိံတိ ဝဟဂု"ဟုပြု၊ အာယန္တိ ဂါဝေါ ယသ္မိံ အာယတီဂဝံ–နွားမတို့ လာရောက်ချိန်၊ [အာပုဗ္ဗ ဣဓာတုသန္တန္တသ– "အာယန္တိ"ဟု နှုန်းဆုံးသော အာရှေးရှိသော ဣဓာတ်၏၊ တထာနပုမ္ဘာဝေါ–တိဋ္ဌဂု စသည်ကဲ့သို့ ပုမ္ဘော မငဲ့ခြင်းသည် လည်းကောင်း၊ ရာဇာဒိတ္တာ–ရာဇာဒိဂိဏ်း၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အပစ္စယော–ဂေါနောင် အပစ္စည်းသည်လည်းကောင်း။ (ဟောတိ)

ရုပ်ပြီးပုံ။ ။ တိဋ္ဌဂု၌ ဂေါသဒ္ဒါသည် နွားမကို ဟောသော ဣတ္ထိလိင် ဖြစ်သောကြောင့် "တိဋ္ဌန္တိဂေါ"ဟု ပကတိဖြစ်၏၊ ပုမ္ဘောငဲ့သည့်အခါ "တိဋ္ဌန္တဂေါ"ဟု ဖြစ်၏၊ နှုန်းကို ချေလျှင် "တိဋ္ဌဂေါ"ဟု ဖြစ်၏၊ နပုလ္လိင်ဖြစ်၍ ရဿပြုလျှင် "တိဋ္ဌဂု" ဟု ပြီး၏၊ နှုန်းသတမိကာရေဖြင့် တပြုထားသော "အာယတီဂေါ"

၌ကား ပုမ္ဘောလည်း မင့်ရ, အပစ္စည်းလည်း အဆုံး၌သက်-ဩကို အဝပြု၍ "အာယတိဂဝံ" ဟု ဖြစ်ရသည်-ဟူလို၊ နိစ္စသမာသတ္တာ ဧတေသံ ဝါကျန္တရေန ဝိဂ္ဂဟော=တိဋ္ဌဂု စသည်တို့ သမာသ်ဖြစ်သောကြောင့် "တိဋ္ဌန္တိ အာယန္တိ" ဟု အာချာတ်ပုဒ်ဖြင့် ဝိဂြိဟ်ပြုရသည်။ (ကာတန္တဝုတ္တိဋီကာ အဆိုချည်း)။

ခလေယဝံ စသည်။ ။ ခလေ ယဝါ ယသ္မိံတိ ခလေယဝံ= တလင်း၌ မုယောစပါးရှိချိန်၊ (ခလေ၌ ဝိဘတ်မကျေ)၊ လူယမာနယဝံ-, ရိတ်အပ်ဆဲ မုယောစပါးရှိချိန်၊ ဝါ-မုယောစပါးရိတ်ချိန်၊ လူနယဝံ- မုယောစပါးရိတ်ပြီးချိန်၊ သံဟဋယဝံ-ဆောင်ယူအပ်ပြီးသော မုယောစပါးရှိချိန်၊ ပူရမာနယဝံ-စင်ကြယ်စေအပ် (လှေ့အပ်) ဆဲသော မုယောစပါးရှိချိန်၊ ပူတယဝံ=လှေ့အပ်ပြီးသော" ဟု ဆို၊ သံကီယမာနယဝံ- ကောင်းစွာ ဝယ်အပ်ဆဲသော မုယောစပါးရှိချိန်, စသည်တည်း၊ "သဗ္ဗေသံ ဝုတ္တာနံကာလော အညပဒတ္ထော=ဆိုအပ်ပြီး အားလုံး၏ အရဖြစ်သော အညပုဒ်အနက်မှာ ကာလ (အချိန်) တည်း" ဟု ကာတန္တဝုတ္တိဋီကာဆို၏၊ နျာသ၌ကား ဌာနကိုလည်း အရကောက်သည်။

ဥမ္မတ္တဂင်္ဂ စသည်။ ။ "ဥမ္မတ္တာဂင်္ဂါ ယသ္မိံဒေသေတိ ဥမ္မတ္တဂင်္ဂ၊ ဤ၌ "ရူးသော-ဂင်္ဂါ မြစ်ရှိရာ အရပ်"ဟု ဝိဂြိဟ်နက်ကို မလိုက်ဘဲ "ဥမ္မတ္တဂင်္ဂါ၊ မည်သော အရပ်=ဥမ္မတ္တဂင်္ဂါအရပ်"ဟု ထိုအရပ်၌ ခေါ်ရိုးပြုသော နာမည်မျှကိုသာ မှတ်ရမည်၊ ထိုအရပ်၌ "ရူးသော ဂင်္ဂါမြစ်" ဧကန်ရှိသည်ဟု မမှတ်ရ၊ ဤသို့ သဒ္ဒါနေကြည့်၍ သင့်တော်သလို အကြောင်းရှာလျက် ဝိဂြိဟ်ပြုရခြင်းကို "ယထာကထဉ္ဇိဗျုပ္ပတ္တိ=သင့်တော်ရာ အကြောင်းတစ်ခုခုဖြင့် ဝိဂြိဟ်ဖြစ်နိုင်၏"ဟု ဆို၍ ဝိဂြိဟ်ရှိတိုင်း အနက်မပေးရဘဲအများသုံးစွဲလေ့ရှိသော အနက်ကိုသာ ယူရခြင်းကို "ရုဋ္ဌိယာ အတ္ထနိစ္ဆယော=အတွင် အထင်ရုဋ္ဌိအားဖြင့် အနက်ကို ဆုံးဖြတ်ရခြင်း" ဟု ဆိုသည်၊ ထို့ကြောင့် "လောဟိတဂင်္ဂ, သိနေဂင်္ဂ, တုဏ္ဍိဂင်္ဂ- လောဟိတဂင်္ဂါ စသည် မည်သောအရပ်" ဟုပေး၊ စတ္တာရိ ဒေသနာမာနိ-ပြခဲ့သော ၄ မျိုးတို့ သည် အရပ်ဒေသ၏ နာမည်များတည်း။ (မောဂ္ဂလ္လာန် နိဿယ၌ "ဥမ္မတ္တာ ဂင်္ဂါ ယသ္မိံ ကာလေ" ဟုလည်း ဝိဂြိဟ်ပြုသေး၏။)

အဗျယီဘောဒ္ဒသွင်းရပုံ။ ။ "တိဋ္ဌဂု-ခလေယဝံ-ဥမ္မတ္တဂင်္ဂ" စသည်တို့ အရ ဒေသကာလကို ရသော်လည်း ပုလ္လိင်မဟုတ်, နပုလ္လိင်ချည်းသာ၊ "တိဋ္ဌဂု" စသည်နောင် "ဝိဘတ် ၇ သွယ်လုံး ကျေနိုင်၍ ခလေယဝံ စသည်နောင် ဝိဘတ် အားလုံးကို အံချည်းပြုရ၏၊ ဤသို့လျှင် အညပုဒ်အနက် ပြဋ္ဌာန်းလျက် ရှိသော်လည်း "နပုံးမြဲခြင်း, ဝိဘတ်ကျေခြင်း, အံပြုခြင်း"ဟူသော အဗျယီဘော လက္ခဏာရှိသော ကြောင့် "တိဋ္ဌဂု"စသော ပုဒ်များကို ရှေးသဒ္ဒါကျမ်းတို့က အဗျယီဘောအခန်း၌ သွင်းပြကြသည်၊ ပါဠိအဋ္ဌကထာ၌မူ ဤပုဒ်မျိုးတွေ့နိုင်ခဲ၏၊ ထို့ကြောင့် ကစ္စည်း-ရူပသိဒ္ဓိတို့၌ မပြကြ။

ဥတ္တရပဒတ္ထ အဗျယီဘော မရှိ။ ။ ဝနပ္ပတိ–တော၏အရှင် (တောစိုးသစ်ပင်)၊ ဂဟပတိ–အိမ်ရှင် (သူကြွယ်)၊ ဂဝံပတိ–နွားတို့၏အရှင် (ဂဝံပတိမထေရ်)၊ ဤပြယုဂ်တို့၌ ပတိဟူသော နောက်ပုဒ် ပြဋ္ဌာန်းသောကြောင့် ဥတ္တရ ပဒတ္ထပဓာန အဗျယီဘောလည်း ရှိ၏–ဟု အကွရသမူဟကျမ်း စသည်တို့၌ ဆိုကြသေးသတတ်၊ သို့ရာဝယ် "ဝနပ္ပတိ" စသည်၌ ပတိသဒ္ဒါသည်ပတဓာတ် ဣပစ္စည်းဖြင့် ပြီးရသော နာမ်ပုဒ်သာတည်း၊ အဗျယ (ဥပသာရ) ပတိမဟုတ်၊ "ဝနဿ–တောသစ်ပင် အပေါင်း၏၊ ပတိ–အရှင်တည်း" စသည်ဖြင့် ဝိဂြိုဟ်ပြုရသော တပ္ပုရိသ်သမာသ်သာဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဥတ္တရပဒတ္ထပဓာန အဗျယီဘော မရှိ၊ ထို့ပြင် "ဂဝံပတိ" စသည်၌ ဂဝံဟူသော နာမ်ပုဒ် ပြဋ္ဌာန်းသော် "နာမပုဗ္ဗပဒ အဗျယီဘော"ဟု ဆိုကြသော စကားလည်း "အဗျယီဘောမဟုတ်, တပ္ပုရိသ်သာဖြစ်၍" စင်စစ်အမှားသာတည်းဟု မှတ်ပါ။

ဖြည့်စွက်ခန်း

အသိဓက်သော သမာသ်များ။ ။ ဣတ္ထံ+နာမ် ယဿာတိ ဣတ္ထဉ္ဇာမော–ဤအမည်ရှိသူ။ [ဣတ္ထံသည် အဗျယပုဒ် တစ်မျိုးဖြစ်၍ သမာသ်ပြီးသော်လည်း ဣတ္ထံဟုပင် ရှိရသည်၊ နိဂ္ဂဟီတ်ကို ဝဂ္ဂန္တ(နှ်)ပြု၊ ဧဝံ ယထာ တထာ စသော အဗျယပုဒ်တို့လည်း နည်းတူ၊] ဧဝံ+နာမ် ယဿာတိ ဧဝံနာမော–ဤသို့ အမည်ရှိသူ၊ ဧဝံဂေါတ္တော– စသည်နည်းတူ၊ ယထာ+နာမံ ယဿာတိ ယထာနာမော၊ ယထာ+အန္ဓံ အဿာတိ ယထာန္ဓော၊ တထာန္ဓော–ထိုကဲ့သို့သော အစာရှိသူ၊ ယထာ+ဝိဓာ ယဿာတိ ယထာဝိဓော–အကြင်သို့သော အပြားရှိသူ၊ တထာဝိဓော၊ ယထာ+ရူပံ (သဘော) ယဿာတိ ယထာရူပေါ၊ တထာရူပေါ–ထိုသို့ သဘောရှိသူ၊ အနံ+အဋ္ဌံ ယေသံတိ အနဋ္ဌမာနိ–အခွဲဟူသော ရုစ်တောင်မြောက် ရှိကုန်သော အံတောင်တို့၊ အနဋ္ဌာမာနိ+ရတနာနိ အဿာတိ အနဋ္ဌမရတနော– ၇ တောင်ထွာ ရှိသောဆင်၊ အတ္တာ+စတုတ္ထော ယဿာတိ အတ္တ စတုတ္ထော–မိမိဟူသော ၄ ယောက်မြောက် ရှိသူ၊ ကိံ+နာမံ ယဿာတိကိံနာမော (သုတ်ကြိုးဖြင့် ကိံကို–ကော–ကာ–ကံဟု လိင်အားလျော်စွာပြုလျှင်)ကောနမော–အဘယ်အမည်ရှိသနည်း၊ ကိံနာမာ, ကာနာမာ,–အဘယ်အမည်ရှိသော မိန်းမနည်း၊ ကိံနာမံ– ကံနာမံ–အဘယ်အမည်ရှိသော အမျိုးနည်း၊ နာမသဒ္ဒါ မနောင်းလျှင်ကား "ကိံစိတ္တော– အဘယ်စိတ်ရှိသနည်း" စသည်သာရှိ၍ "ကော စိတ္တော" စသည် မရှိရ။

[နိတိ] ကိံသဒ္ဒဿ သမာသမှိ, သဒ္ဒိံနာမ ရဝေန စေ၊
ကိံနာမော ဣတိ ကောနာမော, ဣတိစေဝံ ဂတိဒ္ဒိမော။

၇၃။ **သမာသဂတနာမမဇ္ဈေ ဝေ တော စ နိပတန္တိ ဌာနေ။** ။ သင့်လျော်ရာဌာနဝယ် သမာသ်၌တည်သော နာမ်တို့၏ အလယ်၌ ဝေ သဒ္ဒါ တ သဒ္ဒါတို့သည် ကျရောက်ကုန်၏၊ "ဝုဋ္ဌိ+ပရမံ ယေသံတိ ဝုဋ္ဌိဝေ ပရမာ၊ ယေသံ–အကြင် ရေအိုင်တို့၏၊ ဝုဋ္ဌိ–မိုးရေ ဟူသော၊ ပရမံ– လွန်ကဲသောအတိုင်း အရှည်သည်၊ အတ္ထိ, ဣတိ၊ တေ–ထို ရေအိုင်တို့သည်၊ ဝုဋ္ဌိ (ဝေ) ပရမာ–တို့မည်၏၊ ဤ၌ ဝုဋ္ဌိနှင့် ပရမဟူသော သမာသဂတနာမ်တို့၏ အကြား၌ "ဝေ" သဒ္ဒါကျရောက်နေသည်၊ အနက်ပေးသည့် အခါ၌မူ"ဝေ–စင်စစ်" ဟု သီးခြားခွဲ၍ပေး၊ ဝင်္ကောစ+သော+ ပဗ္ဗတော စာတိ ဝင်္ကံ(တ) ပဗ္ဗတော၊ ဤပုဒ်၌ တ သဒ္ဒါ အလယ်ကျသည်။ [တစ်နည်း– "ဝင်္ကော ယသ အတ္ထိတိ ဝင်္ကံတော" ဟု ပြုမူ အဿတ္ထိအနက်၌ တပစ္စည်းသက်ဟုလည်း ကြံ၊] "နဝံ ပန ဘိက္ခုနာ စီဝရ လာဘေန"၌ "နဝံ+စီဝရံ, နဝံစီဝရံ, နဝံစီဝရံ+လာဘော– နဝံစီဝရလာဘော" ဟု ဖြစ်သင့်လျက် သမာသ်အလယ်၌ ပန+ဘိက္ခုနာတို့ ကျရောက်၍ "နဝံ ပန ဘိက္ခုနာ စီဝရလာဘေန" ဟု ဖြစ်ရခြင်းလည်း ဤသုတ်အစီအရင်မျိုးပင်တည်း။

ပါစိတ် အဌကထာ။ ။ ဣတိနဝ စီဝရလာဘေနာတိ ဝတ္တဗ္ဗေ အနုနာသိက လောပံ အကတွာ နဝံစီဝရလာဘေနာတိ ဝုတ္တံ၊ ပေ၊ မဇ္ဈေ ဌိတပဒဒွယေ ပနာ တိ နိပါတော၊ ဘိက္ခုနာတိ ယေန လဒ္ဓံ, တဿ နိဒဿနံ။ [သဒ္ဒန္တရောပိ အတ္ထန္တရာဘာဝါ သမာသော ဟောတိဘိ အာဟ နဝစီဝရလာဘေနာတိဝတ္တဗ္ဗေတိ= ပန ဘိက္ခုနာဟု သဒ္ဒါတစ်ပါး ခြားနေသော်လည်း အနက်မခြားသဖြင့် "နဝံစီဝရလာဘေန" ဟု သမာသ် ဖြစ်နိုင်၏၊ (ယောဇနာ)။]

၇၄။ **ဒိန္ဓသဒ္ဒဿ ဒတ္တော သမာသေ။** ။ "ပေးအပ်"ဟူသော အနက်ကို ဟောရာ၌ "ဒတ္တ" ပုဒ်သည် သက္ကတ၌ ရှိသော်လည်း ပါဋ္ဌိ၌ မရှိသောကြောင့် ဒိန္ဓကို ဒတ္တပြုဟု ကြံသည်၊ ဗုဒ္ဓေန+ ဒိန္ဓော, ဗုဒ္ဓဒတ္တော– ဘုရားပေးအပ်သူ၊ ဒေဝဒတ္တော–နတ်ပေးအပ်သူ၊ ယညဒတ္တော–ယဇ်ပေးအပ်သူ၊ ပရေဟိ+ဒိန္ဓံ, ပရ ဒတ္တံ– သူတစ်ပါးတို့ ပေးအပ်သောအစာ၊ "ပေးအပ်သော" ဟု ဝိသေသန (ဂုဏ်) ကို မဟောဘဲအထင်ရှင်ဖို နာမည်သက်သက်အားဖြင့်ကား "ဘူရိဒတ္တဿ ဒတ္တော တိ နာမံ" ဟု ဒတ္တသဒ္ဒါ ပါဋ္ဌိမှာလည်း ရှိသည်။

၇၅။ **နိစ္စံ သက္ကာဒိတော ဒတ္တိယော။** ။ သက္ကစသော သဒ္ဒါနောင် ဒိန္ဓကို အမြဲဒတ္တိယပြု၊ သက္ကေန+ဒိန္ဓော, သက္ကဒတ္တိယော– သိကြားပေးအပ်သော သခ်မ်းကျောင်း၊ ဗြဟ္မဒတ္တိယံ–ဗြဟ္မာပေးအပ်သော (စီဝရံ)၊ ဒေဝဒတ္တိယံ– နတ်ပေး အပ်သော (ပံသုကူလစီဝရံ)၊ ဆိုခဲ့ပြီး အားလုံးကား သဒ္ဒနီတိကို မှီသည်။

မောဂ္ဂလ္လာန်သုတ်များ

၁၄။ **စိကြိယတ္ထေဟိ။** ။စိ–စီပစ္စယန္တ သဒ္ဒါသည်၊ ကြိယတ္ထေဟိ– ကြိယာအနက်ဟော သျာဒျန္တသဒ္ဒါတို့နှင့်၊ သဟ–တကွ၊ ဧကတ္ထော ဟောတိ –

သမာသ်ဖြစ်၏၊ မလိနိကရိယ–ညစ်နွမ်းသည်ကို ပြု၍၊ "မလိန+ကရ" တည်၊ "အမလိန်–နဂိုက မညစ်နွမ်းသော အရာဝတ္ထုကို၊ မလိန်–ညစ်နွမ်းသည်ကို၊ ကရိတွာ–ပြု၍" ဟူသော အနက်၌ "အဘူတတဗ္ဘာဝေ ကရာသဘူယောဂေ ဝိကာရာစီ" သုတ်ဖြင့် မလိနဇနောင် စီပစ္စည်းသက်၊ စ် အနုဗန်ချေ (မလိနိ) အံသက်, ကရနောင် တွာပစ္စည်းသက်, ဣလာ၊ သိသက်၊ ဤသုတ်ဖြင့် "မလိနိ ကရိတွာ" ဟု သမာသ်ဖြစ်၏၊ ဝိဘတ်တို့ကို ချေ၊ ထို့နောက် "ပျောဝါတွသေ သမာသေ" သုတ်ဖြင့် တွာကို ပျုပြု, (ကစ္စည်းအလို တွာကို ယပြု)ပ် အနုဗန်ချေ၊ ဤသို့ပြီးသော "မလိနိကရိယ" နောင်သိသက်,ချေ။ [သစ္ဆီကိရိယ–မျက်မှောက်ပြု၍၊ လဝဏိကရိယ–ဆားကဲ့သို့ပြု၍" တို့၌လည်း နည်းတူ။]

၁၅။ **ဘူယနာ–ဒရာနာဒရေတွ– လံသာသာ**။ ။ ဘူသနာဒရာနာဒရေသု–၊ အလံသဒ္ဒါ၏ တန်ဆာဆင်ခြင်း, သ သဒ္ဒါ၏ ရှိသေခြင်း, အသ သဒ္ဒါ၏ မရှိသေခြင်း အနက်တို့၌၊ အလံသာသာ–အလံ, သ, အသ သဒ္ဒါတို့သည်၊ကြိုယတ္တေဟိ သျာဒျန္တေဟိ သဟ, ကေတ္တာ ဟောန္တိ–၊ သမာသ်ဖြစ်ကုန်၏၊ အလံကရိယ–တန်ဆာဆင်၏၊ သက်္ကစ္စ–အရိုအသေ အလေးအမြတ်ပြု၍၊ အသက္ကစ္စ– မရိုမသေ မလေးမစားပြု၍၊ "အလံ+ကရ" တည်, အလံနောင် သိသက်, ကရနောင် တွာ (တွာ) သက်, သိသက်, ဤသုတ်ဖြင့် သမာသ်စပ်, (အလံကရိတွာ) ထို့နောက် တွာကို ပျုပြုစသည်, သိသက်, ချေ၊ သသဒ္ဒါသည်၊ သာဒရတ္ထနိပါတ်၊ "သ+ကရ" တည်, သနောင် သိသက်, ကရိတွာ ဟု ပြီးသော ကြိယာနောဒ် သိသက်၊ ဤသုတ်ဖြင့် သမာသ်စပ်၊ ဝိဘတ်ချေ (သကရိတွာ)၊ သာသာဓိကရာ စ စ ရိစ္စာသုတ်ဖြင့် တွာကို စပြု၊ ရှေ့ရကို ပရရုပ် (စ)ပြု၊ က ဒွေးဘော်လာ၊ ထို့နောက် သိသက်, ချေ၊ "အသ" သည် အနာဒရတ္ထနိပါတ်တည်း၊ အသ+ကရတည်ခြင်းသာ ထူးသည်၊ အဓိဥပသာရနှင့် ကရိတွာ တွဲလျှင် "အဓိကိစ္စ–စွဲ၍" ဟု သမာသ်ဖြစ်၏၊ တွာကို ရိစ္စပြုရုံသာ ထူး၏။

အမ္ဘာ။ ။ သက္ကစ္စအဓိကိစ္စရုပ်ပြီးပုံသည် ရူပသိဒ္ဓိ "စနန္တေ ဟိ ရစ္စံ" သုတ်၌ပါ၏၊ ဤ၌ကား သမာသ် တွဲထားကြောင်း သိစေခြင်းငှာ ပြထားသည်၊ ["န+သက္ကစ္စ= အသက္ကစ္စ" တွဲလျှင်လည်း အသက္ကစ္စပုဒ် ပြီးနိုင်သည်သာ။] ဆက်ဦးအံ့– အလံသဒ္ဒါသည် ဘူသနအနက်ကို မဟောဘဲပရိယတ္တ (ပြည့်စုံလုံလောက်) အနက်ကိုဟောလျှင် သ သဒ္ဒါသည် သောဘန (တင့်တယ်,ကောင်းစွာ) အနက်ကို, အသသဒ္ဒါသည် အသောဘန အနက်ကို ဟောလျှင် သမာသ်မဖြစ်ဟု မောဂ္ဂလ္လာန်ဆို၏၊ အလံ+ကရိတွာ–ဝစ္စာစား၍၊ ဂတောသွား၏၊ သက္ကတွာ– တင့်တယ်အောင် (ကောင်းစွာ) ပြု၍၊ ["သ+ကတွာ"၌ က ဒွေးဘော်လာ၊] အသက္ကတွာ–မတင့်တယ်အောင်ပြု၍၊ ဂတောသွား၏၊ ["သံ+ ကတွာ" ဟု သံဥပသာရကြ်၍ က ဒွေးဘော်လာ, နိဂ္ဂဟိတ် ချေလျှင်လည်း သက္ကတွာ– သက္ကစ္စ စသည်တို့ ပြီးနိုင်ဖွယ်ရှိ၏၊သို့သော် မောဂ္ဂလ္လာန်အလိုမူ"သ–အသ"တို့ကို နိပါတ်ဟုသာ မှတ်ပါ။]

၁၆။ **အညေစ**။ ။ အညေစ– အခြားသဒ္ဒါတို့သည်လည်း၊ ကရိယတ္ထေဟိ သျာဒျန္တေဟိ သဟ, ဗဟုလံ–ရထိုက်သည် အားလျော်စွာ၊ ကေတ္တာ ဟောန္တိ၊ ပုရောဘူယ– အဦးအစဖြစ်၍ တိရောဘူယျ– ကွယ်ပျောက်သည်ဖြစ်၍၊ တိရောကရိယ–ကွယ်ပျောက်သည်ကို ပြု၍၊ ဥရသိကရိယ–စိတ်၌ ပြု၍၊ ဝါ–ဝန်ခံ၍၊ မနသိကရိယ–၍၊ ဝါ–ဆုံးဖြတ်၍၊ မန္တေကရိယ–အလယ်၌ပြု၍၊ ဝါ– အလယ်၌ထား၍၊ တုဏှီဘူယ–ဆိတ်ဆိတ်ဖြစ်၍၊ ဤ၌ "ပုရော" စသော ရှေ့ပုဒ် အားလုံးသည် နိပါတ်ချည်းတည်း–ဟု ဆိုလို၏၊ ဥရသိ–မနသိ–မန္တေတို့လည်း ဝိဘတ္တန္တ ပဋိရူပက (ဝိဘတ်ဆုံးသော နာမ်ပုဒ်နှင့် အလားတူသော) နိပါတ်တို့ပင် "ပုရော+ဘူ" တည်, ပုရောနောင် သိသက်, ဘူနောင် တ္တာသက်, ဘဝိတ္တာ ဖြစ်အောင် ရုပ်တွက်၍ သိသက်, ဤသုတ်ဖြင့် သမာသ်စပ်, ဝိဘတ်ချေ၊ တ္တာကို ပျ(ယ) ပြုသည့်အခါ "ဘဝိ" သည် ဘူ–ဟု ပြန်ဖြစ်၏၊ သိသက်ချေ, "တိရော ဘူယ" ဖြိုး၏၊ နောက်ရုပ်များလည်း ဤနည်းမှီးပါ။

အမှာ။ ။ မောဂ္ဂလ္လာန်ဆရာသည် တ္တာကို ပျပြုရာတိုင်း၌ ရှေ့ပုဒ်နှင့် သမာသ်ဟု ဆိုလို၏၊ ထို့ကြောင့် "ပျောဝါ တ္တာသ သမာသေ" ဟု ၅ကဏ္ဍ ၁၆၄ သုတ်ဆို၏၊ ထိုသုတ်၌ ဝါ ပါခြင်းကြောင့် ပျ မပြုဘဲလည်း "အဘိဘဝိတ္တာ" စသည်ဖြင့် သမာသ်ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် အဘိဟဋ္ဌုံ, အဘိဟရိတ္တာ စသည်တို့လည်း ဥပသာရနှင့် တွဲစပ်ထားသော သမာသ်ပုဒ်ချည်းတည်း–ဟု မှတ်ပါ။ [ဤသမာသ်များတွင် ရှေ့ပုဒ်၌ ပဌမာ အနက်ဖြစ်သင့်၍ ပဌမာဝိဘတ်ကျေလျှင် ကမ္မဓာရယမိသက တပ္ပုရိသ်, ဒုတိယာ စသည်ကျေလျှင် သုဒ္ဓတပ္ပုရိသ်ဟု ကစ္စည်းကျမ်းအလို ဆိုသင့်သည်။]

၂၂။ **ကွစေ့ကတ္တူ ဆဋ္ဌီယာ**။ ။ ဆဋ္ဌီယာ– ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်အရာ၌၊ ကွစိ–၌၊ နပုံသကတ္တံ, ကေတ္တူ ဟောတိ၊ သလဘာနံ–နှံကောင်တို့၏၊ ဆာယာ–အရိပ်တည်း၊ သလဘစ္ဆာယံ–နှံကောင်တို့အရိပ်၊ သကုန်တစ္ဆာယံ– ငှက်တို့အရိပ်၊ ဃရစ္ဆာယံ, ဃရစ္ဆာယ–အိမ်အရိပ်၊ ပါသာဒစ္ဆာယံ, ပါသာဒစ္ဆာယ–ပြာသာဒ်အရိပ်။ [အရိပ်တွေများရာ၌ နပုလ္လိင်မြဲ၏၊ ထို့ကြောင့် နှံကောင်များ၏ အရိပ်များ၊ ငှက်အများ၏ အရိပ်များဖြစ်၍ "သလဘစ္ဆာယံ, သကုန်တစ္ဆာယံ"ဟု ထားသည်၊ အရိပ်မများလျှင် နပုံးမမြဲ၊ ထို့ကြောင့် "ဃရစ္ဆာယံ, ဃရစ္ဆာယာ၊ ပါသာ ဒစ္ဆာယံ, ပါသာဒစ္ဆာယာ"ဟု ၂– မျိုးစီပြသည်၊ အမနုဿသဘာယ နပုံသကေကတ္တံ ဘဝတိ–လူမဟုတ်သော နတ်စသည်ကို ဟောသောသဒ္ဒါမှ နောက်၌ သဘာသဒ္ဒါလည်း နပုံ ကေတ်ဖြစ်၏၊ ဗြဟ္မာနံ+သဘာ, ဗြဟ္မသဘံ–ဗြဟ္မာတို့ ဗိမာန်၊ သရဘသဘံ–သရဘမည်သော ဘိလူးတို့ ဗိမာန်၊ ဒေဝသဘံ, ဂ္ဂန္ဓသဘံ, ယက္ခသဘံ၊ လူကို ဟောသော သဒ္ဒါတို့နောင် သဘာကား ဂ္ဂတ္ထိလိင်ပင်၊ ခတ္တိယသဘာ, ရာဇသဘာ–မင်းအိမ်တော်။

ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသေ ရာဇာ–မနုဿေဟိ ပရာ သဘာ၊
ဗဏ္ဏကေ သာလမတ္ထေပိ, ဆာယာ ဗာဟုလ္လပုဗ္ဗိကာ။

ဆက်ဦးအံ့ – ဤကစ္စာယနသာရ ဂါထာ၌ ရာဇအေရ (ရာဇ သဒ္ဒါကို တိုက်ရိုက်မယူဘဲ) မင်းအနက်ဟော ပရိယာယ်ကို ယူပါ၊ ထို့ကြောင့် "သဘာရာဇာ–မနုဿပုဗ္ဗာ" ဟု ပါဏိနိသုတ်တည်၍ "ရာဇပရိယာယ ပုဗ္ဗော အမနုဿ ပုဗ္ဗောစ သဘာန္တော တပ္ပုရိသော နပုံသက် ဘဝတိ၊ ဣန္ဒသဘံ ဣဿရသဘံ–အစိုးရတို့၏ အိမ်တော်" ဟု ဝုတ္တိဖွင့်သည်၊ အမနုဿနောင် သဘာပုံစံတို့ကား "ရက္ခသ သဘံ, ပိသာစသဘံ" ဟု ပုံစံထုတ်၏၊ တိုက်ရိုက် ရာဇာနောင်ကား "ရာဇသဘာ, စန္ဒဂုတ္တသဘာ" ဟု ဣတ္ထိလိင် အတိုင်းသာတည်း။

ထို့နောက် "အသာလာစ"ဟု သုတ်တည်၍ အိမ်, ဇရပ်, ဗိမာန်အနက်မှ တစ်ပါး အပေါင်းအစု အနက်ဟော သဘာလည်း နပုလ္လိင်ဟုပင် ဆို၍ "ဣတ္ထိသဘံ–မိန်းမအပေါင်း"ဟု ထုတ်၏၊ ရာဇပရိယာယ် နောင်လည်းမဟုတ် အမနုဿနောင်လည်း မဟုတ်သော အခြားသဒ္ဒါနောင် အိမ် ဇရပ် အနက်ဟော သဘာသဒ္ဒါကား ဣတ္ထိလိင်ပင်၊ "ဓမ္မသဘာ–တရားသဘင် (တရားမဏ္ဍပ်, ဓမ္မာရုံ)" ထို့ကြောင့် "သာလမတ္ထေပိ" ၌ အပိဖြင့် အသာလအနက်ကို ဆည်းဟု ဆိုသည်၊ ထို့ပြင်–ဗာဟုလ္လပုဗ္ဗိကာ မဟုတ်သော "ပါသာဒဿ" စသည်နောင် ဆာယာ သဒ္ဒါကား နပုလ္လိင် မခြံသောကြောင့် ကစ္စာယနသာရ၌.....

"ဝါသုသေနာ သုရာသာလာ, နိသာဆာယာ ဣမေ ပန၊
ဥပညော ပဏ္ဍာ နိစ္စံ, တဒါဒိတ္တာပကာသနေ"

ဟူသော ဂါထာ၏ ပုဗ္ဗဒ္ဓဝယ် ဆာယာပုဒ်ကို ဝိကပ်အရာ၌ ပြပြန်သည်၊ "မာရသေနံ, မာရသေနာ–မာရ်စစ်သည်၊ ယဝသုရံ, ယဝသုရာ– မုယောဆန်သေရည်၊ ဂေါသာလံ, ဂေါသာလာ– နွားတင်းကုပ်, သုနိသံ, သုနိသာ–နက်ဖြန်ညဉ့်၊ ပါသာဒဿာယံ, ပါသာဒဿာယာ– ရိပ်၊ ကုဋိဿာယံ, ကုဋိဿာယာ–ကုဋီရိပ်။

ဥပညော ပဏ္ဍမာ။ ။ ဥပညာသဒ္ဒါသည် သူ.ချည်းသက်သက် ဖြစ်လျှင် ဣတ္ထိလိင်တည်း၊ "ဝိနောပဒေသေန– ဥပဒေသနင့် ကင်း၍၊ သွယ်– ကိုယ်တိုင်၊ ဥဇ္ဈာဗျေ–ထင်ရှားဖြစ်စေအပ်သော၊ ပဌမံ ဉာယမာနေ– ပထမသိအပ်သော အနက်၌" ဟု ထောမနိဓိ ဖွင့်၏၊ ထိုဥပညာ သဒ္ဒါသည် ရှေ့ပုဒ်နှင့်တွဲ၍ ရှေ့ပုဒ်အနက်၏ အစဟူသော အနက်ကိုပြုရာ၌ နပုလ္လိင်မြဲ၏၊ "ပါဏိနီယောပညံ (ပါဏိနီယ+ဥပညံ)–ပါဏိနိကျမ်း၏အစ၊ ဝါ–ပါဏိနိကျမ်း၌ ပထမသင်ရမည့် အခြေပါဒ ဥပစာဖြစ်သော အခန်း၊ ဥပဏ္ဍမသဒ္ဒါသည် ပုလ္လိင်တည်း၊ "ဥပါယ ဉာန ပုဗ္ဗကာရမ္ဘေ–ဥပါယ်တံမျဉ်ကို သိကြောင်းဖြစ်သော ရှေးဦးစွာ အားထုတ်အပ်သော အနက်၌၊ ပဌမာရမ္ဘေ–ပထမအားထုတ်အပ်သော အခန်း၌၊ စိကိစ္ဆာယံ–ဆေးကုခြင်း၌"ဟု အနက် ဒုမျိုးပြ၏၊ ရှေ့ပုဒ်နှင့်တွဲ၍ ထိုပုဒ်နက်၏ ပဌမာရမ္ဘကို ပြရာ၌ နပုလ္လိင်မြဲ၏၊ "ပါဏိနိယော ပဏ္ဍမံ– ပါဏိနိ၏ ပထမ အားထုတ်အပ်သော အခန်း"။

၅၅။ **ဣမသိဒံ။** ။ ဥတ္တရပဒေ–နောက်ပုဒ်ကြောင့်၊ ဣမသ–ဣမသဒ္ဒါကို၊ ဣဒံ–ဣဒံပြု၊ ဣဒမဋ္ဌိတာ, ဣဒပစ္စယတာ၊ အတ္ထော ယသ အတ္ထိတိ အတ္ထိ–အကျိုးရှိသူ၊ ဣမာယ+အတ္ထိ ဣဒမတ္ထိ၊ ဣမာယ–ဤ သမ္မာပတိပတ်ဖြင့်၊ အတ္ထိအကျိုးရှိသူတည်း၊ ဣဒမတ္ထိ– ဤသမ္မာပတိပတ်ဖြင့် အကျိုးရှိသူ၊ တ္ထကို ဌပြု၍ "ဣဒမဋ္ဌိ"ဟုလည်း ဖြစ်၏၊ တစ်နည်း– "ဣမေဟိ– ဤကုသိုလ်တရားတို့ဖြင့်၊ အတ္ထိ–အလိုရှိသူတည်း။ ဣဒမတ္ထိ–သူ၊ ဣဒမဋ္ဌိနော+ဘာဝေါ ဣဒမဋ္ဌိတာ" ဟု ဆက်၊ ဤကို ရဿပြု၊ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာမှီးသည်၊) [ပဋ္ဌိကာ၌ "ဣမာယ (သမ္မာပတိ ပတ္တိယာ)+အတ္ထော, ဣဒမတ္ထော" ဟု ရှေးဦးစွာ သမာသ်တွဲပြီးမှ "ဣဒမဋ္ဌော အသ အတ္ထိတိ ဣဒမဋ္ဌိ"ဟု တဒ္ဓိတ်လုပ်၏၊] ဣမေသံ– ဤသခ်ါရ စသော အကျိုးတရားတို့၏ + ပစ္စယာ– အဝိဇ္ဇာ စသော အကြောင်းတို့သည်၊ ဣဒပ္ပစ္စယာ–တို့။ ["ဣမ+ပစ္စယ"ဟု ပကတိပြုပြီးနောက် ဤသုတ်ဖြင့် ဣမကို ဣဒံပြု၊ နိဂ္ဂဟိတ် ချေပြီးမှ ပ ဒွေးဘော်လာ။] "ဣဒပ္ပစ္စယာနံ + ဘာဝေါ ဣဒပ္ပစ္စယတာ" ဟုဆက်၊ ဣဒံပုဒ်ရင်းဟု ကြံကြသော နည်းအလိုအားဖြင့်ကား ဤသုတ် မလိုတော့ပြီ။ [ဣမသိဒမံသိသု သုတ်နှင့် တွဲကြည့်။]

၅၇။ ၎န္တန္တူနံ။ ။ ဥတ္တရပဒေ–ကြောင့်၊ န္တန္တူနံ–န္တ, န္တတို့ကို၊ ၎–၎ပြု၊ (၎ အနုဗန် ရှိသော (အ) ပြု၊) မယံ–တို့သည်၊ ဘဝမ္ပတိဋ္ဌာ–အရှင်ဘုရား ဟူသော၊ တည်ရာရှိပါကုန်၏၊ နော– တပည့်တော်တို့၏၊ ဓမ္မာ–တို့သည်၊ ဘဂဝမ္မူလကာ–ရှင်တော်ဘုရားလျှင် အရင်းခံရှိပါကုန်၏၊ ဘဝံ+ ပတိဋ္ဌာ ယေသံ (အမှံ) တိ ဘဝမ္ပတိဋ္ဌာ၊ ယေသံ– အကြင်တပည့်တော်တို့၏၊ ဘဝံ–အရှင်ဘုရား ဟူသော၊ ပတိဋ္ဌာ– တည်ရာသည်၊ အတ္ထိ, ဣတိ, တေမယံ–ထိုတပည့်တော်တို့သည်၊ ဘဝမ္ပတိဋ္ဌာ–တို့မည်၏၊ ဘဝန္တပုဒ်ရင်း "ဘဝန္တ+ ပတိဋ္ဌာ" ဟု ပကတိ ပြုပြီးသော အခါ ဤသုတ်ဖြင့် န္တကို (၎) ပြု၊ ၎ အနုဗန်ချေ, ဝခွင်း, ချေ, ကပ်၊ နိဂ္ဂဟိတဥူသုတ်ဖြင့် နိဂ္ဂဟိတ်လာ, ဝဂ္ဂန္တ(မ်)ပြု၊ ဋ္ဌာ၌ အာကို (ကွစာဒိ မဇ္ဈုတ္တရာနံ ကဲ့သို့သော သုတ်ဖြင့်) ရဿပြု၊ "ဘဂဝါ+မူလံ ဧတေသံတိ ဘဂဝမ္မူလကာ"၌ကား ဘဂဝန္တုပုဒ်ရင်းဖြစ်၍ န္တုကို ၎ပြုရခြင်း, သမာသ်အဆုံး၌ ကပစ္စည်းသက်ရခြင်းသာ ထူး၏၊ "ဘဂဝါ+ပဋိသရဏော ယေသံတိ ဘဂဝမ္ပဋိ သရဏာ" ၌လည်း နည်းတူ။

ဗလဝပိတိ–ဗလဝံပိတိ။ ။ "သဏှသုခုမဓမ္မံ ပစ္စဝေက္ခန္တသ ဗလဝပိတိ ဥပ္ပန္နာ=သိမ်မွေ့နူးညံ့သော တရားတော်ကို ဆင်ခြင်စဉ် အားရှိပါးရှိ ပိတိဖြစ် လာသည်"ဟူသော အဋ္ဌသာလိနီ၌ "ဗလဝတိ+ပိတိ ဗလဝပိတိ"ဟုပြု၊ ပုလ္လိင်ငဲ့လျှင် ဤပစ္စည်း ပျောက်၍ "ဗလဝန္တု+ပိတိ"ဟုဖြစ်၏၊ ဤသုတ်ဖြင့် န္တုကို ၎ပြုလျှင် (ဝခွင်းချေကပ်၍) "ဗလဝပိတိ"ဟုဖြစ်၏၊ ဘဂဝံမူလကာကဲ့သို့ နိဂ္ဂဟိတ်လာလျှင်

"ဗလဝံပီတိ"ဟုလည်း ဖြစ်၏၊ ဤ "ဗလဝံပီတိ"ပါဌ်ကို ရည်ရွယ်၍ မူလဋီကာ၌ "ဗလဝတာ ဥဏဝေဂေန ပဝတ္တတ္တာ၊ ပေ၊ ဗလဝံ" ဟု နိဂ္ဂဟီတန္တ ပုဒ်တစ်စိတ်ကို ခွဲ၍ ဖွင့်ပြသည်၊ တစ်နည်း, ဗလဝံသုဌု စာတီဝါ–တိသယေ" ဟူသော အဘိဓာန် အဗျယဝဂ်ကို လည်းကောင်း, ဗလဝံ (အားကြီးသော) အာယာသော– ဥပါယာသော" ဟု ဖွင့်သော သစ္စဝိဘင်္ဂ အဌကထာကို လည်းကောင်း ထောက်၍ "အလွန်အကဲ အနက်ဟော ဗလဝံနိပါတ်လည်း ရှိ၏" ဟု မှတ်ပါ၊ ထို့ကြောင့် နိဂ္ဂဟိတ် မချေလျှင် "ဗလဝံပီတိ" ချေလျှင် "ဗလဝပီတိ" ဟု ဖြစ်၏၊ "ဗလဝံပီတိ" ဟု ရှိရာ၌ သမာသ်လည်း သင့်, "ဗလဝံ+ပီတိ" ဟုဝါကျလည်းသင့်သည်။ [မဓုဋီကာနှင့် မဏိဒီပ တို့ အမျိုးမျိုး ကြံကြလေသေး၏။]

ဋပြုခြင်းထက် ချေလျှင် သာ၍ကောင်း။ ။ သုတ်၌ "နွန္တုကို ဋပြု" ဟု ဆို၏၊ ဋ်အနုဗန်ကျေလျှင် (အ)ကျန်နေ၍ ခွင်း ချေကပ်နေရသေး၏၊ ထို့ကြောင့် နွ–နွုကိုချေလျှင် ("လောပေါနွန္တူနံ"ဟု သုတ်တည်လျှင်) သာ၍ ရုပ်နေသန့်ရှင်း မည်၊ ဝန္တုစသည်တို့၏ တစ်စိတ်ဖြစ်သော နွုသာ ကျေသည်မဟုတ်, ဝန္တု ပစ္စည်းတစ်ခုလုံး ကျေသောနည်းလည်း ရှိသေး၏၊ သညာဝတံ– သညာရှိသူတို့၏၊ ဘဝေါ– ဖြစ်ရာဘဝတည်း၊ သညာဘဝေါ– ဝ၊ "သညာဝန္တု+ဘဝ" ဟု ပကတိ ပြုပြီးသည့်အခါ ဝန္တုကိုချေ၍ "သညာဘဝ" ဟု ဖြစ်ရသည်၊ "သညာဧတံ+ဘဝေါ– သညာဘဝေါတိ ဧတ္ထ ဝန္တုသဒ္ဒလောပေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော"– ပဋိစ္စ သမုပ္ပါဒ မူလဋီကာ။ [တစ်နည်း "သညာဧတ္ထ အတ္ထိတိ သညော, သညောစ+ သော ဘဝေါစာတိ သညဘဝေါ" ဟုလည်း ရှိ၏၊ "တဿဝါ (ထိုဝန္တုပစ္စည်း၏လည်း) အတ္ထေ အကာရံ ကတွာ သညဘဝေါတိပိ ပါဌော" – ၎င်း ဋီကာ။

ပစ္စည်းနှောင်းရာ၌လည်း ဋပြု။ ။ မဟန္တီ နောင် တရ ပစ္စည်းသက် (မဟန္တီ+ တရ) ကွစိပွစ္စယေသုတ်ဖြင့် ပုလ္လိင်ငဲ့ (ဤ) ပျောက်၍ (မဟန္တ+တရ)၊ ဤသုတ်ဖြင့် နွကို ဋပြု (မဟန္တရ) ဒွေးဘော်လာ (မဟတ္တရ)၊ နဒါဒိတော ဝိသုတ်ဖြင့် ဝီ (ဤ) ပစ္စည်းသက်လျှင် "မဟတ္တရီ– မိန်းမကြီး" ဟု ဖြစ်၏၊ "မဟန္တာနံ+ဘာဝေါ" မဟတ္တံ၌လည်း "မဟန္တတ္တ"ဟု ဖြစ်သင့်လျက် နွကို ဋပြုသည်၊ ရတ္တညူနံ–ညဉ့်အပိုင်းအခြားကို သိသော ထေရ်တို့၏၊ မဟတ္တံ– များကုန်သည်၏ အဖြစ်တည်း၊ ရတ္တညုမဟတ္တံ–ဖြစ်၊ နိတ္ထရန္တာနံ– ကံမှ ထွက်မြောက်သူတို့၏+ ဧတံ–ဥစ္စာဖြစ်သော အကျင့်တည်း၊ နေတ္ထာရံ–ကျင့်၊ နိတ္ထရန္တာနံ– နောင် ဣဒံ အနက်၌ ဏ ပစ္စည်းသက်– ဝိဘတ်ဏ် အနုဗန်ချေ, ဧဝုဒ္ဓိပြု, အာဒီဃလည်းပြု (နေတ္ထာရန္တ+အ)၊ ဤသုတ်ဖြင့် ပစ္စည်းနှောင်းရာ၌ နွကို ဋပြု၊ ရ၏ အနှင့်တကွ ရှေ့ (အ) ၂ လုံးချေ၊ "နေတ္ထာရ" ဟု ဖြစ်၏။

၅၈။ အ။ ။ ဥတ္တရပဒေ–ကြောင့်၊ နွန္တူနံ–တို့၏၊ အ–(အ)ပြု၊ ဂုဏဝန္တ ပတိဌော–ဂုဏ်ရှိသူဟူသော တည်ရာရှိသည်၊ အသို့ဖြစ်၏၊ ဂုဏဝန္တော+ပတိဌာ ယဿ (မမ) တိ ဂုဏဝန္တပတိဌော၊ ဂုဏဝန္တု+ပတိဌော" ဟု ပြုပြီးသောအခါ

ဤသုတ်ဖြင့် န္တုဏ် ဥကို (အ) ပြုခြင်းသာ ထူးဏ်၊ အကြွင်းမှာ "ဘဂဝံ ပတိဌာ" ကို မှီးပါ၊ [န္တန္တုကို (အ) ပြုဆိုသော်လည်း န္တ၏ အကို (အ) ထပ်ပြုသဖြင့် အကျိုးမရှိသောကြောင့် ပုံစံမပြပြီ။]

၆၃။ **လ္တုပိတာဒီန-မာရငရင်။** ။ ဥတ္တရပဒေကြောင့်၊ လ္တုပိတာဒီနံ-လ္တုပစ္စယန္တသဒ္ဒါ, ပိတု အစရှိသော သဒ္ဒါတို့၏၊ (အဆုံးသရတို့၏၊) အာရငရင်၊ အာရင်အပြု, အရင်အပြုတို့သည်၊ ဟောတိ ဝါ။ [ကစ္စည်း၌ "သတ္ထု ကတ္တု ဘတ္တု" စသည်ကို လ္တုပစ္စယန္တဟု ဆိုသည်၊] "သတ္ထုနော-ဘုရားကို+ ဒဿနံ- ဖူးမြင်ရခြင်း" ဟူသော အနက်၌ ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ် စပ်၍ "သတ္ထု+ဒဿန" ဟု ပကတိဖြစ်၏၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဥကိုအာရင် (င် အနုဗန်ချေ) ပြုလျှင် "သတ္ထာရ ဒဿနံ" ဟု ဖြစ်၏၊ "ကတ္တာရ နိဒ္ဒေသော (ကတ္တု+နိဒ္ဒေသော)- ကတ္တားကို ညွှန်ပြသော သဒ္ဒါ" လည်း နည်းတူ၊ ဝါ- သဒ္ဒါကြောင့် "သတ္ထုဒဿနံ" စသည်လည်းဖြစ်၏၊ "မာတာစ+ ပိတာစ" အနက်၌ ဒွန်တွဲ၍ "မာတု+ပိတု" ဟု ပကတိဖြစ်၏၊ ဤသုတ်ဖြင့် မာတု၏ ဥကို အရင်ပြု, ယော သက်၍ "မာတရ ပိတရော" ပြီး၏၊ ဝါကြောင့် "မာတာပိတရော" ဟု နောက်သုတ်ဖြင့် စီရင်လတ္တံ့၊ "မာတာပိတူဟိ+ သံဝဒ္ဓေါ, မာတာပိတရသံဝဒ္ဓေါ- မိဘတို့ဖြင့် ကြီးပွားခဲ့ရသူ" ၌ ပိတရပုဒ် ပြီးပုံလည်း ဤနည်းပင်၊ "နဲ+ မာတာပိတရ သံဝဒ္ဓေါ, အမာတာပိတရ သံဝဒ္ဓေါ- မိဘတို့ဖြင့် ကြီးပွားခဲ့ရသူ မဟုတ်။

၆၄။ **ဝိဇ္ဇာ ယောနိသမ္ဗန္ဓီန မာ တတြ စတ္ထေ။** ။ စတ္ထေ-စတ္ထ (ဒွန်) သမာသ်၌၊ ဝိဇ္ဇာယောနိ သမ္ဗန္ဓီနံ- အတတ်ပညာအားဖြင့် ဆက်သွယ်ခြင်း ရှိသော ဆရာတပည့်ဟော သဒ္ဒါ, အမျိုးအားဖြင့် ဆက်သွယ်ခြင်းဟူသော သဒ္ဒါဖြစ်ကုန်သော၊ လ္တုပိတာဒီနံ-တို့၏၊ တတြ-ထိုဝိဇ္ဇာ သမ္ဗန္ဓီသဒ္ဒါ, ယောနိသမ္ဗန္ဓီ သဒ္ဒါနှောင်းရာ၌၊ အာ-အာ-ပြု၊ ဟောတာ စ-ဟုံး ပူဇော်သူလည်း၊ ပေါတာစ- ယဇ်ပူဇော်သူ လည်း" ဟူသော အနက်၌ ဒွန်သမာသ်ပြု၍ "ဟောတု ပေါတု" ဟု ပကတိဖြစ်၊ ဟောတု ဟူသော ဝိဇ္ဇာသမ္ဗန္ဓီ လ္တုပစ္စယန္တသဒ္ဒါ၏ ဥကို ဤသုတ်ဖြင့် အာပြု(ဟောတာပေါတု)၊ ယောသက်၍ "ဟောတာပေါတာရော" ဟု ဖြစ်၏၊ "မာတုပိတု" ဟု ပကတိ ဖြစ်သည့်အခါ ဤသုတ်ဖြင့် ယောနိသမ္ဗန္ဓီ လ္တုပစ္စယန္တ မာတု၏ ဥကို အာပြု၊ "မာတာပိတု" စသည် စီရင်၊ "တတြ" ဟု ဆိုသောကြောင့် ဝိဇ္ဇာယောနိ သမ္ဗန္ဓီလ္တုပိတာဒိ မနှောင်းလျှင် "ပိတာစ ပိတာမဟောစ ပိတုပိတာ မဟာ- အဖ အဘိုးတို့" ဟု ဖြစ်၏၊ ဤ၌ "ပိတာမဟ"-ကားလ္တုပိတာဒိ မဟုတ်၊ လ္တုပိတာဒိ နှောင်းသော်လည်း စတ္ထ(ဒွန်) သမာသ်မဟုတ်လျှင် "မာတုယာ+ဘာတာ- မာတုဘာတာ- အမိ၏ မောင်"ဟု မာတာ၌ ဥကို အာမပြုရ၊ ဝိဇ္ဇာ ယောနိ သဗ္ဗန္ဓ မဟုတ်ပြန်လည်း "ဒါတာရောစ-ပေးလူတတ်သူတို့လည်း +ဘတ္တာရောစ- အရှင်တို့လည်း၊ ဒါတုဘတ္တာရော- တို့" ဟု ဒါတု၌ အာမပြုရ။

၆၅။ **ပုတ္တေ။** ။ ပုတ္တသဒ္ဒါ နှောင်းရာ၌ စတ္ထသမာသ်ဝယ် ဝိဇ္ဇာယောနိ သမ္ဗန္ဓီဖြစ်သော လ္တုပိတာဒိတို့၏ အဆုံးသရကို အာပြု၊ ပိတာစ+ ပုတ္တောစ, ပိတာပုတ္တာ- အဖသားတို့၊ မာတာပုတ္တာ- အမိသားတို့၊ ကစ္စည်းကျမ်း၌ကား ဤသုတ်မျိုးမရှိသောကြောင့် "သတ္ထာရဒဿနံ" စသည်ကို အညေသွာရတ္တံ၌ အာရတ္တံဟူသော ဘာဝနိဒ္ဒေသဖြင့် အာရပြုကြရသည်။ [မာတာမဟော-စသည်၌ကား တဒ္ဓိတ်၊ "မာတာပိတူသွာမဟော" သုတ်ဖြင့် မာတုအနက်ကို အာမဟပစ္စည်းသက်၍ ပြီး၏၊ မာတု-အမိ၏+ပိတာ, မာတာမဟော-အမိ၏ အဖ၊ ဝါ-အဘိုး၊ မာတာမဟီ-အမိ၏ အမိ (အဘွား)၊ ပိတာမဟော- အဖ၏ အဖ (အဘိုး)၊ ပိတာမဟီ-အဘွား။]

၇၁။ **သညာယ မုဒေါ-ဒကဿ။** ။ အမည်ကို ဟောရာ၌ နောက်ပုဒ် နှောင်းရာဝယ် ဥဒကကို ဥဒပြု၊ ဥဒကံ+ဓာတိ (ဆောင်၏) အသို့ံတိ ဥဒဓိ-ရေကို ဆောင်ရာဖြစ်သော သမုဒ္ဒရာ၊ ဥဒက သဒ္ဒူပပဒ့ ဓာဓာတ်နောင် အဓိကရဏ သာဓနဉ် ဣပစ္စည်းသက်၊ ဥဒကံနှင့် ဓိကို ဒုတိယာ တပ္ပုရိသ်တွဲ၊ "ဥဒက+ဓိ" ဟု ပကတိဖြစ်၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဥဒကကို ဥဒပြု၊ ဥဒကံ+ပိယုတေ အသို့ံတိ ဥဒပါနံ-(ရေကိုသောက်အပ်ရာ) ရေတွင်း၊ ဤ၌လည်း အဓိကရဏအနက်၌ ပါဓာတ် နောင်အနပစ္စည်း (ယုပစ္စည်း) သက်ရုံသာ ထူး၏၊ "အသို့ံ"ဟု ပြထားသော်လည်း ဗဟုဗ္ဗီဟိ မဟုတ်၊ အဓိကရဏသာဓနကိုပြခြင်း ဖြစ်သည်၊ နောက်သုတ်၌ ဝိကပ်ဟု ဆိုသောကြောင့် ဤသုတ်၌ နီစ္စဝိဓိမှတ်ပါ။

၇၂။ **ကုမ္ဘာဒီသုဝါ။** ။ ကုမ္ဘစသည် နှောင်းရာ၌ ဥဒကကို ဝိကပ်ဥဒပြု၊ "ဥဒကဿ-၏၊ ကုမ္ဘော-အိုးတည်း" ဟူသော အနက်၌ သမာသ်စပ်၍ "ဥဒက ကုမ္ဘော" ဟု ဖြစ်၏၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဥဒကကို ဥဒပြုလျှင် "ဥဒကုမ္ဘော" ဟု ဖြစ်၏၊ ဥဒပတ္တော, ဥဒကပတ္တော-ရေခွက်၊ ဥဒဗိန္ဓု, ဥဒကဗိန္ဓု၊ ဝိဘတ် နှောင်းရာ၌လည်း သမာသ်၏ နောက်ပုဒ်ဖြစ်သော ဥဒကကို ဥဒပြု၊ "ဗဟုကာ နာဂဝိတ္တောဒါ"-တိံသ, ကိံဆန္ဒဇာတ်၊ နဂေါနံ ဝိတ္တသခ်ါတံ ဥဒကံ ဧတေသူတိ နာဂဝိတ္တောဒါ-ဆင်တို့၏ ဥစ္စာဟု ဆိုအပ်သော ရေရှိသော မြစ်တို့၊ ဤ၌ "နာဂဝိတ္တောဒကာ" ဟု ဖြစ်သင့်လျက် ဤသုတ်ဖြင့် ဥဒကကို ဥဒပြုသည်၊ တပေါ+ဥဒကံ ဧတ္ထာတိ တပေါဒါ ပူသော ရေရှိသောမြစ်" လည်းနည်းတူ၊ "ယတော, ယံ အာဝုသော တပေါဒါ သန္ဒတိ" - စတုတ္ထပါရာဇိကာ၊ ဝနတော- ထိုထိုတောမှ+ဥဒကာနိ-ရေတို့တည်း၊ ဝနတောဒါ-တို့" တောပစ္စည်းမကျေ၊ တစ်နည်း- "ဝနတော+ဥဒါ" ဟု ဝါကျလည်းသင့်၏၊ "ပါဋိယံ ဟိ ကေဝလော ဥဒသဒ္ဒေါန ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော-သမာသ်မဟုတ်သော ဥဒသဒ္ဒါသက်သက်ကို ပါဋိ၌ မတွေ့အပ်" ဟု သဒ္ဒနီတိ ဆိုသော်လည်း "အမက္ခိတော ဥဒေန" ဟူသော မဟာ ပဒါနသုတ်၌ ရှိ၏၊ "ဥဒေနာတိ ဥဒကေန" ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်သည်။

၇၃။ **သောတာ-ဒီသူ-လောပေါ်။** ။ [သောတာဒီသု+ဥ+လောပေါ်] သောတ် စသည်တို့ကြောင့် ဥဒ၏ ဥသရကို ချေ၊ ဥဒကဿ+သောတော, ဒက သောတော-ရေ၏ စီးရာအပေါက်, ရေပေါက်, ရေပြွန်, ကျင်ငယ်ချောင်း၊ ဥဒကေ+ရက္ခသော, ဒကရက္ခသော-ရေ၌ ရက္ခိုသ်, ရေသရဲ၊ ဝိဘတ် နှောင်းရာ၌ လည်း ဥကို ချေ၍ "ဒက်ဒကာသယာ ပဝိသန္တိ" (ခန္ဓသံယုတ် ခဇနိယဝဂ်) ၌ ဒက်(ရေသို့) ဟု ဖြစ်၏၊ "ဥဒက်+အာသယော ယေသံတိ ဒကာသယာ" ကား အာသယပုဒ်ကြောင့် ဥကို ချေသည်၊ ဒကာသယာ- ရေဟူသော နေရာရှိသော သတ္တဝါတို့၊ "ဒကဿ မဇ္ဈေ ဇလတေ ဃတာသနော- (ဇက, ဃတာသနဇာတ်)၊ "ဒကေအဂ္ဂိ နံ သဏ္ဌာတိ" (ဥပါလိတ္ထေရာပဒါန်)၊ ဤပုံစံများကို ထောက်လျှင် ဝိဘတ်နှောင်းရာ၌ ဥချေဟု ဆိုခြင်းထက် ဥဒက၏ ပရိယာယ်ဖြစ်သော "ဒက" ပုဒ်ရင်းလည်း ရှိ၏ဟု ကြံခြင်းက သာ၍ ရှင်းလင်းပေသည်၊ ထို့ကြောင့် ဘာသာဋီကာ၌လည်း "ဥဒဿဒ္ဒါပျူ- ဒကပရိယာယော" ဟု ဆိုသတတ်။

၇၈။ **သဟဿ သော-ညတ္ထေ။** ။ အညတ္ထေ (ဗဟုဗ္ဗီဟိ) သမာသ်၌ နောက်ပုဒ်ကြောင့် သဟကို ဝိကပ်သပြု၊ သဟ+ပုတ္တေန ယော ဝတ္တတေတိ သပုတ္တော- သားနှင့်တကွဖြစ်သူ၊ သဟပုတ္တောဝါ၊ [သဟ+ပုတ္တဒါရေဟိ ယော ဝတ္တတေတိ သပုတ္တဒါရော၊] အညတ္ထသမာသ်မဟုတ်လျှင် "သဟကတ္တာ-အတ္ထပြု၍" စသည်ဖြစ်၏။

၇၉။ **သညာယံ။** ။ နာမည်ကို ဟောရာ၌ သဟကို အမြဲသပြု၊ သဟ+အဿတ္ထေန ဝတ္တတိတိ သာဿတ္ထံ (အသို့နိုနက္ခတ်နှင့်တကွ ဖြစ်သောကြောင့်) သာသ်တ္ထမည်သော နက္ခတ်စက်ဝန်း၊ သ်ပလာသ်-ပေါက်ပင်နှင့် တကွဖြစ်သော ကြောင့် သပလာသမည်သောကုန်း၊ ဝါ-ပေါက်ပင်ကုန်း။

၈၀။ **အပစ္ဆက္ကေ။** ။ အပစ္ဆက္ကေ-မျက်မြင်မဟုတ် မှန်းဆ၍ သိအပ်သော အရာ၌၊ ဥတ္တရပဒေ-နောက်ပုဒ် နှောင်းလသော်၊ သဟဿ-ကို၊ သော- သပြု၊ သက္ခိ-မီးနှင့်တကွ ဖြစ်သော၊ ကပေါတော-ခို။ [အခြားနေရာ၌ ခိုလည်းကျ, မီးလည်း ပါဖူးသည်ကို မြင်ရ၍ ယခုလို ခိုကျရာဝယ် မီးမမြင်ရဘဲလျက် မှန်းဆ၍ ပြောသော် ပြယုဂ်တည်း၊ [သပိသာစာ- တဇ္ဇေနှင့်တကွ ဖြစ်သော၊ ဝါ- တဇ္ဇေ ပါလာသော၊ ဝါတမဏ္ဍလိကာ-လေပွေ၊ လေပွေလာလျှင် တစ္ဆေပါသည်ဟု ထင်မှတ် ရာ၌ ထုတ်အံ့ပ်သော ပြယုဂ်တည်း။

၈၁။ **အကာလေ သကတ္ထေ။** ။ အကာလေ- ကာလဟောသဒ္ဒါ မနှောင်း သော၊ သကတ္ထေ-မိမိအနက်ပြဋ္ဌာန်းရာ၌၊ ဥတ္တရပဒေ-သော်၊ သဟဿသော ဟောတိ၊ သမ္ဗန္ဓံ-ပြည့်စုံသော၊ ဗြဟ္မံ-ဗြဟ္မာအထည်ကိုယ်တည်း၊ သဗြဟ္မံ-ကိုယ်၊ [သမ္ဗန္ဓံသည် သဟ၏ပရိယာယ်၊ "သဟ+ဗြဟ္မံ" ဟု ဆိုလိုသည်၊] စက္ကေန+

ဧကကာလံ, သစက္ကံ-စက်လက်နက်နှင့် တစ်ပြိုင်နက်၊ (နိဓေဟိ-ထားလော့၊) သခုရံ-လှည်းဦးနှင့် တစ်ပြိုင်နက်၊ ပါဇေဟိ-မောင်းနှင်လော၊ ["သဟ နိမိတ္တံ၊ ကရောတိတိ သ နိမိတ္တံ (နိမိတ်နှင့်တကွ) ကရောတိ၊ အသုဘံ ပါသာဏာဒိ နိမိတ္တေန သဟ ကရောတိ ဝဝတ္တပေတိ၊ ပေ၊ သမာနကာလတာ ဒိပကေနဟိ သဟသဒ္ဒေန အယံ သမာသော၊ ယထာ-သ စက္ကံ နိဓေဟိ" ဝိသုဒ္ဓိတ်မဂ်-အသုဘ နိဒ္ဒေသဋီကာ၊] အခါကာလဟော သဒ္ဒါနှောင်းလျှင်ကား (သ) မပြုရ၊ ပုဗ္ဗဏ္ဍေန+ သဟိတံ သဟပုဗ္ဗဏ္ဍံ-နံနက်ပိုင်းနှင့်တကွ၊ သဟာ- ပရဏ္ဍံ- ညနေပိုင်းနှင့်တကွ။

၈၂။ ဂန္ဓ- န္ဓာ- ဓိကျေ။ ။ ဥတ္တရပဒေ- သော်၊ ဂန္ဓန္ဓာဓိကျေ-ကျမ်းဂန်၏ အဆုံး, လွန်ကဲသည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်၌၊ ဝတ္တမာနသ-သော၊ သဟသ-ကို၊ သော-သပြု၊ သကလံ-ကလာပ်ကျမ်းနှင့်တကွ၊ ဝါ-ကလာပ်ကျမ်းဆုံးအောင်၊ ဇောတိံ-နက္ခတ်ကျမ်းကို၊ အဓိတေ-သင်၏၊ သမုဟုတ္တံ-မုဟုတ်ကျမ်းနှင့်တကွ၊ ဝါ-မုဟုတ်ကျမ်းဆုံးအောင်၊ ဇောတိံအဓိတေ၊ သဒေါဏာ-တစ်စိတ်အပိုရှိသော၊ ခါရိ-တစ်တို့၊ သမာသကော-တစ်ပဲ အပိုရှိသော၊ ကဟာပဏော-တစ်ကျပ်။ [ကလန္တံ-သကလံ၊ မုဟုတ္တန္တံ-သမုဟုတ္တံ၊ အဓိကော+ဒေါဏော ယသာတိ သဒ္ဒေါဏာ၊ အဓိကော+မာသကော ယသာတိ သမာသကော။]

၈၃။ သမာနသ ပက္ခာဒီသု ဝါ။ ။ ပက္ခာဒီသု-ပက္ခ အစရှိသော နောက်ပုဒ်နှောင်းကုန်လသော်၊ သမာနသ-သမာနသဒ္ဒါကို၊ သောဝါ-ဝိကပ်သပြု၊ သမာနော ပက္ခော ယသာတိ သပက္ခော-တူသောအသင်းအပင်း(ဘက်သား) ရှိသူ၊ သမာနဇောတိ (နက္ခတ္တံ) အသာတိ သဇောတိ-တူသော နက္ခတ်ရှိသော မစင်ကြယ်ခြင်း။ ["ဇောတိ, ဇနပဒ, ရတ္တိ, ပတ္တိနိ, ပတ္တိ, နာဘိ, ဗန္ဓု, ဗြဟ္ဟစာရိ, နာမ, ဂေါတ္တ, ရူပ, ဌာန, ဝဏ္ဏ, ဝယော, ဝစန, ဓမ္မ, ဇောတိယ, ဃစ္စ" တို့ကား ပက္ခာဒိ အာကတိဂိုဏ်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် "သမာနသိလော-တူသော သိလရှိသူ" ဟူရာ၌ ပက္ခာဒိ မဟုတ်သောကြောင့် (သ) မပြုရ။]

သပတ္တိ စသည်။ ။ သမာနော ပတိ ဧတိသာတိ သပတ္တိနိ, သပတ္တိ (ဣနိ-ဤပစ္စည်းသက်,တဒွေးဘော်လာ) တူသောလင်ရှိသော မိန်းမ၊ ဗြဟ္ဟံ စရတိတိ ဗြဟ္ဟစာရိ-မြတ်သော အကျင့်ကို ကျင့်သူ၊ သမာနော+ဗြဟ္ဟစာရိ သဗြဟ္ဟစာရိ။ [တစ်နည်း - "သမာနံဗြဟ္ဟံစရတိတိ သ ဗြဟ္ဟစာရိ" ဟုလည်း ထောမနိဓိပြု၏၊] ဗြဟ္ဟဒတ္တသနာမကာ- ဗြဟ္ဟဒတ်ဟူသော တူသောနာမည်ရှိကုန်၏၊ ဣန္ဒသ ဂေါတ္တံ- သိကြားနှင့်တူသော အရွယ်ရှိသော၊ တံ-ထိုသူကို၊ ကခံတိ- လိုလား၏၊] [သာဒိစ္စဗန္ဓု- နေမင်း၏ အဆွေနှင့်တူသော ဆွေမျိုးရှိတော်မူသော ဘုရား၊] ဟရိသဝဏ္ဏော-ရွှေအဆင်းနှင့်တူသော အဆင်းရှိသူ၊ သဒွေးဘော်လာ။ [သိဂိနိက္ခ သဝဏ္ဏော- သိဂံနိက်ရွှေနှင့်တူသော အဆင်းရှိတော်မူသော ဘုရား။]

သဝယော စသည်။ ။ သဝယော–တူသော အရွယ်ရှိသူ။ ["သမ္မာဘိ ဝယသာဘိလာပေါဧသ" ဟူသော သာမညဖလသုတ္တဋ္ဌကထာ၌ကား "ဝယသာ+ သမာနော, ဝယသော–အရွယ်အားဖြင့် တူသူ" ဟု ကြံ၍ "သမာနသ" ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ဝိဘတ်နှောင်းရာ၌သာ သမာနကို သပြု–ဟု ကြံ။ တစ်နည်း, "သံ+ဝယ" ဟု ဖြစ်ပြီးမှ ပုဒ်ကို ရှေ့နောက်ပြန်၍ "ဝယ+သ" ဖြစ်သည်ဟု ကြံ၍ ရာဇဒန္တာဒိဂိုဏ်း သွင်းပါ။]

သဇာတိယော စသည်။ ။ သဇာတိယော– တူသော အပြားရှိသူ (ဇာတိယ ပစ္စည်းဟူ၏၊) သမာနာနံ+ ဃစ္စာ, သဃစ္စာ–တူသူတို့ကို သတ်ခြင်း၊ "သဇာ တီတိ ဧတ္ထ သကာရော သမာနတ္ထောတိ ဒဿေတုံ သမာနဇာတိကာနံတိ ဝုတ္တံ" ဟု ဖွင့်သော ရူပကဏ္ဍ အနုဋ္ဌိကာအလို (သ)ပုဒ်သည်ပင် သမာန. အနက်ဟောဟု ကြံသင့်၏၊ "ယတ္ထ မာတာစ ဓီတာစ, သဘရိယာ မယံ အဟုံ" ဟူသော ဥပ္ပလ– ဝဏ္ဏာ ထေရိကာဂါထာ၌ ဘရိယာပုဒ်ကို ဤပက္ခာဒိ၌ သွင်း၊ "သ ဘရိယာ"–တူသော မယားတို့သည်၊ အဟုံ– ဖြစ်ရကုန်ပြီ။

၈၄။ **ဥဒရေ ဣယေ။** ။ ဣယေ–ဣယ ပစ္စည်းနောက်ရှိသော၊ ဥဒရေ– ဥဒရသဒ္ဒါနှောင်းလသော်။ သမာနသ သော ဝါ ဟောတိ၊ သမာနံ– တူသော+ ဥဒရံ– အမိဝမ်းတည်း၊ သမာနောဒရံ– ဝမ်း၊ [ဤအခိုက်၌ (သ) မပြုရသေး၊] "သမာနောဒရေ–တူသောအမိဝမ်း၌+သယိတေ– ကိန်းရသူတည်း" ဟူသော ဝါကျအနက်၌ သယိတ အနက်ဝယ် တဒ္ဓိတ် ဣယပစ္စည်းသက်, (သမာနောဒရိယ) ဤသုတ်ဖြင့် သပြု၊ "သောဒရိယော– တူသော အမိဝမ်းရှိသူ, ညီအစ်ကိုအရင်း ဣပစ္စည်းမနှောင်းလျှင်ကား "သမာနံ+ဥဒရံ ယဿာတိ သမာနောဒရော၊ သမာနောဒရသ+ ဘာဝေါ– သမာနောဒရတာ" ဟု သ မပြုရ။ [သောဒရိယော သဂဗ္ဘောစ, သောဒရော သဟဇော ပျထ" –အဘိဓာန်။]

၈၉။ **တံ မ , မညတြ။** ။ အညတြ– ရီ, ရိက္ခ, ကပစ္စည်းတို့မှ တစ်ပါးသော နောက်ပုဒ်နှောင်းလသော်၊ ဧကသ္မိံ– ဧကဝုစ်၌ (ဖြစ်ကုန် သော)၊ တုမှမှာနံ– တုမှ အမှ သဒ္ဒါတို့၏၊ တံမံ– အစဉ်အတိုင်း တံပြု, မံပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ၊ တွံ+ ဒီပေါ ဧတေသံတိ တံ ဒီပါ– သင်ဟူသော မှိခိုရာ ကိုင်းကျွန်း သဖွယ် ရှိသူတို့။ [ဧကသ္မိံ ဟူရာ၌ "တွံ" ဟု ဧကဝုစ် ဖြစ်ရမည်၊ တုမှေ စသည်ဖြင့် ဗဟုဝုစ်မဖြစ်ရ– ဟူလို၊ သမာသ် ပြီးသည့်အခါ၌မူ ဧကဝုစ် ဗဟုဝုစ် ရှိနိုင်သည်၊] အဟံ+ ဒီပေါ ဧတေသံတိ မံဒီပါ၊ တွံ+သရဏံ, တွံ+ လေဏော, တွံ+ တာဏံ ဧတေသံတိ တွံ သရဏာ– သင်ဟူသော. ကိုးကွယ်ရာ ရှိသူတို့၊ တံ လေဏာ, သင်ဟူသော ပုန်းအောင်းရာ ရှိသူတို့၊ တံ တာဏာ– သင်ဟူသော စောင့်ရှောက်သူရှိသူတို့၊ မံသရဏာ, မံလေဏာ, မံတာဏာတို့လည်းနည်းတူ၊ တုမှေန– တုမှ သဒ္ဒါနှင့်၊ ယောဂေါ– ယှဉ်ခြင်းတည်း၊ တယျောဂေါ–ခြင်း၊ "တံ+ယောဂ" ၌ နိဂ္ဂဟိတ်ချေ၊ ဒွေးဘော်လာ၊ မယျောဂေါ– အမှသဒ္ဒါနှင့် ယှဉ်ခြင်း၊ မမ+ ဂုရဝေါ= မဂ္ဂရူ– ငါ့ဆရာတို့၊ ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗောတိ ဥဒ္ဒေသိကော၊ အဟံ+ ဥဒ္ဒေသိကော ယဿာတိ မမုဒ္ဒေသိကော= ငါဟူသော ညွှန်ပြထိုက်သူရှိသော ရဟန်းအပေါင်း၊ "မံ" ၌ နိဂ္ဂဟိတ်ကို (မ်)ပြု။

သမာသ်ဘာသာ ဋီကာ

ပြီးပြီ

တဒ္ဓိတ်ဘာသာ ဦးကာ
အချီနိဒါန်း

အနုသန္ဓေ။ ။နာမ်ပုဒ်အချင်းချင်း ချုံးချဉ်းစပ်ဟပ်ရာ ဖြစ်သော သမာသ်နာမ်ကို ပြုပြီး၍ နာမ်ပုဒ်နှင့် ပစ္စည်းကို တစ်စပ်တည်း စပ်ဟပ်ရာ ဖြစ်သော တဒ္ဓိတ်နာမ်ကို ပြခြင်းသည် ရှေ့နောက် အစီအစဉ် အဆင်ပြေလှသဖြင့် (အလင်္ကာနည်းအလို "ဩစိတျဂုဏ်" ရောက်သောကြောင့်) သမာသကဏ္ဍ၏ အခြားမဲ့၌ တဒ္ဓိတကဏ္ဍကို သက္ကတဗျာကရဏ်းတို့ ပြကြသည်အားလျော်စွာ အရှင် ကစ္စည်းဆရာလည်း ထုံးစဉ်လာ နည်းကျအောင် သမာသကဏ္ဍ၏ အခြားမဲ့၌ တဒ္ဓိတကဏ္ဍကို ဆက်လက် ပြတော်မူလိုရကား "ဝါဏပစ္ဆေ" စသော သုတ်ကို မိန့်တော်မူသတည်း။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် အရကောက်။ ။ တေသံ+ ဟိတော– တဒ္ဓိတော၊ တေသံ– ထိုနာမ်တို့၏၊ ဟိတော– စီးပွားတည်း၊ တဒ္ဓိတော– ထိုနာမ်တို့ စီးပွား။ ဤဝိဂြိုဟ်အရ "ဏ" စသော ပစ္စည်းများသည် တဒ္ဓိတမည်၏၊ ချဲ့ဦးအံ့– တဒ္ဓိတကို "တ+ဟိတ" ဟုပုဒ်ခွဲ၊ တေသံ+ဟိတော– တဒ္ဓိတော" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၊ "ယတသဒ္ဒါ, ရှေ့ရှိရာဝယ်, နောက်မှာ ဒွေးဘော်, လာသော်လည်းရှိ, မလာဘိမူ, ယတ၏ နောက်, ဗိန္ဒုရောက်" နှင့်အညီ နိဂ္ဂဟိတဥဖြင့် တ– နောက် နိဂ္ဂဟိတ်လာ (တံ + ဟိတ) ဒေါဓသစ္ဆ စဖြင့် ဟကို ဓပြု၊ မဒါသရေဆ္ဆ မဒါယောဂဝိဘာဂဖြင့် နိဂ္ဂဟိတ်ကို (ဒ်) ပြု၍ "တဒ္ဓိတ" ဟု ပြီး၏၊ ပုလ္လိင်နပုလ္လိင် ၂မျိုးရှိသောကြောင့် "တဒ္ဓိတော–တဒ္ဓိတံ" ဟု သင့်သလို သုံးစွဲထားသည်ကို ကျမ်းဂန်တို့၌ တွေ့နိုင်သည်။ ["သမာသောစ တဒ္ဓိတောစ, ဝါကျတ္ထေသု ဝိသေသကာ" (ပုလ္လိင်သုံးပုံ) "ဏာဒျော တဒ္ဓိတံနာမ" နပုလ္လိင်သုံးပုံ။]

နာမ်အပြား ။ ။ နာမ်ဝိဘတ် သက်ရာဖြစ်၍ နာမ်အခန်း၌ ပါဝင်ရသော ပုဒ်အားလုံးကို "ထိုနာမ်" ဟု ညွှန်ပြသည်၊ ထို့ကြောင့် ဓာတ်ပစ္စည်း ခွဲ၍မရသော တိဿဒတ္တစသော ရဋ္ဌိနာမ်, ဓာတ်ပစ္စည်းခွဲ၍ ရကောင်းသော (ပုရဓာတ်+ ဏ္ဍသပစ္စည်းဟု ခွဲ၍ရကောင်းသော) ပုရိသ စသော ကိတ်နာမ်, ရာဇပုတ္တစသော သမာသ်နာမ်, ဒဏ္ဍီ စသော တဒ္ဓိတ်နာမ်နှင့် အချို့နိပါတ်များပင် ထိုနာမ်အရ၌ ပါဝင်ကြရသည်။ [တိဿတ္တံ– တိဿမည်သူ၏ အဖြစ် (တ္တပစ္စည်း သက်ပုံ)၊ ပေါရိသံ–ယောကျ်ားတစ်ရပ် ပမာဏရှိသော အရာဝတ္ထု၊ ဝါ– တစ်ရပ်, တစ်သူ, လက်ခုပ်တစ်ဖောင် (ဏ ပစ္စည်း)၊ ရာဇပုတ္တကော– မင်းသားတို့၏ အပေါင်း (ကဏ်ပစ္စည်း) ဒဏ္ဍီတ္တံ– တုတ်ရှိသူ၏ အဖြစ်၊ ဥပရိမော– အထက်၌ ဖြစ်သည်၊ (ဥပရိနိပါတ်နောင် ဏ္ဍမပစ္စည်း)၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် နာမ်ဝိဘတ်သက် ရသော ပုဒ်များနောင် တဒ္ဓိတ် ပစ္စည်းသက်ရသည်။

နာမ်တို့၏ စီးပွားဖြစ်ပုံ။ ။ အနက်ဟူသမျှသည် သဒ္ဒါတို့၏ စီးပွား တည်း၊ အနက်များများ ဟောနိုင်လေ သဒ္ဒါမှာ စီးပွားတိုးလေဖြစ်၏၊ ပုရိသသဒ္ဒါသည် (တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်း မသက်ခင်က) ယောကျ်ားဟူသော အနက်ကိုသာ ဟောနိုင်သော်လည်း "ပုရိသော ပမာဏံ အဿ" ဟူသော ဝိဂြိုဟ်နက်၌ ဏ ပစ္စည်းနှင့် တွဲဖက်ရသည့်အခါ "ပေါရိသံ" ဖြစ်၍ "ယောကျ်ား တစ်ရပ်လောက် အတိုင်းအရှည်ရှိသော အရာဝတ္ထု" "တစ်ရပ်, တစ်သူ, လက်ခုပ်တစ်ဖောင် ရှိသောရေ" စသည်တို့ကို ဟောသဖြင့် ပုရိသော ဟူသော နာမ်ပုဒ်မှာ အနက်တည်းဟူသော စီးပွားတိုးတက်လာလေသည်၊ ထိုအနက်စီးပွားကို အကြောင်းပြု၍ "ဏ" စသော သဒ္ဒါလည်း ကာရကဏ္ဍပစာရအားဖြင့် ပါဠိလို ဟိတ, မြန်မာလို "နာမ်တို့၏ + စီးပွား" ဟု ဆိုရသည်။ ["တေသံ ပဗ္ဗတ္တာနံ နာမာဒီနံ အတ္ထန္တရ ပကာသနေနဟိတောတဒ္ဓိတော= အနက် တစ်မျိုးကို တိုး၍ ပြနိုင်သောကြောင့် ထိုရှေ့ဆိုအပ်ပြီးသော နာမ်စသည်တို့၏ စီးပွားဖြစ်သော ပစ္စည်းသည် တဒ္ဓိတ်မည်၏" – သာရသွတဋီကာ။]

ကေဝုစ်ချဖြင်းနှင့် တဒ္ဓိတ နာမည်။ ။ တဒ္ဓိတ အမည်ရသော ပစ္စည်း တို့သည် ဏ– ဏာယန – ဏာန စသောအားဖြင့် များရကား "တေသံ + ဟိတာ, တဒ္ဓိတာ" ဟု ဗဟုဝုစ် ချသင့်သော်လည်း "တဒ္ဓိတ" အမည် ဟူသော ဇာတ်ကို ငဲ့၍ ဇာတျာပေက္ခနည်းဖြင့် "တဒ္ဓိတော" ဟု ဧကဝုစ်ချရသည်။ ["ယဒျပိ တဒ္ဓိတသညကာ ပစ္စယာ ဗဟဝေါ သန္တိ၊ တထာပိ ဇာတျာဓိပ္ပါယေန (ဇာတ်ကို အလိုရှိသောအားဖြင့် ဇာတ်ကိုငဲ့သော ဇာတျာပေက္ခနည်းဖြင့်– ဟူလို၊) ဧကဝစနံ"– သာရသွတဋီကာ၊] ရှုဠ်ကား "တေသံ+ဟိတာ, တဒ္ဓိတာ" ဟု ဗဟုဝုစ်ပင် ချသည်၊ ဤပြခဲ့သော စကားစဉ်အရ "တဒ္ဓိတ" နာမည်သည် ပြခဲ့သော နည်းအားဖြင့် ဏ စသော ပစ္စည်းများ၏ နာမည်တည်း– ဟု မှတ်ပါ၊ ထိုပစ္စည်းနှင့် တကွဖြစ်သော ဝါသိဋ္ဌော စသော ပုဒ်များကား သဟစရဏနည်း, ပုဒ်နှင့်ပစ္စည်းဖြစ်၍ မကင်း စကောင်းသော အဝိနာဘာဝနည်း, အစိတ်ပစ္စည်း၏ တဒ္ဓိတအမည်ကို အပေါင်း တစ်ပုဒ်လုံးအပေါ်၌ တင်စားသော ဧကဒေသုပစာရနည်း (အဝယဝုပစာရနည်း) အားဖြင့် တဒ္ဓိတမည်၏၊ ထို ဏ စသော ပစ္စည်းတို့ကို ပြရာကျမ်း (အခန်း) မူကား ထိုတဒ္ဓိတမည်သော ပစ္စည်းတို့၏ တည်ရာဖြစ်သောကြောင့် ဌာနျုပစာရ အားဖြင့် (ဌာနီပစ္စည်းတို့၏ အမည်ကို ဌာနကျမ်းပေါ်၌ တင်စားသော အားဖြင့်) တဒ္ဓိတမည် သည်။ ["ကပ္ပေါပန တဒါဓာရတ္တာတဒ္ဓိတန္တိ ပဝုစ္စတိ" – နီတိ။]

သဒ္ဒနီတိ အရကောက်ပုံ။ ။ တဒ္ဓိတဟူသော နာမည်သည် ဏ စသော ပစ္စည်းများ၏ နာမည်လည်းဟုတ်၏၊ ဉာဏ်ဖြင့် ကြိစည် ပြုလုပ်အပ်သော ကေသော်နှင့် သချိုးအစီအရင်များ၏ နာမည်လည်း ဟုတ်၏၊ ချဲ့ဦးအံ့– "ပုရိသ–

ပုရိသ" ဟု ၂ ပုဒ် ၃ပုဒ် စသည်ဖြင့် များစွာသော ပုရိသပုဒ်တို့တွင် တစ်ပုဒ်သာ ချန်၍ အခြားပုဒ်များကို ချေ- ဟု ဉာဏ်ဖြင့် ကြံစည်ပြုလုပ်အပ်သော ဧကသေသ် အစီအရင်ရှိ၏၊ ဒသ ဒသ ၂ခုကို ဝီသတိပြုခြင်း စသော သင်္ချာ အစီအရင်လည်း ရှိ၏၊ ထိုအစီအရင်များ၌ ဏ စသော ပစ္စည်းမပါသော်လည်း တဒ္ဓိတ် အစီအရင်ပင် ဖြစ်သည်၊ ထိုကဲ့သို့ စီရင်ခြင်းဖြင့် ပြီးစေအပ်သော "ပုရိသာ ဝီသတိ" စသော ပုဒ်များလည်း အစီအရင်၏ တည်ရာဖြစ်၍ ဌာနျူပစာရအားဖြင့် လည်းကောင်း စီရင်ခြင်းကြောင့် ပြီးရသော အကျိုးပုဒ်များဖြစ်၍ ကာရဏူပစာရအားဖြင့် လည်းကောင်း တဒ္ဓိတအမည်ရကြသည်။ [တဒ္ဓိတန္တိ- အပစ္စာဒိအတ္ထေသု ပဝတ္တာနံ ဏာဒိပစ္စယာနံ နာမံ၊ ပရိကပ္ပါဒိဝသေန နိပ္ပါဒေတဗ္ဗဿ ဝိဓိနောပိ နာမံ။]

မှတ်ချက်။ ။ ဤသဒ္ဒနီတိဝါဒသည် တဒ္ဓိတ်ခန်းဝယ် ဧကသေသ်နှင့် သင်္ချာတို့ ကိုပါပြထားသော အရှင်ကစ္စည်းဆရာ၏ ဝါဒနှင့်လည်း ညီမျှပါပေသည်၊ ဤနီတိ ဆရာ၏ ဝါဒကို ရည်ရွယ်၍ ဘေဒစိန္တာ၌ "ဏာဒျေဝိ တဒ္ဓိတံနာမ, ပရိကပ္ပဝသာဒိနာ၊ နိပ္ပါဒေတဗ္ဗကမ္မဉ္ဍ, တဒ္ဓိတံတျပရေ ဝိဒူ" ဟု ဆိုသည်၊ ဧကသေသ်နှင့် သင်္ချာတို့ကို တဒ္ဓိတ်ဟု မဆိုလိုသော ဆရာတို့ကား ဧကသေသ်သည် ရိုးရိုးနာမ်ပုဒ် (သုဒ္ဓနာမ်) ပင်၊ ဝီသတိ စသော သင်္ချာတို့လည်း ဒသ၂ ခုကို ဝီသတိ ဖြစ်အောင် စီရင်ဖွယ်မလို, သူနဂိုအတိုင်းပင် ၂၀ စသော အရေအတွက်ကို ဟောသော သုဒ္ဓနာမ်ပင်တည်း၊ ဧကာဒသ စသော သင်္ချာတို့ကား "ဧကေန+အဓိကာ+ ဒသ" စသည်ဖြင့် တွဲစပ်ထားသော သမာသ်ပုဒ်များ ဖြစ်၏ - ဟု ယူလိုကြသည်။

တဒ္ဓိတ်အပြား။ ။ သာမည တဒ္ဓိတ်, ဘာဝ တဒ္ဓိတ်, အဗျယ တဒ္ဓိတ် အားဖြင့် ၃ မျိုးပြား၏၊ ထိုတွင် အပစ္စအနက် သံသဋ္ဌ စသော အနက်များသည် အနက်အမျိုးမျိုးနှင့် ဆက်ဆံသောကြောင့် သာမည ဖြစ်၏။ [ဝသိဋ္ဌနောင် အပစ္စအနက်၌ သက်သော ဏ ပစ္စည်းသည် ဝသိဋ္ဌ၏သား, ဝသိဋ္ဌ၏ သမီး, ဝသိဋ္ဌ၏ အမျိုးဟု အနက်အမျိုးမျိုးနှင့် ဆက်ဆံ၏၊ သံသဋ္ဌအနက်၌ သက်သော ဏိက ပစ္စည်းသည် "ဂေါဋ္ဌိက- တင်လဲနှင့်ရောစပ်သော ဘောဇဉ်, ယာဂု, မုန့်, စသည်ဖြင့် အနက်အမျိုးမျိုးနှင့် ဆက်ဆံ၏၊ ဤသို့ အနက်များစွာနှင့် ဆက်ဆံ၍ သာမန်ဖြစ်သောကြောင့် သာမညတဒ္ဓိတ်ဟုခေါ်သည်၊] ဘာဝတဒ္ဓိတ်၌ကား ပဝတ္တိနိမိတ်ဟုခေါ်ရသော အနက်တစ်မျိုးသာရှိ၏၊ အဗျယ တဒ္ဓိတ်လည်း အဗျယပုဒ် တစ်မျိုးသာ ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် တဒ္ဓိတ် ၃ မျိုးသာ ပြားသည်၊ ထိုတွင်သာမညတဒ္ဓိတ်သည် အပစ္စတဒ္ဓိတ်, သံသဋ္ဌစသော အနက်များစွာ ရှိသော အနေကတ္ထတဒ္ဓိတ်, အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ်, သင်္ချာတဒ္ဓိတ် အားဖြင့် ၄ မျိုးပြား ပြန်သည်။ [ရူတဒ္ဓိတ်အဆုံး ဂါထာကိုကြည့်။] သမာသ်နှင့် တဒ္ဓိတ်အထူးကို ရူပသိဒ္ဓိ သမာသ်အစ၌ ပြထားသည်။

အပစ္စတဒ္ဓိတ်

ဝါဏ–ပစ္စေ ၃၄၄။ တဿ – ထိုသူ၏၊ အပစ္စံ – သားတည်း၊ ဣစ္ဆေတသ္မိံ အတ္ထေ–ဤအနက်၌၊ ဏပစ္စယော–သည်၊ ဝါ ဟောတိ– ဝိကပ်ဖြစ်၏၊ ဝသိဋ္ဌဿ– ဝသိဋ္ဌ၏၊ အပစ္စံ– သားတည်း၊ ဝါသိဋ္ဌော– ဝသိဋ္ဌ၏သား၊ ဝသိဋ္ဌဿ အပစ္စံဝါ– ဝသိဋ္ဌဿ + အပစ္စံဟု ဝါကျလည်း ရှိ၏၊ ဝသိဋ္ဌဿ–၏၊ အပစ္စံ– သမီးတည်း၊ ဝါသိဋ္ဌီ–ဝသိဋ္ဌ၏သမီး၊ ဝသိဋ္ဌဿ–၏၊ အပစ္စံ– အမျိုးတည်း၊ ဝါသိဋ္ဌံ– ဝသိဋ္ဌ၏ အမျိုး၊ စံ– ဤအတူ၊ ဘာရဒ္ဝါဇော– ဘာရဒ္ဝါဇ၏သား၊ ဘာရဒ္ဝါဇီ–သမီး၊ ဘာရဒ္ဝါဇံ– အမျိုး၊ ကေါတမော– ကေါတမ၏သား၊ ကေါတမီ– သမီး၊ ကေါတမံ– အမျိုး၊ ဝါသုဒေဝေါ– ဝသုဒေဝ၏သား၊ ဝါသုဒေဝီ–သမီး၊ဝါသုဒေဝံ– မျိုး၊ ဗာလဒေဝေါ– ဗလဒေဝ၏သား၊ ဗာလဒေဝီ–သမီး၊ ဗာလဒေဝံ–မျိုး၊ ဓေဿာ မိတ္တော– ဓေဿာမိတ္တ၏သား၊ ဓေဿာမိတ္တီ–သမီး၊ ဓေဿာမိတ္တံ–မျိုး။ (၃၆၁)

၃၄၄။ **ဝါဏပစ္စေ**။ ။ "ဝါ+ ဏော=အပစ္စေ" ဟု ရှိသင့်သော်လည်း ဏော၏ ဩကိုချေ၍ နောက်သရသို့ ကပ်ထားသောကြောင့် "ဝါဏပစ္စေ" ဟု ရှိရသည်၊ "ဝါဏပစ္စေတိ ဧတ္ထဏာတိ (ဏဟူ၍) ပုဗ္ဗသရလောပတော ဝုတ္တော"–ရှင်၊ တစ်နည်း– နဂိုကပင် ဝိဘတ်မပါဘဲ "ဏ" ဟု ညွှန်ပြထားသော အဝိဘတ္တိကနိဒ္ဒေသ စကားတည်း၊ ထိုသို့ ဝိဘတ်မပါဘဲ" ဏ" ဟု ညွှန်ပြသဖြင့် ဏောပစ္စည်းလေလော, ဏပစ္စည်းလေလောဟု မတွေးတောရာဘဲ ဏ ပစ္စည်းဟု ပစ္စည်းသရုပ်သကောင်ကို ရှင်းလင်းစွာ သိစေရခြင်းအကျိုးရှိ၏၊ "ဝါဏောအပစ္စေ" ဟု ဏောဌ် သိဝိဘတ်နှင့်တကွ ညွှန်ပြထားခဲ့လျှင် "ဏော–ဏောပစ္စည်းသက်၊ တစ်နည်း, ဏော– ဏ ပစ္စည်းသက်" ဟု အနက်ပေးကာ ပစ္စည်း ၂ မျိုး ယုံမှားဖွယ်ရာ ရှိလိမ့်မည်–ဟူလို။ [အဝိဘတ္တိကနိဒ္ဒေသော ဝါပစ္စယ သရူပါ သန္ဒေဟတ္တော= ဏ ဟု ဝိဘတ်မပါဘဲညွှန်ပြအပ်သော သဒ္ဒါဖြစ်သည်၊ ထိုသို့ ဝိဘတ်မပါဘဲ ညွှန်ပြသဖြင့် "ပစ္စည်း သရုပ်သကောင်ကို မယုံမှားရခြင်း (ဏ ပစ္စည်းဟု အသေအချာသိရခြင်း) အကျိုးရှိသည်" ရှင်ကာ၊ လာလတ္တံ့ သုတ်တို့ဝယ် "ဏာယနဏာန" ဟု လည်းကောင်း "ဏေရ" ဟု လည်းကောင်း ဆိုရာ၌ လည်း ဤအဝိဘတ္တိကနိဒ္ဒေသ နည်းချည်းတည်း။] အချို့စာများ၌ "ဝါဏာပစ္စေ" ဟု ရှိ၏၊ ပြခဲ့သော ဋီကာနှင့်မညီ၊ ကလာပ်၌လည်း "ဝါဏပတျေ" ဟုပင် ရှိသည်။

တဿာ ပစ္စမိစ္ဆေတသ္မိံ အတ္ထေ။ ။ သုတ်၌ပါသော "အပစ္စေ" ပုဒ်ကို "တဿာပစ္စမိစ္ဆေတသ္မိံ အတ္ထေ" ဟု ဖွင့်၏၊ ထိုသို့ ဖွင့်ရာ၌ အပစ္စမိစ္ဆေတသ္မိံ အတ္ထေ" သည် အပစ္စေပုဒ်ကို တိုက်ရိုက်ဖွင့်သော သုတ္တဝုတ္တိတည်း၊ "အပစ္စံ–

သားတည်း, သမီးတည်း, အမျိုးအနွယ်တည်း" ဟု ပေးရာ၌ "မည်သူ၏ + သား နည်း" ဟု ရှေ့သမ္ဗန်ကို ငဲ့လျက် ရှိသောကြောင့် "တဿ" ဟု ရှေ့သမ္ဗန်ကို ထည့်၍ ဖွင့်ရကား တဿသည် ပကိုပနဝုတ္တိတည်း၊ ထို "တဿ" ဖြင့် "ဝသိဋ္ဌဿ, ဘာရဒွါဇဿ" စသည်ကို ညွှန်ပြသည်၊ ဤ "တဿ+အပစ္စမိစ္စေတသို့ အတ္ထေ" ကို ထောက်၍ "ဏ ပစ္စည်းသည် ဆဋ္ဌီဝိဘတ်၏ သမ္ဗန်အနက်နှင့်တကွ အပစ္စပုဒ်၏ အနက်ကို ဟောသည်" ဟုမှတ်ပါ။

အနက်ပေး။ ။ ထို့ကြောင့် "ဝသိဋ္ဌဿ+အပစ္စံ" ဟူသော အနက်၌ ဏပစ္စည်း သက်သောအခါ ထို ဏပစ္စည်းက သဝိဘတ်၏ အနက်နှင့် အပစ္စ၏ အနက်ကို ဟောသောကြောင့် ထိုသနှင့် အပစ္စပုဒ်တို့ ကျပျောက်ကြရတော့သည်၊ အနက်ပေးရာ၌ကား "ဝါသိဋ္ဌော– ဝသိဋ္ဌ၏+ သား" ဆဋ္ဌီဝိဘတ်၏ သံဖြစ်သော "၏" ပါသည် ဖြစ်စေ၊ "ဝသိဋ္ဌ+သား" ဟု "၏" မပါ သည်ဖြစ်စေ ပေးနိုင်သည် ချည်းသာ၊ သို့ရာဝယ် ပုဒ်နှင့်ပစ္စည်း စပ်ခြင်းသည် စကားကျဉ်းအောင် ချုံးခြင်း တစ်မျိုး ဖြစ်သောကြောင့် မြန်မာပြန်ရာ၌လည်း အဓိပ္ပာယ်မပျက်လျှင် ကျဉ်းအောင် ပြန်ခြင်းသာ အနက်မှန်ကျသည်၊ ထို့ကြောင့် ဝိဘတ်သံကို ချုံး၍ "ဝါသိဋ္ဌော– ဝသိဋ္ဌသား" ဟု မြန်မာပြန်နိုင်လျှင် သာ၍ကောင်း၏၊ မြန်မာစကား၌ ငဖြူ၏+သားကို "ငဖြူသား" ဦးတီသ၏+တပည့်ကို "ဦးတီသတပည့်" ဟု ဝိဘတ်သံ ဖျောက်ထားသကဲ့သို့တည်း၊ သို့သော် စာသင်သားတို့ ယုံမှားမည် စိုးသောကြောင့် "ဝသိဋ္ဌ၏သား" ဟု "၏" အသံပါထည့်၍ အနက်ပေးရတော့သည်။

အပစ္စံ။ ။နပုဗ္ဗ+ ပတဓာတ်, ဏျပစ္စည်းဖြင့် နှ + ပတျ ဟု ဖြစ်ပြီးနောက်, နနောင် သိသက်,ချေ, နနှင့် ပတျကို ကမ္မဓာရယမိသက တပို့ရိသ်သမာသ်တွဲ၍ နကို အပြုလျှင် "အပတျ" ဟု သက္ကတ၌ ဖြစ်၏၊ ပါဠို၌ကား တျကို စပြု, ဒွေးဘော်လာ၍ "အပစ္စ" ဟု ဖြစ်၏၊ "နှ ပတတိန ဆိဇ္ဇတိ ဝံသော ဧတေနာတိ အပစ္စံ" ဟု ကရဏသာဓန ဝိဂြိုဟ်ပြု၊ ဧတေနဤသား မြေး တပည့်တပန်း စသော အစဉ်အဆက်ဖြင့်၊ ဝံသော– အမျိုးအနွယ်သည်၊ နှ ပတတိ နဆိဇ္ဇတိ– မကျ၊ ဝါ– မပြတ်၊ ဤတိ, အပစ္စံ– မည်၏၊ ပုတ္တပပုတ္တာဒိ သိဿပသိဿာဒိ သန္တာနော– သား, မြေး စသော အစဉ်အဆက်, တပည့်တပန်း စသော အစဉ်အဆက်ရ၏၊ ဤနည်းအလို "အပစ္စေ– အမျိုးအနွယ်၏ မပြတ်စဲကြောင်း ဖြစ်သော သား, မြေး တပည့်တပန်း စသော အစဉ်အဆက်၌" ဟု အနက်ပေး၊ ဤအနက်အရ အပစ္စသဒ္ဒါသည် သား သမီးကိုသာ ဟောသည်မဟုတ်, သား– သမီး မြေး– မြစ်– တပည့်တပန်း စသော အဆက်အနွယ်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုအမျိုးအနွယ်တွင် ပါဝင်သူ ယောကျ်ား မိန်းမဟူသမျှကို "အပစ္စံ– သားတည်း, မြေးတည်း, သမီးတည်း" စသည်ဖြင့် အရာဌာနလိုက်၍ အနက်ပေးနိုင်၏၊ အပစ္စအနက်၌ ဏ ပစ္စည်းသက်ပြီးသော ဝါသိဋ္ဌသဒ္ဒါနောင် မြေး စသည်ကို ဟောလိုရာဝယ် ထပ်၍ ပစ္စည်းသက်ဖွယ်လည်း မလိုဟု မှတ်ပါ။

မုဒ္ဓဗောဓဋီကာ။ ။နပတတိ (နဆိဇ္ဇတိ) ဝံသော ဧတေနာတိ အပစ္စံ, ပုတ္တ ပပုတ္တာဒိ သိဿပသိဿာဒိ သန္တာနော၊ တေန ပုတ္တ ပေါတ္တ ပပေါတ္တာဒေါ (သား, မြေး, မြစ် စသော ယောဂျားဟူသမျှ၌ လည်းကောင်း) ဧဝံ ကညာယံ (ဤ့အတူသမီး, မြေးမ စသော မိန်းမဟူသမျှ၌လည်းကောင်း) အပစ္စ ပစ္စယော ဘဝတိ၊ တတော စ အပစ္စပစ္စယတော ပုန အပစ္စ ပစ္စယော နဘဝတိ။

အပစ္စ၏ ဝိဂ္ဂဟတစ်မျိုး။ ။ နပတန္တိ နရကေ ဧတေနာတိ အပစ္စံ၊ ဧတေန– ဤသားမြေး စသော အစဉ်အဆက်ဖြင့်၊ ပိတရော– မိဘတို့သည်၊ နရကေ– ငရဲ၌၊ ဝါ–အပါယ်၌၊ နပတန္တိ– မကျကြရကုန်၊ ဣတိ, အပစ္စံ–မည်၏၊ လောက၌ သားသမီး မထွန်းကားသော မိဘတို့သည် လူသတ္တဝါကို အဆက်ပြတ်အောင် ပြုမှုကြောင့် "ပုမ" မည်သော ငရဲ၌ ကျရောက်သည်ဟု သာသနာပ၌ ဝါဒ တစ်မျိုးရှိ၏၊ ထိုဝါဒအတိုင်း သားသမီးရသူတို့မှာ ငရဲမကျရတော့သဖြင့် သား သမီး အစဉ်အဆက်သည် မိဘတို့၏ ငရဲမကျကြောင်းဖြစ်၍ အပစ္စမည်၏၊ ဤအနည်းအလို "အပစ္စေ– မိဘတို့၏ ငရဲမကျကြောင်းဖြစ်သော သား သမီးစသော အစဉ်အဆက်ဟူသော အနက်၌" ဟု ပေး၊ [ဤအယူဝါဒကို လိုက်နာသော အားဖြင့် ရှေးက ဗြာဟ္မဏအချို့တို့သည် ရသေ့လုပ်၍ မေထုန်ရှောင်ကာ ဗြဟ္မ စရိယကျင့်ပြီးမှ ၄၈ နှစ် ပြည့်သည်အခါ ကညာဘိက္ခဖြင့် (အမျိုးသမီးကိုတောင်း၍) သားသမီး ဖြစ်ထွန်းစေကြပြီးလျှင် ထို့နောက် တစ်ဖန် ပြန်၍ ဗြဟ္မစာရီ ကျင့်ကြလေသည်။]

ဗာလမနောရမာ။ ။ အပစ္စသဒ္ဒေါ ဟိ နအတ္တဇပရိယာယော (သားသမီးကိုသာ ဟောသော အတ္တဇ၏ ပရိယာယ် သဒ္ဒါမဟုတ်) ကိန္တုပုတ္တပေါတ္တာဒိ သန္တတိပရိယာယော၊ နပတန္တိ နရကေ ပိတရော ယေန, တဒပစ္စမိတိ ပန္တိဝိသတိ သုတ္တေ (၂၀ နံပါတ် သုတ်၌) ဘာသေ ဗျူပ္ပါဒိတတ္တာ (မဟာဘာသဝယ် ဝိဂ္ဂိဟ်ပြုအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်တည်း။)

အပစ္စံဟု နပုလ္လိင် ချရပုံ ။ ။ အပစ္စအရ ပုတ္တာဒိသန္တာန ရသောကြောင့် သန္တနောကိုင့်၍ "အပစ္စော" ဟု ပုလ္လိင်ဖြင့် ထားသင့်သည် မဟုတ်ပါလော, အဘယ်ကြောင့် "အပစ္စံ" ဟု နပုလ္လိင်ဖြင့် ထားရပါသနည်း– ဟု မေး၊ အဖြေ ကား– ဏျပစ္စည်းသည် ("ဏျတ္တနှင့် , တ္တနပေါင်းရုံး, သုံးပစ္စည်းမှာ, နပုံးသာ" နှင့်အညီ) များသောအားဖြင့် နပုလ္လိင်ကို ထွန်းပြ၏၊ ထို့ကြောင့် သဒ္ဒလိင်လိုက်၍ အပစ္စံဟု နပုလ္လိင်ထားရသည်၊ အဘိဓာန်တို့၌လည်း "သား" ဟူသော အနက်ကို ဟောရာ၌ပင် "အပစ္စံပုတ္တော– တြဇော သုတော" ဟု နပုလ္လိင်ရှိရသည်။

နိဒ္ဒေသ။ ။ နိဒ္ဒေသ၌ "အဗျတ္တေ ဂုဏသန္ဒေဟေ, နပုံသကမိဟုစ္စတေ၊ ဧဝံဟိ သဒ္ဒပ္ပကတိ, ဒီပေတဗ္ဗာ ဝိဘာဝိနာ" ဟူသော ဂါထာကို ကိုးကား၍

လိင်အားဖြင့် မထင်ရှားသောကြောင့် နပုလ္လိင်ချရသည်- ဟုဆို၏၊ [အဗျတ္တေ - ၂လိင် ၃လိင် ဆက်ဆံနေသောကြောင့် မည်သည့်လိင်ဟု မထင်ရှားသော၊ ဂုဏသန္နဟေ- လိင်အားဖြင့် ယုံမှားဖွယ်ရှိသော ဂုဏ်ဝိသေသနပုဒ်များ၌၊ နပုံသက်- နပုလ္လိင်ကို၊ ဣဟ-ဤလောက၌၊ ဥစ္စတေ- ဆိုအပ်၏၊ ဧဝံဟိ -ဤသို့လျှင်၊ သဒ္ဒပွကတိ- သဒ္ဒါထုံးစံကို၊ ဝိဘာဝိနာ- ပညာရှိသည်၊ ဒီပေတဗ္ဗာ- ပြထိုက်၏။]

သာမညေ- ဘိမတေ သဒ္ဒေါ, နိဒ္ဒိဿတိ ပုမေန ဝါ၊

နပုံသကေန ဝါ ပိတိ, သဒ္ဒသတ္ထဝိဒူ ဝိဒုံ။

ဤဗာလာဝတာရဂါထာ အလိုအားဖြင့် လိင် ၃ပါး နှင့်ဆက်ဆံ၍ သာမည ဖြစ်သောကြောင့် အပစ္စံဟု နပုလ္လိင် ညွှန်ပြထားသည်ဟု ဆိုလို၏၊ သာမညေ- လိင်သာမညကို၊ အတိမတေ- အလိုရှိအပ် ဆိုလိုအပ်သော်၊ သဒ္ဒေါ- ကို၊ ပုမေန ဝါ- ပုလ္လိင်ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ နပုံသကေနဝါပိ- ဖြစ်စေ၊ နိဒ္ဒိဿတိ- ညွှန်ပြအပ်၏၊ ဣတိ- ဤနည်းကို၊ သဒ္ဒသတ္ထဝိဒူ- သဒ္ဒါကျမ်းသိ ပညာရှိတို့သည်၊ ဝိဒုံ- သိကြကုန်၏။

ဤသို့ နိဒ္ဒေသနှင့် ဗာလာဝတာရတို့ ဆိုကြသော်လည်း အဘိဓာန်ကျမ်းတို့၌မူ ယုံမှားဖွယ်လည်း မရှိ၊ သာမညလည်း မဟုတ်သော သားအနက်ကို ဟောရာ၌ပင် "အပစ္စံ" ဟု နပုလ္လိင်ဖြင့် ပြထားသောကြောင့် ဏျပစ္စည်းဟူသော သဒ္ဒါ၏ လိင်သို့ လိုက်၍ အပစ္စသဒ္ဒါကို အမြဲနပုလ္လိင် ထားရသည်ဟု မှတ်။ [နပုံသကေန လိင်္ဂေန, သဒ္ဒေါဒါဟု ပုမေနဝါ, နိဒ္ဒိဿတိတိ ဉာတဗ္ဗ- မဝိသေသေ ဝိနိစ္ဆိတေ" ဟူသော ပဒသာဓနကား ဤနေရာ၌ ပြသော ဂါထာမဟုတ်၊ တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်း အားလုံး၏ လိင်ကို ပြသောအရာဝယ် ဆိုအပ်သော ဂါထာတည်း။]

ပုရာ ကပိလဝတ္ထုမှာ, နိက္ခန္တော လောကနာယကော၊

အပစ္ဆော သြက္ကာကရာဇဿ, သက္ယပုတ္တော ပဘံကရော။

ဤကား အပစ္စသဒ္ဒါ၏ အနွယ်ဟောသာဓကဂါထာတည်း၊ (သုတ္တနိပါတ် ပါရာယနဝဂ်, အဇိတပုစ္ဆာ)၊ သြက္ကာကမင်းသည် သာကီဝင်မျိုးကို စတည်ထောင်သော ပထမမင်းတည်း၊ ထိုမင်း၏ အဆက်အနွယ်၌ ဖြစ်သောကြောင့် ဘုရားရှင်ကို "အပစ္ဆော သြက္ကာကရာဇဿ" ဟု ဆိုသည်၊ အပစ္ဆေ- သြက္ကာက မင်း၏အနွယ်၌၊ ဇာတော- ဖြစ်သူတည်း၊ အပစ္ဆော- သြက္ကာကမင်းအနွယ်၌ ဖြစ်သူ၊ ဤသို့ ဇာတဒွိတ်ဆင့်၍ ဏ ပစ္စည်း (သို့မဟုတ်- အ- ပစ္စည်း) သက်ထားသောကြောင့် "အပစ္ဆော" ဟု ပုလ္လိင်ဖြစ်ရသည်၊ အနွယ်အဆက် သာမညကို ဟောရာ၌ကား "အပစ္စံ" ဟု နပုလ္လိင်သာတည်း၊ ထို့ကြောင့် အမရကောသအဘိဓာန်၌ "အပတျံ (အပစ္စံ) တောကံ- သား,သမီး၊ ဒွေ-သဒ္ဒါ၂ ခုတို့သည်၊ တယော (တေသု)- ထိုသားသမီးဟူသော အနက်တို့၌၊ သမေ (သမာ)- လိင်တူကုန်၏" ဟု ဆိုသည်။ [ဤ၌ "သားသမီး " ဟု ဆိုထားသော်လည်း ထိုအနွယ်တွင် ပါဝင်သော မြေးထီး,

မြေးမ- စသည်ကိုပါ ယူနိုင်ကြောင်းကို ပြခဲ့သော မုဒ္ဓဗောဓဋီကာဖြင် သိပါ။]

ဝါသဒ္ဒါ၏ အနက်။ ။ ဤသုတ်၌ ဝါသဒ္ဒါသည် ဝိကပွန အနက်ရှိ၏၊ ဝိကပွန (ဝိကပ်) ဟူရာ၌လည်း ဗာလာဝတာရ၌ "ဝါတိ ဝါကျတ္တံ" ဟု ဆို၏၊ ဝါတိ- ဝါသဒ္ဒါသည်၊ ဝါကျတ္တံ ဝါကျလည်း ရှိရခြင်းအကျိုးရှိ၏၊ "ဝါသိဋ္ဌော" ဟု ဏ ပစ္စည်းသက်၍ တဒ္ဓိတ် စီရင်ခြင်းသည် ဝိကပွန- တစ်မျိုးတစ်ဖုံ စီရင်ခြင်းသာ ဖြစ်၏၊ ဏ ပစ္စည်းမသက်ဘဲ "ဝသိဋ္ဌဿ+ အပစ္စံ" ဟု ဝါကျလည်းရှိသည်- ဟူလို၊ ဤစကားသည် "ဝသိဋ္ဌဿ အပစ္စံ" ဟု တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်း မသက်ရသော ပုံစံကိုလည်း ပြထားသော ကစ္စည်းဝုတ္တိနှင့် ညီ၏၊ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ကား "ဝေတိ ဝါကျသမာသဝိကပွနတ္တံ- ဝါသဒ္ဒါသည် ဝါကျလည်း ရှိနိုင်, သမာသ်လည်း ရှိနိုင်၏ဟု အမျိုးမျိုးစီရင်ခြင်း အနက်ရှိ၏" ဟု ဆို၏၊ "ဝါသိဋ္ဌော" ဟူသော တဒ္ဓိတ်သာမက , ဝသိဋ္ဌဿ အပစ္စံ" ဟု ဝါကျလည်း ရှိနိုင်, ဝသိဋ္ဌာ-ပစ္စံ= ဝသိဋ္ဌသား" ဟု သမာသ်လည်း ရှိနိုင်သည်- ဟူလို၊ ဗာလာဝတာရနှင့် ဆိုပုံသာကွဲ၏၊ အဓိပ္ပာယ်မှာ သဘောတူပင်၊ ဤမောဂ္ဂလ္လာန် အဆိုသည် "ဝါဂ္ဂဟဏံ ဥပဂုဿ+အပစ္စံ ဩပဂ္ဂပစ္စံ စသျာတ်" ဟူသော ကလာပ် ဝုတ္တိနှင့် ညီ၏၊ ဤ၌ "ဥပဂုဿ+အပစ္စံ" သည် ဝါကျ၊ ဩပဂ္ဂပစ္စံသည် သမာသ်တည်း၊ ဤသုတ်မှ ဝါသဒ္ဒါသည် တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်းသက်သော သုတ်တိုင်းသို့ လိုက်သွားလိမ့်မည်။ ["ဝါဏပစ္စေတိ ဣတော ဝါတိ တဒ္ဓိတဝိဓာနေ သဗ္ဗတ္ထ ဝတ္တတေ"ရှု။]

ဝသိဋ္ဌဿ၊ ပေ၊ ဝါသိဋ္ဌံ ။ ။ ဝသော ယဿ အတ္ထီတိ ဝသီ= စွမ်းရည် သတ္တိရှိသူ၊ "ဝသီနံ ဝိသေသောတိ ဝသိဋ္ဌော" ဝသီနောင် ဝိသေသအနက်၌ ဣဋ္ဌ ပစ္စည်းသက်၍ (စွမ်းရည် သတ္တိ အထူးရှိသော ရသေ့တစ်ယောက်ကို) ဝသိဋ္ဌဟု ခေါ်သည်၊ ထိုရသေ့သည် နောင်အခါ မယားယူ၍ သား-[illegible] စသည် ပေါက်ဖွားလေရကား ထိုဝသိဋ္ဌမည်သောရသေ့၏ သား-မြေး စသော အဆက်ဆက် သည် "ဝသိဋ္ဌဿ+အပစ္စံ" ဟူသော ဝိဂြိုဟ်အရ ဝါသိဋ္ဌမည်၏၊ ဤသို့ သား အဆက်ဆက် သမီးအဆက်ဆက်ကို ဝါသိဋ္ဌ- ဝါသိဋ္ဌီသဒ္ဒါတို့က ဟောသော်လည်း ထိုအဆက်အနွယ်တွင် ပထမဆုံး သားနှင့်သမီးကို (ဥပလက္ခဏနည်းအားဖြင့်) မှတ်သား၍ "အပစ္စံ- သားတည်း, သမီးတည်း" ဟု အနက် ပေးကြရသည်။ [ရူပ သိဒ္ဓိ၌ကား တစ်နည်း ဆိုသေး၏၊ ထိုအဆိုကို ရူစာကိုယ်နှင့် ဘာသာဋီကာမှာရှု၊] ထိုဝါသိဋ္ဌပုဒ်သည် ပါဋိသုံးအားဖြင့် ဣကို တေသုဝုဒ္ဓိဖြင့် ဧပြု၍ "ဝါသေဋ္ဌ" ဟု ဖြစ်၏၊ "သာသနာနရူပဝသေန ပန ဣကာရဿ ဧကာရတ္ထေ ကတေ ဝါသေဋ္ဌောတိ နိစ္စံ ဘဝတိ" - နီတိ။

သက္ကတအလို နပုံရုပ်မရှိ။ ။ သားသမီး မွေးဖွားလာလျှင် အမျိုးအနွယ် အဆက်မပြတ်တော့သဖြင့် သားသမီးစသူကိုသာ ဝါသိဋ္ဌော, ဝါသိဋ္ဌီ စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်ခြင်းသည် "နပကတိ နဆိဇ္ဇတိ ဝံသော ဧတေန" ဟူသော ဝိဂြိုဟ်အရ

အပစ္စ အနက်၌ ဏ ပစ္စည်း သက်သောကြောင့် သင့်မြတ်ပါပေ၏၊ အမျိုးကို "ဝါသိဋ္ဌ" ဟု ခေါ်ဝေါ်ရာ၌ကား "ဧတေန– ဤအမျိုးဖြင့်၊ ဝံသော– အမျိုးအနွယ်သည်၊ နပတတိ နာ ဆိဒ္ဓတိ– မပြတ်" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ "အမျိုးအနွယ်၏ မပြတ်ကြောင်းအမျိုး" ဟု ကတ္တားနှင့် ကရိဏ်းအနက်ချင်းတူနေရကား သင့်မြတ်ဖွယ် မရှိသေး၊ ထို့ကြောင့် သက္ကတ သဒ္ဒါကျမ်းများ၌လည်းကောင်း, မောဂ္ဂလ္လာန်၌ လည်းကောင်း ပုလ္လိင်, ဣတ္ထိလိင်ရုပ်ကိုသာ ပြု၍ "ဝါသိဋ္ဌ" ဟု အမျိုးဟော နပုလ္လိင်ရုပ်ကို မပြကြ။ ["ဏာဒယော – ဘိဓေယျလိင်္ဂါ, အပစ္စေတွ–နပုံသကာစ= ဏ စသော ပစ္စည်းတို့သည် အဘိဓေယျလိင် လိုက်ကုန်၏၊ အပစ္စအနက်၌ကား နပုလ္လိင်မရှိကုန်" – မောဂ္ဂလ္လာန် ပဒသာဓန။]

သဒ္ဒနီတိ၌ နပုံရုပ်ရှိ။ ။ကုလသဒ္ဒေ ပန အပေက္ခိတေ– ကုလံ ဟူသော နပုလ္လိင်သဒ္ဒါကို ငဲ့အပ်ရာ၌၊ ဝါသေဋ္ဌံတိ ဘဝတိ– ဝါသေဋ္ဌံ နပုံရုပ်ဖြစ်၏၊ ဝိရူပက္ခံ အဟိရာဇကုလံန္တိ အာဒီနိ ဝိယ ဝိရူပက္ခံ အဟိရာဇကုလံ အစရှိသည်တို့ကဲ့သို့တည်း၊ [ဝိရူပက္ခေါ – ဝိရူပက္ခမည်သော၊ အဟိ– နဂါး၊ ဤသို့ ပုလ္လိင်ဝိရူပက္ခသဒ္ဒါသည် အဟိရာဇကုလံကို ငဲ့သောအခါ "ဝိရူပက္ခံ" ဟု နပုံဖြစ်ရသည်– ဟူလို၊] ကာဠာဝကဿ ဂင်္ဂေယျဿ အာဒီနိဝိယ စ ကာဠာဝကဿ၊ ပေ၊ အစရှိသည်တို့ကဲ့သို့ လည်းကောင်းတည်း၊ ["ကာဠာဝကော– ကာဠာဝကဆင်၊ ဂင်္ဂေယျော– ဂင်္ဂေယျဆင်" ဤသို့ ပုလ္လိင်ဖြစ်လျက် ကုလံကိုငဲ့၍ "ကာဠာဝကံ– ကာဠာဝက ဆင်မျိုး၊ ဂင်္ဂေယျံ– ဂင်္ဂေယျ ဆင်မျိုး" ဟု နပုလ္လိင် ဖြစ်ရသည်– ဟူလို၊] ဤကား သဒ္ဒနီတိ အဆိုတည်း၊ ဤအဆိုအတိုင်းပင် ယခု ကစ္စည်းစာမူများ၌လည်း "ဝသိဋ္ဌသ + အပစ္စံ, ဝါသိဋ္ဌံ" ဟု နပုလ္လိင်ပုံစံကို တွေ့ရ၏၊ သို့သော် ဝိရူပက္ခံ–ကာဠာဝကံ စသည်တို့သည် အပစ္စတဒ္ဓိတ်ပုဒ်များ မဟုတ်ကြ၍ ထိုပုဒ်များ၌ နပုလ္လိင်ရုပ်ရှိရုံမျှဖြင့် ဤဝါသိဋ္ဌော စသော အပစ္စ တဒ္ဓိတ်ပုဒ်များ၌ နပုလ္လိင်ရုပ် ရှိရမည်ဟု မဆုံးဖြတ်ထိုက်ရှေ့မီး ကစ္စည်း–ရူပသိဒ္ဓိ စသည်တို့၏ နပုလ္လိင်ပုံစံနှင့်တကွ သဒ္ဒနီတိ အဆိုကိုပါ စဉ်းစားကြပါကုန်။

၈၀ ဘာရဒ္ဒါဇော။ ။ဝေဿဒ္ဒါဖြင့် "ဘာရဒ္ဒါဇဿ+အပစ္စံ, ဂေါတမဿ+အပစ္စံ" စသော ဝိဂြိုဟ်ကိုလည်းကောင်း, ဘာရဒ္ဒါဇော– စသော တဒ္ဓိတ်အပြင် "ဘာရဒ္ဒါဇဿ+အပစ္စံ" ဟု ဝါကျလည်း ရှိနိုင်ကြောင်းကိုလည်းကောင်း ညွှန်ပြ၏၊ ထောမနိဓိ၌ "ဘာရဒ္ဒါဇ, ဘာရဒ္ဒါဇ" ဟု ရသော့ ဦးပြ၏၊ ဘာရဒ္ဒါဇသည် ဘာရဒ္ဒါဇ၏သားတည်း၊ ထို့ကြောင့် "ဘာရဒ္ဒါဇဿ+အပစ္စံ, ဘာရဒ္ဒါဇော" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၊ "ဘာရဒ္ဒါဇ ပု, ဘာရဒ္ဒါဇသ ဂေါတြပေတ္တု (အနွယ်ဖြစ်သော သား) အဏ်–အဏ်ပစ္စည်း၊ ဂေါတြပဝတ္တကော–ဘာရဒ္ဒါဇအနွယ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ မုနိဘေဒေ–ရသေ့အထူး၌ဖြစ်၏" ဤသို့ စသည်ဖြင့် ထောမနိဓိ ဆို၏၊ ရူပသိဒ္ဓိ စသည်၌ကား "ဘာရဒ္ဒါဇဿ+ ပုတ္တော ဘာရဒ္ဒါဇော" ဟု အဖကိုလည်း ဘာရဒ္ဒါဇဟု ဆိုသည်။

ကေါတမော။ ။ ကေါတမ ဟူသည်လည်း ရသေ့တစ်ဦး၏ နာမည်တည်း၊ ထိုကေါတမရသေ့ကား ပုဏ္ဏား၏သား ဖြစ်သတတ်၊ ကေါတမ- ပု- (ပုလ္လိင်), ဗြာဟ္မဏပုတြော် သနာမချာတော (ကေါတမ ဟူသော မိမိနာမည်ဖြင့် ထင်ရှားသော) "မုနိဘေဒေ" -ထောမနိဓိ၊ ငါတို့ဘုရားရှင်သည် ခတ္တိယဗြာဟ္မဏစသော ဇာတ်အားဖြင့် ခွဲလျှင် ခတ္တိယ ဇာတ်၌ ပါဝင်၏၊ အနွယ်အားဖြင့်မူ ကေါတမအနွယ်ဝင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် "ဇာတိယာ ခတ္တိယော ဗုဒ္ဓေါ, ကေတ္တေန ကေါတမော နာထော" ဟု ဆိုကြသည်၊ နေမင်းလည်း ကေါတမ အနွယ်အဆက်ပင် ဖြစ်၍ ဘုရားနှင့် နေမင်းသည် အနွယ်အားဖြင့် ဆက်သွယ်နေရကား ဘုရားရှင်ကို "အာဒိစ္စဗန္ဓု- နေမင်း၏ ဆွေမျိုး" ဟု လည်းကောင်း, သာကီဝင်မင်းမျိုးကို "အာဒိစ္စကုလ- နေမျိုးနွယ်" ဟု လည်းကောင်း ဆိုကြသည်။ ["အာဒိစ္စ-ဗန္ဓူတိ အာဒိစ္စော ဝုစ္စတိ သူရိယော, သော ကေါတမော ကေတ္တေန, ဘဂဝါပိ ကေါတမော ကေတ္တေန, ဘဂဝါ သူရိယဿ ကေတ္တညာတကော, ကေတ္တဗန္ဓု၊ တသ္မာ ဗုဒ္ဓေါ အာဒိစ္စဗန္ဓူတိ" - နိဒ္ဒေသပါဠိတော်၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာသုတ်ဋ္ဌကား ဘုရားသခင်ကို "အာဒိစ္စော နာမ ကေတ္တေန, သာကိယော နာမ ဇာတိယာ" ဟု ဆို၏။]

ဝါသုဒေဝေါ။ ။ ယဒုမင်းမျိုး၌ ဖြစ်သော ယာဒဝမင်းကို "ဝသုနာ၊ ရတနာဖြင့်+ ဒိဗ္ဗတေ- အောင်နိုင်တတ် တောက်ပတတ်၏" ဟူသော ဝိဂြိုဟ်အရ "ဝသုဒေဝ" ဟု ခေါ်၏၊ ထိုဝသုဒေဝ၏သားသည် "ဝါသုဒေဝ" မည်၏၊ ထို ဝါသုဒေဝကား လောကီကျမ်းအလိုအားဖြင့် ဗိဿနိုးနတ်ပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် အဘိဓာန်၌ "ဝါသုဒေဝေါ, ဟရိ, ကဏှော" ဟု ဗိဿနိုး ပရိယာယ်တွင် ထည့်သွင်း၏၊ ထောမနိဓိ၌လည်း "ဝသုဒေဝဿ+အပတျ, အဏ်-ဝိသ္သော= ဝသုဒေဝ၏သား အဏ်ပစ္စည်း, ဗိဿနိုးဟူသော အနက်၌ ဖြစ်၏" ဟုဆိုသည်။ ["ဝိသ္သော" အရာဝယ် "ဝိဏှော" ဟု ရေးမှားတတ်သည်။]

ဗာလဒေဝေါ။ ။ ဗိဿနိုး၏ အဖကို "ဗလဒေဝ" ဟု ခေါ်၏၊ [ဗလဒေဝေါ- ဿဇနကော, သဇေါနကဒုန္ဒုဘိ၊ အဿ- ထိုဗိဿနိုး၏၊ ဇနကော- အဖသည်၊ ဗလဒေဝေါ-မည်၏၊ သဇေ- ထိုဗလဒေဝသည်ပင်၊ အနကဒုန္ဒုဘိ- လည်းမည်၏၊] ဤအလို "ဗလဒေဝဿ+အပစ္စံ- ဗာလဒေဝေါ" ဟူသည်ဖြစ် ဗိဿနိုးတည်း၊ ပေတဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ အကုံရပေတဝတ္ထု၌ကား "မဟာကံသဿ ဓိတုယာ ဒေဝ ဂဗ္ဘာယ ကုစ္ဆိတံ ဥပပန္နာ အဋ္ဌနဒေဝီ, ဝါ သုဒေဝေါ, ဗလဒေဝေါ စန္ဒဒေဝေါ, သူရိယဒေဝေါ, အဂ္ဂိဒေဝေါ, ဝရုဏဒေဝေါ, အဇ္ဇုနော, ပဇ္ဇုနော, ဃဋပဏ္ဍိတော, အကံ့ရောစာတိ ဝါသုဒေဝါဒယော ဒသဘာတိကာ" ဟု ဆိုသော ကြောင့် ထိုဗလဒေဝမင်း၏ သားကိုလည်း "ဗာလဒေဝ" ဟု လည်းကောင်း၊ ဝါသုဒေဝ ဟူသည်လည်း ဗလဒေဝ၏ နောင်တော်ကြီးဟု လည်းကောင်း၊

ယူသင့်သကဲ့သို့ ရှိသော်လည်း ဝါသုဒေဝသည် ဝသုဒေဝ၏ သားမဟုတ်, သာဂရမင်း၏ သားတည်း၊ ဗလဒေဝမှာလည်း သားသမီးမရ၊ ထို့ကြောင့် အပစ္စ၏ အနက်ဖြစ်သော သားစဉ်မြေးဆက်ကို ပြနေသော ဤအရာဝယ် ထိုမင်းများကို မယူထိုက်၊ အကျယ်ကို ဒဿနိပါတ် ဃဋပဏ္ဍိတဇာတ်မှာရှု။

ဝေဿာမိတ္တော။ ။ သက္ကတ၌ "ဝိသွာမိတြ" ဟု ရှိ၏၊ ဝိသွသဒ္ဒါလည်း "အလုံးစုံ" ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ "ဝိသွမိတြ" ဟု ရှိသင့်လျက် ဝိသွရှေ့ပုဒ်၌ ဒီဃပြု၍ "ဝိသွာမိတြ" ဟု ဖြစ်၏၊ "ဝိသွံ+မိတြံ ယဿ= အလုံးစုံ မိတ်ဆွေရှိသူ၊ ပုဗ္ဗပဒဒီဃော, ဗြဟ္မရိသိဘေဒေ ဂါဓိသုတေ နရိပေ- ဂါဓိမင်း၏သား, မင်းမျိုးဖြစ်သော, ဝေဒကို စီမံတတ်သော ရသေ့အထူး၌ ဖြစ်၏" ထောမနိဓိ၊ ဝိသွာမိတြပုဒ်သည်ပင် ပါဠိ၌ "ဝိဿာမိတ္တ" ဟု ဖြစ်၍ ထိုဝိဿာမိတ္တရသေ့၏ သားသည် ဝေဿာမိတ္တမည်၏၊ ဗာလာဝတာရဋီကာ၌ကား "ဂေါတမ ဘာရဒ္ဝါဇ ဝေဿာမိတ္တ သဒ္ဒေသု သဘာဝဝုဒ္ဓိယာ သမ္ဘဝတော" ဟု ဆိုသောကြောင့် ထိုဋီကာအလို "ဘာရဒ္ဝါဇဿ+အပစ္စံ, ဝေဿာမိတ္တဿ+ အပစ္စံ" ဟု ပင် ဝိဂ္ဂြိဟ်ပြု၍ ဘာ- ဝေ ဖြစ်အောင် ဝုဒ္ဓိပြုဖွယ် မလို, နဂိုဝုဒ္ဓိပင်ဟု ဆိုလိုသည်၊ သို့သော် ထိုအဆိုသည် ပြခဲ့သော ထောမနိဓိနှင့်ကား မညီ။ [သမီးစသော မိန်းမအဆက်ဆက်ကို ဟောရာ၌ ဏ ပစ္စည်း ဆုံးသောကြောင့် "ဏဝဏိက ဏောယျဏန္တုဟိ" သုတ်ဖြင့် ဤပစ္စည်းသက်၍ "ဝါသိဋ္ဌ၊ ပေ၊ ဝေဿာမိတ္တိ" ဟု လည်းကောင်း, ကစ္စည်း ဝုတ္တိ စသည်တို့အလိုအားဖြင့် အမျိုးကို ဟောရာ၌ "ဝါသိဋ္ဌ၊ ပေ၊ ဝေဿာမိတ္တဲ" ဟု လည်းကောင်း ဖြစ်၏၊ ပုရိသာဒိ, နဒါဒိ, စိတ္တာဒိ ဂိဏ်းသွင်း၍ ရပ်စဉ်း။]

ရူပ်ထွက်စဉ်း။ ။ ၁-"ဝသိဋ္ဌ+အပစ္စ" တည်၍ "ဝသိဋ္ဌဿ+အပစ္စံ" ဟု ဝိဂ္ဂြိဟ်ဝါကျဖြစ်အောင် နာမ်ရပ်တွက်၊ ၂- "ဝသိဋ္ဌဿ-၏၊ အပစ္စံ- တည်း၊ ဣတိအတ္ထော- ဤအနက်၌ " ဟု ဆို၊ ၃- ဝါဏပစ္စေသုတ်ဖြင့် ဝသိဋ္ဌနောင် ဏ ပစ္စည်းသက်၊ "ဝုတ္တတ္ထာနမပွယောဂေါ ဟူသော ပရိဘာသာဖြင့် အပစ္စပုဒ်ကိုချေ။ [အပစ္စကို ချေလိုက်လျှင် သိ၏ ကာရိယအဲလည်း အလိုလိုပျောက်၏၊] ၅ - တေသံ ဝိဘတ္တိယော လောပါစသုတ်ဖြင့် သဝိဘတ်ကိုချေ။ [သအာဂုံမှာ အလိုလိုပျောက်၏၊မဟီရဟနည်းမျိုးချည်းတည်း၊] ရူပသိဒ္ဓိနည်းချည်းတည်း၊ ကစ္စည်းဝုတ္တိအလိုမူ တေသံ ဝိဘတ္တိယော လောပါစသုတ်၌ "တေသံသဒ္ဒါဖြင့် သ - သိဝိဘတ် - သ အာဂုံ အပစ္စပုဒ်တို့ကိုချေ" ဟုဆို၊ နျာသ၌မူ "ဝုတ္တတ္ထာန မပွယောဂေါ" ဖြင့် အပစ္စပုဒ်ကိုချေ၍, တေသံသဒ္ဒါပိုဖြင့် ဝိဘတ်ကိုချေသည်။

၆- ပကတိ စဿ သရန္တဿသုတ်ဖြင့် ဝသိဋ္ဌကို ဝသိဋ္ဌဟု ပကတိပြု။ [ဤရပ်ဝယ် ပကတိပြုရန် ရူပသိဒ္ဓိ မပြသော်လည်း ပကတိစဿ သရန္တဿသုတ်တုန်းက တဒ္ဓိတ ပစ္စယသမ္ဗန္ဓလိင်များ ပကတိပြုရမည်ဟု ဆိုခဲ့သောကြောင့် လည်းကောင်း, ဏောယျာ ကတ္တိကာဒီဟိသုတ်၌ ပကတိပြုဖို့ရန် ပြထားသော

ကြောင့်လည်းကောင်း ဤရုပ်၌လည်း ပကတိပြုရမည်– ဟုမှတ်ပါ၊ ထိုသို့ ပကတိ ပြုရာ၌ အချို့က (ဏ်) အနုဗန်ချေပြီးနောက် "ဝသိဋ္ဌ+အ"ကို "ဝသိဋ္ဌ+အ" ဟု ပကတိပြုကြ၏၊ "ပကတိပြု" ဟူသည် နဂိုမူလ (သရန္တအတိုင်း, ဗျဉ္ဇနန္တအတိုင်း) ရှိနေကြောင်း သိသာအောင် ပြုရခြင်းဖြစ်သည်၊ ဏ် အနုဗန်ကျေ၍ ကျန်ရစ်သော (အ) ပစ္စည်းသည် နဂိုမူလ ပကတိတွင် မပါဝင်ခဲ့၊ ထို့ကြောင့် "ဝသိဋ္ဌ" ဟုသာ ပကတိပြုရမည်၊ ထို့ပြင် "ပကတိစသ" သုတ်လာ စသဒ္ဒါဖြင့် တချို့က ပကတိပြုကြ၏၊ သုတ်ရင်းဖြင့် ပြုနိုင်ကြောင်းကို ထိုသုတ်ပြန်ကြည့်ပါ။

၇– တေသံ ဏော လောပံသုတ်ဖြင့် ဏ် အနုဗန်ချေ၊ ၈– ဝုဒ္ဓါဒိ သရသ စသော သုတ်ဖြင့် ဝ၏ အကို အာဝုဒ္ဓိပြု၊ [အနုဗန်ချေခြင်း, ဝုဒ္ဓိပြုခြင်းကား ဝါသိဋ္ဌနှင့်တူသော အချို့ရုပ်များနှင့် ဆိုင်၏၊ ဏ အနုဗန်မပါသော ရုပ်, နဂိုက ဝုဒ္ဓိဖြစ်နေသော ဂေါတမ စသော ရုပ်များ၌ကား ဤ ၇–၈ အစီအစဉ်များ မလို၊] ၉–သရလောပေါ စသောသုတ်ဖြင့် ဋ္ဌ ၏ အ ကို ချေ နောက် (အ)ကို ပကတိပြု၍ကပ်၊ တဒ္ဓိတ် ပစ္စည်းဆုံးနေသောကြောင့် ပစ္စည်း၏ သတ္တိနက်ကိုသာ ဟောလေရှေ့သလားဟု ယုံမှားဖွယ် ရှိရကား ဒြပ်ဟော နာမ်ဖြစ်ကြောင်း သိသာအောင် နာမ်ဟု ငဲ့၊ ၁၀– ထို့နောက် သိသက် ဩ ပြု၍ပြီး၏၊ ဤကား ရူပသိဒ္ဓိရုပ်တွက်စဉ်တည်း။ [ဣတ္ထိ လိင်၌ကား နာမ်မငဲ့မီ ဣတ္ထိဇောတကပစ္စည်းသက်။]

[ဆောင်] တဒ္ဓိတ်ရုပ်ကို, တွက်ကြလိုလျှင်, ဝိဂ္ဂိဟ်ဝါကျ, ဖြစ်အောင်ပြဖို့, မူလနာမ်ရုပ်, ပြီးအောင် လုပ်၍, ဖော်ထုတ်ထိုနက်, ပစ္စည်းသက်ဘီ၊ ပရိဘာသာ, ရွတ်ဆိုကာဖြင့်, နောက်ပါပုဒ်ချေ၊ တေသံဝိဘတ်, သုတ်ဖြင့်မှတ်၍, ဝိဘတ်လည်းချေ၊ နဂိုနေမှု, ပကတိပြုလျက်, နုဗန်ဝုဒ္ဓိ, ပြုခွင့်ရှိက, ပြုပြီးမှလျှင်, သရလောပေါ, ချေကပ်သောဖြင့်, ဇောတကိတ္ထိလည်း, သက်၍ပြီးမှ, နာမ်ငဲ့ရသည်, ရူပသိဒ္ဓိ တွက်စဉ်တည်း။

အမှာ။ ။ ဝိဂ္ဂိဟ်ဝါကျဖြစ်အောင် တွက်နည်းမှာ နာမ်ရုပ်သာဖြစ်၍ နာမ်ကျေပြီး သူတို့အတွက် အချိန်ကြာရုံသာ ရှိမည်၊ နာမ်ရုပ်ကိုမျှ မပြီးသေးသူကိုလည်း တဒ္ဓိတ်ရုပ် တွက်ပြနေသဖြင့် အကျိုးမရှိ၊ ထို့ကြောင့် "ဝသိဋ္ဌ+အပစ္စ" ဟု တည်ရကြောင်းကို သိရုံသာပြော၍ "ဝသိဋ္ဌသ+အပစ္စံ" ဟု တစ်ခါတည်း ဝါကျပြီးပြီးဖြစ်ပါစေ။ [မောဂ္ဂလ္လာန် နိဿယ၌ကား "ဝသိဋ္ဌသ" ဟုသာတည်၍ အပစ္စံပုဒ်ကို မတည်ဘဲ "ဝသိဋ္ဌ၏သား" ဟူသော အနက်၌ ဝသိဋ္ဌသနောင် ပစ္စည်းသက်သည်၊ ရူပသိဒ္ဓိ၌ကား "ဝသိဋ္ဌသ+အပစ္စံ" တိဝိဂ္ဂဟေဟု ရုပ်တည်တုန်း ကပင် အပစ္စသဒ္ဒါပါ၏၊ "တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်းဆိုင်းထမ်းနည်း" အရ ၂ ပုဒ် အလယ်၌ ပစ္စည်းသက်ရသည်= ဟူသော ဝါဒအလိုလည်း၊ "ဝသိဋ္ဌ+ အပစ္စ" ဟု ၂ ပုဒ်ပင် ရုပ်တည်ရကြောင်း သိသာသည်၊ "ဘာရဒ္ဓါဇသ+ အပစ္စံ, ဝေသာမိတ္တသ+ အပစ္စံ" ဟု ဝိဂ္ဂိဟ်ပြုသောဆရာတို့ အလို ဘာ, ဝေတို့၌ နဂို ဝုဒ္ဓိဖြစ်၍ ဝုဒ္ဓိထပ်ဖွယ် မလို၊ "ဘရဒ္ဓါဇသ + ဝိသာမိတ္တသ" ဟု ဝိဂ္ဂိဟ်ပြုမူ ဘ၌ ဝုဒ္ဓါဒိသရသ ဝါသုတ်ဖြင့်, ဝိ၌ သံယောဂန္တ ဖြစ်သောကြောင့် တေသုဝုဒ္ဓိဖြင့် ဝုဒ္ဓိပြုပါ။

တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်း ဆိုင်းထမ်းနည်း။ ။ ရေပုံး ၂ ဖက်ပါအောင် ထမ်းဆောင်ရာ၌ ထမ်းပိုးအလယ်ကနေ ထမ်းရသကဲ့သို့ ဝသိဋ္ဌဿ+အပစ္စံဝယ် ရှေ့ပုဒ်ရှိ သဝိဘာတ်၏ သမ္မန်အနက်, နောက် အပစ္စပုဒ်၏ အနက်, ဤ အနက် ၂ ဖက်လုံးကို ဟောနိုင်အောင် ၂ ပုဒ်အလယ်၌ ဏ ပစ္စည်း သက်ရသည်၊ ရှေ့သမ္မန်အနက်နဲ့ နောက်အပစ္စအနက်သည် ပုံး ၂ ဖက်နှင့် တူ၏၊ အလယ်၌ ဏ ပစ္စည်းသည် အလယ်ထမ်းပိုးနှင့် တူ၏၊ ဏ ပစ္စည်းသက်ခြင်းကား ထမ်းပိုးကို ထမ်းခြင်းနှင့် တူသည်၊ ဤကား အပစ္စတဒ္ဓိတ်ကို ရည်ရွယ်၍ ပြအပ်သော ဥပမာတည်း၊ အဗျယတဒ္ဓိတ်၌မူထိုကဲ့သို့ ၂ ပုဒ်အလယ်၌ မသက်စေရ၊ ဧက စသော တစ်ပုဒ်နောက်သာ သက်ရ၍ ဤဥပမာကို မရထိုက်၊ အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ်၌ကား "မမ်ာ+အဿ+အတ္ထိ" စသည်ဖြင့် ၃ ပုဒ်ရှိသော်လည်း "အဿ+အတ္ထိ" ၂ ပုဒ်ကို "အဿတ္ထိ" တဲ့စ်ပုဒ်တည်း သဘောထား၍ ၂ ပုဒ်အကြားမှာပင် ပစ္စည်းသက်သည်။

သိက္ခာယ မာရိတော ဘာရော, ယထာ ကာဇေန မာရိတော၊
ဒွိန္နေဝံ ဝစနတ္ထာယ, ဝါကျမဇ္ဈေ ဘဝန္တိ တေ။

သိက္ခာယ–ဆိုင်းဖြင့်၊ မာရိတော– ထမ်းဆောင်ထိုက်သော၊ ဘာရော–ဝန်ကို၊ ကာဇေန– ထမ်းပိုးဖြင့်၊ မာရိတော ယထာ– ထမ်းဆောင်အပ်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ– ဤအတူ၊ ဒွိန္နံ– ရှေ့ဝိဘတ်နက် နောက်ပုဒ်နက်တို့ကို၊ ဝစနတ္ထာယ–ဟောနိုင်ဖို့ရာ၊ တေ– ထိုဏ စသော တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်းတို့သည်၊ ဝါကျမဇ္ဈေ–ဝသိဋ္ဌဿ+အပစ္စံ စသော ဝါကျအလယ်၌၊ ဘဝန္တိ– ဖြစ်ရကုန်၏၊ ..... (ကစ္စယာနဘေဒ)၊ ဘေဒ စိန္တာဌ်လည်း "ဝသိဋ္ဌဿ" စသော ပထမပုဒ်နောက် သက်မှာသာ ရှေ့သမ္မန်နောက် အပစ္စပုဒ်နက် ဤ ၂ ချက်ကိုဟောနိုင်သည်၊ အပစ္စနောင် သက်လျှင် အပစ္စအနက် တစ်ချက်ကိုသာ ဟောနိုင်လိမ့်မည်၊ ထို့ကြောင့် ပထမဖြစ်သော ဝသိဋ္ဌဿနောင်သာ သက်ရသည်–ဟုဆို၏၊ ဤသို့ အဆိုကွဲသော်လည်း လိုရင်းအချုပ်မှာ အလယ်၌ သက်ရခြင်းအားဖြင့် သဘောတူပင်တည်း။

အပစ္စတဒ္ဓိတ်။ ။ ဏ စသော ပစ္စည်းကို "တဒ္ဓိတ်" ခေါ်ကြောင့်း နားလည်လောက်ပြီ၊ ထိုပစ္စည်းများကို "အပစ္စတဒ္ဓိတ်, သံသဋ္ဌတဒ္ဓိတ်" စသည်ဖြင့် နာမည်တပ်ရာ၌ ထိုပစ္စည်းများ၏ ဟောနက်ကို အစွဲပြု၍ နာမည်တပ်ရခြင်းတည်း၊ ဥပမာ– အပစ္စအနက်ကို ဟောလျှင် ထိုပစ္စည်းသည် "အပစ္စတဒ္ဓိတ်" မည်၏၊ ထိုပစ္စည်းဆုံးသော ပုဒ်သည် "အပစ္စတဒ္ဓိတ်ပုဒ်" မည်၏၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် နာမည် တပ်ရသည်။ [ကျေသောပုဒ်ကိုစွဲ၍ တဒ္ဓိတ်နာမည်တပ်ရသည်ဟုလည်း ဆိုကြ၏၊ အပစ္စပုဒ်ကျေလျှင် အပစ္စတဒ္ဓိတ်, သံသဋ္ဌပုဒ်ကျေလျှင် သံသဋ္ဌတဒ္ဓိတ် မည်၏, စသည်တည်း၊ ပထမနည်း၌ အရင်းခံအနက်ကိုစွဲ၍ နာမည်တပ်၏၊ ဒုတိယနည်းကား သဒ္ဒါ (ပုဒ်) ကိုစွဲ၍ နာမည်တပ်၏၊ ထို့ကြောင့် ၂– နည်းလုံး သဘောတူပင်။]

ဏာယန ဏာန ဝစ္ဆာဒိတော

၃၄၅။ ဝစ္ဆာဒိတော – ဝစ္ဆအစရှိသော၊ တသ္မာ ဂေါတ္တဂဏတော– ထိုအနွယ်ဟော သဒ္ဒါအပေါင်းမှ (နောက်၌)၊ တဿ–ထိုသူ၏၊ အပစ္စံ– သားတည်း၊ ဣစ္စေတသ္မိံ အတ္တေ–၌၊ ဏာယန ဏာနပစ္စယာ– ဏာယနပစ္စည်း, ဏာနပစ္စည်း တို့သည်၊ ဝါ ဟောန္တိ– ဝိကပ် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဝစ္ဆဿ–၏၊ အပစ္စံ– သားတည်း၊ ဝစ္ဆာယနော, ဝစ္ဆာနော– ဝစ္ဆာ၏သား၊ ဝစ္ဆဿ+အပစ္စံ ဝါ– ဝစ္ဆဿ အပစ္စံဟု လည်းရှိ၏၊ ဝစ္ဆဿ–၏၊ အပစ္စံ– သမီးတည်း၊ ဝစ္ဆာယနီ, ဝစ္ဆာနီ– ဝစ္ဆ၏ သမီး၊ ဝစ္ဆဿ–၏၊ အပစ္စံ–အမျိုးတည်း၊ ဝစ္ဆာယနံ, ဝစ္ဆာယနံ– ဝစ္ဆာ၏အမျိုး၊ သကဋ္ဌဿ–

ဂေါတ္တတဒ္ဓိတ် ခေါ်ပုံ။ ။ အပစ္စသဒ္ဒါသည် သားသမီးကိုသာ ဟောသည်မဟုတ်, သားစဉ်မြေးဆက် တစ်နွယ်လုံးကို ဟောသောကြောင့် အနွယ်ဟော ဂေါတ္တသဒ္ဒါနှင့် သဘောတူ၏၊ ထို့ကြောင့် အပစ္စအနက်၌ သက်သော တဒ္ဓိတ်များကို "ဂေါတ္တတဒ္ဓိတ်" ဟုလည်း ခေါ်သည်၊ ဝိဂြိုဟ်ပြုရာ၌ကား အပစ္စံ မထည့်ဘဲ "ဝသိဋ္ဌဿ+ပုတ္တော–ဝါသိဋ္ဌော, ဝသိဋ္ဌဿ+ဓီတာ–ဝါသိဋ္ဌီ" စသည်ဖြင့်လည်း ပြုနိုင်၏၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း.....အပစ္စသည် တစ်နွယ်လုံးကို ဟောလျှင် ထိုအနွယ်တွင်ပါဝင်သော သားကိုဖြစ်စေ, သမီးကိုဖြစ်စေ ဟောနိုင်သောကြောင့် လည်းကောင်း, ဝိဂြိုဟ်ဟူသည်လည်း ထိုပုဒ်၏ အနက်ကို ဖွင့်ပြသော ဝါကျဖြစ်သောကြောင့် လည်းကောင်းတည်း။

အမျိုးအနွယ်။ ။ "အမျိုး, အနွယ်" ဟူသော စကား၌ အနွယ်သည် ထိုအမျိုး၏ အစ–အဆုံး ပုဂ္ဂိုလ်ကို စွဲ၍ ဖြစ်၏၊ အမျိုးကား ထိုအနွယ်တွင် ထင်ရှားသူတစ်ယောက်ကို စွဲ၍ ဖြစ်၏၊ တတ္ထဂေါတ္တံ အာဒိပုရိသဝသေန, ကုလပ္ပဒေသော တဒနွယေ (ထိုအနွယ်၌) ဥပ္ပန္နအဘိညာတပုရိသဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ယထာ– အာဒိစ္စော, မဃဒေဝေါတိ= အာဒိစ္စအနွယ် (အာဒိစ္စဂေါတ္တ), မဃဒေဝမင်းမျိုး, စသည်တည်း (အမ္ဗဋ္ဌသုတ် ဋီကာဟောင်း၊) [ဋီကာသစ်၌ကား "အာဒိစ္စော မာဃဝေါတိ" ဟုဆို၍ "မာဃဝကုလံ ပန တဒနွယေ အဘိညာတံ မစလဂါမိက ပုရိသံ ပတိ ဟောတိ" ဟု ဆိုလေ၏၊ မဃဝ အမျိုးဟု ကျမ်းဂန်သုံးရှိ, မရှိကို သတိပြုပါလေ။]

၃၄၅။ ဂေါတ္တဂဏတော။ ။["ဏာယန ဏာနာ" ဟု ဆိုသင့်လျက် အဝိဘတ္တိက နိဒ္ဒေသအားဖြင့် "ဏာယန ဏာန" ဟု ဆိုထားသည်၊] ဂေါတ္တ၌ ဂေါသဒ္ဒူပပဒ တာဓာတ် တပစ္စည်း၊ ဂေါသဒ္ဒါသည် ဗုဒ္ဓိဝစန (အသိဉာဏ်နှင့် သဒ္ဒါ)ကိုဟော၏၊ ဂံ– ဂေါတမ, ဝါသိဋ္ဌ စသော သဒ္ဒါ, ဂေါတမဝါသိဋ္ဌဟု သိုတတ်သော ဉာဏ်ကို+တာယတိ–စောင့်ရှောက်တတ်၏၊ ဣတိ ဂေါတ္တံ– မည်၏။

သကဋ၏၊ ပေ၊ သာကဋာယနံ, သာကဋာနံ- သကဋ၏အမျိုး၊ ဧဝံ-ဤအတူ၊ ကဏ္ဍာယနော, ကဏ္ဍာနော- ကဏ္ဍ၏သား၊ ကဏ္ဍသ အပစ္စံ ဝါ- လည်းရှိ၏၊ ကဏ္ဍာယနီ, ကဏ္ဍာနီ- ကဏ္ဍ၏သမီး၊ ကဏ္ဍာယနံ, ကဏ္ဍာနံ- ကဏ္ဍ၏အမျိုး၊ အဂ္ဂိဝေဿာ ယနော, အဂ္ဂိဝေဿာနော- အဂ္ဂိဝေဿ၏ သား၊ ပေ၊ ဂစ္ဆာယနော, ဂစ္ဆာနော-ဂစ္ဆ၏သား၊ ပေ၊ ကပ္ပါယနော-ကပ္ပါနော-ကပ္ပ၏ သား၊ ပေ၊ မောဂ္ဂလ္လာယနော, မောဂ္ဂလ္လာနော- မောဂ္ဂလ္လ၏သား၊ ပေ၊ မုဥ္ဘာယနော, မုဥ္ဘာနော- မုဥ္ဘ၏သား၊ သံဃာယနော, သံဃာနော- သံဃ၏သား၊ ပေ၊ လောမာယနော -

---

ထိုဂေါတ္တဟူသည် အခြားအမျိုးနှင့် မဆက်ဆံဘဲဆိုင်ရာ တစ်မျိုးတွင် ပါဝင်သူ အားလုံးနှင့်သာ ဆက်ဆံသော သာမညသဘောတည်း၊ ထိုသာမည သဘောလည်း ထိုအမျိုး၏ အစဆုံးယောက်ျားမှစ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော သဘောတည်း၊ ဥပမာ - ရွှေကျင်ဆရာတော်မှစ၍ ရွှေကျင်အဆက်အနွယ် (ရွှေကျင်ဂေါတ္တ-ဟု ဖြစ်ပေါ်လာရာ, ထိုရွှေကျင်ဂေါတ္တဟူသည် ရွှေကျင်ဂိုဏ်းဝင် ပုဂ္ဂိုလ်အားလုံးနှင့် ဆက်ဆံသော သာမညသဘောမျိုး ဖြစ်သကဲ့သို့တည်း၊ ထိုရွှေကျင်ဂိုဏ်းဝင် အားလုံးနှင့် ဆက်ဆံသော သာမညဇာတ်သည် မပျောက်ကွယ် မတိမ်ကော သေးသမျှ "ရွှေကျင်" ဟူသော သဒ္ဒါ (စကားလုံး) ကို လည်းကောင်း, "ရွှေကျင်" ဟု အများသိသော ဥာဏ်ကို လည်းကောင်း စောင့်ရှောက်လျက်ရှိသည်၊ ပခုက္ကူ ဆရာတော်အနွယ်- ဘုရားကြီးဆရာတော် အနွယ်- သီးလုံးဆရာတော်အနွယ် စသည် ခေါ်ဝေါ်ရာ၌လည်း နည်းတူ။ ["ကောပန သောတိ- (ထိုဂေါတ္တဟူသည် အဘယ်နည်း)၊ သာမည ကုလပွရံပရာ- သာဓာရဏံ တဿကုလဿ အာဒိပုရိသသမုဒါဂတံ တံကုလပရိယာ ပန္နသာဓာရဏံ သာမညရူပန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ"- အမ္ဗဋ္ဌသုတ် ဋီကာ။]

ဆက်ဦးအံ့- ထိုဂေါတ္တသဒ္ဒါသည် တစ်မျိုးလုံး တစ်နွယ်လုံးကို ဟောရိုးရှိသော်လည်း၊ ဤဂေါတ္တဂဏတော ဟူသော ပုဒ်၌ကား အပေါင်း အမည်ကို အစိတ်၌ တင်စားသော ဧကဒေသျူပစာရအားဖြင့် ဝစ္ဆမည်သူ, ကစ္စမည်သူ စသော အစဆုံးယောက်ျားကိုသာ "ဂေါတ္တ" ဟု ယူရမည်၊ ဤသို့ယူမှသာ ဝစ္ဆ- ကစ္စ စသည်ကို ဂေါတ္တဂဏ (အနွယ်ဟော သဒ္ဒါအပေါင်း) ဟု ယူ၍ ထိုသဒ္ဒါ အပေါင်း နောင် ဏာယန ဏာန ပစ္စည်းသက်လျက် "ဝစ္ဆာယန, ဝစ္ဆာန" စသည် ဖြစ်နိုင်မည်၊ ဆိုလိုရင်းကား- ဝစ္ဆာယန ဟူသော နာမည်သည် (ရွှေကျင်နိကာယဟူသော နာမည်ကဲ့သို့) တစ်နွယ်လုံး၏ နာမည်တည်း၊ ဝစ္ဆဟူသော နာမည်ကား (ရွှေကျင်) ဟူသော နာမည်ကဲ့သို့ ပထမဆုံးယောက်ျား၏နာမည်ဖြစ်၏၊ ဏာယန စသော ပစ္စည်းကား အစဆုံး ယောက်ျားဟော သဒ္ဒါနောင်သက်ရသည်၊ ထို့ကြောင့် ဂေါတ္တဂဏတော၌ ဂေါတ္တအရ အစဆုံး ယောက်ျားကိုသာ ယူပါ- ဟူလို၊ ထို့ကြောင့်လည်း ထောမနိမိ၌ "ဂေါတြ(ပု)၊ ဂါ (ဝထဝိမြေကို) တာယတေ၊

လောမ၏သား၊ ပေ၊ သာကမာယနော, သာကမာနော– သကမ၏သား၊ ပေ၊ နာရာယနော, နာရာနော– နရ၏သား၊ စောရာယနော, စောရာနော– စောရ၏သား၊ အာဝသာလာယနော အာဝသာလာနော – အဝသာလ၏သား၊ ဒွေပါယနော, ဒွေပါနော– ဒွီပ၏သား၊ ကုဋ္ဌာယနော ကုဋ္ဌာနော– ကုဋ္ဌ၏သား၊ ကစ္စာယနော, ကစ္စာနော– ကစ္စ၏သား၊ ကစ္စာယနီ, ကစ္စာနီ– ကစ္စ၏သမီး၊ ကစ္စာယနံ, ကစ္စာနံ– ကစ္စ၏အမျိုး။ (၃၃၆)

ပဗ္ဗတေ, နာမနိ (နာမည်၌) , ကာနနေ (တော), ခေတ္တေ, ပထိ (လမ်း), ဆတ္တေ, သဇာတိယဂဏေ (ဇာတ်တူသူအပေါင်း), ပေါတြာ ဒျပတျေ (မြေး စသော အနွယ်), ဝံသေ (အနွယ်သာမန်) ဟူသော အနက်တို့အပြင် "ဣသိသဒ္ဒဝါကျေသု– ဣသိသဒ္ဒါသည် ဟောအပ်ကုန်သော၊ သာဏ္ဍိလျာ–ဒီသု– သာဏ္ဍိလျ အစရှိကုန်သော၊ အာဒိပုရိသေသု– အစဆုံးယောက်ျား ဖြစ်ကုန်သော၊ စတုဝိသတိ မနုသေသု– ၂ ကျိပ် ၄ ယောက်သော လူတို့လည်းကောင်း" ဟု ဆိုသည်၊ ဤ၌ ဣသိသဒ္ဒဝါကျဟူသည် "ဝစ္ဆရသေ့, ကစ္စရသေ့" စသည်ဖြင့် ရသေ့ နာမည်ရသော ဝစ္ဆ စသူပင်တည်း။

ဂေါတ္တကာရက ပုဂ္ဂိုလ်များ။ ။ အနွယ်ကို တည်ထောင်ကြသော ဂေါတ္တကာရက, အနွယ်၏ အစဖြစ်သော အာဒိပုရိသတို့ကို မနုကျမ်း၌ ၇ ယောက်, ဗောဓာယနကျမ်း၌ ၈ ယောက်ဟုဆိုသော်လည်း ဓမ္မပွဒီပကျမ်း၌ လည်းကောင်း, ဝုဒ္ဓမနု၌လည်းကောင်း ၂၄ ယောက်စီ ဆိုကုန်သတတ်၊ အောက်ပါဂါထာတို့ကား ဓမ္မပွဒီပ အဆိုတည်း။

သာဏ္ဍိလျော ကဿပေါ စေဝ, ဝါသော သာသဏ္ဍကော တထာ၊ ၄
ဘာရဒ္ဒါဇော ဂေါတမော စ, သောကာလိနော တထာ ပရော၊ ၃
ကမ္မသော စာဂ္ဂိဝေဿာ စ, ကဏ္ဍာ–တြေယ ဝသိဋ္ဌကော၊ ၄
ဝိဿာမိတ္တော ကုသိကောစ, ကောသိကော စ တထာ ပရော၊ ၃
ဓုတကောသိက မောဂ္ဂလ္လာ, အာလမျှာနော ပရာသနော၊ ၄
သောပါယနော တထာ–တြိစ, ဝါသုကိ ရောဟိတော တထာ၊ ၄
ဝေယဂ္ဃပဇ္ဇကော စေဝ, ဇမဒဂ္ဂိ တထာ ပရော၊.... ၂
စတုဝိသတိ ဂေါတ္တာနံ, ကထိတာ ပုဗ္ဗပဏ္ဍိတာ။

ဝုဒ္ဓမနု၌ကား ဤ ၂၄–တွင် အချို့တူ၍ အချို့မတူဘဲ ၂၄– ယောက်ပြ၏၊ ထိုတွင် "ဗိဟပ္ပတိ, ကဋ္ဌန, ဗိသဏု, ကစ္စာယန, ကဏ္ဍက, သင်္ကိတ, ကောဏ္ဍိလျ, ဝဂ္ဂ, အင်္ဂီရသ, အနာဝုက နဗျေဇမိနိ, ဗုဒ္ဓ, သတ္တိကဏ္ဍယန, ဝါသုတိ, သုနကော, သုနယ်" တို့ကား ဓမ္မပွဒီပ၌ မပါသော နာမည်များတည်း၊

ထိုယောက်ျားတို့မှ စတည်ဖြစ်ပေါ်လာသော အနွယ်တို့တွင် "ဝသိဋ္ဌ, ဂေါတမ, ကစ္စာယန, အဂ္ဂိဝေဿာန, မောဂ္ဂလ္လာန အနွယ်တို့သည် ဥက္ကဋ္ဌ အနွယ်တို့တည်း၊ ဝါသုဒေဝ, ဝစ္ဆာယန, သကဋာယန အနွယ်တို့သည် မဇ္ဈိမ (အလတ်တန်းစား) အနွယ်တို့တည်း၊ ကဏ္ဍာယန စသော အနွယ်တို့သည် ဟီန (အောက်တန်းစား) အနွယ်တို့တည်း" ဟု သံပျင်ဋီကာ ခွဲခြား၏၊ ဩမသဝါဒ သိက္ခာပုဒ်၌ကား ဟီနဂေါတ္တ ဥက္ကဋ္ဌဂေါတ္တ ဟု ၂ မျိုးသာခွဲ၍ "ကောသိယ (ကောသိက) အနွယ် ဘာရဒ္ဝါဇအနွယ်ကို ဟီန, ဂေါတမ, မောဂ္ဂလ္လာန, ကစ္စာန, ဝါသိဋ္ဌ အနွယ်ကို ဥက္ကဋ္ဌ" ဟု ဟောတော်မူသည်။

အာကတိဂိုဏ်း။ ။ "ဂေါတ္တဂဏတော" ဟု ဝုတ္တိ ဆိုထားသော်လည်း အနွယ်ကိုတည်ထောင်သူ, အနွယ်၏ အစဖြစ်သူအားလုံးကို ဤသုတ်ဖြင့် မယူနိုင်၊ ဝသိဋ္ဌ, ဘာရဒ္ဝါဇ, ဂေါတမ ရသေ့တို့သည် အနွယ်ကို တည်ထောင်သူများ ဖြစ်ပါလျက် ထိုဂေါတ္တသဒ္ဒါများ နောင် ရှေ့သုတ်ဖြင့် ဏ ပစ္စည်းသက်၍ ဝါသိဋ္ဌော စသည်ဖြစ်ကြရ၏၊ ထို့ကြောင့် ဤသုတ်သည် ဂေါတ္တသဒ္ဒါအားလုံးကို ယူသောသုတ် မဟုတ်, ဏာယန ဏာန ပစ္စည်းသက်၍ ရုပ်ပြီးပုံ အခြင်းအရာတူသော သဒ္ဒါစုကိုသာ ယူသော "အာကတိဂဏသုတ်" တည်း၊ ထို့ကြောင့် "ဝစ္ဆာဒိတော" ၌ အာဒိသဒ္ဒါလည်း ပကာရ (အတူ) အနက်ဟောတည်းဟု ယူ။ အတူဟူရာ၌လည်း "ဏာယန, ဏာန ပစ္စည်း သက်ရာဌာနချင်း တူသည်" ဟု မှတ်။ [အာကတိဂဏော-ယံ(ရူ)၊ အဓိပ္ပါယ်ကို ရူ-ဘာသာဋီကာ၌ ရှုပါ။]

ဝစ္ဆာယနော၊ ပေ၊ ကဏ္ဍာယနော။ ။ ရညော ခေါ ပန အမ္ဗဋ္ဌ ဥက္ကာကဿ ဒိသာနာမ ဒါသီအဟောသိ၊ သာကဏ္ဍံ နာမ ဇနေသိ၊ ပေ၊ တဒဂ္ဂေခေါ ပန အမ္ဗ ကဏ္ဍာယနာ ပညာယန္တိ=အို အမ္ဗဋ္ဌ.....ဥက္ကာကမင်းမှာ ဒိသာမည်သော ကျွန်မ ရှိသည်၊ ထိုကျွန်မသည် ကဏ္ဍမည်သော သားဖွား၏၊ ထိုကဏ္ဍမှစ၍ ကဏ္ဍာယန မည်သူတို့ ထင်ရှားလာသည်၊ (အမ္ဗဋ္ဌသုတ်)၊ ဤပါဋိတော်ကို ထောက်၍ ဝစ္ဆ ကစ္စ စသူတို့လည်း ထိုအနွယ်ဝင် လူများ၏ အစဆုံး ယောက်ျား ဖြစ်သည်- ဟု သိသာပြီ၊ ထို့ကြောင့် "ဝစ္ဆဿ-ဝစ္ဆ၏+အပစ္စံ- သားတည်း, သမီးတည်း" ဟု ပေးခြင်းသည် အလွယ်တကူပေးခြင်းသာတည်း၊ သား-သမီးသာမက မြေး, မြစ် စသူအားလုံးကိုပင် (ထိုအနွယ်ဝင် ဟူသမျှ) ယူနိုင်သည်- ဟု မှတ်ပါ။

မောဂ္ဂလ္လာယနော။ ။ မောဂ္ဂလ္လာနပုဒ်၌ "မုဂ္ဂလဿ- မုဂ္ဂလပုဏ္ဏား၏+ အပစ္စံ-သားတည်း၊ မောဂ္ဂလ္လံ- မုဂ္ဂလ၏သား" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ မုဂ္ဂလနောင် ဏျ ပစ္စည်းသက်, ဏ အနုဗန်ချေ, မု၏ ဥကို ဩဝုဒ္ဓိပြု, လျကို လပြု, ဒွေးဘော်လာ၍ "မောဂ္ဂလ္လ" ဟု ဖြစ်ပြီးနောက် "မောဂ္ဂလ္လဿ-မောဂ္ဂလ္လ၏+ အပစ္စံ-သား, မြေး

စသူတည်း၊ မောဂ္ဂလ္လာယနော, မောဂ္ဂလ္လာနော– သူ” ဟု မောဂ္ဂလ္လာန် ပဠိကာရုပ်စီရင်ပုံ ကြည့်၍ “မောဂ္ဂလ္လာန” ဟု လ ဒွေးဟော်ဖြင့် ပါဠိမှန်ဟု ဆုံးဖြတ်ကြသည်။ [သဒ္ဒနီတိဋ္ဌကား “မောဂ္ဂလ္လာယနာမ ဗြာဟ္မဏိယာ အပစ္စံ မောဂ္ဂလ္လာနော= မောဂ္ဂလာန မည်၏” ဟု ဆို၏၊ ထိုအလိုအားဖြင့် လ္လ ၂ လုံးမရှိရ။]

ကစ္စာယနော။ ။ ကစ္စမည်သော ယောကျ်ားသည် ထိုအမျိုး၏ အစဆုံးတည်း၊ ထို့ကြောင့် “ကစ္စသ+အပစ္စံ” အရ ကစ္စာယနအနွယ် ဖြစ်ပေါ်လာသည်၊ ထိုကစ္စကို “ကာတိယ” ဟုလည်း ခေါ်၏၊ ထောမနိဓိဋ္ဌကား “ကတျသ + အပစ္စံ– ကာတျာယနော” မုနိဘေဒ (ရသေ့အထူး)၊ သစ ဓမ္မသတ္ထက္တာ– ထိုရသေ့လည်း ဓမ္မသတ်ကျမ်းပြုသူတည်း၊ ဗျာကရဏ်း ဝတ္တိကကျမ်းပြုသူလည်း ဝရရုစိမည်သော ဤကာတျာယန ပင်တည်း–ဟု ဆို၏၊ သက္ကတ၌ “ကတျ”သည် ပါဠိ၌ တျကို စပြုဒွေးဟော်လာ၍ “ကစ္စ” ဟု ဖြစ်၏၊ ထို “ကတျ” ပုဒ်ကိုပင် ချဲ့ဖြန့်လိုက်သည့် အခါ “ကာတိယ” ဟု ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် “ကာတိယသ+အပစ္စံ– ကာတိယာနော” ဟုလည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ [မောဂ္ဂလ္လာန်၌ကား “ကတနောင် သားသမီးဟော အပစ္စအနက်၌ ဏျပစ္စည်းသက်၍ “ကစ္စ” ဟုလည်းကောင်း, ဏိယပစ္စည်းသက်၍ “ကာတိယ” ဟုလဲည်းကောင်း ပြီးစေသည်။

ထို့ပြင် – “အပိသု မံ အဂ္ဂိဝေဿန တိသော ဥပမာ ပတိဘံသု” ဟု ပါဠိရှိသောကြောင့် အဂ္ဂိဝေဿာနဝယ် ဿာ၌ ရဿပြုရသော နည်းလည်းရှိ၏– ဟု မှတ်၊နာရာယန– ဒွေပါယနတို့၌ ထောမနိဓိဝယ် ဏာယနပစ္စည်းဟု မဆို၊ နာရာသဒ္ဒါသည် “ရေ” ဟူသော အနက်ဟောတည်း၊ အယနသဒ္ဒါကား “ဖြစ်တည်ရာ” အနက်ဟောတည်း၊ “နာရာ+အယနံ ယဿ” ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ “ရေ ဟူသောတည်ရာ ရှိသော ဗိဿနိုးနတ်သည် နာရာယန မည်၏” ဟု ဆို၏၊ “နာဥာယနော=နဥရသေ့၏ သား” ဟုလည်း တွေ့ရ၏၊ ထိုပါဠိသည်သာ အမှန်ဖြစ်ဟန်တူ၏၊ ဒွိပသဒ္ဒါလည်း “ကျွန်း” ဟူသော အနက်ဟောတည်း၊ “ဒွိပေါ+အယနံယဿ” ဟု ပြု၍ ကျွန်းဟူသော မွေးဖွားရာအရပ်ရှိသော ဗျာသရသေ့ကို “ဒွိပါယနော ဧဝ ဒွေပါယနော” ဟု သက္ကတ၌ ဏ (အဏ်) ပစ္စည်းသက်၍ “ဒွေပါယန” ဟု ခေါ် သတတ်၊ ပါဠို၌မူ “ဒိပါယန”မည်သော ရသေ့တစ်ဦးကို ကဏ္ဍဒိပါယနဏတ်၌ တွေ့ရသည်၊ ကြွင်းသောပုဒ်များ၏ အခြေအမြစ်ကိုလည်း စိစစ်ကြပါလေဦး၊ရုပ်တွက်ပုံ အစဉ်မှာ “ဝစ္ဆသ+သကဋသ+အပစ္စံ” စသည်ဖြင့် ဝါကျဖြစ်အောင်စီရင်၍ ဝါသိဋ္ဌောအတိုင်း တွက်၊ ဏာယန ဏာနပစ္စည်း သက်ရခြင်းသာထူး၏၊ ဝစ္ဆာယနီ စသည်ကား ဏဝဏိကဏေယျ ဏန္တ္ရ ပစ္စယန္တ မဟုတ်သောကြောင့် နဒါဒိတော ဝါ ဤသုတ်ဖြင့် သာ (ဤ) ပစ္စည်းသက်သင့်၏၊

ဏေယျော ကတ္တိကာဒီဟိ ၃၄၆။ **ကတ္တိကာဒီဟိ- ကတ္တိကာ အတူရှိကုန်သော၊ တေဟိ ဂေါတ္တ ဂဏေဟိ - ထိုအနွယ်ဟောသဒ္ဒါ အပေါင်းတို့မှ (နောက်၌)၊ တဿာ- ထိုသူမ၏၊ အပစ္စံ-သားတည်း၊ ဣစ္ဆေတသို့-၌၊ ဏေယျပစ္စယော-သည်၊ ဝါ ဟောတိ-၏၊ ကတ္တိကာယ-ကတ္တိကာ နတ်သမီး၏၊ အပစ္စံ- သားတည်း၊ ကတ္တိကေယျော- ကတ္တိကာနတ်သမီး၏သား၊ကတ္တိကာယ အပစ္စံ ဝါ- လည်း၊ ရှိ၏၊ ဧဝံ- တူ၊ ဧနတေယျော**

၃၄၆။ **ကတ္တိကာဒီဟိ ဂေါတ္တဂဏေဟိ။** ။ကတ္တိကာ, ဝိနတာ, ရောဟိဏီ စသောသဒ္ဒါများကို အနွယ်ဟောသဒ္ဒါဟု အခြားကျမ်းများ၌ မဆိုကြ၊ ရူပသိဒ္ဓိ၌လည်း ဤ "ဂေါတ္တဂဏေဟိ" ကို မနှစ်သက်သောကြောင့် "ဣတ္ထိယံ ဝတ္တမာနေဟိ လိင်္ဂေဟိ" ဟု ဆို၏၊ ထိုကတ္တိကာနတ်သမီး စသော မိန်းမတို့လည်း အနွယ်ကို တည်ထောင်နိုင်သူများ မဖြစ်ထိုက်၊ ထို့ကြောင့် "ဂေါတ္တဂဏေဟိ" ဟူသော ဤစကားကို စဉ်းစားထိုက်သည်၊ ကတ္တိကာဒီဟိ၌ အာဒိသဒ္ဒါသည် "အတူ" ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ ကတ္တိကာကဲ့သို့ အပစ္စအနက်၌ ဏေယျပစ္စည်းသက်၍ ပြီးခြင်းတူသော "ဝိနတာ-ရောဟိဏီ" စသည်ကို ထိုအာဒိသဒ္ဒါဖြင့်ယူ။

မှတ်ချက်။ ။ ကတ္တိကာ, ဝိနတာစသည် အာကာရန္တ ဣတ္ထိလိင်တည်း၊ ရောဟိဏီ, နဒီ စသည်ကား ဤကာရန္တ ဣတ္ထိလိင်တည်း၊ ဤသို့ ဃအမည်ရှိသော အာကာရန္တ ပ အမည်ရသော ဤကာရန္တ ဣတ္ထိလိင်များကို ရည်ရွယ်၍ "ဣတ္ထိယံ ဝတ္တမာနေဟို လိင်္ဂေဟိ" ဟု ရွှဲ၌ ဆိုထားသော်လည်း မောဂ္ဂလ္လာန်ပဋိကာ၌မူ ဏေယျပစ္စည်းသည် များသော အားဖြင့် ဃ ပ နောင်သက်၏၊ အတ္ထိ ပဏ္ဍိစသော အချို့ပုလ္လိင်နောင်လည်း သက်သေး၏-ဟုဆို၍ "အတ္ထိဿ ဣသိနော အပစ္စံ အတ္ထေယျော= အတ္ထိရသေ့၏သား၊ ပဏ္ဍိဿရညော အံပစ္စံ ပဏ္ဍေယျော- ပဏ္ဍိမင်း၏သား" ဟု ပုလ္လိင် ဣကာရန္တ နောင်လည်း ဏေယျပစ္စည်းပုံစံကို ပြထားသည်။

ကတ္တိကေယျော။ ။ "ကတ္တိကေယျော- ကတ္တိကာနတ်သမီး၏သား" ဟူသည် ခန္ဓနတ် (ကဒဲနတ်) တည်း၊ ထောမနီဓိကား "ကတ္တိကာနံ- ကြတ္တိကာကြယ်တို့၏+အပစ္စံ- သားတည်း၊ (ကသ္မာ-နည်း)၊တပ္ပါလိတတ္တာ-ထိုကြတ္တိကာ ကြယ်တို့ စောင့်ရှောက်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း" ဟု ဆို၍ "ခန္ဒေသိဝ ပုတ္တော-သိဝ၏သားဖြစ်သော ခန္ဓနတ်၌" ဟု အနက်ဆိုသည်၊ ဤ၌ကား "ကတ္တိကာယ" ဟု ကေဝုစ်ရှိသောကြောင့် "ကတ္တိကာနတ်သမီး" ဟု ပေးရသည်။ [သဒ္ဒသင်္ဂဟ၌ကား "မဟိဿရ၏ သားအကြီးကို ကတ္တိကေယျဟု ခေါ်၏၊ ထိုကတ္တိကေယျမှာ အထိန်းတော် ၆ ယောက်ရှိရာ ကတ္တိကာမည်သော နတ်သမီးလည်း တစ်ယောက် အပါအဝင် ဖြစ်ရကား ထိုကတ္တိကာ၏ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်အပ်သော သားဟု ဆိုလိုသည်၊ အဘိဓာန်၌ "ခန္ဓ-သတ္တိဒ္ဓရ- ကုမာရဟူသော နာမည်များသည် ဤဂ်ကတ္တိကေယျ၏ နာမည်တည်း" ဟု ဆိုသည်။

– ဝိနတာ၏သား၊ ရောဟိဏေယျော– ရောဟိဏီ၏သား၊ ဂင်္ဂေယျော– ဂင်္ဂါ၏သား၊ ကဒ္ဒမေယျော– ကဒ္ဒမာ၏သား၊ နာဒေယျော– နဒီ၏သား၊ အာလေယျော– အလီ၏သား၊ အာဟေယျော–အဟီ၏သား၊ ကာမေယျော– ကမီ၏သား၊ သုစီယာ– စင်ကြယ်သော မိန်းမ၏၊ အပစ္စံ–သားတည်း၊ သောစေယျော– စင်ကြယ်သော မိန်းမ၏သား၊ သာလေယျော–သာလာ၏သား၊ ဇာလေယျော– အမိုက်မ၏သား၊ မာလေယျော– မာလာ၏သား၊ ကာလေယျော– ကလာ၏သား။ (၃၆၇)

ဝေနတေယျော။ ။ "သုပဏ္ဏမာတာ– ဂဠုန်၏ မိခင်သည်၊ ဝိနတာ–မည်၏" ဟု အဘိဓာန်ရှိသောကြောင့် "ဝိနတာယ–ဂဠုန်မ၏+အပစ္စံ–တည်း၊ ဝေနတေယျော–ဂဠုန်မ၏သား" ဟုဆိုကြ၏၊ ထောမနိဓိဋ္ဌာန်းကား "ဝိနတ (တြီ–၃–လိင်) ဟုဆို၍ "ဂရုဠမာတရိ ကဿပပတနိဘေဒေ– ဂဠုန်၏ အမိဖြစ်သော ကဿပ၏ မယား" ဟူသော အနက်၌ ဣတ္ထိလိင်ဟု ဆိုသည်၊ ထို့ကြောင့် ဝိနတာ၏သားသည် ဂဠုန်ဖြစ်သော်လည်း "ဝိနတာ" ကား "ဂဠုန်မ" ဖြစ်ဟန်မတူ၊ သို့ဖြစ်၍ "ဝိနတာယ– ဝိနတာမည်သော မိန်းမ၏" ဟု ပေးသည်။

ရောဟိဏေယျော။ ။ "ရောဟိဏီ" ဟူသည် ဝသုဒေဝ၏ မယားတည်း၊ ထိုမှ ဗလဘဒြကို မွေးဖွားသောကြောင့် "ရောဟိဏီယာ အပစ္စံ" အရ ရောဟိဏေယျသည် ဗလဘဒြနတ်တည်းဟု ဆိုသင့်၏၊ ထောမနိဓိ အခြားတစ်နေရာ၌ ရောဟိဏေယျကို ဗလရာမမင်းဟုလည်း ဖွင့်သေး၏။

ဂင်္ဂေယျော။ ။ "ဂင်္ဂေယျ"ဟူသည် ဘီမမင်းတည်း၊ ထိုဘီမမင်းကို "ဂင်္ဂါဂဗ္ဘေ– ဂင်္ဂါမြစ်ဝမ်း၌ မွေးဖွားသော၊ သန္တနုသုတေ–သန္တနုမင်း၏သားတော် ဖြစ်သော၊ သနာမရာတေ– မိမိနာမည်ဖြင့် ဘီမဟု ထင်ရှားသော၊ ကုရုဝံသေ–ကုရုမင်းနွယ်ဖြစ်သော၊ ခတ္တိယေ– မင်း၌" ဟု ထောမနိဓိ ဖွင့်၏၊ ဤအဖွင့်အတိုင်း ဆိုလျှင် ဂင်္ဂါမြစ်၏ သားမဟုတ်, ဂင်္ဂါမြစ်၌ ဖွားမြင်သူသာ ဖြစ်ရကား "ဂင်္ဂါယံ+ဇာတော– ဂင်္ဂေယျော" ဟု ဇာတတဒ္ဓိတ်သာ ဖြစ်သင့်၏၊ အပစ္စတဒ္ဓိတ် ဆိုလိုမူ"ဂင်္ဂါယ+အပစ္စံ ဂင်္ဂေယျော" ဟု ဆိုသင့်သည်။

ကဒ္ဒမေယျောစသည်။ ။ "ကဒ္ဒမေယျော– ကဒ္ဒမာ၏သား" ဟု ပါဠိရှိတိုင်း ပေးရသော်လည်း ထောမနိဓိ–သာရသွတဋ္ဌိကာတို့၌ "ကဒြဝေယော (ကဒ္ဒဝေယျော) – ကဒ္ဒဝါ၏ သားဖြစ်သော ပုံသဏ္ဌာန် လူနှင့်တူ၍ လက်ခြေပါးပျဉ်း ရှိသော နတ်မျိုးတွင် ပါဝင်သော နဂါး မြွေ၌ ဖြစ်၏" ဟု ဆိုသည်၊ မဒ္ဓဗောဓ၌ကား "ကာဒြဝေယျော–ကဒြု မည်သူ၏သား" ဟု ဆို၏၊ ဥကို တေသုဝုဒ္ဓိသုတ်ဖြင့် အဝပြု၊ နဒီယာ–နဒီမည်သော မိန်းမ၏+အပစ္စံ– နာဒေယျော။

အာလေယျော စသည်။ ။ "အာလိ=အာလိ" ၂ ပျိုးလုံးပင် "မိတ်ဆွေမ" ဟူသော အနက်ကို ဟောသောကြောင့် "အာလိယာ+အပစ္စံ-အာလေယျော= မိတ်ဆွေမ၏သား"ဟု ဆိုသင့်၏၊ "အာလိမည်သော မိန်းမ၏သား" ဟု ပေးရိုးရှိသည်ကိုဆင်ခြင်၊ "အဟိကပိစာတိ နဒါဒိတောဝါ ဤတို ဤပစ္စယေန သိဒ္ဓါ" ဟု ရှုဋ်ကာ ဖွင့်သောကြောင့် အဟိကပိနောင် ဣတ္ထိစောတက ဤပစ္စည်း ထပ်သက်၍ "အဟိယာ-မြွေမ၏+ကပိယာ-မျောက်မ၏+အပစ္စံ-တည်း၊ အာဟေယျော-မြွေမ၏သား၊ ကာပေယျော- မျောက်မ၏သား" ဟု ကြဲသင့်၏၊ "အဟိမည်သော မိန်းမ၏၊ ကပိမည်သော မိန်းမ၏သား" ဟုလည်း ပေးကြသည်၊ ကာပေယျော အရာဝယ် "ကာမေယျာ" ဟု မနှင့်လည်း ရှိ၏၊ "ကမိမည်သော မိန်းမ၏သား" ဟု ပေးကြ၏၊ သာရသွတဋ္ဌ "ကာပေယော, ဂင်္ဂေယော, မာဟေယော" ဟု ရှိသောကြောင့် အာဟေယျောအရာဝယ် "မာဟေယျော-မဟီ၏သား၊ ဝါ-မြေကြီး၏သားဖြစ်သော နရကအသုရာ" ဟုရှိလျှင် သာ၍ ကောင်းမည်။

သောစေယျော။ ။ သုစိ သဒ္ဒါသည် သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သူကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် "စင်ကြယ်သော မိန်းမ၏" ဟု ပေးသည်။ [သောစေယျော၏ နောက် သိဟိဠ်မူဝယ် "ဂါဝေယျော" ဟု တွေ့ရ၏၊ ဂါဝိယာ+အပစ္စံ- ဂါဝေယျော= နွားမ၏သား" ဟုဆို၊ ရှေးနိဿယတို့ဋ္ဌ "ဟာဝေယျော" ဟု ပါဠိပျက်ကို တွေ့ရ၍ "ဟာဝါယ-စီးပွားသော မိန်းမ၏" ဟု ပေးကြသတတ်၊ ယခုစာများဋ္ဌကား "သာလေယျော" ဟု တွေ့၍ "သာလာမည်သော မိန်းမ၏သား" ဟု ပေးလိုက်သည်။

ဗာလေယျော စသည်။ ။ ဗလာယ- ဗာလာမည်သော မိန်းမ၏၊ ဝါ- အဖိုက်မ၏၊ မာလာယ- မာလာမည်သော မိန်းမ၏၊ ဝါ- ပန်းသည်မ၏၊ ကလာယ-ကလာမည်သော မိန်းမ၏၊ အပစ္စံ-သည်၊ ဗာလေယျော, မာလေယျော, ကာလေယျော-မည်၏၊ ["မာလာ ယဿာ အတ္ထိတိ မာလာ" ဟု ပြု၍ ပန်းရှိသော မိန်းမ (ပန်းသည်မ) ကို "မာလာ" ဟုခေါ်၊ ကလိတမ္ဘာ သင်္ခါတမ္ဘာ (ရေတွက်ထိုက်၏) "လ္ဟတိကလာ" ဟု ကြဲ၍ အိမ့်ရှင်မဝတ် ပြည့်စုံသဖြင့် အိမ့်ရှင်မ တစ်ယောက် ပြောဆိုလောက် ရေတွက်လောက်သော မိန်းမကို "ကလာ" ခေါ်၏ဟု ကြဲကြသည်။ [ထောမနိဓိဋ္ဌကား "မာလာယံ-ပန်းကိစ္စဋ္ဌ၊ သာဓု-ကောင်းသူတည်း" ဟု ပြု၍ ပန်းကုံးတတ်သူကို "မာလေယျ" ခေါ်သည်ဟု ဆို၏။]

ဘာဂိနေယျော စသည်။ ။ "ဘဂိနိယာ- နှမ၏၊ အပစ္စံ ဘာဂိနေယျော- နှမသား၊ ဝါ- တူ၊ အန္တိယာ- အစ်မကြီး၏+အပစ္စံ အန္တေယျော-တူ" ဟု ရှုဋ္ဌ ပြသေး၏၊ အန္တိကို ဇေဋ္ဌဘဂိနိဟု ထောမနိဓိဖွင့်၏၊ ဤရုပ်များကိုလည်း အခြေပြုနည်းမှီး၍တွက်၊ နဝိက ဝုဒ္ဓိဖြစ်ပြီးသော ရောဟိဏီစသော ပုဒ်များ, သံယောဂန္တဖြစ်သော "ကတ္တိကာ" စသော ပုဒ်များဋ္ဌ ဝုဒ္ဓိပြုဖွယ် မလိုကြောင်းကိုလည်း

သတိပြု၊ ဣတ္ထိလိင်ကို ဟောရာ၌ ဏဝ ဏိက ဏေယျ ဏန္တုဟိ သုတ်ဖြင့် ဤပစ္စည်းသက်၍ "ကတ္တိကေယျိ- ကတ္တိကာနတ်သမီး၏သမီး" စသည်ဖြစ်နိုင်သည်။

ယောဂဝိဘာဂ ကြဲဖွယ်။ ။သဒ္ဒနီတိ၌ "ယံ ဘာဝေ ယတော ပက္ခန္ဒတိ ယတ္ထ ဘဝတိ ဝမုတိစ္စာဒီသုပိ ဏေယျော" ဟု သုတ်တည်၍ ဏေယျပစ္စယော နကေဝလံ အပစ္စတ္ထေယေဝ, အထခေါ ယံ ဘာဝေ (အကြင်အရာ၏ အဖြစ်) ယတော ပက္ခန္ဒတိ (အကြင်အရပ်မှ+ပြေးသွားစီးဆင်း၏) ယတ္ထ ဘဝတိ (အကြင်အရပ်၌ ဖြစ်၏) ယတ္ထ ဝမုတိ (အကြင်အရပ်၌ ကြီးပွား၏) ဣစ္စာဒီသုပိ အတ္ထေသု ဟောတိယေဝ" ဟု ဆို၏၊ ဤ ကစ္စည်း၌ကား ထိုကဲ့သို့ သုတ်သီးခြားမရှိသော ကြောင့် "ဏေယျော" ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် သက်။ [ကတ္တိကာဒီဟိကို ဖြုတ်ထားသော ဒွိဓာကရဏ ယောဂဝိဘာဂ, အပစ္စေဟူသော အလိုက်ကို ကြဉ်သော ဝိနာဓိကာရ ယောဂဝိဘာဂတည်း။]

ပုံစံများ။ ။ သုစိနော+ ဘာဝေါ, သောစေယျံ= စင်ကြယ်သူ၏ အဖြစ်၊ အဓိပတိနော+ ဘာဝေါ, အာဓိပတေယျံ= အစိုးရသူ၏ အဖြစ်၊ ပဗ္ဗတတော- တောင်မှ ပက္ခန္ဒနာ- စီးဆင်းသော မြစ်သည်၊ ပဗ္ဗတေယျာ- မည်၏၊ ပဗ္ဗတေ- ၌၊ ဘဝေါ- ဖြစ်သော သမင်သည်၊ ပဗ္ဗတေယျော- မည်၏၊ ဂင်္ဂေယျော- ဂင်္ဂါမြစ်၌ ဖြစ်သော ငါး၊ ဝါနေယျော- တော၌ ဖြစ်သောသမင်။ [ဤပုံစံများဝယ် "ဇာတ" အနက်လည်း ဖြစ်သင့်သည်။] ကောသေ- ပိုးအိမ်၌၊ ဘဝံ- ဖြစ်သော ချည်တည်း၊ ကောသေယျံ- ပိုးချည်၊ ဗာရာဏသိယံ+ဘဝံ, ဗာရာဏသေယျံ- ဗာရာဏသီပြည်၌ ဖြစ်သော အဝတ်၊ ကုလေ- အမျိုးအိမ်၌+ သံဝမှော- ကြီးပွားသော ခွေးသည်၊ ကောလေယျော- မည်၏၊ သာဓု အနက်၌လည်း သက်။

ပါထေယျံ စသည်။ ။ ပထေ- လမ်းခရီး၌+ သာဓု- ကောင်းသော ရိက္ခာတည်း၊ ပါထေယျံ- လမ်း၌ ကောင်းသောရိက္ခာ၊ တစ်နည်း- ဟိတအနက်၌ သက်၊ ပထဿ+ဟိတံ, ပါထေယျံ- လမ်း၏ စီးပွားဖြစ်သော ရိက္ခာ (လမ်းစာရိက္ခာ)၊ သပတိဿ- ဥစ္စာရှင်၏+ ဟိတံ, သာပတေယျံ၊ ဥစ္စာရှင်၏ စီးပွားဖြစ်သော ဥစ္စာနှစ်၊ အတိထိနော ဟိတံ အာတိထေယျံ- ဧည့်သည်၏ စီးပွားဖြစ်သော ဧည့်ဝတ်၊ "သပတိမှိ+ သာဓု, အတိထိမှိ+ သာဓု" ဟုလည်း ပြုကြ၏၊ ပဒီပဿ- မီး၏+ ဟိတံ- ပဒီပေယျံ= မီး၏ စီးပွားဖြစ်သော ဆီ၊ မာတု+ ဟိတော- မတ္တေယျော- အမိ၏ စီးပွား (ဒွေးဘော်လာ, မာ၌ ရဿပြု), ပေတ္တေယျော- အဘ၏ စီးပွား၊ ပိ၌ ဣကို ဧဝုဒ္ဓိပြုပြီးမှ တ ဒွေးဘော်လာ၊ အရဟတိ အနက်၌လည်း သက်၊ ["အဟိဿ+ဣဒံ- အာဟေယျံ" ဟူသော ထောမနိဓိ၌ကား ဣဒံအနက်၌လည်းသက်။]

ဒက္ခိဏေယျော။ ။ ဒက္ခိဏံ- ရိုသေစွာ ပေးလှူအပ်သော အလှူကို+အရဟတိ- ခံယူထိုက်၏၊ ဣတိ ဒက္ခိဏေယျော၊ "ဒက္ခိဏာ အဿ ဒီယတေတိ ဒက္ခိ

အတော ဏိဝါ **၃၄၇။ တသ္မာ အကာရတော– ထိုအကာရန္တ လိင်မှ (နောက်၌)၊ တသ– ထိုသူ၏၊ အပစ္စံ, ဣစ္ဆေတသ္မိ အတ္ထေဏိပစ္စယော ဝါဟောတိ၊ ဒကွဿ– ဒကွ၏၊ အပစ္စံဝါ– သားတည်း၊ ဒကွိ – ဒကွ၏ သား၊ ဒကွဿ အပစ္စံဝါ–လည်း ရှိ၏၊ ဒေဏ္ဍဿ– ဒေဏ္ဍ၏၊ အပစ္စံ, ဒေဏ္ဍိ–ဒေဏ္ဍ၏သား၊ ဧဝံ– တူ၊ ဝါသဝိ– ဝါသဝ၏သား၊ သက္ယပုတ္တိ– သာကီဝင် မင်းသား၏သား၊ နာဠပုတ္တိ– နာဠပုတ္တ၏သား၊ ဒါသပုတ္တိ– ဒါသပုတ္တ၏သား၊ ဒါသဝိ– ဒါသဝ၏သား၊ ဝါရဏိ– ဝရဏ၏သား၊ ကကို–**

ဏောယျော– အလှူကို ပေးလှူအပ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်” ဟုလည်း ပြုကြ၏၊ အသ ဒီယတေအနက်၌သက်၊ ဤသို့ စသောအဓိပ္ပာယ်ဖြင့် ဏောယျ ပစ္စည်းသက်ရာ ပုံစံတွေ ပေါများ၏၊ သဗ္ဗတော ကော သုတ်ဖြင့် က အက္ခရာလာလျှင် “ဗာရာဏသေယျကော= ဗာရာဏသီပြည်၌ နေသူ” စသည်ဖြစ်၏၊ ရူပသိဒ္ဓိ၌ ယောဂဝိဘာဂ မကြံဘဲ ဏ ရာဂါ တသေဒ မညတ္ထေသု စ သုတ်၌ စသဒ္ဒါဖြင့် သက်သည်။

[ဆောင်] ဏောယျောသုတ်ပြီ, ဝိဘာဂဖြင့်, ယံဘာဝဟော, ယတော ပက္ခန္ဒ, ယတ္ထဘာဝေါ, ဇာတောလည်းမှတ်, သံဝမှတိ, အရဟာသိ– သာဓု, ဟိတရူလေ, ဒီယတေ အသ, များလှအနက်, ဏောယျသက်၏၊ ရူပသိဒ္ဓိမှာ, ဏရာဂါပြီ၊ သုတ်၏စဖြင့်, ဏောယျသက်နည်း, တစ်မျိုး ဆည်းသည်, ရုပ်ပြီးခြင်းသာ လိုရင်းတည်း။

၃၄၇။ **အကာရန္တ တော။** ။ ဝသိဒ္ဓ စသည်တို့လည်း အကာရန္တပင်ဖြစ်၏၊ သို့သော် ထိုဝသိဒ္ဓ စသော အကာရန္တမှာ အနွယ်၏အစ ယောက်ျားကို ဟောသော (ဂေါတ္တာဒိ) အကာရန္တ ဖြစ်၏၊ ဤသုတ်လာ အကာရန္တကား သာမညအကာရန္တ (အကာရန္တ ရိုးရိုး) တည်း၊ ထို့ကြောင့် ဝသိဒ္ဓစသော သာမည အကာရန္တ နောင်ဏ, ဏာယန, ဏာနသက်၍ ဂေါတ္တာဒိ မဟုတ်သော သာမည အကာရန္တ နောင်သာ ဤသုတ်ဖြင့် ဏိပစ္စည်းသက်ဟု ခွဲခြားပါ။ [“အကာရန္တ တောတိ–အကာရန္တ မတ္တာတော ဝါယံ ဏိ, နဂေါတ္တာဒိဘူတတော” မောဂ္ဂလ္လာန်ပဋိကာ။]

ဒကွဿ၊ ပေ၊ နာဠပုတ္တိ။ ။ “ဒကွ” ဟူသည် ရသေ့တစ်ဦး၏ နာမည်တည်း၊ ထိုဒကွရသေ့၏သားကို “ဒကွိ” ဟုခေါ်သည်၊ သမီးကို ဆိုလိုရာ၌ကား နဒါဒိ ဤပစ္စည်းထပ်သက်၍ “ဒကွိ” ဟု ထောမနိဓိရှိ၏၊ “ဒဏ္ဍဿ=ဒေဏ္ဍဿ” ဟု ပါ၌ ၂ ထွေရှိရာ၌ ထောမနိဓိဝယ် ထို ၂ ပုဒ်လုံးပင် လူနာမည်ဟော မတွေ့ရ၊ “ဒေဏ္ဍ” ပုဏ္ဏားဟုကား ပါဠိတော်၌ တွေ့ရသည်၊ “ဝါသဝ” ကား သိကြားဟောဖြစ်၍ သိကြား၏သားကို “ဝါသဝိ” ဟု ဆိုလိုကြသည်၊ “သက္ယ

ကဏ္ဍ၏သား၊ ဗာလ ဒေဝိ– ဗလဒေဝ၏သား၊ ပါဝကိ–ပါဝက၏သား၊ ဓေနဒတ္တိ–ဓိနဒတ္တ၏သား၊ ဗုဒ္ဓိ– ဘုရား၏သား၊ ဓမ္မိ–တရား၏သား၊ သံဃိ– သံဃာ၏သား၊ ကပ္ပိ–ကပ္ပ၏သား၊ အာနုရုဒ္ဓိ– အနုရုဒ္ဓ၏သား၊ [သိဟိုဠ်မူ၌ "အာနုရုဒ္ဓိ" ဟု ဝုဒ္ဓိဖြင့် ရှိသည်၊] ဝိကပ္ပနေတ္တန– တစ်မျိုးတစ်ဖုံ စီရင်ခြင်း အနက်ရှိသော၊ ဝါတိ–ဝါသဒ္ဒါဖြင့်၊ ဏိက ပစ္စယော ဟောတိ၊ သကျပုတ္တသ–သာကိဝင်မင်းသား မြတ်ဘုရား၏၊ အပစ္စံ– သားတော်တည်း၊ သကျပုတ္တိကော– သာကိဝင်မင်းသား မြတ်ဘုရား၏သားတော်၊ ဧဝံ– တူ၊ နာဠပုတ္တိကော– နာဠပုတ္တ၏သား၊ ဓေနဒတ္တိကော–ဓိနဒတ္တ၏သား။ (၄၆၈)

သ+ပုတ္တော" အရ သာကိဝင်မင်း၏သားကို "သကျပုတ္တ" ဟု ခေါ်၍၊ ထိုသကျပုတ္တ၏သားကို "သကျပုတ္တိ"ဟု ခေါ်၏၊ "နာဠပုတ္တ=နာဠိပုတ္တ= နာထပုတ္တ" ဟု ပါဠိ ၃ မျိုး တွေ့ရ၏၊ ထိုသူ၏သားကို "နာဠပုတ္တိ" စသည်ခေါ်။ ["နိဂဏ္ဌနာဠပုတ္တ" ဟူရာ၌လည်း "နိဂဏ္ဌနာဠိပုတ္တ" ဟုပင် မူကွဲသည်။]

ဒါသပုတ္တိစသည်။ ။ ဒါသပုတ္တ– ကျွန်၏သား၊ ဒါသပုတ္တသ+အပစ္စံ ဒါသ ပုတ္တိ– ကျွန်သား၏သား (သားပေါက်)၊ ဒါသဝိ စသည်ကိုလည်း အနက်အတိုင်းသိလေ၊ "ကဏ္ဍိ=ကဏ္ဍီ=ဂဏ္ဍီ" ဟု မူကွဲရှိ၏၊ ထိုသို့ မူကွဲရာ၌ ပါဠိအဋ္ဌကထာ–သင်္ကတတို့ကို ရှာဖွေနိုင်မှ အမှန်ကို ဆုံးဖြတ်နိုင်မည်၊ မုဒ္ဓဗောဓ်၌ ကရိသိ (ဗိဿနိုး၏သား) ဟု တွေ့ရသောကြောင့် ပါဠို၌ "ကဏ္ဍိ– ကဏ္ဍ၏သား၊ ဝါ– ဗိဿနိုး၏သား" ဟု ဖြစ်သင့်၏၊ [ပဋ္ဌာလိ ဂါထာဟိ သုဘာသိတာဟိ (ဝိသတိ, ဟတ္ထိပါလဇာတ်)၊ ပဋ္ဌာလဿ+အပစ္စံ, ပဋ္ဌာလိ =ပဋ္ဌာလ၏ သမီး၊ "ဥလ္လမ္ဗတုဘဝံ ဂေါမော ဗြာဟ္မဏိ ပဇံ" အမ္ဗဋ္ဌသုတ်၊ ဗြာဟ္မဏဿ+ အပစ္စံ ဗြာဟ္မဏိ= ပုဏ္ဏား၏သား] ရုပ်တွက်ရာ၌ အနက်ပေးပုံကို ကြည့်၍ "ဒေဏဿ, ဝါသဝဿ, နာဠပုတ္တဿ" စသည်ဖြင့် ဝါကျလုပ်၍၊ နဂိုက ဝုဒ္ဓိဖြစ်ပြီး ရုပ်များ၌ ဝုဒ္ဓိပြုဖွယ်မလိုပုံကို သတိပြုပါ။

ဝါတိ ဝိကပ္ပနတ္ထေန။ ။ ဝါဏပစ္စေသုတ်မှ လိုက်သော ဝါသဒ္ဒါရှိပြီးလျက် ဤသုတ်၌ ထပ်၍ ဆိုအပ်သော ဝါသဒ္ဒါသည် အဘယ်အနက် ရှိသနည်း– ဟု မေးဖွယ်ရှိ၍ "ဝါတိ ဝိကပ္ပနတ္ထေန" ဟု မိန့်သည်၊ ဤ" ဝိကပ္ပနတ္ထ" ဟူသည် "ယေနဝါ ကရိယတေ တံ ကရဏံ" သုတ်၌ ပါသော ဝါသဒ္ဒါ၏ ဝိကပ္ပနတ္ထကဲ့သို့ အတ္ထန္တ ရဝိကပ္ပနအနက်တည်း၊ သုတ်ရင်းဖြင့် ဏိပစ္စည်းသက်၍, ဝါ သဒ္ဒါက ဏိကပစ္စည်းသက်ခြင်းဟူသော အနက်တစ်မျိုးကို စီရင်ပြန်သည်– ဟူလို၊ ဤစကားအရ ဝါဏပစ္စေသုတ်မှ လိုက်လာသော ဝါသည် သုတ်အစီအရင်မမြဲကြောင်းကို ပြသော ဝိကပ္ပနအနက်ရှိ၏၊ ဤသုတ်၌ ထပ်၍ ပြအပ်သော ဝါကား ဏိက ပစ္စည်း သက်ခြင်းဟူသော အနက်တစ်မျိုးကို စီရင်ခြင်း ဝိကပ္ပနအနက်ရှိ၏၊ ဤသို့ လိုက်လာသော ဝါသဒ္ဒါက ထိုအတ္ထန္တရ ဝိကပ္ပနအနက်ကို မပြနိုင်သောကြောင့်

ဤသုတ်၌ ဝါသဒ္ဓါကို ထပ်၍ မိန့်ရပြန်သည်–ဟူလို၊ [တချို့သုတ်၌ အဝုတ္တ သမုစ္စည်း အနက်ရှိသော စသဒ္ဓါနှင့် ဤအတ္ထန္တရ ဝိကပ္ပနတ္ထဝါသဒ္ဓါသည် သဘောတူပင်တည်း၊] ပုံစံများ၌ ဏိကပစ္စည်း သက်ရခြင်းသာ ထူးသည်။

ဝါသဒ္ဓါဖြင့် သက်ပွယ်များ။ ။ ဤ ကစ္စည်း ဝုတ္တိ၌ ဏိကပစ္စည်းကို ဆိုထားပြီ၊ သဒ္ဒနီတိ၌ကား "ဒက္ခာဒိတော ဃထာသမ္ဘဝံ ဏိ– ဏိက– ဏိယာ" ဟု ဏိကပစ္စည်းကိုလည်းကောင်း, မောဂ္ဂလ္လာန်၌ "ဏျဒိစ္စာဒိဟိ" သုတ်ဖြင့် ဏျပစ္စည်းကိုလည်းကောင်း, "ကုရုသိဝိဟိ" သုတ်ဖြင့် ဏျပစ္စည်းကို လည်းကောင်း "ရာဇတော ညော ဇာတိယံ" သုတ်ဖြင့် ညပစ္စည်းကို လည်းကောင်း, "ခတ္တာယိယာ" သုတ်ဖြင့် ယပစ္စည်း ဣပစ္စည်းကိုလည်းကောင်း, "မနတော ဿသဏ်" သုတ်ဖြင့် ဿပစ္စည်း သဏ်ပစ္စည်းကိုလည်းကောင်း, "ဇနပဒနာမသ္မာ ခတ္တိယာ ရညေ စဏော" သုတ်ဖြင့် ဏ ပစ္စည်းကို လည်းကောင်း ပြသေး၏၊ အပစ္စအနက်၌ ထိုပစ္စည်းများသက်ဖို့ရာ ကစ္စည်းကျမ်းဝယ် သုတ်သီးခြားမရှိ, အခြားသုတ်၌ အတ္ထန္တရဝိကပ္ပနတ္ထဝါသဒ္ဓါ မပါ၊ ထို့ကြောင့် ထိုပစ္စည်းများကို ဤသုတ်လာ ဝါသဒ္ဓါဖြင့် သက်စေကြရသည်။ [ဏိယပစ္စည်းဟူရာ၌ ရွဝယ်တသူ ဝုဒ္ဓိဖြင့် ဏိကမှ ကကို ယ ပြုရသောကြောင့် ဏိယပစ္စည်းဟု အထူးမပြုတော့၊ သဏ်ဟူရာ၌လည်း နိတိဝယ် "ဥဿ ဥသဏ်" ပစ္စည်းဟု ဆို၏။]

ပုံစံများ။ ။ ဒိတိယာ– ဒိတိမည်သော အသူရာ မိခင်၏+အပစ္စံ, ဒိစ္စော– ဒိတိ၏သားဖြစ်သော အသူရာ (ဏျပစ္စည်း၊ ဒိ၌ ဝုဒ္ဓိပြု၊ အာဒိစ္စော– ကောဏ္ဍညောတို့၌လည်း ဏျပစ္စည်းပင်၊ ရုပ်ပြီးပုံအစဉ်ကို ရွမှာရွ။) "ကုရွနံ– ကုရုမင်းတို့၏+ အပစ္စံ, ကောရဝျော– ကုရုမင်းတို့၏သား" ကုရုနောင် ဏျသက်, ဩဝုဒ္ဓိပြု, ရွ၌ ဥကို တေသုဝုဒ္ဓိဖြင့် အဝပြု, ဝကို ဒေါဓဿ စ၌ စဖြင့် ဗပြု၊ သိဝိနံ အပစ္စံ သေဗ္ဗော= သိဝိမင်းတို့၏သား၊ အဝဏ္ဏော ယေ လောပဥသုတ်ဖြင့် ဝိ၌ ဏ္ဏကို ချေ, ဝကိုယသို့ကပ်, ဝကို ဗပြု, ဒွေဘော်လာ၊ ရညော အပစ္စံ ရာဇညော= မင်း၏သား၊ (မင်းဇာတ်,မျိုး) ညပစ္စည်း၊ သမဏကုလာနံ+အပစ္စံ သမဏ ကောလညော= ရဟန်းအမျိုးဖြစ်သော ရသေ့တို့၏သား၊ ဗြဟ္မုနော+ အပစ္စံဗြဟ္မညော + ဗြဟ္မာ၏သားဖြစ်သော ပုဏ္ဏား။ ["ဗြဟ္မနိ+ဘဝါ, ဗြဟ္မုနော+ဟိတာ+ ဗြဟ္မညာ" ဟုလည်း ပြုကြသေး၏။] ညပစ္စည်းချည်းတည်း၊ ခတ္တာသ– မင်း၏၊ အပစ္စံ– ခတ္တေျာ (ယပစ္စည်း) ခတ္တိယော (ဣယပစ္စည်း)။

မနဿ စသည်။ ။မနုနော (ကမ္မာဉိုက) မနုမည်သော မင်း၏+ အပစ္စံ–သား, မြေး အစဉ်အဆက်တည်း၊ မနုဿော– မာနုသော= မနု၏သား မြေး အစဉ်အဆက်ဖြစ်သော လူ၊ ကမ္မာဉိုး၌ ပထမမင်းသည် "မနု" မည်၏၊ ထိုမင်း၏ အဆုံးအမ၌ တည်ကြ၍ လူဟူသမျှကို မနု၏သားချည်းဟု ဆိုသည်၊ ဿပစ္စည်း

ဏဝေါ– ပဂ္ဂါဒီဟိ ၃၄၈။ ဥပဂု ဣစ္ဆေဝမာဒီဟိ – ဥပဂု အတူရှိသော ဥကာရန္တ သဒ္ဒါတို့မှ (နောက်၌)၊ တဿ အပစ္စံ ဣစ္ဆေတသို့ အတွေ ဏဝပစ္စယော ဝါ ဟောတိ၊ ဥပဂုဿ– ဥပဂု၏၊ အပစ္စံ – သားတည်း၊ ဩပဂဝေါ– ဥပဂု၏သား၊ ဥပဂုဿ အပစ္စံ ဝါလည်းရှိ၏၊ မနုနော မနုမင်း၏၊ အပစ္စံ– သားတည်း၊ မာနဝေါ– မနုမင်း၏သား၊ မနုနောအပစ္စံ ဝါ– ၏၊ ဘဂ္ဂုဿ– ဘဂ္ဂု၏၊ ပေ၊ ပဏ္ဍုဿ–ပဏ္ဍု၏၊ ပေ၊ ဗာဟုဿ– ဗာဟု၏, စသည်ပေး။ (၃၇၁)

သက်၍ "မနုဿ" သဏ်ပစ္စည်းသက်ရာ၌ ဝုဒ္ဓိပြု "မာနုသ" ဟု ပြီး၏၊ ဣတ္တိလိင်၌ အာ–ဤပစ္စည်း ၂ မျိုးလုံးသက်၍ "မာနုသာ, မာနုသီ" စသည်ဖြစ်၏၊ [ရှုဌ်ကား ဏဝေါ ပဂ္ဂာဒီဟိ သုတ်ဝယ် ဏ ပစ္စည်းသက်၍ "မာနုသော" ပြီးပုံကို ပြ၏၊ "မနော ဥဿနွံ ဧတဿာတိ မနုဿော– ထက်မြက်သော စိတ်ရှိသူ" ဟု ကြံလျှင် သမာသ်ပုဒ်၊ မနုပုရသုဏာဒီဟိ သုတ်၌ ကိတ်ပုဒ်များလည်း ရှိသေး၏။]

ပဋ္ဌာလော စသည်။ ။ ပဋ္ဌာလာနံ+ အပစ္စံ ပဋ္ဌာလော= ပဋ္ဌာလတိုင်းတို့၏သား၊ ဝါ– ပဋ္ဌာလတိုင်းတို့၏ မင်း၊ ကောသလော– ကောသလတိုင်းတို့၏သား, မင်း၊ မာဂဓော– မဂဓတိုင်းတို့၏သား, မင်း (ဏ ပစ္စည်း)၊ မဏ္ဍဗ္ဗ– မဏ္ဍဗျရုပ်ပြီးဖို့ရာ အချို့ကျမ်း၌ ဗပစ္စည်း ဗျပစ္စည်းများကို ပြကြသေး၏၊ သို့သော် "မဏ္ဍဝေ ဇာတတ္တာ မဏ္ဍဗျော တွေဝ နာမံ အကံသု" ဟု မဇ္ဈိမ ပဏ္ဍာသ အဌကထာ မိန့်သောကြောင့် ဇာတအနက်၌ ဏျ သက်၍ ပကို တေသုဝုဒ္ဓိဖြင့် ဗပြုလျှင် "မဏ္ဍဗျော" ဟု ပြီးနိုင်ရကား ဗ–ဗျ ပစ္စည်းလိုမည်မထင်။

[ဆောင်] အတ္တန္တရ, ဝိကပ်ပြသည့်, အတောဏိဝါ, ဝါသဒ္ဒါဖြင့်, ဏိကာ– ဏိယ, ဏျ–ညနှင့်, ယ–ဣယမှန်, ဿ– သဏ်–ဏတည်း, ကိုးပစ္စည်း, သက်နည်း ကျမ်းတို့လာ။

၃၄၈။ **ဩပဂ္ဂါဒီဟိ။** ။ သက္ကတနှင့် သီဟိုင်္ဌမူတို့၌ ဂ ဖြင့် "ဥပဂု= ဩပဂဝေါ" ဟု ရှိကြ၏၊ ဥပဂ္ဂါဒီဟိ၌ အာဒိသဒ္ဒါလည်း ပကာရ (အတူ)အနက် ရှိရကား ဥပဂုနှင့် ဥကာရန္တချင်း တူသော မနု– ဘဂ္ဂု– ပဏ္ဍု– စသည်ကို ယူ၊ ဗာဟဝေါ၌ နဂို ဝုဒ္ဓိဖြစ်၍ ဝုဒ္ဓိပြုဖွယ်မလို– (မုဒ္ဓဗောဓ၌ကား ဏီပစ္စည်းဖြင့် "ဗာဟဝိ ဗာဟု၏သား" ဟုလည်းကောင်း, ရှုဌ်လာသော "ဥပဝိန္ဒုဿ+အပစ္စံ ဩပဝိန္ဒဝေါ– ဥပဝိန္ဒု၏သား" ဟူရာ၌လည်း "ဩပဝိန္ဒဝိ" ဟု လည်းကောင်း တွေ့ရသည်၊] ဩပဂဝေါ စသော ဤရုပ်များသည် ဏ ပစ္စည်းသက်၍ တေသုဝုဒ္ဓိဖြင့် ဥကို အဝပြုလျှင်လည်း ပြီးနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် ကလာပ်နှင့် မောဂ္ဂလ္လာန်တို့၌ "ဝသိဋ္ဌော" ကဲ့သို့ ဩပဂဝေါကိုလည်း ဏပစ္စည်းဖြင့် ရုပ်ပြီးစေကြသည်။

မာနဝေါ, မာဏဝေါ။။ ကမ္ဘာဦးက မဟာသမ္မတမင်းသည် "မနု" မည်၏၊ ထိုမင်း၏ နည်းပေးလမ်းပြ ဩဝါဒ၌ တည်ကြရသဖြင့် ထိုမနုမင်းသည် လူအပေါင်း၏ "အဘ" အရာ၌ တည်၏၊ ထို့ကြောင့် လူဟူသမျှကို "မနုနော အပစ္စံ" ဟူသော ဝိဂြိုဟ်နှင့်အညီ "မနုဿ- မာနုသ-မာနဝ" ဟုခေါ်သည်၊ ဒေါသော စ၌ စဖြင့် နကို ဏပြုလျှင် "မာဏဝ" ဟု ပြီး၏၊ ထောမနိဓိ၌ လူဟူသမျှကို ဒန္ဓဇနဖြင့် "မာနဝ" ဟု ရေး၍ လူပျို လူရွယ် လူငယ်ကို မုဒ္ဓဇဏဖြင့် "မာဏဝ" ဟု ရေးသည်၊ တတ္တမောဓိနီ၌ကား.....

အပစ္စေ ကုစ္ဆိတေ မူဠ္ဍေ, မနော ဉဿဂ္ဂိကော မတော၊

နကာရဿ စ မုဒ္ဓဇော, တေန သိဒ္ဓတိ မာဏဝေါ။

ဟု ဆိုသတတ်။ [မူဠ္ဍေ-ဝေဒကျမ်းကို မသင်ဘူးသဖြင့် ညံ့ဖျင်းသော၊ ကုစ္ဆိတေ-ဝိရိယယုတ်သဖြင့် စက်ဆုပ်အပ်သော၊ အပစ္စေ- သားကို ဆိုလိုလတ်သော်၊ မနော (မနတော)- မနုသဒ္ဒါမှ နောက်၌၊ ဉဿဂ္ဂိကော- သာမညဝိဓိဖြစ်သော အဏ်ပစ္စည်း၊ (ဏပစ္စည်း)ကို၊ မတော- သိအပ်၏၊ နကာရဿစ- နဏ်လည်း၊ မုဒ္ဓဇော- မုဒ္ဓဇဏအပြုဖြစ်၏၊ တေန-ကြောင့်၊ မာဏဝေါ- မာဏဝေါဟု ပြီး၏၊] ထိုသို့ ဆိုသော်လည်း ဗြဟ္မဏလသုတ်၌ လိမ္မာသူဗြဟ္မဒတ်လုလင်ကို "မာဏဝ" ဟု လည်းကောင်း, ဝေဒကျမ်းတတ် အမွှဋ္ဌလုလင်ကိုလည်း "အမွှဋ္ဌမာဏဝ" ဟု လည်းကောင်း ဆိုသောကြောင့် တတ္တမောဓိနီအဆိုကို ပါဠိသုံးမှ တစ်မျိုးဟု မှတ်ပါ၊ ဣတ္ထိလိင်၌ ဤပစ္စည်းဖြင့် မာဏဝီဟုလည်းကောင်း, ခုဒ္ဒကအနက်၌ က ပစ္စည်းသက်၍ "မာဏဝကော- လုလင်ငယ်၊ မာဏဝိကာ- လုလင်ငယ်မ" ဟု လည်းကောင်း ဖြစ်၏၊ အချို့ကား-

"စောဒိတာ ဒေဝဒူတေဟိ, ယေ ပမတ္တန္တိ မာဏဝါ။

တေ ဒိဃရတ္တံ သောစန္တိ, ဟိနကာယူပဂါ နရာ။

ဤဂါထာလာ မာဏဝါပုဒ်ကို "မာနော (မာန်မာန) ယေသံ အတ္ထိတိ မာဏဝါ" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ အဿတ္ထိအနက်၌ ဝ ပစ္စည်းသက်ပြီးလျှင် "မာဏဝါ- ယစ်မှူးထောင်လွှား မော်ကြွားသော မာန်မာနရှိကြကုန်သော" ဟု အနက်ပေးကြသေး၏၊ ထိုအဆိုကို "စောဒိတာ၊ ပေ၊ နရာတိ အာဒိသု ဟိ သတ္တော မာဏဝေါတိဝုတ္တော" ဟူသော သီလက္ခန်အဋ္ဌကထာ, "နရသခ်ါတာ တေမာဏဝါ" ဟူသော ဋီကာတို့ဖြင့် ဆင်ခြင်ကြပါကုန်၊ "တေ မာဏဝါ- ထိုသတ္တဝါတို့သည်" ဟုသာ ပေးစေလိုသည်၊ ဤအဋ္ဌကထာသည် ဌာနအားလျော်စွာ မာဏဝသဒ္ဒါ၏ အနက်ကိုဖွင့်ပြရခြင်းဖြစ်၏၊ အချုပ်မှာ ၁၆ နှစ်, သို့မဟုတ် အသက် ၂၀ အထိ ငယ်ရွယ်သူကို "မာဏဝ, မာဏဝိ" ဟု ဆိုလိုသည်၊ ရုပ်ပြီးပုံမှာ မာနဝအတိုင်း ဖြစ်၍ နကို ဏပြုရုံသာ။

ဏေရ
ဝိဓဝါဒိတော

၃၄၉။ တသ္မာ ဝိဓဝါဒိတော – ထိုဝိဓဝါ အတူရှိသော သဒ္ဒါတို့မှ (နောက်၌)၊ တသ အပစ္စံ ဣတ္ထေတသ္မိံ အတ္ထေ ဏေရ ပစ္စယော ဝါ ဟောတိ၊ ဝိဓဝါယ– မုဆိုးမ၏၊ အပစ္စံ, ဝေဓဝေရော– မုဆိုးမ၏သား၊ ဝိဓဝါယ အပစ္စံဝါ– ၏၊ ဗန္ဓကီယာ– လင်ငယ်နေသော မိန်းမ၏၊ ဝါ– လင်လိုချင်၍ ရည်းစားချိန်းရာသို့ လိုက်သွားသော မိန်းမ၏၊ အပစ္စံ, ဗန္ဓကေရော– လင်ငယ်နေသော မိန်းမ၏သား၊ ဝါ–သား၊ ဗန္ဓကီယာ အပစ္စံ ဝါ–၏၊ သမဏသ–ရဟန်း၏၊ အပစ္စံ, သာမဏေရော– ရဟန်း၏သား၊ သမဏသ အပစ္စံဝါ–၏၊ ဧဝံ– တူ၊ သာမဏေရီ– ရဟန်း၏သမီး၊ သာမဏေရံ– ရဟန်း၏ အမျိုး၊ နာဠိကေရော– နာဠိကီ၏သား၊ နာဠိကေရီ– သမီး၊ နာဠိကေရံ– နာဠိကီ၏ အမျိုး။ (၃၇၂)

၃၄၉။ ဝိဓဝါဒိတော။ ။ အာဒိ သဒ္ဒါ "အတူ"။ အနက်ဟောတည်း၊ ဏေရပစ္စည်းသက်၍ ပြီးချင်းတူသော ဗန္ဓကီ စသည်ကိုယူ ။ ["ဝိဓဝါဒိဟိတိ–ယတော ဏေရပစ္စယော ဒိဿတိ, တေဟိ ဝိဓဝါ, ဗန္ဓကီ, နာဠိကီ, သမဏ, စဋက, ဂေါဓ, ကာဏာ, ဒါသီ ပဘုတီဟိ" မောဂ္ဂလ္လာန် ပဠိကာ၊] ဝိဂတော+ ဓဝေါ (လင်) ယဿာတိ ဝိဓဝါ= ကင်းသော လင်ရှိသော (လင်သေ, လင်ကွာ) မုဆိုးမတည်း၊ ဝေဓဝေရော– မုဆိုးမ၏သား။ [မဟာကဗ္ဗာတ်၌ကား ဝိဓဝါ သဒ္ဒါပဟဒ ဤရဓာတ် ဏ ပစ္စည်းဖြင့် ကိတ်ပုဒ်ကြဲ၍ "ဝိဓဝံ ဤရန္တိ (ဂစ္ဆန္တိ) တိ ဝေဓဝေရာ=မုဆိုးမကို သွားလာတတ်သော ယောကျ်ားတို့" ဟု ဆို၏၊ သဒ္ဒနီတိ၌မူ အတ္ထိက အနက်ဝယ် ဏေရပစ္စည်း သက်ရသော တဒ္ဓိတ်ပုဒ်ကြဲ၍ "ဝိဓဝါယ အတ္ထိကော ဝေဓဝေရော= မုဆိုးမဖြင့် အလိုရှိသူ" တစ်နည်း– "ဝိဓဝံ ဣစ္ဆတီတိ ဝေဓဝေရော" ဟုလည်းပြု၊ ဤနည်းများကား "ဝေဓဝေရာတိ ဝိဓဝိတ္ထိကာမာ ပုရိသာ" ဟူသော ဝေဿန် အဋ္ဌကထာနှင့်ညီ၏။]

ဗန္ဓကေရော။ ။ "ဗန္ဓကသ" ဟု ကစ္စည်း၌လည်းကောင်း, "ဗန္ဓကီယာ" ဟု ရူဋ်လည်းကောင်း တွေ့ရ၏၊ "ကုလဒ္ဓာ တုစ ဗန္ဓကီ" ဟု အဘိဓာန်၌ လင်ငယ်နေသော မိန်းမ ပရိယာယ်ကို ပြသောကြောင့် "ဗန္ဓကီယာ အပစ္စံ ဗန္ဓကေရော" ဟု ရှိသင့်၏။ [ရူဋ်၌ ဗန္ဓကီယာကို "အဘိသာရိဏီယာ" ဟု ဖွင့်၏၊ "ဓဝတ္ထိနီတု သကေ်တံ, ယာတိ ယာ သာ ဘိသာရိဏီ" နှင့် အညီ ရည်းစား၏ ချိန်းချက်ရာသို့ လိုက်သွားသော မိန်းမကို "ဗန္ဓကီ" ဟု ဆိုလိုသည်။]

သာမဏေရော။ ။ သာမဏေတို့သည် ဥပဇ္ဈာယ် ဆရာရဟန်း၏ သားအရာ၌ တည်သောကြောင့် "သမဏသ+အပစ္စံ" အရ သာမဏေရ မည်၏၊ သမီးအရာ ၌ တည်သော သာမဏေမလည်း နည်းတူ, ဤပစ္စည်း သက်ရုံသာ၊ "သာမဏေရံ" ကား စဉ်းစားသင့်၏၊ သိဟိုဠ်မူ၌ "သာမဏေရီ, သာမဏေရံ"

သံသဋ္ဌာဒိ အဇနကတ္တတဒ္ဓိတ်

ယေနဝါ၊ ပေ၊ ဏီကော ၃၅၀။ ယေနဝါ – အကြင်အရာဖြင့် မူလည်း၊ သံသဋ္ဌံ – ရောနှောအပ်၏၊ ယေနဝါ–လည်း၊ တရတီ–ကူး၏၊ ပေ၊စရတီ– လှည့်လည်၏၊ ပေ၊ ဝဟတီ– ရွက်ဆောင်၏၊ ဣစ္စေတေသု အတ္ထေသု– ဤအနက်တို့၌၊ (တတော– ထိုတတိယန္တလိင်မှ နောက်၌)၊ ဏီက ပစ္စယော ဝါ ဟောတိ၊ တိလေန– နှမ်းဖြင့်၊ သံသဋ္ဌံ– ရောနှောအပ်သော၊ ဘောဇနံ– ဘောဇဉ်တည်း၊ တေလိကံ – နှမ်းဖြင့် ရောနှောအပ်သော ဘောဇဉ်၊

၂မျိုးလုံးမပါ။ [စဋကာယ (စဋကဿဝါ) အပစ္စံ စာဋကေရော– အိမ်စာ၏ (အိမ်၌ နေသော စာကလေး)၏သား၊ ဂေါဓာယ အပစ္စံ ဂေါဓေရော– ဖွတ်မ၏သား၊ ကာဏာယ အပစ္စံ ကာဏေရော– ကန်းသော မိန်းမ၏သား၊ ဒါသိယာ အပစ္စံ ဒါသေရော– ကျွန်မ၏သား, တို့ကိုလည်းယူ၊ ဂေါဓာစသည်နောင် ဏေယျ ပစ္စည်းဖြင့် "ဂေါဓေယျော" စသည်လည်း ရှိ၏။]

အပစ္စ ပစ္စည်းပေါင်း။ ။ ဝါဏပစ္စေစသော သုတ် ၆ သုတ်ဖြင့် သက်ရသော "ဏ , ဏာယန, ဏာန, ဏေယျ, ဏီ, ဏဝ, ဏေရ" ဟု ၇ပစ္စည်း၊ အတောဏိဝါ၌ ဝါဖြင့် သက်ရသော "ဏိက–ဏိယ–ဏျ–ည–ယ–ဣယ–ဿ–သဏ်–ဏ" ဟု ၉ ပစ္စည်း၊ ပေါင်း အပစ္စအနက်၌ သက်ရသော ပစ္စည်း ၁၆ ပစ္စည်းရှိ၏၊ ဏ ပစ္စည်း ၂ – ထပ်ပါသောကြောင့် ၁၅ – ပစ္စည်းလည်း ယူသင့်၏၊ [ဝါဏပစ္စေသုတ်၌ ဏ ပစ္စည်းမှာ ဂေါတ္တသဒ္ဒါနောင် သက်၍ အတောဏိဝါ၌ ဝါဖြင့် သက်ရသော ဏ ပစ္စည်းမှာ ဂေါတ္တ မဟုတ်သော သဒ္ဒါနောင် သက်၏၊ ထို့ကြောင့် ဏ ပစ္စည်း ၂ ထပ်ပါနေရသည်။

[ဆောင်] သုတ်ရင်းသက်ရာ, ခုနစ်ဖြာနှင့်, ဝါ အတွက်တိုး, ပစ္စည်းကိုးဟု, ၂ မျိုးပေါင်းက, ဆယ့်ခြောက်ဝ, အပစ္စတ္ထ ပစ္စည်းတည်း။

၃၅၀။ **ယေနဝါ၊ ပေ၊ အတ္ထေသု။** ။ ယေနဝါ၌ ဝါသဒ္ဒါသည် (ယသ္မာ ဒပေတိသုတ်၌ ဝါကဲ့သို့) ဝါကျဘေဒတ္ထ နိပါတ်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ယေန ဝါ သံသဋ္ဌံ– ယေန ဝါတရတိ စသည်ဖြင့် ဝါကျခွဲ၍ ဖွင့်နိုင်သည်၊ "သံသဋ္ဌံ–တရတိ စရတိ– ဝဟတိ" သဒ္ဒါတို့၏ အနက်များကို "ဣစ္စေတေသု အတ္ထေသု" ဟု ဆိုသည်၊ ဤသံသဋ္ဌ စသော အနက်တို့ကို ဏိက ပစ္စည်းက ဟောသည်ဟု ဆိုလိုသည်၊ ထို ဏိကပစ္စည်း၏ အနက်ကိုစွဲ၍ တေလိကံ စသော ပုဒ်များကိုလည်း "သံသဋ္ဌတဒ္ဓိတ်, တရတိတဒ္ဓိတ်, စရတိတဒ္ဓိတ်, ဝဟတိတဒ္ဓိတ်" ဟု တဒ္ဓိတ်နာမည် တပ်ရသည်။

တိလေန သံသင္ဒံဝါ- တိလေန သံသင္ဒံဟုလည်း ရှိ၏၊ ဧဝံ-တူ၊ ဂေါဠိကံ- တင်လဲဖြင့် ရောနှောအပ်သော ဘောဧဉ်၊ ဃာတိကံ- ထောပတ်ဖြင့် ရောနှောအပ်သော ဘောဧဉ်၊ နာဝါယ- လှေဖြင့်၊ တရတိ - ကူးတတ်၏၊ ဣတိ, နာဝိကော- နာဝိက မည်၏၊ နာဝါယ တရတိဝါ-၏၊ ဧဝံ-တူ၊ ဩဋ္ဌမြှိကော- ဖောင်ဖြင့် ကူးသူ၊ သကဋေန- လှည်းဖြင့်၊ စရတိ- လှည့်လည်တတ်၏၊ ဣတိ, သာကဋိကော- မည်၏၊ ဧဝံ- တူ၊ ပတ္တိကော- အတောင်ဖြင့် လှည့်လည်သော ငှက်၊ ဒဏ္ဍိကော- တုတ်ဖြင့် လှည့်လည်သူ(တုတ်ကောက်၍ သွားသူ)၊ ဓမ္မိကော- တရားဖြင့် ဖြစ်သူ၊

တတိယန္တလိင်။ ။ ယေနဟူသော အနိယမ၏ "နိယမကို တတော တတိယန္တ- တော လိင်မှာ" ဟု ရူပသိဒ္ဓိ ထည့်၍ ဖွင့်ပြသောကြောင့် ဤ၌လည်း "တတော- ထိုတတိယန္တလိင်" ဟု ထည့်လိုက်သည်၊ ထိုတတိယန္တ (တတိယာ ဝိဘတ်ဆုံးသော) လိင်ဟူသည်၊ "တိလေန, နာဝါယ, သကဋေန" စသော လိင်ပုဒ်များတည်း၊ ထိုလိင်ပုဒ်များနောင် သံသဋ္ဌ စသော အနက်၌ ဏိကပစ္စည်း သက်သည်၊ တစ်နည်း- "ဣစ္စေတေသု အတ္ထေသု" အရ "ဤအနက်" ဟူသည် ယေနဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သော ရှေ့ကရိဏ်းအနက်နှင့် နောက်သံသဋ္ဌ စသော အနက် ၂-ဖက်လုံးတည်း၊ ဏိကပစ္စည်းသည် ထိုယေန စသည်၌ ပါသော ကရိဏ်းအနက်နှင့် သံသဋ္ဌ စသော အနက် ၂-မျိုးလုံးပင် ဟော၏။

ပုံစံများ။ ။ တေလိကံ စသည်ကို အခြေပြုကြည့်၍ ရုပ်တွက်၊ ဟောတိဝါ၌ ဝါသည် ဝါဏပစ္စေသုတ်မှ လိုက်လာသော ဝါတည်း၊ ယေနဝါ၌ ဝါမဟုတ်၊ "တိလေန သံသင္ဒံဝါ" ကား ထိုဝါသဒ္ဒါ၏ ဝိကပ်ပုံစံတည်း၊ တေလိကံ စသော တဒ္ဓိတ်အပြင် "တိလေန သံသင္ဒံ" စသည်ဖြင့် ဝါကျလည်း ရှိနိုင်သည်- ဟူလို၊ "ဂုဋ္ဌော- တင်လဲ" ဟု ပေးရိုးရှိသော်လည်း အဘိဓာန် နိဿယသစ်၌ "ကြံသကာ= ထန်းလျက် " ဟု ပေးသည်၊ "ဂုဋ္ဌေန+သံသင္ဒံ, ဃတေန+သံသင္ဒံ" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၊ " နာဝါ+တရတိ" တည်, နာသက်, တရတိနောင် ဝိဘတ်သက်ဖွယ်မလို၊ "နာဝါယ+တရတိ" ဟု ဝါကျဖြစ်စေ၊ ဥဋ္ဌမှ (ပုလ္လိင်)၊ "ဥဋ္ဌမြှေန+ တရတိ" ဟု ဝါကျဖြစ်စေ၊ "ပတ္တံပကွေ (အတောင်) ဒလေ ပတ္တော" အဘိဓာန်နှင့် အညီ နပုလ္လိင် ပတ္တသဒ္ဒါသည် အတောင်အနက်ဟော၊ ပတ္တေန စရတီတိ ပတ္တိကော- အတောင်ဖြင့် လှည့်လည်ပျံသွားတတ်သော ငှက်။ ["နာဂါ ပစ္စာရောဟိတွာ ပတ္တိကောဝ၊ ပေ၊ ဥဗသက်မိ = ဆင်မှ ဆင်း၍ ခြေလျင် သွားသည်သာ ဖြစ်၍ ချဉ်းကပ်၏" စသော ပါဠိတော်၌ကား "ပဇ္ဇတိ-ခြေဖြင့် သွားတတ်၏၊ ဣတိ ပတ္တိ, ပတ္တိဧဝ ပတ္တိကော" ဟု ကြံ] ဒဏ္ဍေန စရတီတိ ဒဏ္ဍိကော= တုတ်ဖြင့် (တုတ်ကို ထောက်၍, ဝါ- တောင်ဝှေးကို ထောက်၍) လှည့်လည်သွားလာသူ။

ပါဒိကော–ခြေဖြင့် လှည့်လည်သူ(ခြေလျင်သွားသူ)၊ သီသေန– ဦးခေါင်းဖြင့်၊ ဝဟတိ– ရွက်ဆောင်တတ်၏၊ ဣတိ, သီသိကော– မည်၏၊ (ခေါင်းရွက်ချေးသည် စသည်)၊ သီသေန ဝဟတိဝါ– ၏၊ အံသေန– ပခုံးဖြင့်၊ ဝဟတိ ဣတိ အံသိကော– မည်၏၊ (ပခုံးဖြင့်ထမ်းသူ)၊ ဧဝံ–တူ၊ ခန္ဓိကော–ပခုံးဖြင့် ထမ်းဆောင်သူ၊ အဝုံလိကော– လက်ချောင်းဖြင့် ဆောင်ယူသူ၊ ၊ ဝိကပ္ပနတ္ထေန–သော၊ ဝါတိ–ဖြင့်၊ အညေသုပိ–အခြားအနက်တို့၌လည်း၊ ဏိကပစ္စယော ဟောတိ၊ ရာဇဂဟော–ရာဇဂြိုဟ်ပြည်၌၊ ဝသတိ– နေတတ်၏၊ ဣတိရာဇ ဂ ဟိကော–မည်၏၊ (ပဝတ္တိအခါ ရာဇဂြိုဟ်ပြည်မှာ နေသူ) ၊ ရာဇဂဟောဝသတိဝါ– ၏၊ ရာဇဂဟေ– ၌ ၊စာတော– မွေးဖွားသူတည်း၊ ရာဇဂဟိကော– ရာဇဂြိုဟ်ပြည်၌ မွေးဖွားသူ၊ (ရာဇဂြိုဟ်စာတိရှိသူ)၊ ရာဇဂဟေ စာတော ဝါ–၏၊ ဧဝံ–တူ၊ မာဂဓိကော– မဂဓတိုင်း၌ နေသူ၊ ဝါ–မဂဓတိုင်း၌ မွေးဖွားသူ၊ သာဝတ္ထိကော– သာဝတ္ထိပြည်၌ နေသူ, မွေးဖွားသူ၊ ကာပိလဝတ္ထိကော– ကပိလဝတ်ပြည်၌ နေသူ, မွေးဖွားသူ၊ ပါဋလိ– ပုတ္တိကော– ပါဋလိပုတ်ပြည်၌ နေသူ, မွေးဖွားသူ၊ ဝေသာလိကော– ဝေသာလီ ပြည်၌ နေသူ, မွေးဖွားသူ။ (၃၇၃)

ဓမ္မိကောစသည်။ ။ ဓမ္မကို "ဉာဏ်–အသင့်" ဟု လည်းကောင်း၊ စရတိကို "ပဝတ္တတိ" ဟု လည်းကောင်း၊ ရှုဖွင့်သောကြောင့် "ဓမ္မေန+ စရတိတိ ဓမ္မိကော= အသင့်အားဖြင့် ဖြစ်သူ(တရားသဖြင့် ကျင့်သူ)" ဟု ပေး၊ ပါဒေန စရတိတိ ပါဒိကော= ခြေဖြင့် လှည့်လည်သူ (ခြေလျင်သွားသူ)၊ အံသခန္ဓသဒ္ဒါ တို့သည် ပခုံးအနက် ဟောချည်းတည်း၊ အဝုံလိယာ ဝဟတိဟုပြု၊ အလားတူ ပုံစံများကို ရှုမှာရှုလေဦး၊ ဝိဂြိုဟ်ဝါကျဖြစ်အောင် တည်၍ တေလိက် နည်းမိုးလျက် ရုပ်တွက်ပါ၊ ဣတ္ထိလိင်ဖြစ်မူ ဏ ဏိက ဏေယျ ဏန္တုဟို သုတ်အရ ဤပစ္စည်းချည်း သက်သင့်သော်လည်း မမြဲသောကြောင့် အာပစ္စည်းထိုက်သည့် အားလျော်စွာ သက်၍ "တေလိကာ(ယာဂု) နာဝိကီ– လှေ သူကြီးကတော်" စသည်ဖြစ်၏။

သဲသဋ္ဌနှင့် အဘိသခံတအထူး။ ။ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ "ဃံတေန အဘိသခံတံ သဲသဋ်ဌံ ဝါ ဃာတိကံ– ထောပတ်ဖြင့် ပြုပြင်စီမံအပ်, တစ်နည်း– ရောနှောအပ်သောအစာ" ဟု အဘိသခံတအနက် သဲသဋ္ဌအနက် ၂–မျိုးကို ပြထား၏၊ ထို၂–မျိုးသည် အဘယ်သို့ ထူးခြားသနည်း– ဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား– နဂိုမူလ အနေထက် သာလွန်အောင် ပြုပြင်ခြင်းသည် အဘိသခံတ မည်၏၊ ထိုကဲ့သို့ သာလွန်အောင် မစွမ်းနိုင်ဘဲ ရောနှောရုံသာ ရောနှောခြင်းသည် သဲသဋ္ဌမည်၏၊ ထို့ကြောင့် ထောပတ်ထမင်း စသည်ကဲ့သို့ ထမင်း၏ နဂိုအခြေအနေထက် သာလွန်အောင် ပြုပြင်ရာ၌ "ဃတေန အဘိသခံတံ ဃာတိကံ" ဟု ဆိုထိုက်၍ ထောပတ်ပါသော ဆေးစသည်၌ကား သာလွန်ကောင်းမွန်အောင်

မဟုတ်သောကြောင့် "ဃတေန သံသဋ္ဌ ဃာတိကံ" ဟု ပြုထိုက်သည်။ ["သတော ဟိ ဥက္ကံသာဓာနံ အဘိသခ်ါရော, ဧကီဘာဝေါတု သံသဂ္ဂေါ" – ပဋိကာ။]

အမှာ။ ။ဤကစ္စည်းကျမ်း၌ကား ထိုကဲ့သို့ အဘိသခ်ံတ– သံသဋ္ဌဟု ၂–မျိုး မပြဘဲ သံသဋ္ဌအနက် တစ်မျိုးသာပြသောကြောင့် သံသဋ္ဌသည် သံသဋ္ဌမတ္တ အဘိသခ်ံတ သံသဋ္ဌဟု ၂ မျိုးရှိ၏–ဟု ခွဲသင့်သည်၊ ရှုဋ္ဌလည်း အဘိသခ်ံတသံသဋ္ဌကို ရည်ရွယ်၍ တိလေန+သံသဋ္ဌံ တေလိကံ ဘောဇနံ" ဟု ပြုပြီးလျှင် "တိလေန အဘိသခ်ံတန္တိ အတ္ထော" ဟု အဘိသခ်ံတ သံသဋ္ဌကိုယူဖို့ရာ ဖွင့်ပြလေသည်၊ [မောဂ္ဂလ္လာန်၌ကား သံသဋ္ဌ (ရောနှောမှု) လုံးလုံး မဖြစ်နိုင်သော "ဝိဇ္ဇာယ–ဝိဇ္ဇာဉာဏ်သည်၊ အဘိသခ်ံတော– ပြု စီမံအပ်သော တရားသည်၊ ဝေဇ္ဈကော–မည်၏" ကဲ့သို့ ပုဒ်များလည်း ရှိနိုင်သောကြောင့် အဘိသခ်ံတအနက်ကို သီးခြား ထုတ်ပြလေသည်။]

ဝါတိ၊ ပေ၊ ဟောတိ။ ။ ယေနဝါဠ် ဝါသဒ္ဒါသည် "ယေန သံသဋ္ဌံ, ယေန တရတိ" စသည်ဖြင့် ဝါကျဘေဒတွ အနက်အပြင် "အတ္ထဋ္ဌ ရဝိကပွန အနက်လည်း ရှိ၏" ဟု ကြံ၍ "ဝါတိဝိကပွနတ္ထေန" စသည်ကို မိန့်သည်။ [ဤအတ္ထဋ္ဌ ရဝိကပွနတ္ထ ဝါသဒ္ဒါမျိုးကို အချို့ကျမ်း၌ "အဝုတ္တ သမုစ္စယတ္ထ=တိုက်ရိုက် မဆိုအပ်သော အနက်ကို ဆည်းယူခြင်း အနက်ရှိ၏" ဟုလည်း ဖွင့်ကြသည်၊] ထို ဝါသဒ္ဒါဖြင့် သံသဋ္ဌ စသော အနက်မှတစ်ပါး ဝသတိအနက် ဇာတအနက်စသော အခြားအနက်များ၌လည်း ဤကပစ္စည်း သက်၏၊ "အညေသုပိ– သံသဋ္ဌ စသော အနက်မှတစ်ပါး ဝသတိ ဇာတ စသော အခြားအနက်တို့၌လည်း " ဟု ပေး၊ "ရာဇဂဟ+ ဝသတိ" တည်, သို့သက်၊ ရာဇဂဟေ+ ဝသတိ" ဟု ဝါကျဖြစ်၏၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် "ရာဇဂဟ + ဇာတ" တည်၊ သို့+သိသက် "ရာဇဂဟေ+ ဇာတော" ဟု ဖြစ်၏၊ ထို့အတူ "မဂဓေ+သာဝတ္ထိယံ+ကပိလဝတ္ထုသ္မိ+ ပါဋလိပုတ္တေ+ဝေသာလိယံ" ဟု ရှေ့ပုဒ်များကို ဖြစ်စေ၍ ဝသတိ+ ဇာတောတို့နှင့် တွဲပါ၊ ရှုဋ္ဌကား ဤရုပ်များကို နောက်သုတ်လာ "တေနကတာဒိ" ၌ အာဒိ အရယူ၍ စိုရင်၏၊ ဤသုတ်၌ကား "ပရဒါရံ+ဂစ္ဆတိတိ ပါရဒါရိကော= သူ့မယားကို သွားလာတတ်သူ၊ ပထံ ဂစ္ဆတိတိ ပထိကော= (ခရီးသွားသူ)" ဟု ဂစ္ဆတိ အနက်တစ်ခုကိုသာ ပြသည်။

ဝါသဒ္ဒါဖြင့် အချို့ ယူကြပုံ။ ။ ဝါသဒ္ဒါဖြင့် အခြား အနက်၌လည်း အခြားပစ္စည်းများကို အချို့ကျမ်းများ၌ ယူထားကြ၏၊ "ကုသိနာရာယံ ဇာတော ဝသတိ, ဣသရောတိ ကောသိနာရကော= ကုသိနာရုံပြည်၌ မွေးဖွာသူ, နေသူ, အစိုးရသူ" ဤ၌ ဇာတ စသော ၃ နက်ဝယ် ဏ ကပစ္စည်းဟု လည်းကောင်း, "စမ္မာယံ ဇာတော, ဝသတိ, ဣသရောတိ စမ္မေယျကော၌ ဇာတစသော ၃ နက်ဝယ် ဏေယျကပစ္စည်းဟု လည်းကောင်း ဆို၏၊ သို့သော် ရှုဋ္ဌ ဏရာဂါ တသေဒ မညတ္ထေသုစ သုတ်ဝယ် အညတ္ထသဒ္ဒါဖြင့် ဇာတစသော အနက်၌

တမဓီတေ ၊ ပေ၊ ဇီဝိကတ္ထေသု ၃၅၁။ တံ ထိုကျမ်းဂန်ကို၊ အဓီတေ– သရဇ္ဇာယ်တတ်၏၊ (ဣတိအတ္ထေ– ဤအနက်၌လည်းကောင်း)၊ တေန ကတာဒိ အတ္ထေ– ထိုဖြင့် ပြုအပ်၏ အစရှိသော အနက်၌လည်းကောင်း၊ တမှိ– ထို၌၊ သန္ဓိဓာနော– စွဲကပ်ကည်နေ၏၊ တတ္ထ–ထို၌၊ နိယုတ္ထော– ယှဉ်၏၊ တံ– ထိုသည်၊ အဿ–ထိုသူ၏၊ သိပ္ပံ–အတတ်၊ တံ– ထိုသည်၊ အဿ–ထိုသူ၏၊ ဘဏ္ဍံ– ဘဏ္ဍာ၊ တံ–ထိုသည်၊ အဿ– ထိုသူ၏၊ ဇီဝိကာ–အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း၊

ဏပစ္စည်း, စသဒ္ဒါဖြင့် ဏေယျပစ္စည်းသက်ပြီးနောက် သဗ္ဗတော ကောသုတ်ဖြင့် ကလာ၍ ပြီးပုံကို ပြထားသောကြောင့် ထိုရုပ်များပြီးဖို့ရန် ဏက– ဏေယျက ပစ္စည်းများမလို။

အဿာဇာနီယော စသည်။ ။ ဝိသိဋ္ဌအနက်၌ အာဇာနီယ ပစ္စည်းသက်၍ "အဿဇာတိယာ ဝိသိဋ္ဌော အဿာဇာနီယော= မြင်းဇာတ်ထက်ထူးသော မြင်းအာဇာနည်" ဟုလည်း ပြ၏၊ သို့သော် "ဘေဒေါအဿတရော တဿာ–ဇာနီယော တု ကုလီနကော" အာဇာနီယသည်ပင် သီးခြား ပုဒ်တစ်ခု ဖြစ်၍ "အဿော စ+သော+အာဇာနီယော စာတိ အဿာဇာနီယော" ဟု ပြီးနိုင်သောကြောင့် အာဇာနီယပစ္စည်းဟု မဆိုထိုက်၊ "အဂ္ဂန္တိဇာနိတဗ္ဗံ အဂ္ဂည်" ၌ ဇာနိတဗ္ဗ အနက်ဝယ် ဥ ပစ္စည်းဟုလည်း ဆိုသေး၏၊ အဂ္ဂသဒ္ဒူပပဒဉာဓာတ်, ကံဟော (အ) ပစ္စည်း ဥဒွေးဘော်လာ၍ ပြီးနိုင်သောကြောင့် ဥပစ္စည်းလည်း မလို၊ ပါပိမာ ရုပ်ပြီးဖို့ရန် အဿတ္ထိအနက်၌ သက်သော ဣမန္တု ပစ္စည်းကိုကား သတျာဒီဟိမန္တု သုတ်ဖြင့် သက်လတ္တံ့၊ ထို့ကြောင့် ထိုအနက် ထိုပစ္စည်းများကို ဤသုတ်လာ ဝါသဒ္ဒါ၏ အရာဟု မဆိုထိုက်။

၃၅၁။ ပုဒ် ၄ ပုဒ်။ ။ ဤသုတ်သည် ရှည်လျားသော်လည်း တစ်ဝိဘတ်ဆုံးသော ပုဒ်အားဖြင့် "တံ+အဓီတေ+တေနကတာဒိ သန္ဓိဓာနနိယောဂ သိပ္ပဘဏ္ဍ ဇီဝိကတ္ထေသု+စ" ဟု ၄ –ပုဒ်သာရှိကြောင်းကို ချာသရူပသိဒ္ဓိတို့၌ ဆို၏၊ တေနကတာဒိ စသည်၌ "တေန+ကတံ–တေနကတံ" ဟု နာဝိဘတ်မကျေသော အလုတ္တသမာသ်တွဲ၍ "တေနကတံ+အာဒိ ယဿာတိ တေန ကတာဒိ" ဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိဆက်၊ [ယဿ–အကြင် ဟတ, ဗန္ဓ စသော အနက်၏၊ တေနကတံ–ထိုဖြင့် ပြုအပ်ဟူသော+အာဒိ– အစသည်၊ အတ္ထိ, ဣတိ, သော– ထိုဟတ, ဗန္ဓစသော အနက်သည်၊ တေနကတာဒိ– မည်၏၊] တေန ကတာဒိစ+ သန္ဓိဓာနဥ+ နိယောဂေါစ+ သိပ္ပဥ+ဘဏ္ဍဥ+ဇီဝိကာစာတိ တေနကတာဒိ၊ ပေ၊ ဇီဝိကာယော၊ တေနကတာဒိ၊ ပေ၊ ဇီဝိကာယောစ+အတ္တာစာတိ တေနကတာဒိ၊ ပေ၊ ဇီဝိကတ္ထာ၊ ဤသို့လျှင် တေနကတာဒိမှ ဇီဝိကတ္ထေသုတိုင်အောင် သမာသ်ပုဒ်ကြီး တစ်ပုဒ်တည်းသာ ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ၄ ပုဒ်သာ ရှိသော သုတ်ဟု ဆိုသည်။

ဣဇ္ဇေတေသု- အတ္တေသုစ၊ ဤအနက်တို့၌ လည်းကောင်း၊ ဏိကပစ္စယော ဝါ ဟောတိ၊ ဝိနယံ- ဝိနည်းကို၊ အဓိတေ- သရဇ္ဇာယ်တတ်၏၊ (ဣတိ) ဝေနယိကော- မည်၏၊ ဝိနယံ အဓိတေဝါ-လည်း ရှိ၏၊ ဧဝံ-တူ၊ သုတ္တန္တိကော- သုတ္တန်ကို သရဇ္ဇာယ်သူ၊ အာဘိဓမ္မိကော- အဘိဓမ္မာကို သရဇ္ဇာယ်သူ၊ ဝေယျာကရဏိကော

တမဓိတေ။ ။ "ဝိနယမဓိတေ" မှစ၍ "ဝေယျာကရဏိကော" တိုင်အောင် "တမဓိတေ" ၏ ပုံစံတည်း၊ တမဓိတေ၌ တံ ဟူသော ဒုတိယန္တပုဒ်ဖြင့် "ဝိနယံ+ သုတ္တန္တံ+အဘိဓမ္မံ+ ဝေယျာကရဏံ" စသော ဒုတိယန္တပုဒ်များကိုပြ၏၊ထို့ကြောင့် "ဝိနယံ+အဓိတေ, သုတ္တန္တံ+ အဓိတေ" စသည်ဖြင့် ရှေ့ပုဒ်ကို ဒုတိယန္တပုဒ်အဖြစ်ဖြင့် ဝိဂြိုဟ်တွင်း၌ ထားရသည်၊ အဓိတေ၌ "အဓိပုဗ္ဗ+ ဣဓာတ် တေဝိဘတ်" တည်း၊ "ဣဂတျဇ္ဇယနိစ္ဆာသု, သဒ္ဒဟနေစ ဝတ္တတိ" ဟူသော ဂတိ+အဇ္ဇယန (သရဇ္ဇာယ်ခြင်း) ဣစ္ဆာ+သဒ္ဒဟန အနက်တို့တွင် အဇ္ဇယန အနက်တည်း၊ ထို့ကြောင့် "အဓိတေ- သရဇ္ဇာယ်၏" ဟု ပေးသည်၊ သရဇ္ဇာယ်ခြင်း ဟူသည်လည်း "သရ+အဇ္ဇယန- အသံဖြင့် ရွတ်ဆိုခြင်း= အသံထုတ်၍ အံခြင်း" တည်း၊ ထို့ကြောင့် ဝိနည်းကို ကျက်မှတ်ခြင်း မမေ့အောင် ပြန်ခြင်းတို့ဖြင့် လေ့လာနေသူကို "ဝေနယိက= ဝိနည်းကို သရဇ္ဇာယ်သူ" ဟု ဆိုရသည်၊ သုတ္တန္တိက စသည်တို့၌လည်း နည်းတူ။ [ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်၍ တွက်ပါ၊ ဝေယျာကရဏိကောကို မာယူန မာဂမော ဌာနေသုတ်မှာ ကြည့်ပါ။]

မောဂ္ဂလ္လာန်။ ။ "တမဓိတေ တံ ဇာနာတိ ဏဏိကာစ" ဟု သုတ်တည်တုန်းကပင် တံဇာနာတိအနက်ကို ထည့်၍ ပုံစံ၌လည်း "ဗျာကရဏံ အဓိတေ, ဇာနာတိဝါ ဝေယျာကရဏော= ဗျာကရုဏ်းကျမ်းကို သရဇ္ဇာယ်သူ, ဝါ- ဗျာကရုဏ်းကျမ်းကိုတတ်သိသူ" ဟု ၂ - မျိုးပြသည်၊ မတတ်သေးခင် သင်အံ နေသူအတွက် "အဓိတေ" ဟု ဆို၍ တတ်သိပြီးသူအတွက်"ဇာနာတိ" ဟု ဆိုလိုသည်၊ ထိုအဆိုသည် "ဝေယျာကရဏံ ဝေတ္တျာ ဓိတေ ဝါ" ဟု ဖွင့်သော ထောမနိဓိနှင့် ထပ်တူကျ၏၊ ဝေယျာကရဏံ-ကို၊ ဝေတ္တိ (ဝိဒတိ)- သိတတ်၏၊ ဝါ, အဓိတေ- သရဇ္ဇာယ်တတ်၏" ဟု ပေး၊ ဤကစ္စည်းသုတ်၌ကား ထိုကဲ့သို့ ဇာနန (ဝိဒန) အနက်ကို မပြဘဲ, အဓိတေ အနက်သာပြသောကြောင့် "ဝိနယံ + အဓိတေ" ဟု ဝိဂြိုဟ်တစ်ခုသာ ပြရတော့သည်။ [ရူပသိဒ္ဓိ၌ "ဝိနယံ + အဓိတေ, အဝေစ္စာဓိတေတိဝါ" ဟု ဝိဂြိုဟ် ၂ - မျိုးကို တွေ့ရ၏၊ ထို၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ရူဘာသာဋီကာမှာရှု။

ကမကော မဒကော စသည်။ ။"ကမကော- ကမကျမ်းကို သရဇ္ဇာယ်သူ၊ ပဒကော-ပဒကျမ်းကို သရဇ္ဇာယ်သူ" တို့၌ မောဂ္ဂလ္လာန်သုတ်ဖြင့် ကပစ္စည်းသက်၊ "ဆာန္ဒသော- ဆန်းကျမ်းကို သရဇ္ဇာယ်သူ၊ ဝေယျာကရဏော-သူ" တို့၌ကား

ဗျာကရဏ်းကျမ်းကို သရဇ္ဇာယ်သူ၊ ကာယေန-ကိုယ်ဖြင့်၊ ကတံ- ပြုအပ်သော၊ ကမ္မံ-အမှုတည်း၊ ကာယိကံ- ကိုယ်ဖြင့် ပြုအပ်သော အမှု၊ ကာယေန ကတံ ကမ္မံ ဝါ-လည်းရှိ၏၊ ဧဝံ- တူ၊ ဝါစသိကံ- နှုတ်ဖြင့် ပြုအပ်သော အမှု၊ မာနသိက- စိတ်ဖြင့် ပြုအပ်သော အမှု။

သရီရေ- ကိုယ်၌၊ သန္ဒိမာနာ- စွဲကပ် တည်နေသော၊ ဝေဒနာ- ဝေဒနာတည်း၊ သာရီရိကာ- ကိုယ်၌ စွဲကပ်နေသော ဝေဒနာ၊ သရီရေ သန္ဒိမာနာဝါ- လည်းရှိ၏၊ ဧဝံ- တူ၊ မာနသိကာ - စိတ်၌ စွဲကပ်သော ဝေဒနာ၊ ဒွါရေ -

---

မောဂ္ဂလ္လာန်သုတ်ဝယ် ဏဏိကာစ၌ စဖြင့် ဏပစ္စည်းသက်၊ "ဆန္ဒ+အ" ဟု ကျန်သည့်အခါ မနောဂိုဏ်းဖြစ်၍ သ သရေဝါ ဂမောဖြင့် သ လာ၊ တေသု ဝုဒ္ဓိဖြင့် ဝုဒ္ဓိပြု၊ ဤအားလုံး ရုပ်များသည် (အဓိတေပုဒ်ကျေသောကြောင့်) အဓိတေ တဒ္ဓိတ် ပုဒ်များတည်း။ [ကမ- ပဒတို့ဟူသည် ဝေဒ၏ အစိတ်အပိုင်းကို ပြသော ကျမ်းဂန်တစ်မျိုးတို့တည်း၊ ထို့ကြောင့် "ပဒံ တဒဝသေသဉ္စ ဗျာကရဏံ အဓိယတိ ဝိဒတိစာတိ ပဒကော ဝေယျာကရဏော" ဟု အမ္ဗဋ္ဌသုတ္တဋ္ဌကထာဖွင့်သည်၊ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ "ဇာနာတိ" နှင့် ထောမနိဓိ၌ "ဝေတ္တိ" ကြိယာတို့သည် အဋ္ဌကထာ ဝယ် "ဝိဒတိ" ဟု ဖွင့်ပုံနှင့် ညီညွတ်ကြပေသည်၊ အဋ္ဌကထာ၌ "ဝေဒေတိ" ဟုလည်းကောင်း၊ "ဝဒေတိ" ဟု လည်းကောင်း၊ ပါဠိပျက်တတ်၏၊ ဝဒေတိ ပါဠိကို တွေ့၍ "ဝဒေတိတိ ဝါဒေတိ" ဟု ဋီကာလည်း ဖွင့်မှားသည်။]

တေန ကတာတိအတ္ထေ။ ။ သီမူ၌လည်းကောင်း ရူ၌လည်းကောင်း "တေနကတာဒီသွတ္ထေသု" ဟု ရှိ၏၊ အနက်များ ဖြစ်သောကြောင့် အတ္ထေသုဟု ဗဟုဝုစ်ရှိသော စာတို့ကသာ၍ ကောင်း၏၊ "ကာယေန ကတံ ၊ ပေ၊ မာနသိကံ" တို့သည် "တေန ကတ" အရ ပုံစံများတည်း၊ "တေန ကတ- ထိုဖြင့် ပြုအပ်" ဟူသော အနက်နှင့် ညီအောင် "ကာယေန+ကတံ- ကိုယ်ဖြင့် ပြုအပ်သောအမှု" စသည်ဖြင့် ကာယိကံ စသည်ကို ဝိဂ္ဂိဟ်ပြုရသည်၊ "ကာယေန+ကတံ- ကာယိကံ" သာ လိုရင်း "ကမ္မံ" ကား ကတံ၏ အဘိဓေယျတည်း၊ "ကာယေန+ ကတံ ကမ္မံဝါ" ကား ဟောတိ ဝါ၌ ဝါ၏ ပုံစံ၊ ဏိက ပစ္စည်းမသက်ဘဲ"ကာယေန+ကတံ" ဟု ဝါကျလည်း ရှိနိုင်၏- ဟူလို၊ ဤသို့ ဝါသဒ္ဒါဖြင့် ပြသမှု၌ ဤနည်းချည်းမှတ်၊ "ဝစသာ+ကတံ- ဝါစသိကံ၊ မနသာ+ ကတံ-မာနသိကံ" ဟု ပြု၊ ဝစ- မနတို့ သည် မနောဂိုဏ်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် ဝိဘတ်ချေ- ကတပုဒ်ကိုချေ၍ "ဝစ+ဣက, မန+ဣက ဖြစ်သောအခါ ဝုဒ္ဓိပြု, သသရေဝါဂမောဖြင့် (သ်) လာ, ဝါစသိက, မာနသိက ဟု ဖြစ်၏၊ ဤပုဒ်များကို (ကျေလေသော ကတပုဒ်ကိုစွဲ၍) ကတတဒ္ဓိတ်ဟု ခေါ်ကြ၏၊ ဝေနယိကော နည်းမှီး၍ ရုပ်တွက်၊ တေန ကတာဒိ၌ အာဒိဖြင့် ယူအပ်သော အနက်များသည် "အာဒိဂ္ဂဟဏေန" စသည်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်ပြလတ္တံ့။

တံခါး+၌၊ နိယုတ္တော–ယှဉ်သူတည်း၊ ဒေါဝါရိကော–တံခါး+၌ ယှဉ်သူ၊ (တံခါးစောင့် ဒရဝမ်)၊ ဒွါရေ နိယုတ္တောဝါ–လည်းရှိ၏၊ ဧဝံ, ဘဏ္ဍာဂါရိကော– ဘဏ္ဍာ တိုက်၌ ယှဉ်သူ၊ (ဘဏ္ဍာတိုက်စိုး)၊ နာဂရိကော– မြို့၌ ယှဉ်သူ (မြို့စောင့် ယောကျ်ား)၊ နာဝကမ္မိကော– အမှုသစ်၌ ယှဉ်သူ(အလုပ် အသစ် အသစ် လုပ်သူ)၊ အဿ– ထိုသူ၏၊ သိပ္ပံ–အတတ်ကား၊ ဝိဏာ– စောင်းတီးခြင်းတည်း၊

တမှိ သန္ဓီဓာနံ။ ။ သံ+ နိပုဗ္ဗ+ဓာဓာတ် ယု ပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသော သန္ဓီဓာန ပုဒ်ကို အနိးဟူသော သမီပအနက်– တွယ်ကပ်စပ်ဖွဲ့ခြင်းဟူသော နိကဋ္ဌအနက်ဟော နပုလ္လိင်ဟု ထောမနိဓိ ဆို၏၊ ထို ၂ နက်တွင် ဤ၌ နိကဋ္ဌအနက်ဟောတည်း၊ ရူဋီကာ၌ "သန္ဓီဓာနာတိ– သင်္ဃိတီဘူတာ (ပေါင်းဆုံသည် ဖြစ်၍ ဖြစ်သော) သန္ဓီဟိတာ (စုဝေးတည်နေသော ဝေဒနာ) တိ အတ္ထော" ဟု ဖွင့်ခြင်းလည်း ဤနိကဋ္ဌအနက် မျိုးပင်တည်း၊ "သရီရေ+သန္ဓီဓာနာ သာရီရိကာ" သာလိုရင်း၊ ဝေဒနာကား သန္ဓီဓာနာ၏ အရကောက် အဘိဓေယျကို ပြသော စကားတည်း၊ ကိုယ်၌ ဒုက္ခဝေဒနာ (အနာရောဂါ) စွဲကပ်နေသည်ကို "သရီရေ+ သန္ဓီဓာနာ" ဟု ဆိုသည်၊ မနသိ+သန္ဓီဓာနာ– မာနသိကာ= စိတ်၌ စွဲကပ်သော (စိတ်မချမ်းမသာဖြစ်သော) ဒုက္ခဝေဒနာတည်း။

အမှာ။ ။ ထောမနိဓိ၌ သန္ဓီဓာနပုဒ်ကို နပုလ္လိင် ဟု ဆိုခြင်းသည် အဘိဓေယျ (ဟောနက်) ကို မလိုက်သေးဘဲသူ့နဂိုအတိုင်း နပုလ္လိင် ဖြစ်သောကြောင့် တည်း၊ ဝေဒနာ– ရောဂါ စသော အဘိဓေယျသို့ လိုက်လျှင်ကား "သန္ဓီဏာနာ, သန္ဓီဓာနော" စသည်ဖြင့် ဣတ္ထိလိင် ပုလ္လိင်လည်း ဖြစ်နိုင်၏၊ ထိုကဲ့သို့ အဘိဓေယျလိင်သို့ မလိုက်ရသေးဘဲ သုတ်၏ အနက်သက်သက်ကို ဖွင့်ရသော ဝုတ္တိ၌ကား – တမှိ+သန္ဓီဓာနံဟုသာ ရှိသင့်၏၊ ရူဋီကာ၌လည်း သန္ဓီဓာနံ" ဟု ရှိသည်၊ ထို့ကြောင့် "တမှိ+သန္ဓီဓာနာ" ဟူသော ယခု ကစ္စည်းမူကိုလည်းကောင်း "သန္ဓီဓာနော" ဟု ရှိသော သီဟိဠ်မူနှင့် ရူပသိဒ္ဓိ စာကိုယ်မူကိုလည်းကောင်း စဉ်းစားသင့်သည်။

တတ္ထနိယုတ္တော။ ။ သုတ်၌ပါသော နိယောဂကို နိယုတ္တော ဟု ဝုတ္တိဖွင့်၏၊ တေန ကတာဒိမှ တ သဒ္ဒါကို အနက်အားလျော်စွာ ဝိဘတ်ပြောင်းလဲ၍ "တမှိ တတ္ထ, တံ" ဟု လိုက်စေသည်၊ "ဒွါရေ နိယုတ္တော" မှ စ၍ "နာဝကမ္မိကော" အထိ တတ္ထ နိယုတ္တော၏ ပုံစံတည်း၊ "ဒွါရေ နိယုတ္တော= တံခါး၌ ယှဉ်သူ" ဟူရာဝယ် "ဒွါရေ"အရ တံခါးကို တိုက်ရိုက်မယူဘဲ ဌာနတံခါး၏ ဒွါရ အမည်ကို ဌာနီစောင့်ခြင်း ကြိယာ၌ တင်စား၍ ဌာနူပစာရအားဖြင့် တံခါး၌ အဝင်အထွက် စောင့်ရှောက်ခြင်းကို "ဒွါရ" ဟု ဆို၊ "နိယုတ္တော" အရ "ယှဉ်ခြင်း" ဟူသည်လည်း ထိုတံခါး စောင့်မှု၌ အစိုးတရ ဖြစ်ခြင်း ဗျာပါဂျပြုခြင်း တည်း၊ အဝင်အထွက်ကို ကြည့်ရှု၍ တားသင့်သူကို တားမြစ်ခြင်း, ခွင့်ပြုသင့်သူကို ခွင့်ပြုခြင်းအားဖြင့် ကြောင့်ကြစိုက်ခြင်းဟု ဆိုလိုသည်။

(ဣတိ) ဓေဏိကော– မည်၏၊ (စောင်းတီးခြင်း အတတ်ရှိသူ, စောင်းတီးတတ်သူ)၊ ဝီဏာအဿ သိပ္ပံဝါ– လည်းရှိ၏၊ ဧဝံ, ပါဏဝိကော–ထက်စည်တီးခြင်း အတတ်ရှိသူ၊ မောဒိ ဂိ°ကော– မုရိုးစည်တီးခြင်း အတတ်ရှိသူ၊ ဝံသိသော–ပလွေမှုတ်ခြင်း အတတ်ရှိသူ၊ အဿ– ထိုသူ၏၊ ဘဏ္ဍံ– ဘဏ္ဍာကား၊ ဂန္ဓော– နံ့သာတည်း၊ ဣတိ, ဂန္ဓိကော– မည်၏၊ (နံ့သာဘဏ္ဍာရှိသူ)၊ ဧဝံ, တေလိကော– ဆီဘဏ္ဍာရှိသူ၊ တစ်နည်း –နှမ်းဘဏ္ဍာရှိသူ၊ ဂေါဠိကော –တင်လဲဘဏ္ဍာရှိသူ၊ ဥဂ္ဃံ–

ရူဠီကာ။ ။ ဒွါရေတိဒွါရပါလနေ (တံခါးစောင့်ခြင်း၌) သာမိနာ (အရှင်၏ အဖြစ်ဖြင့်) နိယုတ္တော, အဓိနော (စပ်ဆိုင်သူ) တိအတ္ထော(ရူဠီ)၊ နိယုတ္တောတိ– အဓိကတော (အကြီးအကဲပြုသူ) ဗျာပါရိတော (ကြောင့်ကြစိုက်သူ) တိ အတ္ထော (ပဋိကာ)၊ ဤပဋိကာအလို "ဒွါရေ–တံခါးစောင့်မှု၌+နိယုတ္တော– အားစိုက်သူ တည်း"ဟု ပေးသင့်မည်ထင်သည်၊ ဤစကားအရ ဘဏ္ဍာတိုက်စောင့်ခြင်း၊ မြို့စောင့်ခြင်းကို "ဘဏ္ဍာဂါရ–နဂရ" ဟုလည်းကောင်း အသစ်အသစ် အမှုကိစ္စကိုပြုလုပ်ခြင်းကို "နဝကမ္မ" ဟုလည်းကောင်း ယူ၍ ထို၌ကြောင့်ကြ ဗျာပါရစိုက်သူကို "ဘဏ္ဍာဂါရေ+နိယုတ္တော, နဂရေ + နိယုတ္တော, နဝကမ္မေ (အသစ်ဖြစ်သောအမှုကိုပြုခြင်း၌)နိယုတ္တော" ဟု ဝိဂြိဟ်ပြု၍ ဘဏ္ဍာဂါရိက စသည် ခေါ်ရကြောင်း သိပါ၊ ဒေါဝါရိက ရုပ်တွက်ပုံကိုမာယူနမာဂမော ဌာနေသုတ်ကြည့်၊ ဤပုဒ်များကို နိယုတ္တတဒ္ဓိတ်ဟုခေါ်။ [နာဝကမ္မိကောဟု နာဌ် ဝုဒ္ဓိပြုထားသည်ကို တွေ့ရသော်လည်း ကျမ်းဂန်တို့၌မူဝုဒ္ဓိမပြုဘဲ "နဝကမ္မိက" ဟုတွေ့ရ၏၊ မောဂ္ဂလ္လာန်၌လည်း ဤကပစ္စည်းသက်၍ ဝုဒ္ဓိမပြုဘဲ"နဝကမ္မိကော" ဟုပင် ရုပ်ရှိ၏။]

တမဿ သိပ္ပံ။ ။ သုတ်၌ပါသော "သိပ္ပ"ကို"တမဿ သိပ္ပံ"ဟုဝုတ္တိဖွင့်၏၊ "ဝီဏာ အဿ၊ ပေ၊ဝံသိကော"တို့ကားပုံစံ၊ ဝီဏာအရ စောင်းကိုသာ မယူဘဲ ဌာနူပစာရအားဖြင့် စောင်းတီးခြင်း ကြိယာတိုင်အောင်ယူ၊ ထို့အတူပဏဝ –မုဒိင်– ဝံသတို့အရလည်း ထက်စည်တီးခြင်း မရိုးစည်တီးခြင်းနှင့် နဲ့– ပလွေ မှုတ် ခြင်း ကြိယာတိုင်အောင်ယူ။ [မဉ္စာဃောသန္တီတိဝိယ မုဒိင်္ဂါဒိသဒ္ဒါတံ တံ ဝါဒ နေပ္ပုပစာရာ ဝတ္တန္တေ၊ (မုဒ္ဒဗောဓိကာ)၊] သိပ္ပဟူသည် ထိုစောင်းတီးမှု စသည်၌ တတ်ကျွမ်းနားလည်သော ဉာဏ်အထူးတည်း၊ ထို့ကြောင့် ဝီဏာအရ စောင်းတီးခြင်း ကြိယာသာမက ထိုတီးခြင်း ကြိယာ၌ နားလည်သော ဉာဏ်တိုင်အောင်ပင် ပရမ္မရူပစာရ (အဆက်ဆက် တင်စားသော ဌာနူပစာရ) နည်းအားဖြင့် ယူရသည်။ [ကြိယာဝိသယတ္တာကောသလ္လံ ကြိယာသဒ္ဒေန ဝုစ္စတိ= တီးခြင်း မှုတ်ခြင်း ကြိယာလျှင် အရာရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် တတ်သိမှုဉာဏ်ကို ဝီဏာဝါဒန ကြိယာသည် ဟောအပ်၏၊ (ပဋိကာ)၊ ရူဠီကာ၌ကား သိပ္ပ အရ တတ်ကျွမ်းမှု ဉာဏ်အထူးကို မယူဘဲ လုပ်ငန်းကြိယာကိုသာ ယူ၍ "သိပ္ပံနာမ– ဟတ္ထကမ္မာဒိ

သိုးကို၊ ဟန္တွာ–သတ်၍၊ ဇီဝတိ–အသက်မွေးတတ်၏၊ ဣတိ, ဩရဗ္ဘိကော–မည်၏၊ (သိုးသတ်သမား)၊ ဥရဗ္ဘံ ဟန္တွာ ဇီဝတိဝါ– လည်းရှိ၏၊ မဂံ– သားကောင်ကို၊ ဟန္တွာ ဇီဝတိ ဣတိ မာဂဝိကော၊ (သားသတ်သမား, သားသတ်မုဆိုး)၊ မဂံ ဟန္တွာဇီဝတိ ဝါ–လည်းရှိ၏၊ ဧဝံ, သူကရိကော– ဝက်ကိုသတ်၍ အသက်မွေးသူ (ဝက်သတ်သမား)၊ သာကုနိကော– ငှက်ကိုသတ်၍ အသက်မွေးသူ၊ (ငှက်မုဆိုး)။

(လက်အလုပ်, လက်ဖြင့် တီးခြင်း, ပါးစပ်ဖြင့်မှုတ်ခြင်းစသည်) ဟု ဖွင့်လေသည်၊ [ဝီဏာ= စောင်းဟူသော ယခုကာလ ဗျပ်စောင်းတည်း၊ ပဏဝကို တထာဒွန္ဒေသုတ်၌ ပြခဲ့ပြီ၊ မုဒိင်္ဂ= မုရိုးစည် ဟူသည် "ဒိုးပတ်" တည်း၊ ဝံသ= ပလွေ, နှဲ၊ ဤပုဒ်များကို အဿသိပ္ပတဒ္ဓိတ်ဟု ခေါ်သည်။]

တ–မဿ ဘဏ္ဍံ။ ။ သုတ်၌ ပါသော "ဘဏ္ဍ" ကို "တမဿ ဘဏ္ဍံ" ဟု ဖွင့်၏၊ ဂန္ဓော အဿ၊ ပေ၊ ဂေါဋ္ဌိကောတို့ကား ပုံစံ၊ ဘဏ္ဍာဟူသည် ရောင်းအပ်သော (ရောင်းဖို့ရာ ဖြစ်သော) ကုန်ပစ္စည်းတည်း။ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ ဘဏ္ဍံဟု မဆိုဘဲ "ပဏ္ဍံ–ရောင်းအပ်သော ကုန်ပစ္စည်း" ဟု ဆို၏, သာ၍ ရှင်းပေသည်၊ [ဂန္ဓိကော– နံ့သာ ဘဏ္ဍာရှိသူ၊ ဝါ– နံ့သာကုန်သည်၊ တေလံ အဿ ဘဏ္ဍံတိ တေလိကော= ဆီကုန်သည်။ တေလိကောတိ– တေလဝါဏိဇော ရူဋီ၊] "တိလံ အဿ ဘဏ္ဍံတိ တေလိကော" ဟု ပြု၍ နှမ်းကုန်သည် ဟုလည်း ပေး၊ ဂုဋ္ဌော အဿ ဘဏ္ဍံတိ ဂေါဋ္ဌိကော= တင်လဲကုန်သည်, ထန်းလျက်ကုန်သည်၊ ဤအားလုံးကို "အဿဘဏ္ဍ" တဒ္ဓိတ်ဟု ခေါ်၊ [ရောင်းဝယ်အပ်သော ဘဏ္ဍာရှိသူ (ကုန်သည်ဈေးသည်) ကို ဤအဿဘဏ္ဍတဒ္ဓိတ်၌ ဆိုရ၏၊ ကိုယ်ပိုင်အဖြစ်ဖြင့် သိမ်းဆည်းထားသော သုံးစွဲစရာ ပစ္စည်းရှိသူဖြစ်လျှင်ကား "ဓနိကော– ဥစ္စာရှိသူ" စသည်ဖြင့် အဿတ္တိတဒ္ဓိတ် ဣက ပစ္စည်းဖြင့် ပြီးလတ္တံ့။]

တ–မဿ ဇီဝိကာ။ ။ "ဇီဝနံ, ဝုတ္တိ, ဇီဝိကာ" ဟု အဘိဓာန်လာသော ကြောင့် "ဇီဝိကာ" ဟု ဣတ္ထိလိင်ရှိစေ၊ ရူဋီကာ၌လည်း ဇီဝိကာဟုပင် ဝိဂြိုဟ်ပြု၏၊ တံကိုင့်၍ "ဇီဝိကံ" ဟု (နပုလ္လိင်ဖြင့်) ပြင်မှားကြဟန် တူ၏၊ မည်သည့် အရာဟု မသတ်မှတ်ရသေး၍ သာမညဖြစ်နေသောကြောင့် "အဗျတ္တေ ဂုဏသန္ဒေဟေ, နပုံသကမိတျုစ္စတေ" အရ တံဟု နပုလ္လိင်ထားရခြင်း ဖြစ်၏၊ "ဇီဝိကာ" ကား အမြဲ ဣတ္ထိလိင်ဖြစ်သောကြောင့် တံ၏ လိင်သို့ လိုက်ဖွယ်မလို၊ ဥရဗ္ဘံ၊ ပေ၊ သာကုနိကောတို့ကား ပုံစံ၊ ဟန္တွာ ဇီဝတိပုဒ်တို့ကို ချေရသောကြောင့် ဤရုပ်များကို "ဟန္တွာ ဇီဝတိ" တဒ္ဓိတ်ဟု ခေါ်၏။ [မောဂ္ဂလ္လာန်၌မူ "ပက္ခိနော + ဟန္တီ (ဟရတီ) တိ ပက္ခိကော= ငှက်တို့ကို သတ်သူ" ဟု ဆို၏၊ ဇီဝတိ မပါသော

အာဒိဂ္ဂဟဏေန- ဖြင့်၊ **အညတ္ထာပိ-** အခြားအနက်တို့၌လည်း၊ **ဏိက ပစ္စယော-**ကို၊ **ယောဧေတမ္ဘော-** ယှဉ်စေထိုက်၏၊ **ဇာလေန-** ပိုက်ကွန်ဖြင့်၊ **ဟတော - သတ်အပ်သော** ငါးတည်း၊ (ဣတိ) **ဇာလိကော-** မည်၏၊ **ဇာလေန ဟတော ဝါ-** လည်းရှိ၏၊ **သုတ္တေန-** ချည်ဖြင့်၊ **ဗန္ဓော-** နှောင်ဖွဲ့အပ်သော ငှက်တည်း၊ (ဣတိ) **သုတ္တိကော-** မည်၏၊ **သုတ္တေန ဗန္ဓော ဝါ-** လည်းရှိ၏၊ **စာပေါ-** လေးသည်၊ **အဿ-**ထိုသူ၏၊ **အာဝုဓံ-** လက်နက်တည်း၊ (ဣတိ) **စာပိကော-** မည်၏၊ (လေးလက်နက်ရှိသူ)၊ **စာပေါ အဿ အာဝုဓံဝါ-** လည်းရှိ၏၊ **ဧဝံ,** တောမရိကော- လုံလက်နက်ရှိသူ၊ **မုဂ္ဂရိကော-** တင်းပုတ် လက်နက်ရှိသူ၊ **မောသလိကော-**ကျည်ပွေ့ လက်နက်ရှိသူ၊ **အဿ-** ထိုသူ၏၊ **အာဗာဓော-** အနှောက်အယှက်၊ **ဝါတော-** လေတည်း၊ (ဣတိ) **ဝါတိကော-** ၏ (လေနာရှိသူ)၊ **ဝါတော အဿ အာဗာဓော ဝါ-** လည်းရှိ၏၊ **ဧဝံ သေမှိကော-** သလိပ်နာရှိသူ၊ **ပိတ္တိကော-** သည်းခြေနာရှိသူ၊ **ဗုဒ္ဓေ-** ဘုရား၌၊ **ပသန္နော-** ကြည်ညိုသူတည်း၊ **ဗုဒ္ဓိကော-** ဘုရား၌ ကြည်ညိုသူ၊ **ဗုဒ္ဓေ ပသန္နောဝါ-** လည်းရှိ၏၊ **ဧဝံ, ဓမ္မိကော-** တရား၌ ကြည်ညိုသူ၊ **သံဃိကော-** သံဃာ၌ကြည်ညိုသူ၊ **ဗုဒ္ဓဿ-** ဘုရား၏၊ **သန္တကံ-** ဥစ္စာတည်း၊ **ဗုဒ္ဓိကံ-** ဘုရား၏ ဥစ္စာ၊ **ဗုဒ္ဓဿ သန္တကံဝါ-** လည်းရှိ၏၊ **ဧဝံ, ဓမ္မိကံ-** တရား၏ ဥစ္စာ၊ **သံဃိကံ-** သံဃာ၏ ဥစ္စာ။

ကြောင့် "ဟန္တိတဒ္ဓိတ်" ဟု ခေါ်သင့်၏။] "မာဂ+ိက" ဟု ဖြစ်သည့်အခါ တေသုဝုဒ္ဓိဖြင့် ဝလာ၍ "မာဂဝိက" ဟု ပြီးစေ၊ ယခုစာများ၌ "သောကရိကော" ဟု ဝုဒ္ဓိဖြင့် တွေ့ရ၏၊ သိဟိုဠ်မူနှင့် ရူပသိဒ္ဓိတို့၌ "သူကရိကော" ဟုသာ ရှိ၏- မောဂ္ဂလ္လာန်၌လည်း ဣကပစ္စည်းဖြင့် "သူကရိကော" ဟုပင် ရှိသည်၊ "သူကရံ ဟန္တွာ ဇီဝတိ, သကုနံ ဟန္တွာ ဇီဝတိ" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု။

အာဒိဂ္ဂဟဏေန။ ။ တေနကတာဒိဒ္ဓိ အာဒိသဒ္ဒါဖြင့် ဟတ အနက် ဗန္ဓအနက် စသော အနက်များ၌လည်း ဏိကပစ္စည်းသက်၊ ဇာလိကော= ဟတ အနက်။ ["ဇာလေန + ဟနတိတိ ဇာလိကော= ပိုက်ကွန်ဖြင့် သတ် တတ်သော တံငါသည်" ဟု ပြုလျှင် ဟနတိအနက်၊] သုတ္တိကော= ဗန္ဓအနက်၊ စာပိကော= အာဝုဓ အနက်။ ["စာပေါ အဿ အာဝုဓော" ဟု တွေ့ရ၏၊ အဘိဓာန်၌ "အာဝုဓံ, အာယုဓံ" ဟု နပုလ္လိင်ရှိသည်။ ["တောမရော နိတ္တိယံ ပါဒေ, သိယာဝိဇ္ဈန ကဏ္ဏကော" ဟု ဆင်၏ ခြေထောက်ကို ထိုးဆွကြောင်း ဖြစ်သော လုံ (မြို့)ကို "တောမရ" ဟု ဆို၏၊ "မုဂ္ဂရ = ဆောက်ပုတ်" ဟု ပေးကြ၏၊ အဘိဓာန် နိဃဏ္ဍသစ်၌ "ဆောက်ပုတ်, တင်းပုတ်, ဝါရင်းတုတ်, တင်ကျည်း" ဟု ပေး၏၊ "တောမရော+အဿ အာဝုဓံ, မုဂ္ဂရော + အဿ အာဝုဓံ, မုသလော + အဿ အာဝုဓံ" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၊ ဝါတိကော စသည်ကား အာဗာဓအနက်၊ သေမှံ + ပိတ္တံ + အဿ အာဗာဓော - သေမှိကော,

ဝတ္ထေန– အဝတ်ဖြင့်၊ ကီတံ– ဝယ်အပ်သော၊ ဘဏ္ဍံ–ဘဏ္ဍာသည်၊ ဝတ္ထိကံ– အဝတ်ဖြင့် ဝယ်အပ်သော ဘဏ္ဍာ၊ ဝတ္ထေန ကီတံ ဘဏ္ဍံဝါ–လည်းရှိ၏၊ ဧဝံ, ကုမ္ဘိကံ– တစ်ကုမ္ဘဥစ္စာဖြင့် ဝယ်အပ်သော ဘဏ္ဍာ၊ ဖာလိကံ– ထယ်သွားဖြင့် ဝယ်အပ်သော ဘဏ္ဍာ၊ ("ဝါချည်ဖြင့် ဝယ်အပ်သော ဘဏ္ဍာ" ဟုလည်း ပေးကြ၏၊) ကိ်ကဏိကံ– ခြူငယ်ဖြင့် ဝယ်အပ်သော ဘဏ္ဍာ၊ သောဝဏ္ဏိကံ– ရွှေဖြင့် ဝယ်အပ်သော ဘဏ္ဍာ၊ အဿ– ထိုဝတ္ထု၏၊ ပရိမာဏံ– အတိုင်းအရှည်ကား၊ ကုမ္ဘော–တစ်ကုမ္ဘတည်း၊ (ဣတိ) ကုမ္ဘိကံ– မည်၏၊ (တစ်ကုမ္ဘ အတိုင်းအရှည်ရှိသော ဝတ္ထု) ကုမ္ဘော အဿ ပရိမာဏံဝါ– လည်းရှိ၏၊ ကုမ္ဘဿ– တစ်ကုမ္ဘ၏ ရာသိ–အစုတည်း၊ ကုမ္ဘိကံ– တစ်ကုမ္ဘအစု၊ ကုမ္ဘဿ ရာသိ ဝါ– လည်းရှိ၏၊ ကုမ္ဘံ– တစ်ကုမ္ဘကို၊ အရဟတိ– ထိုက်တန်၏၊ ဣတိ, ကုမ္ဘိကော–၏၊ (ဇာစ်ကုမ္ဘ

ပိတ္တိကော၊ ဗုဒ္ဓိကော စသည်ကား ပသန္နအနက်၊ ဓမ္မေ+ သံဃေ+ ပသန္နော– ဓမ္မိကော, သံဃိကော၊ ဗုဒ္ဓိကံ စသည်ကား သန္တက အနက်၊ ဓမ္မဿ+ သံဃဿ+သန္တကံ– ဓမ္မိကံ, သံဃိကံ။

ဝတ္ထိကံ စသည်။ ။ဝတ္ထိကံ စသည်ကား ကီတအနက်၊ ဤကီတအနက်၌ အရင်းမူလ (အဖိုး) ဟောသော သဒ္ဒါနောင် ဏိကပစ္စည်း သက်ရမည်၊ "ဒေဝဒတ္တေန ကီတံ= ဒေဝဒတ်သည် ဝယ်အပ်၏" ဟုဆိုရာ၌ ဒေဝဒတ္တိကံဟု ဏိက ပစ္စည်းမသက်ရ၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း – "ဒေဝဒတ္တိကံ" ဟူသော သဒ္ဒါက "ဒေဝဒတ်သည် ဝယ် အပ်သော ဥစ္စာ" ဟူသော အနက်ကို မဟောနိုင်သောကြောင့် တည်းဟု မောဂ္ဂလ္လာန်ဆိုသည်။ [သတေန ကီတံ သာတိကံ, သာဟဿိကံ, မူလတောဝ (အဖိုးဟောသဒ္ဒါမှ နောက်၌သာ ဏိကပစ္စည်းသက်၊) ဒေဝဒတ္တေန ကီတန္တိ နှ ဟောတိ (ဏိကပစ္စည်း မဖြစ်) တဒတ္ထာပတိတိယာ (ဏိကပစ္စည်းက ထိုအနက်ကို ထင်ရှား မပြနိုင်ခြင်းကြောင့်တည်း၊) မောဂ္ဂလ္လာန်၊] ကုမ္ဘေန (တစ်ကုမ္ဘ ဥစ္စာဖြင့်) + ဖလေန– သစ်သီးဖြင့်+ ကီတံ– ဖာလိကံ၊ တစ်နည်း, ဖာလေန– ထွန်သွားထယ်သွားဖြင့်၊ တစ်နည်း, "ဖလဿ– ဝါသီး၏၊ ဝိကာရော–အထူးပြု အပ်သော ဝါချည်အဝတ်တည်း" နှင့်အညီ, ဖာလေန– ဝါသီးမှ ဖြစ်သော ဝါချည် အဝတ်ဖြင့်+ကီတံ –ဖာလိကံ၊ "ကိ်ကိဏိ ခုဒ္ဒဃဏ္ဍိကာ= ခြေချောင်း၌ ဝတ်အပ်သော ခြူငယ်" – အဘိဓာန်၊ "ကိ်ကိဏိယာ+ ကီဏံ, သုဝဏ္ဏေန+ ကီတံ" ဟုပြု။

ကုမ္ဘိကံစသည်။ ။ "ကုမ္ဘော+ အဿ+ ပရိမာဏံ ကုမ္ဘိကံ" စသည် အဿ ပရိမာဏအနက်၊ "ကုမ္ဘဿ+ ရာသိ ကုမ္ဘိကံ" သည် ရာသိအနက်၊ "ကုမ္ဘံ+ အရဟတိတိ ကုမ္ဘိကော" သည် အရဟတိ အနက်၊ [ဤ] အရဟတိ အနက်၌

တန်သောပစ္စည်း)၊ ကုမ္ဗံ အရဟတိဝါ–လည်းရှိ၏၊ အက္ကေန– အန်စာဖြင့်။ ဒိဗ္ဗတိ–ကစားတတ်၏၊ ဝါ–အောင်နိုင်တတ်၏၊ ဣတိ, အက္ခိကော–၏၊ (အန်စာကစားသူ, ဖဲကစားသူ)၊ ဧဝံ, သာလာကိကော– စာရေးတံဖြင့် ကစားသူ၊ ဝါ–အောင်နိုင်သူ၊ စာရေးတံမဲချ၍ ထီဖွင့်သော ကစားခြင်းဖြင့် ကစားသူ၊ တိန္တိကိကော–တည်သီးဖြင့် ကစားသူ၊ အမ္ဗဖလိကော– သရက်သီးဖြင့် ကစားသူ၊ ကပိဋ္ဌဖလိကော–သီးသီးဖြင့် ကစားသူ၊ နာဠိကေရိကော– အုန်းသီးဖြင့် ကစားသူ၊ (အုန်းဆတမ်းကစားသူ)၊ ဣတ္ထေဝမာဒိ – ဤသို့ အစရှိသည်တည်း။

"သာတိကံ, သန္ဒိဋ္ဌိကော" စသော ပုဒ်များကို ရှုဋ္ဌရှ၊ ဝဿံ (ဝဿဝါသကို ဌာနူပစာရအားဖြင့် "ဝဿ" ဟု ဆို)၊ မိုးကာလ၌ နေခြင်းကို + အရဟတိ–ထိုက်၏၊ ဣတိ ဝဿိကော– မိုးတွင်း၌ နေထိုက်သော ပြာသာဒ်၊ ဟေမန္တိကော–ဆောင်းတွင်း၌ နေထိုက်သော ပြာသာဒ်၊ ဂိမှိကော– နွေကာလ၌ နေထိုက်သော ပြာသာဒ်၊"ဝဿဝါသော ဝဿံ၊ ဝဿံ+အရဟတီတိ ဝဿိကော" – မဇ္ဈိမပဏ္ဏ်, မာဂဏ္ဍိယသုတ် "သဗ္ဗာ ဟောန္တိ သဟဿိယာ (အလုံးစုံသော ဂါထာတို့သည် တစ်ထောင်တန်ကုန်၏)" ဟူသော ဒွါဒသ– ကာမဇာတ် စသည်၌ကား ဏ အနုဗန်မပါသော ဣယ ပစ္စည်း၊ (သုတ်ကြီးဖြင့်) သက်၍ "သဟဿံ+အရဟန္တီတိသဟဿိယာ" ဟု ဖြစ်၏၊ အသီတိ, နဝုတိ+အရဟတီတိ အသီတိယာ နဝုတိယာ၊ ဒဏ္ဍံ+ အရဟတီတိ ဒဏ္ဍိယော– ဒဏ်ပေးထိုက်သူ၊ အဒဏ္ဍိယော–ဒဏ်ပေးထိုက်သူမဟုတ်– စသည်တို့၌လည်း အရဟတိ အနက်၌ (ဝုဒ္ဓိ မပြုသမျှ) ဣယပစ္စည်း ချည်းတည်း။

အက္ခိကော စသည်။ ။ "အက္ခေန ဒိဗ္ဗတိ၊ ပေ၊ နာဠိကေရိကော" တို့ကား ဒိဗ္ဗတိအနက်၊ အနက်အားလျော်စွာ တဒ္ဓိတ်နာမည်တပ်၍ ဒိဗ္ဗတိ တဒ္ဓိတ်, အရဟတဒ္ဓိတ် စသည်ဖြင့် ခေါ်၊ ဒိဗ္ဗတိ၌ ဒိဝုဓာတ်သည် "ကီဠာ– မြူးတူးခြင်း၊ ဝိဇိဂိသာ– အောင်နိုင်လိုခြင်း" စသော အနက်များကို ဟော၏၊ ဤ၌ ကြွေအန်ဖြင့် သူတစ်ပါးကို နိုင်အောင်ပြုသော အရာဖြစ်၍ ဝိဇိဂိသာအနက်နှင့်သာ၍ လျော်၏၊ သို့သော် ရူဋီကာ၌ "သလာကာယ ဒိဗ္ဗတိ ကီဋ္ဌတီတိ သာလာကိယော" ဟု ဖွင့်သောကြောင့် အပျော်ကစားခြင်း အနက်ကိုလည်း ယူ၍ "ဒိဗ္ဗတိ– ကစား၏, အောင်နိုင်၏" ဟု ၂ မျိုးလုံး ပေးလိုက်သည်၊ "တိန္တိကေန+အမ္ဗဖလေန+ကပိဋ္ဌဖလေန+ နာဠိကေရေန+ ဒိဗ္ဗတိ" ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု။

ဣတ္ထေဝမာဒိ။ ။ ဤကစ္စည်း ဝုတ္တိဋ္ဌ အာဒိသဒ္ဒါဖြင့် ယူအပ်သောအနက်များကို ဟတ– ဗန္ဓ–အာဝုဓ–အာဗာဓစသော ၁၁ (တစ်ဆယ့်တစ်နက်) ပြထား၏၊ ရူပသိဒ္ဓိ၌ကား ထိုအနက်များအပြင် သိလ – ဇာတ– ဝသတိ– ဝိဒိတ– သဲဝတ္တတိ

ဏရာဂါ၊ ပေ၊ မညတ္ထေသု စ

၃၅၂။ ရာဂမှာ – ဆိုးရည်အနက်ဟောသဒ္ဒါမှ (နောက်၌)၊ တေန–ထိုဆိုးရည်ဖြင့်၊ ရတ္တံ– ဆိုးအပ်၏၊ ဣစ္ဆေတသို့ အတ္ထေ– ဤအနက်၌ လည်းကောင်း၊ ဣဒံ– ဤဟာသည်၊ တဿ– ထိုသူ၏ ဥစ္စာတည်း၊ (ဣစ္ဆေတသို့ အတ္ထေ စ– လည်းကောင်း၊) အညတ္ထေသုစ– အခြားအနက်တို့၌လည်းကောင်း၊ ဏပစ္စယာဝါ ဟောတိ၊ ကသာဝေန– ဖန်ရည်ဖြင့်၊ ရတ္တံ– ဆိုးအပ်သော၊ ဝတ္ထံ– အဝတ် (သင်္ကန်း)တည်း၊ ကာသာဝံ– ဖန်ရည်ဖြင့် ဆိုးအပ်သော အဝတ်၊ ဝါ – သင်္ကန်း၊ ကသာဝေန ရတ္တံ ဝတ္ထံ ဝါ–လည်းရှိ၏၊ စေံ ကောသုမ္ဘံ– ဝတ်ပန်းဖြင့် ဆိုးအပ်သောအဝတ်၊ ဟာလိဒ္ဒံ

အာဂတ – သမ္ဘူတ– ပယောဇန–သကတ္ထ– ဘတ္တိ ဟူသော ဆယ်နက်ကိုလည်း ပြသေး၏၊ ပုံစံကို ရူမှာရှု၊ မောဂ္ဂလ္လာန်၌မူဘဝအနက် (သရဒေ– သရဒဉတု၌+ ဘဝေါ– ဖြစ်သော ရောဂါ စသည်သည်၊ သာရဒိကော– မည်၏), ဥဉ္ဆတိအနက် (ဗဒရေ– ဆီးသီးတို့ကို၊ ဥဉ္ဆတိ– ရှာတတ်၏၊ ဣတိ ဗဒရိကော), ဇိတအနက် "အက္ခေဟိ ဇိတံ အက္ခိကံ– ကြွေအန်တို့ဖြင့် အောင်နိုင်အပ်သော အရာဝတ္ထု)" ခဏတိအနက် (ခဏိတ္တိယာ ခဏတိတိ ခဏိတ္တိကော– တူရွင်းဖြင့် တူးတတ်သူ), ဇိဝတိအနက် (ဝေတနေန–လခြင်း၊ ဇိဝတိ– အသက်မွေးတတ်၏၊ ဣတိ ဝေတနိကော၊ ဘတေန– အဖိုးအခြင်း+ ဇိဝတိတိ ဘတိကော၊ ကယဝိဣယေန– ဝယ်ခြင်း ရောင်းခြင်းဖြင့်+ဇိဝတိတိ ကံယဝိဣယိကော၊ ကယိကော– ဝယ်ခြင်းဖြင့် အသက်မွေးသူ၊ ဝိဣယိကော– ရောင်းခြင်းဖြင့် အသက်မွေးသူ၊ ဘတိကော– စသည်တို့၌ ဝုဒ္ဓိမရောက်ရသောကြောင့် ဣက ပစ္စည်းဟူ၏၊) ဤသို့ စသော အနက်များကို ပြ၏၊ ထိုအားလုံးကို ဣစ္ဆေဝမာဒိပါဠိဖြင့် ကံစွဲပြီး ဝုတ္တိ ဆရာ ညွှန်ပြသည်။

[ဆောင်] ဟတ–ဗန္ဓ, အာဝုဓနှင့်, အာဗာဓ–ပရိမာဏ, ကိတံ–အရဟတိ, ရာသိပသန္နာ, သန္တကာ– ဒီဗ္ဗ, ဝုတ္တိပြ၏၊ ရူပသိဒ်မှာ, အာဂတာနှင့်, ဇာတာသမ္ဘူ, နည်းတူသီလ, ဝသ–ဝိဒိတာ, ဘတ္တိကာ– သကတ္ထ, သံဝတ္တနော, ပယောဇန–ဟု, ဆယ်ခုတစ်ဖုန်, တိုးတက်ပြန်၏၊ မောဂ္ဂလ္လာန်ကား, ဘဝ– ဥဉ္ဆတိ, ခဏတိနှင့် ဇိဝတိ– ဇိတ, စသည်နက်မျိုး, တိုးလေသမ္မ, ဏိကဆိုင်ရာ, အဖြာဖြာသည်, သက်ပါ တမမီတေဖြင့်တည်း။

၃၅၂။ ရာဂမှာ၊ ပေ၊ အတ္ထေ။ ။ရဇ္ဇတေ အနေနာတိ ရာဂေါ၊ အနေန– ဤဆိုးရည်ဖြင့်၊ရဇ္ဇတေ– ဆိုးအပ်, တပ်စွဲအပ်၏၊ ဣတိ, ရာဂေါ၊ ဤဝိဂြိုဟ်အရ ဆိုးရည်ဟူသော အနက်ကို "ရာဂ" ဟု ဆိုရသော်လည်း အနက်နှောင် ပစ္စည်းသက်၍ မဖြစ်သောကြောင့် ထိုအနက်ကို အကြောင်းပြု၍ ကာရကဟူပစာရအားဖြင့် ဆိုးရည်အနက်ဟော ကသာဝံ– ကုသုမ္ဘစသော သဒ္ဒါကို "ရာဂ" ဟု ခေါ်၊ ထို

– နနွင်းဖြင့် ဆိုးအပ်သော အဝတ်၊ ပါဋင်္ဂံ– မဲရွက်ဖြင့် ဆိုးအပ်သော အဝတ်၊ ရတ္တင်္ဂံ–ခေါင်ရန်းဖြင့် ဆိုးအပ်သော အဝတ်၊ မဉ္ဇိဋ္ဌံ– ထန်းကျင့်ဖြင့် ဆိုးအပ်သော အဝတ်၊ ကုက်ုံမံ– မာလာကျိကျုဖြင့် ဆိုးအပ်သော အဝတ်၊ ဣဒံ မံသံ– ဤ – အသားသည်၊ သူကရသ–ဝက်၏ ဥစ္စာတည်း၊ သော ကရံ– ဝက်သား၊ သူကရသ ဣဒံ မံသံ ဝါ– လည်းရှိ၏၊ ဧဝံ, မာဟိံသံ–ကျွဲသား၊ ဥဒုမ္ဗရသ– ရေသဖန်းပင်၏၊ အဝိဒူရေ– အနီး၌၊ ပဝတ္တံ– ဖြစ်သော၊ ဝိမာနံ– ဗိမာန်တည်း၊ ဩဒုမ္ဗရံ– မာန်၊

သဒ္ဒါများနောင် အဘယ်အနက်၌ သက်ရမည်နည်း– ဟု မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် "တေန ရတ္တံ ဣစ္စေတသွိံ အတ္တေ" ဟု ထည့်၍ ဖွင့်သည်၊ "ဆိုးရည်ဖြင့်+ ဆိုးအပ်" ဟူသော ရတ္တအနက်၌ ဏ ပစ္စည်းသက်ပါ–ဟူလို။ [သီဟိုင်္ဂမူ၌ကား "ဏရာဂါ တေန ရတ္တံ တသေဒ မညတ္တေသုစ" ဟု တေန ရတ္တံ ပုဒ်ကို သုတ်၌ပင် တိုက်ရိုက် တွေ့ရ၏၊ ထိုမူသည် "တေန ရတ္တံ ရာဂါ" ဟူသော ပါဏိနီသုတ်နှင့် ညီသော်လည်း ကစ္စည်း၏များစွာ အမှီပြုရာဖြစ်သော "ရာဂါနွက္ခတ္တ ယောဂါစ" စသော ကလာပ်သုတ်နှင့်ကား မညီ။]

ကသာဝေန၊ ပေ၊ ကုက်ုံမံ။ ။ ရာဂါအရ ပုံစံတည်း၊ "ကသာဝေန+ရတ္တံ– ကာသာဝံ" သာ လိုရင်း၊ ဝတ္တံကား အဘိဓေယျတည်း၊ ကသာဝသဒ္ဒါသည် ရသာ ၆– ပါးတွင် အဖန်အရသာဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် "ကသာဝ– ဖန်ရည်" ဟု ပေးရိုးပြုကြသည်၊ ထို" ဖန်ရည်" ဟုခေါ်အပ်သော အရည်၏ အဆင်းမှာ အနီနှင့် အရွှေရောသော အဆင်းဟု ထောမနိဓိ (ကသာယပုဒ်၌) ဖွင့်၏၊ [ယကို ဝပြုလျှင် "ကသာဝ" ဟု ပါဋိဌ် ဖြစ်၏၊] "ကုသုမ္ဘေန+ ဟလိဒ္ဒိယာ + ပဋင်္ဂေန+ ရတ္တင်္ဂေန+ မဉ္ဇိဋ္ဌာယ+ ကုက်ုံမေန+ ရတ္တံ" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ ထိုဝါကျ ရှိတိုင်း ရုပ်တွက်၊ "ကုသုမ္ဘ= ဆူးပန်းပွင့် " ဟု ဆရာတို့အနက် ပေးကြ၏၊ ထိုဆူးပန်းပွင့်ကိုပင် အဝတ်ဆိုးရသော ပန်းဖြစ်၍ "ဝတ်ပန်း" ဟုခေါ်ခဲ့ကြဟန် တူသည်၊ နနွင်းကား ထင်ရှားပြီ၊ "ပဋင်္ဂ–မဲရွက်ရည်၊ ရတ္တင်္ဂ– ခေါင်းရန်းဆိုးရည်ဟု ပေးကြ၏၊ အဘိဓာန်၌ကား မတွေ့ရ၊ မဉ္ဇိဋ္ဌာ (ဣတ္ထိလိင်) "ထန်းကျင့်၊ ဝါ– နီပါဆေး" ဟု ပေးကြ၏၊ ဤမဉ္ဇိဋ္ဌာကား နွယ်ပင်မျိုးတည်း၊ ဘုရာ့ရောင်ခြည်တော် ခြောက်ပါးတွင် မဉ္ဇိဋ္ဌ ရောင်ခြည်တော်သည် ပန်းရောင်ကဲ့သို့ ဝါကြင့်ကြင့် နီကြင့်ကြင့်ရှိသော ဟူ၏၊ ထိုကဲ့သို့ အရောင်ရှိသော ထန်းကျင့် (နီပါဆေး) နွယ်ရည်ဖြင့် ဆိုးအပ်သော အဝတ်သည် မဉ္ဇိဋ္ဌမည်၏၊ "ကုက်ုံမ (ဝုံဂမံ) " ဟုလည်း ပေးကြသည်။

တသေဒံ။ ။ ဤတသေဒံပါဋ္ဌဖြင့် ဣဒံ တဒ္ဓိတ်ကိုပြ၏၊ "တသ+ဣဒံ" ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ "သူကရသ၊ ပေ၊ မာဟိံသံ" တို့ကား ပုံစံ၊ သူကရသ+ဣဒံ– သောကရံ" သာလိုရင်း၊ ဣဒံနောက်၌ မံသံကား ဣဒံ၏စွဲရာအနက်ကို ဖွင့်ပြသော

ဥဒုမ္ဗရသ၊ ပေ၊ ဝိမာနံ ဝါ– လည်း ရှိ၏၊ ဝိဒိသာယ– ဝိဒိသာမြို့၏၊ အဝိဒူရေ– ၌၊ (ပဝတ္တော– သော)၊ နိဝါသော– နေရာတည်း၊ ဝေဒိသော– နေရာ၊ ဝိဒိသာယ– အဝိဒူရေ နိဝါသော ဝါ–လည်း ရှိ၏၊ မထုရာယ – မထုရာပြည်၌ ၊ ဇာတော– မွေးဖွားသူတည်း၊ မာထုရော– သူ၊ မာထုရာယ ဇာတောဝါ – ၏၊ မထုရာယ– မှ၊ အာဂတော– လာသူတည်း၊ မာထုရော– သူ၊ မထုရာယ အာဂတောဝါ – ၏၊

စကား၊ ထိုအဖွင့်ကို ထောက်၍ "ဣဒံ– ဤအသားသည် + သူကရသ – ဝက်၏ အသားတည်း၊ သောကရံ– ဝက်သား" ဟု အနက်ပေးရလျှင်သာ၍ သင့်ဖွယ်ရှိ၏၊ ချဲ့ဦးအံ့– "ဣဒမိတိ သမ္ဗန္ဓောပလက္ခဏံ (သမ္ဗန္ဓီ+ဥပလက္ခဏံ)– ဣဒံ ဟူသော ဤသဒ္ဒါသည် သမ္ဗန္ဓီကို မှတ်ပြသော (ဥပလက္ခဏ) သဒ္ဒါတည်း" ("ဣဒံ" ပုဒ်သည် ရှေးသမ္ဗန်နှင့် ဆက်သွယ်နေသော သမ္ဗန္ဓီဟူသမျှကို ဥပလက္ခဏ နည်းအားဖြင့် မှတ်၍ပြသော သဒ္ဒါဖြစ်သည်–ဟူလို၊)– မုဒ္ဓဗောဓ (၄၃၃သုတ်) ဋီကာ၊ ဣဒံတိ သာမညတော နပုံသကနိဒ္ဒေသေန ဆဂလကံ နိဒ္ဒိသတိ၊ ဣဒံ ဆဂလကဇာတံတိ အတ္တော၊ အယံ ဆဂလကောတိဝုတ္တံ ဟောတိ" (အညဘာဂသ+ ဣဒံ–အညဘာဂိယံပုဒ်ဖွင့်) ဒုတိယဒုဋ္ဌဒေါသ ဋီကာ။

မှတ်ချက်။ ။ ဤပါဠိသက္ကတ ဋီကာတို့အလိုအားဖြင့် ဣဒံသဒ္ဒါသည် ရှေ့သမ္ဗန်နှင့် ဆက်သွယ်နေသော သမ္ဗန္ဓီဟူသမျှကို စွဲနိုင် ဟောနိုင်ကြောင်းသိသာ၏၊ ထို့ကြောင့် "ဣဒံ– ဥစ္စာတည်း" ဟု ရှေးဆရာတို့ ပေးရိုးအနက်သည် အားလုံးနှင့် ဆက်ဆံအောင် သာမန်ပေးအပ်သော အနက်ဟု မှတ်ပါ၊ အရာဌာနလိုက်၍ "ဣဒံ– ဤကျမ်းသည်+ ကစ္စာယနသ– ကစ္စည်းထေရ်၏ ကျမ်းတည်း၊ ကစ္စာယနံ– ကစ္စည်းထေရ်၏ ကျမ်း၊ အယံ– ဤစကားသည်+ ဥသဘသ– နွားလားအတူ ရဲရင့်သူ၏ စကားတည်း၊ အာသဘံ– ဥသဘစကား" စသည်ဖြင့် ပေးနိုင်ကြောင်းကို သိပါ။ [ဣဒံပုဒ်ရင်းမှ ဣမသဒ္ဒါ ဖြစ်လာသည်ဟု သက္ကတ၌ ဆိုသောကြောင့် "အယံ" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုသော်လည်း ဣဒံ တဒ္ဓိတ်ဟုပင် ဆိုရသည်။]

မောဂ္ဂလ္လာန်။ ။"ဒိဿန္တ ညေပိ ပစ္စယာ=အခြား ပစ္စည်းများလည်း ထင်ကုန်၏" ဟူသော သုတ်ဖြင့် ဣဒံအနက်၌ ကိယ– နိယ– က ၃ ပစ္စည်းသက်၍ "သဿ+အယံ– သကိယော= မိမိ၏ဥစ္စာ၊ ပရကိယော– သူတစ်ပါး၏ ဥစ္စာ၊ အတ္တနော+ ဣဒံ– အတ္တနိယံ, သဿ+အယံ– သကော= မိမိ၏ ဥစ္စာ၊ ရညော+ ဣဒံ– ရာဇကံ= မင်း၏ ဥစ္စာ၊ ထိုသုတ်ဖြင့် ဥဝကပစ္စည်းသက်၍ "သဿ+အယံ– သုဝကော" ဟုလည်း နိဿယ၌ မိန့်၏။[သက္ကတ၌ သွကိုပါဠိ၌ "သုဝ" ဟု ချဲ့ဖြန့်၍ ကပစ္စည်းသော်လည်း ကြံ။] "ဇသော ခဏ္ဍတာလော ယဇတံ သုဝကေဟိ (မိမိဥစ္စာ ဖြစ်ကုန်သော) ပုတ္တေဟိ" စန္ဒကုမာရဇာတ်၊ "ဂဝါဒီဟိယော" သုတ်ဖြင့်

ယ ပစ္စည်း သက်၍လည်း "ဂုန်း+ ဣဒံ- ဂဗျံ= နွားတို့၏ ဥစ္စာ ဖြစ်သော အသားစသည်။ ["ဂေါ+ယ" ဟု ဖြစ်သောအခါ ဩသရေစဖြင့် ဩကို အဝပြု, ဝကို ဗပြု။] ကဝိနော+ ဣဒံ- ကဗျံ= ကဝိ၏ ဥစ္စာဖြစ်သော အဖွဲ့ (ကဗျာ)၊ သက္ကတ၌ "ကာဗျ" ဟု ရှိ၏၊ ဒုနော+ ဣဒံ- ဒဗ္ဗံ= သစ်ပင်၏ +ဥစ္စာဖြစ်သော ဒြပ်။ [ဥကို တေသုဝုဒ္ဓိဖြင့် အဝပြု၊ ယပင့်ရှိသော ဝကို ဝပြု, ဒွေးဘော်လာ ဗ္ဗ ၂ လုံးပြု၊ "ဒု-ဂတိမှိ" ဓာတ်ဖြင့် "ဒဝန္တိ ဝိသေသာ ဧတ္တာတိ ဒဗ္ဗံ" ဟု ဏျပစ္စည်းဖြင့်လည်း ဒဗ္ဗံဟု ပြီးနိုင်သေး၏။]

တု ဝီယ စသည်နှင့် မာမကပုဒ်များ။ ။ တုမှ အမှ သဒ္ဒါနောင် ဣဒံအနက်၌ ဤယပစ္စည်းသက်၊ "တဒမိနာဒီနိ" ဟူသော မောဂ္ဂလ္လာန် သုတ်ကြီးဖြင့် ဖြစ်စေ, တေသုဝုဒ္ဓိသုတ်ကြီးဖြင့် ဖြစ်စေ ဤယပစ္စည်းကြောင့် တုမှ အမှကို တုဝ- အသွ- တံ- မံပြု၊ တဝ+ ဣဒံ- တုဝီယံ (သင်၏ ဥစ္စာ)၊ မမ+ ဣဒံ-အသွီယံ (ငါ၏ ဥစ္စာ) အသွ မပြုဘဲ အမှပြု၍ "အမှီယံ" လည်းရှိ၏၊ နိဂ္ဂဟိတ် ဒပြု၍ "တဒီယံ- သင်၏ ဥစ္စာ၊ မဒီယံ- ငါ၏ ဥစ္စာ" ဟု ဖြစ်၏။ ["နကမ္မုနာဝါ ဝ စဿာဝ တာတ, အပရာဓိတော ဟံ တုဝိယံ သရာမိ (တုဝိယန္တိ တဝသန္တကံ)" - ဇယဒိသဇာတ်၊] ဏ ပစ္စည်းကြောင့်ကား သုတ်ကြီးဖြင့် တုမှာက, အမှာက, တဝ, မမ, တုယှ, မယှ, တာဝက, မာမက ပြု၊ "တုမှာကံ+ ဣဒံ- တုမှာကံ- သင်တို့၏ ဥစ္စာ၊ အမှာကံ= ငါတို့၏ ဥစ္စာ၊" ["ရူပံ ဘိက္ခဝေ နဲ တုမှာကံ" ခန္ဓသံယုတ်, နဲ တုမှာကဝဂ်၊ "နဲ ဒါနိတွံ အမှာကန္တိ- ဣဒါနိ တွံ အမိတ္တဟတ္ထံ ဂတော, အမှာကံ အသန္တ ကောတိ အတ္တော" - နိဒါန လာဘသက္ကာရ သံယုတ်ဋ္ဌ။]

တဝံ မမံ စသည်။ ။ တဝ+ ဣဒံ- တဝံ= သင်၏ ဥစ္စာ၊ မမံ- ငါ၏ ဥစ္စာ။ ["အသုတဝါပုထုဇ္ဇနော ရူပံ ဧတံ မမံ" စသည် ခန္ဓသံယုတ်, နကုလပိတုဝဂ်၊ "မမသန္တကန္တိ ကတွာ မမန္တိ" ဒီဃနိကာယ် သတိပဋ္ဌာနသုတ်ဋီကာ၊ ဤကို ထောက်၍ "နေသံ မမံ, နေသော ဟ မသွိ" စသည်ဖြင့် ထိုထိုပါဋ္ဌိရှိစေ၊ သံဝိဇ္ဇတိ မမံ ယေသံတိ သ မမာ၊ ယေသံ- တို့၏၊ မမံ- ငါ့ဥစ္စာဟု (သိမ်းပိုက်မှု) သည်၊ သံဝိဇ္ဇတိ ဣတိ တေ သ မမာ- ငါ့ဥစ္စာဟု သိမ်းပိုက်ခြင်း ရှိသူတို့၊ အမမာ= ငါ့ဥစ္စာဟု သိမ်းပိုက်ခြင်း မရှိသူတို့၊] တဝ+ ဣဒံ- တုယှံ, တာဝကံ- သင်၏ဥစ္စာ၊ မယှံ, မာမကံ- ငါ၏ ဥစ္စာ။။ [မယှံ မယှန္တိကာယတိ (ကန္ဒတိ) ငါ့ဥစ္စာ ငါ့ဥစ္စာဟု မြည်တမ်း၏၊ (မယှကဇာတ်)၊ " နမေ တေ ဘိက္ခူ မာမကာတိ တေ မယှံ ဘိက္ခူ မာ သန္တကာ နဲ ဟောန္တိ" စတုကဂ်ုတ္တိုရ်, ဥရုဝေဋ္ဌဝဂ်။]

မုဒ္ဓဗောဓ။ ။ ယုသွ ဒသွဒ် တွဒ် မဒါ- ယုသွာကာ- သွာက တဝက မမကာ ဩဏီနေ (၄၃၆)၊ ဣဒံ အနက်၌ သက်သော ဩပစ္စည်း ဏီန ပစ္စည်းကြောင့် ယုသွဒ် အသွဒ် တွဒ် မဒ် သဒ္ဒါတို့ကို (အစဉ်အတိုင်း) ယုသွာက

– အသွာက– တဝက– မမက ပြု၊ ယုသွာက်– သင်တို့၏ ဥစ္စာ၊ အသွာက်– ငါတို့၏ ဥစ္စာ၊ (ဏ အနုဗန်ကြောင့် တ–မ တို့၏ အကို ဝုဒ္ဓိပြု၍) တာဝက်, တာဝကီနံ– သင်၏ ဥစ္စာ၊ မာမက်, မာမကီနံ– ငါ၏ ဥစ္စာ။ [ယုသွာက်, အသွာက်တို့သည် ပါဠိဥ၌ တုမှာက်– အမှာက်တို့နှင့် တူ၏၊] ဣတ္ထိလိင်၌ "မာမကီ (ဆန်းကျမ်းသုံး) မာမိကာ (သဒ္ဒါသုံး)" ဖြစ်၏ (ဋီကာ)။

တစ်မျိုးကြဲဖွယ်။ ။ "တေ (အဿဝါဏိဇာ) ဗုဒ္ဓမာမကာ– ဘုရားကို မြတ်နိုးကြကုန်၏" စသော ဝေရဉ္ဇကဏ္ဍ ဋ္ဌကထာ၌ကား "အမှာက် ဗုဒ္ဓေါတိ ဧဝံ မမာယန္တီတိ ဗုဒ္ဓမာမကာ" သာရတ္ထ၊ "ဗုဒ္ဓါဒိနိ ဝါ ဝတ္ထူနိ မမာယမာနော (ငါ့ဥစ္စာကဲ့သို့ ပြုသည်၊ ဝါ– မြတ်နိုးသည်)" ဟူသော သုတ္တနိပါတ် အဋ္ဌကထာတို့ကို ထောက်၍ "မမ+အယံတိ မမော" ဟု ရှေးဦးစွာ ဣဒံအနက်၌ ဏ ပစ္စည်းသက်၍ ပြီးစေ၊ မမံ ဝိယ ကရောန္တီတိ မာမကာ= ငါ့ဥစ္စာကဲ့သို့ ပြုကျင့်တတ် (မြတ်နိုးတတ်) သူတို့၊ မမံဟူသော ဒုတိယန္တနောင် ကရဓာတ်အနက်၌ ဣပစ္စည်းကို ဓာတ္ထတ္ထေနာမသို့ သုတ်ဖြင့် သက်၊ ထို့နောက် ဏ္ဍု ပစ္စည်းသက်၍ ဣချေလျှင် "မာမက" ပြီးသည်ဟု ကြံသင့်၏၊ မမာယန္တီ မမာယမာနောတို့၌လည်း "သဒ္ဒါဒိဟိ ကရောတိ" သုတ်ဖြင့် ပြုကျင့်ခြင်းအနက်၌ အာယပစ္စည်းသက်၍ ပြီးကြသည် ဆရာတို့ကား သာရတ္ထနှင့် သုတ္တနိပါတ ဋ္ဌကထာတို့အဖွင့်ကို အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်သာဟု ယူ၍"ဗုဒ္ဓေါ+ မာမကော ဧတေသံတိ ဗုဒ္ဓမာမကာ– ဘုရားဟူသော ငါ့ဥစ္စာ ရှိသူတို့" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုတော် မူကြသည်။

ဥဒုမ္ဗရဿ၊ ပေ၊ ဝိမာနံ ဝါ။ ။ ဤနေရာမှစ၍ "မထုရာယ ဣဿရော မာထုရော" တိုင်အောင်ကား အညတ္ထေသုအရ ပုံစံများတည်း၊ ရတ္တအနက် ဣဒံ အနက်မှ တစ်ပါး အဝိသူရ စသော အနက်များ၌လည်း ဤသုတ်ဖြင့် ဏပစ္စည်း သက်– ဟူလို၊ "ဥဒုမ္ဗရဿ+ အဝိသူရေ+ ပဝတ္တံ– သြဒုမ္ဗရံ" သာ လိုရင်း၊ ဝိမာနံကား အဘိဓေယျတည်း၊ဤဝိဂြိုဟ် အလိုအားဖြင့် သြဒုမ္ဗရံကို အဝိသူရေ ပဝတ္တတဒ္ဓိတ်ဟု ဆိုသင့်၏၊ ရူဒ္ဓကား "ဥဒုမ္ဗရဿ+ အဝိသူရေ+ ဘဝံ– သြဒုမ္ဗရံ" ဟု အဝိသူရ ဘဝ တဒ္ဓိတ်ဆို၏၊ ဤရူအဆိုသာ "တဿ အဝိသူရေ ဘဝတ္တာ ဥယျာနမ္ဖိ အမ္ဗလဋ္ဌိ ကာတွေဝ သဏ္ဌံ ဂတံ" ဟူသော ဗြဟ္မဇာလသုတ် အဋ္ဌကထာနှင့် ညီသည်၊ "ဝိဒိသာယ+အဝိသူရေ+ နိဝါသော– ဝေဒိသော" ဋ္ဌလည်း "အဝိသူရေ+ ဘဝေါ" ဟုပင် ရူနှင့် မောဂ္ဂလ္လာန်တို့၌ တွေ့ရသည်။ [" ဝေဒိသံ–ဝိဒိသာမြို့၏ အနီး ဋ္ဌဖြစ်သော ဂါမ စသည်" ဟု မောဂ္ဂလ္လာန် နိဿယသစ်ပေး၏၊ ဝေဒိသံ ဝနသဏ္ဍံ (သုတ္တနိပါတ်, ပါရာယဇာဝဂ်)၊ ဝေဒိသံ နဂရံ နာမ သမ္ဗတ္တော (ပါရာဇိကဋ္ဌ) "ဝိဒိသာယ–အထောင့်အရပ်၏" ဟု ပေးရိုးရှိသည်ကို ဆင်ခြင်၊ "အဝိသူရေ+နိဝါသော" ဟူသော ဝိဂြိုဟ်လည်း မကောင်း၊ နိဝါသနှင့် တွဲလျှင် "သိဝိနံ+ နိဝါသော – သေဗျော" ကဲ့သို့ ရှေ့ပုဒ်က သမ္ဗန် ဖြစ်ရသည်။

မှတ်ချက်။ ။ "ဥယျာနမ္ပိ အမ္မလဋ္ဌိကာတွေဝ သဒ္ဒါဂတံ" နှင့်စပ်၍ မှတ်ဖွယ်များကား (တရဏ အမ္မရက္ခ၏) အဝိဒူရေ ဘဝတ္တာကို ထောက်၍ "အမ္မလဋ္ဌိကာယ+ အဝိဒူရေ+ ဘဝံ အမ္မလဋ္ဌိကံ- သရက်ပင်ပျိုး၏ အနီး ဖြစ်သော ဥယျာဉ်" ဟု ("ဥယျာနံ" ဟူသော အဘိဓေယျကိုထောက်၍ "အမ္မလဋ္ဌိကံ" ဟု) ရှိသင့်မည် မဟုတ်ပါလော, အဘယ့်ကြောင့် "အမ္မလဋ္ဌိကာ" ဟု မူလ ဣတ္ထိလိင် အတိုင်းရှိရပါသနည်း-ဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ ဤအမေး၌ သက္ကတကျမ်းများနှင့် အဋ္ဌကထာဋီကာတို့ဝယ် အဖြေ ၂ မျိုး ထွက်နေသည်၊ ၁- အဝိဒူရဘဝအနက်၌ ဏ (အဏ်) ပစ္စည်းသက်၍ ထိုပစ္စည်းကို ချေလိုက်သည့်အခါ မူလလိင်ဝုစ်အတိုင်း ရှိရသည်-ဟု ပထမအဖြေထွက်၏၊ ၂-ဤကဲ့သို့ အရာမျိုး၌ တဒ္ဓိတ် ပစ္စည်းသက်ရသော တဒ္ဓိတ်ပုဒ်မဟုတ်၊ တင်စားထားသော၊ ရုဋ္ဌီသဒ္ဒါ (ရုဋ္ဌီနာမ်) ဖြစ်၍ နပုလ္လိင်အတိုင်း ရှိရသည်-ဟု ဒုတိယ အဖြေတစ်မျိုးထွက်သည်။

ချဲ့ဦးအံ့- "အမ္မလဋ္ဌိကာယ အဝိဒူရေ ဘဝတ္တာ ဥယျာနံ အမ္မလဋ္ဌိကာ"၊ ယထာ- ဝရဏာနဂရံ ဂေါဒါဂါမော၊ (၎င်းသုတ်ဋီကာ)၊ ဤ၌ ဝရဏသဒ္ဒါသည် "ရေခံတက်ပင်" အနက်ဟောပုလ္လိင်သဒ္ဒါတည်း၊ "ဝရဏာ" ကား ဗဟုဝုစ်၊ ရေခံတက်ပင် များစွာ ပေါက်ရာ မြို့ဖြစ်၍ (တစ်နည်း- ရေခံတက်ပင်အများ၏ အနီး၌ တည်သော မြို့ဖြစ်၍) "ဝရဏာ" ဟု ပုလ္လိင် ဗဟုဝုစ်ဖြင့် နာမည်တွင်နေ၏၊ နဂရံကိုင့်၍ နပုလ္လိင်ဧကဝုစ် မဖြစ်၊ ဤ၌ "ဝရဏာ သန္တိ အသ္မိံ နဂရေ" ဟု လည်းကောင်း, "ဝရဏာနံ အဝိဒူရေ ဘဝံ" ဟု လည်းကောင်း ဝိဂြိဟ်ပြု၍ "တမိဓ အတ္ထိ (ထိုသည် ဤ၌ ရှိ၏) ဟူသော အနက်, အဝိဒူရ ဘဝအနက်၌" ဏ (အဏ်) ပစ္စည်းသက်၊ "ဝရဏာဒီဟိစ" ဟူသော ပါဏိနီသုတ်ဖြင့် ထိုပစ္စည်းကိုချေ၊ "လောပေယုတ္တဿဝိယ ဗျတ္တိဝစနာနီ" သုတ်ဖြင့် ပစ္စည်းကျေလျှင် ပကတိ လိင်ဝုစ်ကဲ့သို့ ငဲ့သောကြောင့် ဝရဏနောင် ယောသက်အာပြု၍ ဝရဏာဟု ပြီးရသည်- ဟု အလွန်ရှေးကျသော သဒ္ဒါဆရာတို့ ဆိုကြသတတ်။

ထိုအဆိုကို ပယ်၍ ရေခံတက်ပင်များစွာ၏ အနီး၌ ဖြစ်သောကြောင့် သမီပျူပစာရအားဖြင့် (အနီး၌ရှိသော ရေခံတက်ပင်အများ၏ ဝရဏာအမည်ကို အနီးဖြစ်သော မြို့၌ တင်စားသော အထင်ရုဋ္ဌီအားဖြင့်) ဝရဏာဟုခေါ်သည်၊ ပုဒ်ပစ္စည်းခွဲ၍ အနွတ္ထဖြစ်အောင် ကြံဖွယ်မလို- ဟု ဒုတိယဆရာတို့ ဆိုလိုသည်၊ ဂေါဒါသဒ္ဒါလည်း "ဂေါဒါဝရီ" မြစ်ကို ဟောရင်း ဖြစ်သော ဣတ္ထိလိင် ဧကဝုစ် သဒ္ဒါတည်း၊ ထိုမြစ်၏ အနီးဖြစ်သော ရွာကို "ဂေါဒါ" ဟု ခေါ်ရသော်လည်း ပြခဲ့သော နည်း ၂ မျိုးအရ ဂါမောပုဒ်၏ ပုလ္လိင်ကိုမလိုက်ဘဲ"ဂေါဒါ" ဟုပင် ဣတ္ထိလိင်ရှိသည်။ ["အမ္မသဏ္ဍာနံ အဝိဒူရေ ဘဝတ္တာ ဧကောပိ သော ဗြာဟ္မဏ ဂါမော အမ္မသဏ္ဍာတွေဝဗဟုဝစနဝသေန ဝုစ္စတိ၊ ယထာ - ဝရဏာ နဂရန္တိ" ဟူသော သက္ကပဥာသုတ် ဋီကာ၌လည်း ဤနည်းပင်။]

ကလာပ် ပဋ္ဌိကာ။ ။ ဝရဏာ သန္တိ အသ္မိံ နဂရေ, ဝရဏာနမဒူရ ဘဝံ ဝါနဂရံ မိစ္စာဒေါ အတ္ထေ တဒ္ဓိတ- မုပ္ပါဒေတွာ (တဒ္ဓိတ် ပစ္စည်းကို ဖြစ်စေ၍)

ဝရဏာဒီဟိ စ ဣတိ (သုတ်ဖြင့်) တဿ လောပံ ပုဗ္ဗာစရိယာ (ပါဏိနီထက် ရှေးကျသော သဒ္ဒါဆရာတို့သည်) ကုဗ္ဗန္တိ၊ တတော ဟိ ဝရဏာသဒ္ဒေါ နဂရေပိ ဝတ္တတိ၊ တဒယုတ္တံ (ထိုပုဗ္ဗာစရိယတို့ အဆိုသည် မသင့်)၊ လောကောပစာရတော ဧဝ ဝရဏာသဒ္ဒေါ နဂရဿာပိ သညာ, နကေဝလံ ရုက္ခဿေတိ, ကိ– မတြ တဒ္ဓိတလောပေနာတိ။

ဇနပုဒ်နာမည်များ ဗဟုဝုစ်ဖြစ်ရပုံ။ ။ "ပဋ္ဌာလာ ဇနပဒေါ, ကောသလာ ဇနပဒေါ" စသည်ဖြင့် ဇနပုဒ် နာမည်များကို "ပဋ္ဌာလာ" ဟု ဗဟုဝုစ်သုံးစွဲရာ၌လည်း "ပဋ္ဌာလာ အသ္မိံ သန္တိ(ဤ၌ ပဋ္ဌာလမင်းသားတို့ ရှိကုန်၏)" ဟူသော အနက်, ပဋ္ဌာလာဟိ+ နိဗ္ဗတ္တော (ပဋ္ဌာလမင်းတို့ ဖြစ်စေအပ်၏)" ဟူသော အနက်, "ပဋ္ဌာလာနံ+ နိဝါသော" ဟူသော အနက်, "ပဋ္ဌာလာနံ အဒူရဘာဝေါ" ဟူသော အနက်, ဤ ၄ နက်၌ ဏ (အဏ်) ပစ္စည်းသက်၍ ရှေးနည်းအတိုင်း ထိုပစ္စည်းကို ချေထားသောကြောင့် "ပဋ္ဌာလာ" ဟု ဗဟုဝုစ်ဖြင့် ရှိရသည်– ဟု အလွန်ရှေးကျသော သဒ္ဒါဆရာတို့ ဆိုကြ၏၊ ထိုအဆိုကို ပါဏိနီစသော သဒ္ဒါဆရာတို့က လက်မခံလိုကြဘဲ သညာသဒ္ဒါ ဖြစ်သောကြောင့် "ပဋ္ဌာလာ" ဟုဗဟုဝုစ် ရှိရသည်– ဟု ဆိုကြသည်၊ ဤ၌ သညာသဒ္ဒါဟု ဆိုခြင်းနှင့် ရုဇ္ဇီသဒ္ဒါဟု ဆိုခြင်းကား သဘောတူပင်တည်း၊ [ပဋ္ဌာလာခတ္တိယာ သန္တိ အသ္မိံဒေသေ, ပဋ္ဌာလေဟိ ဝါနိဗ္ဗတ္တော, ပဋ္ဌာလာနံ ဝါ နိဝါသော, ပဋ္ဌာလာန မဒူရ ဘဝေါ ဝါ ဒေသောတိ စတူသွတ္ထေသု အဏ်၊ တဿ "ဇနပဒေ လောပေါ" ဣစ္စပိ နဝတ္တဗ္ဗံ (အဏ်ပစ္စည်း သက်၍ ထိုပစ္စည်းကိုချေဟု မဆိုထိုက်)၊ နကေဝလံ ပဋ္ဌာလသဒ္ဒေါ ခတ္တိယာနံ သညာ, ဇနပဒဿာပိ လောကောပစာရတော (ပဋ္ဌာလသဒ္ဒေါသည် မင်းသားတို့၏ အမည်သာမဟုတ်, လူတို့ခေါ်ဝေါ်ရိုးအားဖြင့် ဇနပုဒ်၏ အမည်လည်း ဖြစ်သည်) ဟူလို– ကလာပ်ပဋ္ဌိကာ။]

အဌကထာနှင့် ဋီကာဆရာတို့ အဆို။ ။ "ကောသလေသု ဝိဟရတိ" စသော ပါဋိတော်များ၌ "ကောသလာနာမ ဇာနပဒိနော ကုမာရာ၊ တေသံ နိဝါသော ဧကောပိ ဇနပဒေါ ရုဇ္ဇီသဒ္ဒေန ကောသလာတိ ဝုစ္စတိ= ဇနပုဒ် ပိုင်စားရှိကြသော မင်းသားတို့သည် ကောသလတို့မည်၏၊ သူတို့၏ နေရာ အရပ်ကို ဇနပုဒ် တစ်ခုတည်းပင် ဖြစ်လင့်ကစား ရုဇ္ဇီသဒ္ဒါအားဖြင့် "ကောသလာ" ဟု ဗဟုဝုစ်ဖြင့် ဆိုအပ်၏" ဟု အဌကထာဖွင့်လေ့ရှိ၏၊ ဤ၌ ရုဇ္ဇီသဒ္ဒါဟူသည် ဌာနီမင်းသား အများ၏ "ကောသလာ" ဟူသော ဗဟုဝုစ်အမည်ကို ဌာနဇနပုဒ် တစ်ခု၌ တင်စားထားသော အထင်ရုဇ္ဇီသဒ္ဒါ (ဌာနျူပစာရ) တည်း၊ ဤအဌကထာ အဆို သည် "ကောသလာနံ+နိဝါသော" စသည်ဖြင့် ဝိဂြိုဟ်ဝါကျလုပ်၍ အဏ်(ဏ)ပစ္စည်း သက်ပြီးမှ ထို ပစ္စည်းကို ချေဟု သဒ္ဒါဆရာတို့ ကြံအပ်သော နည်းမဟုတ်၊ သို့ပါလျက် ဋီကာတို့၌ "အက္ခရစိန္တကာဟိ ဤဒိသေသု ဌာနေသု

ယုတ္တေဝိယ သလိင်္ဂ ဝစနာနိ ဣစ္ဆန္တိ, အယမေတ္ထရုဋ္ဌိ၊ ယထာ အညတ္ထာပိ ကုရူသု ဝိဟရတိ၊ အင်္ဂေသု ဝိဟရတီတိစ” ဟု ဖွင့်ကြလေ၏။

ဋီကာတို့ ဆိုလိုပုံကား။ ။ ကောသလာနံ နောင် အဏ်(ဏ) ပစ္စည်းသက်၍ ထိုပစ္စည်းကို ချေကာ ဇနပဒေါဟူသော ဝိသေယျပဓာနပုဒ်၏ လိင်ဝုစ်သို့ မလိုက်ဘဲ “ကောသလာ” ဟူသော ပကတိပုဒ်နက်၏ လိင်ဝုစ်သို့ လိုက်ရခြင်းကို ရုဋ္ဌိဟု ဆိုလိုသည်၊ ထိုသို့ ပကတိပုဒ်နှင့် ပစ္စည်းကို ခွဲဝေကာ သဒ္ဒါထုံးစံအတိုင်း စီရင်သောနည်းသည် ရုဋ္ဌိမဟုတ် (အနုတ္ထ) ဖြစ်ရကား “ရုဋ္ဌိသဒ္ဒေန” ဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့် စပ်မိအောင် “အယမေတ္ထရုဋ္ဌိ” ဟု ဋီကာဆိုသော်လည်း အဋ္ဌကထာနှင့် မထပ်မိချေ– ဟု ဆရာတို့ (မောဂ္ဂလ္လာန် နိဿယသစ်၌) ဆုံးဖြတ်တော် မူကြသည်။ [အကွရစိန္တကာ– (အကွရာပုဒ်ပါဋ္ဌကို ရှပ်ဓာတ်ခွဲဝေ၍ ကြံစည်တတ်သော သဒ္ဒါဆရာတို့သည်၊ ဤဒိသေသု ဌာနေသု– တို့၌၊ ယုဓတ္တ ဝိယ–, (“လောပေ ယုတ္တသ ဝိယ ဗျတ္တိ ဝစနာနိ= ပစ္စည်းကျေလသော် ပကတိပုဒ်နက်၏ လိင်ဝုစ်ကဲ့သို့သော လိင်ဝုစ်သည် ဖြစ်ကုန်၏” ဟူသော ပရိဘာသာသုတ်နှင့် အညီ) ယုတ္တမည်သော ပကတိအနုက်၌ ကဲ့သို့၊ သလိင်္ဂဝစနာနိ– မိမိ၏ လိင်ဝုစ်တို့ကို ၊ ဣစ္ဆန္တိ၊..... ပစ္စယတ္ထေန– သဟပစ္စည်း၏ အနက်နှင့်တကွ၊ အတ္တာနံ– မိမိဟူသော ပကတိပုဒ်နက်ကို၊ ယုဇ္ဈတိ– ယှဉ်စပ်တတ်၏” ဟူသော ဝိဂြိုဟ်အရ ကောသလဟူသော ပကတိပုဒ်၏ ပုလ္လိင် ဗဟုဝုစ်အနက်သည် ယုတ္တမည်၏။]

မှတ်ချက်။ ။ ပြခဲ့သော အဆုံးအဖြတ်နှင့်အညီ “ကောသလေသု– ကောသလာမည်သော (ကောသလာဟူ၍ ဗဟုဝုစ်မည်သော) ဇနပဒေ– ဇနပုဒ်၌” ဟု အနက်ပေးပါ၊ “အနုတ္တရံ ပုညခေတ္တံ လောကဿ” (သဲ့ဃ့ဂုဏ်တော်) ၌လည်း ခေတ္တံ၏ မူလလိင်အတိုင်း နပုလ္လိင်ထား၏၊ “သာဝကသံဃော” ဟု၍ ပုလ္လိင်မထား၊ ထို့ကြောင့် “ပုညခေတ္တံ– ကောင်းမှုမျိုးစေ့၏ ကြဲချရာ လယ်မြေကောင်းပါပေတည်း” ဟု ပေး၊ “လယ်ယာမြေကောင်းသဖွယ် ဖြစ်၏” ဟု ဥပမာတဒ္ဓိတ်သံ့ပါအောင် မပေးနှင့် “ပုည ခေတ္တံသည် ဥပမာတဒ္ဓိတ် မဟုတ်, အထင်ရုဋ္ဌိ သဒ်သူပစာရ” ဟု ဆိုလိုသည်၊ ဥပမာ တဒ္ဓိတ်ဖြစ်လျှင် “ခေတ္တံ ဝိယာတိ ခေတ္တော” ဟု ရှိရလိမ့်မည်။

မာထုရော။ ။ “မထုရာယ +ဇာတော, မထုရာယ+အာဂတော” ဟု ဇာတတဒ္ဓိတ်, အာဂတတဒ္ဓိတ် ၂ မျိုး ပြုစေလို၍ “မထုရာယ+ဇာတော” စသည်ကို မိန့်၊ နောက်၌ “မထုရာယ+ နိဝါသော, မထုရာယ–ဣဿရော” ဟု နိဝါသ, ဣဿရတဒ္ဓိတ် ၂မျိုးလုံး လာဦးလတ္တံ့၊ ထိုတွင် ဇာတောဖြင့် ထို၌ ပေါက်ဖွားသူ(ထိုဇာတ်ရှိသူ) ကို ပြ၏၊ အာဂတောဖြင့် ထိုဇာတ် ဟုတ်ဟုတ်–မဟုတ်ဟုတ်, ထိုမှလာခဲ့သူကိုပြ၏၊ နိဝါသောဖြင့် ထို၌ နေထိုင်သူကိုလည်းကောင်း ဣဿရောဖြင့် ထိုကို အစိုးရသော မင်းကိုလည်းကောင်းပြ၏၊ ထိုတွင် နိဝါသ တဒ္ဓိတ်လုပ်ရာ၌ “မထုရာ+အဿ+ နိဝါသော” ဟုလည်း ဝိဂြိုဟ်ပြုနိုင်၏။

ကတ္တိကာယ– ကြတ္တိကာနက္ခတ်နှင့်၊ နိယုတ္တော–ယှဉ်သော၊ မာသော တန်ဆောင်မုန်းလတည်း၊ ကတ္တိကော–ကြတ္တိကာ နက္ခတ်နှင့် ယှဉ်သော တန်ဆောင်မုန်းလ၊ ဧဝံ၊ မာဂသိရော– (မိဂသီ နက္ခတ်နှင့် ယှဉ်သော) နတ်တော်လ၊ ဖုဿော– (ဖုဿနက္ခတ်နှင့်ယှဉ်သော) ပြာသိုလ၊ မာဃော– (မဃနက္ခတ်နှင့်ယှဉ်သော) တပို့တွဲလ၊ ဖဂ္ဂုဏော–(ဖဂ္ဂုဏီနက္ခတ်နှင့်ယှဉ်သော) တပေါင်းလ၊ စိတ္တော–(စိတြနက္ခတ်နှင့် ယှဉ်သော) တန်ခူးလ၊ ဝေသာခေါ– (ဝိသာခါနက္ခတ်နှင့် ယှဉ်သော) ကဆုန်လ၊

ရူ၌ အလားတူရုပ်တွေ များစွာ ပါလေသည်၊ ပါရာဇိကဏ် ဝေရဉ္ဇကဏ္ဍ၌ "ဝေရဉ္ဇာယံ+ ဇာတော ဝေရဉ္ဇော– ဝေရဉ္ဇာ အသ နိဝါသော ဝေရဉ္ဇော" တို့လည်း ဇာတ– နိဝါသ တဒ္ဓိတ်ပင်၊ ဤ၌ ထိုဝေရဉ္ဇပုဏ္ဏားသည် လာခဲ့သူ– အစိုးရသူ မဟုတ်ရကား အာဂတ ဣသရတဒ္ဓိတ် မရနိုင်၊ ထိုပုဒ်များနောင် သဗ္ဗတောကော သုတ်ဖြင့် က လာလျှင် မာထုရကော စသည်ဖြစ်၏။

ကတ္တိကာယ၊ ပေ၊ ကတ္တိကော။ ။ [သက္ကတ၌ ရိဆွဲဖြင့် "ကြတ္တိကာ" ဟု ရှိသောကြောင့် "ကြတ္တိကာနက္ခတ်" ဟု မြန်မာပြန်ကြသည်၊] မာဧဝ– စန်းလသည်ပင် + (သကတ္တ၌ အဏ်(ဏ) ပစ္စည်းသက်, သသရေ ဝါဂမော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် သလာ၍) မာသော–မာသ – မည်၏၊ ဤဝိဂြိုဟ်အရ ကောင်းကင်က စန်းလကို "မာသ" ဟု ခေါ်ရင်း ဖြစ်၏၊ တန်ဆောင်မုန်းလပြည့် ညဉ့်ဝယ် ထိုစန်းလသည် ကြတ္တိကာနက္ခတ်နှင့် ယှဉ်၏၊ ထို့ကြောင့် "ကတ္တိကာယ+နိယုတ္တော= ကတ္တိကော" အရ တန်ဆောင်မုန်းလပြည့် ညဉ့်၌ ထွက်ပေါ်လာသော စန်းလသည်သာ မုချ "ကတ္တိက" မည်၏၊ "ရက်ပေါင်း (၃၀) တစ်လ" ဟု ခေါ်ဝေါ်အပ်သော ဝေါဟာရမာသ (တန်ဆောင်မုန်းလ) ကား ထိုစန်းလနှင့် ဆက်သွယ်နေသောကြောင့် ဌာနီလ၏ ကတ္တိကအမည်ကို ဌာနကာလ (တန်ဆောင်မုန်းလ) ၌ တင်စားသော ဌာနျူပစာရအားဖြင့် "ကတ္တိက" မည်ရသည်၊ ဤကား "ရာဂါနှုက္ခတ္တယောဂေါ စ" စသည်ဖြင့်လာသော ကာတန္တသုတ်ကို မှီ၍ ဝုတ္တိဆရာ ပြုအပ်သော "ကတ္တိကာယ နိယုတ္တော မာသော ကတ္တိကော" ၏ အဓိပ္ပာယ်တည်း၊ ["နက္ခတ္တသ ယောဂေါ ဣန္ဒုနာစ, တသမ္ဗန္ဓာ ကာလော– တိဓိယတေ" (ကာတန္တဝုတ္တိ)၊ ကတ္တိကာယနောင် နိယုတ္တအနက်၌ ဏ ပစ္စည်းသက်, ဏ် အနုဗန်ချေလျှင် "ကတ္တိက" ဟု ဖြစ်၏၊] မာဂသိရော စသည်၌လည်း ဤနည်းပင်တည်း။

မောဂ္ဂလ္လာန်။ ။ "ဖုဿေန (ဣန္ဒုယုတ္တေန) လက္ခိတာ (ပုဏ္ဏမာသီ)" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ "နက္ခတ္တေနိန္ဒုယုတ္တေန ကာလေ" သုတ်ဖြင့် ဖုဿနောင် ဏ ပစ္စည်းသက်, နဒါဒိ ဤပစ္စည်းသက်၍ "ဖုဿီ= စန်းလနှင့်ယှဉ်သော ဖုဿနက္ခတ်ဖြင့်

ဇေဋ္ဌော– (ဇေဋ္ဌနက္ခတ်နှင့် ယှဉ်သော) နယုန်လ၊ အာသာဋ္ဌော– (အာသဋ္ဌီနက္ခတ်နှင့် ယှဉ်သော) ဝါဆိုလ၊ သာဝဏော– (သရဝဏ်နက္ခတ်နှင့် ယှဉ်သော) ဝါခေါင်လ၊ ဘဒြော– (ဘဒြနက္ခတ်နှင့် ယှဉ်သော) တော်သလင်းလ၊ ["ဘဒ္ဒပဒေါ– ဘဒြပိုဒ် နက္ခတ်နှင့် ယှဉ်သော တော်သလင်းလ၊ ပေါဋ္ဌပဒေါ– ပေါဋ္ဌပိုဒ်နက္ခတ်နှင့် ယှဉ်သော တော်သလင်းလ" ဟုလည်း ရှိကြ၏၊] အဿယုဇော– (အဿယုဇ နက္ခတ်နှင့် ယှဉ်သော) သီတင်းကျွတ်လ။

မှတ်အပ်သော လပြည့်ညဉ့်" ဟု ဖြစ်၏၊ ထို့နောက် "ဖုဿီ အဿ သမ္ဗန္ဓီနီ" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ "သာဿဒေဝတာ ပုဏ္ဏမာသီ" သုတ်ဖြင့် ဏ ပစ္စည်းသက်လျှင် ဖုဿီ လပြည့်ညဉ့်ဟူသော အဆက်အသွယ်ရှိသော ဝေါဟာရမာသ (ပြာသိုလ) သည် "ဖုဿ" မည်၏၊ ["ဖုဿီနောင် ဏ သက်, ဏ အနုဗန်ချေ၍, ဿီ၌ ဤကို ချေလျှင် "ဖုဿ" ပြီး၏၊ ဤမောဂ္ဂလ္လာန်နည်းသည် "ကတ္တိကာ နက္ခတ္တေန ယုတ္တာ ပုဏ္ဏမာသီ ကတ္တိကီ, သာအသ္မိံမာသေ (အတ္တီတိ ကတ္တိကော) အဏ်" ဟု ဆိုသော ထောမနိဓိနှင့် ထပ်တူကျ၏၊ ကစ္စည်း ဝုတ္တိ– မောဂ္ဂလ္လာန်တို့၌ လာသော ၂ နည်းလုံးပင် ဆိုင်ရာ သက္ကတသဒ္ဒါတို့ကို မှီကြသည်။]

ဇဝံ မာဂသိရော၊ ပေ၊ အဿယုဇော။ ။ "မြိဂသိရယ်" ဟူသော သက္ကတ ပုဒ်ကိုမှီ၍ "မာဂသိရ=မိဂသီနက္ခတ်" ဟု ပေးကြ၏၊ "ဖုသျ" ဟူသော သက္ကတမှ "ဖုဿ" ဟု ပါဋိဖြစ်လာသောကြောင့် "ဖုသျ" ဟု မြန်မာသံ ဖြစ်နေသည်၊ မဃ နက္ခတ်၊ ["မာဃ" နက္ခတ်မဟုတ်၊ မဃ (ထီ) မဟဓာတ်, ဃပစ္စည်း, ဃ် အနုဗန်ချေ, ဟကို ဃပြု၊ (ထောမနိဓိ)၊] ထိုမဃနက္ခတ်နှင့်ယှဉ်သော လ သာလျှင် "မာဃ" မည်၏၊ "ဖလ္ဂုနီ" မှ "ဖဂ္ဂုနီ" ဖြစ်လာသောကြောင့် ရှေးနိဿယတို့၌ "ဖလဂုနီနက္ခတ်" ဟုလည်း ပေးကြ၏။ [ပြုဗ္ဗ (ပုဗ္ဗ) ဖလဂုနီ, ဥတ္တရဖလဂုနီဟု ၂မျိုးရှိ၏၊ ဖဂ္ဂုဏဟု ဏကြီးဖြင့် ရှိသည်ကား "ဖလ္ဂု (ဥဏ္ဏုဘေဒေါ) အသ္မိံ နီယတေ" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုသော ထောမနိဓိနှင့်မည်၊]သက္ကတ၌ "စိတြာ" (အာကရန္တ) သည် ပါဋိ၌ "စိတ္တာ" ဟု ဖြစ်၏၊ ဝိသာခါ, ဇေဋ္ဌာ၊ သက္ကတ၌ ဇ+ယ တွဲလျက်ရှိ၏၊ "အာသာဒံ" ဟူသော သက္ကတမှ "အာသဋ္ဌီ" ဟုသာ ဖြစ်သင့်သော်လည်း ယခုစာတို့၌ ဟထိုးဖြင့် "အာသာဋ္ဌီ" ဟု တွေ့ရသည်၊ "သရ်ဝဏ" ဟူသော သက္ကတမှ "သဝဏ" ဟု ဖြစ်လာသောကြောင့် "သရဝဏ်နက္ခတ်" ဟု ပေးကြသည်။

ဘဒ္ဒ စသည်။ ။ "ဘဒြ" ဟူသော သက္ကတမှ "ဘဒ္ဒ" ဟု ဖြစ်လာ၏၊ ထို့ကြောင့် "ဘဒ္ဒေါ–ဘဒြ နက္ခတ်နှင့် ယှဉ်သော တော်သလင်းလ" ဟုသာ ရှိသင့်သည်၊ "ဘဒ္ဒရော" ဟု ရှိသည်ကား ပါဋိသက္ကတ သုံးရိုးမကျ၊ ဤ ဘဒြနက္ခတ်ကို "ဘဒြပဒါ" ဟုဆို၍ ပုဗ္ဗ–ဥတ္တရ ၂မျိုးပြားသောကြောင့် " ပြုဗ္ဗဘဒြပိုဒ်, ဥတ္တရ

နီလပိတာဒေါ–နီလ, ပိတ အစရှိသော ပြယုဂ်၌၊ သဏကာရကော– ဏ အနုဗန်ရှိသော၊ ပစ္ဆယော–ပစ္ဆည်းသည်၊ (ပရေပိ–နှောင်းသော်လည်း)၊ ဝုဒ္ဓိ– ဝုဒ္ဓိပြုသည်၊ နဲ–မဖြစ်၊ ဖုဿသဒ္ဒဿ– ဖုဿသဒ္ဒါ၏၊ ဖကာရော–ဖ၏ ဥအက်ခရာသည်၊ ဝုဒ္ဓိ– ဝုဒ္ဓိပြုသည်၊ နဲ– မဖြစ်၊ သိရော်တိ – သိရောဝုဒ်၏၊ သိရဲသံ–(သ) လာ၍ သိရဲသံ အဖြစ်ကို၊ နဲ ဝဒေ–မဆိုရာ။

ဘဒြပိုဒ်" ဟု အဘိဓာန် နိဿယတို့၌ အနက်ပေးကြရသည်၊ အဿယုဇနက္ခတ်ကား ထင်ရှားပြီ၊ ထိုနက္ခတ်များနှင့် ယှဉ်သော်လသည် (ဏ အနုဗန်ကြောင့် နဂို ဝုဒ္ဓိမရှိရာ၌ ဝုဒ္ဓိရောက်၍) "မာဂသိရ" စသည်မည်၏၊ "မဂသိရေနဲ့+ ဖုဿေန+ ဖဂ္ဂုနိယာ+ စိတ္တာယ+ ဝိသာခါယ+ဇေဋ္ဌာယ+အာသာဠှိယာ+ သဝဏေန+ ဘဒ္ဒေန+ အဿယုဇေန+ယုတ္တော– မာဂသိရော" စသည်ဖြင့် ဝိဂြိုဟ်ပြု။ ["ဘဒ္ဒေါ" အရာဝယ် "ပေါဋ္ဌပဒေါ= ဘဒ္ဒပဒေါ်" ဟုလည်းကောင်း, ဤ ပစ္ဆည်းသက်၍ "အာသာဠှိ, သာဝဏီ" ဟု လည်းကောင်း ရှိနိုင်သည်၊ တန်ခူးလ မှစ၍ အစဉ်အတိုင်း ဂါထာကား–

စိတ္တော ဝေသာခေါ ဇေဋ္ဌော စ, အာသာဠော သာဝဏော‌ပိ စ၊
ဘဒ္ဒေါ အဿယုဇော စေဝ, ကတ္တိကော မာဂသိရကော၊
ဖုဿော မာဃော စ ဖဂ္ဂုနော, မာသာ ဒွါဒသမာ သိယုံ။

နဲ ဝုဒ္ဓိ၊ ပေ၊ ကာရကေ။ ။ "ကသာဝေန+ရတ္တံ–ကာသာဝံ" ဟု ဝုဒ္ဓိ ပြုရသကဲ့သို့ "နီလေန+ ရတ္တံ, ပိတေန+ ရတ္တံ" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ "နေလံ–ပေတံ" ဟု ဖြစ်သင့်သည် မဟုတ်ပါလော, အဘယ့်ကြောင့် ဝုဒ္ဓိမပြုဘဲ "နီလံ, ပိတံ" ဟု ဖြစ်ရသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် "နဲ ဝုဒ္ဓိ၊ ပေ၊ သဏကာရကော" ဟု မိန့်၊ ဝုဒ္ဓါဒိသရဿဝါသုတ်၌ ဝါသဒ္ဒါ မြစ်သောကြောင့် နီလ–ပိတစသော ပုံစံများ၌ ဏ အနုဗန်ရှိသော ပဋ္ဌည်း (ဏ ပစ္ဆည်း) နှောင်းသော်လည်း ဝုဒ္ဓိမပြုရ၊ (နေလံ–ပေတံဟု မဖြစ်ရ–ဟူလို)၊ နီလံ– ညိုသော ဆိုးရည်ဖြင့် ဆိုးအပ်သော အဝတ်၊ ပိတံ– ရွှေသော ဆိုးရည်ဖြင့် ဆိုးအပ်သော အဝတ်" ဟု ပေး၊ နီလပိတာဒေါ်၌ အာဒိဖြင့် ဥဋ္ဌမွိကော စသော ပုဒ်များကိုယူ။

မောဂ္ဂလ္လာန်။ ။ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ကား အညိုဂုဏ်၏ "နီလံ" အမည်ကို ထိုအညိုဂုဏ်ရှိသော ဂုဏီဒြပ် (အဝတ်ညိုဒြပ်) ၌တင်စားသော ဂုဏူပစာရ (ဌာနီ အညို၏ အမည်ကို ဌာနဒြပ်၌ တင်စားသော ဌာနျူပစာရ) အားဖြင့် အဝတ်ကိုလည်း နီလံပုဒ်ကပင် ဟောနိုင်၏၊ "အဝတ်ကို ဟောနိုင်ဖို့ရာ ရတ္တအနက်၌ ဏ ပစ္ဆည်း သက်ဖွယ်မလို" ဟု ဆိုလိုသည်၊ ပိတံ၌လည်း နည်းတူ။ [ကသွော နဲ ဟောတိနီလံ ပိတန္တိ (နီလံ ပိတံ၌ ဘာ့ကြောင့် ဏ ပစ္ဆည်း မသက်သနည်း)၊ ဂုဏ ဝစနတ္ထာ ဝိနာပိ ဏေန ဏတ္ထသာဘိဓာနတော= ဂုဏသဒ္ဒါဖြစ်၍ ဏနှင့် ကင်းလျက်လည်း

- သိက္ခာနံ- သိက္ခာတို့၏၊ သမူဟော-အပေါင်းတည်း၊ သိက္ခော- သိက္ခာတို့၏ အပေါင်း၊ ဘိက္ခာနံ - ထမင်းတို့၏၊ သမူဟော- အပေါင်းတည်း၊ ဘိက္ခော- ပေါင်း၊ စဝံ, ကာပေါတော-နို့တို့၏ အပေါင်း၊ မာယူရော- ဥဒေါင်းတို့၏ အပေါင်း၊ ကောလိကော-ဥခြင်္သတို့၏အပေါင်း၊ အသ္သ-ထိုသူ၏၊ ဗုဒ္ဓေါ-ဘုရားဟူသော၊

ဏပစ္စည်းအနက်ကို ဟောနိုင်သောကြောင့်တည်း၊ (မောဂ္ဂလ္လာန်)၊] ဤ မောဂ္ဂလ္လာန်အဖွင့်သာ "နီလ ဝဏ္ဏယောဂတော နီလဝတ္ထုဝိယ" ဟု ဗျာန်အဖွင့်ခန်း၌ ဖွင့်လေ့ရှိသော အဋ္ဌကထာများနှင့် ညီပေသည်။

ဖကာရော ဖုဿ သဒ္ဒဿ။ ။ "ဖုသေန+ နိယုတ္တော- ဖုသော" ၌လည်း ဏ အနုဗန်ရှိသော ပစ္စည်းကြောင့် ဖု၏ ဥကိုဝုဒ္ဓိပြုပြီးလျှင် "ဖောသော" ဟု ဖြစ်သင့်သည် မဟုတ်လောဟု မေးဖွယ်ရှိ၍ "ဖကာရော ဖုဿ သဒ္ဒဿ" ဟု မိန့်၊ ဏ အနုဗန်ရှိသော ပစ္စည်းနောင်းသော်လည်း ရှေ့နည်းအတိုင်း ဝါမြစ်သော ကြောင့် ဥကို ဩဝုဒ္ဓိမပြုရ-ဟူလို။ [ဖုသောဒ္ဓ၌ " ဝါမြစ်သောကြောင့် ဝုဒ္ဓိမပြုရ" ဟု ဆိုခြင်းထက် "ဖုဿ" ပုဒ်က သံယောဂန္တ (ဿသံယုဂ် ဆုံးလျက်ရှိသောကြောင့်) ဝုဒ္ဓိမပြုရဟု ဆိုလျှင် သာ၍သင့်မည် ထင်သည်၊ ထောမနိဓိဒ္ဓမူ "ဖုဿ" မှ ယကို ချေ၍ ဝုဒ္ဓိပြုလျက် "ဖောသ" ဟု ရှိ၏၊ ထိုသို့ သက္ကတဒ္ဓ ဝုဒ္ဓိပြုလျက် ရှိသောကြောင့် ပါဠိဒ္ဓလည်း ဝုဒ္ဓိပြုရမည်လော-ဟု မေးဖွယ်ရှိ၍ ဤ "ဖကာရော" စသော စကားကို ဝုဒ္ဓိဆရာ ဆိုဟန်တူသည်၊ "ဖကာရော" နေရာဝယ် "ဖုကာရော" ဟု ရှိလျှင် ရှင်း၏။

သိရော်တိ သိရသံ ဝဒေ။ ။ မာဂသိရော ပုဒ်၌လည်း သိရပုဒ်က မနော ဂိဏ်းဝင် ဖြစ်သောကြောင့် "မဂသိရေန" နောင် ဏ ပစ္စည်းသက်, ဏ-အနုဗန်ချေ စသည်, ဝုဒ္ဓိပြု၍ "မာဂသိရ+အ" ဟု ဖြစ်သောအခါ ("မာနသော-စိတ်၌ ဖြစ်သည်" ပုဒ်ကဲ့သို့) သ်လာ၍ "မာဂသိရသော, မာဂသိရသံ" စသည်ဖြင့် မဆိုသင့်ပါလောဟု၊ မေးဖွယ်ရှိ၍ "သိရော်တိ သိရသံ ဂဒေ" ဟု မိန့်သည်၊ ထိုကဲ့သို့ (သ်) လာ၍ "မာဂသိရသော " စသည် မဆိုရ- ဟူလို၊ "သိရသံ" ဟု ဒုတိယန္တဖြင့် ထားခြင်းကား ဝဒေကိုငဲ့၍ ထားခြင်းတည်း၊ "သိရသော, သိရသာ, သိရသံ, သိရသေ, သိရသေန" စသည်ဖြင့် အားလုံးပင်မဆိုရ "မာဂသိရသံ" ဟု ဆိုလိုလျက် ဂါထာဖြစ်၍ အက္ခရာနည်းအောင် မာဂကိုဖြုတ်၍ "သိရသံ" ဟု ဆိုထားသည်၊ ဤသို့ "ဖောသ မာဂသိရသ" ဟု မဆိုရရာ၌လည်း အကြောင်းတစ်မျိုး ရှာနေဖွယ်မလို၊ ဇိနဝစနနှင့် မဆန့်ကျင်စေလိုသောကြောင့် မဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

သိက္ခာနံ၊ စေ၊ ကောကိလော။ ။ "ကပေါတာနံ+ မယ္ဟူရာနံ+ ကောကိလာနံ+ သမူဟော" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၊ "သိက္ခာနံ+သမူဟော" ဟူသော အနက်၌ ဏ ပစ္စည်းသက်, ချေသင့်ရာချေ၍ "သိက္ခ+အ" ဟု ဖြစ်သည့်အခါ ခွင်းချေ ကပ်၍ "သိက္ခော" စသည် ပြီး၏၊ ကာတန္တဝုတ္တိနှင့် မောဂ္ဂလ္လာန်တို့၌

ဒေဝတာ- ကိုးကွယ်ရာ နတ်သည်၊ (အတ္တိ- ဣတိ) ဗုဒ္ဓေါ- ဧဝံ, ဘဒ္ဒေါ- ဘဒ္ဒဟူသော နတ်ရှိသူ ၊ မာရော- မာရ်ဟူသော (နတ်ရှိသူ) ဟုချည်းဆက်၊ မာဟိန္ဒော- သိကြားဟူသော၊ ဝေဿဝဏော-ဝေဿဝဏ် ဟူသော၊ ယာမော- ယမမင်းဟူသော၊ သောမော- လနတ်သား ဟူသော၊ နာရာယနော-ဗိဿနိုး ဟူသော နတ်ရှိသူ။

"သိက္ခံ" စသည်ဖြင့် နပုလ္လိင်ထားကြသည်။ ["ရာဂါန္ဒကွတ္တယောဂါစ သမူဟာ သာ-ဿ ဒေဝတာတတ် ဝေတျာဓီတေဝါ တဿေဒ-မေဝ မာဒေ ရဏ် ဣဿတေ" ဟူသော ကာ တန္တသုတ်ကို မှီ၍ သမူဟတ္တ ပုံစံများကို ဤသုတ်၌ (အညတ္တ) အရ ဝုတ္တိဆရာ ထုတ်ပြဟန်တူ၏၊ အရှင် ကစ္စည်းဆရာကမူ "သမူဟတ္တေ ကဏ်ဏာ" ဟု သီးခြား သုတ်တည်လတ္တံ့ဖြစ်သောကြောင့် သမူဟတဒ္ဓိတ် ပုံစံများကို ဤသုတ်၌ ပြလိုမည် မထင်၊ ရူပသိဒ္ဓိ သဒ္ဒနီတိတို့လည်း ဤပုံစံများကို သမူဟတ္တေ ကဏ်ဏာသုတ်ကျမှပင် ထုတ်ကြသည်။]

ဗုဒ္ဓေါ အဿ၊ ပေ၊ ဒေဝတာ ဗုဒ္ဓေါ။ ။ ["သာ-ဿ ဒေဝတာ" ဟူသော ကာတန္တ သုတ်အရ ဤပုံစံများကို ထုတ်ပြသည်၊] "နတ်" ဟူသည် ကိုးကွယ်အပ်သော ဘုရားပင်တည်း၊ "ဗုဒ္ဓေါ- ဘုရားဟူသော နတ်ရှိသူ၊ ဝါ- ဘုရားကို ကိုးကွယ်သူ" စသည်ဖြင့် ဆိုလိုသည်၊ "အဿ- ထိုသူ၏၊ ဒေဝတာ- ကိုးကွယ်ရာ နတ်ကား၊ ဗုဒ္ဓေါ- ဘုရားတည်း" ဟုလည်း ဝိဂြိုဟ်ကို အနက်ပေးနိုင်၏၊ "ဗုဒ္ဓေါ+ အဿ+ ဒေဝတာ" ဟု ဝါကျဖြစ်စေ၍ ထိုဝါကျ၏အနက်၌ ဤသုတ်ဖြင့် ဏ သက်, ဏအနုဗန်, ဝိဘတ်, အဿ၌ (တ) နှင့် ဒေဝတာပုဒ်တို့ကို ဆိုင်ရာ သုတ်ဖြင့်ချေ (ဗုဒ္ဓ+အ) ၊ နောက်ရုပ်များ၌လည်း နည်းတူ၊ [ဗုဒ္ဓေါ၌ ဗု၏ ဥကို ဩဝုဒ္ဓိမပြုရခြင်းမှာ "ဒ္ဓ" ဟု သံယုဂ်ဆုံးသောကြောင့်တည်း၊ ဤအတူ "ဖုဿော" တုန်းကလည်း သက္ကတနည်းလိုက်၍ သ တစ်လုံးကို ဖြစ်စေ၊ သို့မဟုတ် ဖုဿ ပုဒ်ရင်း မဟုတ် "ဖုသျ" ပုဒ်ရင်းဟု ကြံ၍ ယကို ဖြစ်စေ မချေလျှင် သံယောဂန္တ ဖြစ်နေသောကြောင့် "ဝုဒ္ဓိပြုရလေမည်လား" ဟု ယုံမှားဖွယ်ပင် မရှိသင့်။]

ဧဝံ ဘဒ္ဒေါ၊ ပေ၊ နာရာယဏော။ ။ သက္ကတ၌ မဟာဒေဝ (သိဝ) နတ်ကို "ဘဒြ" ဟု ဆို၏၊ "ဘဒ္ဒေါ အဿ ဒေဝတာတိ ဘဒ္ဒေါ-မဟာဒေဝကို ကိုးကွယ်သူ၊ မာရော+မဟိန္ဒော (သိကြား)+ ဝေဿဝဏော- ယာမော- (ယမမင်း)+ သောမော- (လနတ်သား)+ နာရာယဏော + (ဗိဿနိုးနတ်)+ အဿဒေဝတာတိ မာရော" စသည်၊ [နရသဒ္ဒါ "ရေ" အနက်ဟော၊ နာရာ+အယနံ ယဿာတိ နာရာယဏော-ရေဟူသော လဲလျောင်းရာရှိသောနတ်၊ ရှေ့၌ ရရှိသောကြောင့် နကို ဏ ပြု။]

သံဝစ္ဆရံ– သံဝစ္ဆရကျမ်းကို၊ အဓီတော– သရဇ္ဈာယ်တတ်၏၊ ဝါ– သင်တတ်၏၊ (ဣတိ) သံဝစ္ဆရော–မည်၏၊ ဧဝံ, မောဟုတ္တော– မုဟုတ်ကျမ်းကို (သရဇ္ဈာယ်သူ) ဟု ဆက်၊ နေမိတ္တော– နိမိတ်ကျမ်းကို၊ အင်္ဂဝိဇ္ဇော–အင်္ဂဝိဇ္ဇာကျမ်းကို၊ ဝေယျာကရဏော– ဗျာကရဏ်းကျမ်းကို၊ ဆန္ဒော–ဆန်းကျမ်းကို၊ ဘာသော–ဘာသကျမ်းကို၊ စန္ဒော–စန်းကျမ်းကို သရဇ္ဈာယ်သူ၊ ဝသာတိနံ– ဝသာတိမည်သော မင်းသားတို့၏၊ ဝိသယော– နယ်ပယ်ဖြစ်သော၊ ဒေသော–အ ရပ်သည်၊ ဝါသာတော– ဝါသာတမည်၏၊

သံဝစ္ဆရ၊ ပေ၊ စန္ဒော။။ ကာတန္တသုတ်၌ "ဝေတျာ– ဓိတေဝါ" ကို ကြည့်၍ ဤပုံစံများကို အညတ္ထအရ၌ ထုတ်ပြသည်၊ ထိုဝေတျပုဒ်ကိုပင် တျကို စပြု ဖွေးဟော်လာ၍ "တတ်ဝေတျ=တတ်+အဝေစ္ဆ" ဟု ကြံမှားပြီးလျှင် ရှုနှင့် သဒ္ဒနီတိတို့၌ "ဗျာကရဏ် အဝေစ္ဆ အဓီတေ ဝေယျာကရဏော, သံဝစ္ဆရံ အဝေစ္ဆ အဓီတေ သံဝစ္ဆရော" ဟု ဆိုဟန်တူသည်၊ ကာတန္တ၏ ဆိုလိုရင်းမှာ ထိုကြဲသလို မဟုတ်, "တတ်–ထိုကျမ်းဂန်ကို၊ ဝေတ္တိ (ဝိဒတိ)– သိတတ်၏၊ ဝါ– တစ်နည်း၊ အဓီတေ– သင်ယူသရဇ္ဈာယ်တတ်၏" ဟု သိသူ, တတ်သိပြီးသူက တစ်မျိုး, သရဇ္ဈာယ်နေသူ သင်ယူသူက တစ်မျိုး , ဤသို့ ၂–မျိုး ရအောင် "ဝေတျာ– ဓိတေဝါ" ဟု ဝါသဒ္ဒါဖြင့် ပြခြင်းဖြစ်သည်၊ "သံဝစ္ဆရံ– တစ်နှစ်ပတ်လုံး" ဟု ပေးကြသည်ကား "တတ်– ထိုကျမ်းကို" ဟု ဆိုသော သဒ္ဒါကျမ်းရင်းနှင့် လည်းကောင်း, နောက်၌ အလားတူပြော "နိမိတ္တကျမ်းကို+ သင်ယူ" စသည်နှင့် လည်းကောင်း မည်၊ "မောဟုတ္တော– တစ်မုဟုတ်မျှ သင်ယူသူ" ဟု ပေးပုံလည်း မကောင်းပင်၊ ထို့ကြောင့် "ဧတေသော–တ္တော (ဧတေသကျမ်း၌ ဆိုအပ်သော) သမာဒိ ပဋ္ဌကန္တဂတော ဝစ္ဆရဘေဒေစ" ဟု သံဝစ္ဆရပုဒ်ကို ဖွင့်သော ထောမနိဓိကို လည်းကောင်း.....

"သံဝစ္ဆရော ဧတေသိကော, ဝေဒညဂဏာ အပိ၊
သ္သူမောဟုတ္တိက မောဟုတ္တ–ဉာနိကာ တန္တိကာ အပိ"

ဟူသော အမရကောသ အဘိဓာန်ကို လည်းကောင်း မှီး၍ "သံဝရံ– သံဝစ္ဆရကျမ်းကို ၊ ဝါ– သံဝစ္ဆရမည်သော ဟူးရားကျမ်း (ဗေဒင်ကျမ်း) ကို၊ အဓီတေ–၏၊ မောဟုတ္တော– မုဟုတ္တမည်သော ဟူးရားကျမ်း (ဗေဒင်ကျမ်း) တတ်သူ (သရဇ္ဈာယ်သူ) ဤသို့ အနက်ပေးရမည်။ ["သံဝစ္ဆရ၊ ပေ၊ ကာတန္တိကာ" အားလုံး "ဟူးရားတတ် ဗေဒင်တတ်သူ" ဟု အနက်တူကြသည်၊] မုဟုတ္တံ+နိမိတ္တံ ("နိမိတ္တန္တိ–နိမိတ္တသတ္ထံ" သီလက္ခန် ဗြဟ္မဇာလသုတ်ဖွင့်) အင်္ဂဝိဇ္ဇံ+ ဝေယျာကရဏံ (တစ်နည်း,ဗျာကရဏံ)+ ဆန္ဒံ+ ဘာသံ– (ပါဏိနီကို ဖွင့်သော "မဟာဘာသကျမ်း" သာရသွတ အဖွင့် "လဃုဘာသ" ဟု ဘာသကျမ်း ၂–မျိုးရှိ၏) + စန္ဒံ–စန္ဒဂေါမိဆရာ စိရင်အပ်သော "စန္ဒဝုတ္တိဗျာကရဏ်း" စန်းကျမ်းကို +အဓီတေဝါ မောဟုတ္တော, စသည်။ [ဆန္ဒောဌ်ကား မနောဂိဏ်းသဒ္ဒါ ဖြစ်သောကြောင့်

["ဝသာဒါနံ– ခြသော့်တို့၏၊ ဝိသယော ဒေသော ဝါသာဒေါ" ဟုလည်း ရှိ၏၊] စေ့, ကုန္တော– ကုန္တ မင်းတို့၏ နယ်ပယ်အရပ်၊ ["ကုမ္ဘော– အိုးတို့၏ နေရာ" ဟုလည်း ရှိ၏၊] သကုန္တော– သကုန္တ မင်းတို့၏ နယ်ပယ်အရပ်၊ အတိသာရော– အတိသာရတို့၏ နယ်ပယ်အရပ်၊ အသို့ ပဒေသေ– ဤအရပ်၌၊ ဥဒုမ္ဗရာ– ရေသဖန်းပင်တို့သည်၊ သန္တီ– ရှိကုန်၏၊ (ဣတိ) ဩဒုမ္ဗရော–မည်၏၊ သာဂရေဟိ– သာဂရမင်းသားတို့သည်၊ နိဗ္ဗတ္တော– ဖြစ်စေအပ်သော သမုဒ္ဒရာတည်း၊ သာဂရော– ရာ၊ အသ– ထိုသူ၏၊ သာဂလံ– သာဂလပြည်ဟူသော၊ နိဝါသော– နေရာသည်၊ (အတ္ထိ,

---

"ဆန္ဒ+အ" ဖြစ်သည့်အခါ သိလာ၍ "ဆန္ဒသော– ဆန်းကျမ်းကို သိသူ, သင်သူ" ဟု သက္ကတကလာပ်ဝုတ္တိ ရှိ၏၊ ပါဠိ၌ကား "သိရောတိ သိရသံ နဝဒေ" ကဲ့သို့ (သ်) မလာဘဲ"ဆန္ဒော" ဟုသာ ပြီးရတော့သည်။]

ဝသာတီနံ၊ ပေ၊ အတိသာရော။ ။ "ဝသံ– အဆီကို၊ အဒန္တီ ဘက္ခန္တီ– စားတတ်ကုန်၏၊ ဣတိ ဝသာဒါ" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ "ဝသာဒါနံ– ခြသော့်တို့၏+ ဝိသယော ဒေသော– တည်း" ဟုလည်း အနက်ပေးကြသေး၏၊ သို့သော် "ဝိသယသဒ္ဒေါဇဟ္ဝတ္ထော (ဝိသယသဒ္ဒါသည် အနက်အများကို ဟောနိုင်၏၊) ကွစိဂါမ သမုဒါကေ (ရွာအပေါင်းဟူသော နယ်မြေအနက်၌) ဝတ္တတေ၊ ကွစိ ဣန္ဒြိယဂယော (ဣန္ဒြေဖြင့် ယူအပ်သော ရူပါရုံစသည်၌), ကွစိအစ္ဆန္နသိလိတော (စင်စစ် အလေ့အလာ ပြုအပ်သော ကျမ်းဂန် စသည်၌), ကွစိအညတြော– ဘာဝေ– (အညတ္ထာ ဘာဝ ဝိသယ=အခြားနေရာ၌ မဖြစ်နိုင်ခြင်း, ဤနေရာ၌သာ ဖြစ်နိုင်ခြင်း အနက်၌) ဝတ္တတေ၊ တတြ ဒေသဲဂ္ဂဟဏဲ ဂါမသမုဒါယပတိပဏ္ဏတ္တိ– ထိုအနက်များစွာတွင် ဒေသသဒ္ဒါသည် ဂါမသမုဒါယ (နယ်မြေ) အနက်ကို သိစေရခြင်း အကျိုးရှိ၏" ဟု ကာသိကာဝုတ္တိ ဆိုသောကြောင့် "ခြသော့်တို့၏+ နယ်ပယ်" ဟု အဓိပ္ပါယ် မဖြစ်နိုင်ရကား "ဝသာတီနံ" ဟု ရှိသော ပါဠိကိုသာ အတည်ပြုသင့်သည်။

"ဝါသာတော" သာလိုရင်း "ဒေသော" ကား ဝိသယသဒ္ဒါ၏ အနက်အများတို့တွင် ရွာအပေါင်း (နယ်ပယ်) ဟူသော အနက်ကို ယူရမည်ဟု သိစေလို၍ ထည့်အပ်သော အဘိဓေယျတည်း၊ ဤအဓိပ္ပာယ်ကို အတည်ပြုနိုင်ပါလျှင် "ကုန္တာနံ+ သကုန္တာန်+အတိသာရာနံ+ ဝိသယော" ဟု ပြု၍ "ကုန္တ မင်းတို့၏+ သကုန္တ မင်းတို့၏ + အတိသာရမင်းတို့၏ + နယ်ပယ်" ဟုသာ အနက်ကို မှတ်ထိုက်သည်၊ ရှေးနိဿယတို့၌ကား ကုန္တောနေရာဝယ် "ကုမ္ဘော" ဟု ရှိ၍ "အိုးတို့၏ နေရာ၊ သာကုန္တော– ငှက်တို့၏ နေရာ၊ အတိသာရော– ဧည့်သည်တို့၏ နေရာ" ဟု ပေးလေသည်၊ ဤပုဒ်များကို ဝိသယတဒ္ဓိတ် ဟုမှတ်၊ "ဝသာတီနံ+ ဝိသယော" ဟု တည်၍ ရုပ်တွက်။

ဣတိ) သာဂလော- မည်၏၊ အဿ-၏၊ မထုရာ- မထုရာပြည်ဟူသော၊ နိဝါသော အတ္ထိ၊ ဣတိမာထုရော-မည်၏၊ မထုရာယ- ကို၊ ဣဿရော- အစိုးရသူတည်း၊ မာထုရော- မထုရာပြည်ကို အစိုးရသူ၊ ဣစ္စေဝ မာဒယော- ဤသို့ အစရှိသော ပြယုဂ်တို့ကို၊ ယောဇေတဗ္ဗာ- ယှဉ်စေထိုက်ကုန်၏။ (၃၇၆)

ဥဒုမ္ဗရာ၊ ပေ၊ ဩဒုမ္ဗရော။ ။ အသို့ ဒေသေ၌ ဒေသေကား အသို့၏ စွဲနက် (အဘိဓေယျ) ကို ပြသော အပိုထည့်ပါ၌၊ "ဥဒုမ္ဗရာ အသို့ သန္တီတိ ဩဒုမ္ဗရော" သာလိုရင်း၊ အသို့သန္တိပုဒ်တို့ ကျေသောကြောင့် (အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ် ဟူသကဲ့သို့) ဣဓတ္ထိ (ဣဓ+အတ္ထိ) တဒ္ဓိတ်ဟု နာမည် မှည့်ထိုက်သည်၊ "ဗဒရာ အသို့ သန္တီတိ ဗာဒရော- ဆီးပင်ရှိရာ အရပ်၊ ပဗ္ဗဇာ အသို့သန္တီတိ ပဗ္ဗဇော- ပိန်းမြက်ရှိရာအရပ်" ဟု မောဂ္ဂလ္လာန် ပုံစံပြ၏။

သာဂရေဟိ၊ ပေ၊ သာဂရော။။ သာဂရမင်းသားများကို "သာဂရ" ဟု ခေါ်၍ အရှေ့ပိုင်းသမုဒ္ဒရာကို ထိုမင်းသားတို့ တူးအပ်, ဖြစ်စေအပ်သောကြောင့် "သာဂရေဟိ+ နိဗ္ဗတ္တော" အရ "သာဂရ" မည်သည်ဟု လောကီဆရာတို့ ယူကြသတတ်၊ "သာဂရေဟိ-တို့ကြောင့်+နိဗ္ဗတ္တော-ဖြစ်သော သမုဒ္ဒရာတည်း" ဟုလည်း ပေးနိုင်၏၊ ကုသမ္ဗေန+ နိဗ္ဗတ္တာ-ကောသမ္ဘိ= ကုသမ္ဘ ရသေ့သည် ဖြစ်စေအပ်သော ပြည်၊ ကာကန္ဒီ- ကာကန္ဒရသေ့သည် ဖြစ်စေအပ်သောပြည်၊ မာကန္ဒီ- မကန္ဒရသေ့သည် ဖြစ်စေအပ်သောပြည်၊ သဟဿေန+နိဗ္ဗတ္တာ သာဟဿီ (ပရိခါ) တစ်ထောင်ဖြင့် ဖြစ်သော ကျုံး၊ ဤသို့လျှင် ရှေ့ပုဒ်၌ ဟိတ်- ကတ္တား- ကရိုဏ်းအနက်များ ထိုက်သလိုဖြစ်နိုင်သည်- ဟု မောဂ္ဂလ္လာန်ဆိုသည်။ ["သကလ-မဿ" ဟု ပါ၌ပျက်၊ "သာဂလ-မဿ နိဝါသော" ဟု ရှိရမည်။]

ဣစ္စေဝမာဒယော။ ။ အညတ္ထအရ အနက်များကို "ဥဒုမ္ဗရဿ+အဝိဒူရေ" မှစ၍ "အဝိဒူရ, ဇာတ, အာဂတ, နိယုတ္တ, သမူဟ, အဿဒေဝတာ, အဓီတေ, ဝိသယ, ဣဓတ္ထိ, နိဗ္ဗတ္တ, နိဝါသ, ဣဿရ" အားဖြင့် အနက် တစ်ဆယ့်နှစ်နက်မျှ တိုက်ရိုက်ပြပြီး၍ ဏ ပစ္စည်းသက်၍ ပြီးကောင်းသော အခြားအနက်များ ရှိသေးလျှင်လည်း ယှဉ်စပ် သုံးစွဲပါလေ-ဟု ပြလိုသောကြောင့် "ဣစ္စေဝ မာဒယော ယောဇေတဗ္ဗာ" ဟု မိန့်သည်၊ ထိုအာဒိသဒ္ဒါဖြင့် ရူ၌ ပြထားသော "မနသိ+ ဘဝံ- မာနသံ" စသော ဘဝအနက်, အရဟတိ, ဝိကာရ, ပရိမာဏ အနက်များကို လည်းကောင်း, (ပုံစံကိုရူမှာရူ၊) ပဌမံဒိဋ္ဌအနက် စသည်ကိုလည်းကောင်း ယူ၊ ဝရုဏေန+ ပဌမံ ဒိဋ္ဌာ ဝါရုဏီ (ဝရုဏရသေ့သည် ပထမတွေ့အပ်သော သေရည်, နဒါဒိ ဤပစ္စည်းသက်)၊ သူရေန+ ပဌမံ ဒိဋ္ဌာ သုရာ (သူရမည်သော မုဆိုးသည်

ပထမတွေ့အပ်သော သေရည်, သူ၌ ဥကို ရသပြု၊) [သူရေန စ ဝရဏေန စ ဒိဋ္ဌတ္တာ တဿ ပါနဿ သုရာတိ စ ဝါရဏာ (ဏီ) တိ စ နာမံ ဇာတံ၊ ..... ကုမ္ဘဇာတ် အဋ္ဌကထာ။]

သဒ္ဒနီတိ။ ။ သဒ္ဒနီတိ၌ကား "သူရတော အာ တေန ကတတ္ထော, ဒီဃောစ ရဿော" ဟု သုတ်တည်း၍ " သူရေန+ ကတာ" ဟူသော ဝိဂြိုဟ်နက်၌ သူရနောင်အာ ပစ္စည်းသက်, သူ၌ ဥ ဒီဃကိုလည်း ရဿပြုဟုလည်းကောင်း "ဝရဏတော ဏ္ဍ, ရဿော စ ဒီဃော" သုတ်တည်း၍ "ဝရဏေန+ ကတာ" ဟူသော ဝိဂြိုဟ်နက်၌ ဝရဏနောင် ဏ္ဍပစ္စည်းသက်, ဝ ၌ အ ကိုလည်း အာဒီဃပြုဟုလည်းကောင်းဆိုသည်၊ "ဝါသိဋ္ဌ- ဝသိဋ္ဌရသ့ေ၏ ဥစ္စာဖြစ်သော (သာမဝေဒကျမ်း) သောဂတံ- သုဂတ၏ ဥစ္စာဖြစ်သော ပိဋကသုံးပုံ" တို့ကား ဏ္ဍ တဒ္ဓိတ်သာ ဖြစ်သင့်သည်၊ "ဒီပိနော ဝိကာရော ဒေပေါ-သစ်၏ အထူးပြုအပ်သော အရေ၊ (ဝါ-သစ်ရေ)၊ ဝေယျဂ္ဃသ (ဗျဂ္ဃသ) ဝိကာရော ဝေယျဂ္ဃော- ကျားရေ" တို့ကား ဝိကာရတဒ္ဓိတ်၌ ဝင်ကုန်၏၊ "ဒေပေဟိ+ ပရိဝုတော ဒေပေါ- သစ်ရေတို့ဖြင့် ကာရံအပ်သော ရထား၊ ဝေယျဂ္ဃော- ကျားရေတို့ဖြင့် ကာရံအပ်သော ရထား" ဟူရာ၌ကား ဏ ပစ္စည်းမဟုတ်, "ဒေပဝေယျဂ္ဃါအဉ်" ဟူသော ပါဏိနိ သုတ်ဖြင့် အဉ် ပစ္စည်းသက်သည်။ [ဒီပိဗျဂ္ဃါနံ ဝိကာရဘူတေ စမ္မနိ ဒေပဝေယျဂ္ဃေ၊ တေသံ တတိယန္တ တမတ္တာ ပရိဝုတောရထော ဣစ္စေတသ္မိံ အတ္ထေ အဉ် ပစ္စယော ဘဝတိ၊ အဏ်(ဏ) အပဝါဒေါ (အဏ်ပစ္စည်း ဇားမြစ်သော သုတ်)၊ ဤစီရင်ပုံထောက်၍ "ဒေပေ အထောပိ ဝေယျဂ္ဃေ, သဗ္ဗာလင်္ကာရ ဘူသိတေ" ဟု လည်းကောင်း, ဏျပစ္စည်းဖြင့် "ဒေပ္ပေါ" ဟု လည်းကောင်း, မောဂ္ဂလ္လာန် နိဿယ မိန့်၏။]

စသဒ္ဒါအနက်။။ "အညတ္တေသု စဒ္ဒ စသဒ္ဒါဖြင့် ဇာတစသော အနက်၌ ဏေယျပစ္စည်းသက်ဖို့ရန် ဆည်း၏" ဟု ရူပသိဒ္ဓိဆိုသော်လည်း အရှင်ကစ္စည်း၏ အာဘော်ကျမည်မထင်၊ အရှင်ကစ္စည်း၏ အလိုမှာ "ရာဂေါ+ တဿေဒံ" ဟူသော ရှေ့ ၂ နက်ကို ပေါင်းသော ဝုတ္တသမုစ္စည်းခေါ် သမ္ဘိဏ္ဍနအနက်သာ ဖြစ်ထိုက်သည်၊ ရူဒ္ဓိ ပြသောအနက်များ၌ ဏေယျပစ္စည်းကိုကား ဏေယျော ကတ္တိကာဒီဟိ သုတ်လာ ဏေယျော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် သက်စေလိုကြသည်၊ ထို့ကြောင့် အညတ္တ အရဖြင့် ဏ ပစ္စည်းသက်ရမည့် အနက်များကိုသာ ပြခဲ့သည့်အတိုင်း မှတ်သားကြရာသည်။

[ဆောင်] အဝိဒူရ, အာဂတနှင့်, ဇာတ-နိယုတ်, ဆင့်ထုတ် သမူဟ,· အသဒေဝတာ, တစ်ဖြာ အဓိတေ, ဝိသယေ-ဣဓတ္ထိ, ရှိသည့်နိဗ္ဗတ္တ, နိဝါသ-ဣသရော, ဘဝေါ-အရဟတိ, ဝိကာရ ပရိမာဏ်, ပဌမံဒိဋ္ဌ, စသည့်အပြား, အနက်များဝယ်, ဏရာဂါပြ, အညတ္ထဖြင့်, သက်ကြ ဏ ပစ္စည်းကိုတည်း။

ဇာတာဒီန မိမိယာ စ

၃၅၃။ ဇာတ ဣစ္ဆေဝမာဒီနံ– ဇာတ အစရှိသော သဒ္ဒါတို့၏၊ အတ္ထေ ဣမ ဣယ ဣစ္ဆေတေ မစ္စယာ ဟောန္တိ၊ ပစ္ဆာ– နောက်၌၊ ဇာတော– ဖြစ်သည်တည်း၊ ပစ္ဆိမော– နောက်၌ ဖြစ်သည်၊ ဧဝံ, အန္တိမော– အဆုံး၌ ဖြစ်သည်၊ မဇ္ဈိမော– အလယ်၌ ဖြစ်သည်၊ ပုရိမော– ရှေ့၌ ဖြစ်သည်၊ ဥပရိမော– အထက်၌ ဖြစ်သည်၊ ဟေဋ္ဌိမော–အောက်၌ ဖြစ်သည်၊ ဂေါပ္ပိမော– ဖမျက်၌ ဖြစ်သည်၊ ဗောဓိသတ္တဇာတိယာ– ဘုရားအလောင်း ဇာတ်အားဖြင့်၊ ဝါ– ဘုရားအလောင်းဇာတ်၌၊ ဇာတော– ဖြစ်သူတည်း၊ ဗောဓိသတ္တ ဇာတိယော–သူ၊ ဧဝံ အဿဇာတိယော– မြင်းဇာတ်၊ ပေ၊ ဖြစ်သူ၊ ဟတ္ထိဇာတိယော– ဆင်ဇာတ်၊ ပေ၊ ဖြစ်သူ၊ မနုဿဇာတိယော– လူဇာတ်အားဖြင့် ဖြစ်သူ၊ ဝါ– လူဇာတ်၌ ဖြစ်သူ၊ အာဒိဂ္ဂဟဏေန– ဖြင့်၊ နိယုတ္တတ္ထာဒိတောပိ– နိယုတ္တအနက်အစရှိသော

၃၅၃။ ပစ္ဆာ၊ ပေ၊ ဂေါပ္ပိမော။ ။ ဣမပစ္စည်းပုံစံများ၊ ပစ္ဆာသဒ္ဒါသည် နိပါတ်ပုဒ်ဖြစ်၍ "ပစ္ဆာ" နောင်သို့သက်, ချေ၊ "ပစ္ဆာ+ဇာတော" ဟု ဝါကျဖြစ်စေ၊ ဇာတအနက်၌ ပစ္ဆာနောင် ဣမ သက်၊ ဇာတပုဒ် သိဝိဘတ်ကို ချေ, ပစ္ဆိမဟု ဖြစ်၏၊ အန္တေ+မဇ္ဈေ+ ပုရာ (နိပါတ်)+ ဥပရိ (နိပါတ်)+ ဟေဋ္ဌာ (နိပါတ်)+ ဂေါပ္ပေ+ ဇာတော– အန္တိမော စသည်၊ နိပါတ်ပုဒ်တို့၌ သို့ဝိဘတ် ကျေနေသည်ဟုချည်း မှတ်၊ "ပစ္စန္တေ– တိုင်းစွန်၌၊ ဇာတော– ပစ္စန္တိမော" လည်းနည်းတူ၊ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ကား "မဇ္ဈာဒိတွိမော" သုတ်ဖြင့် မဇ္ဈစသည် နောင် ဘဝအနက်၌ ဣမ သက်၍ "မဇ္ဈိမော" စသော ရုပ်များကို ပြီးစေသည်၊ ဩရေ+ဘဝေါ– ဩရိမော– ဤဘက်၌ဖြစ်သော ဆိပ်ကမ်း၊ ပါရေ+ဘဝေါ–ပါရိမော– ထိုဘက်၌ဖြစ်သော ဆိပ်ကမ်း၊ တိရော(နိပါတ်) ဘဝံ, တိရိယံ–ဖီလာဖြစ်သည်၊ သက္ကတ၌ "ပုရာ, ပုရသ္တာတ်" ပုဒ်တို့ကို အဗျယ (နိပါတ်) ဟုဆို၏၊ (ပါဋ္ဌိ၌လည်း "ပါစီပုရဂ္ဂတော တ္ထေသု, ပုရတ္ထာ ပဌမေပျထ" ဟု အဗျယဝဂ်၌ ဆို၏။] ထို့ကြောင့် "ပုရတ္ထာ+ ဘဝေါ– ပုရတ္ထိမော, ပုရာ+ ဘဝေါ, ပုရိမော" ဟု ပြု၊ "ပုရတ္ထာမုခေါ နိသိန္နော, ပုရတ္ထာဘိမုခေါ နိသိန္နော, ပုရတ္ထိမာယ ဒိသာယ, ပုရာ ပုရတ္ထာ ပုရိမာသု ဇာတီသု (လက္ခဏသုတ်)၊ ပုရာတိ– ပုဗ္ဗေ၊ ပုရတ္ထာတိ တဿေဝ ဝေဝစနံ" စသည်ဖြင့် ပါဋ္ဌမှန်ရှိစေ။ [အဗ္ဘန္တရေ+ ဘဝေါ, အဗ္ဘန္တရိမော–အတွင်း၌ ဖြစ်သည်၊ ဗာဟိရံ, ဗဟိရာတို့လည်း နိပါတ်ပင်၊ ထို့ကြောင့် "ဗာဟိရံ, ဗာဟိရာဝါ+ ဘဝေါ ဗာဟိရိမော" ဟု ပြု။]

ဗောဓိသတ္တ၊ ပေ၊ မနုဿဇာတိယော။ ။ ဣယပစ္စည်း ပုံစံများ၊ "ဗောဓိသတ္တဇာတိယာ– ဘုရားအလောင်းဇာတ်၌" ဟု အာဓာရအနက်ပေးရိုး ရှိ၏၊ အာဓာရအနက် ပေးစေလိုလျှင် "ဇာတိယံ+နိယုတ္တော" ၌ ကဲ့သို့ "ယံ" ဟု အာဓာရအနက် တစ်မျိုးနှင့်သာ ဆိုင်သောပုဒ်ဖြင့် ပြသင့်၏၊ "ယာ" ဟု တတိယာ

အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ– နိယုတ္တအနက် အစရှိသည်၌ လည်းကောင်း၊ တဒဿတ္ထာဒိတောပိ– တံ အဿ အတ္ထိအနက် အစရှိသော အားဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဝါ–၌လည်းကောင်း၊ ဣမ ဣယ ဣက ဣစ္ဆေတေ ပစ္စယာ– ဣမ, ဣယ, ဣက, ဟူကုန်သော ဤပစ္စည်းတို့သည်၊ ဟောန္တိ၊ အန္တေ– အဆုံး၌၊ နိယုတ္တော– ယှဉ်သည်တည်း၊ အန္တိမော–သည်၊ စဝံ, အန္တိယော · အန္တိကော– အဆုံး၌ ယှဉ်သည်၊ အဿ– ထိုသူ၏၊ ပုတ္တော–သားသည်၊ အတ္ထိ– ရှိ၏၊ ဝါ– တစ်နည်း၊

အနက် စသည်နှင့်လည်း ရောနှောသော ပုဒ်ဖြင့် ပြထားသောကြောင့် ဝုတ္တိဆရာကိုယ်တိုင်ကမူအာဓေရအနက် ပေးစေလိုမည်မထင်၊ ထို့ကြောင့် "ယတော– ဟံဘဂိနိ အရိယာယ ဇာတိယာ (အရိယာ ဇာတ်အားဖြင့်) ဇာတော" တို့ကို ထောက်၍ "အားဖြင့်" ဟု ဝိသေသန တတိယတ္ထအနက်ပေးလိုက်သည်၊ "အဿဇာတိယာ+ ဟတ္ထိဇာတိယာ+ မနုဿဇာတိယာ+ ဇာတော" ဟု ပြု။

မောဂ္ဂလ္လာန်။ ။ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ကား "တဗ္ဗတိ ဇာတိယော" သုတ်ဖြင့် ဇာတိယပစ္စည်းသက်၏။ [တဗ္ဗတိ– ထိုအခြင်းအရာရှိသူ ဟူသော အနက်၌၊ ဇာတိယော– ဇာတိယပစ္စည်းသက်၊] ပဋုပ္ပကာရ ဝါ= ပဋုဇာတိယော– ပညာရှိနှင့်တူသော သဘောရှိသူ၊ (ပညာရှိသဘောရှိသူ) ၊ ဒဗ္ဗပကာရ ဝါ, ဒဗ္ဗဇာတိယော= ပညာရှိသူနှင့်တူသော သဘောရှိသူ, ပညာရှိသဘောရှိသူ၊ မုဒုပကာရ ဝါ= မုဒုဇာတိယော–နူးညံ့သော အရာဝတ္ထုနှင့် တူသော သဘောရှိသူ, နူးညံ့သော သဘောရှိသူ၊ (ပကာရသဒ္ဒါသည် "အတူ" အနက်ဟောတည်း)၊ [မနုဿ ဇာတိယော စသည်၌ "မနုဿဿ+ဇာတိ– မနုဿဇာတိ= လူဇာတ်၊ မနုဿဇာတိ ယဿာတိ မနုဿဇာတိယော= လူဇာတ်ရှိသူ" ဟု ပြု၍ အဿထို့အနက်၌ ဣယပစ္စည်းသက်ဟုလည်း ဆိုနိုင်၏၊ "အဿဇာတိယော– မြင်းဇာတ်ရှိသော သတ္တဝါ၊ ဟတ္ထိဇာတိယော– ဆင်ဇာတ်ရှိသော သတ္တဝါ" ၌လည်း နည်းတူ။]

အာဒိဂ္ဂဟဏေန၊ ပေ၊ ကမ္မိကော ။ ။ ဇာတာဒိ၌ အာဒိ သဒ္ဒါဖြင့် နိယုတ္တအနက် တဒဿတ္ထိအနက် စသည်၌ ဣမ ဣယ ဣကပစ္စည်းသက်၊ နိယုတ္တတ္ထာဒိတော တဒဿတ္ထာဒိတောတို့၌ တောပစ္စည်းကို အဓိကရဏအနက်၌ သက်စေ၍ "အစရှိသည်တို့၌" ဟု တစ်နည်းပေးသည်၊ ဤနိယုတ္တတ္ထာဒိ တဒဿတ္ထာဒိ ဟု အာဒိသဒ္ဒါ ၂ ထပ်ပါနေခြင်းကို စဉ်းစားသင့်၏၊ ပုံစံ၌ နိယုတ္တအနက် အဿထို့အနက် ၂မျိုးသာ ပြထားသောကြောင့် အာဒိသဒ္ဒါ ၂– မျိုးလုံးပင် နဂိုကပါမည်မထင်၊ ထို့ပြင်– ဤအာဒိသဒ္ဒါဖြင့် ဣကပစ္စည်း သက်ရမည်ဟု ဆိုခြင်းလည်း မကောင်း၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း ..... ဇာတနောင် ထိုင်သော အာဒိသဒ္ဒါဖြင့် ဇာတကဲ့သို့သော အနက်များကိုသာ ယူသင့်၍ ပစ္စည်းကို မယူသင့်သောကြောင့်တည်း။

တသို့-ထိုသူ၌ ပုတ္တော- သည်၊ ဝိဇ္ဇတိ- ရှိ၏၊ ဣတိ ပုတ္တိမော-မည်၏၊ ဧဝံ, ပုတ္တိယော, ပုတ္တိကော-သားရှိသူ၊ ကပ္ပိမော, ကပ္ပိယော, ကပ္ပိကော-အကြံရှိသူ၊ စဂ္ဂဟဏေန- ဖြင့်၊ နိယုတ္တတ္တေ-နိယုတ္တအနက်၌၊ ကိယပစ္စယော-သည်၊ ဟောတိ၊ ဇာတိယံ- ပဋိသန္ဓေ၌၊ နိယုတ္တော-ယှဉ်သူတည်း၊ ဇာတိကိယော-သူ၊ အန္ဓေ-ကန်းသူ၏ အဖြစ်၌၊ နိယုတ္တော-တည်း၊ အန္ဓကိယော- ကန်းသူ၏ အဖြစ်၌ ယှဉ်သူ၊ ဇာတိယာ- ပဋိသန္ဓေအားဖြင့်၊ အန္ဓော- ကန်းသူတည်း၊ ဇစ္စန္ဓော-ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ကန်းသူ၊ ဇစ္စန္ဓေ- ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ကန်းသူ၏ အဖြစ်၌၊ နိယုတ္တော-တည်း၊ ဇစ္စန္ဓကိယော- မည်၏။ (၃၇၈)

ရူပသိဒ္ဓိ။ ။ ရူ၌ကား- "အာဒိဂ္ဂဟဏေန တတ္ထ နိယုတ္တော, တဒဿတ္ထိ, တတ္ထ ဘဝေါ တျာဒီသုပိ ဣမ ဣယ ပစ္စယာ ဟောန္တိစ သဒ္ဒေန ဣကပစ္စယောစ" ဟု ဆို၏၊ အာဒိဖြင့် ဇာတကဲ့သို့သောအနက်များကို ယူ၍ , စဖြင့် ဣကပစ္စည်းကို ဆည်းယူသော ရူပသိဒ္ဓိသာလျှင် ထုံးစံကျပေသည်၊ အန္တိမော အန္တိယော အန္တိကော တို့သည် နိယုတ္တတ္ထပုံစံ၊ ပုတ္တိမော စသည်ကား အဿတ္ထိပုံစံတည်း၊ တသို့ ဝါ ဝိဇ္ဇတိဖြင့် "ပုတ္တော တသို့ ဝိဇ္ဇတိတိ ပုတ္တိမော" စသည်ဖြင့် ဝိဂ္ဂိဟ်တစ်မျိုး ပြုစေလိုသည်၊ ထိုသို့ "တသို့ ဝိဇ္ဇတိ" ဖြင့် ဝိဂ္ဂိဟ်ပြုရသော်လည်း (ရူပသိဒ္ဓိ၌ "အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ်" ဟု နာမည်မပေးဘဲအတ္ထိအနက်ရှိသော "အတ္ထျတ္ထတဒ္ဓိတ်" ဟု နာမည်ပေးသောကြောင့်) အတ္ထျတ္ထတဒ္ဓိတ်ပင် ဖြစ်တော့၏။ [ပုတ္တိယောကဲ့သို့ "သကျပုတ္တဿ+အပစ္စံ- သကျပုတ္တိယော" စသော အပစ္စတ္ထ၌ ဏိကပစ္စည်းဖြင့် ပြီးရသော ရုပ်များကို အတောဏိဝါသုတ်၌ ဆိုခဲ့ပြီ၊ "ရာဇပုတ္တိယော- မင်းသမီးတို့သည် ဟူရာ၌ကား ပုတ္တိယောချင်း သုတိ(အသံ) တူသော်လည်း ပုတ္တီဟူသော ဣတ္တိလိင် ဤကာရန္တနောင် ယောဝိဘတ်- ဟု မှတ်ပါ။]

မှတ်ချက်။ ။ အဿတ္ထိ အနက်ဝယ် သတျာဒီဟိ မန္တုသုတ်၌ "သတျာဒီဟိ+ ဣမန္တု" ဟု ဝိသုံကရဏ ယောဂဝိဘာဂပြု၍လည်း ဣမန္တု ပစ္စည်းသက်လျှင် "ပုတ္တိမာ- သားရှိသူ" ဟုလည်း ရုပ်တစ်မျိုး ရှိသေး၏။ ["နန္ဒတိ ပုတ္တေဟိ ပုတ္တိမာ" ဒေဝပုတ္တ သံယုတ်။]

ကပ္ပိမော စသည်။ ။ ကပ္ပိမော စသည်၌ ကပ္ပသဒ္ဒါသည် "ကပ္ပေါကာလေ ယုဂေ လေသေ" အဘိဓာန်လာ အနက်တို့တွင် ,တက္က (ကြံခြင်း) အနက်ကို ယူသည်၊ ကပ္ပိယော၌ကား သမဏဝေါဟာရ (ကပ္ပီခြင်းဟူသော ရဟန်းအသုံးအနှုန်း) အနက်လည်း သင့်၏၊ အဿ- ထိုပစ္စည်း၏၊ ကပ္ပေါ- ကပ္ပီခြင်းသည်၊ အတ္ထိ, ဣတိ ကပ္ပိယော၊ ကပ္ပိယံ- အပ်အောင်ပြုခြင်း ကပ္ပီခြင်းရှိသည်ကို၊ ကရောတီတိ - ပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ကပ္ပိယကာရကော- မည်၏၊ တတ္ထ ဘဝအနက်၌ ဣယပစ္စည်းသက်၍ "ဗောဓိပက္ခေ- မဂ်ဉာဏ်ဘက်၌+ ဘဝါ- ဖြစ်သော တရားတို့သည်၊ ဗောဓိပက္ခိယာ- တို့မည်၏" စသည်ဖြင့် ရူ၌ ပြသေး၏။

မောဂ္ဂလ္လာန်။ ။ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ကား "ဘာဝါ တေန နိဗ္ဗတ္တေ" သုတ်ဖြင့် ဘောဟောသဒ္ဒါနောင် နိဗ္ဗတ္တအနက်၌ ဣမပစ္စည်းသက်၍ "ပါကေန– ချက်ချင်းဖြင့်+ နိဗ္ဗတ္တံ– ဖြစ်သည်တည်း၊ ပါကိမံ–သည်" ဟု မိန့်သေး၏၊ ["အကဋ္ဌပါကိမံ– ထင်းဖြင့်ချက်ခြင်းဖြင့် ပြီးသည်မဟုတ်သော၊ သာလိံ–သလေးကို" –အာဋာနာဋိ ယသုတ်၊] ဂန္ဆေန– ထုံးဖွဲ့ခြင်းဖြင့် + ဂေါပ္ပေန – ထိုးသီခြင်းဖြင့် + ဝေဓေန– ထိုးဖောက်ခြင်းဖြင့် + ဝေဌေန– ရစ်ပတ်ခြင်းဖြင့် + ဝါယေန– ရက်ခြင်းဖြင့်+ နိဗ္ဗတ္တံ– ဂန္ဆိမံ, ဂေါပ္ပိမံ, ဝေဓိမံ, ဝေဌိမံ, ဝါယိမံ– ရက်ခြင်းဖြင့် ဖြစ်စေအပ်သော ပန်းကုံး, ကုလဒူသန သိက္ခာပုဒ် အဋ္ဌကထာ။

စဂ္ဂဟဏေန ကိယပစ္စယော။ ။ ဇာတိယံ ဟူသော သတ္တမျန္တနောင် နိယုတ္တအနက်၌ စသဒ္ဒါဖြင့် ကိယသက်, နိယုတ္တပုဒ် ဝိဘတ်ချေ "ဇာတိကိယ" ဟု ဖြစ်၏၊ အန္ဓ သဒ္ဒါသည် ကန်းသူဒြပ်ကို ဟော၏၊ "အန္ဓေ+ နိယုတ္တော" အရလည်း ကန် သူဒြပ်ပင် ရ၏၊ ဤသို့အရ မကွဲပြားသောကြောင့် အန္ဓပုဒ်၌ ဘာဝအနက်ဟော (တ္တ) ပစ္စည်း အကျေကြံ၍ "အန္ဓေ– ကန်းသူ၏အဖြစ်" ဟု ပေးသည်၊ ဤသို့ ကြံမှသာ အန္ဓေနှင့် နိယုတ္တောတို့အရ ကွဲပြားသဖြင့် သဒ္ဒထုံးစံကျသည်၊ ကန်းသူ ၏ အဖြစ်ဟူသည် ကန်းခြင်းဂုဏ်တည်း၊ ထိုကန်းခြင်းဂုဏ်၌ ယှဉ်သူကို "အန္ဓကိယ" ဟု ခေါ်သည်၊ "ဇာတိယာ+အန္ဓော–ဇစ္စန္ဓော" ကား ဤသုတ်နှင့် မဆိုင်သေး၊ ဇစ္စန္ဓပုဒ်ပြီးအောင် သမာသ်တွဲ၍ အပိုပြသခြင်းသာ ဖြစ်၏၊ "ဇစ္စန္ဓေ– ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ကန်းသူ၏ အဖြစ်၌" ဟု ပေးရာ၌လည်း ဘာဝပစ္စည်း အကျေကြံ၊ နိယုတ္တ အနက်သာမက ဣဒံ အနက်၌လည်း ကိယ ပစ္စည်းသက်၍ "သဿ+အယံ သကိယော– မိမိဥစ္စာ၊ ပရကိယော– သူတစ်ပါးဥစ္စာ" ဟုလည်းကောင်း, ဤစသဒ္ဒါဖြင့် သာဓုစသော အနက်၌ ဏျပစ္စည်းလည်းသက်၍ ကမ္မည် စသော ရုပ်များကို သက်၍လည်းကောင်း ရှုဉ်ပြသေး၏။

သပြေကန် နိဿယ။ ။ စသဒ္ဒါဖြင့် "လောကေ+ဝိဒိတံ, ပရိယာပန္နံ ဝါတိ လောကိယံ, လောကိကော– လောက၌ ထင်ရှားသော, လောက၌ အကျုံးဝင်သော တရား၊ လောကေန+ သမ္မတံ လောကိယံ လောကိကံ– လူအပေါင်းသည် သမုတ်အပ်သော တရား" ဟု ဝိဒိတပရိယာပန္နဿ သမ္မတအနက်တို့၌လည်း ဏိယ ဏိကသက်ဟု လည်းကောင်း။ [ဝုဒ္ဓိ မရောက်ရသောကြောင့် ဣယ– ဣက သက်မှသာ၍ သင့်မည်၊] "ဣဏံ+ဓာရေတီတိ ဣဏာယိကော– ကြွေးမြီကို ဆောင်တတ်သူ(မြီစား)" ဟု ဓာရေတိအနက်၌ အာယိကပစ္စည်းသက်ဟုလည်းကောင်း, အမာသဒ္ဒါသည် သဟ(အတူ) အနက်ကို ဟော၏၊ "အမာ– မင်းနှင့် အတူ+ ဘဝတိ–ထိုထိုကိစ္စ၌ ဖြစ်တတ်၏၊ ဣတိ အမစ္စော" ၌ ဘဝတိ အနက်ဝယ် အပစ္စည်းသက်ဟု လည်းကောင်း, [ထောမနိဓိ၌မူ "အမာ (သဟ) ဘဝတိ" ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု၍ တျ (စ္စ) ပစ္စည်းကို ဘဝတိအနက်၌ သက်၏၊] "ဂါဝေါ အဿသန္တီတိ

သ မူ ဟတ္ထေ ကဏ်ဏာ

၃၅၄။ သမူဟတ္ထေ, ကဏ်ဏကူတိ ဧတေ ပစ္စယာ ဟောန္တိ– ရာဇပုတ္တာနံ – မင်းသားတို့၏၊ သမူဟော–အပေါင်းတည်း၊ ရာဇပုတ္တကော– မင်းသားတို့၏ အပေါင်း၊ ဧဝံ, ရာဇပုတ္တော– ပေါင်း၊ မာနုဿကော, မာနုဿော– လူတို့၏ အပေါင်း၊ မာယူရကော, မာယူရော– ဥဒေါင်းတို့၏ အပေါင်း၊ မာဟိံသကော, မာဟိံသော– ကျွဲတို့၏ အပေါင်း။ (၃၇၆)

ဂေါမိကော= နွားရှိသူ, နွားသူဌေး"၊ အဿတ္တိအနက်၌ မိကပစ္စည်း သက်ဟု လည်းကောင်း ဆိုသေး၏၊ "ပါပိမာ– မကောင်းမှု ရှိသော မာရ်နတ်" ကား သတျာဒီဟိ မန္တ၊ ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ပြီးလတ္တံ့၊ ဤနေရာဝယ် ကစ္စည်း ရူပသိဒ္ဓိနှင့် အခြားကျမ်းလာ အနက်များ ပစ္စည်းများကို အချုပ်မှတ်သားရာ၏။

[ဆောင်] ဇာတာဒိ၌, အာဒိအရ, နိယုတ္တ–အဿတ္ထိ, မှတ်ဘိဘဝံ, နက်ကူဒံဝယ်, သက်နှံ ကူမိယာ, စသဒ္ဒါဖြင့်, ကူကလည်း သက်၊ နိဗ္ဗတ်နက်ဝယ်, သက်လေကူမ, မောဂ္ဂလ္လာန်ပြ၏၊ နိယုတ္တ–ကူဒံ, နက်နှစ်တန်မူ, သက်နှံကိယ၊ ယ–ဏျဟု, ထို၂ ခုကား, သာဓု– ဟိတ, ဘဝ– ဇာတာ, ရူ၌မှာ၏၊ ပရိယာပန္ဓ, ဝိဒိတနှင့် သမ္မတ ၃ – နက်, သက်လေ ကူယ, ကူက နှစ်ထွေ၊ ဓာရေတိမူ, မှတ်ယူ, အာယိက၊ ဘဝတိ၌, အစ္စဆိုက်ပြီ, တစ်နည်းစွဲမှတ်, အဿတ္ထိဝယ်, မိကဆွယ်သည်, မှတ်ဖွယ်ကျမ်းဆို အချုပ်တည်း။

၃၅၄။ ဤသုတ်၌တိုက်ရိုက်ရှိသော ပုံစံများလွယ်ပြီး၊ "မနုဿာနံ + မယူရာနံ+ မဟိံသာနံ+ သမူဟော"ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၊ ရူ၌ ဒွယံ (၂ – ခုတို့၏ အပေါင်း) တယံ (၃–ခုတို့၏အပေါင်း) နှင့် အခြားပုံစံများကိုသည်း ပြထားသေး၏၊ တိဿော + ဘူမိယော တိဘူမံ (ဒိဂုသမာသ်)– တိဘူမေ– ဘုံသုံးပါး၌ + ဇာတံ – ဖြစ်သော ဝင့်တရားသည်၊ တေဘူမကံ– တေဘူမက မည်၏၊ ဤပုံစံ၌ ဇာတ အနက်ဝယ် ဤသုတ် "ကဏ်ဏာ" ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ကဏ် ပစ္စည်း သက်စေလို၏၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း– တေ၌ ဝုဒ္ဓိရောက်ရသော ကြောင့်တည်း၊ "တေဘူမက သဒ်ါရေသု" စသည်တို့၌လည်း နည်းတူ၊ "တေဘူမကံ" ဟု ရှိရာ၌မူ တမဓိတေ သုတ်ဖြင့် ဇာတအနက်၌ ဏိကပစ္စည်းသက်၊ [ဋီကာကျော်၌ကား "တိဿော +ဘူမိယော ကူမဿာတိ (ဤ ဝင့်တရား၏) တိဘူမံ" ဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိ ပြုပြီးနောက် "တိဘူမံယေဝ+ တေဘူမကံ" ဟုပြ၏၊ ထိုအလို သက္ကတ (သွတ္ထ) ၌ ကဏ်ပစ္စည်း သက်စေလိုသည်၊ "က" ပစ္စည်းဆိုလျှင် ဝုဒ္ဓိမရောက်နိုင်၊ ကဏ်ပစ္စည်းသက်မှ ဝုဒ္ဓိရောက်နိုင်သည်၊ ထို့ကြောင့် ဝုဒ္ဓိရောက်ဖို့ရာ "ကဏ်" ပစ္စည်းဟု ဆိုသည်။]

ဂါမ၊ ပေ၊ ဒီဟိ တာ ၃၅၅။ ဂါမ ဇန ဗန္ဓု သဟာယ ဣစ္ဆေဝမာဒီဟိ ဂါမ၊ ပေ၊ သဟာယအစရှိသော သဒ္ဒါတို့မှ (နောက်၌)၊ သမူဟတ္ထေ–၌၊ တာပစ္စယော ဟောတိ၊ ဂါမာနံ– ရွာတို့၏၊ သမူဟော– တည်း၊ ဂါမတာ– ပေါင်း၊ ဇဝံ, ဇနတာ – လူတို့၏ အပေါင်း၊ ဗန္ဓုတာ– ဆွေမျိုးတို့၏ အပေါင်း၊ သဟာယတာ– သူငယ်ချင်းတို့၏ အပေါင်း၊ နဂရတာ– မြို့တို့၏ အပေါင်း။ (၃၈၀)

မောဂ္ဂလ္လာန်နှင့် နီတိ။။ ဥက္ခာနံ+သမူဟော သြက္ခကော (ဒုတိယအရွယ်၌ တည်သော နွားလားတို့အပေါင်း၊ တေသုဝုဒ္ဓိဖြင့် ဝုဒ္ဓိပြု၊) သြဠာနံ– ကုလားအုပ်တို့၏ + ဥရဗ္ဘာနံ– သိုးတို့၏+ သမူဟော– သြဠကော စသည်၊ ကာကာနံ+ သမူဟော, ကာကံ– ကျီးတို့၏ အပေါင်း၊ အစိတ္တက (စိတ်ဝိညာဉ် မရှိသော) သဒ္ဒါနောင် ဏိကပစ္စည်းလည်း သက်၍ "အပူပါနံ– မုန့်တို့၏+ သမူဟော အာပူပိကံ၊ သံကုလာနံ– အနုဆုပ် (ပေါက်ပေါက်ဆုပ်) တို့၏ + သမူဟော သံကုလိကံ" ဟု ထုတ်၏၊ ဏိကပစ္စည်း မပြသော ကစ္စည်းအလိုမူ "သမူဟတ္ထေ" ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် သက်သင့်၏၊ သဒ္ဒနီတိဋ္ဌကား "မာနုဿကာစ ဒိဗ္ဗာစ, တူရိယာ ဝဇ္ဇန္တီ တာဝဒေ" ဟူသော ဗုဒ္ဓဝင်ပါဠိတော်၌ "မာနုဿကာတိ– တသ္မေဒံတိ အတ္ထေ ကဏ်ပစ္စယော ဒဋ္ဌဗ္ဗော" ဟု မိန့်၏၊ "မနုဿာနံ +ဣမံနို မာနုဿကာ, မာနုဿကာနိ= လူတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်ကုန်သော တူရိယာတို့" ဟု ဣဒံအနက်၌ "ကဏ်ဏာ" ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ကဏ်ပစ္စည်း သက်စေလိုသည်၊ "မာနုဿကာတိ– မနုဿာနံ+သန္တကာ" ဟု ဖွင့်သော အဋ္ဌကထာဋ္ဌလည်း ဣဒံ တဒ္ဓိတ်ပြသင့်သည်။ [ဒိဗ္ဗာဋ္ဌကား "ဒိဝိ+ဘဝါ–ဒိဗ္ဗာ" ဟု ပြု၍ ဏရာဂါသုတ်လာ အညတ္ထအရဖြင့် ဘဝအနက်၌ ဏပစ္စည်း သက်သင့်၏၊ "ဒေဝါနံ+ သန္တကာ" ဟု ဖွင့်သော်လည်း အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်သာ မှတ်။။]

[ဆောင်] သမူ ဟတ္ထေ, သုတ်အနေဝယ်, အတ္ထေထွေယောဂ, ဝိဘာဂဖြင့်၊ ဇာတ–ဣဒံ, နက် ၂–တန်ဝယ်, ကဏ်ပစ္စယ, သက်ကုန်ကြ၏၊ ဏိကမှာမူ, နက်သမူဟတ်, သက်ကုန်လတ်ဟု, ကျမ်းမြတ်ထိုထို မိန့်သတည်း။

၃၅၅။ "ဇနာနံ+ဗန္ဓူနံ+သဟာယာနံ+နဂရာနံ+သမူဟော–ဇနတာ" စသည်၊ "နဂရတာ" ကား သဟာယာဒီဟိဋ္ဌ အာဒိ၏ ပုံစံတည်း၊ "နဂရေ– မြို့၌+ ဇာတာ– ဖြစ်သူတို့တည်း၊ နာဂရာ–တို့ " ဟု ပြု၍ "နာဂရာနံ+ သမူဟော–နာဂရတာ" ဟုလည်း ရူဋ္ဌ တွေ့ရ၏၊ "နတ္ထိ ဗာလေ သဟာယတာ" ဋ္ဌကား "သဟာယသ + ဘါဝေါ" ဟု ပြု၍ ဏျတ္တတာ ဘာဝေတုဖြင့် သက်ရသော

တာ ပစ္စည်းတည်း၊ "သဟာယတာ–အပေါင်းအဖော်၏ အဖြစ်သည်" ဟု ပေး၊ [သဟာယ၌ "ယ်" ဖြင့် "သဟာယ်" ဟုလည်းကောင်း, နောက်ပစ်နှင့် ယသတ်ကို အသံတူဟု ဆို၍ "သဟဲ" ဟု လည်းကောင်း, အချို့နေရာ၌ ဝိသဇ္ဇနီ ထည့်၍ "သဟဲ:" ဟု လည်းကောင်း ရေးကြသည်။]

မှတ်ချက်။ ။ ၇ လှမ်းမျှ ခရီးအတူသွားမိလျှင် "မိတ္တ= မိတ်ဆွေ" ဟုလည်းကောင်း, ၁၂ လှမ်းလောက် သွားမိလျှင်ကား "သဟာယ" ဟု လည်းကောင်း, တစ်လထက်ဝက် ၁၅ ရက်ဖြစ်စေ, တစ်လဖြစ်စေ အတူနေလျှင် "ဉာတိ=ဆွေမျိုး" ဟုလည်းကောင်း, ထို့ထက်အလွန်အတူနေရမူ အတ္တသမ (ကိုယ်နှင့်ထပ်တူ) ဟုလည်းကောင်း ကာလကဏ္ဏိက ဇာတ်၌ ခွဲခြားဟု၏၊ သို့ရာတွင် ထိုအခွဲမျိုးကို သူ့နေရာနှင့်သူသာ မှတ်ရမည်၊ အစစ်အမှန်မှာ– ဆွေမျိုး ၇ ဆက် သွေးသားစပ်မှ "ဉာတိ" ဖြစ်၏၊ ထိုထို ကိစ္စ၌ တိုင်ပင်ဖက် လုပ်ဖက်ကိုင်ဖက် ဖြစ်မှ "သဟ+အယတိ ပဝတ္တတီတိ" အရ သဟာယ မည်သည်၊ တစ်ယောက်အပေါ် တစ်ယောက် အကျိုးလိုလား၍ မေတ္တာထားနိုင်မှ "မိတ္တေသု+ဘဝါ မေတ္တာ" နှင့် အညီ မိတ္တအစစ် မည်နိုင်သည်။

သက္ကတဋ္ဌလည်း တာပစ္စည်းသက်။ ။ "တာ" ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် သကတ္ထ၌ (ရှေ့ပုဒ်ဖြစ်သော မိမိ၏ အနက်၌) တာပစ္စည်းသက်၍ "ဒေဝေါ ယေဝ= ဒေဝတာ, ကျဒပွစ္စယာ ယေဝ= ကျဒပွစ္စယတာ" ဟု ဖြစ်၏၊ ဒေဝေါ ယေဝ– နတ်သည်ပင်၊ ဒေဝတာ–ဒေဝတာလည်း မည်၏၊ ကျဒပွစ္စယာယေဝ– ဤသခ်ါရ စသော အကျိုးတရားတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာ စသည်တို့သည်ပင်၊ ကျဒပွစ္စယတာ– မည်၏၊ ဤသို့လျှင် သကတ္ထ (သွတ္ထ) တဒ္ဓိတ်များ၌ ဧဝ သဒ္ဒါဖြင့် ဝိဂြိဟ်ပြုကြ၏၊ "ထိုဧဝဖြင့် တာပစ္စည်းတို့ ဟောရိုးဖြစ်သော သမူဟအနက်, ဘာဝအနက်များကို ကန့်သည်" ဟု ယူ၍ "ဒေဝေါယေဝ– နတ်သည်သာလျှင်၊ ဒေဝတာ– ဒေဝတာမည်၏၊ န–နတ်တို့အပေါင်း, နတ်တို့၏ ဖြစ်ရာဖြစ်ကြောင်းသည် ဒေဝတာ မမည်" ဟု အနက်ပေး၍ "ထိုဧဝကို နိဝတ္တာပနာ ဝဓာရဏာ" ဟု ကြဲကြ၏၊ ဤကျမ်းကား "ဒေဝေါနှင့် ဒေဝတာတို့ အနက် အထူးမရှိကြ, အနက်တူကြောင်းကို ပြသော သန္နိဋ္ဌာနာဝဓာရဏာ" ဟု ထင်သည်၊ "ဒေဝေါ+ဧဝ" ဟု တည်, ယ်လာ၊ ဤသုတ်၌ တာဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် တာပစ္စည်းသက်, ဧဝပုဒ် ဝိဘတ်တို့ကို ချေ၊ သိသဲ့က်, ချေ, တာပစ္စယန္တ ပုဒ်တို့သည်ပင်ကိုသဘောအတိုင်းပင် ကျတ္ထလိင် ရှိသောကြောင့် အာပစ္စည်းထပ်၍ သက်ဖွယ်မလို။

သကတ္ထ (သွတ္ထ) အဓိပ္ပာယ်။ ။ ဒေဝဟူသော မူလပုဒ်သည် သက (မိမိ) မည်၏၊ ထိုပုဒ်၏ "နတ်" ဟူသော အနက်သည် သကတ္ထမည်၏၊ တာပစ္စည်းသည် ထိုသကတ္ထ၌ ဖြစ်၏၊ "ဒေဝနှင့် တွဲဖက်၍ နတ်ဟူသော အနက်ကိုပင် ဟော၏" ဟူလို၊ ထို့ကြောင့် တာပစ္စည်းသည် လုံးလုံး အနက်မရှိသော ပစ္စည်းမဟုတ်, ရှေ့ပုဒ်၏ အနက်သည်ပင် ပစ္စည်း၏ အနက်လည်း ဖြစ်သည်။

တဒ္ဓိတသ္ဓာန မိယော ၈ ၃၅၆။ တဲ– သည်၊ အသ– ၏၊ ဌာနံ– တည်း၊ ဣန္ဒေတသို့ အတ္ထေ– ၌၊ ဣယပစ္စယော ဟောတိ၊ မဒနသ– ယစ်မူးခြင်း၏၊ ဌာနံ– တည်ရာ အကြောင်းတည်း၊ မဒနိယံ– ကြောင်း၊ ဗန္ဓနသ– နှောင်ဖွဲ့ခြင်း၏၊ ပေ၊ မုစ္ဆနသ– တွေဝေခြင်း၏၊ ပေ၊ ဧဝံ,

["နတု သဒ္ဒါ အနတ္ထာ= အနက်မရှိသော သဒ္ဒါတို့ မရှိကြ" ဟူသော ပရိဘာသာနှင့်အညီ ဇာ ပစ္စည်းအနက်ရှိသည်–ဟူလို၊] ဤသို့ သကတ္ထ၌ ဖြစ်သောကြောင့် "သကတ္ထေ+ ပဝတ္တံ သကတ္ထိကံ" အရ ဒေဝတာကို သကတ္ထိကတဒ္ဓိတ်ဟု ခေါ်။ [သက္ကတ၌ "မိမိ" ဟူသော အနက်ဟောပုဒ်ကို "သ" ဟု ဆို၏၊ ပါဠို၌ "သ" နှင့် အတူပင်၊ သသ– မိမိ၏+အတ္ထော, သတ္ထော (သက္ကတအလို "သ္ဝတ္ထော") ထို သတ္ထ၌ ဖြစ်သော တဒ္ဓိတ်သည် "သတ္ထိက" တဒ္ဓိတ်မည်၏၊ ယခုကာလ၌ သ္ဝတ္ထတဒ္ဓိတ်ဟု ခေါ်ကြခြင်းမှာ သက္ကတလိုက်၍ ခေါ်ခြင်းသာ၊ "သော်ယေဝ+အတ္ထောယသ္မာတိ သ္ဝတ္ထော" ဟူသော ဝိဂြိုဟ်လည်း ကျမ်းရှင်းအလိုမကျ။]

အသုံးများသော သကတ္ထိကတဒ္ဓိတ်များ

ယာဝါဒိမှာကော။ ။ ယာဝေါ ဧဝ ယာဝကော၊ ပေ၊ အာဠ္ဍကော, ဉာတကော, ဘိက္ခုကော, တနုကော, ပေါတကော။

သီကုဏ္ဍေဟိ ဥတုမှိ။ ။ ဥတုအနက်ကို ဟောရာ၌ သီတ ဥဏှနောင် သကတ္ထ၌ ကပစ္စည်းသက်၊ သီတောဧဝ သီတကော (အအေးဥတု) , ဥဏှကော [ဥတုကို မဟောရာ၌ "သီတောဝါယော= အေးသောလေ" ဟု ကပစ္စည်း မသက်ရ၊] ထို့ပြင်....."လောဟိတကော=ပတ္တမြားနီ၊ နာတကော=ရေချိုးသူ၊ ကာဠကော= အမည်းဟုလည်း ရှိသေး၏။

အဟာမာဒီဝဏ္ဏေဟိ ကာရော။ ။ အဟံ, စသော ဝဏ္ဏနောင် သကတ္ထ၌ ကာရပစ္စည်းသက်၊ အဟမေဝ အဟံကာရော, ဉုံကာရော, သစ္စံကာရော, တုကာရော, ကကာရော။

ရူပနာမေဟိ ဓေယျော, ဘာဂါတု ယောစ။ ။ ရူပ နာမ သဒ္ဒါနောင် သကတ္ထ၌ ဓေယျပစ္စည်း, ဘာဂနောင် ယ ပစ္စည်းသက်၊ ရူပဓေယျံ, နာမဓေယျံ, ဘာဂဓေယျံ, ဘာဂျံ။ ["အသန်္ဓိရိကံ, ဝိနယမေဝ ဝေနယိကော" စသည်တို့ကား တမဓိတေသုတ်ဖြင့် ဏိကပစ္စည်းသက်။]

၃၅၆။ တဒဿ ဌာန မိယော။ ။ "တဿ+ ဌာနံ" အရ "မဒနသ+ဌာနံ" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ "မဒနသ" ဟူသော ဆဋ္ဌီယန္တ လိင်နောင် ဌာနအနက်၌ ဣယပစ္စည်းသက်၊ တဒဿတ္ထိတိ ဝိစသုတ်၌ တံသည် "မေဓာ" စသော ပဌမန္တပုဒ်ကို ညွှန်ပြ၍ ထိုပဌမန္တနောင် ပစ္စည်းသက်ရ၏၊ ဤသုတ်၌ (တဒဿဝယ်) တံကား ထိုကဲ့သို့ ပဌမန္တပုဒ်ကို ညွှန်ပြသည်မဟုတ်, ဌာနံ၏

ရဇနီယံ- တပ်မက်ခြင်း၏ တည်ရာအကြောင်း၊ ကမနီယံ- နှစ်သက်ခြင်း၏ တည်ရာအကြောင်း။ [“ကမ္မနီယံ- တုန်လှုပ်ခြင်း၏ တည်ရာအကြောင်း” ဟု အချို့စာရှိ၏။] ဂမနီယံ- သွားရောက်ခြင်း၏ တည်ရာအကြောင်း၊ ဒုဿနီယံ- ပြစ်မှားခြင်း၏ တည်ရာအကြောင်း၊ ဒဿနီယံ- ကြည့်ရှုခြင်း၏ တည်ရာအကြောင်း။ (၃၈၁)

အရဖြစ်သော ယစ်မူးကြောင်း သေရည်စသည်ကို ညွှန်ပြ၏၊ “မိယော” အရာဝယ် သိဟိုဠ်မှနှင့် ဗာလာဝတာရတို့၌ ဒီဃဖြင့် “မီယော” ဟု ရှိ၏၊ ပုံစံများကိုလည်း “မဒနီယံ” စသည်ဖြင့် ဒီဃနှင့် ထုတ်ပြသည်၊ “မဒနီယံတိ- ကရဏေ- ဓိကရဏေဝါ အနီယေန သိဒ္ဓံ=မဒနီယံသည် မဒဓာတ် (ကရိဏီး, သို့မဟုတ်- အဓိကရဏ အနက်၌) အနီယပစ္စည်းဖြင့် ကိတ်ရုပ်ပြီး၏” ဟု ဤ သုတ်ကို မလိုလားသော မောဂ္ဂလ္လာန်လည်း “ဤယ” ဟုပင် အယူရှိဟန်တူ၏၊ သို့သော် ဟိတအနက်၌ “ဣယော ဟိတေ” ဟု သဏ္ဌာတသုတ် ရှိသောကြောင့် လည်းကောင်း, သဒ္ဒနီတိ၌ ဣယပစ္စည်းဟု ဆိုထားသောကြောင့်လည်းကောင်း, ဤယပစ္စည်းကို ဆိုလိုလျှင် ကိတ် အနီယပစ္စည်းဖြင့် ဖြီးရိုင်၍ ဤသုတ်ကို မလိုအပ်သောကြောင့်လည်းကောင်း အရှင်ကစ္စည်းဆရာကိုယ်တိုင်ကမူ “ဣယ”ဟု ရသဖြင့်သာ ဆိုလိုဟန်တူသည်။

တဒ္ဓိတ်မသင့် ကိတ်သာ သင့်ပုံ။ ။ မဒနီယံ စသည်ကို ကစ္စည်းနှင့် ထို၏ နောက်လိုက်ကျမ်းများက တဒ္ဓိတ်ဟု ဆို၍ မောဂ္ဂလ္လာန်က ကိတ်ပုဒ်ဟု ဆိုရာ၌ “သော ဘန္တေ ဝိဏာနာမ၊ ယဿာ ဧသော သဒ္ဒေါ ဧဝံ ရဇနီယော ဧဝံ ကမနီ ယော ဧဝံ မဒနီယော ဧဝံ မုစ္ဆနီယော ဧဝံ ဗန္ဓနီယော ” ဟူသော သဒ္ဒါယတနသံယုတ်, စတုတ္ထပ်, အာသီဝိသဝဂ်၌ “ရဇနီယောတိ အာဒီသု စိတ္တံ ရဇ္ဇတီတိ ရဇနီယော, ကာမေတဗ္ဗတာယ ကမနီယော, စိတ္တံ မုစ္ဆိတ်ဝိယ ကရဏတော မုစ္ဆယတီတိ မုစ္ဆနီယော၊ (“မုစ္ဆိဿတီတိ” ရှိသည်ကို ဆင်ခြင်), “အာဗန္ဓိတ္တာဝိယ ဂဟဏတော ဗန္ဓတီတိ ဗန္ဓနီယော ” ဟု အဋ္ဌကထာ ဖွင့်သော ကြောင့် မောဂ္ဂလ္လာန်ဆိုသည့်အတိုင်း ကိတ်ပုဒ်ကြဲခြင်းသာသင့်၏၊ မှန်၏- မဒနီယော ကို “မဒါယတိ-ယစ်မူးစေတတ်၏” ဟု ဖွင့်ရာ၌ မဒဓာတ် (ကာရိတ်ဏေ ပစ္စည်းကျေ) ကတ္တားဟော အနီယပစ္စည်းဟုလည်း ကြဲနိုင်၏၊ “မဒ္ဒတီ အနေနာတိ မဒနီယော” ဟု ကရဏသာဓိလည်း ကြဲနိုင်၏ “မဒ္ဒတိ တ္ထောတိ” ဟု အဓိကရဏ သာဓိ ကြဲခြင်းမှာ “တဒဿဒ္ဓာနံ သုတ်အရ ဌာနအနက်လည်း အဓိကရဏသာဓ် ကြဲလျှင်ပြီး၏- ”ဟု ပြလိုခြင်းဖြစ်၏၊ မည်သို့ပင် ကြဲသည်ဖြစ်စေ အနီယ ပစ္စည်းဖြင့် ကိတ်ရုပ် ပြီးရသည်မှာ အမှန်ပင်တည်း၊ မောဂ္ဂလ္လာန်က ဤသုတ်ကို အပို- ဟု ဆိုလိုသည်၊ ကလာပီ မုဒ္ဓဗောဓတို့၌လည်း ဤသုတ်ကို မတွေ့ရ။ [“မုစ္ဆနီယံ” ဟု ပါဠိရှိကြသော်လည်း “စိတ္တံ မုစ္ဆိတ်ဝိယ” စသော အဖွင့်ကို ထောက်၍ “မုစ္ဆနီယံ” သာပါဠိမှန်၊ အချို့ အဋ္ဌကထာ စာအုပ်၌

ဥပမတ္တာယိတတ္တံ **၃၅၇။ ဥပမတ္တေ – ဠ်၊ အာယိ တတ္တပစ္စယော ဟောတိ၊ အခုံဝနံ–ဤတောကို၊ ရူမောဝိယ–မီးခိုးကဲ့သို့၊ ဒိဿတိ–မြင်အပ်၏၊ (ဣတိ–ထို့ကြောင့်၊) တဒိဒံ (တံ+ဣဒံ)– ထိုတောသည်၊ ရူမာယိတတ္တံ–မည်၏၊ အခုံဝနံ–ကို၊ တိမိရံ ဝိယ– အမိုက်မှောင်ကဲ့သို့၊ ဒိဿတိ (ဣတိ) တဒိဒံ–သည်၊ တိမိရာယိတတ္တံ– မည်၏။ (၃၀၂)**

"မုဠ္ဍိတံဝိယ" စသည်ဖြင့် ပါဠိပျက်တတ်၏။]

စ အနက်။ ။ မိယော်စဠ် စသဒ္ဒါကို ဌာနံနောင် ထိုင်စေ၍ ထိုစသဒ္ဒါဖြင့် ဌာနအနက်မှ တစ်ပါး "ဟိတ" စသော အနက်များကို ဆည်းသည်ဟု ရူဆို၏၊ "ဥပါဒါနာနံ– ဥပါဒါန်တို့၏+ ဟိတာ– စီးပွားတို့တည်း၊ ဥပါဒါနိယာ–တို့၊ သညောဇနာနံ+ နိဝရဏာနံ+ ဟိတာ= သညောဇနိယာ, နိဝရဏိယာ" တို့လည်း နည်းတူ၊ မိယောစနောင် စသဒ္ဒါဖြင့်ကား ဣဒံ အနက်၌ ဣလ ပစ္စည်းလည်းသက်၍ "ရညော+ ဣဒံ ရာဇိယံ ရာဇိလံ–မင်း၏ ဥစ္စာ" ဟု ဖြစ်၏။ [အချို့ကား "ရှေ့စဖြင့် ဟိတ–အာရမဏ–ဘဝ–ခမ–အရဟ အနက်တို့ကို ယူ၍, နောက်စဖြင့် ဣလ–ဧယျ ပစ္စည်းများကိုလည်း ယူသည်" ဟု ဆို၍ "ဥဒရေ+ဘဝံ–ဥဒရိယံ, ကမ္မဿ+ခမံ– ကမ္မနိယံ (နှ အကွရာလာ), ဒဿနံ+အရဟတိတိ ဒဿနိယံ, ဒဿနေယျံ (ဝန္ဒနိယော ဝန္ဒနေယျော) ပူဇနိယော, ပူဇနေယျော" တို့ကိုလည်း ထုတ်ကြ၏၊ ထိုတွင် ဥဒရိယံကို ဇာတာဒိနသုတ်၌ ရူပသိဒ္ဓိပြခဲ့ပြီ။ ["သမာနံ+ ဥဒရံ သောဒရံ= တူသော အမိဝမ်းတိုက်၊ သောဒရေ+ သယိတော သောဒရိယော= တူသော အမိဝမ်းတိုက်၌ ကိန်းသော ညီအစ်ကိုအရင်း" လည်း ဥဒရိယံ ကဲ့သို့ပြီး၏၊] ကမ္မညံ–ကဲ့သို့၊ ကမ္မနိယံ–လည်း ဇာတာဒိနသုတ်ဖြင့် ပြီးသင့်၏၊ ဒဿနိယံကား အနီယပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော ကိတ်ပုဒ်သာ၊ အရဟတိအနက်၌ "ဒဿနံ+ အရဟတိတိ ဒဿနေယျော" စသည်ကား ဏေယျော ယောဂ ဝိဘာဂဖြင့်ပင် ပြီးခဲ့လေပြီ။

၃၅၇။ ဥပမတ္တေ။ ။ ဥပမာန, ဥပမေယျ, ဥပမာဟု ဤနေရာ၌ ၃–ချက်ခွဲ၊ မီးခိုးသည် နှိုင်းယှဉ်ကြောင်းဖြစ်၍ ဥပမာနမည်၏၊ တော စသော အရပ် ကား ညို့ညို့မှိုင်းမှိုင်း ဖြစ်နေသောကြောင့် (မီးခိုးဖြင့် နှိုင်းယှဉ်အပ်ရကား) ဥပမေယျမည်၏၊ ထိုမီးခိုးနှင့် ထိုတောစသော အရပ်တို့ ညို့ညို့မှိုင်းမှိုင်း ဖြစ်ပုံချင်းအားဖြင့်တူနေသော သဘောသည် ဥပမာမည်၏၊ ရူမောသည် ဥပမာန ဝါစက (ဥပမာနကို ဟောသော သဒ္ဒါ), ဝန (ဌာန) စသော သဒ္ဒါသည် ဥပမေယျဝါစက၊ ဝိယကား ဥပမာအနက်ကို ထွန်းပြသော ဥပမာဇောတက သဒ္ဒါတည်း၊ ထို့ကြောင့်

ဝိယသဒ္ဒါသည်ထွန်းပြအပ်သော ဥပမာအနက်၌ (ဥပမာနဝါစက သဒ္ဒါနောင်) အာယိတတ္တပစ္စည်း သက်သည်။

သက္ကတ။ ။ မုဒ္ဒဗောဓ ကလာတို့၌ ဤသုတ်မရှိ၊ "ဥပမာနေ ဝတိ" သုတ်ဖြင့် ဣအနုဗန်ရှိသော ဝတ်ပစ္စည်းသက်၍ "ရာဇေဝ ဝတ္တာတေတိ ရာဇေဝတ် (မင်းနှင့်တူသူ) စသည်ဖြင့် ပုံစံထုတ်၏၊ ပါဠိ၌၌ "ရာဇာဝ" ဟု ဖြစ်၏၊ ထိုသုတ်၌ ဥပမာကို "ဥပမာန" ဟု ခေါ်ထားသည်။

ရူမောဝိယ ဒိဿတိ အခုံဝနံ ။ ။ သိဟိုဠ်မူ၌ "အခုံဌာနံ" ဟု ရှိ၏၊ "ထိုအရပ်သည်" ဟု ပေး၊ ဤ၌ အခုံဝနံသည် (ယံ သဒ္ဒါကဲ့သို့) အဝိထည့်ပါ၌၊ ဒိဿတိလည်း အဝိထည့်ပါ၌ပင်၊ "ရူမာယိတတ္တံ– မီးခိုးတိမ်တိုက်နှင့် တူသော တော (အရပ်)" ဟု အနက်ပေးရသောကြောင့်လည်းကောင်း, ဝိယ ဒိဿတိအနက်၌ ပစ္စည်းသက်သည်မဟုတ်, ဥပမာအနက် (ဝိယ၏ အနက်၌) သက်သောကြောင့်လည်းကောင်း ရုပ်တွက်သည့်အခါ "ရူမော+ ဝိယ" ဟုသာ တည်ပါ၊ "ရူမောဝိယ– မီးခိုးကဲ့သို့တည်း၊ ဣတိအတ္ထေ–၌ " ဟု ဆို၍ ဤသုတ်ဖြင့် အာယိတတ္တ ပစ္စည်းသက်, ဝိယပုဒ် သိဝိဘတ်တို့ကိုချေ, စသည်စီရင်၊ တိမိရာယိတတ္တံ၌လည်း "တိမိရံ+ ဝိယ" တည်၍ နည်းတူတွက်။

မောဂ္ဂလ္လာန်။ ။ "ရူမာယိတတ္တံတိ– တ္တန္တာနာမဓာတုကော ဣနေ သိဒ္ဓံ– ရူမာယိတ ဟူသော ဣတပစ္စယန္တ နာမဓာတ်နောင် ဣတပစ္စည်းဖြင့် ပြီး၏" ဟုဆို၍ ဤသုတ်ကို ပယ်လေသည်၊ "ရူမောဝိယ အာစရတိ" ဟူသော အနက်၌ "အာယနာမတော ကတ္တုူပမာနာ ဒါစာရေ" ကဲ့သို့သော သုတ်ဖြင့် အာစာရအနက်၌ အာယပစ္စည်းသက်၍ "ရူမာယ" ဟု ဖြစ်သော နာမဓာတ်နောင် ကတ္တားအနက်၌ (တ္တ)– တပစ္စည်း ဣအာဂုံဖြင့် "ရူမာယိတ" ဟု ပြီးစေ၍ ဘာဝအနက်၌ ဖြစ်စေ သကတ္တု၌ ဖြစ်စေ တ္တပစ္စည်းသက်လျှင် "ရူမာယိတတ္တံ– မီးခိုးကဲ့သို့ ပြုတတ်သော အရာတည်း" ဟု ဖြစ်၏။

ဤမောဂ္ဂလ္လာန် စီရင်ပုံသည် "ရူမာယိတတ္တံ တိမိရာယိတတ္တံ ဂန္ဓတေဝ" ဟူသော မာရသံယုတ်၌ "ရူမာယိတတ္တံတိ– ရူမာယိတဘာဝံ၊ တသ္မိ ဟိ ခဏေ ရူမဝလာဟကာ ဝိယ တိမိရဝလာဟကာ ဝိယစ ဥဋ္ဌဟိ သု" ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်ပုံနှင့် ညီပေသည်၊ "ရူမာယိတတ္တံ– မီးခိုးတိမ်တိုက်ကဲ့သို့ ပြုကျင့်တတ်သည်၏ အဖြစ်သည်၊ ဝါ– မီးခိုးတိမ်တိုက်နှင့်တူသော အခိုးလုံးကြီးသည်၊ တိမိရာယိတတ္တံ– အမှောင်တိမ်တိုက်ကဲ့သို့ ပြုကျင့်တတ်သဲည်၏ အဖြစ်သည်၊ ဝါ– အမှောင်တိမ်တိုက်နှင့် တူသော မှောင်မှောင်မည်းမည်း အလုံးကြီးသည်၊ ဂန္ဓတေဝ– တသွားတည်း သွားနေတော့သတည်း" ဟု ပေး။

တန္ဒိသိ တတ္ထေ လော ၃၅၈။ **တန္ဒိသိတတ္ထေ – ထိုကို မှီ၏ ဟူသော အနက်၌လည်းကောင်း၊ တံ – ထိုသည်၊ အသ– ထို၏၊ ဌာနံ – တည်ရာ အကြောင်းတည်း၊ ဣစ္စေတသို့ အတ္ထေ စ– ၌ လည်းကောင်း၊ လပစ္စယော – ဟောတိ၊ ဒုဋ္ဌု– မကောင်းမှုကို၊ နိသိတံ– မှီသည်တည်း၊ ဒုဋ္ဌုလ္လံ– မကောင်းမှုကို မှီသည်၊ ဝေဒံ – ဉာဏ်ကို၊ ဝါ– နှစ်သက်ခြင်းကို၊ နိသိတံ– တည်း၊ ဝေဒလ္လံ– သည်၊ ဒုဋ္ဌု– မကောင်းမှု၏၊ ဌာနံ– တည်း၊ ဒုဋ္ဌုလ္လံ–ကြောင်း၊ ဝေဒသ–ဉာဏ်၏၊ ဝါ – နှစ်သက်ခြင်း၏၊ ဌာနံ ဝေဒလ္လံ။ (၃၈၃)**

၃၅၈။ **တန္ဒိသိတတ္ထေ၊ ပေ၊ အတ္ထေစ။** ။ "တံ+ နိသိတံ, တန္ဒိသိတံ" ဟု တပ္ပုရိသ်သမာသ်ပြု၊ မှန်၏–"တံ+ နိသိတံ" သည် သမာသ် မဟုတ်ဘဲ ဝါကျ ဖြစ်လျှင် "တံ– ထိုကို+ နိသိတံ–မှီ၏၊ ဣတိ အတ္ထေ– ၌" ဟု ဣတိသဒ္ဒါပါရာ၏၊ ယခုမှာ ဣတိမပါဘဲ"တန္ဒိသိတတ္ထေ" ဟု ဆိုထားသောကြောင့် "တန္ဒိသိတ" သည် သမာသ်သာ ဖြစ်ထိုက်၏၊ လုတ္တ အလုတ္တ ၂ မျိုးတွင်ကား (ယ– တ နှင့် သမာသ်တွဲရာ၌ ရှေ့ ယ– တနောင် နိဂ္ဂဟိတ်လာလေ့ရှိသောကြောင့် နိဂ္ဂဟိတ်လာ ပြီးမှ "နဲ" ပြုရကား) တံ၌ ဒုတိယာကျေသော လုတ္တသမာသ် ဖြစ်ထိုက်၏၊ ထို့ကြောင့် "တန္ဒိသိတန္တိ– အလုတ္တသမာသော– ယံ" ဟူသော နိဒ္ဒေသကို ဆင်ခြင်၊ တန္ဒိသိတော စ သော အတ္ထော စာတိ တန္ဒိသိတတ္ထော၊ တဒဿဌာန မိယော စ သုတ်မှ တဒဿဌာနပုဒ်ကို လိုက်စေ၍ "တဒဿဌာန မိစ္စေ တသို့ အတ္ထေ စ" ဟု ဝုတ္တိဖွင့်၏၊ [နိဒ္ဒေသ၌ကား တဒဿဌာန မိယော စကဲ့သို့ အတ္ထသဒ္ဒါ မပါဘဲပြီးသင့်လျက် တန္ဒိသိတတ္ထေဟု အတ္ထသဒ္ဒါပိုကို ဆိုခြင်းကြောင့် ထိုအတ္ထသဒ္ဒါပိုဖြင့် "တဒဿဌာနမိစ္စေ တသို့ အတ္ထေ" ဟု အနက်ပိုပြသည်– ဟု ဆိုသည်။]

ဒုဋ္ဌု၊ ပေ၊ ဝေဒလ္လံ။ ။ ဒုဋ္ဌုသဒ္ဒါ နိပါတ်ပုဒ်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ဒုတိယာ ဆဋ္ဌီကျေ၍ "ဒုဋ္ဌု–ကို၊ ဒုဋ္ဌု– ၏" ဟု ပေးနိုင်သည်၊ ဒုဋ္ဌုံ, ဒုဋ္ဌုသတို့ကား ပါဋ္ဌပျက်သာ၊ ဒုဋ္ဌုနောင် အံသက်, ချေ၊ နိသိတနောင် သိသက် အံပြု "ဒုဋ္ဌု+ နိသိတံ" ဟု ဝါကျဖြစ်၏၊ အနက်ပေး၍ နိသိတအနက်၌ လ ပစ္စည်းသက်,ဆိုင်ရာ ချေ, လ ဒွေးဘော်လာ, ဒုဋ္ဌုလ္လဟု ဖြစ်၏၊ "ဝေဒံ+ နိသိတံ" ဟု ဝါကျဖြစ်စေ၍ ဝေဒလ္လပြီးပုံလည်း နည်းတူ၊ "ဒုဋ္ဌု+ဌာနံ" စသည်ကား တဒဿဌာနမိစ္စေ တသို့ အတ္ထေအရ ပုံစံများတည်း၊ ဝေဒသဒ္ဒါသည် ဉာဏ်ကိုလည်းကောင်း, နှစ်သက်ခြင်းကို လည်းကောင်း ၂ နက်လုံးကို ဧကသေသနည်း– သာမညနိဒ္ဒေသနည်းအားဖြင့် ဟော၏။

သီလကွန်ဋီကာသစ်။ ။ ဧတေန– (ဤ "ဝေဒဥ တုဋ္ဌိ စ လဒ္ဓါ လဒ္ဓါ" ပါဋ္ဌဖြင့်) ဝေဒသဒ္ဒေါ ဉာဏေ သောမနဿေ စ ဧကသေသနယေန ("ဝေဒေါစ ဉာဏ်လည်း၊ ဝေဒေါစ– နှစ်သက်ခြင်းလည်း၊ ဝေဒေါ– ဉာဏ်နှစ်သက်ခြင်း" ဟု

အာလု တဗ္ဗဟုလေ ၃၅၉။ တဗ္ဗဟုလတ္တေ– ထိုတရားများ၏ ဟူသော အနက်၌၊ အာလုပစ္စယော–သည်၊ ဟောတိ– ဖြစ်၏၊ အသ– ထိုသူ၏၊ အဘိဒ္ဓာ–အဘိဒ္ဓာဟူသော၊ ပကတိ–ပင်ကိုသဘောသည်၊ (အတ္တိ, ဣတိ) အဘိဒ္ဓာလု–မည်၏၊ အသ–၏၊အဘိဒ္ဓာ–အဘိဒ္ဓာသည်၊ ဗဟုလာ–များ၏၊ (ဣတိ)၊ အဘိဒ္ဓာလု

ပြုရသော ဧကသေသနည်းအားဖြင့် လည်းကောင်း), သာမညနိဒ္ဒေသေန ဝါ– (သဒ္ဒါတူ၍ သာမညအားဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သော နည်းအားဖြင့် လည်းကောင်း) ပဝတ္တတိတိ ဒသေတိ...း.....သီလက္ခန်ဒီကာသစ်၊ ဤစကားကိုထောက်၍ "ဝေဒ်–ဗေဒင်" ဟု ပေးသော ရှေးနက်ကို ဆင်ခြင်ပါ။

တစ်နည်း ဒုဋ္ဌုလ္လဲ။ ။ "ဒုဋ္ဌုလ္လန္တိ– ဒုဋ္ဌု စ· ကိလေသသူသိတံ ထူလဥ္စ အသုခုမံ" ဟု ဖွင့်သော သုဒိန္နကဏ္ဍအဋ္ဌကထာ အလိုအားဖြင့် ဒုသဒ္ဒါသည် ဒုဋ္ဌု (မကောင်းဟူသော) အနက်ဟောတည်း၊ "မကောင်း" ဟူသည်လည်း ကိလေသာတို့ ဖျက်ဆီးအပ်သောကြောင့် ဖြစ်၏၊ ထူလသဒ္ဒါကား "ကြမ်းတမ်း" အနက်ဟောတည်း၊ တ် ဒွေးဘော်လာ၊ တ္ထကို ဒေါဓသစဒ္ဒ် စ ဖြင့် ဋ္ဌပြု, ဥကို ရဿပြု, လဒွေးဘော်လာ "ဒုဋ္ဌုလ္လ" ဟု ဖြစ်၏၊ ဒုဋ္ဌုစ+ သော+ ထူလောစာတိ ဒုဋ္ဌုလ္လော– မကောင်းကြမ်းတမ်းသော အကျင့် (ယုတ်ကြမ်းသော အကျင့်)။

ဝေဒလ္လဲ။ ။ "ဝေဒဥ္စ တုဋ္ဌိစ လဒ္ဓါ လဒ္ဓါ ဒေသိတသုတ္တန္တာ ဝေဒလ္လံ" ဟူသော အဋ္ဌကထာ, "ဝေဒဿ လာဘာပနတော ဝေဒလ္လသဲ့သာ ပတိဋ္ဌိတာ" ဟူသော သီလက္ခန်ဒီကာဟောင်းကို မှီ၍ "ဝေဒ်+ လာဘာပေတိတိ (ဉာဏ်နှင့် နှစ်သက်ခြင်းကို ရစေတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်) ဝေဒလ္လံ" ဟု ဖြစ်၏၊ [ဝေဒ+လာဘာတ်, ကာရိတ်ကျေ, ကွိပစ္စည်းဟု ကြံ။]

ဣလ္လပစ္စည်း။ ။ နိဿိတအနက်၌ သုတ်ကြီးဖြင့် ("ဒိဿန္တ ညေပိ ပစ္စယာ" ဟူသော မောဂ္ဂလ္လာန်သုတ်ဖြင့်) ဣလ္လပစ္စည်းသက်၍ "သခ်ါရတ္တံ– သခ်ါရအဖြစ်ကို + နိဿိတံ– (တ္တကို သုတ်ကြီးဖြင့် ဓျေ၍) သခ်ါရိလ္လံ" ဟု ပြီး၏၊ "သေယျထာပိ ပိသာစိလ္လိကာတိ ပိသာစာဧေ ပိသာစိလ္လိကာ " ဟူသော မဟာဝါ ဝဿုပနာယိကက္ခန္ဓကဋ္ဌကား ယခင်သုတ်ဖြင့် သကတ္ထဥ် ဣလ္လိကပစ္စည်းသက်။

၃၅၉။ တဗ္ဗဟုလတ္တေ။ ။ တဒေဝ– ထိုတရားသည်ပင် + ဗဟုလံ– များသည်တည်း၊ တဗ္ဗဟုလံ– ထိုတရားများသည်၊ ဝါ– များသော ထိုတရား (ရူဋ္ဌိကာ)၊ ဤဝိဂြိုဟ်အရ အဘိဒ္ဓာစသော တရားကိုသာရသော်လည်း ဌာနျုပစာရ အားဖြင့် ထို တရားရှိသူတိုင်အောင်ယူ၊ ထို့ကြောင့် ရှုဋ္ဌ "တဒဿ ဗဟုလမိစ္ဆေ တသ္မိံ အတ္ထေ" ဟု အဿထည့်၍ (အဿတ္ထိ အနက်မျိုးဖြစ်အောင်) ဖွင့်သည်၊

– ၏၊ ဧဝံ, သီတာလု– အအေးများသူ၊ ဓဇာလု– တံခွန်များသော ရထား၊ ဝါ– အလံများသော ရထား၊ ဒယာလု– သနားခြင်းများသူ၊ (၃၈၅)။

"အဘိဇ္ဈာ+ အဿ+ ပကတိ+ သူ၏ ပင်ကိုသဘော (ထုံးစံဓလေ့) အားဖြင့် အဘိဇ္ဈာတရားရှိသည်" ဟု ဆိုသဖြင့် ထိုသူသည် အဘိဇ္ဈာအားကြီးသူ ဖြစ်ကြောင်းသိသာ၏၊ ထို့ကြောင့် "အဘိဇ္ဈာ အဿ ပကတိ" ဟု ဆိုသော်လည်း "အဘိဇ္ဈာ အဿ ဗဟုလာ" နှင့် အဓိပ္ပာယ်တူပင် ဖြစ်၍ ဝိဂြိုဟ် ၂ မျိုးလုံးပင် တဗ္ဗဟုလ အနက်ပြချည်း– ဟု မှတ်ပါ၊ သီတံ+အဿ ပကတိ (ဗဟုလာဝါ) သီတာလု၊ ဓဇော (တံခွန်၊ ဝါ– အလံ) အဿ ဗဟုလာတိ ဓဇာလု။ [ဤဒ်ဒ္ဒကား ပကတိအနက် မကောင်း။] ဒယာ (သနားခြင်း) အဿ ပကတိ (ဗဟုလာဝါ) တိ ဒယာလု၊ "ဘိက္ခု" ကဲ့သို့ ရုပ်စဉ်။

သက္ကတအဆို။ ။ သီတုဏှ တိပွေဟိ တဒဿဟနေ– ထိုကို သည်းမခံနိုင်ခြင်း အနက်၌ သီတ ဥဏှ တိပွသဒ္ဒါတို့နောင် အာလုပစ္စည်းသက်၊ (ဝါတ္တိကသုတ်)၊ သီတံ–အအေးကို (အချမ်းကို) + နံ သဟတေ– သည်းမခံနိုင်၊ ဣတိ သီတာလု၊ ဥဏှာလု– အပူကို သည်းမခံနိုင်သူ၊ တိပွါလု– ဒုက္ခကို သည်းမခံနိုင်သူ၊ "သဒ္ဓါဒိတော အာလု" ဟူသော သာရသွတသုတ်ဖြင့်ကား အဿတ္ထိအနက်၌ အာလုပစ္စည်းသက်၍ "သဒ္ဓါလု– များသော သဒ္ဓါရှိလူ၊ ဒယာလု" စသည်ဖြစ်၏၊ သဗ္ဗတော ကော သုတ်ဖြင့် (က) လာလျှင် "အဘိဇ္ဈာလုကော, အဘိဇ္ဈာလုကာ (အဘိဇ္ဈာများသော မိန်းမ) အဘိဇ္ဈာလုကံ (စိတ်)" စသည်ဖြစ်၏။

အဋ္ဌကထာ။ ။ "ဒယာ လုကေနာတိ– အနုကမ္ပာ– သဟိတေန (သနားခြင်းကို သည်းမခံနိုင်သော)" ဟူရာ၌ကား "သနားခြင်း များသည်ဖြစ်၍ ထိုသနားခြင်းကိုပင် သည်းမံနိုင်အောင် ဖြစ်ရသူ" ဟု ဆိုလိုသည်၊ "ပုရိသာလူစ ဟတ္ထယော" ဟူသော ပါဠိ၌ "တတ္ထ ပုရိသာလူတိ ဝဋ္ဋဝါမုခယက္ခိနီယော (မြည်း၏မျက်နှာ လူ့ကိုယ်ရှိ၍ လူနှင့်တူသော ဘီလူးမတို့)" ဟု ဝေဿန်ဇာတ် အဋ္ဌကထာဖွင့်၏၊ "ပုရိသေန+ သဒိသာ ပုရိသာလူ" ဟု သဒိသအနက်၌ အာလုပစ္စည်း (သုတ်ကြီးဖြင့်) သက်၊ ဥကာရ၏နောင် ဣတ္ထိလိင်၌ ဦးပစ္စည်း ထပ်၍သက်၊ "ဤနေရာ၌ ပုရိသ သဒ္ဓါလည်း လူသာမညကို ဟောသည်" ဟု မှတ်ပါ။

မှတ်ချက်။ ။ ဤတွင် အနေကတ္ထတဒ္ဓိတ်ပြီး၏၊ ဤအနေကတ္ထတဒ္ဓိတ်၌ ယေနဝါသံသဋ္ဌံ စသော သုတ်စဉ်ကို ကြည့်၍ သံသဋ္ဌ စသော တဒ္ဓိတ်, ဧရာဝစသော တဒ္ဓိတ်, ဇာတတဒ္ဓိတ်, သမူဟတဒ္ဓိတ်, ဌာနတဒ္ဓိတ်, ဥပမာတဒ္ဓိတ်, နိဿိတတဒ္ဓိတ်, တဗ္ဗဟုလတဒ္ဓိတ်များ ပါဝင်သည်ဟုမှတ်ပါ။

ဘာဝဝိဘင်္ဂ်

ဣဗ်ဘတ္တာ ဘာဝေတု ၃၆၀။ ဘာဝတ္တော – ဘောအနက်၌၊ ဣဗ်ဘတ္တာ ဣတိ– ဣဗ်ဘတ္တာ ဟူကုန်သော၊ စတော ပဋ္ဌယာ ဟောန္တို၊ အလသဿ – ပျင်းရိသူ၏၊ ဘာဝေါ– အဖြစ်တည်း၊ အာလသျံ– ပျင်းရိသူ၏ အဖြစ်၊ အရောဂဿ–ရောဂါ မရှိသူ၏၊ ဘာဝေါတည်း၊ အာရောဂျံ– ရောဂါမရှိသူ၏အဖြစ်၊ ပံသုကူလိကဿ– ပုဒ်သကူ ရူတင်ဆောင်သူ၏၊ ဘာဝေါ, ပံသုကူလိကတ္တံ၊ အနောဒရိကဿ– ဝမ်းစာကို မရှာနိုင်သူ၏၊ ဘာဝေါ, အနောဒရိကတ္တံ၊ သင်္ကဏ္ဏိ ကာရာမဿ–အပေါင်းအဖော်ဟူသော မွေ့လျော်ရာရှိသူ၏၊ ဘာဝေါ, သင်္ကဏ္ဏိ ကာရာမတာ၊ နိဒ္ဒါရာမဿ– အိပ်ခြင်းဟူသော မွေ့လျော်ရာရှိသူ၏၊ ဘာဝေါ– နိဒ္ဒါရာမတာ၊ တုဋ္ဌဟာဏေန–ဖြင့်၊ တွန္နပဋ္ဌယော–သည်၊ ဟောတိ၊ ပုထုဇ္ဇနတ္တနံ, ပုထုဇ္ဇဉ်၏ အဖြစ်၊ ဝေဒနတ္တနံ– ဝေဒနာ၏ အဖြစ်၊ (၃၇၈)။

၃၆၀။ဘာဝေ။ ။ ဘဝန္တိ ဗုဒ္ဓိသဒ္ဒါ တေသ္မာတိ – ဘာဝေါ (ဘူဓာတ် ဏပစ္စည်း, အပါဒါနသာဓန)၊ တေသ္မာ– ဤ သဒ္ဒပဝတ္တိနိမိတ်မှ၊ ဗုဒ္ဓိသဒ္ဒါ– အသိဉာဏ်နှင့် သဒ္ဒါ ၂ မျိုးတို့သည်၊ ဘဝန္တိ–ဖြစ်လာကုန်၏၊ ဣတိ– ဤသို့ အသိဉာဏ် သဒ္ဒါတို့ ဖြစ်ခဲ့ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သော– ထိုသဒ္ဒပဝတ္တိနိမိတ်သည်၊ ဘာဝေါ– ဘာဝမည်၏၊ [နားလည်လွယ်အောင် ဒဏ္ဍိတ္တံပုဒ်ကို ပုံစံထုတ်၍ ပြအံ့၊ သဒ္ဒါကျမ်းတို့၌ စိတ်ဖြင့် သိခြင်းကိုလည်း "ဗုဒ္ဓိ" ဟုပင် ဆိုသည်။]

ဒဏ္ဍိတ္တံ။ ။ တုတ်ကိုင်သူကို မြင်သူမှာ "တုတ်ရှိသူ" ဟု သိသော အသိဉာဏ်ဖြစ်၏၊ ထိုသူ့ကို ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုသောအခါ၌ ပါဠိလို "ဒဏ္ဍီ=ဒဏ္ဍီ" ဟု ခေါ်ပေလိမ့်မည်၊ ဤနေရာ၌ "ဘာကြောင့် တုတ်ရှိသူမှန်း သိသလဲ, ဘာ့ကြောင့် ဒဏ္ဍီသဒ္ဒါ ဖြစ်လာရသလဲ....." ဟု မေးလျှင် သူကိုင်ထားသော တုတ်ကြောင့်ဟု ဖြေရလိမ့်မည်၊ သို့ဖြစ်လျှင် တုတ်သည် ပထမအဆင့် အရေးကြီးသော အရာဝတ္ထု ဖြစ်ကြောင်းဟုလည်းကောင်း, ထိုတုတ်ကို အကြောင်းပြု၍ ဒုတိယအဆင့် တုတ်ရှိသူဟု သိသော ဗုဒ္ဓိနှင့် ဒဏ္ဍီ သဒ္ဒါဖြစ်လာရကြောင်းကို လည်းကောင်း သိသာပြီ၊ ဤသို့ သဒ္ဒါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းကို "သဒ္ဒပဝတ္တိနိမိတ္တ" ဟု လည်း ခေါ်၏၊ သဒ္ဒဿ– ဒဏ္ဍီစသော သဒ္ဒါ၏ + ပဝတ္တိ– ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းတည်း၊ သဒ္ဒပဝတ္တိယာ– သဒ္ဒါဖြစ်ခြင်း၏+ နိမိတ္တံ–အကြောင်းတည်း၊ သဒ္ဒပဝတ္တိနိမိတ္တံ– ကြောင်း၊ ဤစကားအရ သဒ္ဒပဝတ္တိနိမိတ္တကို "ဘာဝ=ဘောအနက်" ခေါ်သည်ဟု မှတ်ပါ၊ ထိုဘောအနက်သည် ဇာတိဘာဝ, ဂုဏဘာဝ, ကြိယာဘာဝ, ဒဗ္ဗဘာဝ, နာမဘာဝဟု ၅ မျိုးလောက် ပြောရိုးရှိ၏။

ဇာတိဘာဝ။ ။ ထိုတွင် ဇာတ်ကိုစွဲ၍ အသိဉာဏ်နှင့် သဒ္ဒါ ဖြစ်ပေါ်လာလျှင် ထိုသဒ္ဒပွဝတ္ထိနိမိတ်ဖြစ်သော ဇာတ်သည် ဇာတိဘာဝမည်၏၊ ပုံစံကား –မနုဿတ္တံ တည်း၊ ဤ၌၌ လူအချင်းချင်း တစ်ယောက်နှင့်တစ်ယောက် တူသောအခြင်းအရာသည် ဇာတ်မည်၏၊ မျက်စိ, နား, နှာ အင်္ဂါ ခြေ လက် ပေါ်ထွက်ပုံအားဖြင့် မိမိမြင်ဖူးသော လူနှင့်တူသော သတ္တဝါတစ်ယောက်ကိုမြင်လျှင် လူဟု သိသောဉာဏ်နှင့် "မနုဿ" ဟူသော သဒ္ဒါသည် ဖြစ်ပေါ်လာလိမ့်မည်၊ ထိုသို့ လူဟူသော အသိဉာဏ်နှင့် သဒ္ဒါ၏ ဖြစ်ကြောင်း (သဒ္ဒပွဝတ္ထိနိမိတ်) သည် လူဇာတ်ပင်တည်း၊ ထိုလူဇာတ်ဟူသော ဘောအနက်၌ တ္တ ပစ္စည်းဆက်၍ မနုဿတ္တံ ဟုဖြစ်ရသည်၊ "ဂေါတ္တံ-ဂေါသဒ္ဒါ၏ ဖြစ်ခဲ့ရာအကြောင်း" ဟူရာ၌ နွားဇာတ် သည်လည်းကောင်း "ပုရိသတ္တံ ပုရိသသဒ္ဒါ၏ ဖြစ်ခဲ့ရာအကြောင်း" ဟူရာ၌ ယောကျ်ားဇာတ် (ယောကျ်ားမျိုး) သည်လည်းကောင်း ဘာဝတ္ထ (တ္တ ပစ္စည်း၏ အနက်) ဖြစ်ကြောင်း သိပါ။

ဂုဏဘာဝ။ ။ သဒ္ဒါကျမ်း၌ "ဖြူ – နီ– ညို– ဝါ" စသော အဆင်းများလည်း အထည်ခြုပ်ကို ထင်ရှားပြတတ်သောကြောင့် "ဂုဏောတိ ဒဗ္ဗံ ပကာသေတီတိ ဂုဏော" အရ ဂုဏမည်ကြောင်းကို မှတ်သားပါ၊ ညိုသော အဝတ်အထည်ကို မြင်ရာ၌ "ညိုသောအဝတ်" ဟု အသိဉာဏ်နှင့် "နီလော" ဟူသော သဒ္ဒါသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ "နီလဿ– နီလသဒ္ဒါ၏ + ဘာဝေါ– ဖြစ်ခဲ့ရာအကြောင်း" ဟူသည် အညိုဂုဏ်ပင်တည်း၊ ထိုအညိုဂုဏ်ကို တ္တ ပစ္စည်းက ဟောရ၌ "နီလတ္တံ" ဟု ဖြစ်ရသည်၊ "သုက္ကတ္တံ– (အဝတ်ဖြူကို ဟောသော) သုက္ကသဒ္ဒါ၏ ဖြစ်ခဲ့ရာ အကြောင်း၊ ဝါ– အဖြူ ဂုဏ် စသည်၌လည်း ဤနည်းပင်။

ကြိယာဘာဝ။ ။ လူတစ်ယောက်ကား ချက်ပြုတ်နေ၏၊ ထိုသူ၏ ချက်ပြုတ်နေပုံ အမူအရာ ကြိယာကို မြင်ရသူမှာ "ဤသူသည် ချက်ပြုတ်တတ်သူတည်း" ဟု သိသောဉာဏ်နှင့် "ပါစကော" ဟူသော စကားပြောသံ သဒ္ဒါများ ဖြစ်ပေါ်လာပေလိမ့်မည်။ ထို့ကြောင့် "ပါစကဿ–ပါစကသဒ္ဒါ၏ + ဘာဝေါ– ဖြစ်ခဲ့ရာအကြောင်း" ဟူသည် ချက်ပြုတ်နေပုံ အမူအရာ ကြိယာတည်း၊ ထိုကြိယာကို တ္တ ပစ္စည်းက ဟောရ၌ "ပါစကတ္တံ– ပါစကသဒ္ဒါ၏ ဖြစ်ခဲ့ရာအကြောင်း၊ ဝါ– ချက်ချင်း ကြိယာ" ဟု ဖြစ်သည်၊ တောင်းရမ်းခြင်း ကြိယာကို အကြောင်းပြု၍ ယာစကသဒ္ဒါ ဖြစ်ပေါ်လာပုံ, ယာစကတ္တံ၌ တ္တ ပစ္စည်းက ထိုတောင်းခြင်း ကြိယာကို ဟောပုံများကိုလည်း သိပါ။

ဒဗ္ဗနှင့် နာမဘာဝ။ ။ ပြခဲ့သော ဒဏ္ဍီတ္တံ၌ တုတ်ခြုပ်သည် (ဒဏ္ဍီသဒ္ဒါ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်၍) ဒဗ္ဗဘာဝ မည်၏၊ ဒဏ္ဍီတ္တံ၌ တ္တ ပစ္စည်းက ထိုတုတ်ခြုပ်ကိုပင် ဟောသည်၊ "ဒဏ္ဍီနော– ဒဏ္ဍီသဒ္ဒါ၏ + ဘာဝေါ ဖြစ်ခဲ့ရာ အကြောင်းသည်၊ ဝါ–တုတ်ခြုပ်သည်၊ ဒဏ္ဍီတ္တံ–မည်၏၊ ဦးချိုရှည်သော နွားကြီးကို မြင်၍ "ဝိသာဏီ" သဒ္ဒါ ဖြစ်ပေါ်လာရာ၌လည်း "ဝိသာဏီနော – ဝိသာဏီ

သဒ္ဒါ၏+ ဘာဝေါ– ဖြစ်ခဲ့ရာအကြောင်းသည်၊ ဝါ– ဦးချိုဒြပ်သည်၊ ဝိသာဏိတ္တံ– မည်၏" ဟုသိပါ၊ လူတစ်ယောက်ကို "စိတ္တ" ဟု နာမည်မှည့်ထား၏၊ နောင်အခါ ထိုသူ့ကို မြင်ရသူတို့မှာ "စိတ္တ" ဟု အသိဉာဏ် "စိတ္တ= စိတ္တ" ဟူသော သဒ္ဒါသံများ ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ ဤ၌ "စိတ္တသ– စိတ္တသဒ္ဒါ၏+ ဘာဝေါ– ဖြစ်ခဲ့ရာ အကြောင်း" ဟူသည် စိတ္တဟူသော နာမည်ပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် "စိတ္တတ္တံ– စိတ္တသဒ္ဒါဖြစ်ကြောင်း၊ ဝါ– စိတ္တဟူသော နာမည်" ဟု သိပါ၊ နွားတစ်ကောင်ကို "စိတ္တ" ဟု နာမည်မှည့်ရာ၌လည်း နည်းတူ၊ ဤသို့အားဖြင့် ဘာဝအနက် ၂– မျိုးပြားသည်။

[ဆောင်] ဇာတ်– ဂုဏ်– ကြိယံ– ဒြပ်– နာမ်, ငါးတန် ဘာဝပြား၊
သဒ္ဒါဖြစ်ရိပ်, အကြောင်းဟိတ်, နိမိတ် ဘာဝငြား။

အနက်ပေးပုံ။ ။ ဤဘာဝတဒ္ဓိတ်ဝယ် "မနုဿဿ–လူ၏+ ဘာဝေါ– အဖြစ်တည်း၊ မနုဿတ္တံ– လူ့အဖြစ် " ဤသို့ ပေးရာ၌ လူဇာတ်ကို မရဘဲ လူ၏ ဖြစ်ခြင်းကြိယာကိုသာရသောကြောင့် မှန်ကန်သော အနက်မဟုတ်, အလွယ်တကူ ပေးခြင်းသာ ဖြစ်၏၊ "အလဿဿ– ပျင်းသောသူ၏+ ဘာဝေါ– အဖြစ်တည်း" စသည်ဖြင့် နိဿယ၌ ပေးထားသည်မှာလည်း ရိုးရာအတိုင်း အလွယ်ပေးခြင်းသာ၊ " မနုဿဿ–လူ၏+ဘာဝေါ– ဖြစ်ခဲ့ရာ အကြောင်းတည်း" ဟု ပေးရာ၌လည်း လူဇာတ်ကို မရသေးဘဲ လူ၏ ဖြစ်ကြောင်း ရှေးကဲကိုသာ ရဖွယ်ရှိသောကြောင့် ကျနသော အနက်ဟု မဆိုထိုက်၊ "မနုဿဿ–မနုဿသဒ္ဒါ၏+ဘာဝေါ– ဖြစ်ခဲ့ရာအကြောင်းတည်း၊ "မနုဿတ္တံ–မနုဿသဒ္ဒါ၏ ဖြစ်ခဲ့ရာအကြောင်း" ဟု ပေးမှသာ မှန်ကန်ကျန၍ တ္တ ပစ္စည်း၏ ဟောနက်ဖြစ်သော လူဇာတ်ကို ရမည်။

ရှေးကအနက် ပေးပုံ။ ။ ရှေးဆရာတို့ကား "မနုဿဿ– မနုဿဟု သိရသော ဉာဏ်၏၊ ဝါ– မနုဿသဒ္ဒါ၏" ဟုပေးကြ၏၊ ထိုပေးခြင်းကား ဘဝန္တီ ဗုဒ္ဓိသဒ္ဒါ ဧတသ္မာတိ ဘာဝေါ" ဟူသော ဝိဂြိုဟ်၌ "ဗုဒ္ဓိ" ကို ကြည့်၍ "မနုဿဟု သိသော ဉာဏ်" ဟု ထည့်ပေးခြင်းဖြစ်၏၊ သို့သော် ဘာဝပုဒ်ကို ဝိဂြိုဟ်ပြုရာ၌သာ "ဗုဒ္ဓိ" ပါသည်၊ ဘာဝ၏ အရကိုပြသော "သဒ္ဒပ္ပဝတ္တိနိမိတ္တ" ပုဒ်၌ကား "ဗုဒ္ဓိသဒ္ဒပ္ပဝတ္တိနိမိတ္တ"ဟု ဗုဒ္ဓိကို ထည့်၍ မပြသောကြောင့်လည်းကောင်း "မနုဿဟု သိသောဉာဏ်၏" ဟု အနက်ပေးဖို့ရန် "မနုဿဿ" ဟူသော ပါဠိနှင့် (တိုက်ရိုက်) မလျော်ကန်ဘဲ ဥပစာကြံမှ သင့်တန်မည်ဖြစ်သောကြောင့် လည်းကောင်း "မနုဿဟု သိသောဉာဏ်၏" ဟု ရှေးဆရာတို့ အနက်ပေးမှုကို စဉ်းစားသင့်၏၊ "ဘဝန္တီ ဗုဒ္ဓိသဒ္ဒါ ဧတေနာတိ ဘာဝေါ" ဟုလည်း ဘာဝပုဒ်၌ ကရဏသာဓိ ပြုကြသေး၏၊ "ဧတေန–ဤသဒ္ဒပ္ပဝတ္တိနိမိတ်ကြောင့်" ဟုပေး၊ ဤသို့ အပါဒါန ကရဏ သာဓန ၂ မျိုးပြသောကြောင့် "ဘာဝေါ– ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်ရာတည်း" ဟု လည်း အနက်ပေးလေ့ ရှိကြသည်။

ဘာဝအနက်ကို "ဂုဏ်" ဟု ခေါ်ပုံ။ ။ ဇာတ် ဂုဏ် ကြီယာ ဒြပ် နာမ် အားလုံးကိုပင် "ဂုဏ" ဟုလည်း ခေါ်သေး၏၊ ထို "ဂုဏ" ဟူသည် ဝိသေသနပင်တည်း၊ ချဲ့ဦးအံ့ – ဝိသေသနဟူသမျှသည် ဝိသေသျဒြပ်ကို အထူး ပြုတတ်၏။ [ဝိသေသေတိ– မလိုရာအနက်တို့မှ ထူးခြားအောင် ပြုတတ်၏၊ ဣတိ– ထို့ကြောင့်၊ ဝိသေသနံ– မည်၏၊] လူတို့၏ တစ်ယောက်နှင့် တစ်ယောက် မျက်စိ နား နာအင်္ဂါ ခြေ လက်တို့ ဖြစ်ပုံအားဖြင့်တူသော အခြင်းအရာ ဇာတ်သဲ့သည် လူသတ္တဝါဒြပ်ကို အခြားသော နွားဇာတ် ကျွဲဇာတ် စသည်တို့မှ ထူးခြား ကွဲပြားအောင် ပြုတတ်သောကြောင့် ဝိသေသနလည်း မည်၏၊ ထို ဝိသေသန အမည်ရသော ဇာတ်သည်ပင် "အတ္တနော ဒဗ္ဗံ– မိမိ၏ တည်ရာဒြပ်ကို + ဂုဏေတိ– ထင်ရှားပြ တတ်၏" ဟူသော ဝိဂြိုဟ်အရ "ဂုဏ" လည်း မည်၏၊ ဤနည်းအားဖြင့် ဇာတ် ဂုဏ် ကြီယာ ဒြပ် နာမ်ဟူသော သဒ္ဒပွဝတ္ထိနိမိတ်များကို ဝိသေသနဟုလည်းကောင်း၊ ဂုဏ်ဟုလည်းကောင်း ခေါ်နိုင်သည်ဟု မှတ်ပါ၊ ထို့ကြောင့် "ဒြပ်ပေါ်မှာ, ဘောဆင့်လာ, ဂုဏ်သာ ထိုပုဒ်အရတည်း" ဟု ရှေးဆရာတို့ မိန့်ကြသည်၊ "မနုဿော–လူ" ဤသို့ လူဒြပ်ကို ဟောသော မနုဿသဒ္ဒါပေါ်မှာ "မနုဿတ္တံ" ဟု ဘောဟောပစ္စည်း ဆင့်လာလျှင် ထိုမနုဿတ္တံ ပုဒ်အရ လူဇာတ်ဟူသော ဂုဏ်သာ ရသည်– ဟူလို။

"ယဂ္ဂုဏသ သဇ္ဇာဝေန, ဒဗ္ဗေ သဒ္ဒေါ ပဝတ္တတိ၊
သတိ တဗ္ဗစနေ ဘာဝ–ပစ္စယော သမုဒီရိတော"

ဟူသော ရှေးဆရာတို့ ဂါထာလည်း ဤအဓိပ္ပာယ်ပင်။ [ယဂ္ဂုဏသ–အကြင် ဝိသေသနဂုဏ်၏၊ သဇ္ဇာဝေန– ထင်ရှားရှိခြင်းကြောင့်၊ ဒဗ္ဗေ– ဒြပ်၌၊ သဒ္ဒေါ– သဒ္ဒါသည်၊ ပဝတ္တတိ–ဖြစ်၏၊ (လူဒြပ်၌ လူဇာတ်ဟူသော ဝိသေသန ဂုဏ်၏ ထင်ရှားရှိခြင်းကြောင့် လူဒြပ်ပေါ်၌ "မနုဿော" ဟူသော သဒ္ဒါဖြစ်ရသည်– ဟူလို၊) တဗ္ဗစနေ–ထို လူဇာတ်ဟူသော ဝိသေသနကို ဟောလိုသည်၊ သတိ– ရှိသော်၊ ဘာဝပစ္စယော–တ္တစသော ဘာဝပစ္စည်းကို၊ သမုဒီရိတော–ဆိုအပ်၏။]

သကတ်ဟုလည်းခေါ်သည်။ ။ဤသဒ္ဒပွဝတ္ထိနိမိတ်ဖြစ်သော ဇာတ် စသည်ကို "သကတ္ထ" ဟုလည်း ခေါ်သေး၏၊ "သဿ–မိမိ၏ + ဧသော– ဥစ္စာတည်း၊ သကော– မိမိ၏ ဥစ္စာ၊ သကောဧဝ– မိမိ၏ ဥစ္စာသည်ပင်+ အတ္ထော–အနက်တည်း၊ သကတ္ထော– မိမိ၏ ဥစ္စာသည်ပင် အနက်၊" "မိမိ" ဟူသည် သဒ္ဒါတည်း၊ ထိုသဒ္ဒါ၏ (မပျောက်ပျက် မပြောင်းလွဲနိုင်လောက်အောင်) အပိုင်ဥစ္စာ ဖြစ်သော အနက်သည် သကတ္ထမည်၏၊ မနုဿသဒ္ဒါသည် လူဒြပ်ကို ဟောသော်လည်း အရင်းခံဖြစ်သော လူဇာတ်ကို အကြောင်းပြု၍သာ ဟောရသည်၊ လူဇာတ် မရှိလျှင် လူဒြပ်ကို မနုဿ သဒ္ဒါက မဟောနိုင်၊ ထို့ကြောင့် လူဇာတ်သည် မနုဿ သဒ္ဒါ၏ သကတ္ထတည်း၊ ဤနည်းအားဖြင့် ဇာတ်စသော သဒ္ဒပွဝတ္ထိ နိမိတ် များကို "သကတ္ထ" ဟုလည်း ခေါ်သောကြောင့် " ဒြပ်ပေါ်မှာ, ဘောဆင့်လာ,

သကတ္ထသာ ရသတည်း" ဟုလည်း နိယာမ်ဆိုကြသည်၊ ထိုသကတ်သည် "သုတိဇာတိ, ဂုဏ, ဒဗ္ဗ, သမ္ဗန္ဓ, ကြိယာ, ကြိယာကာရကသမ္ဗန်, သာဒိသျ" ဟု ရှစ်ပါးရှိ၏၊ အကျယ်ကို ဘေဒစိန္တာနှင့် သဒ္ဒါစစ်တို့မှာရှု၊ အချုပ်မှာ-"သဒ္ဒပွ-ဝတ္တိနိမိတ်, ဝိသေသန, ဂုဏ်, သကတ်" ဟူသော နာမည်များသည် ဘာဝအနက်၏ နာမည်ချည်းတည်း" ဟု မှတ်ပါ။

ဏျပုံစံများ။ ။ နု လသတိ- ထိုထို ကိစ္စကို ပြုလုပ်ဖို့ရန် မနှစ်သက်တတ်၊ လူတိ အလသော၊ ဤ၌ ထိုထိုကိစ္စဝယ် လိုလိုလားလား နှစ်နှစ်သက်သက် မရှိခြင်း တွန့်ဆုတ်ခြင်း အမူအရာ, ကြိယာကို အကြောင်းပြု၍ ပျင်းရိသူဖြစ်ပေါ်၌ အလသ သဒ္ဒါဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ ဘောအနက်၌ ဏျပစ္စည်း ဆင့်သောအခါ ထိုတွန့်ဆုတ် ပျင်းရိခြင်းအမူအရာကို ဏျပစ္စည်းက ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် "အလသဿ- အလသ သဒ္ဒါ၏+ ဘာဝေါ- ဖြစ်ခဲ့ရာအကြောင်း" ဟူသည် ထိုပျင်းမူပျင်းရာ တွန့်ဆုတ်ခြင်း ကြိယာပင်တည်း၊ "နတ္ထိ + ရောဂေါ + ယဿာတိ အရောဂါ" ရောဂါမရှိခြင်း အဘာဝဂုဏ်ကို အကြောင်းပြု၍ ရောဂါမရှိသူ ဖြစ်ပေါ်၌ အရောဂသဒ္ဒါ ဖြစ်ပေါ်လာရကား "အရောဂဿ- အရောဂသဒ္ဒါ၏ + ဘာဝေါ- ဖြစ်ခဲ့ရာအကြောင်း" ဟူသည် ထိုရောဂါမရှိခြင်း ဂုဏ်ပင်တည်း၊ ဤကား ဏျပစ္စည်း၏ ပုံစံများတည်း။

တ္တ ပုံစံများ။ ။ ပံသုကူလံ (ပုံသကူသဂ်ိန်းကို ဆောင်ခြင်းဟူသော) သီလံယဿာတိ ပံသုကူလိကော" ဤ၌ ပုံသကူသဂ်ိန်း ဒြပ်ကိုလည်းကောင်း, ထိုသဂ်ိန်းနှင့် ရဟန်း၏ သံ+သာမီအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်ကိုလည်းကောင်း အကြောင်းပြု၍ ရဟန်းဒြပ်ပေါ်၌ ပံသုကူလိကသဒ္ဒါ ဖြစ်ပေါ်လာရကား ပံသုကူလိကတ္တံ၌ တ္တ ပစ္စည်းသည် ထိုသဂ်ိန်း ဒြပ်ကိုလည်းကောင်း သမ္ဗန်ကို လည်းကောင်း ဟော၏၊ ဥဒရေ- ဝမ်း၌၊ ဝါ- ဝမ်းစာကို ရှာမှီးခြင်း၌+ နိယုတ္တော-ယှဉ်သူတည်း၊ သြဒရိကော၊ နု+သြဒရိကော အနောဒရိကော၊ ဤ၌ ဝမ်းစာရှာမှီးမှု မရှိခြင်း ဟူသော အဘာဝဂုဏ်ကို အကြောင်းပြု၍ ထိုသူဖြစ်၌ အနောဒရိကသဒ္ဒါ ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် သိပါ၊ ဤကား တ္တ ပစ္စည်း၏ ပုံစံတည်း။

တာ ပုံစံများ။ ။ သင်္ကာနံ (သမောဓာန်) - အပေါင်းအဖော် ကိလေသာတို့နှင့် ပေါင်းသင်းခြင်း၊ သင်္ကိကာ-ခြင်း၊ သင်္ကိကာ- အပေါင်းအဖော် ကိလေသာတို့နှင့် ပေါင်းခြင်းဟူသော၊ အာရာမော- မွေ့လျော်ရာသည်၊ ယဿာတိ သင်္ကိကာရာမော၊ ဤ၌ အပေါင်းအဖော်နှင့်ဖြစ်စေ (တစ်ကိုယ်တည်းပင် ဖြစ်သော်လည်း) ကိလေသာ စိတ်နှင့်ဖြစ်စေ ပေါင်းဆုံနေရမှုဟူသော မွေ့လျော်ရာကို အကြောင်းပြု၍ ထိုသူ၌ သင်္ကိကာရာမသဒ္ဒါ ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ "သင်္ကိကာရာမဿ + ဘာဝေါ" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ တာပစ္စည်းသက်သောအခါ မွေ့လျော်ရာ ဌာနဒြပ်ကို ဟော၏၊ နိဒ္ဒါ- အိပ်ခြင်းဟူသော အာရာမော ယဿာတိ နိဒ္ဒါရာမော၊ အိပ်ခြင်း ဟူသော

မွေ့လျော်ရာကို အကြောင်းပြု၍ ထိုသူ၏ နိဒ္ဒါရာမ သဒ္ဒါ ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် သိပါ၊ ဤကား တာပစ္စည်း၏ ပုံစံတည်း။ ["အိပ်ခြင်း၌+ မွေ့လျော်သူ၏ အဖြစ်" စသည်ဖြင့် အနက်ပေးရိုး ရှိသော်လည်း အာရာမ သဒ္ဒါသည် မွေ့လျော်ခြင်းကို မဟော, မွေ့လျော်ရာ ဌာနကိုသာ ဟောလေ့ရှိသောကြောင့် တွဲဖက်ပုဒ်နှင့်အရ တူကြ၍ တုလျာဓိကရဏာ ဗဟုဗ္ဗီဟိ တွဲလေ့ရှိသည်။ "သမဂ္ဂါရာမော" စသော ပါဠိများ၏ အဖွင့် တွေ့တိုင်း သတိပြုပါလေ။]

တုဂ္ဂဟာဏော။ ။ ဘာဝေတုဒ္ဓ အဝုတ္တသမုစ္စည်း အနက်ရှိသော် တုသဒ္ဒါဖြင့် တွဲ၍ ပစ္စည်းကို ဆည်း၍ "ပုထုဒ္ဓနဿ+ ဘာဝေါ ပုထုဒ္ဓနတ္တာနံ၊ ဝေဒနာယ+ ဘာဝေါ ဝေဒနတ္တာနံ" ဟု ဖြစ်၏၊ ပုထုဇ္ဇဉာတ်ကို အကြောင်းပြု၍ ပုထုဒ္ဓန သဒ္ဒါ, ခံစားခြင်း ကြိယာကို အကြောင်းပြု၍ ဝေဒနာသဒ္ဒါ ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် သိပါ၊ ဇာယတ္တာနံ– မယား၏အဖြစ်၊ (ဇာယာသဒ္ဒါ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ)၊ ဇာရတ္တာနံ–လင်၏အဖြစ် (ဇာရသဒ္ဒါ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ) ပေတတ္တာနံ– ပြိတ္တာ၏ အဖြစ်၊ ရာဂတနုတ္တာနံ–ရာဂနည်းပါးသည်၏ အဖြစ်၊ စသည်တို့၌လည်း တွဲ၍ ပစ္စည်းချည်းတည်း၊ ထို တု သဒ္ဒါဖြင့် ရှု၌ပြသော ဏေယျပစ္စည်း, မောဂ္ဂလ္လာန်၌ ပြသော ဏ္ဍယ–ဏိယ–ဗျ–နဏ်– ဏ္ဍမ ပစ္စည်းများကိုလည်း ယူ။

ဏေယျပုံစံ။ ။ သုစိနော+ဘာဝေါ–သောစေယျံ–စင်ကြယ်သူ၏ အဖြစ် ("သုစိသဒ္ဒါ၏ ဖြစ်ရာဖြစ်ကြောင်း" ဟုလည်း ပေး၊ နောက်၌လည်း နည်းတူ၊) မဟေသိဟာ+ဘာဝေါ–မာဟေသယျံ–မိဖုရား၏အဖြစ်၊ သဌသ–စဉ်းလဲကောက်ကျစ်သူ၏+ဘာဝေါ– သာဌေယျံ၊ ပိသုနဿ+ချောပစ်ကုန်းတိုက်တတ်သူ၏+ဘာဝေါ–ပေသုနေယျံ, စသည်။

ဏ္ဍယပုံစံ။ ။ အဓိပတေယျံ–အဓိပတိ၏အဖြစ်၊ ပဏ္ဍိတိယံ, ဗဟုဿုတိယံ နဂ္ဂိယံ, (အချည်းနှီး၏အဖြစ်), သူရိယံ (ရဲရင့်သူ၏ အဖြစ်), ဒက္ခိယံ– (လိမ္မာသူ၏အဖြစ်)၊ ဏိယ–အာလသိယံ, ကာလုသိယံ (နောက်ကျသူ၏ အဖြစ်), ဒါက္ခိယံ– (လိမ္မာသူ၏အဖြစ်), ပုရောဟိတဿ+ဘာဝေါ–ပေါရောဟိတိယံ, ဝိယျတ္တဿ+ဘာဝေါဝေယျတ္တိယံ, ဒလိဒ္ဒဿ+ဘာဝေါ– ဒါလိဒ္ဒိယံ, ပဂဗ္ဘဿ–ကြမ်းကြုတ်သူ၏+ဘာဝေါ–ပါဂဗ္ဘိယံ, ဒဋ္ဌဿ+ဘာဝေါ ဒါဋ္ဌိယံ။ [ဝုဒ္ဓိမရောက်ရာ၌ ဏ္ဍယပစ္စည်း, ဝုဒ္ဓိရောက်ရာ၌ ဏိယပစ္စည်းဟု ခွဲ၊ ရှု၌ကား ဝုဒ္ဓိ ရောက်ရောက် မရောက်ရောက် ဏျပစ္စည်းချည်းသက်၍, တေသုဝုဒ္ဓိဖြင့် ဏ္ဍလာ၏။]

ဗျပုံစံ။ ။ ဝဒ္ဓဿ+ဘာဝေါ ဝဒ္ဓဗျံ၊ ဝ၏ အကို ဥပြု၍ ဝုဒ္ဓဗျံ– (ကြီးသူ၏ အဖြစ်), ဒါသဗျံ– ကျွန်၏အဖြစ်။

နဏ်ပုံစံ။ ။ ယုဝိနော ဘာဝေါ ယောဗ္ဗနံ (လူပျိုး၏ အဖြစ်၊ ဝါ–ကောင်းသောအရွယ်) "ယုဝ+နံ" ဖြစ်သည့်အခါ ဝုဒ္ဓိ, ဝ်ကို ဗပြု, ဒွေးဘော်လာ။

ဣမပုံစံ။ ။ အဏုနော- သိမ်မွေ့သေးငယ်သူ၏+ဘာဝေါ အဏိမာ၊ ရာဇာဒိဂိုဏ်းဖြစ်၍ သိကို အာပြု၊ မဟတော+ဘာဝေါမဟိမာ-ကြီးမားသူ၏အဖြစ်၊ လဃုနော-ပေါ့ပါးသူ၏+ဘာဝေါ လဃိမာ၊ ဂရုနော-လေးဆေးသူ၏+ဘာဝေါ ဂရိမာ၊ ကိသဿ- ကြုံလိုသူ၏+ ဘာဝေါ ကသိမာ။ ["ကိသ+ဣမ, မဟန္တ+ဣမ" ဖြစ်သည့်အခါ "ကိတမဟတမိမေ ကသ်မဟာ" သုတ်ဖြင့် ကိယကိုကသ်, မဟန္တကို မဟာပြု၍ "ကသိမာ, မတိမာ" ဟု ပြီး၏။] ဤပြခဲ့သော မောဂ္ဂလ္လာန် ဏာဒိကဏ္ဍ ၅၆, ၆၀, ၆၁, ၆၂ သုတ်တို့ကို ကြည့်ပါ။

တွ ပုံစံ။ ။ (၄၃၈)၌ "တွတော်ဘာဝေ" ဟု သုတ်တည်၍ ဘောအနက်၌ တွ ပစ္စည်း တ ပစ္စည်းလည်း သက်၏၊ သာဓုတွံ- သူတော်ကောင်း၏ အဖြစ်၊ "တာဝတွတောတိ- တာဝဘာဝတော" အာယတနဝိဘင်္ဂ၊ တပစ္စည်းနောင် အာပစ္စည်းထပ်သက်လျှင် တပစ္စည်းနှင့် သဘောတူဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် တုသဒ္ဒါဖြင့် တွပစ္စည်းကိုသာ ယူသင့်သည်။

အချို့အယူ။ ။ ဘာဝေတု၌ တုသဒ္ဒါဖြင့် ဝိယ-ဏ-လ-တ-ဏိက - ဋ္ဌက-ဿ စသော ပစ္စည်းများကိုလည်း ယူ၍ "ဒါသဝိယံ, ဝဒ္ဓဝံ, မဟလ္လကော, သဗ္ဗညုတံ, ပေါထုဇ္ဇနိကော, ဒွေဋ္ဌကံ, သောမနဿံ" စသော ပုံစံများကို ထုတ်ကြ၏၊ ထိုတွင် "ဒါသဿ+ဘာဝေါဒါသဝိယံ" သည် ဣယပစ္စည်းသက်၍ ဝလာလျှင် ပြီးနိုင်၏၊ "ဝဒ္ဓဿ+ဘာဝေါ ဝဒ္ဓဝံ" လည်း ဏဝိသမာဒိဟိသုတ်ဖြင့် ဏ ပစ္စည်းသက်, ဝလာလျှင် ပြီးနိုင်၏၊ မဟတ္တံ+လာတိ ဂဏ္ဍာတိတိ (တ္တ ပစ္စည်းကိုချေ, လ ဒွေးဘော်လာ၍) မဟလ္လော- ကြီးသည်၏အဖြစ်ကို ယူတတ်သော ကျောင်းစသည်" ဟု ဖြစ်၏၊ "မဟလ္လော-ယေဝ မဟလ္လာကော" ဟု သွတ္ထ၌ ကပစ္စည်းဆင့် "သဗ္ဗညုနော+ ဘာဝေါ သဗ္ဗညုတာ" ဟု တာပစ္စယန္တသာ "သဗ္ဗညုတံ- သဗ္ဗညုအဖြစ်သို့၊ ပါပုဏိတွာ" စသည်၌ ဒုတိယန္တတည်း၊ "ဟိနော ဂါမ္မောပေါထုဇ္ဇနိကော" ၌ကား "ပုထုဇ္ဇနာနံ+အယံ ပေါထုဇ္ဇနိကော+ ပုထုဇဉ်တို့၏ ဥစ္စာ" ဟု ဣဒံအနက်၌ ဏိကပစ္စည်းတည်း၊ [ပေါထုဇ္ဇနိကောတိ- ပုထုဇ္ဇနေန အာစိဏ္ဏော" ဟူသော ဓမ္မစကြာအဖွင့်၌လည်း ဣဒံတဒ္ဓိတ်ကိုပင် ပြသည်။]

ဒွေဋ္ဌကော။ ။ ဒွိဓာ ဧလတိ ဧတေနာတိ ဒွေဋ္ဌော, ဒွေဋ္ဌောယေဝ ဒွေဋ္ဌကော= နှစ်မျိုးအပြားအားဖြင့် တုန်လှုပ်ကြောင်းဖြစ်သော ယုံမှားမှု၊ ဒွိသဒ္ဒူပဒဧလ (ကမ္ပနေ) ဓာတ်, ဟပစ္စည်း၊ ထို့နောက် သွတ္ထ၌ ကပစ္စည်းသက်၍ပြီးသောကြောင့် ဘာဝတ္ထ၌ ဋ္ဌကပစ္စည်းမလို။ ["ဒွိမာ ဧလတိ ကမ္ပတိ စိတ္တံ ဧတေနာတိ (ဟိ) ဒွေဋ္ဌကံ၊ ဟပစ္စယံ သကတ္ထဝုတ္တိ တပစ္စယဥ္စ ကတွာ" - သီလက္ခန် ဗြဟ္မဇာလသုတ် ဋီကာသစ်၊ "ကမ္ပနဋ္ဌေန ဒွိဓာ ဧလယတီတိ ဒွေဋ္ဌကံ" ဟူသော မဟာနိဒ္ဒေသ အဋ္ဌကထာလည်း ဤနည်းကိုပင် ပြသည်၊] ထို့ကြောင့် "ဒွိတော ဋ္ဌကော ဘာဝေ" ဟူသော သဒ္ဒနီတိသုတ်ကို စဉ်းစားပါ။

ဏ ဝိသမာဒီဟိ ၃၆၁။ ဝိသမာဒီဟိ– ဝိသမအတ္ထရှိသော သဒ္ဒါတို့မှ နောက်၌၊ တသ– ထို၏၊ ဘာဝေါ–တည်း၊ ဣစ္ဆေတသို့ အတ္ထေ–၌၊ ဏပစ္စယော ဟောတိ၊ ဝိသမသ–မတ္ထသော ဝတ္ထု၏၊ ဘာဝေါ– ဖြစ်ခဲ့ရာ အကြောင်းတည်း၊ ဝေသမံ– မတ္ထသော ဝတ္ထု၏ ဖြစ်ကြောင်း၊ သုစိသ–စင်ကြယ်သော ဝတ္ထု၏၊ ဘာဝေါ– တည်း၊ သောစံ– ကြောင်း၊ (၃၈၈)။

သောနသဿံ။ ။ "သုမနသ+ဘာဝေါ သောမနဿံ" စသည်ဝယ် ဘာဝတ္ထဉ် ဏ ပစ္စည်းသက်, ဝုဒ္ဓိပြု, "မနာဒိနံ သက်" ဟူသော မောဂ္ဂလ္လာန် သုတ်ဖြင့် သက်, (သ)လာ, ဒွေးဘော်ပြု၍ ပြီးခြင်းသာလျှင် "မနသ်–ဝစသ်" စသည်ဖြင့် နဂိုး(သ်) ရှိသည့်အတိုင်း ကောင်းသောကြောင့် ဿပစ္စည်း သက်ဖွယ်မလို၊ ထို့ကြောင့် တုသဒ္ဒါဖြင့် ဝိယပစ္စည်း စသည်ကိုယူခြင်းသည် အပိုသာတည်း။

[ဆောင်] ဘာဝေတုပြ, တုသဒ္ဒဖြင့်, တ္တန–ဏောယျာ, ဣယာ–ဏိယ, ဗျ–ဣမ–နဏ်, တွပစ္စယ်ကို, ယူရန်မုချ, သင့်မြတ်လှ၏၊ ဝိယ–ဋ္ဌက,လ–တ–ဿဟု, ပစ္စည်းစုမှာ, မပါသော်လည်း, ဆိုင်ရာနည်းဖြင့်, ရုပ်ပြီးနိုင်တောင်း, ယူ– မကောင်းသည်, နောက်နှောင်း မှတ်ဖွယ် အချုပ်တည်း။

ယောဂဝိဘာဂ။ ။ ဘာဝေကိုဖြုတ်၍ "ဏျတ္တတာ" ဟူသော ဒွိဓာကရဏ ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ကမ္မအနက် သကတ္ထအနက်တို့၌လည်း ဏျ စသောပစ္စည်း များသက်၏–ဟု ရှုဆို၏၊ ဝိရာနံ+ကမ္မံ ဝိရိယံ၊ ကမ္မအနက်၌ ဏျ သက်၍ တေသုဝုဒ္ဓိဖြင့် ဣလာစေလို၏၊ မောဂ္ဂလ္လာန်အလိုမူ ဏျ မဟုတ်, ဣယပစ္စည်းတည်း၊ ယထာဘူတမေဝ ယထာဘုစ္စံ, သကတ္ထ၌ ဏျသက်၍ တျကို စပြု, ဘူ၌ ရဿပြု, စသည် စီရင်၊ ဤသို့စသော ပုံစံများကိုရှု၌ ရှုလေ၊ ဟိတ, ဣဒံ, သာဓု, ဧာတ, ဘဝံအနက်တို့၌လည်း ဧာတာဒိန မိမိယာစသုတ်လာ စသဒ္ဒါဖြင့် (ဝုဒ္ဓိမရောက်လျှင်) ယ ပစ္စည်း (ဝုဒ္ဓိရောက်လျှင်) ဏျပစ္စည်းများ သက်ခဲ့ပြီးဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဤယောဂဝိဘာဂဖြင့် သက်ဖွယ်မလို၊ "ပေါရိသိယံ– ယောကျ်းများ၏ အမှု, ယောကျ်းများ၏ အနွယ်" စသည်၌လည်း ဏျကို ဤသုတ်၏ ယောဂဝိဘာဂဖြင့် သက်၍ ဝိရိယံကဲ့သို့ ပြီးစေနိုင်သည်၊ "ဒူတာနံ+ ကမ္မံ ဒူတေယျံ" ၌လည်း ကမ္မအနက်၌ တုသဒ္ဒါဖြင့် ဏောယျပစ္စည်းသက်

---

၃၆၁ **ဝိသမာဒီဟိ**။ ။ အာဒိသဒ္ဒါသည်ပကာရ (အတ္ထ) အနက်ရှိ၏၊ ဝိသမကဲ့သို့ ဏပစ္စည်းသက်၍ ပြီးကောင်းသော သုစိ–ဂရု–ပဋု–ဥဇု–မုဒု–ဣသိ–ဥသဘ–ယုဝ–ကုမာရ– ပရမ– သမဂ္ဂ– သမ္မာ– မိတ္တ စသည်ကိုယူ၊ ပရမတိုင်အောင် ပုံစံများကို ရှုမှာ ရှု၊ ယောဇ္ဈနံပုဒ်၌ကား နဏ်ပစ္စည်းဖြင့် တစ်နည်းပြီးပုံကို

ရမဏီယာဒိတော ကဏ်

၃၆၂။ ရမဏီယ ဣစ္ဆေဝ မာဒိတော–ရမဏီယ အစရှိသော သဒ္ဒါတို့မှ (နောက်၌)၊ တဿ– ထို၏၊ ဘာဝေါ–တည်း၊ ဣစ္ဆေတသို့ အတ္တေ ကဏ်ပစ္စယော ဟောတိ၊ ရမဏီယဿ– မွေ့လျော်ဖွယ်၏၊ ဘာဝေါ– ဖြစ်ခဲ့ရာအကြောင်းတည်း၊ ရာမဏီယကံ–ကြောင်း၊ မနုညဿ –နှစ်သက်ဖွယ်၏၊ ဘာဝေါ– တည်း၊ မာနုညကံ– နှစ်သက်ဖွယ်၏ အကြောင်း။ (၃၈၉)

(မောဂ္ဂလ္လာန် အလိုအတိုင်း) ပြခဲ့သည်၊ သမဂ္ဂဿ+ဘာဝေါသာမဂ္ဂံ၊ နဒါဒိ–ဤပစ္စည်းသက်လျှင် "သာမဂ္ဂိ" ဟု ဖြစ်၏။

သာမိစီ။ ။ သမ္မာ+ ဘာဝေါ သာမိစီ သုတ်ကြီးဖြင့် (စ်)လာ, မာ၌ အာကိုလည်း ဣပြု, မ သံယုတ်ကိုလည်း ဝိသံယောဂပြု, နဒါဒိ ဤသက်၊ ဤသို့ မောဂ္ဂလ္လာန်နိဿယ– ဏာဒိ ၅၉ သုတ်၌ စီရင်၏၊ ယခုစာအုပ်များ၌ "သာမိစီ" ဟု လည်းကောင်း၊ "သာမိစီ" ဟုလည်းကောင်း တွေ့ရသည်။

မေတ္တီစသည်။ ။ မိတ္တဿ+ဘာဝေါ မေတ္တီ–မိတ်ဆွေ၏ အဖြစ်၊ "ဝဒ္ဓဝံ–ကြီးပွားသည်၏အဖြစ်၊ လဇ္ဇဝံ– ရှက်တတ်သူ၏အဖြစ်" တို့၌ကား သုတ်ကြီးဖြင့် ဝ်လာ၊ "ပေါရိသံ–ယောကျ်ား၏ အမှု" ဟူရာ၌ကား ဘာဝေအလိုက်ကို ကြဉ်သော ဝိနာဓိကာရ ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ကမ္မအနက်၌ ဏပစ္စည်းသက်၊ ဝေသမံကို "နာနတ္တံ" ဟု ဖွင့်လေ့ရှိသောကြောင့် "နဿ+သမော–ဝိသမော (မတူသောအရာ ဝတ္ထု)၊ ဝေသမံ–မတူသော ဝတ္ထု၏ အဖြစ်" ဟု ပေး၊ ဏျပစ္စည်းဖြင့် မျကို မပြု, ဒွေးဘော်လာ၍ "ဝေသမ္မံ" လည်းရှိ၏။

[ဆောင်] ဝိသမာဒိ, သုတ်အာဒိဖြင့်, သုစိ–ဂရု, ပဋု–ဇုနှင့်, မုဒု–ဣသိ, ဥသဘထည့်လေ၊ တစ်ထွေယုဝ, ကုမာရတည်း၊ သမ္မာ– မိတ္တ, စသည်ဆက်ဆက်, ဏ သက်သက်ဖြင့်, ပြီးသင့်သမျှ, ပုဒ်ထိုမျှ ယူကြနိုင်ပေသည်။

၃၆၂။ **ရာမဏီယကံ။** ။ ရမိတဗ္ဗောတိ ရမဏီယော– မွေ့လျော်ထိုက်သော (ပျော်မွေ့ဖွယ်ကောင်းသော) လောကစသည်၊ ဤသို့ အနီယပစ္စည်းဖြင့် ကိတ်ပြီးပုဒ်နောင် ကဏ်ပစ္စည်းဖြင့် "ရာမဏီယကံ– မွေ့လျော်ဖွယ်ကောင်းသည်၏ အဖြစ်" ဟု ဖြစ်၏။ ["အာရာမရာမဏီယကန္တိ– ပုပ္ပါရာမာဒီနံ ရမဏီယဘာဝံ" စသော ဇရာသုတ္တနိဒ္ဒေသကထာ၊] မောဂ္ဂလ္လာန်၌ကား သကတ္တ၌ ကပစ္စည်း ဦးစွာသက်၍ "ရမဏီယကံ" ဖြစ်ပြီးမှ ဘာဝတ္ထ ဏပစ္စည်းသက်၍ "ရာမဏီယကံ" ဟု ဖြစ်စေသည်၊ "ယတ္ထ အရဟန္တာ ဝိဟရန္တိ, တံ ဘူမိရာမဏီယကံ" ဟူသော ဓမ္မပဒ အရဟန္တဝဂ်၌ကား "တံ ဘူမိရာမဏီယကန္တိ–သော ဘူမိပဒေသော

ရမဏီယော ဧဝ”ဟု ဖွင့်သောကြောင့် “ရမဏီယမေဝ ရာမဏီယကံ”ဟု သကတ္ထဒ္ဒ် ကဏ်ပစ္စည်း သက်သင့်၏၊ [ဤဒ္ဒ် တဲ့ဘူမိကို ယူ၍ “သော ဘူမိပဒေသော” ဟု ဖွင့်ခြင်းကိုကား စဉ်းစားသင့်၏၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း၊ “အာရာမရာမဏီယကံ ဝနရာမဏီယကံ ဘူမိရာမဏီယကံ” ဟူသော ကေဂုံတ္တရ ကေဓမ္မဝဂ်ပါဠိ စသည်ကဲ့သို့ “တံ+ ဘူမိရာမဏီယကံ” ဟု တံ တခြား+ ဘူမိရာမဏီယကံ တခြား ဖြစ်သင့်သောကြောင့်တည်း။

နိရုတ္တိဒီပနီ။ ။ နိရုတ္တိဒီပနီဒ္ဒ် “ရမိတဗ္ဗန္တိ– ရမဏံ, ရမဏံ ဧတ္ထ အတ္ထိတိ ရာမဏေယော (အာရာမော)၊ အာရာမရာမဏသ+ဘာဝေါ, အာရာမရာမဏော ယျကံ” ဟု ဆို၏၊ ထိုအဆိုကား ပြခဲ့သော အဋ္ဌကထာများနှင့် လည်းကောင်း, ပါဏိနီစသော သဒ္ဒါကျမ်းတို့နှင့် လည်းကောင်း မညီဟု ဆရာတို့ မိန့်တော်မူကြသည်။ [မာနုညကံဒ္ဒ် မနုညပုဒ်ပြီးပုံကို ပုထသု ဗျဥ္ဇနေသုတ်မှာရှု။]

လိင်အခွဲ။ ။ ဏျ–တ္တ–တ္တန ၃ ပစ္စည်းမှာ အမြဲ နပုလ္လိင်, တာပစ္စည်းကား အမြဲဣတ္ထိလိင်ဟု ရှုဆို၏၊ [“ဟီနော-ဂါမွော ပေါထုဇ္ဇနိကော” ဒ္ဒ် ဂါမွောကား ယပစ္စည်းဟု ဇာတာဒိနသုတ်ဒ္ဒ်.(ရှု)ဆိုခဲ့သည်၊] ကဏ်ပစ္စည်းနှင့် ဏာပစ္စည်းလည်း နပုလ္လိင်သာများ၏၊ ဏ ပစ္စည်းကား ပါရမီ မေတ္တိ စသည်ဖြင့် အနည်းငယ် ဣတ္ထိလိင်တွေ့ရသည်၊ လဃုဘာသဒ္ဒ်ကား “ဏျန္တံ ဥဘယတြ” ဟု ဆိုသတတ်၊

[ဆောင်] ဏျ တ္တ တ္တန, သုံး ၃ ပစ္စည်းမှာ, နပုန်းသာဟု, ရှေးခါကာလ, ဆိုရိုးပြလည်း, သက္ကတ ဘက်, ဏျတွက်မှာ , ထိပါနပုန်း, ၂ လိင် သုံး၍, တစ်လုံးတာမူ, ထိသာယူ, မှတ်ယူလိင်အခွဲ။

ဤနေရာ၌ ဘာဝတဒ္ဓိတ်ထားရကျိုး။။ “သာမည, အဗျယ, ဘာဝဟု တဒ္ဓိတ်ကြီး ၃ မျိုးတွင် သာမညတဒ္ဓိတ် မကုန်သေးဘဲလျက် ဘာဝတဒ္ဓိတ်ကို ထိုသာမညတဒ္ဓိတ်အကြားဒ္ဒ် ဆိုထားခြင်းသည် သာမညတဒ္ဓိတ်တွင် ပါဝင်သော ဏိယပစ္စည်း စသည်များကိုလည်း ဘာဝတဒ္ဓိတ်တွင်းဒ္ဒ် တုသဒ္ဒါဖြင့် သွင်းယူရခြင်း အကျိုးငှာလည်းကောင်း, သကတ္ထ ကမ္မစသော အခြားအနက်တို့ဒ္ဒ်လည်း ဘာဝ ပစ္စည်းများကို ယူခြင်းငှာလည်းကောင်း ဖြစ်၏” ဟု နိဒ္ဒေသဆိုသည်၊ ဤစကား အစဉ်ဖြင့် သုတ်ရင်း ၃ သုတ်ဖြင့် သက်ရသော ဘာဝပစ္စည်း ၅ , တုသဒ္ဒါဖြင့် သက်ရသော တ္တန–ဏေယျ–ဣယ–ဏိယ–ဗျ–ဣမ–နဏ်–တွဟု ၅စ်ပစ္စည်းတို့ကို ပြဆိုရာ အခန်းပြီးပြီ။

[ဆောင်] တဒ္ဓိတ် သာမည, ယင်းမဗျဝယ်, ဘာဝထားမူ, အာဘော်ရှုသော်, တု သဒ္ဒါဖြင့်, ဏိယ စသည်, ယူမည်တစ်ချက်, အခြားနက်လည်း, ဘောပစ္စည်းတို့, ဟောနည်း တစ်ဖော်, သိစိမ့်မျှော်, အာဘော် နိဒ္ဒေသ။

ဘာဝတဒ္ဓိတ်ပြီး၏။

ဝိသေသတဒ္ဓိတ်

ဝိသေသေ တရတမိ သိကိယိဋ္ဌာ ၃၆၃။ ဝိသေသတ္ထေ–ဝိသေသအနက်၌၊ တရ တမ ဣသိက ဣယ ဣဋ္ဌ ဣတိ–တရ၊ တမ၊ ဣသိက၊ ဣယ၊ ဣဋ္ဌ ဟုကုန်သော၊ ဧတေ ပစ္စယာ ဟောန္တိ၊ သဗ္ဗေ ဣမေ–ဤသူအားလုံးတို့သည်၊ ပါပါ– ယုတ်မာသူတို့တည်း၊ အယံ– ဤသူသည်၊ ဣမေသံ– ဤယုတ်မာသူတို့ထက်၊ ဝိသေသေန–အထူးအားဖြင့်၊ ဝါ– သာလွန်၍၊ ပါပေါ– ယုတ်မာသူတည်း၊ ဣတိ – ထို့ကြောင့်၊ ပါပတရော– ပါပတရ မည်၏၊ စဝံ, ပါပတမော, ပါဝိသိကော, ပါဝိယော, ပါဝိဋ္ဌော–အလွန် ယုတ်မာသူ။ (၃၆၀)

၃၆၃။ **ဝိသေသတ္ထေ**။ ။ သူတစ်ပါးထက် သာလွန်ထူးကဲခြင်း ထူးချွန်ခြင်းကို ဝိသေသအနက်ဟု ဆိုသည်၊ သက္ကတ၌ "အတိသယတ္ထ–လွန်ကဲသော အနက်" ဟု ဆို၏၊ "သဗ္ဗေဣမေပါပါ, အယံ ဣမေသံ ဝိသေသေန ပါပေါ" ဤအားလုံးကို "ပါပတရော" ၏ အနက်ပြ ဝိဂြိုဟ်ဝါကျဟု မမှတ်လင့်၊ "ဝိသေသေန +ပါပေါ" သာ ဝိဂြိုဟ်ဝါကျ လိုရင်းတည်း၊ "အထူးအားဖြင့်" ဟူရာ၌ ဝိသေသသဒ္ဒါသည် (အထူးရှိသော) သာမညကို ငဲ့နေရကား "ဘာထက်+ထူးသနည်း " ဟုမေးဖွယ်ရှိ၍ "ဣမေသံ" ဟု ထည့်ရသည်၊ "ဤသူတို့ထက်+ ထူးသည်" ဟူလို၊ "ဣမေသံ" အရ ဣမသဒ္ဒါဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သူကား "ဘယ်သူများပါနည်း" ဟုတစ်ဆင့် မေးဖွယ်ရှိ၍ "သဗ္ဗေ ဣမေ ပါပါ" ဟု ရှေးဦးစွာ အပိုဝါကျထည့်စွက်ပြရသည်၊ ဣမေသံဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သူများကား "သာမညလောက်ယုတ်မာကြသော ဤသူအားလုံးတည်း" ဟူလို၊ အယံ ဣမေသံ၌ အယံကား ဝိဂြိုဟ်နက်ပေးရာ၌ ထည့်၍ ပေးရိုးဖြစ်သော "ယော–သော" ပုဒ်မျိုးသာတည်း၊ ထို့ကြောင့် "သဗ္ဗေ ဣမေ၊ ပေ၊ အယံ ဣမေသံ" တို့ကို အဓိပ္ပာယ် ပြည့်စုံအောင် အပိုထည့်ပါဠိများတည်း၊ "ဝိသေသေန+ပါပေါ" သာ လိုရင်း ဝိဂြိုဟ် ဝါကျဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။

အမှာ။ ။ "သဗ္ဗေ ဣမေ ပါပါ" နေရာဝယ် "အယဉ္စ ပါပေါ, အယဉ္စ ပါပေါ= ဤသူလည်း ယုတ်မာသူ, ဤသူလည်း ယုတ်မာသူ" ဟု အစိတ်အစိတ် (တစ်ယောက်စီ) လည်း ပြနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် "အယဉ္စ ပါပေါ, အယဉ္စ ပါပေါ" ဆိုခြင်းနှင့် "သဗ္ဗေ ဣမေ ပါပါ" ဟု ဆိုခြင်းသည် သဘောတူပင် ဖြစ်သည်။

တရထက် တမ သာလွန်ပုံ။ ။ သာမန် သတ္တဝါ (သာမန်တရား) ထက် သာလွန်သူကို ဟောရာ၌ တရပစ္စည်းဖြင့် သုံးစွဲ၍, ထိုသာလွန်သူ(သာလွန်သောတရား) ထက်ပင် ထူးချွန်လွန်ကဲပြန်ရာ၌ တမ ပစ္စည်းဖြင့် သုံးစွဲလေ့ရှိကြ၏၊ ထို့ကြောင့် တရပစ္စည်းထက် တမပစ္စည်းက သာလွန်သည်ဟု ပြောစမှတ် ပြုကြ

သည်၊ "ယော ကိဉ္စိ ဇာနာတိ, သော ပဌ=အကြင်သူသည် တစ်စုံတစ်ရာကို သိနိုင်၏၊ ထိုသူသည် ပညာရှိတည်း၊" ဤကား သာမန်ပညာရှိသူတည်း၊ တတော အဓိကော, သော ပဌတရော= ထိုသာမန် ပညာရှိထက် သာလွန်သူသည် ပဌတရ (အလွန်ပညာရှိသူ) မည်၏၊ တတောပိ အဓိကော, သော ပဌတမော= ထိုပဌတရ မည်သူထက်ပင် သာလွန်သူသည် ပဌတမ (အလွန်အကြူး ပညာ ရှိသူ, ပညာအရှိဆုံးသူ) မည်၏၊ (လဃုဘာသာ, သုဇောခိနီဋီကာ)။ [ကာမစိတ် စသော စိတ် ၄ မျိုး အစဉ်ကို ဖွင့်ပြသော ဋီကာကျော်၌လည်း ဤအဓိပ္ပာယ်ကို ပြထားသည်။]

ပါဒအမျိုးမျိုး။ ။ ရူပသိဒ္ဓိ၌ကား "တတောပိ အဓိကော ပါပတမော ပါပတမာ ပါပတမံ, ပါဝိသိကော၊ ပေ၊ ပါဝိယော၊ ပေ၊ ပါဝိဒ္ဓော" ဟု တစ်ဆက်တည်း ပြထားသောကြောင့်, ကျသိက ကျယ ကျဒ္ဓ ပစ္စည်းတို့လည်း တရ ပစ္စည်းထက် ထူးကဲသာလွန်သော အနက်ကို ဟောပြ၏– ဟု ယူဆဖွယ် ဖြစ်နေ၏၊ (ထိုအတိုင်းပင် ဇာလာဝတာရ ယူဆ၏၊) သို့သော် ရူဆရာကိုယ်တိုင်ကမူ ကျသိက စသည်တို့ တမပစ္စည်းကဲ့သို့ တရထက် လွန်ကဲသော အနက်ကို ဟော၏–ဟု မဆိုလို, တမပစ္စည်း အတွက်လောက်သာ "တတောပိ အဓိကော" ဟု ဆိုလို၏၊ ပုံစံချင်း ဆက်နေသောကြောင့်သာ "ပါဝိသိကော" စသည်ကို ဆက်ပြရသည်၊ ကျသိက စသည်တို့ကား တရကဲ့သို့သော အနက်မျိုးကိုသာ ပြသည်– ဟု မှတ်ပါ၊ ထို့ကြောင့် "သဗ္ဗေ ကျမေ ဝုဈာ, အယမိမေသံ ဝိသေသေန ဝုဈော" စသည်ဖြင့် ဧယျော ဧဒ္ဓော ပုဒ်တို့၌ပါသော ကျယ ကျဒ္ဓ ပစ္စည်းနက်များကို တရ ပစ္စည်းကဲ့သို့ပင် ရူဒ္ဓ ဖွင့်ထားသည်၊ သက္ကတ ဗျာကရဏ်း အချို့၌ကား– ၂ ယောက် ရှိရာ၌ သာလွန်သူတစ်ယောက်ကို ဆိုလိုလျှင် တရပစ္စည်း, အများ ရှိရာ၌ ထိုအများထက် သာလွန်သူကို ဆိုလိုလျှင် တမပစ္စည်းဟု ခွဲခြား၏၊ တရပစ္စည်းအရာ၌ ကျယသက်၍, တမပစ္စည်းအရာဝယ် ကျဒ္ဓလည်း သက်၏, ဤသို့ စသည်ဖြင့် ခွဲခြားလေသည်။

ပါဋိသုံး။ ။ ပါဋိဒ္ဓ ကား ထိုကဲ့သို့ ခွဲခြားချက်မရှိ၊ "သေဋ္ဌ တိလောက မဟိတံ, သေယျံ ဇိနေရိတနယေန" တို့၌ အများထက်သာလွန်သော ဘုရားရှင်နှင့် လောကုတ္တရာ တရားတော်ကို ကျဒ္ဓ ကျယ ပစ္စည်းဖြင့် သုံးစွဲခဲ့၏၊ "သေဋ္ဌတိ–ပသတ္ထ တရံ" ဟု အချီးမွမ်းအပ်ဆုံးကိုပင် (တမပစ္စည်းဖြင့် မဖွင့်ဘဲ) တရ ပစ္စည်းဖြင့် ဋီကာတို့ ဖွင့်၏၊ ထို့ကြောင့် တရ– တမ ၂ ပစ္စည်းလုံး တစ်နေရာတည်း၌ ယှဉ်တွဲသုံးစွဲရာဝယ် တရပစ္စည်းအနက်ထက် တမပစ္စည်းအနက်က သာ၏၊ တရ–ကျယ–ကျဒ္ဓတို့ချည်းသက်သက် တစ်ခုစီ သုံးစွဲရာ၌ကား တစ်ယောက်ထက်ဖြစ်စေ အများထက်ဖြစ်စေ သာလွန်သူ, အသာဆုံးဖြစ်သူကိုပင် တရ ကျယ ကျဒ္ဓတို့ ထွန်းပြနိုင်ကြသည်ဟုမှတ်ပါ၊ "ဧတေသု ပဋ္ဌသု တရတမာနံယေဝ ဝိသေသော ပညာယတိ= ဤ ၅–ပစ္စည်းတို့တွင် တရနှင့်တမ ၂–ပစ္စည်းသာအချင်းချင်း ထူးပုံထင်ရှား

၏၊ (ဣသိကပစ္စည်းကား အချင်းချင်းမထူး–ဟူလို) ဟူသော သဒ္ဒနီတိလည်း ဤအဓိပ္ပာယ်မျိုးပင်တည်း၊ ဝိဂြိုဟ်ကိုကား "ဝိသေသေန ပါပေါ" ဟုချည်းပြု။

ဂုဏ်လွန်ကဲရာဌ်သာ သုံးစွဲရိုးရှိပုံ။ ။ "ယုတ်မာခြင်း, လိမ္မာခြင်း, မြတ်ခြင်း, ကြီးရင့်ခြင်း, နီးနားခြင်း, ငယ်ရွယ်ခြင်း, ဗျိုနုခြင်း" စသည်ဖြင့် မကောင်းဂုဏ်ဖြစ်စေ, အကောင်းဂုဏ်ဖြစ်စေ ဂုဏ်လွန်ကဲရာဌ်သာ တရ စသော ပစ္စည်းများကို သုံးစွဲရိုး (ပါဋိသုံး) ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် "ပါပတရော– ပဋ္ဌတရော" စသော ပုံစံများကိုသာ ပါဋိသဒ္ဒါကျမ်းတို့ ထုတ်ပြကြသည်၊ "ဣမေ ပဋ္ဌ ပစ္စယာ ဂုဏဝသေနာဓိကေ သေဋ္ဌတ္ထေဝါ (အမြတ်အနက်၌ လည်းကောင်း) ဟီနတ္ထေဝါ (အယုတ်အနက်၌လည်းကောင်း) ပဝတ္တန္တီတိ ဝဒန္တီ" – နိဒ္ဒေသ။

သက္ကတ။ ။ ဇာတိ ဂုဏ ကြိယာသဒ္ဒါ ၃ မျိုးနောင် တရ တမ ပစ္စည်းတို့သက်ပုံကို သက္ကတဋီကာတို့၌ ပြ၏၊ ဂေါတရော (သာမန် နွားတို့ထက် လွန်ကဲသောနွား), ဂေါတမော– ထို့ထက်ပင် လွန်ကဲသောနွား (ဇာတိသဒ္ဒါ နောင်သက်ပုံ၊) ပဋ္ဌတရော ပဋ္ဌတမောတို့ကား ဂုဏသဒ္ဒါနောင်သက်ပုံ၊ ပါစက တရော ပါစကတမောတို့ကား ကြိယာသဒ္ဒါနောင် သက်ပုံတည်း။

အောက်ထက် သုံးပုံ။ ။ အမြတ်အမြင့် အကြီးဂုဏ်ကို ဟောရာ၌ "ပဋ္ဌုနံ– လိမ္မာသူတို့ထက်၊ ဝိသေသေန ပဋ္ဌုတိ ပဋ္ဌတရော" ဟု ပဋ္ဌုနံကဲ့သို့သောပုဒ်မျိုးဝယ် "ထက်" ဟုလည်းကောင်း, အယုတ် အနိမ့် အငယ် ဂုဏ်ကို ဟောရာ၌ "ပါပါနံ– ယုတ်မာသူတို့အောက်၊ ကနိဋ္ဌာနံ– ငယ်သူတို့အောက်" စသည်ဖြင့် "အောက်" ဟုလည်းကောင်း သုံးစွဲလေ့ရှိကြ၏၊ သို့သော် နိမ့်သောအရာ ငယ်သောအရာ၌ "သူ့အောက်နိမ့်သည်, သူ့အောက်ငယ်သည်" ဟု အဓိပ္ပာယ် အမှန်ရ၏၊ ယုတ်မာသော အရာ၌ကား "သူ့အောက် + ယုတ်မာသည်" မဟုတ်, သူ့အထက် သ.လွန်၍ ယုတ်မာသောကြောင့် အောက်ဟု မပေးဘဲ "ထက်"ဟုသာ ပေးသင့်သည်။

ဝိသေသတ္ထပစ္စည်း ၂ ဆင့် သက်ပုံနှင့် လိင်။ ။ဝိသေသေန+ ပါပေါတိ ပါဝိဋ္ဌော– အထူးယုတ်မာသူ (ဣဋ္ဌပစ္စည်း) ၊ ဝိသေသေန+ ပါဝိဋ္ဌော ပါဝိဋ္ဌတရော– အလွန်အကြူး အထူးယုတ်မာသူ၊ ဝါ– အယုတ်မာဆုံး။ (ဣဋ္ဌနောင် တရပစ္စည်း ဆင့်ပုံ)၊ "အတိသယန္တာပိ အတိသယပစ္စယော" – မောဂ္ဂလ္လာန်၊ ဤတရာဒိ ပစ္စယန္တ ပုဒ်များ၌ လိင်အားဖြင့် ပကတိပုဒ်၏ လိင်အတိုင်း ရှိရမည်၊ ပါပေါဟူသော ပုလ္လိင်နောင် တရသက်လျှင် "ပါပတရော" ဟုလည်းကောင်း, ပါပါ(မိန်းမ) နောင်သက်လျှင် "ပါပတရာ" ဟုလည်းကောင်း, ပါပံ (အမျိုး) နောင်သက်လျှင် "ပါပတရံ" ဟုလည်းကောင်း ရှိရမည်– ဟူလို၊ ဤစကားသည် အထူးအဆန်း မဟုတ်, "အဘိဓေယျ (ဟောနက်) လိင် လိုက်ရမည်" ဟူသော ဥပဒေသအတိုင်း ပင်တည်း။

အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ်

တဒဿတ္ထိတိ ဝိစ ၃၆၄။ အဿ-ထိုဥစ္စာရှင်၏၊ တံ - ထိုဥစ္စာသည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ ဣစ္စေတသ္မိံအတ္ထေ-၌၊ ဝိပစ္စယော ဟောတိ၊ ယဿ-အကြင်သူ၏၊ မေဓာ- ပညာသည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ ဝါ-တစ်နည်း၊ တသ္မိံ- ထိုသူ၌၊ မေဓာ-သည်၊ ဝိဇ္ဇတိ- ရှိ၏၊ ဣတိ, မေဓာဝိ-မည်၏၊ ဧဝံ, မာယာဝိ- မာယာရှိသူ(မာယာများသူ)၊ စဂ္ဂဟဏေန, သော ပစ္စယော- သော ပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ၊ ယဿ-၏၊ သုမေဓာ- ကောင်းသောပညာသည်၊ အတ္ထိ၊ ဝါ, တသ္မိံ, သုမေဓာ, ဝိဇ္ဇတိ, ဣတိ, သုမေဓသော- သုမေဓသောမည်၏။ (၃၉၈)

နိစေယျံ။ ။ "အယံ ဣမေသံ အတိသယေန နိစောတိ နိစေယျော-အထူးနိမ့်ကျသူ၊ တဿ+ ဘာဝေါ နိစေယျံတိ အာဟ- နိစတရဘာဝေါ ပန မယှံ ကုတောတိ" - မူလပံ, ဗြဟ္မနိမန္တနသုတ် ဋီကာ။ [ဤ၌ နိစေယျောဝယ် ဣယ ပစ္စည်း, ဣကို ဧသ ဝဏ်ပြု, ယ်ဒွေးဘော်လာဟု ကြံသင့်၏၊ မောဂ္ဂလ္လာန် နိဿယ ၌ကား " ဏေယျပစ္စည်းဟု မိန့်တော်မူသည်၊ တဿ+ဘာဝေါဖြင့် "နိစေယျဿ+ ဘာဝေါ နိစေယျံ" ဟု ဝိသေသတ္ထ ပစ္စယန္တနောင် ဘာဝတ္ထ ဏ ပစ္စည်းထပ်သက်၊]

ရုပ်တွက်။ ။ ရုပ်တွက်ရာ၌ "ဝိသေသေန+ပါပေါ" ဟုတည်, အနက်ပေး၊ ဣတိအတ္ထေ-၌၊ ဤသုတ်ဖြင့် ပါပေါနောင် တရသက်" ဟု ဆို၊ "တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်း ဆိုင်းထမ်းနည်း" အရ ၂ ပုဒ် အလယ်သက်မှ မှန်သည်ဟု ယူလျက် "ပါပေါ+ ဝိသေသေန" ဟု ဝါကျခင်း၍လည်း နိဒ္ဒေသတွက်ပြ၏၊ ၂ ပုဒ်အလယ် ရောက်ခြင်း မရောက်ခြင်းသည် လိုရင်းမဟုတ်, ဝိသေသအနက်၌ သက်ရခြင်းသာ လိုရင်းဖြစ်၍ "ဝိသေသေန + ပါပေါ" ဟု ဝိဂြိုဟ် ပြုရင်းအတိုင်း ဝါကျခင်းထိုက်သည်၊ ရှေးဆရာတို့ကား "ပါပါနံ + ဝိသေသေန + ပါပေါ" ဟု ၃ ပုဒ်လုံး ဝါကျပြုကြ၏၊ ထိုသို့ပြုရာ၌ ပပါနံနောင်သက်လျှင် "ဥက္ကဋ္ဌတ္ထပစ္စယာ- ဥက္ကဋ္ဌ (အတိသယ) အနက်ဟော ပစ္စည်းတို့သည် ပဋမန္တာ ဧဝ- ပါပေါကဲ့သို့သော ပဋမန္တပုဒ်နောင်သာ (သက်ကုန်၏)" ဟူသော ဗျာကရဏ်းတို့ အဆိုနှင့် ဆန့်ကျင်သောကြောင့် "ပါပါနံ" ထည့်၍ ဝါကျခင်းခြင်းသည် ရှေးသဒ္ဒါကျမ်းရင်းတို့ အလိုမဟုတ်ပါ။

၃၆၄။ **တဒဿတ္ထိတိ။** ။ "တံ+အဿ+အတ္ထိ+ဣတိ" ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ တံဖြင့် မေဓာစသော ပဋမန္တပုဒ်ကို ညွှန်ပြ၏၊ အဿဖြင့် ဥစ္စာရှင်ကို (ဥစ္စာ ရှိသောအရပ် - လူစသည်ကို) ညွှန်ပြ၏၊ ဤသုတ်သည် "မေဓာမာယာ" ဟူသော

အာကာရန္တ ဣတ္ထိလိင် ၂ ပုဒ်နောင်သာ ဝီပစ္စည်း သက်၏၊ ["အယံ ဝီပစ္စယော အာကာရန္တိတ္ထိလိင်ဂ်ဟိ ဧမေဓာမာယာသဒ္ဒေဟိ ဟောတိ"– ဗာလာဝတာရ ဋီကာ] ဝိဂြိုဟ်ကို "မေဓာ ယဿ အတ္ထိ= မေဓာ အဿ အတ္ထိ" ဟု ပြုနိုင်၏။

အတ္ထျတ္ထတဒ္ဓိတ်။ ။ သုတ်၌ပါသော "အဿတ္ထိ" ကိုကြည့်၍ အဿတ္ထိ အနက်၌ သက်သော ပစ္စည်းများကို "အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ်" ဟုခေါ်ကြ၏၊ သီဟိုဋ္ဌ ရူပသိဒ္ဓိ–တဒ္ဓိတ် အဆုံး၌ကား အတ္ထိအနက်ရှိသော "အတ္ထျတ္ထ" တဒ္ဓိတ်ဟု ဆိုထား၏၊ ထိုအဆိုသည် "တသ္မိံ ဝိဇ္ဇတိ" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုရာ၌လည်း အတ္ထိအနက် ရှိသောကြောင့် သာ၍ သင့်ပေသည်။ [ရုပ်တွက်ရာ၌ "မေဓာ+အဿ+အတ္ထိ" ဖြစ်စေ "မေဓာ+တသ္မိံ+ဝိဇ္ဇတိ" ဖြစ်စေ တည်နိုင်၏၊ အခြေပြုနည်းမှီး၍ တွက်ပါ။]

အဿ၏ ဆဋ္ဌီအနက်။ ။ "အဿ– ထိုသူအား" ဟု သမ္ပဒါန်အနက် ပေးလေ့ရှိကြ၏၊ ထိုပေးခြင်းကား အတ္ထိကြိယာကိုင့်၍ ပေးခြင်းတည်း၊ သို့သော် အတ္ထိကြိယာကို သမ္ပဒါန်ငဲ့သော ကြိယာဟု သဒ္ဒါကျမ်းတို့၌ မဆို၊ ["အဿာတိ ဝါ နတ္ထိတိ ဧတ္ထ ကြိယာပဋိဂ္ဂါဟဏ ဝစနံ" – ဟူသော သီလက္ခန်ဋီကာသစ် အဆိုကို ရူဘာသာဋီကာ ဆဋ္ဌီဗဟုဗ္ဗီဟိ သမာသ်အဆုံး၌ စိစစ်ထား၏၊] သဒ္ဒနီတိ ကာရက သုတ္တမာလာ "ဥဒေတယံ စက္ခုမာ" ၌ စက္ခုမာပုဒ်နှင့် "အာသာဝတီ နာမလတာ" ဝယ် အာသာဝတီပုဒ်တို့ကို ဝိဂြိုဟ်ပြုရာ၌ "စက္ခု+အဿ+အတ္ထိတိ စက္ခုမာ၊ အာသာ+ယဿာ+အတ္ထိတိ အာသာဝတီ" ဝယ် အဿ ယဿာ တို့သည် (ပါဋိအဌကထာအလို) အတ္ထိကိုင့်သော သမ္ပဒါန်သာ ဖြစ်ထိုက်၏– ဟု ဆိုသွားလေ၏၊ [အကျယ်ကို ထိုမှာရှု၊ ထိုကဲ့သို့ ကတ်ကတ်သတ်သတ် ကြံလျှင် အနည်းငယ်သောအရာ၌ ဝိဂြိုဟ်တွင်းပါသော အဿကို သမ္ပဒါန်ဟု ဆိုရန် ရှိသော်လည်း များစွာသော အရာတို့၌မူ"မာယာ+အဿ" ၌ အဿနှင့် မာယာသည် "သူ၏ + မာယာ" ဟု "သံ+သာမီ" အဖြစ်ဖြင့် စပ်လျက် ရှိသကဲ့သို့ အခြားပုဒ်များ၏ ဝိဂ္ဂဟ၌လည်း "သံ+သာမီ" စပ်ရသည်သာ များသောကြောင့် "အဿ+ယဿ" တို့အတွက် "၏" ဟု ဆဋ္ဌီဝိဘတ်နက်ကိုသာ ဧကန်ပေးထိုက်၏၊ သဒ္ဒနီတိကြံအပ်သော "စက္ခု အဿ–အာသာ ယဿာ" တို့သော်မှလည်း ဆဋ္ဌီ အနက်က သာ၍ သင့်လျော်ဖွယ်ရှိသည်။

စဂ္ဂဟနေနသော ပစ္စယော။ ။ ဝီစ၌ စသဒ္ဒါဖြင့် သောပစ္စည်းသက်ဟူ၏၊ ဤ၌ "သောပစ္စည်း, သပစ္စည်း" ဟု ဝါဒကွဲ၏၊ ဝဂ္ဂါ ပဥ္စပဥ္စသော မန္တာ" သုတ် ရူဋီကာ၌ သောပစ္စည်းဟု ဖွင့်ခဲ့သောကြောင့် ကစ္စည်းနှင့် ရူတို့အလို "သော" ပစ္စည်းပင် ဆိုလို၏၊ [ထိုအလို သုမေဓာနောင် အဿတ္ထိအနက်၌ ဤသုတ် စသဒ္ဒါဖြင့် သောပစ္စည်းသက်, နာမ်ငဲ့, သီသက်, ချေ၊]သို့သော် "ဝန္ဒေတေပိတရံ ဘဒ္ဒေ, တိမ္ဗရုံ သူရိယ ဝစ္ဆသေ၊ ပေ၊ ပိတရံ တေ သုမေဓသေ" (သက္ကပဥ္ဇသုတ်)

၌ "ဝစ္ဆသေ, သုမေဓသေ" ဟု အာလုပ်ပုဒ် ရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း, "လောမသာနိ ဗြဟ္မာနိစ" မူလပံ, သဗ္ဗာသဝသုတ်၌ "လောမသာနိ" ဟု နပုလ္လိင်ရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း သောပစ္စည်းမဟုတ်, လိင် ၃-ပါးနှင့် ဆက်ဆံသော သ ပစ္စည်းသာ ဖြစ်ထိုက်သည်၊ [လောမသာယာတိ-တနုတမ္မလောမ သာယအပွလောမဝတိယာ၊ လောမံ (နုနယ် နီမြန်းသော အမွေးသည်) ဧတိသာ (ဤရသေ့မလေး၏) အတ္ထိတိ လောမသာ၊ လိင်္ဂတ္တယေပိ ဟိ သပစ္စယေန ပဒသိဒ္ဓိမိစ္ဆန္တိ သဒ္ဒဝိဒူ - သီလက္ခန် မဟာသီဟနာဒသုတ် ဋီကာ၊] "ကက္ကသော-ကြမ်းသော အတွေ့ရှိသော၊ ဗဟုကော- အများရှိသောအရာ, စသည်တို့၌လည်း သ ပစ္စည်းပင်၊ ဤ(သ) ပစ္စည်းသည် သကတ္ထ၌လည်းသက်၍ "လဟုသာနိ" ဟု ဖြစ်၏၊ "လဟူနိ ဧဝ လဟုသာနိ" ဟု ပြု။

၈ ဖြင့် ယူရမည့်ပစ္စည်း။ ။ ရှု၌ "စဂ္ဂဟဏေန သော - ဣလ- ဝ- အာလာဒိ ပစ္စယာစ" ဟု ဣလ စသော ပစ္စည်းများကိုယူ၍ ပိစ္ဆိလော စသည်ကို ထုတ်၏၊ ထိုပုံစံများကို ရှုမှာရှုပါ။

ဘ ပစ္စည်း။ ။ အာလာဒိ ပစ္စယာစ၌ အာဒိဖြင့် "တုန္ဒိ-ဝဠိ (ချက်) ယသ အတ္ထိတိ တုန္ဒိဘော, ဝဠိဘော-ချက်ရှိသူ(ချက်ကြီးသူ) ဝလိ (တွန့်သောအရေ) ယသ အတ္ထိတိ ဝလိဘော=တွန့်သောအရေ ရှိသူ" တို့၌ ဘ ပစ္စည်း။

အာမိ ဥဝါမိ။ ။ "သံ (ဥစ္စာ) ယသ အတ္ထိတိ သာမိ, သုဝါမိ = ကျေးကျွန်တည်းဟူသော ဥစ္စာရှိသော အရှင်သခင်" ဟူရာ၌ ဥစ္စာအနက်ဟော သ သဒ္ဒါနောင် သက်ရသော အာမိ ဥဝါမိ ပစ္စည်းများ။

ဏ ပစ္စည်း။ ။ "လက္ခိ (အသရေ) ယသ အတ္ထိတိ လက္ခဏော = အသရေရှိသူ" ၌ လက္ခိနောင်သက်သော ဏ ပစ္စည်း၊ ဤ (ဏ) ကား အနုဗန် ဏ မဟုတ်, ပစ္စည်း၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သော ဏ တည်း၊ ထို့ကြောင့် အနုဗန် မကျေဘဲ(ဏ) အတိုင်း ရှိရသည်၊ လက္ခိ၌ ဤကိုလည်း သုတ်ကြီးဖြင့် (အ) ပြု။

န ပစ္စည်း။ ။ "အင်္ဂါနိ (လက်, ခြေ, နား , နှာစသော ကောင်းသော ကိုယ်အင်္ဂါတို့သည်) အဿာ သန္တိတိ အင်္ဂနာ=ကောင်းသော ကိုယ်အင်္ဂါရှိသော မိန်းမ" ဟူရာ၌ အင်္ဂါနောင် သ့က်သော နပစ္စည်း, ["ပါမနော- ယားနာရှိသူ၊ သာမနော- ညီညွတ်စေ့စပ်ခြင်း ရှိသူ၊ ဝါ- ရွှေသော အဆင်းရှိသူ၊ ဒဒ္ဒုနော- ပွေးနာရှိသူ၊ ကိမိနော- ပိုးလောက်ရှိသော ကိုယ်၊ ဝလိနော-အရေတွန့်ရှိသူ၊ ဝါမနော- ပုကွခြင်းရှိသူ" တို့၌လည်း နပစ္စည်းပင်။]

ဣနပစ္စည်း။ ။ "ဖလိနော-အသီးရှိသော သစ်ပင်၊ ဝဟိဏော-မြီးဆံရှိသော ဥဒေါင်း (နကိုဏပြု)၊ သိင်္ဂီနော- ဦးချိုရှိသော သတ္တဝါ၊ မလိနော- အညစ်အကြေးရှိသူ" တို့၌ ဖလ-ဝဟ-သိင်္ဂ်-မလနောင်သက်သော ဣနပစ္စည်း။

တ ပစ္စည်း။ ။ "ပဗ္ဗံ ယဿ အတ္ထီတိ ပဗ္ဗတော=အဆစ် အဆစ်ရှိသော တောင်၊ ဝက်ံ အဿ အတ္ထီတိ ဝက်ံတော=ကောက်သော သဏ္ဌာန်ရှိသောတောင်" ၌ တ ပစ္စည်း။

ဣတ ပစ္စည်း။ ။ "ဝစ္စော အဿ အတ္ထီတိ ဝစ္စိတော = ကျင်ကြီးရှိသူ (ကျင်ကြီးနှိပ်စက်အပ်သူ)" ၌ ဣတပစ္စည်း။

လ, ဝလ ပစ္စည်း။ ။"စူဠာသိခါ ယဿ အတ္ထီတိ စူဠာလော သိခါလော= ဦးစွန်း, အမောက်ရှိသော ငှက်" ၌ လပစ္စည်း, "သိခါ အဿ အတ္ထီတိ သိခါဝလော= အမောက်ရှိသော ဥဒေါင်း " ၌ ဝလပစ္စည်း။["ဒန္တာဝလော- အစွယ်ရှိသောဆင်" ၌ကား နှစ်၌ ဒီဃပြု] ဤပြခဲ့သော ပစ္စည်းများကိုယူ၊ အချုပ်မှာ- အဿတ္ထိအနက်၌ သက်ထိုက်၍ သုတ်သီးခြားလည်း မရှိသော ပစ္စည်းဟူသမျှကို ဤသုတ်လာ စသဒ္ဒါဖြင့် ဆည်းယူပါ- ဟူလို။ /

[ဆောင်] တဒဿတ္ထိ, သုတ်၌ရှိသည့်, စ၏ အရ, သ-ဣလနှင့်, အာလ-ဝ-ပြီ, ဥဝါမီ-ဘ, အာမီ-ဏဆွယ်, နငယ်-ဣန, ဣတ-တနှင့်, ဝလ-လချုံး, ဆယ့်လေးသုံး, သက်ထုံးရှိကြသည်။

သဥ္ဇာတ အဿတ္ထိ တစ်မျိုး။ ။ "သဥ္ဇာတံ တာရကာဒိတွိတော" ဟု မောဂ္ဂလ္လာန်၌ သုတ်တည်၍ "လွန်စွာဖြစ်သော အရာဝတ္ထုရှိ၏" ဟူသောအနက်၌ ဣယပစ္စည်းသက်၏၊ တာရကာ သဥ္ဇာတာ အဿ တာရကိတံ ဂဂနံ၊ အဿ- ထိုကောင်းကင်၏၊ သဥ္ဇာတာ- ကောင်းစွာ ဖြစ်ကုန်သော၊ တာရကာ- ကြယ်တာရာတို့သည်၊ သန္တိ, ဣတိ, တာရကိတံ-မည်၏၊ ဂဂနံ- ကောင်းကင်ရ၏၊ သဥ္ဇာ တာနိ ပုပ္ပာနိ အဿ (အသို့ဝါ) တိ ပုပ္ပိတော- လွန်စွာဖြစ်သော အပွင့်ရှိ သောသစ်ပင်၊ ပလ္လဝိတာ-လွန်စွာဖြစ်သော အညွန့်ရှိသောနွယ်၊ ဖလိတော- လွန်စွာဖြစ်သော အသီးရှိသော သစ်ပင်၊ ဖုလ္လိတော- ကားကားစွင့်စွင့် အပွင့်ရှိသော သစ်ပင်။

ဥပ္ပိလာဝိတာ စသည် ။ ။ ဥပ္ပလဝတီတိ ဥပ္ပိလာဝံ-ပေါ်လွင် တက်ကြွ သော ပီတိသမ္ပယုတ်စိတ်၊ (ဥ+ပလုဓာတ်, ပ္ပ၌ အကို ဣပြု၊ တစ်နည်း- ပိလုဓာတ်ကြီ၊) သဥ္ဇာတံ ဥပ္ပိလာဝံ ယေသံတိ ဥပ္ပိလာဝိတာ ဘိက္ခူ၊ အဝဿဝတီတိ အဝဿာဝေါ= ယိုစီးတတ်သော ထမင်းရည်၊ သဥ္ဇာတော အဝဿာဝေါ ယဿာတိ အဝဿာဝိတော (သြဒနော) ထမင်းရည် စင်သော ထမင်း။ ["ဗျာဓိ+ သဥ္ဇာတော ဧတဿာတိ ဗျာဓိတံ, ဧသ နယော ဒုက္ခိတန္တိ ဧတ္ထာပိ" - တိကဂုံတ္တရ, ဒေဝဒူတဝဂ်ဋီကာ၊) ဗုဘုက္ခာ, ပိပါသာ, တန္ဒာ, ဥက္ကဏ္ဌာ, စသည်နောင် ဣတ သက်၍လည်း "ဗုဘုက္ခိတော, ပိပါသိတော, တန္ဒိတာ, ဥက္ကဏ္ဌိတော, သုခိတော, ရောဂိတော" စသည်ဖြစ်၏၊ ပြခဲ့သော "ဝစ္စိတော" ပုဒ်လည်း ဤ၌ ပါဝင်သင့်သည်။

တပါဒိတော သီ ၃၆၅။ တဒဿတ္ထိ ဣဇ္ဇေတသ္မိ အတ္ထေ–တဒဿတ္ထိအနက်၌၊ (ဤသို့လည်း အလွယ်ပေး)၊ တပါဒိတော သီပစ္စယော ဟောတိ၊ ယဿ–အကြင်သူ၏၊ တပေါ– အကျင့်သည်၊ ပေ၊ တပသီ–မည်၏၊ ဧဝံ, ယသသီ–အခြံအရံရှိသူ၊ တေဇသီ– တန်ခိုးရှိသူ။ (၃၉၉)

ဒဏ္ဍာဒိတော ဣက ဤ ၃၆၆။ တဒဿတ္ထိ ဣဇ္ဇေတသ္မိ အတ္ထေ–၌၊ ဒဏ္ဍာဒိတော–ဣက ဤ ဣဇ္ဇေတေ ပစ္စယာ ဟောန္တိ၊ ယဿ – ၏၊ ဒဏ္ဍော– တုတ်သည်၊ ပေ၊ ဣတိ ဒဏ္ဍိကော, ဒဏ္ဍီ–မည်၏၊ (တုတ်ရှိသူ, တုတ်ကိုင်သူ၊) ဧဝံ, မာလိကော မာလီ– ပန်းရှိသူ၊ (ပန်းသည်။) (၄၀၀)

၃၆၅။ **တပါဒိတော**။ ။ အာဒိဖြင့် မနောဂိုဏ်းဝင် ဖြစ်သော "မန–ယသ–တေဇ–ပယ" စသော သဒ္ဒါများကိုယူ။ ["တပါဒိတောတိ–မနောဂဏဿ ဂဟဏံ" ရှုဦး၊] မှန်၏ မနောဂိုဏ်းစုသည် "မနသ်, ယသသ်" စသည်ဖြင့် သ်ဗျည်းဆုံးလျက် (သက္ကတ၌) ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ဤပစ္စည်းမသက်ဘဲ သ်ဗျည်းနှင့် တကွ သီပစ္စည်း သက်ရသည်၊ သက္ကတ၌ "မန" သွီဟု ဝဆွဲနှင့် ရှိသောကြောင့် ပါဋိ၌ ဝ ပျောက်၍ "သီ" ဟု ဒွေးဘော်လည်း ရောက်ရသည်။

သဒ္ဒနီတိ။ ။ သဒ္ဒနီတိ၌ကား "တေဇသီ" ပုဒ်ဝယ် "ပါဋိပေါတ္ထကေသုပနနိဿညောဂ ပဒမေဝ (သီ– ဟု သံယုတ်မဲ့ပုဒ်သာ) အာဂတံ" ဟု ဆို၏၊ သက္ကတ အလိုလိုက်မူသံယုတ်နှင့် "တေဇသီ" ပင်တည်း၊ ဤသုတ်, အစီအရင် မမြဲသောကြောင့် "ယသဝါ, တေဇဝါ" စသည်၌ ဝန္တုပစ္စည်းဖြင့်လည်း ရှိ၏၊ [ဣတ္ထိလိင်၌ "တပသိနီ–အကျင့်ရှိသူမ (ရသေ့မ)" ဟု ဣနီပစ္စည်း ထပ်သက်၊ သဒ္ဒါဒိတော ဏဖြင့် ဏပစ္စည်းသက်၍ "တပ+အ" ဖြစ်သောအခါ ဝုဒ္ဓိပြု, သ သရေဝါ ဂမောဖြင့်(သ်) လာလျှင် "တာပသော–အကျင့်ရှိသော ရသေ့၊ ဤပစ္စည်းဖြင့် တာပသီ– ရသေ့မ" ဟု ဖြစ်၏။]

၃၆၆။**ဒဏ္ဍာဒိတော**။ ။ အာဒိသဒ္ဒါသည် ပကာရ (အတူ) အနက်ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ဒဏ္ဍကဲ့သို့ အဝဏ္ဏန္တချင်း တူသော ဆတ္တ–မာလာ စသည်ကို ယူ၊ မှန်၏– ဣဝဏ္ဏန္တ စသည်နောင် သတျာဒီဟိ မန္တုဖြင့် မန္တုပစ္စည်း သက်လတ္တံ့ ဖြစ်သောကြောင့် ဤသုတ်ဖြင့် အဝဏ္ဏန္တ ယူရမည်ဟု သိသာ၏၊ "ဣက ဤ" ဟု တွဲ၍ ပြထားသော်လည်း အချို့နောင် ၂–ပစ္စည်း, အချို့နောင် တစ် ပစ္စည်းသာ သက်၏ဟု မောဂ္ဂလ္လာန်ဆို၏၊ "မာလာ အဿ အတ္ထိတိ မာလိကော, မာလီ" ဟု ပြု၊ ဤသုတ် မမြဲသောကြောင့် "ဒဏ္ဍဝါ, ရူပိကော, ရူပီ, ရူပဝါ = ရုပ်ရှိသူ, ရုပ်ချောသူ၊ မာလာဝါ– ပန်းရှိသူ" စသည်ဖြင့် ဝန္တုပစ္စည်းလည်း ရှိသေး၏။

မဇ္ဈဒီတော ရော ၃၆၇။ တဒဿတ္ထိပေ၊ ဟောတိ၊ ယဿ–အကြင်တင်လဲ၏၊ **မဓု– ရှိသော် အရသာသည်၊ အတ္ထိ၊ ဝါ, တသ္မိ(မဓု) ဝိဇ္ဇတိ , ဣတိ မဓုရော၊ စေဝံ, ကုဋ္ဌရော– မေးရှိသောဆင်၊ [မုဂ္ဂရော ပဲနောက်ရှိသူ၊]**

အဿတ္ထိ ၂ ဆင့်။ ။ အဿတ္ထိ ပစ္စည်းနောင် အဿတ္ထိပစ္စည်း ထပ်၍ သက်လိုမူ, ထပ်တူပစ္စည်း မဆင့်ရ၊ ဥပမာ– ဒဏ္ဍိကောနောင် "တုတ်ရှိသူရှိသော အရပ်" ဟု ဆိုလိုလျှင် "ဒဏ္ဍိကိကော" ဟု မရှိရ, "ဒဏ္ဍိကော ယဿ အတ္ထိတိ ဒဏ္ဍိကဝါ" ဟု ဝန်းဖြစ်စေ "ဒဏ္ဍိမာ" ဟု မန်းဖြစ်စေ သက်ရမည်၊ "အတ္ထိကဝတော ခေါပန" ဟူသော အမွေဋ္ဌသုတ်၌ အတ္ထော တေဿ အတ္ထိတိ အတ္ထိကံ၊ ပေ၊ အတ္ထိကံ (ကိစ္စရှိသော စိတ်သည်) အဿ အတ္ထီတိ အတ္ထိကဝါ" ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်သည်။ ["သမာနဇာတိယမန်တ္တိပစ္စယန်တာန သမာန ဇာတိယော မန်တ္တိယပစ္စယော ဘဝတိ"– မုဒ္ဓဗောဓိဋီကာ၊] နောက်၌ ပြမည့် ခွဲခြားချက်တို့ကား မော်ဂ္ဂလ္လာန် အဆိုတည်း။

ဣက–ဤခွဲခြားချက်။ ။ ဓန် သဒ္ဒါနောင် မြဋ္ဌင်ကိုဟောရာ၌ "ဓနိကော–ဥစ္စာရှိသူ(ကြွေးရှင်)" ဟု ဖြစ်၏၊ ဓနရှင်– သာမန်ကို ဟောရာ၌ကား "ဓနီ, ဓနဝါ (ဓနိမာ)" ဟု ဖြစ်၏၊ အလိုအာသာကို ဟောသော အ်တ္ထနောင် ဣက၊ ဤသက်၊ အတ္ထော အဿ အ်တ္ထိတိ အတ္ထိကော, အတ္ထိ=အလိုအာသာရှိသူ၊ ပုညတ္ထိကော, ပုညတ္ထိ=ကောင်းမှုဖြင့် အလိုရှိသူ၊ ဓမ္မ– သီလ– ဝဏ္ဏ အဆုံးရှိသော သဒ္ဒါနောင် ဤပစ္စည်းသက်၊ ဗြဟ္မဓမ္မိ–မြတ်သော တရားရှိသူ၊ ဗြဟ္မသီလိ–မြတ်သော အလေ့အကျင့်ရှိသူ၊ ဗြဟ္မဝဏ္ဏိ– မြတ်သော အဆင်းရှိသူ၊ ဗြဟ္မဝစ္ဆသီ– မြတ်သော အရောင်ရှိသူ၊ ဒေဝဂဏိ–နတ်အဆင်းရှိသူ၊ ရှေ့ပုဒ်မပါဘဲ ဝဏ္ဏ သက်သက်နောင် ဝန်း (အနည်းငယ်မန်း) သက်၊ ဝဏ္ဏဝါ, ဝဏ္ဏိမာ, အစ်ဓိမာ (အလျှံရှိသောမီး)၊ ဝဏ္ဏနောင် မြတ်သောအကျင့်ရှိသူကို ဆိုလိုရာ၌လည်း "ဝဏ္ဏီ" ဟုသဲ့ ဖြစ်၏၊ ဟတ္ထ ဒဏ္ဍတို့နောင် ဆင်ဇာတ်ကို ဆိုလိုရာ၌ ဤသာသက်၊ ဟတ္ထီ၊ နှာမောင်းရှိသော ဆင်၊ ဒန္တီ–အစွယ်ရှိသော ဆင်၊ ["ဒါဠီ–အစွယ်ရှိသော ခြင်္သေ့"လည်းနည်းတူ၊] ဆင်ဇာတ် မဟုတ်ရာ၌ကား "ဟတ္ထဝါ– လက်ရှိသူ၊ ဒန္တဝါ– သွားရှိသူ" ဟု ဝန်းသက်၊ ပေါက္ခရစသော သဒ္ဒါနောင် ဤသာသက်, ထိုပစ္စည်းနောင် ဣတ္ထိဇောတက ဣနီ ထပ်သက်၍ ပေါက္ခရိဏီ– ရေ, ကြာရှိသော ကန်၊ ပဒုမိနီ, ဥပ္ပလိနီ, ကုမုဒိနီ, ဘိသိနီ, မုဠာလိနီ– ပဒုမ္မာကြာ ရှိသော ကန်, စသည်ဖြစ်၏၊ "ပေါက္ခရံ ယဿ အတ္ထိ" စသည်ဖြင့် ဝိဂြိုဟ်ပြု။

---

၃၆၇ ။ **မဓုရော**။ ။ မဓုသဒ္ဒါသည် ချိုသောအရသာဂုဏ်ကို လဲညီးကောင်း ပျားရည် ဒြပ်ကိုလည်းကောင်း ဟော၏၊ ထိုတွင် အရသာဟော မဓုနောင်သာ

မုခရော–ကဲ့ရဲ့ဖွယ် စကားရှိသူ၊ သုသိရော–အခေါင်းရှိသော တုတ်။ [သီသရော–ဦးခေါင်းရှိသူ၊ သူကရော–မြားရှိသူ၊ သုကံရော– ကင်းခွန်ရှိသူ၊] သုဘရော–တင့်တယ်ခြင်းရှိသူ၊ သုစိရော–စင်ကြယ်ခြင်းရှိသူ၊ ရုစိရော– အရောင်ရှိသူ။ (၄၀၁)

အဿတ္ထိ အနက်၌ ရ ပစ္စည်းသက်၏၊ ပျားရည်ဒြပ်ဟော မခုနောင် မသက်၊ ထို့ကြောင့် "မခု–ချိုသောအရသာသည်" ဟု ပေးရသည်၊ ပျားရည်ဒြပ်နောင် ဖြစ်မူ "မခုနော– ပျားရည်၏ +ဣဒံ–ဥစ္စာဖြစ်သော အရသာတည်း၊ မခုရံ–သာ" ဟု ဣဒံအနက်၌ ရ ပစ္စည်းသက်။ ["မခုသဒ္ဒေါယံ အတ္ထေဝ ဒဗ္ဗဝစနော, အတ္ထိရသ ဝါစီ၊ တတ္ထရသဝစနာ မခုသဒ္ဒါ အယံ ပစ္စယော, နတု ဒဗ္ဗဝစနာ–အနဘိဓာနတော (ဒြပ်ဟော မခုနောင် ရပစ္စည်းသက်လျှင် "မခု အသို့ ဃဋေ အတ္ထိ မခုရော–ပျားရည်ရှိသောအိုး" ဤသို့သော အနက်ကို မခုရသဒ္ဒါက မဟောနိုင်သောကြောင့် တည်း)၊"– မောဂ္ဂလ္လာန်ပဋိကာ၊ မုဒ္ဓဗောဓဋီကာ၌ကား "မခု (မာခုရိယံ–အချိုဂုဏ်သည်) အဿ အတ္ထိတိ မခုရော– အချိုဂုဏ်ရှိသော အရသာ" ဟု ပြု၍ ထိုအရသာရှိသော တင်လဲစသည်ကိုကား အရသာဂုဏ်၏ အမည်ကို ဂုဏေးဒြပ်၌ တင်စားသောအားဖြင့် မခုရမည်သည်ဟု ဆိုသည်။]

ကုဋ္ဌရော။ ။ "ကုဋ္ဌော ဒန္တေပိ နထိယံ– ဣတ္ထိလိင်မဟုတ်သော ကုဋ္ဌသဒ္ဒါသည် အစွယ်လည်း ဖြစ်၏" ဟူသော အမရကောသ၌ ကုဋ္ဌသဒ္ဒါသည် ဆင်စွယ် အနက်ဟော၊ ဒန္တေပိ၌ အပိဖြင့် ခြုံနွယ်–ဆင်၏မေး အနက်များကိုဆည်း၊ ထို့ကြောင့် "ကုဋ္ဌေ=ဟနု (မေး)" ဟု ဖွင့်ကြသည်၊ မေးရှိသော (အစွယ်ရှိသော) ဆင်" ဟု ပေး၊ "ကုဋ္ဌော(ဂီရိတလေ)– တောင်အပြင်၌ + ရမတိတိ ကုဋ္ဌရော" ဟုလည်းကောင်း "ကုံ (ပထဝိံ) မြေကို+ ဇရယတိ– ဖျက်ဆီးတတ်၏" ဟု လည်းကောင်း ပြုသော အဌကထာ ဋီကာတို့အလို တဒ္ဒိတ်မဟုတ် ကိတ်ပုဒ်တည်း။

မုခရော။ ။ မုခသဒ္ဒါသည် ခံတွင်းကို ဟောရင်း ဖြစ်သော်လည်း ထိုခံတွင်းဖြင့် ပြောဆိုအပ်သော စကားကို ဌာနူပစာရအားဖြင့် ယူ၊ ထောမနိဓိ၌ "မုခံ= မုခဗျာပါရံ ခံတွင်း၏ အမူအရာ ဗျာပါရဖြစ်သော စကားကို" ဟု ဖွင့်၏၊ ဤမုခရောအရ ကြမ်းတမ်းသော စကားရှိသူကို ဆိုလိုသည်မဟုတ်, စကားအမျိုးမျိုး (ဗရပွာ) များသူကို ဆိုလိုသည်၊ ထို့ကြောင့် ဗာလာဝတာရဋီကာ၌ "မုခံ= ဝါစာဗာဟုလ္လံ" ဟု ဖွင့်၍ ရူဋီကာ၌ မုခရောကို "ဝါစာလော" ဟု ဖွင့်၏၊ "နိန္ဒိတံ မုခမဿ အတ္ထိတိ မုခရော" ဟု မောဂ္ဂလ္လာန် နိဿယလည်း ဝိဂြိုဟ်ပြုသည်။ ["မုခရော– သိတွံ ဒုမ္မုခ" – မူလပံ , စူဋ္ဌသစ္စကသုတ်၊ "သဗ္ဗသို့ ဝတ္တဗ္ဗေ မုခမဿ အတ္ထိတိ မုခရော" ဟူသော ရူကို အဓိပ္ပာယ် တစ်မျိုး ကြံကြလေ၏၊ ရူဘာသာဋီကာမှာ ရှုပါ။]

သုသိရော။ ။ သုသိသဒ္ဒါသည် အခေါင်းပေါက်ကို ဟော၏၊ "သုသိ = ဆိဒ္ဒံ၊ တမဿ အတ္ထိတိ သုသိရော, ဒဏ္ဍော" မောဂ္ဂလ္လာန် ပဋိကာ၊ ရူနိဿယဟောင်း၌ "အဿ- ထိုဦးခေါင်းအား" ဟု ပေး၍ "သုသိရော- ဦးခေါင်း" ဟု ပေး၏၊ သုသိရသဒ္ဒါသည် "ဆိဒ္ဒ ဆိဒ္ဒဝန္တ (အပေါက်ရှိသောအရာ), တူရိယာအထူး" ကိုသာ ဟော၍ ဦးခေါင်းအနက်ဟော အဖြစ်ဖြင့် အဘိဓာန်၌ မလာသောကြောင့် ထိုအနက်ကို စဉ်းစားပါ။

သုဘရော စသည်။ ။ သုဘာ (တင့်တယ်သောအရောင်) ယဿ အတ္ထိတိ သုဘရော၊ ဘာ၌ ရဿပြု၊ သုစိ (စင်ကြယ်ခြင်း) အဿ အတ္ထိတိ သုစိရော။ ["သူစိ-အပ်သည်" ဟု ဆို၍ "သူစိရော- အပ်ရှိသူ" ဟုလည်း တွေ့ရ၏၊] ရုစိ (အရောင်) အဿ အတ္ထိတိ ရုစိရော။ ["ယထာပိ ရုစိရံ ပုပ္ပံ" စသည်။]

မောဂ္ဂလ္လာန်။ ။ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ "ခံ (အပေါက်) အဿ အတ္ထိတိ ခရော= ကျယ်သော ပါးစပ်ပေါက်ရှိသော မြည်းသတ္တဝါ"၊ "နဂစ္ဆန္တီတိ နဂါ" အရ ထို ဤရွှေ့ပြောင်း၍ မသွားတတ်သောကြောင့် ကျောက်, နတ်နန်းပြာသာဒ်တို့သည် "နဂ" မည်၏၊ ထိုနဂမည်သော ကျောက်, နတ်နန်းများရှိသော မြို့သည် "နဂါ ယသို့ သန္တီတိ နဂရံ (ဤပစ္စည်းသက်လျှင် "နဂရီ") မည်၏၊ ဤသို့ နပုလ္လိင် ဣတ္ထိလိင် ၂ မျိုးသာ ရှိသော်လည်း ဇနပဒေါကို ငဲ့၍ "နဂရော" ဟု ပုလ္လိင်ထားသည်၊ ဥသော (ဆပ်ပြာ) အသို့ အတ္ထိတိ ဥသရော=ဆပ်ပြာရှိသော (ဆပ်ပြာပေါက်သော) အရပ်၊ ဒန္တ၏ အကို ဥပြု၍ "ဒန္တာ အဿ အတ္ထိတိ ဒန္တုရော=ခေါသော သွားရှိသူ" ဟု ပုံစံတို့ကို ပြ၏။

မဓွာဒိ အာကတိဂိုဏ်း။ ။ အာဒိသဒ္ဒါသည် အတူအနက်ဟောသည်၊ မဓုကဲ့သို့ ရပစ္စည်း သက်ရခြင်းအားဖြင့် တူသော သုစိ-ရုစိ-သုသိ-မုခ- သုဘာ- နဂ-ခံ-ဥသ-ဒန္တတို့ကို ယူရသော အာကတိဂိုဏ်း တစ်မျိုးဟု မှတ်၊ ယခုကစ္စည်း မူများ၌ "မုဂ္ဂရော, သီသရော, သူကရော, သုင်္ကရော" တို့ကို တွေ့ရ၏၊ မုဒံ- ဝမ်းမြောက်ဖွယ် အသံကို+ဂိရတိ-အားပေးသောအားဖြင့် မြွက်ဆိုသကဲ့သို့ ဖြစ် တတ်၏၊ ဣတိ မုဒ္ဓရော (တင်းပုတ်)၊ သူတိ-သူဟူသော အသံကို +ကရောတိတိ သူကရော (ဝက်)" ဟု ထောမနိဓိ ဝိဂြိုဟ်ပြု၏၊ သီသရော သုင်္ကရောတို့ကား အနက် အဓိပ္ပာယ်ရသော်လည်း ပါဋိသက္ကတ၌ အသုံးမရှိ၊ ထို့ကြောင့် ထိုမုဂ္ဂရစသည် တို့ကို နောက်မှ ထည့်အပ်သော ပါဌ်ဟု ယူဆကြသည်။

[ဆောင်] သုတ် မဓွာဒိ, အာကတိဖြင့်, သုစိ-ရုစိ, သုသိ-ကုဋ္ဌ, မုခ- သုဘာ, နဂါ- တဝ, ခံ-ဥသနှင့်, ဒန္တတို့မျှ, ဖော်ထုတ်ကြလည်း, မုဂ္ဂ-သီသ, သူက- သုင်္ကာ, ကျမ်းမလာ, နောက်မှာ ထည့်ပါဌ်တဲ့။

ဂုဏာဒိတော ဝန္တု

၃၆၈။ တဒဿတ္ထိ၊ ပေ၊ ဝန္တုပစ္စယော ဟောတိ၊ ယဿ-၏၊ ဂုဏော- ဂုဏ်သည်၊ ပေ၊ ဣတိ, ဂုဏဝါ၊ ဧဝံ, ယသဝါ- အခြံအရံ (အကျော်စော) ရှိသူ၊ ဓနဝါ- ဥစ္စာရှိသူ၊ ပညဝါ- ပညာရှိသူ၊ ဗလဝါ- အားရှိသူ၊ ဘဂဝါ-ဘုန်းတော်ရှိတော်မူသော ဘုရား။ (၄၀၂)

သတျာဒီဟိ မန္တု

၃၆၉။ တဒဿတ္ထိ၊ ပေ၊ မန္တုပစ္စယော ဟောတိ၊ ယဿ-၏၊ သတိ- သတိသည်၊ ပေ၊ ဣတိသတိမာ- မည်၏၊ ဧဝံ, ဓိတိမာ- အရောင်ရှိသူ၊ ထုတိမာ- ချီးမွမ်းဖွယ်ရှိသူ၊ ဓိတိမာ- လုံ့လဝီရိယရှိသူ(တည်ကြည်ခြင်းရှိသူ) ၊ မတိမာ- ပညာရှိသူ၊ ဘာဏုမာ- အရောင်ရှိသောနေ။ (၄၀၃)

၃၆၈။ **ဂုဏာဒိတော**။ ။ ဤအာဒိသဒ္ဒါသည် ပကာရ (အတူ) အနက်ဟောပင် ဖြစ်သောကြောင့် ဝန္တုသက်၍ ပြီးချင်းတူသော ပုဒ်ပေါင်းကို ယူ၊ "ဧတ္ထ စ ယေဘုယျေန အကာရန္တတော ဝန္တုပစ္စယော ဟောတိတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ= များသောအားဖြင့် အကာရန္တ (ဂုဏ, ယသ စသည်) နောင် ဝန္တုပစ္စည်းသက်" ဟု နိတိဆို၏၊ "ယေဘုယျေန" ဟု ဆိုသောကြောင့် "ပညာ+ယဿ အတ္ထိတိ ပညဝါ" ၌ အာကာရန္တနောင် သက်၍ ညာ၌ အာကို ကွစာဒိ သုတ်ကြီးဖြင့် ရဿပြု၊ ဗာလာဝတာရ၌ကား ယဒနုပပန္နာ နိပါတနာ သိဇ္ဇန္တိဖြင့် ရဿပြုသည်ကို စဉ်းစားပါ။

ဝေဒနာဝါစသည်။ ။ "ဝေဒနာဝါ- ဝေဒနာရှိသော အတ္တ၊ သညာဝါ- သညာရှိသော အတ္တ" တို့၌ ရဿ မပြု။ [ပညာဏံပုဒ်လည်း ပပုဗ္ဗ ဥာဓာတ် ယု ပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသော အကာရန္တပုဒ်တည်း, ပညာနှင့် အနက်တူ၏၊ ထို့နောင် ဝန္တုသက်၍ "ပညာဏဝါ=ပညာရှိသူ" ဟု ဖြစ်သည်၊] "ရသ္မိ (အရောင်) ယသဿီ (များသော အခြံအရံရှိသူ) လက္ခိ (အသရေ) မဿု (မုတ်ဆိတ်) အာယု ယဿ အတ္ထိတိ ရသ္မိဝါ, ယသဿိဝါ, လက္ခိဝါ, မဿုဝါ, အာယုဝါ- ဟု ဣဝဏ္ဏန္တ ဥကာရန္တနောက်လည်း သက်၏၊ ဿိ-က္ခိတို့၌လည်း ရဿပြု၊ "သီလဝေါ, ကေသဝေါ, အဏ္ဏဝေါ" စသည်တို့၌ကား၊ ဝန္တု မဟုတ်, ဝပစ္စည်း ဖြစ်ကြောင်း ပြခဲ့ပြီ၊ အာဝန္တုပစ္စည်း တ္တကပစ္စည်း စသည်များကို ယဒနုပပန္နာ သုတ်ကျမှ ပြအံ့။ [ဗလံ, ဘဂံ (ဣဿရိယ စသော ဘုန်းတော်သည်) ယဿ အတ္ထိတိ ဗလဝါ, ဘဂဝါ။]

၃၆၉။ **သတျာဒီဟိ**။ ။ ဒဏ္ဍာဒိတော ဣက ဤ သုတ်က အဝဏ္ဏန္တနောင် ဣက- ဤ ၂ ပစ္စည်း သက်သောကြောင့် ဤသုတ်ဖြင့် အဝဏ္ဏန္တမှတစ်ပါးသော

ဣဝဏ္ဏန္တ စသော လိင်များကို ရှုဉ်ယူ၏၊ "သတိမာ – ဓိတိမာ–ဗန္ဓုမာ–ဂေါမာ" တို့ကား ဣ ဤ ဥ ဩကာရန္တနောင် မန္တုပုံစံများ၊ ဥကာရန္တပုံစံကို "ဘူမာန်" ဟု သက္ကတပါဋိကြည့်၍ "ဘူမာ–များသော မြေရှိသော အရပ်" ဟု ထုတ်သင့်၏၊ ဤစကားအရ သတျာ ဒီဟိဖြင့် အာဒီလည်း မန္တုသက်ရခြင်းတူသော သဒ္ဒါစုကို ယူရသောကြောင့် ပကာရအနက်ရှိ၏–ဟု ကြံ။

ဓိတိမာ။ ဓိတိကို "တည်ကြည်ခြင်း" ဟု ဆိုလေ့ရှိသော်လည်း "တသေ ဝစ အာယသ္မတော (ထိုအရှင်အာနန္ဒာ၏ ပင်လျှင်လည်း) ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဏ္ဍနဝိရိယံ သဇ္ဇယနဝိရိယဥ္စ အညေဟိ အသဒိသံ အဟောသိ, တသ္မာ ဓိတိမန္တာနံ အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော" (သီလက္ခန်ဋီကာ) ထောက်၍ ဆောင်စွမ်းနိုင်သော ဝိရိယကို ဓိတိဟု ခေါ်သည်၊ သက္ကတ၌လည်း "ဓရတိ" ဟု ဓအောက်ခြိုက်ရိဆွဲနှင့်ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် "ဓရ+တိ" ဣအာဂုံဖြင့် "ဓရိတိ" ပြီးသင့်လျက် ရိ ချေ, ဣကို ဒီဃပြု၍ "ဓိတိ" ဖြစ်သည်ဟု ကြံ။

ဣမန္တုပစ္စည်း။။မဓွာဒိတော ရော, ဂုဏာဒိတော ဝန္ဓုသုတ်တို့ကဲ့သို့ တော ပစ္စယန္တဖြင့် မဆိုဘဲ "သတျာဒီဟိ မန္တု" ဟု ဆိုသောကြောင့် "သတျာဒီဟိ" ဟု ယောဂဝိဘာဂပြု၍ ထိုယောဂဝိဘာဂဖြင့် ဣမန္တုသက်ဟု ကြံကြ၏၊ သို့သော် "သတျာဒီဟိ–သတိ အစရှိသည်တို့မှ နောက်၌၊ ဣမန္တု–သက်" ဟု သုတ်နက်ပေး၍ သတိစသည်နောင် ဣမန္တုသက်ရမည်ကဲ့သို့ အဓိပ္ပာယ်ထွက်သောကြောင့် ထို "သတျာဒီဟိ" ဟု ယောဂဝိဘာဂပြုခြင်းသည် သင့်မည်မထင်။

သဒ္ဒနီတိ။ ။ သဒ္ဒနီတိ၌ "စန္ဒာဒိတော ဣမန္တု" ဟု သီးခြား သုတ်တည်၍ စန္ဒ စသော အကာရန္တနောင် ဣမန္တု သက်၍ "စန္ဒိမာ– လနတ်သား ရှိသော ဗိမာန်၊ ဝါ– လဗိမာန်ရှိသော နတ်သား၊ ပုတ္တိမာ– သားသမီးရှိသူ၊ ပါပိမာ– မကောင်းမှုရှိသော မာရ်နတ်" ဟု ပုံစံထုတ်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ "ရာဟု စန္ဒံ ပမုဥ္စဿု= ဟဲ့ ရာဟု အသူရိန် ..... လနတ်သားကို လွှတ်လိုက်" ဟူရာ၌ စန္ဒသဒ္ဒါ လနတ်သားကို ဟော၍ "စန္ဒော ယသ္မိံ အတ္ထိတိ စန္ဒိမာ–လနတ်သားရှိသောဗိမာန်" ဟု ဖြစ်၏၊ စန္ဒိမာ ဒေဝပုတ္တော စသည်၌ကား "စန္ဒော ယဿ အတ္ထိတိ စန္ဒိမာ= လဗိမာန်ရှိသောနတ်သား" ဟု ဖြစ်၏။ "စန္ဒိမာ ပုတ္တိမာ ပါပိမာ"တို့၌ ဣမန္တု ပစ္စည်းကို အချို့မနှစ်သက်ကြ၊ ဇာတာဒိန မိမိယာ စ သုတ်ဖြင့် အဿတ္ထိ နိယုတ္တအနက်တို့၌ သက်ရသော ဣမ ပစ္စည်း, ရာဇာဒိ အကာရန္တဟု ဆိုလိုကြ၏၊ သို့သော် ပါပိမာ၌မူ ယခုသံယုတ်ပါဋိတော် စာအုပ်များ၌ "ပါပိမန္တံ ဂါထာဟိ အဇ္ဇဘာသိ" စသည်ဖြင့် မန္တုပစ္စည်းဖြင့်ပင် တွေ့ရသည်။

သဒ္ဓါဒိတော ဏ ပစ္စည်း ၃၇၀။ တဒဿတ္ထိ ဣဿတ္ထိသို့ အတွေ– ဠ်၊ ပေ၊ ဏ ပစ္စယော ဟောတိ၊ ယဿ– ၏၊ သဒ္ဓါ– သဒ္ဓါသည်၊ ပေ၊ ဣတိ, သဒ္ဓေါ– မည်၏၊ စေံ, ပညော– ပညာရှိသူ၊ အမစ္စရော– ဝုန်တိုခြင်းရှိသူ မဟုတ်။ (၄၀၅)

၃၇၀။ **သဒ္ဓါဒိတော**။ ။ ပကာရ (အတူ) အနက်ရှိသော အာဒိဖြင့် ဏ ပစ္စည်းသက်ရခြင်းတူသော ပညာ– ဗုဒ္ဓ– မစ္စရ– တပ တို့ကို ယူ၊ ပညာ+ ဗုဒ္ဓံ (ဉာဏ်)+ မစ္စရံ+ တပေါ အဿ အတ္ထိတိ ပညော ဗုဒ္ဓေါ မစ္စရော တာပသော၊ [မစ္စရောဟု တဒ္ဓိတ်ပြီးမှ " နံ + မစ္စရော– အမစ္စရော" ဟု သမာသ်တွဲ၊ "မစ္စရ တိတိ မစ္စရော" ဟု ဥဏာဒိဒ်၌ လာဦးလတ္တံ့၊]"တပ+အ" ဟု ဖြစ်သောအခါ ဝုဒ္ဓိပြု, သသရေဝါဂုမောဖြင့် (သ်)လာ "တာပသော" ဟု ဖြစ်၏၊ ဣတ္ထိလိင်၌ တာပသီ (ရသေ့မ) ဟု ဖြစ်၏၊ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ကား ဝုဒ္ဓိမရောက်ရသော သဒ္ဓေါ ပညောတို့အတွက် "သဒ္ဓါဒိတွ= သဒ္ဓါဒိတော+အ" ဟု သုတ်တည်၍ အပစ္စည်း သက်ပြီးလျှင် "ဏော တပါ" ဟု တပသော အတွက်သာ ဏ ပစ္စည်း သက်၏၊ "ဝိဿာဏာ နာမ ရာဇာနော အဿ အတ္ထိတိ ဝေဿဝဏော= ဝိဿာဏ နေပြည်တော်ရှိသော နတ်မင်းသည် ဝေဿဝဏ္ဏမည်၏" (အလယ်၌ သုတ်ကြိုးဖြင့် "အံ" လာ) ဟု နိဿယ်၌ ပြသည်။

သုတော။ ။ ဗာလာဝတာရဋီကာ၌ "သတိ အဿ အတ္ထိတိ သတော= သတိရှိသူ" ဟု ပြသေး၏၊ ထိုစကားသည် "သတော သမ္မာနောတိ ဏ္ဍေ သရတီတိ သတော" ဟူသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ် "သရတီတိ သတောတိ ပဒဿ ကတ္တု သာဓနတ္တံ အာဟ" ဟူသော မဟာဋီကာတို့နှင့် မညီ၊ ထို့ပြင်– "ဒုက္ခံ အဿ အတ္ထိတိ ဒုက္ခော– ဒုက္ခရှိသူ၊ သုခေါ– သုခရှိသူ၊ ပါပံ အဿ အတ္ထိတိ ပါပေါ= မကောင်းမှုရှိသူ" ဟုလည်း ထိုဋီကာ၌ ပြသေး၏၊ ထိုပုဒ်များကို ဂုဏ္ဏပစာရဟုလည်း ဆိုသင့်သည်။

အဿတ္ထိပစ္စည်း ကျေ– မကျေ။ ။ သုက္ကစသော ဂုဏ်ဟောသဒ္ဒါတို့နောင် မန္တ္ဂါ ဝန္တ္ဂါ ပစ္စည်းများ ကျေ– မကျေ ၂ ဝါဒ ရှိ၏၊ "ဂုဏာဝစ်နေဟိ မန္တ္ဂါဿ- လောပေါ ဝတ္တမ္မော၊ သုက္ကော အဿအတ္ထိတိ သုက္ကော– အဖြူ ဂုဏ်ရှိသော၊ ပဒ္မော– ပုဆိုး၊ ဤ၌ "သုက္ကဝါ" ဟု ဆိုလိုလျက် ဝန္တ္ဂါ ပစ္စည်းကို သုတ်ကြိုးဖြင့် ချေထားသည်။ ["တိဏသာနိတိ တိဏံ သဇေတ္တဿ အတ္ထိတ္တိ တိဏသာနိ, တိဏသဝန္တာနိတို့ အတွေ့၊ ပေ၊ ဂုဏာ ဝစနတ္တာ တဒ္ဓိတလောပံ ကတွာ တိဏသာနိတိ ဝုတ္တံ"– ဒုဋ္ဌဒေါသ သိက္ခာပဒ၊ သာရတ္ထဒီပနီး နည်းတူ၊] ဤကား ပစ္စည်းကျေခြင်းကို လိုလားသော ကာသိကာဝုတ္တိ စသည်၏ ဝါဒတည်း၊ "နေဝံသတိ သမ္ဘဝေ လောပေါ အာရဇ္ဇတေ = ဤသို့ ပစ္စည်းမသက်ဘဲ ဖြစ်သင့်လျက် ပစ္စည်းကျေခြင်း

ကို အားမထုတ်သင့်" ဟူသော ကာတန္တဝုတ္တိဋီကာ အလိုကား ဂုဏသဒ္ဒါတို့သည် သူတို့ကိုယ်တိုင် ဒြပ်ကို မဟောနိုင်လျှင်သာ အဿတ္ထိ အနက်၌ ပစ္စည်းသက်ရ၏၊ လောက ပြောရိုးဆိုစဉ်အားဖြင့် (ဥပစာတင်စား၍) "သုက္ကော- ပုဆိုးဖြူ" စသည်ဖြင့် ဒြပ်ကို ဟောနိုင်သော သဒ္ဒါတို့ နောက်၌ကား မန္တုစသော ပစ္စည်းများ သက်ဖွယ်ပင် မလို- ဟု ဆိုလိုသည်၊ ဤအလို သုခေါ ဒုက္ခော ပါပေါတို့လည်း သူတို့ကိုယ်တိုင် "သုခေါ- ချမ်းသာကြောင်းတရား" စသည်ဖြင့် ဒြပ်ကို ဟောနိုင်ရကား ပစ္စည်း မသက်ဘဲ ပြီးသင့်လေသည်။

အဿတ္ထိပစ္စည်းတို့၏ အနက်

ပဟူတေစ ပသံသာယံ, နိန္ဒာယံ စာတိသာယနေ၊
နိစ္စယောဂေစ သံသဂ္ဂေ, ဟောန္တိ မေ မန္တု အာဒယော။

[ပဟူတေ - အများဟူသော အနက်၌လည်းကောင်း၊ ပသံသာယံ- ချီးမွမ်းခြင်း၌လည်းကောင်း၊ နိန္ဒာ- ကဲ့ရဲ့ခြင်း၊ အတိသာယန - အလွန်အကဲ၊ နိစ္စယောဂ -အမြဲယှဉ်ခြင်း၊ သံသဂ္ဂေ- ရောနှောခြင်းအနက်၌လည်းကောင်း၊ ဣမေ မန္တု အာဒယော-ဤမန္တု- အစရှိသော ပစ္စည်းတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏၊] ဤမောဂ္ဂလ္လာန်နှင့် အညီ အဿတ္ထိ အနက်ဟောပစ္စည်းတို့သည် "အဿတ္ထိအနက်၌ သက်သည်" ဟု ဆိုသော်လည်း ရှိကာမတ္တ အဿတ္ထိမဟုတ်, ပဟူတ ပသံသာ စသည်မှတ်အပ်သော အဿတ္ထိအနက်တည်း။ [ဂါထာ၌ "မန္တု အာဒယော" ဟု မန္တုပစ္စည်းကို အစ၌ ပြထားသည်မှာ ထိုမောဂ္ဂလ္လာန်၌ အဿတ္ထိအနက်ဝယ် ကစ္စည်းကျမ်းကဲ့သို့ ဝီပစ္စည်းကို စ၍မပြဘဲ, မန္တုပစ္စည်းကို စ၍ပြသောကြောင့်တည်း၊ ထို့ကြောင့် "မန္တု အာဒယော" အရ အဿတ္ထိ ပစ္စည်းအားလုံးကိုပင် ယူ။]

ပဟူတ။ ။ "ဂေါမာ - နွားရှိသူ" ဟူရာ၌ နွားတစ်ကောင် ၂ ကောင် ရှိသူကို မဆိုလို၊ နွားများစွာ ရှိသူကိုသာ "ဂေါမာ" ဟု ဆိုရသည်၊ အများဟူရာ၌လည်း လူ၏ အဆင့်အတန်းလိုက်၍ "အများ" ဖြစ်နိုင်သည်၊ ဆင်းရဲသား လူသာမန်၌ နွား ၄-၅ ကောင် ရှိလျှင် "ဂေါမာ" မည်နိုင်၏၊ ရှင်ဘုရင်ကား နွားတစ်ကောင်မျှ ရှိရုံဖြင့် "ဂေါမာ" မမည်နိုင်သေး၊ ဓနဝါ, ဘောဂဝါ စသည်၌လည်း နည်းတူ။

ပသံသာ။ ။ ရူပဝါ-အဆင်းရှိသူ၊ သိရီမာ- အသရေရှိသူ၊ သီလဝါ- သီလရှိသူ၊ အာယသ္မာ- ရှည်သော အသက်ရှိသူ။

နိန္ဒာ။ ။ ကကုဒသဒ္ဒါသည် နွားလပို့ကို ဟော၏၊ အာဝတ္ထသဒ္ဒါကား လက်ယာရစ်လည်သော အရေးအသား (ဗွေ) ကိုဟော၏၊ ကကုဒါဝတ္တိ- နွားလပို့ ဗွေဆိုးပါသူ၊ ကကုဒါဝတ္တိနီ- နွားလပို့ ဗွေဆိုးပါသော၊ ကညာ- သတို့သမီး၊ ထိုဗွေဆိုးပါလျှင် မကောင်းကျိုးပေးတတ်သောကြောင့် ကဲ့ရဲ့ ရှုတ်ချရာ၌ အသုံးပြုသည်၊ "ကုဋ္ဌီ-နူနာရှိသူ" စသည်၌လည်း နည်းတူ။

အာယုဿုကာရာဿ မန္တုမှိ ၃၇၁။ ပရေ မန္တုမှိ ပစ္စယေ, အာယုဿ- အာယုသဒ္ဒါ၏၊ အန္တော- အဆုံးဖြစ်သော၊ ဥကာရော-သည်၊ အာသာဒေသော (အသ်+အာဒေသော)- အသ် အပြုသည်၊ ဟောတိ-၏၊ အသ- ထိုသူ၏၊ အာယု- အသက်သည်၊ ပေ၊ ဣတိ, အာသာယသ္မာ- အာယသ္မာမည်၏။ (၄၀၄)

အတိသယနေ။ ။ အတိသာယန- ဟု ဂါထာ၌ "သာ" ဟု [ဒီဃကား ဆန်းတည့်အောင်တည်း၊] ဥဒရံ ယဿာ (ဣတ္ထိယာ) တိ ဥဒရဏီ- ဝမ်းဗိုက်ရှိသော မိန်းမ, ဗိုက်ကြီးသော မိန်းမ၊ ဤ၌ ရိုးရိုး ဗိုက်ရှိသူမဟုတ်, သူများထက် လွန်ကဲသော ဗိုက်စူသူတည်း၊ [ပေါက္ခရဏီ- ကဲ့သို့ ဥဒရီနောင် ဣနီပစ္စည်းသက်။] ပညံဝါ- ပညာရှိသူ, စသည်။

နိစ္စယောဂေ။ ။ ခီရိ-နို့ရည်ရှိသော၊ ရုက္ခော- သစ်ပင်၊ ဤ၌ သစ်ပင်ဝယ် နို့ရည်ကဲ့သို့ ဖြူသောအစေး အမြဲရှိသည်ကို နိစ္စယောဂ ဟုဆိုသည်၊ "ဣသုကိ- ဣသာရှိသူ၊ မစ္ဆရိ- မစ္ဆရိယ ရှိသူ၊ ဤပုံစံတို့၌လည်း နိစ္စယောဂဟုပင် ဆိုကြ၏။

သံသဂ္ဂေ။ ။ "ဒဏ္ဍီ- တုတ်ရှိသူ" တုတ်ကိုင်နေသဖြင့် တုတ်နှင့် ရောစပ်နေခိုက်ကို "ဒဏ္ဍီ" ဟု ဆိုသည်၊ "အိမ်မှာ သိမ်းထားသောတုတ်" ရှိစေကာမူ "ဒဏ္ဍီ" ဟု မခေါ်ရ၊ "ဆတ္တီ- ထီးရှိသူ၊ အာဠမ္ဗရီ- မရိုးစည်ရှိသူ" လည်း နည်းတူ။

အတ္ထိတာမတ္တေ။။ ထိုဂါထာ၌ မပါသော ရှိကာမတ္တရှိရုံမျှ ဖြစ်သော အနက်ကို "အတ္ထိတာမတ္တ"ဟု ခေါ်၏၊ ထိုအတ္ထိတာမတ္တ၌လည်း "အန္တ ဝါ- အဆုံးရှိသော လောက" စသည်ဖြင့် ဝန္တုပစ္စည်း သက်၏၊

ကာယာဗာဓေ။ ။ ကိုယ်၌ဖြစ်သော အနာရောဂါနှင့် စပ်၍လည်း အဿတ္ထိ အနက်ရှိသော ပစ္စည်းသက်သေး၏၊ "ရောဂ ဝါ, ရောဂီ-ရောဂါရှိသူ" စသည်တည်း၊ ဤရောဂဝါ၌ ကဲ့ရဲ့လို၍ မဟုတ်သောကြောင့် နိန္ဒာအနက်မရသင့်။

၃၇၁။ **အသာဒေသော**။ ။ "အာယု+အဿ+အတ္ထိ" တည့်, အနက်ပေး, ထိုအနက်၌ သတ္တာဒီဟိမန္တုဖြင့် မန္တုသက်, ဝိဘတ်, တ+အတ္ထိပုဒ်တို့ကိုချေ၊ "အာယု" ဟု ပကတိပြု (အာယု+မန္တု)၊ ဤသုတ်ဖြင့် အာယု၏ ဥကို "အသ်" ပြု (အာယ်+အသ်+ မန္တု) ယ် ကို အသို့, သ် ဗျည်းကို မ သို့ကပ် (အာယသ္မန္တု) နာမ်ခံ, သိသက် စသည်ဖြင့် ဂုဏဝါကဲ့သို့စီရင်၊ ဤ၌ အသ်မှ သ် ဗျည်းကို မ သို့ကပ်ရဦးမည်ဖြစ်သောကြောင့် "အသ" ဟု သ၌ အသရမပါစေဘဲ "အသ်" ဟု သ်ဗျည်းသက်သက်သာ ပြုရသည်၊ ထို့ကြောင့် အသာဒေသောကို "အသ်+အာဒေသော"

ဟု ပုဒ်ဖြတ်လိုက်သည်၊သီဟိုဠ်မူ၌ကား "အာယုဿု ကာရာသ္မန္တုမှိ" ဟု သကို မသို့ကပ်၍ သုတ်တည်ပြီးလျှင် "အာယုဿ ဥကာရော အသ် ဟောတိ မန္တုမှိပစ္စယေ ပရေ" ဟုသာ ရှိ၏၊ "အန္တော+အာဒေသော" တို့မပါ၊ မောဂ္ဂလ္လာန်၌လည်း "အာယုဿာ-ယသ် မန္တုမှိ" ဟု သုတ်တည်၍ "အာယုဿ အာယသာဒေသော= အာယုကို အာယသ်ပြု" ဟု ဝုတ္တိဖွင့်သည်။

ပိယ သမုဒါစာရ။ ။ အာယသ္မာ ပုဒ်သည် တကယ် အသက်ရှည်သူ အသက်ကြီးသူကို ဟောသည်မဟုတ်, အသက်ငယ်သော်လည်း "အာယသ္မာ ရာဟုလော-အရှင်ရာဟုလာ" စသည်ဖြင့် သုံးစွဲနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် အာယသ္မာ ကို "ပိယ သမုဒါစာရ ဝစနံ" ဟု ဖွင့်လေ့ရှိကြသည်၊ "ပိယ- ချစ်ခင်မြတ်နိုးအပ်သူကို +သမုဒါစာရဝစန-ခေါ်ဝေါ် သုံးစွဲကြောင်း စကား၊ "ပဟူတေစ ပသံသာယံ" ဂါထာ၌ကား ပသံသာ၌ ပါဝင်သင့်သည်။

အဿတ္ထိအနက် ပစ္စုပ္ပန်။ ။ "အဿ အတ္ထိ" ၌ အတ္ထိသဒ္ဒါသည် နိပါတ်ပုဒ်လည်း ရှိနိုင်သောကြောင့် ပဌမ မဇ္ဈိမ ဥတ္တမ ပုရိသ် ၃ မျိုး- ဧကဝုစ် ဗဟုဝုစ် ၂ မျိုးလုံး၌ ပါဝင်နိုင်၏၊ "အတ္ထိ- ရှိ၏, ရှိကုန်၏" ဟု ဆိုသောကြောင့် ကာလ အားဖြင့် ရှိဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ကာလနှင့်သာ ဆိုင်၏၊ "အတ္ထိသဒ္ဒါဖြင့် ပုရိသ်ဝုစ်တို့ကို အထူးခွဲခြား၍ မဆိုလို၊ ကာလကိုကား ပစ္စုပ္ပန်ကာလနှင့်သာ ဆိုလိုသည်၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း ..... ဥစ္စာကုန်လွန်သွားလျှင်လည်းကောင်း, ရလတ္တံ့သာ ဖြစ်နေသေးလျှင်လည်းကောင်း, "ဓနဝါယံ- ဤသူဟာ ဥစ္စာရှိသူ" ဟု မဆိုနိုင်သောကြောင့်တည်း၊ ထို့ပြင် "ဂေါမာ- နွားရှိသူ" ဟူရာ၌ သူနှင့် ထိုက်တန်အောင် နွားတွေရှိနေခိုက်သာ ဂေါမာမည်၏၊ ရှေးတုန်းက နွားတွေ ရှိဖူးသော်လည်း ယခုမရှိတော့လျှင် "ဂေါမာ" မမည်နိုင်၊ နွားအများ ဝယ်ယူမည်ဟု ကြံစည်နေသူ ကိုလည်း "ဂေါမာ" ဟု မခေါ်နိုင်သေး၊ ထို့ကြောင့် အဿတ္ထိပစ္စည်း များသည် ပစ္စုပ္ပန်ရှိဆဲ အနက်ကိုသာ ဟောကြသည်။

အတိတ် အနာဂတ်။ ။ အတိတ် အနာဂတ်ကို ဆိုလိုမူကား "ဂေါမာ+အာသိ= နွားရှိသူ+ ဖြစ်ခဲ့ပြီ" ဤ၌ အတိတ်တုန်းက ရှိဆဲကာလကို ငဲ့၍ "ဂေါမာ" ဟု ဆိုနိုင်၏၊ "ဂေါမာ+ဘဝိဿတိ= နွားရှိသူ+ ဖြစ်လိမ့်မည်" ဤ၌လည်း ထိုအနာဂတ် ကာလဝယ် ရှိနေမည့် အခိုက်အတန့်ကို မှန်း၍ "ဂေါမာ" ဟု ဆိုနိုင်သည်၊ "ဂေါမာ ပုဒ်ရင်းကမူ ပစ္စုပ္ပန်နွားရှိဆဲကိုသာ ဟော၏၊ အာသိ ဘဝိဿတိ ကြိယာတို့ကြောင့်သာ အတိတ် အနာဂတ် ကာလဟော ဖြစ်ရသည်" ဟူလို။ ["ကောနာမော တေ ဥပဇ္ဈာယော, ဥပဇ္ဈာယော မေ ဘန္တေ အာယသ္မာ တိဿတ္ထေရောနာမ" ဟူသော အနုသာသန (ရဟန်းလောင်း ဆုံးမ) ခန်း၌ "အာယသ္မာ တိဿတ္ထေရော နာမ= သက်တော် ရာကျော် ရှည်တော်မူ (လတ္တံ့)

တပ္ပကတိဝစနေ မယော ၃၇၂။ တပ္ပကတိ ဝစနတ္ထေ– တပ္ပကတိ သဒ္ဒါ၏ အနက်၌၊ မယပစ္စယော – မယပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ၊ သုဝဏ္ဏေန– ရွှေဖြင့်၊ ပကတံ– ပြုအပ်သော၊ ကမ္မံ– အလုပ်တည်း၊ သောဝဏ္ဏမယံ–ရွှေဖြင့် ပြုအပ်သောအလုပ်၊ ဧဝံ, ရူပိယမယံ–ငွေဖြင့် ပြုအပ်သော အလုပ်၊ ဇတုမယံ– ချိပ်ဖြင့် ပြုအပ်သောအလုပ်၊ ရဇတမယံ– ငွေဖြင့်ပြုအပ်သော

သော အရှင်တိသဿထေရ် မည်ပါ၏ဘုရား" ဟု (အနာဂတ်သံ) မပေးသင့်၊ "အရှင်တိသဿထေရ် မည်ပါ၏ ဘုရား" ဟုသာ ပေးသင့်သည်။]

တတွဗောဓိနီ ။ ။ အတ္ထိတိ ပုရိသ ဝစနာနိ အဝိဝစ္ဆိတာနိ, ကာလောတု ဝိဝစ္ဆိတော၊ ဓနေ ဂတေ (ကုန်သွားသော်လည်းကောင်း) ဘာဝိနိဝါ (ဖြစ်လတ္တံ့သော်လည်းကောင်း) "ဓနဝါ–ယံ" တိ ပတိဟျ– ဘာဝါ (မသိနိုင်ခြင်း ကြောင့်တည်း)။ [မောဂ္ဂလ္လာန် ဏာဒိကဏ္ဍ ၇၈ – သုတ်၌လည်း-ဤအဓိပ္ပာယ်ကိုပြ၏။]

၃၇၂။ **တပ္ပကတိ ဝစနတ္ထေ**။ ။ ပကရီယတိ– ပြုအပ်၏၊ ဣတိ ပကတိ၊ တေန+ပကတိ တပ္ပကတိ– ထိုဖြင့် ပြုအပ်ဟူသော အနက်၊ ဤစကားဖြင့် "သုဝဏ္ဏေန +ပကတံ" စသော အနက်ကိုပြ၏၊ မှန်၏–တေန +ပကတိဝယ်တေနဖြင့် "သုဝဏ္ဏေန" စသော တတိယန္တပုဒ်ကိုပြ၍, ပကတိဖြင့် "ပကတ– ပြုအပ်" ဟူသော အနက်ကိုပြသည်၊ တပ္ပကတိယာ+ဝစနံ တပ္ပကတိဝစနံ= ထိုဖြင့် ပြုအပ်ဟူသော အနက်ကို ဟောသော သဒ္ဒါ၊ ဤစကားဖြင့် "သုဝဏ္ဏေန" စသော တတိယန္တပုဒ်နှင့်တွဲဖက်ဖြစ်နေသော ပကတံသဒ္ဒါကိုပြ၏၊ သုတ်၌ "တပ္ပကတိဝစနေ" ဟု သဒ္ဒါကိုပြထားသော်လည်း မယပစ္စည်းသည် ထိုသဒ္ဒါ၏ အနက်ကိုဟော၍ ထိုသဒ္ဒါ၏ အနက်၌ သက်ရကား အတ္ထသဒ္ဒါ ထည့်၍ "တပ္ပကတိဝစနတ္ထေ" ဟု ဖွင့်သည်၊ "ထိုဖြင့် ပြုအပ်ဟူသော အနက်ကိုဟောသော သဒ္ဒါ၏ အနက်" ဟူသည် "ရွှေဖြင့် ပြုအပ်" စသည်၌ "ဖြင့်" ဟူသော ကရိဏ်းအနက်ကိုင့်သော "ပြုအပ်" ဟူသော အနက်ပင်တည်း၊ ဤကား "သုဝဏ္ဏေန+ ပကတံ" ဟူသော ဝိဂြိုဟ်အလိုက် ရူပသိဒ္ဓိ ဖွင့်ပြအပ်သော ဒုတိယနည်းတည်း၊ ဤနည်းသည် ကစ္စည်းဝုတ္ထိဆရာ၏ အလိုကျသော နည်းဖြစ်သော်လည်း သင့်–မသင့်ကို နောက်၌ စိစစ်ဦးအံ့။

သုဝဏ္ဏမယံ စသည်။ ။ သုဝဏ္ဏေနနောင် ပကတအနက်၌ မယသက်လျှင် "သုဝဏ္ဏမယံ" ဟုသာ ပြီးထိုက်၏၊ တချို့စာ၌ကား သု၌ ဝုဒ္ဓိပြု၍ "သော" ဟု တွေ့ရ၏၊ ထိုဝုဒ္ဓိပြုထားသော ရပ်မျိုး၌ မယမှ မကို တေသုဝုဒ္ဓိစသော သုတ်ကြီးဖြင့် ချေ၍ "တဥ္စ သောဝဏ္ဏယေ ပိဋ္ဌေ" စသည်ဖြင့် အတွေ့များ၏၊ သို့သော် "သောဝဏ္ဏမယေ" ဟုလည်း ရှိပေလိမ့်မည်၊ ထို့ကြောင့် "သုဝဏ္ဏမယော

အလုပ်၊ ဣဋ္ဌကာမယံ- အုတ်တို့ဖြင့် ပြုအပ်သော အလုပ်။ [မတ္တိကာမယံကဲ့သို့ "ဣဋ္ဌကာမယံ" ၌လည်း ဣတ္ထိလိင်ဖြစ်၏၊ "ဣဋ္ဌကာ" ဟု ဒီဃရှိစေ၊] အယောမယံ- သံဖြင့်ပြုအပ်သော အလုပ်၊ မတ္တိကာမယံ- မြေညက်ဖြင့် ပြုအပ်သော အလုပ်၊ ဒါရုမယံ- သစ်သားဖြင့် ပြုအပ်သော အလုပ်၊ ဂေါမယံ- နွားသည် ပြုအပ်သော နွားချေး။ (၃၈၅)

သောဝဏ္ဏမယော, သုဝဏ္ဏယော, သောဝဏ္ဏယော" ဟု ပါ၌ ၄ မျိုး ရှိနိုင်ကြောင်းကို သိပါ။ ["ဟိရညယံ - ငွေအတိ ပြီး၏၊ ဣတိ နိပါတနာ (သုတ်ကြီးဖြင့်) မလောပေါ" - မုဒ္ဓဗောဓဋီကာ၊] "ရူပိယေန+ဇတုနာ+ရဇတေန+ဣဋ္ဌကာဟိ (ဣတ္ထိလိင်အာကာရန္တဖြစ်၍ "ဣဋ္ဌကာ" ဟု ပကတိပြု) + အယသာ (မနောဂိုဏ်း ဖြစ်၍ အယ+မယ၌ အယ၏ အကို ဩပြု၊) မတ္တိကာယ (ဣတ္ထိလိင် အာကာရန္တဖြစ်၍ မတ္တိကာဟု ပကတိပြု)+ ဒါရုနာ+ ပကတံ- ရူပိယမယံ" စသည်၊ ပုလ္လိင်၌ သောဝဏ္ဏမယော, ဣတ္ထိလိင်၌ နဒါဒိ ဤပစ္စည်းဖြင့် သော- ဝဏ္ဏမယီ- စသည်ဖြစ်၏။ ["ဋိသွာဒီပိ- မယဋ်ဟု (ဋ်) အနုဗန် ရှိသောကြောင့် ဤပ် (ပ် အနုဗန်ရှိသော ဤပစ္စည်း) သက်၊ တေဇောမဟိ" မုဒ္ဓဗောဓဋီကာ၊ ရူ၌ကား အာပစ္စည်းသက်၍ "သုဝဏ္ဏမယာ (ရွှေဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော) ဘာဇန ဝိကတိ" ဟု ဆိုလေသည်၊] ဤသို့ ၃ လိင်ရှိနိုင်သော်လည်း ကစ္စည်းဝုတ္တိ၌ သာမညအားဖြင့် နပုလ္လိင်တစ်မျိုးကိုသာ ပြလိုသောကြောင့် ပကတံ၏ နောက်၌ "ကမ္မံ" ဟု အဘိဓေယျ ပြထားသည်၊ ထိုကမ္မံအရ "အလုပ်" ဟူသည် ပြုလုပ်အပ်သော ရထားတစ်စင်းပင်တည်း၊ ဂေါမယံ၏ အနက်ကို နောက်မှပြအံ့။

စဉ်းစားဖွယ်။ ။ ဗျာကရုဏ်းကျမ်းတို့၌ မယပစ္စည်း၏ အနက်ကို များစွာပြကြ၏၊ ထိုတွင် "ပြသ္တုတဗြိတ္တေ မယဋ်၊ အနုံ ပြသ္တုတံ အနုမယံ" ကလပ်။[ပြသ္တုတဗြိတ္တေ- ပကတိ၌ ဖြစ်ခြင်းရှိသော လိင်မှနောက်၌၊ မယဋ်၊ ပြသ္တုတံ- ပကတိဖြစ်သော၊ အနုံ-တည်း၊ အနုမယံ- ပကတိထမင်း၊ ပါဏိနီ မှထုတ်၍ မယပစ္စည်း၏ အနက်များစွာတို့ပြရာ (မုဒ္ဓဗောဓဋီကာ) ၌ "ပကြိတ (ပကတ)ဝစန သွတ္ထေ= ပကတိအတိုင်း ပြုအပ်ဟူသော အနက်ကို ဟောရာဝယ် သွတ္ထ၌ မယသက်" ရွှေကို အထူးတလည်ပြုလျှင် ရွှေရထား စသည်ဖြစ်သကဲ့သို့ ထမင်းကို အထူးတလည် မပြုဘဲ ထမင်းအတိုင်း ဖြစ်သောကြောင့် "အနုမယံ- ထမင်းအတိုင်းဖြစ်သောအရာ" ဟု ဖြစ်၏၊ ဤစကားလည်း ကလာပ်သုတ်နှင့် သဘောတူပင် ဖြစ်မည်ထင်သည်၊ သို့ဖြစ်လျှင် "တပ္ပကတိဝစနေ မယော" ဟူသော ကစ္စည်းသုတ်လည်း ထိုသုတ်များကိုပင် မှီလေသလောဟု တွေးတောဖွယ်ရှိ၏၊ မှန်၏- တပ္ပကတိဝစနေ- ထိုပကတိအတိုင်းကို ဟောသော သဒ္ဒါသည်၊ သတိ- ဖြစ်လသော်၊ မယော - (သွတ္ထ၌) မယပစ္စည်းသက်၊" ဟု အနက်ပေးလျှင် ထို

သုတ်များနှင့် တစ်ထပ်တည်း ကျတော့၏၊ "ဒါနမယံ-ဒါန၊ သီလမယံ-သီလ၊ ဘာဝနာမယံ-ဘာဝနာ"တို့ကား ပါဠိပုံစံ၊ "ဒါနမေဝ ဒါနမယံ"ဟု ပြု။

အခြားအနက်များ။ ။ "ပကတဿ ဝိကာရေ ဝယဝေဝါ-ဘက္ခာ-ဆာ ဒနေသု"-(ကလာပ်၊) ပကတဿ-ပကတိအတိုင်းဖြစ်သော ဝတ္ထု၏၊ ဝိကာရေ-တစ်မျိုးတစ်ဖုံ ပြုအပ်သော အနက်၌လည်းကောင်း၊ အဝယ ဝေဝါ- အစိတ်ဟူသော အနက်၌လည်းကောင်း၊ မယဋ်-သက်၊ အဘက္ခာဆာဒနေသု-အစာ အဝတ်ဟော အနက်တို့၌မသက်၊ အသွမယံ-ကျောက်၏ ဝိကာရဖြစ်သော ဝတ္ထု၊ "ကျောက်ဖြင့် ပြုလုပ်သောဝတ္ထု"ဟူလို၊ ဝါ-ကျောက်၏ အစိတ်အပိုင်း၊ "ဘသွမယံ-ပြာ၏ ဝိကာရဖြစ်သော ဝတ္ထု၊ သုဝဏ္ဏမယံ-ရွှေ၏ဝိကာရဖြစ်သော ဝတ္ထု၊ (ရွှေကို တစ်မျိုးတစ်ဖုံ ပြောင်းလဲအောင် ပြုလုပ်သော ရွှေရထားစသည်၊) ဝါ-ရွှေ၏ အစိတ်အပိုင်း။

မှတ်ချက်။ ။ ဤ၌ ပကတိအတိုင်း မဟုတ်တော့ဘဲ ပကတိအတိုင်းမှ တစ်မျိုးတစ်ဖုံ ပြောင်းလဲ၍ပြုလုပ်အပ်သော ဝတ္ထုများကို ဝိကာရအနက်ဟု သီးခြား ဆိုထားသောကြောင့် ရူ၌ တပ္ပကတိအရ ဝိကာရအနက်ရအောင် ဖွင့်ထားခြင်းကို စဉ်းစားကြပါလေ၊ သို့ရာတွင် "သုဝဏ္ဏမယံ"ကို ဝိကာရအနက်၏ ပုံစံ၌ပြထားသော ဗျာကရဏ်းကျမ်းတို့နှင့် ညီ စေခြင်းငှာ "တပ္ပကတိ"အရ ဝိကာရရအောင် ကြံဆောင် ဖွင့်ပြနိုင်ခြင်းကိုကား ချီးမွမ်းဖွယ်ပေ။ [ရူပိယမယံ စသည်တို့လည်း ဤဝိကာရ အနက်၏ ပုံစံများပင်တည်း။]

သာရသွတ။ ။ ပါစုရိယ ဝိကာရပါဓာနျာဒီသု မယဋ်ပစ္စယော ဘဝတိ၊ ပါစုရိယ-များသည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်၊ အနှံ+ပစုရံ ယတြာတိ အနှမယော (ယညော၊) ယတြ-အကြင်ယဇ်၌၊ ပစုရံ-များသော၊ အနှံ-အစာသည်၊ အတ္ထိ, ဣတိ အနှမယော-များသော အစာရှိသော၊ ယညော-ယဇ်၊ ဝိကာရ ပုံစံကား- "မတ္တိကာယ+ဝိကာရော မတ္တိကာမယော=မြေညက်၏ ဝိကာရ ဖြစ်သောအိုး၊ ဝါ-မြေညက်ဖြင့်ပြုအပ်သော အိုး၊ ပြဋ္ဌာန်းသည်၏ အဖြပ်ဟူသော အနက်သည် ပါဓာနျမည်၏၊ ထီ+ပဓာနာ ယဿာတိ ထီမယော=ပြဋ္ဌာန်းသော မိန်းမရှိသော လူညံ့လူဖျင်း၊ "အာဒိသဒ္ဒေန နိဗ္ဗတ္တန သရူပပုရီသာ ပယဝေသုစ"ဟု ဋီကာဆိုသော ကြောင့် "အမရိတေန နိဗ္ဗတ္တော အမရိတမေဝ ရူပံ ဝါ ယဿာတိ အမရိတ (အမတ) မယော- အမြိုက်သုဓာဖြင့် ဖြစ်သော လမင်း၊ ဝါ အမြိုက်သုဓာဟူသော အထည်ကိုယ်ရှိသော လမင်း၊ (အမြိုက်သုဓာ အတိပြီးသော လမင်း-ဟူလို၊) ပုရီသသည် ပါဠိ၌ ကရီသနှင့် တူ၏၊ ဂဝဿ ကရီသံ ဂေါမယံ=နွားချေး၊ ["ဣဒမတ္တေ ဂေါသဒ္ဒါပုရီသေ"ဟူသော မုဒ္ဓဗောဓဋီကာအလို "ဂဝဿ+ဣဒံ ဂေါမယံ=နွား၏ဥစ္စာ, ဝါ-နွားချေး"ဟု ဣဒံအနက်၌ မယသက်၊] ကစ္စည်းဝုတ္တိ ၌ကား သုဝဏ္ဏမယံကဲ့သို့ "ဂဝေန+ပကတိ ဂေါမယံ-နွားသည် ပြုအပ်သော နွားချေး"ဟု ပြုစေလို၏၊ ထို ဝိဂြိုဟ်သည် အခြား ဗျာကရဏ်းတို့နှင့် မညီ။

မုဒ္ဒဗောဓ။ ။ မယင့်တဒြူပေ၊ တဒ်+ရူပေ–ထို အထည်ကိုယ်ရှိ၏ ဟူသော အနက်၌၊ မယင့်သက်၊ ဝိဿဏုမယံ–ဗိဿနိုး အထည်ကိုယ်ရှိသော သတ္တဝါ အပေါင်း၊ ဝါက်မယံ–စကားအထည်ကိုယ်ရှိသော ကျမ်း၊ ဟိရညမယံ (ဟိရညယံ)–ငွေအထည်ကိုယ်ရှိသော ဝတ္ထု (ဋီကာ)၊ ဤ၌ "အထည်ကိုယ်ရှိ" ဟူသော စကားသည် မြန်မာလို "အတိပြီး" ဟူသော စကားနှင့် သဘောတူပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ဟိရညမယံကိုထောက်၍ "သုဝဏ္ဏမယော–ရွှေအထည်ကိုယ်ရှိသော–ရထား၊ ဝါ–ရွှေအတိပြီးသော ရထား၊ ဝါ–ရွှေရထား" ဤသို့ စသည်ဖြင့်လည်း အနက်ပေးနိုင်သည် "သုဝဏ္ဏံ+ရူပံ (အထည်ကိုယ်သည်) ယဿာတိ သုဝဏ္ဏမယော" ဟု ပြု။ [သာရသွတ ဋီကာ၌ ပြထားသော သရူပအနက်လည်း ဤ တဒြူပ အနက်ပင်တည်း။]

အချုပ်မှတ်ဖွယ်။ ။ မယပစ္စည်းသည် သွတ္ထအနက်, ဝိကာရ, အဝယဝ, နိဗ္ဗတ္တ, ပါစုရိယ, ပါဓာနျ, ဣဒံ, တဒ်ရူပ (သရူပ) အနက်တို့၌သက်၏၊ ကစ္စည်း သုတ်ရင်းအလိုမှာ သွတ္ထအနက်၌သာ သက်၏၊ ဝုတ္တိဆရာ ဖွင့်ပြအပ်သော ပကတ အနက်ဟူသည် ဗျာကရဏ်းကျမ်းတို့၌ ပြအပ်သော ဝိကာရအနက်နှင့် သဘောတူ ပင်တည်း၊ မှန်၏–"ဝိ–တစ်မျိုးတစ်ဖုံ၊ ဝါ–နဂိုအနေမှ ပြောင်းလွဲအောင်+ ကာရ–ပြုအပ်" ဟူသည်နှင့် "ပ=အပြားအားဖြင့်+ကတ–ပြုအပ်" ဟူသည် အဓိပ္ပာယ်တူပင် တည်း၊ ထို့ကြောင့် ဝိကာရအနက်တစ်မျိုး, ပကတအနက်တစ်မျိုးဟု မြန်မာဋီကာ တို့ဖွင့်ခြင်းကို စဉ်းစားသင့်သည်၊ "မနေန+နိဗ္ဗတ္တော မနော မယော=ဈာန်စိတ် ကြောင့်ဖြစ်သော အတ္တဘော" ဟု နိဗ္ဗတ္တအနက်ကို အဋ္ဌကထာတို့ ဖွင့်ကြသကဲ့သို့ "မနတော+နိပ္ပန္နာ မနောမယာ+စိတ်ကြောင့် ပြီးရသော ကုသိုလ်တရားတို့" ဟုလည်း ရှုဉ်ပြ၏၊ ဘိုနိန္နပ္ပအနက်ကား ဗျာကရဏ်းတို့၌ ပြထားသော နိဗ္ဗတ္တအနက်ပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ရူဋီကာ၌ "မနတော နိပ္ပန္နာတိ–မနသာ နိဗ္ဗတ္တာ ကုသလာဒိဓမ္မာ" ဟု ဖွင့်သည်။

ယောဂဝိဘာဂ။ ။ ဤပြခဲ့သော အနက်တို့တွင် ဝိကာရစသော အနက် များ၌ "မယော" ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် သက်၊ ဤမယပစ္စည်း သက်ရာပုဒ် များကို ပကတိတဒ္ဓိတ်ဟု နာမည်တပ်လေ့ရှိကြသော်လည်း ယခုပြခဲ့သော အနက်များ စွာကို ကြည့်၍ သွတ္ထတဒ္ဓိတ်, ဝိကာရတဒ္ဓိတ် စသည်ဖြင့် နာမည်အမျိုးမျိုး တပ်ပါ။ [ရူအဆိုကို ရူဘာသာဋီကာ၌ ပြထားသည်။]

[ဆောင်] သုတ်ရင်းဝိဘာဂ, နှစ်ဌာနဖြင့်, သွတ္ထ–ဝိကာရာ, ဝယဝါ–နိဗ္ဗတ္တ, ပါစုရိယနှင့်, ပါဓာနျ–သရူပံ, နက် ဣဒံဝယ်, သက်ရန် မယ, ပကတမူ, ဝိကာရတွင်း, ဝင်အောင်သွင်း, ရှင်းလင်း မှတ်ကြစေ။

သန်ျာတဒ္ဓိတ်

သန်ျာပူရဏေ မော

၃၇၃။ သန်ျာပူရဏတ္တေ–သန်ျာ၏ ပြည့်ကြောင်းအနက်၌၊ မ ပစ္စယော ဟောတိ၊ ပဥ္ဇန်ုံ–ငါးခုတို့၏၊ ပူရဏော–ပြည့်ကြောင်းတည်း၊ ပဥ္ဇမော– ငါးခုတို့၏ပြည့်ကြောင်း၊ ဧဝံ, သတ္တမော–ခုနစ်ခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်း၊ အဋ္ဌမော–ရှစ်ခုတို့၏ပြည့်ကြောင်း၊ နဝမော–ကိုးခုတို့၏ပြည့်ကြောင်း၊ ဒသမော–ဆယ်ခုတို့၏ပြည့်ကြောင်း။ (၄၀၆)

၃၇၃။ သန်ျာပူရဏေ။ ။ ပူရယတိ အနေနာတိ ပူရဏော (အဝယဝေါ)၊ သန်ျာယ+ပူရဏော၊ သန်ျာပူရဏော၊ အနေန–ဤ အစိတ်အပိုင်းဖြင့်၊ သန်ျာ–အရေအတွက်သည်၊ ပူရယတိ–ပြည့်၏၊ ဣတိ, ပူရဏော၊ (အဝယဝေါ–အစိတ်အပိုင်းရ၏၊) သန်ျာယ–အရေအတွက်၏+ပူရဏော–ပြည့်ကြောင်း အစိတ်အပိုင်းတည်း၊ သန်ျာပူရဏော–ပိုင်း၊ ထို သန်ျာပူရဏဖြစ်သော အစိတ်အပိုင်း အနက်၌ မပစ္စည်းသက်၊ ဆက်ဦးအံ့–"ပဥ္ဇန်ုံ–ငါးခုတို့၏+ပူရဏော–ပြည့်ကြောင်း" ဟူရာ၌ လူ၄ ယောက်ရှိနေရာဝယ် နောက်ထပ်တစ်ယောက်ထည့်မှ ငါးယောက်ပြည့်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုနောက်ထပ် တစ်ယောက်သည် ငါးယောက်ပြည့်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်၍ "ပဥ္ဇမ"မည်၏၊ ထိုနောက်ထပ်တစ်ယောက်သည် ငါးယောက်တွင် ပါဝင်သော အစိတ်အပိုင်း(တစ်ယောက်)ဖြစ်၍ အဝယဝလည်းမည်၏၊ လေးယောက် အပေါ်မှာ ထပ်ဆင့်မြင့်မြောက်လာသောကြောင့် "ငါးယောက်မြောက်" လည်းမည်၏၊ ထို့ကြောင့် "ပဥ္ဇမော–ငါးခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်း၊ ဝါ ငါးခုမြောက် (ငါးယောက်မြောက်)" ဟု အနက်ပေးရသည်။

သန်ျေယျပူရဏ၌ မသက်ရ။ ။ သန်ျာသဒ္ဒါသည် သန်ျာဝစန–သန်ျေယျဝစန ဟု ၂ မျိုးရှိ၏၊ ၁–၂–၃–၄–၅ စသော အရေအတွက် သန်ျာကိုသာ ပဓာန (လိုရင်း)ထား၍ ဟောသော သဒ္ဒါသည် သန်ျာဝစနမည်၏ [သန်ျာယ–အရေအတွက် သန်ျာကို+ဝစနံ–ဟောသော သဒ္ဒါတည်း၊ သန်ျာဝစနံ–သဒ္ဒါ၊] တစ်ယောက်သော လူ, ၂ ယောက်ကုန်သော လူတို့၊ ဤသို့စသည်ဖြင့် ရေတွက်အပ်သော အရာဝတ္ထုကို ပဓာနထား၍ ဟောသော သဒ္ဒါသည် သန်ျေယျဝစနမည်၏၊ [သန်ျာတဗ္ဗောတိ သန်ျေယျော – ရေတွက်အပ်သော အရာဝတ္ထု၊ သန်ျေယျသ ဝစနံ သန်ျေယျဝစနံ၊] သုတ်၌ "သန်ျာပူရဏေ"ဟု ဆိုသောကြောင့် သန်ျေယျပူရဏ အနက်၌ မ ပစ္စည်း မသက်ရဟု သိသာ၏၊ ထို့ကြောင့် "ပဥ္ဇန်ုံ (သြဋ္ဌိကာနံ)– ငါးလုံးကုန်သော ရေလှောင်အိုးတို့၏၊ ပူရဏော – ရေပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော (ရေခပ်၍ လောင်းထည့်ကြောင်းဖြစ်သော)၊ ဃဋော – ရေခပ်အိုး"၊ ဤ၌ "ပဥ္ဇန်ုံ"သည် ငါးခုသန်ျာကို မဟော, ရေလှောင်အိုး ငါးလုံးကို ဟော၍ သန်ျေယျဝစန ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့်

"ပဋ္ဌမော- ငါးလုံးကုန်သော ရေအိုးတို့၏ ရေပြည့်ကြောင်း ရေအိုး"ဟု မဖြစ်နိုင်။

ဇိနိန္ဒဗုဒ္ဓိနျာသ။ ။ ဒုဝိဓောဟိ သခ်္ခါသဒ္ဒေါ-သခ်္ခါန ဝစနော သခ်ျော်ယျ ဝစနောစ၊ တတြ ယဒိ သခ်ျော်ယျဝစနေန ပစ္စယတ္ထော ဝိသေဿတေ၊ တဒါ ယမတ္ထော သိယာ၊ သခ်ျော်ယျဲ သြဒ္ဓာဒိကံ၊ ယေန ပူရယတေ, သောစ ပူရဏော ဣတိ၊ တတော စ ပဋ္ဌန် သြဒ္ဓိကာနံ (ပူရဏော) ဃဒ္ဓော ဣစ္စတြပိ သိယာ၊ တသ္မာ သခ်္ခါဝစနေနေဝ ပစ္စယတ္ထော ဝိသေသယိတုံ ယုတ္တော သမ္ဗန္ဓတေ ဣတိ။

တတြ-ထိုတွင်၊ သခ်ျော်ယျ ဝစနေန-ဖြင့်၊ ပစ္စယတ္ထော-ပစ္စည်း၏ အနက်ကို၊ ယဒိ ဝိသေဿတေ-အကယ်၍ အထူးအပ်ပြုအံ့၊ (ပဋ္ဌန်သည် ဝိသေသနသမ္ဗန်+မပစ္စည်း၏ အနက်ဖြစ်သော ပူရဏောသည် ဝိသေသျသမ္ဗန္ဓိတည်း၊ ထို့ကြောင့် ပဋ္ဌန် ဝိသေသနဖြင့် ပူရဏောကို အထူးပြုရာဝယ် ပဋ္ဌန်သည် "ငါးလုံးသော အိုး တို့၏"ဟု အနက်ပေးရသော သခ်ျော်ယျဝစနဖြစ်လျှင်-ဟူလို၊) တဒါ အယံ အတ္ထော သိယာ-ထိုအခါ ဤအနက် ဖြစ်ရာ၏၊ သခ်ျော်ယျဲ-ဟူသည်၊ သြဒ္ဓာဒိကံ-ရေလှောင်အိုးစသော အရာဝတ္ထုတည်း၊ ယေန ပူရယတေ-အကြောင်အိုးဖြင့် ရေခပ်၍ ဖြည့်ရ၏၊ ဣသောစ ပူရဏော-ထိုအိုးလည်း ပူရဏမည်၏၊ ဣတိ-ဤအနက်, ဖြစ်ရာ၏၊ တတောစ-ထိုသို့သော အနက်၏ ဖြစ်ရာသောကြောင့်တည်း၊ "ပဋ္ဌန် သြဒ္ဓိကာနံ-ရေလှောင်အိုး ငါးလုံးတို့၏၊ ပူရဏော-ရေဖြည့်ကြောင်းဖြစ် သော၊ ဃဒ္ဓော-ရေခပ်အိုး"၊ ဣတိ-ဤသို့လည်း၊ သိယာ-မပစ္စည်းသက်၍ ပဋ္ဌမောဟု ဖြစ်ရာ၏၊ (ဖြစ်ကား မဖြစ်နိုင်-ဟူလို) တသ္မာ-ကြောင့်၊ သခ်္ခါဝစနေနေဝ-ငါးခုဟူသော သခ်္ခါသဒ္ဒါဖြင့်သာ၊ ပစ္စယတ္ထော-ကို၊ ဝိသေသေတုံ- ဝိသေသနပြု ခြင်းငှာ၊ ယုတ္တော သမ္ဗန္ဓတော-ပြည့်စုံလုံလောက်၏၊ ဣတိ-၏။

မှတ်ချက်။ ။ ဤပြခဲ့သော သာဓကအရ "ပဋ္ဌန်+ပူရဏော"ဝါကျ၌ ပဋ္ဌန်သည် "ငါးခု"ဟူသော အရေအတွက်သခ်္ခါကိုသာဟော၏၊ "ငါးယောက်သော သူ"စသော သခ်ျော်ယျကို မဟောဟုသိရပြီ၊ ထို့ကြောင့် ပဋ္ဌန်အရ "ငါးခုအပေါင်း" ဟူသော သခ်ျော်ယျကိုမရ၊ တစ်ခု နှစ်ခု သုံးခု လေးခု ငါးခုဟု ရေတွက်ရာဝယ် "ငါးခု=ငါးယောက်" ဟူသော အရေအတွက် သခ်္ခါကိုသာရ၏။ [ပဋ္ဌန်အရ "ငါးခုအပေါင်းရ၏"ဟု အချို့ရေးသားရာ၌ ငါးခုအပေါင်းဟူသည် သခ်ျော်ယျဖြစ် သောကြောင့် စဉ်းစားသင့်၏၊] ပူရဏောအရ၌မူ ထို "ငါး"ဟူသော သခ်္ခါ၏ ပြည့် ကြောင်းဖြစ်သော (ငါးခုမြောက်ဖြစ်သော) အရာဝတ္ထု ဒြပ်တစ်ခုခုရ၏၊ ထို့ကြောင့် ပူရဏအနက်၌ မပစ္စည်းသက်၍ "ပဋ္ဌမ"ဟု ပြီးသောအခါ "ပဋ္ဌမော ငါးယောက်တို့ ၏ ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော သားတစ်ယောက်၊ ပဋ္ဌမာ ပဋ္ဌမီ (အာ-ဤ ၂ မျိုးသက် နိုင်၏)-ငါးယောက်မြောက် သမီးတစ်ယောက်၊ ပဋ္ဌမံ-ငါးခုမြောက် စိတ်တစ်ခု"ဟု ဒြပ်ဟောဖြစ်နိုင်တော့သည်၊ တဒ္ဓိတ်ကျမ်း၌ ပစ္စည်းတို့၏ အနက်သည်သာ ပဓာနဖြစ်၏၊ ထိုပစ္စည်းများလည်း နာမ်ပုဒ်နောက်ကချည်း သက်ရသောကြောင့် ဥတ္တရပဒတ္ထ ပဓာန သမာသ်နှင့် အရချင်းတူကြသည်။

မပစ္စည်းနှင့် ဥပစ္စည်း။ ။ ဒွိ–တိ–စတု–ဆတို့နောင် အခြားပစ္စည်းများကို ပြလတ္တံ့ဖြစ်၍ "ပဥ္စ–သတ္တ–အဋ္ဌ–နဝ–ဒသ" စသည်တို့နောင်သာ မပစ္စည်းသက်ရတော့၏၊ ပုံစံများကို ဒသမထိရုံသာ ပြထားသော်လည်း "ဧကာဒသ–ဒွါဒသ၊ ပေါဝိသတိ၊ပေါသတ–သဟဿ" စသည်တို့နောင်လည်း သက်နိုင်သည်သာ၊ ထို့ကြောင့် "ဒသမော ဣစ္ဆာဒိ" ဟု ရှုအတိုင်း ဣစ္ဆာဒိပါလျှင် သာ၍ကောင်းသည်၊ ထိုတွင် ဧကာဒသစသည်နောင် မောဂ္ဂလ္လာန်နှင့် သက္ကတတို့၌ ဆ(ဆုံ အနဗန်ရှိသော အ) ပစ္စည်း သက်စေ၏၊ "ဧကာဒသော–တစ်ဆယ့်တစ်ခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်း၊ ဒွါဒသော–၁၂–ခုမြောက်၊ တေရသော– ၁၃–ခုမြောက်၊ အဋ္ဌပေါသထော စတုဒ္ဒသော– ယနေ့ ဆယ့်လေးရက်မြောက် ဥပုသ်နေ့။ [တချို့စာ၌ တေသုဝုဒ္ဓိဖြင့် ဝုဒ္ဓိပြု၍ "စာတုဒ္ဒသော" ဟု တွေ့ရ၏၊ သက္ကတ၌ မတွေ့ရ၊] "အဋ္ဌပေါသထော ပန်ရသော" စသည်၊ ၄၀–မြောက်၊ ၅၀–မြောက်၌ကား "စတ္တာလီသော; ပညာသော" ဟု ဆ ပစ္စည်းဖြင့်သာ ရှိသတတ်၊ ထို ဆ ပစ္စည်းသက်ရာ ပုဒ်နောင်ကုတ္ထိလိင် နဒါဒိ ဤပစ္စည်းဖြင့်ဆင့်၍ "ကောဒသီ, ပန်ရသီ" စသည်သာရှိ၏၊ အာပစ္စည်းဖြင့် မရှိနိုင်။ [ကစ္စည်းအလိုမူ ဆ ပစ္စည်းမသက်ဘဲ ပူရဏအနက်၌ ယဒနုပ ပန်္နာ နိပါတနာဖြင့် အ ပစ္စည်းသက်၏၊ ဣစ္ဆာဒိလိင်၌ကား ဧကာဒိတော ဒသဿီဖြင့် စီရင်သည်။]

ကေတိ'သ စသည်။ ။ "ဧကတိ' သေ ဣတောကပွေ=ဤကမ္ဘာမှ ၃၁–ခုမြောက် ကမ္ဘာ၌၊ ပဥ္စဝီသေ ဣတော ကပွေ=၂၅–ကမ္ဘာမြောက်၌၊ ဒွေနဝုတေ ဣတော ကပွေ=၉၂ ကမ္ဘာမြောက်၌" တို့ကား ပူရဏအနက်၌ ဆ(တစ်နည်းအ) ပစ္စည်းပုံစံများ၊ "ဧကေတိ'သဒယ+ပူရဏော ကေတိ'သော (ကပွေါ)" စသည်၊ "မြောက်" ဟူသော အနက်၌ "ထက်" ဟုလည်း သုံးစွဲ၍ "ဧကတိ'သေ ကပွေ= ၃၁ ကမ္ဘာထက်၌" ဟုလည်း ပေးရိုးပြုကြသည်၊ သတသဟဿတို့နောင် မ ပစ္စည်း သက်လျှင် "သတ်ဘာဒိန မိစ" သုတ်ဖြင့် မ လည်းသက်, သတသဟဿ တို့၏အဆုံး (အ)ကို ဣလည်းပြု၍ "သတိမော သဟဿိမော" ဟုဖြစ်၏၊ ဤ မ ပစ္စည်းသည် ကတိပုဒ်နောင်လည်း သက်၍ "ကတိန်္ဆ ပူရဏော ကတိမော=ဘယ်နှစ်ခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်းနည်း၊ ကတိမိ–ဘယ်တိထိတို့၏ ပြည့်ကြောင်းပါနည်း" ဟုဖြစ်၏၊ ကတိသဒ္ဒါလည်း ပုစ္ဆာဝါစက သန်္ခ်ာသဒ္ဒါတစ်မျိုးဟု ဆိုသင့်ရကား ကစ္စည်းအလို ဤသုတ်ဖြင့်ပင် သက်၊ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ကား "မ ပဥ္စာဒိကတိဟိ" ဟု ကတိကို သီးခြားထုတ်ပြထားသည်။

ဥပစ္စည်းသက်ရာ တစ်မျိုး။ ။ သန်္ခ်ာယ သစ္ဆတိသာသဒသန္တာယာဓိကသို့ သတသဟဿေ ဆော–(မောဂ္ဂလ္လာန်သုတ်)၊ သစ္ဆတိသာသဒသန္တာယ–သတိ, ဥတိ, ဤသု, အာသ, ဒသ အဆုံးရှိသော၊ သန်္ခ်ာယ – သန်္ခ်ာသဒ္ဒါမှ (နောက်၌)၊ သာ–ထိသန်္ခ်ာသည်၊ အဓိကာ – အပိုအလွန်ဖြစ်ခဲ့၊ သတသဟဿေ – ရာ, ထောင်

သဆဿဝါ **၃၇၄။ သချ်ာပူရဏတ္ထေ-၌၊ ဆဿ သကာရာဒေသော ဝါ ဟောတိ၊ ဆန္ဒံ-ခြောက်ခုတို့၏၊ ပူရဏော-တည်း၊ သဋ္ဌော-ခြောက်ခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်း၊ ဝါ - ခြောက်ခုမြောက်၊ ဆဋ္ဌောဝါ - ဆဋ္ဌောဟု လည်းရှိ၏။ (၄၀၈)**

သိန်းဟူသော၊ အသို့-ဤအနက်၌၊ ဌော-၃ ပစ္စည်းသက်၊ ဝီသတိ အဓိကာ အသို့ တိ ဝီသံ(သတံ)။ အသို့-ထိုတစ်ရာ၌၊ ဝီသတိ-၂၀ သည်၊ အဓိကာ-ပိုလွန်၏၊ ဣတိ ဝီသံ-ဝီသမည်၏၊ ဝီသံ-၂၀ အပိုအလွန်ရှိသော (သတံ, သဟဿံ,သတ သဟဿံ-တစ်ရာ, တစ်ထောင်,တစ်သိန်း)၊ ဝီသတိနောင် အဓိက အသို့အနက်၌ ဥသက်၊ ၌ အနုဗန်ချေ, တိချေ (ဝီသ) သိသက်, အပြု၊ တိံသံ-၃၀ အလွန်ရှိသော၊ သတံ-တစ်ရာ၊ နဝုတံ-၉၀ အလွန်ရှိသော (သတံ)၊ စတ္တာလီသံ-၄၀ အလွန်ရှိ သော၊ (သတံ)၊ ပညာသံ-၅၀ အလွန်ရှိသော၊ (သတံ)၊ ဧကာဒသံ- ၁၁ အလွန် ရှိသော၊ (သတံ)။

ပုံစံများ။ ။ ဝီသံ ပုစ္ဆာသတံ-၂၀ အလွန်ရှိသော ပုစ္ဆာတစ်ရာ၊ ဝါ-ပုစ္ဆာ တစ်ရာ့နှစ်ဆယ်၊ ဧကဝီသံ သတံ ဟောတိ-၂၁ အလွန်ရှိသော တစ်ရာ (တစ်ရာ့ နှစ်ဆယ့်တစ်) ဖြစ်၏၊ (သဂြိုဟ်)၊ တိံသာနိ တိဏိ သတာနိ=၃၀ အလွန် ရှိကုန်သော သုံးရာတို့သည်၊ (သုံးရာ့သုံးဆယ်တို့သည်) ဟောန္တိ၊ ဒုဋ္ဌဒေါသ သိက္ခာပုဒ် ၌၊ "ဒွတ္တိံ သံသတံ, ဒွေနဝုတံ"စသည်ဖြင့် ယမကဋ္ဌကထာ၌ များစွာ ရှိလေ၏၊ အထဝါ "တိံ သ စောဒနာ အဓိကာ ဧတေသူတိ တိံသာနိ၊ တသို့ အဓိကမိတိ"ဟူသော (ပါဏိနီဖြင့်) "၃ ပစ္စယေ သတိ ရူပမိဒံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ နဝုတာ နိတိ ဧတ္ထာပိ ဧသေဝနယော"ဟူသော ဒုဋ္ဌဒေါသ သိက္ခာပဒ သာရတ္ထဒီပနီ၌လည်း ဤ ၃ ပစ္စည်းပင်တည်း၊ မောဂ္ဂလ္လာန်နိဿယ၌ "သဋ္ဌံသတံ- ၆၀ အလွန်ရှိသော တစ်ရာ၊ သတ္တတံ- ၇၀ အလွန်ရှိသော (သတံ)၊ အသီတံ- ၈၀ အလွန်ရှိသော၊ ယမကသတံ- ယမိုက်တစ်ရာ"ဟု ရှိသင့်ကြောင်း ယခုစာတို့၌ "သဋ္ဌိ သတံ- သတ္တတိသတံ" စသည်သာရှိ၍ ဆင်ခြင်သင့်ကြောင်းကို မိန့်သည်။

၃၇၄။ သချ်ာပူရဏတ္ထေ။ ။ ရှေ့သုတ်မှ "သချ်ာပူရဏေ"ပုဒ် လိုက်လာ သောကြောင့် "သချ်ာပူရဏတ္ထေ"ဟု ဝုတ္တိဖွင့်ခြင်းသည် ထုံးစံ ရိုးရာကျပေ၏၊ သို့သော် "သဋ္ဌာယတနံ- ၆ ပါးသော အာယတန"စသည်ဖြင့် သချ်ယျဝစနံ (သချ်ယျကိုဟောသော) ဆ သဒ္ဒါကိုလည်း ဤသုတ်က"သ"ပြုနိုင်၏။ ["သဋ္ဌာယ တနံ" အရ ၆-ခုမြောက် အာယတနတစ်ခုသာမက, အာယတန ၆-ပါးလုံးရ၏၊ ထို့ကြောင့် "ဆ+အာယတနံ"၌ ပါသော ဆသချ်ာသဒ္ဒါသည် သချ်ာဝစန မဟုတ်, သချ်ယျဝစနတည်း၊ ပူရဏအနက်နှင့်လည်း လုံးဝမဆိုင်၊ ထို့ကြောင့်

ဧကာဒိတော ဒသသီ

၃၇၅။ သင်္ချာပူရဏတ္တေ-၌၊ ဧကာဒိတော-မှ၊ (ပရသ) ဒသသ အန္တေ ဤပစ္စယော ဝါ ဟောတိ၊ ဧကောစ-တစ်ခုလည်း၊ ဒသစ-တစ်ဆယ်တို့လည်း၊ ဧကာဒသ-တစ်ဆယ့်တစ်ခုတို့၊ ဧကာဒသနံ-တစ်ဆယ့်တစ်ခုတို့၏၊ ပူရဏီ-ပြည့်ကြောင်းတည်း၊ ဧကာဒသီ-တစ်ဆယ့်တစ်ခုတို့၏ပြည့်ကြောင်း၊ ပဉ္စစ- ငါးခုတို့လည်း၊ ဒသစ ပဉ္စဒသ၊ ပဉ္စဒသနံ- တစ်ဆယ့်ငါးခုတို့၏၊ ပူရဏီ ပဉ္စဒသီ၊ စတ္တာရောစ ဒသစ စတုဒ္ဒသ၊ စတုဒ္ဒသနံ-တစ်ဆယ့်လေးခုတို့၏၊ ပူရဏီ စတုဒ္ဒသီ၊ ပူရဏေတိ ကိမတ္တံ၊ ဧကာဒသ-တစ်ဆယ့်တစ်ခုတို့၊ ပဉ္စဒသ-တစ်ဆယ့်ငါးခုတို့၊ ဣတိ-ဤပြယုဂ်တို့၌ တားမြစ်ရခြင်း အကျိုးရှိ၏၊ (၄၁၂)။

ရူပသိဒ္ဓိ၌ "သင်္ချာပူရဏ"ပုဒ်ကို မလိုက်စေဘဲ "သင်္ချာနေ- သင်္ချာအရာ၌"ဟု သာမညပင်မိန့်၍ "သာဟံ ၆-ရက်၊ သဋ္ဌာယတနံ"တို့ကို ပုံစံထုတ်၏။]

[ဆောင်] ဆကို သဟု, စီရင်မှုမှာ, သင်္ချာပူရဏ၊ မဟုတ်ကြသည့်, သဋ္ဌာယတနံ, ပုဒ်နေဟန်ကို, အမှန်ထောက်ချင့်, သာမန်ဖြင့်, ဖြစ်သင့်သင်္ချာတည်း။

အချို့ဆရာများ။ ။ "သင်္ချာစ-သင်္ချာသာမန်လည်း+ပူရဏံစ-သင်္ချာပူရဏလည်း၊ သင်္ချာပူရဏံ-သင်္ချာသာမန်, သင်္ချာပူရဏ"ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ ဤသုတ်ဖြင့် သဋ္ဌောကဲ့သို့ သင်္ချာပူရဏ အရာ၌လည်းကောင်း, သာဟံ, သဋ္ဌာယတနံကဲ့သို့ အသင်္ချာပူရဏ (သင်္ချာပူရဏမဟုတ်သော သင်္ချာသာမန်)၌လည်းကောင်း ဆ ကို သ ပြုဟု ကြံကြလေသည်၊ သို့ရာတွင် သင်္ချာပူရဏ အရာ၌ "သဋ္ဌော"ဟု ရူပသိဒ္ဓိ၌ ပုံစံမပြ၊ မောဂ္ဂလ္လာန်၌လည်း မပါ၊ ထို့ကြောင့် သဋ္ဌော ရှိသင့် မရှိသင့်ကိုပင် စဉ်းစားသင့်သေးသည်၊ [စတုဆေဟိ ဆ ဌာသုတ်ဖြင့် ဆဋ္ဌောဟု ရုပ်ပြီးသည့်အခါ ဤသုတ်ဖြင့် (ကစ္စည်းဝုတ္တိအလို) ဆ ကို သ ပြု၍ "သဋ္ဌော"ဟု ပြီးစေ၊ "ဆဋ္ဌောဝါ"ကား ဝိကပ်ပုံစံတည်း၊ ထို့ကြောင့် သုတ်၌ ဝါကို ဝိကပ္ပနတ္ထဟု မှတ်ပါ။]

၃၅၇။ မှတ်ချက်။ ။ ဤသုတ်၌ အန္တေသဒ္ဒါ တိုက်ရိုက်လည်း မပါ, ရှေ့နောက် သုတ်တို့မှ လိုက်ဖို့ရာလည်း မရှိဘဲ လျက် "အန္တေ"ဟု ထည့်၍ ဝုတ္တိဖွင့်နိုင်ခြင်း, ဤ ပစ္စယန္တပုဒ်တို့သည် ဣတ္ထိဇောတက အာ ဤ ဣနီ မပါဘဲပင် နဂိုသဘောအတိုင်း ဣတ္ထိလိင်ကို ဟောစွမ်းနိုင်သော သတ္တိရှိခြင်းကို ရူပသိဒ္ဓိ၌ တိုက်ရိုက်ပြထားသည်။ အခြား ဗျာကရဏ်းတို့ အလိုအားဖြင့်ကား "ဧကာဒသော- တစ်ဆယ့်တစ်ခုမြောက်"စသည်ဖြင့် ပူရဏအနက်၌ ၃ ပစ္စည်းသက်၍ ဣတ္ထိလိင်၌မူ နဒါဒိ (ဤ) ပစ္စည်းသက်ရကြောင်းကို ရှေ့သုတ်၌ဖွင့်ခဲ့ပြီ၊ "အဇ္ဇုပေါသထော စတုဒ္ဒသော, ပန္နရသော"ဟု ပါဋ္ဌိရှိသောကြောင့်လည်း ထို ဗျာကရဏ်းတို့အဆိုက သာ၍ ပြည့်စုံပေသည်။

ဒသေသော နိစ္ဆဋ္ဌ ၃၇၆။ ပရေ – သော၊ ဒသသဒ္ဒေ – ဒသ သဒ္ဒါကြောင့်၊ နိစ္ဆ–အမြဲ၊ ဆဿ–ဆ သန္နိဿ သဒ္ဒါ၏၊ သော–သော အပ္ပြဿည်၊ ဟောတိ၊ သောဋ္ဌသ–တစ်ဆယ့်ခြောက်ခုတို့။ (၂၅၇)

ကောစပေါစတုဒ္ဒသီ။ ။ "စကောစ+ဒသစ, စကာဒသ၊ ပဋ္ဌစ+စတ္တာရောစ+ဒသစ, ပဋ္ဌဒသ စတုဒ္ဒသ"တို့သည် ဤသုတ်နှင့် မဆိုင်သေး, "ကော ဒသန္နံ+ပဋ္ဌဒသန္နံ+စတုဒသန္နံ+ပူရဏီ"ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုဖို့ရန် အခြေခံပြု စကားတို့သာ တည်း၊ သီဟိုဠ်မူဒ္ဓ ထိုစကားများမပါ၊ အားလုံး ဒွန်သမာသ်ပုဒ်များသာ ဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် ဒွန်သမာသ်ထုံးစံအတိုင်း ရုပ်တွက်၍ ဒွေကဋ္ဌာန မာကာ ရောဝါသုတ် ဖြင့် စကာဟုပြီးလတ္တံ့၊ ပဋ္ဌဒသ စတုဒ္ဒသတို့မှာ လွယ်ပြီး၊ မြန်မာမူဒ္ဓ "ကော ဒသန္နံ+ပူရဏော"စသည်ဖြင့် တွေ့ရ၏၊ ကောဒသီ စသော ပုဒ်တို့သည် ဣတ္ထိလိင် အမြဲဖြစ်ရကား "ပူရဏီ"ဟု သီဟိုဠ်မူအတိုင်း ရှိစေရမည်၊ ရူပသိဒ္ဓိဒ္ဓလည်း ပူရဏီပင်၊ ရုပ်တွက်ပုံကို အခြေပြုမှာ ကြည့်။

အာဒီအရ။ ။ ကောဒီတောဒ္ဓ အာဒီဖြင့် စတု–ပဋ္ဌလောက်ကိုသာ (ပုံစံ ရှိသည့်အတိုင်း)ယူလိုကြ၏၊ သို့သော် ဒွါဒသီ တေရသီ စသည်ဖြင့် ရူပသိဒ္ဓိဒ္ဓ ပုံစံ ပြထားသောကြောင့်လည်းကောင်း, "ပက္ခဿ တေရသိယံ=ပက္ခ၏ ၁၃–ရက် မြောက်နေ့ဒ္ဓ"ဟု ပါစိတျာဒိ ဩဝါဒဝဂ္ဂဒ္ဓကထာ စသည် "ကလံ နဋ္ဌတိ သောဋ္ဌသိ"ဟု ဝိနည်းမဟာဝါပါဋိစသည် ပုံစံရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း သတ္တ–အဋ္ဌတိုင်အောင် အာဒီဖြင့် ယူသင့်သည်။ [ဝုဒ္ဓိဒ္ဓ ပဋ္ဌဒသီကို ရှေ့ထား၍, စတုဒ္ဒသီကို နောက်ထားရာဒ္ဓကား ပန္နရသီ ပဝါရဏာ စတုဒ္ဒသီပဝါရဏာ ၂–မျိုးဒ္ဓ ပန္နရသီ က ရိုးရာဖြစ်သောကြောင့် ပန္နရသီကို ရှေ့ထားဟန်တူသည်ဟု ဝုဒ္ဓိဆရာ၏ အာဘော်ကို ကြံဆသင့်၏။]

ပူရဏောတိ၊ ပ၊ ပဋ္ဌ ဒသ။ ။ ဤ "ကောဒသ–ပဋ္ဌဒသ"တို့သည် ပူရဏ အနက်မရှိကြ၊ ၁၁–ခု, ၁၅–ခုစသော အရေအတွက် သန်ခ်ာကိုလည်းကောင်း "၁၁ ယောက်သောလူတို့" စသည်ဖြင့် သင်္ချေယျကိုလည်းကောင်း ဟောသော သဒ္ဒါတို့တည်း၊ ထို့ကြောင့် ဤသုတ်ဖြင့် ဤ ပစ္စည်း မသက်ရ။

၃၇၆။ "ဒသေ–တစ်ဆယ်ကြောင့်"ဟု သန်ခ်ာအနက် ပေးမည်စိုးသော ကြောင့် "ဒသသဒ္ဒေ"ဟု ဖွင့်၏၊ ရှေ့ ၂ သုတ်ဒ္ဓပါသော "ကောဒီတော"ဒ္ဓ ကော သဒ္ဒါ, ဆသဒ္ဒါ, ဤသုတ်ဒ္ဓ ဒသသဒ္ဒါ စသည်တို့ကို အနုကရဏသဒ္ဒါ (သန်ခ်ာအနက်ဟော ကေ–ဆ–ဒသတို့ကို အတုပြုအပ်သောသဒ္ဒါ)တို့ချည်းမှတ်၊ နိစ္ဆဋ္ဌဒ္ဓ စ သည် သ ဆဿဂါသုတ်မှ ဆဿကို ငင်သော အနုကမုနတည်း၊ ရုပ်ကို

အန္တေ နိဂ္ဂဟိတဉ္ဆ ၃၇၇။ တာသံ သဒ္ဒါနံ-ထိုသဒ္ဒါသဒ္ဒါတို့၏၊ အန္တေ-အဆုံး၌၊ နိဂ္ဂဟိတာဂမော-နိဂ္ဂဟိတ်လာသည်၊ ဟောတိ၊ ပဉ္စဒသိ- ၁၅ ရက်မြောက်တိထီ၊ စာတုဒ္ဒသိ- တစ်ဆယ့်လေးရက်မြောက် တိထီ။ (၀)

တိ စ ၃၇၈။ တာသံ သဒ္ဒါနံ-တို့၏၊ အန္တေ-အဆုံး၌၊ တိကာရာဂမော-တိ အက္ခရာလာသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဝိသတိ-နှစ်ဆယ်၊ တိံသတိ-သုံးဆယ်။ (၄၁၄)

လ ဒရာနံ ၃၇၉။ သဒ္ဒါနံ-သဒ္ဒါအရာ၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒကာရ ရကာရာနံ-ဒ အက္ခရာ ရ အက္ခရာတို့၏၊ လကာရာဒေသော-လ အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သောဋ္ဌသ-တစ်ဆယ့်ခြောက်ခုတို့၊ စတ္တာလီသံ-လေးဆယ်။ (၂၅၈)

ဝိသတိ ဒသေသုဗာ ဒ္ဓိသ်တု ၃၈၀။ ဝိသတိ ဒသ လ္ဂတိ-ဝိသတိ, ဒသ ဟူကုန်သော၊ ဧတေသု-ဤသဒ္ဒါတို့ကြောင့်၊ ဒ္ဓိသ-၏၊ ဗာ ဟောတိ၊ ဗာဝိသတိ - ၂၂ ပါးသော၊ လ္ဂန္ဒြိယာနိ - လ္ဂန္ဒြေတို့၊ ဗာရသ - တစ်ကျိပ်နှစ်ယောက်ကုန်သော၊ မနုဿာ - လူတို့၊ တုဂ္ဂဟဏေန -

---

၃၇၇။ ရူ၌ ဤသုတ်မပါ, သဒ္ဒနီတိ၌လည်း စာတုဒ္ဒသိ ပဉ္စဒသိတို့၌ လာသော နိဂ္ဂဟိတ်မဟုတ်, အစ္စန္တသံယောဂ အနက်၌ သက်သော ဒုတိယာ ဝိဘတ်ဟုသာ ဆို၏၊ "စာတုဒ္ဒသိ ပဉ္စဒသိတိ-စတုန္နံ+ပုရဏီ, စာတုဒ္ဒသီ၊ ပေ၊ အစ္စန္တသံယောဂေ ဥပယောဂဝစနံ"ဟူသော အဌကထာတို့နှင့် ညီပေသည်။

၃၇၈။ စသဒ္ဒါသည် ရှေ့သုတ်မှ အန္တေကို ငင်သော အနုကမုန၊ ရူ၌ ဝါသဒ္ဒါကို လိုက်စေ၍ ထိုဝါ၏ ဝဝတ္ထီတ ဝိဘာသတ္ထကြောင့် "ဒသ-တိံသတို့ နောင်သာ တိလာ၍ အခြားသဒ္ဒါနောင်မလာရ"ဟု သတ်မှတ်သည်၊ ဝိသံ-တိံသံ ပြီးအောင် "ဂဏနေ ဒသဿ"စသော သုတ်ဖြင့် ရုပ်တွက်၍ ထို ဝိသံ တိံသံတို့ နောင် ဤသုတ်ဖြင့် တိလာ၊ ရုပ်တွက်ပုံကို အခြေပြုမှာ ရှုပါ။

၃၇၉။ ရူ၌ ဝါကို လိုက်စေ၍ ထိုဝါဖြင့် သောဋ္ဌသ၌ နိစ္စဝိဓိ, စတ္တာလီသံ နှင့် "အမုတေလသေဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ"ဟူသော ပါဋိဝယ် တေလသတို့၌ စတ္တာရီသံ-တေရသဟုလည်း ရှိသောကြောင့် အနိစ္စဝိဓိ၊ စုဒ္ဒသ ပန္နရသတို့၌ လ အပြု မရှိသော အသန္တဝိဓိဟု ပိုင်းခြားလေသည်၊ ရုပ်ကို အခြေပြု အတိုင်းတွက်။

ဖြင့်၊ ဒွိဿ-ဒွိသဒ္ဒါ၏၊ ဒု ဒိ ဒေါ- အာဒေသာ စ-ဒု, ဒိ, ဒေါ အပြုတို့သည်လည်း၊ ဟောန္တိ၊ ဒုရတ္တံ, ဒိရတ္တံ ၂-ညဉ်၊ ဒိဝုဏ်-၂ ထပ်၊ (၂ လွှာ)၊ ဒေါဟဋ္ဌိနိ-ချင်ခြင်းရှိသော မိန်းမ (၂၅၅)

၃၈၀။ ဝိသတိ ဒသေသု။ ။ ဝိသတိ ဒသသဒ္ဒါတို့အပြင် တိံသနှောင်းရာဌ်လည်း "ဗာတ္တိံသ"ဟု ရှိ၏၊ စတ္တာလိသ နှောင်းရာဌ်ကား ဗာ အပြု မဖြစ်၊ "ဗာ-စတ္တာလိသာဒေါ"-မောဂ္ဂလ္လာန်သုတ်။ [စတ္တာလိသာဒေါ-စတ္တာလိသ အစရှိသည်မှ တစ်ပါးသော၊ သခ်္ခာယ်-သခ်္ခာဖြစ်သော၊ ဥတ္တရပဒေ-နောက်ပုဒ်နှောင်းလသော်၊ အနုညတ္ထေ-အညတ္ထ (ဗဟုဗ္ဗီဟိ) သဲမာသ် မဟုတ်ရာဌ်၊ ဒွိဿ ဗာဟောတိ (သုတ်နက်)၊] ဤဗာ အပြုလည်း မမြဲရကား: "ဒွေဝိသတိ, ဒွါဒသ, ဒွတ္တိံသ"ဟုလည်း ရှိသည်၊ "ဒွေစ ဝိသတိစ ဒွိဝိသတိ"ဟု သမာသ်ဖြစ်သည့် အခါ ဒွိကို ဤသုတ်ဖြင့် ဗာပြု, နာမ်ဒဲ့, သိသက်, ချေ၊ ဝိသတိအတိုင်း ရုပ်စဉ်၊ "ဒွေစ+ဒသစ, ဒွိဒသ"ဟုလည်းကောင်း, "ဒွေစ+တိံသစ, ဒွိတိံသ"ဟု လည်းကောင်း သမာသ်ပြီးသည့်အခါ ဗာပြု၊ ဗာရ ာကို ဗဟုဝုစ်ချည်းစဉ်၊ ဗာတ္တိံ သကို အခြေပြု "ဂဏနေ ဒသဿ"သုတ်၌ ဝိသံအတိုင်း ကေဝုစ်ချည်းစဉ်၊ "ဝိသတျာဒိ, နဝုတိ, လ္လတ္ထိကေဝုစ်"စသော လက်ံကို အမြဲသတိပြုပါ။

တုဂ္ဂဟဏေန၊ ပေ၊ ဒေါဟဋ္ဌိနိ။ ။ သုတ်၌ပါသော တုသဒ္ဒါကို ဗာနှင့် တွဲစပ်၍ "ဗာတု-ဗာ အပြုသည်လည်း"ဟု အနက်ပေးလျှင် တုသဒ္ဒါသည် သမုစ္စည်းအနက်ရှိကြောင်း ထင်ရှား၏၊ ထိုတုသဒ္ဒါဖြင့် ဒသ ဝိသမှ တစ်ပါး အခြား သဒ္ဒါ နှောင်းရာဌ် ဒု-ဒိ-ဒေါ အပြုကို ဆည်းသည်၊ "ဒွေ+ရတ္တိယော"ဟု ဒိဂု သမာသ်ဝါကျပြု၍ ဒိဂုသမာသ် ရုပ်တွက်ပြီးလျှင် "ဒွိ+ရတ္တိ"ဟု ပကတိပြု၊ နပုံးကောတ် စီရင်၊ ဤသုတ် တုသဒ္ဒါဖြင့် ဒွိကို ဒု-ဒိပြု၊ ကွစိသမာသန္တ ဂဏနကာရန္တောဖြင့် အပစ္စည်းသက်၊ (တစ်နည်း, ရတ္တိ၏ လ္လကို အပြု၊) နာမ်ဒဲ့, သိ အံ့ပြု, ဒုရတ္တံ ဒိရတ္တံ ပြီး၏။ "ဒွေ+ဂုဏာ"ဟု ဒိဂုသမာသ်ဝါကျပြု၍ ဒိဂုဏ် ပြီးပုံကိုလည်း သိပါ၊ ["ဒိဂုဏ် သဲဃာဋိ်= ၂ ထပ်ရှိသော သင်္ကန်းကြီးကို၊ ပညပေတွာ-၍"ဟူရာဌ်ကား "ဒွေ+ဂုဏာ ယဿာ (သဲဃာဋိယာ) တံ ဒိဂုဏာ"ဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိ သမာသ်ပြု။]

ဒိဂု စသည်၊ ။ ဒွေ+ဂါဝေါ, ဒိဂု=၂ ကောင်သောနွား၊ "ဒွိ+ဂေါ"ဟု ပကတိ ပြုပြီးသည့်အခါ နပုံးကောတ် စီရင်၊ ဤသုတ်၌ တုသဒ္ဒါဖြင့် ဒွိကို ဒိပြု, သရောရသော နပုံသကေဖြင့် ဂေါ၏ သြကို ဥရသပြု, နာမ်ဒဲ့, သိချေ၊ ဒိပဒံ-၂-ပုဒ်ရှိ၏၊ ဒိသတံ-နှစ်ရာ၊ ဝါ-နှစ်ရာရှိသော ဝတ္ထု, စသည်တို့၌လည်း နည်းတူ၊ "လ္လမသ္မိံ မေ သမဏ ဟတ္ထေ, ပဋိမုက္ကာ ဒုနိဝရာ- ၂ ဆင့်သော လက်ကောက်တို့" ဟူရာဌ် "ဒွိ+နိဝရ"ဟု ပကတိ ဖြစ်သည့်အခါ (အသမာဟာရ ဒိဂုဖြစ်၍

နပုန်းဇကတ် မပြုရ၊) ဤ တုသဒ္ဒါဖြင့် ဒွိကို ဒုပြု၊ "ဒုဝိဓော– ၂ ပါး အပြားရှိ၏၊ ဒုပဒ္ဓံ– ၂ ထပ် ၂ လွှာရှိသော သင်္ကန်း" စသည်တို့၌လည်း နည်းတူ။

ဒေါဟဠိနီ။ ။ သက္ကတ၌ "ဒေါဟဒိနီ"ဟု ပါဠိ၌ရှိ၏၊ ဟဒယမှ ယကို သုတ်ကြီးဖြင့်ချေ၍ "ဒေါဟဒ" ဖြစ်ပြီးနောက် ဣနိုပစ္စည်းဖြင့် "ဒေါဟဒိနီ"ဟု ပြီးသည်၊ ဒွေ+ဟဒယာ ယသောတိ ဒေါဟဒိနီ၊ ယသော–အကြင်ကိုယ်ဝန်ဆောင်မိန်းမ၏၊ (ဂဗ္ဘေန–သူငယ်နှင့်တကွ၊ "သူငယ်၏ စိတ်နှင့်တကွ"ဟူလို၊) ဒွေ– ၂ မျိုးကုန်သော၊ ဟဒယာ–စိတ်တို့သည်၊ သန္တိ–ဣတိ ဒေါဟဒိနီ၊ "ဒွိဟဒယ"ဟု ပဓာတိပြုပြီးသည့်အခါ ဤ တုသဒ္ဒါဖြင့် ဒွိကို ဒေါပြု၊ ဟဒယကို (ပါဠိအား လျော်အောင်) ဟဠပြု၊ [သုတ်ကြီးဖြင့် ယချေ၊ ဒကို ဠပြုဟုသော်လည်း ဆို၊] ဣနိုပစ္စည်းသက်။

အမရကောသ၌ "ဒေါဟဝတီ–ပြင်းပြသော အလိုဆန္ဒရှိသော မိန်းမ"ဟု ရှိ၏၊ "ချင်ခြင်းရှိသောမိန်းမ"ဟူသည်နှင့် အတူပင်၊ [စားချင်ခြင်း သောက်ချင်ခြင်း စသည်ကို "ချင်ခြင်း"ဟု ဆိုလိုသည်၊] အဇာတသတ် ကိုယ်ဝန်ရှိနေခိုက်၌ မယ်တော်မှာ ဗိမ္ဗိသာရမင်း၏ လက်ယာလက်မောင်းသွေးကို သောက်လိုသောဆန္ဒ ပြင်းပြစွာဖြစ်၏၊ ထို ဆန္ဒအတိုင်း မရလျှင် သေရမလောက် ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် "ဒွိဟိ–သေရအံ့လော ရှင်ရအံ့လော ၂ မျိုးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့်၊ ဟလတိ ကမ္မတိ–တုန်လှုပ်တတ်၏၊ ဣတိ (ဒေါဟလနောင် ဣနိသက်, လ ကို ဋ ပြု၍) ဒေါဟဋိနီ–မည်၏၊ ["ဒွေ ဟဒယာ အတြာတိ ဒေါဟဋ္ဌော၊ အတြ–ဤ ချင်ခြင်း၌၊ ဒွေဟဒယာ–လိုအင်ဆန္ဒမရလျှင်သော, ရလျှင်နေအံ့ဟု ၂ ထွေသော စိတ်နလုံးတို့သည်၊ သန္တိ ဣတိ ဒေါဟဋ္ဌော"ဟု ကြံ။]

ဗာကုလ။ ။ တုသဒ္ဒါကို "ဝိသတိ ဒသေသုတု–ဝိသတိ ဒသသဒ္ဒါတို့ကြောင့်လည်း"ဟု နိမိတ်ပုဒ်နောင်ထိုင်စေ၍ ထိုတဖြင့် "ကုလကြောင့်လည်း"ဟု ကုလဟူသော နိမိတ်ကိုဆည်းလျှင် ကုလနောင်းရာ၌ ဒွိကိုဗာပြု၍ "ဗာကုလော"ဟု ဖြစ်၏၊ ဒွေ+ကုလာနိ ယသောတိ ဗာဟုလော၊ ယသော–အကြင်ဗာကုလထေရ်၏၊ ဒွေကုလာနိ– (မွေးဖွားရာဖြစ်သော အမျိုး, မွေးစားသော အမျိုးအား ဖြင့်) ၂ ဖက်သော အမျိုးတို့သည်၊ သန္တိ ဣတိ ("ဒွိကုလော"ဟု ဆိုသင့်လျက် ဒွိကို ဗာပြု၍) ဗာကုလော–မည်၏၊ "တတ္ထ ဗာကုလောတိ–ယထာ ဒွါဝိသတိ ဒွတ္တိံ သာတိ အာဒိမှိ ဝတ္တမ္မေ ဗာဝိသတိ ဗာတ္တိံသာတိ အာဒိနိ ဝုစ္စန္တိ၊ ဧဝမေဝ ဒွိကုလောတိ ဝတ္တမ္မေ ဗာကုလောတိ ဝုတ္တံ၊ ....ဥပရိပဏ္ဏာသ ဗာကုလသုတ္တ အဋ္ဌကထာ။ [ဤ တုသဒ္ဒါဖြင့် ဒုဒိဒေါပြုနိုင်လျှင် တိသင်္ခါနောင်းရာ၌ ဒွိကို ဒွပြု၍လည်း "ဒွတ္တိကွတ္တုံ– ၂–ကြိမ်, ၃–ကြိမ်၊ ဒွတ္တိပွတ္တပူရာ– ၂ သပိတ် ၃ သပိတ်တို့ဖြင့် ပြည့်သောမုန့်တို့"ဟု ဖြစ်နိုင်ဖွယ်ရှိ၏၊ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ကား "တိသွ(တိသု+အ)"ဟု သုတ်တည်၍ "တိသု ဒွိဿ အ ဟောတိ"ဟု ဝုတ္တိဖွင့်သည်။]

ကောဒီတော ဒသရသခ်္ခါနေ ၃၈၁။ သခ်္ခါနေ–သခ်္ခါပစေနအရာ၌၊ ကောဒီတော–ကေ အစရှိသော သခ်္ခါသဒ္ဒါမှ၊ (ပရဿ)ဒသဿ–ဒသ သဒ္ဒါ၏၊ ဒကာရဿ ဒ အက္ခရာ၏၊ ရကာရော ဝါ ဟောတိ၊ ကောရဿ ကော်ဒဿ–တစ်ဆယ့်တစ်ခုတို့၊ ဗာရဿ ဒွါဒဿ–တစ်ဆယ့်နှစ်ခုတို့၊ သခ်္ခါနေတိ–သည်၊ ကိမတ္ထံ–နည်း၊ ဒွါဒသ–တစ်ဆယ့်နှစ်ပါးကုန်သော၊ အာယတနာနိ–အာယတနတို့၊ ဣတိ–၏။ (၂၅၄)

၃၈၁။ **ကောဒီတော**။ ။ ပုံစံ၌ "ဧကာရဿ, ဗာရဿ"ဟု ၂ မျိုးသာ ပြသော ကြောင့် ဧကာဒိ၌ အာဒိဖြင့် ဒွိတစ်ခုကိုသာ ယူရမည်–ဟု ထင်မှားဖွယ် ရှိ၏၊ သို့သော် "တေရသ–တစ်ဆယ့်သုံးခုတို့"ဟု ပါဠိရှိသောကြောင့် အာဒိဖြင့် ဒွိ–တိသခ်္ခါ ၂ ခုကိုယူ၊ စတုနောင်၌ကား ဒ ကို ရ ပြုသောရုပ် မရှိသောကြောင့် ("စတုရသ"ဟု မရှိသောကြောင့်) အာဒိဖြင့် စတုံကို မယူနိုင်၊ ထို စတုဖြင့် ရပြုရာဌာနကို ပိုင်းခြားကန့်သတ် ဖြတ်ထားသောကြောင့် ပန္နရသ သတ္တရသ စသည်၌ ပဉ္စသတ္တသခ်္ခါတို့ကိုလည်း ဤအာဒိဖြင့် မယူနိုင်တော့ရကား အဒ္ဓာဒိတောသုတ်လာ အာဒိသဒ္ဒါဖြင့် ယူလိမ့်မည်။

မှတ်ချက်။ ။ သက္ကတ၌ ၄ ခုပြော သခ်္ခါသည် "စတုရ်"တုရ် ဗျည်းဆုံးလျက်ရှိ၏၊ ထို "စတုရ်"နောင်သရ အစရှိသော "အသိတိ"စသော ပုဒ်မျိုးနှင့်တွဲရလျှင် "စတုရာသီတိ"စသည်ဖြင့် ရ်ဗျည်းမပျောက်၊ သရ အစ မရှိသော "ဒသ"စသည်နှင့် တွဲရလျှင် ရ်ဗျည်းပျောက်၍ ထို ရ်အစား ဒွေးဘော်ရောက် လျှင် "စတုဒ္ဒသ" စသည်ဖြင့် ပါဠိရှိရသည်၊ ထို့ကြောင့် စတုနောင်ဒသ၏ ဒ ကို ရ ပြုခွင့်မရှိတော့ချေ။ [ဒသ တစ်ခုလုံးကို ရ မပြုဘဲ ဒ တစ်လုံးကို ရ ပြုရခြင်း၏ အကြောင်းကို ရှု၌ တိုက်ရိုက်ပါရှိပြီ။]

သခ်္ခါနေ။ ။ သခ်္ခါပူရဏော မောသုတ်၌ "သခ်္ခါနဝစနံ, သခ္ခေယျဝစန" ဟု ခွဲခဲ့ပြီ၊ ထို သခ်္ခါနဝဝစနကိုပင် "သခ်္ခါန"ဟု ဤ၌ဆိုထား၏၊ အရေအတွက် သခ်္ခါကိုဟောသော သဒ္ဒါဖြစ်မှသာ ဒ ကို ရ ပြု၍ "ဧကာရဿ, ဗာရဿ တေရဿ" ဟု ရှိနိုင်၏၊ "ဆယ့်တစ်ပါးသော ရဟန်းတို့"စသည်ဖြင့် ရေတွက်အပ်သော ဒြပ်ဝတ္ထုကိုဟောသော (သခ္ခေယျ) သဒ္ဒါဖြစ်လျှင်ကား ရ မပြုဘဲ "ကောဒသ, ဒွါဒသ, တေဠသ" ဟုသာ ရှိနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် "သခ်္ခါနေတိ ကိမတ္ထံ–ဒွါဒ သာယတနာနိ"ဟု ကိ ပုံစံကို ထုတ်ပြသည်၊ ရေတွက်အပ်သော အာယတန ဒြပ်ကို ဟောသော သခ္ခေယျသဒ္ဒါ ဖြစ်သောကြောင့် "ဒွါရသ"ဟု ရပြု ရုပ်မရှိနိုင်ဟူလို၊ သခ်္ခါနသဒ္ဒါ ဖြစ်သော်လည်း ဤသုတ်က ရ အပြု မမြဲသောကြောင့် "ကောဒသ, ဒွါဒသ"ဟု ရ မပြုသောရုပ်များလည်း ရှိကောင်း၏၊ ထို့ကြောင့် "ဧကာရဿ–ဧကာဒသ"စသည်ဖြင့် ၂ ရုပ်စီ တွဲပြထားသည်၊ ရုပ်ကိုအခြေပြုအတိုင်း အလွယ်သာတွက်။

အဌာဒိတော စ ၃၈၂။ သန်္ဂါနေ-သန်္ဂါပဘေန အရာ၌၊ အဌ ဣဇ္ဇေဝမာဒိ တောစ-အဌ အစရှိသော သဒ္ဒါမှလည်း၊ [သီဟိုဠ်မူ၌ "စ" ပါ၏၊] (ပရသ) ဒသ သဒ္ဒသ-၏၊ ဒကာရသ ရကာရာဒေသော ဝါဟောတိ အဌာရသ (အဌာဒသ)-တစ်ဆယ့်ရှစ်ခုတို့၊ [သီ၌ "အဌာဒသ"ဟု ဝိကပ်ရုပ်လည်း ပါ၏၊] အဌာဒိတောတိ-သည်၊ ကိမတ္ထံ-နည်း၊ ပဋ္ဌဒသ-တစ်ဆယ့်ငါးခုတို့၊ သောဋ္ဌသ-တစ်ဆယ့်ခြောက်ခုတို့၊ ဣတိ-ဤပြယုဂ်တို့၌-၏၊ သန်္ဂါနေတိ ကိမတ္ထံ၊ အဌဒသိကော-တစ်ဆယ့်ရှစ်တိုင်ရှိသော ပြာသာဒ်စသည်၊ ဣတိ-ဤပြယုဂ်၊ ပေ၊ ၏။ (၂၅၉)

၃၈၂။ **အဌာဒိတောစ**။ ။ စ သဒ္ဒါဖြင့် ရှေ့သုတ်မှ "ဒသ+ရ"ပုဒ်တို့ကိုငင်၊ သန်္ဂါနေပုဒ်ကား နောက်သုတ်သို့ လိုက်ဦးမည်ဖြစ်သောကြောင့် စ ဖြင့်မငင်ရ, အဓိကာရသဘောဖြင့် လိုက်လာသည်၊ သီဟိုဠ်မူ၌လည်း "စသဒ္ဒဂ္ဂဟဏံ ကိမတ္ထံ, ဒသရဂ္ဂဟဏာနုကမုနတ္ထံ"ဟု အဆုံး၌ပါသည်၊ [စ ဖြင့် ငင်အပ်သော ပုဒ်ကား နောက်သုတ်သို့ လိုက်ရိုးမရှိ၊] အဌာဒိတော၌ အာဒိဖြင့် (ရူ-တဒ္ဓိတ်ခန်း၌) သတ္တ-ပဋ္ဌတို့ကိုယူ၍ "သတ္တရသ-တစ်ဆယ့်ခုနစ်တို့၊ ပန္နရသ-တစ်ဆယ့်ငါးခုတို့"ဟု ဖြစ်၏၊ အာဒိသဒ္ဒါတို့မည်သည် အထက်(နောက်)ကိုသာ ယူရိုးရှိသော်လည်း နဝနောင် ဒသနှင့်တွဲ၍ "နဝဒသ"ဟု ဒသသန်္ဂါမရှိတော့၊ ၁၉ ဆိုလျှင် "ဧကူနဝီသ" ဟု ရှိရသည်၊ ဤသို့လျှင် အဌအထက်၌ နဝနှင့် တွဲဖက်ဖို့ရာ ဒသသန်္ဂါမရှိတော့ရကား အာဒိဖြင့် အောက်ဖြစ်သော သတ္တ-ပဋ္ဌ သန်္ဂါတို့ကိုသာ ယူရတော့သည်။ ["အဌာဒိတောတိ ကိမတ္ထံတိ ဧတ္ထ အာဒိသဒ္ဒေါ ဥပရိ ဒသသဒ္ဒါ-ဘာဝါ ဟေဌာ သဒ္ဒမေဝ သင်္ဂဏှာတိ"-ရူဋီ၊ ("ဟေဌာ ဒသ သဒ္ဒမေဝ"ဟု ရှိလျှင် ဒသသဒ္ဒါပိုသည်။]

အဌာဒိတောတိ ကိမတ္ထံ။ ။ "ပဋ္ဌဒသ သောဋ္ဌသ"ဟု ပုံစံထုတ်သော ဝုတ္တိ ဆရာအလိုအားဖြင့် ပဋ္ဌနှင့် ဆသည် အဌာဒိ၌ အာဒိအရတွင် မပါဝင်ဟု ဆိုလိုသည်၊ "ပန္နရသ"ဟု ရှိရာ၌လည်း "တေသုဝုဒ္ဓိဖြင့် ပဋ္ဌကို ပန္နပြုပြီးသည့်အခါ ထိုပန္နသည် အဌာဒိတွင် မပါဝင်တော့ရကား ဤသုတ်ဖြင့် "ရ"မပြုဘဲ ထိုသုတ်ကြီး ဖြင့်ပင် ပြုစေလိုဟန်တူ၏။ ရူ၌ကား ပန္နကို ရှေးဦးစွာပြုပြီးနောက် "အဌာဒိတော စာတိ ရတ္တံ-ပန္နရသံ"ဟု မိန့်၏၊ သောဋ္ဌသရုပ်ကား "ဒသေ သော နိစ္စံ စ"ဟု သီးခြားသုတ် ရှိပြီးဖြစ်သောကြောင့် အဌာဒိတော အရ၌ ယူရလေမည်လောဟု တွေးတောဖွယ်ပင် မရှိ၊ ထို့ကြောင့် ကစ္စည်းဝုတ္တိလာ "ပဋ္ဌဒသ-သောဋ္ဌသ"ပုံစံတို့ကို နှစ်သက်ဟန်မတူသော ရူပသိဒ္ဓိဆရာသည် "အဌာဒိတောတိ ကိမတ္ထံ-စတုဒ္ဒသ"ဟု တစ်မျိုးထုတ်လေသည်၊ အဌာဒိ၌ အာဒိအရ သန်္ဂါကို မယူရ-ဟူလို။

ဒွေကဌာန မာကာရောဝါ

၃၈၃။ သန်္ဂာနေ – သန်္ဂာပုဒ်ကြောင့်၊ ဒွိ ဧက အဌ ဣစ္ဆေ တေသံ– ဒွိ, ဧက, အဌဟူကုန်သော ဤသဒ္ဒါတို့၏၊ အန္တော –အဆုံးသရသည်၊ အာကာရော ဝါ-ဟောတိ၊ ဒွါဒသ–တစ်ဆယ့်နှစ်ခုတို့၊ ဧကာဒသ–တစ်ဆယ့်တစ်ခုတို့၊ အဌာရသ– တစ်ဆယ့်ရှစ်ခုတို့၊ သန်္ဂာ

စဉ်းစားဖွယ်။ ။ "ဧကာဒိတော ဒသ ရ သန်္ဂာနေ"သုတ်၌ အာဒိအရ "အဌ"သန်္ဂာတိုင်အောင် ယူနိုင်၏။ သို့သော် "စတုဒ္ဒသ"ဟု စတုသန်္ဂာတွင် ရ မပြုနိုင်ဘဲ ခါးပြတ်နေသောကြောင့် အထက်ဘက်၌ ယူဖို့ရန်ခက်၏၊ "ထို့ပြင် ဧကာဒိ၌ အာဒိအရ အဌမှ အထက်ဆက်၍လည်း ယူနေမည်ကိုစိုးရ၏၊ ထို့ကြောင့် ရှေ့(အစ)ဘက်က ဧကာဒိတော"ဟု ဆို၍ နောက်(အဆုံး)ဘက်က "အဌာဒိတော"ဟု ဆိုပြန်ရကား ဧကာဒိ၌ အာဒိအရ ဒွိ–တိတိုင်အောင်ယူ၍, အဌာဒိ၌ အာဒိအရ သတ္တ–ပဉ္စတို့ကို တို့ပြန်ယူပြီးလျှင် "စတုဒ္ဒသ"၌ စတုသန်္ဂာမှာ ထို အာဒိ ၂ မျိုးလုံးတွင် မဝင်သင့်ရကား "အဌာဒိတောတိ ကိမတ္ထံ–စတုဒ္ဒသ"ဟု ထုတ်သော ရူပသိဒ္ဓိသာ သင့်လျော်ဖွယ်ရှိသည်၊ အကယ်၍ ရှေ့သုတ်၌ "ဧကာဒိတောတိ ကိမတ္ထံ"ဟု ထုတ်ဆိုသေးလျှင် "စတုဒ္ဒသ"ကိုပင် ထုတ်ရလိမ့်မည်။

မောဂ္ဂလ္လာန်။ ။ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ကား "ဆာတိဟိ ဌောစ"သုတ်ဖြင့် ဆတိတို့နောင် ဌ, စ ဖြင့် ရ ပြု၍ "သောဌသ–သောရသ, တေဌသ, တေရသ"ဟု ထုတ်၏၊ ထိုအတိုင်း "သောရသ"ပါဌိ ရှိရိုးမှန်လျှင် အဌာဒိ၌ အာဒိအရ "သတ္တ–ဆ–ပဉ္စတို့ကို ယူရသဖြင့် သာ၍ အစီအစဉ်လှပေသည်။

သန်္ဂာနေတိ၊ပေ၊အဌဒသိကော။ ။ "ပြာသာဒ်တစ်ဆောင်၌ တိုင် ၁၈ လုံး ရှိသည်"ဟု ဆိုကြစို့၊ ထို၌ "ဒသ"သဒ္ဒါသည် "တိုင်"ဟူသော သန်္ဂေယျကို ဟော၏၊ ဤ၌ သန်္ဂာနကို မဟောဘဲ သန်္ဂေယျကို ဒသ သဒ္ဒါက ဟောသောကြောင့် ဒ ကို ရ မပြုရ–ဟူလို၊ "အဌာဒသ ယဿာတိ အဌဒသိကော=တိုင် ၁၈ လုံး ရှိသော ပြာသာဒ်"စသည်။

၃၈၃။ ဒွေကဌာန ဝါ။ ။ [သန်္ဂာအစဉ်ကျအောင် "ဧကဒွိဌာနံ"ဟု မဆိုဘဲ"ဒွေကဌာနံ"ဟု ဆိုခြင်းသည် သုခုစ္စာရဏအကျိုးရှိ၏၊] ထိုအစဉ်အတိုင်းပင် "ဒွါဒသ" စသည်ဖြင့် ပုံစံယုတ်၍ ကိုပုံစံ၌လည်း "ဒွိဒန္တော" စသည်ဖြင့် ဒွိသန်္ဂာမှစ၍ ထုတ်သည်၊ ရုပ်ပြီးပုံကို အခြေပြုကြည့်၊ သ ဆဿဝါသုတ်မှလိုက်သော ဝါသဒ္ဒါရှိလျက် ဤသုတ်၌ ဝါကို ထပ်၍ဆိုခြင်းကြောင့် ဤသုတ်လာ ဝါသဒ္ဒါသည် ဝဝတ္ထိတ ဝိဘာသာအနက်ရှိ၏၊ ထို ဝါသဒ္ဒါ၏ ပိုင်းခြားပုံကိုရှု (တဒ္ဓိတ်ခန်း)၌ ပြထားသည်။

နေတိ-သည်၊ ကိမတ္ထံ-နည်း၊ ဒွိဒန္တော-နှစ်ချောင်းသောသွားရှိသူ၊ ဧကစ္ဆနော-တစ်ခုသော အမိုးရှိသော ပြာသာဒ်၊ အဌတ္ထမ္ဘော-ရှစ်တိုင်ရှိသော ပြာသာဒ်၊ ဣတိ-ဤပြယုဂ်၊ ပေ။ (၂၅၃)

စတုဆေဟိ ထဌာ ၃၈၄။ သချ်ာပူရဏတ္ထေ, စတု ဆ ဣစ္ဆေတေဟိ-စတု,ဆ ဟူကုန်သော ဤ သချ်ာသဒ္ဒါတို့မှ (နောက်၌) ၊ထ ဌဣတိ-ထ,ဌ ဟူကုန်သော၊ ဧတေ ပစ္စယာ ဟောန္တိ၊စတုတ္ထော-၄ ခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်း၊

သချ်ာနေတိ ကိမတ္ထံ။ ။"ဒွိဒန္တော"စသည်၌ "ဒန္တ-ဆန္ဒ-ထမ္ဘ" သဒ္ဒါတို့သည် သချ်ာနသဒ္ဒါများမဟုတ်ကြ၊ဤသို့သချ်ာနသဒ္ဒါ မနှောင်းသောကြောင့် ဒွိ စသည်တို့၏ အဆုံးဖြစ်သော ဣသရ အသရတို့ကို အာမပြုရဟု သချ်ာနသဒ္ဒါဖြင့်တားမြစ်သည်။

ပုံစံများ။ ။ဒွေ +ဒန္တာ ယဿာတိ ဒွိဒန္တော ,ဧကံ+ဆန္ဒံ (အမိုး) ယဿာတိ ဧကစ္ဆနော ,[ရူဋ္ဌီကာ၌ "ဧကဒန္တော" ဟုပါ၌ရှိ၏၊ "တစ်ချောင်းသော သွားရှိသူ"ဟုပေး၊]အဌ+ထမ္ဘာ ယဿာတိ အဌတ္ထမ္ဘော၊ "ပါသာဒေါ "ဟု အဘိဓေယျထည့်၊ ဘဝနံ (ဗိမာန်) ကို ငဲ့လျှင် "ဧကစ္ဆန္ဒံ ,အဌထမ္ဘံ "ဟု နပုလ္လိင်ဖြစ်၏။ [တချို့စာ၌ "ဒွိဒဏ္ဍော-၂ ချောင်းသော တုတ်ရှိသူ, ဧကဒဏ္ဍော" ဟု တွေ့ရ၏၊ ရူဋ္ဌီကာနှင့်မညီ။]

မှတ်ချက်။ ။ဧကောဒိတော ဒသရ သချ်ာနေသုတ်မှ သချ်ာနေပုဒ်သည် ဤသုတ် တိုင်အောင် လိုက်လျက်ရှိ၏၊ ရူပသိဒ္ဓိ၌ သချ်ာစဉ်အတိုင်းပြထားသောကြောင့် ဒွေကဌာန မာကာရောသုတ်ကို ရှေးဦးစွာတွေ့ရ၏၊ ထိုသုတ်၌"သချ်ာနေ ဥတ္တရပဒေ ပရေ= သချ်ာဖြစ်သော နောက်ပုဒ်ကြောင့်"ဟုဖွင့်ထား၏၊ ဒွိဒန္တော စသည်ကို ထောက်၍ အဖွင့်အတိုင်း (ဒန္တစသောပုဒ်တို့က သချ်ာမဟုတ်၍, သချ်ာနသဒ္ဒါ မနှောင်းရကား) ကောင်း မြတ်လှပေသည်၊ ဧကောဒိတော ဒသရသချ်ာနေ"သုတ်၌ သချ်ာနေပုဒ်ကိုလည်း ထိုအနက်အတိုင်းပင် "သချ်ာအရာ၌" ဟုပေးသင့်၏၊ ဗာလာဝတာရဋ္ဌီကာ၌ ထိုအတိုင်းပင် ဖွင့်ထားသည်။ ["သချ်ာနေ-သချ်ာပဓာနအရာ၌" ဟု မပေးသင့်။]

မေးဖွယ်။ ။သို့ဖြစ်လျှင် "ဒွါဒသာယတနာနိ"၌"ဒသ" ဟူသောသချ်ာသဒ္ဒါ နှောင်းနေသည် မဟုတ်လော , ဘာ့ကြောင့်ရ မပြုသနည်းဟုမေးဖွယ်ရှိ၏၊ဒွါဒသာ ယတနာနိ၌ပါသော ဒသသဒ္ဒါသည် သချ်ာနသဒ္ဒါမဟုတ်,ရေတွက်အပ်သော အာယတန အနက်ဟော သချ်ာယျသဒ္ဒါတည်း၊ ထို့ကြောင့် ရ မပြုရ၊ ရူဋ္ဌီ၌ ထိုသုတ်ဝယ် "သချ်ာနေတိ-မတ္ထံ-ဧကောဒသ+ဘူမိယော၊ ဧတ္ထပန သချ်ယျဘူမိ အာဒိ ဥတ္တရပဒဿ သန္ဓိဓာနေ သချ်ယျေန ဝတ္တတေ"ဟုဖွင့်၏၊ဘူမိဟူသော နောက်ပုဒ်နှင့်နီးကပ်နေသော ဒသသည် သချ်ယျကို ဟောရကား ရ အပြု မဖြစ်-ဟူလို။

ဝါ-လေးခုမြောက်၊ ဆဋ္ဌော-ခြောက်ခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်း၊ဝါ-ခြောက်ခုမြောက်။ (၄၀၇)

ဒွိတိဟိ တိယော **၃၈၅။ သဒ္ဓါပူရဏတ္ထေ, ဒွိတိ ဣစ္စေတေဟိ-ဒွိတိဟူကုန်သော ဤသဒ္ဒါတို့မှ (နောက်၌) ၊တိယပစ္စယော ဟောတိ၊ ဒုတိယော၊ ၂ - ခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်း၊ဝါ၊ ၂-ခုမြောက်၊တတိယော၊ ၃-ခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်း၊ ဝါ၊ ၃-ခုမြောက်။ (၆၀၉)**

၃၈၄။ သက္ကတ၌ "စတုရ်,ဆသ် (သသ်)" ဟုရှိသောကြောင့် ပါဋိ၌ "ရ်-သ်" အစား ဒွေးဘော်လာ၍"စတုတ္ထ-အဋ္ဌ" ဟုဖြစ်၏၊ "ဆဋ္ဌ" ဟုပြီးသည့် အခါ "သဒ္ဓါပူရဏေ မော" သုတ်၌ "မော" ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် သကတ္ထ၌ မ ပစ္စည်းသက်၍ "ဆဋ္ဌမော "ဟုလည်း ဖြစ်၏၊ "ဆဋ္ဌောယေဝ ဆဋ္ဌမော " ဟု သွတ္ထတဒ္ဓိတ်ပြု။ [မောဂ္ဂလ္လာန်၌ကား "ဆာ ၌ ၌မာ "ဟု သုတ်တည်၍ ဆနောင် ၌ ပစ္စည်း ၌မပစ္စည်း ၂ မျိုးလုံးသက်သည်၊ သဒ္ဒနီတိ၌ " ထို ဆဋ္ဌမပုဒ်သည် ဂါထာအရာ၌သာ (အက္ခရာလုံးရေမပြည့်မည်စိုး၍)ရှိရသည်၊စုဏ္ဏိယ၌ မရှိရ " ဟု ဆိုသည်။]

၃၈၅။ ဒုတိယ ,တတိယ ။ ။သက္ကတ၌ တိယ ပစ္စည်းဖြင့် "ဒွိတိယ , တြိတိယ "ဟုရှိ၏။ ["ဒွေသ္တိယး-ဒွေ ပူရဏေ အတ္ထေ တိယော ဘဝတိ၊ ...တြေသ္တိ စ-တြေး ပူရဏေ အတ္ထေ တိယော ဘဝတိ, တြာဒေသောစ "-ကာတန္တသုတ်နှင့် ဝုတ္တိ။]

ပါဋိသုံး။ ။ ပါဋိ၌ကား ဂါထာဖြစ်လျှင် ဆန်း အားလျော်စွာ တချို့၌ တိယ ,တချို့၌ တိယဟု ရှိ၏၊ "ယေ အဒ္ဒုတိယာ နရမန္တိဧကိကာ " နိမိဇာတ် ဣန္ဒဝံသပါဒ၊ ဤ၌ "ဒုတိယာ" ဟုဒီဃရှိမှ ဆန်း တည့်သည်၊ " နာသာတတိယာ အနုကမ္ပကတ္ထိ " တိံသ-ပဏ္ဍရဇာတ် , ဣန္ဒဝဇီရပါဒ၊ ဤ၌လည်း " တတိယ" ဟုရှိလျှင် ထိုပါဒ ပျက်သောကြောင့် " တတိယ " ဟု ရှိရသည်၊ "ဧတံဝရာနံ ဒုတိယံ ဒဒါမိ , ဧတံ ဝရာနံ တတိယံ ဒဒါမိ " သုတသောမဇာတ် ဣန္ဒ ဝဇီရပါဒ၊ ဤ၌ တိယ ဟုရှိလျှင် ထိုပါဒ ပျက်မည်စိုး၍ " တိယ "ဟု ရှိရသည်။

မှတ်ချက်။ ။ ပါဋိတော် အဋ္ဌကထာတို့၌ တိနှင့်တိကို အသေအချာ မခွဲနိုင်သော်လည်း သက္ကတဗျာကရဏ်းတို့၌ "တိယ" ပစ္စည်းဟု ဒီဃဖြင့် တညီတည်း ဆိုကြသောကြောင့် "ဒုတိယ,တတိယ" ပါဋ္ဌသာ ရှေးသဒ္ဒါကျမ်းတို့ နှင့်ညီ၏ဟု မှတ်သင့်တော့၏၊ ကျေးဇူးရှင် အဘယာရာမ ဆရာတော်ကား "ရှေး ပါဋိ အဋ္ဌကထာပေစာ ဘုတ်အုပ်တို့၌ ရသ ဖြင့်အရေးအသားများ၏"ဟုယူဆ၍ မောဂ္ဂလာန်၌ "ဒုတိယ, တတိယ" ဟုသာ သုံးစွဲတော်မူသည်။ [ပဋမ, ပထမ အဆုံးအဖြတ်ကို "ပုထသ ပုထု ပထာ မော ဝါ"သုတ်ကျမှ ပြအံ့။]

တိယေ ဒုတာပိစ

၃၈၆။ ပရေ တိယပစ္စယေ၊ ဒ္ဝိတိ ဣတိ–ဒ္ဝိ, တိ ဟူကုန်သော၊ တေသံ–ဤသဒ္ဒါတို့၏၊ ဒုတဣတိ–ဒု, တ ဟူကုန်သော၊တေ အာဒေသာ ဟောန္တိ၊ ဒုတိယော, တတိယော၊ အပိဂ္ဂဟဏေန–ဖြင့်၊ အညေသုပိ–အခြားသဒ္ဒါတို့ကြောင့်လည်း၊ ဒုတိအာဒေသာ–ဒု, တိ အပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ၊ စဂ္ဂဟဏေန–ဖြင့်၊ ဒ္ဝိဣတိ–ဒ္ဝိဟူသော၊ တေသ–ဤသဒ္ဒါ၏၊ ဒီကာရော–ဒီအပြုသည်၊ ဟောတိ၊ ဒိဂုဏံ–၂ ထပ်ရှိသော၊ သံယောဇိ–သင်္ကန်းကြိုးကို၊ ပါပိတွာ–ရံ၍။ (၄၁၀)

၃၈၆။ အပိဂ္ဂဟဏေန။ ။ "အပိဂ္ဂဟဏေန အညေသုပိ (အညေသွပိ) ဒု တိ အာဒေသော"၌ "ဒုဒိအာဒေသော"ဟု ပါဋ် ၂ ထွေရှိ၏၊ "ဒုတိ"ဟုရှိရာ၌ တိရတ္တံဝယ် တိကို တိ ထပ်ပြု၍ အကျိုးမထူးရကား "ဒုတိ"လည်းမကောင်း၊ "ဒုဒိ"ဟု ရှိပြန်လျှင်လည်း "စဂ္ဂဟဏေန ဒ္ဝိ ဣစ္စေတသ ဒီကာရော ဟောတိ"ဟု ဒီအပြုလာပြန်သောကြောင့် ထပ်နေ၏။

ရူပသိဒ္ဓိ။ ။ ရူ၌ကား "အပိဂ္ဂဟဏေန အညတ္ထာပိ (တိယမှတစ်ပါး အခြား သဒ္ဒါကြောင့်လည်း) ဒ္ဝိသဒ္ဒသ ဒုအာဒေသော ဟောတိ၊ စသဒ္ဒေန ဒိစ"ဟု ရှိ၏၊ ထိုရူရှိပုံသာ သန့်ရှင်းသည်၊ ထို့ကြောင့် ရူကို နည်းမှီး၍ ကစ္စည်းဝတ္တိဋ္ဌလည်း "အပိဂ္ဂဟဏေန အညေသုပိ, ဒုအာဒေသော ဟောတိ, ဒုရတ္တံ၊ စဂ္ဂဟဏေန ဒ္ဝိ ဣစ္စေတသ ဒီကာရော ဟောတိ, ဒိဂုဏံ သံယောဇိ ပါရုပိတွာ"ဟု ရှိသင့်သည်၊ ဤနည်းအလို "တိယေပိ–တိယပစ္စည်းကြောင့်လည်း"ဟု နိမိတ်နောင် ထိုင်စေ၍ ထို အပိ ဖြင့် တိယ မှတစ်ပါး ရတ္တစသော နိဒိတ်များကိုဆည်းစေ၊ "ဒုတာစ–ဒုတ အပြုတို့သည်လည်း"ဟု စ ကာရိယနောင် ထိုင်စေ၍ ဒုတ အပြုမှတစ်ပါး ဒီ အပြုကို ဆည်းစေ၊ ရုပ်ကိုကား ဝိညတိ ဒသေသုသုတ်လာ တုသဒ္ဒါဖြင့် တွက်သကဲ့သို့ တွက်ပါ၊ အပိသဒ္ဒါဖြင့် ဒုပြု, စသဒ္ဒါဖြင့် ဒီပြုဟု ဆိုရံသာ ထူးသည်။

နိဒ္ဒေသအဆို။ ။ နနုစ ဟေဋ္ဌာ (အောက်ဝိသတိ ဒသေသု ဗာဒ္ဓိဿတုသုတ်၌) တုဂ္ဂဟဏေန ဒ္ဝိဿ ဒု ဒိ အာဒေသာ ဂဟိတာတိ သစ္စံ၊ တထာပိ ပုနာရမ္ဘဂ္ဂ ဟဏံ နိစ္စဒီပနတ္ထံ=ဤသုတ်၌ ဒု, ဒိ အပြုကို ထပ်၍ ယူရခြင်းသည် ဒုရတ္တံ ဒိဂုဏံတို့၌ ဒုဒိ အမြဲပြုရကြောင်းကို ပြရခြင်း အကျိုးရှိ၏၊ "ဒ္ဝိရတ္တံ, ဒ္ဝိဂုဏံ"ဟု မရှိစေရ, "ဒုရတ္တံ, ဒိဂုဏံ"ဟုသာ ရှိစေရသည်–ဟူလို၊ "ဧဝံ သန္တေပိ အနေကတ္ထတ္တာ နိပါတာနံတိ ဝုတ္တတ္တာ (နိပါတ်ပုဒ်တို့ အနက်များစွာကို ဟောနိုင်၏ဟု ဆိုအပ်သောကြောင့်) ဒ္ဝိသု ကေနာပိ (အပိ+စ ၂ ခုတို့တွင် တစ်ခုသော နိပါတ်ဖြင့်လည်း) တဒတ္ထော သိဒ္ဓတိတိ၊ သိဒ္ဓတ္တံ (အပိ ဖြင့်ဖြစ်စေ စ ဖြင့်ဖြစ်စေ ဒုဒိ အပြုဟူသော အနက် ပြီးနိုင်ပါ၏၊) တထာပိ ဒ္ဝိန္နံ ကာရိယာနံ (ဒု အပြု, ဒိ အပြု ကာရိယ ၂ ခု တို့၏) သင်္ကရာဘာဝဒဿနတ္ထံ ဝိသုံ ဝိသုံ ဂဟိတံ၊ ဒုရတ္တံ၌

တေသမမျူပ ပဒေန ၊ပေ၊ တိယာ

၃၈၇။ အမျူပပဒါနံ – အမုဟူသော အနီးပုဒ်ရှိကုန်သော၊ တေသံ စတုတ္ထ ဒုတိယ တတိယာနံ–ထို စတုတ္ထ ဒုတိယ တတိယ သဒ္ဒါတို့၏၊ အမျုမ ဒိဝမ ဒိယမ အမ တိယာဒေသာ–အမျုမ, ဒိဝမ, ဒိယမ, အမတိယ အပြုတို့သည်၊ ဟောန္တီ၊ အမျုပ ပဒေန–အမုဟူသော အနီးပုဒ်နှင့်၊ သဟ–တကွ၊ နိပစ္စန္တေ–ပြီးစေအပ်ကုန်၏၊

ဒုကာရိယသည် ဒိအပြုနှင့် မရော (ဒိရတ္တံ–ဟုမဖြစ်) ဒိဂုဏံ၌ ဒိကာရိယလည်း ဒုကာရိယနှင့် မရော (ဒုဂုဏံ–ဟု မဖြစ်)၊ ဤသို့ မရောနှောပုံကို ထင်ရှားစေခြင်းငှာ ခွဲဆိုရသည်–ဟူလို၊ ဤကား ကစ္စည်းဝုတ္တိရှိတိုင်း သင့်လျော်အောင် နိဒ္ဒေသဆရာ ဆိုခြင်းတည်း။

မှတ်ချက်။ ။ "ဥတ္တရိ ဒိရတ္တ တိရတ္တံ သဟသေယျံ ကပ္ပေယျ"စသည်ဖြင့် ဒိရတ္တံ၌ ဒိကာရိယ ရှိသောကြောင့် ထိုစကားကို ဧကန်–ဟု မမှတ်ရ၊ ဝုတ္တိဆရာကမူ နိပါတ် ၂ ခုရှိနေ၍ ထို ၂ ခုလုံး အကျိုးရအောင်ခွဲ၍ ဖွင့်ပြခြင်းဖြစ်ဟန်တူသည်။ [ရှေ့တုသဒ္ဒါဖြင့် ပြီးနိုင်လျက် ဤ၌ ထပ်၍ပြခြင်းကား တစ်မျိုးတစ်ဖုံအားဖြင့် ရုပ်ပြီးနိုင်ပုံကို ပြခြင်းပင်တည်း၊ အတြဇော သုဂတောတို့ကို ဒေါဓသစ–ယဝမဒနနှင့် သွာနာစသုတ်တို့၌ ထပ်၍ပြသကဲ့သို့တည်း။ ရူမူ ထိုကဲ့သို့ ထပ်မနေစေခြင်းငှာ ရှေ့တုသဒ္ဒါဖြင့် ဒုဒိအပြုကို မယူခဲ့ဘဲ တိံသကို ဆည်းယူခဲ့သည်။]

၃၈၇။ တေသံ၊ ပေ၊ အမျူပပဒါနံ။ ။ သုတ်၌ "အမျူပပဒါနံ"ဟု တိုက်ရိုက်မပါသော်လည်း , "အမျူပပဒေန"ဟူသော ပုဒ်ကိုမြင်သဖြင့် စတုတ္ထ ဒုတိယ တတိယသက်သက် မဟုတ်, အမု အနီးရှိသော စတုတ္ထ ဒုတိယ တတိယ ပုဒ်များဖြစ်၏–ဟု သိသာ၏၊ ထို့ကြောင့် "အမျူပပဒါနံ"ဟု ပကွိပနဝုတ္တိကို ထည့်နိုင်သည်၊ တေသံ၏ စွဲရာအနက်ကိုလည်း "စတုဆေဟိ ထဌာ"သုတ်မှ စတုတ္ထပုဒ်, "ဒွိတီဟိ တီ ယော"သုတ်မှ ဒုတိယ တတိယပုဒ်တို့ကို (ထိုသုတ်အစဉ်အတိုင်း) ပြန်၍ စွဲရမည်ဟု သိစေလို၍ "စတုတ္ထ ဒုတိယ တတိယာနံ"ဟု ဝုတ္တိဖွင့်သည်၊ ဤ "တေသံ စတုတ္ထံ၊ ပေ၊ အမျူပပဒါနံ"ဟူသော စကားအရ "အမ စတုတ္ထ, အမုဒုတိယ, အမုတတိယ"ဟု ရုပ်နေပုံကိုသိပါ။

အမျူပပဒေန သဟ နိပစ္စန္တေ။ ။ ဤစကားကား သုတ်၌ပါသော အမျူပ ပဒေန၏ အဖွင့်တည်း၊ အမျူပပဒေန၌ နာဝိဘတ်သည် သဟတ္ထ၌ သက်ဟု သိစေလို၍ "သဟ နိပစ္စန္တေ"ဟု ထည့်ဖွင့်သည်၊ "စတုတ္ထကို အမျုမုပြုသောအခါ အမုကို ချန်၍ မထားခဲ့ရ, အမုနှင့်တကွ ပြုပါ"ဟူလို၊ ဒိဝမ ဒိယမ အမုတိယ ပြုရာ၌လည်း နည်းတူ။

အမေုန-အခွဲဖြင့်၊ စတုတ္ထော-၄ ခုတည်း၊ အမုမော-အခွဲဖြင့် ၄-ခု၊ ဝါ-၃ ခုခွဲ၊ အမေုန-ဖြင့်၊ ဒုတိယော-၂-ခုတည်း၊ ဒိဝမော-အခွဲဖြင့် ၂ခု၊ ဝါ-၁ခုခွဲ၊ အမေုန-ဖြင့်၊ ဒုတိယော-တည်း၊ ဒိယမော-အခွဲဖြင့် ၂ ခု၊ ဝါ-၁ ခုခွဲ၊ အမေုန-ဖြင့်၊ တတိယော-၃ ခုတည်း၊ အဓုတိယော-အခွဲဖြင့် ၃ ခု၊ ဝါ-၂ ခုခွဲ။ (၄၁၁)

အမေုန စတုတ္ထော အမုမော။ ။ "အမေုန-အခွဲ နှင့်တကွ+စတုတ္ထော-၄ ခုမြောက်တည်း"ဟု ပေးရိုးရှိ၏၊ "၄-ခုမြောက်"ဟူရာ၌ ငွေဖြစ်လျှင် ၄ ကျပ် မြောက်ဖြစ်သော် တစ်ကျပ်တည်း၊ "အခွဲ နှင့်တကွ တစ်ကျပ်၊ ဝါ-တစ်ကျပ်ခွဲ"ဟု အဓိပ္ပာယ်ထွက်သည်၊ ထို့ကြောင့် ထိုပေးရိုးအနက်သည် အမုမု၏ ဟောနက်မဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် စတုတ္ထော၌ ထပစ္စည်းကို ပူရဏအနက်၌ မသက်စေဘဲ သကတ္ထ၌ သက်စေ၍ "အမေုန+အခွဲနှင့်တကွ+စတုတ္ထော-၄ ခုတည်း" ဟု ဆရာတို့ပေးကြသည်။

စဉ်းစားဖွယ်။ ။ ထိုနည်း၌ "အခွဲနှင့်တကွ ၄ ကျပ်, ဝါ-၄ကျပ်ခွဲ"ဟု အဓိပ္ပာယ်ရနေပြန်သောကြောင့် စဉ်းစားရန်ရှိသည်၊ ထို့ပြင် "တကွ"ဟူသော သဟတ္ထအနက်သည် များသောအားဖြင့် ကြိယာနှင့်သာ စပ်လေ့ရှိ၏၊ ဤ၌ အမေုန ကို စတုတ္ထ၌ စပ်ရသောကြောင့် သဟတ္ထလည်း ကြံသင့်မည် မထင်၊ ထို့ကြောင့် အမေုန်၌ နာကို ဝိသေသနတ္ထကြံ၍ ထပစ္စည်းကိုလည်း သွတ္ထ၌ သက်စေပြီးလျှင် "အမေုန-အခွဲဖြင့်၊ စတုတ္ထော-၄ ခုတည်း"ဟု ပေးလိုက်သည်၊ "၁-၂-၃"ဟု ရှိပြီးနောက် "၄"ရောက်သည့်အခါ ကျပ်ပြည့်မဟုတ်, အခွဲသာရှိရကား အခွဲဖြင့် ၄-ခု ဖြစ်ရတော့သည်၊ "၃-ခုခွဲသာ ရှိသည်"ဟူလို၊ ဤနည်းကား ကစ္စည်းဝုတ္တိ အလိုက် ကြံရသောနည်းတည်း၊ ဒိဝမှ, ဒိယမှ, အမုတိယ တို့၌လည်း တိယ ပစ္စည်းများကို သွတ္ထ၌သက်။

ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်တစ်နည်း။ ။ "အမေုန စတုတ္ထော"စသော ကစ္စည်းဝုတ္တိ နည်းသည် တတိယာ တပ္ပုရိသ်တည်း၊ တစ်နည်း-ထပစ္စည်း တိယပစ္စည်းတို့ကို ပူရဏအနက်၌ သက်စေ၍ "အမုံ စတုတ္ထံ ယဿာတိ အမုစတုတ္ထော=အခွဲဟူသော ၄ ခုမြောက် ရှိသော် ဝတ္ထု"ဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်ပြု၊ ဒို ပေါ်တွင် (ဂဲ)ဆင့်လိုက်သောအခါ ထို ဂဲ သည် ကျပ်ပြည့်မဟုတ်သော်လည်း ၄ ခုမြောက်ဖြစ်၏၊ ထိုသို့ ကျပ်ပြည့် မဟုတ်ဘဲ ထက်ဝက်ဟူသော ၄ ခုမြောက်ရှိသော ဒို ဂဲ သည် "အမုစတုတ္ထ"မည်၏၊ "အမုစတုတ္ထ"ဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိပုဒ် ဖြစ်သောအခါ ဤသုတ်ဖြင့် အမုမုပြု၊ "အမုံ+ဒုတိယံ ယဿာတိ အမုဒုတိယော=အခွဲဟူသော ၂ ခုမြောက်သောအရာ၊ ဝါ-တစ်ခုခွဲ၊ အမုဒုတိယကို ဒိဝမှ ဒိယမှ ၂-မျိုးပြု၊ အမုံ တတိယံ ယဿာတိ အမုတတိယော= အခွဲဟူသော ၃ ခုမြောက်ရှိသော အရာ၊ ဝါ-၂ ခုခွဲ၊ အမုတတိယကို အမုတိယပြု။

အမုတေယျော။ ။"အမုတေယျော=၂ ခုခွဲ"ဟု ရှိရာ၌ကား သကတ္တ၌ ဏျပစ္စည်းသက်၍ "အမုတိယော ယေဝ အမုတေယျော"ပြု၊ တိ၌ ဤကိုတေသု ဝုဒ္ဓိဖြင့် ဧဝုဒ္ဓိပြု၊ ဝိနယဝိနိစ္ဆယဋီကာ၌ "တိဏ္ဏံ+ပူရဏော တေယျော"ဟု ပူရဏ အနက်၌ ဏေယျပစ္စည်းသက်၍ "အမော+တေယျော ယဿာတိ အမုတေ ယျော"ဟု ပြုသတတ်၊ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် ဂဏ္ဌိပုဒ်၌မူ"အမုတိယေန+ယုတ္တာနိ အမုတေယျာနိ"ဟု ယုတ္တအနက်၌ ဏျသက်သောဟူ၏၊ အနက်မှန်၍ ရုပ်ပြီးခြင်းသာ လိုရင်းတည်း။

သာဓက။ ။ "ဧဝမေတ္တ အမေကာဒသဓာတုယော ရူပံ, အမုဌမာ ဓာတုယောနာမံ"ဟူသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသအဌကထာ၌ "အမေန+ ဧကာဒသ, အမေကာဒသ၊ အမုံဝါ ဧကာဒသ ဧတာသံတိ အမေကာဒသ၊အမုဌ မာတိ ဧတ္ထာပိ ဧသေဝ နယော"ဟု မဟာဋီကာဖွင့်၏၊ ပထမနည်းအလို "အမေကာဒသ=အခွဲဖြင့် တစ်ဆယ့် တစ်ပါးကုန်သော၊ ဝါ–တစ်ဆယ်နှင့် တစ်ပါး၏၊ တစ်ဝက် (တစ်ဆယ်ခွဲ)ကုန်သော"ဟုပေး၊ "အမေန+စတုတ္ထော– အမုမော"နှင့်တူ၏၊ ဒုတိယနည်းအလို "အမေကာဒသ– အခွဲဟူသော တစ်ဆယ့်တစ်မြောက်ရှိကုန်သော၊ ဝါ–တစ်ဆယ်ခွဲ ဖြစ်ကုန်သော"ဟုပေး၊ အမုံ စတုတ္ထံ ယဿ"ဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိပြုသော နည်းမျိုးပင်တည်း၊ အမုဌမာ၌လည်း "အမေန+အဌမာ အမုဌမာ"ဟုပြု၊ ဤ၌ အဌမဝယ် မပစ္စည်းသည် ပူရဏတ္တ၌ မသက်ဘဲသကတ္တ၌ သက်မှ "အခွဲဖြင့် ရှစ်ခုသောဓာတ်တို့"ဟု အနက်မှန် ဖြစ်နိုင်သည်၊ "အမု အဌမံ ယာသံ (အကြင် ဓာတ်တို့၏)"ဟု ပြုရာ၌ကား ပူရဏတ္တ မပစ္စည်းသက်၊ "ထက်ဝက်ဟူသော ရှစ်ခု မြောက်ရှိသော ဓာတ်တို့"ဟုပေး။ [အမုဌမရတနဗွေဓော– အခွဲဖြင့် ရှစ်တောင် အမြင့်ရှိသော (ဆင်ပမာဏ) ဝါ–အခွဲဟူသော ရှစ်တောင်မြောက် အမြင့်ရှိသော (ဆင်ပမာဏ)" စသည်၌လည်း နည်းတူ။]

တဒ္ဓိတ်ပုဒ်တဲ့။ ။ "အမေန+စတုတ္ထော"စသည်ဖြင့် ဝိဂ္ဂဟပြုရသောကြောင့် "အမုစတုတ္ထ"အခိုက်၌ သမာသ်ပုဒ်များပင်တည်း၊ သို့သော် "အမုမု ပြုလိုက်သော အခါ အပြု အာဒေသ ပြောင်းလဲမှုကြောင့် အမုမု စသည်တို့ တဒ္ဓိတ်ပုဒ်များဖြစ်ကြရ သတဲ့၊ ["အမေန–စတုတ္ထော အမုမောကို ဣဒံ တပ္ပုရိသသမာသတ္တေပိ အာဒေသ ပရိဝတ္တနဝသေန တဒ္ဓိတံနာမ"–နိဒ္ဒေသ၊] ထို နိဒ္ဒေသ၌ပင် သန်္ဂာကို ပဓာနယူရသော ဌာန၌ "အမေန+စတုတ္ထော အမုမော"ဟု တပ္ပုရိသ်သာ ပြုရမည်, ဗဟုဗ္ဗီဟိ မပြုရ၊ သန်္ဂေယျ (ရေတွက်အပ်သော ဒြပ်ကို) ပဓာနယူရသောဌာန၌ "အမုံ ဒုတိယံ ယေသံ"ဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိသာ ပြုရမည်–ဟု ခွဲခြားသေး၏၊ သို့သော် "အမေကာ ဒသ ဓာတုယော"ဟု ဓာတ်တည်းဟူသော သန်္ဂေယျကို ပဓာနယူရသောဌာန၌ တပ္ပုရိသ် ဗဟုဗ္ဗီဟိ ၂ မျိုးလုံး မဟာဋီကာပြထားသောကြောင့် ထိုနိဒ္ဒေသစကားကို စဉ်းစား ကြပါလေ။

သရူပါန် မေကသေသွသကိ်

၃၈၈။ အသကိ်-တစ်ကြိမ်မဟုတ်ကုန်သော၊ သရူပါန်-တူသောရုပ်သွင်ရှိကုန်သော၊ ပဒဗျဥ္ဇနာန်-ပုဒ်ဗျည်းတို့တွင်၊ ကသေသော- တစ်ခု၏ ကြွင်းကျန်ခြင်းသည် (တစ်ခုကြွင်းသည်)၊ ဟောတိ၊ ပုရိသော စ-ယောကျ်ားလည်း၊ ပုရိသောစ- လည်း၊ ပုရိသာ- ယောကျ်ားတို့၊ သရူပါနမိတိ- သရူပါန်ပုဒ်သည်၊ ကိမတ္ထံ၊ ဟတ္ထိစ- ဆင်လည်း၊ အသောစ-မြင်းလည်း၊ ရထောစ-ရထားလည်း၊ ပတ္တိကောစ- ခြေကျင်လည်း၊ ဟတ္ထိ အသ ရထ ပတ္တိကာ- ဆင်မြင်း ရထား ခြေကျင်တို့၊ ဣတိ-ဤပြုယုဂ်၊ပေ၏၊ အသကိ်တိ- အသကိ် ပုဒ်သည်၊ ကိမတ္ထံ၊ ပုရိသော-ယောကျ်ား၊ ဣတိ-၏။ (၉၈)

၃၈၈။ သရူပါန် ပဒဗျဥ္ဇနာန်။ ။ သရူပါန်၌ "ရူပ"ဟူသည် ရုပ်တည်း၊ ထိုရုပ်ကိုပင်၊ "ပုံ=အသွင်=သဏ္ဌာန်"ဟုလည်း မြန်မာပြန်နိုင်၏၊ ရွတ်ဆိုသော အခါ နားဥ်ကြားရခြင်းကို အကြောင်းပြု၍ (သုတိ)ဟုလည်းခေါ်၏၊ ထို့ကြောင့် "သရူပါန်-တူသောရုပ်သွင် ရှိကုန်သော၊ တူသော သုတိရှိကုန်သော"ဟုပေးကြသည်၊ ပဒဗျဥ္ဇနာန်၌ "ပုရိသော+ပုရိသော"ကဲ့သို့ ဝိဘတ်ဆုံးသော ပုဒ်များကို ကသေသ်ပြုလျှင် ပဒကို ကသေသ်ပြုသည် မည်၏၊ အဘိဿ စန္တဿ သုတ်၌ "အတိတိဿ"ဟု ဆိုလိုလျက် ("အတိစ+တိစ အတိတိ"ဟု ဆိုလိုလျက်) တိ အက္ခရာ ၂ လုံးတွင် တစ်လုံးကို ကသေသ်ပြုရာ၌ ဗျဥ္ဇနကို ကသေသ်ပြုသည် မည်၏၊ "ဒေဝတ္တဥ္စ မနုဿတ္တဥ္စ ဒေဝမနုဿတ္တံ=နတ်အဖြစ် လူ့အဖြစ်"ဟူရာ၌လည်း "ဒေဝတ္တ မနုဿတ္တံ"ဟု ဖြစ်သင့်လျက် တ္တဗျည်းကို ကသေသ်ပြုထား၏၊ ထို့ကြောင့် "သရူပါန် ပဒါန်"ဟုသာ မဖွင့်ဘဲ"သရူပါန် ပဒဗျဥ္ဇနာန်"ဟု ဗျဥ္ဇနကို ထည့်၍ဖွင့်သည်၊ ဤကား နျာသဆိုပုံတည်း။

[နျာသ] ယဒိ ဧဝံ အတိ တိဿာတိ ဘဝိတဗ္ဗံတိ၊ သစ္စံ၊ ဣဒ ပန သရူပါန မေက သေသွ သကိ်တိ ကသေသံ ကတံတိ၊ နနွေတ္ထ ပဒါနေဝ ဂဟိတာနီတိ၊ နာ ဗျဥ္ဇနာနိပိ ဂဟိတာနိ, အနိယမေတွာ သရူပါ နန္တိ ဝုတ္တတ္တာ၊ အာဟစ-သရူပါန် ပဒဗျဥ္ဇနာန်တိ၊ [သဒ္ဒနီတိ၌လည်း "အက္ခရာန် (သုတ်)၊ ဒွန္နေ သရူပါန မက္ခရာန် ကသေသေသော ဟောတိ၊ ဒေဝတ္တဥ္စ မနုဿတ္တဥ္စ ဒေဝမနုဿတ္တံ"ဟု မိန့်၏။။]

တစ်နည်း "ဗျဥ္ဇန" အနက်မရှိ။ ။ "အတိတ်"၌ တိ တစ်လုံးကို တသုဝုဒ္ဓိသုတ်ကြိုးဖြင့် ချေနိုင်၏၊ ဒေဝမနုဿတ္တံ၌လည်း တ္တ ၂ လုံးကို ချေနိုင်၏၊ "ဒေဝါစ မနုဿာစ ဒေဝမနုဿ"ဟု ဒွန်တွဲပြီးမှလည်း "ဒေဝမနုဿာနံ+ဘာဝေါ ဒေဝမနုဿတ္တံ"ဟု ဖြစ်နိုင်၏၊ သို့ဖြစ်လျှင် ပဒဗျဥ္ဇနာန်၌ ဗျဥ္ဇနအတွက် သီးခြား

အနက်မထွက်ပြီ၊ ပုရိသောကဲ့သို့သော ပုဒ်ကိုပင် အနက်ကိုထင်ရှားပြတတ်သော (အနက်ရှိသော)ကြောင့် ဗျဥ္ဇနဟုလည်း ခေါ်ကြောင်း သိစေဖို့ရာ "ပဒဗျဥ္ဇနာနံ"ဟု ဗျဥ္ဇနကိုထည့်၍ ဖွင့်ပြသည်ဟု မှတ်ပါ၊ သရူပါနံ၌ နံ ဝိဘတ်လည်း နိဒ္ဒါရဏာအနက်၌ သက်၊ "သုတိဟူသော ပုဒ်ဗျည်းတို့တွင်+တစ်ပုဒ်"ဟူလို။ ["သရူပါနံ သဒ္ဒါနမိတိ-နိဒ္ဒါရဏော ဆဋ္ဌီ"- ဇိနိန္ဒဗုဒ္ဓိ။] အသက်ဆိုရခြင်း၏ အကျိုးကို ရွှဲ၌ တိုက်ရိုက်ဆိုထားပြီ။

သရူပေကသေသ်။ ။ ကသေဝ+သေသော, ကသေသော=တစ်ပုဒ်၏ သာ ကြွင်းကျန်ခြင်း၊ ပုဒ် ၃ ပုဒ်စသည်ရှိရာ၌ တစ်ပုဒ်သာကျန်နေခြင်း, အခြားပုဒ်များကို ချေပစ်ခြင်းကို "ဧကသေသ"ဟုခေါ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဤသုတ်သည် ချေမှုစီရင်သော လောပဝိဓိသုတ်တည်း၊ "သရူပါနံ ဧကသေသော"ဟု သုတ်၌ ရှိသော ပုဒ် ၂ ခုကို ပေါင်း၍ ဤသုတ်သည် သရူပေကသေသ်ကို (သုတိတူသော ပုဒ်များတွင် တစ်ခုကြွင်းကို) စီရင်သော သုတ်ဟု သိပါ၊ ထို သရူပေကသေသ်သည် သဒ္ဒသရူပေကသေသ်-အတ္ထ သရူပေကသေသ်-သဒ္ဒတ္ထ သရူပေကသေသ်ဟု ၃-ပါးရှိ၏၊ ထိုတွင် သဒ္ဒါချင်း သုတိတူ၍ အနက်အားဖြင့် မတူသော ကသေသ်သည် သဒ္ဒသရူပေကသေသ် မည်၏၊ ပုံကား- "မာသောစ-လလည်း+မာသော စ-ပဲကြီးလည်း၊ မာသာ-လ, ပဲကြီးတို့၊ အနက်အားဖြင့် သုတိတူ၍ သဒ္ဒါချင်း မတူသော ကသေသ်သည် အတ္ထသရူပေကသေသ်မည်၏၊ ပုံကား-ဝက်ော်စ- (လ အရေးကဲ့သို့ ကောက်သော) အကောက်လည်း၊ ကုဋိလောစ- (ထွန်ကိုင်းကဲ့သို့ ကောက်သော) အကောက်လည်း၊ ကုဋိလ-အကောက် အကောက်တို့၊ သဒ္ဒါအနက် ၂ချက်လုံးကို သုတိတူသော သဒ္ဒတ္ထ သရူပေက သေသ်ကား "ပုရိသောစ ပုရိသောစ ပုရိသာ"တည်း။ ["ပူရေန္တိ ပုရိသာ"ဟု ဗဟုဝုစ် ဝိဂြိုဟ်ပြုလျှင် ကသေသ်မဟုတ်, ကိတ်ပုဒ်တည်း၊ "ပုရိ (ဥစ္စာဌာနေ)-မြင့်မြတ်သောနေရာ၌+သေန္တိ-နေထိုင်တတ်ကုန်၏၊ ဣတိ ပုရိသာ"ဟု ပြုပြန်လျှင် ပုရိ သဒ္ဒ။ပဝဒသိဓာတ်-အ ပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော ကိတန္တသမာသ်တည်း။] အောက်ပါ ဂါထာကား ဘေဒစိန္တာတည်း။

သရူပသေဝ သဒ္ဒ-တ္ထ သဒ္ဒတ္ထာနံ သဘာဝတော၊
တိဗ္ဗိဓတ္တံ ယထာ မာသာ, ကုဋိလာ ပုရိသာတိစ။

သာမည နိဒ္ဒေသနည်း။ ။ ဤ သရူပေကသေသ် တချို့ကို ကျမ်းဂန်တို့၌ သာမည နိဒ္ဒေသနည်းဟုလည်းဆို၏၊ သာမညေန-သဒ္ဒါချင်း တူသည်၏အဖြစ်ဖြင့်- နိဒ္ဒေသော-တစ်ပေါင်းတည်းညွှန်ပြခြင်းတည်း၊ သာမညနိဒ္ဒေသော-ပြခြင်း၊ ပုံကား ဇာတရူပရဇတ ပဋိဂ္ဂဟဏောပါဠိ၌ ပဋိဂ္ဂဟဏအရုတွင် ကိုယ် (လက်စသည်)ဖြင့် ခံယူခြင်း, နှုတ်ဖြင့်ခံယူခြင်း, စိတ်၌သာယာသောအားဖြင့် ခံယူခြင်း ၃ မျိုး ပါဝင်၏၊ ထို ၃ မျိုးလုံးပင် ပဋိဂ္ဂဟဏချင်းတူသောကြောင့် "ပဋိဂ္ဂဟဏ"

ဟု သဒ္ဒါတစ်ခုတည်းဖြင့် ညွှန်ပြသည်၊ ဤသာမည နိဒ္ဒေသမျိုးဌ် "ပဋိဂ္ဂဟဏဋ္ဌ-ကိယ်ဖြင့် ခံယူခြင်းလည်း၊ ပဋိဂ္ဂဟဏဋ္ဌ-နှုတ်ဖြင့် ခံယူခြင်းလည်း၊ ပဋိဂ္ဂဟဏဋ္ဌ-စိတ်ဖြင့်ခံယူခြင်းလည်း၊ ပဋိဂ္ဂဟဏံ-ကိုယ်, နှုတ်, စိတ်ဖြင့် ခံယူခြင်း"ဟု ကေသေသ်လည်း ပြုနိုင်သည်၊ ဤဌ် ဇာတ်တူ ပဋိဂ္ဂဟဏ ၃ ပုဒ်ကို ကေသေသ်လုပ်၏၊ "ဇာတ်တူ ၂ ပုဒ်သာ ကေသေသ်လုပ်ရမည်"ဟူသည်ကို ဆင်ခြင်၊ ဒသစ ဒသစ-စသော ကေသေသ်မျိုးဌ်ကား ဒသအများကိုပင် ကေသေသ်ပြု၏။

ဋီကာသစ်။ ။ အထ ဝါ တိဝိဓံ ပဋိဂ္ဂဟဏံ ကာယေန ဝါစာယ မနသာ၊ ပေ၊ တိဝိဓမ္မိ တေ ပဋိဂ္ဂဟဏံ သာမညနိဒ္ဒေသေန ကေသေသ နယေနဝါ ဂဟေတွာ ပဋိဂ္ဂဟဏာတိ ဝုတ္တံ၊ (သီလက္ခန်-ဗြဟ္မဇာလသုတ်)။

မှတ်ချက်။ ။ အနက်ကွဲ၍ သဒ္ဒါတူသော သဒ္ဒ သရူပေကသေသ်ကို ဇကဝုစ်ဖြင့် ထားရာဌ်သာ သာမညနိဒ္ဒေသနည်းဟု ယူသင့်၏၊ အတ္ထ သရူပေကသေသ် သဒ္ဒတ္ထ သရူပေကသေသ် တို့ကိုလည်းကောင်း ဗဟုဝုစ်ချရသော "မာသာ"တို့ကဲ့သို့ သော သဒ္ဒသရူပေကသေသ်ကို လည်းကောင်း သာမညနိဒ္ဒေသနည်းဟု မကြံသင့်၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း...သာမညဟူသည် ဇာတ်ကိုငဲ့၍ ဇကဝုစ်ဆိုရိုး ရှိသောကြောင့်တည်း။

ဝိရူပေကသေသ်။ ။ "မာတာစ ပိတာစ ပိတရော-မိဘတို့" ဟူရာဌ် မာတာနှင့် ပိတာသည် သုတိမတ္ထံသောကြောင့် ဝိရူပ (ဝိသဒိသ်+ရူပ)တည်း၊ ထို ဝိရူပ ပုဒ်တို့ကိုလည်း သရူပါနံဖြုတ်၍ "ကေသေသွသကိ" ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် မာတု တစ်ခုကြွင်း ပြုနိုင်သည်၊ ထို ဝိရူပေကသေသ်သည် ပုဗ္ဗဝိရူပေကသေသ် ပရဝိရူပေကသေသ်ဟု ၂ မျိုးရှိ၏၊ ထိုတွင် ရှေ့ပုဒ်ကိုတစ်ခုကြွင်းပြုလျှင် ပုဗ္ဗဝိရူပေက သေသ်၊ ပုံကား "မာတရော-မိဘတို့၊ သာရိပုတ္တောစ မောဂ္ဂလ္လာနောစ သာရိပုတ္တာ-သာရိပုတ္တရာ မောဂ္ဂလ္လာန်တို့၊ ပုတ္တောစ ဓိတာစ ပုတ္တာ-သားသမီးတို့၊ သဋ္ဌာယတ နဋ္ဌ၊ ၆ ပါးသော အာယတနလည်း၊ ဆဋ္ဌာယတနဋ္ဌ-၆ ခုမြောက် မနာယတနလည်း၊ သဋ္ဌာယတနံ-၆ ပါးသော အာယတန-၆ ခုမြောက် မနာယတန၊ နောက်ပုဒ်ကို တစ်ခုကြွင်းလျှင် ပရဝိရူပေကသေသ် မည်၏၊ ပုံကား- မာတာစ ပိတာစ ပိတရော -မိဘတို့။ [သင်္က တဗျာကရဏ်းတို့ဌ်ကား "အထိး အမ တွဲရာဌ် အမဟောပုဒ်ကို ချေရမည်"ဟု ဝိရူပေကသေသ် ဥပဒေကို များစွာပြ၏၊ ထိုဥပဒေအရ "ပိတရော" ဟုသာ ရှိ၍ "မာတရော"ဟု မရှိရ၊ ထို သင်္ကတဌ် ပြသလောက်လည်း ပါဠိအသုံး မရှိချေ။] ဘေဒစိန္တာဂါထာကား-

မာတရော ပိတရော သာရိ-ပုတ္တာ ပုတ္တာတိ အာဒိသု၊
ကေသေသော ဝိရူပါနံ, ဝုတ္တော ယောဂဝိဘာဂတော။

သဒ္ဒနီတိ။ ။ "သဋ္ဌာယတနဋ္ဌ ဆဋ္ဌာယတနဋ္ဌ သဋ္ဌာယတနံ"ဌ် သဋ္ဌာ ယတန ဆဋ္ဌာယတနဟု ပကတိပြုပြီးသောအခါ ဆဋ္ဌာယတနချေ၍ သဋ္ဌာယတန ဟု ကြွင်း၏၊ ထိုသို့ကြွင်းရာဌ် သနှင့် အာယတနတို့သာ ပုဒ်ဖြစ်၍ ဌကား အကွရာ

တည်း၊ ထို သဋ္ဌတို့သည် ကျေလေသော ဆဋ္ဌနှင့်မတူသောကြောင့် ဝိရူပ, အာယ တနချင်းကား တူသောကြောင့် သရူပတည်း၊ ထိုရူပတို့ကို ဧကသေသ် ပြုထားသော ကြောင့် ဝိရူပေကသေသ်ဟု ခေါ်ရ၏၊ ဤသဋ္ဌာယတန ပုဒ်မှတစ်ပါး အခြားပုဒ်တို့၌ ဝိရူပေကသေသ်ကို အလိုမရှိထိုက်၊ "ပိတရော- သာရိပုတ္တာ- ပုတ္တာတို့လည်း ဝိရူပေသသေသ်မဟုတ်, သမာဓာနိစ္ဆာ ဗဟုဝုစ်တို့သာတည်း၊ အမိ အဖ ၂ မျိုးတွင် အမိကို အဖ၌ ပေါင်း၍ ဆိုလိုရာ၌ "ပိတရော"ဟု ဗဟုဝုစ်ထားခြင်းဖြစ်၏၊ အနက်ပေးရာ၌လည်း "ပိတရော-အဖတို့"ဟု ပေး၊ ဤ၌ "အဖတို့" ဟူရာဝယ် အမိလည်း ပါသည်ဟု မှတ်၊ "သာရိပုတ္တာ-သာရိ ပုတ္တရာတို့" ဟူရာ၌လည်း အရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်လည်း ပါ၏၊ "ပုတ္တာ-သားတို့"ဟူရာ၌လည်း သမီးလည်းပါ၏၊ "ဗျှဂ္ဃါ-ကျားတို့"ဟူရာ၌လည်း ခြသေ့်လည်း ပါ၏၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် သမောဓာနိစ္ဆာ ဗဟုဝုစ်ဖြစ်သည်ဟု သဒ္ဒနီတိမိန့်သည်၊ ထိုသို့ ပေါင်းရာ၌ ပဓာန၌ အပဓာနကို ပေါင်းရမည်၊ အမိ၌ အဖကို, သမီး၌ သားကို, အရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်၌ အရှင် သာရိပုတ္တရာကို ပေါင်း၍ "မာတရော, ဓီတရော, မောဂ္ဂလ္လာနာ"စသည်ဖြင့် မရှိနိုင်-ဟူလို။

သဋ္ဌာယတနသဒ္ဒံတံ, ဝိဝဇ္ဇိတွာန သဗ္ဗသော၊
အညေသုစ သမာသေသု, တဒ္ဓိဟန္တ ပဒေသုစ၊
ဝိရူပါန-မေကသေသော, ဣစ္ဆိတဗ္ဗော န ဟောတိတိ။

ဧကဒေသ သရူပေကသေသ်။ ။ နာမဥ္ဇ-နာမ်လည်း+ရူပဥ္ဇ-ရုပ်လည်း+ နာမရူပဥ္ဇ-နာမ်ရုပ်လည်း၊ နာမရူပံ-နာမ်, ရုပ်, နာမ်ရုပ်၊ "နာမ ရူပ နာမရူပ" ဟု ပကတိပြုပြီးသောအခါ ရှေ့နာမနှင့် ရူပကိုချေ၊ နောက် "နာမရူပ"သာ ကြွင်း၏၊ ဤ၌ ကြွင်းကျန်သော နာမရူပတွင် နာမဟူသော ပုဒ်တစ်စိတ်သည် ကျေလေသော နာမနှင့်လည်းကောင်း ရူပဟူသော ပုဒ်တစ်စိတ်သည် ကျေလေသော ရူပနှင့် လည်းကောင်း သုတိတူ၏၊ ဤသို့ တစ်စိတ်တစ်ဒေသအားဖြင့် သုတိ တူသော ပုဒ်တို့တွင် တစ်ပုဒ်သာ ကြွင်းကျန်သောကြောင့် "ဧကဒေသ သရူပေကသေသ်"မည်၏၊ [ဧကဒေသ သရူပါနံ-တစ်စိတ်တစ်ဒေသ သုတိတူပုဒ်တို့တွင်၊ ဧကသေသော- တစ်ပုဒ်၏ ကြွင်းကျန်ခြင်းသည်၊ ဧကဒေသ သရူပေကသေသော- မည်၏၊] "နာမ ရူပ နာမရူပ"ဟု တည်သည့်အခါ အလယ် ရူပနှင့် နာမကို ချေသည်ဟု လည်း ကြံကြ၏၊ ထိုအကြံကား "နာမဥ္ဇ+ရူပဥ္ဇ+နာမရူပဥ္ဇ-နာမရူပန္တိ ဧတ္ထ နာမရူပ သဒ္ဒေါ (နောက်ဆုံး "နာမရူပ"သဒ္ဒါသည်) အတ္တနော ဧကဒေသေန နာမသဒ္ဒေန နာမသဒ္ဒဿ (ရှေ့နာမသဒ္ဒါ၏) သရူပေါ, ရူပသဒ္ဒေနစ ရူပသဒ္ဒဿ သရူပေါ, တသ္မာ သရူပါနံ ဧကသေသောတိ နာမရူပသဒ္ဒဿ (နောက်ဆုံး "နာမရူပ" သဒ္ဒါ၏) ဌာနံ (တည်တံ့ကြွင်းကျန်ခြင်း) ဣတရေ သဥ္ဇ နာမရူပ သဒ္ဒါနံ အဒဿနံ (မမြင်ရခြင်း ကျေခြင်း) "ဒဋ္ဌဗ္ဗံ"ဟူသော မူလ ဋီကာနှင့် မညီ။

ကေဝုစ်ချနိုင်ပုံ။ ။ "နာမရူပ်"၌ "နာမ်–ရုပ်–နာမ်ရုပ်"ဟု အနက် ၃ မျိုး ဖြစ်၍ များပါလျက် အဘယ့်ကြောင့် "နာမရူပ်"ဟု ကေဝုစ် ထားနိုင်သနည်း ဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား–ကေသေသ် ပြုပြီးသောအခါ ရှေ့ "နာမ်–ရုပ်" ဟူသော ၂ နက်သည် "နာမ်ရုပ်"ဟူသော နောက်ဆုံးအနက်၌ ပေါင်းမိ၏၊ ထို အပေါင်း သဘုမညကို ငဲ့လျှင်ကား "မဟာဇနော–များစွာလူ=လူအများ" ဟူရာ၌ကဲ့သို့ ကေဝုစ်လည်း ထား နိုင်သည်၊ ရှေ့၌ပြခဲ့သော "ပဋိဂ္ဂဟဏ်"လည်း ဤနည်းပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့်လည်း ပဋိဂ္ဂဟဏ်ကို သာမညနိဒ္ဒေသနည်းဟု ဆိုခဲ့သည်၊ ဘေဒစိန္တာ ဂါထာကား–

ပစ္စာ ပေက္ခတိ သာမည မေကသေသေပိ နိဋ္ဌိတေ၊
တေနေကဝစနံ ဟောတိ, နာမရူပံတိ အာဒိသု။

သမာသ်လော တဒ္ဒိတ်လော။ ။ "ပုရိသောစ ပုရိသောစ ပုရိသာ"စသော ကေသေသ်ပုဒ်များသည် ပစ္စည်းမပါသောကြောင့် တဒ္ဒိတ်မဟုတ်, ပုရိသော ပုရိသော ဟု ၂ ပုဒ်လုံး အရတူနေသောကြောင့် ဒွန်သမာသ်လည်း မဟုတ်။ [အရကွဲမှ ဒွန်တွဲရ သည်၊ အခြားသမာသ်များနှင့်ကား ယုံမှားဖွယ်မရှိ၊ ဓာတ်နှင့် ပစ္စည်းစပ်သော အရာမဟုတ်၍ ကိတ်ပုဒ် ဖြစ်, မဖြစ်ကိုကား စိစစ်ဖွယ်ပင်မလို၊] ထို့ကြောင့် ကေသေသ် ပုဒ်များကို သမာသ် တဒ္ဒိတ် ကိတ်နှင့် မရောမယှက် သက်သက်နာမ်ပုဒ် (သုဒ္ဓနာမ်ပုဒ်)ဟု ကေစိဆရာတို့ ဆိုကြသတတ်။

အပရေဝါဒ။ ။ ပစ္စည်းပင် မရှိသော်လည်း ပုရိသ ၂ ပုဒ် ၃ ပုဒ် စသည်တွင် တစ်ပုစ်သာချန်ထား၍ အခြားပုဒ်များကို ချေခြင်းဟူသော ကြဲကြဲဖန်ဖန် စီမံမှုဟူသော ပရိကပ္ပဝသကြောင့် ("ဝိစိတြာဟိ တဒ္ဒိတဝုတ္တိ"နှင့်အညီ တဒ္ဒိတ်တို့ ဖြစ်ပုံ ဆန်းကြယ်ရကား) တဒ္ဒိတ်ပုဒ်တည်းဟု သဒ္ဒနီတိဆရာ အပရေတို့ ဆိုကြသည်၊ ကေစ္စေဆရာတို့ကမူဒွန်သမာသ်ဟုပင် ဆိုကြသော ဟူ၏။

ဘေဒစိန္တာအလို။ ။ သို့သော် တိသ– ဒတ္တ စသော သုဒ္ဓနာမ်ပုဒ်များ နှင့် မတူသောကြောင့် သုဒ္ဓနာမ်လက္ခဏာမရှိ၊ ပစ္စည်း မပါသောကြောင့် တဒ္ဒိတ် လက္ခဏာလည်းမရှိ။ အရတူ ၂ ပုဒ် ဖြစ်နေရုံမ်က, တစ်ပုဒ်ကြွင်းသောကြောင့် ဒွန် သမာသ်လက္ခဏာလည်း မရှိရကား ကေသေသ်ကို ကေသေသ်ဟုပင် နာမည်တစ် မျိုး မှတ်သင့်သည်ဟု ဘေဒစိန္တာဆရာ ဆုံးဖြတ်သည်၊ အရှင်ကစ္စည်း ဆရာကမူ (တဒ္ဒိတ်ခန်း၌ ပြထားသောကြောင့်) တဒ္ဒိတ်ဟုပင် ဆိုလိုဟန်တူသည်။

ကေစိ အပစ္စယတ္တာ တံ, သုဒ္ဓနာမပဒန္တိ စ၊
အပရေ ပရိကပ္ပေန, ပစ္စယေ ဝိဂတေပိစ။
တဒ္ဒိတန္တိစ ကေစ္စော, ဒွန္ဒံတိစ အဘာဝတော၊
တံ လက္ခဏသ္သ တံနာမေ– နေကံသေသောတိ လက္ခယေ။

ကသေသ်နှင့် ဝိစ္ဆာ။ ။ ဝိဘတ်တူသက်ရာ ၂-ပုဒ် ၃-ပုဒ် စသည်ကို အတူတကွ (တစ်ပုဒ်တည်း)ဆိုလိုရာ၌ ကသေသ်ဖြစ်၏၊ များစွာသော အနက်တို့ကို ပျံ့နှံ့စေခြင်းငှာ ၂ ကြိမ်ဆိုရာ၌ ဝိစ္ဆာဖြစ်သည်။ [ဝိစ္ဆာကို ကျမ်းဂန်တို့၌ "ဗျာပနိစ္ဆာ" ဟုလည်း ခေါ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဝိစ္ဆာကို "ဝိ+ဣစ္ဆာ"ဟု ပုဒ်ခွဲ၍ ဝိသဒ္ဒါသည် ဗျာပန (ပျံ့နှံ့ခြင်း) အနက်ရှိ၏ဟုမှတ်၊ ဗျာပိတုံ-အနက်များစွာ ပျံ့နှံ့ စေခြင်းငှာ+ဣစ္ဆာ ဝဒန္တ ပုဂ္ဂိုလ်၏ အလိုဆန္ဒသည်၊ ဝိစ္ဆာ-မည်၏၊ "ဂါမေ ဂါမေ" ဟူသော သဒ္ဒါ ၂ ချက်ဖြင့် ကမ္မာပေါ်ရှိသမျှ ရွာပေါင်းများစွာ ဟူသော အနက်ကို နှံ့စေလိုသော ဝဒန္တ ပုဂ္ဂိုလ်၏ အလိုဆန္ဒသည် မုချဝိစ္ဆာမည်၏၊ ထို ဆန္ဒအတိုင်း ရွတ်ဆိုအပ်သော "ဂါမေ ဂါမေ"သဒ္ဒါကိုကား အကြောင်း ဆန္ဒ၏အမည်ကို အကျိုးသဒ္ဒါပေါ် တင်စားခြင်းကြောင့် ကာရကဟူပစာရအားဖြင့် "ဝိစ္ဆာ"ဟု ခေါ်ရသည်၊ ဂါမေ ဂါမေကို ဂါမတည်, သို့သက်, ဧပြု၍ "ဂါမေ"ဟု ဖြစ်သောအခါ သုတ်ကြီးဖြင့် "ဂါမေ"တစ်ပုဒ်ကို "ဂါမေ ဂါမေ" ၂ ပုဒ်ပြု၊ ဒဗ္ဗ, ဂုဏ, ကြိယာဝိစ္ဆာ ၃ မျိုးကို လည်းကောင်း, ဝိစ္ဆာနှင့် စပ်၍ "သပ္ပေါ သပ္ပေါ=မြွေမြွေ"စသော အာမေဋိတ် ကို လည်းကောင်း ပုဒ်စစ် ဘေဒစိန္တာ စသည်တို့မှာ ရှု။]

[ဆောင်] အတူဝိဘတ်, သက်ကုန်အပ်သည့်, ပုဒ်-ပါဠိသီးသီး, တစ်ပုဒ်တည်းကို, ဆိုလိုတုံ့လစ်, ဧကသေသ်မှတ်၊ များလက်နက်တူ, နှံ့စေဟူ၍, ၂ ဆူပုဒ်သာ, ဆိုလိုရာဝယ်, ဝိစ္ဆာခေါ်ရိုး, ဥဒါန်းထိုးသည်, ၂ မျိုးမှတ်ဖွယ် အထူးတည်း။

ပုံစံများ။ ။"ပုရိသောစ ပုရိသောစ ပုရိသာ"၌ ဒွန်သမာသ်ထုံးစံအတိုင်း စိရင်၍ "ပုရိသ=ပုရိသ"ဟု ပကတိပြုပြီးသောအခါ ဤသုတ်ဖြင့် ပုရိသတစ်ခုစီ ကြွင်းပြု၊ ယောကျ်ား ၃ ယောက်ကိုဆိုလိုလျှင် "ပုရိသောစ" ၃ ခုတည်း၊ ၄ ယောက် စသည်ကို ဆိုလိုရာ၌လည်း "ပုရိသောစ" ၄ ခု စသည်တည်း၊ ဘာ့ကြောင့် "ဤသို့ အနက်များသလောက် သဒ္ဒါများရကြောင်း သိနိုင်သနည်း" ဟူမူ၊ ဝိသတိရုပ်တွက်ရာ၌ ဒသစ ၂ ခု, တိံသရုပ်တွက်ရာ၌ ဒသစ ၃-ခု, ဤသို့ စသည်တည်း၍ ဧကသေသ် ပြုရမည်ဟု နောက်သုတ်၌ ဖွင့်ပြလတ္တံ့ကို ထောက်၍ အနက်များသလောက် သဒ္ဒါများစွာ ရုပ်တည်ရကြောင်း ("ပုရိသောစ ပုရိသောစ"ဟု သဒ္ဒါများစွာဖြင့် ဝိဂြိုဟ်ပြုရကြောင်း)ကို သိနိုင်သည်။

ကိံရုပ်။ ။ ကိံရုပ်၌ "ဟတ္ထိစ အဿောစ" စသည်တို့ကား ဒွန်သမာသ် များသာတည်း၊ ထိုပုဒ်တို့ အချင်းချင်း သရူပ မဟုတ်သောကြောင့် ဧကသေသ် မပြုရ၊ ပုရိသာကား တစ်ပုဒ်တည်းဖြစ်၍ အသကိံ (အကြိမ်ကြိမ် အထပ်ထပ်) မဟုတ်သောကြောင့် ဧကသေသ် မပြုရ။ [ဤ ဧကသေသ်နှင့်စပ်၍ ဘေဒစိန္တာ၌ မှတ်ဖွယ်များစွာ ပါလေသေး၏။]

ဂဏနေ၊ ပေ၊ တိတုတိ

၃၈၉။ ယောသု-တို့ကြောင့်၊ အသကိံ-၌၊ သရူပါနံ-တူသော သုတိရှိသော ဒသ သဒ္ဒါတို့တွင်၊ ကတေကသေသာနံ-ပြုအပ်ပြီးသော ဧကသေသ်ရှိကုန်သော၊ ဂဏနေ-ဂဏန်းသင်္ချာအရာ၌၊ ဒသဿ-ဒသသဒ္ဒါ၏၊ ဒ္ဒိက၊ပေ၊နဝကာနံ- ၂ ခု အပေါင်း, ၃-ခုအပေါင်း, ၄-ခုအပေါင်း, ၅-ခုအပေါင်း, ၆-ခုအပေါင်း, ၇-ခုအပေါင်း, ၈-ခုအပေါင်း, ၉-ခုအပေါင်းတို့၏၊ ယထာသင်္ချ-တိုင်း၊ ဝိတိ၊ပေ၊ဣစ္စာဒေသာ-ဝိအပြု, တိအပြု, စတ္တာရ အပြု, ပညာ အပြု, ဆ အပြု, သတ္တ အပြု, အသ အပြု, နဝ အပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ၊ ယောနဥ - ယောဝိဘတ်တို့၏လည်း၊ ဤသံ၊ ပေ၊ ဒေသာ - ဤသံ

၃၈၉။ ဂဏနေ ဒသဿ။ ။ ဂဏီယတေ အနေနာတိ ဂဏနံ၊ အနေန ဤ အရေအတွက် သင်္ချာဖြင့်၊ ဂဏီယတေ-ရေတွက်အပ်၏၊ ဣတိ, တံ-ထိုအရေအတွက် သင်္ချာသည်၊ ဂဏနံ-မည်၏၊ ဤ ဝိဂြိုဟ်အရ "တစ်ဆယ်, နှစ်ဆယ်" စသည်ဖြင့် ရေတွက်ကြောင်းသင်္ချာကို "ဂဏန"ဟုခေါ်၏၊ ထို အရေအတွက် သင်္ချာကိုဟောသော သဒ္ဒါကို ဤသုတ်ဖြင့် စီရင်မည်-ဟုပြ၏၊ ထို့ကြောင့် "ဂဏနေ-ရေတွက်ကြောင်း သင်္ချာပဓာနအရာ၌"ဟု ဆရာတို့ ပေးကြသည်။

တစ်နည်း-ဒသ ၂ ခုကို ဧကသေသ်ပြုထားသော ဒသတစ်ခုသည် ဝိသံသင်္ချာနှင့် အနက်တူ၏၊ ဝိသံသင်္ချာကား "ဝိသံပိ ဇာတိယော=နှစ်ဆယ်သော ဘဝတို့" ဟူရာ၌ သင်္ချေယျ (ဘဝ)ကို ဟော၍ "ဘိက္ခူနံ ဝိသံ=ရဟန်းတို့၏ ၂၀" ဟူရာ၌ သင်္ချာကို ပဓာနဟော၏၊ ဤသို့ ဧကသေသဒသသည် သင်္ချာန သင်္ချေယျ ၂ မျိုးလုံးကိုပင် ဟောနိုင်၏၊ ဂဏနေ၌ ဂဏနပုဒ်လည်း သင်္ချာန သင်္ချေယျဟု မခွဲခြားဘဲ သင်္ချာသာမညကို ဟော၏၊ ဂဏနေကို ဒသဿတွင်စပ်၍ "အရေအတွက် သင်္ချာတွင်ပါဝင်သော ဒသ"ဟု ဆိုလို၏၊ ထိုဂဏနေပါဌ်ဖြင့် "ဒသော- အလုံးစုံကို မြင်နိုင်၏၊ ဒသောစ ဒသောစ ဒသာ-အလုံးစုံကို မြင်နိုင်သူတို့"ဟူရာ၌ ဒသသဒ္ဒါသည် သင်္ချာတွင် မပါဝင်သောကြောင့် ထိုကဲ့သို့ ဒသမျိုးကို မယူရဟု တားမြစ်သည်၊ ဤနောက်နည်းကား ပြောရိုးမကျသော်လည်း ဖြစ်သင့်သော အဓိပ္ပာယ်ပင်တည်း၊ ဤ အဓိပ္ပာယ်နှင့် သာ၍ ကိုက်ညီအောင် "ဂဏနေ ပရိယာပန္နဿ"ဟု ထည့်ရလျှင် လာလတ္တံ့သုတ်၏ ဝုတ္တိနှင့်လည်း ထပ်တူကျသည်။

ဒ္ဒိက၊ပေ၊ကတေကသေသာနံ။ ။ ရှေ့သုတ်မှ လိုက်လာသော သရူပါနံကို ရှေ့သုတ်၌ကဲ့သို့ နိဒ္ဓါရဏ အနက်ပေး၊ "ဒသ+ဒသ" ၂-ခုသုတိ တူသည်ကို "သရူပါနံ"ဟုဆို၍ ထို ၂-ခုကို ဧကသေသ် ပြုလိုက်ခြင်းကို "ကတေကသေသာနံ"ဟု ဆိုသည်၊ ဒသ ၂-ခုကို ဧကသေသ်ပြုထားသော ဒသသည် "ဒသဿ ဒ္ဒိက=ဒသ၏ ၂-ခုအပေါင်း"တည်း၊ ပေ၊ ဒသ ၉-ခုကို ဧကသေသ်ပြုထားသော ဒသသည် "ဒသဿ နဝက = ဒသ၏ ၉ - ခု အပေါင်း"တည်း၊ ထို့ကြောင့်

အပြို့, အာသံအပြို့, ဠိ အပြို့, ရိ အပြို့, တိ အပြို့, ဤတိ အပြို့, ဥတိ အပြို့တို့သည်၊ ဟောန္တို့၊ ပစ္ဆာ–နောက်၌၊ ပုန–တစ်ဖန်၊ နိပစ္စန္နေ–ပြီးစေအပ်ကုန်၏၊ ဝိသံ–၂၀၊ တိံသံ–၃၀၊ စတ္တာလီသံ–၄၀၊ ပညာသံ–၅၀၊ သဋ္ဌိ–၆၀၊ သတ္တရိ, သတ္တတိ– ၇၀၊ အသီတိ–၈၀၊ နဝုတိ–၉၀၊ အသက်ိတိ–သည်၊ ကိမတ္ထံ၊ ဒသ–တစ်ဆယ်တို့၊ ဣတိ–၏၊ ဂဏနေတိ–သည်၊ ကိမတ္ထံ၊ ဒသ ဒသကာ–ဆယ်ဒသက ရှိကုန်သော၊ ပုရိသာ–ယောကျ်ားတို့၊ ဣတိ–၏။ (၄၁၃)

ဒသဿကို ဒွိက၊ပေ၊နဝကာနံ၌ စပ်၍ "ဒသ၏ ၂–ခုအပေါင်း" စသည်ဖြင့် အနက်မှတ်ရသည်။

မှတ်ချက်။ ။ "ဒွိက၊ပေ၊နဝကာနံ"သည် ဆုတ်၌ပါသော "ဒွိတိ၊ပေ၊နဝကာနံ"ပုဒ်၏ အဖွင့်တည်း၊ ဤအဖွင့်အရ သုတ်၌လည်း "ဒွိကတိက၊ပေ၊နဝကာနံ" ဟု ဆိုလိုလျက် စာနေကျဉ်းအောင် ဒွိတိစသည်တို့၏နောက်မှ "က"ကို သုတ်ကြိုးဖြင့် ချေထားသည်ဟု ကြံ၊ ထိုကလည်း "ဒွါဒိတော ကော နေကတ္ထေစ"သုတ်ဖြင့် ပရိဟာန အနက်၌ သက်သောကပစ္စည်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် "ဒွိက– ၂ခုအတိုင်းအရှည် ရှိသော အပေါင်း"ဟု အနက်မှတ်ပါ၊ "ကတော+ကေသေသော ယေသံတိ ကတောကသေသာ၊ ယေသံ–အကြောင် ဒသ ၂ ခုအပေါင်း ၃ ခုအပေါင်း စသည်တို့၏၊ ကတော– ပြုအပ်သော+ကေသေသော–ကေသေသ် (အဖြစ်)သည်၊ အတ္ထိ,ဣတိ တော ကတော ကသေသာ။

ဝိတိ၊ ပေ၊ နဝဣစ္စာဒေသာ။ ။ ယံထာသဒ္ဒါဟု ဆိုသောကြောင့် ဒွိတိစသော အစဉ်အတိုင်း ကေသေသ်ပြုထားသော ဒသ ၂ ခုအပေါင်းကို ဝိပြု, ၃–ခုအပေါင်းကို တိပြု, ၄–ခုအပေါင်းကို စတ္တာရပြု, ၅–ခုအပေါင်းကို ပညာပြု, ၆–ခုအပေါင်းကို ဆပြု, ၇–ခုအပေါင်းကို သတ္တပြု, ၈–ခုအပေါင်းကို အသပြု, ၉–ခုအပေါင်းကို နဝပြု၊ "ယောသု"ဟု ဆိုသောကြောင့် ဝိ စသည်ပြုရာ၌ ယော ဝိဘတ်နောင်းလျက်လည်း ရှိရမည်၊ အသက်ိကိုကား သရူပါနံ၌စပ်၍ "တစ်ကြိမ် မဟုတ်ကုန်သော သရူပ၊ ဝါ–တစ်ကြိမ်မက အကြိမ်ကြိမ်ဆိုအံ်သော သ်ရူပ"ဟု မှတ်ပါ။

ယောနဉ္စ၊ပေ၊ ဥတိဣစ္စာဒေသာ။ ။ ဤ၌ကား "ယထာသဒ္ဒါ"မပါ၊ ဝိ–တိ–စတ္တာရ အပြို ၃–ခုနောင် ယောဝိဘတ်ကို ဤသံချည်းပြု, ပညာ အပြုနောင် ယောကို အာသံပြု, ဆ အပြုနောင် ယောကို ဠိပြု, သတ္တ အပြုနောင် ယောကို ရိနှင့်တိ ၂–မျိုးပြု၊ အသ အပြုနောင် ယောကိုဤတိပြု, နဝ အပြုနောင် ယောကို ဥတိပြု။ [သုတ်၌ "တိတုတိ"ကို "တိ+ဤတိ+ဥတိ"ဟု ပုဒ်ဖြတ်။]

ပစ္ဆာ ပုန နိပစ္စန္နေ။ ။ ဝိသံရုပ်တွက်သည့်အခါ ယောဝိဘတ်ဖြင့် "ဝိသံ" – ပြီးပြီးနောက် နာမ်ငဲ့, သိစသည်သက်၍ "ဝိသံ–သည်၊ ဝိသံ–ကို၊ ဝိသာယ–နှစ်ဆယ်ဖြင့်, အား, မှ, ၏၊ ဝိသာယံ–၌" ဟု တစ်ဖန်ထပ်၍ ဝိဘတ်သက်လျက်

ရုပ်ပြီးစေရသည်ကို ရည်ရွယ်၍ "ပစ္စာ ပုန် နိပစ္စန္တေ"ဟု မိန့်သည်၊ ချဲ့ဦးအံ့– "ဒသစ ဒသစ"ဟု ဒွန်ဝါကျတည်၍ ဒွန်သမာသ် ထုံးစံအတိုင်း "ဒသ ဒသ"ဟု ပြုပြီးသောအခါ သရူပါနမေကသေသွသကိ်သုတ်ဖြင့် ဒသတစ်ခုကြွင်း ပြု၊ နာမ်ခဲ့, ပဌ်မာယောသက်, (ဒသ+ယော)၊ ဤသုတ်ဖြင့် ယောဝိဘတ်ကြောင့် ဒသ ၂ ခု အပေါင်းဖြစ်သော ဧကသေသ် ဒသတစ်ခုကို ဝိပြု, ယောကိုလည်း ဤသံပြု, (ဝိသံ)။

ဆက်ဦးအံ့ – ဤနေရာ၌ ယောဝိဘတ်ဖြင့် ဝိသံဟု ရုပ်ပြီးနေသော်လည်း ဝိ သာယစသည်ဖြင့်ဖြစ်စေခြင်းငှာလည်းကောင်း, ဝိသံပုဒ်သည် ပါဠိအဋ္ဌကထာ၌ (ဝဂ္ဂဘေဒ မဟုတ်လျှင်) ဧကဝုစ်မြဲသောကြောင့်လည်းကောင်း နိပ္ပန္နေ (ရုပ်ပြီးပြီး) ဖြစ်ပါလျက် အနိပ္ပန္နေ (ရုပ်မပြီးသေးသော) အနေကိုငဲ့၍ နာမ်ခဲ့, သိသက်, ချေ, ဝိသံ– နှစ်ဆယ်သည်၊ အံ့သက်, ကွစိလောပ်သုတ်ဖြင့် နိဂ္ဂဟိတ်ချေ, သခွင်းချေ, အံကပ်, ဝိသံ–နှစ်ဆယ်ကို၊ ဝိသံအပြီးတွင် တေသုဝုဒ္ဓိဖြင့် နိဂ္ဂဟိတ်ချေ, အာပစ္စည်း သက်, နာမ်ခဲ့, နာ စသည်သက်၍ "ဝိသာယ"စသည်ဖြစ်၏၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် နောက်ထပ် ပြီးစေရသေးသည်ကို ရည်ရွယ်၍ "ပစ္စာ ပုန နိပစ္စန္တေ" ဟု မိန့်သည်။

နိပ္ပန္နာပိ ဝိဘတ္တိဟိ, သဒ္ဒါ ဝိသံတိအာဒယော၊
အနိပ္ပန္နတ္တံ ပေက္ခန္တိ၊ နိစ္စမေကိတ္ထိစဘာဝတော၊

ဝိဘတ္တိဟိ–ယော ဝိဘတ်တို့ဖြင့်၊ နိပ္ပန္နာအပိ–ရုပ်ပြီးပြီး ပါကုန်သော်လည်း၊ ဝိသံက္ကတိ အာဒယော–ဝိသံ အစရှိကုန်သော၊ သဒ္ဒါ–တို့သည်၊ နိစ္စံ–အမြဲ၊ ဧကိတ္ထိ ဘာဝတော–ဧကဝုစ် က္ကတ္ထိလိင်တို့၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အနိပ္ပန္နတ္တံ–အနိပ္ပန္နေ အဖြစ်ကို၊ အပေက္ခန္တိ–ငဲ့ရကုန်၏။ [ဝိသံ စသည်ကဲ့သို့ ဂေါသဒ္ဒါလည်း ဓာတ်ပစ္စည်း ဝိဘတ်သက်၍ ဂေါဟုပြီးပြီးမှ ဂါဝ စသည်စီရင်လို၍ အနိပ္ပန္နအဖြစ်ကို ငဲ့ရသည်၊ ဖြစ်ပုံကို နာမ်ခန်း (ဂေါပိုင်းပြန်ကြည့်။)]

မောဂ္ဂလ္လာန်။ ။ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ကား ဝိသံ တိသံစသည်တို့သည် ဧကသေသ် ဒသကို စီရင်ထားသောပုဒ်များ မဟုတ်ကြ၊ (ဒသဖြစ်အောင် သုတ်ဖြင့် စီရင်ဖွယ် မလို, လောက ပြောရိုးအတိုင်းပင် "ဒသ"ပြီးနေသကဲ့သို့) ဝိသံ စသည်တို့လည်း ၂၀ စသည်ကို ဟောနိုင်ဖို့ရာ လောက၌ ထင်ရှားပြီးသော သညာသဒ္ဒါများ ဖြစ်ကြသည်"ဟု မိန့်သည်။ ["ကေစိ (ကစ္စာယနဆရာ)ဝိသတိ အာဒယောပိ နိပ္ပါဒေန္တိ၊ တေပနိဓ လောကပသိဒ္ဓါ သညာသဒ္ဒါယေဝါတိ နု နိပ္ပါဒိယန္တေ"– သမာသ် –ဖြေသုတ် ပဋိကာ။]

တိသံစသည်။ ။ "ဒသစ+ဒသစ+ဒသစ"ဟု ဒွန်ဝါကျဖြစ်စေ၍ "ဒသ+ဒသ+ဒသ"ဟု ပကတိပြုပြီးသည့်အခါ ဒသ ၃–ခုကို ဧကသေသ်ပြု၊ နာမ်ခဲ့ ယောသက်, ဤသုတ်ဖြင့် ဒသ ၃–ခု အပေါင်းဖြစ်သော ဧကသေသ် ဒသတစ်ခုကို

စတူပ ပဒဿ၊ ပေ၊ နဝါ ၃၉၀။ ဂဏနေ – ဂဏန်းသင်္ချာ၌၊ ပရိယာပန္နဿ – အကျုံးဝင်သော (ပါဝင်သော)၊ စတူပ ပဒဿ– စတုဟူသော အနိုးပုဒ်၏၊ တု ကာရဿ–တု အက္ခရာ၏၊ လောပေါ ဟောတိ၊ဥတ္တရပဒါဒိ စကာရဿ–နောက်ပုဒ်၏အစ ဖြစ်သော စ အက္ခရာ၏၊ စု စောပိ အာဒေသာ–စု အပြု စောအပြုတို့သည်လည်း၊ နဝါ–အချို့အရာ၌။ [နဝါသဒ္ဒါသည် ကွစိ သဒ္ဒါ၏ပရိယာယ် (စကားလှယ်)တည်း၊]

တိပြု, ယောကိုလည်း ဤသံပြု၊ ခွင်း ချေ ဣပ်, တီသံ၊ ကွစာဒိ မဏ္ဍူတ္တရာနံဖြင့် ဤကို ရဿပြု, နိဂ္ဂဟီတဥသုတ်ဖြင့် နိဂ္ဂဟိုတ်လာ (တိ်သံ)၊ "တိ်သ"ဟုရှိရာ၌ တေသုဝုဒ္ဓိဖြင့် သံ၌ နိဂ္ဂဟိတ်ချေ, နာမ်ငဲ့, စသည် ဝိသံကဲ့သို့ နောက်ထပ်ပြီးစေ၊ ဒသ ၄–ခုအပေါင်းဖြစ်သော ကေသေသ် ဒသကို စတ္တာရပြုစသည်ဖြင့် စတ္တာရီသံ (လဒရာနဖြင့် ရကို လပြုလျှင်) စတ္တာလီသံ စသည်ဖြင့် အခြေပြု၌ ပြထားသည့် အတိုင်းသိပါ၊ ဝိ သတိစသော သင်္ချာတို့၏ သင်္ချာပဓာန–သင်္ချေယျပဓာန ဖြစ်ပုံကိုလည်းကောင်., ကေဝုစ် အမြဲဖြစ်ရာမှ ဝဂ္ဂဘေဒဖြစ်လျှင် ဗဟုဝုစ်ဖြစ်ရပုံကိုလည်းကောင်း ရှုပသိဒ္ဓိ၌ တိုက်ရိုက်ပြထားသည်။

ကိ်ရုပ်များ။ ။ "အသကိ်တိ ကိမတ္ထံ–ဒသ"၌ ဒသ ဒသ စသည်ဖြင့် အကြိမ်ကြိမ်မဟုတ်ဘဲ ဒသ တစ်ခုတည်းဖြစ်သောကြောင့် ဤသုတ်ဖြင့် ဝိစသည် မပြုရ၊ "ဒသ ဒသကာ ပုရိသာ"၌ကား "ဒသ ဒသ" ၂–ခုဖြစ်၍ အသကိ် ဟုတ်သော်လည်း သင်္ချာပဓာန(ဂဏန)မဟုတ်, သင်္ချေယျ ဂဏိတဗ္ဗ ယောကျ်ားတို့သာ ပဓာနဖြစ်သောကြောင့် ဝိစသည်မပြုရ၊ သိဟိုဠ်မူ၌ကား "ဒသ ဒသကော ပုရိသော"ဟု ကေဝုစ်ရှိ၏၊ ထိုအလို "ပုရိသော"အရ တစ်ယောက်တည်းဖြစ်ရကား "ဒသ ဒသက–ယောကျ်ားတစ်ရာ"မဖြစ်နိုင်တော့ပြီ။

တစ်နည်းကြံဖွယ်။ ။ "ဒသေဝိမာ ဝဿဒသာ, မစ္စာနံ ဣဓ ဇီဝိတံ" ဟူသော ဝိသတိနိပါတ် စိတ္တသမ္မုတဇာတ်၌ "ဒသ–ဆယ်ပါး၊ကုန်သော၊ ဣမာ ဝဿဒသာ–ဤနှစ်အံ့ခိုက်အတန့်တို့သည်၊ မစ္စာနံ–သတ္တဝါတို့၏၊ ဣဓ–ဤလောက၌ ဇီဝိတံ–အသက်ရှည်ရာ ကာလတည်း"ဟူသည်ကိုထောက်၍ "ဒသ+ဒသကာ ယဿာတိ ဒသဒသကော"ဟု ပြု၊ ယဿ– အကြင်ယောကျ်ား၏၊ ဒသ–ဆယ်ခုကုန်သော၊ ဒသကာ–အခိုက်အတန့်တို့သည်၊ သန္တိ ဣတိ သော ဒသဒသကော၊ ဤနည်းအတိုင်းမှန်လျှင် နောက်ဒသက၌ ဒသသည် ဂဏန (သင်္ချာ) သဒ္ဒါ မဟုတ်သောကြောင့် ဤသုတ်ဖြင့် မစီရင်ရဟု အဓိပ္ပာယ်ရ၏၊ သို့ဖြစ်လျှင် "ဂဏနေ–ရေတွက်ကြောင်း သင်္ချာပဓာနအရာ၌"ဟု ပေးဖွယ်မလို၊ သင်္ချာ ပဓာနဖြစ်ဖြစ်, သင်္ချေယျပဓာနဖြစ်ဖြစ်, သင်္ချာဟော ဒသကိုသာ ဤသုတ်က စီရင်၍ သင်္ချာဟောမဟုတ်သော ဒသကို မစီရင်ဟု အဓိပ္ပာယ်ထွက်သည်။

ဟောန္တိ၊ စုဒ္ဒသ, စောဒ္ဒသ, စတုဒ္ဒသ–တစ်ဆယ့်လေးခုတို့၊ အပိဂ္ဂဟဏောန–ဖြင့် အနုပပဒဿာပိ–အနိုးပုဒ် မဟုတ်သည်လည်း ဖြစ်သော၊ ပဒါဒိ စကာရဿ–ပုဒ်၏ အစဖြစ်သော စအက္ခရာ၏၊ လောပေါ–သည်၊ နဝါ ဟောတိ၊ စဿ စ–စ–အက္ခရာ၏လည်း၊ စု စောပိ–စု အပြု, စော အပြုတို့ သည်လည်း၊ ဟောန္တိ၊ တာလိသံ, စတ္တာလိသံ, စုတ္တာလိသံ, စောတ္တာလိသံ–လေးဆယ်။ (၂၅၆)

၃၉၀။ **စတူပ၊ ပေ၊ လောပေါဟောတိ။** ။ စတူပ ပဒကို "စတု+ဥပပဒ" ဟု လည်းကောင်း, တုတ္တရကို "တု + ဥတ္တရ" ဟုလည်းကောင်း ဖြတ်၊ "စတ္တာရောစ + ဒဿစ" ဟု ဒွန်ဝါကျပြု၍ "စတု+ဒဿ"ဟု ပကတိပြု၊ ဒ ဒွေဘော်လာပြီးသောအခါ စတုသည် ဒဿ၏ အနိုးပုဒ်ဖြစ်သောကြောင့် ဥပပဒမည်၏၊ ဥပ (သမိပေ)–အနိုးဠ်၊ ဥစ္စာရိတ်–ရွတ်ဆိုအပ်သော၊ ပဒ–တည်း၊ ဥပပဒ–ပုဒ်၊ စတုယေဝ+ဥပပဒံ, စတူပပဒံ = စတု ဟူသော အနိုးပုဒ်၊ ဝါ–အနိုးပုဒ်ဖြစ်သော စတုသဒ္ဒါ၊ ဂဏနေ ပရိယာပန္နဿဠ် ဂဏနေသည် ရှေ့သုတ်မှလိုက်သော ပုဒ်တည်း၊ ပရိယာ ပန္နဿကား ရသင့်၍ ထည့်အပ်သော ပါဠိတည်း၊ "ဂဏနေ ပရိယာပန္နဿ စတူပပဒဿ" ဟူသော ဤပါဠိဖြင့် ဂဏန်းသချိုင်္ကာတွင် ပါဝင်သော စတုကိုသာ စိရင်မည်, "စတုက္ကနိပါတံ–စတုက္ကနိပါတ်" ဟုရာဠ် စတုသဒ္ဒါသည် ဂဏန်းသချိုင်္ကာ ဟောမဟုတ် "စတုက္က"ဟု သော နာမည်ဟော ဖြစ်နေသောကြောင့် မစိရင်ရ"ဟု ပြသည်။ ["ဂဏနေတိကိ –စတုက္ကနိပါတံ"–ရူဠီ၊]"တုကာရဿ"ကား "တု + ဥတ္တရ"ဠ် ပါသော တု၏ အဖွင့်တည်း၊ စတု+ဒ္ဒသဝယ် ဒ္ဒသ၏ အနိုးပုဒ်ဖြစ်သော စတု၏ တု အက္ခရာကို ချေ၊ "စဒ္ဒသ"ဟု ဖြစ်သည်။

ဥတ္တရပဒါဒိ၊ ပေ၊ နဝါ။ ။ သုတ်ဠ် စဿကို "စကာရဿ"ဟု ဖွင့်၏၊ စတု + ဒ္ဒသဠ် တုကိုချေလိုက်သောအခါ စ အက္ခရာသည် ဒဿဟူသော နောက်ပုဒ်၏ အဝ အပိုင်းအခြား ဖြစ်နေ၏၊ ထို စ အက္ခရာကို စု စောပြုလျှင် "စုဒ္ဒသ, စောဒ္ဒသ"ဟု ဖြစ်နေ၏၊ နဝါသဒ္ဒါက တုချေမူ–စု စောပြုမူ နှစ်လုံးကိုပင် တားမြစ်သောကြောင့် ("အချို့အရာဠ် တုချေ, စု–စောပြု"ဟု ဆိုသဖြင့် များစွာသောအရာဠ် တု မချေနှင့် စုစောမပြုနှင့်ဟု တားမြစ်ရာ ရောက်သောကြောင့်) မချေမပြုဘဲ "စတုဒ္ဒသ" ဟုလည်း ရှိသည်–ဟူလို၊ ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်၍တွက်။

အပိဂ္ဂဟဏောန ၊ ပေ၊ စောတ္တာလိသံ။ ။ စု စောပိဠ် အပိသည် သမုစ္စည်း အနက်ရှိ၏၊ "စတ္တာလိသံ" ဟု ရှေ့သုတ်ဖြင့် ပြီးပြီးသောရုပ်ဠ် ထို အပိသဒ္ဒါဖြင့် ဝ ကို ချေ,စ ကျလျှင် စနှင့်စပ်၍ ရွတ်ဆိုအပ်သော (တ) လည်း ထွန့်နောက်ကို လိုက်သကဲ့သို့ ဝ နောက်လိုက်ကာ အလိုလိုကျေ၍ "တာလိသံ"ဟု ဖြစ်၏၊ စကို မချေဘဲ ထို အပိဖြင့် စု–စောပြုလျှင် "စုတ္တာလိသံ, စောတ္တာလိသံ" ဟုလည်းဖြစ်၏၊

နံဝါသဒ္ဒါမြစ်သောကြောင့် မချေ–မပြုဘဲ စတ္တာလီသံအတိုင်း လည်းရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ပုံစံ ၄ မျိုး ပြထားသည်။

မှတ်ချက်။ ။ **"အနုပဒဿဟိ ဥတ္တရပဒါဒိ စကာရဿ" ဟု တွေ့ရ၏၊ စတ္တာ လီသံဒ္ဒစသည် ဥပဒေ မဟုတ်သောကြောင့် "အနုပ ပဒဿ" ဟု ဆိုခြင်းသည် သင့်၏၊ "စတ္တာလီသံ" တစ်ပုဒ်တည်း ဖြစ်သောကြောင့် ပုဗ္ဗပဒ–ဥတ္တရပဒ (ရှေ့ပုဒ်–နောက်ပုဒ်)ဟု ခွဲ၍ မဖြစ်၊ ထို့ကြောင့် "ဥတ္တရ ပဒါဒိ စကာရဿ"၌ ဥတ္တရ ထည့်ခြင်းကား ရှေ့ဝတ္တိ၌ ပါခဲ့သော ဥတ္တရကိုကြည့်၍ နောက်ဆရာတို့ ထည့်မှားဟန် တူသည်၊ ထို့ကြောင့် ဥတ္တရမပါဘဲ "ပဒါဒိ စကာရဿ"ဟု (ရူပသိဒ္ဓိအတိုင်း) ရှိသင့်သည်။**

စုလ္လာသီတိ။ ။ "စုလ္လာသီတိ သဟာဿာနံ, ကပ္ပံ တိဋ္ဌန္တိ ယေ မရူ" ဟူသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿန နိဒ္ဒေသ၌ "စတုရာသီတိ သဟဿ ပရိမာဏံ ကပ္ပံ"ဟု ဋီကာဖွင့်၏၊ ထို့ကြောင့် "စတုရာသီတိ"ပုဒ်က စတုဒ္ဓ တုကိုချေ၊ စကို စုပြုမှုကို ဤ အပိသဒ္ဒါဖြင့်ပင် စီရင်သင့်၏၊ ထို့နောက် ဒေါဓသစ္ဒ် စဖြင့် ရကို လပြု၊ ဒွေဘော် လာလျှင် "စုလ္လာသီတိ" ဟုပြီးသည်။ [နိဒ္ဒေသ၌ကား "ဒွါသဋ္ဌိ"မှ သကို ချေ, အာကို အရဿပြု၍ "ဒွဋ္ဌိ–၆၂"ဟု ပြီးမှကိုလည်း ဤအပိသဒ္ဒါဖြင့် စီရင်လေ၏၊ သို့သော် ထိုဒွဋ္ဌိပုဒ်သည် တိတ္ထိတို့ ရွတ်အပ်သော "ဒွဋ္ဌိ ပဋိပဒါ,ဒွဋ္ဌန္တ ရကပ္ပေါ"တို့မှ လာသော ပုဒ်တည်း၊ တိတ္ထိတို့သည် သဘာဝနိရုတ္တိ (သဒ္ဒါ အစစ်အမှန်)ကို နားမလည်၍ နှုတ်တက်ရာ ရွတ်ကြသောကြောင့် သူတို့ ရွတ်အပ်သော ပါဋိကို သဒ္ဒါနည်းဖြင့် ရုပ်ပြီးအောင် စီရင်နေ ဖွယ်မလို–ဟု သိလက္ခန် သာမညဖလသုတ် ဋီကာတို့ ဖွင့်ကြသည်။

သန္ဓိဘဒ္ဒိတ်။ ။ "စတ္တာရောစ+ဒသစ, စတုဒ္ဒသ" ဟု သမာသ်ပြီးပြီးနောက် တုချေခြင်းဟူသော လောပဝိဓိ,စကို စုစောပြုခြင်းဟူသော အာဒေသဝိဓိတို့သည် တဒ္ဓိတ်သုတ်တို့ဖြင့်သာ ပြီးရ၏၊ ထို့ကြောင့် ထို လောပ–အာဒေသ–အာဂမ–ဝုဒ္ဓိ–ပကတိ၏ အစွမ်းဖြင့် ပြီးစေအပ်သော ပုဒ်များကိုလည်း တဒ္ဓိတ်ပုဒ်ဟုပင် နာမည်တပ်ရသည်၊ "စတုဒ္ဒသ" သည် ဒွန်သမာသ်ပုဒ်, စုဒ္ဒသစသည်ကား တဒ္ဓိတ် ပုဒ်ဟု ဆိုလိုသည်၊ ကြွင်းသော သန္ဓိဘဒ္ဒိတ်များလည်း ဤနည်းပင်။

"လောပါဒေသာဂမာ ဝုဒ္ဓိ, သန္ဓိနေ ပကတိတိစ၊
ဧေ ယျံ သုတ္တာနုသာရေန, တဒ္ဓိတံ ဣတိ ဓိမတာ။

ဟူသော နိဒ္ဒေသလာ ဂါထာအရ အဓိပ္ပာယ်တည်း၊ ဤသန္ဓိပုဒ်တို့ကို သမာသ်ခန်း၌ ပြသော မောဂ္ဂလ္လာန်အလိုမူ သမာသ်ပုဒ်ဟုပင်ဆိုလို၏၊ သမာသ်ပုဒ်နှင့် လုံးဝ မစပ်သော ပဋမော စသည်ကိုသာ တဒ္ဓိတ်ပုဒ်အစစ်ဖြစ်၍ ဝိတဒ္ဓိတ်ခန်း၌ မောဂ္ဂလ္လာန် ပြသည်၊ ထို မောဂ္ဂလ္လာန်အဆိုက သာ၍ ဂျင်း၏၊ သမာသ်ပုဒ်ဖြစ်ဖြစ် တဒ္ဓိတ်ပုဒ် ဖြစ်ဖြစ် ထိုပုဒ်၏ ဇာစ်မြစ်ကို သိဖို့သာလျှင် နောက်သားတို့ တာဝန်ဖြစ်သည်။

ယဒနုပပန္နာ... ၃၉၁။ ယေ သဒ္ဒါ–အက္ခြင် သဒ္ဒါတို့သည်၊ အက္ခရ ပဒ သိဒ္ဓန္တိ ဗျဥ္ဇနတော–အက္ခရာပုဒ်, ဗျည်းအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဣတ္တိ ပုမ နပုံသက လိင်္ဂတော–ဣတ္တိလိင် ပုလ္လိင် နပုလ္လိင်အားဖြင့် လည်းကောင်း၊ နာမုပသဂ္ဂနိပါတတော–နာမ် ဥပသာရနိပါတ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အဗျယီဘာဝ သမာသ တဒ္ဓိတာရျာတတော့–အဗျယီဘော သမာသ် တဒ္ဓိတ် အာရျာတ် အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ [အရှိုစာဌ် "အာရျာတ" မပါ၊ အာရျာတ် အရာဝယ် ကွစိဓာတု သုတ်ကြီး ရှိသောကြောင့် မပါခြင်းသာ ကောင်း၏] ဂဏန သင်္ချာ ကာလ ကာရက ပယောဂ သညာတော–ဂဏန်းသင်္ချာ, ကာလ,

---

၃၉၁။ ယေ သဒ္ဒါ အနိဒ္ဒိဋ္ဌလက္ခဏာ။ ။ ယဒနုပပန္နာကို "ယ+အနုပပန္နာ" ဟု ဖြတ်၊ သက္ကတဌ် "ယတ်"ဟု (တ) ဗျည်းဆုံးလျက်ရှိ၏။ ထိုနည်းလိုက်၍ ယ နောက်ပုဒ်နှင့်စပ်ရာဌ် ယဝမဒနသုတ်ဖြင့် (ဒ်)လာစေ၍ "ယဒနိစ္စံ" စသည်ဖြင့် ပါဠိဌ်ဌ် စပ်သည်၊ ဤဌ်ဌ်လည်း (ဒ်)လာ၍ "ယဒနုပပန္နာ"ဟုဖြစ်၏၊ ယဌ်ကား ယောဝိဘတ်ကို ချေထားသောကြောင့် "ယေ"ဟု ဝုတ္တိဖွင့်သည်၊ "အနုပပန္နာ၊ မပြီးကုန်" ဟူရာဌ် တိုက်ရိုက် ဆိုအပ်ပြီးသောသုတ်ဖြင့် ပြီးအောင် မစီရင်နိုင်–ထိုရုပ်များ ပြီးဖို့ရာ သီးခြားသုတ် မရှိသေး" ဟုဆိုလိုသည်၊ ထို့ကြောင့် အနုပပန္နာကို "အနိဒ္ဒိဋ္ဌလက္ခဏာ"ဟု ဖွင့်သည်၊ ဤဌ်ဌ် "လက္ခဏာ" သဒ္ဒါသည် သုတ္တ၏၊ ပရိယာယ်တည်း၊ (မည်သည်သည့်အရာများ ပြီးစေဖို့ရာအတွက်) သုတ်မရှိပါသေး သနည်း–ဟု မေးဖွယ်ရှိ၍ "အက္ခရပဒ ဗျဥ္ဇနတော" စသည်ကို မိန့်သည်။

တေ နိပါတနာ သိဒ္ဓန္တိ။ ။ နိပါတီယန္တေ ဧတေနာတိ နိပါတနံ၊ ဧတေန–ဤသုတ်ဖြင့်၊ သဒ္ဒါ–မပြီးနိုင်သော သဒ္ဒါတို့ကို၊ နိပါတီယန္တေ–(နိဌာနံ ပါတီယန္တေ)–အပြီးသို့ ကျရောက်စေအပ်ကုန်၏၊ ဤတို နိပါတနံ၊ ပစ္စယာ ဒနိဌာ နိပါတနာ သိဒ္ဓန္တိသုတ်ဌ် နိပါတနာပုဒ်ကို "နိပါတနတော"ဟု ရူပသိဒ္ဓိဖွင့်၏၊ နိပါတနာဌ် သွာဝိဘတ်ကို ဟိုတ်အနက်ဌ် သက်စေလိုသည်၊ ဤသုတ်၏ ရူဋ္ဌီကာဌ်ကား "နိပါတနေန"ဟူ ဖွင့်၏၊ နာအာ ယောဂဝိဘာဂဖြင့် နာကို အာပြုဟု ဆိုလိုဟန်တူသည်၊ ထို့ကြောင့် "ဤနိပါတနသုတ်ကြောင့်, ဝါ–ဤ နိပါတနသုတ်ဖြင့်" ဟု အလိုရှိသလိုပေး။

ဆက်ဦးအံ့။ ။ "အက္ခရ ပဒဗျဥ္ဇနတော" စသည်ဖြင့် ဤ နိပါတနသုတ်၏ စီရင်နိုင်ရာဌာနကို အလွန်များစွာ ဝုတ္တိဖွင့်ထား၏၊ ထိုမျှလောက် များပြားသော ဌာနတို့ဌ် (သန္ဓိ–နာမ်–ဥပသာရတို့ဌ်) ဤသုတ်စီရင်ပုံကိုကား ကစ္စည်း ဋီကာတို့ဌ် မတွေ့ရ၊ ထို့ကြောင့် ဤသုတ်၏ နိပါတနသုတ် (အရာကျယ်သော သုတ်ကြီး)ဖြစ်ကြောင်းကို သိစေဖို့ရာသာ အက္ခရပဒ ဗျဥ္ဇနတောစသည်ဖြင့် များစွာ

ကာရက, ပယောဂ, သညာအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ သန္ဓိ ပကတိ ဝုဒ္ဓိ လော-ပါဂမဝိကာရ ဝိပရီတတော-သန္ဓိ, ပကတိ, ဝုဒ္ဓိ, လောပ, အာဂမ, ဝိကာရ, ဝိပရိတ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝိဘတ္တိ ဝိဘဇနတောစ-ဝိဘတ်ကို ဝေဖန်ခြင်းအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အနိဒ္ဒိဋ္ဌလက္ခဏာ-မညွှန်ပြအပ်သေးသော သုတ်ရှိကုန်၏၊ တေ-သဒ္ဒါဟို့သည်၊ နိပါတနာ-ဤနိပါတနသုတ်ကြောင့်၊ သိဇ္ဈန္တိ-ပြီးစီးရကုန်၏။ (၄၃၂)

သောအရာကို ဝုတ္တိဆရာ ဖွင့်ထားသည်၊ ထိုသို့ ဖွင့်ထားသောကြောင့် ရှေးရှေးသုတ်အသီးအသီးဖြင့် ပြီးနိုင်သောအရာဝယ် ဤသုတ်ကြီးဖြင့်လည်း ပြီးအောင်စီရင်သည်၊ ဤသုတ်သည် (ချိုင့်ဝှမ်းသောနေရာ, ကုန်းကျသောနေရာ၌ ရေရအောင် ရွာသောမိုးကဲ့သို့) ပဇ္ဇုန္နဂတိကနည်းကိုပြသော သုတ်တည်းဟု မှတ်ပါ၊ ထိုအရာတို့တွင် ရူပသိဒ္ဓိ၌ တဒ္ဓိတ်ဆိုင်ရာဝယ် ဤသုတ်ကြီးဖြင့် စီရင်ပုံကိုသာ ပြသောကြောင့် ထိုပုံစံများကို အခြေခံ၍ ဤ၌လည်း ပြအံ့။

[ဆောင်] ဣမနောက်ဇ္ဇ, သမာနနှင့် အပရနောက်ဇ္ဇု, ရှေ့နှစ်ခုကို, ပြုလေအ,သ, ကာလတ္ထတည်း၊ အဇ္ဇ-သွေပါ, ပုရာ-ဟိယျော, မှတ်လော တန, ဘဝတ္ထသိ, ပဋိဘာဂ ကုစ္ဆိတသညာ, နုကမ္ပာနက်, က သက်တုံပြီ၊ ဘဂိနီဟု, နက်ဘာတုကား, ဆ-ဥလမှန်, စဉ်တိုင်းကြံလော၊ တစ်ဖန်မာတာ, ပိတာဒိနက်, အာမဟသက်ရ၊ ကိ ယတနှင့်, ဧတနောက်မှာ ပရိမာဏ-နက် တ္တကနှင့်, သက်ရ အာဝန္တု, အပြုစသည် ယဒနုသုတ်ကြီး အရာတည်း။

ဣမနောက် ဇ္ဇ၊ ပေ၊ ကာလတ္ထတည်း။ ။ ဣမနောင် သုတ်ကြီးဖြင့် ကာလအနက်၌ ဇ္ဇ ပစ္စည်းသက်, သမာနနှင့် အပရနောင် ဇ္ဇု ပစ္စည်းသက်၍, ရှေ့ဣမနှင့် သမာန ၂ ခုကို အစဉ်အတိုင်း အ-သ ပြု၊ (ဤသုတ်ကြီးဖြင့်ပင် ဣမကို အ,သမာနကိုသပြု-ဟူလို)၊ ဤပုဒ်အားလုံး အဗျယ (နိပါတ်) ချည်းတည်း၊ "ဣမသ္မိ ကာလေ ဣမသ္မိ ဒိဝသေ"ဟု အနက်ဖွင့်၍ "အဇ္ဇ-ယနေ့၌,ယခု"ဟု ပေး၊ သ္မိ သက်, သဗ္ဗာသမာဝုသောဖြင့် ချေ၊ ဣဒါနိဟူသော အဗျယပုဒ်ကို "ဣမသ္မိ ကာလေ" ဟု အနက်ဖွင့်သကဲ့သို့ ဤပုဒ်များကို အနက်ဖွင့်ရုံသာ ဖွင့်ပေးနိုင်သည်၊ ဝိဂြိုဟ်မပြုရ၊ အဇ္ဇကို (သက္ကတ၌ အဒျကို) သတ္တမျတ္ထအဗျယပုဒ်ဟု ဆိုသော်လည်း "အဇ္ဇုပေါသထော ပန္နရသော" စသည်၌ "အဇ္ဇ" ကား လိင်္ဂတ္ထမတ္တသာ ဖြစ်ထိုက်၏, သိသက်, ချေ၊ "အဇ္ဇ-ယနေ့သည်"ဟု ပေး၊ အဇ္ဇတနိ၌မူ "အဇ္ဇ-ယနေ့မှ (စ၍)" ဟုပင် အဝဓိအနက် ပေးနိုင်၏။

သဇ္ဇု အပရဇ္ဇု။ ။ သမာနေ+ကာလေ, သဇ္ဇု-တူသော ကာလ၌၊ ဝါ-လက်ငင်း ချက်ချင်း၊ သမာနေ ဒိဝသေ သဇ္ဇု-တူသောနေ့၌၊ သ္မိ သက်, ချေ။

"သန္ဓေ+ဘဝံ, သန္ဓေကံ–ယနေ့၌ဖြစ်သော ကိစ္စ၊ ဝါ–နေ့ချင်းပြီးသော ကိစ္စ" ဟူရာ၌ ကား ဘဝတဒ္ဓိတ် ထပ်ဆင့်သည်၊ အပရသ္မိံ+ဒိဝသေ–အပရဒ္ဓေ–နောက်တစ်နေ့ (နက်ဖြန်) ၌၊ ဒိဝသသဒ္ဒါလည်း နေ့ဟူသော အချိန်ကာလကို ဟောသောကြောင့် "ဒိဝသေ"ဟု ဖွင့်သော်လည်း ကာလတ္ထပင်။

အဇ္ဇသ္မေပါ၊ လေ၊ ဘဝတ္ထေ။ ။ အဇ္ဇစသော နိပါတ်ပုဒ်နောင်ဘဝအနက်၌ ဤသုတ်ကြီးဖြင့် တနပစ္စည်းသက်၍ "အဇ္ဇ+ဘဝေါ–အဇ္ဇတနော, အဇ္ဇတနံ, အဇ္ဇတနီ (ဤပစ္စည်းသက်)" ဟု ဖြစ်၏၊ တနပစ္စည်းသက်ပြီးသောအခါ တဒ္ဒိတ်နာမ်ဖြစ်၍ လိင် ၃–ပါး, ဝုစ် ၂–ပါးဖြင့် ရုပ်စဉ်နိုင်ပြီ၊ သွေ+ဘဝံ, သွာတနံ–နက်ဖြန်၌ဖြစ်သော ကောင်းမှု၊ "သွေတနံ" ဖြစ်သောအခါ ဤသုတ်ဖြင့်ပင် ကေို အာပြုသသက်–အာယပြုလျှင် "သွာတနာယ–နက်ဖြန်၌ဖြစ်သော ကောင်းမှု အကျိုးငှာ"ဟု ဖြစ်၏။

ပုရာတနံ စသည်။ ။ ပုရာနိပါတ်နောင် တနသက်၍ "ပုရာတနံ–ရှေး၌ဖြစ်သောအမှု" စသည်ဖြစ်၏၊ သနံ–စီရံ နိပါတ်တို့နောင်လည်း တနသက်၍ "သနန္တနော–ရှေး၌ဖြစ်သည်၊ စိရန္တနော–ကြာမြင့်သောကာလ၌ ဖြစ်သည်" ဟု ဖြစ်၏၊ "ပုရာဏော–ရှေး၌ဖြစ်သည် (အဟောင်း)" ဟူရာ၌ကား ပုရာနောင်ဏ ပစ္စည်းဟု မောဂ္ဂလ္လာန် မိန့်၏။ [အဇ္ဇာဒီဟိ တနော (၂၁), ပုရာတောဏောစ (၂၂) တဒ္ဒိတ် မောဂ္ဂလ္လာန်။]

ဟိယျတ္တနော စသည်။ ။ ဟိယျော နိပါတ်နောင် တနသက်, ဤသုတ်ကြီးဖြင့်ပင် ဩကိုအပြု၊ တဒ္ဓေဘော်လာ "ဟိယျတ္တနော"ဟု ဖြစ်၏။ ["ဟိယျတ္တနမိဒိဝိတေ"–ဧက, အဓိမုတ္တက ထေရဂါထာ၊] ဤပစ္စည်းသက်လျှင် "ဟိယျတ္တနီ" ဟု ဖြစ်၏၊ သကတ္ထ၌ "ဟိယျသ်"ဟု ရှိသောကြောင့် သ်ဗျည်းအစား ဒွေဘော်လာရသည်၊ အဇ္ဇ (အဒျ) စသည်၌ကား ထိုကဲ့သို့ ဗျည်း မဆုံးသောကြောင့် ဒွေဘော်လာဖွယ် မလို။

ပဋိဘာဂ၊ လေ၊ ကသက်တုံပြီ။ ။ ပဋိဘာဂ (အတူ) ကုစ္ဆိတ (စက်ဆုပ်ဖွယ်) သညာ (အမည်) အနုကမ္မာ (သနားစဖွယ်) အနက်တို့၌လည်း ဤသုတ်ဖြင့် က ပစ္စည်းသက်၏၊ မှန်၏–ထိုအနက်များ၌ က ပစ္စည်း သက်ဖို့ရန် သုတ်မရှိ၊ ထိုတွင် ပဋိဘာဂအနက်၌ "ဟတ္ထိနောဝိယ–ဆင်အစစ်နှင့် တူကုန်၏၊ ဣတိဟတ္ထိကာ–ဆင်ရုပ်တို့၊ အဿာကာ–မြင်းရုပ်တို့၊" [အချို့အရာ၌ကား က ပစ္စည်း မပါဘဲ "ဣမေ နော ဟတ္ထိကာ အဿာ–ဗလိဗဒ္ဓါစ နော ဣမေ"–အဿာ–မြင်းရုပ်တို့၊ ဗလိဗဒ္ဓါစ–နွားလားရုပ်တို့"ဟု (ဝေဿန်ဇာတ်၌) ရှိ၏၊ ထို၌ က ပစ္စည်းကို သက်ပြီးမှ ချေထုံးသည်ဟု လည်းကောင်း, အဘေဒေါပစာရ (အစစ်နှင့် အရုပ်ကို မကွဲမပြား တစ်သားတည်းထား၍ ဆိုသော သဒိသူပစာရအားဖြင့် လည်းကောင်း

"အဿာ, ဗလိဗဒ္ဓါ" ပြီးသည်-ဟု ဆိုသည်။] က ပစ္စည်းကျေရာ ဌာနကို အောက်ပါဂါထာအတိုင်းသိပါ။...

အစ္ဆာသု ပူဇာရဟာသု, စိတ္တကမ္မဒ္ဓဇေသု၊
ဣဂေ ပဋိဘာဂေ လောပေါ, ကဿ ဒေဝပထာဒိသု။

ပူဇာရဟာသု-ပူဇော်ထိုက်ကုန်သော၊ အစ္ဆာသု-ရုပ်တု ဆင်းတုတို့၌လည်း ကောင်း၊ [သက္ကော-သိကြားရုပ်တု၊ သိဝေါ-သိဝနတ်ရုပ်တု၊ ဝေဿဝဏော-ဝေဿဝဏ် နတ်ရုပ်တု၊ မန္ဓတာ-မန္ဓတ်မင်း ရုပ်တု၊] စိတ္တကမ္မဒ္ဓဇေသု-ပန်းချီရုပ်, အလံတို့၌ လည်းကောင်း၊ [ဘီမော-ဘီမမင်း ရုပ်ပုံ၊ အဇ္ဇုနော-အဇ္ဇုနမင်းရုပ်ပုံ၊ သီဟော-ခြင်္သေ့အလံ၊ ဂဠုဠော-ဂဠုန်အလံ၊ ခြင်္သေ့ရုပ်ပါသောအလံစသည်၊] ပဋိဘာဂေ-အတူဖြစ်သော၊ ဣဂေ-ဣဝသဒ္ဒါ၏ အနက်၌လည်းကောင်း၊ ဟတ္ထိ-ဆင်ရုပ်, စသည်၊] ဒေဝပထာဒိသု-ဒေဝပထ အစရှိသည်တို့၌လည်းကောင်း၊ ဒေဝပထော-နတ်လမ်း၊ နတ်လမ်းနှင့် တူသော လမ်း၊] ကဿ-ဂဲ ပစ္စည်း၏၊ လောပေါ ဟောတိ။

ကုစ္ဆိတ အနက်။ ။ ကျမ်းဂန်တို့၌ ကုစ္ဆိတကို နိန္ဒိတ (ကဲ့ရဲ့အပ်သော) အနက်ဟုလည်း ဆို၏၊ ကုစ္ဆိတော-စက်ဆုပ်ဖွယ်သော+သမဏော-ရဟန်းတည်း၊ သမဏကော-စက်ဆုပ်ဖွယ် ရဟန်း၊ ဝါ-ရဟန်းယုတ်၊ မုဏ္ဍကော-စက်ဆုပ်ဖွယ် ဦးပြည်း၊ ဝါ-ခေါင်းတုံးစုတ်။ ["အယံ ပန ဟီဠေန္တော (ရှုတ်ချလိုသဲ့အတွက်) သမဏကာ မုဏ္ဍကာတိ အာဟ" သီလက္ခန် အမ္မဋ္ဌသုတ္တဋ္ဌ၊] ကုစ္ဆိတ်+သော+ ဥဒ္ဒါမာတံ-သေသည်မှ အထက်၌ ဖူးရောင်ကြွတက်သော အလောင်းကောင်သည်၊ ဥဒ္ဒါမာတကံ-၏။ ကုစ္ဆိတော+ပါပေါ, ပါပကော-စက်ဆုပ်ဖွယ် ယုတ်မာသော (ကျော်စောသဲ့)။ [ကုစ္ဆိတတ္တေပါဒိကော-တွေ-ကုစ္ဆိတ အနက် အပို အလွန် ရှိသော အနက်၌၊ ဝတ္တမာနာ ပါဠိပဒိကာ (နာမ်မှ နောက်၌) သွတွေ ယထာဝိဟိတံ ပစ္စယော ဘဝတိ၊ ကုစ္ဆိတော+အဿော, အဿကော (ကာသိကာဝုတ္တိ)၊ ဤအလို ကပစ္စည်းကို သွတ္ထအနက်၌သက်၍ အဿပုဒ်ကပင် ကုစ္ဆိတ အနက်ကို အပိုဟော သည်၊ကပစ္စည်းကား ထိုအပိုအနက်ဟောကြောင်း အထူးပြု(ထွန်းပြ)သည်-ဟုယူ။]

သညာအနက်။ ။ သီလက္ခန် ဣတိဝုတ္တက အဖွင့်ဝယ် "မောရောဝိယ-ဥဒေါင်းကဲ့သို့တည်း၊ ဣတိ မောရကော (ဥဒေါင်းနှင့်တူသောကြောင့်) မောရက မည်သော ဌက်တစ်မျိုး"ဟု ဆို၏၊ ပဋိဘာဂနှင့် သညာအနက်၌ သက်သော ကပစ္စည်းကို ဣဝတ္ထု၌သက်၊ "ဣဝတ္ထေ ကန် ဘဝတိ, သမုဒါယေန စေ သညာ ဂမျတေ" (သီဒ္ဓန္တ ကောမုဒီ)၊ က ပစ္စည်းကျေလျင် "စဒ္ဓာ-မြက်ဖြင့် ပြုလုပ် လူရုပ် နှင့်တူသောကြောင့် စဒ္ဓာမည်သူ" ဟုဖြစ်၏၊ ဤကား မောဂ္ဂလ္လာန်ပုံစံတည်း၊ ရှု၌ကား "ကတဇော-ပြုလုပ်အပ်သော ခွက်၊ ဘဋ္ဌကော-သူခစား" ဟု ရှိသည်။

အနုကမ္ပာအနက်။ ။ အနုကမ္ပိတော–သနားစဖွယ်ဖြစ်သော + ပုတ္တော–သား၊ ပုတ္တကော–သနားစဖွယ် သားငယ်(လူကလေး)၊ ဝစ္ဆကော–သနားစဖွယ်နွားငယ် (နွားကလေး)၊ ဤပြခဲ့သော အနက်များ၌ က ပစ္စည်းသက်ပုံကို ရှုပသိဒ္ဓိ ပြသည်။

မောဂ္ဂလ္လာန်။ ။ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ကား ဥစ္စာရှင်ကို မသိအပ်ရာ (အညာတ) အနက်၌ "ကဿာယံ အဿကော–သည်မြင်း ဘယ်သူ၏ မြင်းလဲ"ဟုလည်း ကောင်း, ရဿ (အပု, အတို) အနက်၌ "မနုဿကော–လူပု၊ ရက္ခကော–သစ်ပင် ပုတို"ဟုလည်းကောင်း, အပ္ပအနက်၌ "အပ္ပကံ+တေလံ, တေလကံ–အနည်းငယ် သော ဆီ (ဆီနည်းနည်း)၊ ဃတကံ–ထောပတ်နည်းနည်း"ဟု လည်းကောင်း, ခုဒ္ဒကအနက်၌ "ခုဒ္ဒကော+ရထော, ရထကံ–ရထားကလေး၊ ဝက်ကံ–ထွန်ငယ်၊ ဓနုကံ–လေးငယ်"ဟု လည်းကောင်း က ပစ္စည်း သက်သေးသည်။

ဘဂိနီဟု၊ ပေ၊ စဉ်တိုင်းကြိလော။ ။ "ဘဂိနီအနက်၌ ဆ ပစ္စည်း, ဘာတု အနက်၌ ဥလပစ္စည်း"ဟု အစဉ်အတိုင်းကြံ၊ မာတု–အမိ၏+ဘဂိနီ–အမ, ညီမ သည်၊ မာတုစ္ဆာ (မိကြီး, မိထွေး, ဒေါ်ကြီး, ဒေါ်လေး) မည်၏၊ ပိတု+သဂိနီ, ပိတုစ္ဆာ = အရီးကြီး၊ အရီးလေး (စ ဒွေဘော်လာ, အာ ပစ္စည်း ထပ်သက်၊) မာတု+ဘာတာ (မောင်), မာတုလော–ဦးကြီး, ဦးလေး၊ မာတုနောင် ဘာတု အနက်၌ ဥလပစ္စည်းသက်၊ မောဂ္ဂလ္လာန်ကား "လ" ပစ္စည်း ဟူ၏။ [မာတုစ္ဆာ မာတု ဘဂိနီ, ပိတုစ္ဆာ ဘဂိနီ ပိတု...မာတုလော မာတုဘာတာဿ၊ မာတုလာနီ ပဇာပတိ (အဘိဓာန်)၊ မာတုလာနီ–ဦးကြီး, ဦးလေး၏မယား။]

ပိတုစ္ဆာ။ ။ "ပိတုစ္ဆာ ဘဂိနီ ပိတု" ဟု ဆိုသောကြောင့် အဘ၏ အစ်မ နှမကိုသာ ပိတုစ္ဆာသဒ္ဒါက ဟောသည်၊ ဘကြီး ဘထွေးကိုကား "မဟာပိတာ (ဘကြီး) + စူဋ္ဌပိတာ–(ဘထွေး)" ပုဒ်တို့က ဟော၏၊ ["သာ (ထို သူဌေးသမီး သည်) စူဋ္ဌပိတာ...မဟာပိတာ...မာတုလာ...ကိဿ တုမှေ ဂန္တုံန ဒေထာတိ အာဟ"–မဟာပဒါနသုတ္တဋ္ဌကထာ၊] မောဂ္ဂလ္လာန်၌ကား "ပိတိတော ဘာတရိ ရေယျဏ်"ဟု သုတ်တည်၍ ရ် အနုဗန်ရှိသော ဧယျဏ်ပစ္စည်းဖြင့် ပေတ္တယျော (ဘကြီး၊ ဘထွေး)ဟု ဖြစ်၏၊ သက္ကတ၌မူ ဗျ ပစ္စည်းဖြင့် "ပိတဗျော = ဘကြီး ဘထွေး"ဟု ရှိသည်။

တစ်တန်မာတာ၊ ပေ၊ အာမဟသက်ရ။ ။ မာတု ပိတုနောင် ထိုသူတို့၏ မိဘကို ဟောသော မာတု ပိတုအနက်၌ အာမဟ ပစ္စည်းသက်၊ မာတု+မာတာ, မာတာမဟီ (အဘွား)၊ မာတု+ပိတာ, မာတာမဟော (အမိ၏ အဘ, အဘိုး)၊ ထို့အတူ ပိတာမဟော (အဘ၏ အဘ, ဝါ–အဘိုး) ပိတာမဟီ (အဘ၏အမိ, ဝါ–အဘွား)ဟု ဖြစ်၏။ [မာတိတော ပိတိတောစ ဘဂိနိယံ ဆော" (၃၆) "မာတာ ပိတူသွာမဟော" (၃၇) မောဂ္ဂလ္လာန် တဒ္ဓိတ်သုတ်။]

ကိ ယတနှင့်၊ ပေ၊ သက်ရ အာဝန္တုဒ်။ ။ ကိ, ယ, တ, ဧတတို့နောင် ပရိမာဏအနက်၌ တ္တကပစ္စည်း အာဝန္တု ပစ္စည်းသက်၊ ကိ ပရိမာဏံ အဿာတိ ကိတ္တကံ၊ အဿ–ထို ဝတ္ထု၏၊ ကိ–ဘယ်လောက်သော၊ ပရိမာဏံ–အတိုင်းအရှည် သည်၊ အတ္ထိ–ရှိသနည်း၊ ဣတိ ကိတ္တကံ၊ [ကိ နောင် ပရိမာဏ အနက်၌ တ္တက သက်၊ ဗျဥ္ဇနေစဖြင့် နိဂ္ဂဟိတ်ချေ၊ နာမ်ငဲ့, သိ အံပြု၊] ယံ+တံ+ဧတံ+ပရိမာဏံ အဿာတိ ယတ္တကံ တတ္တကံ, ဧတ္တကံ–ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော ဝတ္ထု၊ "ဧတ+တ္တက" ဟု ဖြစ်သောအခါ ဤသုတ်ကြီးဖြင့်ပင် ဧတကို ဧပြု၊ ["ဣမိနာဝ နိပါတနေန ဧတသဒ္ဒဿ ဧကာရော" ရှုဋီ၊] ပုလ္လိင် ဣတ္ထိလိင်၌ ကိတ္တကော, ကိတ္တကာ" စသည် ဖြစ်၏။

ယာဝါ စသည်။ ။ "ယံ+ပရိမာဏံ ယဿ"ဟု ပြု၍ အာဝန္တုသက်လျှင် ဂုဏဝါကဲ့သို့ "ယာဝါ, တာဝါ, ဧတာဝါ–ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသည်"ဟု ဖြစ်၏၊ သဗ္ဗနောင်လည်း သက်၍ "သဗ္ဗာ ဝါ–အလုံးစုံရှိသည်၊ သဗ္ဗာဝန္တံ–အလုံးစုံအစိတ် အပိုင်းရှိသော၊ လောကံ–ကို"ဟု ဖြစ်၏၊ [ယတေတေဟိ တ္တကော (၄၂) သဗ္ဗာစာ–ဝန္တု (၄၃) မောဂ္ဂလ္လာန်တဒ္ဓိတ်၊] ရှ၌ကား ဝန္တုသာ သက်၍ ဤသုတ်ကြီးဖြင့် ယ စသည်၏ အ ကို အာ ပြု၏၊ "ဧတကိမိဒံ ယတေဟိ ပရိမာဏေ ဝန္တု" ဟူသော သိဒ္ဓန္တစန္ဒြိကာနှင့် "သဗ္ဗာဝတောတိ–အကာရဿ (ဗ္ဗ ၌ အ ကို) အာကာရော ကတော"ဟု ဖွင့်သော သာမညဖလသုတ်ဋီကာလည်း ဝန္တုပစ္စည်းပင်၊ ဤအစီရင် အတိုင်းဆိုလျှင် "ဧတာဝတာစ အမှေဟိ" စသည်ဖြင့် ဧတာ၌ ဒွေဘော်မလို၊ "ယာဝတာ, တာဝတာ, ဧတာဝတာ, ကိတ္တာဝတာတို့ကို ပရိစ္ဆေဒတ္ထ (အပိုင်းအခြား အနက်ဟော) နိပါတ်"ဟုလည်း အဘိဓာန်ဆိုသည်။

ကိ နောင် အခြားပစ္စည်းများ။ ။ မောဂ္ဂလ္လာန်တဒ္ဓိတ်၌ ကိ မှာ ရတိ+ရိဝ+ရိဝတက+ရတ္တကာ"ဟု သုတ်တည်၍ ကိ နောင် ရ အနုဗန်ရှိသော "အတိ+ဤဝ+ဤဝတက+ဣတ္တက" ၄–ပစ္စည်းသက်၊ ကိ +ပရိမာဏံ ဧတေသံတိ ကတိ–အဘယ်မျှ အတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သနည်း၊ ကတိသဒ္ဒါ ဗဟုဝုစ်ချည်း ရှိသ တတ်၊ "ကတိ+ဝဿာနိ အဿာတိ ကတိဝဿော–ဘယ်နှနှစ်ရှိသူနည်း" စသည်၌ လည်း ဗဟုဝုစ်ပင်။ [ကိ နောင် ရတိ သက်၊ ဤ သုတ်ဖြင့်ပင် ရ အနုဗန်နှင့် ဣကိုလည်းချေ၊ ကိဝ–အဘယ်မျှ အတိုင်းအရှည် ရှိသနည်း၊ ရိဝ ပစ္စည်း ဆုံးသော ကိဝသည် အသဒ္ဒေ (နိပါတ်) ဖြစ်၍ ဝိဘတ်အားလုံးကျေနိုင်၏၊] "ကိဝါတိ အယံနိပါတော ကိတ္တကန္တိ ဣမဿ အတ္ထံ ဗောဓေတိ" တိကဂ်ုတ္တရဋီကာ။

ကိဝဒူရော စသည်။ ။ ကိဝ+ဒူရံ ယဿာတိ ကိဝဒူရော = အဘယ်မျှ အတိုင်းအရှည်ရှိအောင် ဝေးသနည်း၊(ဘယ်လောက်ဝေးသနည်း၊)ကိဝ မဟဒ္ဓနော– အဘယ်မျှ အတိုင်းအရှည်ရှိအောင် များသောဥစ္စာ ရှိသနည်း၊ ရိဝတက ပစ္စည်းဖြင့်

"ကိဝတက် ပဟောတိ သရေန ဝိညာပေတုံ–ဘယ်လောက်တိုင်အောင် အသံဖြင့် သိစေခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သနည်း၊ (ဗြဟ္မသံယုတ် ကောကာလိကသုတ်)၊ ရိတ္တက သက်ရာ၌ကား ပြခဲ့သော "ကိတ္တက်" ပုံစံပင်တည်း၊ နိရုတ္တိဒီပနီ၌ ရိဝန္တု, ရိတ္တာဝန္တု ပစ္စည်းတို့ကိုလည်း ယူ၍ "ကိဝန္တော ဟောန္တိ ယာစကေ, ကိတ္တာဝတာ နုခေါ ဘန္တေ ဘဝေါ ဟောတိ"ဟူသော ပုံစံတို့ကို ပြ၏၊ ထိုတွင် ကိဝန္တောသည် ဝန္တုပစ္စည်းဖြင့်လည်း ပြီးနိုင်၏၊ ကိတ္တာဝတာကား ပရိစ္ဆေဒတ္ထနိပါတ်ပင်။

အစပြုသည် ယဒနသုတ်ကြီး အရာတည်း။ ။ ယ–တတို့နောင် ပရိမာဏ အနက်၌ အာဝတကပစ္စည်း သက်၍ "ယာဝတကော အသ ကာယော, တာဝ တကော အသ ဗျာမော" စသည်ဖြစ်၏၊ ဣတ္ထိလိင်၌ကား "ဒါယကော=ဒါယိကာ, ပါပကော=ပါပိကာ"တို့ကဲ့သို့ တ၏ အကို တေသုဝုဒ္ဓိဖြင့် ဣပြု၍ "ယာဝ တိကာ ယာနသ ဘူမိ" စသည် ဖြစ်၏၊ ယာဝနောင် ဏိကသက်, ဣန်လာ၍ "ယာဝ တိကာ"ဟု ပြီးစေသတတ်၊ အာဝတကပစ္စည်း၌ တ၏ အကို ဣပြုခြင်းနှင့် သဘော တူပင်၊ "ယာဝတိဟံ ဇာနံ ပဋိစ္ဆာဒေတိ, တာဝတိဟံ"ဟူသော ပါတိမောက်၌လည်း ယာဝတာနိပါတ်နှင့် အဟပုဒ်ကို စပ်၍ "ဝတော ဣန်ဝါ" ပါဏိနီသုတ်ဖြင့်ဖြစ်စေ, ဤသုတ်ကြီးဖြင့်ဖြစ်စေ ဣန်လာထားသည်ဟု ကြံသင့်၏၊ [ပါတိမောက် ဘာသာ ဋီကာ၌ကား တစ်မျိုး ကြံခဲ့သည်။] "ယာဝတာ–အကြင်မျှ အတိုင်းအရှည်ရှိကုန် သော+အဟာနိ–ရက်တို့တည်း၊ ယာဝတိဟံ–အကြင်မျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော ရက်၊ တာဝတိဟံ–ထိုမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော ရက်၊ ယဝတာကိုလည်း သဒ္ဒါသဒ္ဒါနှင့် သဘောတူထား၍ "ယာဝတိဟံ"ကို ဒိဂုသမာသ် ဟုကြံ။

ဣဝတ္ထ၌ အခြားပစ္စည်းများ။ ။ ဝတ္ထိနောင် ဣဝအနက်၌ ဧယျ သက်၊ ဝတ္ထိဣဝ–ဆီးစ (ဆီဖုံး) နှင့်တူ၏၊ ဣတိ ဝတ္ထေယျံ၊ သိလာနောင် ဏေယျသက်၊ သိလာ ဣဝ–သေလေယျံ–ကျောက်နှင့်တူသော နို့ဓမ်းခဲ၊ သာခါ စသည်နောင် ဣယသက်၊ သာခါဣဝ သာခိယော–သစ်ခက်နှင့်တူသော အရာ၊ မေဃိယော–မိုးနှင့်တူသောအရာ၊ ကုသဂ္ဂမိဝ ကုသဂ္ဂိယာ–သမန်းမြက်ဖျားကဲ့သို့ ထက်သော ပညာ၊ ကုသဂ္ဂိယံ–သမန်းမြက်ဖျားကဲ့သို့ သိမ်မွေ့သော အဝတ်၊ မုခ စသည်နောင်ယ ပစ္စည်းသက်၊ မုခမိဝ–အဦးအစကဲ့သို့ (ပဓာနဘူတံ–ပဓာနဖြစ်သောအရာသည်၊) မုချံ–မည်၏၊ ["မုခေ ပဓာနေ+ဘဝံ, မုချံ"ဟုလည်း ပြု၊] ဇဃနမိဝ –တင်ပါးကဲ့သို့ တည်း၊ ဇဃည်–တင်ပါးနှင့်တူသော အရာ။

ကာကတာလီယ။ ။ ကာကတာလမိဝ အာကသ္မိကံ ယံ မိလနံ, တံ ကာကတာလီယံ၊ ကာကတာလမိဝ–ကျီးနှင့် ထန်းသီးပေါင်းမိခြင်းကဲ့သို့၊ အာကသ္မိ ကံ–တစ်ရံတစ်ခါ၊ ယံ မိလနံ–အကြင် ကြုံကြိုက်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ–၏၊ တံ–သည် ကာကတာလီယံ–မည်၏။ [ကျီးသည် သူ့ဘာသာသူ ပျံ၏, ထန်းသီးလည်း သူ့

ဘာသာသူ ကြွေ၏၊ သို့သော် တစ်ရံတစ်ခါ ကျိုးပျံခိုက်နှင့် ထန်းသီးကြွေခိုက် ကြုံကြိုက်၍ ကျိုးပေါ်ထန်းသီးကျသဖြင့် ကျိုးသေရလေသည်၊ ထို့အတူ ဒေဝဒတ်အလာနှင့် ခိုးသူတို့ရောက်နေခိုက် ကြုံကြိုက်၍ ဒေဝဒတ်ကို ခိုးသူတို့ အသတ်ခံရရာ၌ "ကာကတာလိယ"ဟု ခေါ်သည်၊ "ကာကောတာလော့စ ကာကတာလာ၊ ကာကတာလာနံမိလနံ ကာကတာလံ (ဥတ္တရုပဒလောပသမာသ်) ကာကတာလမိဝ အသ္မိကံယံ မိလနံ, တံ ကာကတာလိယ"ဟု ဥပမာတဒ္ဓိတ် ကဒါစိအနက်၌ ဤယသက်။]

ကာသိကာဝုတ္တိ။ ။ ကာကသာ–ဂမနံ ယာဒိစ္ဆကံ (ကျိုးပျံလာခြင်းသည် အကြောင်းမရှိ သူ့ဘာသာသူ ဖြစ်၏)–တာလဿ ပတနံစ (ယာဒိစ္ဆကံ)၊ တေနတာလေန ပတတာ (ပတန္တေန) ကာကသ ဝဓော ကတော၊ စဝမေဝ ဒေဝ ဒတ္တဿ တတြာ–ဂမနံ, ဒဿနံ (သူခိုးတို့၏) စောပနိပါတော၊ တေဟိစ တဿ ဝဓော ကတော၊ တတြ ယော ဒေဝဒတ္တဿ ဒဿနံစ သမာဂမော, သောကာကတာလ သမာဂမ သဒိသော ဣစ္စေကော ဥပမာတ္ထော၊ အတောစ ဒေဝဒတ္တဿ ဝဓော, သော ကာကတာ လဝဓ သဒိသောတိ ဒုတိယော ဥပမာတ္ထော၊ တတြ ပဌမေ သမာသော, ဒုတိယေ ပစ္စယော့။

မှတ်ချက်။ ။ မြန်မာ၌ "ထန်းသီးကြွေခိုက် ကျိုးနှင်းခိုက်" ဟူသော စကားလည်း ထို ကာကတာလိယမှ ဆက်သွယ်လာသော စကား ဖြစ်ဟန်တူ၏၊ သို့သော် မြန်မာစကားနှင့် ဤကာကတာလိယမှာ ထပ်တူမကျချေ၊ မြန်မာစကား၌ "ထန်းသီးအကြွေနှင့် ကျိုး၏ထန်းပင်ပေါ် နားခြင်းတို့ မရည်ရွယ်ဘဲ ကြုံကြိုက် ခြင်း"ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ထွက်၏၊ ကာကတာလိယ၏ ဆိုလိုရင်းကား ကျိုးသေရခြင်း တိုင် အောင်တည်း။

အစာကပါဏိယံ စသည်။ ။ အစာကပါဏိယံ–ဆိတ်မ လာခိုက် သန်လျက် ကျခိုက် ကြုံကြိုက်၍ ဆိတ်မသေရခြင်းနှင့်တူသော အဖြစ်အပျက် [ကပါဏသဒ္ဒါ သန်လျက်ဟောသည်၊ အစာခဋ္ဌိယံလည်း တူ၏၊ ခဋ္ဌသဒ္ဒါ သန်လျက်ဟောပင်၊] ကောင်းသောအရာ၌ကား "အန္ဓကဝတ္တကိယံ–သူကန်းလက်၌ ငုံးငှက်ကျလာ၍ သူကန်းက ငုံးဖမ်းမိခြင်းနှင့် တူသော အဖြစ်အပျက်"ဟုလည်းကောင်း၊ "ယုဏာဂ္ဂရိယံ–ခြစားရာတွင် (တမင်မလုပ်ဘဲ) အကွဲရာစာလုံး ထင်ခြင်းဟူသော အဖြစ်အပျက်"ဟုလည်းကောင်း ဆို၏၊ မြန်မာ၌လည်း "ကြက်ကန်းဆန်အိုး တိုးမိ, မရွယ်ဘဲနှင့် စောကဲမင်းဖြစ်"ဟု အဆိုရှိသည်။

အန္ဓကတိယံ။ ။ သူကန်း လမ်းသွားရာ၌ အခန့်သင့်၍ လိုရာရောက်သွားခြင်းနှင့်တူသော အဖြစ်အပျက်ကိုကား "အန္ဓကတိယ"နည်းဟု ခေါ်၏၊ ကျမ်းဂန်တို့၌လည်း "အန္ဓသ ပဗ္ဗတာရောဟဏံ ဝိယ" စသည်ဖြင့် အစ္ဆရိယ အဗ္ဘုတအရာ၌ ဖွင့်လေ့ရှိသည်။

ခလတိ ဝလ္လိယ။ ။ ခြေချော်သွားရာ အခန့်သင့် နွယ်ငြိသဖြင့် မလဲ သကဲ့သို့သော အဖြစ်အပျက်ကို "ခလတိဝလ္လိယ"နည်းဟု ခေါ်၏၊ မြန်မာ၌ကား ခြေချော်သွားရာ၌ အရှက်မကွဲအောင် ထိုင်လိုက်သော နည်းကဲ့သို့သော အဖြစ်အပျက်ကို "ချော်လဲရောထိုင်"ဟု လည်းကောင်း, သူတစ်ပါးက မကောင်း ကြံလိုက်ရာတွင် အကောင်းအကျိုးပေးသော အဖြစ်အပျက်ကို "စိုင်ကော်လို့ ချုံပေါ်ကျသည်"ဟု လည်းကောင်း, အကျိုးရှိပါလျက် မလုပ်မကိုင်ချင်သူကို အတင်းခိုင်းရာ၌ "ဇိကုတ် နတ်ပြည်တင်"ဟု လည်းကောင်း ပြောလေ့ရှိကြ၏၊ ထို အားလုံးသည် ဤ ပြခဲ့သော နည်းမျိုးပင်တည်း။ [ဤ ကာကတာလီယ စသော နည်းများကို နည်း ၄၀-၌ ဖြည့်စွက်သင့်သည်။]

မောဂ္ဂလ္လာန် ပစ္စည်းများ

မတ္တပစ္စည်း။ ။ "မာနေ မတ္တော" သုတ်ဖြင့် အတိုင်းအရှည်ကို ဟောရာ၌ မတ္တပစ္စည်းသက်၊ ပလံ ဥမ္မာနံ အဿာတိ ပလမတ္တံ၊ အဿ-ထိုဝတ္ထု၏၊ ဥမ္မာနံ-မြှောက်ချိန်အပ်သော အလေးသည်၊ ပလံ-တစ်ပိုတည်း၊ ဝါ-လေးကျပ်သားတည်း၊ ဣတိ ပလမတ္တံ၊ ဟတ္ထော ပမာဏံ အဿာတိ ဟတ္ထမတ္တံ-တစ်ထောင်အတိုင်းအရှည်ရှိသော ဝတ္ထု၊ သတံ မာနံ (အရေအတွက်) အဿာတိ သတမတ္တံ-တစ်ရာ အရေအတွက်ရှိသော ဝတ္ထု။ ["ပဉ္စမတ္တေဟိ ဘိက္ခု သတေဟိ"၌ ဤသဒ္ဒါကျမ်းအလို မတ္တပစ္စည်းဟု ဆိုသင့်သော်လည်း အဌကထာတို့၌မူ "ပဉ္စ+မတ္တာ ဧတေသံတိ ပဉ္စမတ္တာ၊ မတ္တာတိ ပမာဏံ ဝုစ္စတိ"ဟု ဖွင့်သောကြောင့် ပမာဏအနက်ဟော "မတ္တာ"ပုဒ်ဟု ဆိုလိုသည်၊] ဒေါဏမတ္တံ-တစ်စိတ် အချင့်ရှိသော ဝတ္ထု၊ အချို့အရာ၌ကား ဒေါဏောပုဒ်ချည်းပင် တစ်စိတ် အရေအတွက်ရှိသော ဝတ္ထုကိုဟော၏၊ ထိုအရာ၌ "အဘေဒေါပစာ"ဟုမှတ်၊ "ပရိမာဏ (အချင့်)နှင့် ပရိမေယျ (ချင့်အပ်သော ဝတ္ထု)ကို မခွဲခြားဘဲ ဆိုအပ်သောစကား"ဟူလို။

တဋ္ဌပစ္စည်း။ ။ "တဋ္ဌောစုဒ္ဒံ"သုတ်ဖြင့် အထက်အမြင့်ကို တိုင်းကြောင်း သဒ္ဒါနောင် တဋ္ဌပစ္စည်း (စဖြင့်) မတ္တပစ္စည်းသက်၊ ဇဏ္ဍု ပမာဏံ အဿာတိ ဇဏ္ဍုတဋ္ဌံ, ဇဏ္ဍုမတ္တံ-ဒူး ပုဆစ်အတိုင်းအရှည်ရှိသော ရေ စသည်။ ["ဇဏ္ဍု တဋ္ဌ ဥပတ္ထရာတိ-ဇဏ္ဍုပမာဏေ ဥဒကေ ဥပတ္ထရာဖုလ္လာ ဟောန္တိ" ဝေဿံ-၌၊] ဇဏ္ဍုမတ္တံ စသည်၌ကား ပမာဏဝါစက မတ္တာပုဒ်လည်း ဖြစ်သင့်သည်ပင်၊ ပုရိသ ပုဒ်နောင်ကား ပမာဏအနက်၌ ဏ-မတ္တ-တဋ္ဌ ၃ ပစ္စည်းသက်၊ "ပေါရိသံ, ပုရိသမတ္တံ,ပုရိသတဋ္ဌံ-ယောဂျ်ားအတိုင်းအရှည်ရှိသော (လက်ခုပ်တစ်ဖောင် အတိုင်းအရှည်ရှိသော, တစ်ရပ် တစ်သူ အတိုင်းအရှည်ရှိသော) ရေစသည်။

အယပစ္စည်း။ ။ "အယူ-ဘဒ္ဒိတိဟျံသေ"သုတ်ဖြင့် ဥဘ ဒ္ဒိ တိနောင် အံသ (အဖို့အစု) အနက်၌ အယပစ္စည်း သက်၊ ဥဘော+ဒွေ+တယော+အံသာ

အဿာတိ ဥဘယံ ဒွယံ = ၂-ပါးသော အစိတ်အပိုင်းရှိသောအပေါင်း၊ တယံ= ၃-ပါးသော အစိတ်အပိုင်းရှိသော အပေါင်း။ [သမူဟအနက်၌ ဏ ပစ္စည်း ဖြင့် "ဒွယံ, တယံ"လည်း ရှိခဲ့ပြီ။]

တယပစ္စည်း။ ။ ဒွိ တိ စသည်နောင် တယပစ္စည်းလည်းသက်၍ "ဒွိတယံ- ၂-ခုသော အစိတ်ရှိသော အပေါင်း၊ တိတယံ-၃-ခုအစိတ်ရှိသောအပေါင်း" စသည် ဖြစ်၏။ ["သဒ္ဒါယာ အဝယဝေ တယဋ်"-မုဒ္ဓဗောဓ ၄၆၀ သုတ်၊ "အရိယာယမု ဒိတယံ"-ဆန်း၊ "ဗာလာဒိစ္စာဒိ ဝါသာဒ္ဓိတယံ"-ရူပသိဒ္ဓိနိဂုံးတို့ကို ပါဋိ၌ တယ ပစ္စည်း သုံးပုံတည်း။]

အာကီပစ္စည်း။ ။ "ဧကာ ကာကျ-သဟာယေ (က အာကီ အသဟာယေ)" သုတ်ဖြင့် အသဟာယ အနက်၌ဖြစ်သော ဧကနောင် က ပစ္စည်း အာကီပစ္စည်း သက်၊ ဧကကော (အဖော် မပါ) တစ်ယောက်တည်း၊ ဧကာကီ-တစ်ယောက်တည်း သော ယောကျ်ား၊ ဣတ္ထိလိင်၌ က၏ အကို ဣပြု၍ "ဧကိကာ သယနေ သေတု, ယာတေ အမ္မေ အဝါဟရိ"ဟု လည်းကောင်း, အာကီနောင် ဣနီသက်၍ "ဧကာ ကိနီ ဂဟဋ္ဌာဟံ, မာတရာ ပတိစောဒိတာ"ဟု လည်းကောင်းဖြစ်၏၊ က အက္ခရာ လာ၍ "ဧကာကိကော အဒုတိယော"ဟုလည်း ရှိသည်၊ ကိ၌ ရဿပြု၊ နပုလ္လိင်၌ "ဧကကံ ဧကာတိ ကုလံ"ဟု ဖြစ်၏။

တရပစ္စည်း။ ။ "ဝစ္ဆာဒီဟိ တနုတ္တေ တရော" သုတ်ဖြင့် ဝစ္ဆ စသည်နောင် ထိုဝစ္ဆ စသော သဘာဝ၏ နုံ့သည် အဖြစ်ကို သိအပ်သော် တရပစ္စည်း သက်၏၊ "ဝစ္ဆော-နွားငယ်" ဟူရာ၌ ငယ်သော သဘောသည် ဝစ္ဆ၏ သဘောတည်း၊ ထို ငယ်သော သဘောနည်းပါး၍ အတော်အတန်ကြီးလာသည်ကို တနုတ္တ (နုံ့သည်၏ အဖြစ်)ဟု ဆိုသည်၊ ဝစ္ဆတရော-နွားကလေးကြီး၊ ဝစ္ဆတရာတိ-တရဏ ဝစ္ဆဘာဝံ အတိက္ကန္တာ ဗလဝဝစ္ဆာ"-မဇ္ဈိမပံ, ကန္ဒရသုတ္တဋ္ဌ၊ ဥက္ခသဒ္ဒါ ဒုတိယအရွယ်၌တည် သော နွားလားကို ဟော၏၊ ဥက္ခတရော-နွားလား အကြီးစား၊ အဿ တရော-ပကတိရိုးရာ မြင်းသဘော နည်းပါးသော အဿတိုရ်မြင်း၊ ဝါ-လားမြင်း၊ ဥသဘ တရော-ဥသဘ ရိုးရာ ဝန်ဆောင်နိုင်သည့် စွမ်းရည်သတ္တိနည်းပါးသော နွားလား။

ရတရ, ရတမပစ္စည်း။ ။ "ကိမှာ နိဒ္ဓါရဏေ ရတရ-ရတမာ" သုတ်ဖြင့် နိဒ္ဓါရဏ အနက်ကို သိအပ်သော် ကိ နောင် ရတရ-ရတမ ၂ ပစ္စည်းသက်၊ "ကတရော ဘဝတံ ဒေဝဒတ္တော, ကတမော ဘဝတံ ဒေဝဒတ္တော=အရှင်တို့တွင် ဒေဝဒတ်ဆိုသူကား ဘယ်သူပါနည်း"။

လ,ဣယပစ္စည်း။ ။ "တေန ဒတ္တေ လိယာ" သုတ်ဖြင့် ပေးအပ်ဟူသော အနက်ကို ဟော်လိုလသော် တေနဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သော တတိယန္တပုဒ်နောင် လ-ဣယ ၂ ပစ္စည်းသက်၊ ဒေဝေန+ဒတ္တော ဒေဝလော, ဒေဝိယော-နတ်သည်ပေးအပ်

၏ဟု ယူဆ၍ မှည့်အပ်သော ဒေဝလ, ဒေဝိယမည်သူ၊ သိဝေန ဒတ္တော သိဝလော, သိဝိယော = သိဝနတ် ပေးအပ်သူ။ [သိဒ္ဓိဒီယပြု၊] "ပဠဝိသေ ဣတောကပွေ, ဒေဝလောနာမ. ခတ္တိယော" အမုဝန္ဒိယ ထေရာပဒါန် (ယခုစာတို့၌ "ဒေဝိလ"ဟု အရှိများ၏)၊ "သိဝလောနာမ အတြဇော" မင်္ဂလဗုဒ္ဓဝံသ။

သဏ်းသပစ္စည်း။ ။ "ဇတုတော သဏ် ဝါ" သုတ်ဖြင့် ဇတုမယဲကဲ့သို့ မယ၏ ဝိကာရအနက်မျိုး၌ သဏ်ပစ္စည်းလည်းသက်၊ ဇတုသဲ (ဇတုမယဲ)–ချိတ်ဖြင့်ပြုအပ်သော ဝတ္ထု၊ "စက္ခာဒီတော သော" သုတ်ဖြင့် စက္ခုစသည် နောင် ဟိတအနက်၌ သပစ္စည်းသက်၊ စက္ခုနော ဟိတံ စက္ခုသံ–မျက်စိ၏ စီးပွားဖြစ်သော အရာ၊ အာယုသံ–အသက်၏ စီးပွားဖြစ်သော အရာ။

နိယ,ည,ဏ္ဏက။ ။ "ကမ္မာနိယညာ" သုတ်ဖြင့် ကမ္မနောင် ဟိတအနက်၌ နိယ–ည ၂ ပစ္စည်းသက်၊ "ကမ္မနိယံ, ကမ္မညံ"တို့ကား ရူအလို ဏ္ဍယ–ယပစ္စည်းသက်, နလာ၍လည်းပြီး၏၊ "ကထာဒီဟိ တွိကော" သုတ်ဖြင့် ကထာစသည် နောင် သာဓုအနက်၌ ဏ္ဍကပစ္စည်းသက်, ကထာယံ+သာဓု ကထိကော=စကားအရာ၌ ကောင်းသူ (စကားပြောကောင်းသူ) ဓမ္မကထိကော၊ ပဝါသိကော=အရပ်တစ်ပါး၌ ကောင်းသူ၊ ဥပဝါသိကော–ဥပုသ်သုံးခြင်း၌ ကောင်းသူ ["ပါထေယျံ သာပတေယျံ ဒက္ခိဏေယျော"တို့ကို ဏေယျပစ္စည်းဖြင့် ပြခဲ့ပြီ။]

အာယပစ္စည်း။ ။ "ရာယော တုမန္တာ" သုတ်ဖြင့် တုံပစ္စယန္တ နောင် အရဟာအနက်၌ ရ အနဇန်ရှိသော အာယပစ္စည်းသက်၊ ဃာတေတုံ+အရဟာတိတိ ဃာတေတာယော–ညှင်းဆဲခြင်းငှာထိုက်သူ၊ ဇာပေတာယော–ဆုံးရှုံးခြင်းငှာထိုက်သူ၊ ပဇ္ဇာဒေတာယော–နှင်ထုတ်ခြင်းငှာထိုက်သူ၊ ["ဃာတိသဒ္ဒေါဟိ သနတ္ထော၊ တတော စ သဒ္ဒဝိဒူ အရဟာတ္ထဲ တာယ သဒ္ဒံ ဥပ္ပာဒေတွာ ဃတေတာယန္တိ ရူပသိဒ္ဓိ ဏ္ဍန္တိ တိအာဟ–ဃာတာရဟန္တိ"ဟူသော မူလပဲ, သစ္စကသုတ် ဋီကာနှင့် "အတ္တသိတာယေတိ နံ တသိတဗ္ဗေ = မထိတ်လန့်ထိုက်သောအရာ၌" ဟု ဖွင့်သော ခန္ဓဝဂ် ဒုတိယပဲ့, ပထမဝဂ်ဋီကာတို့အလိုမူ တဗ္ဗပစ္စည်းနှင့် အလားတူသော ကိတ်တာယေပစ္စည်းဟု ကြံထိုက်သည်၊]

အဘူတတဗ္ဘောအနက်၌ စီပစ္စည်း။ ။ တာယ–ထိုအခိုက်အတန့်ဖြင့် + ဘာဝေါ–ဖြစ်ခြင်းတည်း၊ တဗ္ဘာဝေါ–ခြင်း၊ အဘူတသ–ထိုအခိုက်အတန့်ဖြင့် မဖြစ်ဖူးသော အနက်၏၊ တဗ္ဘောဝါ–ထို အခိုက်အတန့်ဖြင့် ဖြစ်ခြင်းတည်း၊ အဘူတတဗ္ဘာဝေါ–ခြင်း၊ ထိုအဘူတတဗ္ဘောအနက်ကို သိအပ်ရာ၌ ကရဓာတ် အသဓာတ် ဘူဓာတ်တို့တွင် တစ်ခုခုနှင့် ယှဉ်ရာ၌ ဝိကာရဝါစီသဒ္ဒါနောင်စီပစ္စည်း (တစ်နည်း ဏ္ဍီပစ္စည်း)သက်၊ "အဘူတတဗ္ဘာဝေ ကရာသဘူယောဂေ ဝိကာရာစီ" (မောဂ္ဂလ္လာန် သုတ်)၊ ပုံစံကား–ဓဝလီကရောတိ (ရွေးက မဖြူသော အရာဝတ္ထုကို

ဖြူအောင် ပြု၏၊ ဓဝလီသိယာ–ရှေးက မဖြူဘဲ ယခု အဖြူဖြစ်ရာ၏၊ ဓဝလီဘဝတိ–(ရှေးက မဖြူဘဲ အခုအဖြူဖြစ်၏)။

ချဉ်းအံ့။ ။ မည်းနက်နေသော အရာဝတ္ထုကို ဖြူအောင် ပြုလုပ်ရာ၌ ထိုဝတ္ထု၏ အဖြူမဖြစ်သေးသော အခိုက်အတန့်သည် အဘူတဘာဝတည်း၊ (အဖြူဖြစ်အောင် ပြုလုပ်သဖြင့်) အဖြူဖြစ်လာခြင်းသည် ဘဗ္ဘာဝတည်း၊ မဖြူသော ဝတ္ထု၏ တစ်မျိုးတစ်ဖုံပြောင်းလွဲ၍ အဖြူဖြစ်ခြင်းသည် ဝိကာရတည်း၊ [ပကတိ ဝိကတိ ၂ မျိုး ဝိကတိဆိုသည်နှင့် သဘောတူပင်၊] ထို ဝိကာရအနက်ကို ဟောသော ဓဝလ သဒ္ဒါကား ဝိကာရဝါစိသဒ္ဒါတည်း၊ ထို ဝိကာရဝါစိသဒ္ဒါ၌ ကရောတိဟု ဂဟရတ် နှင့်လည်း ယှဉ်လျက်ရှိ၏၊ ဤသို့လျှင် အဘူတတဗ္ဘော အနက်ကိုသိအပ်ရာဝယ် ကရောတ်နှင့်ယှဉ်သော ဝိကာရဝါစိ ဓဝသဒ္ဒါနောင် စီပစ္စည်း (ကစ္စည်းအလို ဤပစ္စည်း) သက်၍ "ဓဝလီကရောတိ"ဟု ဖြစ်သည်၊ ဓဝလီသိယာ၌ အသရောတ်, ဓဝလီဘဝတိ ဘူရောတ်ဖြစ်ခြင်းသာ ထူး၏။

ရုပ်တွက်ပုံ။ ။ ရုပ်တွက်ရာ၌ "ဓဝလ + ကရောတိ"ဟုတည်း, အဘူတတဗ္ဘာဝေစသော သုတ်ဖြင့် အဘူတတဗ္ဘောအနက်၌ ဓဝလနောင် စီပစ္စည်းသက်, စ အနုဗန်ချေ (တစ်နည်း, ယဒနုသုတ်ကြီးဖြင့် ဤပစ္စည်းသက်၊) ဓဝလ်နှင့် ကရောတိကို ဒုတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ်စပ်၍ ဓဝလ်၌ အံဝိဘတ်ကိုလည်းချေ၊ ဓဝလီကရောတိဟု ပြီး၏။ ["အာချာတ်ပုဒ်နှင့် သမာသ်မဖြစ်" ဟူသောစကားသည် များရာလိုက်၍ ဆိုအပ်သော ယေဘုယျ စကားတည်း၊ ကရောတိ ဟု အာချာတ်ပုဒ်ဆုံးလျက်ရှိသော ကြောင့် နာမ်လည်း မငဲ့ရတော့ပြီ၊ "အဝဓလော ဓဝလော သိယာ" ဟူသောအနက်၌ ဓဝလီသိယာ ဟုလည်းကောင်း, "အဓဝလော ဓဝလော ဘဝတိ" ဟူသောအနက်၌ ဓဝလီဘဝတိဟုလည်းကောင်း ပြီးပုံကိုလည်း သိပါ။

မှတ်ချက်။ ။ အဘူတတဗ္ဘော မဟုတ်ရာ၌ကား "ဃဋံကရောတိ=အိုးကိုပြု၏" စသည်ဖြင့် စီပစ္စည်း မသက်ရ၊ ကရ–အသ–ဘူဓာတ်နှင့် မယှဉ်ပြန်လျှင် အဘူတတဗ္ဘော အနက်ပင် ဖြစ်သော်လည်း စီပစ္စည်း မသက်ရ၊ "အဓဝလော ဓဝလော ဇာယတေ"ဟုသာ ဖြစ်၏၊ "သုဝဏ္ဏံ ကုဏ္ဍလံ ကရောတိ"၌ သုဝဏ္ဏံကဲ့သို့ ပကတိဝါစိ သဒ္ဒါနောင်လည်း စီပစ္စည်းမသက်ရ၍ "သုဝဏ္ဏီကရောတိ"ဟု မဖြစ်နိုင်၊ "အကုဏ္ဍလံ ကုဏ္ဍလံ ကရောတိ"ဟု အနက်ဆို၍ "ကုဏ္ဍလီ ကရောတိ=နားတောင်းပြု၏"ဟုကား ဖြစ်နိုင်သည်၊ "တုမှိဘဝတိ–သင်မဟုတ်သူက သင်ဖြစ်နေ၏၊ အပါကဋံပါကဋံကရောတိတိ ပါကဋီကရတ်၊ တဿ+ပါကဋီကရဏံ တပ္ပါကဋီကရဏံ" စသည်ဖြင့် စီပစ္စည်းပုံစံတွေ့ အတော်များစွာ ရှိပေသည်။

ရီကဏ်, အာဝီ, ဥကီ, ယ္ဏာ်။ ။ "ဒီဿန္တေ ဥပဓိ ပစ္စယာ" သုတ်ဖြင့် ရ အနုဗန်ရှိသော ဣကဏ်ပစ္စည်း, အာဝီ–ဥကီ–ယ္ဏာ်ပစ္စည်းသက်၊ ဝိဝိဓာ+မာတရော, ဝိမာတရော–အထူးထူးသော (ကွဲပြားသော) အမိတို့၊ ဤကား သံမာသ်သာတည်း၊

ဒွါဒိတော ကော နေကတ္ထေစ **၃၉၂။ အနေကတ္ထေ–များစွာသော အနက်၌၊ ဒွိ ဣစ္ဆေဝ မာဒိတော–ဒွိ အစရှိသော သင်္ချာသဒ္ဒါတို့မှ (နောက်၌)၊ ကပစ္စယော ဟောတိ–၏၊ စ–သည်သာ မကသေး၊ နိပါတနာရှေ့ – နိပါတနသုတ်ဖြင့်၊ သိဒ္ဓန္တိ–ပြီးကုန်သေး၏၊ သတသ–တစ်ရာ၏၊ ဒွိကံ–၂ ခုတည်း၊ ဒွိသတံ–တစ်ရာ နှစ်ခု၊ ဝါ–နှစ်ရာ၊ သတသ, တိကံ–**

ဝိမာတူနံ+ပုတ္တာ ဝေမာတိကာ=မတူသော အမိတို့၏သားတို့ (မိကွဲ ဘတူ သားတို့)၊ ရဏ် (ရ အနုဗန်ရှိသော အဏ်) ပစ္စည်းလည်း သက်၍ "ဝေမာတာ ဘဂိနီစာပိ" ဟုလည်း ဖြစ်၏၊ ပထံ+ဂစ္ဆတီတိ ပထာဝီ–ခရီးသွားသူ။ ["ပထံ+ အဝန္တိ ဂစ္ဆန္တီတိ ပထာဝိနော"ဟု ပြုသော မူလပံ ဗြဟ္မနိမန္တနသုတ် ဋီကာအလိုမူ အဝဓာတ် ဏီပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသော ကိတန္တသမာသ်တည်း၊] ဣသာ+အသ အတ္ထီတိ ဣသုကီ–ငြူစူခြင်းရှိသူ၊ ["စဏ္ဍာစ ဖရုသာ အာသိ, ဣသုကီ မစ္ဆရီ သဌာ"ဟု ရှိသော ဣတ္ထိလိင်အရာ၌ကား ဣသာနောင် ဥကပစ္စည်း, ဣတ္ထိဇောတက ဤပစ္စည်းဟုလည်း ကြံသင့်၏၊] ဓုရံ ဝဟတီတိ ဓောရယှော=ဝန်ဆောင်သူ၊ ဤသို့လျှင် တိုက်ရိုက်သုတ်မရှိသော ယောဂဝိဘာဂ စသည်ဖြင့်လည်း မပြီးနိုင်သော တဒ္ဒိတ်ပစ္စည်းများကို ဤယဒနုသုတ်ကြီးဖြင့်ချည်းသက်၊ ထို့ကြောင့် "အစပြုသည်, ယဒနုသုတ်ကြီး အရာတည်း" ဟု (လင်္ကာ၌) ဆရာတို့ မိန့်တော်မူကြသည်။

၃၉၂။ အနေကတ္ထေ။ ။ "အနေကတ္ထေတိ–သကတ္ထပရိမာဏတ္ထာဒိ ဝသေန အနေကသို့ အတ္ထေ"ဟု ရှုဋီကာ ဖွင့်သောကြောင့် သကတ်အနက် ပရိ မာဏအနက် စသောအားဖြင့် ကပစ္စည်းသက်ရာအနက်ဟွေများသည်ကို အနေကတ္ထ ဆိုသည်ဟု မှတ်၊ ထိုတွင် သကတ်အနက်၌ "ဒွေယေဝ ဒွိကာ–၂ခုတို့"ဟု ဗဟုဝုစ်ပြု၊ ပရိမာဏအနက်၌ "ဒွေ+ပရိမာဏံ အဿာတိ ဒွိကံ"ဟု ဧကဝုစ် ဖြစ်စေ ဒွေပရိမာဏံ ဧတေသံတိ ဒွိကာ"ဟု ဗဟုဝုစ်ဖြစ်စေ ပြု၊ [ဒွေဟု ဗဟုဝုစ် ရှိသော်လည်း "ပရိမာဏံ"ဟု ဧကဝုစ်နှင့် တွဲနိုင်၏၊ ဘာကြောင့်နည်း...အတိုင်း အရှည် သာမညအားဖြင့် တစ်ခုတည်းဖြစ်နိုင်သောကြောင့်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ပဋ္ဌ+မတ္တာ (ပမာဏ) ဧတေသံတိ ပဋ္ဌမတ္တာ"ဟု အဋ္ဌကထာတို့ ပြုကြသည်။]

သက္ကတနှင့် ညီပုံ။ ။ သကတ္ထ ပရိမာဏတ္ထ၌ ကပစ္စည်း သက်ခြင်းသည် သက္ကတနှင့်ညီ၏၊ "သင်္ချာယံ သညာယံက သုတ္တဇ္ဇယနေသု"–ပါဏိနီ (၅, ၃, ၅၈)၊ ထိုတွင် သညာအနက်၌ က ပစ္စည်းသည် သကတ္ထ၌လည်းကောင်း, ပရိမာဏတ္ထ၌လည်းကောင်း ဖြစ်၏၊ "သညာယံ သကတ္ထေ ပစ္စယော ဝါစ္စော၊ ပဋ္ဌေဝ+ပဋ္ဌကာ သကုဏာ–ပဋ္ဌကမည်သော ငှက်တို့၊ ပဋ္ဌ+ပရိမာဏံ ဧတေသမိ

၃-ခုတည်း၊ တီသတံ-တစ်ရာ ၃-ခု၊ ဝါ-သုံးရာ၊ (နောက်၌လည်း ဤနည်း အတိုင်းပေး)။ သတသဿ-၏ ဒသက်-ဆယ်ခုတည်း။ ဒသသတံ-ဆယ်ရာ၊ သဟဿံ-တစ်ထောင်သည်၊ ဟောတိ ၏။ (၄၁၈)

တိဝါ-ငါးကောင် အတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သော ငှက်တို့"၊ သံဃ (အပေါင်းအစု = ရာသီ)ကို အရကောက်ရာ၌ကား က ပစ္စည်းသည် ပရိမာဏအနက်၌သာ ဖြစ်၏၊ "ပဋ္ဌ+ပရိမာဏံ အဿာတိ (ထိုအပေါင်း၏) ပဋ္ဌကော = ငါးခုအတိုင်းအရှည်ရှိသော အပေါင်း (အစု)၊ [ဤစကားအရ "ရာသီ" အနက်သည် က ပစ္စည်း၏ သီးခြားအနက် မဟုတ်, ပရိမာဏအနက် ဟောရာ၌ ရာသီကိုအရကောက်ရခြင်း ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ၊] သုတ္တဗျယန (တစ်ကြိမ် တစ်ခေါက် ရွက်ဆိုလောက်သော သုတ်အပိုင်းအခန်း)ကို အရကောက်ရာ၌လည်း ပရိမာဏအနက်၌ပင် က ပစ္စည်း ဖြစ်၏၊ "အဋ္ဌက်-အဗျယနရှစ်ခု အတိုင်းအရှည်ရှိသော ပါဏိနီကျမ်း (ကာသိ ကာဝုတ္တိ)၊ ဒွိတ္တ သန္နိဘယံ, တဗ္ဗတိစ (ထို ၂ ခု အစိတ်ရှိသော အပေါင်း သာမည၌) န-နပုလ္လိင်"ဟု ထောမနိဓိ ဆိုသောကြောင့် အပေါင်းသာမညကို ဟောရာ၌ နပုလ္လိင်တည်း၊ ဒွိက်-၂ခု အတိုင်းအရှည်ရှိသော အပေါင်း စသည်တည်း။ သို့ဖြစ်လျှင် "ဒွိန္နံ+သမူဟော ဒွိက်"ဟု သမူဟအနက်လည်း ဖြစ်နိုင်သည်၊ ဤသို့လျှင် သကတ်အနက် ပရိမာဏအနက် စသောအားဖြင့် များသောအနက်ရှိသည်ကို အနေကတ္ထဟု ဆိုသော စကားသည် သက္ကတနှင့် ညီသည်။

စ၏ အနက်နှင့် နိဒ္ဒေသအဆို။ ။ အနေကတ္ထောစ၌ စသည် ရှေ့ နိပါတ်နှင့် သုတ်ဖြင့် စီရင်မှုကို ဆည်းသော ဝုတ္တသမုစ္စည်း (ဣဓ ဟိ စဂ္ဂဟဏေန နိပါတန သုတ္တေန သိဒ္ဓါနံ သမုစ္စယတိ)ဟု နိဒ္ဒေသဖွင့်၏၊ ထိုအဖွင့်နှင့်အညီ "စ-သည်သာ မကသေး"ဟု ပေးလိုက်၏၊ ဤသုတ်ဖြင့် က ပစ္စည်း သက်ရုံသာမကသေး ရှေ့ သုတ်ဖြင့်လည်း ပြီးအောင်စီရင်ရသေးသည်-ဟူလို၊ ဒွိသတံကို "သတ+ဒွိ" တည်, သ သက်, သ် လာ, ဒွါဒိတော ကော နေကတ္ထောစသုတ်ဖြင့် ဒွိနောင် က ပစ္စည်း သက်, သိသက်, အံပြု၊ "သတသ+ဒွိက်"ဟု သမာသ်ဝါကျဖြစ်၏၊ အနက်ဆို သမာသ်စပ်၍ တပ္ပုရိသ်မှည့်, သမာသ်မှည့်, ဝိဘာတ်ချေ-"သတ+ဒွိက"ဟု ပကတိပြု၊ ယဒနုပပန္နာ နိပါတနာ သိဒ္ဓန္တီဖြင့် ကကို ချေ၍ သတနှင့် ဒွိကိုလည်း ရှေ့နောက်ပြန်, နာမ်ငဲ့, သိ အံပြု "ဒွိသတံ"ပြီး၏။ ဤကား နိဒ္ဒေသ၌ သူ့အဖွင့်နှင့် သူ ရုပ်စီရင်ပုံတည်း၊ တိသတံ၊ ပေ၊ ဒသသတံတို့ကိုလည်း ဤနည်းမှီး၍ တွက်။

ရူပသိဒ္ဓိ။ ။ ရူပသိဒ္ဓိ၌ကား စ၏အနက်ကိုအထူးမပြ, စအတွက် အနက်သီးခြားမရှိ-(ဝါစာသိလိဋ္ဌအကျိုးသာ)ဟု ဆို၏၊ ပုံစံကိုလည်း "ဒွိက် တိက်၊ ပေ၊ သတက် သဟဿက်-တစ်ထောင် (သကတ္ထ၌ က သက်)၊ ဝါ-တစ်ထောင် အတိုင်းအရှည်ရှိသော အစု (ပရိမာဏ အနက်၌ က သက်)"ဟု ထုတ်၏၊ ထို ရူပသိဒ္ဓိ အဆိုသည်သာ ပြခဲ့သော သက္ကတပုံစံနှင့်ညီသည်၊ သို့သော် "သတသ+ဒွိက်

ဒ္ဒိသတံ"စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း "နိပါတနာ, သိဇ္ဇန္တိ"ဟု လည်းကောင်းပြသော ဝုတ္တိနှင့်ကား နိဒ္ဒေသဖွင့်ပုံက ညီ၏၊ ရူပသိဒ္ဓိကမူ ထိုဝုတ္တိအဖွင့်ကိုပင် မနှစ်သက်၍ တစ်မျိုးဖွင့်ပြခြင်းဖြစ်သည်၊ ဒသသတံ၏ နောက်၌ "သဟဿံဟောတိ"ကား "ဒသသတဟူသည် တစ်ထောင်ပင်တည်း"ဟု အပိုထည့်အပ်သော အမှာစကားတည်း။

သဒ္ဒါအပြား။ ။ မိဿက, ဂုဏိတ, သမ္ဓန္ဓ, သင်္ကေတ, အနေကဟု သဒ္ဒါ ၅မျိုးရှိ၏၊ ထိုတွင် ဧကာဒသ စသည်သည် ဧကနှင့် ဒသကို ရောနှော၍သိရ သောကြောင့် မိဿကသဒ္ဒါမည်၏၊ ဒွါဒသ တေရသ စုဒ္ဒသ စသည်၌လည်းနည်း တူ၊ ဒ္ဒိသတံ စသည်သည် မြောက်၍ သိအပ်သောကြောင့် ဂုဏိတ သဒ္ဒါမည်၏၊ မှန်၏–သတကို ၂ ခုဖြင့် မြောက်လျှင် ဒ္ဒိသတဟု ဖြစ်၏၊ "ဒွေ+သတာနိ ဒ္ဒိသတံ"–ဟု ဒိဂုသမာသ်ဖြစ်စေ ဒ္ဒိဟိ + ဂုဏိတံ + သတံ ဒ္ဒိသတံ"ဟု မဇ္ဈေ လောပီ တပ္ပုရိသ်ဖြစ်စေ (ကစ္စည်းဝုတ္တိအတိုင်း "သတဿ + ဒ္ဒိကံ ဒ္ဒသတံ"ဟု ဖြစ်စေ)ပြု၊ "တိသတံ၊ ပေ၊ ဒသသဟဿံ စသည်တို့၌လည်း နည်းတူ။

သမ္ဓန္ဓ။ ။ "အဌသဌ္ဌိသတ သဟဿုဗ္ဗေဓော=တစ်သိန်းခြောက်သောင်း ရှစ်ထောင် အစောက်ရှိသော မြင်းမိုရ်တောင်" စသည်ဖြင့် စပ်လျက် မြောက်၍သိအပ် သောသဒ္ဒါသည် သမ္ဓန္ဓသဒ္ဒါမည်၏၊သဟဿတည်, သတနှင့်မြောက် သတ သဟဿ–တစ်သိန်း"ဟု ဖြစ်၏၊ သဟဿကိုပင် ထပ်၍တည်၊ (သတကို ခုန်ကျော်၍) သဌ္ဌိဖြင့်မြောက် "သဌ္ဌိသဟဿ=ခြောက်သောင်း"ဟု ဖြစ်၏၊ သဟဿကိုပင် ထပ်၍တည် (သဌ္ဌိနှင့် သတကို ခုန်ကျော်၍) အဌဖြင့်မြောက် "အဌသဟဿ– ရှစ် ထောင်"ဟု ဖြစ်၏၊ ထိုအားလုံးကို သမ္ဓန္ဓ (စပ်မှု) ပြုလိုက်လျှင် "အဌသဌ္ဌိသတ သဟဿ–တစ်သိန်းခြောက်သောင်းရှစ်ထောင်"ဟု ဖြစ်သည်၊ [မြင်းမိုရ်တောင်သည် ရေမျက်နှာပြင်အောက်၌ ရှစ်သောင်းလေးထောင် -ရေအထက်၌ ရှစ်သောင်းလေး ထောင်ရှိရကား ၂ ရပ်ပေါင်းလျှင် ယူဇနာတစ်သိန်းခြောက်သောင်း ရှစ်ထောင်ရှိသည်– ဟူလို၊ "စတုရာသီတိသဟဿာနိ–ရှစ်သောင်းလေးထောင်တို့"လည်း သမ္ဓန္ဓပင်။]

ဂုဏိတနှင့် သမ္ဓန္ဓအထူး။ ။ ပုဒ်တစ်ပါး အခြား အကွယ်မရှိဘဲ မြောက် အပ်လျှင် ဂုဏိတမည်၏၊ "ဒသသတ သဟဿံ–တစ်သိန်း" ဟူရာ၌ သဟဿကို သတဖြင့်မြောက် (သတသဟဿ တစ်သိန်း)ဖြစ်၏၊ ထိုသတသဟဿကို ဒသဖြင့် ထပ်၍မြောက် "ဒသ သတသဟဿ–တစ်သန်း"ဖြစ်၏၊ ဤသို့ မခုန်ကျော်ရဘဲ မြောက်အပ်လျှင် ဂုဏိတသာ ဖြစ်သည်၊ "တိသဟဿိ မဟာသဟဿိ လောက ဓာတုယော–ကုဋေတစ်သိန်းသော လောကဓာတ်တို့" ဟူရာ၌လည်း ဂုဏိတပင် မည်၏၊ တိသဟဿိကို သုံးပုံခွဲလျှင် တစ်ထောင် ၃ ပုံဖြစ်၏၊ မဟာသဟဿိ (တစ်ထောင်)ကို ပထမတစ်ထောင်ဖြင့် မြောက် တစ်သန်းဖြစ်၏၊ ထိုတစ်သန်းကို ဒုတိယ တစ်ထောင်ဖြင့်မြောက် ကုဋေတစ်ရာဖြစ်၏၊ ထိုကုဋေတစ်ရာကို တတိယ

တစ်ထောင်ဖြင့်မြောက် ကုဋေတစ်သိန်းဖြစ်၏–ဟု ဆရာတို့မိန့်တော်မူကြသည်၊ ပုဒ်တစ်ပါးခြားနေလျှင်ကား ထိုခြားသောပုဒ်သည် သင်္ချာပုဒ်ပင် မဟုတ်သော်လည်း သမ္မန္ဓ၌ ဝင်၏။

ဆက်ဦးအံ့– "ယောဇနာနံ သတာနုစ္စော, ဟိမဝါ ပဉ္စပဗ္ဗတော"၌ ပဉ္စကို (ဥစ္စော ဟိမဝါ ခြားနေသော) သတာနိနှင့်စပ်ပြီးလျှင် မြောက်၍သိရ၏၊ "ပဉ္စ သတာနိ–ငါးရာတို့"၊ "သတံ ဟတ္ထီ သတံ အဿာ၊ ပေ၊ သတံကညာ သဟဿာနိ"၌ သတံပုဒ်တို့ကို ဟတ္ထီစသည် ခြားသော သဟဿာနိနှင့် ချဉ်းစပ်ပြီးလျှင် မြောက်၍ သိရ၏၊ "သတံ ဟတ္ထီ သဟဿာနိ–ဆင် တစ်သိန်းတို့" စသည်၊ ဤသို့ ဂုဏိတနှင့် သမ္မန္ဓခြားနားပုံကို မှတ်၍ သမ္မန္ဓဟူသမျှ၌ ဂုဏိတ ပါဝင်ရသည် ဟုလည်းကောင်း မမြောက်ရဘဲ ရောရုံသာ ရောရသော သင်္ချာကို မိဿကဟု လည်းကောင်းသိပါ။

သင်္ကေတသင်္ချာ။ ။ ဧက–ဒွိ၊ ပေ၊ ဒသ–ဝီသတိ စသည်ဖြင့် သဟဿ တိုင်အောင် မရောရ မပေါင်းရ–မမြောက်ရသော သင်္ချာသည်လည်းကောင်း, "ကာသိ–တစ်ထောင်, နယုတံ–တစ်သောင်း၊ လက္ခံ–တစ်သိန်း" စသော သင်္ချာသည်လည်း ကောင်း, ဆန်းကျမ်း၌ အသုံးပြုအပ်သော သမုဒ္ဒရာ ၄ စင်းရှိ၍ သမုဒ္ဒရာဟော အဏ္ဏဝသဒ္ဒါသည် ၄ ခုဟူသော သင်္ချာကိုဟော၏ စသော) သင်္ချာသည်လည်းကောင်း, "က–ခ၊ ပေ၊ ဇ–ဈ" တို့သည်လည်းကောင်း, "ဋ္ဌ၊ ပေ၊ ဒဓ" တို့သည်လည်းကောင်း "ယ ရ လ ဝ ယှ ရှ သ ဟ ဋ္ဌ" တို့သည်လည်းကောင်း အစဉ်အတိုင်း ၁–၂–၃–၄–၅–၆–၇–၈–၉ သင်္ချာကို ပြကုန်၏၊ ပ ဖ ဗ ဘ မ တို့သည် အစဉ်အတိုင်း ၁–၂–၃–၄–၅ သင်္ချာကို ပြကုန်၏၊ သရရှစ်လုံးနှင့် နဥ တို့သည် သုညသင်္ချာကို ပြကုန်၏ဟု သတ်မှတ်အပ်သော "ပိဋက သင်္ချာ"သည် လည်းကောင်း, သင်္ကေတ သင်္ချာ မည်၏။

မှတ်ချက်။ ။ ဝီသတိစသည်ကို (ဒသ ဒသ ၂ ခု စသည်ကို မြောက်ရသောကြောင့် ဂုဏိတဟုလည်း ဆိုကြသေး၏၊ သက္ကတ၌ တာလုဇသ, မုဒ္ဓဇသ, ဒန္တဇသဟု သ၃မျိုးရှိ၏၊ ရှေ့ ၂ လုံးကို "ဂယှ–ပရှ"ဟု ရွတ်ဖတ်ကြသည်၊ "ကာဒီ ဋာဒီ ယကာရာဒီ" စသော ဂါထာကို ထိုထိုကျမ်းများနှင့် အခြေပြုသင်္ဂြိုဟ် ဘုံပိုင်းမှာ ရှုပါ။

အနေကသင်္ချာ။ ။ နေကို "သဟဿရံသိ"ဟု ဆို၏၊ ဤ၌ "သဟဿ" သဒ္ဒါသည် "တစ်ထောင်တိတိ"ကို မဟော, ထောင်ပေါင်းများစွာကိုဟော၏၊ "သဟဿရံသိ–ထောင်ပေါင်းများစွာ အရောင်ရှိသောနေ" "သတတေဇော–ရာပေါင်း များစွာ တန်ခိုးရှိသော နေ"လည်း နည်းတူ၊ ဤ၌ သတ–သဟဿ–သင်္ချာတို့သည် "အများ" အနက်ကို ဟောသောကြောင့် အနေကသင်္ချာမည်၏။

[ဆောင်] ရောမူမိဿက, မြောက်ဆင့်ကမူ, ဂုဏိတခေါ်၊ ခုန်ကျော်၍စပ်, မြောက် တုံလတ်က, သမ္မန္ဓတည်း၊ လောကအမှတ်, ပညတ်သင်္ချာ, သင်္ကေတာနှင့်,များစွာနက်ပြ,အနေကသည်, ငါးဝသင်္ချာ အပြားတည်း။

ဒသ၊ ပေ၊ ယောမှိ ၃၉၃။ ပရေ ယောမှိ, ဂဏနေ-ဂဏန်းသချိၤအရာ၌၊ ပရိယာပန္နသ-သော၊ ဒသ ဒသကဿ- ဒသ ဆယ်ခု အပေါင်း၏၊ (ဒသ ဆယ်ခု, ကေသေသ်ပြု၍ ပေါင်းစုအပ်သော ဒသ တစ်ခု၏၊) သတံ-သတံ အပြုသည်၊ ဟောတိ၊ သတဒသကဿ-သတ

၃၉၃။ ဒသ ဒသ ကဿ သတံ။ ။ သုတ်၌ပါသော "ဒသ ဒသကံ သတံ" ကို "ဒသ ဒသကဿ သတံ ဟောတိ"ဟု ဖွင့်၏၊ ဒသ ဒသကံဟူသော ပထမန္တ ပုဒ်ကို သတံဟူသော အာဒေသင့်၍ "ဒသဒသကဿ"ဟု ဆဋ္ဌီယန္တဖြင့် ဖွင့်ခြင်း တည်း၊ အံမော နိဂ္ဂဟီတံသုတိ၌ အံမောကို "အံဝစနဿ စ မကာရဿစ"ဟု ဖွင့်ခြင်းမျိုးပင်၊ "ဒသဿ-ဒသသဒ္ဒါ၏ + ဒသကံ-ဆယ်ခုအပေါင်းတည်း၊ ဒသ ဒသကံ-ဒသသဒ္ဒါ ဆယ်ခုအပေါင်း၊ "ဒသဆယ်ခုကို ကေသေသ်ပြု၍ ပေါင်းစုထား အပ်သော ဒသတစ်ခု"ဟု ဆိုလိုသည်၊ သတံ၌ နိဂ္ဂဟီတ်နှင့်တကွ "သတံ"ပြု၍ ယောကိုလည်း (ရှု၌) "ကွမိနာ နိပါတနေန လောပေါ=ဤသုတ်ဖြင့် ချေ" ဟုဆို သည်။ [ဆရာအချို့ကား နိဂ္ဂဟီတ်မပါဘဲ "သတ" ပြု, ယောချေ, နာမ်ငဲ့ပြီးမှ သိကို အံပြု၏၊ သဟဿံ၌လည်း နိဂ္ဂဟီတ် ပါ-မပါ ၂-ဝါဒပင် ရှိ၏၊ နိဂ္ဂဟီတ် မပါသော ဝါဒသည် ရုပ်ပြီးပုံသန့်ရှင်း၏၊ သို့သော် ဝိသံ တိသံစသည်၌ နိဂ္ဂဟီတ်နှင့်တကွ ပြုခဲ့သောကြောင့် နိဂ္ဂဟီတ်ပါသော ဝါဒသာ ရှေ့နောက်ညီ သည်။]

သတဒသကဿ သဟဿံ။ ။ သုတ်၌ "ဒသကာနံ + သတံ = ဆယ်ခု အပေါင်းတို့၏ + သတ"ဟူသည် သတဆယ်ခုကို ကေသေသ်ပြု၍ ပေါင်းစုထား အပ်သော သတတစ်ခုပင်တည်းဟု သိစေလိုရှိ၍ "သတဒသကဿ=သတ ဆယ်ခု အပေါင်း၏"ဟု ဖွင့်၏၊ ဤအဖွင့်အရ "သတ ဆယ်ခုတည်း၍ ဒွန်သမာသ်စီရင် ပြီးလျှင် သတတစ်ခုကြွင်းပြု, ထို သတတစ်ခုကို သဟဿံပြုဟု သိသာ၏၊ ရှု၌လည်း ဤနည်းပင် ဖွင့်၏။

နျာသအလိ။ ။ နျာသ၌ကား "ဒသသတကတ္ထဝါစကဿ-ဒသသဒ္ဒါ တစ်ရာအပေါင်း၏ အနက်ကိုဟောသော-ဒသသဒ္ဒဿ-ကေသေသ် ဒသသဒ္ဒါ၏၊ သဟဿ မာဒေသော"ဟု ဖွင့်လေ၏၊ ထို နျာသအလို "ဒသကာနံ-ဒသသဒ္ဒါ တို့၏+သတံ-တစ်ရာသည်"ဟု အနက် ပေးရလိမ့်မည်၊ ထိုသို့ ပေးရာ၌ "ဒသကာနံ" ဝယ် ကပစ္စည်း အနက်မရှိခြင်း, ဒသတစ်ရာကို ဆိုလိုလျှင် "ဒသ သတကဿ သဟဿံ"ဟုသာ သုတ်တည်သင့်ခြင်းကြောင့် နျာသအဖွင့်ကို ရူပသိဒ္ဓိနှင့်တကွ နိဒ္ဒေသ ကစ္စာယန ဝဏ္ဏနာတို့လည်း မနှစ်သက်ကြ၊ ရူအတိုင်း ရုပ်တွက်ပုံကို အခြေပြုကြည့်၊ သဟဿံစ၌ စကား ဒုတိယတ္ထ သမ္မိတ္ထန (သတံ အပြုပေါ်၌ ဒုတိယ သဟဿအပြုကို ပေါင်းပေးခြင်း) အနက်ရှိ၏။

ဆယ်ခုအပေါင်း၏၊ (သတ ဆယ်ခု, ကေသေသ်ပြု၍, ပေါင်းခုအပ်သော သတ တစ်ခု၏၊) သဟဿ–သဟဿံ အ ပြုသည်၊ ဟောတိ၊ သတံ–တစ်ရာ၊ သဟဿံ–တစ်ထောင်၊ ဒွိကာဒိနံ–ဒွိက အစရှိကုန်သော၊ တဒုတ္တရ ပဒါနဥ္စ–ထို သတသဟဿ တို့၏ နောက်ပုဒ်တို့၌လည်း၊ (ရူပါနိ–ရုပ်တို့ကို)၊ ယထာသင်္ခံ–သင်္ခါ အားလျော်စွာ၊ နိပစ္စန္တေ–ပြီးစေအပ်ကုန်၏၊ တဒိဒံ–ထိုသင်္ခါသည် (ထိုအရေအတွက်သည်) သတသဟ–တစ်ရာ၏၊ ဒွိကံ–၂ခုသည်၊ ဟောတိ–၏၊ ဒွိသတံ–၂ ရာ၊ စေံ–တူ၊ တိသတံ–၃ ရာ၊ စတုသတံ–၄ ရာ၊ ပေ၊ ဒသသတံ–ဆယ်ရာ၊ သဟဿံ–သည်၊ ဟောတိ။ (၄၂၅)

---

၁ **ဒွိကာဒိနံ တဒုတ္တရ ပဒါနဥ္စ။** ။ သတံ, သဟဿံပုဒ်တို့၏ ရုပ်ပြီးပုံကို ပြပြီး၍ ဒွိသတံဒွိသဟဿံ စသော ပုဒ်တို့၏ပြီးပုံကို ပြလိုသောကြောင့် ဒွိကာဒိနံ စသည်ကို မိန့်၊ တဒုတ္တရ (တ+ဥတ္တရ) ၌ တသဒ္ဒါဖြင့် လွန်ကဲသော သတသဟဿ ပုဒ်တို့ကို ညွှန်ပြ၏၊ တေသံ–ထို သတသဟဿ ပုဒ်တို့၏ + ဥတ္တရပဒါနိ–နောက်ဖြစ်သော ပုဒ်တို့တည်း၊ တဒုတ္တရပဒါနိ–တို့၊ "သတ+ဒွိက"ဟု ဖြစ်သော အခါ ဒွိကသည် သတ၏ နောက်ပုဒ်တည်း၊ ထို့ကြောင့် "တဒုတ္တရပဒ"ဟူသည် ဒွိက စသောပုဒ်တို့တည်း၊ ဒွိကာဒိနံ၌ အာဒိဖြင့် တိက စတုက္ကဲ၊ ပေ၊ ဒသကတို့ကို ယူ၊ သတ, သဟဿတို့၏ နောက်ပုဒ်ဖြစ်ကြသော ဒွိကတိက စသည်တို့၏ ရုပ်တို့ကို သင်္ခါအားလျော်စွာ (ဒွိသတ–တိသတ စသည်ဖြင့် သင်္ခါရှိသည့်အတိုင်း) ပြီးစေရမည်ဟူရာ၌ "သတ+ဒွိက"ဟုံ ဖြစ်သောအခါ ကချေ,သတနှင့် ဒွိကို ရှေ့နောက်ပြန်ခြင်းတည်း၊ "သဟဿ+ဒွိက"၌ ဒွိသဟဿဖြစ်အောင် ရုပ်ပြီးစေရုံကိုလည်း သိလေ၊ ဤသို့ပြီးအောင် ဤသုတ်ဖြင့် စီရင်ရမည်ဟု မဆိုလို ယဒနုပပန္နာသုတ်ဖြင့် ပြီးစေရမည်ဟု ဆိုလိုသည်၊ ထိုသုတ်ကြီးဖြင့် စီရင်ဖို့ရာ "ဒွိကာဒိနံတဒုတ္တရ ပဒါနဥ္စ နိပစ္စန္တေ"ဟု ညွှန်ပြရံသာ ညွှန်ပြခြင်း ဖြစ်သည်၊ ရူဌ်ကား သတနှင့် ဒွိကို ရှေ့နောက်ပြန်မှု, ကချေမှုကို ဤသုတ်ဖြင့်ပင် ပြုသည်။

မေးဖွယ်။ ။ ဒွိသတံ စသည်တို့ပြီးပုံကို ဒွါဒိတော ကော နေကတ္ထေစ ဟူသော ရှေ့သုတ်၌လည်း ပြခဲ့ပြီးမဟုတ်ပါလော, အဘယ့်ကြောင့် ထပ်၍ ပြရသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား–ထိုရှေ့သုတ်၌ "ဒွိက" စသော ပုဒ်တို့၏၊ ကပစ္စည်းနှင့် ယှဉ်ကြောင်းကို ပြခြင်းအကျိုးငှာသာ ဆိုခဲ့သည်၊ ဤသုတ်ကား "ဒွိကာဒိနံ" တဒုတ္တရ ပဒါနဥ္စဖြင့် ထို ဒွိက စသည်တို့သည် သတံ စသည်တို့၏ နောက်ပုဒ်ဖြစ်ကြောင်းကို ပြခြင်းအကျိုးငှာ ထပ်၍ ဆိုအပ်သည်၊ ["နနု ဣမေ ပယောဂါ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တာတိ၊ သစ္စံ, တတ္ထ ဟိ ဒွိကာဒိနံ ကပစ္စယယောဂ ဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တာ၊ ဣဓ ပန ဥတ္တရပဒ (ဘာဝ) ဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တာ" နိဒ္ဒေသ၊] က ပစ္စည်းသည် သမူဟအနက်ဟောဖြစ်၍ အပေါင်းသာမညကို ငဲ့လျက် "ဒွိသတံ"ဟု ဧကဝုစ်ဖြင့်

ယာဝ တဒုတ္တရီ ၃၉၄။ ယာဝ–အကြင်မျှလောက် တိုင်အောင်၊ တာသံ သဒ္ဒါနံ–
ဒသဂုဏိတဉ္စ ထို သတ သဟဿသဒ္ဒါတို့၏၊ ဥတ္တရီ–အထက် သဒ္ဒါသည်၊
(အတ္တိ–ရှိ၏၊ တာဝ–ထို အထက်သဒ္ဒါ ရှိသမျှ၊) ဒသ ဂုဏိတဉ္စ–ဆယ်ခု တို့ဖြင့်
မြှောက်ခြင်းကိုလည်း၊ ကာတဗ္ဗံ–ပြုထိုက်၏၊ ဒသဿ ဂဏနဿ–ဆယ်ဂဏန်းကို၊
ဒသဂုဏိတံ–ဆယ်ခုဖြင့် မြှောက်ခြင်းကို၊

ထားရကြောင်းကို နိဒ္ဒေသဆို၏၊ သို့သော် "ဒွိသတံ" ကား သမာဟာရ ဒိဂုသမာသ်ပုဒ်လည်း ဖြစ်သောကြောင့် ဧကဝုစ်ထားသည်၊ အကယ်၍ ဝါကျဖြစ်မူ ဝဂ္ဂဘေဒ (တစ်ရာ ၂–ခု) ဖြစ်သောကြောင့် "ဒွေ+သတာနိ"ဟု ဗဟုဝုစ်ပင် ထားရမည်။

စ အနက်။ ။ တဒုတ္တရ ပဒါနဉ္စ၌ စ သည် အခြားနည်းတစ်မျိုးကို ဆည်းခြင်း သမုစ္စည်းအနက်ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် "ဒသဿ+သတကံ, ဒသသတံ–တစ်ဆယ်၏ တစ်ရာအပေါင်း"ဟု သမာသ်တွဲပြီးနောက် ဤသုတ်ဖြင့် ဒသသတကို သဟဿံပြု၊ "သတဿ+သတကံ, သတသတံ–တစ်ရာ၏ တစ်ရာအပေါင်း"ဟု တွဲပြီးနောက် သတသတ (တစ်ရာပေါင်း တစ်ရာ, ဝါ–တစ်သောင်း)ကို ဤသုတ်ဖြင့် ဒသ–သဟဿံပြု၊ ထို့အတူ သဟဿသတ (တစ်ထောင်ပေါင်း တစ်ရာ)ကို သတ–သဟဿံပြု, တစ်သိန်းဖြစ်၏၊ ဒသ သဟဿသတ (ဆယ်ထောင်ပေါင်းတစ်ရာ) ကို ဒသသတ သဟဿံ ပြု, တစ်သန်းဖြစ်၏၊ သတ သဟဿသတကို (သိန်းတစ်ရာ)ကို ကောဋိပြု, တစ်ကုဋေဖြစ်၏၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် သတဖြင့်ချည်း အထက် အထက်တိုး၍ ပြုရပုံကို စသဒ္ဒါဖြင့် ပြသည်–ဟု နိဒ္ဒေသ ဆို၏။

ချာသအဆို။ ။ ချာသ၌ကား ဒွိကာဒီနံ တဒုတ္တရ ပဒါနဉ္စဖြင့် သတမှ အောက်သဒ္ဒါတို့ကို ပြ၏–ဟုဆို၍ "ဒသဿ+ဒွိကံ တဒိဒံ ဟောတိ ဝီသံ, ဒသဿ+တိကံ တဒိဒံ ဟောတိ တိသံ၊ ပေ၊ ဒသဿ+ဒသကံ တဒိဒံ ဟောတိ သတံ၊ သတဿ+ဒွိကံ တဒိဒံ ဟောတိ ဒွိသတံ၊ ပေ၊ သတဿ+ဒသကံ တဒိဒံ ဟောတိ သဟဿံ"ဟု ယှဉ်စပ်နည်းကိုလည်း ပြသည်။

၃၉၄။ ယာဝ တဒုတ္တရီ။ ။ "ယာဝ" သဒ္ဒါသည် အနိယမ ပရိစ္ဆေဒတ္ထ နိပါတ်၊ အနိယမရှိလျှင် နိယမလည်း ရှိရ, မရှိလျှင် ထည့်ရမြဲဖြစ်သောကြောင့် "ယာဝ တာသံ သဒ္ဒါနံ ဥတ္တရီ, တာဝ ဒသဂုဏိတဉ္စ ကာတဗ္ဗံ"ဟု တာဝထည့်၍ ချာသ စသည် ဖွင့်ကြသည်၊ တဒုတ္တရီ (တ+ဥတ္တရီ)၌ တ သဒ္ဒါဖြင့် ရှေ့သုတ်၌ ပြအပ်ခဲ့သော သတ–သဟဿသဒ္ဒါ ၂–ခုကို ညွှန်ပြ၏၊ "ဥတ္တရီ=ဥတ္တရီ"ဟု ပါ၌ ၂–ထွေရှိ၏၊ သီဟိုဠ်မူ၌လည်းကောင်း, "ဥတ္တရီမွိ+ဥတ္တရီ+အပိ" ဟူသော ရူပုံစံ၌ လည်းကောင်း, "တာသံ သဒ္ဒါနံ ဥတ္တရီနှိ"ဟု ဖွင့်သော ရူဋီကာ၌လည်းကောင်း,

ကတ္တာ–ပ္ပြုလသော်၊ သတံ–တစ်ရာသည်၊ ဟောတိ ယထာ–ဖြစ်သကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ သတသဿ–ရာဂဏန်းကို၊ ဒသဂုဏိတံ–ကို၊ ကတ္တာ–ပ္ပြုလသော်၊ သဟဿံ–တစ်ထောင်သည်၊ ဟောတိ ယထာ–ဖြစ်သကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ (တထာ–ထို့အတူ၊) သဟဿသဿ–ထောင်ဂဏန်းကို၊ ဒသဂုဏိတံ–ကို၊ ကတ္တာ–သော်၊ ဒသသဟဿံ–တစ်သောင်းသည်၊ ဟောတိ၊ ဒသ သဟဿသဿ–ကို၊ ဒသဂုဏိကံ

"ဥတ္တရိ"ဟု နိဂ္ဂဟီတန္တဖြင့် ရှိကြသည်၊ ထိုဥတ္တရိ လည်း နိပါတ်ပုဒ်ဖြစ်၍ "ဥတ္တရိ–အထက်သချ်ာသည်"ဟု သိဝိဘတ်ကျသော ပုဒ်လည်း ဖြစ်နိုင်သည်၊ "ယာဝ တာသံ သချ်ာနံ ဥတ္တရိ"သည် အနိယမဝါကျ၊ "(တာဝ) ဒသဂုဏိတဉ္စ ကာတဗ္ဗံ"သည် နိယမဝါကျဟု ခွဲ၊ ထို ဝါကျများဖြင့် ရှေ့သုတ်၌ တိုက်ရိုက်ပြခဲ့သော ထိုသတ–သဟဿသချ်ာ ၂–ခုမှ အထက်၌ အကြင်မျှလောက် သော သချ်ာသည်ရှိ၏၊ ထိုရှိသချ်ာများကို ဆယ်ဖြင့်ချည်း မြှောက်ပါလေ"ဟု ဆိုလိုသည်၊ ဤစံကားဖြင့် "ဤသုတ်သည် မြှောက်ပုံနည်းကို ပြသော ပရိဘာသာသုတ်တည်း"ဟု သိသာပြီ၊ မြှောက်ပုံ အစီအရင်ကို ပြသော ဝိဓိသုတ်ဟု နိဒ္ဒေသ ဆိုလေသေး၏။

ဥတ္တရိ အရယူဖွယ်။ ။ "တဒုတ္တရိ–ထို သတ, သဟဿတို့မှ အထက် သချ်ာ" ဟူရာ၌ ဥတ္တရိ အရ ဒသသဟဿ (သောင်း)မှစ၍ အသင်္ချေယျတိုင်အောင် သော သချ်ာတို့ကိုပင် ယူ၊ မှန်၏–"မည်သည့် သချ်ာတိုင်အောင်"ဟု မပိုင်းဖြတ်ဘဲ "ယာဝဥတ္တရိ"ဟု သာမည ဆိုသောကြောင့် အထက်၌ ရှိသမျှ သချ်ာအားလုံးကိုပင် ယူသင့်သည်။ ["တာသံ သချ်ာနံ ယာဝဥတ္တရိ အသင်္ချေယျ ပရိယောသာနံ အတ္ထိ, တာဝ"–နိဒ္ဒေသ။]

ဒသဂုဏိတဉ္စ။ ။ စသဒ္ဒါကို နောက်၌ ဝိသေသနတ္ထဟု ဖွင့်၏၊ ထိုဝိသေသနဟူသည် နည်းတစ်မျိုး (နည်းအထူး) လည်း ရှိသေး၏ဟု ပြသော ဝိသေသနတည်း၊ တစ်ဆယ်ဖြင့် မြှောက်နည်းမှ ထူးခြားသော ရာဖြင့် မြှောက်နည်းလည်း ရှိသေး၏–ဟူလို၊ သုံးရိုးအားဖြင့် ဤစသဒ္ဒါကို အဝုတ္တသမုစ္စယတ္ထ (တိုက်ရိုက် မဆိုအပ်သော ရာဖြင့် မြှောက်နည်းကို ဆည်းခြင်းအနက်ရှိ၏)ဟု ဆိုလိုသည်၊ ထို့ကြောင့် နိဒ္ဒေသ၌ "ဧတ္ထ စသဒ္ဒေါ နကေဝလံ သချ်ာနံ ဒသဂုဏိတမေဝ ကာတဗ္ဗံ, အထခေါ သတာဒိဂုဏိတံပိ ကာတဗ္ဗန္တိ သမုစ္စယတိ" ဟု မိန့်သည်၊ ရူပသိဒ္ဓိနှင့် မတူ၍ စဉ်းစားပါ။

တံပါသင့် မပါသင့်။ ။ ယခုစာများ၌ "တံယထာ"ဟု တွေ့ရ၏၊ သိဟိုဠ်မူနှင့် ရူပသိဒ္ဓိတို့၌ "ယထာ"ဟုသာ ရှိ၏၊ ယထာဟု ရှိသောမူသာ ကောင်းသည်၊ မှန်၏–"ဒသဿ၊ ပေ၊ သဟဿံ ဟောတိ" သည် ဤသုတ်၏ ပုံစံမဟုတ်၊ ပြခဲ့ပြီးသော ရှေ့သုတ်၏ ပုံစံများသာတည်း၊ ဤသုတ်ကား ဆယ်ဖြင့် မြှောက်ပုံကို

ကတ္တာ, သတ သဟဿဲ-တစ်သိန်းသည်၊ ဟောတိ၊ သတ သဟဿဿ-ကို၊ ဒသ ဂုဏိတံ ကတ္တာ, ဒသသတသဟဿဲ-တစ်သန်းသည်၊ ဟောတိ၊ ဒသသတ သဟဿဿ-ကို၊ ဒသ ဂုဏိတံ ကတ္တာ, ကောဋိ-တစ်ကုဋေသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ကောဋိသတ သဟဿဿ-ကုဋေတစ်သိန်းကို၊ သတဂုဏိတံ ကတ္တာ, ပကောဋိ-ပကုဋေသည်၊ ဟောတိ၊ စဝံ-တူ သေသာပိ-ကြွင်းသော သန်္ခ်ာတို့ကိုလည်း၊ ယောဇေတဗ္ဗာ-ယှဉ်စေထိုက်ကုန်၏၊ စဂ္ဂဟဏံ-သည်၊ ဝိသေသနတ္တံ-အထူးပြုခြင်း အနက်ရှိ၏။ (၄၁၆)

ထင်ရှားစေလို၍ ရှေ့သုတ်၌ ပြပြီးကို ဥပမာအဖြစ်ဖြင့် ယူ၍ပြခြင်း ဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် ဥပမာဧတကာ "ယထာ" ဟုသာ ရှိသင့်၏၊ ယထာရှိလျှင်လည်း တထာထည့်မြဲ ဖြစ်သောကြောင့် "တထာ သဟဿဿ၊ ပေ၊ ဒသသဟဿံ ဟောတိ" ဟု အနက်ပေးရာ၌ တထာထည့်၍ ပေးရသည်၊ ["ယထာ သတသဟဿံ ဒသဂုဏိတံ သဟဿံ, တထာ သဟဿဿ ဒသဂုဏိတံ ဒသသဟဿန္တိ-ရွှင့်ကာ။]

ဒသဂုဏိတံ ကတ္တာ။ ။ ဂုဏိတံ၌ တပစ္စည်းကို ဘောအနက်, ဂဏနသဒ္ဒ်သကို ဆင့်ကဲ အနက်ကြဲ၍ "ဂဏနသဒ-ကို၊ ဒသဂုဏိတံ-ဆယ်ဖြင့်မြှောက်ခြင်း ကို"ဟု ပေးလိုက်သည်၊ "ကတ္တာ-ပြုလသော်,ပြုလို့ရှိလျှင်" ဟုလည်း လက္ခဏ အနက်ပေး၊ သဟဿကို ဆယ်ဖြင့် မြှောက်ခြင်းကိုပြုလျှင် ဒသသဟဿဖြစ်သည်-ဟူလို၊ [ရှေးဆရာ အချို့က "ဒသဂုဏိတံ-ဆယ်ဖြင့် မြှောက်သည်ကို"ဟု ပေး၏၊ ညဒ္ဒါထုံးကျ-မကျကို စဉ်းစားကြပါလေ၊ "ကတ္တာ-ပြုခြင်းကြောင့်"ဟု ဟိတ် အနက်ပေးကြသည်ကား တစ်နည်းအားဖြင့် သင့်ပါပေသည်၊ "ပြု၍" ဟု ကြိယာ ဝိသေသန အနက်ကား မပေးသင့်။] ရူပသိဒ္ဓိ၌ကား "ကတ္တာ" ပုဒ်မပါသောကြောင့် အနက်တစ်မျိုးပေးခဲ့၏၊ ထိုရူပသိဒ္ဓိပါဠိနေပုံက သာ၍ သန့်ရှင်းပေသည်။

ပုံစံများ။ ။ သတ-သဟဿ တို့ကဲ့သို့ သဟဿမှ အထက်၌ ကောဋိတိုင် အောင်သာ ဒသဂုဏိတနည်းကို ပြ၏၊ ကောဋိမှအထက် ပကောဋိကို သတဂုဏိတဟု ပြ၏၊ စဝံ သေသာပိ ယောဇေတဗ္ဗာဖြင့် ပကောဋိမှအထက် ကောဋိ ပကောဋိနဟုတ စသည်တို့ကိုလည်း "သတဂုဏိတ"ဟုပင် ဆိုလို၏၊ ထို သတဂုဏိတ မြှောက်ပုံသည် "တဒုတ္တရိ ဒသဂုဏိတဋ္ဌ ကာတဗ္ဗံ-အထက် အသင်္ချေယျ တိုင်အောင် ဆယ်ဖြင့် မြှောက်အပ်၏"ဟူသော စကားနှင့် မဆန့်ကျင်ပါလော-ဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား-ကောဋိမှ အထက်၌လည်း ဒသဂုဏိတ ရကောင်း၏၊ ကုဋေတစ်သန်းကို ဆယ်ဖြင့် မြှောက်လျှင် ပကောဋိ ဖြစ်၏၊ "ကောဋိ ဒသသတ သဟဿဿ ဒသဂုဏိတံ ကတ္တာ ပကောဋိ ဟောတိ"ဟု ပါဠိဖြစ်နိုင်၏၊ ပကောဋိမှ အထက်

သကနာမေဟိ **၃၉၅။ အနိဒ္ဒိဋ္ဌ နာမဓေယျာနံ–မညွှန်ပြအပ်သော နာမည်ရှိကုန်သော၊ တာသံ သချံာနံ–ထို သချံာတို့၏၊ (ရူပါနိ–ရုပ်တို့ကို၊) သကေဟိ သကေဟိ–မိမိဥစ္စာ မိမိဥစ္စာ ဖြစ်ကုန်သော၊ နာမေဟိ–**

၌လည်း ပကောဋိ ကုဋေတစ်သန်းကို ဆယ်ဖြင့် မြှောက်လျှင် ကောဋိ ပကောဋိဖြစ်၏၊ ပေ၊ မဟာကထာန ကုဋေတစ်သန်းကို ဆယ်ဖြင့်မြှောက်လျှင် အသချေံယျဖြစ်၏။

သတဂုဏိတံ။ ။ ဤသို့လျှင် သန်းသချံာမှ တက်လျှင် ဆယ်ဖြင့်မြှောက်၍ အသချေံယျတိုင်အောင် တက်နိုင်သော်လည်း ကောဋိမှစ၍ ဂဏန်းတွေများလှသောကြောင့် (ဖြတ်ထိုးနည်းအားဖြင့်) သန်းသချံာကို အသုံးမပြုဘဲ သိန်းသချံာမှ ရာဖြင့်မြှောက်၍ တက်နည်းကို ပကောဋိမှစ၍ တစ်မျိုးပြပြန်လေသည်၊ ဤသို့လျှင် သိန်းမှအထက် (သန်းသချံာမသုံးဘဲ) တက်လျှင် ရာဖြင့် မြှောက်ရသကဲ့သို့ သောင်း မှအထက် (သိန်း သန်းကို မသုံးဘဲ) တက်လျှင် ထောင်ဖြင့်မြှောက်၍ (ကုဋေတစ်သောင်းကို ထောင်ဖြင့်မြှောက်လျှင် ပကောဋိဖြစ်၏, ဤသို့ စသည်ဖြင့်) တက်နိုင်၏၊ ဤထောင်–ရာတို့ဖြင့် မြှောက်နည်းကို ဒသဂုဏိတံစ၌ စသဒ္ဒါဖြင့် ပြထားသောကြောင့် ကောဋိမှ ပကောဋိအတက်ဝယ် သတဂုဏိတနည်းကို ဝုတ္တိဆရာ ပြသွားလေသည်။

နိဒ္ဒေသ။ ။ ဒသတော ပဘုတိ ယာဝ ကောဋိ, တာဝ ဒသဂုဏိတံ ကတွာ, ကောဋိတော ပဘုတိ ယာဝ အသချေံယျံ, တာဝ သချံာဗဟုတ္တာ သတာဒိ ဂုဏိတံပိ (အပိဖြင့် ဒသဂုဏိတကို ပေါင်း) ကာတဗ္ဗံတိ ဒဿေတုံ ကောဋိသတသဟဿာနံ သတံ ပကောဋိ ဟောတီတိ အာဒိမာဟ။

* * * *

၃၉၅။ သကနာမေဟိ။ ။ "ယာဝ တဒုတ္တရိ ဒသဂုဏိတဥ္စ"သုတ်ဖြင့် သဟဿကို ဆယ်ဖြင့် မြှောက်လျှင် ဒသသဟဿ ဖြစ်၏, စသည်ဖြင့် မြှောက်ပုံကို သိရပါပြီ၊ ဒသနှင့် သဟဿစသည်ကို တွဲလျှင် ဒသသဟဿ, သတသဟဿ, ဒသ သတသဟဿ (တစ်သိန်း) တိုင်အောင် နာမည်ဖြစ်နိုင်သေး၏၊ ထိုမှအထက်နာမည်များကို အဘယ်သို့ မှတ်ရပါမည်နည်း–ဟု မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် "သကနာမေဟိ"ဟု မိန့်သည်၊ ထိုမှ အထက်နာမည်များ၌ ဒသ စသည်ကို တွဲစပ်၍လည်း မဖြစ်နိုင်တော့ရကား လောက၌ထင်ရှားပြီးဖြစ်သော (ကောဋိ ပကောဋိစသည်ဖြင့် သချံာအရာဝယ် ထင်ရှားပြီးဖြစ်သော) မိမိတို့နာမည်များရှိ၏၊ ထိုနာမည်များအတိုင်းပင် ရုပ်များဖြစ်ကြရ ပြီးကြရသည် ဟူလို၊ ဤသုတ်သည် ရုပ်စီရင်သော ဝိဓိသုတ် မဟုတ်, နာမည်မှည့်ပုံကို ညွှန်ပြသော သညာဂံ ပရိဘာသာသုတ်သာ ဖြစ်သင့်၏။

နာမည်တို့ဖြင့်၊ နိပစ္စန္တေ–ပြီးစေအပ်ကုန်၏၊ သတ သဟဿာနံ–သဟဿတစ်ရာတို့၏၊ (တစ်သိန်းတို့၏)၊ သတံ–တစ်ရာသည်၊ ကောဋိ–ကုဋေမည်၏၊ ကောဋိသတ သဟဿာနံ–ကုဋေတစ်သိန်းတို့၏၊ သတံ–တစ်ရာသည်၊ ကောဋိပကောဋိ–ကုဋေပကုဋေ မည်၏၊ ကောဋိပကောဋိသတ သဟဿာနံ–တို့၏၊ သတံ–သည်၊ နဟုတံ–နဟုတ မည်၏၊ နဟုတ သတ–သဟဿာနံ–တို့၏၊ သတံ–သည်၊ နိန္နဟုတံ–နိန္နဟု

နိဒ္ဒေသ။ ။ နိဒ္ဒေသဒ္ဒကား ကောဋိပြီးအောင် "သတသဟဿ" တစ်ရာတည်၊ ဒွန်သမာသ်လုပ် ဧကသေသ်ပြု၍ ဤသုတ်ဖြင့် သတသဟဿကို ကောဋိပြု၏၊ ထို့အတူ ပကောဋိပြီးအောင် "ကောဋိသတသဟဿ" တစ်ရာတည်၊ ဒွန် ဧကသေသ်ပြု၍ ကောဋိသတသဟဿကို ပကောဋိပြု၊ ဤသို့စသည်ဖြင့် အသရော်ယူတိုင်အောင် စီရင်လေသည်,စဉ်းစားကြပါလေ။

တာသံ၊ ပေ၊ နိပစ္စန္တေ။ ။ "ယဒနုပ ပန္နာ နိပါတနာ သိဒ္ဓန္တိသုတ်မှ လိုက်သည်"ဟု ရှု ဆိုသာကြောင့် "ယာသံ ပန"ဟု အနိယမ (ယ သဒ္ဒါဖြင့်) ရှိ၏၊ သို့သော် ယဒနုပ ပန္နာမှ ယသဒ္ဒါအတွက် "ယာနိ ရူပါနိ" ဟု ရှုဒ္ဒ်ပြသောကြောင့် "တာသံ သဒ္ဒါနံ"သည် အပိထည့်ရသော ပက္ခိပနဝုတ္တိ, သို့မဟုတ် တဒုတ္တရိမှ လိုက်လာသော တသဒ္ဒါ၏ အနုဝတ္တနဝုတ္တိသာ ဖြစ်ထိုက်ရကား "တာသံ ပန သဒ္ဒါနံ"ဟု နိယမဝါစက တသဒ္ဒါဖြင့် ပါဠိရှိသင့်သည်၊ နာမည် တိုက်ရိုက်မပြရသေးသော (ဒသနှင့်သဟဿ စသည်ကို ပေါင်းစပ်မြွှောက်ပွားလျှင်လည်း မဖြစ်နိုင်သော) ကောဋိစသော သဒ္ဒါတို့၏ ရုပ်(နာမည်)များကို မိမိနာမည် အတိုင်းပင် ပြီးစေရမည်–ဟူလို။ [အနိဒ္ဒိဋ္ဌ– မည္ဆန်ပြအပ်ကုန်သော + နာမဓေယျ–နာမည်၊ ထိုထိုသုတ်၌ တိုက်ရိုက် မပြခဲ့ရသေးသော နာမည်များ–ဟူလို။]

သတသဟဿာနံ သတံ ကောဋိ။ ။ ရှေ့သုတ်၌ "ဒသ သတသဟဿ ဿဒသဂုဏိတံ ကတွာ ကောဋိ ဟောတိ"ဟု တစ်သန်းကို ဆယ်ဖြင့် မြှောက်၍ ကောဋိဖြစ်၏ဟု ပြခဲ့သော်လည်း "သိန်းကို ရာဖြင့် မြှောက်လျှင်လည်း ကောဋိဖြစ်နိုင်၏"ဟု မြှောက်ပုံတစ်နည်းကို ပြလိုသောကြောင့်လည်းကောင်း ကောဋိမှစ၍ အထက်၌ (သန်းများလွန်းသည့်အတွက် ဆယ်ဖြင့် မြှောက်လျှင် ကြန့်ကြာဖွယ်ရှိရကား) ရှေးဆရာတို့သည် သန်းသန်းမှ မတက်ဘဲ သိန်းသန်းမှ ရာဖြင့် မြှောက်၍ တက်လေ့ရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း "သတသဟဿာနံ သတံကောဋိ" စသည်ဖြင့် မိန့်သည်၊ ဤစကားအရ ကောဋိမှ အထက်၌ ဆယ်ဖြင့်လည်း မြှောက်နိုင်၏၊ ဆယ်ဖြင့်မြှောက်လိုလျှင် သန်းသန်းမှ တက်ရမည်၊ ရာဖြင့်လည်းမြှောက်နိုင်၏၊ ရာဖြင့်မြှောက်လိုလျှင် သိန်းသန်းမှတက်ရမည်၊ ရှေးဆရာတို့ကား ရာဖြင့် မြှောက်လေ့ရှိကြသည်–ဟု အချုပ်မှတ်ပါ။

ဟုတ မည်၏၊ နိန္နဟုတ သဟ သဟဿာနံ–တို့၏၊ သတံသည်၊ အံက္ကောဘိဏီ–အက္ကောဘိဏီ မည်၏၊ တထာ–ထို့အတူ၊ ဗိန္နု–ဗိန္နု မည်၏၊ အဗ္ဗုဒံ–အဗ္ဗုဒအမည်၊ နိရဗ္ဗုဒံ–နိရဗ္ဗုဒ အမည်၊ အဟဟံ–အဟဟအမည်၊ ပေ၊ အသင်္ချေယျံ–အသင်္ချေယျ အမည် ဖြစ်၏။ (၄၁၇)

တထာ ဗိန္နု စသည်။ ။ အက္ကောဘိဏီ သတသဟဿာနံ သတံ ဗိန္နု၊ ဗိန္နု သတသဟဿာနံ သတံ အဗ္ဗုဒံ၊ ပေ၊ မဟာကထာနသတသဟဿာနံ သတံ အသင်္ချေယျံ"ဟု မြွက်ရပုံကို တထာဖြင့် ညွှန်ပြသည်၊ သဒ္ဒနီတိဋ္ဌကား "အထဝါ ပါဠိနယေန အဗ္ဗုဒပရိယောသာနေ ဝိသတိ ဂဏနာ ကတ္တာ နိရဗ္ဗုဒါဒိကာ သင်္ချာ ယာဝ အသင်္ချေယျာ ဓေဒိတဗ္ဗာ=အဗ္ဗုဒတစ်ခုကို ၂၀ ဖြင့်မြွက် နိရဗ္ဗုဒတစ်ခုဖြစ်၏၊ နိရဗ္ဗုဒတစ်ခုကို ၃၀ ဖြင့်မြွက်လျှင် ထို့နောက် သင်္ချာဖြစ်၏၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် မဟာကထာန တစ်ခုကို ၂၀ ဖြင့် မြွက် အသင်္ချေယျဖြစ်၏"ဟု ဆိုသည်၊ ထို့ပြင် သင်္ချာစဉ်ပုံကိုလည်း ကစ္စည်းဂုတ္တိနှင့် မတူတတ်၊ သဒ္ဒနီတိဋ္ဌ ရွှကြပါလေ။

ဂရုနာမည်များ။ ။ သဒ္ဒနီတိဋ္ဌ "နိရဗ္ဗုဒ, အဗဗ" စသည်ဖြင့် သင်္ချာစဉ်ပုံသည် သေယျထာပိ ဘိက္ခု ဝိသတိ အဗ္ဗုဒေါ နိရယော, ဧဝမေဝံ နိရဗ္ဗုဒနိရယော၊ သေယျထာပိ ဘိက္ခု ဝိသတိ နိရဗ္ဗုဒေါနိရယော, ဧဝမေဝံ အဗဗော နိရယော" စသည်ဖြင့် ဖြဟ္မသံယုတ်ဋ္ဌ "အဗဗ, အဋဋ, အဟဟ, ကုမုဒ, သောဂန္ဓိက, ဥပ္ပလ, ပုဏ္ဍရိက, ပဒုမ"ဟု ဂရုဆယ်မျိုးကိုပြသော အစဉ်နှင့် ညီပါပေသည်၊ မှန်၏–အဗ္ဗုဒမှစ၍ ပဒုမထိအောင် သင်္ချာဆယ်မျိုး၏ နာမည်သည် ဂရုဆယ်မျိုး၏ နာမည်များပင်တည်း၊ ထို အဗ္ဗုဒစသော ဂရုဆယ်မျိုးကို "သိတ နရက"ဟု ခေါ်သတ်။ ["အဗ္ဗုဒါဒိ သိတနရကာပိ ဧတေသွေဝ (ဤ သင်္ချာ စသော ဂရုတို့ဋ္ဌပင်) အန္တောဂဓာ"–ဥဒါနဋ္ဌကထာ၊ အဗ္ဗုဒါဒိပဒုမာဝသာနံ သိတနရကနာမဓေယျ ဌာနံ"–ရူဋီ။]

စဉ်းစားဖွယ်။ ။ အဗ္ဗုဒမှ အထက်ဋ္ဌ ဝိသတိဂုဏ (၂၀–ဖြင့်မြွက်ခြင်း) ကိုကား စဉ်းစားသင့်၏၊ ဘာကြောင့်နည်း...ပါဠိတော်ဋ္ဌ နိရဗ္ဗုဒမှ စ၍ ပဒုမ တိုင်အောင် ဝိသတိဂုဏဖြင့် ပြခြင်းသည် သင်္ချာတက်ပုံ အစဉ်ကို ပြခြင်းမဟုတ်၊ ထိုဂရုတို့၏ သက်တမ်းကို ပြခြင်းသာဖြစ်ရာ၏။ [နိန္နဟုတ တစ်သိန်းကိုတစ်ရာဖြင့် မြွက်လျှင် "အဗ္ဗုဒ"ခေါ် သင်္ချာတစ်မျိုးဖြစ်၏၊ ထိုအဗ္ဗုဒ.အရေအတွက်ဋ္ဌ ၂၀ တက်လျှင် ပဒုမဂရုဏ်၏ သက်တမ်းဖြစ်သည်၊] ဤသို့ သင်္ချာတက်ပုံအစဉ်ကို ပြခြင်းမဟုတ်ဘဲ ဂရုသက်တမ်းကိုသာ ပြသောကြောင့်လည်းကောင်း, ပဒုမမှ အထက်ဋ္ဌ ၂၀ ဖြင့် တက်ဖို့ရာ အထောက် သာဓက မရှိသောကြောင့် လည်းကောင်း သဒ္ဒနီတိ ဝါဒကို (သပြေကန်နိသယဆရာတော် စသော) ဆရာတို့ မနှစ်သက်ကြ၊ ကစ္စည်း

ဝုတ္တိအတိုင်း သိန်းတစ်ရာဖြင့် မြောက်ပွားခြင်းကိုသာ အများသဘောတူကြသည်၊ ဒီပဝံသဋ္ဌ သချ်ာစဉ်ပုံတစ်မျိုး ရှိလေသေးသတတ်၊ ထိုဋ္ဌသာ ရှုပါလေ။

အက္ကောဘိဏီ တပ်ဖွဲ့ပုံ။ ။ ဤသချ်ာစဉ်ဋ္ဌ နိန္နဟုတ အရေအတွက်တစ်သိန်းကို ရာဖြင့်မြောက်၍ ၁–ဂဏန်းနှင့် သုညလေးဆယ် နှစ်သချ်ာသည် အက္ကောဘိဏီ အရေအတွက် ဖြစ်၏၊ သို့သော် အဘိဓာန်ဋ္ဌကား ဝါးအလုံး ၆၀ ကို တစ်စည်းစီ စည်း၍ ဝါးအစည်း ၆၀ ပုံထားရာဋ္ဌ စစ်တပ်တစ်တပ်နှင်း၍ သွားရာ ဝါးအားလုံး မြေမှုန့်ဖြစ်လောက်အောင် များသောစစ်တပ်ကို "အက္ကောဘိဏီတပ်"ဟု ဆို၏။ [စစ်တပ်တစ်တပ်ဋ္ဌ ဆင်တပ်–မြင်းတပ်–ရထားတပ်–ခြေလျင်တပ် ၄–မျိုး ပါရသည်၊] သဒ္ဒနီတိဋ္ဌကား–ဆင်တစ်သောင်းကိုမူသေထား၍ ဆင်တစ်စီးလျှင် ရထား တစ်ရာ, ရထားတစ်စီးလျှင် မြင်းတစ်ရာ, မြင်းတစ်စီးလျှင် ယောကျ်ားတစ်ရာ, ယောကျ်ားတစ်ယောက်လျှင် ကုညာတစ်ရာ, ကညာတစ်ယောက်လျှင် မိန်းမကြီးတစ်ရာ, ဤမျှလောက် များပြားသော အရေအတွက်ကို "အက္ကောဘိဏီ"ဟု ဆို၏၊ ဒီပဝံသဋီကာဋ္ဌ တစ်မျိုးဆိုလေသေး၏။

အသင်္ချေယျအမျိုးမျိုး။ ။ ဂဏနအသင်္ချေယျ, အနုမာနအသင်္ချေယျ, ကပ္ပ အသင်္ချေယျ, ဗုဒ္ဓအသင်္ချေယျဟု အသင်္ချေယျ ၄ မျိုး ခွဲသင့်၏၊ ထိုတွင် မဟာကထာနှ၏ အထက်ဋ္ဌ ၁ နှင့် တကွ သုည ၁၄၀ ရှိသော ဂဏန်းသချ်ာသည် ဂဏန အသင်္ချေယျမည်၏၊ ["စတ္တာလီသ သတံ သုညံ, အသင်္ချေယျန္တိ ဝုစ္စတိ"] ၁ နှင့် တကွ သုည တစ်ရာ့လေးဆယ်ရှိ၍ ရေတွက်နိုင်သောကြောင့် (အသင်္ခာဓမ္မာဋ္ဌ အသဒ္ဒါသည် ဝုဒ္ဓိအနက် ဟောသကဲ့သို့ ဤ အသင်္ချေယျဋ္ဌလည်း အ သဒ္ဒါကို ဝုဒ္ဓိအနက်ဟောကြ၍) ကြီးပွားပြီး၍ အဆုံးသို့ရောက်သော သချ်ာကို "အသင်္ချေယျ" ဟုဆိုလိုသည်၊ ထိုအသင်္ချေယျမှ အထက်ဋ္ဌ ရေတွက်ဖို့ရာ သချ်ာတစ်မျိုး မရှိတော့ပြီ–ဟူလို၊ "စတ္တာရိမာနိ ဘိက္ခဝေ ကပ္ပဿ အသင်္ချေယျာနိ"ဋ္ဌ လာသော အသင်္ချေယျသည် သံဝဋ္ဋအသင်္ချေယျကပ်၊ သံဝဋ္ဋဋ္ဌာယီ အသင်္ချေယျကပ်၊ ဝိဝဋ္ဋ–ဝိဝဋ္ဋဋ္ဌာယီ အသင်္ချေယျကပ်ဟု မဟာကမ္မာတစ်ခုလျှင် အသင်္ချေယျကပ်၊ ၄ ခုရှိ၏–ဟု ပြသော ကပ္ပအသင်္ချေယျတည်း၊ ဆုတ်ကပ် တက်ကပ်တစ်စုံလျှင် အန္တရကပ်တစ်ကပ်ဟု ခေါ်၏၊ ထိုအန္တရကပ်ပေါင်း ၆၄ ကပ်သည် အသင်္ချေယျ ကပ်တစ်ကပ်ဖြစ်ရကား နှစ်အားဖြင့် ရေတွက်၍ မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် "န+သင်္ချေယျာတိအသင်္ချေယျာ=မရေတွက်အပ်မရေတွက်နိုင်သောကပ်"မည်၏။

"သကလံ တီဏိ ဝဿာနိ, စက္ကဝါဠံ ဘိပ္ပရယံ၊
ရတ္တိန္ဒိဝံ ဗိန္ဒု ဗိန္ဒု, အသင်္ချေယျာတိ ဝုစ္စတိ"

နှင့်အညီ, စက္ကဝဠာပြည့်အောင် ၃ နှစ်မပြတ် ရွာသော မိုးပေါက် အရေအတွက် နှင့်ညီမျှသော အရေအတွက်ကို "အသင်္ချေယျ"ဟု ခေါ်ရာဋ္ဌကား မှန်းဆ၍

ရေတွက်အပ်သောကြောင့် အနုမာန အသချေ်ယျမည်၏၊ [ဤ၌မှန်းဆ၍သာ ရေတွက်နိုင်သည်, မိုးပေါက်ပေါင်း မည်မျှဟု အတိအကျ မရေတွက်နိုင်သောကြောင့် အသချေ်ယျ"ဟု ခေါ်သည်၊] အနုမာန အသချေ်ယျ၌ ၃ နှစ် ရွာသောမိုးပေါက်၌ အသချေ်ယျထက် ၄ နှစ်ရွာသော မိုးပေါက် အသချေ်ယျက များ၏, စသည်ဖြင့် အသချေ်ယျတစ်ခုထက် တစ်ခုက သာလွန်များပြားပုံကိုလည်း သိလေ၊ "၄ အသချေ်နှင့် ကမ္ဘာတစ်သိန်း ပါရမီဖြည့်ရ၏"ဟု ဘုရားရှင်တို့ ပါရမီဖြည့်ရာ ကာလကို သတ်မှတ်ရာ၌ အသချေ်ယျသည် ဗုဒ္ဓအသချေ်ယျမည်၏၊ ကမ္ဘာပေါင်း မည်မျှဟု ရေတွက်၍ မရနိုင်သောကြောင့် အသချေ်ယျခေါ်သည်။

မေးဖွယ်။ ။ ကမ္ဘာပေါင်းမည်မျှဟု ရေတွက်၍ရမလျှင် အသချေ်ယျဟု တစ်ခုတည်း ပြပါတော့လား, အဘယ့်ကြောင့် ၄ အသချေ်ဟု (၄-ဂဏန်းဖြင့်) ခွဲခြားရသေးသနည်း-ဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ ကမ္ဘာပေါင်းမည်မျှဟု ရေတွက်၍ မရသဖြင့် အသချေ်ယျဟု ခေါ်ရသည့်အချိန်မှာ ဘုရားတစ်ဆူတစ်ဆူပွင့်လာရကား ထိုဘုရား ရှင်တို့၏ အကြား ၄ မျိုးရှိသောကြောင့် လေးအသချေ်ဟု ခေါ်ရသည်၊ မှန်၏-ဒီပင်္ကရာဘုရား၏ နောက်၌ ကမ္ဘာအသချေ်ယျ ကြာသည့်အခါ ကောဏ္ဍညဘုရား ပွင့်တော်မူလာ၏၊ ထိုဘုရားနှစ်ဆူ၏အကြားကို တစ်သချေ်ဟု သတ်မှတ်ခဲ့ရ သည်၊ ထို့အတူ ကောဏ္ဍညဘုရားနှင့် မင်္ဂလဘုရားအကြား တစ်သချေ်၊ သောဘိတ ဘုရားနှင့်အနောဒဿီဘုရားအကြား တစ်သချေ်၊ နာရဒဘုရားနှင့် ပဒုမုတ္တိုရ်ဘုရား အကြား တစ်သချေ်, ဤသို့အားဖြင့် ၄ သချေ်, ဖြစ်ရသည်၊ [နနု သချ်ာဘာဝေန အသချ်ယျတ္တေ စတုဗ္ဗိဓဘာဝေါ နယုဇ္ဇတိ၊ နော နယုဇ္ဇတိ, စတူသု ဌာနေသု အသချေ်ယျဘာဝဿ ဂ္ဂစ္ဆိတတ္တာ"- စရိယာပိဋကဋ္ဌ။]

ဘုံအပြား။ ။ ဤသချ်ာများ၌ "၁-မူလဘုံ, ၂-ကောဋိဘုံ, ၃-ပကောဋိဘုံ" ဤသို့စသည်ဖြင့် အသချေ်ယျဘုံတိုင်အောင် ၂၁ ဘုံရှိ၏၊ [အရင်းအစ ပထမ ဖြစ်သော တည်ရာသချ်ာကို မူလဘူမိ (မူလဘုံ) ဟု ခေါ်၏၊] မူလဘုံ၌ "ခု, ဆယ်, ရာ, ထောင်, သောင်း, သိန်း, သန်း"ဟု ခုနစ်ဌာနရှိသကဲ့သို့, ကောဋိဘုံ စသည်၌ လည်း "ကုဋေခု, ကုဋေဆယ်, ကုဋေရာ, ကုဋေထောင်, ကုဋေသောင်း, ကုဋေသိန်း, ကုဋေသန်း" စသည်ဖြင့် ၇ ဌာနစီရှိ၏၊ ၁၀,၁၀၀,၁၀၀၀, စသည်ဖြင့် သုညတစ်လုံးစီ တိုး၍သွားရာ အသချေ်ရောက်သည့်အခါ သုည ၁၄၀ ရှိသည်၊ ဤသို့ သုညတစ်လုံးစီ တိုးရသောကြောင့် သုညခြောက်လုံးဖြင့် တစ်သန်းဖြစ်ပြီး နောက် သုညတစ်လုံးတိုးလျှင် တစ်ကုဋေဖြစ်၏၊ ကုဋေခု, ကုဋေဆယ်, စသည်ဖြင့် သုညတစ်လုံးစီ တိုးသွားရာ သုည ၁၃ လုံးဖြင့် ကုဋေသန်း ဖြစ်ပြီးနောက် သုည တစ်လုံးတိုးလျှင် ပကောဋိတစ်ခု ဖြစ်၏၊ ဤသို့စသည်ဖြင့် မူလဘုံမှ ကောဋိဘုံ ပြောင်းလျှင် သုညတစ်လုံးတိုး (၀၊-ဆယ်ဖြင့်မြှောက်)၊ ကောဋိဘုံမှ ပကောဋိဘုံသို့

တေသံဏော လောပံ ၃၉၆။ တေသံ ပစ္စယာနံ-ထိုတဒ္ဒိတ်ပစ္စည်းတို့၏၊ ဏော-ဏ အက္ခရာသည်၊ လောပံ, အာပဇ္ဇတေ၊ ဂေါတမဿ-ဂေါတမ၏၊ အပစ္စံ-သားတည်း၊ ဂေါတမော-သား၊ ဧဝံ ဝါသိဋ္ဌော ဝေနတေယျော အာလသျံ အာရောဂျံ။ (၃၆၃)

ပြောင်းလျှင် သုညတစ်လုံးတို့ စသည်ဖြင့် ဆယ်ဖြင့် မြှောက်ရာ၌ သန်းသန်းတိုင် အောင်သွား၍ မြှောက်ပွားပုံကိုလည်းကောင်း, သန်းသန်းကို အသုံးမပြုလိုလျှင် တစ်ဘုံမှ တစ်ဘုံသို့ သုညသုံ လုံးတို့ (ရာဖြင့် မြှောက်ပွား) ရပုံကို လည်းကောင်း သိလေ၊ ဤဘုံများကိုပင် ရှုပသိဒ္ဓိ၌ "ဌာန"ဟု သုံးစွဲ၍ "ဣစ္ဆေဝံ ဌာနတော ဌာနံ, သတလက္ခဂုဏံ မတံ"ဟု ဆိုလေသည်။

တဒ္ဒိတ်သန်္ဓာ။ ။ ဤသန်္ဓာတဒ္ဒိတ်၌ "သန်္ဓာပူရဏော မော" စသော သုတ် အချို့တို့၏ အစီအရင်မှာ မရှုပ်ပွေလှသော်လည်း ဂဏနေ ဒသဿသုတ်မှစ၍ ရုပ်စီရင်ပုံလည်း ဆန်းပြား၏၊ [ရှေးဦးစွာ ဝိဘတ်သက်၍ ရုပ်ပြီးမှ အနိပ္ပန္နအဖြစ်ကို ငဲ့ကာ (ရုပ်မပြီးသေးသည့် အနေအားဖြင့်) ဝိဘတ်ပြန်၍ သက်ရခြင်း စသည်ဖြင့် ဆန်းပြားသည်-ဟူလို၊] ဝိသတိ စသည်ပြီးအောင် တဒ္ဒိတ်စီရင်ဖွယ် မလို, လောက၌ ထင်ရှားပြီးသော အမည်ဖြစ်၏-ဟု ဝါဒလည်း ကွဲပြား၏၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် နောက်နောက်သုတ်များ၌ ရုပ်လည်းဆန်းပြား ဝါဒလည်းကွဲပြား ပင်ကိုအတိုင်း အားဖြင့်လည်း များပြားသောကြောင့် ရှေးခေတ်က လေးထောင့်ခေါင်းအုံး ချုပ်ရာဝယ် ထိပ်ပိတ်ခက်သကဲ့သို့, သန်္ဓာတဒ္ဒိတ်လည်း ခက်ခဲလှရကား "ခေါင်းအုံးထိပ်ပိတ် တဒ္ဒိတ်သန်္ဓာ"ဟု ရှေးဆရာတို့ ပြောစမှတ် ပြုခဲ့ကြလေသည်။ [သန်္ဓာပူရဏော မော, စတုဆေဟိ ဌထာ, ဒွိတီဟိ တိယော, သန်္ဓာပူရဏော၌ ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ဌမ, ဏောဒိတော ဒသဿိ, ဒွါဒိတော ကောနေကတ္ထေစ သုတ်တို့ဖြင့် သက်ရသော မ-စသောအားဖြင့် သန်္ဓာတဒ္ဒိတ် ပစ္စည်း ၇ ပစ္စည်းရှိသည်။]

[ဆောင်] တိယ-ဤ-က, မ-ဌ-တနှင့်, ဌမ ပစ္စယာ, ခုနစ်ဖြာ, သန်္ဓာပစ္စည်း ပေါင်း။

သန်္ဓာတဒ္ဒိတ် ပြီး၏။

၃၉၆။ ဝါဏပစ္ဆေ စသော သုတ်တို့၌ ဏ အနုဗန်ရှိသော ပစ္စည်းများကို ပြခဲ့၏၊ ထို (ဏ်) အနုဗန်များကို ဤသုတ်က ချေ၊ ဤသုတ်ကား ဏ အနုဗန် ပါသော တဒ္ဒိတ်အားလုံးနှင့် ဆက်ဆံသောသုတ်တည်း၊ ဂေါတမော ဝါသိဋ္ဌောတို့ကို ဝါဏပစ္ဆေ၌, ဝေနတေယျောကို ဏေယျော ကတ္တိကာဒီဟိ၌, အာလသျံ အာရောဂျံ တို့ကို ဏျတ္တတာ ဘာဝေတု၌ ကြည့်။

အနုဗန်ခေါ်ပုံ။ ။ ကာရိယဝသေန အနုပစ္ဆာ ဗန္ဓီယတေတိ အနုဗန္ဓော၊ ကာရိယဝသေန–အပြုအစီအရင်နှင့် စပ်သဖြင့်၊ အနုပစ္ဆာ–နောက်ထပ်၊ ဝါ–အပို၊ ဗန္ဓီယတေ–ဖွဲ့စပ် (ထည့်ထား) အပ်၏၊ ဣတိ အနုဗန္ဓော၊ ဏ ပစ္စည်း၌ (အ) သာ အပစ္စအနက်ကို ဟော၏၊ (ဏ်) ကား အပို နောက်ထပ် ဖွဲ့စပ်ထားအပ်သော အက္ခရာတည်း၊ အဘယ်အကျိုးငှာ အပိုထည့်အပ်သနည်း ...ဟူမူ, အပိုပါသော (ဏ်)အနုဗန် အမှတ်သင်္ကေတကို မြင်ရလျှင် ပကတိ၏အစ၌ ဝုဒ္ဓိပြုဟု ဝုဒ္ဓိအစီအရင်ကို သိစေခြင်းအကျိုးငှာ (ဏ်) အနုဗန်ဟူသော သင်္ကေတကို အပိုထည့်ရသည်၊ ထို အနုဗန်လည်း ဝါသိဋ္ဌော စသောပုဒ်တွင် ပါဝင်သော အစိတ်အပိုင်း (ပုဒ်၏အပိုင်း) မဟုတ်ရကား ဆိုင်ရာသုတ်ဖြင့် ကျေပျောက်ရလေသည်။

သာဓက။ ။ "အနုဗန္ဓော ယော, အပ္ပယောဂီ အနုစ္စာရဏီယော ဘဝတိ=အကြင် အက္ခရာသည် အနုဗန်ဖြစ်၏၊ ထိုအက္ခရာသည် ပုဒ်တစ်ခုအတွင်း၌ ယှဉ်စပ် သုံးစွဲရခြင်း မရှိ, ရွတ်ဆိုရခြင်း မရှိ" (၇–၄၃၅) ကာတန္တဝုတ္တိ။ [သင်္ကေတော–နဝယဝေါ–နုဗန္ဓော၊ အနဝယဝေါ–သဒ္ဒါတစ်ခု၏ အစိတ်အပိုင်း မဟုတ်သော၊ သင်္ကေတော–အမှတ်အသားသည်၊ အနုဗန္ဓော–အနုဗန်မည်၏၊ (မောဂ္ဂလ္လာန်)။]

အနုဗန်ထည့်ရကျိုး။ ။ အနုဗန် မပါလျှင် "ဝုဒ္ဓါဒိသရဿဝါ သံယောဂန္တဿ သဏေစ" ကဲ့သို့သော သုတ်၌ "သဏေစ"ဟု စကားတိုတိုနှင့် မပြီးဘဲ ဝါသိဋ္ဌောစသည်ပြီးဖို့ရာ အပစ္စည်းသာသက်၍ "အကာရေစ"ဟု လည်းကောင်း, ဝစ္ဆာယနံ စသည်ပြီးဖို့ရာ အာယန–အာနပစ္စည်းသက်၍ "အာယနေအာနေစ"ဟု လည်းကောင်း, "ဏေယျ–ဏိ–ဏဝ–ဏေရ ဏိက" စသော ပစ္စည်းအရာ၌လည်း (ဏ်) အနုဗန်မပါဘဲ "ဧယျ" စသည်သက်၍ "ဧယျေစ, ဣကာရေစ" စသည်ဖြင့် လည်းကောင်း, ပစ္စည်းရှိသလောက် ရှည်လျားသော သုတ်ကြီးကိုဖြစ်စေ, သုတ်အသီးသီးခွဲ၍ သုတ်များစွာဖြစ်စေ ဝုဒ္ဓိပြုသောသုတ်ကို တည်ရလိမ့်မည်၊ (ဏ်) အနုဗန် ထည့်လိုက်ခြင်းကြောင့်ကား "သဏေစ"ဖြင့် ဏ အနုဗန်ရှိသော ပစ္စည်းအားလုံးကို ယူနိုင်၏၊ ဤသို့ တိုတိုကျဉ်းကျဉ်းဖြင့် လိုရင်းပြီးစေနိုင်ခြင်း အကျိုးရှိသောကြောင့် ဏ စသော အနုဗန်အက္ခရာကို ထည့်လေ့ရှိကြပေသည်။

[ဆောင်] ၁။ ထိုထိုပြယုဂ်, အစိတ် မဟုတ်ဘဲ, ရုပ်စီရင်ခြင်း, ဆက်သွယ်လျဉ်း၍, ထည့်သွင်း အပို, စပ်ဟပ်ဆို, ခေါ်လို နုဗန္ဓာ။

၂။ သုတ်များထိုထို, စကားဆိုကို, တိုတိုကျဉ်းကျဉ်း, သိမ်းလိုခြင်းကြောင့်, ထည့်သွင်းဟန်ပြု, ဗန်အနု, ကြံရှုတွေ့တိုင်းသာ။

ဝိဘာဂေ ဓာစ **၃၉၂။ ဝိဘာဂတ္တေစ-ဝိဘာဂ အနက်၌လည်း၊ ဓာပစ္စယောစ-ဓာပစ္စည်းသည်လည်း၊ ဟောတိ-၏၊ ဧကေန-တစ်ခုသော၊ ဝိဘာဂေန-အဖို့အစုဖြင့်၊ ဧကဓာ-တစ်ဖို့တစ်စုဖြင့်၊ ဧဝံ, ဒွိဓာ-နှစ်ဖို့နှစ်စုတို့ဖြင့်၊**

၃၉၇။ ဝိဘာဂအနက်။ ။ ဝိဘဇီယတေ-ဝေဖန်အပ်၏၊ ဣတိ ဝိဘာဂေါ၊ ပစ္စည်းတစ်စုကို ၂ စု ၃ စု စသည်ဖြင့် ခွဲခြားဝေဖန်ခြင်း ခွဲခြားဝေဖန်အပ်သော အနက်သည်လည်းကောင်း, ၄ စု ၅ စုကို တစ်စုတည်းဖြစ်အောင် ပြုခြင်းကဲ့သို့ ပေါင်းစုဝေဖန်အပ်သော အနက်သည်လည်းကောင်း ဝိဘာဂမည်၏၊ ထို့ကြောင့် ဝိဘာဂသဒ္ဒါ၏ အဘိဓေယျ (ဟောနက်)မှာ "အပြား"ဟူသော ပကာရအနက် မျိုးမဟုတ်, အဖို့အစု (ရာသိ) အနက်တည်းဟု မှတ်ပါ၊ ဤ ဓာပစ္စည်းသည် ဧက-ဒွိ-တိ စသော သင်္ချာသဒ္ဒါတို့နောင်သာ သက်၏၊ ထို့ကြောင့် ရူ၌ သင်္ချာသဒ္ဒါကို လိုက်စေ၏၊ ပါဏိနီ၌လည်း "သင်္ချာယဝိဓတ္တေ (အဖို့အစု, အနက်၌)ဓာ"ဟု (၅, ၃, ၄၂) သုတ်တည်သည်။

ကတိ ဗဟု။ ။ ကတိ-ဗဟုသဒ္ဒါတို့သည် သင်္ချာသဒ္ဒါနှင့် တူရကား ထိုသဒ္ဒါတို့နောင်လည်း ဓာပစ္စည်း သက်၍ "ကတိဓာ-ဗဟုဓာ"ဟု ဖြစ်နိုင်သည်၊ "သင်္ချာဂဟဏံ သင်္ချာတုလျာနံ ဥတျတု ဗဟုဂဏာနဥ္စ ပါပနတ္တံ၊ တေန သင်္ချာ ဝါစကေဟိ ဥတျတု ဗဟုဂဏေဟိစ ဓာ ဘဝတိ ပကာရေ၊ စတုပ္ပကာရံ (၄-ပါးအပြားသည်) စတုဓာ, ဧဝံ ကတိဓာ ယာဝဓာ ဗဟုဓာ ဂဏဓာ"-မုဒ္ဓဗောဓဋီ၊ ဤ၌ "ပကာရေ"ဟု ဆိုသော်လည်း ဝိဘာဂအနက်နှင့် မတူသေး၊ ပကာရ အနက်ကို နောက်၌ပြမည်။

ဧကေန ဝိဘာဂေန ဧကဓာ။ ။ ဧကေန ဝိဘာဂေနသည် ဧကဓာ၏ ဝိဂြိုဟ် မဟုတ်, ဧကဓာကို ဖွင့်ပြသော အနက်ဖွင့်သာတည်း၊ ဓာပစ္စည်းသည် ဝိဘာဂအနက်၌ သက်၍ ဧကဓာပုဒ်နောင် ဝိသေသနအနက်ကိုဟောသော နာဝိဘတ်ကျေသည်ဟု ပြလို၍ ဝိဘာဂေနဟု နာဝိဘတ်နှင့်တကွ ပြသည်၊ ဧကဓာပုဒ်သည် အဗျယတဒ္ဓိတ်ပုဒ်တည်း၊ ပဌမာ ဒုတိယာစသော ဝိဘတ်အမျိုးမျိုး-ဧကဝုစ် ဗဟုဝုစ် ၂ မျိုးကြောင့် "ဓာ" ဟူသော ရုပ်နေမပျက်ရကား ဓာ ပစ္စည်းကို အဗျယပစ္စည်း (ဝါ-နိပါတ်ပစ္စည်း) ဟု မှတ်၍ ထိုပစ္စည်းဆုံးသော ပုဒ်ကို အဗျယတဒ္ဓိတ်ပုဒ်-ဟု ခေါ်သည်။ [အဗျယပုဒ်ပြီးပုံကို (အဗျယီဘော နာမည်မှည့်သော) ဥပသဂ္ဂနိပါတ ပုဗ္ဗကောသုတ်၌ ပြခဲ့ပြီ။]

ဝိဘတ်အမျိုးမျိုး။ ။ အဗျယပုဒ် ဖြစ်သောကြောင့် နာ ဝိဘတ်ကို သဗ္ဗာသမာဝုသောသုတ်ဖြင့် ချေရသည်၊ "ဧကဓာ-တစ်ပါးသော အဖို့တည်း"

ဝါ–နှစ်ပါး အပြားတို့ဖြင့်၊ တိစာ၊ လေ၊ ဆစာ–ခြောက်ဖို့ ခြောက်စု တို့ဖြင့်၊ ဝါ–ခြောက်ပါး အပြားတို့ဖြင့်၊ စေတိ–စ ဟူသော ပုဒ်သည်၊ ကိမတ္ထဲ၊ သော ပစ္စယော–သော ပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ–ဖြစ်၏၊ သုတ္တသော–သုတ်အားဖြင့်၊ ဗျဉ္ဇနသော–အက္ခရာအားဖြင့်၊ ပဒသော–ပုဒ်အားဖြင့်။ (၄၂၀)

ဟူရာ၌ သိသက်၍ ချေ,ကေစာ–တစ်ပေါင်းတစ်စုကို" ဟူရာ၌ အံသက်၍ ချေ၊ ဝိဘတ် ၇ သွယ်လုံးသက်၍ ဤနည်းချည်းချေလေ၊ ရုပ်တွက်ပုံကို အခြေပြုကြည့်၊ ဒွိစာ စသည်၌ "ဒွိဟိ + ဝိဘာဂေဟိ"ဟု ဗဟုဝုစ်ဖြင့် အနက်ဖွင့်၊ တေသုဝုဒ္ဓိဖြင့် ဒွိ–တိတို့၏ ဣကို ဧပြုလျှင် "ဒွေစာ–တေစာ"ဟု လည်းကောင်း, ဝိသတိဒသေသု ဗာဒွိဿတုဒ္ဓ တုဖြင့်ဒုပြုလျှင် "ဒုစာ"ဟု လည်းကောင်းဖြစ်၏၊ စတုဆတို့နောင် ဒွေဘော်လာ၍ "စတုဒ္ဓါ–ဆဒ္ဓါ"ဟုလည်း ရှိ၏။ [ဧကဲရာသိ–တစ်စုကို၊ ပဥ္စစာ–ငါးဖို့ငါးစုကို၊ (ဝါ–ငါးပုံကို)၊ ကရောတိ–ပြု၏၊ ပဥ္စပကာရံ–ငါးပါးအပြားရှိသော အစုကို၊ ဧကစာ–တစ်ဖို့တစ်စုကို၊ ဝါ–တစ်ပေါင်းတည်းကို၊ ကရောတိ–၏, စသည် ဖြင့် ပါဠိသုံးလေ။]

အချို့ ရုပ်တည်ကြပုံ။ ။ ရုပ်တွက်ရာ၌ "ဧက + ဝိဘာဂ" တည်, နာ ၂ လုံးသက်, "ဧကေန + ဝိဘာဂေန" ဟုပြီး၏၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဝိဘာဂအနက်၌ ဧကေန နောင် နာသက်, တေသံ ဝိဘတ္တိယောသုတ်ဖြင့် နာဝိဘတ် ဝိဘာဂပုဒ်တို့ကို ချေ, နာမ်ငဲ့, နာသက်, ချေဟုဆို၍ ရုပ်တွက်ကြ၏ "တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်း ဆိုင်းထမ်းနည်း"ဟု ဆိုရိုးအတိုင်း ၂ ပုဒ် အလယ်သက်မှ စည်းကမ်းကျသည်ဟု ထင်ကြဟန် တူ၏၊ ထိုကဲ့သို့ ရုပ်တွက်ဖွယ်မလို၊ မှန်၏–"ဧကစာ" စသော ဤ အဗျယတဒ္ဓိတ်ပုဒ်တို့သည် နာမ်အဆုံးဒ္ဓပြခဲ့သော တောစသော ပစ္စည်းဆုံးသော ပုဒ်တို့နှင့် သဘောတူပင်တည်း၊ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ ဤ တဒ္ဓိတ်ခန်းဝယ် "တော ပဥ္စမျာ" စသည်ဖြင့် တောစသောပစ္စည်းများကိုပါ ဓာစသောပစ္စည်းတို့နှင့် တစ်ပေါင်းတည်း ပြထား၏၊ ရူဒ္ဓလည်း "ကွစိတော ပဥ္စမျတ္ထေတျာဒိနာ ဝုတ္တတော အာဒိ ပစ္စယန္တာစ ဣဓေဝ အဗျယတဒ္ဓိတေ သင်္ဂယှန္တိ"ဟု မိန့်သည်၊ ထို တော အာဒိပစ္စယန္တ ပုဒ်များတွင် သဗ္ဗဒါကို "သဗ္ဗသ္မိ ကာလေ"ဟု ဖွင့်သော်လည်း ရုပ်တွက်သည့်အခါ "သဗ္ဗ"ဟုသာ တည်ရ၏၊ "သဗ္ဗ+ကာလ"ဟု မတည်ရ၊ ထို့ကြောင့် ဤ၌လည်း "ဧက+ဝိဘာဂ"ဟု မတည်ဘဲ "ဧက"ဟုသာ တည်သင့်သည်။

စဂ္ဂဟဏေန သော ပစ္စယော။ ။ ဝိနည်း၌ "မာတိကာကို သုတ္တ, တို့၏ အဖွင့် ပဒဘာဇနီကို ဝိဘင်္ဂ"ဟု ခွဲခြား၏၊ ထို့ကြောင့် သုတ္တသည် ဝိဘင်္ဂမှ ကွဲပြားသော အဖို့အစုဖြစ်ရကား "သုတ္တေန+ဝိဘာဂေန–မာတိကာဟူသော အဖို့အစုဖြင့်" ဟု အနက်ဖွင့်၍ "သုတ္တသော"ဟုပြီး၏၊ သုတ္တတည်, ဤသုတ်၌ စ သဒ္ဒါဖြင့်သော

ပစ္စည်းသက်, နာမ်ငဲ့, နာသက်, ချေ၊ အက္ခရာ+ပုဒ်ဟု ခွဲဝေရာ၌ အက္ခရာသည် တစ်စု, ပုဒ်သည်တစ်စု ဖြစ်ရကား "ဗျဥ္ဇနေန+ဝိဘာဂေန, ပဒေန+ဝိဘာဂေန"ဟု ဖွင့်၊ ဤသို့လျှင် စသဒ္ဒါဖြင့် ဝိဘာဂအနက်၌ပင် သော ပစ္စည်း သက်သောကြောင့် စသဒ္ဒါကို "ဓာစ"ဟု ထိုင်ပါစေ။

ဝိဘာဂတ္ထေစ။ ။ စသဒ္ဒါကို ဝိဘာဂေနောင်လည်း ထိုင်စေ၍ ထို စဖြင့် ဝိဘာဂအနက်မှတစ်ပါး -အခြားအနက်များကိုလည်းကောင်း, ဓာပစ္စည်း, သော ပစ္စည်းမှတစ်ပါး အခြား "ဗျ" ပစ္စည်းကိုလည်းကောင်း ဆည်းနှိုင်သေး၏၊ [ဝိဘာဂေနောင်ထိုင်သော စဖြင့် အခြားအနက်ကိုဆည်း၍ ဓာနောင် ထိုင်သော စဖြင့် အခြားပစ္စည်းကို ဆည်းနှိုင်သည်–ဟူလို] အခြားအနက်ဟူရာ၌ အာကာရ ပကာရနှင့် ကေဝလတတိယတ္ထတည်း၊ "သဗ္ဗာကာရေန–အလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့်" ဟူရာဝယ် အာကာရအနက်၌ သောပစ္စည်းသက်၍ "သဗ္ဗသော"ဟု ဖြစ်၏၊ "ဗဟုဟိ ပကာရေဟိ–များစွာကုန်သော အပြားတို့ဖြင့်" ဟူရာဝယ် ပကာရအနက်၌ သက်၍ "ဗဟုသော"ဟု ဖြစ်၏၊ "သဗ္ဗပွကာရေန သဗ္ဗသော"ဟု လည်းရှိ၏။

ကေဝလ တတိယတ္ထ။ ။ ထို အာကာရ ပကာရ ဝိဘာဂ အနက်တို့နှင့် မရောယှက်ဘဲ သက်သက် တတိယာအနက်ကို "ကေဝလ တတိယတ္ထ" ဟုဆို၏၊ ပုံစံကား–"ဥပါယသော–အကြောင်းအားဖြင့်၊ ဌာနံသော–တစ်ခဏချင်းအားဖြင့်၊ ယောနိသော–အသင့်အားဖြင့်"တည်း၊ "သော၀ါ"သုတ်ဖြင့် နာဝိဘတ်ကို သောပြု၍ ပြီးသောရုပ်များနှင့် ဤ ကေဝလ တတိယတ္ထရုပ်များသည် သဘောတူပင်၊ ရုပ်ပြီးပုံ တစ်နည်းကို ပြလိုရှိ၍ ဤ၌ "ကေဝလ တတိယတ္ထ သောပစ္စည်း"ဟု ဆိုထားသည်၊ ထို့ကြောင့် ဥပါယသော စသည်၌ နာကို သော၀ါဖြင့် သောပြု၍လည်း ပြီး၏၊ ဤအလို နာမ်ပုဒ်ဟု မှတ်၊ ဤသုတ်လာ စ သဒ္ဒါဖြင့် တတိယာအနက်၌ သောပစ္စည်းသက်၍လည်း ပြီး၏၊ ဤသို့ပစ္စည်းသက်ရာ၌ကား တတိယာအနက်ကို သော ပစ္စည်းက ဟောပြီးဖြစ်၍ လိင်္ဂတ္ထကို ထွန်းပြခြင်းငှာ ပထမာကေဝုစ်သိသက်၊ ဤအလို တဒ္ဓိတ်ပုဒ်ဟုမှတ်။ ["အာကာရ ပကာရ ဝိဘာဂ ကေဝလတတိယတ္ထေ သုသော" နိတိသုတ်။]

ဝိစ္ဆာတ္ထ သောပစ္စည်း။ ။ ဝိစ္ဆာ အနက်လည်း သောပစ္စည်း သက်၏၊ "ခဏ်ံ ခဏ်ံ–အပိုင်းအပိုင်း"ဟူသော အနက်၌ "ခဏ်ံသော"ဟု ဖြစ်၏၊ ခဏ်ံသော–အပိုင်းအပိုင်း၊ ဗိလသော–အစုအစု (အပုံ အပုံ)၊ ပဒသော–အစုအစု (တစ်ဖို့စီ တစ်ဖို့စီ)၊ ဝိစယသော–စိစစ်သဖြင့် စိစစ်သဖြင့်၊ "သော ဝိစ္ဆာပွကာရေသု"–မောဂ္ဂလ္လာန် (၄၁, ၁၁၈ သုတ်)၊ ဗျပစ္စည်းကား ဧက–ဒွိတို့နောင်သာ ဝိဘာဂအနက်၌သာ သက်၏၊ ပုံစံကို ရှုနှင့် ဘာသာဋီကာ၌ ရှု။

[ဆောင်] ဝိဘာဂေသုတ်,စသရုပ်ကား, ဝိဘာဂနက်, ဗျလည်းသက်၏၊ တစ်ချက် မှတ်ရာ, အာကာရာနှင့်, ပကာရမှတ်, တတိယတ် ကေဝလာ, ဝိစ္ဆာအနက်, သောလည်း သက်သည်, ကျမ်းထွက်ထိုထို စကားတည်း။

သဗ္ဗနာမေဟိ ပကာရဝစနေ တုထာ

၃၉၈။ သဗ္ဗနာမေဟိ–တို့မှ နောက်၌၊ ပကာရ ဝစနတွေ–ပကာရသဒ္ဒါ၏ အနက်၌၊ ထာ ပစ္စယော ဟောတိ၊ သော ပကာရော–ထိုအထူးအပြားသည်၊ တထာ–ထို အထူးအပြားသည်၊ တံ ပကာရံ–ကို၊ တထာ–ထိုအထူးအပြားကို၊ တေန ပကာရေန, တထာ–ဖြင့်၊ တဿ ပကာရဿ, တထာ–အား၊ တသ္မာ ပကာရာ, တထာ–မှ၊ တဿ ပကာရဿ, တထာ–၏၊ တသ္မိံ ပကာရေ, တထာ–ထို အထူးအပြား၌၊ ဧဝံ, ယထာ–အကြင် အထူးအပြားသည်၊ (ကို–စသည်ပေး)၊ သဗ္ဗ

အဿတ္ထိ အနက်ကို စဉ်းစား။ ။ "ဓာ ပစ္စည်းသည် အဿတ္ထိ အနက်၌လည်း သက်၏"ဟု ဆို၍ "စတ္တာရော + ပကာရာ အဿာတိ စတုဓာ = ၄ ပါးအပြားရှိ၏"ဟု အနက်ဆိုကြသေး၏၊ "တတ္ထ ဝုတ္တာ–ဘိဓမ္မတ္ထာ, စတုဓာ ပရမတ္ထတော" စသည်၌ အဘိဓမ္မတ္ထာနှင့် စတုဓာသည် အရတူသောကြောင့် "၄–ပါးအပြားရှိကုန်၏"ဟု ပေးလျှင် "၄ပါးအပြား"နှင့် "၄ပါးအပြားရှိ"သည် အရ မကွဲပြားချေ၊ မှန်၏–"၄–ပါးအပြား" ဟူသည် စိတ် စေတသိက် ရုပ် နိဗ္ဗာန်ဟူသော အဘိဓမ္မတ္ထ တည်း၊ "၄–ပါးအပြားရှိ" ဟူသည်လည်း ထို ၄ပါးသော အဘိဓမ္မတ္ထတို့ပင်တည်း၊ အဿတ္ထိဟူသမျှ၌ "ရှိသူ"ကား ဥစ္စာရှင် (သာမိ) ဖြစ်၍ ဥစ္စာကား (သဲ)အဖြစ်ဖြင့် ကွဲပြားရိုးရှိ၏၊ "ဂုဏဝါ–ဂုဏ်ရှိသူ" စသည်ကို သတိပြုပါ၊ ဤသို့ သာမိ+သဲ အဖြစ်ဖြင့် ကွဲပြားရိုးဖြစ်လျက် ဤစတုဓာ၌ မကွဲပြားသောကြောင့် အဿတ္ထိ အနက်၌ ဓာပစ္စည်းသက်ခြင်းကို စဉ်းစားသင့်သည်၊ "စတုဓာ–၄ပါးပြားကုန်၏" ဟုသာ ပေး၊ ထိုသို့ ပေးရာ၌ "ပြား"ဟု ဆိုသော်လည်း "ပကာရအပြား" မဟုတ်, ၄ ဖို့ ၄ စု ကွဲပြားသော အပြား ဖြစ်ရကား ဝိဘာဂအနက်၌ သက်သော ဓာပစ္စည်းဟုသာမှတ်၊ "ဒွိဓာ–၂ ပါးပြားကုန်၏" စသည်၌လည်း ဝိဘာဂအနက်ပင်၊ ပကာရအပြား၏အဓိပ္ပာယ်မှာ နောက်သုတ်၌ ထင်ရှားလတ္တံ့။

၃၉၈။ ပကာရဝစနတွေ။ ။ "ပကာရဝစနေ" ဟူသော သုတ်ပုဒ်၌ "ပကာရဝစနေ–အထူးအပြား အနက်ကို ဟောသောသဒ္ဒါသည်၊ သတိ–သော်"ဟု အနက်ပေးလျှင် "ပကာရဝစန" အရ "သဗ္ဗ–ယ–တ" စသော သဗ္ဗနာမ်တို့ကို ရ၏။ [ပကာရဿ–အထူးအပြား အနက်ကို + ဝစနံ–ဟောသော သဒ္ဒါသည်၊ ပကာရဝစနံ၊ တဋ္ဌ ပကတိဝိသေသနံ (သဗ္ဗ, ယ, တ စသော ပကတိလိင်ကို အထူးပြုသော သဒ္ဒါတည်း)–ကာတန္တဋီကာ၊] ဤဋီကာအလို သဗ္ဗစသော ပကတိလိင်ကိုက ပကာရအနက်ကို ဟောနေသောကြောင့် ထာ ပစ္စည်းသည် သကတ္ထ၌သာ သက်ရတော့၏၊ ထို့ကြောင့် ကာတန္တဝုတ္တိ၌ "ပကာရဝစနေတု

ထာ–ခပ်သိမ်းသော အထူးအပြားသည်၊ အညထာ–တစ်ပါးသော အထူးအပြားသည်၊ ဣတရထာ–ဆိုအပ်ပြီးမှ တစ်ပါးသော အထူးအပြားသည်၊ တုဋ္ဌဟဏ်–သည်၊ ကိမတ္ထံ–နည်း၊ ထတ္ထာ ပစ္စယော–ထတ္ထာ ပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ၊ သောပကာရော–သည်၊ တထတ္ထာ–ကို အထူးအပြားသည်၊ ဧဝံ, ယထတ္ထာ–အကြင် အထူးအပြား သည်၊ သဗ္ဗထတ္ထာ–ခပ်သိမ်းသော အထူးအပြားသည်၊ အည ထတ္ထာ–တစ်ပါးသော အထူးအပြားသည်၊ ဣတရထတ္ထာ–ဆိုအပ်ပြီးမှ တစ်ပါး တခြားသော အထူးအပြားသည်။ (၄၂၁)

ထာပစ္စယော ဘဝတိ” ဟု ဖွင့်သည်၊ ကစ္စည်း ဝုတ္တိဆရာကား “ထာပစ္စည်းသည် ပကာရအနက်ကို ဟော၏”ဟု ယူ၍ “ပကာရဝစနတ္ထေ”ဟု အတ္ထသဒ္ဒါ ထည့်၍ ဖွင့်သည်။

ပကာရအနက်။ ။ ပကာရသဒ္ဒါသည် အတူ (သဒိသ) အနက်, ဝိသေသအနက်ဟု ၂ မျိုးရှိ၏၊ ထိုတွင် ဝိသေသအနက်ကိုယူ။ [“သာမညဿ ဘေဒကော ပကာရော”–ကာတန္တ ဝုတ္တိ၊] “ဗြာဟ္မဏော”ဟု ဆိုလျှင် ပုဏ္ဏားအားလုံး နှင့်ဆိုင်သော သာမညသဒ္ဒါ ဖြစ်၏၊ “မာထုရ”ဟု ဆိုလျှင် မထုရာ ပြည်သား ပုဏ္ဏားနှင့်သာဆိုင်သော ဝိသေသသဒ္ဒါတည်း၊ “ရူပ်–အဆင်း”ဟု ဆိုလျှင် အဖြူအနီ စသော အားလုံးနှင့်ဆိုင်သော သာမညသဒ္ဒါ ဖြစ်၏၊ “သုက္ကံ–အဖြူ”ဟု ဆိုလျှင် အဖြူအဆင်းနှင့်သာ ဆိုင်သော ဝိသေသတည်း၊ ဤသို့လျှင် ထူးခြားသော အပြားကို ဤသုတ်၌ “ပကာရ”ဟု ဆိုသည်၊ ဓာပစ္စည်း၏ အနက်ဖြစ်သော ဝိဘာဂ (ဝေဖန်ခွဲခြားအပ်သော) အပြားကား ထူးသည် မထူးသည်ကို ပဓာန မထားဘဲ ၂–ပါး ၃–ပါး ကွဲပြားရုံကိုပင် ဒေပြားဟု ဆိုခဲ့သည်။

သော ပကာရော တထာ။ ။ ထာ ပစ္စည်း သက်ပြီးနောက်, နာမ်ငဲ့၍ ဝိဘတ် ၇–သွယ်လုံး ကျေနိုင်ကြောင်းကို ပြလို၍ “သော ပကာရော, တံ ပကာရံ, တေန ပကာရေန” စသည်ဖြင့် အနက်ကို ဖွင့်ပြသည်၊ “ယထာ–အကြင်သို့သော အပြားအားဖြင့်၊ ဓမ္မေ–တရားကို၊ ဒေသိယမာနေ–ဟောတော်မူအပ်သော်၊ ဇနော–လူအပေါင်းသည်၊ အာဇာနာတိ–သိနိုင်၏၊ တထာ–ထိုသိနိုင်လောက်သော အပြား အားဖြင့်၊ ဒေသေတိ–ဟောတော်မူ၏” ဤကဲ့သို့သော ပါဠိများ၌ သတ္တဝါတို့ သိနိုင်လောက်, မသိနိုင်လောက်သော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် ပေါင်းစပ်နေသော တရားသည် သာမညဖြစ်၏၊ ထိုတွင် သိနိုင်လောက်သော အခြင်းအရာသည် ထို သာမညကို ခွဲလိုက်သော ဝိသေသတည်း၊ ယထာ ယထာကို “ယေန ယေန အာကာရေန”ဟု အဋ္ဌကထာတို့ ဖွင့်သော်လည်း ထို အာကာရသည် ထူးခြားသော အခြင်းအရာ အပြားပင် ဖြစ်ရကား ပကာရ အနှက်ပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် သာရတ္ထ (သုဒိန္နကဏ္ဍ)၌ “ယေန ယေန အာကာရေနာတိ–ယေန ယေန ပကာရေန”ဟု

ကိမိမေဟိ ထံ ၃၉၉။ ကိ ဣမ ဣစ္စေတေဟိ-ကိ, ဣမသဒ္ဒါတို့မှ (နောက်၌)၊ ပကာရဝစနတ္တေ-၌၊ ထံပစ္စယော ဟောတိ၊ ကော ပကာရော-အဘယ်အထူးအပြားသည်၊ ကထံ-အဘယ် အထူးအပြားသည်၊ ကံ ပကာရံ-အဘယ် အထူးအပြားကို၊ ကထံ-ကို၊ ကေန ပကာရေန-ဖြင့်၊ ကထံ-ဖြင့်၊ ပေ၊ က သို့ ပကာရေ-၌၊ ကထံ-၌၊ အယံ ပကာရော-ဤ အထူးအပြားသည်၊ ဣတ္ထံ-သည်၊ ပေ၊ ဣမသို့ ပကာရေ-၌၊ ဣတ္ထံ-၌။ (၄၂၂)

ဖွင့်သည်၊ ဤသို့လျှင် ပကာရေနအနက်ဖြင့် ဖွင့်ပြအပ်သော ထာ ပစ္စည်း တွေ့သမျှ၌ ထူးခြားသောအပြားဟုချည်းမှတ်၊ ဧဝံ ယထာ စသည်၌ "ယော ပကာရော, သဗ္ဗော ပကာရော, အညော ပကာရော, ဣတရော ပကာရော" စသည်ဖြင့် ဝိဘတ် ၇-သွယ်လုံး အနက်ဖွင့်၊ ဧကဝုစ်သာမက, "တေ ပကာရာ တထာ, တေ ပကာရေ တထာ, တေဟိ ပကာရေဟိထထာ" စသည်ဖြင့် ဗဟုဝုစ် လည်း ဖြစ်နိုင်သည်၊ ဗဟုဝုစ်ဝိဘတ်သက်၍ ချေ၊ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်နောင် သက်သော ကြောင့် တ-ယ-သဗ္ဗ စသော သဗ္ဗနာမ်တို့ကိုသာ ပြထားသည်။

ထတ္တာပစ္စယော။ ။ ပကာရဝစနေတု၌ တု သဒ္ဒါဖြင့် ထတ္တာပစ္စည်းသက်ဖို့ရန် ဆည်း၍ "ထတ္တာ"စသော ရုပ်များ ပြီးသတဲ့၊ ထတ္တာပစ္စည်းသက်ပြီးနောက် နာမ်ငဲ့ ဝိဘတ် ၇-လုံးချေ၍ "သည်-ကို စသည်ဖြင့်အနက်ပေးနိုင်သည်၊ သီဟိုဠ်မူ၌ "သောဝိယ ပကာရော တထတ္တာ"ဟု ရှိ၏၊ "ထိုကဲ့သို့သော အထူး အပြား"ဟုပေး။

သဒ္ဒနီတိ။ ။ ဤထတ္တာပစ္စည်းကို သဒ္ဒနီတိ မနှစ်သက်၊ ဘာဝအနက်၌ တ္တပစ္စည်းသက်၍ "တထာ+ ဘာဝေါ တထတ္တံ-ထို အထူးအပြား၏ အဖြစ်" စသည်သာ ပါဠိရှိသည်ဟု ဆိုသည်၊ ထိုစကားသည် မှန်ပေ၏၊ ပါဠိများ၌ "တထတ္တာယ ပဋိပဇ္ဇတိ, နာပရံ ဣတ္ထတ္တာယ, ဌိတဿ အညထတ္တံ ပညာယတိ" စသည်ဖြင့် ရှိပေသည်၊ "တထတ္တာယ-ထိုသို့ ထူးပြားသော အရဟတ္တဖိုလ်၏ အဖြစ်ဟူသော အကျိုးငှာ၊ ပဋိပဇ္ဇတိ-ကျင့်၏"၌ တထတ္တနောင် တဒတ္ထသမ္ပဒါန် အနက်၌သက်သော သဝိဘတ်ကို အာယပြု၊ "ဣတ္ထတ္တာယ-တစ်ဆယ့်ခြောက်ပါး ဤသို့ပြားသော မဂ်ကိစ္စ၏ အဖြစ်ဟူသော အကျိုးငှာ" ၌လည်း "ဣတ္ထံ+ဘာဝေါ ဣတ္ထတ္တံ"ဟု ပြု၊ အညထာ+ဘာဝေါ-အညတ္ထတ္တံ-တစ်မျိုးတခြား ထူးပြားသည်၏ အဖြစ်, စသည်တည်း။

၃၉၉။ ကော ပကာရောသည် အနက်ဖွင့် "ကထံ"သာ ပုံစံ၊ "အယံ ပကာရော"လည်း အနက်ဖွင့် "ဣတ္ထံ"သာ ပုံစံရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်၊ ဝိဘတ် ၈-သွယ် ဝုစ် ၂-ပါး၌ပင် "ကထံ, ဣတ္ထံ"ဟု ဖြစ်နိုင်သည်၊ သဒ္ဒနီတိ၌ "ဧဝဿိတ္ထံ နာမေ"ဟု သုတ်တည်၍ နာမသဒ္ဒါ နှောင်းရာ၌ ဧဝံနိပါတ်ကို ဣတ္ထပြုဟုဆို၏၊ "ဧဝံ+နာမံ ယဿာတိ ဣတ္ထနာမော၊ ယဿ-အကြင် ရဟန်း၏၊ ဧဝံ-ဤသို့

ဝုဒ္ဓါဒိ၊ ပေ၊ သဏေစ ၄၀၀။ ပရေ-သော၊ သဏကာရကေ-ဏ အက္ခရာနှင့် တကွဖြစ်သော၊ ဝါ-ဏအနုဗန်ရှိသော၊ ပစ္စယေ-ပစ္စည်းကြောင့်၊ အသံယော ဂန္တသ-သံယုဂ် အဆုံးမရှိသော၊ အာဒိသရသ်ဝါ-အစသရ၏လည်းကောင်း၊ အာဒိဗျဉ္ဇနသ-အစဗျည်း၏၊ သရသ ဝါ-သရ၏လည်းကောင်း၊ ဝုဒ္ဓိ-ဝုဒ္ဓိပြုသည်၊ ဟောတိ၊ အာဘိဓမ္မိကော-အဘိဓမ္မာကို သင်သူ (အဘိဓမ္မာကို တတ်သိသူ၊) ဝေနတေယျော (ဏေယျော ကတ္တိကာ ဒီဟိသုတ်ကြည့်)၊ ဝါသိဋ္ဌော (ဝါဏပစ္စေ)၊ အာလသျံ, အာရောဂျံ (ဏျတ္တတာ ဘာဝေတု သုတ်ကြည့်)၊ အသံယောဂန္တသေတိ-အသံယော ဂန္တသဟူသော ပုဒ်သည်၊ ကိမတ္တံ၊

သော+နာမံ-နာမည်သည်၊ အတ္ထိ, ဣတိ, ဣတ္ထန္နာမော-ဤအမည်ရှိသော ရဟန်း၊ တိသ-ဒတ္တအစရှိသော နာမည်တို့တွင် ဝဒန္တပုဂ္ဂိုလ် ရည်မှန်းအပ်သော နာမည်ကို "ဧဝံ"ဟု ညွှန်ပြ၏၊ "ဣတ္ထန္နာမော-ဤတိသ အမည်ရှိသော ရဟန်း" စသည်-ဟူလို။ [ဓာမှစ၍ ထံတိုင်အောင် ပစ္စည်းများအပြင် ကွတ္တံုကိုလည်း အဗျယပစ္စည်း၌ ရူပသိဒ္ဓိသွင်း၍ အဗျယပစ္စည်းပေါင်း ၇-ပစ္စည်းဟု သတ်မှတ်ကြ၏။

[ဆောင်] ကွတ္တံု-ထံ=ဓာ, ထတ္တာ=ထာနှော, ဇ္ဈ-သော ခုနစ်ဝ, ရူ၌ ပြ, ဗျယပစ္စည်းပေါင်း။

၄၀၀။ အသံယောဂန္တသ။ ။ ဒွိန္နံ ဗျဉ္ဇနာနံ ဧကတြ (သရ တစ်လုံးတည်း၌) သဏ္ဌိတိ သံယောဂေါ"နှင့်အညီ, သရတစ်လုံးတည်း၌ ဗျည်း ၂ လုံး တွဲယှဉ် နေခြင်းကို "သံယောဂ"ဟု ခေါ်၏၊ "ဘဂ္ဂု, အန္တီ, ကုန္တီ"တို့၌ ဂ္ဂ-နှတို့သည် သံယောဂ (သံယုဂ်)တို့တည်း၊ ထို သံယုဂ်အဆုံးရှိသော ဘ၌ အသရ, အန္တီ၌ အသရ, ကု၌ ဥသရတို့သည် သံယောဂန္တမည်၏၊ ဤကဲ့သို့ သံယောဂန္တဖြစ်နေသော သရများကို ဂုဒ္ဓိမပြုရ, သံယောဂန္တမဟုတ်သော "အဘိ" ၌ အသရ-ဝိ၌ ဣသရ-ဝ၌-အသရ-အလသ အရောဂတို့၌ အသရများကိုသာ ဝုဒ္ဓိပြုရသည်။

သံယောဂန္တ။ ။ သံယောဂေါ→အန္တော ယဿာတိ သံယောဂန္တော ယသ-အကြင်သရ၏၊ သံယောဂေါ-သံယုဂ်ဟူသော၊ အန္တော အဆုံးသည်၊ အတ္ထိ, ဣတိသံယောဂန္တော-မည်၏၊ "အန္တ"ဟူရာ၌ တစ်ပုဒ်လုံး၏ အဆုံးဟု မမှတ်လင့်၊ ဝုဒ္ဓိပြုသင့်သော သရ၏အဆုံး...ဝုဒ္ဓိပြုသင့်သော သရ၏နောက်၌ ကပ်လျက်နေသော ၂-လုံးတွဲကိုသာ "အန္တ"ဟုမှတ်၊ ထို့ကြောင့် "ဥဋ္ဌုမ္ပ"၌ "မ္ပ" သံယုဂ်ဆုံးလျက်ရှိ

ဘဂ္ဂဝေါ, အန္တေယျော, ကုန္တေယျော-ဘဂ္ဂဝေါ။ ပေ၊ ကုန္တေယျော စသော ပြယုဂ်တို့၌ တားမြစ်ရခြင်းအကျိုးရှိ၏၊ ဘဂ္ဂဝေါ-ဘဂ္ဂါ၏သား၊ အန္တေယျော-အန္တီ၏သား၊ (ဝါ-အစ်မကြီး၏သား)၊ ကုန္တေယျော-ကုန္တီ၏သား။ (၃၆၄)

သော်လည်း သံယောဂန္တ မဟုတ်, အသံယောဂန္တပင်ဖြစ်ရကား ဥကို ဩဝုဒ္ဓိပြုနိုင်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ "သုတ္တံ-ဗေဒင်သုတ်ကို၊ အဓီတေ-သင်ယူ၏၊ ဣတိ သောတ္ထိယော"၌ ဇာဝိယ ဇာဝိကမှ ကကို ယပြုသော်လည်းပြု၊ ပစ္စည်းနှောင်းသော်လည်း သွတ္ထ၌ တ္ထ သံယုဂ်ဆုံး၍ သံယောဂန္တဖြစ်နေသောကြောင့် ဝုဒ္ဓိမပြုသင့်သည် မဟုတ်ပါလော-ဟူအံ့၊ "နေန နိဒ္ဒိဋ္ဌံ အနိစ္စံ = နံ ပဋိသေဓေဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သော အစီအရင်သည် မမြဲ"ဟု ပရိဘာသာရှိသောကြောင့် (ဤ၌လည်း "အသံယောဂန္တသ"ဟု နံ ပဋိသေဓဖြင့် ပြသောကြောင့်) သံယုဂ်နှောင်းသော်လည်း ဝုဒ္ဓိပြုကောင်းသည်သာ၊ ထို့ကြောင့် "ကုဏ္ဍနိယာ+အပစ္စံ"၌လည်း ကောဏ္ဍညောဟု ဝုဒ္ဓိပြုရသည်၊ ကစ္စည်းအလိုအားဖြင့်ကား သံယုဂ်နှောင်းလျက် ဝုဒ္ဓိပြုရာ၌ တေသုဝုဒ္ဓိဖြင့် ပြုကြသည်။

အာဒိသရဿဝါ၊ ပေ၊ သရဿ။ ။ အာဒိ စ (ပကတိလိင်၏ အစလည်း ဟုတ်၏)+သော+သရောစာတိ အာဒိသရော = အစသရ၊ ဤ အာဒိသရဿပါ၌ ဖြင့် "အဘိဓမ္မံ+အလသဿ+အရောဂဿ" ကဲ့သို့ သရ စလျက်ရှိသော ပုံစံများကို ပြ၏၊, ထိုသုတ်၌ "အာဒိသရဿဝါ"ဟုသာ ပါသော်လည်း ထို ဝါသဒ္ဒါသည် ပကတိဝိကပ္ပ ("ပကတိ" ဟု ခေါ်အပ်သောလိင်ကို တစ်မျိုးတစ်ဖုံ စီရင်ခြင်း) အနက်ရှိသောကြောင့် "အာဒိဗျဥ္ဇနဿဝါ သရဿ"ဟု မိန့်သည်၊ [ဤ "ပကတိဝိကပ္ပတ္ထ"ဟူသည် အခြားနေရာ၌ သုံးစွဲလေ့ရှိသော အဝုတ္တ သမုစ္စည်းပင်တည်း၊ ဝါသဒ္ဒါဖြစ်၍ "ဝိကပ္ပ"ဟု ရူပသိဒ္ဓိဋီကာ သုံးစွဲသည်၊] ဤ "အာဒိဗျဥ္ဇနဿ+သရဿ"အရ အစဗျည်း၏ သရဟူသည် ဝိနာတာ ဝဿိဋ္ဌတို့မှ ဝဗျည်း၏ ဣသရ-အသရတို့တည်း၊ [ရူဋီကာ၌ကား "အာဒိဗျဥ္ဇနဿ+အယံ အာဒိဗျဥ္ဇနော"ဟု ဝိဂြိဟ်ပြု၍ "အာဒိဗျဥ္ဇနဿ-အစဗျည်း၏ ဥစ္စာဖြစ်သော၊ သရဿ-သရ၏"ဟု ပေးစေလိုသည်။]

တစ်နည်း။ ။ "သရာနံ (သရေသု)-သရတို့တွင်+အာဒိ-အစတည်း၊ အာဒိသရော-သရတို့တွင် အစ"ဟု ဝိဂြိဟ်ပြုသော လဃုဘာသနှင့်အညီ, "ဝသိဋ္ဌ"၌ ဝ သ ဋ္ဌတို့၏မှီရာ "အ+ဣ+အ"ဟု သရသုံးလုံးပါ၏၊ ထို သရတို့တွင် အစဟူသည် ရှေ့ဆုံး (အ)တည်း၊ ထိုအာဒိသရကို ဝုဒ္ဓိပြုဟု ဆိုလျှင် ရှေ့ဆုံးသရကို အာဝုဒ္ဓိပြုနိုင်သောကြောင့် "အာဒိဗျဥ္ဇနဿ သရဿ"ဟု ဝိကပ်ပြုဖွယ် မလိုတော့ပြီ၊ "အာဒိသရဿ အသံယောဂန္တဿ ဝုဒ္ဓိတ္တိဟောတိ"ဟုသာ ဝုတ္တိ ဖွင့်ဖွယ် ရှိတော့၏၊ ထိုသို့ကြဲလျှင် ဝါသဒ္ဒါသည် ဝ ဝတ္ထိတဝိဘာသာ အနက်ရှိရကား ဝါသိဋ္ဌ စသည်၌

မာယူနဲ မာဂမော ဌာနေ

၄၀၁။ ဌာနေ-၌၊ အာဒိဘူတာနံ-အစဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဣ ဥ ဣစ္ဆေတေသံ-ဣ, ဥ ဟူသော ဤသရတို့၏၊ ဝုဒ္ဓိ ဝုဒ္ဓိ ပြုသည်၊ မာဟောတိ-မဖြစ်၊ တေသုစ-ထိုဝုဒ္ဓိပြု ရမည့် အရာတို့၌လည်း၊ ဧ ဩ ဝုဒ္ဓါဂမော-ဧဝုဒ္ဓိ ဩဝုဒ္ဓိ လာခြင်းသည်၊ ဟောတိ၊ ဗျာကရဏံ-ဗျာကရဏ်းကို၊ အဓိတေ သင်ယူတတ်၏၊ ဝေယျာကရဏိကော-ဗျာကရဏ်းကို သင်ယူသူ၊ ချယံ-ချာယကျမ်းကို၊ အဓိတေ,နေယျာယိကော-ချာယ

နိစ္စ, ဥဋ္ဌမ္ဖိက-ဩဋ္ဌမ္ဖိကစသည်၌ အနိစ္စ, နီလ ပီတ၌ အသန္တဟု ခွဲပါ၊ ဤနည်းကို ရှု၌လည်း "အထဝါ" စသည်ဖြင့် ပြလျက်ရှိသည်။

သဏကာရေ။ ။ သုတ်၌ "သဏေ"ပုဒ်ကို "သဟ+ဏေန ယော ဝတ္တ တီတိ သဏော"ဟုပြု၊ ယော-အကြင်ဏ, ဏာယန, ဏာန စသော ပစ္စည်းသည်၊ ဏေန-ဏ အက္ခရာနှင့် (ဏ အနုဗန်နှင့်)၊ သဟ-တကွ၊ ဝတ္တတိ-ဖြစ်၏၊ ဣတိသော သဏော၊ ထို "သဏ"ပုဒ်၌ ဏ-အရ "ဏ အနုဗန်ကိုယူ"ဟု သိစေလို၍ "သဏကာရေ"ဟု ဖွင့်သည်၊ "သဟ + ဏကာရေန ယော ဝတ္တ တီတိ သဏကာရော"ဟုပြု၊ သီမူ၌ "သ ဏကာရေ"ဟုသာရှိ၏၊ မြန်မာမူ၌ "သဏကာ ရကေ"ဟု သမာသန္တကပစ္စည်း အပိုပါနေသည်၊ ဂါထာအရာ၌သာ အက္ခရာပြည့် အောင် "ပစ္စယေ သဏကာရကေ"ဟု သုံးစွဲသင့်၏၊ စုဏ္ဍိယ၌ ကပစ္စည်း ထည့်ဖွယ် မလို၊ သဏေစ၌ စသည် နီလ-ဥဋ္ဌမ္ဖိက စသည်၌ ဝုဒ္ဓိမပြုဖို့ရန် တားမြစ်ခြင်း နိဝတ္တာပန အဝဓာရဏအနက်ရှိ၏၊ ဤဖွင့်ပုံ၏ ပုံစံများကို ဆိုင်ရာသုတ်မှာ ရှု၊ ကိုပုံစံ၏ အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်း ရှေ့၌ပြခဲ့ပြီ၊ ဘဂ္ဂဝေါကို ဏဝေါပဂ္ဂာဒီဟိ သုတ် ကြည့်၊ "အန္တိယာ+ကုန္တိယာ အပစ္စံ"ဟုပြု၍ အန္တေယျော ကုန္တေယျောတို့ကို ဏေယျော ကတ္တိကာဒီဟိသုတ်ဖြင့် တွက်။

၄၀၁။ မာယူနံ ဌာနေ။ ။ ["ယူနံ+အာဂမော"ဟု ဖြတ်၊] ယူနံကို "ဣစ + ဥစယူ-ဣဥတို့"ဟု ဒွန်တွဲ၊ "ဣ + ဥ"ဟု ပကတိပြုပြီးသောအခါ ဣဝဏ္ဏော ယံနဝါဖြင့် ဣကို ယပြု (ယု) နာမ်ငဲ့, ယောသက်၍ ဘိက္ခူကဲ့သို့ ဗဟုဝုစ် ရုပ်စီရင်၊ ယူနံ၌ကား "ယု" ပုဒ်နောင် နံသက်၍ ဒီဃပြုထားသည်၊ ဤ "မာယူနံ"ပါ၌ဖြင့် ဣ ဥတို့၏ ဧ ဩအပြုကို တားမြစ်၍ အာဂမောဖြင့် ဧဝုဒ္ဓိ ဩဝုဒ္ဓိလာ-ဟု စီရင်သောကြောင့် ပဋိသေဓနှင့် အာဂမဝိဓိ ၂ မျိုးရှိသော သုတ်ဟုမှတ်၊ "ဣဟ ပဋိသေဓော ဝိဓိစ ဂမျတေ"-ကာတန္တဝုတ္တိ၊ "ဌာနေ-သင့်လျော်ရာဌာန၌" ဟု ဆိုခြင်းကြောင့် "ဣ ဥတို့၏ အာဒေသဖြစ်ကြသော ယ-ဝတို့၏ ရှေ့ဌာန၌သာ ဧ ဩဝုဒ္ဓိလာ" ဟု ရူပသိဒ္ဓိ သတ်မှတ်၏၊ နိဒ္ဒေသ၌ကား ဌာနသဒ္ဒါဖြင့် "ဝုဒ္ဓိဖြစ်ခြင်း-ဝုဒ္ဓိလာခြင်းတို့ မမြဲကြောင်းပြသည်"ဟု ဆိုသည်။

ကျမ်းကို သင်ယူသူ၊ ဗျာဝစ္ဆသ–ဗျာဝစ္ဆမည်သူ၏၊ အပစ္စံ–တည်း၊ ဝေယျာဝစ္စော–သား၊ ဒွါရေ–တံခါး၌၊ နိယုတ္တော–ယှဉ်သူတည်း၊ ဒေါဝါရိကောသူ–(တံခါးစောင့် ဒရဝမ်)။ (၃၇၅)

ဝေယျာကရဏိကော။ ။ "ဗျာကရဏ"ဟု ဗဖြင့် ရေးရိုးရှိသော်လည်း သက္ကတဒ္ဒဝနှင့်ယ တွဲ၍ "ဗျာကရဏ"ဟု ရေး၏၊ ထို သက္ကတအရေးသာ စနစ်ကျ၏၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း...ဧဝုဒ္ဓိလာသော်အခါ ဗဖြင့် ရေးလျှင် "ဗေယျာကရဏ"ဟု ဖြစ်ဖွယ်ရှိ၍ ဝဖြင့်ရေးမှသာ "ဝေယျာကရဏ"ဟု ဖြစ်ရာသောကြောင့်တည်း၊ "ဗျာကရဏ+အဓိတော"ဟုတည်, အနက်ပေး၍ တမဓိတော် စသောသုတ်ဖြင့် ဏိကသက်, ဏ် အနုဗန်ချေ, ဝိဘတ် အဓိတောပုဒ်တို့ကို ချေ, "ဗျာကရဏ"ဟု ပကတိပြု (ဗျာကရဏ + ိ က)၊ –ဝုဒ္ဓါဒိ သရဿဝါသုတ်ဖြင့် ဝုဒ္ဓိအပြု ရောက်လုလသော် မာယူန မာဂမောဌာနေသုတ်ဖြင့် ယကို ဧဝုဒ္ဓိမပြုရ, ထို ဝုဒ္ဓိပြုမည့်အရာဝယ် ဧဝုဒ္ဓိလာ (ဝနှင့်ယအကြားဌ် လာသောကြောင့် အမှန်အတိုင်းရေးလျှင် "ဝေ"ဟု ဖြစ်သော်လည်း မြန်မာရေးရိုးအတိုင်း "ဝေ"ဟု ဖြစ်၏)၊ ယ ဒွေဘော်လာ (ဝေယျာကရဏိက) နာမ်ငဲ့စသည်သာ စီရင်။

မေးဖွယ်။ ။ ဤနေရာဝယ် "မာယူန"သုတ်ဖြင့် ဝုဒ္ဓိအပြု တားမြစ်ဖို့ရာ ကျသရ မရှိပါတကား, အဘယ်ကြောင့် ကျသရ၏ ဧဝုဒ္ဓိအပြုကို တားမြစ်နေရသေးသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏။ ဗျာကရဏသည် "ဝိ + အာကရဏ"မှ ဝိဌ် ကျကို ကျဝဏ္ဏောယ် နဝါဖြင့် ယပြု၍ ပြီးသောပုဒ်တည်း၊ "တဒါဒေသော–ထို၏ အာဒေသတို့သည်၊ တဒိဝ–ထိုအာဒေသီကဲ့သို့၊ ဘဝန္တိ–ကုန်၏"ဟူသော ပရိဘာသာနှင့်အညီ အာဒေသ ယ အက္ခရာကိုပင် အာဒေသီ ကျသရအနေမှတ်၍ ထိုယကို ဝုဒ္ဓိမပြုရဟု တားမြစ်ခွင့်ရှိသည်။

ရှေးက ရုပ်တွက်ပုံ။ ။ဤ ပြခဲ့သော ရုပ်တွက်ပုံသည် "နှ ယွေား=ယဝတို့ကို ဝုဒ္ဓိမပြုရ" ဟူသော ကလာပ်သုတ်နှင့်လည်းကောင်း "တဒါဒေသဿ တဂ္ဂဟဏေန ဂဟဏာ (ထို၏ အာဒေသကို ထို အာဒေသီသဒ္ဒါဖြင့် ယူခြင်းကြောင့်) ကတယာဒေသဿာပိ ကျကာရဿ" ဟူသော မောဂ္ဂလ္လာန် ပဋိကာနှင့် လည်းကောင်း ညီ၏၊ ရှေးဆရာတို့ကား "ဝိ+အာကရဏ် + အဓိတော"ဟုတည်၍ "ဝိ အာကရဏ"ဟု ပကတိပြု၏၊ သို့သော် "ဗျာကရဏ် (ဗျာကရဏ်) အဓိတော"ဟု ဝိဂြိုဟ်ရှိပါလျက် ဝိဌ် ကျရှိစေလို၍ "ဝိ + အာကရဏ်"ဟု တည်ခြင်းသည် ရိုးရာမကျ၊ နျာသဒ္ဒ်ကား "ဗျာကရဏ်+အဓိတော"ဟုပင် တည်၏၊ သို့ရာဝယ် မည်ကဲ့သို့ ကျသရ၏ ဝုဒ္ဓိအပြု မြစ်ရကြောင်းကိုကား ရှင်းလင်းမပြချေ၊ ဗျာ ကရဏ်ဟု တည်ပြီးမှ "ဝိ+အာကရဏ"ဟုလည်း ပကတိမပြုသင့်၊ ထို့ကြောင့် ရှေးရုပ်တွက်ပုံကိုစဉ်းစားသင့်သည်၊ နောက်ရုပ်များဌ်လည်း ဤကဲ့သို့ ဝါဒကွဲပုံကို သိပါ။

ချာယ၊ ပေ၊ ဝေယျာဝစ္စံ။ ။ နိပုဗ္ဗ+အယဓာတ် ဏ ပစ္စည်းဖြင့် "နိ+အယ"ဟု ဖြစ်ပြီးနောက် ဣကို ယပြု၍ "ချာယ"ဟု ပြီး၏၊ "ချာယံ+အဓိတေ" ဟု တည်၍ ဝေယျာကရဏိကောကဲ့သို့ နေယျာယိကော ပြီးစေ၊ "ဗျာဝစ္ဆ=ဗျာဝစ္စ"ဟု ပါ၌ ၂ ထွေ တွေ့ရ၏။ ထို ၂ မျိုးလုံးပင် ထောမနိဓိ၌ မတွေ့ရ၊ ထောမနိဓိ၌ "ဗျဋ္ဌပဇ္ဇဿ-ဗျဋ္ဌပဇ္ဇရသေ့၏+အပစ္စံ ဝေဋ္ဌါပဇ္ဇော-ဗျဋ္ဌပဇ္ဇ၏ သား"ဟု တွေ့ရသည်၊ "ဝိ+အာပုဗ္ဗ ဟနဓာတ်ကို ဃပြု၍ "ဗျဋ္ဌ"ဟု ပြီးရကား ဝေယျာကရဏိက ကဲ့သို့ တွက်၊ အပစ္စအနက်၌ ဏ ပစ္စည်း သက်ရခြင်းသာ ထူးသည်၊ "ဗျာဝဋ္ဌဿ-အားစိုက်သူ၏+ဘာဝေါ, ဝေယျာဝစ္စံ" လည်း နည်းတူ။

ဒေါဝါရိကော။ ။ ဒွါရပုဒ်သည် "ဒွေ အရန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ပဝတ္တန္တိ ဧတ္တာတိဒွါရံ"နှင့်အညီ ဝင်သူထွက်သူ နှစ်ဖက်လူတို့၏ (ဝါ-တံခါးရွက် နှစ်ဖက်တို့၏) ဖြစ်ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့် တံခါးပေါက်ကို "ဒွါရ"ဟုခေါ်၏၊ ဒွိသဒ္ဒူပပဒ အရဓာတ် ဏ ပစ္စည်း "ဒွိ+အာရ"ဟု ဖြစ်သောအခါ ဝီသတိ ဒသေသု၌ တုဖြင့် ဒွိကို ဒုပြု (ဒု+အာရ) ဝ မောဒုဒန္တာနံဖြင့် ဥကို ဝပြု, ဒွါရဟုဖြစ်၏၊ ဒွါရေ နိယုတ္တော"ဟု ဝါကျဖြစ်စေ၍ တမဓိတေသုတ်ဖြင့် ဏိကသက်, စသည်ဖြင့် စီရင်၍ "ဒွါရ"ဟု ပကတိပြု၊ ဥမှ ဖြစ်လာသော ဝ၏ ဝုဒ္ဓိအပြုကို မြစ်၍ သြဝုဒ္ဓိလာ၊ (ဒ်+သြ+ဝါရ=ဒေါဝါရ+-ိက"ဟု ဖြစ်၏။)

သဒ္ဒနီတိ။ ။ "ဗျာကရဏ"ဟု ပကတိပြုပြီးနောက် "ဗျာကရဏဿ သဏော ဝိအာကရဏာတိ"ဟူသော နိပါတနသုတ်ဖြင့် ဗျာကရဏကို "ဝိအာကရဏ"ဟုပြု၊ "သဂ္ဂဿ+ဟိတံ, သောဝဂ္ဂိကံ-နတ်ပြည်၏ စီးပွားဖြစ်သော ဒါန"ဟူရာ၌ ဏိကသက်၊ သဂ္ဂဟု ပကတိပြုပြီးသည့်အခါ "သဂ္ဂဿ သုအဂ္ဂါတိ"သုတ်ဖြင့် သုအဂ္ဂ ပြု၏၊ "ချာယဿ နိ အာယာတိ"သုတ်ဖြင့် ချာယကို နိ အာယ ပြု၏၊ "ဗျာဝစ္ဆဿ ဝိအာဝစ္ဆာတိ"သုတ်ဖြင့် ဗျာဝစ္ဆကို ဝိအာဝစ္ဆ ပြု၏၊ "ဒွါရဿ ဒုအာရာတိ" သုတ်ဖြင့် ဒွာရကို ဒု အာရပြု၏၊ "ဗျဋ္ဌဿ ဝိအဋ္ဌါတိ"သုတ်ဖြင့် ဗျဋ္ဌကို ဝိအဋ္ဌ ပြု၏၊ ထိုသုတ်များကို နိပါတနသုတ်ကလေးများဟု ဆိုလိုသည်။

သံ ပသာရဏပြုခြင်း။ ။ ဤအားလုံးသည် သံခိတ္တ (ချုံးထားအပ်သော) ပုဒ်များကို သံ ပသာရဏ (ဆန့်မှု ဖြန့်မှု) ပြုသောနည်းတည်း၊ ထို့နောက် "အညေသ-မညာနိပိ=အခြားသော သံခိတ္တ ပုဒ်များကိုလည်း အခြားသော သံ ပသာရဏရုပ် (ဝါ-ဗျာသဟူသော အကျယ်ရုပ်) ကို ပြီးစေ"ဟု သုတ်တည်ပြန်၏၊ ထိုသုတ်အရ "ဗျာကာသိ=ဝိအကာသိ-ဖြေဆိုပြီ၊ ဗျာကရဏံ=ဝေယျာကရဏံ-ဖြေဆိုခြင်း၊ ဗျတ္တော=ဝိယတ္တော-ထက်မြက်သူ၊ ဗျဥ္ဇနံ=ဝိယဥ္ဇနံ-ဟင်းလျာ၊ ကစ္စာယန =ကာတိယာယန, ကစ္စာန = ကာတိယာန-ကစ္စည်းအနွယ်ရှိသူ"စသော ပြယုဂ်များ ပြီးပုံကိုလည်း သိပါ။

အာတ္တဥ္စ ၄၀၂။ ။ ဌာနေ-၌၊ ဣ ဥ ဣန္ဒေတေသံ-တို့၏၊ အာတ္တဥ္စ-အာအဖြစ် သည်လည်းကောင်း၊ ရိကာရာဂမောစ-ရိအက္ခရာလာသည် လည်းကောင်း၊ ဟောတိ-၏၊ ဣသိသ-ရသော့၏၊ ဘာဝေါ-အဖြစ်တည်း၊ အာရီသျံ-ရသော့၏အဖြစ်၊ ဣဇာသ-ကြွေးမြီ၏၊ ဘာဝေါ, အာဇျံ-ကြွေးမြီ၏အဖြစ်၊ ဥသဘသ-ဥသဘ အတူ ရဲရင့်သူ၏၊ ဘာဝေါ, အာသဘံ-ဥသဘ၏အဖြစ်၊ (ဝါ-ဥသဘအတူ ရဲရင့်သူ၏ အဖြစ်) ["ဥသဘသ+ဣဒံ အာသဘံ (ဌာနံ)-ဥသဘ၏ ဥစ္စာဖြစ်သော အရာ"ဟု ရွှင်ပြု၏၊ ဣတ္ထိလိင်၌ "အာသဘီ"ဟု ဤ ပစ္စည်းသက်၊] ဥစုနော-ဖြောင့်မတ်သူ၏၊ ဘာဝေါ, အစ္ဆဝံ-ဖြစ်၊ ဣန္ဒေဝမာဒိ-ဤသို့ အစရှိသော ပြဿဒ်တို့ကို၊ ယောဇေတဗ္ဗာ-ယှဉ်စေထိုက်ကုန်၏။ [သို့၌ "ဣန္ဒေဝမာဒိ"ဟုသာ ရှိ၏၊] ယူနမိတိ-ယူနံပုဒ်သည်၊ ကိမတ္ထံ၊ အပါယေသု-အပါယ်တို့၌၊ ဇာတော-ဖြစ်သူတည်း၊ အပါယိကော-သူ၊ (ဣတိ-ဤပြဿဒ်တို့၌ တားမြစ်ရခြင်း အကျိုးရှိ၏၊) ဌာနေတိ-သည်၊ ကိမတ္ထံ၊ ဝေမတိကော-ယုံမှားခြင်း၌ ယှဉ်သူ၊ ဩပနယိကော- ကပ်၍ဆောင်ခြင်း၌ ယှဉ်သောတရား၊ ဩပမာယိကော-ဥပမာ၌ ယှဉ်သည်၊ ဩပါယိကော-ဥပါယ်တဲ့မျှ၌ ယှဉ်သည်၊ ဣတိ-ဤပြဿဒ်၊ ပေ၊ ၏။ (၃၇၇)

၄၀၂။ ဣ ဥ ဣန္ဒေတေသံ။ ။ ရှေ့သုတ်မှ "ယူနံ +အာဂမော+ဌာနေ" ပုဒ်တို့ လိုက်ကြ၏၊ "ဝုဒ္ဓါဒိ သရဿဝါသုတ်မှ သဏ္ဍေပုဒ်လည်း လိုက်၏"ဟု ရွှင်ဆို၏၊ ဤဝုဒ္ဓိ၌်ကား မပါ, ထို"သဏ္ဍေ"ပုဒ်သည် မာယူန မာဂမော ဌာနေသုတ်၌ လည်း လိုက်ခဲ့သည်ပင်၊ ထို လိုက်ပုဒ်တို့တွင် ယူနံအတွက် "ဣဥဣန္ဒေတေသံ"ဟု ဖွင့်၏၊ အာတ္တဥ္စ၌ စဖြင့် ရိလာခြင်းကို ဆည်းသောကြောင့် "ရိကာရာဂမောစ"ဟု ဖွင့်ရသည်၊ လိုက်လာသော ဌာနေသဒ္ဒါက "သင့်လျော်ရာဌာန၌သာ ဣ ဥတို့ကို အာပြုရမည်, သင့်လျော်ရာဌာန၌သာ ရိလာရမည်"ဟု ဆိုသောကြောင့် ဣသိ (ဣဇာ) ဥသဘ-ဥစုတို့၏ ဣ ဥကိုသာ အာ ပြု၍ ဣသိကို အာပြုသည်၏ အခြားမဲ့ တစ်နေရာ၌သာ ရိ လာရမည်ဟု ရွှင်၌ သတ်မှတ်သည်။

အပဝါဒဝိဓိ။ ။ ဤသုတ်သည် ဣ-ဥ တို့ကို ဧ-ဩ ပုဒ်ပြုမည်စိုး၍ အာ ပြုသောကြောင့် ပုဒ်အပြုကို တားမြစ်သော အပဝါဒဝိဓိသုတ်တည်း၊ နျာသဒ္ဒါကား မာယူန မာဂမောသုတ်၏ အစိအရင်းကိုလည်း မြစ်၏ဟု ဖွင့်၏။ [အပဝါဒ-တားမြစ်၍ + ဝိဓိ စီရင်သော သုတ်၊] သုတ်ရင်း ပုံစံများကို အခြေပြုကြည့်တွက်။

[ဆောင်] ဣသိ-ဣဇာ, ဥသဘ-ဥဇု, ဤလေးခု၏, ဣ ဥ ကိုသာ, အာပြုမှာ၍, အက္ခရာရိကား, ဣသိ ဣဟု, အာအပြုနောက်, လာရောက်လေလော့, သတ်မှတ်ဟောသည်, လိုက်သောဌာနသဒ္ဒါတည်း။

ကွစာဒိ၊ ပေ၊ ၄၀၃။ ပစ္စယေသု စ–ပစ္စည်းနှောင်းရာတို့၌လည်းကောင်း၊ ပစ္စယေသု စ အပစ္စယေသု စ–ပစ္စည်းမနှောင်းရာတို့၌ လည်းကောင်း၊ ကွစိ– အချို့အရာ၌၊ ["ဆန္ဒာနုရက္ခဏအရာ, သုခုစ္စာရဏ ဖြစ်စေလို ရာ၌" ဟူလို၊] အာဒိမဇ္ဈုတ္တရ ဣစ္စေတေသံ–ပုဒ်တို့၏ အစ အလယ် အဆုံး သရတို့၏၊ ဒီဃ ရဿာ–ဒီဃ, ရဿ အပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ၊ တာဝ–မဇ္ဈေဒီဃ စသည်တို့မှ ရှေးဦးစွာ၊ အာဒိဒီဃော–အစ ဒီဃကို၊ (ဝုစ္စတေ–ဆိုအပ်၏၊) ပါကာရော–တံတိုင်း၊ နိဝါရော–ကြိတ်စပါး၊ ပါသာဒေါ–ပြာသာဒ်၊ ပါကဋော–ထင်ရှား၏၊

ယူနမိတိ ကိမတ္တံ။ ။ လိုက်လာသော "ယူနံ"ကို ဆိုသည်၊ "အပါယေ+ ဇာတော"ဟု ဝါကျဖြစ်စေ၍ တမဓိတေသုတ်၌ စသဒ္ဒါဖြင့် ဏိကသက်၊ ဏ်အနုဗန်ချေ, ဝိဘတ် ဇာတပုဒ်တို့ကိုချေ, "အပါယ"ဟု ပကတိပြု၊ အာတ္တဥသုတ်ဖြင့် အ ကို အာ ပြုသင့်သော်လည်း ဣ ဥ မဟုတ်သောကြောင့် မပြုရ, ဝုဒ္ဓါဒိသရဿ ဝါသုတ်ဖြင့် အ ကို အာ ဝုဒ္ဓိပြု, နာမ်ငဲ့စသည်။

ဌာနေတိ ကိမတ္တံ။ ။ ဝိမတိယာ–တွေးတောခြင်း (ယုံမှားခြင်း)၌ + နိယုတ္တော ဝေမတိကော၊ "ဝိမတိ + နိယုတ္တ"တည်, "ဝိမတိယာ + နိယုတ္တော"ဟု ဖြစ်စေ အနက်ပေး၊ တမဓိတေသုတ်ဖြင့် ဏိကသက်စသည်၊ အာတ္တဥသုတ်ဖြင့် ဝိ၌ ဣသရဖြစ်သောကြောင့် အာ ပြုသင့်သော်လည်း ဌာနေသဒ္ဒါ မြစ်သောကြောင့် မပြုရ၊ ဝုဒ္ဓါဒိ သရဿဝါဖြင့် ဧဝုဒ္ဓိပြု စသည်၊ "ဥပနယေ–ကပ်ဆောင်ခြင်း၌ + နိယုတ္တော, သြပနယိကော"လည်း နည်းတူ၊ ဥကို သြဝုဒ္ဓိ ပြုခြင်းသာ ထူး၏၊ "ဥပမာယ + နိယုတ္တော, သြပမာယိကော, ဥပါယေ + နိယုတ္တော, သြပါယိကော" တို့လည်း နည်းတူ။

၄၀၃။ [ရှု၌ "ဒီဃတ္တံ ပါကဋာနူပ" စသည်ဖြင့် ပုံစံပြထား၏၊ ထိုမှ ရှုလေ၊ ဤ၌ကား ကစ္စည်းပုံစံတို့ကိုသာ ပြမည်၊] ပပုဗ္ဗ ကရဓာတ် ဏ ပစ္စည်းဖြင့် "ပ+ကာရ"ဟုသာ ဖြစ်၏၊ ဤသုတ်ဖြင့် အစဖြစ်သော (ပ၏) အသရကို ဒီဃပြု၍ "ပါကာရော"ဟု ဖြစ်သည်၊ နိပုဗ္ဗ ဝရဓာတ် ဏ ပစ္စည်းဖြင့် "နိ + ဝါရ" ဟု ဖြစ်၏၊ အစ ဣကို ဒီဃပြု၍ "နိဝါရ"ဟု ဖြစ်၏၊ ပပုဗ္ဗသဒဓာတ် ဏပစ္စည်းဖြင့် "ပ+သာဒ"ဟု ဖြစ်၏၊ အစ အသရကို ဒီဃပြု၍ "ပါသာဒ"ဟု ဖြစ်၏၊ ပတိပုဗ္ဗ မုစဓာတ် ဏ ပစ္စည်း (ကွစိဓာတုဖြင့် ဓာတွန် စကို ကွပြု)၊ "ပတိမောက္ခ" အစသရကို ဒီဃပြု၍ "ပါတိမောက္ခ"ဟုဖြစ်၏၊ ["ပ+အတိမောက္ခ" ဟု ပုဒ်ဖြတ်ရသောနည်းကား ဤသုတ်နှင့် မဆိုင်၊] ပတိပုဗ္ဗ+ကခ်ဓာတ် ဏ ပစ္စည်းဖြင့် "ပတိ+ကခ်"–ကွစိ ပဋိပတိဿဖြင့် ပဋိပြု, ဤသုတ်ဖြင့် ဒီဃပြု၍ "ပါဋိကခ်"ဟု ဖြစ်၏။ ["ပါဋိကခ်ါ"ဟု အရှိများ၏။]

ပါတိမောက္ခော-ပါတိမောက်၊ ပါဋိကခါ-အလိုရှိအပ်၏၊ ဣစ္ဆေဝမာဒီ-ဤသို့ အစရှိသည်တည်း၊ တာဝ၊ အစဉ်အတိုင်း၊ မဇ္ဈေဒီဃော-အလယ်ဒီဃကို၊ (ဝုစ္စတေ၊) အင်္ဂမာဂဓိကော-အင်္ဂတိုင်း မဂဓတိုင်းတို့ ၌ အစိုးရသူ၊ ဩရမ္ဘမာဂဝိကော-သိုး, သားကောင်တို့ကိုသတ်၍ အသက်မွေးသူ၊ ဣစ္ဆေဝမာဒီ-တည်း၊ တာဝ-အစဉ်အတိုင်း၊ ဥတ္တရဒီဃော-အဆုံးဒီဃကို၊ (ဝုစ္စတေ)၊ တိတိက္ခာ-တိတိက္ခာမည်သော၊ ခန္တီ-သည်းခံခြင်းသည်၊ ပရမံ-မြတ်သော၊ တပေါ-အကျင့်တည်း၊ အဥ္ဇနာ-အဥ္ဇနာမည်သော၊ ဂိရိ-တောင်၊ ကောဋရာ-ကောဋရမည်သော၊ (ဝနံ-တော)၊ အင်္ဂလီ-လက်ချောင်း၊ ဣစ္ဆေဝမာဒီ-တည်း၊ တာဝ-မဇ္ဈေရဿစသည်တို့မှ ရှေးဦးစွာ၊ အာဒိရဿော-အစ ရဿကို၊ (ဝုစ္စတေ)၊ ပဂေဝ-ရှေးဦးကပင်၊ ဣစ္ဆေဝမာဒီ-

---

မဇ္ဈေတာဝ။ ။ တာဝကို ပဌမတ္ထမကြံဘဲ "ကမတ္ထ" ကြံသည်။ "အင်္ဂါစ + မဂဓာစ အင်္ဂမဂဓာ"ဟု ဒွန်တွဲ၊ "အင်္ဂမဂဓေသု + ဣဿရော"ဟု ဝိဂြိဟ်ပြု၍ တမဓိတေသုတ်၌ စဖြင့် ဏိကသက်၊ "အင်္ဂမဂဓိက"-ဤသုတ်ဖြင့် အလယ်(မ)၌ ဒီဃပြု၊ "အင်္ဂမာဂဓိကော"ဖြစ်၏၊ "ဥရမ္ဘမဂေ+ဟန္တာ ဇီဝတိ"ဟု ပြု၍ ဝုဒ္ဓါဒိသရဿဖြင့် ဥကို ဩဝုဒ္ဓိပြု, ဤသုတ်ဖြင့် မ၌ အ ကို ဒီဃပြု, တေသုဝုဒ္ဓိဖြင့် ဝလာ "ဩရမ္ဘမာဂဝိကော" ဖြစ်၏။

ဥတ္တရဒီဃ။ ၊ ခမုဓာတ် တိပစ္စည်းဖြင့် "ခန္တီ"အဆုံး၌ ဒီဃပြု, "ခန္တီ" ဖြစ်၏၊ ["ပရမံ တပေါ တိတိက္ခာ"တို့ကား တွဲဖက်ပါဋိဖြစ်၍ ပါနေသည်၊ ချာသ၌ တိတိက္ခာကိုလည်း ဤသုတ်ဖြင့် အာဒီဃပြု၏၊ ဣတ္ထိဇောတက အာပစ္စည်းသာတည်း၊ အဥ္ဇဓာတ် ဃုပစ္စည်းဖြင့် "အဥ္ဇန"ဟု နပုလ္လိင်ရှိ၏၊ အဆုံး၌ ဒီဃပြု၍ "အဥ္ဇနာ" ဖြစ်၏၊ ဂိရိကားတွဲဖက်ပုဒ်သာ၊ [အချို့ကား "ဂိရိ"ဟု ဒီဃပြုကြသေး၏, မကောင်း၊] "ကောဋ်-ကောက်သည်၏အဖြစ်ကို၊ ရာတိ-ယူတတ်၏"ဟု ပြု၍ ကောဋသဒ္ဒူပပဒ ရာဓာတ် အ (က အနုဗန်ရှိသော အ) ပစ္စည်းဖြင့် "ကောဋရ" ပုလ္လိင် နပုလ္လိင်ရှိ၏၊ ဤ၌ ဝနကိုင့်၍ နပုလ္လိင်တည်း၊ "ကောဋရ" ဟု ဖြစ်သင့်လျက် အဆုံးသရကို ဒီဃပြု၍ "ကောဋရာ" ဖြစ်၏၊ "ကောဋာဝရာ"ဟု အချို့စာရှိသည်ကို စဉ်းစားပါ၊ အင်္ဂသဒ္ဒါ နောင် ဥလိပစ္စည်းဖြင့် "အင်္ဂလီ"ပုဒ်ရင်း, အဆုံးသရကို ဒီဃပြု၍ "အင်္ဂလီ"ဟု ဖြစ်၏၊ ["အင်္ဂလိယာ"ဟု ရှိရာ၌ ဣတ္ထိလိင်ဖြစ်၍ နာ စသည်ကို ယာ ပြုရုံသာ ပြီးသောကြောင့် ဤပုဒ်ကို စဉ်းစားပါ။]

ရဿပုံစံ။ ။ ပါ+ဧဝ ပုဒ်ရင်း၊ ယဝမဒနဖြင့် ဂ်လာ, ဤသုတ်ဖြင့် အစသရကို ရဿပြု၊ [ပါဿစန္တော ရဿောဖြင့်ပြီးလျက် ဤသုတ်၏ ပဇ္ဇုန္နဂတိက နည်းဖြစ်ကြောင်း ပြလို၍ ထပ်သည်၊ ခန္တီ ပရမံ၌လည်း ရဿံသုတ်ဖြင့် ပြီးခဲ့ပြီ၊]

တည်း၊ တာဝ–အစဉ်အတိုင်း၊ မဏ္ဍရသော, (ဝုစ္စတေ)၊ သုမေဓသော–ကောင်း သောပညာရှိသူ၊ သုဝတ္ထွဇရောဟိ–ရွှေရည်အယဉ်တို့ဖြင့်၊ ဣန္ဒေဝမာဒီ၊ တာဝ ဥတ္တရရသော (ဝုစ္စတေ)၊ သော–ထိုသူသည်၊ ဘောဝါဒိနာမ–ဘောဝါဒိမည်၏၊ သော ထိုသူသည်၊ ဝုဏောန–ဝုဏ်အားဖြင့်၊ ယထာဘာဝိ–ယထာဘာဝိ မည်၏၊ ဣန္ဒေဝမာဒီ၊ အညေပိ–အခြားပြုယုဂ်တို့ကိုလည်း၊ ယထာ ဇိနဝ စနာနု ပရောဓေန၊ အကြင်အကြင် ဘုရားပါဠိနှင့် မဆန့်ကျင်သဖြင့်၊ [သိဒ္ဓ် "ယထာ အညေပိ ဇိနဝစနာနု ပရောဓေန"ဟု ရှိ၏။] ယောဇေတဗ္ဗာ–ယှဉ်စေတိုက်ကုန်၏၊ စဂ္ဂဟဏေန–ဖြင့်၊ အပ္ပစ္စယေသုစာတိ အတ္တဲ၊ အပ္ပစ္စယေသုစ–ဟူသောအနက်ကို၊ သမုဒ္ဓေတိ–ဆည်း၏။ (၃၅၄)

တေသုဝုဒ္ဓိ၊ပေ၊ ၄၀၄။ တေသု အာဒိမဏ္ဍုတ္တရေသု–ထို အစ အလယ် အဒေသစ အဆုံးတို့၌၊ (ယထာ) ဇိနဝစနာနု ပရောဓေန–ဘုရားပါဠိတော်နှင့် မဆန့်ကျင်သဖြင့် [သိဒ္ဓ် "ယထာမပါ၊] ကွစိ–၌ ဝုဒ္ဓိ–ဝုဒ္ဓိ အ ပြုသည်၊ ဟောတိ၊ ကွစိ လောပေါ–ချေခြင်းသည်၊ ပေ၊ အာဂမော–လာခြင်းသည်၊ ပေ၊ ဝိကာရော–ဖောက်ပြန်ခြင်းသည်၊ ပေ၊ ဝိပရိတော–ပြောင်းပြန်ပြုခြင်း

သုမေဓသောကို တဒဿတ္ထိတိဝိစဒ္ဓ ပြခဲ့ပြီ၊ သုဝတ္ထဓာရာဟိပုဒ်ရင်း၊ အလယ်၌ ရသပြု၊ "ဓာရေဟိ"ဟု ရှိသည်ကား မကောင်း၊ အဘိဓာန်၌ "ဓာရာ"ဟု ရှိ၏၊ ဘောဝါဒိပုဒ်ရင်း၊ အဆုံးရသပြု၊ ရသဖြင့်လည်း ပြီးနိုင်သည်၊ ယထာဘာဝိ=ယထာ ဘာဝိလည်း, နည်းတူ။

ဣန္ဒေဝမာဒီ။ ။ ဤသို့စသည်ဖြင့် ပါဠိတော်နှင့် မဆန့်ကျင်အောင် အာဒိမဏ္ဍ ဥတ္တရဌာနတို့၌ ဒီဃ–ရသပြုရသည်၊ ပစ္စယေသုစ၌ စဖြင့် အပ္ပစ္စယေသုကို ဆည်း၏၊ ထို့ကြောင့် ပါကာရော စသည်၌ ပစ္စည်းမနှောင်းဘဲ လည်းကောင်း, အင်္ဂမာဂဓိကော စသည်၌ ပစ္စည်းနှောင်း၍ လည်းကောင်း ဒီဃ–ရသပြုသည်။

၄၀၄။ သုတ်ကြီး။ ။ "ကွစာဒိ မဏ္ဍုတ္တရာနံ" ပုဒ်တို့ ရှေ့သုတ်မှလိုက်သောကြောင့် "တေသု အာဒိ မဏ္ဍုတ္တရေသု, ကွစိ"ဟု ဖွင့်သည်၊ ဤသုတ်ကို သုတ် ငယ်များနှင့် မပြီးရာ၌ ပြီးစေသောကြောင့် သုတ်ကြီး (စီရင်ရာနယ်ကျယ်သောသုတ်) တစ်သုတ်ဟု ဆိုကြ၏၊ သုတ်ငယ်များဖြင့် ပြီးရာ၌လည်း ဤသုတ်၏ "ပဇ္ဇန္နဂတိက နည်း"ဖြစ်ကြောင်း ပြလို၍ ဤသုတ်ဖြင့်ပင် စီရင်လတ္တံ့၊ ထို့ကြောင့် ဝုဒ္ဓါဒိသရဿ ဝါဖြင့်လည်း ပြီးနိုင်သော "အာဘိဓမ္မိကော"ကဲ့သို့သော ပုံစံများကို ပြထားလိမ့်မည်၊ [အတ္ထဝိနိစ္ဆယ ဝတ္ထနာဒ်မူ သုတ် ၄ သုတ်တွင် ဤသုတ်မပါဘဲ "ဝဇာဒီဟိ (ဇွာဒီဟိ) ပဗ္ဗဇ္ဇာဒယော နိပစ္စန္တေ"သုတ်ကို ထည့်သွင်းသတတ်။]

သည်၊ ပေ၊ အာဒေသော–အာဒေသပြုခြင်းသည်၊ ဟောတိ၊ တာဝ–မဇ္ဈေဝုဒ္ဓိ စသည်တို့မှ ရှေးဦးစွာ၊ အာဒိဝုဒ္ဓိ–အစဝုဒ္ဓိကို၊ (ဝုစ္စတေ)၊ အာဘိဓမ္မိကော–အဘိဓမ္မာကိုသိသူ၊ ဝေနတေယျော–ဝိနတာ၏သား၊ ဣစ္စေဝမာဒိ–တည်း၊ တာဝ–အစဉ်အတိုင်း၊ မဇ္ဈေဝုဒ္ဓိ (ဝုစ္စတေ)၊ သုခသေယျံ–ချမ်းသာစွာ အိပ်ရခြင်း၊ သုခကာရိ–ချမ်းသာကို ပြုလေ့ရှိသော၊ ဒါနံ–ဒါန၊ သုခကာရိ–သော၊ သီလံ–သီလ၊ ဣစ္စေဝမာဒိ၊ တာဝ ဥတ္တရဝုဒ္ဓိ (ဝုစ္စတေ)၊ ကာလိဂ်ေါ–ကာလိဂ်တိုင်းတို့၌ အစိုးရသူ၊ မာဂဓိကော–မဂဓတိုင်း၌ အစိုးရသူ၊ ပစ္စက္ခဓမ္မာ–မျက်မှောက်ပြုအပ်သော တရားရှိသူ၊ ဣစ္စေဝမာဒိ၊ တာဝ အာဒိလောပေါ–အစ၌ချေခြင်းကို၊ (ဝုစ္စတေ)၊ တာလီသံ–လေးဆယ်၊ ဣစ္စေဝမာဒိ၊ တာဝ မဇ္ဈလောပေါ (ဝုစ္စတေ)၊ ကတ္တုကာမော–ပြုခြင်းငှာ အလိုရှိ၏။ ကုမ္ဘဘာရ

မဟာသုတ္တာ တေသုဝုဒ္ဓိ, ကွစိဓာတုစ ပစ္စယာ၊
ဒနိဋ္ဌာ ယဒနုပါဒိ, စတ္တာရိပိ နိပါတနာ။

ဝုဒ္ဓိ။ ။ "အာယုဝဏ္ဏာနဥ္ဇာယောဝုဒ္ဓိ"ဟု ဆိုလတ္တံ့သုတ်နှင့်အညီအသရမှ အာသရဖြစ်ခြင်း, ဣဝဏ်မှ ဧသရဖြစ်ခြင်း, ဥဝဏ်မှ ဩသရဖြစ်ခြင်းများသည် ငယ်ရာမှ ကြီးလာသကဲ့သို့ တိုးတက်ကြီးပွားခြင်း ဖြစ်သောကြောင့် "ဝုဒ္ဓိ"မည်၏။ [ဝဒ္ဓနံ–ကြီးပွားခြင်း၊ ဝုဒ္ဓိ–ကြီးပွားခြင်း၊] အာဒိဝုဒ္ဓိပုံစံများ၌ ဝုဒ္ဓါဒိသရဿဝါဖြင့် ဝုဒ္ဓိမပြုဘဲ ဤသုတ်ဖြင့်ပြု။

မဇ္ဈေဝုဒ္ဓိ။ ။ သုခ သဒ္ဒူပပဒ+သီဓာတ် ဏျပစ္စည်းဖြင့် "သုခသီယ"ဟု ပြီးပြီးနောက် အသံယောဂန္တဿ ဝုဒ္ဓိ ကဲာရိတေသုတ်၏ အရာဖြစ်သော်လည်း ထိုသုတ်ဖြင့်မပြုဘဲ ဤသုတ်ဖြင့် ဤကို ဧဝုဒ္ဓိပြု, ယ ဒွေဘော်လာ၊ သုခကာရိ၌လည်း က၏ အကို အာဝုဒ္ဓိပြု။

ဥတ္တရဝုဒ္ဓိ။ ။ "ကလိဂ်ေသု–မဂဓေသု+ဣဿရော"ဟုပြု၍ ဏပစ္စည်းဖြင့် "ကာလိဂ်, မာဂဓ"ဟု ပြီးသောအခါ သိသက်, သိကို ဤသုတ်နှင့် ဩပြုခြင်းကို ပင် "ဝုဒ္ဓိ"ဟု ဆိုလိုသတတ်၊ "မာဂဓိကော"ဟု ရှိလျှင် ဏိကသက်ရုံသာ၊ "ပစ္စက္ခဓမ္မ"တည်, သိကို ဤသုတ်ဖြင့် အာပြု၊ ချာသ၌ ဤပုံစံ မပါ၊ မ၏အကို အာဝုဒ္ဓိပြု၍ သိကို ချေသောနည်းလည်း ရှိ၏။ [သျူပွတ္တိ ကတွာ ဣမိနာ သိဝိဘတ္တိ ဿ ဥတ္တရဝုဒ္ဓိ ကတွာ"–ချာသ၊ ဤသို့လျှင် ပုံစံလည်းရှိ, ချာသ စသည်တို့မှာ လည်း ဖွင့်လျက်ရှိသောကြောင့်သာ သိမှ ဩဖြစ်မှုကို ဝုဒ္ဓိဟု ဆိုရသည်၊ ရိုးရာကား မကျချေ။]

[ဆောင်] အယုဝဏ္ဏ၊ ဝိဘတ်မှလျှင်, ကြီးရလေသော, အာ ဧ ဩ ဟု, တိုးပွားမှု, မှတ်ရှု ဝုဒ္ဓိတဲ့။

ပုတ္တော–အိုးထိန်းသည်၏သား။ ဝေဒလ္လ–ဉာဏ်ကိုမိသောတရား၊ ဣန္ဒေဝမာဒီ၊ တာဝ ဥတ္တရလောပေါ (ဝုဒ္ဓတေ)၊ ဘိက္ခု–ရဟန်း၊ ဘိက္ခုနီ–ရဟန်းမ၊ ဣန္ဒေဝ မာဒီ၊ တာဝ အာဒီအာဂမော – အစ၌လာခြင်းကို၊ (ဝုဒ္ဓတေ)၊ ဘဂဝတာ–သည်၊ ဝုတ္တော–ဟောတော်မူအပ်၏၊ [သီဠ် "မုတ္တမော"ဟု ပါသေး၏။] ဣန္ဒေဝ မာဒီ၊ တာဝ မဇ္ဈေအာဂမော (ဝုဒ္ဓတေ)၊ သ (သော)–ထိုသူသည်၊ သီလဝါ–သီလရှိသူတည်း၊ ဣန္ဒေဝမာဒီ၊ တာဝ ဥတ္တရအာဂမော (ဝုဒ္ဓတေ)၊ ဝေဒလ္လ–ဉာဏ်ကိုမိသောတရား၊ ဣန္ဒေဝမာဒီ၊ တာဝ အာဒီဝိကာရော–အစ၌ ဖောက်ပြန်ခြင်းကို၊ (ဝုဒ္ဓတေ)၊ အာရိယ–ရသော့၏အဖြစ်၊ အာဏ–ကြွေးမြီ၏အဖြစ်၊ [သီဠ် "အာဏဆံ"ဟုရှိ၏။] အာသဘ–ဥသဘအတူ ရဲရင့်သူ၏ အဖြစ်၊ အစ္ဆဝံ–

လောပ။ ။ "လောပေါ ဝိဇ္ဇမာနဿ ဝိနာသော"နှင့်အညီ, ထင်ရှားရှိနေသော အက္ခရာ၏ ကျပျောက် ပျက်စီးခြင်း (လုံးလုံးပျောက်ကွယ်၍ တစ်စုံတစ်ခု မဖြစ်တော့ခြင်း)သည် လောပ မည်၏၊ ဝိကာရ စသည်တို့ကား ထင်ရှားအနေမှ ပျောက်၍ တစ်မျိုးတစ်ဖုံ ဖြစ်သေးသည်၊ ["စတ္တာလီသံ"မှ စ ကို ဤသုတ်ဖြင့် ချေ၊ "တာလီသံ"ဖြစ်၏၊ "ကတ္တုံကာမော– ကုမ္ဘံကာရော"တို့၌ အလယ်နိဂ္ဂဟီတ်ချေ၊ "ဝေဒံ+နိသိတံ"ဟုပြု၍ လပစ္စည်းသက်, ဝုတ္တတ္ထာန မပွယောဂေါဖြင့် နိသိတကို ချေ၊ (ဝေဒံ+လ) ဝေဒံ၌ အံကိုကား တေသံ ဝိဘတ္တိယောဖြင့် မချေဘဲ ဤသုတ်ဖြင့်ချေ၊ "ဘိက္ခု+သိ, ဘိက္ခုနီ+သိ"၌ သိဝိဘတ်ကို (သေသတော လောပ်ဖြင့် မချေဘဲ) ဤသုတ်ဖြင့် ချေ။

[ဆောင်] ထင်ရှားအက္ခရာ, ပျောက်သွားရာဝယ်, ဘာမျှမဆက်, လုံးလုံးပျက်, မှတ်ချက်လောပတည်း။

အာဂမ။ ။ "အဝိဇ္ဇမာနဿ ဥပပတ္တိ"နှင့်အညီ, လုံးလုံးမရှိသေးသော အက္ခရာ၏ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် အာဂမ မည်၏၊ ဥစ္စာတ် တ ပစ္စည်းဖြင့် "ဥတ္တ"ဟု ပြီးပြီးနောက် ဤသုတ်ဖြင့် အစ၌ ဝ အက္ခရာလာ၊ "သော+သီလဝါ"၌ လောပဥ္စ တတြာကာရောဖြင့် သော၏ သြကို ချေပြီးနောက်, ထိုကျေရာ၌ အကိုကား ဤသုတ်ဖြင့်လာစေ, သပညဝါလည်း နည်းတူ။ [လောပဥ္စ တတြာကာရော ဖြင့် မချေဘဲ, သရလောပေါဖြင့်လည်း သြကိုချေကြ၏။] "ဝေဒလ္လ"ဟု ပြီးပြီးနောက်, နိဂ္ဂဟီတ်ကို ဤသုတ်ဖြင့်လာစေ, သိသက်ချေ။ [အဆုံး၌ သိလာ၍ သိကို အံပြုဟုလည်း ဆိုကြ၏။] လောပနှင့် ဤ အာဂမကို (ပျောက်မှုနှင့် ပေါ်လာမှု ဖြစ်၍) လုံးလုံး သဘောမတူကြသဖြင့် ဝိသဘာဂဟု ခေါ်သည်။

[ဆောင်] ၁။ ထင်ရှားမရှိဘဲ, ပေါ်လာမြဲ, မှတ်စွဲအာဂမ။

၂။ လောပ အာဂမေ, ဤနှစ်ထွေ, မှတ်လေ ဝိသဘာဂ။

ဖြောင့်မတ်သူ၏ အဖြစ်၊ ဣန္ဒေဝမာဒီ၊ တာဝ မဿေ ဝိကာရော၊ (ဝုစ္စတေ)၊ ဝဏ္ဏရိသျံ – မြတ်သောရသေ့၏အဖြစ်၊ ပဏ္ဏရိသျံ – တစ်ပါးသောရသေ့၏အဖြစ်၊ ဣန္ဒေဝမာဒီ၊ တာဝ ဥတ္တရဝိကာရော (ဝုစ္စတေ)၊ ယာနိ–အကြောင်စိတ်တို့၊ တာနိ–ထိုစိတ်တို့၊ သုခါနိ–ချမ်းသာတို့၊ ဣန္ဒေဝမာဒီ၊ တာဝ အာဒီဝိပရိတော–အစ၌ ဖြောင်းဖြန်ပြုခြင်းကို၊ (ဝုစ္စတေ)၊ သူရိယေ–နေသည်၊ ဥဂ္ဂတေ–သက်လျှာသည်ရှိသော်၊ ဥဂ္ဂစ္ဆတိ–သက်လျှာ၏၊ ဣန္ဒေဝမာဒီ၊ တာဝ မဿေဝိပရိတော (ဝုစ္စတေ)၊ သမုဂ္ဂစ္ဆတိ–ကောင်းစွာ သက်လျှာ၏။ သူရိယေ–သည်၊ သမုဂ္ဂတေ–

ဝိကာရ။····။ ဝိဇ္ဇမာနသေဝ–ထင်ရှားရှိသော အက္ခရာ၏ပင်၊ အညထတ္တံ–တစ်မျိုးတစ်ဖုံ၏ အဖြစ်သည်လည်းကောင်း၊ (ဣသရမှ အာသရ တစ်မျိုးပြောင်းခြင်း စသည်) သံယောဂ ဝိသညောဂ ဂရုဏာနိစ–နဂိုသံယုဂ်မဲ့ကို သံယုဂ်ရှိလာအောင်, နဂိုသံယုဂ်ကို သံယုဂ်မဲ့ဖြစ်အောင်ပြုခြင်းတို့သည် လည်းကောင်း (နပဓေဟ၌ "နပွဓေဟ"ဟုလည်းကောင်း "ဒုက္ခာ"မှ "ဒုခါ"ဟု လည်းကောင်း ဖြစ်ခြင်းစသည်) ဝိကာရော–ဝိကာရ မည်၏၊ [ဝိ–တစ်မျိုးတစ်ဖုံ+ကာရ–ပြုခြင်း။]

အညဿ အညထာဘာဝေါ, သံယောဂဿစ ဧကဓာ၊
သညော ဂဘဝေါ စေကဿ, ဝိကာရောတိ ပဝုစ္စတိ။ (နိဒ္ဒေသ)

အာရိသျံစသော အာဒီဝိကာရ ပုံစံများကို အာတ္တဥ္စ သုတ်ဖြင့် အာ မပြုဘဲ ဤသုတ်ဖြင့် အာပြုရုံသာထူး၏၊ ရိလာခြင်းကိုမူ အာတ္တဥ္စဖြင့်သာပြု၊ ဝဏ္ဏရိသျံ၌လည်း "ဝရ+ဣသိ+ယ"ဟု ဖြစ်သည့်အခါ အလယ် ဣကို အာ ပြု၍, ပဏ္ဏရိသျံလည်း နည်းတူ၊ ယာနိစသည်၌ ဤသုတ်ဖြင့် ယောကို နိပြုခြင်းကိုပင် ဝိကာရဟု ဆိုလိုသည်၊ နိ ပြုပြီးနောက်၌ကား ယောသုကတနိကာရသုတ်ဖြင့် ယ–တ–ခတို့၏ အကို အာ ဒီဃပြု။

[ဆောင်] ထင်ရှားအက္ခရာ, ရှိနေရာမှ, အက္ခရာတစ်ဖုံ, ပြောင်းလွဲပုံနှင့်, အစုံသံယုဂ်, တစ်လုံးလုပ်ကာ, တစ်လုံးမှာလည်း, သံယုဂ်တွဲ, ခေါ်မြဲဝိကာရ။

ဝိပရိတ။ ။ တဒ္ဓိပရိတုပပဒေ ဗျဥ္ဇနေသုတ်၌ ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဩကို ဥ ပြုခြင်းသည် ဝိပရိတ မည်၏၊ ဝိပရိတ၏ အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်း ထိုသုတ်၌ ပြခဲ့ပြီ၊ ရူပသိဒ္ဓိဋီကာ၌ကား "အယိ+ဧရော"မှ "အရိယော" စသည်ဖြင့် အက္ခရာတို့၏ ရှေ့နောက် ပြန်ခြင်းကိုလည်း ဝိပရိတ ဟု ဆိုသေး၏၊ "ဥဂ္ဂတေ"၌ "အဝ + ဂတေ"တည်, ဩအဝဿသုတ်ဖြင့် အဝကို ဩပြု၊ [အဝကို ဩပြုခြင်းသည် ဝိပရိတ မဟုတ်သေး။] ဤသုတ်ဖြင့် ဩကို ဥပြု, ဂ ဒွေဘော်လာ, ဥဂ္ဂတေပြီး၏၊ အဝ + ဂစ္ဆတိတည်၍ ဥဂ္ဂစ္ဆတိပြီးပုံလည်း နည်းတူ၊ "သံ + အဝဂစ္ဆတိ" တည်၍ အဝကို ဩပြု, အလယ် ဩကို ဥဝိပရိတ်ပြု၊ နိဂ္ဂဟိတ်ကို (မ) ပြု, သမုဂ္ဂတေလည်း

ကောင်းစွာ သက်လျှောသည်ရှိသော်၊ ကွစ္စေဝမာဒီ၊ တာဝ ဥတ္တရဝိပရိတော (ဝုစ္စတေ)၊ ဒီဝု–၂ ကောင်သောနွားများ၊ ဒီဝုဏ်–၂ထပ် [“ဒီဝုန်–၂ ကောင်သောနွားတို့၏” သီမူဋ္ဌရှိ၏။] ကွစ္စေဝမာဒီ၊ တာဝ အာဒီအာဒေသော–အစဋ္ဌ အာဒေသ ပြုခြင်းကို၊ (ဝုစ္စတေ)၊ ယူနံ–ကွ ဥတို့၏၊ ကွစ္စေဝမာဒီ၊ တာဝ မဇ္ဈေ အာဒေသော (ဝုစ္စတေ)၊ နျာယောဂေါ–အမြဲအားထုတ်ခြင်း၊ ကွစ္စေဝမာဒီ၊ တာဝ ဥတ္တရ အာဒေသော (ဝုစ္စတေ)၊ သဗ္ဗသေယျော–အလုံးစုံတို့ထက်-မြတ်သူ၊ သဗ္ဗသေဋ္ဌော–သူ၊ စိတ္တံ–စိတ်၊ ကွစ္စေဝမာဒီ၊ စဝံ–ဤသို့၊ ယထာဇိနဝစနာနုပရော ဧခန–ဖြင့်၊ [သီမူဋ္ဌ “ဇိနဝစန”မပါ။] သဗ္ဗတ္ထ–အလုံးစုံသော အရာတို့၌၊ ယောဧတေဗွာ–ကုန်၏။ (၃၇၀)

နည်းတူ၊ ဒီဂုဋ္ဌ “ဒီဂေါ”ဟု ဖြစ်သည့်အခါ ဤသုတ်ဖြင့် ဩကို ဥပြု။ [ထို့နောက် “ဒီဂုဏ်”၌ “ဒီဂုဏတည်, သိသက်, ဤသုတ်ဖြင့် သိကို (ဩ မပြုဘဲ, ဩ၏ ဝိပရိတ်) အံပြု”ဟု ဆိုကြ၏၊ သီမူဋ္ဌ “ဒီဂုန်”ဟု ရှိပြန်၏၊ ၂ မျိုးလုံးပင် စဉ်းစားသင့်သည်။]

[ဆောင်] ရှေ့နောက် ၂ ခု, ပြောင်းလွဲမှုနှင့်, ဩ–ဥပြုကို, ရှုဋ္ဌိလို, ခေါ်ဆို ဝိပရိတ။

အာဒေသ။ ... ။ “အာဒေသိ”ဟု ခေါ်အပ်သော မူလ အက္ခရာ နေရာဝယ် အစား ညွှန်ပြအပ်သော အက္ခရာသည် အာဒေသမည်၏၊ [ကွကို ယပြု၍ “ကွ”သည် အာဒေသိတည်း၊ ထို အာဒေသိပျောက်သွားသောအခါ လောပကဲ့သို့ လုံးဝ မပျောက်ဘဲ ယကို အစား၌ညွှန်ပြအပ်၏၊ ကွမှ ယ ဖြစ်သွားသည်–ဟူလို၊] ယူနံကို “ကွ + ဥ”ဟု ဖြတ်၊ ဤသုတ်ဖြင့် ကွကို ယပြု, နံသက်, သုနံဟိသုစဖြင့် ဥကို ဒီဃပြု၊ “နိ+အာယောဂေါ”၌ နနောက်က ကွကိုယပြုသောကြောင့် မဇ္ဈေအာဒေသဟု ဆိုလိုဟန်တူသည်၊ သဗ္ဗသေယျ, သဗ္ဗသေဋ္ဌ, စိတ္တတည်, သိသက်, ဤသုတ်ဖြင့် သိကို ဩ,အံပြု။

[ဆောင်] မူလအက္ခရာ, တည်နေရာဝယ်, အက္ခရာတစ်ပါး, ထိုအစားညွှန်ကြား အာဒေသ။

အာဒေသနှင့် ဝိကာရ။ ။ ဝိကာရလည်း ကွကို အာ ပြုခြင်း စသည်ဖြင့် အစားညွှန်ပြအပ်သော အက္ခရာတစ်မျိုး ပေါ်လာ၏၊ ထို့ကြောင့် အာဒေသနှင့် ဝိကာရသည် အဘယ်သို့ ထူးသနည်း...ဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ ကွကို အာပြုခြင်းကဲ့သို့ သရတစ်မျိုးမှ သရတစ်မျိုး ပြောင်းလွဲပြုခြင်း, ကေမိဒါဟံဋ္ဌ ဓဗျည်းမှ ဒဗျည်းပြုခြင်းကဲ့သို့ ဗျည်းတစ်မျိုးမှ ဗျည်းတစ်မျိုးသို့ ပြောင်းလွဲပြုခြင်းသည် ဝိကာရမည်၏၊ [ယောကို နိပြုခြင်းလည်း ယဗျည်းနှင့် နဗျည်းသြသရနှင့် ကွသရပြောင်းလွဲခြင်း ဖြစ်သည်၊] ကွသရကို ယဗျည်း ပြုခြင်းကဲ့သို့ သရကို ဗျည်းပြုခြင်း, နဝနီတံမှ ဝဗျည်းကို သြသရပြုခြင်းကဲ့သို့ ဗျည်းကို သရပြုခြင်း, မဒါသရေသုတ်၌ နိဂ္ဂဟီတ်ကို

မ-ဒပြုခြင်းမျိုးသည် အာဒေသမည်၏၊ [သိကို နိဂ္ဂဟိတ်ပြုခြင်းလည်း အာဒေသ တစ်မျိုးပင်၊] သဒ္ဒနီတိဋ္ဌကား "အာဒေသော ပဌမာနိဒ္ဒိဋ္ဌော, ဝိကာရော ဒုတိယာ နိဒ္ဒိဋ္ဌောတိ ဝဒန္တိ"ဟု ဝဒန္တိဝါဒလာ၏၊ "မကာရ ဒကာရာဒေသာ ဟောန္တိ" ကဲ့သို့ ပဌမာဝိဘတ်ဖြင့် ညွှန်ပြရာ၌ အာဒေသ "ဝဂ္ဂန္တံ ပမ္ပါတိ"ကဲ့သို့ ဒုတိယာ ဝိဘတ်ဖြင့် ညွှန်ပြရာ၌ ဝိကာရဟု ခွဲခြားလိုသတတ်, စဉ်းစားပါ။

[ဆောင်] သရချင်းချင်း, ဗျည်းချင်းချင်းဝယ်, လဲလှယ်ပြောင်းက, ဝိကာရတည်း၊ သရကိုဗျည်း, ဗျည်းကို သရ, နိဂ္ဂဟိတ်မှလည်း, ဗျည်းတစ်မျိုးပြု, တစ်ခုခုမှ, ပြုက နိဂ္ဂဟိတ်, အားလုံးစိတ်မွေ့, အပြုတွေ့, ခေါ်လေ့ အာဒေသ။

စဝံ ဇိနဝစနာနုပရောဓေန။ ။ ဤပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဘုရားပါဠိတော်နှင့် မဆန့်ကျင်အောင် ယှဉ်စေရမည်=ဟု ဆိုသောကြောင့် ရွှေ့ပြအပ်သော ပုံစံများကိုလည်းကောင်း, သဒ္ဒနီတိဋ္ဌ "ဒုဘတော = ဥဘတော"ဋ္ဌ ဒလာ, "သမဏာ မစလော = သမဏာ + အစလော"ဋ္ဌ (မ)လာ၊ "ဥညာတံ=အဝ+ဉာတံ=ဩ+ဉာတံ" တို့ဋ္ဌ အဝကို ဩပြုပြီးမှ ဩကို ဝိပရိတ်ဉပြု စသည်ကိုလည်းကောင်း, မောဂ္ဂလ္လာန် "တဒမိနာဒိနိ" စသောသုတ်ဋ္ဌ ပြအပ်သော "သံဝိဓာယ+အဝဟာရော"မှ ဝိဓာယကို ဝိဒါပြု၍ "သံဝိဒါဝဟာရော"ဖြစ်ခြင်း "ဝါရိဝါဟကော"မှ ဝါရိကို ဝပြု, ဝကို လပြု၍ "ဝလာဟကော"ဖြစ်ခြင်း, "ဇိဝန မူတ" ဇိဝနကို ဇိပြု၍ "ဇိမူတ"ဖြစ်ခြင်း, "ဆဝသယန" ဆဝကို သုပြု-သယကို သာနပြု၍ "သုသာန" ဖြစ်ခြင်း "ဥဒ္ဓံခ"မှ ဥဒ္ဓံကို ဥဒုပြု, ခကို ခလပြု, ဒွေဘော်လာ၍ "ဥဒုက္ခလ" ဖြစ်ခြင်း, "ပိသိတာသ" မှ ပိသိတကို ပိပြု, အာသံကို သာစပြု၍ "ပိသာစ"ဖြစ်ခြင်း, "မဟိရ+အ"မှ မဟိကို မယူပြု, ရ၏ ဥကိုချေ၍ "မယူရ" ပြီးခြင်း စသော ပုံစံတို့ကိုလည်းကောင်း သိရာ၏။

ဆက်ဦးအံ့-သံဝိဓာယ-တိုင်ပင်၍ + အဝဟာရော-ခိုးခြင်းသည်၊ သံဝိဒါဝဟာရော-၏၊ ဝါရိနော-ရေကို+ဝါဟကော-ဆောင်တတ်သော (မိုးနတ်)သည်၊ ဝလာဟကော-၏၊ ဇိဝနဿ-အသက်ရှင်ခြင်း၏၊ မူတော-အကြောင်းသည်၊ ဇိမူတော-၏၊ ဇိမူတော + မိုးတိမ်၊ တစ်နည်း "ဇိဝနဿ-ရေ၏၊ မူတော-တည်ရာသည်၊ ဇိမူတော-၏၊ ဆဝဿ-သူသေကောင်၏၊ သယနံ-အိပ်ရာအရပ် (သချိုင်း)သည်၊ သုသာနံ-မည်၏။ ယဿ-အကြင်ဆုံငယ်၏၊ ဥဒ္ဓံ-အထက်၌၊ ခံ-အပေါက် (မျက်နှာဝ) သည်၊ အတ္ထိ ဣတိ ဥဒုက္ခလ-မည်၏၊ ပိသိတံ-အသားကို၊ အသုဘိ-စားတတ်၏၊ ဣတိ, ပိသာစော- (မြေဖုတ်ဘီလူး) မည်၏၊ မဟိယံ-မြေ၌၊ ရဝတိ-တွန်မြူးတတ်၏၊ ဣတိ, မယူရော-(ဥဒေါင်း) မည်၏။

ဝဏ္ဏာဂမော ဝဏ္ဏဝိပရိယယောစ, ဒွေစာပရေ ဝဏ္ဏဝိကာရနာသာ၊
ဓာတုသ စတ္တာတိသယေန, ယောဂေါ, တဒုစ္စတေ ပဋ္ဌဝိဓံ နိရုတ္တံ။

ဝဏ္ဏာဂမော–အက္ခရာလာခြင်း လည်းကောင်း၊ ဝဏ္ဏပရိယယောစ–အက္ခရာရေ့နောက်ပြောင်းခြင်း လည်းကောင်း၊ အပရေ–အခြားကုန်သော၊ ဒွေ–သော၊ ဝဏ္ဏဝိကာရနာသာစ–အက္ခရာတစ်မျိုးတစ်ဖုံ ပြုခြင်း, အက္ခရာကျေပျောက်ခြင်းတို့ လည်းကောင်း၊ ဓာတုသ–ဓာတ်၏၊ အတ္ထာတိသယေန–အနက် အပိုအလွန်နှင့်၊ ယောဂေါစ–ယှဉ်ခြင်းလည်းကောင်း၊ (ဣတိ–ဤသို့)၊ တံ ပဋ္ဌဝိဓံ ထိုငါးပါးအပြား ရှိသော အခြင်းအရာကို၊ နိရုတ္တံ–နိရုတ္တိ လက္ခဏာဟူ၍၊ ဝါ–ဆုံးဖြတ်သောအားဖြင့် အနက်ကို ဆိုအပ်ကြောင်း အမှတ်အသားဟူ၍၊ ဥစ္စတေ–ဆိုအပ်၏။ [တံ ပဋ္ဌဝိဓံနှင့် လိုက်အောင် "နိရုတ္တံ"ဟု နပုလ္လိင်ရှိစေ၊ နိပုဗ္ဗဥစဓာတ်, တ ပစ္စည်း၊ နိသည် နိစ္စယအနက်ဟော၊ "နိစ္စယေန+ဥစ္စတေ အတ္ထော ဧတေနာတိ နိရုတ္တံ"ဟု ကာသိကာဝိဝရဏ ပဉ္ဇိကာဝိဂြိဟ်ပြု၏၊ အက္ခရာ အပိုလာမှ အနက်မှန်ကို သိရလျှင် အက္ခရာအပိုလာရ၏၊ ထို အက္ခရာလာခြင်း (ဝဏ္ဏာဂမ) သည် အနက်ကို ဆုံးဖြတ်ပြဆိုကြောင်း နိရုတ္တလက္ခဏာ တစ်မျိုးဖြစ်၏, ဤသို့ ဝဏ္ဏာဂမ စသည်တို့၏ နိရုတ္တလက္ခဏာဖြစ်ပုံကို သိပါလေ။

နိရုတ္တကျမ်း။ ။ ထို နိရုတ္တကို (တိ ပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသည့်အခါ) နိရုတ္တိဟု လည်း ခေါ်ရ၏၊ ထို နိရုတ္တကိုပြသော ကျမ်းသည် (ဟောနက်၏ အမည်ကို ဟောပြရာကျမ်း၌ တင်စားသော ဌာနျုပစာရ, ကာရဏူပစာရအားဖြင့်) နိရုတ္တကျမ်း (နိရုတ္တိကျမ်း)ဟု ခေါ်သည်၊ ထို နိရုတ္တိကျမ်းသည် ဗျာကရဏ (ဗျာကရုဏ်း) ခေါ် သဒ္ဒါကျမ်း မဟုတ်သေး၊ ပကတိ (လိင်ဓာတ်)၏ အနက်, ပစ္စည်း ဝိဘာတ်တို့၏ အနက်ကို ခွဲခြားပြသော ကျမ်းတစ်မျိုးဖြစ်သည်၊ (ဗျာကရုဏ်းကျမ်းတို့၏ နောက်ဆက်တွဲကျမ်းဟု ဆိုထိုက်၏၊) ထို့ကြောင့် ဓေဒံ ဖ–ပါးကို ပြရာ၌ "ကပ္ပေါ ဗျာကရဏံ ဓောတိ–သတ္ထံ သိက္ခာ နိရုတ္တိစ"ဟု ဗျာကရဏနှင့် နိရုတ္တိကို တစ်မျိုးစီ ခွဲခြား၍ ပြသည်။]

ဝဏ္ဏာဂမ။ ။ "နက္ခတ္တရာဇာ + ဣဝ တာရကာနံ"၌ ရ် မလာလျှင် ဇာ၌ အာ ကျေ၍ ဇကို ဣသို့ကပ်လျက် "နက္ခတ္တရာဇိဝ–နက္ခတ် အရေးကဲ့သို့"ဟု အနက်မှား ဖြစ်ရာ၏၊ ထို့ကြောင့် အနက်မှန်ရအောင်(ရ်)လာ၍ "နက္ခတ္တရာ ဇာရိဝ တာရကာနံ"ဟု ဖြစ်ရသည်၊ ဤအက္ခရာလာရခြင်းဟူသော အခြင်းအရာသည် "ဝဏ္ဏာဂမ"ခေါ် နိရုတ္တိလက္ခဏာ တစ်မျိုးတည်း၊ ဒေါဝါရိကောဋ္ဌ သြလာရခြင်း, "ကုယံ–မြေ၌၊ ဇရတိ (ဇိယျတိ)–ဆွေးမြည့်တတ်၏၊ ဣတိ, ကုဋ္ဌရော–၏၊ ဤ၌ ကုနောင် နိဂ္ဂဟိတ် သို့မဟုတ် (ဉ) လာရခြင်းတို့၌လည်း နည်းတူ။

မှတ်ချက်။ ။ ဤနိရုတ္တိလက္ခဏာအလို မည်သည့်သုတ်ဖြင့် (ရ်) လာရသည်ဟု သုတ်ရှာဖွယ်မလို, လာသင့်၍လာရခြင်းပင်ဖြစ်၏၊ ဗျာကရုဏ်းကျမ်းတို့ အလိုမူ ယဝမဒနကဲ့သို့သော သုတ်တစ်မျိုးဖြင့် (ရ်)လာဟု သုတ်ကို ညွှန်ပြရသေးသည်၊ နောက်လက္ခဏာများကိုလည်း နည်းတူ။

ဝဏ္ဏဝိပရိယယ။ ။ [ဝိ + ပရိပုဗ္ဗ, ဣဓာတ်, အပစ္စည်း (သက္ကတ၌ "အစ်" ပစ္စည်း)ဖြင့် ပြီးသောကြောင့် ဣကို ဧ, ဧကို အယပြု, ယ လာ၍ "ဝိပရိယယ" ဟု ဝုဒ္ဓိမထင်ရှားဘဲ -ရှိစေရသည်၊ "ဝိပရိယာယ"ကား ပါဠိပျက်၊ "ဝိပရိယာယောစ"ဟု ရှိလျှင် ဤဂါထာ၌ ဣန္ဒဝဇိရပါဒလည်း ပျက်၏၊] "ဟိ" သတိ-ညှဉ်းဆဲတတ်၏၊ ဣတိ (ဟိ သော"ဟု ဖြစ်သင့်လျက်, ဟ်နှင့် သ်ဗျည်းကို ရှေ့နောက် ပြောင်းလွဲ၍ သက္ကတအလို) "သိ ဟ"ဟု ပြီး၏၊ ပါဠိ၌ နိဂ္ဂဟိတ်ချေ, ဒီဃပြု၍ "သီဟ-ခြသေ့"ဟု ဖြစ်၏။

ဝဏ္ဏဝိကာရ။ ။ နိယကောဌ် "နိဿာယ+ဇာတော, နိဇော၊ နိဇော ယေဝနိဇကော"ဟု ဖြစ်သင့်လျက် ဇကို ယပြု၍ နိယကောဖြစ်၏-ဟု ဆိုသည်၊ [ဒေါဓဿစ၌လည်း "နိယကော"ကို ဤနည်းအတိုင်း စီရင်သင့်၏၊] ဤဝိကာရ၌ အက္ခရာတစ်လုံးချင်း ပြောင်းလွဲရုံသာမက; မယူရ၌ မတီပုဒ်ကို မယပြုခြင်းကဲ့သို့ သော ဝိကာရကိုလည်း ဝဏ္ဏဝိကာရဟု ဆိုရ၏၊ ["ပဒဝိကာရော အဓိကော အတြ (မယူရသဒ္ဒေ) ဒိဿတေ" ကာတန္တဝုတ္တိဋီကာ၊] ဘာဂျဝါ၌ ဘာဂျပုဒ်ကို ဘဂပြု၍ "ဘဂဝါ"ဟု ပြန်ပုံလည်း ဤနည်းပင်တည်း။

ဝဏ္ဏနာသ။ ။ "မေဟနဿ-လျှို့ဝှက်အပ်သော + ခဿ-အရပ်၏+ မာလာ-ပန်း"ဟူရာ၌ "မေဟနခမာလာ"မှ ဟနကိုလည်းကောင်း, မာကို လည်း ကောင်း ချေ၍ "မေခလာ=ခါးကြိုးတန်ဆာ"ဟု ဖြစ်၏၊ "ဇီဝနမူတ"မှ ဝနကို ချေ၍ "ဇီမှတ" ဖြစ်ခြင်းလည်း နည်းတူ။

ဓာတု အတ္ထာတိသယယောဂ။ ။ အတ္ထာတိသယ (အတ္ထ+အတိသယ)၌ ဟောရိုးအနက်မှ အထူးဖြစ်သော အနက်တစ်ပါး (ဝိသေသတ္ထ)ကို "အတိသယ"ဟု ဖွင့်ကြ၏၊ ဖရသာဟိ ဝါစာဟိ ပကုဗ္ဗမာနော, အာသဇ္ဇ မံ တွံ ဝဒေသိ ကုမာရာတိ ဧတ္ထ (ဒသ-တက္ကလဇာတ်) ပကုဗ္ဗမာနောတိ ပဒဿ ("ပြု" ဟု အနက်ဟောရိုးရှိသော "ပကုဗ္ဗမာနော"ပုဒ်၏) အဘိဘဝမာနောတိ (လွှမ်းမိုး) အတ္ထပဋိပဒါနံဝိယ တတ္ထ တတ္ထ ယထာယောဂံ ဝိသေသတ္ထယောဂေါ ဓာတူနံအတ္ထာတိသယေန ယောဂေါ နာမ"-တိဿမေတ္တေယျ-မဟာနိဒ္ဒေသ၊ "မဟိယံ-မြေ၌+ရဝတိ-ပျော်မြူးတတ်၏၊ ဣတိ မယူရော (ဥဒေါင်း)"၌လည်း မဟိ သဒ္ဒူပပဒ ရုဓာတ်, အပစ္စည်း၊ "ရု-သဒ္ဒေ"အရ အသံပြုခြင်းသည် မူလထင်ရှားသော အနက်တည်း၊ ထိုအနက်မှ ထူးခြားသော ရမဏ (မြူးပျော်ခြင်း) အနက်ကို ရုဓာတ်က ဟောခြင်းသည် အတ္ထာတိသယတည်း-ဟု ဆိုလိုသည်။

သာဓက။ ။ အတ္ထာတိသယော-အတ္ထဝိသေသော၊ ပသိဒ္ဓတ္ထတော-ထင်ရှားပြီးသောအနက်မှ၊ အတ္ထန္တရံ-အနက်တစ်မျိုးတည်း၊ တေန ဓာတုဿ ယောဂေါ သမ္မန္ဓော၊ ယထာ-မဟိယံ ရဝတိတိ မယူရော၊ အတြ ရဝတိဿ (ရုဓာတ်၏) ရမဏေနာတ္ထေနာ-တိသယေန ယောဂေါ-ကာသိကာဝိဝရဏပဉ္စိကာ။

မှတ်ချက်။ ။ ယခုကာလ၌ကား ဓာတ်၏ ဟောရင်းအနက်ကို လက်မလွတ်ဘဲ အပိုအဓိပ္ပာယ်နက် အစွန်းထင်အောင် ပေးခြင်းကို "အတ္ထာတိသယနည်း"ဟု ယူကြ၏၊ ယူပုံကား–သတ္ထာဟာရကံ ဝါသ ပရိယေသေယျ"၌ ပရိပုဗ္ဗ ဧသဓာတ်သည် ရှာခြင်းအနက်ကို ဟောသော်လည်း "ပရိယေသေယျ–ရှာမှီး၍ထားအံ့"ဟု ပေးရာ၌ "ထား"ဟု အနက်ပို ပေးရသကဲ့သို့တည်းတဲ့၊ ဤ၌လည်း ပြခဲ့သော အဖွင့်များအလို "သတ္ထဟာရကံ–ကို၊ အသ–ထို လူဇာတ် ရှိသူ၏ (အနီး၌)၊ ပရိယေသေယျ–ထားအံ့"ဟု ပေးရလိမ့်မည်။

ပိသောဒရာဒိဂိုဏ်း။ ။ ပိသောဒရာဒိနိ ယထောပဒိဋ္ဌံ=ပိသောဒရ အစရှိသော ပုဒ်တို့သည် ညွှန်ပြအပ်သည့်အတိုင်း (ပါဋ္ဌိရှိသည့်အတိုင်း) ပြီးကုန်၏" ဟု ပါဏိနီ၌ သုတ်တည်၏၊ ပိသောဒရပုဒ်၏ ရုပ်ပြီးပုံကဲ့သို့ ရုပ်ပြီးစေရသော ပုဒ်များကို "ပိသောဒရာဒိဂိုဏ်း"ဟု ခေါ်၏၊ ချဲ့ဦးအံ့–ဖုသိတ သဒ္ဒါသည် "ရေပေါက်" ဟူသော အနက်ကိုဟော၏၊ "ဖုသိတံ+ဥဒရံ ယသ်ာတိ"ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ "ဖုသိတောဒရ"ဟု ပြီးသင့်လျက် ဥကို ဣ, ဖကို ပပြု, တကိုချေ၍ "ပိသောဒရ"ဟု ပြီးရသည်၊ ယသ–အကြင် မိုးတိမ်၏၊ ဖုသိတံ–ရေပေါက်ဟူသော + ဥဒရံ–ဝမ်းတိုက်သည်၊ အတ္ထိ ဣတိ ပိသောဒရံ၊ ["ဖုသိတံ+ဇလဗိန္ဒု, ဖုသိတ–မုဒရ–မသ ပိသောဒရံ"–ပယောဂသိဒ္ဓိ။]

[ဆောင်] ဖုသိဘသဒ္ဒေါ, ရေပေါက်ဟောသဖြင့်, ဖုသိတောဒရ, ပြီးသင့်လှလျက်, ဖကို ပပြု,ဥ ဣ ပြုစေ, တကိုချေလော, မိုးတိမ်ဟော, ပိသောဒရတဲ့။

တစ်နည်း။ ။ သက္ကတ၌ "မရိဂ"သည် ပါဋ္ဌိ၌ "မိဂ=မဂ"ဟု ဖြစ်သကဲ့သို့, သက္ကတ၌ "ပရိသဒ"သည် ပါဋ္ဌိ၌ "ပိသဒ=ပသဒ"ဟု ဖြစ်သင့်၏၊ "ဝိသဒံ (ရေပေါက်) ဥဒရံ ယသ်ာတိ ပိသောဒရံ၊ ပသဒသ (ရေပေါက်၏) ဥဒရံ ပိသောဒရံ" ဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိ–ဆဋ္ဌိတပုဗ္ဗရိသ်ပြု, ဒကို ချေရုံသာ၊ ဤအလိုလည်း မိုးတိမ် အနက်ဟောပင်တည်း၊ သာရသွတဋီကာ၌ကား "ပိယဒါနိ (ဗိန္ဒဝေါ) ဥဒရေ ယသ သော ပိသောဒရော–မိဂေါ၊ ဝမ်းဗိုက်၌ အပြောက်ရှိသော သမင်ကို "ပိသောဒရ"ဟုလည်းကောင်း, ပိသဒ သဒ္ဒါသည် သမင်ဟူသောအနက်ကို ဟော၏၊ "ပိသဒသ်ဥဒရမိဝ ဥဒရံ ယသ်ာတိ ပိသောဒရော=သမင်၏ ဝမ်းဗိုက်နှင့် တူသော ဝမ်းဗိုက်ရှိသော မိုးတိမ်"ဟု လည်းကောင်း ဖွင့်ထားသည်။

[ဆောင်] ပိသဒ်လျှင်, သမင်–ရေပေါက်, အပြောက်နက်နှော, သုံးမျိုးဟော၍, ပိသဒေါဒရ, ပြီးသင့်လှလျက်, ဒကိုချေရိုး, တိမ်မိုး–သမင်, အရတွင်ပြီးလျှင် ပိသောဒရ။

အဋ္ဌကထာတို့ဆိုပုံ။ ။ ပြခဲ့သော နိရုတ္တိလက္ခဏာကို ရည်ရွယ်၍ ပါရာဇိကဏ် (ဘဂဝါ ပုဒ်ဖွင့်)စသော အဋ္ဌကထာတို့၌ "တတ္ထ ဝဏ္ဏာဂမော ဝဏ္ဏ ဝိပရိယ–ယောတိ ဧတံ နိရုတ္တိလက္ခဏံ ဂဟေတွာ"ဟု လည်းကောင်း, ပြခဲ့သော ပိသောဒရာဒိဂိုဏ်းကို ရည်ရွယ်၍ "သဒ္ဒနယေနဝါ (နိရုတ္တိလက္ခဏာမှ တစ်ပါးသော

သဒ္ဒါနည်းအားဖြင့်လည်း) ပိသောဒရာဒိ ပက္ခေပလက္ခဏံ (ပိသောဒရာဒိ၌ ထည့်သွင်းခြင်းဟူသော လက္ခဏာကို၊) ဂဟေတွာ"ဟုလည်းကောင်း မိန့်၍ "ဘာဂျံ အဿ အတ္ထိ, တဿ ဘာဂျဝါတိ ဝတ္တမ္မေ ဘာဂဝါတိ ဝုစ္စတိတိ ဉာတမ်ဒဲ"ဟု ဖွင့်ပြလေသည်၊ [ဝတ္ထုဝိကာရနည်းအားဖြင့် ဘာဂျကို ဘာဂပြု၊ ပိသောဒရာဒိဂိဏ်း၌ သွင်း၍ ဘာဒ္ဒ အာကို ရဿ, ဂျ၌ ယကိုချေ၊ ကစ္စည်းသုတ်အလို တေသုဝုဒ္ဓိဖြင့် ဘာဒ္ဒ အာကို အ–ဝိပရိတ ပြု၊ ဂျ၌ ယကိုချေ။

မူလဝိဘုဇာဒိဂိဏ်း။ ။ "က–ပကရဏော မူလဝိဘုဇာဒိနံ ဥပသံချာနံ" ပါဏိနိသုတ်၊ မူလာနိ ဝိဘုဇတိလိ မူလဝိဘုဇော–ရ်ထော၊ နခမုစာနိ ဓနူနိ, ကာကဂုဟာ တိလာ, ကုမိ မောဒတော–ကုမုဒံ (ကာသိကာဝုတ္တိ) [က–ပကရဏော–ကပစ္စည်းအရာ၌၊ မူလဝိဘုဇာဒိနံ–မူလဝိဘုဇ အစရှိသော သဒ္ဒါတို့ အကျိုးငှာ၊ ဥပသံချာနံ–ဖွင့်ဆိုခြင်း (သိစေခြင်း) သည်၊ ဘဝတိ–၏၊ မူလာနိ–သစ်မြစ်တို့ကို၊ ဝိဘုဇတိ–ကောက်ကွေးအောင် ပြုတတ်၏၊ ဣတိ, မူလဝိဘုဇော မည်၏၊ ရထော–ရထားတည်း၊ နခမုစာနိ–လက်သည်းတို့ကို လွတ်တတ်ကုန်သော၊ ဓနူနိ–လေးတို့၊ ကာကဂုဟာ–ဒုံးတို့ ဆောင်အပ်ကုန်သော၊ တိလာ–နှမ်းတို့၊ ကုမိ–ရေ၌၊ မောဒတော–ရွှင်လန်းတတ်၏၊ ဣတိ, ကုမုဒံ (ကုမုဒြာကြာ) မည်၏။]

ဆက်ဦးအံ့–ဤ၌ မူလသဒ္ဒူပပဒ, ဝိပုဗ္ဗ–ဘုဇောတ်နောင်က (က် အနုဗန်ရှိသော အ)ပစ္စည်းသက် ဤ ကပစ္စည်းကား "အာတော–နုပသဂ္ဂကော" သုတ်ဖြင့် သက်သည်၊ အနုပသဂ္ဂ–ဥပသာရ ရှေ့မရှိရာ၌၊ အာတော–အာကာရန္တ ဓာတ်မှ နောက်၌၊ ဏော–ကပစ္စည်းသက်၊ ရှေ့သုတ်မှလိုက်သော စသဒ္ဒါဖြင့် ဥပသာရ ရှေ့ရှိရာ ကံပုဒ်အနီးရှိရာ အခြားဓာတ်နောင်လည်း ကပစ္စည်းသက်၊ ဏပစ္စည်း မဟုတ်ဘဲ ကပစ္စည်းကို သက်စေခြင်းသည် ဝုဒ္ဓိမပြုရခြင်း အကျိုးရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် "မူလဝိဘုဇော"ဟု ဘုဉ် ဝုဒ္ဓိ မပြုဘဲပြီး၏၊ နခသဒ္ဒူပပဒ မုစဓာတ်, ကာက သဒ္ဒူပပဒ ဂုဟဓာတ်, ကုသဒ္ဒူပပဒ မုဒဓာတ်တို့နောင်လည်း ကပစ္စည်းသက်၍ "ကာကဂုဟာ" စသည်ပြီး၏။

ဋီကာတို့ဆိုပုံ။ ။ ဤမူလဝိဘုဇာဒိဂိဏ်းကို ရည်ရွယ်၍ သိလက္ခန် အမွှဋ္ဌသုတ်ဋီကာ စသည်တို့၌ "ဥက္ကာသု+ဋ္ဌိတာတိ ဥက္ကဋ္ဌာ၊ ဥက္ကာသု ဝါ ဝိဇ္ဇော တယန္တီသုဋ္ဌိတာ ပတိဋ္ဌိတာတိ ဥက္ကဋ္ဌာတိ မူလဝိဘုဇာဒိ ပက္ခေပေန သဒ္ဒသိဒ္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗာ"ဟု မိန့်သည်၊ ဥက္ကာသဒ္ဒူပပဒ ဌာဓာတ်နောင် ကပစ္စည်းသက်၍ "မူလဝိဘုဇ"ပုဒ်ကဲ့သို့ "ဥက္ကာဋ္ဌ"ဟု ပြီး၏၊ ထို့နောင် "ဥက္ကာဋ္ဌ အာကို ရဿပြု ဋ္ဌ၌ ဋဒွေဘော်လာ, အာပစ္စည်းသက်၍ "ဥက္ကဋ္ဌာ"တိုင်အောင် ပြီးခြင်းကိုကား မူလဝိဘုဇာဒိနှင့် မဆိုင်၊ ဤ ကပစ္စည်းသက်မှကား ကစ္စည်းကျမ်းအလို ဤ တေသုဝုဒ္ဓိနှင့်မဆိုင် "ပစ္စယာ ဒနိဋ္ဌာ နိပါတနာ သိဒ္ဓန္တိ"သုတ်နှင့်သာ ဆိုင်၏၊ သို့သော် သက္ကတအဆိုနှင့် ဆိုင်သောကြောင့် ဤ၌ ထည့်ပြလိုက်ရသည်။

အယုဝဏ္ဏာနဥ္စာ ၄၀၅။ အ ဣတိ–အ ဟူသည်၊ အကာရော–အ အက္ခရာတည်း၊ ယော ဝုဒ္ဓိ ဣ ဤဣတိ–ဣ ဤတို့ဟူသည်၊ ဣဝဏ္ဏော–ဣဝဏ်တည်း၊ ဥ ဦ ဣတိ–ဥဦတို့ဟူသည်၊ ဥဝဏ္ဏော–ဥဝဏ်တည်း၊ တေသံ အကာရ ဣဝဏ္ဏု ဝဏ္ဏာနံ ထို အ–အက္ခရာ ဣဝဏ် ဥဝဏ်တို့၏၊ ယထာ သဒ္ဒံ–တိုင်း၊ အာ ဧ ဩဝုဒ္ဓိယော–အာ, ဧ, ဩဝုဒ္ဓိတို့သည်၊ ဟောန္တိ၊ ["အာ ဤ ဦ ဝုဒ္ဓိစ–အာ, ဤ, ဦတို့လည်း ဝုဒ္ဓိပင်တည်း" ဤပုဒ် သီမူ၌မပါ။]

၄၀၅။ အ ဣတိ၊ ပေ၊ ဥဝဏ္ဏော။ ။ အယုဝဏ္ဏာနံကို "အ+ဣ+ဥ ဝဏ္ဏ" ဟုဖြတ်၍ အ–ဖြင့် အ အက္ခရာတစ်လုံးကိုပြ၏၊ ဣကို ဝဏ္ဏနှင့်တွဲ၍ ဣ ဝဏ္ဏဖြင့် ဣ ဤ ၂–လုံး, ဥဝဏ္ဏဖြင့် ဥ ဦ ၂–လုံးကို ပြ၏ဟု သိစေလို၍ "အဣတိ" စသည်ကို မိန့်သည်၊ မှန်၏–"ဝဏ္ဏပရေန–ဝဏ္ဏသဒ္ဒါ နောက်ရှိသောပုဒ်ဖြင့်၊ သဝဏ္ဏော–ဌာန်တူ သရ ၂–လုံးကို၊ ဂယှတေ–ယူအပ်၏"ဟု ပရိဘာသာရှိ၏၊ ["ဣစ ဥစ ယု (ဣ–ဥတို့)၊ ယု ဧဝ + ဝဏ္ဏာ ယုဝဏ္ဏာ" ဤသို့ ဝိဂြိဟ်ပြု၍ ဣ–ဥ ၂–ခု နောင် ဝဏ္ဏသဒ္ဒါနှောင်းပုံကို သိလေ၊ အ စ+ယုဝဏ္ဏာစ, အယု ဝဏ္ဏာ။]

အာ ဧ ဩ ဝုဒ္ဓိယော။ ။ ဤသုတ်ကို ပရိဘာသာသုတ်ဟု ရူနှင့် နိဒ္ဒေသတို့ဆို၏၊ "ဝုဒ္ဓိဣစ္စနေန ကွတ္ထော, ဝုဒ္ဓါဒိ၊ ပေ၊ သဏေစ"ဟု ဆိုသော ကစ္စည်းဝုဒ္ဓိ အလိုမူ ဝုဒ္ဓိအမည်မှည့်သော သညာသုတ်ကဲ့သို့ ထင်ရ၏၊ သို့သော် သညာသုတ်ဟုဆိုလျှင် " အ ကို အာ ဝုဒ္ဓိ"ဟု အမည်မှည့်ရာရောက်၏၊ အ သရ ကား မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ အာဝုဒ္ဓိအမည် မရနိုင်၊ ထို့အတူ ဣဝဏ် ဥဝဏ်တို့လည်း ဧဝုဒ္ဓိ ဩဝုဒ္ဓိ အမည်မရနိုင်၊ ထို့ကြောင့် ဝုဒ္ဓါဒိသရဿဝါသုတ်ဖြင့် ဝုဒ္ဓိပြုသည့်အခါ အ ကို အာ ဝုဒ္ဓိဖြစ်အောင် စီရင်ရမည်ဟု အစီအရင်ကို သိစေသော ဝိဓျင်း ပရိ ဘာသာသုတ်သာ ဖြစ်ထိုက်သည်။

အာ ဤ ဦ ဝုဒ္ဓိစ။ ။ ဤစကားဖြင့် "အယုဝဏ္ဏာနဥ္စ"၌ စသဒ္ဒါ၏အနက်ကို ပြ၏၊ စ သဒ္ဒါသည် အာ ဧ ဩတို့သာ ဝုဒ္ဓိ မဟုတ်သေး, အာ–ဤ–ဦတို့လည်း ဝုဒ္ဓိပင်–ဟု အာ ဤ ဦတို့၏ ဝုဒ္ဓိဖြစ်ကြောင်းကို ပေါင်းသော သမ္ပိဏ္ဍနအနက်ရှိသည်–ဟူလို။ ["ဣဓ စဂ္ဂဟဏံ အာ ဤ ဦ ဝုဒ္ဓိယော သမ္ပိဏ္ဍေတိ, တေနာဟ–ဝုတ္တိယံ–အာ ဤ ဦ ဝုဒ္ဓိစာတိ"–နိဒ္ဒေသ၊] အာဝုဒ္ဓိကို သုတ်ရင်းဖြင့်ပြပြီး မဟုတ်ပါလော, အဘယ့်ကြောင့် "အာ ဤ ဦ ဝုဒ္ဓိစ"ဟု အာဝုဒ္ဓိကို စသဒ္ဒါဖြင့် ပေါင်းနေရပါသေး သနည်းဟူမူ, သရူပဖြစ်သော ဝုဒ္ဓိတို့ကို အတူတကွဆိုခြင်းငှာ အာကိုထပ်၍ ဆိုပြန်သည်ဟု ဖြေ၊ အာ–ဤ–ဦ ၃ လုံးသည် ဌာန်တူသရရှိသော သရူပဝုဒ္ဓိတည်း, ဧ ဩတို့ကား ဌာန်တူမရှိသော အ သရူပဝုဒ္ဓိတည်း–ဟူလို၊ (နိဒ္ဒေသ)၊ ချာသ၌ကား အာ မပါဘဲ"စဂ္ဂဟဏံ ဤ ဦ ဝုဒ္ဓိယော သမုစ္စေတိ"ဟုရှိ၏၊ အာဘိဓမ္မိကော စသော ပုံစံ ၃–ခုကို ရှေ့၌ ဆိုခဲ့ပြီ။

အာဘိဓမ္မိကော–သူ၊ ဝေနတေယျော–သား၊ ဩဠုမ္ပိကော–သူ၊ ပုန ဝုဒ္ဓိဂ္ဂဟဏံ–တစ်ဖန် ဝုဒ္ဓိသဒ္ဒါကို ယူခြင်းသည်၊ ကိမတ္ထံ–နည်း၊ ဥတ္တရပဒ ဝုဒ္ဓိဘာဝတ္ထံ–နောက်ပုဒ်၏ ဝုဒ္ဓိဖြစ်ခြင်း အကျိုးရှိ၏၊ အင်္ဂမဂဓေဟိ–အင်္ဂတိုင်း မဂဓတိုင်းတို့မှ၊ အာဂတော–လာသူတည်း၊ ဣတိ, အင်္ဂမာဂဓိကော–သူ၊ နိဂမ ဧနပဒေသု–နိဂုံး ဧနပုဒ်တို့၌၊ ဇာတော–မွေးဖွားသူတို့တည်း၊ ဣတိ, ဧကမဇာနပဒါ–တို့မည်၏၊ ပုရိ ဧနပဒေသု–ပြည်ကြီးဧနပုဒ်တို့၌၊ ဇာတော–မွေးဖွားသူတို့တည်း၊ ဣတိ, ပေါရိဇာနပဒါ–တို့မည်၏၊ သတ္ထာဟော–ခုနစ်ရက်၌၊ နိယုတ္တော–ယှဉ်သူတည်း၊ ဣတိ သတ္ထာဟိကော–မည်၏၊ စတုဝိဇ္ဇေ–လေးမျိုးသော အတတ်၌၊ နိယုတ္တော, ဣတိ စာတုဝေဇ္ဇိကော၊ ဣတ္ထေဝမာဒိ–ဤသို့ အစရှိသော ပြယုဂ်တို့ကို၊ ယောဇေတဗ္ဗာ–ကုန်၏၊ ဝုဒ္ဓိ ဣစ္စေ နေန–ဝုဒ္ဓိဟူသော ဤအမည်ဖြင့်၊ ကွ–၌၊ အတ္ထော–နည်း၊ ဝုဒ္ဓါဒိ၊ ပေါ သဏ္ဌာန–သုတ်၌ ဝုဒ္ဓိဟု သိရခြင်းအကျိုးရှိ၏။ (၃၆၅)

သိဟိုင်္မ ရှိပုံ။ ။ "အာ ဤ ဉိ ဝုဒ္ဓိစ" ဟူသော ပါဠိသည် သိဟိုင်္မမူ၌ မပါ၊ ဩဠုမ္ပိကောဏ်၏ နောက်၌ကား "အ ဣ ဥ ဣတိ အဝုဒ္ဓိ၊ အာဘိဓမ္မိကော, ဝိနတေယျော, ဥဠုမ္ပိကော" ဟု ရှိပြန်သည်၊ ဤပါဠိသည် "စသဒ္ဒဂ္ဂဟဏံ အဝုဒ္ဓိသမ္မိဏ္ဍာနတ္ထံ" ဟူသော ရူပသိဒ္ဓိနှင့် ကိုက်ညီသကဲ့သို့ ရှိ၏၊ အယုဝဏ္ဏာနဉ္စ ၌ စသဒ္ဒါသည် အဝုဒ္ဓိ (ဝုဒ္ဓိမဂ္ဂခြင်း) ကို ပေါင်းသော သမ္မိဏ္ဍာနအနက်ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ဝုဒ္ဓိမဂ္ဂါဘဲ "အာဘိ, ဝိန, ဥဠု"ဟု ရှိသည် ဟူလို။

ပုန ဝုဒ္ဓိဂ္ဂဟဏံ။ ။ တသ္မာဝုဒ္ဓိသုတ်မှ ဝုဒ္ဓိသဒ္ဒါလိုက်စေလျှင် ပြီးနိုင်ပါလျက် ဤသုတ်၌ ဝုဒ္ဓိသဒ္ဒါထပ်ဆိုရခြင်း အကျိုးကို ပြလို၍ "ပုန ဝုဒ္ဓိဂ္ဂဟဏံ ကိမတ္ထံ"ဟု ကိုယ်တိုင် ပုစ္ဆာထုတ်ပြီးလျှင် "ဥတ္တရပဒဝုဒ္ဓိဘာဝတ္ထံ"ဟု အဖြေကို ပြလေသည်၊ "အင်္ဂ + မဂဓ, နိဂမ + ဧနပဒ, ပုရိ + ဧနပဒ, သတ္ထ + အဟ, စတု+ဝိဇ္ဇ"ဟု ၂–ပုဒ်စီရှိရာ၌ "မဂဓ–ဧနပဒ–အဟ–ဝိဇ္ဇ"ဟူသော နောက်ပုဒ်များကို လည်း ဝုဒ္ဓိပြုနိုင်၏ဟု သိစေရခြင်း အကျိုးရှိသည်–ဟူလို၊ ဝုဒ္ဓိပြုသည့် အခါ၌ကား ဤသုတ်ဖြင့် ပြုရမည် မဟုတ်, တသ္မာဝုဒ္ဓိဖြင့် ပြုရမည်။

ပုံစံများ။ ။ အင်္ဂါစ–အင်္ဂတိုင်းတို့လည်း၊ မဂဓာစ–တို့လည်း၊ အင်္ဂမဂဓာ–တို့၊ "အင်္ဂမဂဓေဟိ+အာဂတာ, အင်္ဂမာဂဓိကော"ဟု အာဂတအနက်၌ ဏိကသက်, တသ္မာဝုဒ္ဓိဖြင့် မ၏ အကို အာဝုဒ္ဓိပြု၊ "အင်္ဂမဂဓေဟိ+အာဂတော"ဟု ဧကဝုစ်ဝိဂြိုဟ်ပြုလျှင် "အင်္ဂမာဂဓိကော"ဟု ဧကဝုစ်ပင် ရှိရမည်၊ နိဂမဧနပဒေဟိ+အာဂတာ နေဂမဇာနပဒါ၊ တစ်နည်း "နိဂမ ဧနပဒေဟိ+အာဂတော နေဂမဇာနပဒေါ၊ [နေ၌ ဝုဒ္ဓါဒိသရဿဝါဖြင့် ဇာ၌ တသ္မာဝုဒ္ဓိဖြင့် ဝုဒ္ဓိပြု၊ ပုရိစ–ပြည်လည်း၊ ဧနပဒေါစ–လည်း၊ ပုရိဧနပဒါ–တို့၊ ပုရိဧနပဒေဟိ+ အာဂတာ ပေါရိဇာနပဒါ၊]

ကွတိ–ဤကား၊ နာမကပွေ–နာမ်ကျမ်း၌၊ တဒ္ဓိတကပွေါ–တဒ္ဓိတ ကပွမည်သော၊ အဌမော ကဏ္ဍော–အဌမ ကဏ္ဍတည်း။

ပေါ်၌ ဝုဒ္ဓါဒိ သဲရဿ ဝါဖြင့် ဝုဒ္ဓိပြု၊ မြန်မာမူ၌ "ပုရိမဇနပဒေသု" စသည်ဖြင့်ရှိ၍ "အရှေ့ဇနပုဒ်တို့၌"ဟုလည်း ပေးကြသည်၊ သို–မူ၌ကား "ပုရိဇနပဒေသု"ဟု ရှိသည်၊ ထို့ပြင်–"နိဂမဇနပဒေသု ဇာတော"ဟု ကေဝုစ်လည်း ရှိ၏၊ မွေးဖွားသူ တစ်ယောက်က နိဂမနှင့် ဇနပဒ ၂–ဌာနဒ္ဒ မမွေးနိုင်၊ ထို့ကြောင့် "ဇာတာ"ဟု ဗဟုဝုစ်သာ ရှိသင့်သည်၊ "အာဂတော"ဟု ဆိုလျှင်ကား သင့်သေး၏။

သတ္ထာဟိကောစသည်။ ။ သတ္ထ+အဟာနိ သတ္ထအဟံ–ဂုရက်၊ ဤအဟာ၏ အ ကို ဒီဃမပြုသေးနှင့်၊ "သတ္ထအဟေ+နိယုတ္တော"ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ ဏိကပစ္စည်း သက်ပြီးမှ အ ကို ဝုဒ္ဓိပြု၍ တ္တ၏ အ ကိုချေ၊ "သတ္ထာဟိကော"ဟု ပြီး၏၊ စတသော+ဝိဇ္ဇာ စတုဝိဇ္ဇံ (သမာဟာရဒ္ဒဂု)၊ "စတုဝိဇ္ဇေ+နိယုတ္တော"ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုပြီးမှ ဏိကပစ္စည်းကြောင့် စ၏ အ ကို ဝုဒ္ဓါဒိသရဿဖြင့် ဝ၏ ဣကို တေသုဝုဒ္ဓိဖြင့် ဝုဒ္ဓိပြု၊ "စတုဝေဒ္ဓိကော"ဟု ပါဠိမှန်ရှိစေ၊ [ရှေးဆရာအချို့ကား "အင်္ဂမာဂဓိကာ, နေဂမဇာနပဒါ, သတ္ထာဟိကာ, စာတုဝိဇ္ဇိကာ"ဟု အာကာရန္တဖြင့် ရှိစေ၍ က–ဒတို့၏ အ ကို အာဝုဒ္ဓိပြုဟု ဆိုကြ၏၊ ထိုစကားကို စဉ်းစားသင့်သည်၊ ဘာကြောင့်နည်း "အင်္ဂမာဂဓိကာ" စသည်ဖြင့် အာကာရန္တ ရှိရခြင်းမှာ ဗဟုဝုစ် ဖြစ်သောကြောင့်သာတည်း။ [တတြ + ဇာတာ၊ ပေ၊ နေဂမဇာန ပဒါ"ဟု ရှုဋ္ဌိကာ ဖွင့်ပုံကို ထောက်ပါ။]

တဒ္ဓိတကပွေါ။ ။ "ဝိစိတြာ တဒ္ဓိတဝုတ္တိ"ဟု သုတ်တည်၍ "နာနာပစ္စယေသု–ပစ္စည်းအမျိုးမျိုးတို့၌ လည်းကောင်း၊ ကေသွိ ပိ သမာနေ ပစ္စယေ (တစ်ခုတည်းသော ပစ္စည်းဖြစ်သော်လည်း) နာနာအတ္ထေသု–အနက်အမျိုးမျိုးတို့၌ လည်းကောင်း၊ ဝတ္တုနတော–ကြောင့်၊ တဒ္ဓိတာနံ–တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်းတို့၏၊ ဝုဒ္ဓိနာမ–ဖြစ်ပုံမည်သည်ကို၊ ဝိစိတြာတိ–ထူးပြားဆန်းကြယ်လှ၏ ဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ–သိထိုက်၏"ဟု သဒ္ဒနီတိ အမိန့်အတိုင်းပင် ဆန်းကြယ်စွာသော တဒ္ဓိတကဏ္ဍသည် နာမ်ဝိဘတ် သက်ရသော နာမ်ပုဒ်တို့ကို ပြရာဖြစ်၍ နာမကပွ (နာမ်ကျမ်းကြီး) တွင် ပါဝင်သော အခန်းငယ်တစ်ခန်း ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် "ကွတိနာမကပွေ"ဟု စချီလေသည်၊ သို့သော် ရိုးရိုး သုဒ္ဓနာမ်ပုဒ်မဟုတ်, တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်းဆုံးသော နာမ်ပုဒ်ဖြစ်၍ "တဒ္ဓိတကပွ = တဒ္ဓိတ်ကျမ်း"ဟုလည်း တစ်ကျမ်းဖွဲ့နိုင်ရကား "တဒ္ဓိတကပွေါ"ဟု ဝိသေသနပြုလျက် "အဌမော ကဏ္ဍော"ဟု မိန့်လေသည်။

ဤကား တဒ္ဓိတ်ဘာသာဋီကာ။

အာချာတ် ဘာသာဋီကာ

(က) အထ–တဒ္ဓိတ်ကျမ်း၏ အခြားမဲ့၌၊ အဇ္ဈတနိတရုဂ်–အဇ္ဈတနိဝိဘတ် ဖြင့် မှတ်သားအပ်သော ဝိဘတ်ရှစ်မျိုး လိုင်းတံပိုးလည်း ရှိထသော၊ ဓာတုဇွလ်–ဓာတ်ဟူသော ရေလည်း ရှိထသော၊ ဝိကရဏာ–ဂမကာလမိနံ–ဝိကရဏပစ္စည်း, အာဝုံ, ကာလဟူသော ငါးလည်း ရှိထသော၊ လောပါနုဗန္ဓရယံ–ချေအပ်သော အနုဗန်တည်းဟူသော အဟုန်လည်းရှိထသော၊ ("အနုဗန် ဏ အက္ခရာကျေခြင်း စသော ညွှန်လည်းရှိထသော" ဟုလည်း ပေးကြ၏၊) အတ္ထဝိဘာဂတိရံ–အနက် အထူးအပြားဟူသော ကမ်းလည်းရှိထသော၊ ("အနက်ကို ဝေဖန်ရာသဒ္ဒါ

အနုသန္ဓေ။ ။ လိင်နှင့် ဝိဘတ်ပစ္စည်းတို့ တွဲဖက်ပုံကို ပြဆိုရာ နာမကပ္ပ ကို တဒ္ဓိတ်တိုင်အောင် ပြပြီး၍ ယခုအခါ ဓာတ်နှင့်ဝိဘတ်တို့ တွဲဖက်ပုံကို ပြဆိုရာ အာချာတကပ္ပကို ပြလိုသောကြောင့် "အာချာတသာဂရ" စသော အချီဂါထာ ၂–ရပ်ကို မိန့်တော်မူသည်၊ ချဲ့ဦးအုံ–သဒ္ဒါဟူသမျှကို ခွဲခြား စိတ်ဖြာလျှင် "ပကတိ + ပစ္စယ" ၂–မျိုးပြား၏၊ ပကတိဟူသည် ပထမဆုံးဖြစ်သော နဂို–မူလ=အရင်း အစ သဒ္ဒါတည်း၊ လူ၌ အဝတ်မပါသေးခင် အထည်ကိုယ်–ပင်ကို ရုပ်မျိုးပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် "ပုရိသ" စသောလိင်နှင့် "ဘူ"စသော ဓာတ်များသည် ပကတိ သဒ္ဒါများ ဖြစ်ရကား ရုပ်တွက်အရာ၌ "ပုရိသ" လိင်တည်, "ဘူ" တည်စသည်ဖြင့် နဂိုပကတိ ရှိသည့်အတိုင်း ထားရသည်၊ ဝိဘတ်နှင့် ပစ္စည်း ၂–မျိုးလုံးပင် "ပစ္စယ" မည်၏၊ ထိုပစ္စယများကား ပကတိနှင့်တွဲဖက်ရသော (ပကတိအပေါ်တွင် တန်ဆာဆင်ထားသကဲ့သို့ ဖြစ်သော) သဒ္ဒါများတည်း၊ လူ၏ပင်ကိုရုပ်ကို ဖုံးအုပ် ဝတ်ဆင်ထားအပ်သော အဝတ်များနှင့်တူ၏။

ထို့ကြောင့် နာမ်ဝိဘတ် အာချာတ်ဝိဘတ်နှင့် တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်း ကိတ်ပစ္စည်းများသည် ပစ္စယအရာ၌ ပါဝင်ကြသည်ဟု မှတ်ပါ၊ သို့ဖြစ်၍ "ဓာတုလင်္ကေဟိ, ပရာပစ္စယာ" သုတ်၌ ပစ္စယအရတွင် ဝိဘတ်ကိုပါသွင်း၍ "ပကတိလင်္ကဓာတွော, ဝိဘတ္တို ပစ္စယာ ပန ပစ္စယော"ဟု ဘေဒစိန္တာ၌ မိန့်သည်၊ နာမ်ကာရက, သမာသ်, တဒ္ဓိတ်တို့သည် လိင်ဟူသော ပကတိနှင့် နာမ်ဝိဘတ် ပစ္စည်းတို့ကို ခွဲခြားပြရာ အခန်းများဖြစ်၍ ဤအာချာတ်နှင့် ကိတ်တို့ကား ဓာတ်ဟူသော ပကတိနှင့် အာချာတ်ဝိဘတ်ကိတ်ပစ္စည်းတို့ကို ခွဲခြားပြရာ အခန်းများပေတည်း၊ ထို့ကြောင့် လိင်နှင့် ဝိဘတ်ပစ္စည်းတို့ကို တသီးတသန့်ပြပြီး၍ ဓာတ်နှင့်ဝိဘတ် ပစ္စည်းတို့ကို တသီးတသန့် ပိုင်းကန့်ပြထားပုံမှာ ရှေ့နောက် အစီအစဉ် လွန်စွာ အဆင်ပြေပါပေသည်။ [နာမ်ပြီးလျှင် အာချာတ်ကို စီစဉ်ရသော ဆရာတို့၏ စီစဉ်ပုံကို ပြထားသည်။]

ဟူသော ကမ်းလည်း ရှိထသော”ဟုလည်း ပေးပါ၊) အာချာတသာဂရံ–အာချာတ်ဟူသော သမုဒ္ဒရာကို၊ ကဝိနော–နှစ်သက်ဖွယ်ကို ဆိုတတ်ကုန်သော၊ ဓီရာ–ပညာရှိတို့သည်၊ ပုထုဗုဒ္ဓိနာဝါ (နာဝါယ) ကြီးကျယ်လှစွာ၊ ဉာဏ်ပညာသဘော်ဖြင့်၊ တရန္တိ–ကူးကုန်၏။

(က) အာချာတသာဂရံ+အထ။ ။ ဤဂါထာသည် ရှုပက အလင်္ကာဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော (က ဂိုဏ်း + ဘ ဂိုဏ်း + ဇ ၂ ဂိုဏ်း + ဂရ ၂–လုံးရှိ) ဝသန္တ တိလကာဂါထာတည်း၊ ဥပမာန + ဥပမေယျ ဖြစ်သင့်ရာဝယ် ဥပမာန + ဥပမေယျဟု မခွဲခြားတော့ဘဲ ရုပ်ပုံဖွဲ့ပြသော ပျို့ကဗျာ ဂါထာများကို ရှုပက အလင်္ကာရှိသော အဖွဲ့ = ဗန္ဓဟုခေါ်သည်၊ ဤဂါထာ၌ အာချာတ်ကြီယာများကို သမုဒ္ဒရာဟု လည်းကောင်း (သမုဒ္ဒရာရေပြင်ဝယ် လှိုင်းရှိသကဲ့သို့) အာချာတ် သမုဒ္ဒရာဝယ် ဝိဘတ်ရှစ်သွယ်ကို လှိုင်းဟုလည်းကောင်း (လှိုင်းကိုပင် ရှေးက “တံ+ပိုး”ခေါ်၏၊ တံ=ရေ+ပိုး=လွှမ်းမိုး၊ လွှမ်းမိုး–ပိုမောက်သော ရေဟု ဆိုလိုသည်၊) ဘူ–ဂမု စသော ဓာတ်များကို ရေဟုလည်းကောင်း, (အ) စသော ဝိကရဏပစ္စည်း (ဣ) စသော အာဂုံ, ပစ္စုပ္ပန်စသော ကာလများကို သမုဒ္ဒရာ၌ရှိသော ငါးဟု လည်းကောင်း, ချေအပ်သော ဏ အနုဗန် စသည်ကို ရေ၏စီးသွားသော အဟုန်ဟု လည်းကောင်း, ဓာတ်နက် ဝိဘတ်နက် အမျိုးမျိုးကို သမုဒ္ဒရာကမ်းဟု လည်းကောင်း, သမုဒ္ဒရာကို လှေအကြီးစား (သင်္ဘော)ဖြင့် ကူးရသောကြောင့် ထို အာချာတ် သမုဒ္ဒရာကို ကူးသွားဖို့ရာ ဉာဏ်ပညာ အကြီးစားကို လှေ(သင်္ဘော)ဟု လည်းကောင်း, စာသင်သားတို့ ဉာဏ်တွင် ထင်မြင်လာအောင် ရုပ်ပုံဖွဲ့ပြထားသည်။

အထ။ ။ “အထ” ကား နောက်၌ပြမည့် အနက်တို့တွင် အနုန္တရအနက်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “တဒ္ဓိတ်ကျမ်း၏ အခြားမဲ့၌”ဟု ပေးသည်၊ ဤ “အထ” ပုဒ်ကို နောက်ဂါထာ၌လာမည့် သုဏာထ၌စပ်၊ “တဒ္ဓိတ်ကျမ်း၏ အခြားမဲ့၌ နာယူကြပါ”ဟူလို။

အာချာတံ။ ။ ကြိယ် အာချာယတီတိ အာချာတံ၊ (အာပုဗ္ဗ ချာဓာတ် တ ပစ္စည်း၊) ယံ ပဒံ–အကြောင်ပုဒ်သည်၊ ကြိယ်–ကြိယာကို၊ အာချာယတိ–လွန်စွာ ဟောတတ်၏၊ ဝါ–ပဓာနအားဖြင့် ဟောတတ်၏၊ ဣတိ တံ ပဒံ, အာချာတံ–အာချာတ်ပုဒ်မည်၏၊ ဤဝိဂြိုဟ်အရ ကြိယာကို လိုရင်းပဓာနအားဖြင့် ဟောတတ်သောပုဒ်သည် အာချာတ်မည်၏၊ မှန်၏–“ဂစ္ဆတိ–သွား၏”ဟူရာ၌ ဂစ္ဆတိ ဟူသော အာချာတ်ပုဒ်သည် သွားခြင်းကြိယာကိုလည်းကောင်း, သွားစွမ်းနိုင်သော ကတ္တုကာရက (သွားတတ်သူ၏ သတ္တိ)ကို လည်းကောင်း, သွားဆဲ သွားနေတုန်းကို ပြသော ပစ္စုပ္ပန်ကာလကို လည်းကောင်း,သွားတတ်သူကို လည်းကောင်း ဟောပြနိုင်၏၊ သို့သော် ထိုအနက်များတွင် “သွား”ဟူသော ကြိယာအနက် တစ်ခုသာလျှင် တဲ့ခွန်

အလံသဖွယ် ထင်ရှားလျက်ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် အာချာတ်ပုဒ်များသည် ကြိယာတည်း ဟူသော အနက်ကိုသာ ပဓာနအားဖြင့် ဟော၍ ကတ္တုသတ္တိ စသော အနက်ကိုကား အပဓာနအားဖြင့် ဟောကြသည်၊ ဤစကားအရ "အာချာတ"ဟူသော အမည်သည် ဘဝတိ စသော ကြိယာပုဒ်များ၏ အမည်တည်း၊ ထို အာချာတ်ပုဒ်များကို ပြရာ ကျမ်းကား ဌာနျူပစာရအားဖြင့် "အာချာတ" မည်သည်ဟုမှတ်၊ [ကြိယာ၏ အဓိပ္ပာယ်ကို နောက်မှပြမည်၊ အာချာတ်ပုဒ်၏ လက္ခဏာကို "ယံ တိကာလံ တိပုရိသံ" စသည်ဖြင့် ရှုဉ် ပြထားသည်၊] အာချာတသခ်ါတော သာဂရော, အာချာတ သာဂရော = အာချာတ်ဟုဆိုအပ်သော သမုဒ္ဒရာ၊ ဝါ–သမုဒ္ဒရာသဖွယ် ကျယ်ဝန်းများပြားသော အာချာတ်ပုဒ်။

အဇ္ဇတနီ၊ ပေ၊ မီနံ။ ။ အဇ္ဇတနီသခ်ါတော + တရင်္ဂေါ ယသ္မိံ တိ အဇ္ဇတနီ တရင်္ဂေါ၊ ဤ၌ ဥပလက္ခဏ နည်းအားဖြင့် အဇ္ဇတနီ ဝိဘတ်ကို သတ်မှတ်၍ ပြထားသည်၊ အမှန်မှာ ဝိဘတ်ရှစ်သွယ်လုံးကိုပင် လှိုင်း (တံပိုး)ဟု ပုံပြုလိုရင်း တည်း၊ ["အဇ္ဇကနုပ လက္ခဏအဌဝိဘတ္တိသခ်ါတတရင်္ဂဝန္တံ–အဇ္ဇတနီ ဝိဘတ်လျှင် ဥပလက္ခဏာရှိသော ဝိဘတ်ရှစ်သွယ်ဟု ဆိုအပ်သော လှိုင်းရှိထသော"–နိဒ္ဒေသ၊] ဓာတုသခ်ါတံ+ဇလံ ယသ္မိံ ဓာတုဇလော။ [ဆန္ဒာနုရက္ခဏ အလို့ငှာ ဇ ဒွေဘော် လာ၍ "ဓာတုဇ္ဇလ" ဖြစ်သည်၊] "ဝိကရဏာ–ဂမကာလ သခ်ါတာ+မီနာ ယသ္မိံ တိ ဝိကရဏာဂမကာလ မီနော၊ မစ္ဆော မီနော ဇလ စရော"ဟု ငါးဟော ပရိယာယ်ပုဒ်များတွင် "မီန"ဟုသာ ရှိ၏၊ "မီယတေဟိ သီယတေ–ညှဉ်းဆဲအပ်၏၊ ဣတိ မီနော"ဟု အဘိဓာနပွဒီပိကာလည်း ဝိဂြိုဟ်ပြု၏၊ ထို့ကြောင့် "မိန်ုံ"ဟု ရှိသည်ကား ပါဋ်ပျက်။]

လောပါနုဗန္ဓရယံ။ ။ လုပ္ပတေတိ လောပေါ–ချေအပ်သော အက္ခရာ၊ လောပေါ စသော အနုဗန္ဓော စာတိ လောပါနုဗန္ဓော–ချေအပ်သော ဏ စသော အနုဗန် အက္ခရာ၊ လောပါနုဗန္ဓော+ရယော ယသ္မိံ တိ လောပါနုဗန္ဓရယော–ချေအပ်သော အနုဗန်အက္ခရာဟူသော အဟုန်ရှိသော သမုဒ္ဒရာ။ ["လောပါ နုဗန္ဓရိယံ"ဟု ပါဋ်အချို့ရှိ၏၊ ထိုအရိယပုဒ်၏အနက်ကို အဘိဓာန်၌ မတွေ့ရ၊ ဝေဂ (အဟုန်) ပဝါဟ (ရေအယဉ်) အနက်တို့ကို ဟောသော "ရယ" ပုဒ်ကိုသာ တွေ့ရသည်၊ သမာသရူပက အလင်္ကာဂုဏ်ရောက်အောင် ဖွင့်ပြထားသော ဂါထာဖြစ်၍ ရ် အာဂုံ တဒ္ဓိတ် ဣယပစ္စည်းလည်း မဖြစ်ထိုက်။]

နိဒ္ဒေသကို စဉ်းစား။ ။ "အနုဗန္ဓ ဏ ပစ္စယာဒိလောပသခ်ါတံ ကဒ္ဒမံ–အနုဗန် ဏပစ္စည်း စသည်ကို ချေခြင်းဟူသော ညွန်ရှိထသော"ဟု ဖွင့်သော နိဒ္ဒေသကိုလည်း စဉ်းစားထိုက်၏၊ ဘာကြောင့်နည်း...ရူပက အလင်္ကာဖွဲ့ရာ၌ အနုဗန် စသော ဒြပ်ကိုသာ ရုပ်ပုံပြုထိုက်၏၊ ချေခြင်းကြိယာကို ရုပ်ပုံ မပြုထိုက်၊

ထို့ကြောင့် "လောပါနုဗန္ဓ–ချေအပ်သော ဏာစသော အနုဗန်အက္ခရာ"ဟုသာ အနက်ဖြစ်သင့်သည်၊ ထိုပြင် ရိယ–ရယ ပုဒ်တို့၏ ကဒ္ဒမ (ရွှံ့ညွန်) အနက်ဟောသော အက္ခရာကိုလည်း မတွေ့ရ၊ ရွှံ့ညွန်လည်း သမုဒ္ဒရာ၏ ဂုဏ်ထူးမဟုတ် အပြစ်သာတည်း၊ ဤနေရာကား သမုဒ္ဒရာ၏ ဂုဏ်ထူးများကဲ့သို့ အာချာတ်ပုဒ်၏ ဂုဏ်ထူးများကို ဖော်ပြသော အရာဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် နိဒ္ဒေသစကားကို စဉ်းစားထိုက်သည်။

အတ္ထဝိဘာဂတိရံ။ ။ ဝိဘာဂကောစဒ္ဒ် ပြခဲ့သော ဝိဘာဂသဒ္ဒါကဲ့သို့ အမျိုးမျိုး ခွဲခြားဝေဖန်အပ်သော အနက်ကို "အတ္ထဝိဘာဂ" ဟုဆိုသည်၊ ဥပမာ–ဘူဓာတ်သည် သူ့ချည်းသက်သက် သတ္တာ (ထင်ရှားရှိခြင်း) အနက်ကို ဟောင်၏ အနုနှင့်တွဲ၍ "အနုဘူ"ဟု ဖြစ်သောအခါ ခံစားခြင်းအနက်ကိုလည်းကောင်း, အဘိနှင့်တွဲ၍ "အဘိဘူ"ဟု ဖြစ်သောအခါ လွှမ်းမိုးခြင်း အနက်ကိုလည်းကောင်း ဟောင်၏၊ ဤသို့စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုး ဝေဖန်အပ်သော အနက်သည် သမုဒ္ဒရာ၏ ကမ်းကဲ့သို့ သူ့စည်းကမ်းနှင့်သူ ရှိ၏၊ တစ်နည်း–"ဂစ္ဆတိ"ဟု ဆိုလျှင် ပစ္စုပ္ပန်အနက် "အဂစ္ဆီ"ဟုဆိုလျှင် အတိတ်အနက်, ဂမိဿတိဟုဆိုလျှင် အနာဂတ်အနက်, ဂစ္ဆတုဟုဆိုလျှင် အာဏတ္တိအနက်, ဤသို့ စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုး ခွဲဝေအပ်သော အနက်သည် (သူ့စည်းကမ်းနှင့်သူ လွန်ဆန်၍ မပေးနိုင်ရကား) ကမ်းနှင့်တူပေသည်၊ ထို့ကြောင့် "အတ္ထဝိဘာဂ သခီတံ+တီရံ ယဿာတိ အတ္ထဝိဘာဂတီရော"ဟု မိန့်သည်။ [ကမ်းသည် သမုဒ္ဒရာတွင်း၌ မတည်ဘဲ သမုဒ္ဒရာ ပြင်ပ၌ ဖြစ်သကဲ့သို့ အနက်လည်း အာချာတ်ပုဒ်တွင်း၌ မပါဘဲ အာချာတ်ပုဒ်၏ ဆိုင်ရာသာ ဖြစ်သောကြောင့် "ယသ္မိ"ဟု မဆိုဘဲ "ယဿ"ဟု ဆင်ဋ္ဌဖြင့် ဆိုလိုက်သည်] ရှေးဆရာတို့ကား "အနက်ကို ဝေဖန်ရာ သဒ္ဒါဟု ဆိုအပ်သော ကမ်းလည်း ရှိထသော"ဟု ပေးကြ၏, စဉ်းစားပါ။

ဓီရာ၊ ပေ၊ နာဝါ။ ။ ကဝိသဒ္ဒါသည် "ကဗျာဖွဲ့တတ်သူ– နေ–ဗြဟ္မာ–အတိတ် အနာဂတ်၌ သိမ်မွေ့သောအနက်ကို သိမြင်နိုင်သော ပညာရှိ"စသော အနက်များစွာကို ဟောင်၏၊ ဤနေရာ၌ကား "ပညာရှိဟူသော အနက်သာ ဖြစ်သင့်သော်လည်း "မနာပဝစနံ ဝဒန္တော ပဏ္ဍိတော"ဟု နိဒ္ဒေသ ဖွင့်သည့်အတိုင်း "ကဝန္တို မနာပဝစနံ ဝဒန္တို–နှစ်သက်ဖွယ်သော စကားသံကို ဆိုတတ်ကုန်၏၊ ဣတိ ကဝိနော–ကဝိတို့မည်၏"ဟုကြ၏၊ ["ကု = သဒ္ဒေ" ဟူသော ဓာတ်နောင် ဣပစ္စည်းသက်၊] ပုထုဗုဒ္ဓိ သခီတော+နာဝါ, ပုထုဗုဒ္ဓိနာဝါ "ပုထု ဗုဒ္ဓိနာဝါယ"ဟု ဆိုလိုလျက် ဝိဘတ္တိဝိပလ္လာသ နည်းအရ ပဌမာဝိဘတ်ဖြင့် ဝိုဓမဟုတ် ယကိုချေ၍၊ "ပုထုဗုဒ္ဓိနာဝါ"ဟု ဆိုထားသည်။

(ခ) အနန္တ ကေစရံ-အဆုံးမရှိသော အာရုံရှိသော သဗ္ဗညုတဉာဏ်ရှိတော်မူထသော၊ သုကေစရံ-ကောင်းသော နိဗ္ဗာန်ဟူသော အာရုံရှိတော်မူထသော၊ သမ္မုဒ္ဒေ-မြတ်စွာဘုရားကို၊ ပဏာမျ-ရှိခိုးပြီး၍၊ ယံ-အကြောင်းအာရုံတော်ဟူသော သဒ္ဒါကို၊ ဝဒတော-ဆိုတော့မည်ဖြစ်သော၊ မေ၊ ငါ၏ (အထံမှ)၊ ဝိစိတ္တသခ်ါရ ပရိကပ္ပိတ္တံ-ထူးဆန်းသော ပြုစီရင်ခြင်းတို့ဖြင့် ခြံရံအပ်သော၊ ဝိပုလံ-ပြန့်ပြောကျယ်ဝန်းသော၊ ဣမံ အာရျာတဿဒ္ဒံ-ဤ အာရျာတ်ကြီးဟု ဟူသော သဒ္ဒါကို၊ အသေသတော-အကြွင်းမရှိအောင်၊ သုဏာထ-နာယူ လေ့ကျက် ဆောင်ရွက် မှတ်သားကြကုန်လော။

(ခ) ဝိစိတ္တ၊ ပေ၊ သုဏာထမေ။ ။ အာရျာတ်ပုဒ်တို့၏ ကျယ်ဝန်းများပြား ထူးခြား ဆန်းကြယ်ပုံကို သမုဒ္ဒရာပုံသဏ္ဌာန်ဖြင့် ရုပ်ပုံဖွဲ့ပြီး၍ ယခုအခါ ဗုဒ္ဓပဏာမနှင့် ဥယျောဇဉ် (သင်ယူဖို့ရန် တိုက်တွန်းမှု) ကို ပြလိုသောကြောင့် "ဝိစိတ္တသခ်ါရ" စသော ဒုတိယဂါထာကို မိန့်။ [ပထမနှင့် တတိယ စတုတ္ထပါဒသည် "ဇ-တ-ဇရ ၄-ဂိဏ်းစဉ်သော ဝံသဋ္ဌပါဒ, ဒုတိယပါဒကား "တ-တ-ဇ-ရ" အစဉ်ကျသော ဣန္ဒဝံသ ပါဒတည်း၊ ထို ၂-မျိုး ရောနှောသောကြောင့် ဥပဇာတိဂါထာဟု ခေါ်၊] ဝိစိတ္တ-ထူးဆန်းသော + သခ်ါရ-ပြုစီရင်ပုံ၊ နာမ်အခန်း ဝယ် ပုရိသနောင် သိသက်၍ "ပုရိသော"ဟု ပြီးရခြင်းသည် မထူးဆန်းလှ၊ ဘူ ဓာတ်နောင် တိဝိဘတ်သက်ရုံတွင် မက, အပစ္စည်း ထပ်၍သက်ရခြင်း, ဘူမှ ဘဝဖြစ်လာရခြင်း, ဤသို့ ပုံစီရင်ပုံ ထူးဆန်းသည်ကို "ဝိစိတ္တသခ်ါရ"ဟု ဆိုသည်၊ မှန်၏-ရုပ်စီရင်မှုကို "ပဒသခ်ါရ ဘာဝိသ+သခ်ါရော နသဿတေကဒါ" စသည်ဖြင့် "သခ်ါရ"ဟု သုံးစွဲလေ့ရှိသည်၊ "ထိုသို့ ဆန်းကြယ်သော ရုပ်စီရင်မှု အခြေအရံပါသော အာရျာတ်ကြီးပုဒ်" ဟူလို။

အနန္တ ကေစရံ။ ။ အနန္တ-အဆုံးမရှိသော + ကေစရံ-အာရုံ၊ အနန္တ + ကေစရံ ယဿ (သဗ္ဗညုတညာဏဿ) တိ အနန္တ ကေစရံ၊ ဤမျှဖြင့် သဗ္ဗညုတဉာဏ်သာ ရသေး၏၊ ဤပုဒ်ကလည်း သမ္မုဒ္ဒ၏ ဝိသေသနဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် ဘုရားရအောင် "အနန္တ ကေစရံ ယဿတိ အနန္တ ကေစရော"ဟု အဿတ္ထိ တဒ္ဓိတ် သော်လည်းဆင့်, ဌာနီ သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကိုရသော အနန္တ ကေစရ၏ အမည်ကို ဌာန ဘုရားရှင်ပေါ် တင်စားသော ဌာနျူပစာရသော်လည်း ကြံပါ၊ ကြွင်းသောပုဒ်များ၏ အစိတ်အစိတ်အနက်မှာထင်ရှားပြီ၊ အချုပ်ကား-အဆုံးမရှိသော အာရုံရှိသော သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်၏ အရှင်ဖြစ်သော ကောင်းသော နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုလေ့ရှိသော ဘုရားရှင်ကို ရှိခိုးပြီး၍ အကြင်သို့သော အာရျာတ်သဒ္ဒါ (ကြီးယာ)ကို ပြဆိုတော့မည်ဖြစ်သော ငါ၏ အထံမှ ကျယ်ဝန်းများပြားသော ထိုအာရျာတ်သဒ္ဒါကြီးယာကို အကြွင်းမရှိအောင် နာယူကြလေ့လာကြ ကျက်မှတ်ကြအာဂုံနှုတ်တက်ဆောင်ရွက်ကြပါ-ဟူလို။

(ဂ) အထသဒ္ဒါ–အထသဒ္ဒါသည် (အထဟူသော နိပါတ်ပုဒ်သည်၊) အဓိကာရေ–အဓိကာရအနက်၌လည်းကောင်း၊ မင်္ဂလေစေ–မင်္ဂလာအနက်၌ လည်းကောင်း၊ နိပ္ပန္နေစ–ပြီးစီးခြင်းအနက်၌ လည်းကောင်း၊ အဝဓာရဏေစ–အဝ ဓာရဏာအနက်၌ လည်းကောင်း၊ အနန္တရေစ–အခြားမဲ့အနက်၌ လည်းကောင်း၊ အပါဒါနေ–အပါဒါန်အနက်၌ လည်းကောင်း၊ ပဝတ္တတိ–ဖြစ်၏။

(ဂ) အဓိကာရေ။ ။ ဤဂါထာကား အထ ပုဗ္ဗာနိ ဝိဘတ္တိနံသုတ်၌ အထ သဒ္ဒါကို တွေ့မြင်ရ၍ ထို အထသဒ္ဒါ၏ ရနိုင်သမျှ အနက်စုကို ထုတ်ပြသော အတ္ထုဒ္ဒါရ (အတ္ထ+ဥဒ္ဒါရ) ဂါထာတည်း၊ အဓိကာရသဒ္ဒါသည် ရှေ့သုတ်မှ နောက်သုတ်သို့ လိုက်ခြင်းအနက်, အကြီးအကဲ အစိုးတရအနက်, အရာဟူသော အနက်အားဖြင့် များသော အနက်ကိုဟော၏၊ ထိုတွင် တဒ္ဓိတ်ကျမ်းဟူသော အရာတစ်မျိုးမှ အာချာတ်ဟူသော အရာတစ်မျိုးကို ပြလို၍ "အထပုဗ္ဗာနိ ဝိဘတ္တိနံ"ဟု ဆိုသော ကြောင့် ဤအထသဒ္ဒါသည် "အရာဌာနတစ်မျိုး" ဟူသော အဓိကာရ အနက်ကို ပြသည်–ဟု မှတ်ပါ၊ [ပကတိဟောသာ အာစရိယာနံ တတ္ထတတ္ထ အဓိကာရန္တ့ရ ဝိညာပနတ္ထံ အထဂ္ဂဟဏကရဏံ"–နျာသ။]

မင်္ဂလေ။ ။ မင်္ဂလာဟူရာ၌ သီးခြား အနက်တစ်မျိုး ပေးဖွယ်မလိုဟု ထောမနိဓိ ဆို၏၊ ဝါကျတစ်ခုစု၏ အစ၌ အထကို မြင်ရသဖြင့် မင်္ဂလာစကား ဖြစ်ကြောင်း သိရ၍ အထသဒ္ဒါက မင်္ဂလာအနက်ကို ထွန်းပြသည်ဟု ဆိုလိုသည်၊ "အထ–ထိုမြို့"ဟု ပေးရာ၌ မင်္ဂလတ္ထဟု အချို့ဆိုကြ၍ "အောင်မြို့ မင်္ဂလာ" စသည်ဖြင့် လင်္ကာများ၌ စချိတင်ကြသည်ဟု ဆိုသည်၊ [ပုဏ္ဏားတို့သည် "ဥဂ္ဂသဒ္ဒါနှင့် အထသဒ္ဒါသည် ဗြဟ္မာ၏လည်မျိုကို ဖောက်၍ထွက်လာသော အသံများဖြစ်ကြ၏"ဟု ယူ၍ ထိုအသံကို မင်္ဂလာရှိသော အသံဟု အယူရှိကြသတဲ့။]

နိပ္ပန္နအဝဓာရဏေ။ ။ နိပ္ပန္နအနက်ကား အပြီးအဆုံး နိဂုံးအုပ်ရာ၌ ပါဝင်သော အထမျိုး ဖြစ်ဟန်တူသည်၊ သန္နိဋ္ဌာန (မိမိ အနက်ကို ခိုင်မြဲစေသော) အဝ ဓာရဏာ, နိဝတ္တာပန (အခြားအနက်ကို နှစ်စေသော တားမြစ်သော) အဝ ဓာရဏာဟု အဝဓာရဏာအနက် ၂–မျိုး ရှိ၏။

အနန္တရာပါဒါန။ ။ အနန္တရတ္ထကား "အထ–တဒ္ဓိတ်ကျမ်း၏ အခြားမဲ့၌"ဟု ပေးရသော အနက်တည်း။ [အထခေါတိ အနန္တရတ္ထေ နိပါတော၊ မဥ္ဇကေ နိသိန္နာနန္တရမေဝါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ"–ပဒ္မပါရာဇိကဋ္ဌ, တေရသမ ဝိနီတ ဝတ္ထု။] အပါဒါနတ္ထလည်း "အထ–ထိုမှ+နောက်၌"ဟု ပေးရာဝယ် "ထို" ဟူသော အနက်ကို ဆိုလိုသည်။

ထောမနိဓိ။ ။ သံသယ (ယုံမှားခြင်း), အာရမ္ဘ (စတည်အားထုတ်ခြင်း), အာနန္တရိယ (အခြားမဲ့၏ အဖြစ်), ပဋ္ဌ (မေးခြင်း), ဝိကပ္ပ (ဝိကပ်စိရင်ခြင်း),

အထ ပုဗ္ဗာနိ... ၄၀၆။ အထ-တဒ္ဒိတ်ကျမ်း၏ အခြားမဲ့၌၊ (ဝုစ္စမာနာနံ-ပဒါနိ ဆိုအပ်လတ္တံ့ကုန်သော) သဗ္ဗာသံ-အလုံးစုံကုန်သော၊ ဝိဘတ္တီနံ-ဝိဘတ်တို့၏၊ ပုဗ္ဗကာနိ-ရှေ့၌ဖြစ်ကုန်သော၊ ယာနိ ယာနိ ဆပဒါနိ-အကြင် အကြင် ၆-ပုဒ်တို့သည်၊ (သန္တီ-ရှိကုန်၏၊) တာနိ တာနိ- ထိုထို ၆-ပုဒ်တို့သည်၊ ပရဿပဒသညာနိ-ပရဿပုဒ်အမည်ရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တိ၊ တံ ယထာ-ထို ပရဿပုဒ်တို့ဟူသည် အဘယ်နည်း၊ တိ-တိလည်းကောင်း၊ အန္တိ-အန္တိလည်းကောင်း၊ ပေ၊ မ-မ လည်းကောင်းတည်း၊ ပရဿပဒ မိစ္စနေန-ပရဿပုဒ် ဟူသော ဤအမည်ဖြင့်၊ ကွ-၌၊ အတ္ထော-သည်၊ အတ္ထိ-နည်း၊ ကတ္တရိပရဿပဒံ-၌...၏။ (၄၂၉)

ပရာနုတ္တနော ပဒါနိ ၄၀၇။ သဗ္ဗာသံ ဝိဘတ္တီနံ, ပရာနိ-နောက် ဖြစ်ကုန်သော ယာနိ ယာနိ ဆပဒါနိ-(သန္တီ) တာနိ တာနိ, အတ္ထနော ပဒသညာနိ-အတ္တနောပုဒ် အမည်ရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တိ၊ တံယထာ၊ တေ-လည်းကောင်း၊ ပေ၊ မှေ-မှေလည်းကောင်းတည်း၊ အတ္တနောပဒမိစ္စနေန-ဖြင့်၊ ကွ အတ္ထော၊ အတ္တနောပဒါနိ ဘာဝေစ ကမ္မနိ-ရှိ၏။ (၄၃၉)

ပက္ခရဏ (အရာ), သမုစ္စယ (သမုစ္စည်း), ပကွန္တ ရ (အဖို့တစ်ပါး), ဤအနက်များကို ပြု၍ "မင်္ဂလံတု နဿတ္ထော, ကိန္တုအတ္ထန္တ ရ ပယုတ္တောယျယံ သုတိယာ မင်္ဂလာသာဓနံ ဘဝတိ-မင်္ဂလာဟူသည် ထိုအထသဒ္ဒါ၏ အနက်မဟုတ်, စင်စစ် သော်ကား အနက်တစ်မျိုးကို အားထုတ်ရာဝယ် သုံးစွဲအပ်သော ဤအထသဒ္ဒါကို ကြားရ၍ အထသဒ္ဒါက မင်္ဂလာအနက်ကို ပြီးစေသည်ဟု ဆိုသည်၊ မင်္ဂလသုတ် အဋ္ဌကထာ၌ကား "အထာတိ-အဝိစ္ဆေဒနတ္ထေ"ဟု အနက်တစ်မျိုး ဖွင့်သေး၏။

မှတ်ချက်။ ။ "အာချာတ သာဂရ စသော ၃ ဂါထာကို နျာသ၌ မဖွင့်သော ကြောင့် နောက်ဆရာတို့ ထည့်ထားအပ်သော ဂါထာများဟု နိဒ္ဒေသဆို၏၊ ထိုစကားလည်းသင့်ဖွယ်ရှိ၏။ ဘာ့ကြောင့်နည်း ... အကျဉ်းချုပ် သုတ်စဉ်မျှကိုပြသော အရှင်မဟာ ကစ္စည်းဆရာသည် ဤမျှ ကျယ်ဝန်းသော ဂါထာတို့ကို စတည်၍ မဆိုတန်ရာ၊ ဤဂါထာတို့သာမကသေး, သန္ဓိကိတ်တို့၏ အစဂါထာများလည်း အရှင်ကစ္စည်း၏ ဂါထာများ မဟုတ်ထိုက်၊ သို့သော် အများကပင် အရှင်ကစ္စည်း၏ ဂါထာဟု မှတ်သားထားကြသောကြောင့် အရှင်ကစ္စည်းဟု စကားအဖြစ်ဖြင့် ဖွင့်ပြလိုက်ရတော့သည်။

၄၀၆,၇။ အထ သဗ္ဗာသံ ဝိဘတ္တီနံ။ ။ ကလာပ်၌ "အထ ပရဿ ပဒါနိ" ဟု သုတ်တည်၍ "အထာ နန္တ ရာဏီ" စသည်ဖြင့် ဖွင့်၏၊ ထိုအဖွင့်အလို အထ သဒ္ဒါသည် အနန္တ ရအနက်ရှိ၏ဟုသိသာ၏၊ အထကို အနန္တ ရာဏီ (အခြားမဲ့ဖြစ်ကုန်သော်)ဟု ပဌမန္တ အဖြစ်ဖြင့် ဖွင့်သောကြောင့် "အထ-တဒ္ဒိတ်ကျမ်း၏

အခြားမဲ့ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝိဘတ္တိနံ–တို့၏၊ ပုဗ္ဗာနိ–ရှေးဖြစ်ကုန်သော်” စသည်ဖြင့် အနက်ပေးသင့်၏၊ သို့သော် ယခုကာလဋ္ဌကား “အထ–တဒ္ဓိတ်ကျမ်း၏ အခြားမဲ့ဋ္ဌ၊ ဝုစ္စမာနာနံ–ကုန်သော”ဟု ဝုစ္စမာနာနံပုဒ်ကို ထည့်၍ ပေးကြသည်။

မှတ်ချက်။ ။ ဤသုတ်ဋ္ဌ “အထ”ဟု အနန္တရတ္ထနိပါတ်ပုဒ်ကို စ၍ ပြသောကြောင့် အရှင် ကစ္စည်းဆရာသည် “အထ ပုဗ္ဗာနိ ဝိဘတ္တိနံ” စသော သုတ်ကိုသာ စတည် အားထုတ်၏၊ အာချာတသာဂရ စသော ဂါထာကား ဝုတ္တိဆရာလက်ထက်မှ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဂါထာများဖြစ်သည်ဟု ယူဆဖွယ်ရှိသည်၊ ဤအာချာတ်ကျမ်းဋ္ဌ ဝိဘတ်ရှစ်သွယ်ရှိရာ တစ်သွယ်တစ်သွယ်လျှင် ၁၂–လုံးရှိ၍ အားလုံးဝိဘတ် ပေါင်း ၉၆–လုံးရှိကြောင်းကိုလည်း လည်းကောင်း၊ တစ်သွယ် တစ်သွယ်လျှင် ရှေ့ ၆–လုံးကို ပရသပုဒ်၊ နောက် ၆–လုံးကို အတ္တနောပုဒ်ဟု မှည့်သောကြောင့်၊ ပရသပုဒ် ဝိဘတ်ပေါင်း ၄၈–လုံး၊ အတ္တနောပုဒ် ဝိဘတ်ပေါင်း ၄၈–လုံး ရှိကြောင်းကို လည်းကောင်း သိပါ။

ဝိဘတ္တိနံ။ ။ ဝိဘဇန်တိ ဝိဘတ္တိယော၊ ကာလာဒိဝသေန–ပစ္စုပ္ပန်ကာလ အစရှိသည်တို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ ဓာတွတ္ထ–ဓာတ်၏ အနက်ကို၊ ဝိဘဇန်တိ–ဝေဖန်တတ်ကုန်၏၊ ဣတိ ဝိဘတ္တိယော၊ ဘူဓာတ်သည် သူ့ချည်းသက်သက် ဆိုလျှင် ဖြစ်ခြင်းဟူသော သတ္တာကြိယာ အနက်ကိုသာပြနိုင်၏၊ ဘူဓာတ်နောင် တိဝိဘတ်သက်၍ “ဘဝတိ”ဟု ဖြစ်သည့်အခါ ဘူဓာတ်၏ သတ္တာ (ဖြစ်ခြင်း) အနက်သည် ပစ္စုပ္ပန်ကာလ–ဧကဝုစ်သန်း–ကတ္တားအနက်များနှင့် ယှဉ်၏ဟု တိဝိဘတ်က ပြ၏၊ ထိုသို့ ပြသဖြင့် အတိတ်စသော ကာလ၊ ဗဟုဝုစ်သန်းကံဟော အနက်တို့နှင့် ယှဉ်သော သတ္တာကြိယာအနက်မှ ကွဲပြားအောင် ခွဲခြားဝေဖန်ရာ ရောက်၏၊ “ဘဝန္တိ”ဟု ဖြစ်ပြန်လျှင် ပစ္စုပ္ပန်ကာလ–ဗဟုဝုစ်သန်း–ကတ္တားနက်နှင့် ယှဉ်၏ဟု ပြ၏၊ ထိုသို့ ပြသဖြင့် အတိတ် စသော ကာလ ဧကဝုစ်သန်း ဘောက်အနက်တို့နှင့် ယှဉ်သော ဘူဓာတ်တို့၏ အနက်တို့မှ ကွဲပြားအောင် ခွဲခြားဝေဖန်ရာ ရောက်၏၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် သိပါ။

နိဒ္ဒါရဏ မပေးသင့်။ ။ “ဝိဘတ္တိနံ–တို့တွင်”ဟု နိဒ္ဒါရဏအနက် ပေးရိုးရှိ၏၊ သို့သော် နိဒ္ဒါရဏထုံးစံမှာ စုပေါင်းထားသော အမျိုးအစားထဲမှ တစ်မျိုးမျိုးကို ခွဲထုတ်ရ၏၊ ဥပမာ–ဝိဘတ်ရှစ်သွယ် ပေါင်းထားရာမှ တစ်သွယ်ကို ထုတ်ယူလျှင် နိဒ္ဒါရဏဖြစ်သင့်၏၊ ယခုမှာ ဝိဘတ်ရှစ်သွယ်တို့၏ ရှေးရှေး ၆–လုံးကို ထုတ်ယူသောကြောင့် နိဒ္ဒါရဏအနက်မသင့်၊ “မနုဿသသိသံ”ကဲ့သို့ အပေါင်း သမ္ဗန်+အစိတ် သမ္ဗန္ဓိသာ ဖြစ်သင့်၏၊ ထို့ကြောင့် “ဝိဘတ္တိနံ–တို့၏”ဟု သမ္ဗန်အနက်သာ ပေးလိုက်သည်။

ပရသပဒ၊ အတ္တနောပဒ။ ... ။ “အတ္တဂါမိ ဧစေ ဖလံ–အတ္တနောပဒံ၊ ပရဂါမိ စေ ဖလံ–ပရသပဒံ ပယုဇ္ဇိတဗ္ဗံ”...(သာရသွတ)၊ ဖလံ–အကျိုးသည်၊ အတ္တဂါမိ–မိမိသို့ သက်ရောက်သည်၊ စေ–အကယ်၍ ဖြစ်အံ့၊ ဧဝံ–ဤသို့ဖြစ်လျှင်၊

အတ္တနောပဒံ–ကို၊ ပယုဇ္ဇိတဗ္ဗံ–ယှဉ်စပ်ထိုက်၏, စသည်ပေး၊ "ကြိယာ၏ အကျိုးသည် မိမိသို့ သက်ရောက်လျှင် မိမိဖို့ဖြစ်လျှင် အတ္တနောပုဒ်ဝိဘတ်ကို သုံးစွဲရ၏၊ ကြိယာ၏အကျိုးသည် သူတစ်ပါးဖို့ဖြစ်လျှင် ပရဿပုဒ်ကို သုံးစွဲရမည်ဟု သက္ကတ၌ ဥပဒေရှိ၏၊ ဤဥပဒေကို ရည်ရွယ်၍ "လောကေပန–လောကီသက္ကတကျမ်း၌ကား၊ ကြိယာဖလဿ–ကြိယာအကျိုး၏၊ ကတ္တု–ကတ္တား၏၊ သကတ္ထတာယ–မိမိအကျိုး၏ အဖြစ်သည်၊ (သတိ–သော်၊) ယေဘုယျေန အတ္တနော ပဒါနိ ယေဝ ပယုဇ္ဇန္တိ"ဟု ရူဋီကာ မိန့်သည်၊ ဤအဓိပ္ပာယ်အရ "အတ္တနော–မိမိအကျိုးငှာ၊ ဝါ–မိမိဖို့၊ ပဒံ–ပုဒ်သည်၊ အတ္တနောပဒံ–ပုဒ်၊ ပရဿ–သူတစ်ပါးအကျိုးငှာ၊ ဝါ–သူတစ်ပါးဖို့၊ ပဒံ–ပရဿပဒံ"ဟု စတုတ္ထီ အလုတ္တ တပ္ပုရိသ် သမာသ်ပြု၊ ဤဝိဂြိုဟ်ကို သမာသ်ခန်း၌ ရူပသိဒ္ဓိလည်း ပြသည်။

ပါဋီအသုံး။ ။ ပါဋီ၌ကား ထို သက္ကတ ဥပဒေအတိုင်း အချို့နေရာ၌ လိုက်ထားပုံကို တွေ့ရ၏၊ "မဓုဝါ မညတီ ဗာလော, ယာဝ ပါပံ နပစ္စတိ... ကာမတော ဇာယတီ သောကော, ကာမတော ဇာယတီ ဘယံ" ဤ၌ "မညတီ ဗာလော, ဇာယတီ သောကော"တို့ဝယ် ယ ဂိုဏ်းလိုသောကြောင့် "မညတေ ဗာလော, ဇာယတေ သောကော"ဟု အတ္တနောပုဒ်ဖြင့် ထားလျှင် ယ ဂိုဏ်းဖြစ်ပါလျက် ဆန္ဒာနု ရက္ခဏ ဒီဃပြု၍ "တီ"ဟု ပရဿပုဒ်ဖြင့် ထား၏၊ ဘာ့ကြောင့် ထိုသို့ထားပါလိမ့်မည်နည်းဟု စဉ်းစားသော်...မှတ်ထင်မှု သောက ဖြစ်မှုတို့သည် ဟောတော်မူသော ဒေသကဘုရား၌ ရောက်မည့်အကျိုး မဟုတ်, ပရဖြစ်သော သတ္တဝါတို့၌ ရောက်မည့်အကျိုးဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ပရဿပုဒ် တိ ဝိဘတ်ဖြင့် ထားတော်မူသည်၊ ဇာယတီ ဘယံ၌လည်း နည်းတူ၊ ဤသို့ ပါဋီ၌ ပရအတွက်ဖြစ်လျှင် ပရဿပုဒ်ဖြင့် ထားသည်ကို တွေ့ရ၏။

သို့သော် ထိုဥပဒေအတိုင်း အမြဲမဟုတ်သည်ကိုလည်း "အဟံ ဘိက္ခဝေ ယာဝဒေဝ အာကခ်ါမိ ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ" စသည်ဖြင့် တွေ့ရသေး၏၊ ဤပါဋီ၌ ကိုယ်တော့်အတွက် အလိုဖြစ်ပါလျက် အတ္တနောပုဒ်ဖြင့် မဟောဘဲ "အာကခ်ါမိ" ဟု ပရဿပုဒ်ဖြင့် ဟောတော်မူသည်၊ ထို့ကြောင့် သက္ကတ ဥပဒေသည် ပါဋီ၌ မမြဲရကား ပါဋီသဒ္ဒါကျမ်းတို့ ပြအပ်သော "ပရဿပဒပုဒ်, အတ္တနောပဒ" နာမည်သည် သက္ကတကျမ်း၏ တွင်ကျယ်ပြီး အမည်ကိုယူ၍ တင်စားအပ်သော အ တွင် ရှဋီ နာမည်သာတည်း–ဟု မှတ်ပါ။

[ဆောင်] သူများတွက်တာ, ကျိုးနက်ပါမှု, ကြိယာနောင်, ဆောင်လေမှတ်ကြ, ပရဿတည့်, ဝိဘတ္တိတည်း၊ မိမိတွက်တာ, ကျိုးနက်ပါမှု, ကြိယာနောင်, ဆောင်လေမှတ်လော, အတ္တနောဟု, သဘောမြွက်ဟ, အနက်ကျသည့်, သက္ကတနည်း, ကျမ်းကစ္စည်းက, မှီး၍ခေါ်အင်, ရှဋီတွင်သည်, ဆင်ခြင်သူတို့ မှတ်ဖွယ်ကို။

ဝိဘတ်တို့ ပဒမည်ပုံ။ ။ "ဝတ္တမာနာ-တိ အန္တိ, သိထ, မိမ, တေ အန္တေ, သေဝှေ, ဧမှေ" ဤသုတ်၌ ဝတ္တမာနာသည် ပထမာဝိဘတ်ဆုံးသော တစ်ပုဒ်, တိ-ပထမာဝိဘတ်ကျေသော တစ်ပုဒ်, အန္တိလည်း ပထမာ ဝိဘတ် ကျေသော တစ်ပုဒ်, ဤသို့ စသည်ဖြင့် ၁၃-ပုဒ်ရှိ၏၊ ဤသို့လျှင် တိ-အန္တိ စသည်လည်း တစ်ဝိဘတ်ဆုံးသော တစ်ပုဒ်စီဖြစ်ရကား တိ-အန္တိ စသော ဝိဘတ်များကို "ပဒ" ဟုခေါ်ထားသည်၊ ဤကား-"ဝတ္တမာနေ တိပ် တသ် အန္တိ" စသော သုတ်၌ ဧကဝုစ် ဒွိဝုစ် ဗဟုဝုစ်အားဖြင့် ဝိဘတ် ၁၈-ပုဒ်ဟု ယူ၍ ဝတ္တမာနေနှင့်တကွ ၁၉-ပုဒ်ရှိသော သုတ်ဟုဖွင့်သော သာရသွတဋီကာကို မှီးသော အဓိပ္ပာယ်တည်း၊ ["ဝတ္တမာနေ သတ္တမျေကဝစနန္တံ၊ တိပ်၊ ပေ၊ မဟေ၊ သဗ္ဗာနိ ဧတာနိ ပထမေက ဝစနန္တာနံ သံကေတိတာနိ၊ ဧဝံ ဧကူနဝီသတိပဒံ သူတြံ" သာရသွတဋီကာ၊] ရှုဋီကာ "ပဉ္စမီ တု အန္တု"သုတ် အဖွင့်၌ကား "တုအန္တု၊ ပေ၊ အာမသေ" ဤအားလုံးကို သမာဟာရဒွန်ပုဒ် တစ်ပုဒ်တည်းဟု ဆို၏၊ သာရသွတဋီကာနှင့်မညီ။

ရှေးဆရာတို့ ကြံကြပုံ။ ။ ပရဿပဒ-အတ္တနောပဒ ဟူသော နာမည်သည် ဝိဘတ်၏ နာမည်တည်း၊ ဝိဘတ်ချည်းလည်း "ပဒ ပုဒ်"မဟုတ်, ဝိဘတ်ဆုံးသော "ဘဝတိ" စသည်သာ "ပဒ" မည်သည်၊ ထို့ကြောင့် တိ-အန္တိ စသည်ကို "ပဒ" ခေါ်ရာ၌ "ဘဝတိ" စသော အက္ခရာအပေါင်း၏ ပဒအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ဝိဘတ်၌ တင်စားအပ်သော "ဧကဒေသျူပစာ"ဟု လည်းကောင်း, အထင်ရှင်နာမည် ဟုလည်းကောင်း ကြံကြ၏၊ တစ်နည်း-ပဒသဒ္ဒါ၏ "ပဒံ ဌာနေပရိတ္တာဏေ" စသော အနက်များတွင် "ကောဌာသ= အစု" အနက်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် "ပရဿပဒ=သူတစ်ပါး အနက်ဟောသော ဝိဘတ်စု၊ အတ္တနော-ပဒ=မိမိ အနက်ဟောသော ဝိဘတ်စု"ဟုလည်း ကြံကြသေးသည်။

ဝါဒန္တရ။ ။ ပရဿပဒ အတ္တနောပဒ အမည်ရခြင်း၏ အကြောင်းကို ရှု၌ တစ်မျိုးပြထားသေး၏၊ ထိုရှုဝါဒအပြင် နိဒ္ဒေသ၌ "ကမ္မံ ဧကေကာယကိရိယာယသာဓာရဏတ္တာ အတ္တာနာမ၊ ကတ္တာ ပန သဗ္ဗကိရိယာယ သာဓာရဏတ္တာပရော နာမ= ကံသည် ဆိုင်ရာ ကြိယာတစ်ခုနှင့်သာဆက်ဆံ၏၊ "ဒါနံ ဒေတိ, သီလံ ရက္ခတိ" စသည်၌ ဒါနံဟူသော ကံသည် ဒေတိ ကြိယာတစ်ခုနှင့်သာ, သီလံဟူသော ကံသည် ရက္ခတိဟူသော ကြိယာတစ်ခုနှင့်သာ ဆက်ဆံ၏၊ အတ္တဟူသော မိမိလည်း မိမိတစ်ဦးတည်းနှင့်သာ ဆက်ဆံ၏၊ ထို့ကြောင့် ကံကို အတ္တနှင့် တူရကား အတ္တဟုခေါ်သည်၊ ကတ္တားတစ်ခုဆိုလျှင် ကြိယာအမျိုးမျိုးနှင့် ဆက်ဆံ၏၊ ပုရိသော ဒေတိ, ရက္ခတိ စသည်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ကတ္တားသည် ပရ မည်၏၊ တေ အန္တေ စသော နောက် ၆-ပုဒ်သည် အတ္တမည်သောကံကို ဟောသောကြောင့် "အတ္တနော-အတ္တမည်သော ကံ၏+အတ္ထံ-အနက်ကို+ပကာသကာနိ-ပြတတ်ကုန်သော+ပဒါနိ-ပုဒ်တို့တည်း" အရ အတ္တနောပဒမည်၏၊ တိအန္တိစသော ရှေ့၆-ပုဒ်

ဒွေဒွေ ပဌမ၊ ၄၀၈။ ပရဿပဒါနဥ္စ–ပရဿပုဒ်တို့၏လည်းကောင်း၊ ပေ၊ ပုရိသာ အတ္တနောပဒါနဥ္စ–အတ္တနောပုဒ်တို့၏ လည်းကောင်း၊ သဗ္ဗာသံ, တာသံ ဝိဘတ္တိနံ–တို့၏၊ ဒွေဒွေ ပဒါနိ–၂ ပုဒ် ၂ ပုဒ်တို့သည်၊ ပဌမမဇ္ဇိမ ဥတ္တမပုရိသ သညာနိ–ပဌမပုရိသ်, မဇ္ဇိမပုရိသ်, ဥတ္တမပုရိသ်, အမည်ရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တိ၊တံ ယထာ–ထို ပဌမ မဇ္ဇိမ ဥတ္တမ ပုရိသ်တို့ဟူသည် အဘယ်တို့နည်း၊ တိ–တိလည်းကောင်း၊ အန္တိ–အန္တိလည်းကောင်း၊ ဣတိ–ဤ ၂ ပုဒ်သည်၊ ပဌမ ပုရိသာ–ပဌမပုရိသ်တို့မည်၏၊ သိ–သိ လည်းကောင်း၊ ထ–ထ လည်းကောင်း၊ ဣတိ, မဇ္ဇိမပုရိသာ–မဇ္ဇိမပုရိသ်တို့ မည်၏၊ မိ–မိလည်းကောင်း၊ မ–မလည်း ကောင်း၊ ဣတိ, ဥတ္တမပုရိသာ–ဥတ္တမ ပုရိသ်တို့ မည်၏၊ အတ္တနောပဒါနမ္ပိ–အတ္တနောပုဒ်တို့တွင်လည်း၊ တေ–တေလည်းကောင်း၊ ပေ၊ ဥတ္တမပုရိသာ–တို့မည်၏

ကား ပရမည်သော ကတ္တားကို ဟောသောကြောင့် "ပရဿ–ပရမည် သော ကတ္တား၏ + အတ္ထံ ပကာသကာနိ"အရ ပရဿပုဒ်မည်၏ဟု ဆိုသေး၏၊ ထို ရူဝါဒ နိဒ္ဒေသဝါဒ ၂–မျိုးလုံးပင် မပြည့်စုံကြချေ။

[နိဒ္ဒေသ] ပဟာယ အတ္တနော ကမ္မံ, ပရံ ကတ္တာရ မာဒိသေ၊
ပရဿ ပဒ–မာချာတံ, တသ္မာ တံ ဝိညုနာ မတံ။
ကတ္တာရံ ပဇဟိတွာန, အတ္တနော ကမ္မ မာဒိသေ၊
အတ္တနောပဒ–မာချာတံ, ဇာနိတဗ္ဗံ ဝိစက္ခဏာ။

၄၀၈။ ပုရိသာ။ ။ "ပုရိသ်"ဟူသော နာမည်သည် "ဘဝတိ" စသော အာချာတ်ကြိယာ တစ်ပုဒ်လုံး၏ နာမည်မဟုတ်, တိ–အန္တိစသော အာချာတ် ဝိဘတ်များ၏သာ နာမည်ဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် "တိ–အန္တိ ဣတိ ပဌမပုရိသာ" စသည်ဖြင့် ဝိဘတ်တို့ကိုသာ ထုတ်ပြသည်၊ တိ–အန္တိ စသော အာချာတ်ဝိဘတ် တို့ကို ဘာကြောင့် "ပုရိသ်"ဟု ခေါ်ရသနည်း–ဟု မေးဖွယ်ရှိရကား "သက္ကတ ဆရာတို့ မှည့်ခေါ်အပ်သောကြောင့် အတွင်ရုဇ္ဇီအားဖြင့် တိ–အန္တိ စသော ဝိဘတ်များကို ပုရိသ်ဟုခေါ်သည်"ဟု ချာသ စသည်တို့ ဆိုကြသည်၊ [သက္ကတကျမ်း တို့၌ တွင်ကျယ်ခဲ့ပြီးသော နာမည်အတိုင်း "ပုရိသ"ဟု အရှင်ကစ္စည်းဆရာ နာမည်တပ်ထားသဖြင့် ကစ္စည်းကျမ်း၌လည်း ထိုနာမည် တက်ရောက်နေခြင်းကို "အတွင်ရုဇ္ဇီ"ဟု ခေါ်သည်၊ "ဣမေ ပန ပဌမပုရိသာဒယော ဝေါဟာရာ ပေါရာဏကာဝ–ဤ ပဌမပုရိသ် စသော အမည်တို့သည် ရှေးသက္ကတကျမ်းတို့၏ အမည်သာ"–ချာသ။]

တစ်နည်း, အနွတ္တသညာ။ ။ ရူဋီကာ၌ "တေယေဝ ပဌမာဒိ–ထို ပထမ မဇ္ဇိမ ဥတ္တမတို့သည်ပင်၊ ကာရကဒီပကတ္တာ–ကာရကအနက်ကို ပြတတ် (ကာရက အနက်ကို ပြည့်စေတတ်) ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပုရိသာ–ပုရိသ်တို့မည်၏"

သဗ္ဗတ္ထ–အလုံးစုံသော ဝိဘတ်တို့၌၊ ဧဝံ–ဤ့ အတူတည်း၊ ပဌမမဇ္ဇိမုတ္တမပုရိသ မိစ္စနေန–ပဌမ, မဇ္ဇိမ, ဥတ္တမပုရိသ်ဟူသော ဤအမည်ကို မှည့်ရခြင်းဖြင့်၊ ပေ၊ နာမမှိ၊ ပေ၊ ဥတ္တမော–နာမမှိ ပယုဇ္ဇမာနေပိ တုလျာဓိကရဏေ ပဌမောသုတ်, တုမှေ မဇ္ဇိမောသုတ်, အမှေ ဥတ္တမောသုတ်တို့၌ ပဌမ မဇ္ဇိမ ဥတ္တမပုရိသ် ဟု ခေါ်ဝေါ်ရခြင်း အကျိုးရှိ၏။ (၄၃၁)

ဟုဆိုသောကြောင့် "ပူရေန္တိ–ကာရကအနက်ကို ပြည့်စေတတ်ကုန်၏၊ ဣတိပုရိသာ"ဟု ဝိဂြိဟ်ပြုလျှင် အနွတ္တနာမည်လည်း ဖြစ်နိုင်ပြန်၏၊ ချဲ့ဦးအံ့–ဝိဘတ်မသက်ဘဲ ဓာတ်ချည်းသက်သက်ဆိုလျှင် ကြိယာ အနက်တစ်မျိုးကိုသာ သိရ၏၊ ဝိဘတ်သက်လိုက်မှ "ကတ္တား ကံ ဘော"ဟူသော ကာရကအနက်ကို သိရသည်၊ ကာရကအနက်သာမက, ပစ္စုပ္ပန်စသော ကာလအနက်, ဧကဝုစ် ဗဟုဝုစ်တစ်ခုခု ဟူသော ဝုစ်အနက်ကိုလည်း ပြည့်စေနိုင်ရကား "ကာလကာရက ဝစနသခ်ါတေ အတ္တေ ပူရေန္တိတိ ပုရိသာ"ဟု ပြုနိုင်သည်၊ [ကြိယာအနက်, သကတ်အနက်ကိုလည်း ပြည့်စေတတ်၏"ဟု ဆိုကြသေး၏၊ သို့သော် ထိုအနက်ကို ဝိဘတ်က မပြနိုင်, ဓာတ်ကသာ ပြနိုင်သောကြောင့် စဉ်းစားသင့်သည်၊] ကာရိကာ၌ကား ပြခဲ့သော ရုဋ္ဌီအမည်အပြင် "တပည့်တို့၏ အဇ္ဇာသယ အလိုဆန္ဒကို ပြည့်ဝစေတတ်၏, တပည့်တို့၏ ယုံမှားသံသယကို ဖြူစင်စေတတ်သောကြောင့် ပုရိသမည်၏"ဟု ကြံ၍ ဤဂါထာကို ဆိုကြသေး၏။

နာမတုမှာမှ ယောဂိကာ, အတ္တဘောဒပုကာသကာ၊
အဇ္ဇာသယံတု သိဿာနံ, ပူရေန္တိစ ပုနန္တိစ။

ဥတ္တမခေါ်ပုံ။ ။ တိ အန္တိ ၂–ပုဒ်ကို ပရဿပုဒ် ၆–လုံးတွင် ပဌမဆုံး ဖြစ်သောကြောင့် "ပဌမေ + ဘဝံ ပဌမံ"ဟု လည်းကောင်း, ဘိထ ၂–ပုဒ်ကို အလယ်ဖြစ်သောကြောင့် "မဇ္ဇေ ဘဝံ မဇ္ဇိမံ"ဟု လည်းကောင်း ဖြစ်နိုင်၏၊ မိ မ ၂–ပုဒ်ကား အဆုံးဖြစ်၍ အန္တိမပုရိသ်"ဟု လည်းကောင်း, နောက်ဆုံးဖြစ်၍ "ဥတ္တမပုရိသ်"ဟုလည်းကောင်း မှည့်သင့်လျက် မမှည့်ဘဲ အမြတ်အနက် ဟော ဥတ္တမသဒ္ဒါဖြင့် ဥတ္တမပုရိသ်ဟု မှည့်ရာကား သက်သက် အထင်ရုဋ္ဌီ နာမည်ဟုမှတ်။ ["ဥတ္တမသဒ္ဒေါယံ သဘာဝတော တတိယဒုကေ ရုဋ္ဌော"–မောဂ္ဂလ္လာန်။]

ဧဝံ သဗ္ဗတ္ထ။ ။ "တိ အန္တိ ဣတိ ပဌမပုရိသာ" စသည်ဖြင့် ပြခဲ့သော ဝိဘတ် တို့သည် ဝတ္တမာန်ဝိဘတ်ချည်းသာ ဖြစ်သေး၏၊ ထို့ကြောင့် "ဧဝံ သဗ္ဗတ္ထ"ဖြင့် ပဥ္စမီစသော ဝိဘတ်များ၏ ပရဿပုဒ်များတွင် အစ ၂–ပုဒ်သည် ပဌမပုရိသ်, အလယ် ၂–ပုဒ်သည် မဇ္ဇိမပုရိသ်, အဆုံး ၂–ပုဒ်သည် ဥတ္တမပုရိသ် မည်ကြောင်းကို ညွှန်ပြသည်။

သဗ္ဗေသ၊ ပေ၊ ၄၀၉။ သဗ္ဗေသံ-ကုန်သော၊ တိဏ္ဏံ-၃ ပါးကုန်သော၊ ပရောပုရိသော ပဌမ မဇ္ဈိမုတ္တမ ပုရိသာနံ-ပဌမ, မဇ္ဈိမ, ဥတ္တမပုရိသ် တို့၏၊ ဧကာဘိဓာနေ-တပေါင်းတည်း ဆိုလိုခြင်းသည်၊ (သတိ-ရှိလသော်) ပရောပုရိသော - နောက်ပုရိသ်ကို၊ ဂဟေတဗ္ဗော - ယူထိုက်၏၊ သောစ -

---

၄၀၉။ သဗ္ဗေသမေကာဘိဓာနေ။ ။ "ပုရိသ်"ဟူသော အမည်သည် အာချာတ် တစ်ပုဒ်လုံး၏ အမည်မဟုတ်၊ အာချာတ် ဝိဘတ်များ၏သာ အမည်ဖြစ်ကြောင်း ပြခဲ့ပြီ၊ "သူသည်လည်းကောင်း, သင်သည်လည်းကောင်း ချက်ကုန်၏၊ သူသည်လည်းကောင်း, ငါသည်လည်းကောင်း ချက်ကုန်၏" စသည်ဖြင့် သူ့အတွက်, သင့်အတွက်, ငါ့အတွက်, ကြိယာတစ်ခုတည်းကို တစ်ပြိုင်နက် ဆိုလိုရာ၌ ပစ္စတ်နောင် အဘယ်ပုရိသ် (ဘယ်ဝိဘတ်) သက်မည်နည်း၊ "သူ" ဟူသော နာမသဒ္ဒါကို ငဲ့လျှင် အန္တိ ဟူသော ပဌမပုရိသ် သက်ရလိမ့်မည်။ သင်ဟူသော တုမ္ဟသဒ္ဒါကို ငဲ့လျှင် ထဟူသော မဇ္ဈိမပုရိသ် သက်ရလိမ့်မည်၊ ငါဟူသော အမ္ဟသဒ္ဒါကိုငဲ့လျှင် (မ) ဟူသော ဥတ္တမပုရိသ် သက်ရလိမ့်မည်၊ ထိုသို့ ငဲ့စရာတွေများသဖြင့် လုံးလုံးမသက်ဘဲ "သောစ တွံစ အဟံစ ပစ"ဟုချည်း ထားရမည်လော,သို့မဟုတ်-ပစတိ သိ မိ"ဟု ၃-မျိုးလုံး တစ်ခုပြီးတစ်ခု သက်ရမည်လော-ဟု ယုံမှားဖွယ်ရှိသောကြောင့် "သဗ္ဗေသမေကာဘိဓာနေ ပရော ပုရိသော"ဟု မိန့်သည်၊ ဤသို့ ပုရိသ် ၂-ပါးဖြစ်စေ, ၃-ပါးဖြစ်စေ တစ်ပြိုင်နက် သက်ခွင့်ကြုံရာဝယ် နောက်ပုရိသ်တစ်ခုသာ သက်စေရသည် ဟူလို။

ကာတန္တ္ရဝုတ္တိ။ ။ အပ္ပဝတ္တေ ပရိယာယေဝါ ပတ္တေ ပရိဘာသာယံ = ပုရိသ်တို့ လုံးလုံးမဖြစ်ဟူသော အနက်ရောက်လသော်လည်းကောင်း တစ်လှည့်စီဖြစ်ခွင့် ရောက်လသော်လည်းကောင်း (ထိုလုံးလုံး မဖြစ်ခြင်း တစ်လှည့်စီ ဖြစ်ခြင်းကို တားမြစ်ဖို့ရာ) ဤပရိဘာသာသုတ်ကို ဆိုအပ်၏။ [ဤ၌ "သောစ ပစတိ, တွဉ္စ ပစတိ"ဟု ၂-ဝါကျခွဲ၍ တစ်လှည့်စီဆိုခြင်းကို "ပရိယာယပတ္တ-တစ်လှည့်စီ ဖြစ်ခြင်း"ဟု ဆို၏။]

သဗ္ဗေသံ တိဏ္ဏံ။ ။ သုတ်၌ "သဗ္ဗေသံ"ဟု ရှိသောကြောင့် တိဏ္ဏံ ပဌမ မဇ္ဈိမုတ္တမပုရိသာနံ"ဟု ဖွင့်သည်၊ သို့သော် ထိုသဗ္ဗေသံကို ကေဒေသျျုပစာရ (အပေါင်း ၃-ပါးလုံး၏ အမည်ကို အစိတ် ၂-ပါး၌လည်း တင်စားသော) နည်းအားဖြင့် ပုရိသ် ၂-ပါးကိုလည်း ယူ၍ "ပဌမနှင့် မဇ္ဈိမ, ပဌမနှင့် ဥတ္တမ, မဇ္ဈိမနှင့် ဥတ္တမ" ဤသို့ ပုရိသ် ၂ ပါး ဖြစ်ခွင့်ကြုံလျှင်လည်း နောက်ပုရိသ်သာ သက်ရမည်၊ ထို့ကြောင့် "သောစ တွဉ္စ ပစထ, သောစ အဟဉ္စ ပစာမ, တွဉ္စ အဟဉ္စ ပစာမ"ဟု ပုရိသ် ၂-ပါး သက်ခွင့်ကြုံရာ၌ နောက်ပုရိသ်သာ သက်ပုံကို လည်းကောင်း, "သောစ တွဉ္စ အဟဉ္စ ပစာမ"ဟု ပုရိသ် ၃-ပါး သက်ခွင့်ကြုံရာ၌ နောက်ပုရိသ်သာ သက်ပုံကိုလည်းကောင်း သိပါ။

ထိုသူသည်လည်း၊ ပဌတိ-ဖတ်၏၊ တွဋ္ဌ-သင်သည်လည်း၊ ပဌသိ-ဖတ်၏၊ တုမှေ-သင်တို့သည်၊ ပဌထ-ဖတ်ကုန်၏၊ သောစ-သည်လည်း၊ ပစတိ-ချက်၏၊ တွဋ္ဌ-လည်း၊ ပစသိ-၏၊ တုမှေ-သင်တို့သည်၊ ပစထ-ချက်ကုန်၏၊ စေံ-ဤအတူ၊ သေသာသု-ကြွင်းကုန်သော၊ ဝိဘတ္တိသု-ဝိဘတ်တို့၌၊ ပရောပုရိသော-ကို၊ ယောစေတမ္ဘော-ယှဉ်စေတိုက်၏။ (၄၄၁)

ကောဘိဓာနေ။ ။ ရူဋီကာ၌ "ကေတော (ကေဏ္ဍ)-တပေါင်းတည်း + အဘိဓာန်-ဆိုခြင်းတည်း၊ ကောဘိဓာန်-ခြင်း"ဟု ဖွင့်၏၊ "သောစ ပစတိ, တွဋ္ဌ ပစသိ"ဟု ဝါကျခွဲ၍ တကွဲစီဆိုလိုရာ၌ ဤသုတ်အစီအရင်မလို၊ "သောစ တွဋ္ဌ ပစထ" စသည်ဖြင့် သူ၏ ချက်ခြင်း သင်၏ချက်ခြင်း ၂-ခုကို တပေါင်းတည်း ဆိုလိုရာ၌သာ ဤသုတ်အရ ပရောပုရိသ်ကို ယှဉ်စေရ-သုက်စေရသည်ဟု ဆိုလိုသည်၊ ဤ ရူအလို "ကေသဒ္ဒါသည် ကေတော အနက်ဟောတည်း"ဟု မှတ်ပါ။ [ကာတန္တ်၌ကား "ယုဂ ပဒွစနေ ပရပုရသာက်ာမ်"ဟု သုတ်ရှိ၏၊ ထိုသုတ်၌ "ယုဂပဒ်" သဒ္ဒါသည် "ကေကာလ-တစ်ခုတည်းသော ကာလ" ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ ပစကဲ့သို့သော ကြိယာတစ်ခုတည်းက "သူ၏ ချက်ဆဲ သင်၏ချက်ဆဲ ငါ၏ချက်ဆဲ"ဟု ပစ္စုပ္ပန်ကာလ တစ်ခုတည်းကိုဖြစ်စေ, အတီတ်ကာလ တစ်ခုတည်းကို ဖြစ်စေ, အနာဂတ်ကာလ တစ်ခုတည်းကိုဖြစ်စေ ဟောလျှင် ဤသုတ်အရ ပရောပုရိသ်တစ်ခုသာ, ဝိဘတ်တစ်ခုသာ သက်ပါ-ဟု ဆိုလိုသည်၊ ကစ္စည်းသုတ်၏ "ကောဘိဓာနေ"အရ "တပေါင်းတည်းဆိုခြင်း" ဟူရာ၌လည်း ကြိယာတူ ကာလတူမှ ပေါင်း၍ ဖြစ်သောကြောင့် ကာတန္တ သုတ်လာ "ယုဂပဒ် ဝစန"နှင့် သဘောတူပင်။

ကြိယာကာလကွဲလျှင် မဆိုင်။ ။ ထို့ကြောင့် "သောစ ပစတိ, တွဋ္ဌ ပစိဿသိ, အဟံ ပစိ = သူချက်ဆဲ, သင်ချက်လတ္တံ့ ငါချက်ပြီ" ဟု ကာလကွဲရာ၌ ဤ ပရောပုရိသ် သက်ခွင့်မရှိ၊ "သော ဂစ္ဆတိ၊ တွံ ပဋ္ဌသိ" စသည်ဖြင့် ကြိယာကွဲနေရာ၌ကား ဤ ပရောပုရိသ် သက်ရမည်လား ဟု ကြံဆဖွယ်ပင် မလို၊ မှန်၏-မြန်မာစကား၌လည်း ကြိယာတူ ကာလတူရာဝယ် "သူနှင့် သင်ဟာ စားကြတယ်၊ မင်းနှင့်ငါ သွားကြစို့၊ သူနှင့်ငါ အတူသွားကြမယ်" ဤသို့ စသည်ဖြင့် ကောဘိဓာန တစ်ပေါင်းတည်း ပြောလေ့ရှိကြသည်၊) ကြိယာကွဲ ကာလကွဲရာ၌မူ ထိုကဲ့သို့ ပေါင်း၍ ပြောရိုးမရှိ၊ ပြောလည်း မဖြစ်နိုင်၊ [ကောဘိဓာနေ-တူသောကာလ, တူသောကြိယာကို ဟောခြင်းသည်"ဟု ဆရာတို့ ပေးကြသော အနက်သည် အဓိပ္ပာယ် ပေါ်လွင်အောင် ပေးအပ်သော အနက်တည်း၊] ဤ "ကောဘိဓာနေ" အရ ပရောပုရိသ် သက်ဖို့ရာ "ကြိယာတူခြင်း, ကာလတူခြင်း"ဟု အင်္ဂါ ၂-ပါးရှိကြောင်းကို မှတ်ပါ။

ပုံစံ၌ ရှင်းလင်းချက်။ ။ "သောစ ပဌတိ, တွေ ပဌသိ, တုမှေ ပဌထ" ဟူသော ပုံစံ၌ ရှင်းလင်းဖွယ် ရှိ၏၊ "သောစ ပဌတိ" ဟူသော ဝါကျသည် ပရောပုရိသ်ကိုပြသော ဝါကျမဟုတ်, "ပုရိသော ဂစ္ဆတိ"ကဲ့သို့ သူ့ကတ္တားနှင့် သူ့ကြိယာ တွဲရိုးတွဲစဉ်သာတည်း၊ "တွေ ပဌသိ, တုမှေ ပဌထ" တို့လည်း ထို့အတူပင်၊ တွဲရိုးတွဲစဉ် ဝါကျများသာ ဖြစ်ကြ၏၊ ထို့ကြောင့် ဤပုံစံတို့၌ "ပဌတိ-ပဌသိ"တို့သည် သောစ-တွေတို့ကို ငဲ့၍ (ပရောပုရိသ်မချလျှင်) ရိုးရိုးရှိစဉ် ကြိယာကိုပြသော ပုဒ်တည်း၊ ဤပရောပုရိသ်ချရမည့်အရာ၌ကား ထိုပဌတိ ပဌသိတို့ကို ထည့်ဖွယ်မလို၊ "ပဌထ" တစ်ခုသာ ဖြစ်ရသည်ဟု ပြလို၍ "တုမှေပဌထ" ဟု အဆုံး၌ ပြ၏၊ ဤ၌ "တုမှေလည်း ပဌထနှင့် လိုက်လျောအောင် အဝိထည့်အပ်သော ကတ္တားသာတည်း၊ အမှန် ပရောပုရိသ်ရှိရမည့် ဝါကျကား "သောစ တွေ ပဌထ"သာ ဖြစ်သည်၊ "သောစ ပစတိ" စသည်၌လည်း နည်းတူ။

ဤသို့မယူလျှင် အပြစ်။ ။ ပုံစံတို့ကို ဤနည်းဖြင့် ရှင်းလင်းယူမှသာ "ကောဘိမာနေ ပရောပုရိသော"ဟူသော သုတ်အဆိုနှင့် ညီညွတ်မည်၊ ဤသို့ ရှင်းလင်း၍ မယူလျှင် "သောစ ပဌတိ", တွေ ပဌသိ, တုမှေ ပဌထ" တို့သည် "နာမမှိ ပယုဇ္ဇမာနေပိ တုလျာဓိကရဏော ပဌမော, တုမှေ မဇ္ဈိမော"သုတ်တို့ အရ နာမသဒ္ဒါနှင့် ယှဉ်လျှင် ပဌမပုရိသ် (တိ-အန္တိ)သက်, တုမှသဒ္ဒါနှင့် ယှဉ်လျှင် "မဇ္ဈိမ-ပုရိသ် (သိ-ထ) သက်"ဟူသော ထားရိုးထားစဉ်အတိုင်းဖြစ်၍ ဤသုတ်တစ်သုတ်လုံး ဆိုရကျိုးမနပ်ဘဲ ရှိရာ၏။

ဆက်ဦးအံ့-ဤသုတ်၌ ဥတ္တမပုရိသ်ချရသော ပုံစံများ (သိဟိုဠ်မူ၌ပါလျက်) မြန်မာမူ၌ မပါသော်း၊ ထို့ကြောင့် "သောစ အဟဋ္ဌ ပဌာမ, တွေ အဟဋ္ဌ ပဌာမ, သောစ တွေ အဟဋ္ဌ ပဌာမ"ဟု နာမ အမှတွဲရာ, တုမှ အမှတွဲရာ, နာမ တုမှ အမှ တွဲရာတို့၌ ပရောပုရိသ် ချရပုံကိုလည်း သိပါ၊ ဧကဝုစ် ကတ္တားသာမက "တောစ တုမှေစ မယံစ ပဌာမ"ဟု ဗဟုဝုစ်ချည်းလည်းကောင်း၊ သောစ တုမှေစ အဟံစ ပဌာမ"ဟု ဧကဝုစ် ဗဟုဝုစ် ကတ္တားအမျိုးမျိုး ရောလျက်လည်းကောင်း ရှိနိုင်ပုံကိုလည်းသိပါ၊ [သစ (ထိုသူသည်လည်းကောင်း) တွံစ စန္ဒံ (လကို) ပဿထ, တွံစ သံစ ပဿထ (ဤ၌ "တွံနှင့်သ"ဟု တုမှသဒ္ဒါက ရှေ့, နာမသဒ္ဒါက နောက် ရှိသော်လည်း စာအနေ ရှေ့နောက်ရှိခြင်းမှာ လိုရင်းမဟုတ်, သုတ်၌ ပဌမ မဇ္ဈိမ ဥတ္တမဟုဆိုစဉ်သာ လိုရင်းဖြစ်သည်ဟု ပြ၏၊) တွံစ အဟံစ ပဿာမ, အဟံစ တွံစ ပဿာမ, သစ တွံစ အဟံစ ပဿာမ, အဟံစ တွံစ သစ ပဿာမ, ... မုဒ္ဓဗောဒ္ဓိကာ၊] ကလာပ်ဝုတ္တိ၌လည်း ဤအတူပင်တည်း။

ဗဟုဝုစ်ချည်းသာတဲ့။ ။ "ကတ္တားပုဒ်က ဧကဝုစ်ချည်းဖြစ်စေ, ဗဟုဝုစ်ချည်းဖြစ်စေ ဧကဝုစ် ဗဟုဝုစ်ရောလျက် ဖြစ်စေ မည်သို့ပင်ရှိသော်လည်း ကြိယာမှာ ဗဟုဝုစ်ချည်း ချရမည်"ဟု သက္ကတ ဗျာကရိဏ်းတို့ ဆိုကြ၏၊ ဘာ့ကြောင့်

နည်း...ကတ္တား ၂ခု ၃ ခု စသည် ("သောစ တေစ တွံစ တုမှေစ အဟံစ"ဟု ကတ္တားပုဒ် ၅-ခုတိုင်အောင်ပင်) ရှိနိုင်ရကား ထိုကတ္တား အများ၏ သဒ္ဒါကို အစဉ်လိုက်၍ ကြိယာ၌လည်း ဗဟုဝုစ်သာ ရှိထိုက်သောကြောင့်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ပါဋိ၌လည်း "အဟံစ မဒ္ဒီဒေဝီစ, ဇာလီကဏ္ဍာဇိနာ စုဘော အညမည် သောကနုဒါ,ဝသာမ အဿမေ တဒါ" (ဝေဿန်ဇာတ်) "အဟဉ္စ နုန နန္ဒာစ, ဂစ္ဆာမ ယမသာဓနံ" (မဟောဇာတ်) ဟု ဗဟုဝုစ်ချပုံများ ထင်ရှားစွာတွေ့ရ၏၊ [တထာပိ သမုဒါယဿ သဒ္ဒါနုသာရေန ဗဟုဝစနံ ဝေတိ=ထိုသို့ ပရောပုရိသ် ဖြစ်သော်လည်း အပေါင်းလိင်ပုဒ်၏ သဒ္ဒါကို အစဉ်လျှောက်သဖြင့် ဗဟုဝုစ်သာ မှတ်၊ -မုဒ္ဓဗောဓဋီကာ။] ဤသို့ ဗျာကရဏ်းတို့က ဗဟုဝုစ်သာ တထစ်ချ ဆိုကြသော်လည်း ဆရာတို့ကမူ "ဧကဝုစ် ပရောပုရိသ်လည်း ရှိနိုင်၏"ဟု မိန့်ကြ၏၊ ဆရာတို့ ထောက်အပ်သော သာဓကကား...

"တာဝတိ သာစ ယေဒေဝါ, တိဒဿနံ စ ဝါသဝေါ၊
တွံစ ဘဒ္ဒေ သုခီ ဟောတိ, ဂစ္ဆကညေ ယထာသုခံ"-အလမ္ဗုသာဇာတ်။
"တွံစ ဘဒ္ဒေ သုခီ ဟောတိ၊ ဧသောစာပိ မဟာမိဂေါ၊"-သုဝဏ္ဏမိဂဇာတ်။
"အဟံ ဝါပိ ဂဟပတိ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဝါဒံ အာရောပေယျံ,
ဒီဃတပဿီ ဝါ နိဂဏ္ဌော, တွံဝါ"-မစ္ဆိမပဏ္ဍာသ, ဥပါလိသုတ်။
"သံဃေ ဒိန္နေ အဟဉ္စေဝ ပူဇိတော ဘဝိဿာမိ သံဃောစ" ဥပရိပဏ္ဍာသ-
ဒက္ခိဏ ဝိဘင်္ဂသုတ်။

ဝိစစ်ချက်။ ။ ဤဧကဝုစ် ပရောပုရိသ် ချနိုင်ကြောင်းပြသော သာဓကများဝယ် သုဝဏ္ဏမိဂရာဇ ဇာတ်၌သာ အဌကထာ ဖွင့်၏၊ ထိုသို့ ဖွင့်ရာဝယ် "တွဉ္စ ဧသော စာပိ မဟာမိဂေါတိ ဒွေပိ ဇနာ သုခီ နိဒ္ဒုက္ခာ ဟောထ" ဟု ဗဟုဝုစ် (ထ ဝိဘတ် ဖြင့်) ဖွင့်သောကြောင့် ထိုပါဋိကို ထောက်၍ ဧကဝုစ် ပရောပုရိသ် ချနိုင်ကြောင်း မထင်ရှားသေး၊ "တွဉ္စ သုခီ ဟောတိ, ဧသောစာပိ မဟာမိဂေါ သုခီ ဟောတု"ဟုသာ ကြိယာတစ်ခုကို ထည့်စွက်ပေးရမည်ကဲ့သို့ ထင်သည်၊ အလမ္ဗုသာဇာတ် ပါဋိတော် ၌လည်း ဤနည်းပင်ဖြစ်ရာ၏၊ ပဏ္ဍာသပါဋိများ၌လည်း "ဒီဃ တပဿီ ဝါ နိဂဏ္ဌော ဝါဒံ အာရောပေယျ, တွံဝါ အာရောပေယျာသိ" ဟု လည်းကောင်း "သံဃောစ ပူဇိတော ဘဝိဿတိ"ဟုလည်းကောင်း ရှေးဝါကျမှ ကြိယာကို ဝိဘတ်ပြင်၍ လိုက်စေလိုမည် ထင်သည်၊ ထို့ကြောင့် ဤပါဋိများဖြင့် ပရောပုရိသ် ဧကဝုစ် ချသင့်ကြောင်းမှာ ခိုင်လုံလောက်ပြီဟု မဆိုနိုင်သေးချေ၊ ဤထက်ခိုင်လုံ သော သာဓက ရမှသာ ဧကဝုစ်ပရောပုရိသ် ရှိထိုက်ကြောင်း မှတ်သင့်ပေသည်။

ပုဒ်စစ်လာ ပရောပုရိသ်။ ။ ပုဒ်စစ်၌ "တိသိထ, တိမိမ, သိမိမ, တိသိမိမ, တိ အန္တိ သိထ မိမ"ဟု ဝတ္တမာန် ပရသပုဒ်အတွက် ငါးဝါရပြု၏၊ "တိသိထ" ဖြင့် "သောစ တွံစ"ဟု ကတ္တား ၂-ခုရှိရာ၌ "ဂစ္ဆတိ ဂစ္ဆသိ"ဟု ကြိယာ ၂-မျိုး ရှိသင့်သော်လည်း နောက်ပုရိသ်ကိုသာ ယူ၍ ဗဟုဝုစ်ဖြင့် "ဂစ္ဆထ"ဟု ကြိယာ တစ်ခုတည်းသာ ရှိရသည်ဟု ပြု၏၊ တိမိမ စသည်တို့ဖြင့် ပြပုံ၌လည်း ဤနည်း အတိုင်းပင်၊ "တိ အန္တိ သိထ မိမ"ဖြင့် "သောစ တောစ တွံစ တုမှေစ အဟံစ ဂစ္ဆတိ ဂစ္ဆန္တိ ဂစ္ဆသိ ဂစ္ဆထ ဂစ္ဆာမိ"ဟု ရှိသင့်သော်လည်း နောက် အမှ ယောဂဖြစ်သော ဥတ္တမပုရိသ်ကိုသာ ယူ၍ ဗဟုဝုစ်ဖြင့် "ဂစ္ဆာမ"ဟု ကြိယာ တစ်ခုတည်း ရှိရသည်ဟုပြု၏၊ ဤသို့လျှင် ပုဒ်စစ်၌ ဗဟုဝုစ်ချနည်းကိုသာ သက္ကတ အတိုင်း ပြသည်။

ရင်သင့်သမျှ ပရောပုရိသ်။ ။ ဤပုဒ်စစ်ကို နည်းမှီး၍ ရသင့်သမျှ ဗဟုဝုစ်ချည်း ချရသော ပရောပုရိသ်များကို အောက်ပါအတိုင်းမှတ်ပါ၊ [က=ကေဝုစ်၊ ဗဟု=ဗဟုဝုစ်၊ ကေဗဟု=ရှေ့ကေဝုစ်, နောက် ဗဟုဝုစ်၊ ဗဟုက=ရှေ့ဗဟုဝုစ်, နောက်ကေဝုစ်။]

(၁) **သုဒ္ဓကေဝါရ။** ။ တိ သိ ထ, တိ မိ မ, သိ မိ မ, တိ သိ မိ မ။

(၂) **သုဒ္ဓဗဟုဝါရ** ။ ။ အန္တိ ထ ထ, အန္တိ မ မ, ထ မ မ, အန္တိ ထ မ မ။

(၃) **ကေဗဟုမိဿ။** ။ တိ ထ ထ, တိ မ မ, သိ မ မ, တိ သိ မ မ။

(၄) **ဗဟုကေမိဿ။** ။ အန္တိ သိ ထ, အန္တိ မိ မ, ထ မိ မ, အန္တိ ထ မိ မ။

(၅) **ကေဗဟု ဧက။** ။ တိ အန္တိ သိ ထ, တိ အန္တိ မိ, သိ ထ မိ မ, တိ အန္တိ သိ ထ မိ မ။

(၆) **ကေဗဟုဗဟု။** ။ တိ အန္တိ ဿ ထ, တိ အန္တိ မ မ, သိ ထ မ မ, တိ အန္တိ သိ ထ မ မ။

(၇) **သဗ္ဗမိဿက။** ။ တိ အန္တိ သိ ထ ထ, တိ အန္တိ မိ မ မ, သိ ထ မိ မ မ, တိ အန္တိ သိ ထ မိ မ မ။

အမှာ။ ။ ၇-နံပါတ်၌ "မိ မ မ"ဟု ၃-ဝါရ ပါ၏၊ တကယ် ပါဠိစီလျှင် "သောစ တောစ အဟံစ မယံစ ဂစ္ဆာမ" ဟု စီရလိမ့်မည်၊ သို့ဖြစ်လျှင် မိမိ အတွက် အဟံ, မယံ ၂-မျိုး မရနိုင်း၊ ထို့ကြောင့် ထို ၃-ဝါရကို စက် ၄-ချက် မပျက်ရုံသာ ထည့်ထား၏၊ အမှန်အားဖြင့် မရသင့်ဟု မှတ်ပါ၊ ထို့ပြင်- "တိ သိ ထ ထ, တိ ထ မ မ" စသော ဝါရများလည်း ရကောင်းပါသေး၏၊ ၄-ချက်လှည့်၍ မရသော်ကြောင့် မပြဘဲ ချန်ထား ပါသည်။

ပရောပုရိသ်ပေါင်း။ ။ ဤ၌ ပြထားသော ၇-ဌာနဝယ် နောက်ဆုံး ၃-ဝါရကို နုတ်၍ ကျန် ၂၅ သည် ဝတ္တမာန် ပရသပုဒ်အတွက် ဖြစ်၏၊ အတ္တနောပုဒ်

နာမမှီ ပဌမော ၄၁၀။ တုလ္လာဓိကရဏေ–သော၊ နာမမှီ–ကို၊ ပယုဇ္ဇ မာနေပိ–ယှဉ်စပ်အပ်သော်လည်းကောင်း၊ အပယုဇ္ဇမာနေပိ–မယှဉ်စပ်အပ်သော်လည်းကောင်း၊ ပဌမ ပုရိသော–သည်၊ ဟောတိ–၏၊ သော–ထိုသူသည်၊ ဂစ္ဆတိ–သွား၏၊ တေ–တို့သည်၊ ဂစ္ဆန္တိ–သွားကုန်၏၊ အပယုဇ္ဇမာနေပိ–မယှဉ်စပ်အပ်ရာ၌လည်း (ဥဒါဟရဏေ – ဥဒါဟရဏ်ကား၊) ဂစ္ဆတိ – ၏၊

အတွက်လည်း ၂၅–ဖြစ်၍ ဝတ္တမာန်ဝိဘတ်အတွက် ၅၈–ဖြစ်ရကား ဝိဘတ် ရှစ်သွယ်လုံးအတွက် ပုရောပုရိသ် လေးရာဖြစ်၏ဟု အကြမ်းအားဖြင့် မှတ်သားပါ၊ ကေဝုစ်ချနည်းနှင့်တကွ ဤထက်အကျယ်ကိုကား ဝိသုဒ္ဓါရုံသုတ်နက် ပုဒ်စစ် ဂဏ္ဌိတို့၌ ရှုကြပါလေ။

[ဆောင်] ပုရိသ်ပုရော, ဤ၌ပြော, မှတ်လော လေးရာတည်း။

ပုရိသ်ရှင်း။ ။ "သော စ တွဋ္ဌ"ဟု ကတ္တား ၂–ခု ရှိနေရာဝယ် ပဌမပုရိသ် (တိ အန္တိ) မဇ္ဈိမပုရိသ် (သိ ထ) တို့သည် သူ သက်မည် ငါ သက်မည်ဟု အလုအယက်ရောယှက်၍ နေသောကြောင့် ထိုကဲ့သို့ မရောယှက်စေခြင်းငှာ ဤသုတ်ဖြင့် ပရောပုရိသ်ကိုယူ, ဝါ–နောက် ပုရိသ်သက်ဟု ရှင်းလင်း၍ ပြသောကြောင့် ဤသုတ်သည် ပုရိသ်ချင်း မရောယှက်ရအောင် ရှင်းလင်းပြသော ပုရိသ်ရှင်းသုတ်သာ ဖြစ်သည်၏] ရှေးကမူ "တိသိထ" စသည်ကို ပုရိသ်ချင်း ရောယှက်၍ပြသောကြောင့် "ပုရိသ်ယှက်"ဟု ခေါ်စမှတ်ပြုကြသည်၊ ထို "တိသိထ" စသည်လည်း "တိနှင့်သိ" ရောယှက်ဖွယ် ရှိရာဝယ် "ထ"ဟူသော နောက် ပုရိသ်သာ၍ ဟူသော "ပုရိသ်ရှင်း"သာတည်း၊ ဤ ပရောပုရိသ်ကို ပြရာ၌ ကတ္တားဟော ဝါကျကိုသာ ပြလေ့ရှိကြသော်လည်း "စောရေန သော စ တွံ စ ဟညထ=ခိုးသူသည် သူ့ကိုလည်းကောင်း, သင့်ကိုလည်းကောင်း သတ်အပ်ကုန်၏"ဟု ကံဟောဝါကျ များလည်း ရှိကောင်းသည်ပင်။]

၄၁၀။ နာမမှီ။ ။ တုမှ အမှ သဒ္ဒါတို့နှင့်တကွ ပုရိသ စသော နာမ်ဝိဘတ် သက်ရသော ပုဒ်ဟူသမျှသည် နာမသဒ္ဒါ အမည်ရသည်သာတည်း၊ သို့သော် "တုမှေမဇ္ဈိမော, အမှေ ဥတ္တမော"သုတ်ဖြင့် တုမှ အမှ သဒ္ဒါ ၂–မျိုးကို သီးခြားယူလတ္တံ့ ဖြစ်သောကြောင့် ဤသုတ်၌ နာမမှီပါ၌ဖြင့် ထို တုမှ အမှ သဒ္ဒါ ၂–မျိုးမှ ကြွင်းသော နာမ်ပုဒ်များကိုသာ ယူရတော့သည်၊ နည်းလေးဆယ်၌ လာသော ဂေါဗလိဗဒ္ဓနည်း–ပုည ညာဏသမ္ဘာရ နည်းမျိုးတည်း။

ပယုဇ္ဇမာနေပိ။ ။ "သော+ဂစ္ဆတိ"ဟု ဂစ္ဆတိကြိယာနှင့် သောကို တွဲဖက်ပြထားခြင်းကို "ယှဉ်စပ်"ဟု ဆိုသည်၊ အပိသဒ္ဒါသည် အပယုဇ္ဇမာနေကို ဆည်းသောကြောင့် (အပိသဒ္ဒါက အဝုတ္တသမုစ္စည်း အနက်ရှိသောကြောင့်) ဝုတ္တိ၌ "အပ

ဂစ္ဆန္တိ–ကုန်၏၊ တုလျာစိကရဏေတိ–ပုဒ်သည်၊ ကိမတ္ထံ–နည်း၊ တေန ဒေဝ ဒတ္တေန–ထိုဒေဝဒတ်သည်၊ တံ့–သင့်ကို၊ ဟညသေ–သတ်အပ်၏၊ ဣတိ–ဤပြုယုက် တို့၌ တားမြစ်ရခြင်း အကျိုးရှိ၏။ (၄၃၂)

ယုဇ္ဈမာနေပိ" ဟု ထပ်၍ဖွင့်ရသည်၊ "သော ဂစ္ဆတိ, တေ ဂစ္ဆန္တိ" တို့ကား "သော–တေ"ဟု နာမသဒ္ဒါ တိုက်ရိုက်ယှဉ်စပ်ပြထားသော ပယုဇ္ဈမာန ပုံစံတည်း။ [တသဒ္ဒါသည် နာမသဒ္ဒါပင်တည်း।] "ဂစ္ဆတိ ဂစ္ဆန္တိ"တို့ကား "သော–တေ"ဟု နာမသဒ္ဒါ တိုက်ရိုက်မပါသော အပယုဇ္ဈမာန ပုံစံတို့တည်း၊ ထို့ကြောင့် အပယုဇ္ဈမာနေပိ ဟု ဆို၍ "ဂစ္ဆတိ ဂစ္ဆန္တိ"ဟု "သော–တေ" မပါဘဲ ပုံစံထုတ်သည်။

ဆက်ဦးအံ့–"သော, တေ" စသည်ဖြင့် နာမသဒ္ဒါ တိုက်ရိုက်မပါသော်လည်း "ဂစ္ဆတိ"ဟူသော ကြိယာပုဒ်ချည်းပင် "သူ+သွား၏"ဟူသော အနက်, "ဂစ္ဆန္တိ" ဟူသော ကြိယာပုဒ်ချည်းပင် "သူတို့+သွားကြ၏"ဟူသော အနက်ကို ပြစွမ်းနိုင်သောကြောင့် "သော+တေ" စသော နာမသဒ္ဒါ တိုက်ရိုက်ယှဉ်လျက် မပါရာ၌ "တိ+အန္တိ" ဟူသော ပဌမပုရိသ် ဝိဘာတ်များ သက်နိုင်ကြပေသည်၊ မှန်၏–အာချာတ်ကြိယာသည် ဝိသေသျပုဒ်ဖြစ်၍ နာမ်ပုဒ်များကား ဝိသေသန ပုဒ်များဖြစ်၏၊ "ဂစ္ဆတိ–သွား၏"ဟူရာ၌ "သူ"ဟုလည်းကောင်း, ယောကျ်ား မိန်းမ" စသည်ဟုလည်းကောင်း မထင်ရှားသဖြင့် "သွားခြင်း" သာမညဖြစ်နေသောကြောင့် "သော"ဟု ဝိသေသန ကူမရသည်၊ ထို့ကြောင့် တစ်ခါတစ်ရံ ထို ဝိသေသနပုဒ်နှင့် မယှဉ်သော "ဂစ္ဆတိ" ချည်း ရှိသည့်အခါလည်း "သူ + သွား၏" ဟူသော အနက်ကို ဟောစွမ်းနိုင်၏ဟု မှတ်ပါ။

မောဂ္ဂလ္လာန်။ ။ သာမတ္ထိယာ လဒ္ဓတ္တာ အပယုဇ္ဈမာနေသုပိ တုမှာ–မှ သေသေသု ဘဝန္တီ=သူ, သင်, ငါဟူသော အနက်ကို ကြိယာပုဒ်တို့က ဟောစွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ရအပ်ကုန်သည့်အတွက် တုမှ အမှ (ထိုမှ ကြွင်းသော) နာမသဒ္ဒါတို့ကို မယှဉ်စပ် မသုံးစွဲအပ်ကုန်သော်လည်း တိ စသော အာချာတ် ဝိဘာတ်များ ဖြစ်နိုင်၏။

ဂမျမာန်။ ။ ဤသို့ နာမစသော သဒ္ဒါမပါဘဲလည်း ဂစ္ဆတိကြိယာဖြင့် နာမ စသော သဒ္ဒါ၏အနက်ကို သိနိုင်လောက်သော အရာကို "ဂမျမာန" ဟု ခေါ်သည်၊ ဂမျမာန–ဂမျမာန်၊ ဝါ–သိလောက်သော အရာ၊ ဆရာတို့ကား အပွယုဇ္ဈမာနေပိဟု မထည့်တဲ့ "ဂမျမာနေပိ–(မှန်းဆ၍ သိအပ်သော်လည်းကောင်း"ဟု သုတ်နက်ပေးကြသည်၊ ဆရာများအလို အပိသဒ္ဒါဖြင့် ဂမျမာနေကို ဆည်းသည်ဟု မှတ်ပါ။

တုလျာဓိကရဏော။ ။ [တုလျာဓိကရဏောပုဒ်၏ သဒ္ဒါနက်ကို ရှေ့ကမွ ဓာရည်းသမာသ်၌ပြခဲ့ပြီ၊] "တူသော တည်ရာအနက်ရှိ" ဟူရာ၌ "မည်သည့်ပုဒ်နှင့် တူသော တည်ရာ ရှိသနည်း"ဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ ကြိယာပုဒ်များကို ပြရာ အာချာတ် ခန်းဖြစ်၍ အရာဌာန အားလျော်စွာ "အာချာတ် ကြိယာပုဒ်နှင့် တူသော တည်ရာရှိသည်"ဟု ဖြေ၊ ထို့ကြောင့် ကြိယာပုဒ်နှင့် တည်ရာ အနက်အားဖြင့် တူသော နာမသဒ္ဒါကို ("သော့ ဂစ္ဆတိ, တေ ဂစ္ဆန္တိ"၌ "သော-တေ"တို့ကဲ့သို့) တိုက်ရိုက် တွဲစပ်ပြထားသော် လည်းကောင်း, (ဂစ္ဆတိ ဂစ္ဆန္တိ ချည်း ဖြစ်၍ "သော-တေ" စသည့်ပုဒ်များကို) မတွဲစပ်ဘဲ ထားသော်လည်းကောင်း, ဂမု စသော ဓာတ်နောင် ဧကဝုစ် ဗဟုဝုစ် လိုက်၍ ထိုက်သည် အားလျော်စွာ တိ-အန္တိ ကဲ့သို့ သော ပဌမပုရိသ်ဝိဘာတ်များ သက်ကြရသည်။

နာမ်ပုဒ်နက်။ ။ "ပုရိသော မဂ္ဂံ ဂစ္ဆတိ" ဤပြယုဂ်၌ ပုရိသ၏အနက် သည် သကတ်, ဒြပ်, လိင်, သင်္ချာ, ကာရကအားဖြင့် ၅-ပါး၏၊ ထိုတွင် ယောကျ်ားဇာတ်သည် သကတ်, ယောကျ်ား၏အထည် ကိုယ်ခန္ဓာသည် ဒြပ်, သန့်ရှင်းသောအခြင်းအရာသည် ပုလ္လိင်, "ပုရိသော"ဟု ဆိုသောကြောင့် တစ်ယောက် တည်း အဖြစ်သည် ဧကဝုစ်သင်္ချာ, သွားခြင်းကြိယာကို ဖြစ်စေနိုင်သော "သွားစမ်းနိုင် သော) သတ္တိသည် ကတ္တုကာရက၊ ဤသို့လျှင် ပုရိသ၏ ဟောနက်သည် ၅-မျိုး ရှိ၏၊ မဂ္ဂံ၌လည်း အနက် ၅-မျိုးပင်၊ ထိုတွင် လမ်းဇာတ်သည် သကတ်, လမ်း ဒြပ်သည် ဒြပ်, ရှေးဆရာတို့ သတ်မှတ်အပ်သော သင်္ကေတပုလ္လိင်, လမ်းတစ်လမ်း တည်း၏ အဖြစ်သည် ဧကဝုစ်သင်္ချာ, သွားခြင်းကြိယာဖြင့် ရောက်အပ် (သွား အပ်, သွားစရာ၏ အဖြစ်ဟူသော) သတ္တိသည် ကမ္မကာရက။

ကြိယာပုဒ်နက်။ ။ ဂစ္ဆတိကြိယာ၏ ဟောနက်လည်း "သကတ်, ပဓာန ဒြပ်, အပဓာနဒြပ်, သင်္ချာ, ကာရက"ဟု ၅-မျိုးရှိ၏၊ ထိုတွင် "ဂစ္ဆတိ-သွား၏" ဟု ဆိုလိုက်သောအခါ ကြားရသူတို့၏ စိတ်ထဲ၌ မိမိ မှတ်သားဖူးသော သွားခြင်း ကြိယာသည် ပထမပေါ်လာ၏၊ ထိုကြိယာသည် သတ္တဝါအများနှင့် ဆိုင်သော သွားခြင်းကြိယာ သာမည (ကြိယာဇာတ်) ဖြစ်၍ သကတ် မည်၏၊ ထိုနောက် ယောကျ်ား၏ သွားခြင်းကို ပြောသော အရာဌာနဖြစ်၍ အရာ အားလျော်စွာ ယောကျ်ား၏သွားခြင်းကြိယာသည် စိတ်၌ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ ထိုကြိယာကား ယောကျ်ား နှင့်ဆိုင်သောကြောင့် ဝိသေသကြိယာ - မည်၏၊ ဤဝိသေသ ကြိယာသည် ကြိယာဒြပ်မည်၏၊ [ဒြပ် ၅-မျိုးတွင် "ကြိယာဒြပ်" ရှိကြောင်း ဘာဝတဒ္ဓိတ်၌ ပြခဲ့ပြီ၊] ဤ "ယောကျ်း၏သွားခြင်း ကြိယာ"ဟူသော ဒြပ်ကား ဂစ္ဆတိအရ မုချဟောလိုရင်းအနက်ဖြစ်၍ ပဓာနဒြပ်မည်၏၊ ထိုသွားခြင်း ကြိယာဒြပ်သည် သူ့ဘာသာမဖြစ်, ယောကျ်ားဒြပ်၌ တည်၍ဖြစ်ရကား "ဂစ္ဆတိ" ကြိယာသည်ပင်

ယောကျ်ားဒြပ်ကိုလည်း အပွဓာနအားဖြင့် ဟောသေး၏၊ သွားခြင်းကြိယာ၏ တစ်ခုတည်းအဖြစ်သည် ဧကဝုစ်သဒ်္ဒါ၊ "ဂစ္ဆတိ–သွား၏"ဟု ဆိုရာ၌ သွားစွမ်းနိုင်လို့သာ သွားသည်, မသွားစွမ်းနိုင်ဘဲ ဒူလာစွဲနေလျှင် သွားခြင်းကြိယာကို မဖြစ်စေနိုင်၊ ထို့ကြောင့် "ဂစ္ဆတိ" ဟု ဆိုလိုက်လျှင် ကြားရသူတို့စိတ်၌ သွားစွမ်းနိုင်သော ကတ္တုသတ္တိကိုလည်း သိရ၏၊ ထို ကတ္တု သတ္တိသည်လည်း ဂစ္ဆတိ၏ အနက်ဖြစ်သော ကတ္တုကာရကတည်း၊ ဤသို့လျှင် ဂစ္ဆတိအတွက်လည်း အနက် ၅–ပါးပင် ရသည်။

တူ–မတူ စစ်ချက်။ ။ ဂစ္ဆတိ၏ အနက်နှင့်ပုရိသောအနက်ကို ကောက်ချက်ချသောအခါ သကတ်, လိင်, သဒ်္ဒါအားဖြင့် မတူ၊ ချဲ့ဦးအုံ–သကတ် (သကတ္တာ) ဟူသော မိမိတစ်ပုဒ်တည်းပိုင်အနက်ဖြစ်၍ သကတ်ချင်း မတူနိုင်ကြ၊ အာချာတ်၌ လိင်အနက် မရှိ၍ လိင်ချင်း တူ–မတူ စိစစ်ဖွယ် မလို၊ သဒ်္ဒာလည်း (ဧကဝုစ် သဒ်္ဒာချင်းတူစေကာမူ)ပုရိသော၏ သဒ်္ဒာသည် ယောကျ်ားတစ်ယောက်တည်း၏ အဖြစ်–ဂစ္ဆတိ–သဒ်္ဒာကား သွားခြင်းကြိယာ တစ်ခုတည်း၏ အဖြစ်တည်း၊ ဤသို့ သဒ်္ဒာအရချင်း ကွဲသောကြောင့် သဒ်္ဒာအနက်တစ်ခုပေါ်၌ ပုရိသောနှင့် ဂစ္ဆတိ သဒ္ဒါ ၂–ခုတို့ မတည်နိုင်ကြသဖြင့် သဒ်္ဒာအတွက်လည်း တုလျာဓိကရဏ မဖြစ်။

အနက် အရတူပုံ။ ။ ဂစ္ဆတိ၏ ဟောနက်ဖြစ်သော အပဓာနဒြပ်နှင့် ကာရကကား တူကြသည်၊ ယောကျ်ားဒြပ် တစ်ခုတည်းကို လည်းကောင်း, ထိုယော်ကျ်ားဒြပ်၏ သွားနိုင်သော ကတ္တုသတ္တိကိုလည်းကောင်း ပုရိသောလည်း ဟော၏, ဂစ္ဆတိလည်း ဟော၏၊ ထိုဒြပ်နှင့် ကတ္တုသတ္တိအနက် ၂–ခုပေါ်၌ ပုရိသော–ဂစ္ဆတိသဒ္ဒါ ၂–ခုတို့ အတူတကွ တည်ကြသောကြောင့် "တုလျ်အဓိကရ်ဏ်ယသ" အရ ပုရိသော ဟူသော နာမသဒ္ဒါသည် ဂစ္ဆတိကြိယာနှင့် တုလျာဓိကရဏ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုရသည်၊ ယသ–အကြင် (ပုရိသော စသော) နာမသဒ္ဒါ၏၊ တုလျ်–ကြိယာပုဒ်နှင့်တူသော၊ အဓိကရဏ်–တည်ရာအနက်သည်၊ အတ္ထိ၊ ဣတိ၊ သော–ထို နာမသဒ္ဒါသည်၊ တုလျာဓိကရဏော–မည်၏။

မှတ်ချက်။ ။ "သဒ်္ဒာအားဖြင့် တုလျာဓိကရဏဖြစ်သည်"ဟု ဆိုကြသေး၏၊ ဧကဝုစ်ဟူသော သဒ်္ဒာနာမည်ချင်းသာတူသည်၊ ထိုနာမည်၏ တည်ရာအနက်ချင်းကားမတူ၊ ထို့ကြောင့် ထိုစကားကို စဉ်းစားသင့်သည်၊ မင်္ဂနှင့် ဂစ္ဆတိလည်း သဒ်္ဒာချင်း တူကြသည်ပင်၊ သို့သော် မင်္ဂ၏ ဧကဝုစ်သဒ်္ဒာကို ဂစ္ဆတိက ဟောသည်မဟုတ်, ဂစ္ဆတိ၏ ဧကဝုစ်သဒ်္ဒာကိုလည်း မင်္ဂက ဟောသည်မဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် ဧကဝုစ်သဒ်္ဒာ ဟူသော အသံချင်း တူစေကာမူ တုလျာဓိကရဏ ဖြစ်သည် ဟု မဆိုနိုင်၊ မင်္ဂနှင့် ဂစ္ဆတိတို့ ဒြပ်ချင်း ကာရကချင်းကား လုံးဝမတူကြ၊ ထို့ကြောင့် မင်္ဂနှင့် ဂစ္ဆတိတို့သည် မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ တုလျာဓိကရဏ မဖြစ်နိုင်တော့ချေ၊ [ဤနေရာဝယ် ဝုတ္တ အဝုတ္တသဘောကိုပါ ထည့်သွင်းပြောသင့်၏၊ အခြေပြု၌ နားလည်လောက်အောင် ရေးခဲ့ပြီ။]

[ဆောင်] ကြိယာနှင့်, တုလျာဓိကရဏ, ဖြစ်တုန်ကမူ, ဝုတ္တချည်းမှတ်, မဖြစ်လတ်က, အဝုတ္တ, မုချဆက်ဆက်ခေါ်။

တုမ္မေ မဇ္ဈိမော ၄၁၁။ တုလျာဓိကရဏော, တုမ္ဟေ-တုမှ သဒ္ဒါကို၊ ပယုဇ္ဇ မာနေပိ, အယပယုဇ္ဇမာနေပိ, မဇ္ဈိမပုရိသော ဟောတိ၊ တွံ-သည်၊ ယာတိ-သွား၏၊ တုမ္ဟေ-တို့သည်၊ ယာထ-သွားကုန်၏၊ အပယုဇ္ဇမာနေပိ (ဥဒါဟရဏံ)၊ ယာသိ, ယာထ၊ တုလျာဓိကရဏေတိ ကိမတ္ထံ၊ တယာ-သင်သည်၊ သြဒနော-ထမင်းကို၊ ပစ္စတေ-ချက်အပ်၏၊ ဣတိ-၏။ (၄၃၆)

တုလျာဓိကရဏေတိ၊ ဃေ၊ ဒေဝဒတ္တေန။ ။ "တေန+ဟညသေ" ဝယ် တေနဟု နာမသဒ္ဒါကို တွဲဖက်ယှဉ်စပ်ထားသောကြောင့် အတ္တနောပုဒ် "တေ" ဝိဘတ်ဟူသော ပဌမပုရိသ်သက်၍ "ဟညတေ"ဟု ထားထိုက်သည် မဟုတ်ပါလော, အဘယ့်ကြောင့် "ဟညသေ"ဟု မဇ္ဈိမပုရိသ် "သေ" ဝိဘတ်ဖြင့် ထားရပါသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား-တေနသည် ဟညသေနှင့် တုလျာဓိကရဏ မဖြစ်သောကြောင့် ပဌမပုရိသ်, တေဝိဘတ်ဖြင့် မထားဘဲ မဇ္ဈိမပုရိသ်သေဝိဘတ်ဖြင့် ထားရသည်၊ ချဲ့ဦးအံ့-"တေန ဒေဝဒတ္တေန" အရ သတ်တတ် သူ ဒေဝဒတ်ရ၍ "ဟညသေ" အရကား သတ်အပ်သူ (အသတ်ခံရသူ) ရ၏၊ ထို့ကြောင့် တေနသည် ဟညသေနှင့် အနက်အရချင်း မတူသဖြင့် တုလျာဓိကရဏ မဖြစ်၊ ဤသို့လျှင် တေနဟု နာမသဒ္ဒါကို တိုက်ရိုက်ယှဉ်စပ်ထားသဖြင့် "နာမမှိ ပယုဇ္ဇမာနေပိ"ဟူသော အဂ်ါနှင့် ညီညွတ်ပါသော်လည်း တုလျာဓိကရဏ ဖြစ်ခြင်း ဟူသောအဂ်ါနှင့် မညီသောကြောင့် ပဌမပုရိသ် တေဝိဘတ် မသက်နိုင်။

အရူပ်မှတ်ဖွယ်။ ။ "ဤစကားအရ "၁-နာမသဒ္ဒါကို တိုက်ရိုက်ယှဉ်စပ်ထားခြင်း,သို့မဟုတ် နာမသဒ္ဒါ၏အနက်ကို သိလောက်ခြင်း၊ ၂-ကြိယာနှင့် ထိုနာမသဒ္ဒါကို တုလျာဓိကရဏ (အနက် အရတူ) ဖြစ်ခြင်း, ဤအဂ်ါ ၂-ပါး ညီညွတ်မှ ပဌမပုရိသ်ဝိဘတ် သက်နိုင်သည်ဟု မှတ်ပါ။ ["ဒေဝဒတ္တေန" ကား တေန၏စွဲနက်ကို ပြလို၍ အပိုထည့်ပါဠိတည်း၊ ထို့ကြောင့် အဆုံးဠ်ပြထားသည်၊ တွံဟူသော တုမှသဒ္ဒါနှင့် တုလျာဓိကရဏ ဖြစ်သောကြောင့် တုမ္ဟေ မဇ္ဈိမောသုတ် အရ မဇ္ဈိမပုရိသ် "သေ" ဝိဘတ် သက်လျက် "ဟညသေ"ဟု ထားရသည်၊] ဆိုင်ရာသုတ် မစုံသေးသောကြောင့် ရုပ်များကို တွက်မပြသင့်သေး, သုတ်စုံသည့် အခါ လွယ်ကူစွာ နားလည်ပါလိမ့်မည်။

၄၁၁။ "တွံ ယာသိ, တုမ္ဟေ ယာထ" တို့သည် တုမှသဒ္ဒါ တိုက်ရိုက်ယှဉ်တွဲပြထားသော ပယုဇ္ဇမာနပုံစံများ၊ ယာသိ, ယာထတို့ကား အပယုဇ္ဇမာနပုံစံများတည်း၊ "၁-တုမှသဒ္ဒါ တိုက်ရိုက်ပြထားခြင်း, သို့မဟုတ် သိလောက်၍ မပြဘဲ ထားခြင်း, ၂-ကြိယာပုဒ်နှင့် ထို တုမှသဒ္ဒါတို့၏အနက် အရ တူကြ၍ တုလျာဓိကာရဏဖြစ်ခြင်း"ဟု အဂ်ါ ၂-ပါး ညီညွတ်မှ ဓာတ်နောင်မဇ္ဈိမပုရိသ် (သိ-ထ,

အမှေ ဥတ္တမော ၄၁၂။ တုလျာဓိကရဏော–သော၊ အမှေ–အမှသဒ္ဒါကို၊ ပေ၊ ဟောတိ၊ အဟံ–ငါသည်၊ ယဿမိ–ပူဇော်၏၊ မယံ–တို့သည် ယဿမ–ကုန်၏၊ အပယုဒ္ဓမာနေဝိ (ဥဒါဟရဏံ)၊ ယဿမိ, ယဿမ၊ တုလျာဓိကရဏေတိ ကိမတ္ထံ၊ မယာ–သည်၊ ဗုဒ္ဓေါ–ဘုရားကို၊ ဣဇ္ဈတေ–ပူဇော်အပ်၏၊ ဣတိ–၏။ (၄၁၇)

ကာလေ ၄၁၃။ ကာလေ ဣတိ–ကာလေ ဟူသော၊ တေ–ဤသုတ်ကို၊ အဓိကာရတ္ထံ–အဓိကာရ အကျိုးရှိ၏ ဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ–၏၊ ဤ ကာလေသုတ်သည် ဝတ္ထုမာနာ ပစ္စုပ္ပန္နေသုတ်မှ စ၍ ကြိယာတိပန္နေ တိတေ

(စသော) ဝိဘတ်များ သက်နိုင်သည်၊ ထို့ကြောင့် "တယာ ပစ္စတေ"၌ တယာဟု တုမှသဒ္ဒါကို ယှဉ်တွဲပြထားသော်လည်း "တယာ"အရ ချက်တတ်သော လူဒြပ်ရ၍ "ပစ္စတေ"အရ ချက်အပ်သော ထမင်းရသဖြင့် အနက်အရမတူ(တုလျာဓိ ကရဏ မဖြစ်)သောကြောင့် မဇ္ဈိမပုရိသ် မသက်နိုင်၊ ဩဒနောကိုငဲ့၍ ပဌမပုရိသ် တဝိဘတ် သာ သက်ရသည်။

၄၁၂။ ပယုဒ္ဓမာန, အပယုဒ္ဓမာန ပုံစံများကို ခွဲခြားပါစေ၊ အမှသဒ္ဒါ တိုက်ရိုက်ရှိခြင်း, သို့မဟုတ်–သိလောက်ခြင်း, ကြိယာနှင့် ထို အမှသဒ္ဒါ၏ တုလျာဓိကရဏဖြစ်ခြင်း"ဟု သုတ်အင်္ဂါ ၂–ပါးမှတ်၊ "မယာ ဣဇ္ဈတေ"၌ မယာဟု အမှသဒ္ဒါကို ယှဉ်တွဲပြထားသော်လည်း "မယာ"အရ ပူဇော်တတ်သူ ရ၍ "ဣဇ္ဈတေ" အရ ပူဇော်အပ်သော (အပူဇော်ခံရသော) ဘုရား ရသဖြင့် တုလျာဓိကရဏ မဖြစ်သောကြောင့် ဥတ္တမပုရိသ် (ဧဝိဘတ်) မသက်ဘဲ ဗုဒ္ဓေါဟူသော နာမသဒ္ဒါ နှင့် တုလျာဓိကရဏ ဖြစ်သောကြောင့် "ဣဇ္ဈတေ"ဟု ပဌမပုရိသ်တဝိဘတ် သက်ရသည်။

အမှာ။ ။ "မယာ–ငါသည်၊ တွံ–ကို၊ ဣဇ္ဈ–ပူဇော်အပ်၏"ဟု ဆိုလျှင် အဘယ် ပုရိသ် သက်မည်နည်း၊ "မယာ–ငါသည်၊ တုမှေ–တို့ကို၊ ဣဇ္ဈ–ပူဇော်အပ် ကုန်၏"ဟု ဆိုရာ၌လည်း အဘယ်ဝိဘတ် သက်မည်နည်း၊ ဖြေပါစေ၊ ဤနေရာဝယ် "ကံ ကတ္တား ကြိယာ" ၃–မျိုးမျှကိုထုတ်၍ ကတ္တားဟောဝါကျ ကံဟောဝါကျများကို အခြေပြု၍ ပြထားသည့်အတိုင်း နားလည်အောင် လေ့လာသင့်ကြသည်။

၄၁၃။ အမေး။ ။ "နာမ်ကျမ်း၌ ကာလေသုတ်နှင့် ဤကာလေသုတ်သည် မည်သို့ထူးသနည်း, ထိုကာလေသုတ်ရှိပြီးလျက် ဤသုတ်ကို ဘာ့ကြောင့် ထပ်၍ ဆိုရသနည်း"...ဟူသော အကြိုးတန်း ပုစ္ဆာတစ်ရပ်ကို ထိုအခါတုန်းက ဤသို့

ကာလာတိပတ္တိသုတ်တိုင်အောင် အစဉ်အတိုင်း လိုက်သွားမည့် အဓိကာရသုတ်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ဤသုတ်ကို လိုက်ခြင်း အကျိုးရှိသောသုတ်ဟု သိမှတ်ထိုက်သည်–ဟူလို။] (၄၂၇)

ဖြေခဲ့ဖူး၏၊ နာမ်ကျမ်း၌ ကာလသဒ္ဒါသည် အခါသာမညကို ဟော၏၊ ဤ၌ ကာလသဒ္ဒါကား ပစ္စုပ္ပန် အတိတ် အနာဂတ် ဟူသော အခါ ဝိသေသကို ဟော၏၊ (ရူပသိဒ္ဓိအလိုမူ ဤ၌ ကာလသဒ္ဒါသည် ကြိယာဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊) ထိုသို့ အခါသာမညဟော, အခါဝိသေသဟော (တစ်နည်း "အခါ" အနက်ဟော "ကြိယာ" အနက်ဟော)အားဖြင့် ထူးခြားကြသည်၊ ထိုသို့ အနက်ဟောချင်း မတူသောကြောင့် နာမ်ကျမ်း၌ ကာလေသုတ်သည် ဤကျမ်းသို့ မလိုက်နိုင်ရကား ဤနေရာ၌ ကာလေသုတ်ကို ထပ်၍တည်ရသည်၊ ဤသို့သော စကားသွားမျိုးဖြင့် ဖြေခဲ့ရသည်၊ သို့သော် မိမိဖြေခဲ့သော အဖြေကို ယခု စဉ်းစားသည့်အခါ မမှန်ကြောင်း တွေ့ရ၏၊ ဤအာချာတ်၌ ကာလသဒ္ဒါလည်း ပစ္စုပ္ပန်စသော ကာလဝိသေသကို သူ့ချည်းသက်သက် မဟောနိုင်၊ "ဝတ္တမာနာ ပစ္စုပ္ပန္နေ–အပစ္စက္ခေ ပရောက္ခာတီတေ–အနာဂတေ ဘဝိဿန္တီ" သုတ်တို့၌လာသော ပစ္စုပ္ပန္နေ စသော ဝိသေသနတို့ကြောင့်သာ ပစ္စုပ္ပန်စသော ကာလဝိသေသကို ဟောရသည်၊ ကာလသဒ္ဒါသက်သက်မှာ အခါ သာမညကိုပင် ဟောသည်၊ ထို့ကြောင့် ထိုအဖြေ မမှန်။

အဖြေမှန်ကား–ကာလေ ၂–သုတ်၌ ပါသော ကာလသဒ္ဒါသည် "အခါ" ဟူသော အနက်ဟောချင်း တူကြ၏၊ သို့သော် ထို ကာလေသုတ်များသည် အဓိကာရ ၃–မျိုးတွင် ရှေ့နောက်မလိုက်သောကြောင့် သီဟဂတိကလည်း မဟုတ်, ၂–သုတ် ၃–သုတ် စသည်ခုန်ကျော်၍ မလိုက်သောကြောင့် မဏ္ဍူကဂတိကလည်း မဟုတ်, (မဏ္ဍူကဂတိက ဖြစ်စေကာမူ တစ်ခန်းနှင့်တစ်ခန်း, တစ်ကျမ်းနှင့်တစ်ကျမ်းကို လှမ်း၍ မခုန်နိုင်, ဖားသတ္တဝါ ခုန်သလို အနည်းငယ်သာ ခုန်၍ လိုက်နိုင်သည်၊) မိမိ နောက်သုတ်များသို့ အစဉ်အတိုင်း (သုတ်စဉ်အတိုင်း) လိုက်သော ယထာနုပုဗ္ဗိက အဓိကာရသုတ်များတည်း၊ ထို ယထာနုပုဗ္ဗိက အဓိကာရ ထုံးစံကား မိမိနယ်နိမိတ် ဆုံးရုံသာ လိုက်နိုင်ရိုးတည်း၊ နာမ် ကာလေသုတ်၏ နယ်သည် "ဣမသ္မာ ရဟိ ဒုနာစ" သုတ်တွင် ဆုံးခဲ့ပြီ၊ ဤသို့ မိမိနယ်နိမိတ် ဆုံးရုံသာ လိုက်ရိုးရှိသော ယထာနုပုဗ္ဗိက အဓိကာရသုတ် ဖြစ်ရကား နာမ်ကာလေသည် ဤ အာချာတ် မလိုက်နိုင်သောကြောင့် ကာလေသုတ်ကို ထပ်၍ အားထုတ်တော်မူသည်။ [ဓိနဝစနယုတ္တံဟိ သုတ်၏ နယ်ကား ကစ္စည်းသုတ်စဉ် အကုန်တည်း၊ ထို့ကြောင့် သုတ်တိုင်း လိုက်နိုင်သည်။]

ဝတ္တမာနာ ပစ္စုပ္ပန္နေ ၄၁၄။ ပစ္စုပ္ပန္နေ-ပစ္စုပ္ပန် ဖြစ်သော၊ ကာလေ-ကြိယာ၌၊ ဝါ-အခါ၌၊ ဝတ္တမာနာဝိဘတ္တိ-ဝတ္တမာန် ဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ၊ ပါဠလိပုတ္တံ-ပါဋလိပုတ်ပြည်သို့၊ ဂစ္ဆတိ-သွား၏၊ သာဝတ္ထိယံ-သာဝတ္ထိပြည်သို့၊ ပဝိသတိ-(ဆွမ်းအလို့ငှာ) ဝင်၏၊ [သီမှု၌ "ဝိဟာရတိ စေတဝနေ"ဟု ပုံစံတစ်မျိုး ပါသေး၏။] (၄၈၂)

၄၁၄။ ပစ္စုပ္ပန္နေ။ ။ ပတိ+ဥပ္ပန္နေ၊ ပတိကို ပတိစ္စဟု ဖွင့်၏၊ "ပတိစ္စ+ဥပ္ပန္နော, ပစ္စုပ္ပန္နော"ဟု ပြု၊ ပတိစ္စ-ထိုထိုအကြောင်းကို စွဲမှီ၍ + ဥပ္ပန္နော-ဖြစ်ဆဲကြိယာတည်း၊ ပစ္စုပ္ပန္နော-ယာ၊ သွားဖို့ရန် အကြောင်းကိစ္စရှိလျှင် ထိုကိစ္စကိုစွဲ၍ (ထိုကိစ္စကို အကြောင်းပြု၍) သွားခြင်းကြိယာ ဖြစ်ပေါ်၏၊ မည်သည့်ကိစ္စမျှ မရှိဘဲ သွားလိုသော ဆန္ဒဖြစ်ပြန်လျှင် ထိုဆန္ဒသည်ပင် သွားခြင်းကြိယာ၏ အကြောင်းဖြစ်ရကား ထိုဆန္ဒကိုစွဲ၍ သွားခြင်းကြိယာ ဖြစ်၏၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ထိုထိုအကြောင်းကိုစွဲ၍ ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်တုန်းဖြစ်၍ မပြီးသေးသော ကြိယာကို "ပစ္စုပ္ပန် ကြိယာ"ဟု ခေါ်သည်။

ကြိယာ ၃-မျိုး။ ။ ပစ္စုပ္ပန်ကြိယာနှင့်စပ်၍ အတိတ် အနာဂတ် ကြိယာတို့ ကိုပါ ဤနေရာ၌ မှတ်သင့်၏၊ စတည် အားထုတ်အပ်၍ အပြီးမသတ်သေးသော ကြိယာသည် ပစ္စုပ္ပန် မည်၏၊ ဥပမာ-ပထမ ထမင်းလုတ်ကို စားသည်မှစ၍ နောက်ဆုံးထမင်းလုတ် စားသည့်တိုင်အောင် အတွင်း၌ စားခြင်းကြိယာသည် ပစ္စုပ္ပန် မည်၏၊ ထို စားတုန်းစားဆဲမှာပင် စက်ားပြောခြင်း, ပြုံးရယ်ခြင်း စသော အခြားကြိယာများ ပါဝင်နေစေကာမူ ထိုအားထုတ်အပ်သော စားခြင်းကြိယာ မပြီးသေးသမျှ ပစ္စုပ္ပန်ပင်တည်း၊ နောက်ဆုံးထမင်းလုတ်ကို စားပြီးသည့် အခါဝယ် ထိုစားခြင်းကြိယာသည် အတိတ်ကြိယာ (လွန်ပြီးကြိယာ) ဖြစ်တော့၏၊ စားကား မစားရသေး၊ သို့သော် ကေန် စားရမည်ဖြစ်သော ကြိယာသည် အနာဂတ်မည်၏၊ အရိမေတ္တေယျဘုရားရှင်၏ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော် ကေန်ဖြစ်ပေါ်လတ္တံ့ ဖြစ်သော ကြောင့် ထိုဉာဏ်တော်၏ ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် အနာဂတ် မည်၏၊ ငါတို့ ဘုရားရှင်ဉာဏ်တော်၏ ဖြစ်ခြင်းကြိယာကား အတိတ် ဖြစ်လေပြီ၊ ဤသို့ ကြိယာ ၃-ရပ်ကို ပိုင်းခြား သတ်မှတ်ရာ၏။

အာရဒ္ဓါ နိဋ္ဌိတော ဘာဝေါ, ပစ္စုပ္ပန္နော သုနိဋ္ဌိတော
အတီတာ နာဂတုပ္ပါဒ, မပတ္တာ ကြိယာဘိမုခါ။

အာရဒ္ဓေါ-စတည် အားထုတ်အပ်သည်ဖြစ်၍၊ အနိဋ္ဌိတော-မပြီးသေးသော၊ ဘာဝေါ-ကြိယာသည်၊ ပစ္စုပ္ပန္နော-မည်၏၊ သုနိဋ္ဌိတော-ကောင်းစွာပြီးပြီးသော၊ ဘာဝေါ-သည်၊ အတီတော-မည်၏၊ ဥပ္ပါဒ်-ဖြစ်ခြင်း (ဥပါဒ်ခြင်း) သို့၊ အပ္ပတ္တာ-

မရောက်သေးသော၊ အဘိမုခါ–ဖြစ်မည်ဟု ရှေးရှုသော၊ ကြိယာ–ကြိယာသည်၊ အနာဂတော–မည်၏၊ ...[ကစ္စာယနသာရ။]

ကာလေ။ ။ "ကာလေ"ဟူသော ရှေ့သုတ်မှ လိုက်လာသောကြောင့် "ပစ္စုပ္ပန္နေကာလေ"ဟု ဝုတ္တိဖွင့်သည်၊ ထို "ကာလေ"အရ ကြိယာကိုလည်းကောင်း, အခြိန်အခါကို လည်းကောင်း ယူကြ၏၊ ထိုတွင် ကာလ၏အနက်ကို ကြိယာရအောင် ဖွင့်သော (နျာသ, ရူပသိဒ္ဓိ, မောဂ္ဂလ္လာန်, သဒ္ဒနီတိ) ဆရာတို့အလိုအား ဖြင့် "ကရဏံ–ပ္ပဝတ္တိ, ကာရော–ပ္ပဝတ္တိ"ဟု ကရဓာတ် ဏပစ္စည်းဖြင့် "ကာရ" ဟု ပြီးစေပြီးနောက် (မဟာသာရောမှ မဟာသာလော ဖြစ်နည်းကဲ့သို့) ရ ကို လ ပြု၍ "ကာလော" ဖြစ်သည်ဟု ကြံကြသည်၊ "ကရဏံ=ကာရော=ကြိယာ" ဤ ၃–ပုဒ်ကား အနက်တူပင်တည်း၊ ကြိယာဌ် ကရဓာတ် ရီရီယပစ္စည်း ဖြစ်ခြင်းသာ ကွဲလွဲ၏၊ ဆက်ဦးအံ့–"ဘူ ကရာ သဗ္ဗဓာတွတ္ထ ဗျာပကာ=ဘူဓာတ်နှင့် ကရဓာတ် တို့သည်] ဓာတ်နက် အားလုံးဌ် ပျံ့နှံ့ ပါဝင်နိုင်ကုန်၏" ဟူသော ပရိဘာသာနှင့်အညီ ကရဓာတ်ဖြင့် ကာလောဟု ပြသည့်အခါ "သွားမှုကိုပ္ပဝတ္တိ (သွားခြင်း ကြိယာ) စားမှုကိုပ္ပဝတ္တိ (စားခြင်း ကြိယာ)" ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဂမုဓာတ်, ဘုဓာတ်, ပစဓာတ် စသော အားလုံး၏ အနက်ဌ်ပ္ပဝတ္တိ ကြိယာ (ကရဓာတ်နက်) ပါဝင်နိုင်သည်၊ ထို့ကြောင့် "ပစ္စုပ္ပန္နေ ကာလေ–ပစ္စုပ္ပန်ကြိယာဌ်" ဟူသော စကားဝယ် ပစ္စုပ္ပန်သွားခြင်း, ပစ္စုပ္ပန်စားခြင်း, ပစ္စုပ္ပန်ချက်ခြင်း စသော ကြိယာအားလုံး ပါဝင် သည်–ဟု မှတ်ပါ။

အခါကာလ·အနက်ဟောဝါဒ။....ကာလေအရ ကြိယာဟူသော အနက်ကို မယူဘဲ အခါကာလကို ယူသော ဝါဒလည်း (ဘောဒစိန္တာဌ်) ရှိသေး၏၊ ထိုကာလဟူသည် အထည်ခြပ် ထင်ရှားမရှိသော ပညတ်တစ်မျိုးတည်း၊ ထို ကာလသည် မည်သည့်လက်ထက်က စ၍ဖြစ်ပြီးလျှင် မည်သည့်လက်ထက်ဌ် ကွယ်ပျောက်လိမ့်မည်ဟု မဆိုရ, အမြဲ ထင်ရှားရှိ၏၊ ကာလ ၂–မျိုး, ၃–မျိုး စသည်လည်း မကွဲပြား, ကာလတစ်မျိုးသာရှိ၏၊ သို့သော် "သွားခြင်း–ချက်ခြင်း–စားခြင်း" စသော ကြိယာတို့၏ အတိတ်အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟု ကွဲပြားခြင်းကြောင့် ကာလလည်း ပစ္စုပ္ပန်ကာလ အတိတ်ကာလ အနာဂတ်ကာလဟု ကွဲပြားရလေသည်၊ အချုပ်မှာ–ကာလသည် နဂိုအတိုင်း အကွဲအပြား မရှိ၊ ကြိယာ၏ ကွဲပြားမှုကို (ထိုကြိယာ၏ ဖြစ်တည်) အခြိန်အခါပေါ် တင်စားသော ဌာနျူပစာအားဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်ကာလ အတိတ်ကာလ အနာဂတ်ကာလ ဟု ကွဲပြားရသည်–ဟူလို။ ["ကြိယာဘေဒူ ပစာရေန, ကာလေကောပိ ပဘိဒ္ဓတေ = ကာလတစ်မျိုးတည်းပင် ဖြစ်သော်လည်း ကြိယာ၏ ကွဲပြားမှုကို ကာလဌ် တင်စားသောအားဖြင့် ကာလလည်း ကွဲပြားလေသည်"–ဘောဒစိန္တာ။]

ဝတ္တမာနာ။ . . . ။ "ဝတ္တတိ–ဖြစ်ဆဲ (ဖြစ်တုန်း, ဖြစ်၍ မပြီးသေး)၊ ဣတိ ဝတ္တမာနော–ဝတ္တမာန မည်၏၊ ဝတ္တမာနေ–ဖြစ်ဆဲကြိယာ၌၊ ဝါ–ဖြစ်ဆဲကြိယာ၏ တည်ရာကာလ၌၊ ဘဝါ–ဖြစ်သော ဝိဘာတ်သည်၊ ဝတ္တမာနာ–ဝတ္တမာနာ မည်၏" ဤ ဘာဝတဒ္ဓိတ်ဝိဂြိုဟ်အရ ထို ဖြစ်ဆဲကြိယာကို (ထို ဖြစ်ဆဲကာလကို) ဟောသော ဝိဘာတ်သည် ဝတ္တမာန်ဝိဘာတ် မည်၏၊ "ဂစ္ဆတိ–သွား၏" ဟူရာ၌ "သွားတုန်း, သွားဆဲ, သွား၍ မပြီးသေး"ဟု အဓိပ္ပာယ်မှတ်ပါ၊ ထို ဝတ္တမာန်သည် ၄–မျိုး ရှိ၏။

နိစ္စပ္ပဝတ္တိ သမီပေါ, ပဝတ္တော–ပရတော တထာ၊
ပဝတ္တာ ဝိရတောစေတိ, ဝတ္တမာနော စတုဒ္ဓိဓော။
ဣဟ ပဗ္ဗတာ တိဋ္ဌန္တိ, ကုတော အာဂစ္ဆသိ တုဝံ၊
အဟံ မံသံ နခါဒါမိ, မံသံ ခါဒါမိ ဘော အဟံ။

နိစ္စပ္ပဝတ္တိ။ . . ။ အမြဲဖြစ်နေသော ကြိယာသည် နိစ္စပ္ပဝတ္တိ ဝတ္တမာန် မည်၏၊ "ဣဟ ပဗ္ဗတာ တိဋ္ဌန္တိ=ဤအရပ်၌ တောင်တို့ တည်ကြသည်" ကမ္မာဉီး၌ တောင်များ စု၍ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ရာ, ထို တောင်တို့သည် ရှေးကလည်း တည်လာခဲ့ပြီး, ယခုလည်း တည်ရှိဆဲ, နောင်အခါလည်း တည်ဦးလတ္တံ့၊ ဤသို့ တောင်တို့၏ တည်ခြင်းကြိယာသည် မပျောက်မပျက် (မပြီးဆုံး)နိုင်ဘဲ အမြဲဖြစ်လျက် ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် တိဋ္ဌန္တိအရ တည်ခြင်းကြိယာသည် နိစ္စပ္ပဝတ္တိ ဝတ္တမာန်တည်း၊ [နိစ္စ=အမြဲ၊ ပဝတ္တိ=ဖြစ်ခြင်းရှိသော ဝတ္တမာန်။]

သမီပဝတ္တမာန်။ . . . ။ ပစ္စုပ္ပန်ကြိယာ၏ အနီးဖြစ်သော အတိတ်, အနာဂတ် ကြိယာကို "သမီပ"ဟု ခေါ်၏၊ ထို သမီပကြိယာ၌ဖြစ်သော ဝတ္တမာန်သည် သမီပ ဝတ္တမာန် မည်၏၊ "ကုတော ဘဝံ အာဂစ္ဆတိ=အရှင် ဘယ်က လာခဲ့ပါသနည်း၊ ပါဋလိပုတ္တတော အာဂစ္ဆာမိ=ပါဋလိပုတ်ပြည်မှ လာခဲ့ပါသည်" ဤ အမေးအဖြေကား ပါဋလိပုတ်ပြည်မှ လာခဲ့၍ ထိုင်နေသည့် အခိုက်ကျမှ ဖြစ်သော အမေးအဖြေတည်း၊ ချဉ်းအံ့–ထိုင်နေသည့် အခိုက်၌ .အာဂမန (လာခြင်း) ကြိယာသည် အတိတ်ဖြစ်လေပြီ၊ သို့သော် အလွန်ဝေးသော အတိတ်မဟုတ်, လာ၍ ထိုင်ခါစ ရှိသေး၏၊ ခရီးပင်ပန်းမှုပင် မငြိမ်းအေးသေး၊ ဤသို့ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော ထိုင်နေခြင်းကြိယာ၏ အနီးဖြစ်သော အာဂမနကြိယာ၌ ဝတ္တမာန်ဝိဘာတ်ဖြင့် သုံးစွဲအပ်သော ဝတ္တမာန်သည် သမီပဝတ္တမာန် မည်၏၊ ဤ အတိတ် သမီပကို ရည်ရွယ်၍ ကုဋိကာရ သိက္ခာပဒဋ္ဌကထာ၌....

"ကုတော တွံ ဘိက္ခု အာဂစ္ဆသိတိ ဇေတ္တ နိသိန္နော သောဘိက္ခု, န အာဂစ္ဆတိ၊ ဝတ္တမာနသမီပေ ပန ဧဝံ ဝတ္တုံ လဗ္ဘတိ၊ ပေ၊ တတော အဟံ အာဂစ္ဆာမိတိ ဇေတ္တာပိ သော်ဝနယော"ဟု မိန့်ပြီ။

အနာဂတ် သမိပ။ ။ အနာဂတ် သမိပလည်း ရှိ၏၊ မသွားသေးဘဲ သွားမည်ဟု ပြင်ဆင်နေသူကို "ကုဟိ ဂစ္ဆသိ=ဘယ်သွားမလို့လဲ၊ သာဝတ္ထိယံ ဂစ္ဆာမိ=သာဝတ္ထိပြည် သွားမလို့" ဤ၌ သွားခြင်းကြိယာသည် ပစ္စုပ္ပန်မဟုတ်, သွားလတ္တံ့ အနာဂတ်သာတည်း၊ သို့သော် သွားဖို့ရာ နီးကပ်နေပြီဖြစ်၍ (ထိုင်ခြင်း စသော ပစ္စုပ္ပန်ကြိယာ၏ အနီးဖြစ်သော အနာဂတ် သွားခြင်းကြိယာကို) ဂစ္ဆသိ, ဂစ္ဆာမိဟု ဝတ္တမာန်ဝိဘတ်ဖြင့် သုံးစွဲနိုင်သည်၊ ထို့ကြောင့်ပင် ရွတ်ဆိုခြင်း ကြိယာ မဖြစ်မီ ဖြစ်ခါနီး၌ "မယံ-ငါတို့သည်၊ ဘဏာမ-ရွတ်ဆိုကြကုန်စို့" စသည်ဖြင့် သုံးစွဲကြသည်၊ ဤစကားစဉ်အရ အတိတ် သမိပဝတ္တမာန်, အနာဂတ် သမိပဝတ္တမာန်ဟု ၂-မျိုးရှိကြောင်းကို သိပါ။

မှတ်ချက်။ ။ "သမိပ" ဆိုသည့်အတိုင်း နီးကပ်နေသော အတိတ် အနာဂတ်ကိုသာ (အတိတ်ဖြစ်လျှင် ထို အတိတ်ကြိယာနှင့် ဆက်သွယ်နေသော ခရီးပန်းမှု မငြိမ်းအေးခင် စသည်-အနာဂတ်ဖြစ်လျှင် သွားတော့မည်ဟု ပြင်ဆင်နေခိုက် ရွတ်ဆိုတော့မည်ဟု ဟန်ပြင်နေခိုက်, တစ်စုံတစ်ခု ဖြစ်မည့် အရာမျိုး၌, ဖြစ်တော့မည်ဟု အရိပ်နိမိတ် ပေါ်လာခိုက် စသည်ကိုသာ) ဝတ္တမာန်ဖြင့် သုံးစွဲနိုင်သည်၊ ဝေးသောအတိတ်နှင့် တစ်စုံတစ်ခု အရိပ်နိမိတ် မထင်သေးသော အနာဂတ်ကြိယာဖြစ်မှ "သမိပ" ဟု မဆိုရ။

ပဝတ္တော-ပရတ ဝတ္တမာန်။ ။ ပဝတ္တတော-ဖြစ်သောကြိယာမှ၊ ဥပရတော-ရှောင်ကြဉ်ခြင်း ကြိယာသည်၊ ပဝတ္တောပရတော-မည်၏၊ "အဟံ မံသံ နခါဒါမိ=ငါ အသားမစား၊ပါ" ဤ၌ ရှေးက အသားစားခြင်း ကြိယာသည် ဖြစ်ဖူး၏၊ ထို အသားစားခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကား (ပထမ ရှောင်ကြဉ်စဉ် ကာလမှစ၍ ယခုတိုင်အောင် လည်းကောင်း, နောင် မစားဘဲ နေသမျှ လည်းကောင်း ရှောင်မြဲ ရှောင်နေမည် ဖြစ်၍) ပဝတ္တောပရတတည်း၊ ထို ပဝတ္တောပရတ၌ "မံသံ နခါဒါမိ"ဟု ဝတ္တမာန် ဖြစ်နိုင်သည်။

ပဝတ္တာ-ဝိရတ ဝတ္တမာန်။ ။ ပဝတ္တတော-ဖြစ်သော ကြိယာမှ၊ အဝိရတော-မရှောင်ကြဉ်ခြင်းသည်၊ ပဝတ္တာ-ဝိရတော-မည်၏၊ "ဘော-အမောင်၊ အဟံ မံသံ ခါဒါမိ" ဤ၌ ပထမအသားစားခြင်းကြိယာ ဖြစ်၏၊ ထိုကြိယာသည် (စားတုန်း စားဆဲ မဟုတ်သော်လည်း) အသားစားမှုမှ မရှောင်ကြဉ်သမျှ တည်မြဲတည်ရှိသည်၊ ထို့ကြောင့် ဝတ္တမာန် ဖြစ်နိုင်သည်။

သာရတ္ထဋီကာ။ ။ ပစုရတ္တော ဝတ္တမာန ဝစနန္တိ-သဗ္ဗဒါ ပတိသေဝနာ ဘာဝေပိ (အခါခပ်သိမ်း မျောက်မဠ္ဍ မေထုန်မှီဝဲခြင်း မရှိပါသော်လည်း) ကဟ မလ္လာ ယုဇ္ဈန္တိ အာဒိသုဝိယ (လက်ဝှေ့သမားတို့ အမြဲ လက်ဝှေ့သတ်ရာ မဟုတ်, မကြာမကြာ လက်ဝှေ့သတ်ရာဌာနကို "ကဟ မလ္လာ ယုဇ္ဈန္တိ-ဤနေရာ၌ လက်ဝှေ့သမားတို့ လက်ဝှေ့သတ်ကြ၏"ဟု ဝတ္တမာန် ဖြစ်သကဲ့သို့) ဗာဟုလ္လ

ဝုတ္တိ မုပါဒါယ (အဖြစ်များမှ စွဲ၍) ဝတ္တမာနဝစနံ- (ပဌမ ပါရာဇိက၊) ["အနုသေတိ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ ပစ္စုပ္ပန္နေ, ဝေါဟာရာ (ပစ္စုပ္ပန် ဝေါဟာရတို့ကို) ပဝတ္တာဝိရာမဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗာ"ဟူသော အနုသယ ယမိုက် မူလဋီကာ၌လည်း ဤ ဝတ္တမာန်တည်း၊ ရူပသိဒ္ဓိ၌ သမိပျူပစာ ဝတ္တမာန်နှင့် တံကာလဝစနိစ္ဆာ (တံကာလာပေက္ခ) ဝတ္တမာန် ကိုလည်း ပြသေး၏, ထိုမှာ ရှုလေ။]

(၁၀) ယာဝပုရေပုရာ ယောဂေ နာဂတော။ ။ [သဒ္ဒနီတိ, အာချာတ်၊] ယာဝ, ပုရေ, ပုရာနိပါတ်တို့၏ ယှဉ်ရာ၌ အနာဂတ်ကာလဝယ် ဝတ္တမာန် သက်၏၊ "ယာဝ ဒေဝ အနတ္ထာယ, ဥတ္တံ ဗာလဿ ဇာယတိ" "ဗာလဿ-စိတ် မကောင်းသူ, မိုက်သောလူ၏၊ ဥတ္တံ-တတ်သိနားလည်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်း, ကောင်းကောင်းဆိုးဆိုး, အတတ်မျိုးသည်၊ ဝါ-ကျော်စောထင်ရှားသူ၏ဖြစ်ရာ ရာထူး ဂုဏ်သိန် စည်းစိမ်ဟူသမျှတို့သည်၊ ဉာတဿ+ဘာဝေါ, ဥတ္တံ၊) ယာဝ အနတ္ထာယ ဇေ-အက္ခိုးမဲ့ဖို့ရာသာ၊ ဇာယတိ-ဖြစ်လတ္တံ့၊ "ယာဝါဟံအာဂစ္ဆာမိ, တာဝ ဣဓေဝ ဟောဟိ=ငါလာသည့်တိုင်အောင် ဤနေရာမှာပင် နေရစ်" "ယာဝ အာဂစ္ဆာမိ" ဦ့် လာဆဲမဟုတ်, လာလတ္တံ့တည်း၊ "ဓမ္မဉ္စ ဝိနယဉ္စ သင်္ဂါယာမ, ပုရေ ဒိပွတိ အဓမ္မော=အဓမ္မတရား မထွန်းကားမီ" ဟူရာဝယ် ထွန်းကားခြင်း ကြိယာသည် အနာဂတ်တည်း၊ "ပုရေ" ဟူသည်ကား ထို ထွန်းကားရာကာလမှ ရှေ့ (ယခုသင်္ဂါယနာတင်သင့်ရာအချိန်)တည်း၊ ထို့ကြောင့် ပုရေနှင့် ဒိပွတိကို တွဲ၍ "မထွန်းကားမီ" ဟု မြန်မာပြန်ရသည်၊ "ပုရာဝဿတိ ဒေဝေါ-မိုးမရွာမီ" "ပုရာ မရာမိ-မသေမီ၊ ဣမေ ဒန္ဓာ-ဤ အစွယ်တို့ကို၊ ဆိန္န-ဖြတ်ယူလော့(ဆဒ္ဒန်ဇာတ်)" "ပုရာ ဟညာမိ-မသတ်အပ်မီ၊ ယျာသိ-လိုက်ခဲ့ပါ (ဒုတိယ ပါရာဇိက)"။

(၁၁) ဧကံသာ-ဝဿမ္ဘာဝိယာ-နီယမတ္ထေသု။ ။ ဧကံသ အနက်, အဝဿံဘာဝိယ (မချွတ်ဖြစ်လတ္တံ့) အနက်, ကာလသတ်မှတ်ခြင်း မရှိသော အနိယမ အနက်တို့၌လည်း အနာဂတ်ကာလဝယ် ဝတ္တမာန် သက်၏၊ နိရယံ နုန ဂစ္ဆာမိ, နတ္ထိ မေ ဇတ္တု သံသယော-ငရဲသို့ စင်စစ် သွားရတော့မည်၊ ဤ ငရဲသွားရမည့်အချက်၌ ငါ့အတွက် သံသယမရှိ" ဤ၌ ဂစ္ဆာမိကား ဧကံသ (စစ်စစ်) အနက်၌ အနာဂတတ္ထဝတ္တမာန်တည်း "ခုဝံ ဗုဒ္ဓေါဘဝါမဟံ-မချွတ် ငါဘုရား ဖြစ်လိမ့်မည်" အဝဿံ ဘာဝိယတ္ထ ဝတ္တမာန်တည်း၊ "မနသာ စေ ပဒုဋ္ဌေန ဘာသတိ ဝါ ကရောတိ ဝါ=ပျက်သောစိတ်ဖြင့် တကယ်ပြောသည် ဖြစ်စေ, ပြုသည် ဖြစ်စေ" ဤ၌ ဘာသန ကရဏကြိယာတို့သည် ပစ္စုပ္ပန်ဟုသာ သတ်မှတ်ချက် မရှိ, အဘာသိ ဝါ အကာသိ ဝါ ဟု အတိတ်နှင့် လည်းကောင်း, ဘာသိဿတိ ဝါ ကရိဿတိ ဝါ ဟု အနာဂတ်နှင့်လည်းကောင်း သက်ဆိုင်၏၊ ဤသို့ ကာလ အမြဲသတ်မှတ်ခြင်း မရှိသော (၃-မျိုးနှင့်ဆိုင်သော) အနိယမတ္ထ၌လည်း ဝတ္တမာန် ဖြစ်သည်။

(၁၂) **မတန္တရေ ကဒါကရဟိနံ ယောဂေဝါ။** ။ ဆရာတို့ အယူတစ်မျိုး၌ကား ကဒါကရဟိသဒ္ဒါတို့နှင့် ယှဉ်ရာ၌ ဝိကပ်အားဖြင့် အနာဂတ်၌ ဝတ္တမာန်, ဖြစ်၏၊ "ကဒါဂစ္ဆတိ=ဘယ်အခါ သွားမလဲ၊ ကရဟိဂစ္ဆတိ=ဘယ်တော့သွားမလဲ" ဤ၌ သွားဆဲမဟုတ်, သွားလတ္တံ့ ကြိယာကို မေးခြင်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် အနာဂတတ္ထဝတ္တမာန်ဟု ဆိုသည်၊ သို့သော် "ဝါ"ဟု ဆိုသောကြောင့် "ကဒါ ဂမိဿသိ" စသော ဝိကပ်ရပ်များလည်း ရှိ၏၊ မုဒ္ဓဗောဓ၌ "ကဒါ–ဘယ်အခါ၌၊ ဝါ–ဘယ်တော့မှ၊ ကာဝိနှံ–ဗိဿနိုးကို၊ ပဿာမိ–မြင်ရပါအံ့နည်း၊ ကရဟိ–ဘယ်အခါမှ။ ဝါ–မှ၊ သင်္ကရံ–မဟေသွရကို၊ ဒက္ခာမိ–မြင်ရပါအံ့နည်း"ဟု ပုံစံထုတ်၏။

ပါဏိနီ၌ "ကီ ဝုတ္တေ လိစ္ဆာယံ"ဟု သုတ်တည်၍ လိစ္ဆာအနက်ကို ဟောရာ၌ ကီ သဒ္ဒါနှင့် တွဲဖက်၍ ဆိုအပ်သော် အနာဂတ်၌ ဝိကပ် ဝတ္တမာန် သက်၏၊ လဒ္ဓုံ–ရခြင်းငှာ+ဣစ္ဆာ–အလိုသည်၊ လိစ္ဆာ–မည်၏၊ ကတရော (ကတမောဝါ)–အဘယ်သူသည်၊ ဘိက္ခံ–ထမင်းကို၊ ဂဏ္ဍာတိ–ယူလိုလတ္တံ့နည်း၊ (ယူချင်လိမ့်မည်နည်း၊ ဂဏ္ဍိဿတိ ဟု ဝိကပ်လည်း ရှိ၏၊) ဤ၌ "ကီ"ဟု ဆိုသော်လည်း ကီ သက်သက်မဟုတ်, တရ–တမနှင့်ယှဉ်သော ကီ တည်း၊ ထို့ကြောင့် "ကတရော, ကတမော"ဟု ပုံစံထုတ်သည်။ ထို လိစ္ဆာအနက်၌ပင် ဝိဘတ်ဆုံးသော ကီ သဒ္ဒါ (ကော)နှင့် ယှဉ်ပြန်မူ "ကော–ဘယ်သူသည်၊ ဘိက္ခံ ထမင်း ကို၊ ရာတိ–(ရာဿတိ) ယူချင်လတ္တံ့နည်း"ဟူသော အနက်၌ ဝိကပ်ဝတ္တမာန်သက်၊ ဤသုတ်များကိုရည်ရွယ်၍ "ပုရေ ယာဝ ပုရာယောဂေ, ကဒါကရဟိ ကော ကွစိ၊ လိစ္ဆာယမပိ ကီ ဝုတ္တေ, ဝတ္တမာနာ ဘဝိဿတိ"ဟု ရှေးဆရာတို့ မိန့်ကြသည်။

[ဆောင်] ယာဝ ပုရာ, ပုရေပါမူ နိစ္စသာတည်း၊ ကဒါ–ကရဟိ, ကော ယှဉ်ဘိက, မှတ်ဘိဝိကပ်, ကီ ယှဉ်စပ်လျှင်း–ရလိုခြင်းပါ, ကြိယာဝယ်, အနာဂတ် နက်, ဝတ္တမာန်သက်၏၊ တစ်ချက်ဧကန်, အဝဿံ ဘာဝိ, အနိယမတ်, ဤသုံးရပ်လည်း, သက်လတ် ဝတ္တမာန်, နိတိကြဲသည်, ကျမ်းဂန်ထိုထို အရှိတည်း။

ပါဏိနီ။ ။ "လိစ္ဆမာနသိဒ္ဓိဝါ"ဟု သုတ်တည်၍ ရခြင်းငှာ အလိုရှိအပ်သော ထမင်း စသည်ဖြင့် ပြီးစီးခြင်းကို သိအပ်ရာဝယ် အနာဂတ်၌ ဝတ္တမာန် ဝိဘတ် ဝိကပ်သက်၏၊ ယော အနှံ ဒဒါတိ–အကြင်သူ ထမင်းပေးလတ္တံ့ (ဒဿတိ လည်းရှိ၏၊) သော ဘဂ္ဂံယာတိ–ထိုသူ နတ်ပြည်ရောက်လတ္တံ့ (ယဿာတိလည်း ရှိ၏၊) "အာသီသာယံ ဘူတာဝ" ဟု သုတ်တည်၍ အာသီသာ (တောင့်တခြင်း အနက်ကို ဟောရာ၌ကား မရောက်အပ် မရအပ်သေး၍ အနာဂတ် ဖြစ်သော်လည်း ဖြစ်ပြီးကဲ့သို့ လည်းကောင်း, ဖြစ်ဆဲကဲ့သို့ လည်းကောင်း စိတ်၌ ထင်ယောင် မြင်

ယောင်ဖြစ်နေရကား ထိုအနာဂတ်အနက်၌ အတိတ်ဝတ္တမာန်ဝိဘတ်တို့ ဝိကပ်သက်နိုင်၏၊ ဒေဝေါစေ အဝဿိ (မိုးရွာပြီးဖြစ်လျှင်) ဝဿတိ (မိုးရွာဆဲဖြစ်လျှင်) ဝဿိဿတိ (ရွာလတ္တံ့ဖြစ်လျှင်) မယံ ဝပိမှာ ဝပါမ ဝပိဿာမ-(ငါတို့ စိုက်ပျိုးပြီ, စိုက်ပျိုးဆဲ, စိုက်ပျိုးလတ္တံ့ ဖြစ်ကြမှာပဲ။ [ပဟူတဓန ဓညောသိတိ-ပဟူတဓနဓညော ဘဝိဿတိ သမ္ပရာယံတိ အဓိပ္ပာယော၊ အာသိသာယံ ဟိ အနာဂတေ ပိ ဝတ္တမာနဝစနံ ဣစ္ဆန္တိ သဒ္ဒကောဝိဒါ" ဟူသော သုတ္တနိပါတ် ဗြာဟ္မဏဓမ္မိကသုတ် အဋ္ဌကထာလည်း ဤသုတ်ကိုပင် ရည်ရွယ်သည်။

(၁၃) နနုမှိ ပဋိဝစနေတိတေစ။ ။ နနုသဒ္ဒါလည်း အနီးရှိ, မေးအပ်သည်ကို ပြန်၍ မေးသောအားဖြင့် ပြောဆိုခြင်းလည်း ဖြစ်လျှင် အတိတ်အနက်၌လည်း ဝတ္တမာန်သက်၏၊ "အာကာသိ ကဋ္ဌံ ဒေဝဒတ္တ, နနု ကရောမိ ဘော ဤ၌ "အကာသိ ကဋ္ဌံ ဒေဝဒတ္တ"သည် စ၍ မေးအပ်သော ပုစ္ဆာတည်း၊ ဤပုစ္ဆာကား ရိုးရာဖြစ်၍ အတိတ်အနက်၌ အဇ္ဇတနီသက်သည်၊ "နနု ကရောမိ ဘော" ကား ထိုအမေးအရ ပြန်၍ပြောသော ပဋိဝစန (စကားတို့) ဝါကျတည်း၊ ဤ၌ နနုလည်း ပါ, ပြန်၍လည်း ပြော, ထိုသို့ ပြောရာ၌ မေးပြော ပြောခြင်းလည်း ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ကရောမိဟု အတိတ်အနက်၌ ဝတ္တမာန် သက်သည်၊ [ဒေဝဒတ္တ-ဒေဝဒတ်၊ ကဋ္ဌံ-သင်ဖျာကို၊ အကာသိ-ပြုပြီလော(ရက်ပြီလော၊) ဘော-အရှင်၊ ကရောမိနနု-ပြုပြီး မဟုတ်ပါလော (ရက်ပြီး မဟုတ်ပါလား၊ ယခုမှ ရက်နေဖို့ မလိုပါ)- ဟူလို။

(၁၄) နနုသုစဝါ။ ။ ရှေးနည်းအတိုင်း မေးအပ်သည်ကို ပြန်၍ပြောရာဝယ် နဲ သဒ္ဒါ နု သဒ္ဒါတစ်ခုခုနှင့် ယှဉ်လျှင် ဝိကပ်အားဖြင့် အတိတ်အနက်၌ ဝတ္တမာန်သက်၊ အကာသိ ကဋ္ဌံ ဒေဝဒတ္တ, နဲ ကရောမိ ဘော, နာကာသိံ ဝါ"၊ ဒေဝဒတ္တ-ဒတ်၊ ကဋ္ဌံ-ကို၊ အာကာသိ =လား၊ ဘော-အရှင်၊ နဲ ကရောမိ-မပြုရသေးဘူးလား (ပြုပြီးပါပြီ-ဟူလို၊) နာကာသိံ ဝါ-လည်းရှိ၏၊ (နဲ ကရောမိနှင့် အနက်တူပင်၊) ဤကား နဲ သဒ္ဒါနီးရှိသော ပုံစံတည်း၊ "အကာသိ ကဋ္ဌံ ဒေဝဒတ္တ၊ အဟံ နု ကရောမိ, အဟံ နု အကာသိံ ဝါ" အဟံ-သည်၊ ကရောမိနု-ပြုပြီ မဟုတ်လော၊ အကာသိံ ဝါ-လည်း ရှိ၏၊ အနက်တူ။

(၁၅) အတ္တပကာသန သမတ္တေစ။ ။ ဆိုင်ရာအနက်ကို ပြစွမ်းနိုင်ရာ၌လည်း အတိတ်၌ ဝတ္တမာန်သက်၊ "အယံ တဒါ နဘဝတိ" တဒါ-ထိုအခါ၌၊ အယံ-ဤဘေးသည်၊ နဘဝတိ-မဖြစ်နိုင်ပါပြီ။ ["ကလာပ်" ခေါ် ကာတန္တ၌ "သေနာတိတေ"ဟု သုတ်တည်၍ "သ္မ" သဒ္ဒါနှင့် ယှဉ်ရာ၌လည်း အတိတ်အနက်ဝယ် ဝတ္တမာန် သက်၏-ဟု ဆို၏၊ ထို "သ္မ" သဒ္ဒါကားအတိတ်အနာဂတ်ကို ထွန်းပြသော အဗျယပုဒ်တည်း၊ ဒဟတိသ္မ တြိပုရံ ဟရး၊ ဟရး-

ဗိဿနိုးသည်၊ "ကြိပုရံ-၃-ပြည်ထောင်ရှိသော အသူရာကို၊ ဒဟတိသ္ဒ-လောင်ကျွမ်းပြီ၊ ထိုအသုံးမျိုးကား ပါဋိဌ်မရှိ၍ မြန်မာအဓိပ္ပာယ်ရေးစာတို့၌ လွဲနေ၏။]

[ဆောင်] မေးအပ်သည်ကို, တုံ့ပြန်ဆိုဝယ်, မေးဆို-ဆိုမှု, နနအယှဉ်, နိစ္စပင်တည်း၊ ယှဉ်တစ်ခုခု, နနှင့်နက, အနိစ္စဟု, မှတ်ကြတစ်ချက်, အနက်ပြစွမ်း, ထိုအခန်းပါ, အတီတာဝယ်, မှီကာဆက်ဆက်, ဝတ္တမာန်သက်သည်, ကျမ်းထွက် ဤတွင် တစ်မျိုးတည်း။

မှတ်ချက်။ ။ ပြခဲ့သော အနာဂတ် အတိတ် အနက်များဝယ် သဒ္ဒနီတိ၌ သုတ် သီးခြားထုတ်ပြသော်လည်း မောဂ္ဂလ္လာန်၌ကား သမီပဝတ္တမာန်-တံကာလ ပေက္ခဝတ္တမာန်အဖြစ်ကိုပြ၍ သုတ်ရင်းဖြင့်ပင် ဝတ္တမာန် သက်၏၊ ထိုတွင် "ဓမ္မဉ္စ ဝိနယဉ္စသင်္ဂါယေယျာမ, ပုရေ အဓမ္မော ဒိပ္ပတိ" ဤ၌ သင်္ဂါယနကြိယာသည် မုချ ပစ္စုပ္ပန် တည်း၊ ဒိပ္ပနကြိယာကား ထို သင်္ဂါယနကြိယာ၏ အနီး၌ဖြစ်သောကြောင့် သမီပဝတ္တ မာနတည်း၊ "ယခု သင်္ဂါယနာတင်ကြစို့, အဓမ္မတွေ ထွန်းကားဖို့ နီးနေပြီ" ဟူလို၊ တစ်နည်း-အဓမ္မတို့ ထွန်းကားလတ္တံ့ ဖြစ်သော်လည်း ထို ထွန်းကားသည့် ကာလ၌ ပစ္စုပ္ပန်ကိုမှန်း၍ တံ ကာလာပေက္ခ ဝတ္တမာန်အားဖြင့် "ဒိပ္ပတိ"ဟုထား၏၊ သို့သော် ပုရေသဒ္ဒါနှင့် တွဲရသဖြင့် အနာဂတ်အနက်ကို သုံးစွဲရသည်-ဟူလို။

အနာဂတ် ဟောသော်လည်း ပစ္စုပ္ပန် ရုပ်မပျက်။ ။ ဒိပ္ပတိ၌ သမီပ ဝတ္တမာန် တံ ကာလာပေက္ခ ဝတ္တမာန်ဖြစ်သောကြောင့် "ဝတ္တမာနာ ပစ္စုပ္ပန္နေ" ဟူသော ကစ္စည်းသုတ် "ဝတ္တမာနာ တိ အန္တိ" စသော မောဂ္ဂလ္လာန်သုတ်ဖြင့် တိ ဝိဘတ် သက်၍ "ဒိပ္ပတိ" ဟု ပြီးပြီးသော ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်သည် ပုရေ စသည်နှင့် တွဲဖက်ရ၍ အနာဂတ် အနက်ကို ဟောသော်လည်း မပျက်တော့ပြီ၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း-မူလ ပစ္စုပ္ပန် အနက်သည် အန္တရင်္ဂ (အတွင်း အင်္ဂါအနက်) ဖြစ်၍, ဝါကျတွင်း ရောက်မှ ပုရေနှင့် တွဲ၍ရသော အနာဂတ်အနက်ကား ဗာဟိရင်္ဂ (အပြင်အင်္ဂါ-အပြင်နက်) ဖြစ်သောကြောင့် လည်းကောင်း, အန္တရင်္ဂနှင့် ဗာဟိရင်္ဂတွင် အတွင်းနက်က အားရှိသောကြောင့် လည်းကောင်းတည်း။

ပဒန္တရေန ယော ဉာတော, နသောတ္ထော ဗာဓကော ဘဝေ၊
ပဒသခ်ါရ ဘာဝိဿ, အတ္ထဿ ဗာဟိရင်္ဂတော။

ပဒန္တရေန-ပုရေစသော ပုဒ်တစ်ပါးကြောင့်၊ ယော-အကြင် အနာဂတ်စသော အနက်ကို၊ ဉာတော-သိအပ်၏၊ သော အတ္ထော-သည်၊ ပဒသခ်ါရဘာဝိဿ-ပုဒ်ကို ရုပ်စီရင်ကြောင်းဖြစ်၍ ဖြစ်လေ့ရှိသော၊ အတ္ထဿ-ပစ္စုပ္ပန်အနက် စသည်ကို၊ နဗာဓကော ဘဝေ-မတားမြစ်နိုင်၊ ကသ္မာ-နည်း၊ အတ္ထဿ-ဝါကျအတွင်း၌ ပုဒ်တစ်ပါးနှင့်တွဲမှ ရအပ်သောအနက်၏၊ ဗာဟိရင်္ဂတော-အပြင်ပ အင်္ဂါ၏ အဖြစ်ကြောင့် တည်း၊ ကစ္စာယနသာရ။ [အနာဂတ် စသော အနက်ကို ဟောရာ၌ ဝတ္တမာနာ ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ဝိဘတ်သက်ကြသည်။]

အာဏတျာ-သိဒ္ဓေ... ၄၁၅။ အနုတ္တကာလေ-၌၊ အာဏတျတ္တေ စ-(အာဏတ္တိ+ပဒ္ဓမိ အတ္တေစ)-စေခိုင်းခြင်း အနက်၌ လည်းကောင်း၊ အာသီသတ္တေစ-တောင့်တခြင်း အနက်၌ လည်းကောင်း၊ ပဒ္ဓမိ ဝိဘတ္တိ ဟောတိ၊ ကုသလံ-ကုသိုလ်ကို၊ ကရောတု-ပြုလော၊ တေ-သင့်အား၊ သုခံ-ချမ်းသာသည်၊ ဟောတု-ဖြစ်ပါစေသတည်း။ (၄၅၁)

၄၁၅။ အာဏတျေ၊ ပေ၊ တ္တေစ။ ။ သုတ်၌ အာဏတျာသိဒ္ဓပုဒ်ကို "အာဏတ္တိ + အာသိဒ္ဓ"ဟု ဖြတ်၊ အာသီသနှင့် အာသိဒ္ဓသည် အနက်တူတည်း၊ အာဏာပဏံ=စေခိုင်းခြင်း (တိုက်တွန်းခြင်း)သည်၊ အာဏတ္တိ-ခြင်း၊ "ကရောတု-ပြုလော့, ပြုရမည်, ပြုလေ"ဟု အာဏာသံပါပါနှင့် စေခိုင်းမှုကို အာဏတ္တိအနက်ဟု ခေါ်၏၊ အာဏာသံမပါဘဲ "သုဏာတု မေ ဘန္တေ သံဃော"၌ "သုဏာတု-နားထောင်တော်မူပါ"ဟု အစ္ဆိဒ္ဓ-တိုက်တွန်းမှုကိုလည်း ကခ်ါအဋ္ဌကထာဝယ် အာဏတ္တိအနက်ဟု ဆို၏၊ အာသီသနံ-တောင့်တခြင်း၊ အာသိဒ္ဓော-ခြင်း၊ ဤ အာသိဒ္ဓဟူသည် အလိုရှိအပ်သော အကျိုးကို (မရသေး၍ ရဖို့ရန်) တောင့်တခြင်းတည်း၊ ထို တောင့်တခြင်းသည် မိမိအတွက် သူတစ်ပါးအတွက်ဟု ၂-မျိုးရှိ၏၊ "သုခံ တေ ဟောတု-သင့်အား ချမ်းသာဖြစ်ပါစေ, (ချမ်းသာပါစေ, ကျန်းမာပါစေ)ဟုတောင့်တခြင်းသည် သူတစ်ပါးအတွက်တည်း၊ "အဟံ သုခီ ဘဝါမိ-ငါချမ်းသာခြင်းရှိသူ ဖြစ်ရပါလို၏ (ငါချမ်းသာကျန်းမာရပါလို၏)" ဟု ဆုတောင်း သကဲ့သို့သော တောင့်တခြင်းကား မိမိအတွက်တည်း၊ [အပ္ပတ္တ ပတ္ထနာ အာသီ၊ သာစ သဿ ပရဿစ သမ္ဘဝတိ"-သုဗောဓနီဋီကာ၊] ဤ အာသိဒ္ဓကိုပင် ရည်၍ "ပတ္ထနာ"ဟု ဖွင့်သည်။

မောဂ္ဂလ္လာန်။ ။ မောဂ္ဂလ္လာန်၌လည်း "ပတ္ထနာ-ဟူသည်၊ ယာစနာ (ပေးပါဟုတောင်းခြင်း) ဣဋ္ဌာသီသန (အလိုရှိအပ်သော အရာကို တောင့်တခြင်း) ဟု ဖွင့်၏၊ ဤစကားအရ တိုက်ရိုက်တောင့်တခြင်းဟူသော ယာစနာ, ဆုတောင်းခြင်းဟူသော ပတ္ထနာ, တောင့်တခြင်းဟူသော အာသိဒ္ဓ, ဤ ၃-မျိုးလုံးပင် တောင့်တခြင်း သဘောရှိသောကြောင့် ဤ "အာသိဒ္ဓအနက်"ဟုချည်း မှတ်ပါ၊ သဒ္ဒနီတိ၌ကား ထို ၃-မျိုးလုံးကို ၃-နက် ခွဲခြား၍ ပြလေသည်။ [အနုတ္တကာလေ-အနိုး၌ ဆို အပ်သော ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌၊ ဝါ-အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟု မဆိုအပ်သော (မသုံး သပ်အပ်သော) ကာလသာမန်၌"ဟု ၂-နက် ပေးရခြင်း၌ ပုဒ်ပြီးပုံနှင့် အဓိပ္ပာယ်ကို ရှု အဖွင့်အတိုင်း ထို ဘာသာဋီကာ၌ ပြထားသည်။]

ကာရိတ် အတ္ထင်းဝင်သော ဓာတ်တစ်မျိုး။ ။ တေ-သင်၏၊ စိတ္တံ-သည်၊ ကာမဂုဏေ-ကာမဂုဏ်တို့ကို၊ မာ ဘမသ္သု-မလှည့်စေလင့်၊ ဘမဓာတ် သုဝိဘတ်ဖြင့် ပြီးသောကြောင့် ကာရိတ်ပစ္စည်းမပါ၊ သို့ရာဝယ် "မလည်စေလင့်"ဟု

"စေ" အနက် အတွင်းဝင်လျက်ရှိသောကြောင့် ကာရိတ်အတွင်း ဝင်သော ဓာတ်ဟု ဆိုကြ၏၊ (အာဏတ္တိအနက် ဖြစ်ပါလျက် ကာရိတ်အတွင်း ဝင်သော ဓာတ်မျိုးဖြစ်၍ "စေ" သံပါသည်-ဟူလို၊) "တေ-သင်အား၊ အန္တရာယာ-အန္တရာယ်တို့သည်၊ မာဘဝန္တု-မဖြစ်ပါစေကုန်သတည်း၊ သုခံ တေ ဟောတု-ဖြစ်ပါစေသတည်း" စသော အာသိဋ္ဌအနက်များကား "စေ" ဟု အနက်သံပါနေသော်လည်း ကာရိတ်အတွင်း ဝင်သည်ဟု မဆိုကြ၊ အာသိဋ္ဌ အနက်ဖြစ်သောကြောင့် မြန်မာပြန်ရိုးအတိုင်း "စေ"သံထည့်၍ ပြန်ကြသည်-ဟု ယူကြသည်။

အာဏတ္တိနှင့် ကာရိတ်အထူး။ ။ "သမဏော သာမဏေရေန ကုသလံ ကာရာပေတိ-ရဟန်းသည် သာမဏေသည်(ကို) ကုသိုလ်ကို ပြုစေ၏" ဟူရာ၌ သာမဏေသည် သူကိုယ်တိုင် ကုသိုလ်ကိုပြုရ၍, ရဟန်းက သာမဏေပြုဖို့ရန် စေခိုင်း၏၊ ထို့ကြောင့် စေခိုင်းတတ်သူ ရဟန်းအပေါ်၌ တည်သော စေခြင်းကြိယာသည် သူ့ချည်း လွတ်လွတ်လပ်လပ် မဟုတ်, စေခိုင်းအပ်သူ သာမဏေ၏ ပြုခြင်းကြိယာနှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသည်ဟု မှတ်ပါ၊ "သာမဏေရော ကုသလံ ကရောတု-သာမဏေသည် ကုသိုလ်ကိုပြုလော" ဟု စေခိုင်းရာ၌ကား စေခိုင်းခြင်း ကြိယာသည် သာမဏေ၏ပြုခြင်းကြိယာနှင့်ဆက်သွယ်ခြင်းမရှိဘဲ စေခိုင်းတတ်သူ ရဟန်းတစ်ဦးတည်း၌သာ တည်သည်၊ ဤသို့လျှင် စေခိုင်းအပ်သူက ဖြစ်စေ ရမည့် ကြိယာနှင့်စပ်၍ စေခိုင်းတတ်သူ၌ တည်သော စေခိုင်းခြင်းသည် ကာရိတ်တည်း, စေခိုင်းအပ်သူက ဖြစ်စေရမည့် ကြိယာနှင့်မစပ်ဘဲ စေခိုင်းတတ်သူ၌ တည်သော စေခိုင်းခြင်းသည် အာဏတ္တိတည်းဟု အထူးမှတ်။

တတွဗောဓိနီ။ ။ ပယောဇ္ဇပဝတ္တိ ဥပဟိတာ ယာ ပယောဇကနိဋ္ဌပဝတ္တိ, သောဏိဇတ္တော၊ တဒနုပဟိတာ ပယောဇကပဝတ္တိသု ပဋမျတ္တော, ဣစ္စုဘယ ဘေဒေါ။ [စေခိုင်းအပ်သော ပယောဇ္ဇကတ္တား၏ ဖြစ်ခြင်းကြိယာနှင့် စပ်သော စေခိုင်းတတ်သော ကတ္တား၌တည်သော အကြင် ဖြစ်စေခြင်း (စေခိုင်းခြင်း) ကြိယာသည် ရှိ၏၊ ထို ကြိယာသည် ဏိစ်ဟု သက္ကတ၌ ခေါ်ဝေါ်အပ်သော ကာရိတ်ပစ္စည်း၏ အနက်တည်း၊ ထိုပယောဇ္ဇကတ္တား၏ ဖြစ်ခြင်းကြိယာနှင့် မစပ်သော ပယောဇကတ္တား (စေခိုင်းတတ်သူ)၏ ဖြစ်စေခြင်း (စေခိုင်းခြင်း) ကြိယာကား ပဋမိဝိဘတ်၏ အာဏတ္တိ အနက်တည်း။

တစ်နည်း။ ။ ပြခဲ့သော အဓိပ္ပာယ်ကိုပင် ပရိယာယ်တစ်မျိုး လဲလှယ်၍ ပြောရလျှင် "ကရောတု ကုသလံ"ဟု စေခိုင်းတတ်သူ၌တည်သော စေခိုင်းခြင်းကြိယာသည် အာဏတ္တိ မည်၏၊ "သမဏော သာမဏေရေန ကုသလံ ကာရာပေတိ"၌ သမဏော သာမဏေရေန ဟု ကတ္တား ၂-မျိုး ရှိသော (ကတ္တား ၂-မျိုးနှင့် ဆက်သွယ်နေသော) စေခိုင်းခြင်းကြိယာသည် ကာရိတ်မည်၏ဟု မှတ်။ [ကိဋ္ဌ-တစ်နည်းကား၊ ပယောတ္တုနိဋ္ဌတာ-စေခိုင်းတတ်သူ၌ တည်သော၊ ပယုတ္တိ-

စေခိုင်းခြင်း ကြိယာသည်၊ ပဉ္စမျတ္တော-တည်း၊ ပယောဇ္ဇ ပယောတ္တုဂ်ကတ္တုကာတု-စေခိုင်းအပ်သူ, စေခိုင်းတတ်သူ ဟု ကတ္တား ၂-မျိုး ရှိသော စေခိုင်းခြင်း ကြိယာသည်ကား၊ ဏိဇတ္တော-၏၊...တတွဗောဓိနီ၊] ဤ ပြခဲ့သော ၂-နည်းလုံး၏ အချုပ်မှာ-"စေခိုင်းတတ်သူ တစ်ဦးတည်း၌သာ တည်သော စေခိုင်းခြင်းသည် အာဏတ္တိ, စေခိုင်းတတ်သူ၌ တည်သော်လည်း စေခိုင်းအပ်သူ နှင့် ဆက်သွယ်နေသေးသဖြင့် ကတ္တု ၂-ခုရှိသော စေခိုင်းခြင်းသည် ကာရိတ်တည်း"ဟု ဆိုလိုသည်။

[ဆောင်] စေခိုင်းတတ်သူ, တစ်ဦးလူသာ, တည်ပါလေတိုင်း, ထိုစေခိုင်းကို, အာဏတ်ဆိုလေ၊ ခိုင်းစေအပ်သူ, ထိုသည့်သူနှင့်, မကင်းသင့်လတ်, စေတတ်သူမှီ, တည်၍စေမှု, ကာရိတ်ပြုသည်, မှတ်ရှု သက္ကတ အဆိုတည်း။

အတ္ထဗျာချာန်။ ။ "သာမဏေရော ကုသလံ ကရောတု" စသည်ဖြင့် သာမဏေဒြပ်မျှကို စေခိုင်းခြင်းသည် အာဏတ္တိ မည်၏၊ သမဏော သာမဏေရေန ကုသလံ ကာရာပေဘိ-ပြု+စေ၏ ကြိယာနှင့်တကွ ပြုလုပ်မည့် သာမဏေဒြပ်ကို စေခြင်းသည် ကာရိတ်မည်၏-ဟု အတ္ထဗျာချန်အလို တစ်နည်းမှတ်၊

ပေသနေ ဒဗ္ဗမတ္တဿ, အာဏတ္တေ ပဉ္စမီ သိယာ၊
သကိရိယာ ပယောဂေတု, ဝိဓေယျာ ဏေ ဏယာဒယော၊

[ဒြပ်မျှကို စေခိုင်းရာ၌ အာဏတ္တိအနက်၌ ပဉ္စမီသက်၊ ကြိယာနှင့်တကွ ဒြပ်ကို စေခိုင်းရာ၌ကား ဏေ ဏယစသော ကာရိတ်ပစ္စည်းများသက်။]

ထို့ပြင်-"သာဒရ နာဒရ စေက အာဏတ်၊ ကင်းပြတ် ရှိသေ-နာဒရေ, စေမှု ကာရိတ်"ဟု ဆိုကြသေး၏၊ ထိုဝါဒ၌ "ရှိသေသည်ဖြစ်စေ, မရှိသေသည်ဖြစ်စေ, စေခိုင်းလျှင် အာဏတ္တိတည်း၊ မရှိမသေ စေခိုင်းမှု ကာရိတ်တည်း" ဟု ဆိုလိုသည်၊ "ဩဒနံ ပစတု-ထမင်းချက်လော"၌ အနာဒရ (ရှိသေခြင်း မရှိသော) စေခိုင်းခြင်းတည်း၊ "သုဏာတု မေ ဘန္တေ သံဃော"၌ သုဏာတုသည် သာဒရ (ရှိသေခြင်းရှိသော) စေခိုင်းခြင်းတည်း၊ "သုဏာတူတိ သဝနာဏတ္တိဝစနံ (ကြားနာခြင်း၌) စေခိုင်းကြောင်း စကားတည်း" ကခ်ါအဌကထာ၊ ဤအဇ္ဈိဌ (တိုက်တွန်းမှုကိုပင် အာဏတ္တိအနက်၌ သွင်းပြထားသည်၊) "သာမိကော ဒါသံ ဂါမံ ဂမယတိ"၌ ရွာသို့ သွားစေရာဝယ် ရှိသေလေးစားမှု မရှိသော အနာဒရ စေခိုင်းခြင်းတည်းဟု ဆိုလိုသည်၊ သို့သော် "ဥပါသကော ဘိက္ခု သံဃံ ဘတ္တံ ဘောဇေတိ=ဥပါသကာသည် ဘိက္ခုသံဃာကို ဆွမ်းစားစေ၏ (ဆွမ်းကျွေး၏)"ဟူရာ၌ သာဒရ (လေးစားမှု) ရှိသော စေခိုင်းခြင်း ဖြစ်သောကြောင့် ထိုဝါဒသည် ခြေမြစ်သော ဝါဒ မဟုတ်ချေ။

"ရှေးရှုတိုက်ရိုက်, စေခိုင်းလိုက်မူ, အာဏတ်ဟူ၏, သူတစ်ပါးအား, တစ်ဆင့်ကြားမှာ, ကာရိတ်သာ, မှတ်ပါ ဤနှစ်နည်း"ဟုလည်း ရှိသေး၏။

[တစ်ဆင့်ပြောပြသည်ကို တစ်ဆင့်ကြားဟု ဆိုလိုသည်၊] ဤဝါဒ၌ ရှေးရှုတိုက်ရိုက်စေခိုင်းခြင်းကို အာဏတ္တိ ဆိုသည်မှာ သင့်ပါ၏၊ "သာမိကော ဒါသံ ဂါမံ ဂမယတိ" ဟူသော စကားသည် အရှင်သခင်က ကျွန်ကို ရွာသို့ သွားဖို့ရန် တိုက်ရိုက် ခိုင်းရာဝယ် သုံးစွဲသော စကားမဟုတ်, အရှင်သခင်က ခိုင်းနေသည်ကို သိသူက သူတစ်ပါးအား တစ်ဆင့်ပြောရာဝယ် သုံးစွဲအပ်သော စကားမျိုးဖြစ်၍ "သူတစ်ပါး အား တစ်ဆင့်ကြားမှာ ကာရိတ်သာ"ဟု ဆိုဟန်တူသည်၊ သို့သော် "အဟံ ဘိက္ခု သံဃံ ဘောဇေဿာမိ–ငါသည် ဘိက္ခုသံဃာကို စားစေအံ့"ဟု ကိုယ့်ဘာသာ အကြံဖြစ်ရာ၌ သူတစ်ပါးအား တစ်ဆင့်ပြောခြင်း မဟုတ်သောကြောင့် ဤဝါဒလည်း ကာရိတ်အားလုံး၌ မနှံ့ချေ၊ ထို့ကြောင့် တတွဗောဓိနီနှင့် အတ္ထဗျာချာန်၌ ခွဲပြသည့်အတိုင်းသာ အာဏတ္တိနှင့် ကာရိတ်ပစ္စည်းတို့ သက်ရာ အနက်ထူးကို မှတ်ရာ၏။

ကာလသဒ္ဒါပို၏ အကျိုး။ ။ ကာလေသုတ်မှ ကာလသဒ္ဒါ လိုက်နိုင်ပါလျက် ဤသုတ်၌ "အနုတ္တကာလေ"ဟု ကာလသဒ္ဒါကို ဆိုခြင်းသည် ပို၏၊ "သဒ္ဒါ ဓိကာအတ္ထာဓိကော"နှင့်အညီ ထို ကာလသဒ္ဒါပိုဖြင့် အာဏတ္တိ အာသိဋ္ဌအနက်မှ တစ်ပါး "သပထ" စသော အနက်များ၌လည်း ပဉ္စမီဝိဘတ် သက်နိုင်၏–ဟု ဆိုကြသည်၊ အာဏတ္တိ အာသိဋ္ဌနှင့်တကွ ဆောင်ပုဒ်ဂါထာများကို ဆရာတို့ မိန့်ကြသည်မှာ–

၁။ ပဉ္စမီ အာဏတျာ သိဋ္ဌ, သပထက္ကောသ ယာစနေ၊
သမ္ပုစ္ဆာ ပတ္ထနာ–ဇျိဋ္ဌ, ဝိချာ–မန္တနိမန္တဏေ။

၂။ ဂါမံ ဂစ္ဆတု ဘော ဒါနိ, သုခံ တေ ဟောတု သဗ္ဗဒါ၊
ဧကိကာ သယနေ သေတု, ယာ တေ အမ္ဖေ အဝါဟရိ။

၃။ တံ နုဗန္ဓတု မဟီသီ, ဒဒါဟိ ပဝရံ ဂဇံ၊
ကိန္နု ဘော အဘိဓမ္မံဝါ, ဝိနယံ ဝါ သုဏောမိ ကီ။

၄။ အယံ သုမနမာလာဝ, ပိယာ ဟောမိ ဘဝါဘဝေ၊
ဒေသေတု ဘဂဝါ ဓမ္မံ, ဧဝံ ပုညံ ကရောတု ဘော။

၅။ အာဂစ္ဆတု ဘဝံ ဧတ္ထ, နိသီဒတု–ဒ–မာသနံ၊
အဓိဝါသေတု မေ ဘတ္တံ, ဘဂဝါ သွာတနာယ တံ။

အာဏတ္တိ အာသိဋ္ဌ။ ။ [ဤ ၂–နက်၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ရှေး၌ပြခဲ့ပြီးသော်လည်း ဂါထာလာ ပုံစံ အစဉ်အတိုင်း ထပ်၍ပြဦးအံ့၊] "ဘော–အမောင်၊ ဒါနိ–ယခု၊ ဂါမံ–ရွာသို့၊ ဂစ္ဆတု–သွားလော, သွားလေ, သွားချေ, သွားရမည်" ဤသို့

စသည်ဖြင့် အာဏာသံပါပါနှင့် စေခိုင်းမှုကို "အာဏတ္တိ"ဟု ခေါ်၏၊ ကရောတု ကုသလံ ဟူသော ပုံစံမျိုးနှင့် သဘောတူပင်တည်း၊ တေ-သင့်အား၊ သဗ္ဗဒါ-အခါခပ်သိမ်း၊ သုခံ ဟောတု-ချမ်းသာဖြစ်ပါစေ၊ "ချမ်းသာပါစေ-ကျန်းမာပါစေ" စသည်ဖြင့် (သူတစ်ပါးအတွက်) တောင့်တခြင်းတည်း၊ [မိမိအတွက် တောင့်တခြင်းကိုလည်း အာသိဋ္ဌ၌ ဝင်နိုင်ကြောင်းကို ပြခဲ့ပြီ၊ သို့သော် ဤ ဂါထာ၌ သဒ္ဒနီတိ စသည်တို့ အလိုအားဖြင့် (မိမိအတွက်) ယာစနာနှင့် ပတ္ထနာ ဟူသော တောင့်တမှုကို သီးခြားပြထားသည်။]

သပထ။ ။ "ယာ တေ အမွေ အဝါဟရိ-အကြင်သူမသည် အရှင်ရသေ့၏ သရက်သီးတို့ကို ခိုး၏၊ ဧကိကာ သယနေ သေတု-ထိုသူမသည် အိပ်ရာ၌ (ချစ်လင် မပါ) တစ်ကိုယ်တည်းသာ အိပ်ရပါစေသား" ဤသို့ ကျိန်စာ ဆိုခြင်းကို "သပထ" ဟု ဆိုသည်၊ [စတုက္ကနိပါတ်, အမွစောရဇာတ်လာ ဂါထာတည်း။]

အက္ကောသ။ ။ ["သပထ+အက္ကောသ"ဟုခွဲ၊] တံ အနုဗန္ဓတု မဟိ သီ= (မိခင်စကား နာ မထောင်သော) သင် သားမိုက်ကို တောကျွဲမကြီး လိုက်ပါစေဟယ်၊ "မာတာ တံ နိဝတ္တေတုံ အသက္ကောန္တီ စဏ္ဍာ (ကြမ်းတမ်းသော) တံ မဟိ သီအနုဗန္ဓတူ တိ အက္ကောသတိ" ဟူသော အဋ္ဌသာလိနီ ဒွါရကထာပါဋိကို ယူ၍ "တံ အနုဗန္ဓနံ မဟိ သီ"ဟု ပုံစံလုပ်သည်၊ "အက္ခယံ ဟောတု တေ ဘယံ= သင့်အား ဘေးတွေ မကုန်နိုင်ပါစေသတည်း ဟူသော သက္ကသံယုတ် "မုဒ္ဓါဖလတု သတ္တဓာ-ဦးခေါင်း ၇-စိတ် ကွဲပါစေ" ဟူသော တိ သပဏ္ဍရဇာတ်တို့လည်း ကျိန်ဆဲခြင်းမျိုးဖြစ်၍ ဤအက္ကောသ၌ သွင်းသင့်၏၊ မှန်၏၊ "တံ-အနုဗန္ဓတု မဟိ သီ" သည် ယခုကာလ ဆဲသကဲ့သို့ ယုတ်ယုတ်မာမာဆဲခြင်း မဟုတ်, ကျိန်ဆဲခြင်းသာတည်း၊ ထို့ကြောင့် ကျိန်စာဆိုခြင်း ကျိန်ဆဲခြင်းသည် အဓိပ္ပာယ် ခပ်ဆင်ဆင်ပင်ဖြစ်၍ မိမိအတွက် ကျိန်စာဆိုမှုကို သပထ, သူတစ်ပါး အတွက် ကျိန်ဆဲမှုကို အက္ကောသဟု ခွဲသင့်၏၊ သက္ကသံယုတ်-ဘိက္ခုနီပါစိတ် စသော ပါဋိတော်တို့၌ကား ကျိန်ဆဲမှု အက္ကောသကိုလည်း "အဘိသပထ"ဟု တွေ့ရ၏၊ အဋ္ဌသာလိနီ စသည်တို့၌မူ သူတစ်ပါးအား ကျိန်ဆဲမှုကို အက္ကောသ သဒ္ဒါဖြင့် ပြကြသည်။

ယာစန။ ။ ဒဒါဟိ ပဝရံ ဂဇံ-မြတ်သော ပစ္စယဆင်ဖြူတော်ကို ပေး သနားတော်မူပါ၊ ဝေဿန်ဇာတ် ဂါထာကိုချုံး၍ ပြယုဂ်ထုတ်သည်၊ ဤကဲ့သို့သော တောင်းရမ်းမှုကို ယာစနဟုဆို၏၊ မိမိအတွက် မရောက်အပ် မရအပ်သေး၍ အလိုရှိ အပ်သော ဣဋ္ဌဝတ္ထုကို တောင်းခြင်း ဖြစ်သောကြောင့် ဤ ယာစနာကိုလည်း အာသိဋ္ဌ၌ သွင်းနိုင်၏၊ သဒ္ဒနီတိ၌ ခွဲထားသောကြောင့်သာ ဤ၌ ခွဲပြထားသည်-ဟုမှတ်ပါ။

သမ္ပုစ္ဆာ။ ။ ဤ သမ္ပုစ္ဆာသည် "ဘယ်ကလာသနည်း" "ဝိနည်းဆိုတာ ဘယ်လို တရားပါနည်း" စသော တိုက်ရိုက်အမေးမျိုး, တခြားဝတ္ထုနှင့် မတွဲဘဲ ဝတ္ထုတစ်ခုတည်းကို မေးခြင်းမျိုး မဟုတ်၊ "ကိန္နု ဘော အဘိဓမ္မံ ဝါ သုဏောမိ, ဥဒါဟု ဝိနယံ ဝါ သုဏောမိ=အရှင်...တပည့်တော်သည် အဘိဓမ္မာကို နာရ သင်ရမှာပါလော, သို့မဟုတ် ဝိနည်းကို နာရ သင်ရမှာပါလော" ဤ၌ အဘိဓမ္မာနှင့် ဝိနည်းကို တွဲ၍ မေးခြင်းကဲ့သို့ အရာတစ်ခုနှင့် ဆက်စပ်၍ မေးခြင်းကိုသာ "သမ္ပုစ္ဆာ"ဟု ဆိုလိုသည်၊ "ကီ ဘော ဝေဒံ အဓီယာမိ, ဥဒါဟု တက္ကံ အဓီယာမိ= ဝေဒကို သင်ရမှာပါလား, တက်ကျမ်းကို သင်ရမှာပါလား" ၌လည်း နည်းတူ၊ [ကိမိဒံ သမ္ပုစ္ဆနံ နာမ၊ သမေစ္စ (အခြားအနက်နှင့် ပေါင်းစပ်၍) ပုစ္ဆနံ၊ ကီ သုတ္တန္တံ ပရိယာပုဏေယျံ, အထ အဘိဓမ္မန္တိ အညေနသဟ သမ္ပဓာရဏံ (စုံစမ်းခြင်း) တိ အတ္ထော"–(ပဌာန်း, ပုစ္ဆာဝါရ, ပစ္စယာနုလောမအဖွင့် မူလဋီကာ)၊ ဤ၌ သံအတွက် "သမေစ္စ"ဟု ဖွင့်၍ "အညေန သဟ"ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ပြန်သည်။

ပတ္ထနာ။ ။ "အယံ သုမနမာလာဝ ပိယာ ဟောမိ ဘဝါဘဝေ=ဖြစ်လေရာ ဘဝ၌ ဤ မြလေးပန်းကဲ့သို့ ချစ်မြတ်နိုးအပ်သော အမျိုးသမီး ဖြစ်ရပါလို၏" ဤသို့ ဆုတောင်းမှုကို ပတ္ထနာဟု ဆို၏၊ ကောင်းသောအရာကို ဆုတောင်းခြင်း သာမက, "ဣမံ ဟတ္ထီ ဝိသပီတေန သလ္လေန ဝိဇ္ဇာပေတွာ ဇီဝတက္ခယံ ပါပေတွာ ဆဗ္ဗဏ္ဍရသို့ ဝိသဇ္ဇန္တေ ယမကဒန္တေ အာဟရာပေတုံ သမတ္ထာ ဟောမိ= ဤ ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်းကို အဆိပ်လူးမြားဖြင့် ပစ်ခွင်းစေ၍ အသက် ကုန်စေပြီးလျှင် အရောင် ၆–မျိုးကို လွှတ်နိုင်ကုန်သော အစွယ်အစုံတို့ကို ဆောင်စေခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သူဖြစ်ရပါလို၏"ဟု သူတစ်ပါးကို သေကြောင်းကြံသောဆုကို တောင်းရာ ၌လည်း ပတ္ထနာအနက် ဖြစ်သည်၊ ဤပတ္ထနာလည်း အာသိဋ္ဌ၌ ဝင်နိုင်၏၊ သို့သော် သီးခြားပြသော ကျမ်းများအလိုလိုက်၍ ဤ၌ သီးခြားထုတ်ပြရသည်။

အဇ္ဇိဋ္ဌ။ ။ ဒေသေတု ဘဂဝါ ဓမ္မံ =ဘုရားရှင်သည် တရားဟောတော် မူပါ၊ ဤသို့ ရိုရိုသေသေ တိုက်တွန်း တောင်းပန်ခြင်းအနက်ကို "အဇ္ဇိဋ္ဌ" ဟု ဆိုသည်၊ "အဇ္ဇိဋ္ဌာ သက္ကာရပုဗ္ဗကော ဗျာပါရော = အဇ္ဇိဋ္ဌဟူသည် ရိုသေခြင်း ရှေးရှိသော တိုက်တွန်းမှု ဗျာပါရတည်း"–ကာသိကာဝုတ္တိ၊ ရိုသေခြင်း မရှိသော စေခိုင်းမှုကိုကား "ပေသန"ဟု ခေါ်သည်၊ ဤအဇ္ဇိဋ္ဌ၌ အနက်ကို သီးခြားမပြသော ကျမ်းဂန်များ အလိုအားဖြင့် အာဏတ္တိအနက်၌ ပါဝင်၏၊ ထို့ကြောင့် "သုဏာတု မေ ဘန္တေ သံဃော"၌ ရိုသေသော တိုက်တွန်းမှုကိုပင် "သုဏာ တူတိ သဝနာဏတ္တိဝစနံ"ဟု ကခ်ါအဋ္ဌကထာ ဖွင့်သည်။

ဝိဓိ။ ။ ဧဝံ ပုညံ ကရောတု ဘော = အို အမောင်...ကောင်းမှုကို ဤပုံ ဤနည်း (ဤသို့ စေတနာထား၍) ပြုပါ၊ ဤသို့ ကောင်းမှုပြုရေး၌ နည်းပေးလမ်းပြ

အနုပတိ၊ ပေ၊ သတ္တမီ ၄၁၆။ အနုတ္တကာလေ–၌၊ အနုမတျတ္တေစ–ခွင့်ပြုခြင်း အနက်၌ လည်းကောင်း၊ ပရိကပ္ပတ္တေစ–ကြံဆခြင်းအနက် ၌ လည်းကောင်း၊ သတ္တမီဝိဘတ္တိ ဟောတိ၊ တွံ–သင်သည်၊ ဂစ္ဆေယျာသိ–သွား လို သွားတော့၊ အဟံ–ငါသည်၊ ကိ –အဘယ်ကို၊ ကရေယျာမိ–ပြုရပါအံ့နည်း။ (၄၅၄)

ပြုလုပ်ခြင်းကို "ဝိဓိ=စီမံခြင်း" အနက်ဟု ဆိုလိုသည်၊ "ဣဟ ပဗ္ဗတော ဟောတု=ဤနေရာ၌ တောင်ကြီး ပေါ်ပေါက်ပါစေသတည်း"ဟု အဓိဋ္ဌာန်ပြုမှုကို လည်း ရှုပသိဒ္ဓိ၌ "ဝိဓိ"ဟု ဆို၏၊ "ဣဟ ဝိဓိနာမ အဓိဋ္ဌာနံ" ဗာလာဝတာရဋီကာ၊ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ကား အာမန္တန, နိမန္တန, အဇ္ဈေသန, ပေသန စသည်တို့လည်း ဝိဓိ၌ သွင်းယူ၍ "ဝိဓိနာမ ဝိဓာနံ (စီမံခြင်း) နိယောဇနံ (တိုက်တွန်းခြင်း) ကြိယာ သုဗျာပါရဏာ (ယှဉ်စေခြင်း)"ဟု ဖွင့်သည်၊ "ဝိဓာနံ အဓိဋ္ဌာနံ သုဘာ သုဘံဝါ ဖလံ ဥပဒေသနံ (ကောင်း မကောင်းသော အကျိုးကို ညွှန်ပြခြင်း) အညာတကဿ ဝါ ကတ္တုဗ္ဗာဒိနော အတ္ထဿ ဉာပနံ ဝိဓိ (မသိအပ်သော ပြုထိုက်သော အနက်ကို သိစေခြင်းသည်- ဝိဓိမည်၏")ဟုလည်း ဖွင့်ကြ၏။

အာမန္တနနှင့် နိမန္တန။ ။ "အာဂစ္ဆတု ဘဝံ = အရှင်သည် ကြွတော်မူပါ" ဤသို့ ခေါ်ငင်ခြင်းကို "အာမန္တန"ဟု ဆို၏၊ "အာမန္တေဏံ ကာမာစာရကရဏံ = မိမိက သူတစ်ပါးကို လာစေလို၍ ထိုအလိုအတိုင်းပြုခြင်း (ခေါ်ငင်ခြင်း)သည် အာမန္တန မည်၏"–ကာတန္တဝုတ္တိ၊ "ဇဋ္ဌ နိသီဒတု, ဣဒံ အာသနံ = ဤကား နေရာပါတည်း (လက်ဖြင့် ညွှန်ပြ၍ ပြောသည်)၊ ဤနေရာ၌ ထိုင်တော်မူပါ" ဤသို့ နေရာပေးခြင်း နေရာဖြင့် ဖိတ်ခြင်းကိုလည်းကောင်း,..."အဓိဝါသေတု မေ ဘဝံ၊ ဘဂဝါ သွာတနာယ တံ= ဘုရားရှင်သည် နက်ဖြန် ဘုဉ်းပေးဖို့ရာ အကျွန်ုပ်၏ ထိုဆွမ်းကို လက်ခံပါ"ဟု ဆွမ်းစား ပင့်ဖိတ်ခြင်းမျိုးကို လည်းကောင်း "နိမန္တန"ဟု ဆိုသည်။

အနုမတိ, ပတ္တကာလ။ ။ အခွင့်ပြုခြင်းကို "အနုမတိ" ဟုခေါ်၏၊ ဤ အမှုကို ပြုပါရစေဟု ခွင့်တောင်းရာ၌ "ဇဝံ + ကရောဟိ = ဇ + ပြုတော့"ဟု လည်းကောင်း၊ "ပုစ္ဆတု ဘဝံ ပဉ္ဟံ = အရှင်သည် ပြဿနာကို မေးတော့"ဟု လည်းကောင်း ခွင့်ပြုခြင်းမျိုးတည်း၊ "ကာလော ဒေဝ မဟာဝီရ, ဥပဓ္ဓေ မာတု ကုစ္ဆိယံ = ကြီးသော လုံ့လရှိသော အလောင်းတော်နတ်သား...အချိန်တန်ပါပြီ, မယ်တော်ဝမ်း၌ ဖြစ်တော်မူချိန် သင့်ပါပြီ"ဟု သင့်လျော်သော အချိန်အခါ ပြောပြမှုကို "ပတ္တကာလ"ဟု ဆို၏၊ [ယုတ္တ, ပတ္တ, ဂတသဒ္ဒါတို့သည် အနက်တူ ကုန်၏၊ ဤ၌ "ပတ္တသဒ္ဒါသည် ယုတ္တသဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ်တည်း"ဟုကြံ။]

၄၁၆။ **အနုမတိ ပရိကပ္ပတ္တေသု။** ။ အနု–လျော်စွာ+မတိ–သိခြင်း၊ ရွာတွင်း သွားလို၍ တပည့်က ခွင့်တောင်းလာရာ "သွားတော့"ဟု ခွင့်ပြုခြင်းသည်ပင် သူ၏

အလိုအားလျော်စွာ သိခြင်း-အလိုက်သိခြင်း ဖြစ်သောကြောင့် "အနုမတိ" မည်၏၊ အနုညာ (အနု-ဉာ) ပုဒ်လည်း အနုမတိနှင့် အဓိပ္ပာယ်တူပင်၊ "တွံ ဂစ္ဆေယျာသိ" ကား အနုမတိ၏ ပုံစံ၊ "ကိံ အဟံ ကရေယျာမိ = ငါ ဘာလုပ်ရပါ့မလဲ" ကား ကြံစည်စိတ်ကူးသော ပရိကပ္ပ ပုံစံတည်း၊ ဤ ပရိကပ္ပသည် အကြောင်းကို ကြံဆ, တွေးတော, စိတ်ကူးခြင်းဟူသော ဟေတု ပရိ ကပ္ပ, အကျိုးကို ကြံဆ တွေးတော စိတ်ကူးခြင်းဟူသော "ဖလ ပရိကပ္ပ" ဟု ၂-မျိုး ရှိ၏၊ ထို၏ ပုံစံကို ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှု၊ အကြောင်းအကျိုး မဆက်သွယ်ဘဲ သက်သက် စိတ်ကူး ကြံဆခြင်း ဟူသော "ကေဝလ ပရိကပ္ပ"လည်း ရှိ၏-ဟု ကြံသင့်၏ "ကိံမဟံ ကရေယျာမိ" နှင့် "အပ္ပေဝ နာမ သွေပိ ဥပသင်္ကမေယျာမ-နက်ဖြန်ခါ၌ ချဉ်းကပ်နိုင်တန်ရာ၏" ဟူသော သုဘသုတ်စသည်၌ကား ကေဝလပရိကပ္ပ ပုံစံပင်တည်း။

ယံကိဉ္စိ ဝတ္တု-မိစ္ဆန္တ-မညော ယမနုမညတိ၊
သာ နုမတိ ပရိကပ္ပေါ, ကတ္တုဗ္ဗာ-နိစ္ဆယော မတော။

ယံကိဉ္စိ-တစ်စုံတစ်ရာကို၊ ဝတ္တုံ-ပြောဆိုခြင်းငှာ (ကတ္တုံ-ပြုလုပ်ခြင်းငှာ"ဟု ရှိလျှင် သာ၍ အဓိပ္ပာယ်ဝင်၏၊) ဣစ္ဆန္တံ-အလိုရှိသူကို၊ အညော-တခြားသူက၊ ယံ အနုမညတိ-အကြင် ခွင့်ပြု၏၊ သာ-ထို ခွင့်ပြုခြင်းသည်၊ အနုမတိ-မည်၏၊ [ပြုခြင်းငှာ အလိုမရှိသူကို (ဥပမာ-စာမအံလိုသူကို) သူ့အလိုအတိုင်း မပြုဘဲ နေခွင့်ပြုခြင်းလည်း အနုမတိပင်၊ ထို့ကြောင့် "ကတ္တုံ-မိစ္ဆတော ဝါ အနိစ္ဆ တောဝါ ပရဿ အနုဇာနနံ အနုမတိ"ဟု မိန့်ကြသည်၊] ကတ္တုဗ္ဗာ-နိစ္ဆယော-ပြုထိုက်သော ကိစ္စ၌ မဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်းကို၊ ပရိကပ္ပေါ-ဟူ၍၊ မတော-သိအပ်၏၊ -ဗာလာဝတာရ။

အတ္ထသဒ္ဒါပိုံ အနက်များ။ ။ "အနုမတိ ပရိကပ္ပေသု"ဟု ဆိုလျှင် ပြီးနိုင်လျက် "ပရိကပ္ပတ္ထေသု" ဟု အတ္ထသဒ္ဒါပိုကို ဆိုခြင်းကြောင့် "သမ္ပုစ္ဆာ" စသော အနက်များ၌လည်း သတ္တမီဝိဘတ် သက်ရခြင်း အကျိုးရှိ၏-ဟု ဆိုကြ၏။

၁။ သတ္တမီ အနုမတျတ္ထေ, ပရိကပ္ပေစ ဝတ္တတိ၊
သမ္ပုစ္ဆာ ပတ္ထနာ-ဇ္ဈိဋ္ဌ, ဝိဓျာ-မန္တ နိမန္တဏေ၊
သတ္တီယံ အရဟေ ပေသေ, ပတ္တကာလေ သမ္ဘာဝနေ။
၂။ ဂစ္ဆေယျာသိ တုဝံ ဂါမံ, ဘဝေယျ အရဟာ အယံ၊
ကိံ နုဘော ဓမ္မ မဇ္ဈေယျံ, ဥဒါဟု ဝိနယံ နုကိံ။
၃။ ပရဒါရံ နု ဂစ္ဆေယျ, အစ္ဆာပေယျာသိ မာဏဝံ၊
ဧဝံ ဂစ္ဆေယျ ဂါမံ ဘော, နိသီဒေယျ ဘဝံ ဣဓ။

၄။ ဘဝံ ဘုဥ္ဇေယျ ဂါမသ္မိံ, ကော ဣမံ ဝိဇဋယေ ဇဋံ၊
ဘဝံ ခလု ကရေ ရဇ္ဇံ, ဘဏေ ဂစ္ဆာသိ ဂါမကံ။
၅။ သံဃသ စေ ပတ္တကလ္လံ, သံဃော ဥပေါသထံ ကရေ၊
ပဗ္ဗတမပိ ဘိန္ဒေယျ, ပယောဂါ-မေ ယထာကမံ။

အနုမတိစသော ၃-နက်။ ။ (အနုမတိ)တုဝံ-သင်သည်၊ ဂါမံ-သို့၊ ဂစ္ဆေယျာသိ-(သွားလို) သွားတော့။ [တချို့ကျမ်း၌ "အတိသဂ္ဂ-စွန့်လွှတ် ခွင့်ပြုခြင်း"ဟု ဆို၏၊ အနုမတိနှင့် သဘောတူပင်၊ ထို့ကြောင့် ပေသာတိသဂ္ဂ ပတ္တကာလေသု ကိစ္စာသုတ်၌ အတိသဂ္ဂကို အနုညာ ဟု ရှုပသိဒ္ဓိ ဖွင့်သည်၊] (ပရိကပ္ပ) အယံ-ဤသူသည်၊ အရဟာ-ရဟန္တာသည်၊ ဘဝေယျ-ဖြစ်လောက်ရာ၏၊ ဤ ၂-နက်ကား သုတ်ရင်းဖြင့် သက်ရသော အနက်များတည်း၊ (သမ္ပုစ္ဆာ) ဘော-အရှင်၊ ဓမ္မံ-သုတ် အဘိဓမ္မာကို၊ အဇ္ဇေယျံ ကိန္နု-သရဇ္ဇာယ်ရမှာပါလော၊ ဥဒါဟု-သို့မဟုတ်၊ဝိနယံ-ကို၊ အဇ္ဇေယျံ ကိန္နု-လော။ ["အဟံ-ငါသည်၊ ဥပေါသထံ-ဥပုသ်ပြုရာသို့၊ ဂစ္ဆယျံဝါ-သွားရတော်မလား၊ နဝါ ဂစ္ဆေယျံ-မသွားဘဲ နေရတော်မလား"ဟု မဟာကပ္ပိနထေရ်၏ ကြံစည်မှုကိုလည်း မောဂ္ဂလ္လာန်၌ သမ္ပုစ္ဆာ အနက်ဟု ဆို၏၊ ကစ္စည်းကျမ်းအလိုမူ ပရိကပ္ပ အနက်ဟုသာ ဆိုသင့်သည်၊ မဟာဝါ ဥပေါသထကွန္ဓကဋ္ဌလည်း "အာယသ္မတော မဟာကပ္ပိနသ ပရိဝိတက္ကော ဥဒပါဒိ-ဂစ္ဆေယျံဝါဟံ ဥပေါသထံ နဝါဂစ္ဆေယျံ"ဟု ပရိဝိတက္ကသဒ္ဒါဖြင့် ပြသည်။]

ပတ္ထနာ စသော ၅-နက်။ ။ (ပတ္ထနာ) ပရဒါရံ-သူ့မယားကို၊ နဂစ္ဆေယျံ-မသွားရပါလို။ [ဤ ပတ္ထနာအနက်၌ ယာစနာ (ခွင့်တောင်းခြင်း) လည်းပါဝင်သင့်၏၊ ပုံစံကား-"လဘေယျာဟံ ဘန္တေ ဘဂဝတော သန္တိကေ ပဗ္ဗဇ္ဇံ, လဘေယျံ ဥပသမ္ပဒံ=ဘုရားအထံတော်၌ ရှင်အဖြစ် ရဟန်းအဖြစ်ကို ရပါရစေ" တည်း၊] (အဇ္ဇိဋ္ဌ) မာဏဝံ-လုလင်ကို၊ အဇ္ဇာပေယျာသိ-သရဇ္ဇာယ်စေပါလော၊ ဝါ-စာချပေးပါလော၊ (ဝိဓိ) ဘော-အမောင်၊ ဂါမံ-သို့၊ ဧဝံဂစ္ဆေယျ-ဤသို့ သွားရာ၏။ ["သည်ပုံသည်နည်း သွားရမည်"ဟု နည်းပေးခြင်း စီမံခြင်းတည်း၊] (အာမန္တန) ဘဝံ-အရှင်သည်၊ ဣဓ-ဤနေရာ၌၊ နိသီဒေယျ-ထိုင်လှည့်ပါလော၊ (နိမန္တန) ဘဝံ-သည်၊ ဂါမသ္မိံ-ရွာ၌၊ ဘုဥ္ဇေယျ-စားလှည့်ပါလော။

သတ္တိစသော ၃-နက်။ ။ (သတ္တိ) အစွမ်းသတ္တိနှင့် ယှဉ်သော အနက်ကို သတ္တိအနက်ဟု ဆို၏၊ ကော-အဘယ်သူသည်၊ ဣမံ ဇဋံ-ဤ အရှုပ်အထွေးကို၊ ဝိဇဋယေ-ဖြေရှင်းစွမ်းနိုင်ပါအံ့နည်း။ [သော-ထို သီလ သမာဓိ ပညာ ရှိသော ရဟန်းသည်၊ ဝိဇဋယေ-ဖြေရှင်းစွမ်းနိုင်၏၊ "ဝိဇဋိတုံ ကော သမတ္ထောတိ ဣမိနာ ဝိဇဋယေတိ . ပဒံ သတ္တိ အတ္ထံ, နဝိဓိအာဒိ အတ္ထံ တိ ဒဿေတိ"-ဒေဝတာ

သံယုဂ် သတ္တိဝဂ်ဋီကာ] (အရဟ) ဘဝံ–သည်၊ ခလု–စင်စစ်၊ ရဇ္ဇံ–မင်း အဖြစ်ကို၊ ကရေ (ကရေယျ) ပြုထိုက်၏။ [ဤ သတ္တိအရဟအနက်များကို ကျမ်းဂန်တို့၌ အသုံး များပါလျက် သတိမပြုဘဲ ရှိတတ်သည်၊] ပေသ(ဘာဏော)–မောင်မင်း၊ ဂါမဂံ–ရွာငယ်သို့၊ ဂစ္ဆာသိ (ဂစ္ဆေယျာသိ)–သွားစမ်းလော၊ (ပတ္တကာလ) သံဃသေ–သံဃာ၏ (ကံသည်)၊ ပတ္တကလ္လံ–လျောက်ပတ်သောအခါ ရှိသည်၊ စေ (ယဒိ)–အကယ်၍ဖြစ်အံ့၊ ဧဝံသတိ–ဤသို့ဖြစ်လသော်၊ သံဃော–သည်၊ဥပေါသထံ–ကို၊ ကရေယျ–ပြုရာ၏၊ ဝါ–ပြုချိန်တန်ပြီ၊ "ဧတဿ ဘဂဝါ ကာလော၊ ပေ၊ ယံ ဘဂဝါသာဝကာနံ သိက္ခာပဒံ. ပညပေယျ–ဘုရားရှင်သည် သာဝက တို့အား သိက္ခာပုဒ်ကို အကြင် ပညတ်ရာ၏၊ မြတ်စွာဘုရား...ဤအခါကား ထို ပညတ်ခြင်း ၏ အခါပါတည်း၊ ပညတ်ချိန်တန်ပါပြီ" ဟူလို၊ ဤသို့ ထိုထိုကြိယာကို ပြုဖို့ရန် သင့်တော်သော အချိန်အခါသည် ပတ္တကာလ မည်၏။ ["တက္ကိရိယောစိတကာလ လာဘော ပတ္တကာလော=ထိုအမှုကိုပြုခြင်း အားလျော်သောအခါကို ရခြင်းသည် ပတ္တကာလ မည်၏"–မုဒ္ဓဗောဓဋီကာ။]

သဒ္ဒနီတိ။ ။ "ကာလသမယ ဝေလာသု ယမှိ သတ္တမိ=ယံ သဒ္ဒါ အနိုး ရှိရာဝယ် ကာလ သမယ ဝေလာအနက်တို့၌ သတ္တမီ သက်"ဟု သုတ်တည်း၍ "ကာလော ယံ ဘုဉ္ဇေယျ ဘဝံ, သမယော၊ ပေ၊ ဝေလာ ယံ ဘုဉ္ဇေယျ"ဟု ပုံစံထုတ်၏၊ ဘဝံ–အရှင်သည်၊ ယံ ဘုဉ္ဇေယျ–အကြင်စားရာ၏၊ အယံ–ဤအချိန် ကား၊ တဿ–ထို စားခြင်း၏၊ ကာလော–တည်း၊ ဤပုံစံများကိုလည်း "ပတ္တ ကာလ"ဟုပင် မောဂ္ဂလ္လာန်ဆိုသည်။

သမ္ဘာဝနာ။ ။ ပဗ္ဗတံအပိ–တောင်ကိုလည်း၊ "သာမန် အရာဝတ္ထုကို မဆို ထားဘိ တောင်ကြီးကိုသော်မှလည်း" ဟူလို၊) ဘိန္နေယျ–ခွဲနိုင်ရာ၏၊ "ဆဟိ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော ဘိက္ခု အပိ ဟိမဝန္တံ ပဗ္ဗတရာဇံ ပဒါလေယျ (ခွဲနိုင်ရာ၏)၊ ကော ပန ဝါဒေါ ဆဝါယ အဝိဇ္ဇာယ–အယုတ်တမာ အဝိဇ္ဇာကို ခွဲနိုင်ခြင်းမှာ ဘာပြောဖွယ်ရာ လိုတော့အံ့နည်း" ဟူသော ဆက္ကဝုံတ္တရ အနုတ္တရိ ယဝဂ်ကိုလည်း ပုံစံထုတ်၊ ဤ၌ သတ္တိအနက် ပါဝင်သော်လည်း သမ္ဘာဝနာ ဇောတက အပိ ဥပသာရနှင့်တကွ မြင့်ရသောကြောင့် သမ္ဘာဝနာ အနက်က သာ၍ ထင်ရှားပေသည်၊ ဤ၌ "သမ္ဘာဝနာ" ဟူသည် အဝိဇ္ဇာကိုခွဲခြင်း စသော ကြိယာတို့၌ သင့်လျော်သည်၏အဖြစ်ကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း–ထိုသူ၏ အစွမ်းသတ္တိကို ယုံကြည်ခြင်းတည်း၊ "သမ္ဘာဝနံ ကြိယာသု ယောဂ္ဂဘာဝဿ နိစ္ဆယံ၊ သာမတ္ထိ ယဿ သဒ္ဒဟနံတိ အတ္ထော"–ဗုဒ္ဓိပသာဒနီ ဋီကာ၊ ဤ သမ္ဘာဝနာကိုပင် "ချီးမွှောက်ခြင်း"ဟု ဆိုကြသည်။ [ပဋိ သတ္တမိ သညာ၏ အကြောင်းကို နောက် အမည်မှည့်ရာ သုတ်ကျမှ ပြအံ့။]

အပစ္စက္ခ ပရောက္ခာ-တိတေ ၄၁၇။ **အပစ္စက္ခေ-သေ၊ အတီတေ ကာလေ-အတိတ်ကာလ၌၊ ဝါ-အတိတ်ကြိယာ၌၊ ပရောက္ခာ ဝိဘတ္တိ-သည်၊ ဟောတိ၊ သုပိနေ-အိပ်မက်၌၊ အာဟကိလ-ဆိုမိသတတ်၊ စဝံ-ဤသို့၊ ပေါရာဏာ-ရှေးဆရာတို့သည်၊ အာဟုကိလ-ဆိုကုန်သတတ်၊ (၄၆၀)**

၄၁၇။ အပစ္စက္ခေ။ ။ ပတိ+အက္ခ၊ တိကို စပြု, ဒွေဘော်လာ၍ "ပစ္စက္ခ" ပြီး၏၊ အက္ခာနံ-ဣန္ဒြေတို့၏ + ပတိမုခံ-ရှေးရှုတည်း၊ ပစ္စက္ခံ= ဣန္ဒြေတို့၏ ရှေးရှု၊ ရှုဋိကာ၌ "ပတိဂတံ+အက္ခံ, ပစ္စက္ခံ"ဟု ပြု၏၊ အက္ခံ-ဣန္ဒြေကို+ပတိဂတံ-မှီသည်တည်း၊ ပစ္စက္ခံ-ဣန္ဒြေကို မှီသော အသိဉာဏ်, ထို အသိဉာဏ်၏ ကျက်စားရာ အာရုံ၊ ဤ ဝိဂြိုဟ်များအရ "ပစ္စက္ခ" ဟူသည် စက္ခုန္ဒြေ၏ (မျက်စိဖြင့်) တိုက်ရိုက်မြင်ရသော အဆင်း, သောတိန္ဒြေဖြင့် (နားဖြင့်) တိုက်ရိုက်ကြားရသော အသံ, ဃာနိန္ဒြေဖြင့် (နှာခေါင်းဖြင့်) တိုက်ရိုက်နံရသော အနံ့, ဇိဝှိန္ဒြေဖြင့် (လျှာဖြင့်) တိုက်ရိုက်သာယာအပ်သော (စားအပ်သောက်အပ် လျက်အပ်သော) အရသာ, ကာယိန္ဒြေဖြင့် (ကိုယ်ဖြင့်) တွေ့ထိရသော အတွေ့များတည်း၊ ထိုကဲ့သို့ ကိုယ်တိုင် မမြင်-မကြား-မနံ-မသာယာ-မတွေ့ရသော အာရုံများသည် အပစ္စက္ခမည်၏၊ ဤ အပစ္စက္ခကို "မျက်ကွယ်"ဟု ဆိုရိုးရှိသော်လည်း အမှန်မှာ မျက်စိ နား, နှာ, လျှာ, ကိုယ် ဤဣန္ဒြေ ၅-ပါး၏ အကွယ်ပင် ဖြစ်သည်။

ပရောက္ခာ။ ။ အက္ခာနံ-ဣန္ဒြေတို့၏+ပရံ-ကွယ်ရာဖြစ်သော ကြိယာအာရုံသည်၊ ပရောက္ခံ -မည်၏၊ "အက္ခ+ပရ"ဟု သမာသ်ပြီးသည့်အခါ "ပရောက္ခာ" ဟူသော ဤစကားကိုပင် နိပါတန (ရုပ်ပြီးစေနိုင်သော စကား) ဟု ပြု၍ "ပရ+အက္ခ"ဟု ရှေ့နောက်ပြန်၊ တေသုဝုဒ္ဓိသုတ်ကြီးဖြင့် အက္ခ၏ အကို သြပြု, ရ်ခွင်း, ချေ, ကပ်၍ "ပရောက္ခ"ဟု ပြီး၏၊ ["အက္ခာနံ+ပရံ, အက္ခေ ဟိဝါ+ပရန္တိ ဝိဂ္ဂယ့ သမာသော, အတောယေဝ နိပါတနာ ပရသဒ္ဒဿ ပုဗ္ဗနိ ပါတော၊ အက္ခသဒ္ဒါဒိဿ သြစ, ပုဗ္ဗသရလောပေါ"-မောဂ္ဂလ္လာန် ပဋိကာ၊] ထို့နောက် "ပရောက္ခေ-ဣန္ဒြေ၏ ကွယ်ရာဖြစ်သော ကြိယာ၌၊ ဘဝါ-ဖြစ်သော ဝိဘတ်သည်၊ ပရောက္ခာ-မည်၏"ဟု ဘဝတဒ္ဓိတ်ဆင့်မှ "ပရောက္ခာ"မည်သော ဝိဘတ်ရသည်၊ ["ကေနဋ္ဌေန ပရောက္ခာ၊ ပရောက္ခေ+ဘဝါတိ အတ္ထေန၊ တထာဟိ စက္ခာဒိန္ဒြိယ သခ်ါတဿ အက္ခဿ ပရော တိရောဘာဂေါဝါ ပရောက္ခံ၊ တဗ္ဘာစကဘာဝေန (ထို ဣန္ဒြေ၏ ကွယ်ရာ ကြိယာကို ဟောတတ်သည်၏ အဖြစ် ကြောင့်) ပရောက္ခေ+ဘဝါတိ ပရောက္ခာ"-သဒ္ဒနီတိ။]

အတီတေ။ ။ အတိ+ဣတ၊ အတိက္ကမ္မ-ပစ္စုပ္ပန် အခိုက်အတန့်ကို လွန်၍ + ဣတော-ဖြစ်သောကြိယာ (ကာလ)သည်၊ အတီတော-အတိတ်မည်၏၊ ကြိယာ

တစ်ခုဌ် "ဖြစ်တော့မည်"ဟု ရှေးရှုနေသော အနာဂတ် အခိုက်အတန့်, ဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်အခိုက်အတန့်, ဖြစ်ပြီးသော အတိတ် အခိုက်အတန့် ဟု ၃ မျိုးရှိ၏။ အတီတဌ် အတိသဒ္ဒါသည် လွန်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊ "ဘာကို လွန်သဲ့နည်း" ဟု မေးလျှင်..."ပစ္စုပ္ပန် အခိုက်အတန့်ကို လွန်သည်"ဟု ဖြေလိမ့်မည်၊ ထို့ကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်အခိုက်အတန့်ကိုလွန်၍ ဖြစ်လေပြီးသော် ကြိယာကိုလည်းကောင်း, ထို ကြိယာဖြင့် မှတ်အပ်သော ကာလကို လည်းကောင်း အတီတ (အတိတ်)ခေါ်သည်ဟု မှတ်ပါ၊ ထိုအတိတ်သည် ပစ္စက္ခ-အပစ္စက္ခဟု ၂-မျိုးရှိရာ အပစ္စက္ခေဟူသော ဝိသေသနဖြင့် ပစ္စက္ခ (မျက်မှောက်) ဖြစ်သော အတိတ်ကို တားမြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဣန္ဒြေငါးပါး၏ ကွယ်ရာလဲ့ည်းဖြစ်, အတိတ်လဲ့ည်း ဖြစ်သော ကြိယာအနက်ဌ် ဤ ပရောက္ခာဝိဘတ် သက်ရဲသည်။

ဥတ္တမပုရိသ် သက်နိုင်ပုံ။ ။ သူတစ်ပါးနှင့်စပ်သော ကြိယာများဌ် "သော အာဟ ကိရ-သူ ဆိုသတဲ့၊ တွဲ ဗဘူဝေ ကိရ-သင် ဖြစ်သတဲ့" ဤသို့ စသည်ဖြင့် ကိုယ်တိုင် မမြင်ရမကြားရဘဲ သူတစ်ပါးက တစ်ဆင့်ပြောမှ သိရသော အကြောင်း အရာဖြစ်၍ အပစ္စက္ခ (ဣန္ဒြေ၏ ကွယ်ရာ)ဟု ဆိုခြင်းသည် သင့်ပါစေတော့၊ "အဟံ ဗဘူဝံ ကိရ-ဘါ ဖြစ်ပြီတဲ့"ဟု ကိုယ်ရေးကိုယ်တာ အတွက်ဖြစ်ရသော ကြိယာများဌ်မူ အဘယ်သို့လျှင် အပစ္စက္ခ (မျက်ကွယ်) ဖြစ်နိုင်ပါမည်နည်း, ကိုယ်တိုင် ဖြစ်ရသော ကြိယာဖြစ်၍ ပစ္စက္ခ (မျက်မှောက်)ဟုသာ ဆိုထိုက်သည် မဟုတ်ပါလောဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ [ဤစကားဖြင့် "ဗဘူဝံ ဗဘူဝိမှ" စသော ဥတ္တမပုရိသ်များ မဖြစ်နိုင်ဟု စောဒနာသည်၊] အဖြေကား-တွေဝေ မိန်းမောခြင်း, စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်း, အာရုံတစ်မျိုးဌ် ကပ်ငြိနေခြင်း, ဤအကြောင်း ၃-ပါးတွင် တစ်ပါးပါးသော အကြောင်းကြောင့် မိမိပြုမိသော အမှုကို သတိမရရဌ် သူ့ကိုယ်တိုင် ပြုအပ်သော အမှုပင်ဖြစ်သော်လည်း သူ မသိလိုက်သဖြင့် အပစ္စက္ခ (မျက်ကွယ်)ပင် ဖြစ်ရသည်၊ ထိုကဲ့သို့သော ကြိယာမျိုးဝယ် "အဟံ ဝိလလာပံ ကိရ-ဘါယောင်ယမ်း ပြောဆိုမိသတဲ့၊ အဟံ စ ကာရံ ကိရ-ဘါ ပြုလုပ်မိသတဲ့" စသည်ဖြင့် ဥတ္တမပုရိသ် ဝိဘတ်များ သက်နိုင်သည်။

မောဂ္ဂလ္လာန် ပဋိကာ။ ။ မူဋ္ဌ ဝိကွိတ္တဗျာသတ္တ စိတ္တေန အတ္တနာပိ ကြိယာ ကတာ-ဘိနိဗ္ဗတ္တိတကာလေနုပလဒ္ဓါ သမာနာ ဖလေနာနုမိယမာနာ ပရောက္ခာဝ ဝတ္ထုတော၊ တေနတ္တမဝိသယေပိ ပယောဂသမ္ဘဝေါ။ [တွေဝေ, ပျံ့လွင့်, အာရုံတစ်ပါးဌ် ငြိကပ် စွဲလန်းသောစိတ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်ပြုအပ်သော ကြိယာပင် ဖြစ်စေကာမူဖြစ်စေ အပ်ရာ ကာလဌ် မရအပ် (မသိအပ်)သည်ဖြစ်၍ အကျိုး တစ်စုံတစ်ရာဖြင့် မှန်းဆ (တွေးဆ)မှ သိရသော ကြိယာသည် တရားကိုယ်အားဖြင့် မျက်ကွယ်ပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် (ထို ကြိယာမျိုးဝယ်) ဥတ္တမပုရိသ် အရာလည်း (ဧဂါမံ ဝိလလာပံ) စသော ပြယုဂ်ဖြစ်နိုင်သည်။]

သက်ရာ ၃-ဌာန။ ။ "၁-ပြခဲ့သော မူဋ္ဌ ဝိကွိတ္တ ဗျာသတ္တစိတ်ကြောင့် မိမိပြုသော အမှုကိုမျှ သတိမရသော အရာဌာန, ၂-မိမိပြုအပ်သော အမှုကို သတိရသော်လည်း အခြေအမြစ်ကစ၍ စင်စစ် ဖုံးကွယ် လိမ်လည်လိုရာဌာန, ၃-မြင်မှု ကြားမှု စသော ဣန္ဒြေ ၅-ပါး ကွယ်ရာဌာန, ဤ ၃-ဌာန၌ ပရောက္ခာ ဝိဘတ် သက်ရသည်"ဟု ကစ္စာယနသာရ စသည်၌ ရှေးဆရာတို့ မိန့်ကြသည်၊ ထိုတွင် ၃ နံပါတ် ဌာနသာ အပစ္စက္ခ အစစ်တည်း၊ ၁-နံပါတ် ဌာနကား ပစ္စက္ခ ဖြစ်ပါလျက် အမှတ်မရသဖြင့် အပစ္စက္ခကဲ့သို့ ဖြစ်ရ၏၊ ၂-နံပါတ်မှာ တမင်္ဂလာ အပစ္စက္ခဖြစ်အောင် လိမ်လည်သောကြောင့် အပစ္စက္ခ ဖြစ်ရသည်။

ကတဿာ-သရဏေ ကတ္တု, အစ္စန္တစ္ဆာဒနေပိစ၊
ဒိဌာဒိန မဘာဝေ စ, တီသု ဥေ ယျော ပရောက္ခတာ။

၁။ ကတ္တု-တွေဝေမှု ပျံ့လွင့်မှု အာရုံ တစ်ပါးပါး၌ ငြိကပ်မှု ရှိနေသော ကတ္တားပုဂ္ဂိုလ်၏၊ (ထိုထိုအမှုကို ပြုလုပ်သူ၏-ဟူလို၊) ကတဿ-မိမိပြုအပ်သော အမှုကို၊ အသရဏေစ-မမှတ်မိသော အနက်၌လည်းကောင်း၊ ["သင်သည် ရာဇဝတ်မှု မကင်းသော ဤစကားကို ဆိုတယ်လို့ ကြားရသည်, ဟုတ်သလား"ဟု သူတစ်ပါးက မေးရာဝယ် "သုပိနေ အာဟကိလ-အိပ်မက်ထဲ၌ ပြောမိသတဲ့"ဟု ပြန်ပြောသော အရာမျိုး၌ အိပ်နေတုန်းဝယ် မူဋ္ဌဖြစ်နေသောကြောင့် မိမိပြောမိသည်ကို မိမိ အမှတ်ရသဖြင့် "အာဟကိလ"ဟု ပရောက္ခာဝိဘတ် သက်ရသည်၊ ဤ၌ အာဟပုဒ်ကို ဥတ္တမပုရိသ် (အ) ဝိဘတ်ထင်၍ အဓိပ္ပာယ် ပြောမှားတတ်သည်၊ ယထာ-သုပိနေ ကိလမာဟတျာဒိ၊ အတြ ဟိ နိဒ္ဒါယ မောဟ စိတ္တော သကတမွိ-(ကိုယ်တိုင်ပြုအပ် သော်လည်း) နဿရတိ၊ (ကစ္စာယနသာရဋီကာ၊) "သုတ္တေစံ ဟံ ကိလ ဝိလလာပ...ဗဟုံ ဇဂါဒ ပုရတော တဿမတ္တော ကိလာ ဟံ"ဟုလည်း သက္ကတပုံစံ ထုတ်၏၊ အဟံ-ငါသည်၊ သုတ္တော-အိပ်ပျော်နေစဉ်၊ ဝိလလာပကိလ=ယောင်ယမ်း ပြောဆိုမိသတတ်၊ အဟံ-ငါသည်၊ မတ္တော-မူးယစ်သည်ဖြစ်၍၊ တဿ-ထိုသူ၏၊ ပုရတော-ရှေ့၌၊ ဗဟုံ-များစွာသော စကားကို၊ ဇဂါဒကိလ-ပြောဆိုသတတ်။]

၂။ အစ္စန္တ+အစ္ဆာဒနေပိစ-စင်စစ် ဖုံးလွှမ်းလိုရာ၌ လည်းကောင်း-["ဖုံး လွှမ်း လိမ်လည်မှုသည် အစ္ဆာဒန (ဖုံးလွှမ်းခြင်း) အစ္စန္တ အစ္ဆာဒန (အကြောင်း ရင်းက စ၍ စင်စစ်ဖုံးလွှမ်းခြင်း)ဟု ၂-မျိုးရှိ၏၊ "သင်+ထိုမြို့၌နေသလား"ဟု မေးရာ၌ (နေပါလျက်) "မနေဘူး" ဟု ဖုံးကွယ်ခြင်းသည် သာမန် ဖုံးကွယ်ခြင်း မျိုးဖြစ်၍ "အစ္ဆာဒန" သာတည်း၊ ထို အစ္ဆာဒနမတ္တ၌ ပရောက္ခာ မသက်ရ၊ "နာဟံ အဝသိ-ငါ မနေဖူးပါ"ဟု အဇ္ဇတနီသာ သက်ရသည်။

အင်္ဂဝင်္ဂကလိင်္ဂေသု, သောရဋ္ဌ မဂမေသုစ၊
တိတ္ထယာတြံ ဝိနာ ဂန္တာ, ပုန သခ်ါရ မာစရေ။

ဟိယျော၊ ပေ၊ ၄၁၈။ ဟိယျောပဘုတိ-၍၊ ပစ္ဆက္ခေဝါ-သော၊ အပစ္ဆက္ခေဝါ ဟိယျတ္တနိ သော၊ အတီတေ ကာလေ၊ ဟိယျတ္တနိ ဝိဘတ္တိ ဟောတိ၊ သော-ထိသူသည်၊ မဂ္ဂ-လမ်းကို၊ အဂမာ-သွားပြီ၊ တေ-ထိသူတို့သည်၊ မဂ္ဂ-ကို အဂမူ-သွားကုန်ပြီ (၄၅၆)

အင်္ဂတိုင်း ဝင်္ဂတိုင်း ကလိင်္ဂတိုင်း သောဏ္ဍတိုင်းနှင့် မဂဓတိုင်းတို့၌ ဘုရားဖူး သွားခြင်းကို ကြဉ်၍ အခြား အကြောင်းဖြင့်သွားလျှင် ဇာတ်ပျက်၏၊ ထပ်၍ ဇာတ်သွင်းမှုကို ပြုကျင့်ရမည်၊ ဤသို့ လောကီဓမ္မသတ်ကျမ်း ရှိသတတ်၊ တစ်စုံတစ်ယောက်က အခြားတစ်ယောက်ကို "သင်သည် ကလိင်္ဂတိုင်း၌ ရောက်ဖူး သလား, ကြာမြင့်စွာ နေအပ်ဖူးသလား"ဟု မေးလျှင် ရောက်ဖူး နေဖူးပါလျက် ယခင် ဓမ္မသတ်ကို သတိရ၍ "နာတံ ကလိင်္ဂေ ဧဂါမ=ငါ ကလိင်္ဂတိုင်းတို့ကို မသွားဖူးပါ"ဟု ဖြေခြင်းသည် ရောက်ခြင်းနေခြင်း၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်သော သွားခြင်းကိုပင် ဖုံးကွယ်သောကြောင့် အစ္ဆန္နစ္ဆာဒန မည်၏၊ "ကလိင်္ဂတိုင်းတို့၌ ရောက်ဖို့ နေဖို့ကို မဆိုထားနှင့် သွားတောင်မသွားဖူးပါ"ဟူလို၊ ဤသို့ အစ္ဆန္န+အစ္ဆာဒနအရာမျိုး၌ "ဧဂါမ"ဟု ပရောက္ခာ သက်ရသည်။

၃။ ဒိဋ္ဌာဒိနံ။ ။ မြင်ခြင်း အစရှိသည်တို့၏၊ (ကိုယ်တိုင်မြင်မှု ကြားမှု နံမှု စသည်တို့၏၊) အဘာဝေစ-မရှိရာ၌လည်းကောင်း၊ တီသု-၃-ဌာနတို့၌၊ ပရောက္ခ-တာ-ပရောက္ခာသက်ရသည်၏အဖြစ်ကို၊ ဥယျာ-သိအပ်၏၊ ["ဧဝံ ကိလ ပေါရာဏာ အာဟု=ဤသို့ ရှေးဆရာတို့ ဆိုကြသတတ်၊ ဤ၌ ရှေးဆရာတို့ ဆိုခြင်းကို မိမိ မသိရ မကြားရ၍ အပစ္ခက္ခ ဖြစ်သောကြောင့် "အာဟု"ဟု ပရောက္ခာ ထားရသည်၊ ကိလ (ပါဠိလို "ကိရ") သဒ္ဒါကား မနှစ်သက်သော အရာ-တစ်ဆင့် ကြားရသော အရာတို့၌ သုံးစွဲရသော နိပါတ်ပုဒ်တည်း၊ ထိုတွင် "အာဟုကိလ"၌ ကိလကား တစ်ဆင့်ကြားရသော အရာ၌ သုံးအပ်သော နိပါတ်တည်း၊ "သုပိနေ ကိလမာဟ"၌ ကိလလည်း မိမိကိုယ်တိုင် ပြောဆိုပါလျက် မမှတ်မိ၍ တစ်ဆင့်ကြားကဲ့သို့ ဖြစ်နေသောကြောင့် တစ်ဆင့်ကြားသုံးဟုပင် ဆိုထိုက်သည်၊ ဤ ပရောက္ခာ အရာဝယ် မနှစ်သက်၍ သုံးစွဲနေသော ကိလ (ကိရ) မဖြစ်နိုင်၊ တချို့ နေရာ၌ကား အကျယ်ချဲ့လို၍ "သာဝတ္ထိယံ ကိရ" စသည်ဖြင့် သုံးစွဲအပ်သော အသုံးမျိုးလည်း ရှိသေး၏။

[ဆောင်] နှစ်မသက်ကား, တစ်ဆင့်ကြားနှင့်, ချဲ့ငြားလိုဘိ, ကိလထည့်, ပါဠို ကိရပင်။

၄၁၈။ ဟိယျော၊ ပေ၊ ဟိယျတ္တနိ။ ။ ဟိယျော-ယမန်နေ့ကာလ၌၊ ဝါ-ယမန်နေ့ကြိယာ၌+ဘဝါ-ဖြစ်သော ကြိယာဝိဘတ်သည်၊ ဟိယျတ္တနိ-ဟိယျတ္တနိ

မည်၏၊ ဟိယျောဟူသော နိပါတ်ပုဒ်နောင် ဘဝအနက်၌ ယဒနသုတ်ကြီးဖြင့် "တ္တန" ပစ္စည်းသက်, ဣတ္တိဇောတက ဤပစ္စည်းလည်း သက်၊ ဤ ဝိဂ္ဂိုဟ်အရ "ဟိယျတ္တနီ ဝိဘတ်သည် ယမန်နေ့အဖို့ ဖြစ်သော ကြိယာကိုသာ ဟော၏၊ ယမန်နေ့၏ ရှေးဖြစ်သော ကြိယာကိုကား မဟော"ဟု ယူဖွယ်ရှိ၏။

သက္ကတ။ ။ မုဒ္ဓဗောဓဋီကာ (၉၃၃) သုတ်၌ "အဒျတနး, ယျသ္တနး ပရောက္ခာစေတိ၊ ကမေန ယထာ၊ သး-ထိုသူသည်၊ အဒျ-ယနေ့၊ အဘဝတ်-ဖြစ်ပြီ၊ သး-သည်၊ ဟျော-ယမန်နေ့၌၊ အာဒက္ခိတ်-မြင်ပြီ၊ သး-သည်၊ ဗဟုဒိနံ-နေ့ပေါင်းများစွာ၊ ဇဂါမ-သွားပြီ"ဟု ဟိယျတ္တနီဝိဘတ်အလိုက် "ဟိယျော" ဟု ဝိသေသန ကူမ၍ ပုံစံပြ၏၊ သာရသွတ၌လည်း "ဟျော-ယမန်နေ့က၊ တွပုတြော-သင့်သားသည်၊ အဘဝတ်-ဖြစ်ပြီ"ဟု "ဟျော"ထည့်၍ ပုံစံထုတ်၏၊ ကလာပ် "တာသံ သွသညာတိ ကာလဝိသေသော"ဟူသော သုတ်၌လည်း "သူ့နာမည် အားလျော်စွာ ကာလအထူးကို သိအပ်၏"ဟုဆို၏၊ ဟိယျတ္တနီ ဟူသော နာမည် အားလျော်စွာ ယမန်နေ့ကြိယာကို ဟောသည်-ဟု ဆိုလိုသည်၊ ထို သက္ကတအဆို အရလည်း "ဟိယျတ္တနီဝိဘတ်သည် ယမန်နေ့အဖို့၌ ဖြစ်ခဲ့သော ကြိယာကိုသာ ဟော၏"ဟု ယူဆဖွယ်ရှိသည်၊ သို့သော်...

"ယး အကြင် ဘုရားသခင်သည်၊ မိနကုမ္ပကောလ-ငါး လိပ်နှင့်တကွသော ဝက်သည်၊ အဘဝတိ-ဖြစ်ဖူးပြီ၊ (အဇ္ဇတနီ) နရိဟရိ ဝါမနာ ဇာမဒဂ္ဂျး-နရ သီဟဝါမနနှင့်တကွသော ဇာမဒဂ္ဂရသေ့၏သား ပရသုရာမမင်းသည်၊ အဘူတ်-ဖြစ်ဖူးပြီ၊ (ဟိယျတ္တနီ၊) ဘရတာဂြဇ ကရိသ္ဏ ဗုဒ္ဓး-ဘရတ၏ နောင်တော် ရာမမင်း ကရိသ္ဏနှင့် တကွဖြစ်သော ဗုဒ္ဓသည်၊ ဗဘူဝ-ဖြစ်ဖူးပြီ၊ (ပရောက္ခာ)၊ ပေ-သး-ထို ဘုရားသခင်သည်၊ မမ-ငါ၏၊ စိတ္တသယနေ-စိတ် တည်းဟူသော အိပ်ရာတော်၌၊ သေတေ-အိပ်၏"ဟု မုဒ္ဓဗောဓစာကိုယ်၌ ယမန်နေ့ထက် အလွန် ရှေးကျသော နရသီဟ စသည် ဖြစ်ခဲ့ခြင်း ကြိယာကိုပင် ဟိယျတ္တနီဝိဘတ်ဖြင့် သုံးစွဲထား၏၊ ပါဋိ၌လည်း "မေဒနီ သမ္ပကမ္ပထ" (ဝေဿန်) ဝေဿန္တရာ ဘဝ၌ ဖြစ်ခဲ့သော ကြိယာကိုပင် ဟိယျတ္တနီဖြင့် သုံးစွဲထားသည်။

အချုပ်မှတ်ဖွယ်။ ။ ကမ္ဘာဦးအခါ ဗျာကရုဏ်းကျမ်းကို စတည်စဉ် ကာလ၌ ဟိယျတ္တနီဝိဘတ်ကို ယမန်နေ့အတွက်သာ သုံးစွဲခဲ့ဟန် တူသော်လည်း ကာလကြာသောအခါ ဝဒန္တပုဂ္ဂိုလ်တို့ သုံးစွဲလိုရာကို ဆွဲ၍ အလွန်ရှေးကျသော အတိတ်ကြိယာကိုလည်း ဟိယျတ္တနီဖြင့် သုံးစွဲကြသောကြောင့် အရှင် ကစ္စည်း ဆရာသည် "ဟိယျောပဘုတိ"ဟု ပဘုတိသဒ္ဒါထည့်၍ ယမန်နေ့မှစလျက် ရှေးလွန်လေသမျှ အတိတ်ကာလကို ဟိယျတ္တနီဝိဘတ် ဟောရာနယ်ဟု သတ်မှတ်ခဲ့လေသည်၊ ထို့ကြောင့် လွန်ခဲ့သော ယမန်နေ့ (ဒုတိယနေ့)မှ အထက် အတိတ်ကြိယာတို့ကို ဟောရာ၌ ဟိယျတ္တနီဟူသော နာမည်သည် အနွတ္တမဟုတ်တော့ဘဲ

သမိပေဒ္ဓတနိ ၄၁၉။ **အဒ္ဓပဘုတိ-ယနေ့မှစ၍၊ ပစ္ဆက္ခေဝါ အပစ္ဆက္ခေဝါ, သမိပေ-အနီးဖြစ်သော၊ အတိတေ-သော၊ ကာလေ-၌၊ အဒ္ဓတနိဝိဘတ္တိ ဟောတိ၊ သော-သည်၊ မဂ္ဂံ-ကို၊ အဂမိ-သွားပြီ၊ တေ မဂ္ဂံ အဂမုံ-သွားကုန်ပြီ။ (၄၆၉)**

အတွင် ရဉ္ဇိနာမည်သာ ဖြစ်တော့၏၊ ဤသို့ အလွန်ဝေးသော ရှေးအတိတ်ကြိယာကိုပင် ဟိယျတ္တနိဝိဘတ်တို့ ဟောနေကြရသောကြောင့် မောဂ္ဂလ္လာန်၌ "ဟိယျတ္တနိ"ဟူသော နာမည်ပင် မတပ်တော့ဘဲ"အနဇ္ဇတနေ-အာ ဥု၊ ပေ၊ ဣမှသေ" ဟု အနဇ္ဇတန (အဇ္ဇတနအဖြစ် မရှိသော) ကြိယာ၌ အာ စသော ဝိဘတ်များ သက်သည်ဟု မိန့်လေသည်။

အပစ္ဆက္ခေ အတိတေ။ ။ ရှေ့သုတ်မှ "အပစ္ဆက္ခေ"နှင့် "အတိတေ" သဒ္ဒါ လိုက်လာသောကြောင့် ဝုတ္တိ၌ "အတိတေ ကာလေ ပစ္ဆက္ခေ ဝါ အပစ္ဆက္ခေဝါ" ဟု အတိတေ အပစ္ဆက္ခေပုဒ်တို့ကို ထည့်၍ ဖွင့်သည်။

၄၁၉။ အဒ္ဓ၊ ပေ၊ အဒ္ဓတနီ။ ··· ။ အဒ္ဓ-ယနေ့ကာလ၌၊ ဝါ-ယနေ့ ကြိယာ၌+ဘဝါ-ဖြစ်သော ဝိဘတ်သည်၊ ဝါ-ဖြစ်သောကာလ (ကြိယာ)သည်၊ အဒ္ဓတနီ-မည်၏၊ ယဒနုသုတ်ကြီးဖြင့် ဘဝအနက်၌ "တန" ပစ္စည်းသက်, ဣတ္ထိ ဇောတက "ဤ" ပစ္စည်းလည်းသက်၊ ["ဟျာသ်"ဟု သဏ္ဌာတ၌ ရှိသောကြောင့် ပျောက်သွားသော "သ်" အစား ဒွေဘော်လာ၍ "ဟိယျတ္တနိ" ဟု ရှိရ၏၊ "အဒ္ဓ" ဟု သဏ္ဌာတ်ရှိသောကြောင့် အဒ္ဓနောက်၌ကား ဒွေဘော်မလာရ၍ "အဒ္ဓတနိ"ဟု ရှိရသည်၊] ဤ "အဒ္ဓ+ဘဝါ" ဟူသော ဝိဂြိုဟ်အရ လည်းကောင်း, "သမီပေ-အနီး ဖြစ်သော" ဟူသော ဝိသေသနကို ထောက်၍ လည်းကောင်း, ယမန်နေ့ထက် နီးကပ်သော ယနေ့အတွက် ပြီးပြီး ကြိယာကိုသာ အဒ္ဓတနိ ဝိဘတ်က ဟောသည်ဟု ယူဆဖွယ်ရှိ၏။

သဏ္ဌာတ။ ··· ။ မုဒ္ဓဗောဓဋီကာ၌ "သး-ထိုသူသည်၊ အဒ္ဓ-ယနေ့၊ ဘဝတ်-ဖြစ်ပြီ"ဟု အဒ္ဓပုဒ်ထည့်၍ ပုံစံထုတ်၏၊ ကလာပ်၌လည်း "အဒ္ဓတနိ ဟူသော သူ့နာမည်အားလျော်စွာ ယနေ့ ပြုပြီးကြိယာဟူသော ကာလအထူးကို သိအပ်၏"ဟု ဆို၍ "အဒ္ဓ-ယနေ့၌ လည်းကောင်း၊ ဟျာဝါ-ယမန်နေ့ ထက်လည်းကောင်း၊ အဘုက္ခာမဟိ-ငါးတို့စားကုန်ပြီ"ဟု အဇ္ဇ-ဟိယျ ၂-မျိုးရောနေ၍ "သန္နိဓာနတ်-(ပြောသူက ယနေ့မှပြောသဖြင့်) ယနေ့အနက်က နီးကပ်နေသောကြောင့် အဒ္ဓတနိသက်"ဟု မိန့်သည်၊ ဤစကားအရ "အဒ္ဓတနိ ဝိဘတ်များသည် ယနေ့ တစ်နေ့အတွက်သာ လွန်ခဲ့ပြီးကြိယာကို ဟောသည်"ဟု ယူဆဖွယ် ရှိ၏၊ သို့သော်-"ယး မိနကုမ္မကောလော အဘဝတ်"ဟု ပြခဲ့သော မုဒ္ဓဗောဓ စာကိုယ်၌

လည်းကောင်း "တဒါသုဝေါ အာနန္ဒော အဟောသိ=ယခု အာနန္ဒာသည် ထို မဟောသဓတ်၌ ကျေးသားဖြစ်ဖူးပြီ"ဟု ပါဠိဋ္ဌလည်းကောင်း အလွန်ဝေးသော ရှေးကြိယာကိုပင် အဇ္ဈတနိ ဝိဘတ်ဖြင့် သုံးစွဲထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

အချုပ်မှတ်ဖွယ်။ ။ ဗျာကရဏ်းကျမ်းကို စတည်စဉ်ကာလ၌ အဇ္ဈတနိကို ယနေ့ အတိတ်အတွက်သာ အသုံးပြုရန် စီစဉ်ခဲ့ဟန် တူသော်လည်း ကာလ ကြာသောအခါ ဝဒန္တ ပုဂ္ဂိုလ် အလိုအတိုင်း အလွန်ဝေးသော ရှေးအတိတ်ကြိယာ ကိုပင် အဇ္ဈတနိဝိဘတ်ဖြင့် သုံးစွဲကြသောကြောင့် ယခုအခါ အဇ္ဈတနိ ဝိဘတ်၏ ဟောရာနယ်သည် ယနေ့ လွန်ပြီးအချိန်မှ စ၍ အလွန်ဝေးသော ရှေးကာလတိုင်အောင် ကျယ်ပြန့်လျက်ရှိရကား ကစ္စည်းဝုတ္တိ ဆရာလည်း "အဇ္ဈပဘုတိ–ယနေ့မှ စ၍၊ အတီတေ ကာလေ"ဟု ဖွင့်ရလေသည်၊ ထို့ကြောင့် အဇ္ဈတနိ နာမ်ည်လည်း အနွတ္ထနာမည် မဟုတ်တော့ဘဲ ရုဋ္ဌိနာမ်ည်ဟု မှတ်၊ ထို့ကြောင့်ပင် မောဂ္ဂလ္လာန်၌ အဇ္ဈတနိဟူသော နာမည်ကိုပင် အသုံးမပြုတော့ဘဲ "ဘူတေ ဤ ဉံ၊ ပေ၊ အံမှေ" ဟု သုတ်တည်၍ "ယခုအချိန်မှစ၍ လွန်ပြီး အတိတ်သာမည်၌ ဤ ဉံ စသော ဝိဘတ်သက်"ဟု မိန့်လေသည်။

အတီတေ သမီပေ။ ။ အဇ္ဈ (ယနေ့အဖို့)သည် ပစ္စုပ္ပန် အဇ္ဈ အတိတ်အဇ္ဈ အနာဂတ်အဇ္ဈဟု ၃–မျိုးရှိ၏၊ ယနေ့ ပြုအပ်ဆဲကြိယာသည် ပစ္စုပ္ပန်အဇ္ဈမည်၏၊ ထို ပစ္စုပ္ပန်အဇ္ဈ၌ ဝတ္တမာန်သက်–ယနေ့ ပြုပြီးကြိယာသည် အတိတ်အဇ္ဈမည်၏၊ ဤ အတိတ် အဇ္ဈ၌ အဇ္ဈတနီသက်၊ ယနေ့ မရောက်သေးသော ကြိယာသည် အနာဂတ် အဇ္ဈ မည်၏၊ ထို၌ ဘဝိဿန္တီသက်၊ ထိုတွင် ပစ္စုပ္ပန်အဇ္ဈ အနာဂတ်အဇ္ဈကို တားမြစ်လို၍ "အတီတေ" ဟူသော ဝိသေသနပုဒ်ကို အပစ္စက္ခေ ပရောက္ခာတီတေ သုတ်မှ လိုက်စေရသည်၊ ထိုကဲ့သို့ ယနေ့အဖို့ ပြုပြီးကာစဖြစ်၍ ဟိယျောကြိယာထက် နီးကပ်သောကြောင့် "သမီပေ"ဟု ဝိသေသန ပြုရပြန်သည်၊ သို့ရာတွင် အနီးမှစ၍ အလွန်ဝေးသော ရှေးအတိတ်ကြိယာကိုလည်း ဟောနေပြန်သောကြောင့် ရှုပသိဒ္ဓိ၌ သမီပေကိုပင် "သမီပတော ပဋ္ဌာယ"ဟု ဖွင့်လေသည်။ [ပစ္စက္ခေ အပစ္စက္ခေ၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ရှေးသုတ်မှိ၍ သိပါ။]

အဇ္ဈ အပိုင်းအခြား။ ။ အဇ္ဈတနိပုဒ်နှင့်စပ်၍ အဇ္ဈအပိုင်းအခြားကို ပြောစမှတ် ပြုကြ၏၊ တစ်နေ့လျှင် ၄ ပဟိုရ်, တစ်ပဟိုရ်လျှင် ၇–နာရီခွဲစီရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် နေ့၌ နာရီ ၃၀ ရှိ၍, ညဉ့်၌လည်း ဤနည်းအတူ ၄ ပဟိုရ် = နာရီ ၃၀ ရှိရကား နေ့ ညဉ့်ပေါင်း နာရီ ၆၀–ရှိ၏ဟု ရှေးက သုံးစွဲကြသည်၊ တစ်ညဉ့်၌လည်း ၃–ယံ, သို့မဟုတ် ၄–ယံရှိ၏ဟု ဝါဒကွဲသော်လည်း ဤ၌ကား ၄–ပဟိုရ်နှင့် ညီမျှအောင် ၄–ယံရှိ၏၊ ဟူသော ဝါဒအတိုင်း ရေးမည်၊ လွန်ပြီးသော ညဉ့်၏ နောက်ဆုံး စတုတ္ထယံ, လာလတ္တံ့ ညဉ့်၏ ရှေ့ဆုံး ပထမယံ, ဤ ၂–ယံနှင့်တကွ နေ့တစ်နေ့လုံးသည် အဇ္ဈမည်၏၊ ရှေးနာရီအားဖြင့်တွက်လျှင် ပဟိုရ်ပေါင်း

၆–ပဟိုရ်ရှိ၍ နာရီပေါင်း ၄၅–ရှိ၏။ [ယခုခေတ် စက်နာရီဖြင့် တွက်လျှင်ကား တစ်နေ့လျှင် နံနက် ၆–နာရီမှ ညနေ ၆–နာရီအထိ ၁၂–နာရီရှိရကား တစ်ပဟိုရ်လျှင် ၃–နာရီရှိ၏၊ ညဉ့်နာရီလည်း နည်းတူ၊ ထို့ကြောင့် နံနက် အရုဏ်မတက်မီ ၃–နာရီမှစ၍ ညဉ့် ၉ နာရီအထိ နာရီပေါင်း ၁၈–နာရီသည် အဇ္ဈမည်၏ဟုမှတ်။]

တစ်နည်း။ ။ လွန်ပြီးသော ညဉ့်၏ နောက်ဆုံး စတုတ္ထယံကို တစ်ဝက်ယူ၍ လာလတ္တံ့ ညဉ့်၏ ပထမယံကိုလည်း တစ်ဝက်ယူပြီးလျှင် ထို ယံ တစ်ဝက် ၂ ခုစိနှင့်တကွ တစ်နေ့လုံးသည် အဇ္ဈ မည်၏၊ ဤနည်း၌ ၉ ပဟိုရ်သာ ရှိတော့ရကား ရှေးနာရီအားဖြင့် ၃၇ နာရီခွဲသာ ရှိ၏၊ ယခု စက်နာရီအားဖြင့် ကား (နေ့ ၁၂ နာရီ, ရှေ့နောက် ညဉ့်ထက်ဝက်စီအတွက် ၃ နာရီ အားဖြင့်) ၁၅–နာရီသာ ရှိသည်၊ ဤကား...

အတီတ ရတ္တိယာ ယာမော, ပစ္ဆိမော၌ မမုဿဝါ၊
ဘာဝိနိယာ–ဒိပ္ပဟာရော, တဒဒ္ဓံ ဝါဇ္ဈ တေဟျ–ဟော။

ဟူသော ကစ္စာယနသာရနှင့် အညီတည်း။ [အတီတရတ္တိယာ–လွန်လေပြီးသော ညဉ့်၏၊ ပစ္ဆိမော ယာမော–နောက်ဆုံး စတုတ္ထယံသည် သော်လည်းကောင်း၊ အမုဿ–ထို နောက်ဆုံးယံ၏၊ အဒ္ဓဝါ–ထက်ဝက် (၃–နာရီနှင့် ၄၅–မိနစ်ခန့်) ကာလသည် သော်လည်းကောင်း၊ (ဤစကားဖြင့် အတိတ်ညဉ့်၏ နောက်ဆုံးယံကို ၂–နည်း ယူရကြောင်းသိပါ၊)ဘာဝိနိယာ–အနာဂတ်ညဉ့် ၄ ပဟိုရ်၏၊အာဒိပ္ပဟာရောဝါ–အစ တစ်ပဟိုရ်သည်သော်လည်းကောင်း၊ တဒဒ္ဓံဝါ–ထိုအစပဟိုရ်၏ ထက်ဝက် (၃နာရီ၄၅မိနစ်)ကာလသည်သော်လည်းကောင်း၊အတ္ထိ–ရှိ၏၊ (ဤစကားဖြင့်အနာဂတ်ညဉ့်၏အစပဟိုရ်ကိုလည်း ၂–နည်းခွဲ၍ ယူရမည်ဟုပြ၏၊ ပဟိုရ်နှင့်ယံလည်း သဘောတူဟု သိသာ၏၊)တေဟိ–ထို ရှေ့နောက် တစ်ယံစီ, သို့မဟုတ် တစ်ယံ၏ ထက်ဝက်စီတို့နှင့် တကွ၊ အဟော–တစ်နေ့လုံးသည်၊ အဇ္ဈ– ယနေ့မည်၏၊ [ဆရာတို့ကားညဉ့် ၃–ယံဟု ယူ၍ တစ်ယံ(တစ်ပဟိုရ်)လျှင် နာရီ ၁၀ စီတွက်ပြီးလျှင် တစ်နာရီလျှင် မောင်း တစ်ခါတီးရသောကြောင့် "အဒ္ဓဝါ–ထက်ဝက်၅–မောင်းခန့် သည်သော်လည်းကောင်း"ဟု ပေးသည်။

ပဒသာဓနနှင့်တူပုံ။ ။ဤပြခဲ့သောကစ္စာယနသာရနည်းသည် မောဂ္ဂလ္လာန်စာကိုယ်နှင့်မောဂ္ဂလ္လာန် ပဒသာဓနတို့ကိုမှီသော နည်းတည်း၊ မှန်၏–ပဒသာဓနဒ္ဒ

အဟသု–ဘယတော အဒ္ဓံ–ရတ္တံဝါ တဒုပဒ္ဓကံ၊
အန္တော ကတွာန ဝိညေယျော; အဟော အဇ္ဈတနော ဣတိ၊
တဒညော ပန ယော ကာလော, သော အနဇ္ဈတန သညိတော။

အဟသု–နေ့၏၊ဥဘယတော–၂ ဖက်၌၊ အဒ္ဓရတ္တံဝါ–ညဉ့်၏ စတုတ္ထဘာဂကိုသော် လည်းကောင်း၊ (အတိတ် ညဉ့်၏အဆုံး, လာလတ္တံ့ ညဉ့်၏ အစ အဖို့

ဟူလို၊) တဒုပဒ္ဓကံဝါ–ထို စတုတ္ထဘာဂ၏ ထက်ဝက်ကို သော်လည်းကောင်း၊ အန္တောကတွာန–အတွင်းပြု၍၊ဝါ–ပါဝင်စေ၍ ၊အဟော–တစ်နေ့လုံးကို ၊ အဇ္ဇတနော ကုတိ–ယနေ့၌ဖြစ်သော ကာလဟူ၍၊ဝိညေယျော–သိအပ်၏ ။တဒညော–ထိုမှတစ်ပါး သော ၊ယောကာလော–အကြင်ကာလသည်၊အတ္ထိ–ရှိ၏၊ သောပန–ထိုကာလကိုကား၊ အနဇ္ဇတနသညိတော– အနဇ္ဇတန ဟုမှတ်အပ်၏။ ဝါ–ဟိယျောတ္တန ဟုမှတ်အပ်၏။

မှတ်ချက်။ ။"အဒ္ဓ ရတ္တ သဒ္ဒေန ရတ္တိယာ စတုတ္ထဘာဂေါ–တြ ဝတ္တမိဋ္ဌော=ဤအရာ၌ အဒ္ဓရတ္တသဒ္ဒါဖြင့် ညဉ်၏ စတုတ္ထဘာဂကို ဆိုလိုအပ်၏" ဟူသော ပဒသာဓနဋီကာကို ထောက်၍ အဒ္ဓရတ္တကို အနက်ပေးသည်၊ "တဒညော ယော ကာလော,သော အနဇ္ဇတနသညိတော" ပါဋိဖြင့် လွန်လေပြီးသော ညဉ်၏ရှေ့၃–ယံသို့မဟုတ်၃–ယံခွဲနှင့် လွန်ပြီးသောနေ့ တစ်နေ့လုံးသည် လည်းကောင်း,ထိုနေ့၏ရှေ့လွန်ပြီးသော ဒုတိယညဉ်၏ နောက်ဆုံးယံ သို့မဟုတ်– နောက်ဆုံးယံ၏ထက်ဝက်သည်လည်းကောင်း ဟိယျော မည်၏–ဟု သတ်မှတ် သင့်သည်။

ကာတန္တ ဆိုပုံ။ ။အာဉာယျာ ဥဌာနာ အာဉာယျာစ သံဝေသနာ အဟော၊ ဥဘယတော အဒ္ဓရတ္တံဝါ လောကတော သိဒ္ဓံ၊ ဉာယျာ–ထုံးစံအားဖြင့်၊အာဥဌာနာ– အိပ်ယာထချိန်ကို အစပြု၍လည်းကောင်း၊ ဉာယျာ–ဖြင့်၊ အာသံသေဝနာစ – အိပ်ရာဝင်ချိန်တိုင်အောင် လည်းကောင်း၊အဟော–တစ်နေ့လုံးသည်၊ အဇ္ဇတနော– မည်၏။[ဤ၌ ထုံးစံအတိုင်း အိပ်ရာထချိန်ဟူသည် လွန်ပြီးသည့် ညဉ်၏စတုတ္ထယံ ပင်တည်း၊ အရုဏ်မတက်မီ ၃–နာရီလောက်မှာ အိပ်ရာထရမည်–ဟူလို၊ ထုံးစံအတိုင်း အိပ်ရာဝင်ချိန်ဟူသည် ပထမယံ ကုန်ချိန်တည်း၊ ၉–နာရီ လောက်အိပ်ရမည်– ဟူလို၊ ဤနည်းသည် ကစ္စာယနသာရ–ပဒသာဓနတို့ ပထမနည်းအတိုင်းပင်တည်း။]

တစ်နည်း။ ။ဝါ–တစ်နည်းကား၊ ဥဘယတော–ရှေ့ နောက် ၂ ဖက်၌၊ အဒ္ဓရတ္တံ–ညဉ် ထက်ဝက်စီပါသော၊ အဟော–တစ်နေ့လုံးသည်၊ အဇ္ဇတနော– မည်၏၊ ဣဒံ–ဤ နောက်နည်းသည်၊ လောကတော– လူတို့ပြောရိုးအားဖြင့်၊ သိဒ္ဓံ–ထင်ရှားသော နည်းတည်း၊ ဆိုလိုရင်းကား–လွန်ပြီးသော သန်းခေါင်ကျော် အချိန်မှစ၍ နေ့အဖို့နှင့်တကွ လာလတ္တံ့ ညဉ်၏ သန်းခေါင်အထိ ကာလကို အဇ္ဇ (ယနေ့) ဟု ဆိုလိုသည်၊ ထို့ကြောင့် ဤနည်းသည် လူတို့သုံးစွဲရိုး ဗေဒင်ကျမ်း၌ သုံးစွဲရိုးအဖြစ်ဖြင့် ထင်ရှားသောနည်းဟု မှတ်၊ ဤဒုတိယနည်းကား ကစ္စာယနသာရ– ပဒသာဓနတို့၏ နောက်နည်းနှင့် မတူတော့ချေ။

ဝိနည်းသုံး အဇ္ဇ။ ။ဝိနည်းပါဋိတော်များ၌ကား "တံအတိက္ကာမယတော နိဿဂ္ဂိယံ ဟောတိတိ–ဧကာဒသေ အရုဏုဂ္ဂမနေ နိဿဂ္ဂိယံ ဟောတိ "နိဿဂ္ဂိ ဝါစိတ္တိယ ကထိန သိက္ခာပဒ၊ ဤသို့စသည်ဖြင့် ရက်အပိုင်းအခြားကို အရုဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား၏၊ထို့ကြောင့် လွန်ခဲ့ပြီးညဉ်၏အရုဏ်တက်ချိန်မှစ၍ လာလတ္တံ့ ညဉ်၏

အရဏ်တက်ချိန်အတွင်းကို အဇ္ဈ (ယနေ့) ဟုယူစေလိုသည်၊ဤပါဠိတော်အသုံးကို သက္ကတဋီကာတို့၌ "ကေစိဝါဒ " ဟုဆို၏၊အညေ (အခြားဆရာ)တို့ကား ယနေ့ နေထွက်ချိန်မှစ၍ နောက်တစ်နေ့ နေထွက်ချိန်အတွင်းကို "အဇ္ဈ " ဟု ယူကြသေးကြောင်းကိုလည်းဆိုကြသေးသည်၊ [ကေစိတု အာရဒ္ဓောဒယာ အာရဒ္ဓ အရဏောဒယ ပရိယန္တော ကာလော (အဇ္ဈသဒ္ဒ ဝစ္ဆော)၊အညေ တု သူရိယော ဒယာ အာရဒ္ဓ သူရိယောဒယ ပရိယန္တောလ္လစ္ဆာဟု၊ လောကိကာနံ ဟိယျ အဇ္ဈသ္မေ ဣတိ တထေဝ (ထို နေထွက် ၂-ချိန်အတွင်း၌သာ) ဗျာဝဟာရဒဿနတော (လဗ္ဘဘာဿ)၊ [သုတ်ပါထေယျ ပါဠိတော်၌ "ယဿ ဥဂ္ဂတေ သူရိယေ, ဒိဝသောတိ ပဝုစ္စတိ" ဟူသော စကားကား အဇ္ဈ အပိုင်းအခြားကိုပြသော စကားမဟုတ်, နေထွက်လာလျှင် "ဒိဝသ(နေ့)ဟု ခေါ်ရကြောင်းကို (နေ့-ညဉ့်အပိုင်းအခြားကို)ပြသော စကားသာ ဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် "အညေတု" စသည်ကို ပါဠိတော်နှင့်ညီသည်ဟု မမှတ်အပ်။]

မှတ်ချက်။ ။ယနေ့တစ်နေ့အတွက် လွန်ပြီးကြိယာသည် ပစ္စက္ခဖြစ်ခဲ့,အဇ္ဈတနီ သာသက်၊ အပစ္စက္ခဖြစ်မူပရောက္ခာအဇ္ဈတနီ ၂-မျိုးတွင် အလိုရှိရာသက်။ ယမန်နေ့မှ စ၍ကြိယာသည် ပစ္စက္ခဖြစ်ခဲ့, ဟိယျတ္တနီ အဇ္ဈတနီ ၂-မျိုးလုံးတွင် အလိုရှိရာသက်၊ အပစ္စက္ခဖြစ်ခဲ့၊ ထို ၂-မျိုးနှင့် ပရောက္ခာပါ အလိုရှိရာသက်နိုင်သည်၊ ဤသို့လျှင် အနက်တစ်မျိုး (ကြိယာတစ်မျိုး)၌ ဝိဘတ် ၂-မျိုး ၃-မျိုးအလိုရှိရာ သက်နိုင်သောကြောင့်"ဝတ္တိစ္ဆာ နိဗ္ဗန္ဓနာ ဟိ အာချာတိကပစ္စယာနံ ပဝတ္တိ" ဟုမောဂ္ဂလ္လာန် ပဋိကာ မိန့်သည်၊["ဝတ္တိစ္ဆာနိဗ္ဗန္ဓနာ-ဝဒန္တ္ယ ပုဂ္ဂိုလ်၏အလိုနှင့် စပ်ဆိုင်၏"ဟုပေး။]

ဆက်ဦးအံ့။ ။ဤ အဇ္ဈတနီစသောဝိဘတ်တို့သာ ကြိယာတစ်မျိုး၌ အလိုရှိရာသက်ခွင့်ရှိကြသည်မဟုတ်သေး၊ ပဋမိသတ္တမီတို့လည်း "သမ္မုစ္ဆာပတ္ထနာ "စသော ကြိယာများ၌ အလိုရှိရာ သက်ခွင့်ရှိကြသည်၊ပရိကပ္ပ အနက်၌လည်း "သစေ ဘိက္ခဝေ ပေယျော, ဟတ္ထာရောဟပုတ္တော မုဟုတ္တံ နိသီဒေယျ (သတ္တမီ) "နောစေတံ ဘိက္ခဝေ လောကေ အဿာဒေါ အဘဝိဿာ" (ကာလာတိပတ္တိ သက်ပုံ)၊ ဤသို့ သတ္တမီနှင့် ကာလာတိပတ္တိ ရောလျက်ရှိ၏၊ အာချာတ် ဝိဘတ်များသာမက, နာမ်ဝိဘတ်တို့သည် လည်းကောင်း, တဒ္ဓိတ် ကိတ်ပစ္စည်းတို့သည်လည်းကောင်း အနက်တစ်မျိုးတည်း၌ ၂-မျိုး ၃-မျိုး သက်လေ့ရှိကြ၏၊ ထို့ကြောင့် အတိတ်ကြိယာ အနက်၌ ဟိယျော အဇ္ဈ ပရောက္ခာဝိဘတ်တို့ အရောရော အနှောနှော ဖြစ်နေခြင်းကို ထူးဆန်းသည်ဟု မမှတ်သင့်တော့ပြီ။

[ဆောင်] ယနေ့အတွက်, လွန်ပြီးနက်တို့, ပစ္စက္ခရင်း, ဖြစ်တုံလျှင်းမူ, သက်ခြင်း အဇ္ဈ-တနီမျှတည်း၊ အပစ္စက္ခာ, ဖြစ်ခဲ့ပါမူ, ပရောက္ခာလည်း, သက်သတည်းမှတ်၊ ဟိယျတ်နေ့မှ, စ၍အနက်, ပစ္စက်ဖြစ်မူ, မှတ်ယူအဇ္ဈ, ဟိယျ ၂-ချက်, လိုရာသက်၏၊ အပစ္စက်မှာ, ပရောက္ခာရော-ထပ်၍နှောသည်, မှတ်လော ဝတ္တိစ္ဆာချည်းတည်း။

မာယောဂေ ၄၂၀။ ဟိယျတ္တနီ အဇ္ဇတနီ ဣတိ – ဟိယျတ္တနီအဇ္ဇတနီ
သဗ္ဗကာလေစ ဟူကုန်သော၊ ဧတာ ဝိဘတ္တိယော – ဤဝိဘတ်တို့သည်၊
(ဟောန္တိ၌စပ်၊) ယဒါ–အကြင်အခါ၌၊မာယောဂေါ–မာနိပါတ် နှင့် ယှဉ်၏၊တဒါ–
ထိုအခါ၌၊ သဗ္ဗကာလေစ–အလုံးစုံသောကာလ၌ လည်း၊ ဟောန္တိ–ဖြစ်ကုန်၏၊
မာဂမာ–မသွားလင့်၊မာဝစာ–မဆိုလင့်၊ မာဂမီ–မသွားလင့်၊ မာဝစီ–မဆိုလင့်
စဂ္ဂဏ္ဍေန–ဖြင့်၊ ပဉ္ဇမီ ဝိဘတ္တိ ဟောတိ–မာဂစ္ဆာဟိ–မသွားလင့်။ (၄၇၁)

၄၂၀။ ယဒါ မာယောဂေါ။ ။ သုတ်၌ "မာယောဂေ–မာနိပါတ်နှင့် ယှဉ်လသော်"ဟု ပေးရသော လက္ခဏပုဒ်ကို "ယဒါ မာယောဂေါ, တဒါ"ဟု ဖွ ၏၊ "ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ–ဗြဟ္မဒတ်မင်း မင်းပြုစေလသော်"ဟူသော လ ဏအနက်သည် "ဗြဟ္မဒတ်မင်း မင်းပြုရာအခါ၌" ဟူသော ကာလာဓာရ အန နှင့်အဓိပ္ပာယ် ညီသကဲ့သို့ လည်းကောင်း, "ဂေါသု ဒုယှမာနာသု ဂတော–နွားမတို့ကို နို့ညစ်အပ်ကုန်သော်" ဟူသောလက္ခဏအနက်သည် "နွားမတို့ကို နို့ညစ်ရာအခါ၌"ဟု ကာလာဓာရအနက်နှင့် အဓိပ္ပာယ် ညီမျှသကဲ့သို့ လည်းကောင်း, ထို့အတူ "မာယောဂေ" အရ လက္ခဏအနက်၌လည်း "အကြင်အခါ မာနိပါတ်နှင့် ယှဉ်၏၊ ထိုအခါ၌" ဟူသော ကာလာဓာရအနက်နှင့် ညီမျှ၏၊ ထိုသို့ဖွင့်ရာဝယ် "ယဒါ မာယောဂေါ"သည် အနိယမတစ်ဝါကျ၊ "တဒါ၊ ပေ၊ ဟောန္တိ"လည်း နိယမတစ်ဝါကျတည်း၊ ထို့ကြောင့် "ယဒါ မာယောဂေါ"ဟု ပဌမန္တနှင့် (သီမူ သဒ္ဒနီတိတို့ရှိတိုင်း) ကောင်း၏၊ "ယဒါ မာယောဂေ, တဒါ"ကား မကောင်း။

တဒါ၊ ပေ၊ သဗ္ဗကာလေပိ။ ။ ဟိယျတ် အဇ္ဇ ဝိဘတ်တို့သည် အတိတ်ကာလကို ဟောရိုးဖြစ်သော်လည်း မာနိပါတ်နှင့် ယှဉ်သောအခါ၌မူ အတိတ်သာမက ပစ္စုပ္ပန် အနာဂတ်အနက်များကိုလည်း ဟောနိုင်ကြောင်းကို ပြလို၍ ဤသုတ်ကို အရှင် ကစ္စည်းထေရ် တည်တော်မူသည်၊ သို့ရာတွင် သူ့အကြောင်း အားလျော်စွာ ဖြစ်ပြီးသော အတိတ်ကြိယာကို "မဖြစ်လင့်"ဟု တားမြစ်၍ မဖြစ်နိုင်၊ ထို့ကြောင့် အတိတ်အနက်၌ဖြစ်ခြင်းကို မောဂ္ဂလ္လာန်ပဉ္ဇိကာ မနှစ်သက်ရကား "မာသဒ္ဒေါ ပဋိသေဓဝစနော၊ ပဋိသေဓောစ နာတီတေ သမ္ဘဝတိ ဘူတာယ ကြိယာယ ပဋိသေ ဓဿ နိရတ္ထကတ္တာ၊ ဝတ္တမာနေ ပနာနာဂတေစ သမ္ဘဝတိ"ဟု မိန့်သည်၊ ကလာပ်၌ လည်း "ဝုတ္တမာန ဘဝိသျ ဒွိသယာနံ–ပစ္စုပ္ပန် အနာဂတ်လျှင် အရာရှိကုန်သော ဝိဘတ်တို့ကို၊ အယံ–ဤ "မာယောဂေဒျတနီသုတ်သည်၊ ဗာဓကော–တားမြစ်၏"ဟု ဆို၏၊ ဆိုလိုရင်းကား–"မာနိပါတ်နှင့် ယှဉ်ရာ၌လည်း ပစ္စုပ္ပန်အနက်၌ ဝတ္တမာန်, အနာဂတ်အနက်၌ ဘဝိဿန္တီဝိဘတ် သက်မည်စိုး၍ ဤသုတ်ကို ဆိုရသည်" ဟူလို။

စဋ္ဌဟဏေန။ ။ "သဗ္ဗကာလေစ၌ စသဒ္ဒါဖြင့် ပဋ္ဌမိဝိဘတ်ကို ဆည်း၍ မာဂစ္ဆာဟိ, မာဘဝန္တုစသော ရုပ်လည်း ဖြစ်၏"ဟု ဆိုလိုသည်၊ သို့သော် ရူပ သိဒ္ဓိ၌ပြသော မာဘဝန္တုဝယ် အန္တုဝိဘတ်သည် "သင်အား အန္တ ရာယ်တို့ မဖြစ်ပါစေကုန်သတည်း"ဟု တောင့်တခြင်း အာသိဋ္ဌအနက်၌ သက်သောကြောင့် "အာဏတျာ-သိဋ္ဌေနုတ္တ ကာလေ"သုတ်ဖြင့်ပင် ပြီးနိုင်၏၊ "မာဂစ္ဆာဟိ-မသွားလင့်" ဟူသည်လည်း ဝိဓိ အနက်မျိုးပင်တည်း၊ မာ ဟူသော ပဋိသေဓနိပါတ်နှင့် ယှဉ်ရာဝယ် ထိုအနက်များ၌ အာဏတျာသိဋ္ဌေသုတ်က မသက်နိုင်ဟုလည်း တားမြစ်ချက်မရှိ။

မောဂ္ဂလ္လာန်။ ။ "မောဂ္ဂလ္လာန်၌လည်း "မာယောဂေ ဤ အာ အာဒိ (မာနှင့် ယှဉ်ရာဝယ် ဤ စသော အဇ္ဇတနိ, အာ စသော ဟိယျတ္တနိ ဝိဘတ်များသည် ပစ္စုပ္ပန် အနာဂတ်ကာလများ၌ သက်ကုန်၏)"ဟု သုတ်တည်း၍ ပဋ္ဌမိ စသော အခြားဝိဘတ်များ၌ကား မာနှင့်ယှဉ်သော်လည်း မိမိတို့ သက်ရှိသက်စဉ် ကာလ၌ပင် (သက်ရှိသက်စဉ်သုတ်ဖြင့်) သက်ကြကြောင်းကို "ဝါဓိဓာနာ သဝိသယေ အညေပိ ပစ္စယာ (အာချာတ်ဝိဘတ်တို့သည်) ဟောန္တိတိ ဒဿေန္တော အာဟ-ဝါတိစ္စာဒိ" ဟု ပဋ္ဌကာဖွင့်သည်၊ "မာ တေ ကာမဂုဏေ ဘမဿု စိတ္တံ (ပဋ္ဌမိ) မာတွံ ကရိဿသိ, မာတွံ ကရေါယျာသိ"တို့ကား အခြားဝိဘတ်တို့ မိမိတို့ဆိုင်ရာ အာဏတ္တိ-အနာဂတ်-ဝိဓိအနက်များ၌ မိမိတို့ ရိုးရာသုတ်ဖြင့်ပင် သက်ပုံတည်း၊ [ဤကျမ်းကား သဗ္ဗကာလေစ၌ စသဒ္ဒါသည် ဟိယျော ပဘုတိစသော ၂ သုတ်ကဲ့သို့ အတိတ်ကာလ၌သာမက သဗ္ဗကာလ၌လည်း သက်သည်"ဟု ပြသော သမ္မိဏ္ဍန, သမ္ဘာဝနာဇောတက ဟု ထင်သည်။]

သဒ္ဒနီတိ။ ။ "မာယောဂဌာနေ တာ (ဟိယျတ္တနဇ္ဇတနိယော) ပါယေန" ဟု သုတ်တည်း၍ မာနိပါတ်နှင့် ယှဉ်ရာ၌ ပါဠိတော်ဝယ် ဟိယျတ္တနိ အဇ္ဇတနိ ဝိဘတ်တို့ကို အသုံးများသည်ဟုလည်းကောင်း "အပ္ပိကာ ပါဠိယံ ပဋ္ဌမိ"ဟု သုတ်တည်း၍ မာနိပါတ်နှင့် ယှဉ်ရာဝယ် ပါဠိတော်၌ ပဋ္ဌမိဝိဘတ်ကို သုံးစွဲခြင်းကားနည်းပါးသည်၊ အဋ္ဌကထာတို့၌ကား ပဋ္ဌမိဖြင့်သုံးစွဲခြင်းက ဟိယျတ် အဇ္ဇတ်ထက်များသည်ဟု လည်းကောင်း "ပရောက္ခာ ဝတ္တမာနာ အပ္ပကတရာ"ဟု သုတ်တည်း၍ မာနိပါတ်နှင့် ယှဉ်ရာဝယ် ပရောက္ခာ ဝတ္တမာန်တို့ဖြင့် သုံးစွဲခြင်းမှာမူ "မာကိသိတ္ထော မယာ ဝိနာ (ပရောက္ခာ), မာဒေဝ ပရိဒေဝေသိ (ဝတ္တမာန်)" စသည်ဖြင့် ပဋ္ဌမိထက်ပင် ပါဠိတော်၌ အသုံးနည်းသေး၏ဟုလည်းကောင်း သဒ္ဒနီတိ မိန့်သည်၊ ဤသို့လျှင် သဒ္ဒါကျမ်းအားလုံး၏ ပုံစံအရ မာနိပါတ်နှင့် ယှဉ်ရာ၌ ကာလာတီပတ္တိကို ချန်၍ ကျန်ဝိဘတ်အားလုံးဖြင့်ပင် ထိုက်သလို သုံးနှုန်းထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

အနာဂတေ ၄၂၁။ အနာဂတေ ကာလေ-အနာဂတ်ကာလ၌၊ ဘဝိဿန္တီ ဘဝိဿန္တီ ဝိဘတ္တိ ဟောတိ၊ သော-ထိုသူသည်၊ ဂစ္ဆိဿတိ-သွားလတ္တံ့၊ ကရိဿတိ-ပြုလတ္တံ့၊ တေ-တို့သည်၊ ဂစ္ဆိဿန္တိ-သွားကုန်လတ္တံ့၊ ကရိဿန္တိ-ပြုကုန်လတ္တံ့။ (၄၅၃)

ပုံစံများ။ ။ "မာဂမာ, မာဝစာ" ဟိယျတ္တနိပုံစံ၊ "မာဂမိ, မာဝစိ"-အဇ္ဇတနိပုံစံ၊ ရုပ်တွက်ရာ၌ "မာသဒ္ဒူပပဒ ဂမုဓာတ်တည်"ဟု ဆိုကြ၏၊ ဤ၌ "သဒ္ဒူပပဒ"ဟူသည် ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော ယောဂပုဒ်သာတည်း၊ "မာ ဟေဝံ အာနန္ဒ အဝစ" စသည်၌ မာနှင့်အဝစတို့ ဝေးကွာနေသော်လည်း "မာ+အဝစ-မဆိုလင့်"ဟု အနက်ပေးရာ၌ ယှဉ်တွဲရသော "ယောဂ" ပုဒ်ကိုပင် သဒ္ဒူပပဒ ဟု ဤနေရာ၌ သုံးစွဲသည်၊ ထို မာသည် ပဋိသေဓ (တားမြစ်ခြင်း) အနက်ဟော နှ နိပါတ် ပုဒ်မျိုးသာတည်း၊ ထို့ကြောင့် မာ သဒ္ဒူပပဒဟု မတည်ဘဲ "ဂမု" တည်, ဓာတ်မှည့်, "မာဂစ္ဆတိ-မသွားဆဲ၊ မာဂမာ-မသွားပြီ၊ မာဂမိဿတိ-မသွားလတ္တံ့" ဟူသော ကာလ ၃-ပါးအနက်၌ (အခြားကျမ်းအလို အတိတ်မပါသော ကာလ ၂-ပါး အနက်၌) ဤသုတ်ဖြင့် မာနိပါတ်နှင့် ယှဉ်သော ဂမုဓာတ်နောင် ဟိယျတ္တနီ အာဝိဘတ်သက်, စသည်ဆို၍ ရုပ်တွက်ပါ။

၄၂၂။ အနာဂတေ ဘဝိဿန္တီ။ ။ [အနာဂတ်ကာလ (ကြိယာ)ကို ဝတ္တမာန်ခန်း၌ ရေးခဲ့ပြီ၊] "ဘဝိဿန္တီ" ဟူရာ၌ "ဘဝိဿန္တိ"ဟု ရဿဖြင့်လည်း ရွတ်ဖတ်ကြ၏၊ ဟိယျတ္တနီ စသည်၌ "ဤ" ပစ္စည်း ဆုံးသကဲ့သို့ "နွှီ"ဟု ဤပစ္စည်း ဆုံးသင့်၏၊ ထို့ကြောင့် "ဘဝိဿတိတိ ဘဝိဿန္တော"ဟု-ဖြစ်လတ္တံ့ သော အနာဂတ်ကာလ (ကြိယာ)၊ ဘူဓာတ်, သေသေ ဿန္တုမာနာနာသုတ်ဖြင့် ဿန္တုပစ္စည်း သက်၊ ဘဝိဿန္တေ+ဘဝါ ဘဝိဿန္တီ-အနာဂတ်ကာလ၌ ဖြစ်သော ဝိဘတ်"ဟု ကြံသင့်၏၊ ဘဝအနက်၌ အ ပစ္စည်းသက်, ဤပစ္စည်းလည်း သက်, ကာတန္တ၌လည်း "သျသံဟိတာနိ တျာဒီနိ ဘဝိဿန္တီ"ဟု ဤ ပစ္စယန္တဖြင့်ပင် နာမည်တပ်သည်။ [ဤ ဘဝိဿန္တီ ဝိဘတ်တို့ အတိတ်အနက်၌လည်း သက်ပုံကို "အတီတေပိ ဘဝိဿန္တီ" စသည်ဖြင့် ရူပသိဒ္ဓိ၌ ပြထားပြီ။]

နာမေ ဂရဟာဝိမှယေသု။ ။ "နာမေ-နာမနိပါတရှိလသော်၊ ဂရဟာဝိမှယေသု-ကဲ့ရဲ့ခြင်း, အံ့သြခြင်းအနက်တို့ကို၊ ဂမျမာနေသု-သိအပ်ကုန်သော်၊ ဿတျာဒယော ဟောန္တိ-ဿတိ စသော ဘဝိဿန္တီဝိဘတ်တို့ သက်ကုန်၏၊ (မောဂ္ဂလ္လာန်၊) ဣမေ ဟိ နာမ ကလျာဏဓမ္မာ ပဋိဇာနိဿန္တိ၊ ပေ၊ အစ္ဆရိယံ, အန္ဓော နာမ ပဗ္ဗတ-မာရောဟိဿတိ၊ ဣမေ (ဟိ)-ဤမကောင်းသောတရား ရှိသူ တို့သည်၊ ကလျာဏဓမ္မာ - ကောင်းသောတရား ရှိသူတို့ ဟူ၍၊ ပဋိဇာနိဿန္တိ

နာမ-ဝန်ခံဝဲကုန်ဘိ၏၊ [ဤ၌ သူတော်ကောင်း မဟုတ်ဘဲ သူတော်ကောင်းဟု ဝန်ခံမှုကို ကဲ့ရဲ့ရာဝယ် နာမနိပါတ် ရှိသောကြောင့် ဝန်ခံပြီး, အတိတ် အနက်ဝယ် ဘဝိဿန္တိ သက်သည်၊] အန္ဓော-သူကန်းသည်၊ (သမာနော-ဖြစ်ပါလျက်၊) ပဗ္ဘတံ-တောင်ပေါ်သို့၊ အာရောဟိဿတိနာမ-တက်နိုင်ပါပေ၏၊ အစ္ဆရိယံ-အံ့ဖွယ်ကောင်းလေစွ၊ [နာမနိပါတ်ရှိ၍ ဝိမှယအနက်ကို ပြရာဝယ် အတိတ်အနက်၌ ဘဝိဿန္တိသက်။]

ယတြနှင့်ယှဉ်၍ အနာဂတ်သက်ပုံ။ ။ ပါဏိနိ၌ "ယဋ္ဌ ယတြာနံ"ဟု သုတ်တည်၍ ယတြသဒ္ဒါနှင့် ယှဉ်ခြင်းကြောင့် အတိတ်အနက်၌ အနာဂတ်ဝိဘတ် သက်ဟု ဆိုသေး၏၊ ယတြဟိ (ယောဟိ)-အကြင် အာဋ္ဌာရ ရသေ့သည်၊ သညီ သမာနော-သညာရှိသူဖြစ်ပါလျက်၊ ဇာဂရော-နိုးနေပါလျက်၊ နိဿာယ နိဿာယ-မိမိကို ကပ်၍ကပ်၍၊ အတိက္ကန္တာနိ-လွန်သွားကုန်သော၊ ပဋ္ဌမတ္တာနိ သကဋ္ဌသတာနိ-လှည်းငါးရာတို့ကို၊ နေဝ ဒက္ခတိနာမ-မြင်လည်း မမြင်လိုက်၊ နပနဿောဿတိ နာမ-ကြားလည်း မကြားလိုက်၊ တဿ-ထို အာဋ္ဌာရ ရသေ့၏၊ သန္တိဟာရေန-ငြိမ်သက်သောနေကြောင်းသမာပတ်ဖြင့်၊ တံ ဝိဟရဏံ-ထိုနေခြင်းသည်၊ အစ္ဆရိယံ ဝတ ဘော-အံ့သြဖွယ်ကောင်းပေစွ ဩဉ် ["ယတြသဒ္ဒ ယုတ္တတ္တာ ပနေတံ အနာဂတဝသေန ဝုတ္တံ၊ ဧဝရူပံဟိ ဤဒိသေသု ဌာနေသု သဒ္ဒလက္ခဏံ" (မဟာပရိနိဗ္ဗာန သုတ္တဋ္ဌကထာ) "ယဋ္ဌ ယတြာနံ"သုတ်ကို သဒ္ဒလက္ခဏဟု ဆိုသည်။] မောဂ္ဂလ္လာန်အလိုမူ ဝိမှယအနက်ဟော နာမနိပါတ်နှင့် ယှဉ်သောကြောင့် အတိတ်အနက်၌ အနာဂတ်သက်ထားသည်ဟု ဆိုသင့်၏။

ကထံဟီနာမနှင့် ယှဉ်၍ သက်ပုံ။ ။ "ကထံဟိ နာမ ယောဂေနာတိတေ နာဂတဝေသေဝ ပယောဂေါ"-(သဒ္ဒနီတိ) ကထံ ဟိ နာမ ယောဂေန-ကထံဟိ နာမသဒ္ဒါနှင့် ယှဉ်ခြင်းကြောင့်၊ အတိတေ-အတိတ်အနက်၌၊ အနာဂတသဿ္မာဝ-အနာဂတ်ကဲ့သို့၊ ပယောဂေါ-သုံးစွဲနိုင်ခြင်းသည်၊ (ဟောတိ)၊ ကထံ ဟိ နာမ တွံ မေ ဃဂရိယ ဧဝံ သွာက္ခာတေ ဓမ္မဝိနယေ ဥဒရဿ ကာရဏာ ပဗ္ဗဇိဿသိ၊ ဤ၌ ကထံနိပါတ်, ဟိနိပါတ်, နာမနိပါတ်ဟု နိပါတ် ၃-ခုအပေါင်းနှင့် ယှဉ်ခြင်းကြောင့် "ပဗ္ဗဇိဿသိ"ဟု နောက်အနာဂတ်ကဲ့သို့ ဆိုထားသော်လည်း အနက်ရင်းမှာ ရဟန်းပြုပြီးသော အတိတ် အနက်သာတည်း၊ ဤပြယုဂ်၌ မောဂ္ဂလ္လာန်အလိုသော် ဂရဟာအနက်ကို ဆိုလိုရာဝယ် နာမနိပါတ်နှင့် ယှဉ်သောကြောင့် အတိတ်အနက်၌ အနာဂတ်ဝိဘတ် သက်သည်-ဟု မှတ်ပါ။

ကိံဝုတ္တော လိင်-လုင်္ဂ။ ။ [ကိံ ဝုတ္တောဟု ဆိုအပ်သော အနိုးပုဒ်ရှိလသော်၊ ဂရဟာယံ-ကို၊ ဂမျမာနာယံ-သော်၊ (ဓာတုတော-ဓာတ်မှ နောက်၌၊ လိင်လုင်္ဂ-သတ္တမီ ဘဝိဿန္တိ ဝိဘတ်သက်၊ (ပါဏိနိ, ၃-၃-၁၁၄၊)] ကထံလည်း ကိံ နှင့် သဘောတူဝင်၊ ထို ကိံ ကထံသဒ္ဒါနှင့် ယှဉ်လသော် အတိတ်အနက်၌ ဘဝိဿန္တိ

သက်သောသုတ်ကို ရည်ရွယ်၍ "သဒ္ဒသတ္ထဝိဒူတိ ကိ ံ သဒ္ဒယောဂေ (ကိ ံ နှင့် ကထံ သဘောတူ) အနာဂတဝစနသ ဣ စ္ဆိတတ္တာ ဝုတ္တံ၊ လက္ခဏံ ပန သဒ္ဒ သတ္ထတော ပရိယေသိတဗ္ဗံတိ"ဟု လည်းကောင်း "ကထံ သဒ္ဒယောဂေန နသက္ခိဿတိတိ အနာဂတဝစနံ ကတံ၊ နာမ သဒ္ဒယောဂေနာတိစ ဝဒန္တိ" ဟု လည်းကောင်း သာရတ္ထဋီကာ (ဒုတိယပါရာဇိက) ဖွင့်သည်။

ကိ ံ ကိလာတ္ထျတ္ထေသု လုဋ်။ ။ "အနောကပွနာ မရိသေသု အကိ ံ ဝုတ္တေ ပိ" ဟူသော ရှေ့သုတ်မှ အနောကပွနာ မရိသေသုကို လိုက်စေ၊ အနောကပွနာ မရိသေသု–မယုံကြည်ခြင်း, သည်းမခံနိုင်ခြင်း အနက်တို့ကို၊ ဂမျမာနေသု–သိအပ် ကုန်သော်၊ ကိ ံ ကိလာတ္ထျတ္ထေသု–ကိ ံ ကိလသဒ္ဒါ အတ္ထိအနက်ရှိသော သဒ္ဒါတို့ သည်၊ ဥပပဒေသု–အနီးပုဒ် ဖြစ်ကုန်လသော်၊ လုဋ်–ဘဝိဿန္တိဝိဘတ် သက်၊ (ပါဏိနီ–၃, ၃, ၁၄၆၊) ကိ ံ ကိလနာမ တတြ, ဘဝံ, ဝသလံ ယာဇယိဿတိ အတ္ထိ နာမ တတြ, ဘဝံ ဝသလံ ယာဇယိဿတိ (ဘဝတိနာမ, ဝိဇ္ဇတိနာမ)၊ ပေ၊ န သဒ္ဒဟာမိ န မရိသယာမိ၊ ဘဝံ–အရှင်သည်၊ ဝသလံ–သူယုတ်ကို၊ ယာဇယိ ဿတိ–ယဇ်ပူဇော်စေ၏၊ တတြ–ထိုသို့ ယဇ်ပူဇော်စေရာ၌၊ ကိ ံ ကိလနာမ–ဘယ်နှယ်ဟာတဲ့နည်း၊ (န သဒ္ဒဟာမိ–ကိုယ်တွေ့မျက်မြင် ဖြစ်ပါလျက် မယုံကြည် နိုင်ပါ၊ နမရိသယာမိ–သည်းမခံနိုင်ပါ၊) ယဇ်ပူဇော်ခြင်းကိစ္စ၌ မြင့်မြတ်သော ယဇ်ပုရောဟိတ်ဆရာကို ပူဇော်စေရိုး ဖြစ်ပါလျက် ယခုကိစ္စဝယ် မယုံကြည်နိုင် အောင် ဖြစ်တယ်, ကျွန်ုပ်မျက်စိပင် အမြင်မှားနေရော့သလား, မျက်စိမှောက် နေရော့သလား၊ တကယ်ပင် သူယုတ်ကို ပူဇော်ခိုင်းတာ မှန်လျှင်လည်း အဟုတ်ကို သည်းမခံနိုင်အောင် ရှိတယ်, စိတ်ထဲမှာ မခံချိ မခံသာ ဖြစ်နေတယ်–ဟူလို၊ နောက်ပုံစံ၌လည်း ဤအဓိပ္ပာယ်ပင်၊ အတ္ထိနာမ, ဘဝတိနာမ, ဝိဇ္ဇတိနာမ–ဟုတ်မှ ဟုတ်ကဲ့လား, (မယုံကြည်သံ)၊ ရှိမှ ရှိရလေခြင်း, ဖြစ်မှ ဖြစ်ရလေခြင်း (သည်းမခံနိုင်သံ။)

အဌကထာနှင့် တူပုံ။ ။ အက္ခရစိန္တကာ ပန ဣမံ လက္ခဏံ ဝဒန္တိ– "အနောကပွနာမရိသနတ္ထဝသေနေတံ အတ္ထိသဒ္ဒေ ဥပပဒေ ပရိဘုဋ္ဌိဿသိတိ အနာ ဂတဝစနံ ကတံ"တိ၊ တဿာယမတ္ထော–"အတ္ထိနာမ တာတသုဒိန္ဒ...အာဘိဒေါ သိကံ ကုမ္ဘာသံ ပရိဘုဋ္ဌိဿသိ၊ ဣဒံ ပစ္စက္ခမပိ အဟံ န သဒ္ဒဟာမိ နမရိသယာမိ" တိ(ပါရာဇိကဋ္ဌ)၊ အက္ခရစိန္တကာပန–သဒ္ဒါဆရာတို့သည်ကား၊ ဣမံ လက္ခဏံ– ဤသုတ်ကို၊ (သုတ်၏အဓိပ္ပာယ်ကိုပင် သုတ်ဟု ဆိုထားသည်၊) ဝဒန္တိ–ဆိုကြကုန် ၏၊ ကိ ံ–အဘယ်သို့ ဆိုကုန်သနည်း၊ အနောကပွနာ မရိသနဝတ္ထဝသေန– မယုံကြည်ခြင်းအနက်, သည်းမခံနိုင်ခြင်းအနက်၏ အစွမ်းဖြင့်၊ အတ္ထိသဒ္ဒေ–အတ္ထိ သဒ္ဒါသည်၊ ဥပပဒေ–အနီးပုဒ်ဖြစ်လသော်၊ ပရိဘုဋ္ဌိဿသိတိ–ဟူသော၊ ဧတံ အနာ ဂတဝစနံ–ဤအနာဂတ်သဒ္ဒါကို၊ ကတံ–ပြုအပ်ပြီ၊ ဣတိ–ဤသို့ဆိုကြကုန်၏၊ တဿာ–ထိုပါဋ္ဌိ၏၊အယံ–ကား၊ အတ္ထော–တည်း၊ တာတ သုဒိန္ဒ–ချစ်သား သုဒိန်၊ အာဘိဒေါသိကံ–သိုးပြီးသော၊ ကုမ္ဘာသံ–မုယောမုန့်ကို၊ ပရိဘုဋ္ဌိဿသိ–စားနေသည်

ကား၊ အတ္ထိနာမ–ဟုတ်မှ ဟုတ်ရဲ့လား၊ ကွဲဒ်–ဤ စားနေခြင်းကို၊ ပစ္စက္ခံအပိ–မျက်မှောက် ကိုယ်တွေ့ဖြစ်နေသော်လည်း၊ အဟံ–ငါသည်၊ နံ သဒ္ဒဟာမိ–မယုံကြည်နိုင်၊ တာတာသုဒိန္နေ, အတ္ထိနာမ ရှိမှရှိရလေခြင်း, ဖြစ်မှ ဖြစ်ရလေခြင်း၊ အာဘိဒေါသိကံ ကုမ္မာသံ ပရိဘုဉ်္ဇိဿသိ–စား၊ဘိ၏၊ ဝါ–စားမှ စားပလေတ်ယဲ့၊ အဟံ–သည်၊ နံမရိသယာမိ–သည်းမခံနိုင်။ [မရိသဓာတ် စုရာဒိဂိဏ်းတည်း၊ "ပရိသဟာမိ"ဟု ပါဠိ ပျက်တတ်သည်။]

ဆက်ဦးအံ့–ဤပြယုဂ်၌ စားခြင်းကြိယာသည် ပစ္စုပ္ပန် ဖြစ်၏၊ ပစ္စက္ခမပိကို ထောက်၊ ဤသို့ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော်လည်း အနောကပ္ပနာ မရိသအနက်ကို ပြသော အရာဝယ် အတ္ထိသဒ္ဒါရှိသောကြောင့် အနာဂတ်ဝိဘတ် သက်ရသည်။ [ဤ "အတ္ထိနာမ၊ ပေ၊ ပရိဘုဉ်္ဇိဿသိ"၌ မောဂ္ဂလ္လာန်အလိုအားဖြင့် နာမနိပါတ်လည်း ရှိ–မုယောမုန့်ကို ကဲ့ရဲ့ခြင်း ဂရဟာလည်းရှိသောကြောင့် "နာမေ ဂရဟာ ဝိမှယေသု" သုတ်ဖြင့်ပင် ပစ္စုပ္ပန်အနက်၌ အနာဂတ်ဝိဘတ် သက်နိုင်သည်၊] ဤသို့လျှင် ထိုထို သဒ္ဒါကျမ်းတို့၌ အနာဂတ်ဝိဘတ် သက်ရာဌာနကို အမျိုးမျိုး သတ်မှတ်ပြထားသော်လည်း ပါဠိအဋ္ဌကထာတို့၌ကား ထို သတ်မှတ်ချက်မှ အလွတ်ဌာနတို့၌ အနာဂတ်ဝိဘတ် သက်ထားသည်ကို တွေ့ရသေး၏။

ပုံစံများ။ ။ အလံဟိတေ အာဝုသော သုဒိန္နေ၊ ပေ၊ မဗ္ဘဇိတ္ထာနသက္ခိဿသိ ယာဝဇီဝံ ပရိပုဏ္ဏံ ပရိသုဒ္ဓံ ဗြဟ္မစရိယံ စရိတုံ" ဤ သုဒိန္နကဏ္ဍ ပါရာဇိက ပါဠိတော်၌ နာမ–အတ္ထိ–ကထံဟိ နာမတို့ မပါဘဲလျက် ဂရဟာကိုပြရာဝယ် အတိတ်အနက်၌ ဘဝိဿန္တိကို သုံးစွဲထား၏၊ ထို့ကြောင့် "လေးလေးနက်နက် ကဲ့ရဲ့သော အရာဝယ် အတိတ်အနက်၌ ဘဝိဿန္တိသက်"ဟုလည်း မှတ်ရာ၏၊ "ဧတ္ထ ဥဒကံ ဘဝိဿတိ–ဤအရပ်၌ ရေရှိတန်ရာရဲ့ (အဋ္ဌသာလိနီ)" ဤ အဋ္ဌကထာ၌ ရှိနေသော ရေကိုပင် ဧကန်မသိသေး၍ မှန်းဆသော အရာ ဖြစ်သောကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်အနက်၌ ဘဝိဿန္တိဝိဘတ်ဖြင့် သုံးစွဲထားသည်ဟု မှတ်။ [ဝစ သဒ္ဒါပါမှ မှန်းဆရာ၌ ဝတ္တမာန်ဖြင့်ပင် သုံးရသည်၊ "ကမာယ ဝတ ဝေလာယ စတသော ပရိသာ မဟာစေတိယံ ဝန္ဒန္တီ=ဤအချိန်မှာ ပရိသတ် ၄ ပါးတို့ မဟာစေတီကို ရှိခိုးနေပေလိမ့်မယ်နော်"။)

[ဆောင်] ဂရဟာဝိမှယ်, အနက်ပြသည့်, နာမနိပါတ်, ရှိလတ်တစ်ဝ၊ ယတြတစ်ဖန်, ကထံဟိနှင့်, တွဲသည့်နာမ, ရှိကကြိတ်လိတ်, အတိတ်နက်မှန်, ဘဝိဿံတည်း၊ တစ်ဖန်မှတ်လော, အနောကပ္ပါ, မရိသာ၏, အနက်ရှိဝယ်, အတ္ထိနာမ, ယှဉ်တုန်းကမူ, ကာလဝတ္တမာန်, ဘဝိဿံပင်၊ ဧကန်ဂရဟ, ချို့ဝါကျ နှင့်, မှန်းဆလျှော်ဘိ, အနက်ရှိက, အတ္ထိကထံ, တစ်ဖန်နာမ, မပါကြဘဲ, တိတ ဝတ္တမာန်, သင့်ရာနှံလျက်, ဘဝိဿံ သက်သည်, မှတ်ချက် ပါဠို အသုံးတည်း။

ကြိယာ တိပန္နေ တိတော ၄၂၂။ ကြိယာတိပန္နေ မတ္တော-ကြိယာ၏လွန်၍ ဖြစ်ခြင်းမျှ ဖြစ်သော၊ အတီတော ကာလေ ကာလာတိပတ္တိ ဝိဘတ္တိ ဟောတိ၊ သော-သည်၊ တံ ယာနံ-ထိုယာဉ်ကို၊ စေ အလဘိဿာ-အကယ်၍ ရအံ့၊ အဂန္ဆိဿာ-သွားနိုင်လောက်ရာပြီ၊ တေ-တို့သည်၊ တံ ယာနံ-ကို၊ စေ အလဘိဿံသု-အကယ်၍ ရကုန်အံ့၊ အဂန္ဆိဿံသု-သွားနိုင်လောက်ကုန်ရာပြီ။ (၄၇၅)

၄၂၂။ **ကြိယာတိပန္နမတ္တော။** ။ အတိပုဗ္ဗ, ပဒဓာတ်, တပစ္စည်းကို အန္ဒ ပြု၍ "အတိပန္န"ဟု ဖြစ်၏၊ ပဒဓာတ်သည် ဂတိအနက်ကို ဟော၏၊ ဂတိအနက်ကား သွားခြင်း, ရောက်ခြင်း, ဖြစ်ခြင်း, သိခြင်းအားဖြင့် များ၏၊ [ယေ ဂတျတ္ထာ တေဗုဒ္ဓတ္ထာ ပဝတ္တိပါပုဏတ္ထကာ၊ (ဓာတ္ဝတ္ထသင်္ဂဟ)] ကြိယာယ-ကြိယာ၏+အတိပန္နန်-လွန်သွားခြင်းတည်း၊ ကြိယာတိပန္နံ-ခြင်း၊ ဖြစ်ခွင့်ရှိသော ကြိယာ၏ အဓိပ္ပာယ်ကား မည်ညွတ်သဖြင့် မဖြစ်ခြင်းကို ကြိယာတိပန္နဟု ခေါ်၏၊ ["ကြိယာ၏လွန်သွားခြင်း"ဟု ဆိုသောကြောင့် "တကယ်ဖြစ်ပြီး၍ လွန်သွားခြင်း"ဟု မမှတ်လင့်၊] ဤကြိယာ၏ မဖြစ်ခြင်းသည် ရုပ္မ၏မဖြစ်ခြင်း, သွားမှု၏မဖြစ်ခြင်း, စားမှု၏ မဖြစ်ခြင်း စသည်ဖြင့် အများနှင့် ဆက်ဆံ၍ သာမည ဖြစ်နေရကား ထို သာမညအနက်ဟော မတ္တသဒ္ဒါကို ထည့်၍ "ကြိယာတိပန္နမတ္တော"ဟု ဝုတ္တိဖွင့်ရသည်၊ "ကြိယာတိပန္နမတ္တော-ကြိယာ၏ လွန်သွားခြင်းမျှ ဖြစ်သော"ဟု အနက်ပေး၊ တစ်နည်း-ထို မတ္တဖြင့် ကြိယာ၏ တကယ်ဖြစ်ခြင်းကို ကန့်။

ကြိယာတိပန္နဿ၏အကြောင်း ၂-မျိုး။ ။ ထို ကြိယာမဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းသည် ဝိရုဒ္ဓဟေတုယောဂ, ဟေတုဝေကလ္လဟု ၂ မျိုးရှိ၏၊ [ဝိရုဒ္ဓ+ဟေတု+ယောဂ-ဆန့်ကျင်ဘက်+အကြောင်းနှင့်+ပေါင်းမိခြင်း၊ ဟေတု+ဝေကလ္လ-အလျော် အကြောင်း၏+ချို့တဲ့ခြင်း။] ချဲ့ဦးအံ့-ထမင်းချက်ခြင်း ကြိယာ၌ မိုးကြိုး သည်းထန်စွာ ရွာလာခြင်း, လေကြီးကျခြင်း စသည်ဖြင့် ရုတ်တရက် အနှောင့်အယှက် ပေါ်လာခြင်းသည် ဝိရုဒ္ဓဟေတုယောဂတည်း၊ ထို ဆန့်ကျင်ဘက် အကြောင်းနှင့် တွေ့ကြုံရခြင်းကြောင့် ထမင်းချက်မှုကြိယာ၏ မဖြစ်ခြင်းသည် ကြိယာတိပန္နတည်း၊ ထို့ကြောင့် "သစေ မဟာမေဃော နဝ ဿေယျ, ဩဒနံ အပစိဿာ"ဟု ပါဠိတော် စီရသည်။

ဟေတုဝေကလ္လ။ ။ ဆန်, ထင်း, ရေ, မီး, အိုး, ခွက် စသော အကြောင်းများသည် ထမင်းချက်ခြင်းကြိယာ၌ သင့်လျော်သော (အလျော်) အကြောင်းများတည်း၊ ဆန်မရှိခြင်း, ထမင်းမရှိခြင်း စသည်ကား အကြောင်းချို့တဲ့မှု (ဟေတုဝေကလ္လ)တည်း၊ ထို အကြောင်း ချို့တဲ့မှု (ဟေတုဝေကလ္လ) ကြောင့် ထမင်းချက်ခြင်း ကြိယာ၏ မဖြစ်ခြင်းသည် ကြိယာတိပန္နတည်း၊ ထို့ကြောင့် "သစေ

တဏ္ဍုလံ အလဘိဿာ, ဩဒနံ အပစိဿာ”ဟု ပါဠိဖြစ်နိုင်၏၊ “သစေတံယာဒိသံ အလဘိဿာ အဂစ္ဆိဿာ”၌ ယာဉ်ကို မရခြင်းသည် ဟေတုဝေကလ္လ, ယာဉ်မရခြင်းကြောင့် သွားမှု ကြိယာ၏ မဖြစ်ခြင်းသည် ကြိယာတိပန္နဇာဉ်း၊ [“အလဘိဿာ”ဟု ကြိယာတိပန္နဖြင့် သုံးစွဲထားသောကြောင့် ယာဉ်၏ မရှိခြင်း, သို့မဟုတ် ယာဉ်၏ ပျက်နေခြင်းသည် ဟေတုဝေကလ္လ, မရခြင်းသည် ကြိယာတိပန္နဟု ခွဲပါ။]

စာသင်ရာ။ ။ စာသင်ရာ၌ ဉာဏ်လေးခြင်း, စာအုပ် မရှိခြင်း, ဆရာကောင်းနှင့် မတွေ့ရခြင်းသည် ဟေတုဝေကလ္လ၊ ဆရာမိဘတို့က စာသင် မလွှတ်ခြင်း, မိမိမှာ ရောဂါရခြင်း, အဖော်အပေါင်း မကောင်းခြင်း, အပျော်အပါး လိုက်စားခြင်းများသည် ဝိရုဒ္ဓဟေတုယောဂတည်း၊ စာတတ်မှုကြိယာ၏ မဖြစ်ခြင်းကား ကြိယာတိပန္နတည်း။

ဝိရုဒ္ဓဟေတုယောဂါ ဝါ, ဟေတုဝေကလ္လတောပိ ဇါ၊
ကြိယာန မဘာဝေါဝ, ကြိယာတိပန္နံ မိရိတံ။

ဝိရုဒ္ဓဟေတုယောဂါဝါ – ဆန့်ကျင်ဘက်အကြောင်းနှင့် ပေါင်းမိခြင်းကြောင့် သော်လည်းကောင်း၊ ဟေတုဝေကလ္လတောပိ ဝါ–အကြောင်း၏ ချို့တဲ့ခြင်းကြောင့် သော်လည်းကောင်း၊ ကြိယာနံ–တို့၏၊ အဘာဝေါဝ–မဖြစ်ခြင်းကိုပင်၊ ကြိယာတိပန္နံ–ဟူ၍၊ ဤရိတံ–ဆိုအပ်၏၊ ကစ္စာယနသာရ။ [“အဘာဝေါဝ”၌ ဧဝဖြင့် လွန်သွားသော ဖြစ်ပြီးသော ကြိယာကို “ကြိယာတိပန္နံ” မခေါ်ဟုကန့်။]

အတိတေ။ ။ သုတ်၌ “ကြိယာတိပန္နေ တိတေ”ဟု ဆိုထားရကား “ဖြစ်ပြီး၍ လွန်သွားသော ကြိယာကိုသာ အတိတေ (အတိတ်)ဟု ဆိုထိုက်သည် မဟုတ်ပါလော, ဤကြိယာ၏ မဖြစ်ခြင်းကို (ဝါ–မဖြစ်သောကြိယာကို) အဘာယ်နည်းဖြင့် အတိတဟု ခေါ်ရသနည်း”ဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား–အကယ်၍ ဖြစ်မည်ဆိုလျှင် ဖြစ်လောက်သော ထိုကြိယာကို နှောင့်ယှက်နေသော ကြိယာ၏ ကာလကိုထောက်၍ မဖြစ်ခဲ့သော ကြိယာကိုလည်း အတိတ်ဟု ဆိုနိုင်လေသည်။ [“ဇတ္ထစ ကိဉ္စာပိ နံ ကြိယာ အတိတသဒ္ဒေန ဝေါဟရိတဗ္ဗာ၊ တထာပိ တတြိ ယုပ္ပတ္တိပဋိဗန္ဓကရကြိယာယ ကာလဘေဒေန အတိတာဝေါဟာရော လဗ္ဘတေဝ”–(ရူ)။]

ထင်ရှားစေအံ့။ ။ မဟာ ဓန သူဋ္ဌေးသားသည် အရွယ်ကောင်းတုန်း၌ ကုဋေရှစ်ဆယ်သော ဥစ္စာကို ပျော်ပျော်ပါးပါး သုံးဖြုန်း၍ အရွယ်လွန်သည့်အခါ တောင်းရမ်းစားသောက်နေသည်ကို ဘုရားရှင် မြင်တော်မူရကား “သစေ အယံ ပဌမဝယေ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိဿ, အရဟတ္တံ ပါပုဏိဿာ”ဟု မိန့်တော်မူ၏၊ ဤ၌ သူဋ္ဌေးသား၏ စည်းစိမ်တို့ကို သုံးဖြုန်းပျော်ပါးနေခြင်း ကြိယာသည် အထင်အရှားဖြစ်ခဲ့သော အတိတ်ကြိယာတည်း၊ ထိုသုံးဖြုန်းပျော်ပါးနေခြင်း ကြိယာသည်

ရဟန်းအဖြစ်ကို တားမြစ်သော ကြိယာဖြစ်၏၊ ထို သုံးဖြုန်းပျော်ပါးမှု ကြိယာ၏ အတိတ်ဖြစ်ပုံကို ထောက်၍ မဖြစ်ခဲ့ရသော ရဟန်းပြုခြင်း ရဟန္တာဖြစ်ခြင်း ကြိယာကိုလည်း အတိတ်ဟုပင် ဆိုရတော့သည်၊ ဤ၌၌ သုံးဖြုန်းပျော်ပါးနေခြင်း သည် ရဟန်းပြုခြင်းကြိယာ၏ ဝိရုဒ္ဓဟေတုတည်း၊ ထို ဝိရုဒ္ဓဟေတု၏ အတိတ် အမည်ကို ရဟန်းမဖြစ်ခြင်းဟူသော အကျိုးပေါ်၌ တင်စား၍ ထိုရဟန်းမဖြစ်ခြင်း ကြိယာကိုလည်း ကာရကပူပစာရအားဖြင့် အတိတ်ခေါ်ရသည် ဟူလို။

ပရမ္မုခပူပစာ။ ။ ထိုရဟန်းမဖြစ်ခြင်းသည် အကြောင်း, ရဟန္တာမဖြစ် ခြင်းကား အကျိုးဖြစ်၍ ရဟန်းမဖြစ်ခြင်းသည် ရဟန္တာဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း ချို့တဲ့မှု (ကာရကဟေကလ္လ)တည်း၊ ထို့ကြောင့် ရဟန်းမဖြစ်ခြင်း၏ အတိတ် အမည်ကိုလည်း ရဟန္တာမဖြစ်ခြင်းအပေါ်၌တစ်ဆင့် တင်စား၍ ရဟန္တာမဖြစ်ခဲ့ရခြင်းကို လည်း ပရမ္မရ ကာရကပူပစာရအားဖြင့် အတိတ်ကြိယာဟု ခေါ်ရပြန်သည်။

အနာဂတ် ကြိယာ တိပန္နေ။ ။ ကစ္စည်းဝုတ္တိနှင့် ရူပသိဒ္ဓိတို့၌ အတိတ် ကြိ ဘတိပန္နေကိုသာ ဖွင့်ကြသော်လည်း သဒ္ဒနီတိ မောဂ္ဂလ္လာန် ကစ္စာယနသာရ နှင့် သက္ကတဗျာကရဏ်းတို့၌ အနာဂတ် ကြိယာတိပန္နေကိုလည်း ဖွင့်ပြကြ၏၊ "သာစ ဘူတဘာဝိဿတိ ဝိသယာဝ"–(ကာတန္တ)။ [ကစ္စည်းသုတ်အတိုင်းလည်း အနာဂတေ ဘာဝိဿန္တီသုတ်မှ အနာဂတေပုဒ်ကို အလိုက်ခံလျှင် အနာဂတ် ကြိယာတိပန္နေ ရနိုင်ကြောင်းကို သဒ္ဒနီတိ ဆို၏၊] "စိရံပိ ဘက္ခော အဘာဝိဿာ, သစေ နော နဝိဝဒါမသေ"–(သတ္တနိပါတ်, ဒဗ္ဗပုပ္ဖဇာတ်၊) ဤဇာတ်၌ ငါးကြင်း ကြီးကိုရသော ဖျံ ၂ ကောင်သည် အဝေမတ်ညှဉ်း၍ မြေခွေးကို တရားသူကြီး မြှောက်လျက် ဝေစေရာ, ခေါင်းပိုင်းကို တစ်ကောင်ယူ, အမြီးပိုင်းကို တစ်ကောင်ယူ, အလယ်ကို တရားသူကြီးဖြစ်သော ငါယူမည်–ဟု ဝေပုံချ၍ အလယ်ပိုင်းကို ယူပြေးလေသော်..."ငါတို့ ၂–ကောင်သာ ရန်မဖြစ်ကြလျှင် အတော်ကြာကြာ စားလောက်မှာပဲနော်"ဟု ညည်းညူခန်းတည်း၊ ထိုအခန်း၌ နောင် ရက်ပေါင်းများစွာ စားလောက်ဖွယ် ရှိသည်ကို မျှော်တွေး၍ ဆွေးကြခြင်း ဖြစ်သောကြောင့် "ဘက္ခော အဘာဝိဿာ" အရ အစာ၏မဖြစ်ခြင်းသည် အနာဂတ် ကြိယာ တိပန္နေတည်း၊ သူတို့၏ ငြင်းခုံကြခြင်းကား ဝိရုဒ္ဓဟေတုယောဂ (ကြာရှည်စွာ အစာဖြစ်ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်အကြောင်းနှင့် ပေါင်းမိခြင်း) တည်း။

"သစာဟံ နာဂမိဿံ, မဟာဇာနိယော သော အဘာဝိဿာ"–ဘုရားရှင်သည် နံနက်စောစော၌ ဝေနေယျတို့ကို ကြည့်တော်မူသောအခါ "ယနေ့ အင်္ဂုလိမာလ ထံသို့ သူ၏ မိခင် လာလိမ့်မည်, ငါ ဘုရား ကြွတော်မမူလျှင် (လက်ချောင်း တစ်ထောင်ပြည့်ဖို့ရာ တစ်ချောင်းသာ လိုတော့သဖြင့်) မိခင်ကိုပင် သတ်လိမ့်မည်၊ သတ်လျှင် ရဟန္တာဖြစ်လောက်သူမှာ ရဟန္တာမဖြစ်ဘဲ အဝီစီရောက်ရတော့မည် ဖြစ်၍ ကြီးစွာသော ဆုံးရှုံးခြင်း ဖြစ်ရကြောတော့လတ္တံ့"ဟု မြော်မြင်တော်မူခြင်း

ဖြစ်သည်၊ ဤပုံစံ၌ ဘုရားကြွတော်မူသောကြောင့် ထို ဆုံးရှုံးမှု ဖြစ်မည် မဟုတ်ရကား ထို ဆုံးရှုံးမှု မဖြစ်ခြင်းသည် အနာဂတ်ကြိယာတိပန္နတည်း၊ ထိုဆုံးရှုံးမှု မဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းမှာလည်း ဘုရားရှင်၏ ကြွတော်မူလတ္တံ့သော (ဝိရုဒ္ဓ ဟေတုယောဂ) အကြောင်းပင်တည်း၊ ဤအကြောင်းမှာ တိုက်ရိုက် မဖြစ်သေးသဖြင့် မှန်းဆ၍သိရသော အကြောင်းမျှသာ ဖြစ်သည်။

တဋ္ဌ ဒ္ဝိဓာ ဘူတံ ဘာဝိ; ဘူတံ သမ္မုဇ္ဇာကာရဏာ၊
ဘာဝိ ဘာဝါတိပန္နံတု, ကုတောစိ လိင်္ဂဒဿနာ။

တဋ္ဌ–ထို ကြိယာတိပန္နသည်လည်း၊ ဘူတံ–အတိတ်လည်းကောင်း၊ ဘာဝိ–အနာဂတ်လည်းကောင်း၊ [နဟုလ္လိင်ဖြစ်၍ "သုခကာရိဒါနံ"ကဲ့သို့ ဘာဝိဟုရှိစေ၊] ဣတိ–သို့၊ ဒ္ဝိဓာ–၏၊ ဘူတံ–အတိတ် ကြိယာတိပန္နသည်၊ သမ္မုဇ္ဇာကာရဏာ–ပြည့်စုံစွာဖြစ်သော ဝိရုဒ္ဓအကြောင်း, ဟေတုဝေကလ္လအကြောင်း တစ်ခုခုကြောင့်၊ ဟောတိ–၏၊ ဘာဝိ–အနာဂတ်ဖြစ်သော၊ ဘာဝါတိပန္နံတု–ကြိယာ တိပန္နကိုကား၊ ကုတောစိ–တစ်စုံတစ်ခုသော၊ လိင်္ဂဒဿနာ–ဖြစ်လောက်သော အကြောင်းအရိပ်အဆင်ကို မြော်မြင်ရခြင်းကြောင့်၊ ဟောတိ–၏၊ ကစ္စာယနသာရ။ [ဒဗ္ဗပုပ္ဖဇာတ်၌ကား အရိပ်အဆင်ကို မမြော်မြင်ရ, ငြင်းခုံခြင်းဟူသော ဆန့်ကျင်ဘက်အကြောင်း တိုက်ရိုက်ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ "သမ္မုဇ္ဇာကာရဏာ"၌ ဝိရုဒ္ဓဟေတု ယောဂ–ဟေတုဝေကလ္လ အကြောင်း ၂–ပါး အပြည့်အစုံရခြင်းဟု မမှတ်လင့်၊ ထို အကြောင်း ၂–ပါးတွင် တစ်ပါးပါး၏ဖြစ်ခြင်းကို သမ္မုဇ္ဇာဟု မှတ်၊ အတိတ် ကြိယာတိပန္နသည် အနာဂတ် ကြိယာတိပန္နကဲ့သို့ အကြောင်းကို မှန်းဆမြော်မြင်ဖွယ်မလို၊ အထင်အရှားဖြစ်ပြီး အပြည့်အစုံဖြစ်ပြီးသော အကြောင်း ရှိရမည်ဟု ဆိုလိုသည်။]

ပစ္စုပ္ပန်ကြိယာတိပန္နမရှိ။ ။ ပစ္စုပ္ပန်အခိုက်၌ တိုက်ရိုက်ဖြစ်သော ကြိယာကား "မဖြစ်ခြင်း" ဟူသော ကြိယာတိပန္နမဖြစ်နိုင်၊ တိုက်ရိုက်ဖြစ်မှု မရှိလျှင်လည်း ပစ္စုပ္ပန်ဟုပင် မဆိုရ၊ ထို့ကြောင့် မောဂ္ဂလ္လာန်၌ "ဧတေ သဿဒယော၊ ပေ၊ နု ဝတ္တမာနေ, တတြကြိယာတိပတ္တာ–သမ္ဘဝါ"ဟု ပစ္စုပ္ပန်ကြိယာတိပန္နမရှိကြောင်းကို မိန့်သည်။

၂–ဝါကျ အနေမျှားပုံ။ ။ ကြိယာတိပန္နထားရာ၌ ၂–ဝါကျရှိတတ်၏၊ –"သော စေ ပဌမဝယေ ပဗ္ဗဇ္ဇံ အလဘိဿာ, အရဟာ အဘိဝိဿာ"..."သော ကိရ အရိယ သာဝကော နာဘဝိဿာ, အညထတ္တံပိ အဂမိဿာ (ဥိန ဗဟုဗန္ဓန သိက္ခာပုဒ်၌)" ရှေ့နောက် ၂–ဝါကျလုံး ကြိယာတိပန္နချည်း၊] "သစေ [ဘိက္ခဝေ ပယျော ဟတ္ထာရောဟပုတ္တော မုဟုတ္တံ နိသီဒေယျ, မဟာတာ အတ္တေန သံ–ယုတ္တော အဘဝိဿာ (မစ္ဆိမပဏ္ဏာသ ကန္ဒရသုတ်)" [ရှေ့သတ္တမိ, နောက် ကြိယာ

ဝတ္တမာနာ ၄၂၃။ တီ အန္တီ၊ ပေ၊ ဧ မေ ဣတိ-တိအန္တီ၊ ပေ၊ တီ အန္တီ၊ ပေ၊ ဧ မေ ဧမေဟုကုန်သော၊ ဒွါဒသန္နံ-တစ်ဆယ့်နှစ်ပါး ကုန်သော၊ ဧတေသံ ပဒါနံ-ဤပုဒ်တို့၏၊ ဝတ္တမာနာ ဣတိ-ဝတ္တမာန် ဟူသော၊ သောသညာ-ဤအမည်သည်၊ ဟောတိ၊ ဝတ္တမာနာ ဣတိ-ဟူသော၊ အနေန-ဤအမည်ကို မှီ၍ခြင်းဖြင့်၊ ပေ၊ ဝတ္တမာနာ ပစ္စုပ္ပန္နေ-၌...။ (၄၂၆)
[၄၂၄၊ ၅၊ ၆၊ ၇၊ ၈၊ ၉၊ ၄၃၀ သုတ်အထိ လွယ်ပြီ။]

တိပန္နေ၊] "စိရံပိ ဘက္ခော၊ ပေ၊ နဝိဝဒါမသေ" [ရှေ့ကြိယာတိပန္နေ, နောက် ပဋမိ၊] "ရူပဋ္ဌိဒံ ဘိက္ခဝေ အတ္တာ အဘဝိဿာ, နယိဒံ ရူပံ အာဗာဓာယ သံဝတ္တေယျ [ရှေ့ ကြိယာတိပန္နေ, နောက် သတ္တမိ] "သစာဟံ နာဂမိဿံ, မဟာဇာနိယော သော အဘဝိဿာ"၌ကား ရှေ့ ဘဝိဿန္တိ,-နောက် ကာလာတိပတ္တိတည်း၊ ဤသို့ ၂-ဝါကျစဉ်လျက် ပါဠို ရှိသည်။]

ကာလာတိပတ္တိ။ ။ [ကာလ+အတိပတ္တိ၊] ကာလဟူသည် ကြိယာတည်း၊ ကလာပ်သုတ်၌ကား "ကြိယာတိပတ္တိ"ဟု ကြိယာပုဒ်ကို တိုက်ရိုက်ပြထားသည်၊ အတိပတ္တိ၌ အတိပုဗ္ဗ ပဒဓာတ် တိပစ္စည်း၊ ကြိယာတိပန္နနှင့် ကာလာတိပတ္တိသည် အနက်တူပင်တည်း၊ "ကြိယာနှင့် ကာလ တူ၏၊ အတိပန္နနှင့်အတိပတ္တိလည်း ဓာတ်ချင်း တူ၏၊ ထို့ကြောင့် "ကာလဿ+အတိပတနံ-ကာလာတိပတ္တိ"၌ အတိပတနံဟု ပတဓာတ်ဖြင့် ဝိဂြိဟ်ပြုခြင်းကို ပဒဓာတ်နှင့် အနက်ချင်းတူသော ဓာတ္တတ္ထဝိဂ္ဂဟဟုမှတ်၊ မိမိ ဓာတ်ရင်းဖြင့် "အတိပဇ္ဇနံ-လွန်သွားခြင်း၊ အတိပတ္တိ-ခြင်း၊ ကာလဿ-ကြိယာ၏+အတိပတ္တိ-လွန်သွားခြင်းတည်း၊ ကာလာတိပတ္တိ-ခြင်း၊ အဓိပ္ပာယ်ကို ကြိယာတိပန္နအတိုင်း မှတ်ပါ။

မှတ်ချက်။ ။ ဖြစ်သင့်သော ကြိယာ၏မဖြစ်ခြင်းသည် ကြိယာတိပန္နေ (ကာလာတိပတ္တိ) မည်သကဲ့သို့ မဖြစ်နိုင်သော (ဖြစ်ဖို့ ခဲယဉ်းသော) ကြိယာ၏ ဖြစ်ခြင်းသည် ကြိယာတိပန္နေ မည်၏-ဟု မှတ်၊ ထို့ကြောင့် "သော ကိရ အရိယသာဝကော နာဘဝိဿ, အညထတ္တမို့ အဂမိဿာ"၌ လူတိုင်းမဖြစ်နိုင်သော အရိယသာဝက၏ ဖြစ်ခြင်းကို ကြိယာတိပန္နေဟု ယူ၍ "နာဘဝိဿ=မဖြစ်အံ့, မဖြစ်လို့ရှိလျှင်"ဟု သုံးစွဲထား၏၊ ထို့ကြောင့် "ကြိယာန မဘာဝေါဝ, ကြိယာတိပန္နမိရိတံ" ၌ အဘာဝကို ယေဘုယျဟု မှတ်ပါ။

၄၂၃။ ကာလာတိပတ္တိ သာ သသံသု-စသော သုတ်တိုင်အောင် ဤနည်းအတိုင်း အနက်ပေး၊ ဤဝိဘတ်များကို ပစ္စုပ္ပန် အတိတ် အနာဂတ်ကာလ ၃-ပါး ဖြင့် ခွဲလျှင် ဝတ္တမာန် ပဋမိ သတ္တမီဝိဘတ် ၃-သွယ်သည် ပစ္စုပ္ပန္နကာလိက (ပစ္စုပ္ပန်ကာလဟော) ဝိဘတ်များ၊ ပရောက္ခာ ဟိယျတ္တနီ အဇ္ဇတနီ ၃-သွယ် သည်

အတိတကာလိကဝိဘတ်များ၊ ဘဝိဿန္တီသည် အနာဂတ ကာလိကဝိဘတ်၊ ကာလာတီပတ္တိကား အတိတာနာဂတ ကာလိကဝိဘတ်ဟု ခွဲ၊ [ကစ္စည်းဝုတ္တိ အလိုမူ ကာလာတီပတ္တိကို အတိတကာလိကဌ သွင်း၍ အတိတကာလိကဝိဘတ် ၄-သွယ်ဟုမှတ်။] ရူပသိဒ္ဓိဌ် "အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန်, အာဏတ္တိ, ပရိကပ္ပ, ကာလာတီပတ္တိဟု ကာလ(ကြိယာ) ၆-မျိုး ခွဲသေး၏။

ပဋမိ သတ္တမီသညာ။ ။ ပဋမိဝိဘတ် သတ္တမီဝိဘတ် ဟူရာဌ် "ပဋမိ သတ္တမိ ဟူသော အမည်သည် အနွတ္ထသညာလော ရုဠှိသညာလော"ဟု တွေးတောဖွယ် ရှိ၏၊ အချို့ဆရာများက ရုဠှိသညာဟု ဆိုကြ၏၊ ချဲ့ဉီးအံ့- "ပဋမံ-၅-သွယ်တို့၏+ပူရဏိ-ပြည့်ကြောင်း ဝိဘတ်တည်း"ဟူသော ဝိဂြိဟ်နက် အားလျော်မှ အနွတ္ထသညာ (ဝိဂြိဟ်နက်သို့ အစဉ်လိုက်သော အမည်) ဖြစ်နိုင်သည်၊ ဤ "တု-အန္တ၂" ဝိဘတ်များကဲ့သို့ ဝတ္တမာန်ဝိဘတ်ကို ထောက်၍ ၂-သွယ်မြောက်သာ ဖြစ်သောကြောင့် အနွတ္ထသညာမဖြစ်နိုင်၊ သက္ကတကျမ်းတို့ဌ် လာခဲ့သော နာမည်အတိုင်း တွင်နေသော "အတွင်ရုဠှိသညာ"သာ ဖြစ်ထိုက်သည်၊ သတ္တမီဟူသော သညာလည်း နည်းတူပင်ဟု အချို့ဆရာတို့က ဆိုကြသည်။

ထောက်ခံချက်။ ။ ဤဝါဒကို ထောက်ခံသင့်၏၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း၊ ...ဤ ဆရာတို့ ဆိုအပ်သော ရုဠှိသညာဟူသည် ဃ-ပ-ဗျ-လ အမည်တို့ကဲ့သို့ အနက် လုံးလုံး မရသော အတွင်ရုဠှိမဟုတ်၊ ရှေး သက္ကတကျမ်းတို့ဌ် တွင်ကျယ်ခဲ့သော နာမည်ကို ဤ ကစ္စည်းကျမ်းက ယူထားသော အတွင်ရုဠှိသညာဟု ဆိုလိုသည်၊ သက္ကတကျမ်းဟူရာဌ် ပါဏိနီ ကာတန်တို့ကို မဆိုလိုပါ၊ ထို့ထက် ရှေးကျသော ကျမ်းများကို ဆိုလိုသည်၊ မှန်၏-ပါဏိနီဝယ် ပဋမိ သတ္တမီနာမည်ကို လုံးဝမပြု၊ ကလာပ်ဟု ထင်ရှားသော ကာတန္တ ကျမ်းဌ်လည်း "ဝတ္တမာန်, သတ္တမီ, ပဋမိ, ဟိယျတ္တနီ, အဇ္ဇတနီ, ပရောက္ခာ, သွာတနီ, အာသီ, ဘဝိဿန္တီ, ကာလာတီ ပတ္တိ, ဟု ဝိဘတ်ဟု ၁၀-မျိုးပြရာဝယ် ဒုတိယ တတိယ နေရာဌ် သတ္တမီ ပဋမိကို ပြထားသဖြင့် ၇-ခုမြောက် ၅-ခုမြောက် မဖြစ်ရကား ထို ကာတန္တ ဆရာသည်လည်း မိမိထက်ရှေးကျသော သက္ကတ သဒ္ဒါဆရာကြီး၏အမည်ကိုယူထားကြောင်း ထင်ရှားသည်။

မှန်၏-ထို ရှေးအကျဆုံး ဗျာကရဏ်း ဆရာကြီးတို့သည် ပဋမိ သတ္တမီဝိဘတ်များကို ၅-သွယ်မြောက် ၇-သွယ်မြောက်နေရာဌ်ထား၍ ပဋမိ သတ္တမီ သညာကို အနွတ္ထသညာဖြစ်အောင် အမှန်ပင် စီစဉ်ခဲ့ကြပေလိမ့်မည်၊ ထို့ကြောင့် ကာတန္တ အာချာတ် ၃၃-သုတ်အဆုံးဌ် "ဧတာ ပုဗ္ဗာစရိယပသိဒ္ဓါ အနွတ္ထာ ဣဟ ဉာယန္တေ = ရှေးဆရာတို့ဌ် ထင်ရှားကုန်သော ဤ ဝတ္တမာန် ပဋမိ ဧသော အမည်တို့ကို ဤ ကျမ်းဌ် အနွတ္ထအမည်တို့ဟူ၍ သိအပ်ကုန်၏"ဟု မိန့်သည်၊ ကာတန္တနှင့် ကစ္စည်းကျမ်း စသည်ကိုစီစဉ်သော နောက်ဆရာတို့လက်ထက်ရောက်သည့်အခါ ၅-သွယ်မြောက် ၇-သွယ်မြောက် မဟုတ်ရတော့ရကား ရုဠှိသညာများသာ ဖြစ်တော့သည်။

သဒ္ဒနီတိအဆို။ ။ သဒ္ဒနီတိဋ္ဌကား အနွတ္ထသညာဟု ဆို၏၊ ချဲ့ဦးအံ့–နိရုတ္တိမည်သော ရှေးပါဠိသဒ္ဒါကျမ်းဋ္ဌ "အတီတ ကာလိကဝိဘတ်, အနာဂတ ကာလိကဝိဘတ်, ပစ္စုပ္ပန္နကာလိကဝိဘတ်, အာဏတ္တိကာလိကဝိဘတ်, ပရိကပ္ပ ကာလိကဝိဘတ်, ကာလာတိပတ္တိဝိဘတ်"ဟု ကာလအားဖြင့် ဝိဘတ် ၆–မျိုးပြု၍ အတီတ်ဝိဘတ် ပစ္စုပ္ပန်ဝိဘတ်ဟု စဉ်ထား၏၊ ပဋမိ သတ္တမိ ဝိဘတ်များလည်း (ကာလ ၃–ပါးဖြင့် ရေတွက်လျှင်) ပစ္စုပ္ပန်ဝိဘတ်ဋ္ဌ ပါဝင်ကြ၏၊ ဤကစ္စည်းကျမ်းလာဝိဘတ်တို့တွင် အတီတ်ဟောဝိဘတ်သည် ပရောက္ခာ–ဟိယျတ္တနီ–အဇ္ဇတနီဟု ၃–သွယ်, အနာဂတ်ဟော ဝိဘတ်ကား ဘဝိဿန္တီ တစ်သွယ်, ဤသို့အားဖြင့် အတီတ် အနာဂတ် ဝိဘတ် ၄–သွယ်ရှိ၏၊ ထို ၄–သွယ်၏ နောက်ဋ္ဌ ပစ္စုပ္ပန်ဝိဘတ်များကိုစဉ်လိုက်သည့်အခါ "တိ အန္တိ" စသည်တို့မှာ "ဝတ္တမာန်" ဟူသော အမည်ထူးရပြီးဖြစ်၍ ပဋမိနာမည်ကို မခံယူတော့ဘဲ "တု အန္တု" စသော ဝိဘတ်တို့သာ ဝတ္တမာန်ဋ္ဌာနတွင် ဝင်၍ "ပဋ္ဌန်း+ပူရဏီ"ဟူသော ဝိဂြိုဟ်နက်နှင့် လိုက်လျောစွာ "ပဋမိ" နာမည်ကို ခံယူကြသည်၊ ထို့နောက် အတီတ် အနာဂတ်ဝိဘတ် ၄–သွယ်, ၅–ဝတ္တမာန်, ၆–ပဋမိဟု ဖြစ်သည့်အခါ ယေျ စသော ဝိဘတ်တို့သည် ၇–သွယ်မြောက် ဖြစ်ရကား "သတ္တန်း+ပူရဏီ"နှင့် လိုက်လျောစွာ "သတ္တမိ" ဟူသော နာမည်ကို ခံယူကြသည်၊ ဤသို့သော နည်း အားဖြင့် ပဋမိ သတ္တမိဟူသော အမည်သည် အနွတ္ထအမည်ဖြစ်သည်ဟု သဒ္ဒနီတိမိန့်သည်။

နိရုတ္တိဋ္ဌ အတီတ် အစထားပုံ။ ။ နိရုတ္တိကျမ်းဋ္ဌ အတီတ်ဝိဘတ်တို့ကို အစဉ်ထားခြင်းကား စကားချောမောသော ပြောရိုးဆိုစဉ်လိုက်၍ ထားခြင်းတည်း၊ မှန်၏–စကားပြောရာဋ္ဌ အတီတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်"ဟု အတီတ်ကို အစ, အနာဂတ်ကို အလယ်, ပစ္စုပ္ပန်ကို နောက်ထား၍ ပြောမှ ချောမော၏၊ ဘုရားပါဠိတော်များဋ္ဌလည်း "ယံကိဉ္စိ ရူပံ အတီတာနာဂတ ပစ္စုပ္ပန်"ဟု လည်းကောင်း "အတီတာ ဓမ္မာ, အနာဂတာ ဓမ္မာ, ပစ္စုပ္ပန္နာ ဓမ္မာ" ဟူ၍ လည်းကောင်း အတီတ်တရားကို အစထား၍ စကားချောမောအောင် ဟောတော်မူသည်၊ ထိုသို့စကားချောမောမှုကို လိုက်၍ နိရုတ္တိဋ္ဌ အတီတ်ဝိဘတ်များကို အစ, အနာဂတ်ဝိဘတ်များကို အလယ်, ပစ္စုပ္ပန်ဝိဘတ်များကို နောက်ထား၍ အတီတ် အနာဂတ် ၂–ပါးလုံးနှင့်ဆိုင်သော ကာလာတိပတ္တိကို အဆုံးဋ္ဌထားသည်။

ဝတ္တမာန်ကို အစထားပုံ။ ။ ကစ္စည်းကျမ်းဋ္ဌကား ပစ္စုပ္ပန် အနက်ကို ဟောသော ဝတ္တမာန် ဝိဘတ်သည်သာ ပါဋိဋ္ဌ အသုံးများသောကြောင့် အသုံးအစွဲများသော ဝတ္တမာန်ဝိဘတ်ကို ရှေးဦးအစ ပြထား၏၊ ပဋမိ သတ္တမိ ဝိဘတ်တို့ကိုကား (ပြယုဂ်ပုံစံ မများသော်လည်း ကာလ ၃–ပါးဖြင့် ရေတွက်ရာဝယ်) ပစ္စုပ္ပန်ကာလဋ္ဌ သွင်းယူကြောင်းကို သိစေခြင်းငှာ ဝတ္တမာန်၏အခြားမဲ့ဋ္ဌ ဆက်၍ပြထားသည်၊ ထို ဝိဘတ်များ၏ နောက်ဋ္ဌကား အတီတ် အနာဂတ်အစဉ်

ဟိယျတ္တနိ၊ ပေ၊ ၄၃၁။ ဟိယျတ္တနာ ဒယော–ဟိယျတ္တနိ အစရှိကုန်သော၊ သဗ္ဗာတုကံ စတသော–၄ သွယ်ကုန်သော၊ ဝိဘတ္တိယော–ဝိဘတ်တို့သည်၊ သဗ္ဗာတုကသညာ–သဗ္ဗာတ်အမည် ရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တိ၊ အဂမာ–သွားပြီ၊ (ဟိယျတ္တနိ ပုံစံ)၊ ဂစ္ဆေယျ–ရာ၏၊ (သတ္တမီ)၊ ဂစ္ဆတု–လော၊ (ပဉ္စမီ)၊ ဂစ္ဆတိ–၏၊ (ဝတ္တမာန်)၊ သဗ္ဗာတုကံ ဣတိ–သဗ္ဗာတုကဟူသော၊ အနေန၊ ပေ၊ ဣကာရာဂမော အသဗ္ဗာတုကမှိ–၌...၏။

ဣတိ–ဤကား၊ အာရျာတကပွေ–အာရျာတ်ကျမ်း၌၊ ပဌမော ကဏ္ဍော–ပထမခန်းတည်း။ (၄၅၈)

အတိုင်းကျအောင် အတိတ်ဟော ၃–သွယ်ကို လည်းကောင်း, အနာဂတ်ဟော တစ်သွယ်ကို လည်းကောင်း အတိတ် အနာဂတ် ၂–ပါးစုံဟော ကာလာတိပတ္တိ ဝိဘတ်ကိုလည်းကောင်း စဉ်၍ပြထားသည်။ [သဒ္ဒနီတိကို မှီးသော အဓိပ္ပာယ် ချည်းတည်း။]

ပရောက္ခာ အ၊ ဥ၊ ပေ၊ ဣံ မေ။ ။ ပရောက္ခာဝိဘတ်၌ "အ, မှ=အံ, မှ၊ ဣ, မေ=ဣံ, မေ"ဟု ပါ၌ ၂–ထွေရှိရာ, သိဟိုဠ်မူနှင့် မောဂ္ဂလ္လာန်တို့၌ "အ, မှ၊ ဣ, မေ"ဟု နိဂ္ဂဟိတ်မပါသော ပါဠိသာ ရှိ၏၊ သဒ္ဒနီတိ၌ကား "အံ တယ် တတ္ထ အာဒိယဲ၊ ပေ၊ ဣံတယံ တဟိ ရူပံ"ဟုရှိ၏၊ ဆိုလိုရင်းကား ပရောက္ခာဟိယျတ္တနိ အဇ္ဇတနီအားဖြင့် အံ ၃–လုံး, ဣံ ၃–လုံးစီရှိသည်–ဟူလို၊ "အံ ဣံသဃ တယော တယော"ဟု မိန့်သော ဆရာတို့အလိုလည်း အံ–ဣံ ၃–လုံးစီပင်။

ဟိယျတ္တနိ–အာဉိ၊ ပေ၊ ဣံမှသေ။ ။ ဤ၌၌လည်း "အာ–ဉိ, သြ–တ္ထ, အမှာ (အံ–မှာ)"ဟု ပါ၌ ၂–ထွေ ရှိ၏၊ သိမူနှင့် မောဂ္ဂလ္လာန်၌ "အ–မှာ" ဟုသာ ရှိ၏၊ သဒ္ဒနီတိနှင့် ဆရာတို့အလိုမူ "အံ–မှာ"ဟု ရှိရပေလိမ့်မည်။

အဇ္ဇတနီဤဉိ၊ ပေ၊ အမှေ။ ။ ဤ၌၌လည်း "အ, မေ=အံ, မေ"ဟု ၂–ထွေရှိရာ သိဟိုဠ်မူနှင့် မောဂ္ဂလ္လာန်အလို "အ, မေ"ဟု လည်းကောင်း သဒ္ဒနီတိနှင့် ဆရာတို့အလို "အံ မေ"ဟု လည်းကောင်း ရှိရကြောင်းကို သိပါ။

၄၃၁။ "သဗ္ဗာတူသု–အလုံးစုံသော ဓာတ်တို့၌၊ ဝတ္တတိ–ဖြစ်တတ် ပါဝင်တတ်၏၊ ဣတိ သဗ္ဗာတုကံ"ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုကြသော်လည်း ဤ "သဗ္ဗာတုက" ဟူသော အမည်သည် အလွန်ရှေးကျသော သက္ကတ ဗျာကရဏ်းဆရာတို့၌ ထင်ရှားသော အထင်ရှိဋ္ဌ အမည်တည်း ဟု သက္ကတဋီကာ ပဋိကာတို့ ဖွင့်ကြ၏၊ "ဟိယျတ္တနိ သတ္တမီ ပဉ္စမီ ဝတ္တမာနာ"ဟု ရှေ့တွဲဖက်ပုဒ်က ဗဟုဝုစ် ဣတ္ထိလိင် ရှိသော်လည်း ရှင်ဋ္ဌ နာမည် ဖြစ်သောကြောင့် ရှေးဆရာတို့ မှည့်ခေါ်အပ်သည့်အတိုင်း

ဓာတုလိင်္ဂဟိ ၄၃၂။ ဓာတုလိင်္ဂ် ဣတ္ထေတေဟိ-ဓာတ်, လိင် ဟူကုန်သော **ပရာပစ္စယာ** ဤသဒ္ဒါတို့မှ၊ ပရာ-နောက်ဖြစ်ကုန်သည်၊ ဟုတွာ-ဖြစ်၍ **ပစ္စယာ-ပစ္စည်းဝိဘာတ်တို့သည်၊ ဟောန္တို-သက်ကုန်၏၊ ကုရော-တိ-ပြု၏၊ ဂစ္ဆတိ-သွား၏၊ ယောကောစိ-အမှတ်မရှိ တစ်စုံတစ်ယောက်သည်၊ ကရောတိ-ပြုစွမ်းနိုင်၏၊ တံ-ထို ပြုစွမ်းနိုင်သူကို၊ အညော-အခြားသူတစ်ယောက် က၊ ကရောဟိ ကရောထ-ပြုလော ပြုလော၊ ဣဒ်ဓေ-ဤသို့၊ ဖြဝီတိ-ပြောဆို၏၊ အထဝါ-တစ်နည်း၊ ကရောန္တံ-ပြုစွမ်းနိုင်သူကို၊ ပယောဇယတိ-စေခိုင်းတိုက်တွန်း၏၊ ကာရကို-ပြုစေ၏၊ သံယော-သံယောသည်၊ ပဗ္ဗတံ ဣဓ-တောင်ကဲ့သို့၊ အတ္တာနံ-မိမိကို၊ အာစရတို့-ပြုကျင့်၏၊ ပဗ္ဗတာယတိ-တောင်ကဲ့သို့ ပြုကျင့်၏၊**

"သဗ္ဗဓာတုကံ"ဟု နပုလ္လိင် ကေဝုစ်ရှိရသည်၊ "သဗ္ဗဓာတုကမိတိ ပုဗ္ဗာ စရိယ ပဒဲ ဒု၊-ယံ သညာ နိရန္တတ္ထသမ္ဘဝတ္တော, နပုံသုကမိတိ=သဗ္ဗဓာတုကံ ဟူသော ဤအမည်သည် ရှေးဆရာတို့၌ ထင်ရှားသော အမည်တည်း၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း.... အနက်သို့ အစဉ်လိုက်၍ဖြစ်သော အနွတ္ထအမည်၏ မဖြစ်သင့်ခြင်းကြောင့်တည်း၊ ဤ သဗ္ဗဓာတုကံ ဟူသော ပုဒ်သည် နပုလ္လိင်ရှိသော ပုဒ်တည်း-ဟုမှတ်၊ (ကာတန္တ ပဋိကာ)။

နိဒ္ဒေသ စသည်။ ။ ဤသို့ ပဋိကာဋီကာတို့၌ ရင်္ဂိသညာဖြစ်၍ ရှေးဆရာတို့ ခေါ်ဝေါ်အပ်သည့်အတိုင်း "သဗ္ဗဓာတုကံ"ဟု နပုလ္လိင်ရှိကြောင်းကို ဆိုကြသော်လည်း နိဒ္ဒေသ-ကစ္စာယနဝဏ္ဏနာတို့ကမူ "ဗဟုဝုစ်ရှိသင့်လျက် ဧကဝုစ် ပြန်သော ဝစနဝိပလ္လာသ, ဣတ္ထိလိင်ဖြစ်သင့်လျက် နပုလ္လိင်ပြန်နေသော လိင်္ဂ် ဝိပလ္လာသ" ဟု ဆိုကြ၏၊ သက္ကတကျမ်းရင်းတို့နှင့်မညီ၊ ဤ သဗ္ဗဓာတ် ၄-သွယ်မှ တစ်ပါးသော ပရောက္ခာ အဇ္ဇတနီ ဘဝိဿန္တီ ကာလာတိပတ္တိ ၄-သွယ်ကား သဗ္ဗဓာတ်အမည် မရသောကြောင့် (သဗ္ဗဓာတ် မဟုတ်လျှင် အသဗ္ဗဓာတ် ဟု ပြောင်းပြန်သိရသော ဗျတိရေကနည်းအားဖြင့်) အသဗ္ဗဓာတုက ဟု မှည့်ခေါ် ရ၏၊ ဤသို့ အသဗ္ဗဓာတုကဟု မှည့်ခေါ်ရခြင်းကား "ဣကာရာဂမော အသဗ္ဗ ဓာတုကမ်ဖို့" သုတ်၌ ပရောက္ခာ စသည်ကို အသဗ္ဗဓာတုက ဟု ခေါ်ဝေါ်ရခြင်း အကျိုးရှိသည်။

၄၃၂။ ဓာတုလိင်္ဂဟိ။ ။ ဓာတဝေါစ-ဓာတ်တို့လည်း+လိင်္ဂါနိစ-လိင်တို့လည်း၊ ဓာတုလိင်္ဂါနိ-တို့၊ ဘူ စသော ဓာတ်များကိုလည်းကောင်း, (ဓာတ်၏ အနက်ကို ဟောသဖြင့် ဓာတ်ကဲ့သို့ ဖြစ်နေသောကြောင့် ဓာတ်အရာ၌ ညွှန်ပြအပ်သော) တိတိက္ခစသော ဓာတုပစ္စယန္တ သဒ္ဒါများကိုလည်းကောင်း "ဓာတု" အရ၌ ယူ၊ မှန်၏-"တိတိက္ခ"စသော ဓာတုပစ္စယန္တ တို့နောင်လည်း တို့ စသော အာချာတ်

တဋ္ဌာကဲ့–တစ်ဖက်ဆည်ကန်သည်၊ သမုဒ္ဒံ· ဣဝ–သမုဒ္ဒရာကဲ့သို့၊ အတ္တာနံ–ကို၊ အာစရတိ–၏၊ လ၊ သမုဒ္ဒါယတိ–သမုဒ္ဒရာကဲ့သို့ ပြုကျင့်၏၊ သဒ္ဒါ–အသံသည်၊ စိစ္စိဋံ ဣဝ–စိဉ်စိဉ်ကဲ့သို့၊ အတ္တာနံ – ကို၊ အာစရတိ – ၏၊ စိစ္စိဂါယတိ–စိဉ်စိဉ်ကဲ့သို့ ပြုကျင့်၏၊ ဝသိဋ္ဌသ–၏၊ အပစ္စံ–တည်း၊ ဝါသိဋ္ဌော–ဝသိဋ္ဌ၏သား၊ ဧဝံ–ဤအတူ၊ အညေပိ–အခြားသော ပြယုဂ်တို့ကိုလည်း၊ ယောဇေတဗ္ဗာ–ယှဉ်စေထိုက်ကုန်၏။ (၃၆၂)

ဝိဘတ်(အ)စသော ပစ္စည်းများသက်၍ "တိတိက္ခတိ" စသည်ဖြစ်၏၊ ပါဏိနိဠ္ဍလည်း "သနာဒျန္တာ ဓာတဝေါ"ဟု (၃–၁–၃၂) သုတ်တည်၍ (ဝိမံသတိဠ္ဍ သပစ္စည်းနှင့် အလားတူသော) သန်ပစ္စည်း အဆုံးရှိသော သဒ္ဒါတို့ကို ဓာတ်အမည်မှည့်၏၊ ထို့ကြောင့် တိတိက္ခတိ–ဝိမံသတိ စသော ဓာတုပစ္စယန္တ သဒ္ဒါစုကို ဓာတုအရဉ် သွင်းယူခြင်းသည် သင့်မြတ်၏၊ ["ဓာတူဟိ စာတိ ဏ္ဍ ဘူဝါဒယော ခါဒိ ဓာတု ပစ္စယန္တ စာတိ ဒုဝိဓာပိ ဓာတုပကတိယော (ပကတိအဖြစ်ဖြင့် တည်ထားရသော ဓာတ်တို့ကို) ဂဟိတာ"–ရူဋီ။]

လိင်္ဂံ။ ။ လိင်္ဂံ အရကား တိသ–ဒတ္တ–စသော သုဒ္ဓနာမ်များကို လည်းကောင်း, ဥပသာရ နိပါတ်များကို လည်းကောင်း, သမာသ်တဒ္ဓိတ်ကိတ် နာမ်တို့ကို လည်းကောင်း, ကိစ္စပစ္စည်းဆုံးသော "ဘဝိတဗ္ဗ" စသောနာမ်, ဏ္ဍတ္ထလိင် ဇောတက ပစ္စည်းဆုံးသော ကညာ စသော နာမ်များကို လည်းကောင်း ယူ၊ မှန်၏–ဥပသာရနိပါတ်များ နောင် နာမ်ဝိဘတ်သက်ရသဖြင့် ဥပသာရနိပါတ်တို့ လည်း နာမ်အမည် ရကြသည်၊ သမာသ်စသည်တို့လည်း နာမ်ငဲ့ရသဖြင့် နာမ်၌ ပါဝင်ကြသည်၊ "လိင်္ဂံ နာမံ ပါဋိ ပဒိကံ သမံ"နှင့် အညီ, နာမ်အမည်နှင့် "လိင်" အမည်သည် သဘောတူ၏၊ [လိင်္ဂံဂ္ဂဟဏေန ဓာတုပစ္စယဝိဘတ္တိ ဝဇ္ဇိတ နာမောပသဂ္ဂနိပါတဘူတာ, သမာသ တဒ္ဓိတ ကိတာ ကိစ္စာ, ဏ္ဍတ္ထိပစ္စယ (ဓာတုပစ္စယန္တ) ဘူတာစ သင်္ဂဟိတာ နာမ ပကတိယော (ပကတိအဖြစ်ဖြင့် နာမ်ဝိဘတ် မသက်မီ တည်ထားရသော နာမ်တို့ကို) ဂဟိတာ"=ရူဋီကာ။]

စဉ်းစားဖွယ်။ ။ ဤ ဋီကာ၌ တိတိက္ခ စသော ဓာတုပစ္စယန္တ သဒ္ဒါတို့ကို လိင်္ဂ၌ ထပ်၍ သွင်းယူထားသည်ကို စဉ်းစားသင့်၏၊ "တိတိက္ခာ" စသည်ဖြင့် နာမ်ဝိဘတ် သက်ရသော နာမ်ပုဒ်များကား ဏ္ဍတ္ထလိင်ဇောတက အာပစ္စည်း ဆုံးနေသောကြောင့် ဏ္ဍတ္ထိပစ္စယ၌ ပါဝင်ကြ၏၊ ပဗ္ဘာယန္တော စသည်လည်း ကိတ်ပစ္စည်းဆုံးသောကြောင့် ကိတက၌ ပါဝင်ကြ၏၊ ထို့ကြောင့် ဓာတုပစ္စယကို ထပ်၍ ယူခြင်းကို စဉ်းစားသင့်သည်။

ပစ္စယာ။ ။ ဤ ပစ္စယာအရ ပစ္စည်းသာမက, သိစသော တိစသော နာမ် အာချာတ်ဝိဘတ်များကိုပါ ယူရသည်၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း..."ပတိယန္တိ ဉာယန္တိ အတ္ထာ ဇောဟီတိ ပစ္စယာ"အရ အနက်ကို သိကြောင်းဖြစ်၍ ဝိဘတ်များလည်း

ပစ္စယအမည် ရရှိနိုင်သောကြောင့်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ပကတိနှင့် ပစ္စယကို ခွဲခြားခန်းဋ္ဌ လိင်နှင့် ဓာတ်တို့ကို ပကတိဟုလည်းကောင်း, ဝိဘတ်နှင့် ပစ္စည်းတို့ကို ပစ္စယဟုလည်းကောင်း ခွဲခြားသည်၊ [ပကတိ လိင်္ဂဓာတွေဝ, ဝိဘတ္တိ ပစ္စည်းတို့ကို ပစ္စယဟုလည်းကောင်း ခွဲခြားသည်၊ [ပကတိ လိင်္ဂဓာတွေဝ, ဝိဘတ္တိ ပစ္စယာပန ပစ္စယော"...ဘေဒစိန္တာ၊] ပရာပစ္စယာတိ ဇတ္ထ သျာဒိ တျာဒိ ဝိဘတ္တိဘူတာ, တဒ္ဒိတ ကိတ ကိစ္စ ဣတ္ထိပစ္စယ ဓာတုပစ္စယ ကာရ်ာဒိ ပစ္စယဘေဒါစ (တဒ္ဒိတ် ပစ္စည်း, ကိတ်ပစ္စည်း, ကိစ္စပစ္စည်း, ဣတ္ထိဧတကာ အာ စသောပစ္စည်း, ခစသော ဓာတုပစ္စည်း,. အကွရေဟိကာရသုတ်ဖြင့် သက်ရသော ကာရစသော ပစ္စည်း အပြားရှိကုန်သော) သဗ္ဗေပိ ပစ္စယာ ဂဟိတာ"–ရှင့်။

အမှာ။ ။ ဓာတုပုဒ်၏ ဝစနတ္ထနှင့် သကမ္မက ,အကမ္မကဓာတ်အမျိုးမျိုးကို ရူပသိဒ္ဓိ အာချာတ်အစ်ဒ်၌ တိုက်ရိုက်ပြထား၏၊ ထိုဓာတ်နက်ကြိယာလည်း ဖလ ကြိယာ ဗျာပါရကြိယာဟု ၂–မျိုးရှိကြောင်းကို အခြားတစ်နေရာ၌ ပြထား၏။

ဤသုတ်တည်ရကျိုး။ ။ ဤသုတ်မရှိသော်လည်း "တတောစ ဝိဘတ္တိယော" သုတ်ဖြင့် လိင် (စသဒ္ဒါဖြင့် ဓာတ်ပါယူ၍) ဓာတ်တို့မှနောက်၌ ဝိဘတ် သက်ရကြောင်းကို လည်းကောင်း, "ဘူဝါဒိတော အ, ဓာတုယာ ကမ္မာဒိမှိ ဏော"သုတ်တို့ဖြင့် ဓာတ်တို့မှ နောက်၌ ပစ္စည်းသက်ရကြောင်းကိုလည်းကောင်း သိသာပြီ မဟုတ်ပါလော၊ သို့ပါလျက် အဘယ်အကျိုးငှာ ဤသုတ်ကို တည်ရပါ သနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏။

နိဒ္ဒေသဋ္ဌ ဖြေပုံကား–ဘူရန်္တိ စသော သုတ်၌ ပုဗ္ဗ စသည်တို့နှင့် ယှဉ်ရာဝယ် အပါဒါန်အမည်ကို မှည့်ထားသောကြောင့် "တတောစ, ဘူဝါဒိတော, ဓာတုယာ" ဟူသော ပဥ္စမျန္တ ပုဒ်များ၌လည်း ပုဗ္ဗယောဂအပါဒါန် အမည်မှည့်၍ "တတောစ–ထို လိင်တို့မှ (ရှေ့၌လည်း)၊ ဘူဝါဒိတော–ဘူအစရှိသော ဓာတ်မှ (ရှေ့၌), ဓာတုယာ–ဓာတ်မှ (ရှေ့၌)"ဟူသော အနက်၏ ဖြစ်သင့်သောကြောင့် ထို တတောစ ဝိဘတ္တိယောစသော သုတ်တို့ဖြင့် လိင်ဓာတ်တို့မှ နောက်၌ ဝိဘတ်ပစ္စည်း သက်ရမည် ဟူသော အနက်ကို မသိနိုင်သေး၊ ထို့ကြောင့် ထိုပုဗ္ဗယောဂ အပါဒါန်ကို တားမြစ်၍ လိင်ဓာတ်မှ နောက်အရပ်ကို ဝိဘတ်ပစ္စည်း သက်ရာဌာနဟု သတ်မှတ်ခြင်းငှာ "ပရာ" သဒ္ဒါထည့်၍ ဤ ပရိဘာသာသုတ်ကို မိန့်ရသည်၊ ထို့ကြောင့် ဤသုတ်သည် အောက် "တတောစ ဝိဘတ္တိယော" သုတ်နှင့် အထက်၌ "ဘူ ဝါဒိတော အ" စသော သုတ်များကို ငဲ့သော (ထို သုတ်များ၌ ပုဗ္ဗယောဂ အပါဒါန် မဟုတ်, ပရာသဒ္ဒါလိုက်စေရမည်ဟု ပြသော) သုတ်တည်း။

နိဒ္ဒေသ။ ။ နနု၀၊ ပေ၊ သက္ကာ ဉာတုန်္တိ၊ နု သက္ကာ–ဘူရန်္တိ ဤဒိသုတ္တေန ပုဗ္ဗ ယောဂ အပါဒါနသညာယ ပဝိဟိတတ္တာ ဓာတုလင်္ဂေဟိ ပုဗ္ဗေပစ္စယာ ဟောန္တိတိ အတ္ထသ သမ္ဘဝတော၊ တသ္မာ တံ နိဝတ္တေတွာ ပရဋ္ဌာနံ နိယမေတုံ ပရောသဒ္ဒံ ပက္ခိပိတွာ ဣဒံ ပရိဘာသာသုတ္တံ ဝုတ္တံ။

စိစစ်ချက်။ ။"ပုဗ္ဗေဝ–သဗ္ဗောဓာ" စသော ပြယုဂ်၌ ပုဗ္ဗသဒ္ဒါနှင့် တိုက်ရိုက် ယှဉ်သောကြောင့် သမ္ဗောဓကို ပုဗ္ဗယောဂ အပါဒါန်ဟု အမည်မှည့်ရသည်၊ တတောစ ဝိဘတ္တိယော–စသော သုတ်၌ ထိုကဲ့သို့ ပုဗ္ဗသဒ္ဒါ တိုက်ရိုက်မပါသောကြောင့် ပုဗ္ဗယောဂ အပါဒါန် မှည့်ရလိမ့်မည်လားဟု မယုံမှားသင့်၊ ထို့ပြင် "သတ္တမိယံ ပုဗ္ဗဿ, ပဥ္စမိယံ ပရဿ" ဟူသော ပရိဘာသာသုတ်တို့ကား သဒ္ဒါကျမ်းတိုင်း၏ လက်ကိုင်ပင်တည်း၊ ထိုသုတ်တို့၏ ဆိုလိုရင်းမှာ "သရေ" ကဲ့သို့ သတ္တမီဖြင့်ညွှန်ပြလျှင် ရှေ့နှင့်ဆိုင်သော အစီအရင်ဟု သိ၊ တတောကဲ့သို့ ပဥ္စမီဖြင့်ညွှန်ပြလျှင် နောက်နှင့်ဆိုင်သော အစီအရင်ဟု သိပါ–ဟူလို၊ ထို့ကြောင့် "တတောစ ဝိဘတ္တိယော" စသောသုတ်တို့၌ "ထို လိင်ဓာတ်တို့မှ ရှေ့၌ဝိဘတ်ပစ္စည်းသက်" ဟူသော အနက်လည်း မဖြစ်နိုင်၊ သို့ဖြစ်၍ နိဒ္ဒေသဖြေပုံကို စဉ်းစားသင့်သည်။

ဤကျမ်း၏ အယူ။ ။ နိဒ္ဒေသအဆိုကို မနှစ်သက်လျှင် ဤကျမ်းကဘယ်သို့ ဆိုလိုသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ ဤသုတ်သည် ပစ္စယ၏ သရုပ်ကိုလည်းကောင်း၊ ထို ပစ္စယ၏ သက်ရာဌာနကိုလည်းကောင်း ပြသော ပရိဘာသာသုတ်ဟု ဆိုလို၏၊ ချဲ့ဦးအံ့–ဓာတုလိင်္ဂေဟိ ပရာပစ္စယာ" သုတ်၏ မှီရာသုတ်သည် "ပစ္စယောပရော"ဟူသော ကာတန္တသုတ်တည်း၊ မှန်၏–ဤသုတ်သည် အာချာတ်ဒုတိယကဏ္ဍ၏ အစ၌ တည့်သကဲ့သို့ "ပစ္စယော ပရော" သုတ်လည်း အာချာတ်ဒုတိယကဏ္ဍ၏ အစ၌ပင် ရှိသည်၊ ထိုသုတ်၏ ဝုတ္တိ၌ကား "ပကတိတော ပရော ပစ္စယော ဝေဒိတဗ္ဗော=လိင်ဓာတ်ဟူသော ပကတိမှ နောက်ဖြစ်သော သဒ္ဒါကို "ပစ္စယ"ဟု သိထိုက်၏"ဟု ဖွင့်၏၊ ထို၌ "ပကတိတော"ဟူသော အဖွင့်ကိုယူ၍ ဤ၌ ပကတိ၏ သရုပ်ပါ ပေါ်လာအောင် "ဓာတုလိင်္ဂေဟိ"ဟု အရှင်ကစ္စည်းသုတ်တည်၏၊ ထို ဝုတ္တိဖွင့်ပုံကို ကြည့်လျှင် ဤ "ဓာတုလိင်္ဂေဟိ ပရာ ပစ္စယာ"၌လည်း "ဓာတုလိင်္ဂေဟိ–တို့မှ၊ ပရာ–နောက်ဖြစ်သော သဒ္ဒါတို့ကို၊ ပစ္စယာ–ပစ္စယတို့ ဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ–သိထိုက်ကုန်၏"ဟု သုတ်နက်ပေးသင့်၏။

ဆက်ဦးအံ့–ဓာတ်လိင်ဟူသော ပကတိမှ နောက်ဖြစ်သော သဒ္ဒါ (ဝိဘတ်ပစ္စည်း)တို့ကို ပစ္စယဟု ပြလိုက်ရသဖြင့် ပစ္စယဟု ပြလိုက်ရသဖြင့် တစ်ဆင့်အဘယ်အကျိုး ရနိုင်သနည်းဟူမူ...ထို ပစ္စယမည်သော ဝိဘတ်ပစ္စည်းတို့သည် ဓာတ်လိင်ဟူသော ပကတိမှ နောက်၌သာ တည်ကြရ သက်ကြရသည်ဟု ဝိဘတ်ပစ္စည်းတို့၏ သက်ရာဌာနကိုလည်း ပြရခြင်းအကျိုးကို ရနိုင်ပြန်သည်၊ ["အနိယမေ ပတ္တေ ပရိဘာသာ–ယံ အနိယမေ–ပကတိမှ အထက် အောက် ရှေ့ နောက်ဟု သတ်မှတ်ခြင်း မရှိသည်ဖြစ်၍၊ ပတ္တေ–ထို အထက်အောက် ရှေ့နောက်တို့၌ သက်ရောက်ခွင့်ရှိလသော်၊ အယံ ပရိဘာသာ–ကို၊ ဝိဓီယတေ–စီရင်အပ်၏၊] အချုပ်မှာ–ဤသုတ်သည် ပကတိမှ နောက်ဖြစ်သော ဝိဘတ်နှင့် ပစ္စည်းကို ပစ္စယ ခေါ်သည်ဟု

(ပစ္စယ၏ သရုပ်သကောင်ကို) သိစေ၏၊ ထိုသို့ သိစေသဖြင့် ဝိဘတ်ပစ္စည်းတို့သည် ပကတိ (လိင်ဓာတ်)မှ နောက်၌ သက်ရမည်ဟုလည်း တစ်ဆင့် သိစေရကျိုးရှိသည်ဟု မှတ်ပါ၊ "တတောစ ဝိဘတ္တိယော, ဘူဝါဒိတော အ" စသော သုတ်တို့ကား ဝိဘတ်-ပစ္စည်းသက်မှုကို ပဓာနပြသော (ဝိဘတ်ပစ္စည်း သက်သော) သုတ်များဖြစ်၏၊ လိင်နောင်-ဓာတ်နောင် သက်ဟု သက်ရာဌာနကို ပြလိုရင်း မဟုတ်ကြ၊ ထို့ကြောင့် ထိုသုတ်များဖြင့် ကိစ္စမပြီး၍ ဤသုတ်ကို မိန့်ရသည်။

ပုံစံများ။ ။ ကရောတိ၌ ကရဓာတ်ကို ပကတိဟု ခေါ်၏၊ ထို ကရဓာတ် (ပကတိ)မှ နောက်ဖြစ်သော ဩပစ္စည်း တိဝိဘတ် ၂ မျိုးလုံးကို ပစ္စယဟု ခေါ်သည်၊ ထို့ကြောင့် ပစ္စယတို့သက်သည့်အခါ ပကတိဟူသော ဓာတ်မှ နောက်၌သာ သက်ရမည်၊ ဂစ္ဆတိ၌လည်း နည်းတူ၊ "ယောကောစိ၊ ပေ၊ ဖြဝီတိ"ကား ကာရေတိပုဒ်၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကိုပြသော ဝါကျတည်း၊ အစ္စာဝါဟု တစ်နည်းပြသော "ကရောန္တံ ပယောဇယတိ" ဝါကျလည်းကာရေတိ၏ အနက်ပြပင်တည်း၊ ပုံစံမှာ "ကာရေတိ"သာ လိုရင်းဖြစ်၏၊ ကာရေတိ၌ ကရဓာတ်ဟူသော ပကတိမှ နောက်ဖြစ်သော ဏေပစ္စည်း တိဝိဘတ်ကို ပစ္စယဟုခေါ်၏ စသည်ဖြင့် သိလေ၊ "သံယော ပဗ္ဗတမိဝ အတ္တာန-မာစရတိ" ဟူသော ဝါကျသည် ပဗ္ဗတာယတိ၏ အနက်ကိုပြသော ဝါကျတည်း၊ ပုံစံရင်းမှာ ပဗ္ဗတာယတိသာတည်း၊ ထို၌ ပဗ္ဗတ ဟူသော လိင်နောင် အာယပစ္စည်းသည် ပစ္စယ မည်၏၊ ပဗ္ဗတာယ ဟူသော နာမဓာတ် (ပကတိ) နောင် တိဝိဘတ်လည်း ပစ္စယ မည်၏၊ သမုဒ္ဒါယတိ စိစ္ဆိဇ္ဇာယတိ တို့ကိုလည်း ခွဲပါ၊ ဝါသိဋ္ဌောကား ဝသိဋ္ဌလိင်နောင် တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်းသက်ပုံတည်း၊ [ကြွင်းအဓိပ္ပာယ်နှင့် ရုပ်ပြီးပုံကို နောက် ဆိုင်ရာ သုတ်များ၌ ပြအံ့။]

ဝိဘတ်ကို ပစ္စယခေါ်နိုင်ပုံ။ ။ "ပစ္စယ" ဟူသော အမည်သည် သိစေသော တိ စေသော် ဝိဘတ်များနှင့် ဏစသော သဒ္ဒါများ အပေါ်၌ တက်ရောက်ထင်ရှားနေသော အထင်ရှိုင်တည်း၊ အထင်ရှိုင်ဆိုရာ၌ ထင်ရာမြင်ရာကို ခေါ်ထားသော "အထင်"ဟု မမှတ်လင့်၊ ထင်ရှားသော "အထင်"ဟု မှတ်ပါ၊ ချဲ့ဦးအံ့-ပတိယတေ အတ္ထော ယေနာတိ ပစ္စယော" ဟူသော ဝိဂြိုဟ်နှင့်အညီ အနက်ကို သိကြောင်းဖြစ်သော သဒ္ဒါကို ပစ္စယဟု ခေါ်ရာ၌ လိင်ဓာတ်တို့လည်း ဆိုင်ရာ အနက်ကို သိကြောင်းဖြစ်ရကား ပစ္စယဟု ခေါ်သင့်၏၊ သို့သော် သိ စေသော ဏ စသော သဒ္ဒါတို့သည်သာ မူလအနက်ပေါ်၌ ထပ်၍ အနက်များစွာကို သိစေတတ်သောကြောင့် (ပုရိသလိင်၏ ယောကျ်ားဟူသော မူလ အနက်ပေါ်တွင် ဝိဘတ်က ကတ္တား ကံ ကရိဏ်းစသော အနက်များစွာကို သိစေတတ်သောကြောင့်) "အနက်ကို သိကြောင်း" ဟူသော သကတ်သည် ဝိဘတ်နှင့် ဏစသော သဒ္ဒါများ၌ ထင်ရှားသဖြင့် ဝိဘတ်နှင့် ဏ စသည်ကိုသာ "ပစ္စယ"ဟု ခေါ်ရသည်၊ [ပတိယတေ ယေနာတ္ထော သ ပစ္စယော ဣတိ ရုဋ္ဌိ၊ - ကာတန္တ ဝုတ္တိ။]

တိဇ ဂုပ၊ ပေ၊ ခ ဆ သာ ဝါ

၄၃၃။ တိဇ ဂုပ ကိတ မာန ဣတိ–တိဇ, ဂုပ, ကိ တ,မာန ဟူကုန်သော၊ ဇတေဟိ ဓာတူဟိ–တို့မှ (နောက်၌)၊ ခ ဆ သ ဣတိ–ခ, ဆ, သ ဟူကုန်သော၊ ဇတေ ပစ္စယာ, ဝါ–ပြယုဂ် အားလျော်စွာ၊ ဟောန္တိ၊ တိတိက္ခတိ–သည်းခံ၏၊ ဇိဂုစ္ဆတိ–ကဲ့ရဲ့၏၊ ဝါ–စက်ဆုပ်၏၊ တိကိစ္ဆတိ–ဆေးကု၏၊ ဝီမံသတိ–စူးစမ်း၏၊ ဝါတိ ကိမတ္တံ၊ တေဇ တိ–ထက်အောင် သွေး၏၊ ဂေါပတိ–စောင့်ရှောက်၏၊ မာနေတိ–မြတ်နိုး၏၊ ဣတိ–ဤ...၏။ (၅၂၉)

၄၃၃။ ခဆသာဝါ။ ။ ဝါသဒ္ဒါသည် ဝိကပ်အနက်ရှိ၏–ဟု ချာသ ဆိုသော်လည်း ရှုဒ္ဒကား "ပြယုဂ်အားလျော်စွာ သုတ်အစီအရင်ကို သတ်မှတ်ခြင်း ဝဝတ္ထိတ ဝိဘာသာအနက်ရှိ၏"ဟု ဆို၏၊ ရှုပသိဒ္ဓိအဆိုအတိုင်း "သည်းခံခြင်း အနက်ကိုသာ ဟောသော တိဇဓာတ်နောင် ခ ပစ္စည်းသာ သက်၏"ဟု တိဇ ဓာတ်အတွက် သတ်မှတ်သည်၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဂုပ ကိတ မာန ဓာတ်နက်တို့ ကိုလည်း ရှုပသိဒ္ဓိ၌ ခွဲခြားသတ်မှတ်လျက်ရှိ၏၊ အကျယ်ကို ထို၌ ရှုပါ။

တိတိက္ခာစသည်ဖြစ်ပုံ။ ။ တိတိက္ခာစသည် ဖြစ်ပြီးနောက် ဘောက်ကတ္တား ထိုက်သလို ဟောသော အ ပစ္စည်းသက်၊ ဣတ္ထိလိင်ဖြစ်လျှင် အာပစ္စည်းလည်း သက်၍ "တိတိက္ခာ (သည်းညည်းခံခြင်း)"ဟု ဖြစ်၏၊ အဿတ္ထိ, ဤပစ္စည်း ထပ်၍သက်လျှင် "တိ တိက္ခိ–သည်းခံခြင်းရှိသူ"ဟု ဖြစ်၏၊ ထို့အတူ "ဇိဂုစ္ဆာ–စက်ဆုပ်ခြင်း, (မာန အန္တ တဗ္ဗ စသည်သက်၍) ဇိဂုစ္ဆမာနော ဇိဂုစ္ဆန္တော ဇိဂုစ္ဆိ–တဗ္ဗော ဇိဂုစ္ဆနီယော"ဟု လည်းကောင်း, "တိကိစ္ဆာ–ဆေးကုခြင်း၊ ဝိစိကိစ္ဆာ–ယုံမှားခြင်း"ဟု လည်းကောင်း, ဝီမံသာ (ယုပစ္စည်းသက်လျှင်) ဝီမံသနာ–စူးစမ်း ခြင်း, စူးစမ်းတတ်သောပညာ"ဟု လည်းကောင်း ရုပ်များဖြစ်၏၊ ထိုရုပ်များ၌ (အ) ပစ္စည်းသက်ပြီးမှ ဣတ္ထိလိင်ဖြစ်လျှင် အာပစ္စည်း ထပ်ရကြောင်းကို သတိ ပြုပါ။

ရုပ်များ။ ။ တိတိက္ခတိစသော ရုပ်များကို "ကောခေစ" စသော တတိယ ပိုင်း သုတ်များကျမှ တွက်၊ တေဇတိစသော ကိုရုပ်များ၌ကား "တေဇ"တည်, နီသာနေဟု ဓာတ်နက်ဆို၊ တိဝိဘတ် ဘူဝါဒိ အပစ္စည်းသက်၊ "ဂုပ" တည်, ဂေါပနေဟု ဓာတ်နက်ဆို၊ တိ ဝိဘတ်, အ ပစ္စည်း၊ အညေသုစဖြင့် ဂု၏ ဥကို ဩဝုဒ္ဓိပြု၊ (သီဟိုဠ်မှု၌ "ဂေါပေတိ" ဟု စုရာဒိရုပ် ရှိ၏၊) "မာန"တည်, "ပေမနေ"ဟု ဖြစ်စေ "ပူဇာယံ"ဟု ဖြစ်စေ, ဓာတ်နက်ဆို၊ တိဝိဘတ်, စုရာဒိတော ဏေဏယာဖြင့် ဏေ ပစ္စည်းသက်, ကာရိတ်လည်း မှည့်, ဏ် အနုဗန်ချေ။ [နိဒ္ဒေသ၌ ဘူဝါဒိ အပစ္စည်းသက်၍, လောပဩတ္တမကာရောဖြင့် အ ကို ဧပြုစေ လို၏၊ ဘူဝါဒိဖြစ်မူ မာနတိရုပ်ကိုသာ ဓာတ်ကျမ်းတို့၌ ပုံစံထုတ်သောကြောင့် စဉ်းစားပါ၊ ချာသ၌ကား ကာရိတ် ဏေ ပစ္စည်းသက်၏။]

ဘုဇ၊ ပေ၊ ပါဒီဟိ တုမိစ္ဆတ္ထေသုစ

၄၃၄။ ဘုဇ ဃသ ဟရ သု ပါဏ္ဍေဝမာဒီဟိ–ဘုဇ, ဃသ,ဟရ, သု, ပါ ဤသို့ အစရှိကုန်သော၊ဓာတူဟိ–တို့မှနောက်၌၊ တုမိစ္ဆတ္ထေသု–တုံ ပစ္စည်း ဏ္ဍာသဒ္ဒါတို့၏ အနက်တို့၌၊ ခ ဆ သ ဏ္ဍတိ–ဟူကုန်သော၊ ဇတေ ပစ္စယာ–တို့သည်၊ ဝါဟောန္တိ–ဝိကပ် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဘောတ္တုံ–စားခြင်းငှာ၊ ဏ္ဍစ္ဆတိ–လိုလား၏၊ ဗုဘုက္ခတိ–စားခြင်းငှာ လိုလား၏၊ ဝါ–စားလို၏၊ ဃသိတုံ–စားခြင်း ငှာ၊ ဏ္ဍစ္ဆတိ, ဇိဃစ္ဆတိ–စားလို၏၊ ဝါ–ဆာ၏၊ ဟရိတုံ–ဆောင်ခြင်းငှာ၊ ဏ္ဍစ္ဆတိ, ဇိဂီသတိ–ဆောင်ယူလို၏၊ သောတုံ–နားထောင်ခြင်းငှာ၊ ဏ္ဍစ္ဆတိ, သုသူသတိ–နားထောင်လို၏၊ ပါတုံ–သောက်ခြင်းငှာ၊ ဏ္ဍစ္ဆတိ, ပိဝါသတိ–သောက်လို၏၊ ဝါတိ ကိမတ္ထံ၊ ဘောတ္တုံ–စားခြင်းငှာ၊ ဏ္ဍစ္ဆတိ–လိုလား၏၊ ဏ္ဍတိ–ဤသို့ ပြီးစေ ရခြင်းအကျိုးရှိ၏၊ တုမိစ္ဆတ္ထေသူတိ ကိမတ္ထံ၊ ဘုဥ္ဇတိ–စား၏၊ ဏ္ဍတိ–ဤသို့ ပြီးစေရခြင်း အကျိုးရှိ၏။ (၅၃၅)

၄၃၄။ တုမိစ္ဆတ္ထေသုစ။ ။ တုံစ–တုံ ပစ္စည်းလည်း + ဏ္ဍစ္ဆာစ–ဏ္ဍစ္ဆာသဒ္ဒါလည်း၊ တုမိစ္ဆာ (တုံ+ဏ္ဍစ္ဆာ)–တုံပစ္စည်း ဏ္ဍစ္ဆာသဒ္ဒါတို့၊ တုမိစ္ဆာနံ–တို့၏+အတ္ထာ–အနက်တို့တည်း၊ တုမိစ္ဆတ္ထာ–တုံပစ္စည်း ဏ္ဍစ္ဆာသဒ္ဒါတို့၏ အနက်တို့၊ ဗုဘုက္ခတိ"၌ နဂိုမူလ.ဘုဇဓာတ်သက်သက်သည် စားခြင်းအနက်ကိုသာ ဟော၏၊ တုံပစ္စည်းအတွက် "ငှာ" ဟူသောအနက်ကိုလည်းကောင်း, ဏ္ဍစ္ဆာသဒ္ဒါအတွက် "လိုလား=အလိုရှိ" ဟူသော အနက်ကိုလည်းကောင်း ခပစ္စည်းက ဟောသောကြောင့် "ဗုဘုက္ခတိ–စားခြင်း + ငှာ+လိုလား၏"ဟု အနက်ပေးနိုင်သည်၊ ဤသို့လျှင် တုံပစ္စည်း၏ အနက်ဏ္ဍစ္ဆာသဒ္ဒါတို့၏ အနက်တို့ကို ဆ–သ ပစ္စည်းတို့က ဟောသောကြောင့် "ဇိဃစ္ဆတိ–စားခြင်း+ငှာ+လိုလား၏၊ ပိဝါသတိ–သောက်ခြင်း+ငှာ+လိုလား၏"ဟု ပေးနိုင်ပုံကို လည်းကောင်း, "စားခြင်းငှာ+လိုလား" ဟူသည် "စားလိုခြင်းပင်" ဖြစ်ရကား "စားလို၏, သောက်လို၏"ဟု အကျဉ်းချုံး၍ ပေးနိုင်ပုံကိုလည်းကောင်း သိပါ၊ တုမိစ္ဆတ္ထေသုပုဒ်ကို ရှု၍ ၂ နည်း ဖွင့်ရာဝယ် ဤနည်းကား ပထမနည်းတည်း၊ နောက်တစ်နည်းကို ရှုမှာ ရှုပါ။

မှတ်ချက်။ ။"တုမိစ္ဆတ္ထေသုစ" ဟု သီဟိုဠ်မူ၌ စသဒ္ဒါပါ၏၊ ထိုစဖြင့် ခဆသတို့ကို ငင်၏၊ ထိုသို့ငင်သောကြောင့် နောက်သုတ်များသို့ မလိုက်တော့ဟုသိစေ ရခြင်းအကျိုးရှိ၏၊ထို့ကြောင့် စသဒ္ဒါပါသောမူသည် သာ၍ကောင်းပေသည်။

ဘောတ္တုမိစ္ဆတိဗုဘုက္ခတိ။ ။ "ဘောတ္တုမိစ္ဆတိ" သည် ဝိဂြိုဟ်မဟုတ်, ဗုဘုက္ခတိ၏ အနက်ပြသော ဝါကျတည်း၊ "ဘောတ္တုံ–စားခြင်းငှာ" ဟူရာ၌ "ခြင်း" ဟူသော အနက်ပေးခြင်းကိုလည်း မေဂ္ဂလ္လာန်စသော ကျမ်းတို့အလိုတည်း၊ ကစ္စည်းအလို "စားတတ်ဖို့ရာ = စားဖို့ရာ = စားဖို့အလို့ငှာ" ဟု ကတ္တားအနက် ပေးရလိမ့်မည်၊ ဘုဇနောင် ခ ပစ္စည်းသက်၊ ဃသနောင် ဆပစ္စည်းသက်၍

ဇဃစ္ဆတိ, ဟရနောင် သပစ္စည်းသက်၍ ဇဂိသတိ, သုနောင် သ့ပစ္စည်း သက်၍ သုသ္ဝသတိ, ပါနောင်လည်း သပစ္စည်းသက်၍ ပိဝါသတိဟု ရုပ်ဖြစ်၏၊ ထိုရုပ်များ တွက်ပုံတို့လည်း တတိယပိုင်းကျမှ သိရလတ္တံ့။

အာဒိဖြင့် ယူဖွယ်။ ။ သုပါဒိဟိ၌ အာဒိအရ "ဇဂိသတိ–အောင်နိုင်လို၏" ၌ ဇဓာတ်ကိုသာ (ပါဠိပုံစံရှိ၍) ယူကြ၏၊ ကာတန္တ၌ကား စိကရိသတိ–ပြုလို၏၊ နဒီကူလံ–မြစ်ကမ်းသည်၊ ပိပတိသတိ–ဖြိုလို၏၊ သာ–ခွေးသည်၊ မိမရိသတိ–သေလို၏" ဟု ကရဓာတ် ပတဓာတ် မရဓာတ်များကိုလည်း ပြသေးသည်၊ ထိုတွင် "ဇဂိသ်တိ"သည် ဟရဓာတ် ဇဓာတ် ၂–မျိုးဖြင့် ပြီး၏၊ "ပါပကမ္မံ ဇဂိသတိ" ဟူသော တိသ–ကို ဆန္ဒဓာတ်၌ "ဂဝေသ်တိ–ရှာ၏"ဟု ဖွင့်၏၊ ဤ၌ ရှာခြင်းဟူသည် ဆောင်ယူလိုခြင်းပင်တည်း၊ "အဒ့ကိန္နု ဇဂိသတိ" ဟူသော မဟာဟံသဓာတ်၌ "စိန္တေသိ"ဟု ဖွင့်ပြန်၏၊ ဤ၌ "ကြံခြင်း" ဟူသည်လည်း ဆောင်ယူလိုခြင်းပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ပြခဲ့သော ဇဂိသတိတို့သည် သုတ်ရင်း၌ ပါသော ဟရဓာတ်၏ ပုံစံများတည်း၊ "အလမ္မာနောဟိ နာဂေန, မမံ အဘိဇဂိ သတိ" ဟူသော ဘူရိဒတ်ဓာတ်၌ကား အာဒိဖြင့် ယူရသော ဇဓာတ်၏ ပုံစံတည်း၊ မမံ–ငါ့ကို၊ အဘိဇဂိသတိ–လွှမ်းမိုး အောင်နိုင်လို၏"ဟု ပေး၊ "ပရေသ မဘိဇဂိသတိ" ဟူသော ဝိသတိ–ပါရာပရိယတ္ထေရ ဂါထာ၌မူ "ပရေသံ သန္တကံ အာဟရိတုံ ဣစ္ဆတိ"ဟု ဟရဓာတ်ဖြင့် လည်းကောင်း ပရေဝါသဗ္ဗတ္ထာ ဟာပေတိ ဇနာတိဟု ဇဓာတ်ဖြင့်လည်းကောင်း ၂–မျိုးပင် ဖွင့်ပြလေသည်။

အမှာ။ ။ "ဗုဘုက္ခ+ိတပစ္စည်းဖြင့် "ဗုဘုက္ခိတော = စားလိုသူ" ဟု လည်းကောင်း, ဇဃစ္ဆ+အ+အာ ပစ္စည်းဖြင့် "ဇဃစ္ဆာ–စားလိုခြင်း, ဆာခြင်း" ဟု လည်းကောင်း, ထို့အတူ "ဇဂိသာ–ဆောင်ယူလိုခြင်း, အောင်နိုင်လိုခြင်း၊ သုသ္ဝသာ–နားထောင်လိုခြင်း၊ ပိပါသာ–သောက်လိုခြင်း" စသော ရုပ်များသည် လည်းကောင်းဖြစ်၏။

ကိ ရုပ်များ။ ။ "ဘောတ္တုံ ဣစ္ဆတိ" ဤ၌ ဘောတ္တုံဟု တုံပစ္စည်း၏ အနက်,ဣစ္ဆတိဟု ဣစ္ဆာသဒ္ဒါ၏ အနက်ရှိသော်လည်း ဝါ–မြစ်သောကြောင့် ခပစ္စည်း မသက်ရ၊ ဆိုလိုရင်းကား–ဝါသဒ္ဒါသည် ဝိကပ်အနက်ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ဗုဘုက္ခတိဟု ဝါကျမဟုတ်ဘဲ လည်းကောင်း "ဘောတ္တုံ ဣစ္ဆတိ"ဟု ဝါကျအတိုင်း လည်းကောင်း ရုပ် ၂–မျိုး ရှိနိုင်သည်–ဟူလို၊ ဘုဥတိ၌ကား တုံပစ္စည်းအနက်လည်း မရှိ, ဣစ္ဆာအနက်လည်း မရှိ၍ တုမိစ္ဆတ္ထ မဟုတ်သောကြောင့် ခ ပစ္စည်း မသက်၊ "ဃသိတုံ ဣစ္ဆတိ" ဟု လည်းကောင်း "ဃသတိ"ဟုလည်းကောင်း ကိ ရုပ်များ ရှိနိုင်ပုံကို သိပါ။

ရုပ်တွက်။ ။ ဘောတ္တုံကို ဘုဇဓာတ်တည်၊ ဣစ္ဆတွေသူ သမာနကတ္တုကေသူ စသောသုတ်ဖြင့် တုံ ပစ္စည်းသက်၊ အညေသုစဖြင့် ဩဝုဒ္ဓိပြု၊ ဘုဇာဒိန. မန္တောဖြင့် ဓာတွန်ချေ၍ တ၏ ဒွေဘော်လည်းလာ၊ နာမ်ငဲ့, သသက်, သဗ္ဗာသမာ

အာယနာမတော၊ ၄၃၅။ ကတ္တူပမာနာ-သော၊ နာမတော-၌၊ အာစာ ရတ္ထေ ပေ၊ ဒါစာရေ ပြုကျင့်ခြင်း အနက်၌၊ အာယပစ္စယော ဟောတိ၊ ["သံဃော ပဗ္ဗတမိဝ၊ ပေ၊ စိစ္စိဋာယတိ" တို့ကို ဓာတုလိင်္ဂဟိ ပရာ ပစ္စယာသုတ်၌ အနက်ပေးခဲ့ပြီ၊] ဧဝံ-ဤ့အတူ၊ အညေပိ-အခြားပြယုဂ်တို့ကိုလည်း၊ ယောဇေတဗ္ဗာ ယှဉ်စေထိုက်ကုန်၏။ (၅၄၇)

ဝုသောဖြင့် ချေ၊ ဘောတ္တုံ-ပြီး၏၊ ထို့နောက် "ဘောတ္တုံ-ငှာ၊ ဣစ္စတိ-၏" ဣတိအတ္ထေ-၌၊ ဤသုတ်ဖြင့် ခပစ္စည်း သက်သင့်သော်လည်း ဝါ မြစ်သော ကြောင့် မသက်ရ-ဟု ဆို၊ [ဘုဇဓာတ်တည်ပြီးလျှင် ပြီးချင်း တုံပစ္စည်း မရှိသေး ရကား "ဝါ မြစ်သောကြောင့် ခပစ္စည်း မသက်ရ"ဟု မဆိုထိုက်၊] ဘုဥတိကိုကား ရုဓာဒိတောသုတ်၌ ရုန္ဓတိ နည်းမှိ၍ တွက်ပြီးမှ ဤသုတ်ဖြင့် ခပစ္စည်း သက်သင့် သော်လည်း တုမိစ္ဆတ္ထ မဟုတ်သောကြောင့် မသက်ရ ဟုဆို။

၄၃၅။ သံဃော ပဗ္ဗတမိဝ။ ။ "ပဗ္ဗတမိဝ အတ္တာန မာစရတိ" သည် ပဗ္ဗတာယတို့၏အနက်ကို ဖွင့်ပြသော ဝါကျတည်း၊ ထို့ကြောင့် "သံဃော ပဗ္ဗတ မိဝ အတ္တာန မာစရတိ"ဟု အကျယ်ဖွင့်ပြသော ဝါကျအတိုင်းလည်း ပါဠိစီနိုင် ၏၊ "သံဃော ပဗ္ဗတာယတိ"ဟု အကျဉ်းချုပ်၍လည်း ပါဠိစီနိုင်၏၊ ပဗ္ဗတမိဝ၌ ပဗ္ဗတံကို ("ပဗ္ဗတာနိ ဝနာနိစ"ဟူသော ဓမ္မပဒ ဗုဒ္ဓဝဂ်ကို ထောက်၍) နပုလ္လိင် ပဌမာ သိဝိဘတျန္တ ပုဒ်ဟူ၍ ဆုံးဖြတ်ကြ၏၊ သို့သော် ထိုအဌကထာ၌ "ပဗ္ဗတော" ဟု ပုလ္လိင်ပြင်၍ ဖွင့်သောကြောင့် ထို ပဗ္ဗတာနိသည် လိင်္ဂဝိပလ္လာသ ဖြစ်ကြောင်း (ပုလ္လိင်မှ နပုလ္လိင်ပြန်နေကြောင်း) သိသာ၏၊ သို့ဖြစ်လျှင် ဤ ပဗ္ဗတံနှင့် သမုဒ္ဒံ တို့ကိုလည်း "လိင်္ဂဝိပလ္လာသ"ဟုကြံ၍ ပဌမန္တ ပုဒ်များဟု ယူဆကာ "ပဗ္ဗတမိဝ-တောင်သည်ကဲ့သို့"ဟု အနက်ပေးကြသည်။

ပဌမန္တကြံရကျိုး။ ။ "သံဃော ပဗ္ဗတမိဝ"၌ သံဃောသည် ဥပမေယျ (နှိုင်းယှဉ်အပ်သော)ပုဒ်၊ ပဗ္ဗတသည် ဥပမာန (နှိုင်းယှဉ်ကြောင်း) ပုဒ်တည်း၊ ထို ဥပမာန ဥပမေယျ ၂-ပါးတို့၏ တူမျှခြင်းသည် (တောင်သည် မယိမ်းမယိုင်မြဲခိုင် သကဲ့သို့, သံဃာတော်လည်း မိမိ၏ သီလအကျင့်ဖြင့် မယိမ်းမယိုင် မြဲခိုင်ခြင်း သည်) ဥပမာ မည်၏၊ ဣဝသဒ္ဒါကား ထိုတောင်နှင့်သံဃာတို့ တူမျှပုံကို ထွန်းပြ သော ဥပမာဇောတကတည်း၊ ထိုတွင် ဥပမာနပုဒ်နှင့် ဥပမေယျပုဒ်တို့သည် လိင်ချင်း ဝုစ်ချင်း ကွဲပြားကြသော်လည်း ဝိဘတ်ချင်းကား (ပဌမာ ဖြစ်လျှင် ပဌမာချင်း, ဒုတိယာချင်း စသည်ဖြင့်) တူရမြဲဖြစ်၏၊ [ဥပမာန, ပမေယျတို့, ပဒ နှစ်ပါး, လိင်ဝုစ်ပြားလည်း, ဝိဘတ်ကားမူ, တူမြဲဟူ၏။] ထို့ကြောင့် သံဃော ဟူသော ပဌမန္တ ပုဒ်နှင့်တူအောင် ပဗ္ဗတသမုဒ္ဒတို့ကို (ပုလ္လိင်မှ နပုလ္လိင်ပြန်သော) ပဌမန္တ ပုဒ်များ (သိဝိဘတ်ကို အံပြုထားသော ပုဒ်များ)ဟု ကြံကြရတော့သည်၊

သို့သော် ဝုတ္တိဆရာ ကိုယ်တိုင်ကမူ "ဥပမာန ဥပမေယျတို့ ဝိဘတ်တူရမည်" ဟူသော စည်းကမ်းကို မလိုက်ဘဲ ပဗ္ဗတစသည်ကို အံဝိဘတ်ဖြင့်ဖင် ဆိုလိုဟန် တူသည်၊ ရှုဒ္ဓလည်း "ပဗ္ဗတက္ကဝ"ဟု ကစ္စည်းဝုတ္တိအတိုင်းလည်းကောင်း, "ပဗ္ဗ တောက္ကဝ" ဟု မိမိသဘောကျလည်းကောင်း ၂ မျိုးပင် ပြထားသည်။

နာမတော ကတ္တုူပမာနာ အာစာရတ္ထေ။ ။ သံယော ပဗ္ဗတာယတိဒ္ဓ သံယောသည် ကတ္တားပုဒ်၊ ပဗ္ဗတသည် နာမ်ပုဒ်တည်း၊ ထိုပဗ္ဗတသည် သံယော ဟူသော ကတ္တား၏ ဥပမာနလည်း ဟုတ်၏၊ ထိုကဲ့သို့ ကတ္တားပုဒ်၏ ဥပမာန လည်းဖြစ်သော ပဗ္ဗတ စသည်ကို "ကတ္တုူပမာန+နာမ"ဟု ဆိုသည်၊ [တဋ္ဌာက် ဟူသော ကတ္တား၏ ဥပမာနဖြစ်သော သမုဒ္ဒဟူသော နာမ်ပုဒ်, သဒ္ဒေါဟူသော ကတ္တား၏ ဥပမာနဖြစ်သော စိစ္စိဋ္ဌဟူသော နာမ်ပုဒ်များ၏ "ကတ္တုူပမာနနာမ" ဖြစ်ပုံကိုလည်း သိပါ၊] အာစရတိကြိယာ၏ အနက်ကို အာစာရအနက်ဟု ဆို၏၊ ထိုအာစာရအနက်ဒ္ဓ အာယပစ္စည်းသက်၍ "ပဗ္ဗတာယ သမုဒါယ စိစ္စိဋ္ဌာယ"ဟု ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဥပမာသံလည်းပါ, အာစာရ အနက်သံလည်း ပါအောင် "ပဗ္ဗတာယ–တောင်ကဲ့သို့+ပြုကျင့်"ဟု ပေးရသည်။

ဓာတုရူပ။ ။ ဤ "ပဗ္ဗတာယ" စသော ပုဒ်တို့သည် နာမ်ပုဒ်နောင် အာပုဗ္ဗစရဓာတ်၏ အနက်ကိုဟောသော် အာယပစ္စည်း သက်ထားသောကြောင့် နာမ်ပုဒ်မဟုတ်တော့ဘဲ ဓာတ်နှင့်အလားတူသော "ဓာတုရူပ" ပုဒ်တစ်မျိုးဖြစ်ကြ ၏၊ (ဓာတုရူပေသုတ်ကျမှ အကျယ်ပြဦးမည်၊) ထို့ကြောင့် ရိုးရိုးဓာတ်နောင် အာချာတ်ဝိဘတ် ကိတ်ပစ္စည်းများ သက်ရသကဲ့သို့, "ပဗ္ဗတာယ" နောင်လည်း ထိုဝိဘတ်ပစ္စည်းများ သက်ရသည်။

ရုပ်တွက်ရာဒ္ဓအမှာ။ ။ ရူပသိဒ္ဓိဒ္ဓ "ကွဝ သဒ္ဒနိဝတ္တိ, ဝိဘတ္တိလောပေါ, ပကတိ ဘာဝေါ" ဤ ၃ ချက်ကိုထောက်၍ "ပဗ္ဗတ+ကွဝ"တည်း၊ သိ ၂ လုံးသက်၊ ရှေ့ သိကို အံ (တစ်နည်း ဩ) ပြု, ကွဝနောင် သိကို သဗ္ဗာသမဝုသောဖြင့် ချေ၊ "ပဗ္ဗတံ+ကွဝ (ပဗ္ဗတော+ကွဝ)"ဟု ဖြစ်၏၊ ပဗ္ဗတံကွဝ–တောင်ကဲ့သို့၊ အာစရ တိ–ပြုကျင့်၏၊ ကွတိ အတွေ–ဒ္ဓ၊ ဤသုတ်ဖြင့် ပဗ္ဗတံနောင် အာယပစ္စည်းသက် (ပဗ္ဗတံ+အာယ+ကွဝ)၊ ဝုတ္တိတ္တာနမပွယောဂေါ–ဟူသော ပရိဘာသာဖြင့် ကွဝ ပုဒ်ကိုချေ၊ တေသံ ဝိဘတ္တိယော လောပါစသုတ်ဖြင့် သိဝိဘတ်ကိုချေ၊ ပဗ္ဗတဟု ပကတိပြု, (ပဗ္ဗတ+အာယ)၊ တခွင်း, ချေ, ကပ်၊ ဓာတုပစ္စယေဟိ ဝိဘတ္တိယော ဟု ပရိဘာသာ လာသောကြောင့် ဝတ္တမာနာ ပစ္စုပ္ပန္နေသုတ်ဖြင့် ပဗ္ဗတာယ ဟူသော ဓာတုပစ္စယန္တနောင် တိဝိဘတ်သက်၊ ဤသို့ရုပ်တွက်မှ ရူပသိဒ္ဓိအတိုင်း ကျမည်၊ အခြေပြုဒ္ဓကား နာသကိုမှီး၍ ပြီးလွယ်သောနည်းဖြင့် တွက်ပြထားသည်၊ သမုဒ္ဒါ ယတိ စိစ္စိဋ္ဌာယတိတို့လည်း နည်းတူ။

တဋ္ဌာကံ၊ ပေ၊ သမုဒ္ဒါယတိ။ ။ တဋ္ဌာကံ (တလာကံ) ဟူသော ကတ္တားပုဒ် နေရာဝယ်ရှုဉ် "သံဃော"ဟု ကတ္တားရှိ၏၊ ကျယ်ဝန်းသော တစ်ဖက်ဆည်ကန်ကို ကြည့်၍ "တစ်ဖက်ဆည်ကန်က မိမိကို သမုဒ္ဒရာနှင့်တူအောင်ပြုသည်"ဟု ဆိုသော စကားမျိုးဉ် "တဋ္ဌာကံ သမုဒ္ဒါယတိ"ဖြစ်၏၊ သမုဒ္ဒရာသည်ကမ်းကို မလွန်သကဲ့သို့ သံဃာတော်လည်း သီလတည်းဟူသော စည်းကမ်းကို မလွန်"ဟု ဆိုရာဉ် "သံဃော သမုဒ္ဒါယတိ"ဟုဖြစ်၏၊ သီဟိုဠ်မှုဉ်ကား ကတ္တားပုဒ်လည်း မပါ ပဗ္ဗတမိဝ အာစရတိ ဟူသော အနက်ပြ ဝါကျလည်း မပါဘဲ "ပဗ္ဗတာယတိ သမုဒ္ဒါယတိ စိစ္စိဋ္ဌာယတိ"ဟုသာ ပုံစံရှိသည်။ [ကာတန္တဉ် "ကာကော-ကျီးသည်၊ သေနာယတေ-သိန်းငှက်ကဲ့သို့ ပြုကျင့်၏၊ ကာကော သာရသာယတေ-ကြိုးကြာငှက်ကဲ့သို့ ပြုကျင့်၏" စသည်ဖြင့် ပုံစံထုတ်၏။]

စိစ္စိဋ္ဌာယတိ။ ။ "သော ဟဗျသေသော ဥဒကေ ပက္ခိတ္တော စိစ္စိဋ္ဌာယတိ စိဋ္ဌိဋ္ဌာယတိ သန္ဓူပါယတိ သမ္ဓရူပါယတိ = ထို ယစ်ထမင်း အကြွင်းအကျန်သည် ရေထဲ၌ ထည့်လိုက်အပ်သော် စိစ္စိဋ်ဟု အသံပြု၏, စိဋ် စိဋ်ဟု အသံပြု၏, ပြင်းစွာအခိုးပြု၏, ပြင်းစွာ အမျိုးမျိုး အခိုးပြု၏"ဟု သုန္ဒရိကဘာရဒ္ဓါဇ ဗြဟ္မဏသံယုတ်၌ ကတ္တားပုဒ်ကို ဟဗျသေသောဟု (ဒြပ်ဟောပုဒ်ကို) တွေ့ရသောကြောင့်လည်းကောင်း, "အသံသည် စိဋ်စိဋ်ကဲ့သို့ အသံပြု၏"ဟူရာဉ် ဥပမာနလည်း အသံ ဥပမေယျတည်း အသံပင်ဖြစ်၍ အရ မပြားသောကြောင့်လည်းကောင်း, သဒ္ဒေါဟု ကတ္တားထည့်သော ကစ္စည်းပုံစံ၌ သဒ္ဒယုတ္တိအတ္ထယုတ္တိ ၂ မျိုးလုံးမရှိ။

အဌကထာ။ ။ ထိုစိစ္စိဋ္ဌာယတိကိုလည်း "ဧဝံ ရူပံ သဒ္ဒံ ကရောတိ" ဟု သဒ္ဒံကို ကံအဖြစ်ဖြင့် အဌကထာဖွင့်သောကြောင့် စိစ္စိဋ်လည်း ကတ္တားပုဒ်မဖြစ်နိုင်၊ ဣဝ မပါဘဲ အဌကထာဖွင့်သောကြောင့် ဥပမာနလည်း မဟုတ်နိုင်၊ "စိဋ်စိဋ် ဟူသော အသံကိုပြု၏"ဟုသာ အနက်ပေးသင့်ရကား ကစ္စည်းသုတ်နှင့် တိုက်ရိုက်မသက်ဆိုင်ဘဲ "အာယနာမတော"ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ဖြစ်စေ, "သဒ္ဒါဒီနိကရောတိ"ဟူသော မောဂ္ဂလ္လာန်သုတ်ဖြင့် ဖြစ်စေ "စိစ္စိဋ်" ဟူသော ဒုတိယန္တနာမ်ပုဒ်နောင် ကရောတိအနက်၌ အာယပစ္စည်း သက်စေသင့်သည်။

အနုကရဏသဒ္ဒါ။ ။ "စိစ္စိဋ်" သဒ္ဒါသည် "စိဋ်စိဋ်"ဟု ဖြစ်သော အသံကို အတုပြုအပ်သောကြောင့် "အနုကရဏ" သဒ္ဒါတည်း၊ "စိဋ္ဌာစိဋ္ဌာယတိ-စိဋ်စိဋ် အသံကိုပြု၏၊ အာကာသံ-ကောင်းကင်သည်၊ တဋ္ဌတဋ္ဌာယိ-တဋ်တဋ် အသံကိုပြုပြီ၊ အချို့စာ၌ "ပဋ္ဌာပဋ္ဌာယိ-ဝဋ်ပဋ် အသံကိုပြုပြီ"ဟု ရှိ၏၊ ဆရာတို့က ပါဋ်ပျက်ဟု မိန့်သည်၊ ဒေဝေ-မိုးသည်၊ ဂဋ္ဌာဂဋ္ဌာယန္တေ-ဂဋ်ဂဋ် အသံပြုလ သော၊ ဝါ-ဂျုံးဂျုံး အသံပြုလသော် (မာရသံယုတ်)၊ ဤ စိဋ္ဌစိဋ္ဌ, တဋ္ဌတဋ္ဌ,ဂဋ္ဌဂဋ္ဌ"တို့လည်း အနုကရဏသဒ္ဒါတို့ပင်တည်း၊ ဤအနုကရဏအကြောင်းကို သန္ဓိခန်း၌ရေးခဲ့ပြီ။

စ္ဆတ္တေ(မောဂ္ဂလ္လာန်သုတ်)။ ... ။ စ္ဆတ္တေ စီပစ္စည်း၏ အနက်၌၊ ကတ္တုတော-ကတ္တားပုဒ်မှ နောက်၌၊ အာယော-အာယပစ္စည်းသက်၊ ဘုသာယတိ-လွန်လွန်ကဲကဲဖြစ်၏၊ လောဟိတာယတိ-နီနီမြန်းမြန်းဖြစ်၏၊ ဤ၌-"စီ ပစ္စည်း၏အနက်" ဟူသည် အဗ္ဘူတ တဗ္ဘော အနက်တည်း၊ အဗ္ဘူတ တဗ္ဘောဟူသည် ရှေးက မဖြစ်ဘဲ ယခုမှ ထို အဖြစ်မျိုး ဖြစ်ခြင်းတည်း၊ [အဘူတ-ရှေးက မဖြစ်ဘူးဘဲ+ တဗ္ဘာဝ ယခုမှ ထို အဖြစ်မျိုးဖြစ်ခြင်း။] ရှေးက လွန်လွန်ကဲကဲ မဖြစ်ဘဲ ယခုမှ လွန်လွန်ကဲကဲ ဖြစ်သည်ကို ဘုသာယတိဟု ဆိုသည်၊ "အဘုသော-ရှေးက မလွန်ကဲဘဲ၊ ဘုသောဘာဝတိ-ယခုမှ လွန်လွန်ကဲကဲ ဖြစ်၏" ဟူသော အနက်၌ ဘုသနောင် ဤသုတ်ဖြင့် အာယပစ္စည်းသက်။ [ဘုသာယတိ၌ ဘုသသဒ္ဒါဖြင့် "သီဃ-မဒ္ဒ-စပလ-စေတ-ဒုမ္မန-သုမန-ဩဇ-တေဇ-ပဏ္ဍိတ-လောဟိတ-နီလ-နိဒ္ဒါ ဒယာ-ကရုဏာ စသည်တို့ကိုယူ"ဟု မောဂ္ဂလ္လာန်နိဿယ မိန့်၏၊ ပဏ္ဍိတာယတိ-(ရှေးက ပညာရှိ မဟုတ်ပါဘဲ ယခုမှ ဆရာသမားအတွက်ကြောင့်) ပညာရှိ ဖြစ်ရ၏၊ နိဒ္ဒါယတိ-(ရှေးက အိပ်ပျော်သူ မဟုတ်ပါဘဲ ယခုမှ) အိပ်ပျော်သူ ဖြစ်၏ စသည်တည်း။]

သဒ္ဒါဒီနိ ကရောတိ (မောဂ္ဂလ္လာန်သုတ်)။ ... ။ "သဒ္ဒါဒိနိ-အသံ အစရှိသည်တို့ကို၊ ကရောတိ-ပြု၏"ဟူသော အနက်၌ သဒ္ဒါဒိဟိ-သဒ္ဒ အစရှိသော နာမ်တို့မှ နောက်၌၊ အာယော-အာယပစ္စည်း သက်၊ သဒ္ဒါယတိ-အသံကို ပြု၏၊ ဝေရာယတိ-ရန်ကို ပြု၏၊ ကလဟာယတိ-ငြင်းခုံမှုကို ပြု၏၊ ဓူပါယတိ-အခိုးကို ပြု၏၊ "စီစီဒ္ဓာယတိ, ဓူမာယတိ, စိဉ္စိဒ္ဓာယတိ, တဉ္စတဒ္ဓာယတိ, ဂဉ္ဆဂဒ္ဓာ ယတိ" စသော ပုံစံတို့ကိုလည်း ဤသုတ်နှင့်သာ၍ လျော်၏၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း ... စီစီဒ္ဓာယတိကို "ဧဝရူပံ သဒ္ဒံ ကရောတိ"ဟု ဒုတိယန္တဖြင့် အဋ္ဌကထာတို့ ဖွင့်သောကြောင့်တည်း။

အာဒီဖြင့် ယူဖွယ်။ ... ။ သဒ္ဒါဒိနိဉ် အာဒီဖြင့် "ဝေရ, ကလဟ, ဓူပ, ဒုဒ္ဒိန, (မကောင်းသောနေ့), သုဒိန မေဃ" စသည်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ "သုခ, ဒုက္ခ, တိတ္တ, ကပဏာ, ကရုဏာ, ပတိပ, အလိက" စသော သုခါဒိဂိဏ်းစုကိုလည်းကောင်း "ကဋ္ဌ, မဒ္ဒန္တ, ဂဟန, ကစ္ဆ, ကိစ္ဆ" ဟူသော ကဋ္ဌာဒိဂိဏ်းစုကိုလည်းကောင်း ယူ ဟု မောဂ္ဂလ္လာန်နိဿယ မိန့်၏၊ ထိုတွင် သဒ္ဒါဒိနောင် ကရောတိ အနက်၌, သုခါဒိနောင် အနုဘာဝတိအနက်၌, ကဋ္ဌာဒိနောင် ပါပတ္ထ (မကောင်းမှု ပြုခြင်း) အနက်၌ သက်ဟုလည်း ခွဲခြားသည်၊ သံဓူပါယတိ, သံပဓူပါယတိ-မေတ္တာယတိ-မေတ္တာကို ပြု၏, ကုက္ကုစ္စာယတိ-ကုက္ကုစ္စကို ပြု၏, ဒေါဟဠာယတိ-ချင်ခြင်းကို ပြု၏, စသည်တို့လည်း ဤ သဒ္ဒါဒိဂိဏ်းပင်တည်း၊ ကစ္စည်းအလို ထိုရုပ်များကို အာယနာမတော ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ချည်းစီရင်။

"ဤယူပနာ စ ၄၃၆။ ဥပမာနာ–ဥပမာနဖြစ်သော်၊ နာမတော–နာမ်ပုဒ်မှ နောက်၌၊ အာစာရတ္ထေစ–၌လည်း၊ ဤယပစ္စယော–ဤယပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ–ဖြစ်၏၊ အဆတ္တံ–ထီး မဟုတ်သော သစ်ခက် စသည်ကို၊ ဆတ္တမိဝ–ထီးကိုကဲ့သို့၊ အာစရတိ–၏၊ ဆတ္တီယတိ–ထီးကဲ့သို့ ပြုကျင့်၏၊ ဝါ–ထီးလုပ်ဆောင်း၏၊ အပုတ္တံ–သားမဟုတ်သော တပည့်ကို၊ ပုတ္တမိဝ–သားကိုကဲ့သို့၊ အာစရတိ–၏၊ ပုတ္တီယတိ–သားကိုကဲ့သို့ ပြုကျင့်၏၊ ဥပမာနာတိ ကိမတ္ထံ–ခမွဲ့–တရားကို၊ အာစရတိ–ကျင့်၏ (ကွတိ–ထို့ကြောင့်၊ ခမွစာရီ–မည်၏၊) ကွတိ–ဤပြုယုဂ်၌ တားမြစ်ရခြင်း အကျိုးရှိ၏၊ အာစရတ္ထေတိ ကိမတ္ထံ၊ အဆတ္တံ–ကို၊ ဆတ္တမိဝ–သို့၊ ရက္ခတိ–စောင့်ရှောက်၏၊ ကွတိ–၏၊ ဧဝံ–တူ၊ အညေပိ–တို့ကိုလည်း၊ ယောဇေတဗ္ဗော–ကုန်၏။ (၅၃၈)

၄၃၆။ ဥပမာနာစ။ ။ ရှေ့သုတ်မှ "နာမတော+အာစာရေ" ပုဒ်တို့ လိုက်လာသဖြင့် ဥပမာနာပုဒ်လည်း လိုက်သင့်ပါလျက် မလိုက်စေဘဲ အဘယ့်ကြောင့် "ဥပမာန" ပုဒ်ကို တိုက်ရိုက်ဆိုရသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား ရှေ့သုတ်၌ "ကတ္တုပမာနာ" ပုဒ်သည် သမာသ်ပုဒ်တည်း၊ ဥပမာနာ ဟူသော ပုဒ်ကို လိုက်စေလျှင် သူ့ချည်းသာမက သူနှင့် တွဲဘက် ကတ္တုပုဒ်လည်း လိုက်လာလိမ့်မည်၊ ထိုသို့ ထို ကတ္တုပုဒ် လိုက်လာမည်စိုးသောကြောင့် ဥပမာနပုဒ်ကိုလည်း မလိုက်စေဘဲ ဤသုတ်၌ ဥပမာနာဟု တိုက်ရိုက်ဆိုရပေမည်၊ ဤသို့ ကတ္တုပုဒ်ကို မလိုက်စေလို၍ ဥပမာနာဟု တိုက်ရိုက် ဆိုထားသောကြောင့် ဤသုတ်သည် ကတ္တုပမာနဖြစ်သော နာမ်ပုဒ်နောင် သက်သော သုတ်မဟုတ်ဟုကား သိသာပြီ။

ကမ္မူပမာန ရူပမာန။ ။ ထိုကတ္တုပမာန မဟုတ်လျှင် "ဆတ္တမိဝ" စသော ဒုတိယန္တ ပုဒ်များကို ထောက်၍ ဤသုတ်လာ ဥပမာနသဒ္ဒါဖြင့် ကမ္မူပမာနကို ယူရမည်ဟု ဆိုကြ၏၊ သို့သော် "ဥပမာနာ"ဟု သာမညဆိုသောကြောင့် ဥပမာန ဖြစ်ကောင်းသော (ကာတန္တ ဝုတ္တိ ဆိုသည့်အတိုင်း) ကမ္မူပမာန–အာစာရူပမာန ၂–မျိုးလုံးကိုပင် ဤ ဥပမာနသဒ္ဒါဖြင့် ယူသင့်သည်။ [အာစာရူပမာန် ပုံစံကို နောက်၌ပြအံ့၊] စသဒ္ဒါကား နာမတော အာစာရေပုဒ်တို့ကိုငင်သော် အနုကဖုန်တည်း၊ ထိုသို့ငင်သဖြင့် နောက်သုတ်သို့ ထိုပုဒ်များ မလိုက်ရတော့ဟု သိစေရခြင်း အကျိုးရှိသည်။

အဆတ္တံ၊ ပေ၊ ဆတ္တီယတိ။ ။ အဆတ္တံသည် ဥပမေယျကံပုဒ်, ဆတ္တမိဝ သည် ကံ၏ ဥပမာန (ကမ္မူပမာန) ပုဒ်တည်း၊ "ဆတ္တ+ကွ၀" တည်း၊ ဆတ္တ နောင် အံသက်၊ ကွ၀နောင်–သိသက်, ရှေ့၊ ဆတ္တံကွ၀–ထီးကိုကဲ့သို့+အာစရတိ–ပြုကျင့်၏၊ ကွတိအတ္ထေ–၌၊ ဤသုတ်ဖြင့် ကမ္မူပမာန ဖြစ်သော ဆတ္တံနောင် ဤယ ပစ္စည်းသက်, ဤသို့ စသည်ဖြင့် ပဗ္ဗတာယတိ နည်းမှီ၍ ရုပ်တွက်ပါ၊ "ဆတ္တံ ကွ၀ အာစာရတိ" သည် ဆတ္တီယတိ၏ အနက်ပြ၀ါကျတည်း၊ ထို့ကြောင့်

"ဆတ္တီယတိ–ထီးကဲ့သို့ ပြုကျင့်၏"ဟုသာ အနက်ပေး၊ (ထီးမဟုတ်သော သစ်ခက်ကို ထီးကဲ့သို့ ပြုကျင့်၏"ဟု အဆတ္တံပုဒ်၏ အနက်ပါ ထည့်၍ မပေးရ၊) ပါဠိဝါကျ စီသည့်အခါ "ဝနကမ္မိကော အဆတ္တံ ဆတ္တီယတိ"ဟု လည်းကောင်း "ဝနကမ္မိ-ကော အဆတ္တံ ဆတ္တမိဝ အာစရတိ"ဟု လည်းကောင်း ၂–မျိုးပင် စီနိုင်၏၊ ["ဝနကမ္မိကော–တောမှုလုပ်သူသည်၊ ဝါ–တောင်သူသည်"ဟု ပေး၊ အလုပ်လုပ်နေသည့်အခါ ထီးမပါ၍ သစ်ခက်စသည်ကို ထီးလုပ်ဆောင်းသည်–ဟူလို။] အပုတ္တံ၊ ပေ၊ ပုတ္တီယတိ၌လည်း "အာစရိယော အပုတ္တံ ပုတ္တီယတိ=အာစရိယော အပုတ္တံ ပုတ္တမိဝ အာစရတိ"ဟု ဝါကျ ၂–မျိုး နေနိုင်ပုံ စသည်ကို သိပါ၊ ဆရာသည် သားမဟုတ်သော တပည့်ကိုပင် သားကဲ့သို့ သဘောထား၍ အရာရာ စောင့်ရှောက်သည်–ဟူလို။

အာဓာရူပမာနပုံစံ။ ။ "ပါသာဒေ–ပြာသာဒ်၌၊ ကုဋီယတိ–တဲကုပ်၌ ကဲ့သို့ ပြုကျင့်၏" "ဘိက္ခူ ပါသာဒေ ကုဋီယတိ=ဘိက္ခုပါသာဒေ ကုဋီယံ ဣဝ အာစရတိ"ဟု ၂–ဝါကျရှိပုံကို သိပါ၊ "ဘိက္ခူ မဥ္စကေ–ညောင်စောင်းငယ်၌၊ ပရိယင်္ကီယတိ (ပလ္လင်္ကီယတိ)–ပလ္လင်၌ကဲ့သို့ ပြုကျင့်၏"ဟုလည်း ပုံစံထုတ်၏၊ [အာဓာရာဒပိ–အာဓာရူပမာနပုဒ်မှ နောက်၌လည်း၊ သျာတ်–ဖြစ်၏၊ (ကသ္မာ) နိရပေက္ခတ်–ဥပမာနသဒ္ဒါက ပုဒ်တစ်ပါးကို မင့်သောကြောင့်တည်း၊ (ကတ္တူ ပမာနာ၌ ဥပမာနသဒ္ဒါသည် ကတ္တုဟူသော ပုဒ်တစ်ပါးကို ငဲ့သကဲ့သို့ ဤသုတ်လာ ဥပမာနသဒ္ဒါကား ပုဒ်တစ်ပါးကို မင့်ဘဲ "ဥပမာနာ"ဟု သာမညဆိုခြင်းကြောင့် ဟူလို)၊ –"ဥပမာနာဒါစာရေ" ဟူသော သုတ်၏ ကာတန္တဝုတ္တိ။]

ကိံပုံစံများ။ ။ "ဓမ္မံ+အာစရတိ" ၌ ဓမ္မံဟု ကံပုဒ် ဟုတ်သော်လည်း ဥပမာန မဟုတ်သောကြောင့် ဤယပစ္စည်းမသက်နိုင်၊ "ဓမ္မီယတိ"ဟု မဖြစ်နိုင်–ဟူလို၊ ["ဓမ္မံ အာစရတိတိ ဓမ္မစာရီ"ဟု ရှိသည်ကား မကောင်း, အဓိပ္ပာယ်လည်းမရ၊ ထို့ကြောင့် "ဓမ္မံ အာစရတိ"ဟုသာ သိဟိုင်္ဌမူအတိုင်း ရှိထိုက်သည်၊ အဆတ္တံ ဆတ္တမိဝ ရက္ခတိ၌ကား "ဆတ္တံ ဣဝ" ဟု ကမ္မူပမာန ရှိသော်လည်း ရက္ခတိဟု ဆိုထားသဖြင့် အာစာရအနက် မဟုတ်သောကြောင့် ဤယ ပစ္စည်းမသက်ရ၊ "ဆတ္တမိဝ ရက္ခတိ" ဟူသော အနက်၌ ဆတ္တီယတိဟု မဖြစ်နိုင်–ဟူလို၊ "ဧဝမညေပိ ယောဇေတဗ္ဗာ" ဟု ညွှန်ပြခြင်းကား (နောက်ဆုံး၌ ပြထားသော်လည်း) ကိံပုံစံများကို ညွှန်ပြခြင်းမဟုတ်၊ သုတ်ရင်းပုံစံများကို ညွှန်ပြခြင်းတည်း၊ ထို ညွှန်ပြချက်အရ "ကမ္မလံ–ကမ္မလာကို၊ ပါဝါရီယဘိ–ပဝါကဲ့သို့ ပြုကျင့်၏–ကမ္မလာကို ပဝါလုပ်၍ (အပေါ်တင် တဘက် လုပ်၍) ခြုံ၏–ဟူလို၊ "အဋ္ဌီယတိ–နှိပ်စက်အပ်သူကိုကဲ့သို့ ပြုကျင့်၏"စသော ပုံစံများကို ယူ။

နာမမှာ–တ္တိစ္ဆတ္တေ ၄၃၇။ နာမမှာ–နာမ်ပုဒ်မှ (နောက်၌)၊ အတ္တနော–မိမိ၌၊ ဣစ္ဆတ္တေ–အလိုရှိခြင်း အနက်၌၊ ဤယပစ္စယော ဟောတိ၊ အတ္တနော–မိမိ၌၊ ပတ္တံ–သပိတ်ကို၊ ဣစ္ဆတိ–အလိုရှိ၏၊ ပတ္တိယတိ–သပိတ်ကို အလိုရှိ၏၊ စေ–တူ၊ ဝတ္ထိယတိ–အဝတ်ကို အလိုရှိ၏၊ ပရိက္ခာရိယတိ–ပရိက္ခရာကို အလိုရှိ၏၊ စီဝရိယတိ–သင်္ကန်းကို အလိုရှိ၏၊ ဓနိယတိ–ဥစ္စာကို အလိုရှိ၏၊ ဃဋိယတိ–အိုးကို အလိုရှိ၏၊ အတ္တိစ္ဆတ္တေတိ ကိမတ္ထံ၊ အညဿ–သူတစ်ပါး၌၊ ပတ္တံ–ကို၊ ဣစ္ဆတိ–၏၊ ဣတိ–တို့၌ တားမြစ်ရခြင်း အကျိုးရှိ၏၊ စေ–တူ၊ အညေပိ–တို့ကိုလည်း၊ ယောဇေတဗ္ဗာ–ကုန်၏။ (၅၃၉)

၄၃၇။ နာမမှာတ္တိစ္ဆတ္တေ။ ။ အာယနာမတော သုတ်မှ နာမတောပုဒ်ကို လိုက်စေလျှင် ပြီးနိုင်သော်လည်း နာမတောပုဒ်ကို အလိုက်ခံလျှင် ဥပမာနာပုဒ်လည်း လိုက်လာမည် စိုးသောကြောင့် ထို ဥပမာနပုဒ်ကို ဆုတ်နှစ်စေခြင်းငှာ "နာမမှာ"ဟု တိုက်ရိုက်ထည့်၍ သုတ်တည်သည်၊ (နိဒ္ဒေသ)၊ ဤ၌ နာမမှာဟု သာမည ဆိုထားသော်လည်း ဣစ္ဆာအနက်နှင့်ယှဉ်သော နာမ်ပုဒ်ဖြစ်ရကား ထိုဣစ္ဆာ အနက်လည်း "မည်သည့်အရာကို+လိုချင်သည်"ဟု ကဲကိုင့်သောကြောင့် နာမမှာအရ ဒုတိယန္တပုဒ်ကိုသာ ယူ၊ (မောဂ္ဂလ္လာန် မိုးသည်။)

အတ္တိစ္ဆာ။ ။ အတ္တနော–မိမိ၏+အတ္ထာယ–အကျိုးငှာ+ဣစ္ဆာ–အလို တည်း၊ အတ္တိစ္ဆာ–မိမိအကျိုးငှာ အလို၊ ဝါ–မိမိအဖို့ အလို၊ (ရူဒီကာဝိဂြိုဟ်)၊ ဤ ဝိဂြိုဟ်အရ "မရအပ်သေးသော ပစ္စည်းကို မိမိဖို့ရာ လိုချင်မှုသည် အတ္တိစ္ဆာ မည်၏"ဟု မှတ်၊ မိမိ၏ရှိပြီးသော ပစ္စည်းကို (သူတစ်ပါးလက်၌ရောက်နေ၍) ပြန်လိုချင်မှုကို အတိစ္ဆာဟု မမှတ်လင့်။

အတ္တနော၊ ပေ၊ ပတ္တိယတိ။ ။ ပတ္တမိစ္ဆတိသည် ပတ္တိယတိ၏ အနက်ကို ဖွင့်ပြသော ဝါကျတည်း၊ ထို့ကြောင့် နောက်ပုဒ်များ၌လည်း "ဝတ္ထံ ဣစ္ဆတိ, ပရိက္ခာရံ ဣစ္ဆတိ" စသည်ဖြင့် အနက်ဖွင့်ပြရာ၏၊ ကာတန္တ၌ "အတ္တနော"ဟု ဝိသေသနသဒ်မခန် မပါ၊ "ပတ္တိယတိ–သပိတ်ကို လိုချင်၏"ဟု ဆိုလျှင် မိမိဖို့ ဖြစ်ကြောင်း သိသာရကား အတ္တနောဟု ထည့်ဖွယ်မလို–ဟု ကာတန္တဆရာ ဆိုလိုသည်၊ သို့သော် မုဒ္ဓဗောဓ–သာရသ္မတတို့၌ "အတ္တနော" ပါသောကြောင့် ကစ္စည်းဝုတ္တိဆရာလည်း "အတ္တနော"ဟု ထည့်ထားဟန် တူသည်၊ ရုပ်တွက်ရာ၌ ပတ္တတည်း, အံသက်၊ ပတ္တံ–ကို+ဣစ္ဆတိ–၏၊ ဣတိအတ္ထေ–၌၊ ဤသုတ်ဖြင့် "ဤယ" ပစ္စည်းသက်၊ ဤသို့ဆို၍ ပဗ္ဗတာယတိ နည်းမှီးတွက်ပါ၊ ဣဝဿဒ္ဒါ မချေရခြင်းသာ ထူးသည်။

အညဿ ပတ္တမိစ္ဆတိ။ ။ မိမိအတွက် လိုချင်မှုမဟုတ်, သူတစ်ပါးအတွက် လိုချင်မှုဖြစ်၍ အတ္တိစ္ဆာအနက် မရှိသောကြောင့် ဤယပစ္စည်း မသက်နိုင်၊

ဓာတူဟိဏေ၊ ပေ၊ ဟေတွတ္ထေ

၄၃၈။ သဗ္ဗေဟိ–ကုန်သော၊ ဓာတူဟိ–တို့မှ (နောက်၌)၊ ဟေတွတ္ထေ–၌၊ ဏေ, ဏယ, ဏာပေ, ဏာပယ ဣတိ–ဏေ, ဏယ, ဏာပေ, ဏာပယ, ဟူကုန်သော၊ ဧတေ ပစ္စယာဟောန္တိ၊ ကာရိတ သညာစ–ကာရိတ် အမည် ရှိကုန်သည်လည်း၊ (ဟောန္တိ)၊ ယောကောစိ–သည်၊ [ဓာတုလိင်္ဂေဟိသုတ်၌ အနက် ပြန်ကြည့်၊] ပယောဇယတိ–စေခိုင်း၏၊ ကာရေတိ, ကာရယတိ, ကာရာပေတိ, ကာရာပယတိ–ပြုစေ၏၊ ယေကေစိ အမှတ်မရှိ အကြင်သူတို့သည်၊ ကရောန္တိ–ပြုစွမ်းနိုင်ကုန်၏၊ တေ–ထိုပြုစွမ်းနိုင်သူတို့ကို၊

"အညဿ ပတ္တိယတိ"ဟု မဖြစ်နိုင်–ဟူလို၊ ဤသုတ်၌ကား "ဧဝမညေပိ ယောဇေတဗ္ဗာ" ပါ၌ဖြင့် အခြား ကိုံ ပုံစံများကိုပင် ညွှန်ပြဟန်တူ၏၊ ထို့ကြောင့် အညဿ ဝတ္ထမိစ္ဆတိ, အညဿ ပရိက္ခာရ မိစ္ဆတိ" စသည်ဖြင့် သိလေ။

၄၃၈။ သဗ္ဗေဟိ၊ ပေ၊ ဟေတွတ္ထေ။ ။ သုတ်၌ မည်သည့်ဓာတ်ဟု မသတ်မှတ်ဘဲ "ဓာတူဟိ"ဟု သာမညဆိုထားသောကြောင့် ဓာတ်ဟူသမျှ အားလုံးကို သိမ်းကျုံးယူနိုင်ရကား "သဗ္ဗေဟိ ဓာတူတိ"ဟု ဝုဒ္ဓိဖွင့်ရသည်၊ အလုံးစုံသော ဓာတ်တို့နောင် ဏေ စသော ပစ္စည်းသက်၍ ထို ပစ္စည်းများကိုလည်း ကာရိတ် အမည် မှည့်ပါ–ဟူလို၊ ထိုသို့ သက်စေရာ၌ "ဥဝဏ်နောက်ကျ, ဏေဏယသာ" စသော ခွဲခြားချက်ကို အခြေပြုနှင့် ရူပသိဒ္ဓိစာကိုယ် ဘာသာဋီကာတို့မှာ ရှု။

ဟေတွတ္ထေ။ ။ "ဟိတ်အနက်"ဟူသည် အဘယ်အနက်မျိုး ပါနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ ဤ "ဟေတွတ္ထေ" ဟူသည် ကာရက (ဟေတွတ္ထေစ) သုတ်၌ လာသော "ကြောင့်" ဟု အနက်ပေးရသော ဟေတွတ္ထမျိုး မဟုတ်၊ စေခိုင်း တိုက်တွန်းခြင်းအနက်ကို "ဟေတွတ္ထ" ဟု ဆိုလိုသည်၊ ချဲ့ဦးအံ့–"သာမိကော ဒါသံ ဂါမံ ဂမယတိ–သခင်သည် ကျွန်ကို ရွာသို့ သွားစေ၏" ဟူရာ၌ "ကျွန်သည် သူ့အလိုအတိုင်း ရွာသို့သွားသည်မဟုတ်, သခင်က စေခိုင်းခြင်းကြောင့်သွား၏" ဟု သိသာ၏၊ ထို့ကြောင့် စာရေး၍ဖြစ်စေ, လက်ပြ၍ဖြစ်စေ, သွားတော့ဟု နှုတ်ဖြင့်ပြော၍ဖြစ်စေ, သခင်၏စေခိုင်းပုံ အမူအရာ ကြိယာသည် ကျွန်၏ရွာသို့ သွားရခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်၍ "ဟေတု"မည်၏၊ ဟိနောတိ ပဝတ္တတိ ဖလံ ဧတေနာတိ ဟေတု၊ ဧတေန–ဤစေခိုင်းခြင်းဟူသော အမူအရာကြိယာကြောင့်၊ ဖလံ–ကျွန်၏သွားရခြင်းစသော အကျိုးသည်၊ ဟိနောတိ ပဝတ္တတိ–ဖြစ်၏၊ ဣတိ–ထို့ကြောင့်၊ တံ–ထိုစေခိုင်းမှု (တိုက်တွန်းမှုစသော) ကိုယ်အမူအရာ နှုတ်အမူအရာ ကြိယာသည်၊ ဟေတု၊ ဟေတုမည်၏၊ ဝါ–ဟိတ်မည်၏၊ ဟေတု ယေဝ–ဟိတ်သည်ပင် + အတ္ထော + အနက်တည်း၊ ဟေတွတ္ထော–ဟိတ်အနက်။

အညေ–အခြားသူတို့က၊ ကရောထ ကရောထ–ပြုကုန်လော ပြုကုန်လော၊ ဣစ္စေဝံ–ဤသို့၊ ဗြဝန္တိ–ဆိုကုန်၏၊ ကာရေန္တိ, ကာရယန္တိ, ကာရာပေန္တိ, ကာရာပယန္တိ–ပြုစေကုန်၏၊ ယောကောစိ–သည်၊ ပစတိ–ချက်စွမ်းနိုင်၏၊ တံ–ထိုချက်စွမ်းနိုင်သူကို၊ အညော–အခြားသူက၊ ပစာဟိ ပစာဟိ–ချက်လော ချက်လော၊ ဣစ္စေဝံ–ဤသို့၊ ဗြဝီတိ–ဆို၏၊ အထဝါ–ကား၊ ပစန္တံ–ချက်စွမ်းနိုင်သူကို၊ ပယောဇယတိ–၏၊ ပါစေတိ, ပါစယတိ, ပါစာပေတိ, ပါစာပယတိ–ချက်စေ၏၊ ယေကေစိ–တို့သည်၊

ဟိတ်အနက်သည်ကြိယာ။ ။ ထို စေခိုင်း တိုက်တွန်းမှု ကြိယာ ဟူသော ဟိတ်အနက်ကို ဏေ ဏယစသော ၄ ပစ္စည်းကဟောသောကြောင့် "ဂမယတိ+(ဂမု+ဏယ+တိ)= သွား+စေ+၏"ဟု အနက်ပေးရသည်၊ "သွား" ဟူသော အနက်သည် ဂမုဓာတ်၏ အနက်၊ "စေ" ဟူသော အနက်ကား ကာရိတ်ဏယ ပစည်း၏ အနက်တည်း၊ "စေ" ဟူသော ထိုအနက်ဖြင့် စေခိုင်းခြင်း တိုက်တွန်းခြင်း စသော ကိုယ်အမူအရာ နှုတ်အမူအရာ ကြိယာကို ပြသည်၊ မှန်၏–ပဗ္ဗတာယတိ စသည်၌ အာယစသော ပစ္စည်းသည် ပြုကျင့်ခြင်း စသော ကြိယာအနက်ကို ဟောသကဲ့သို့, ဤ ဏေ ဏယစသော ပစ္စည်းများလည်း စေခိုင်းခြင်း တိုက်တွန်းခြင်း စသော အမူအရာကြိယာ အနက်ကိုပင် ဟောကြသည်၊

ကာရိတသညာစ။ ။ သုတ်၌ပါသော "ကာရိတာနိ" ပုဒ်ကို "ကာရိတသညာစ"ဟု ဖွင့်၏၊ ပစ္စယာပုဒ်ကိုင့်၍ ပုလ္လိင်ဖြင့် ရှိသင့်လျက် "ကာရိတာနိ" ဟု နပုလ္လိင်ရှိသောကြောင့် "လိင်္ဂဝိပလ္လာသ"ဟုမှတ်၊ "ဂ–ပ–ဈ–လ" ဟူသော အမည်တို့ကဲ့သို့ ပေါ့ပေါ့ပါးပါးဖြင့် မှည့်အပ်သော လဟုသညာကို မမှည့်ဘဲ "ကာရိတ"ဟု ဂရုသညာ (ကြီးလေးသော နာမည်)ကို မှည့်ခြင်းသည် ထို အမည်၏ အနွတ္ထသညာဖြစ်ကြောင်းကို သိစေရခြင်း အကျိုးရှိ၏၊ "ကာရိတ–ပြုစေ"ဟူသော နာမည်အားလျော်စွာ ဏေစသောပစ္စည်းများလည်း တကယ့်ကို "သွားမှု စားမှု အိပ်မှု" စသည် ပြုဖို့ရန်စေခြင်း (စေခိုင်း တိုက်တွန်းခြင်း) အနက် ရှိကြသည်–ဟူလို။

ဝစနတ္ထ။ ။ ကာရေတိတိ ကာရိတော၊ ယော အတ္ထော–အကြင် စေခိုင်း တိုက်တွန်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သော ကိုယ်အမူအရာ နှုတ်အမူအရာ အနက်သည်၊ ဝါ–အကြင်စေခိုင်း တိုက်တွန်းမှုဟူသော လုံ့လပယောဂ ဗျာပါရ အနက်သည်၊ ကာရေတိ–သွားမှု စားမှု စသည်ကို ပြုစေတတ် (ပြုဖို့ စေခိုင်း တိုက်တွန်းတတ်)၏၊ ဣတိ, သော အတ္ထော–သည်၊ ကာရိတော–ကာရိတမည်၏၊ ဤ ဝိဂြိုဟ်အရ စေခိုင်း တိုက်တွန်းခြင်းဟူသော လုံ့လပယောဂ ဗျာပါရ စိုက်မှု အနက်သည်သာ မုချအားဖြင့် ကာရိတမည်၏၊ ဏေစသော ၄ ပစ္စည်းကား ထို ထိုအနက်ကို အကြောင်းပြု၍ ကာရဏူပစာရအားဖြင့် ကာရိတအမည် ရသည်၊

ပေ၊ ပါစာပယန္တိ–ချက်စေကုန်၏၊ ဝေ–ဤ့အတူ၊ ဘဏေတိ, ဘဏာယတိ, ဘဏာပေတိ, ဘဏာပယတိ–ဆိုစေ၏၊ ဘဏေန္တိ၊ ပေ၊ ဘဏာပယန္တိ–ဆိုစေကုန်၏၊ တထရိဝ–ထို့အတူသာလျှင်၊ အညေပိ– အခြား ပြယုဂ်တို့ကိုလည်း၊ ယောဇေတဗ္ဗာ–ကုန်၏၊ ဟေတွတ္ထေတိ ကိမတ္ထံ၊ ကရောတိ–ပြု၏၊ပစတိ–ချက်၏၊ ဣတိ–၏၊ အတ္ထဂ္ဂဟဏေန–အတ္ထသဒ္ဒါဖြင့်၊ အလပ္ပစ္ဈယော–အလပစ္ဈည်းသည်၊ ဟောတိ–၏၊ ဧတလတိ–ထွန်းလင်း၏။ (၅၄၁)

[ကာရိတဒ္ဒ "ကရ+ဏော+တ"ဖြစ်၍ "ကာရေတ"ဟု ပြီးသင့်သော်လည်း ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် ဧကို ဣ ဟု ဝိပရိတ်ပြု၍ "ကာရိတ"ဟု ပြီးရသည်၊] ကာရိတသညာစဒ္ဒ စသဒ္ဒါကား ပစ္စည်းသက်ခြင်းဟူသော ပထမအနက်ပေါ်၌ နာမည်မှည့်ခြင်းဟူသော ဒုတိယအနက်ကို ပေါင်းသော ဒုတိယတ္ထ သမ္ဗိဇ္ဈနတည်း။

ယောကောစိ၊ ပေ၊ ဗြဝီတိ။ ။ ["အဗြဝိ"ဟု အတိတ်ကြိယာနှင့် အချို့စာရှိသော်လည်း ကာရေတိဟူသော ပစ္စုပ္ပန်ကြိယာကို ဖွင့်ပြသော ဝါကျဖြစ်၍ သိဟိုဠ်မူနှင့် ရူပသိဒ္ဓိတို့ရှိတိုင်း "ဗြဝီတိ"ဟု ပစ္စုပ္ပန်ကြိယာသာ ရှိထိုက်သည်၊] ဤ "ယောကောစိ၊ ပေ၊ ဗြဝီတိ" ဝါကျဖြင့် ကာရေတိ၏အနက်ကို ဖွင့်ပြသည်၊ ချဲ့ဦးအံ့–"ယောကောစိ ကရောတိ" ဝါကျဖြင့် အလုပ် တစ်ခုခုကို ပြုစွမ်းနိုင် သူကို ပြအံ့၊ "တံ အညော၊ ပေ၊ ဗြဝီတိ" ဝါကျဖြင့် ထိုသူ့ကို အခြားသူ တစ်ယောက်က "ပြုလော, ပြုလော"ဟု စေခိုင်းပုံကို ပြ၏၊ ထင်ရှားစေအံ့–သာမဏေသည် အလုပ် လုပ်တတ်၏၊ (သို့သော် မခိုင်းလျှင် လုပ်မည်မဟုတ်)၊ ထို သာမဏေကို ရဟန်းက "အလုပ် လုပ်ပါ, အလုပ် လုပ်ပါ"ဟု အခါခါ ပြောဆို၏၊ ဤသို့ ပြောဆိုနေသည်ကို ပါဠိစီလျှင် "ဘိက္ခု သာမဏေရံ ကာရေတိ = ရဟန်းသည် သာမဏေကို ပြုစေ၏၊ (ပြုဖို့ရန်စေခိုင်းတိုက်တွန်း၏)" ဟု ပါဠိစီရသည်၊ ထို့ကြောင့် "ယောကောစိ၊ ပေ၊ ဗြဝီတိ"သည် ကာရေတိ ပုဒ်၏ အနက်ကိုဖွင့်ပြသော ဝါကျ ၂-ခုတည်း။

အထဂါ, ကရောန္တံ ပယောဇယတိ။ ။ "ကရောန္တံ ပယောဇယတိ"လည်း ကာရေတိ၏ အနက်ကိုပင် တစ်နည်းဖွင့်ပြန်သော ဝါကျတည်း၊ ကရောန္တံဒ္ဒ အန္တ ပစ္စည်းသည် သတ္တိ (စွမ်းနိုင်ခြင်း)အနက်ကို ဟော၏၊ ပယောဇယတိ (ပပုဗ္ဗ, ယုဇ+ဏာယ+တိ)လည်း "ယှဉ်စေ၏"ဟု သဒ္ဒါနက် ပေးရ၏၊ "ယှဉ်စေ" ဟူသည်လည်း ထိုထိုအမှုဒ္ဒ ယှဉ်မိအောင် စေခိုင်း တိုက်တွန်းခြင်းပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် "ပယောဇယတိ–စေခိုင်းတိုက်တွန်း၏"ဟု အဓိပ္ပာယ်နက် ပေးရသည်၊ "ပြုစွမ်းနိုင်လျက် မပြုဘဲ နေသူကို အခြားသူတစ်ယောက်က စေခိုင်း တိုက်တွန်းရာ၌ ပါဠိစီလျှင် "ဘိက္ခု သာမဏေရံ ကာရေတိ"ဟု စီရသည်။

ယေကေစိ၊ ပေ၊ ယောဇေတဗ္ဗာ။ . . ။ "ယေကေစိ ကရောန္တိ" စသော ဝါကျတို့ကား ကာရေန္တိ စသော ဗဟုဝုစ်ကို ဖွင့်ပြသော ဗဟုဝုစ်ဝါကျများတည်း၊ ယောကောစိ ပစတိ–စသည်၌လည်း ဤအတူပင်၊ "ဧဝံ ဘဏေတိ" စသည်၌ ဧဝံဖြင့် "ယောကော်စိ ဘဏတိ, တံ အညော ဘဏာဟိ ဘဏာဟိ ဣတ္ထေဝံ ဗြဝီတိ၊ အထဝါ–ဘဏန္တံ ပယောဇယေတိ"ဟု အနက်ဖွင့်ပုံကို ပြ၏၊ တထရိဝ အညေပိ ယောဇေတဗ္ဗာဖြင့် "ယောကောစိ ဂစ္ဆတိ, တံ အညော ဂစ္ဆာဟိ ဂစ္ဆာဟိ ဣတ္ထေဝံ ဗြဝီတိ၊ အထဝါ ဂစ္ဆန္တံ ပယောဇယေတိ၊ ဂမေတိ, ဂမယတိ, ဂမာပေတိ, ဂမာပယတိ" စသည်ကို ညွှန်ပြသည်။

ရုပ်တွက်။ ။ ကာရေတိကို "ကရ"တည်၊ ကရ=ကရဏေ (ပြုခြင်း) အနက်၌ ဘူဝါဒယော ဓာတဝေါသုတ်ဖြင့် ဓာတ်မှည့်၊ ဓာတုသဏ္ဌော စသော သုဏ်ဖြင့် ဓာတွန်(အ)ကို ချေ, ဓာတူဟိ ဏေဏယ စသော ဤသုတ်ဖြင့် ဏေ ပစ္စည်းသက်၍ ကာရိတ်လည်း မှည့်၊ ကာရိတာနံ ဏော လောပံသုတ်ဖြင့် ဏ် အနုဗန်ချေ၊ အသံယောဂန္တ သ ဝုဒ္ဓိ ကာရိတေသုတ်ဖြင့် က၏ အကို အာဝုဒ္ဓိပြု၊ ရ်ကို ဧသို့ကပ် (ကာရေ)၊ ဓာတုပစ္စယေဟိဝိဘတ္တိယော ဟု ပရိဘာသာလာသော ကြောင့် ဝတ္တမာနာ ပစ္စုပ္ပန္နေသုတ်ဖြင့် "ကာရေ"ဟူသော ဓာတုပစ္စယန္တနောင် တိသက်၊ ကာရေတိ, ပြီး၏၊ ဏယ, ဏာပေ, ဏာပယသက်၍ ကာရယတိစသည် ကိုတွက်၊ ပါစေတိ ဘဏေတိ စသည်တို့ကိုလည်း နည်းမှီ၍ တွက်၊ ကရောတိ ပစတိတို့၌ကား "စေ"ဟု ဟိတ်အနက် မရှိသောကြောင့် ဏော စသော ပစ္စည်းများ မသက်ရ၊ ကရဓာတ် တိဝိဘတ်, တနာဒိ ဩပစ္စည်းသက်၍ ကရောတိဟု လည်းကောင်း, ပစဓာတ်, တိဝိဘတ်, ဘူဝါဒိ အ ပစ္စည်းသက်၍ ပစတိဟု လည်းကောင်း ပြီးသည်။

အမှာ။ ။ "ဟေတုမှိ"ဟု မဆိုဘဲ "ဟေတွတ္ထေ" ဟု အတ္ထသဒ္ဒါပိုကို ဆိုခြင်းကြောင့် "ဧတ=ဒိတ္တိမှိ" ဟူသော ဓာတ်နောင် ဟိတ်အနက် မဟုတ်ဘဲ ထို အတ္ထသဒ္ဒါ ဖြင့် အလပစ္စည်းသက်, အညေသုစဖြင့် ဝုဒ္ဓိပြု (ဇောတလ) တိဝိဘတ်သက်၍ "ဇော တလတိ"ဟု ယခုကာလ ကစ္စည်းဝုတ္တိဒ္ဓ တွေ့ရသော်လည်း ချာသ ရူပသိဒ္ဓိတို့ မဖွင့်ကြသည့်ပြင် "ဣဒံ ဝစနံ ပေါရာဏာကစ္စာယနပါဠေ နတ္ထိ ဋီကာဗျာချာနေ ဝစနံ ဂဟေတွာ ထပိတန္တိ ဝဒန္တိ = ဤစကားသည် ရှေးကစ္စည်း ပါဠိမှာ မရှိ၊ ဋီကာဗျာချာန်၌ ရှိသော စကားကို ယူ၍ ထားသည်"ဟု နိဒ္ဒေသဒ္ဒ ဝဒန္တိဝါဒ ရှိ၏၊ ဤကာရိတ်ခန်းနှင့် စပ်၍ မှတ်ဖွယ်များကို ရူပသိဒ္ဓိ ဤသုတ်၌လည်းကောင်း, ကာရက–ယောကာရေတိ သဟေတု, ဂတိ ဗုဒ္ဓိ၊ ပေ၊ ကာရိတေဝါ သုတ်တို့၏ ဘာသာဋီကာ၌လည်းကောင်း ပြထားသည်။

ဓာတုရူပေ နာမသွာ ဏယောစ

၄၃၉။ ဓာတုရူပေ–သည်၊ သတိ–သော်၊ တသွာ နာမ သွာ–ထိုနာမ်ပုဒ်မှ (နောက်၌)၊ ဏယပစ္စယော ဟောတိ၊ ကာရိတ သညောစ – ကာရိတ် အမည်ရှိသည်လည်း၊ (ဟောတိ)၊ မဂ်–လမ်းကို၊ ဟတ္ထိနာ–ဖြင့်၊ အတိက္ကမတိ–လွန်သွား၏၊ အတိဟတ္ထယတိ–ဆင်ဖြင့်လွန်သွား၏၊ဂိတံ–သီချင်းကို၊ ဝိဏာယ–စောင်းဖြင့်၊ ဥပဂါယတိ–သီဆို၏၊ ဥပဝိဏယတိ–စောင်းဖြင့် သီဆို၏၊ ဝိရိယံ–ဝီရိယကို၊ ဒဠှံ–မြဲစွာ၊ ကရောတိ–၏၊ ဒဠှယတိ–မြဲစွာပြု၏၊ ရတ္တိ–ညဉ့်သည်၊ ဝိသုဒ္ဓါ–စင်ကြယ်သည်၊ ဟောတိ–၏၊ ဝိသုဒ္ဓယတိ–စင်ကြယ်၏၊ စဂ္ဂဟဏေန–ဖြင့်၊ အာရ် အာလ ဣတိ–အာရ၊ အာလ ဟူကုန်သော၊ ဧတေ ပစ္စယာ ဟောန္တိ၊ သန္တံ–ငြိမ်သက်အောင်၊ ကရောတိ–၏၊ သန္တဘာဝတိ–ငြိမ်သက် အောင်ပြု၏၊ ဥပက္ကမံ–လုံ့လကို၊ ကရောတိ–၏၊ ဥပက္ကမာလတိ–လုံ့လကို ပြု၏။ (၅၄၀)

၄၃၉။ ဓာတုရူပေ။ ။ ဓာတုယာ–ဓာတ်၏+ရူပံ–သဘောတည်း၊ ဓာတုရူပံ–ဓာတ်၏သဘော၊ [သဘာဝစသော အနက်ကိုဟောရာ၌ "ရူပံ"ဟု နပုလ္လိင်သာ အဘိဓာန်တို့၌ ရှိကြ၏။] "ဓာတ်၏သဘော"ဟူသည် ဓာတ်၏ရိုးရာဓာတ်၏ထုံးစံ ဓမ္မတာအတိုင်း ကြိယာအနက်ကို ဟောခြင်း သဘောတည်း၊ ထိုဓာတ်၏သဘောဖြစ်သော ကြိယာအနက်သည် အကြင်နာမ်ပုဒ်နောင် တွဲလျက်ရှိ၏၊ ထိုနာမ်ပုဒ်နောင် ထိုကြိယာအနက်၌ ဏယပစ္စည်းသက်၊ ထင်ရှားစေအံ့–"ဟတ္ထိ" ဟူသော နာမ်ပုဒ်နောင် "လွန်သွားခြင်း" ဟူသော ကြိယာအနက် (ဓာတုရူပ) ဖြစ်၏၊ ထိုကြိယာအနက်၌ ဏယပစ္စည်း သက်ရသည်။

ဓာတွတ္ထနှင့်တူ။ ။ ဤ "ဓာတုရူပေ" ဟူသော ပုဒ်သည် "ဓာတွတ္ထေ" ပုဒ်နှင့် သဘောတူ၏၊ ထို့ကြောင့် ကာတန္တ၌ "ဣန် ကာရိတံ ဓာတွတ္ထေ"ဟု သုတ်တည်သည်၊ [ဓာတွတ္ထေ–ဓာတ်၏အနက်၌၊ ဝါ–ကြိယာအနက်၌၊ နာမတော–နာမ်ပုဒ်မှနောက်၌၊ ဣန်–ဣန်ပစ္စည်း၊ (ကစ္စည်းအလို "ဏယ" ပစ္စည်း) သက်၊ ကာရိတံ–ကာရိတ်လည်းမှည့်။] ဤ ပြခဲ့သော စကားအရ သုတ်၌ပါသော "ဓာတုရူပ" ဟူသည် "ဟတ္ထိ"စသော နာမ်ပုဒ်မဟုတ်၊ ဟတ္ထိစသည်၏ အနက် နောက်၌ "လွန်သွားခြင်း" စသော ကြိယာတည်းဟု သိပါ။

ဟတ္ထိစသည်ကို ဓာတုရူပခေါ်ရသောနည်း။ ။ ဟတ္ထိသဒ္ဒါသည် သူ့ချည်းသက်သက် ဓာတုရူပအမည် မရနိုင်၊ ဓာတ်နက်ကိုဟောသော ဏယ ပစ္စည်းနှင့် တွဲရ၍ "အတိဟတ္ထယ, ဒဠှယ" စသည်ဖြစ်ရာ အခါကျမှ ဓာတုရူပအမည် ရနိုင်၏၊ ဝိဂြိုဟ်ကိုလည်း "ဓာတုယာ+ရူပံ ယဿာတိ ဓာတုရူပေါ"ဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိပြု၊ ယဿ–အကြင် "အတိဟတ္ထယ" စသော သဒ္ဒါ၏၊ ဓာတုယာ–၏၊ ရူပံ–သဘောသည်၊ အတ္ထိဣတိသော ဓာတုရူပေါ–ဓာတ်သဘောရှိသော သဒ္ဒါမည်၏၊

ပါ–ဓာတ်ကဲ့သို့ လွန်သွားခြင်းစသော ကြိယာအနက်ကို ဟောနိုင်သော သဒ္ဒါ မည်၏၊ ဤအဓိပ္ပာယ်ကို ရည်ရွယ်၍ "နာမ်၏နောက်တွင်, ပစ္စည်းဝင်, နာမ်လျှင် မလွဲ, ဓာတ်ဖြစ်မြဲ"ဟု ဆို၍ ဘေဒစိန္တာဋ္ဌလည်း...

"ဓာတွတ္ထဝါစကေနေဝ, ပစ္စယေန ပယောဂတော၊
နာမ်တ္တံ. ပဇဟိတွာန, ဓာတုရူပေဝ တိဋ္ဌတေ"

ဟု မိန့်သည်။ [ဓာတွတ္ထဝါစကေန–ဓာတ်နက် (ကြိယာ) ကို ဟောသော၊ ပစ္စယေန–ပစ္စည်းနှင့်၊ ပယောဂတောဧဝ = ယှဉ်ရခြင်းကြောင့်သာ၊ နာမတ္တံ–နာမ်အဖြစ်ကို၊ ပဇဟိတွာန–စွန့်၍၊ ဓာတုရူပေဝ–ဓာတ်၏သဘောဋ္ဌသာ၊ တိဋ္ဌတေ–တည်တော့၏။] နာမ်က ဓာတ်ဖြစ်သကဲ့သို့ အာချာတ်က နာမ်ဖြစ်ပုံကိုလည်း နာမ်ခန်း၌ ပြခဲ့ပြီ။ ["ဓာတ်၏သဘောဋ္ဌ+တည်၏"ဟု ဆိုသဖြင့် ဓာတ်နှင့် သဘောတူ၏, ဓာတ် သဘောရှိ၏"ဟု ဆိုရာရောက်၏၊ ထို့ကြောင့် ဓာတုရူပေါကို "ဓာတုသဒိသဘာဝေ"ဟု ဒီပနီဖွင့်သည်။]

ကံ ကတ္တားရှိပုံ။ ။ ဤနေရာဝယ် ဓာတ်နှင့် သဘောတူပုံကို ထင်ရှားအောင် "ပုရိသော မဂ္ဂံ အတိဟတ္ထယတိ"ဟု ပါဠိစီကြည့်ပါ၊ ဂမုစလော ဓာတ်နောင် တိ စသော ဝိဘတ် သက်ရသကဲ့သို့, အတိဟတ္ထယဟူသော ကြိယာပုဒ်၌လည်း တို့ စသော ဝိဘတ် သက်ရ၏၊ "ပုရိသော မဂ္ဂံ ဂစ္ဆတိ"ဟု ဂစ္ဆတိ အတွက် ကံ ကတ္တား ရှိသကဲ့သို့ အတိဟတ္ထယတိအတွက်လည်း "ပုရိသော မဂ္ဂံ"ဟု ကတ္တား ကံ ရှိနိုင်၏၊ "ပုရိသေန မဂ္ဂေါ ဂစ္ဆီယတေ"ဟု ကံဟောဝါကျဖြစ်သကဲ့သို့ "ပုရိ သေန မဂ္ဂေါ အတိဟတ္ထယီယတေ+ယောကျ်ားသည် လမ်းကို ဆင်ဖြင့် လွန်အပ်၏"ဟု ကံဟော ဝါကျလည်း ဖြစ်နိုင်၏၊ ဤသို့ အတိဟတ္ထယသည် ရိုးရာဓာတ်များကဲ့ သို့ မိမိဟောအပ်သော ကတ္တား ကံတို့ဖြင့် ထင်ရှားလျက် ရှိရကား အတိဟတ္ထယကို ဓာတုရူပဟု ဆိုရသည်။

အတ္တနာ ဝစနီယသ, ကတ္တုကမ္မဟိ ပါကဋော၊
သကတ္တုကော သကမ္မောတိ, ဓာတုရူပေါတိ, ဝုစ္စတိ။

အတ္တနာ–မိမိသဲ့သည် (အတိဟတ္ထယစသော သဒ္ဒါသည်)၊ ဝစနီယသ–ဟောအပ်သော ဓာတ်နက်၏၊ ကတ္တုကမ္မဟိ–ကတ္တား ကံတို့ဖြင့် ၊ သကတ္တု ကော့တိ–ကတ္တားရှိ၏ဟုလည်းကောင်း၊ သကမ္မောတိ–ကံရှိ၏ဟုလည်းကောင်း၊ ပါကဋော–ထင်ရှား၏၊ (တသ္မာ–ကြောင့်၊) ဓာတုရူပေါတိ–ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ–ဆိုအပ်၏၊–ဘေဒစိန္တာ။

ပဗ္ဗတာယ စသည်လည်း ဓာတုရူပပင်။ ။ "အာယ နာမတော, ဤယူပမာနာစ, နာမမ္ဟာတ္တိစ္ဆတ္ထေ" သုတ်တို့၌ လာသော "ပဗ္ဗတာယ" စသော သဒ္ဒါတို့လည်း ပဗ္ဗတစသော နာမ်ပုဒ်နောင် ဓာတ်နက်ကို ဟောသောအာယ–ဤယပစ္စည်းတို့နှင့်

တွဲယှဉ်ရသောကြောင့် ဓာတုရူပအမည် ရဲသည်ပင်၊ ထို့ကြောင့် ဘေဒစိန္တာဒီပနီ၌ "ယော ပဗ္ဗတာယာဒီ သဒ္ဒေါ အာစရတိတျာဒိ-ဓာတုယာ" စသည်ဖြင့် ဖွင့်သည်။

မေးဖွယ်။ ။ "အာယ နာမတော" စသော သုတ်များ၌ အဘယ့်ကြောင့် "ဓာတုရူပေ"ဟု မဆိုခဲ့ဘဲ ဤသုတ်ကျမှ ဆိုရသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ ထိုသုတ်များ၌ "အာစရဏကြိယာ, ဂ္ဂဏာကြိယာ" ဟု ကြိယာတစ်မျိုးစီသာ (ဓာတ်နက်တစ်မျိုးစီသာ) ရှိကြ၏၊ ထို့ကြောင့် "အာစာရေ, ဂ္ဂဏ္ဌထွေ"ဟု အနက်ကို တိုက်ရိုက်ဖော်ပြနိုင်ရကား "ဓာတုရူပေ"ဟု ဆိုဖွယ်မလို၊ ဤသုတ်၌ကား "အတိက္ကမန, ဥပဂါယန, ကရဏ" စသည်ဖြင့် ဓာတ်နက်တွေများသောကြောင့် တိုက်ရိုက်ဖော်ပြဖို့ရာ များပြားသည့်အတွက် ဓာတ်နက်ကို တိုက်ရိုက် မဖော်ပြတော့ဘဲ ပါဝင်နိုင်သမျှ ဓာတ်နက်တွေကို သိမ်းကျုံးဖို့ရာ "ဓာတုရူပေ" ဟု မိန့်ရလေသည်။ [ဤ ဓာတုရူပ သဒ္ဒါများနောင် မာန အန္တ ပစ္စည်းများလည်း သက်၍ "ပဗ္ဗတာယမာနော, ပဗ္ဗတာယန္တော" စသည် ဖြစ်၏။]

သာမညဆိုသော်လည်း သင့်ရာကိုယူ၊ ။ "ဓာတုရူပေ"ဟု ဓာတ်နက်သာမညကိုလည်းကောင်း "နာမတ္တံ"ဟု နာမ်သာမညကိုလည်းကောင်း ဆိုထားသော်လည်း အမှတ်မရှိသော နာမ်ပုဒ်နောင် အမှတ်မရှိသော ဓာတ်နက်၌ ဏယပစ္စည်းမသက်ရ၊ ပါဠိတော် အားလျော်စွာ (သဒ္ဒါ၏ ဟောစွမ်းနိုင်သည့် အားလျော်စွာ) အကြင် နာမ်ပုဒ်နောင် အကြင်ဓာတ်နက်၌ ဏယပစ္စည်း သက်ထားသည်ကို ပါဠိ၌ တွေ့မြင်ရ၏၊ ထို နာမ်ပုဒ်နောင် ထိုဓာတ်နက်၌သာ ဏယပစ္စည်း သက်ရမည်၊ ဥပမာ–ဟတ္ထိဟူသော နာမ်ပုဒ်နောင် အတိက္ကမန အနက်၌ သော် ဏယပစ္စည်းသက်၊ ထိုဟတ္ထိနောင် ဥပဂါယနအနက်၌ မသက်နိုင် စသည်ဖြင့် သိပါ၊ [ယဇ္ဇပိ ဓာတဝေါ ဘွာဒယော, တေသ–မတ္ထာ သတ္တာဒယော၊ တထာပိ ယသ္မာနာမတော ယသ္မိ ဓာတွတ္ထေ ဏ္ဍ (ဏယ) ဒိဿတေ၊ တသ္မာ တသ္မိ ဘဝတိ၊ အဘိဓာနာ, ဝါဒိကရဿ ဗဟုလတ္ထတ္တာဝါ။ – ကာတန္တ ဋီကာ။]

ပုံစံများ။ ။ "ဟတ္ထိနာ အတိက္ကမတိ"သည် အတိဟတ္ထယတိ၏ အနက်ပြ ဝါကျတည်း၊ "အတိဟတ္ထိ"တည်, နာ သက်, ဤကို ဏရဿပြု, (အတိဟတ္ထိနာ)၊ ဟတ္ထိနာ–ဖြင့်၊ အတိက္ကမတိ–လွန်သွား၏၊ ဏ္ဍတိအတ္ထေ–၌၊ ဤသုတ်ဖြင့် အတိဟတ္ထိနာနောင် ဏယသက်၍ ကာရိတ်လည်း မှည့်, ဏ် အနုဗန်ချေ, တေသံ ဝိဘတ္တိယော လောပါစဖြင့် နာဝိဘတ် ချေ, အတိဟတ္ထိဟု ပကတိပြု, ခွင်း, ချေ, ကပ်, (အတိဟတ္ထယ) တိသက်, အတိဟတ္ထယတိ ပြီး၏။ [ရူပသိဒ္ဓိ၌ "ဏလောပ, ဝိဘတ္တိလောပ, သရလောပါဒိသု" ဟု ဝိဘတ်ချေဖို့ရန် ပြထားသောကြောင့် "အတိဟတ္ထိနာ"ဟူသော ဝိဘတ္တန္တပုဒ်နောင် ဏယပစ္စည်း သက်ရကြောင်းကို သိပါ။]

ဥပဝီဏယတီ စသည်။ ။"ဥပဝီဏာ"ဟု ဣတ္ထိလိင် အာကာရန္တဖြင့် တည်၍၊ နာသက်၊ အာယပြု၍ (ဥပဝီဏာယ)၊ ဝီဏာယ–ဖြင့်၊ ဥပဂါယတိ–၏၊ ဣတိအတ္ထေ–၌၊ ဤသို့ စသည်ဆို၍ ဥပဝီဏယတိကိုလည်း တွက်၊ ဒဠှနောင် အံသက်၊ ဒဠှ–အောင်၊ ကရောတိ–၏၊ ဣတိအတ္ထေ–၌၊ ဝိသုဒ္ဓါ–နောင် သိသက်၊ ချေ၊ ဝိသုဒ္ဓါ–သည်၊ ဟောတိ–၏၊ ဣတိအတ္ထေ–၌၊ ဤသို့ဆို၍ ဏယသက်၊ ပမာဏံ ကရောတိ, ပမာဏယတိ–ပမာဏကို ပြု၏၊ အမိဿံ ကရောတိ, အမိဿယတိ–မရောနှောအောင် ပြု၏၊ သုခံ ကရောတိ, သုခယတိ–သုခကိုပြု၏၊ ဒုက္ခံ ကရောတိ, ဒုက္ခယတိ–ဒုက္ခကိုပြု၏၊ ဝါ၊ ဆင်းရဲကို ပြု၏၊ ကုသလံ ပုစ္ဆတိ, ကုသလယတိ–ကျန်းမာကြောင်းကို မေး၏၊ ကဏ္ဍူယာ ဘဝတိ, ကဏ္ဍူယာယတိ–ယား၏၊ မေတ္တာဖရဏံ, မေတ္တာယနံ–မေတ္တာကို ဖြန့်ခြင်း၊ ဒီဃပြု၍ "မေတ္တာယနံ"လည်း ရှိ၏၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဓာတုရူပ၌ ဏယပစ္စည်းပုံစံ များစွာရှိသည်။

ဥပသာရ ကူစွက်ရပုံ။ ။ အတိဣမန (လွန်သွားခြင်း) အနက်၌ ဏယပစ္စည်းသက်သောကြောင့် "ဟတ္ထိယ"ဟုဆိုလျှင် "ဆင်ဖြင့် + လွန်သွား" ဟူသော အနက်ကို သိနိုင်ပြီ မဟုတ်လော၊ အဘယ့်ကြောင့် အတိဥပသာရ ကူစွက်၍ "အတိဟတ္ထိယ"ဟု ဆိုရသနည်းဟု မေး၊ အဖြေကား–အတိဣမန အနက်၌ ဏယပစ္စည်းသက်နိုင်သည်ကား မှန်၏၊ သို့သော် "ဟတ္ထာယ" ချည်းဆိုလျှင် "လွန်သွား" ဟူသော အနက်အထူးကို မပြနိုင်သောကြောင့် အတိဥပသာရကူစွက်၍ "အတိဟတ္ထိယ"ဟု ဆိုရသည်၊ ဥပဂါယတိ၌ ဥပဟူသော ဥပသာရ ကူစွက်ရပုံကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း သိ။ ["အတိဟတ္ထိယတိတိ အာဒိသု ပါဒိဝိသိဋ္ဌေ (ပ–အစ ရှိသော ဥပသာရတို့ဖြင့် အထူးပြုအပ်သော) ဓာတွတ္ထေ ဣသ (ကစ္စည်းအလို ဏယသ) ဝိဓာနေပိ ကေဝလဿ ဣပ္ပစ္စယန္တဿ (ဏယ ပစ္စယန္တဿ) ဝိသေသဓောတနေ နသာမတ္ထိယန္တိ ဣပစ္စယန္တဿ ပါဒိယောဂေါ"–မောဂ္ဂလ္လာန် ပဋိကာ၊] ဒဠှယ–ဝိသုဒ္ဓယတို့၌ကား ဥပသာရ မကူစွက်ရာဘဲ ကရောတိ အနက် ဟောတိအနက်ကို ပြနိုင်သောကြောင့် ဥပသာရ မပါတော့ချေ။

စဂ္ဂဟဏေန။ ။ တိုက်ရိုက် မဆိုအပ်သည်ကို ဆည်းခြင်း သမုစ္စည်း အနက် ရှိသော စသဒ္ဒါဖြင့် ကရဓာတ်၏အနက်၌ အာရ–အာလပစ္စည်းသက်၍ "သန္တာ ရတိ, ဥပက္ကမာလတိ"ဟု ရုပ်ဖြစ်၏၊ သန္တ, ဥပက္ကမတည်, အံသက်, သန္တံ ကရောတိ, ဥပက္ကမံ ကရောတိဟူသော အနက်၌ ဤသုတ်လာ စသဒ္ဒါဖြင့် အာရ–အာလသက်, ဝိဘာတ်ချေ, တိသက်။ [ဤ စဂ္ဂဟဏေနစသော်ဟာ ပါဠိလည်း ကစ္စည်း မူဟောင်းပါဠိ မဟုတ်, ဋီကာ–ဗျာချာန်တို့၏ စကားကိုယူ၍ နောက်ဆရာတို့ ထည့်ပါဠိဟု ဆိုကြကြောင်း, နျာသအလိုအားဖြင့် "ကာရိတ"ပုဒ်ကို ငင်သော အနုကမုနဖြစ်ကြောင်းကိုလည်းကောင်း, အတ္ထဗျာချာန်၌ သကတ္ထဝယ် အာရ–အာလသက်ဟု ဆိုကြောင်းကိုလည်းကောင်း နိဒ္ဒေသ ဖွင့်ပြသည်။]

ဘာဝကမ္မေသုယော ၄၄၀။ သဗ္ဗေဟိ ဓာတူဟိ-၌၊ ဘာဝကမ္မေသု-တို့၌၊ယပစ္စယော ဟောတိ၊ ဌီယတေ-တည်ခြင်း, တည်ရာ၏၊ ဗုဇ္ဈတေ-သိခြင်း, သိအပ်၏၊ပစ္စတေ-ချက်ခြင်း, ချက်အပ်၏၊ လဗ္ဘတေ-ရခြင်း, ရအပ်၏၊ ကရီယတေ-ပြုခြင်း, ပြုအပ်၏၊ ဣစ္စတေ-ပူဇော်ခြင်း, ပူဇော်အပ်၏၊ ဥစ္စတေ-ဆိုခြင်း, ဆိုအပ်၏၊ ဘာဝကမ္မေသူတိ ကိမတ္ထံ၊ ကရောတိ-ပြု၏၊ ပစတိ-ချက်၏၊ ပဌတိ-ရွတ်ဆို၏၊ ဣတိ-၏။ (၄၄၅)

နမောတွဿော။ ။ (မောဂ္ဂလ္လာန်သုတ်) နမောတော-နမော သဒ္ဒါမှ နောက်၌၊ ကရောသိ-ကရောတိအနက်၌၊ အဿော-အဿပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ၊ တထာဂတံ-ကို၊ နမဿတိ-ရှိခိုး၏၊ နမော-တည်, အံသက် (နိပါတ် ဖြစ်၍ သဗ္ဗာသမာဝုသောဖြင့်)၊ ချေ, "နမော-ရှိခိုးခြင်းကို၊ ကရောတိ-ပြု၏" ဟူသော အနက်၌ ဤသုတ်ဖြင့် "အဿ" ပစ္စည်းသက်, စသည်၊ ဤသို့ နမောနောင် ကရောတိအနက်၌ အဿပစ္စည်းသက်ခြင်းသည် "နပဿန္တီတိ နမော ကရောန္တီ" ဟူသော သုတ္တနိပါတ် ဝါသေဋ္ဌ သုတ္တဋ္ဌကထာနှင့် ညီ၏၊ ဓာတ်ကျမ်းတို့၌ကား "နမဿ=ဝန္ဒနာယံ"ဟု နမဿဓာတ် ဆိုသည်။

သစ္စာဒီဟာပိ (သုတ်)။ ။ သစ္စာဒီဟိ-သစ္စ အစရှိသော သဒ္ဒါတို့မှ နောက်၌၊ ဓာတွတ္ထေ-ဓာတ်၏အနက်၌၊ အာပိ-အာပိပစ္စည်း၊ ဟောတိ၊ သစ္စာပေတိ-(သစ္စံ+အာစိက္ခတိ) သစ္စာ ဆို၏၊ အတ္ထာပေတိ-(အတ္ထံ+အာစိက္ခတိ)-အနက် ဆို၏၊ ဝေဒါပေတိ (ဝေဒံ+အာစိက္ခတိ) - ဝေဒကို ဆို၏၊ သုက္ခာပေတိ-(သုက္ခံ+ ကရောတိ) - ခြောက်သွေ့သည်ကို ပြု၏၊ သုခါပေတိ (သုခံ+ဝေဒယတိ) -သုခကို ခံစား၏၊ ဒုက္ခာပေတိ (ဒုက္ခံ+ဝေဒယတိ)-ဒုက္ခကို ခံစား၏၊ သစ္စတည်, အံသက်၊ သစ္စံနောင် ဤသုတ်ဖြင့် အာပိပစ္စည်း သက်, (သစ္စာပိ) တိသက်, သုတ်ကြီးဖြင့် ဣကို ဧ ပြု, သစ္စာပေတိ စသည်ဖြစ်၏။ ["ပုတ္တေစေဝ ပပုတ္တေစ, သုခါပေယျ မဟော်သဓော=မဟော်သဓာသည် သား သမီး မြေး မြစ်တို့ကို ချမ်းသာစေရစ်ရာ၏" ဟူရာ၌ကား သုခဓာတ် ကာရိတ် ဏာပေပစ္စည်းဖြင့်ပြီး၏။]

၄၄၀၊ ဘာဝကမ္မေသု။ ။ "ဘောအနက်" ဟူသည် ကတ္တားအနက် ကံအနက်တို့နှင့် မရောသော သက်သက် ဓာတ်အနက်သာတည်း၊ ချဲ့ဦးအံ့-ကရောတိ-ပြု၏၊ (ပြုတတ်၏) ဟူရာ၌ "ပြု"ဟူသော အနက်သည် ကရဓာတ်၏ အနက်, "တတ်" ဟူသော အနက်သည် ကတ္တုကာရက ခေါ်ရသော ကတ္တားနက်တည်း၊ "ပစ္စတေ-ချက်အပ်၏"ဟူရာ၌ "ချက်" ဟူသော အနက်သည် ပစဓာတ်၏အနက်၊ "အပ်"ဟူသော အနက်ကား ကမ္မကာရကဟု ခေါ်ရသော ကံ အနက်တည်း၊ [ဘာဝကမ္မေသု၌ ကံအနက်ဟူသည် "အပ်" ဟု ပေးရသော ဤအနက်ပင်တည်း၊]

ထို့ကြောင့် "ကရောတိ ပစ္စတေ"တို့၌ ကရ-ပစဓာတ်တို့၏ အနက်ဝယ် ကံ ကတ္တား အနက်များနှင့် ရောလျက်ရှိ၏၊ ဘောအနက်ကား ထို ကံ ကတ္တား အနက်နှင့် မရောဘဲ "ပြု, ချက်" စသော ဓာတ်နက်သက်သက်သာတည်း၊ မြန်မာ ပြန်ရာ၌ "ပြု, ချက်" စသည်နောင် "ခြင်း" ဟူသော အသံကို အပိုထည့်၍ "ကရ=ကရဏော-ပြုခြင်း၌" စသည်ဖြင့် ဓာတ်အနက် ဆိုကြ၏၊ ထို ဆိုရိုးအတိုင်းပင် "ကရိယတော=ပြုခြင်း" စသည်ဖြင့် ဘောအနက်ကို မြန်မာပြန်ကြ၏၊ "ပြုရာ၏" ဟု "ရာ" ထည့်ခြင်းမှာလည်း မြန်မာသုံး ဘောအနက် တစ်မျိုးပင်တည်း။

ကြိယာသာမညဖြစ်၍ ကေဝုစ်သာ။ ။ ထိုဘောကိုပင် "ကြိယာ"ဟုလည်း ဆိုကြ၏၊ ကြိယာဟူသည်ကား "ပြုနေပုံ အမူအရာ, မီးမွှေးလိုက် ထမင်းအိုး တည်လိုက်နှင့် ချက်နေပုံ အမူအရာ, ခြေကို မြှောက်လိုက် ချလိုက်နှင့် သွားနေပုံ အမူအရာ အခြင်းအရာတည်း၊ ထို အမူအရာ အခြင်းအရာသည် ကတ္တားအများ ကံအများနှင့် ဆက်ဆံ၍ သာမညဖြစ်နေ၏၊ လူအများသွားရာ၌ သွားခြင်းကြိယာ သည် တစ်မျိုးတစ်စားတည်းသာ၊ ထမင်းအများကို ချက်ရာ၌လည်း ချက်ခြင်း ကြိယာသည် တစ်မျိုးတစ်စားတည်းသာ၊ ဤသို့ အများနှင့်ဆက်ဆံ၍ သာမန် တစ်မျိုးတစ်စားတည်း ဖြစ်သောကြောင့် ဘောအနက်ကိုဟောသော ကြိယာ ပုဒ်များ၌ ကေဝုစ်သာ ဖြစ်ရသည်ဟု (ဘောဒစ္စာ စသည်၌) ဆို၏။

ဓာတွတ္ထော ကာရကာမိသော, သုဒ္ဓါ ဘာဝေါတိ မန္ဒတော၊
သော ကြိယာ သာစ သာမညံ, တသော-ကတ္တံ ပတီယတေ။

ပဌမပုရိသ်သာ။ ။ ဘော အနက် ဟူသည် ဓာတ်၏ အနက် (ကြိယာ) သက်သက်သာ ဖြစ်သောကြောင့် တုမှ, အမှ သဒ္ဒါတို့နှင့် အရမတူနိုင် (တုလျာမိ ကရဏ မဖြစ်နိုင်)ကြ၊ ထို့ကြောင့် မဇ္ဈိမ ဥတ္တမပုရိသ်များလည်း သက်ခွင့် မရှိချေ၊ ဝိဘတ်မပါလျှင် ပုဒ်ရာ မဝင်သောကြောင့် (လိင်အနက်၌ ပဌမာဝိဘတ် ကေဝုစ်သာ သက်ရသကဲ့သို့) ထို ကြိယာသာမညအနက်၌ ပဌမပုရိသ်သာ သက်ရတော့သည်၊ ...ဘာဝေ ပန ပဌမပုရိသေကဝစနမေဝ၊ အသတွာဂုတာယ ကြိယာယ ဘောဒါ-ဘာဝါ, တုမှာမှ သဒ္ဒဝစနီယတ္ထာ-ဘာဝါ မဇ္ဈိမုတ္တမပုရိသာ-သမ္ဘဝါစ=ဘောအနက် ၌ကား ပဌမပုရိသ် ကေဝုစ်သာ၊ (ဘာ့ကြောင့်နည်း၊) ဒြပ်ဟော မဟုတ်သော ကြိယာ၏ (သာမညဖြစ်၍) အကွဲအပြားမရှိခြင်းကြောင့်, လည်းကောင်း, တုမှ အမှသဒ္ဒါတို့ ဟောအပ်သည်၏ အဖြစ် မရှိသည့်အတွက် မဇ္ဈိမပုရိသ် ဥတ္တမပုရိသ်တို့ မဖြစ်သင့်သောကြောင့် လည်းကောင်း, တည်း-မောဂ္ဂလ္လာန်။

အဝုတ္တကံ, ကတ္တား ထည့်ရပုံ။ ။ "ဘောအနက်ဟူသည် ဓာတ်နက် ကြိယာတည်း"ဟု လည်းကောင်း, ထိုဘောဟောကြိယာပုဒ်၌ ဝိဘတ်မပါလျှင် ပုဒ်ရာ မဝင်သောကြောင့် ပဌမပုရိသ် ကေဝုစ်မျှသက်ရကြောင်းကို လည်းကောင်း သိရပေပြီ၊ သို့ဖြစ်လျှင် ထို ဘောဟော ကြိယာပုဒ်သည် ကံ ကတ္တားကို မဟော

သောကြောင့် ကတ္တားပုဒ် ကံပုဒ်များ ထည့်ဖွယ်လိုပါသေးသလော–ဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား–ပြုလုပ်သူ ကတ္တားမရှိလျှင် "ဘော" ဟု ဆိုအပ်သော်လည်း ကြိယာသည်ပင် မဖြစ်နိုင်၊ "ကတ္တုသုညာ ကြိယာနာမ နတ္ထိ" နှင့်အညီ ကတ္တားမှ ကင်းဆိတ်သော ကြိယာဟူ၍မရှိ၊ ထို့ကြောင့် ဘောဟော ကြိယာပုဒ်၏ ကတ္တားကိုလည်းကောင်း, သကမ္မကကြိယာများ၌ (ကံပါမှ ထိုကြိယာ ပြည့်စုံ) သောကြောင့် ကံကိုလည်းကောင်း ထည့်ရ၏၊ ထိုသို့ ထည့်ရာဝယ် ကတ္တား ကံ ၂–မျိုးလုံးကိုပင် ဘောဟောကြိယာပုဒ်က မဟောသောကြောင့် အဝုတ္တကတ္တား အဝုတ္တကံကိုချည်း ထည့်ရသည်။

သယံ ဘောတုံ နု သက္ကောတိ, ဘာဝေါ အသတိ ကတ္တရိ၊
ဘာဝသာဓန ဟေတုတ္တာ, တသ္မာ ကတ္တာ ပယုဇ္ဇတေ။

ကတ္တရိ–ကတ္တားသည်၊ အသတိ–မရှိလျှင်၊ ဘာဝေါ–ကြိယာသည်၊ သယံ ဘောတုံ–မိမိဘာသာ ဖြစ်ခြင်းငှာ၊ နသက္ကောတိ–မစွမ်းနိုင်၊ တသ္မာ ဘာဝသာဓန ဟေတုတ္တာ–ထိုသို့ ဘောဟော ကြိယာ ပြီးခြင်း၏ အကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ကတ္တာ–ကတ္တားကို၊ ပယုဇ္ဇတေ–ယှဉ်စပ်အပ်၏၊ [သကမ္မကကြိယာ၌ "ပုရိသေန သြဒနံ ပစ္စတေ–ယောကျ်ားသည် ထမင်းကို ချက်ခြင်း" ဟု ကံထည့်၍ ဝါကျစီပါ၊ "မဟောသမ္မ, အဝုတ္တ၌, သဒ္ဒ ၃ သွယ်, ဝုစ် ၂ သွယ်, လဲလှယ် သွင်း၍ ဆင့်" နှင့်အညီ ပုရိသေနအရာဝယ် "ပုရိသေဟိ, တယာ, တုမှေဟိ, မယာ, အမှေဟိ" ကတ္တား ၅–မျိုး လဲလှယ်၍လည်း ဝါကျစီပါ၊ ကတ္တား ၆–မျိုးတည်း, ကံ ၆–မျိုးဖြင့် မြောက်၍=၃၆ ဝါကျ ရလိမ့်မည်။]

ဆဋ္ဌီကတ္တားကံမလို။ ။ အချို့ကား တတိယာကတ္တား၏ ကိုယ်စား ဆဋ္ဌီကတ္တားကိုလည်းကောင်း, ဒုတိယာကံ၏ကိုယ်စား ဆဋ္ဌီကံကိုလည်းကောင်း ထားလိုကြသေး၏၊ သို့သော် သမ္ဘန်အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ကံ–ကတ္တား အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း စပ်၍ ရကောင်းရာ၌ ဆဋ္ဌီ ကတ္တားကံကို ထားခွင့်ရှိ၏၊ ကတ္တားသက်သက်, ကံသက်သက်၌ကား ဆဋ္ဌီ ကတ္တားကံများကို ထားခွင့်မရှိ၊ အာချာတ် ဘောဟော ကြိယာများ၌ ထိုကဲ့သို့ သမ္ဘန်အဖြစ်ဖြင့် မစပ်နိုင်ရကား ဆဋ္ဌီကတ္တားကံများကို အလိုမရှိထိုက်ဟု သဒ္ဒနီတိ မိန့်သည်၊ [ယထာစ ဌာနံ ဌိတို ဘဝံတိ အာဒီဟိ ဘာဝဝါစက ကိတန္တ နာမပဒေဟိ သဒ္ဓိ သမ္ဗန္ဓေ ဆဋ္ဌီယောဇေန မိစ္ဆန္တိ၊ နှ တထာ ဌိယတေ ဘူယတေတိ အာဒီဟိ ဘာဝဝါစကာ–ချာတပဒေဟိ သဒ္ဓိ သမ္ဗန္ဓေ ဆဋ္ဌီယောဇနာ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာ၊ (ကံသ္မာ) သမ္ဗန္ဓေ ပဝတ္တဆဋ္ဌီယန္တ ပဒေဟိ အသမ္ဗန္ဓနီယတ္တာ အာချာတိက ပဒါနံ။] ဤစကားအရ "ပုရိသဿ သြဒနံ ပစ္စတေ" "ပုရိသေန သြဒနဿ ပစ္စတေ" ဟု ဆဋ္ဌီ ကတ္တားကံဖြင့်ပါဠိမစီအပ်–ဟု ဆိုလိုသည်။

ပုရိသံ ၃–ပါး, ဝုစ် ၂–ပါး ဝါဒ။ ။ "အာချာတ် ဘောဟောကြိယာပုဒ်၌ ပထမပုရိသ ဧကဝုစ်သာ၊ ထိုပုဒ်၏ ကတ္တား၌ တတိယာ, ကံ၌ ဒုတိယာသက်၏"

ဟူသော အယူသည် များစွာသောဆရာတို့ အယူတည်း၊ သဒ္ဒနီတိကား "ရူပံ ဝိဘဝိယျတိ" ဟူသော နိဒ္ဒေသပါဋိကိုထောက်၍ ဘောဟောအာချာတ်ကြိယာ၏ ကတ္တား၌ ပဌမာဝိဘတ်သာ သက်ရမည်၊ ဤသို့ ပဌမာဝိဘတ်ကို ပါဋိတော်၌ တိုက်ရိုက်တွေ့ရသဖြင့် ထိုပါဋိတော် အားလျော်စွာ ပုရိသ် ၃–ပါး ဝုစ် ၂–ပါး လည်း ရှိသင့်သည်–ဟု ဆိုလိုသည်၊ ချဲ့ဦးအံ့–"ဝိဘဝိယျတိ" သည် (ဘဝတိကဲ့သို့ မဟုတ်ဘဲ) ယ ပစ္စည်း ပါသောကြောင့် ကတ္တုရုပ်မဟုတ်၊ အကမ္မကဓာတ် ဖြစ်သောကြောင့် ကမ္မရုပ်လည်းမဟုတ်၊ ဘာဝရုပ်သာဖြစ်ထိုက်၏၊ ထို့ကြောင့် "ရူပံ–ရုပ်သည်၊ ဝိဘဝိယျတိ–ကင်းချုပ်ခြင်း, ကင်းချုပ်ရာ၏" ဟု အနက်ပေး၍ ထိုပါဋိအားလျော်စွာ "ရူပါနိ ဝိဘဝိယျန္တိ, တွံ ဝိဘဝိယျသိ, တုမှေ ဝိဘဝိယျထ, အဟံ ဝိဘဝိယျာမိ, မယံ ဝိဘဝိယျာမ၊ ရူပံ ဝိဘဝိယျတေ" ဤသို့ စသည်ဖြစ်၏။

ပစ္စတ္တ ဒဿနေနေဂ, ပုရိသတ္တယ ယောဇနံ၊
ဝစနေဟိ ယုတံ ဒ္ဒီဟိ, ဣစ္ဆိတဗ္ဗံတိ နော ရုစိ။

ပုံစံများ။ ။ ဌီယတေ၌ ဌာဓာတ်သည် အကမ္မကဓာတ်ဖြစ်၍ "တည်ခြင်း တည်ရာ၏" ဟု သာ ပေးနိုင်၏၊ "တည်အပ်၏" ဟု ကံအနက် မပေးနိုင်၊ နောက် ပုဒ်များ၌ကား သကမ္မကဓာတ်များဖြစ်၍ "အပ်" ဟူသော ကံအနက်နှင့် "ခြင်း" ဟူသော ဘောအနက် ၂ မျိုးလုံး ပေးရသည်၊ ရုပ်တွက်ပုံကို ဤသုတ်နှင့် နောက် သုတ်ဝယ် အခြေပြု၌ပြထား၏၊ ထိုသုတ်များ၌မပါသော ဌီယတေစသည်ကိုကား "ဌာ" တည်၊ "ဌာ=ဂတိနိဝတ္တိမှိ" ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်, တေဝိဘတ်, ယ ပစ္စည်းသက်၊ ဣဝဏ္ဏာ ဂမောဝါသုတ်ဖြင့် ယ ပစ္စည်းကြောင့် (ဤ) လာ၊ ဌာ၏ အာ ချေ, ဌကို ဤသို့ ကပ်၊ လဗ္ဘတေကို လဘတည်၊ "လဘ=လာဘေ" ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်, ဓာတွန်ချေ၊ တေ+ယသက် (လဘ်ယတေ)၊ ပုဗ္ဗ ရူပဥ္ဆသုတ်ဖြင့် ယပစ္စည်းကို ပုဗ္ဗရုပ် ဘပြု လဘ်ဘတေ၊) ကွစိဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် ဓာတွန်(ဘ်)ကို ဗ်ပြု၊ လဗ္ဘတေပြီး၏။ [ရူ၌ ကွစိဓာတုဖြင့် ဗပြု၏၊ နျာသ၌ကား ဒေါဓဿစ၌ စသဒ္ဒါ ဖြင့် ဗ ပြုသည်၊ ဓာတ်အရာဖြစ်၍ ရူစီရင်ပုံသာ ထုံးစံကျ၏။]

[ဆောင်] ပုဗ္ဗရူပ, သုတ်အရဖြင့်, လဘ ဘတေ, ရုပ်ဖြစ်နေသော်, မသွေ ကွစိ, ဓာတုဝိဖြင့်, ရှေးရိုးဘကုန်း, ဗထက်ခြိုက်သုံး, ရုပ်လုံး လဗ္ဘတေဖြစ်။

ကရီယတေ စသည်။ ။ ကရီယတေ၌ကား ကရဓာတ်, တေဝိဘတ်, ယ ပစ္စည်း, ဤလာ၊ ဣဇ္ဇတေကို ယဇဿာဒိဿိသုတ် ကြည့်၊ ဥစ္စတေ၌ "ဥစ= ဝိယတ္တိယံ ဝါစာယံ" ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်ဟု ဆို၍ ပစ္စတေအတိုင်း တွက်၊ ကရောတိ စသောရုပ်များကား ဘောကံမရှိ၍ ယပစ္စည်း မသက်ရ၊ ကရော တိကို တနာဒိတော ဩယိရာသုတ် ကြည့်၊ ပစတိကို ဘူဝါဒိတော အသုတ်ကြည့်၊ ပဌတိကိုလည်း "ပဌ = ဝိဘတ္တိယံ ဝါစာယံ" ဟုဆို၊ ဓာတ်မှည့်ပစတိအတိုင်းတွက်။

တဿ စဝဂ္ဂ ... သဓာတွန္တဿ

၄၄၁။ ဓာတူနံ–တို့၏၊ အန္တေန–အဆုံးနှင့်၊ သဟ – တကွ၊ ယထာသမ္ဘဝံ–ဖြစ်သင့်သည်အားလျော်စွာ၊ တဿ ယပစ္စယဿ–ထို ယပစ္စည်း၏၊ စဝဂ္ဂ ယကာရ ဝကာရတ္တံ–စဝဂ်အဖြစ်, ယအဖြစ်, ဝ အဖြစ်သည်၊ ဟောတိ၊ ဝုစ္စတေ–ဆိုခြင်း, ဆိုအပ်၏၊ ဝုစ္စန္တေ–ဆိုအပ်ကုန်၏၊ ဥစ္စတေ – ဆိုခြင်း, ဆိုအပ်၏၊ ဥစ္စန္တေ – ဆိုအပ်ကုန်၏၊ မဇ္ဇတေ–ပွတ်တိုက်ခြင်း, ပွတ်တိုက်အပ်၏၊ မဇ္ဇန္တေ–ပွတ်တိုက်အပ်ကုန်၏၊ ပစ္စတေ၊ ပေ၊ ဗုဇ္ဇန္တေ (ရှေ့ သုတ်၌ ပေးခဲ့ပြီ၊) ယုဇ္ဇတေ–ယှဉ်ခြင်း, ယှဉ်အပ်၏၊ ယုဇ္ဇန္တေ ယှဉ်အပ်ကုန်၏၊ ကုဇ္ဇတေ–စိတ်ဆိုးခြင်း, စိတ်ဆိုးအပ်၏၊ ကုဇ္ဇန္တေ–ကုန်၏၊ ဥဇ္ဇတေ–စွန့်ခြင်း, စွန့်အပ်၏၊ ဥဇ္ဇန္တေ–ကုန်၏၊ ဟညတေ–သတ်ခြင်း, သတ်အပ်၏၊ ဟညန္တေ– ကုန်၏၊ ကယျတေ–ပြုခြင်း, ပြုအပ်၏၊ ကယျန္တေ–ကုန်၏၊ ဒိဗ္ဗတေ–ကစားခြင်း, ကစားအပ်၏၊ ဒိဗ္ဗန္တေ–ကုန်၏။ (၄၄၇)

၁၄၄။ တဿ၊ ပေ၊ ယထာသမ္ဘဝံ။ ။ ဘာဝကမ္မေသုယောသုတ်မှ "ယော" ပုဒ်ကို ဝိဘတ်ပြင်၍ "ယဿ" ဟု လိုက်စေလျှင် ပြီးကောင်းလျက် "တဿ" ဟု ထည့်ရခြင်းသည် အဘယ် အကျိုးရှိသနည်း–ဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ "ယဿ" ဟု လိုက်စေလျှင် သာမည ယပစ္စည်း ဖြစ်သောကြောင့် ကတ္တားဟော ဒိဝါဒိ ယပစ္စည်းပါ ယူခွင့်ရှိ၏၊ "တဿ–ထိုပစ္စည်း" ဟု တိုက်ရိုက် ဆိုထားခြင်းကြောင့်ကား "ဘာဝကမ္မေသု သုတ်၌ ပြခဲ့သော ထိုဘောကံဟော ယပစ္စည်း" ဟု သိလာစေရခြင်း အကျိုးရှိ၏။

ဤသို့ ဘောကံဟော ယပစ္စည်းကို စဝဂ်–ယ–ဝ ပြုရာ၌ အဘယ် ဓာတွန်နှင့် တကွ အဘယ်သို့ ပြုရမည်နည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၍ "ယထာသမ္ဘဝံ–ဖြစ်သင့်သလို" ဟု ထည့်စွက် ဖွင့်ပြလေသည်။ [ရှုဒ် "ဣဝဏ္ဏာ – ဂမောဝါသုတ်မှ ဝါသဒ္ဒါကို သီဟဂတိက အဓိကာရနည်းအားဖြင့် လိုက်လာစေ၍ ဝါသဒ္ဒါက စဝဂ်, တဝဂ် ၂–မျိုးလုံးကို (အက္ခရာ အစဉ်အတိုင်း) စဝဂ်ပြု၊ ယကို ရပြု, ဝကို ဝပြု" ဟု သတ်မှတ်ပေးကြောင်းကို ဆို၏၊ ထိုသတ်မှတ်ခြင်းလည်း ယထာသမ္ဘဝံ အရ ဖြစ်သင့်သလို သတ်မှတ်ပေးခြင်းပင်တည်း။]

ဆက်ဦးအံ့–ကစ္စည်းဝုတ္တိပုံစံများ၌ အက္ခရာအစဉ်ဝဂ်အစဉ် ကမောက်ကမ ဖြစ်နေ၏၊ မဇကို ပြပြီးမှ ပစကို ပြန်ပြ၏၊ ဗုဇဓာတ်ကို ပြပြီးမှ ယုဇဓာတ်ကို ပြပြန်၏၊ ထို့ကြောင့် ရသင့်သမျှ ဝဂ်အစဉ် အက္ခရာအစဉ်ကျအောင် ဝုစ္စတေ (ဝစဓာတ်), ယုဇ္ဇတေ (ယုဇ) ဝဇ္ဇတေ (ဝဒ), ဗုဇ္ဇတေ (ဗုဓ), ဟညတေ (ဟန), ကယျတေ (ကရ), ဒိဗ္ဗတေ (ဒိဝု) ဟု ပုံစံထုတ်၊ ဆကာရန္တ စျ–ဥ–တ–ထ ကာရန္တဓာတ်တို့ကား ဤသုတ်ဆိုင်ရာ မရှိ၊ ဤသို့ အပြည့်အစုံ ပြုဖို့ရာ မရှိခြင်းကြောင့်လည်း "ယထာသမ္ဘဝံ" ဟု မိန့်သည်၊ အချုပ်မှာ "စဝဂ် ပထမ

ကုဝဏ္ဏာဂမောဝါ ၄၄၂။ ပရေ – သော၊ ယမိ ပစ္စယေ – ယပစ္စည်းကြောင့်၊ သမ္ဗေဟိ ဓာတူဟိ – ၌၊ ကုဝဏ္ဏာဂမော – သည်၊ ဝါ ဟောတိ–ဝိကပ်ဖြစ်၏၊ ကရီယတေ, ကရီယတိ–ပြုအပ်၏၊ ဂစ္ဆီယတေ, ဂစ္ဆီယတိ–သွားအပ်၏၊ ဝါတိ ကိမတ္ထံ၊ ကယျတေ–ပြုအပ်၏၊ ကုတိ–ဤသို့ စသော ပြယုဂ်တို့၌ တားမြစ်ရကျိုးရှိ၏။ (၄၄၈)

တတိယ ဓာတွန်နှင့်တကွ ယ ကို စဝဂ် ပထမ တတိယပြု၊ (တ)ဝဂ် တတိယ စတုတ္ထ ပဉ္စမ ဓာတွန်နှင့်တကွ ယကို စဝဂ် တတိယ စတုတ္ထ ပဉ္စမပြု" ဟု မှတ်။

[ဆောင်] စဝဂ် ပထမ, တတိယတည့်, တ–ဝဂ် တတိယာ စတုတ္ထာ ပဉ္စမ, ဓာတ္ဆန္ဒနှင့်, တကွ ယှဉ်မှီး, ယပစ္စည်းကို, စဉ်လည်း ကျကျ, စဝဂ္ဂ၏၊ ပ–တ–စတုတ္ထံ, ပဉ္စမံဟု, လျော်ကန် ရှုကာ, ပြုဖို့ရာ, ယထာသမ္ဘဝ ဆို။

ရုပ်တွက်။ ။ ဝုစ္စတေ ဥစ္စတေ တွက်ပုံကို ဝစ ဝသ ဝဟာဒိန မုကာရော ဝဿယေ (၈၂) သုတ် အခြေပြုမှာ ရှု၊ ပစ္စတေ, ဗုဇ္ဈတေ, ယုဇ္ဇတေ, ဟညတေ, ကယျတေတို့ကို အခြေပြု ဤသုတ်၌ တွက်ပြထား၏၊ ဒီဗ္ဗတေကိုလည်း "ဒိဝု=ကီဠာယံ" ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့် သိဗ္ဗတေနည်းအတိုင်း တွက်၊ မဇ္ဇတေကို မဇတည့်, "မဇ=ပရိမဇ္ဇနေ–ပွတ်တိုက်ခြင်း" ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်, ဓာတွန်ချေ, တေဝိဘတ်, ယပစ္စည်းသက်၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဓာတွန် ဇနှင့်တကွ ယ ပစ္စည်းကို ဇပြု, ဒွေးဘော်လည်းလာ၊ [မဒဓာတ်ဖြင့် "မဒ=ဥမ္မာဒေ" ဟု ဆို၍ "မဇ္ဇတေ–ယစ်မူးခြင်း" ဟုလည်း ရှိနိုင်၏၊ ယုဇ္ဇတော့ကဲ့သို့ တွက်၊] ဥဗ္ဗတေကို "ဥဓ=ဥဿဂ္ဂေ–စွန့်လွှတ်ခြင်း၌" ဟု ဆို၍ ဗုဇ္ဈတေအတိုင်း တွက်။ [ဓာတ်ကျမ်းတို့၌ ဥဗ္ဗဓာတ်ဟု ရှိသည်၊] ဝုစ္စန္တေ–စသော ဗဟုဝုစ်ရုပ်များ၌ အန္တေဝိဘတ်သက် ရုံသာ၊ အနက်ပေးရာ၌ "ဆိုအပ်ကုန်၏" ဟု ကံအနက်သာပေး၍ "ဆိုခြင်း" ဟု ဘောအနက် မပေးခြင်းကား ဘောဟော ကြိယာပုဒ်၌ ဗဟုဝုစ်မရှိ, ပထမပုရိသ်ကေဝုစ်သာဟူသော ဝါဒကို လိုက်နာသောကြောင့်တည်း။

၄၄၂။ ဝါအနက်။ ။ ဤသုတ်လာ ဝါသဒ္ဒါကို ကစ္စည်းဝုတ္တိအလို ဝိကပ်အနက်ရှိ၏ဟု ဆိုလို၏၊ ထို့ကြောင့် ကရီယတေဟု (ဤ) လာရာ ပုံစံကိုလည်းကောင်း, ကယျတေဟု မလာရသော ပုံစံကိုလည်းကောင်း ကရဓာတ် တစ်မျိုး တည်း ထုတ်ပြသည်၊ ရူပသိဒ္ဓိ၌ကား ပါဠိပြယုဂ် အားလျော်စွာ ကုဝဏ်လာရ မည်ဟု သတ်မှတ်သော ဝဝတ္ထိတ ဝိဘာသတ္ထ ဟု ဆို၏၊ ထို အလိုအတိုင် ဆိုလျှင် .....တသ စဝဂ္ဂသုတ်ဖြင့်အမြဲစီရင်ရာ "ဝုစ္စတေ" ကဲ့သို့သော ရုပ်များ "ဝစီယတေ" ဟု ရုပ်ဖြစ်နိုင်သော်လည်း ထိုရုပ်မျိုး ပါဠိပုံစံမရှိ၍ အသန္တ ဝိ

ပုဗ္ဗရူပဋ္ဌ ၄၄၃။ သမ္မေဟိ ဓာတူဟိ–၌၊ ယပစ္စယော–ယပစ္စည်းသည်၊ ပုဗ္ဗရူပံ–သို့၊ အာပစ္စတော–၏၊ ဝုစ္စတေ–တိုးပွားခြင်း, တိုးပွားရာ၏၊ ဖလ္လတော–ပြီးခြင်း, ပြီးရာ၏၊ [ကံအနက် မဖြစ်သင့်၍ "အပ်" ဟု မပေးရ၊] ဒမ္မတော–ဆုံးမခြင်း, ဆုံးမအပ်၏၊ သက္ကတော–စွမ်းနိုင်ခြင်း, စွမ်းနိုင်ရာ၏၊ လဇ္ဇတော–ရှခြင်း, ရအပ်၏၊ ဒိဿတော–မြင်ခြင်း, မြင်အပ်၏။ (၄၄၃)

(အမြဲ ကွဝဏ် မလာရ) ဟုလည်းကောင်း, "ဂစ္ဆိယတေ–ဂမ္မတေ–ဂမျတေ" စသော ရုပ်များ၌ ကွဝဏ်လာမှ မမြဲသော အနိစ္စဝိဓိ ဟုလည်းကောင်း သတ်မှတ်ပေးသည်ဟု ကြံသင့်သည်။

ကု ဤလာရာဌာနခွဲ။ ။ယပစ္စည်းကို ဒွေးဘော်မပြုလျှင် "ကရီယတေ" ဟု ဤလာ၊ ဒွေးဘော်ပြုလျှင်ကား "ကရီယျတေ" ဟု ကုလာ ဟု ခွဲခြားကြ၏၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း–သံယုဂ်နှောင်းရာ၌ "သံယောဂေ ပရေ ရဿတ္တံ" အရ ရဿ ပြုရသေးသောကြောင့် သံယုဂ်နှောင်းရာ၌ ကု ရဿသာ လာသင့်သောကြောင့် တည်း၊ သို့သော် ရူပသိဒ္ဓိ–သန္ဓိ–ရဿံ သုတ်၌ "ဒီယျတိ, သူယျတိ" ဟု သံယုဂ် နှောင်းပါလျက် ရဿမပြုသော ရုပ်ကို ပြသောကြောင့် ထိုခွဲခြားချက်ကို ယေဘုယျဟု မှတ်။

ရုပ်တွက်။ ။ ရုပ်ကို အခြေပြု၌ပြထားသော ရုပ်များတွက်ပုံကို မှီး၍ တွက်၊ ကရဓာတ်, တေဝိဘတ်, ယပစ္စည်း, ဤလာ, ကရီယတေ၊ အတ္တနောပဒါနိ ပရဿ ပဒတ္တံသုတ်ဖြင့် တေကို တိပြန်စေလျှင် "ကရီယတိ" ဟု ဖြစ်၏၊ ဂစ္ဆိယတေ၌ "ဂမုဓာတ်, တေဝိဘတ်, ယပစ္စည်း, ဤလာ၊ ဂမိဿန္တောဆ္ဆောဝါ သဗ္ဗာသု သုတ်ဖြင့် ဓာတွန်(မ်) ကို ဆ္ဆပြု၊ (ဆ္ဆ) ပြုရာ၌ သရမပါသေး၍ ဤသို့ကပ်၊ ဂစ္ဆိယတေ၊ တေကို တိ ပြန်လျှင် ဂစ္ဆိယတိဟု ဖြစ်၏။

၄၄၃။ ပုဗ္ဗရူပဋ္ဌ။ ။ ပုဗ္ဗရူပ၏ အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်းကောင်း, တသ စဝဂ္ဂ သုတ်ဖြင့် ဓာတွန်နှင့်တကွ ယကို ပြု စီရင်ထားသော အကွရာတို့မှ ကြွင်းသော က–ဋ–ပ–ဤဝဂ် ၃–ခုနှင့် ယ လ သတို့ ရှိရာ၌သာ ယပစ္စည်းကို ဤသုတ်က ပုဗ္ဗ ရုပ်ပြုသည်ဟုလည်းကောင်း အခြေပြု၌ ပြထားပြီ၊ ထိုသို့ တသ စဝဂ္ဂသုတ်မှ ကြွင်းသမျှကို သိမ်းကျုံးနိုင်သော်လည်း ပါဠိပုံစံမှာမူ "ကဝဂ်–က, ဋဝဂ်၌–ပ, ပဝဂ်၌ ပ–ဘ မ ၃–လုံးနှင့် လ–သတို့ ဓာတွန်ရှိရာ၌သာ ပုဗ္ဗရုပ်များ ရှိသည်ဟု သတ်မှတ်ကြသည်၊ က စသည်တို့၏ ပုံစံမှာ သုတ်၌ တိုက်ရိုက်ရှိ၏၊ ပ၏ ပုံစံကို "ကုပွတိ" ဟု ထုတ်။

[ဆောင်] တသစဝဂ်,မဆိုမြွက်သည့်, ကဝဂ်ဋ ပ, ဝဂ်သုံးဝနှင့်, ယ–လ–သပါ, ယူဖို့မှာလည်း, ကျမ်းလာသမျှ, ဖွေရှာကြသော်, က–ဘ–ပ–ဘာ, မ–လ–သာဟု, ခုနစ်ခုလောက်, စိစစ်ကောက်, အထောက်တွေ့ရသည်။

တထာ ကတ္တာရိစ ၄၄၄။ ဟေဌာ–အောက်၌၊ (အောက် "တဿ စဝဂ္ဂ, ပုဗ္ဗ ရူပဋ္ဌ သုတ်တို့၌)၊ ဘာဝကမ္မေသု–တို့၌၊ ယပစ္စယဿ–ယ ပစ္စည်း၏၊ အာဒေသော – အာဒေသဿည်၊ ဟောတိ ယထာ–ဖြစ်သကဲ့သို့၊ တထာ–ထို့အတူ၊ ကတ္တာရိပိ – ကတ္တားအနက်၌လည်း၊ ယပစ္စယဿ – ဒိဝါဒိ ယ ပစ္စည်း၏၊ အာဒေသော–သည်၊ ဟောတိ၊ ဗုဒ္ဓတိ–သိ၏၊ ဝိဗ္ဗတိ–ပစ်ဖောက်၏၊ မညတိ–သိ၏၊ သိဗ္ဗတိ–ချုပ်၏။ (၅၁၂)

စသဒ္ဒါနှင့်ပုံစံများ။ ။ စသဒ္ဒါကား ရှေ့သုတ်မှ ဝါသဒ္ဒါကိုငင်သော အနု ကမုနတ္ထဟုနျာသဆို၏၊ ယပစ္စည်းကိုစဝဂ်ယ–ဝတို့သာ ပြုရသည်မဟုတ်သေး၊ ပုဗ္ဗရုပ်လည်း ပြုရသေးသည်ဟု တဿစဝဂ္ဂသုတ်၏ အစီအရင်ကို ပေါင်းသော သမိဂ္ဂာနတ္ထဟု ကြံလျှင် သာ၍ သင့်မည်ထင်၏။

ရုပ်တွက်။ ။ ဝုမုတေကို "ဝမု" တည် "ဝမု=ဝမုနေ (တိုးပွားခြင်း)" အနက်၌ ဓာတ်မှည့်, ဓာတွန်ချေ, တေဝိဘတ်, ယပစ္စည်းသက်, ဤသုတ်ဖြင့် ယကို ပုဗ္ဗရုပ်ပြု၊ [ရှေ့ဓာတွန်နှင့်တူစွာ (မှ) ပြု၊] ကွစိဓာတုဖြင့် ဝ၏ အကို ဥပြု၊ ရူဋ္ဌကား "ဝစ ဝသ ဝဟာဒိန မုကာရော ဝဿယေ" သုတ်ဖြင့် ပြု၏၊] ကွစိဓာတုသုတ်ဖြင့် ဒု ၂ လုံးကိုချေ၊ ဆော ပ ကာရသုတ်ဖြင့် ဓာတွန် ပကို ဦးပြု၊ ဝုမုတေပြီး၏။

[ဆောင်] တေသုဝုဒ္ဓိ, ဥပြုဘိက, ကွစိဓာတု, ဒု ၂ ခုချေ, ပကာရဆော, သုတ်ဖြင့်နော, တွက်လော ဝုမုတေ ရုပ်။

"ဖလ္လတေကို ဖလ=နိပ္ပတ္တိယံ (ပြီးခြင်း၌)" ဟု ဆို၍ ယကို ပုဗ္ဗရုပ် (လ) ပြုရုံသာ၊ ဒမ္မတေ, သက္ကတေတို့ကို အခြေပြု၍ တွက်ထားပြီ၊ [လဗ္ဘတေကို ရှေ့ (ဘာဝကမ္မေသုယော) သုတ်၌ ရုပ်တွက်ခဲ့ပြီ။] ဒိဿတေကို "ဒိသ–အပေက္ခာယံ (ကြည့်ရှုခြင်း၌)" ဟု ဆို၊ ယကို ပုဗ္ဗရုပ် သ ပြုရုံသာ၊ "ဒိဿတေ–ထင်၏" ဟု ပေးရာ၌ကား ကတ္တုရုပ်တည်း၊ ဒိသဿ ပဿ ဒိဿ ဒက္ခာဝါသုတ် ကြည့်။

၄၄၄။ တထာကတ္တာရိစ။ ။ ဤသုတ်၌ နိမိတ္တာတိဒေသသုတ်, ကာရိယာတိ ဒေသသုတ်ဟု ဝါဒကွဲ၏၊ ထိုတွင် နောင်းသော နိမိတ်ကို ညွှန်ပြပုံမပါ၊ ဘော ကံဟော ယပစ္စည်းကို တဿစဝဂ္ဂသုတ်က စဝဂ်ယဝပြု၍, ပုဗ္ဗရူပဋ္ဌသုတ်က ပုဗ္ဗ ရုပ်ပြုသကဲ့သို့ ကတ္တားဟော ယပစ္စည်းကိုလည်း စဝဂ် ယဝနှင့် ပုဗ္ဗရုပ်ပြုပါ–ဟု အပြု အစီအရင်ကိုညွှန်ပြသောကြောင့် ကာရိယာတိဒေသဟုယူသော ဝါဒသာ သင့်မြတ်သကဲ့သို့ ထင်သည်။ ["ကာတဗ္ဗာတိ ကျမိနာ ဘာဝကမ္မဝိဟိတယပစ္စယ ဝုတ္တအာဒေသေ ကတ္တာရိပိ အတိဒိဿန္တော တထာ ကတ္တာရိစာတိ ဝုတ္တန္တိ ဒဿေ တိ"–ရူဋ္ဌီ။]

ဘူဝါဒိတော အ **၄၄၅။ ဘူဣ္ဣစ္စေဝ မာဒိတော–ဘူအစရှိသော၊ ဓာတုဂဏ တော–ဓာတ်အပေါင်းမှနောက်၌၊ ကတ္တရိ–ကတ္တားအနက်၌၊ အပစ္စယော ဟောတိ–ဘဝတိ–ဖြစ်၏၊ ပဌတိ–ရွတ်ဆို၏၊ ဝါ–ဖတ်၏၊ ပစတိ–ချက်၏၊ ဇယတိ–အောင်၏ (နိုင်၏)။ (၄၃၃)**

တထာနှင့်စ အနက်။ ။ လွန်ပြီးသော စကားကို ညွှန်ပြရာ၌ "တထာ" သဒ္ဒါဖြင့်သာ ညွှန်ပြရိုး ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း သီဟိုဠ်မူ၌လည်း "တထာကတ္တရိစ" ဟု ရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း, ယထာ ကတ္တရိစ" ဟု "ယထာ" သဒ္ဒါဖြင့် တချို့မူရှိသည်မှာမကောင်း၊ ကတ္တရိစ၌ စသဒ္ဒါကို နိဒ္ဒေသ၌ "ယပစ္စည်းကို ငင်သော အနုကမုန" ဟုဆို၏၊ နျာသ၌ကား "ဝုတ္တပ္ပ–ကာရာနုကမုန (ဆိုအပ်ပြီးသော) စဝဂ္ဂပြု ယဝ ပုဗ္ဗရုပ်ပြုဟူသော အာဒေသ အပြုကို ငင်သော (အနုကမုန)" ဟုဆို၏၊ သို့သော် "တထာ ကတ္တရိပိ" ဟု အပိသဒ္ဒါဖြင့် ဝုတ္တိဖွင့်ပုံကို ထောက်လျှင် ရှေး ၂–သုတ်၌ပြအပ်ပြီးသော ဘာဝ ကမ္မကိုပေါင်းသော သမ္ပိဏ္ဍနဟုထင်သည်၊ "ဘောကံဟောသာမက, ကတ္တား ဟော၌လည်း ပြု" ဟူလို။

ပုံစံများ။ ။ဗုဇ္ဈတိကိုအခြေပြု၌ ရုပ်တွက်ထား၏၊ ဝိဇ္ဈတိကို "ဝိဓ=ဝိဇ္ဈ နေ (ထိုးဖောက်ခြင်း)" ဟု ဆို၍ ဗုဇ္ဈတိအတိုင်းတွက်၊ မညတိကို"မန=ဉာဏေ" ဟု ဆို၍ ဟညတေ ကဲ့သို့တွက်၊ သိဗ္ဗတိကိုလည်း "သိဝု=တန္တ သန္တာနေ (တစ်နည်း "သိဗ္ဗနေ–ချုပ်ခြင်း၌") ဟုဆို၍ ဒိဗ္ဗတေအတိုင်းတွက်၊ ဤ ၂–ရုပ်၌ ဒိဝါဒိယနှင့် တိဝိဘတ် သက်ရခြင်းသာ ထူး၏၊ စဝဂ် ယဝ ပုဗ္ဗရုပ် အပြုမစုံတတ် သေး၍ "ပစ္စတိ–ကျက်၏၊ ရုစ္စတိ–နှစ်သက်၏၊(ရုစ=ရောစနေ၊) ယုဇ္ဇတိ–သင့်၏၊ (ယုဇ=ယောဂေ)၊ ဥပဇ္ဇတိ – ဖြစ်၏၊ (ဥပုဗ္ဗပဒ = ဂတိမှိ)။ ["ဃူရ=ဇီရဏ ဟိံ သေ (ဆွေးမြည့်အိုမင်းခြင်း, ညှဉ်းဆဲခြင်း) ဟူသော ဓာတ်ဖြင့် ဓာတွန်နှင့် တကွ ဒိဝါဒိယကို ရပြု၍ ဃူလျတ်" ဟု ပုံစံထုတ်သင့်၏၊ [ကုပ္ပတိ–စိတ်ဆိုး၏၊ (ကုပ=ကောပေ)၊ ဒိပ္ပတိ–တောက်ပ၏၊ (ဒီပ=ဒိတ္တိယံ၊) ဤကို ကွစိဓာတုဖြင့် ရဿပြု၊ [ဝပဓာတ်သည် ဘူဝါဒိဖြစ်၍ "ဝပ္ပတိ" ဟု ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် "ဝပ္ပတိ" ဟု မထုတ်သင့်၊] တုဿတိ–နှစ်သက်၏၊ (တုသ=ပီတိမှိ)၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် စုံနိုင်သမျှ စုံအောင် ပုံစံကို ရှာကြံပါလေ။

၄၄၅။ ဘူဣ္ဣစ္စေဝ၊ ပေ၊ ဂဏတော။ ။ ဘူဝါဒိ၌ အာဒိ သဒ္ဒါသည် ပကာရအနက်ရှိ၏၊ ပကာရဟူသည်လည်း "အတူ" ဟူသော အနက်တည်း၊ ဓာတုဂဏဟူသည် (ပုရိသာဒိဂိုဏ်း စသည်ကဲ့သို့) တစ်ဂိုဏ်းဖွဲ့ရသော ဓာတ် တည်း၊ ဓာတု – ဓာတ် + ဂဏ – ဂိုဏ်း (အပေါင်း)၊ "ဘူဝါဒိ+ဓာတုဂဏ" ဟူသော စကား ၂–ရပ်ကိုပေါင်းစပ်၍ "ဘူဝါဒိဂိုဏ်း၊ ဝါ–အပစ္စည်းသက်ရခြင်း

အားဖြင့် ဘူဓာတ်နှင့်တူသော ဓာတ်အပေါင်း" ဟု မှတ်။ [ဘူဝါဒိဒ္ဓ "ဘူ+အာဒိ" ဟုလည်းကောင်း, ဘူ+ဝါ–အာဒိဟုလည်းကောင်း ၂–နည်း ပုဒ်ခွဲ၍ ပြထားသည်ကို ရူပသိဒ္ဓိ–ဘူဝါဒယော ဓာတဝေါသုတ်မှာ ရှု။]

ကတ္တာရိ။ ။ ကတ္တာရိဟု ဆိုသောကြောင့် "အပစ္စည်းက ကတ္တားအနက်ဟောသည်" ဟု ယူဆဖွယ်ရှိ၏၊ သို့သော် ဘဝတိ စသည်၌ တိဝိဘတ်သာ ကတ္တားအနက်ကို ဟော၏၊ အ ပစ္စည်းကိုကား "ပစ်+တိ" စသည်ဖြင့် ပြီးသောအခါ ကပ်ဖို့ရာ သရမရှိမည်စိုး၍ ရုပ်ပြီးရုံ အကျိုးငှာသာ သက်စေရသည်၊ ထိုအပစ္စည်းက ကတ္တားအနက်ကို မဟောနိုင်။ ["ပစ္စယော ရူပသိဒ္ဓိ မတ္တောဝ=ပစ္စည်းသည် ရုပ်ပြီးရုံမျှ အကျိုးရှိ၏၊"] အပစ္စည်း မသက်ဘဲ ရုပ်ပြီးနိုင်သော ဘဝိသတိ စသည်၌ကား အပစ္စည်းပင် မသက်ရတော့ချေ၊ ထို့ကြောင့် ဤကစ္စည်းဝတ္ထို၌ "ကတ္တာရိ" ဟု ဆိုထားသော်လည်း ရူပသိဒ္ဓိ၌ "ကတ္တာရိ ဝိဟိတေသု ဝိဘတ္တိပစ္စယေသု ပရေသု" ဟုလည်းကောင်း, ကာတန္တ္ရ ဝုတ္တိ၌ "ကတ္တာရိ ဝိဟိတေ သဗ္ဗဓာတုကေ ပရေ" ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်ကြသည်၊ ထိုအဖွင့်များအရ ကတ္တားအနက်ကို တိစသော အာချာတ်ဝိဘတ် မာနအန္တ စသော ပစ္စည်းတို့ကဟော၍ အပစ္စည်းကား ရုပ်ပြီးစေရုံမျှသာ ဖြစ်သည်ဟုဆိုလိုသည်။ [ပစတိကို အခြေပြု၍ တွက်ပြထား၏၊ ပဌတိကို "ပဌ=ဝိဘတ္တိယံ ဝါစာယံ" ဟုဆို၍ နည်းတူတွက်၊ ဘဝတိကို ဩအော သရေသုတ်ကြည့်၊ ဇယတိကို ဇ အယ သုတ်ကြည့်။]

သဗ္ဗဓာတုကေ။ ။ကာတန္တ္ရ ဝုတ္တိဝယ် "သဗ္ဗဓာတုကေ ပရေ–ဟိယျတ္တနီ စသော သဗ္ဗဓာတ် ဝိဘတ်နှောင်းရာ၌ အပစ္စည်းသက်" ဟုလည်းကောင်း, ရူပသိဒ္ဓိ၌လည်း "သဗ္ဗဓာတုကမှိယေဝါ–ယ မိဿတေ" ဟုလည်းကောင်းဆိုထား၏၊ ထိုစကား၏အဓိပ္ပာယ်ကား–ဝတ္တမာန် စသော သဗ္ဗဓာတ် ဝိဘတ်နှောင်းရာ၌ ကပ်ဖွယ်သရ မရှိ၍ အပစ္စည်း သက်ရ၏၊ ပရောက္ခာ စသော အသဗ္ဗဓာတ် ဝိဘတ်များ နှောင်းရာ၌မူ အ–ဥစသော ဝိဘတ်များက သရဝိဘတ် ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း, ဏ္ဍစသော ဗျည်းအသဗ္ဗဓာတ် နှောင်းရာ၌လည်း "ဏ္ဍကာရာဂမော အသဗ္ဗဓာတုကမှိ" သုတ်ဖြင့် ဏ္ဍသရ လာသောကြောင့်လည်းကောင်း, ကပ်ဖွယ်သရရှိရကား အပစ္စည်း သက်ဖွယ်မလိုတော့၊ အပစ္စည်း မပါဘဲပင် ရုပ်ပြီးနိုင်ပြီ–ဟူလို။

မေးဖွယ်။ ။ အန္တီစသော သဗ္ဗဓာတ် ဝိဘတ်နှောင်းရာတို့၌ ကပ်ဖို့ရာ သရရှိသောကြောင့် အပစ္စည်း သက်ဖွယ် လိုသေးသလော–ဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ အန္တီ စသည်နှောင်းရာ၌ အပစ္စည်း မသက်ဘဲ ရုပ်ပြီးနိုင်သည်ကား မှန်၏၊ သို့သော် သဗ္ဗဓာတ်ချင်းတူပါလျက် တချို့နှောင်းရာ၌ သက်၍ တချို့ နှောင်းရာ၌ မသက်လျှင် စာသင်ငယ်တို့ အမှတ် ခက်ဖွယ်ရှိသောကြောင့် ပဋ္ဌနာဂတိက နည်းအားဖြင့် သဗ္ဗဓာတ်နှောင်းရာတိုင်း၌သက်၍ အပစ္စည်း မလိုသောရုပ်များ၌ လောပဆွေတွေ့ မကာရောသုတ်ဖြင့် ချေပစ်ရသည်။

ရုဓာဒိတော နိဂ္ဂဟီတ ပုဗ္ဗဥ

၄၄၆။ ကတ္တရိ-၌၊ ရုဓ ဣစ္စေဝမာဒိတော-ရုဓ အစရှိသော၊ ဓာတုဂဏတော အပစ္စယော ဟောတိ၊ ပုဗ္ဗေ-အပစ္စည်းမှရှေ့၌၊ နိဂ္ဂဟိတာ ဂမော-နိဂ္ဂဟိတ်လာခြင်းသည်၊ ဟောတိ၊ ရုန္ဓတိ-ပိတ်ဆို့၏၊ ဆိန္ဒတိ-ဖြတ်၏၊ ဘိန္ဒတိ-ခွဲ၏၊ စဂ္ဂဟဏေန-ဖြင့်၊ ဣ ဤ ဧ ဩ ဣတိ-

---

ဝိကရဏပစ္စည်း။ ။ ဝိကရီယန္တိဓာတဝေါ ဧတေတီဟိ ဝိကရဏာ (အဝုတ္တ ကတ္တုသာဓန၊ ရူဋီကာဝိဂြိုဟ်)၊ ဧတေဟိ-ဤပစ္စည်းတို့သည်၊ ဓာတဝေါ-ဓာတ်တို့ကို၊ ဝိကရီယန္တိ-အသီး အသီး ပြုအပ်ကုန်၏၊ ဝါ-ခွဲခြားအပ်ကုန်၏၊ ဣတိ-ဤသို့ ဓာတ်တို့ကို အသီးအသီး ခွဲခြားတတ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ တေ-ထို ပစ္စည်းတို့သည်၊ ဝိကရဏာ-တို့မည်၏၊ အပစ္စည်းသက်ရသော ဓာတ်စုကို ဘူဝါဒိ ဓာတ်ဟုလည်းကောင်း, အပစ္စည်းလည်းသက်ရှေ့၌ နိဂ္ဂဟိတ်လည်းလာ၍ ရုပ်ပြီး ရသော ဓာတ်စုကို ရုဓာဒိဓာတ်ဟုလည်းကောင်း, ကတ္တားဟော ယပစ္စည်းသက်၍ ရုပ်ပြီးရသော ဓာတ်စုကို ဒိဝါဒိဓာတ်ဟုလည်းကောင်း, ဤသို့ ဓာတ်တို့ကို အသီး အသီး တသန့်စီ တသန့်စီ ခွဲခြားတတ်သောကြောင့် အ-အစ ရှိသော ပစ္စည်း များကို ဝိကရဏပစ္စည်းများဟု ခေါ်၏။

၁၇။ ပစ္စည်း။ ။ ထိုဝိကရဏပစ္စည်းများက ဘူဝါဒိတော အ သုတ်မှ စုရာဒိတော ဏေ ဏယာသုတ် တိုင်အောင်သော သုတ်တို့ဖြင့် သက်အပ်သော "အ, နိဂ္ဂဟိတပုဗ္ဗ အ, စသဒ္ဒါဖြင့် သက်ရသော ဣ ဤ ဧ ဩ, ယ, ဏု, ဏာ, ဥဏာ, နာ, ပ္ပ, ဏ္ဍာ, ဩ, ယိရ, ဏေ, ဏယ" အားဖြင့် ၁၇ ပစ္စည်းတည်း။

ဂိုဏ်းမှတ် ပစ္စည်း။ ။ ထိုဝိကရဏပစ္စည်းများကို ဂိုဏ်းမှတ်ပစ္စည်းဟုလည်း ခေါ်၏၊ အပစ္စည်း သက်ထားသည်ကို တွေ့ရလျှင် ဘူဝါဒိဂိုဏ်းဝင် ဓာတ်ဟု လည်းကောင်း, နိဂ္ဂဟိတပုဗ္ဗက အပစ္စည်း သက်ထားသည်ကိုတွေ့ရလျှင် ရုဓာဒိ တတ်ဟုလည်းကောင်း, ယပစ္စည်းသက်ထားသည်ကို မြင်ရလျှင် ဒိဝါဒိဂိုဏ်းဝင် ဓာတ်ဟု လည်းကောင်း သိရသောကြောင့် ဂိုဏ်းအားဖြင့် ခွဲခြား သတ်မှတ်ပေး သော ပစ္စည်းများဟု ဆိုလိုသည်၊ ထိုပစ္စည်းများ၏ ခွဲခြား သတ်မှတ်ချက်အရ ("ဘူဝါဒိတော အ" စသော သုတ်စဉ်ကိုကြည့်၍) ဘူဂါဒိဂိုဏ်း, ရုဓာဒိဂိုဏ်း စသည်ဖြင့် အာချာတ်ဂိုဏ်း (ကစ္စည်းအလို) ရှစ်ဂိုဏ်းဟုလည်းကောင်း, ရူအလို ဂဟာဒိဂိုဏ်းကို ကိယာဒိဂိုဏ်း၌သွင်း၍ ၇ ဂိုဏ်းဟုလည်းကောင်း သိလေ၊ သက္ကတ၌ကား ရူ၌လာသော ၇ ဂိုဏ်းတွင် "အဒါဒိ, ဇုဟောတျာဒိ, တုဒါဒိ" ၃ ဂိုဏ်းထည့်၍ ၁၀ ဂိုဏ်းဟု ဆို၏၊ ထို ၃ ဂိုဏ်းကို (ရူ၌) ဘူဝါဒိတွင် သွင်း ပြထားသည်။

ဘွာဒျာ-ဒါဒိ ဇုဟောတျာဒိ, ဒိဝါဒိ သွာဒိရေဝစ၊
တုဒါဒိစ ရုဓာဒိစ, တနာဒိ တျာဒိ စုရာဒယော။

ဣ, ဤ, ဧ, ဩ ဟူကုန်သော၊ ဧတေ ပစ္စယာ ဟောန္တိ-ကုန်၏၊ နိဂ္ဂဟီတံ-နိဂ္ဂဟိတ်သည်၊ ပုဗ္ဗံ-ရှေ့ဖြစ်၍၊ (အာဂမော) စ-လာသည်လည်း၊ ဟောတိ၊ ရုန္ဓိတိ, ရုန္ဓီတိ, ရုန္ဓေတိ, ရုန္ဓောတိ - ပိတ်ဆို့၏၊ သုမ္ဘောတိ, ပရိသုမ္ဘောတိ-ပုတ်ခတ်၏။ (၅၁၀)

၄၄၆။ နိဂ္ဂဟီတ ပုဗ္ဗဥ။ ။ "ရုဓာဒိတော+နိဂ္ဂဟီတံ+ပုဗ္ဗံ+စ"ဟု ၄-ပုဒ်ရှိသော သုတ်ဟု ရှုဉ်ဆို၏၊ နိဂ္ဂဟီတံ၌ ဗိန္ဒုကို သုခုစ္စာရဏ အကျိုးငှာ (သန္ဓိ) ဗျဥ္ဇနေစသုတ်ဖြင့် ချေ၊ ပုဗ္ဗံကို ဝုတ္တိ၌ ပုဗ္ဗေဟု ဖွင့်ထားသောကြောင့် သို့ကို အာဒိတော ဩစ၌ စဖြင့် အံပြုဟု နိဒ္ဒေသဆို၏၊ ရှုဉ်ကား "တတော ပုဗ္ဗံ ဟုတွာ" ဟု ဖွင့်သောကြောင့် နပုလ္လိင် ပဌမန္တ အဖြစ်ဖြင့်သာဖွင့်၏၊ ဤ ရှုအဖွင့်အတိုင်းပင် "နိဂ္ဂဟီတ+ပုဗ္ဗဥ" ကို အနက်ပေးထားသည်။

အ၏ရှေ့၌ နိဂ္ဂဟိတ်လာ။ ။ "ရှေ့ဖြစ်၍ နိဂ္ဂဟိတ်လာ" ဟူရာ၌ "အဘယ်မှ+ရှေ့နည်း" ဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ "သုတာနု မိတေသု-တိုက်ရိုက် ကြားသိအပ်သော အရာ, မှန်းဆအပ်သော အရာတို့တွင်၊ သုတသမ္ဗန္ဓိဝ-ကြားအပ်သော အရာနှင့် အဆက်အသွယ်ရှိသောအရာသည်သာ၊ ဗလဝါ-အားရှိ၏" ဟူသော ပရိဘာသာနှင့်အညီ "အပစ္စယော" ဟု အပစ္စည်းသက်ခြင်းကို တိုက်ရိုက်ကြားအပ်ပြီးသောကြောင့် "ထို အပစ္စည်းမှ+ရှေ့" ဟူသော အနက်ကိုသိနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် ရှုဉ် "တတော ပုဗ္ဗံ ဟုတွာ-ထိုပစ္စည်းမှ+ရှေ့ဖြစ်၍"ဟု ဖွင့်သည်၊ ဆက်ဦးအံ့-"ရုဓ်+အ" ဟုရှိရာ အပစ္စည်းမှ ရှေ့၌ နိဂ္ဂဟိတ်လာလျှင် "ရုဓ်အ" ဟု ဖြစ်ဖွယ် မရှိပါလော-ဟု တစ်ဆင့်မေးဖွယ်ရှိ၏၊ "အပစ္စည်းမှ+ရှေ့" ဟု သာမညဆိုထားသော်လည်း "ဝုတ္တံ ဗိန္ဒုသရာနုဂံ" နှင့်အညီ နိဂ္ဂဟိတ်မည်သည် ရဿ သရသို့ အစဉ် လိုက်ရိုး (ရဿ သရကို မှီရိုး) ရှိသောကြောင့် အပစ္စည်းမှ ရှေ့လည်းကျ-သရလည်း မှီစရာရသော ရု၏နောက်၌ နိဂ္ဂဟိတ်လာ-ဟု မှတ်ပါ၊ ["တဥ္ဇ နိဂ္ဂဟီတံ ပကတိယာ သရာနုဂတတ္တာ ဓာတုသရတော (ရုကဲ့သို့ ဓာတ်သရမှ) ပရံ ဟောတိ" ရှု။]

ပုံစံများနှင့် စအနက်။ ။ ရုန္ဓတိကို အခြေပြု၌ ရုပ်တွက်ထား၏၊ ဆိန္ဒတိကို ဆိဒိ, ဘိန္ဒတိကို ဘိဒိတည်၍တွက်၊ ပုဗ္ဗဥ၌ စသဒ္ဒါသည် ယခုရှိသော ကစ္စည်းဝုတ္တိအလို ဣ ဤ ဧ ဩ ပစ္စည်းသက်ခြင်းကို ဆည်းသော အဝုတ္တသမုစ္စည်းဟု ဆိုသင့်၏၊ သို့သော် ဤ စဂ္ဂဟဏေန စသောပါဌ်သည် ချာသ၌ မဖွင့်သောကြောင့် ရှေ့ပါဌ်မဟုတ်, ရှုပသိဒ္ဓိပါဌ်ကိုယူ၍ နောက်မှ ထည့်အပ်သောပါဌ်ဟု ဆိုကြ၏၊ မှန်၏-ချာသ၌ စသဒ္ဒါကို ဒုတိယတ္ထသမ္ပိဏ္ဍနဟု ဆိုထားသည်၊ အပစ္စည်း သက်ခြင်းဟူသော ပထမအနက်ပေါ်ဝယ် နိဂ္ဂဟိတ်လာခြင်းဟူသော ဒုတိယအနက်ကို ပေါင်းသည်-ဟူလို။

ဒိဝါဒိတော ယော

၄၄၇။ ကတ္တရိ–၌၊ ဒိဝုဣစ္ဆေဝ မာဒိတော–ဒိဝု ဤသို့ အစရှိသော၊ ဓာတုဂဏတော, ယပစ္စယော ဟောတိ၊ ဒိဗ္ဗတိ–တောက်ပ၏၊ သိဗ္ဗတိ–ချုပ်၏၊ ယုဗ္ဗတိ–စစ်ထိုး၏၊ ဝိဗ္ဗတိ–ပစ်ဖောက်၏၊ ဗုဗ္ဗတိ–သိ၏။ (၅၁၁)

သွာဒိတော ဏု ဏာ ဥဏာစ

၄၄၈။ ကတ္တရိ–၌၊ သု ဣစ္ဆေဝမာဒိတော–သု အစရှိသော၊ ဓာတုဂဏတော၊ ဏု ဏာ ဥဏာ ဣတိ–ဏု, ဏာ, ဥဏာ ဟုဂုန်သော၊ ဧတေ ပစ္စယာ ဟောန္တိ၊ အဘိသု ဏောတိ, အဘိသုဏာတိ–ရှေးရှုနားထောင်၏၊ သဝုဏောတိ, သဝုဏာတိ–ကောင်းစွာ စောင့်ရှောက်၏၊ အာဝုဏောတိ, အာဝုဏာတိ–စောင့်ရှောက်၏၊ ဝါ–သီကုံး၏၊ ပါပုဏောတိ, ပါပုဏာတိ–ရောက်၏။ (၅၁၁)

ရုန္ဓိတိ စသည်။ ။ ရုန္ဓိတိစသည်၌ စသဒ္ဒါဖြင့် ဣ ဤ ၉ သြ ပစ္စည်း သက်၍ ရှေ့၌ နိဂ္ဂဟိတ်လာ၊ "သုဘ=သမ္မဟာရေ (ပုတ်ခတ်ခြင်း၌)" ဟု ဓာတ်နက် ဆို၍ သြ ပစ္စည်းသက်လျှင် သုမ္ဘောတိဟုလည်းကောင်း, ပရိပုဗ္ဗ သုဘဓာတ်ဖြင့် "ပရိသုမ္ဘောတိ" ဟုလည်းကောင်းပြီး၏၊ သီဟိုဠ်မူ၌ကား "ရုန္ဓိတိ, ရုန္ဓိတိ, သုမ္ဘေတိ, သုမ္ဘောတိ" ဟု ပုံစံ ၄ ခုသာ ရှိသည်။

၄၄၇။ ဒိဗ္ဗတိကို အခြေပြုကြည့်, သိဝု=တန္တသန္တာနေ (တစ်နည်း–သိဗ္ဗနေ–ချုပ်ခြင်း၌)" ဟု ဆို၍ ဒိဗ္ဗတိအတိုင်း တွက်၊ ဗုဗ္ဗတိကို အခြေပြု တထာကတ္တာရိစ၌ တွက်ထားပြီ၊ "ယုဓ=သမ္မဟာရေ, ဝိဓ=ဘာဋနေ" ဟု ဆို၍ ယုဗ္ဗတိ, ဝိဗ္ဗတိကို ဗုဗ္ဗတိအတိုင်း တွက်၊ ဒိဝုဓာတ်သည်ဒိဝါဒိဖြစ်မူ "ကီဠာ=မြူးထူးပျော်ပါး ကစားခြင်း, ဝိဇိဂိသာ–အောင်နိုင်လိုခြင်း, ဗျာဝဟာရ–ရောင်းဝယ်လဲလှယ်ခြင်း (ဝါ–ပြောဆိုခြင်း), ဇုတိ–တင့်တယ်ခြင်း, ထုတိ–ချီးမွမ်းခြင်း, ဂတိ–သွားနိုင်ခြင်း, ကန္တိ–နှစ်သက်လိုလားခြင်း, သတ္တိ–စွမ်းနိုင်ခြင်းအား ဖြင့် များသောအနက်ရှိ၏၊ စုရာဒိ ဖြစ်မူ, ပီဠာ–နှိပ်စက်ခြင်း, ပရိကူဇန–ချုန်းဟုန်းခြင်း အနက်ရှိ၏၊ [သတ္တိတိုင်အောင်အနက်များကို ရူပသိဒ္ဓိဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီ၊ ဒေဝေတိ ဒေဝယတိ–နှိပ်စက်တတ် ချုန်းတတ်၏၊ ဣတိ, ဒေဝါ–မိုးမည်၏။]

ဒိဝု ကီဠာဝိဇိဂိသာ, ဗျဝဟာရ ဇုတိထုတိ၊
ဂတိ ကန္တိ သတ္တိသု ဒိ, စု ပီဠာ ပရိကူဇနေ၊

၄၃၈။ ဏုဏာ ဥဏာစ။ ။ "ဏု+ဏာ+ဥဏာ" ဟု ပစ္စည်း ၃–ခုကို ၃ ပုဒ်ယူ၍ ဤသုတ်ကို ၅ ပုဒ်ရှိသော သုတ်ဟုလည်းကောင်း, ပစ္စည်း ၃–ခုလုံးကို တစ်ပုဒ်တည်းယူ၍ ၃ ပုဒ်ရှိသော သုတ်ဟုလည်းကောင်း ဝါဒကွဲ၏၊ သုဏောတိ စသည်ဖြင့် ဏုပစ္စည်း, ဏာပစ္စည်း သက်ရာဌာနသည်များ၏၊ ဥဏာပစ္စည်းသက်ရာ

ကိယာဒိတောနာ ၄၄၉။ ကတ္တာရိ-၌၊ ကိ ဣစ္ဆေဝမာဒိတော-ကိ အစရှိသော၊ စာတု ဂဏတော, နာပစ္စယော ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ကိဏာတိ-ဝယ်၏၊ ဇိနာတိ-အောင်၏၊ (နိုင်၏)၊ ဓုနာတိ-တုန်လှုပ်၏၊ မုနာတိ-နှောင်ဖွဲ့၏၊ လုနာတိ-ရိတ်ဖြတ်၏၊ ပုနာတိ-ဖြူစင်၏။ (၅၁၄)

ဌာနကား "ပါပုဏာတိ, သက္ကုဏာတိ" စသည်ဖြင့် အနည်းငယ်သာရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ဏု ဏာ ၂ ပစ္စည်းကို ပဓာနထား၍ ဥဏ္ဏာပစ္စည်းကို အပဓာန အဓိပ္ပာယ်အားဖြင့် ခွဲခြားပြီးလျှင် "ဏုဏာ-ဏုပစ္စည်း, ဏာပစ္စည်းတို့သည်၊ ဟောန္တိ၊ ဥဏာစ-ဥဏာ ပစ္စည်းသည်လည်း၊ ဟောတိ" ဟု ကြဲလျှင် ဏု ဏာတစ်ပုဒ်, ဥဏ တစ်ပုဒ်ဖြစ်၍ ဤသုတ်ကို ၄ ပုဒ်ရှိသော သုတ်ဟု ဆိုသင့်သည်၊ စသဒ္ဒါကား ဏု ဏာ ပစ္စည်းကို ပေါင်းသော သမ္မိဏ္ဍနတည်း။

ပုံစံများ။ ။ အဘိသုဏောတိ အဘိသုဏာတိ ပါပုဏာတိတို့ကို အခြေပြု၍ ရုပ်တွက်ထား၏၊ "သံ+အာပုဗ္ဗ ဝု=သံဝရဏော (အစောင့်ရှောက်ခြင်း၌)" ဟု ဆို၍ သံဝုဏောတိ သံဝုဏာတိ အာဝုဏောတိ အာဝုဏာတိတို့ကို နည်းမှီး၍ တွက်ပါ၊ ပါပုဏောတိရုပ်ကား တွေ့ရခဲ၏၊ ထို့ကြောင့် အာပဓာတ် ဏုပစ္စည်း ဖြင့် "အာပဏောတိ" ဟုလည်းကောင်း, ပ ရှေးရှိလျှင် "ပါပဏောတိ (ပျံ့နှံ့၏)" ဟုလည်းကောင်း ဖြစ်တန်ရာ၏၊ ပါပုဏာတိ၌ "ပပုဗ္ဗ အာပဓာတ်" ဟု ပါဠိ ပျက်တတ်၏၊ "အပ=ပါပုဏနေ, ပပုဗ္ဗော၊ ပေ၊ ဒီဃော" ဟု ရှုပသိဒ္ဓိရှိရကား အပ၏ အကို ဒီဃပြုဖို့ရာ "အပ" ဓာတ်သာ ရှုပသိဒ္ဓိနှင့်ညီသည်၊ သုဓာတ်၏ အနက်မျိုးစွာကို ဓာတ္ထတ္ထ သင်္ဂဟ စသော ဓာတ်ကျမ်းများ၌ရှု၊ သက္ကတ၌ ရနှင့် တွဲ၍ "သရ" ဟု ရှိသောကြောင့် ရှေ့ပုဒ်နှင့်တွဲရသည့်အခါ ထိုကွယ်ပျောက်နေသော ရ၏အစား ဒွေးဘော်လာ၍ "အသောသို, ဗဟုသုတော, ဝိသုတော" စသည် ဖြစ်၏။

၄၄၉။ ကိ ဣစ္ဆေဝမာဒိတော။ ။ ကိယာဒိတောကို "ကိ+အာဒိတော" ဟု ဖြတ်၊ ဗျာလာနမိယုဝါ သရေဝါသုတ်ဖြင့် ဤကို ဣယပြု၊ ထို့ကြောင့် "ကိ ဣစ္ဆေဝမာဒိတော" ဟု ဖြစ်၏၊ သက္ကတ၌၊ ရိဆွဲနှင့် "ကြီ=ကရီ" ဟုရှိသောကြောင့် နကို ဏ ပြုစေရသည်၊ ရှေ့ပုဒ်နှင့်တွဲသည့်အခါလည်း ပျောက်လေသော (ရ်) အစား ဒွေးဘော်လာ၍ "ဝိက္ကိဏာတိ-ကယဝိက္ကယော" စသည်ဖြစ်၏၊ ကတ္တာရိ အလိုက်ကိုကြဉ်၍ "ကိယာဒိတောနာ" ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် တဗ္ဗအနိယ တုံတုန စသော ပစ္စည်းတို့ကြောင့် နာပစ္စည်း သက်၍ "ဝိနိစ္ဆိနိတဗ္ဗံ" စသည် ဖြစ်၏။ [ရူ-ကဂါစရာနံ (၅၃၃) သုတ်၏ အဆက်ကိုကြည့်။]

ပုံစံများ။ ။ ကိဏာတိကို အခြေပြုအတိုင်း တွက်၊ "ဇိ=ဇယော (အောင်ခြင်း၌)" ဟု ဆို၍ ဇိနာတိ, "ဓူ=ကမ္ပနေ (တုန်လှုပ်ခြင်း၌)" ဆို၍ ကိုက်သို့

ဂဟာဒိတော ပွ ဏှာ

၄၅၀။ ကတ္တရိ, ဂဟ ဣစ္ဆေဝမာဒိတော, ဓာတုဂဏတော, ပွ ဏှာ ဣတိ–ပွ, ဏှာ ဟူကုန်သော၊ ဧတေ ပစ္စယာ ဟောန္တိ၊ ဃေပွတိ, ဂဏှာတိ–ယူ၏၊ [ရုပ်တွက်ပုံကို ဂဟဿ ဃေပွေ, ဟလောပေါ ဏှာမှီ သုတ်တို့၌ အခြေပြုမှာ ပြထား၏။] (၅၁၈)

တနာဒိတော ဩယိရာ

၄၅၁။ ကတ္တရိ တနု ဣစ္ဆေဝမာဒိတော ဓာတု ဂဏတော ဩယိရ ဣတိ–ဩယိရဟူကုန်သော၊ ဧတေ ပစ္စယာ ဟောန္တိ၊ တနောတိ–ချဲ့၏၊ တနောဟိ–ချဲ့လော့၊ ကရောတိ–ပြု၏၊ ကရောဟိ–ပြုလော့၊ ကယိရတိ–ပြု၏၊ ကယိရာဟိ–လော့၊ (၅၂၁)။ [တနောတိ ကယိ ရတိတို့ကို အခြေပြု၌ တွက်ထား၏၊ ကရောတိကိုလည်း တနောတိအတိုင်းတွက်၊ တနောဟိ စသည်၌ ဟိဝိဘတ် သက်ရခြင်းသာ။]

ရူကို ရဿပြု၍ "ဓုနာတိ" ပြီးစေ၊ [ဓု=စာလနေ (လှုပ်စေခြင်း၌)" ဟူသော ဓာတ်လည်း ရှိ၏၊ သွာဒိဂိုဏ်း, ဏာပစ္စည်းမှ ဏကို သုတ်ကြီးဖြင့် နငယ် ပြု၍ "ဓုနာတိ–လှုပ်စေ၏၊ ဝါကစီရာနိ–လျှော်တေ သင်္ကန်းတို့ကို၊ ဓုနန္တော–လှုပ်စေ လျက်၊ ဝါ–ခါလျက်၊ ပါပ်ကေ ဓမ္မေ–တို့ကို၊ ဓုနာတိ–လှုပ်စေ၏ (ခါ၏)" ဟု ဖြစ်၏။] ဤ ကိယာဒိ၌ကား လှုပ်စေခြင်းအနက်မဟုတ်၊ တုန်လှုပ်ခြင်းအနက် တည်း၊ ထို့ကြောင့် "ဓုနာတိ ကမ္ပတိ–တုန်လှုပ်တတ်၏၊ ဣတိ ရူမော (မီးခိုး) မည်၏" စသည်ဖြစ်၏၊ "မု=ဗန္ဓနေ" ဟူသော ဓာတ်ဖြင့် မုနာတိ ပြီး၏၊ "မုနန္တိ ဧတေနာတိ မုခံ=နှောင်ဖွဲ့ကြောင်းဖြစ်သော ပါးစပ်၊ ["မုန=ဉာဏေ" ဟူသော ဓာတ်ဖြင့်လည်း အာချာတ်၌ ဓာတွန် (နှ်) ကို သုတ်ကြီးဖြင့်ချေ၍ "မုနာတိ" ဟု ဖြစ်၏၊] "လူ=ဆေဒနေ" ဖြင့် လုနာတိ, ပူ=ပဝနေ (ဖြူစင်ခြင်း၌)၊ တစ်နည်း– "ပု=သောဓေ–သုတ်သင်ခြင်း၌" ဟု ဆို၍ ပုနာတိကို တွက်။

၄၅၀။ ဂဟာဒိတော။ ။ "အာဒိသဒ္ဒါသည် အတူဟူသော (ပကာရ) အနက်ကို ဟော၏" ဟု ရူ၌ဆို၏၊ ဤ၌ "အတူ" ဟူရာဝယ် ဏှာ ပစ္စည်းသက်၍ ပြီးကောင်းခြင်း တူသည်ကို ဆိုလိုသည်၊ ပွ ပစ္စည်းကား ဂဟ ဓာတ်နောင်သာ သက်သည်၊ ထိုဏှာပစ္စည်းသက်၍ပြီးကောင်းသော ဓာတ်များလည်း အာချာတ် ပုဒ်အဖြစ်ဖြင့်မရှိ၊ နာမ်ပုဒ်အဖြစ်ဖြင့်သာ အတော်များများရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် သဒ္ဒနီတိတို့၌ "ဂဟာဒိတော ယထာရဟံ အာချာတတ္ထေ နာမတ္ထေစ ပွဏှာ" ဟု သုတ်တည်လေသည်။ [အာချာတတ္ထေ–အာချာတ်ပုဒ်၏အနက်ကိုလည်းကောင်း၊ နာမတ္ထေစ – နာမ်၏အနက်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝတ္တဗ္ဗေ–ဆိုထိုက်သော်၊ ဂဟာဒိ တော–၌၊ ကတ္တရိ–၌၊ ပွ ဏှာ ဟောန္တိ၊] ဂဟာဒိ ပုံစံများကိုလည်းကောင်း, ဂိုဏ်း သီးခြား သင့်–မသင့်နှင့် ဏှာပစ္စည်း ဆိုရကျိုးကိုလည်းကောင်း ရူဘာသာ ဋီကာ၌ ပြထား၏။

စုရာဒီတော ဏော် ဏယာ ကြိစည်၏၊ မန္တေတိ, မန္တယတိ–ကိုင်ပင်၏။ (၅၂၆)

၄၅၂။ ကတ္တာရိ၊ ဃ၊ ဏော ဏယ ဣတိ ဧတော ပစ္ဆယာ ဟောန္တိ၊ ကာရိတသညာစ–ကာရိတ်အမည်ရှိကုန်သည်လည်း၊(ဟောန္တိ)၊ စောရေတိ, စောရယတိ–ခိုး၏၊ စိန္တေတိ, စိန္တယတိ–

အတ္တနော ပဒါနိ ဘာဝေစကမ္မနိ

၄၅၃။ ဘာဝေစ ကမ္မနိစ အတ္တနော ပဒါနိ ဟောန္တိ။ ပြုစံများကို ၄၄၀, ၄၄၁ သုတ်တို့၌ အနက်ပေးခဲ့ပြီ၊ ရုပ်တွက်ပုံကိုလည်း ထိုသုတ်များ၌ ညွှန်ပြခဲ့ပြီ၊ ဘာဝေစ၌ စသဒ္ဒါသည် ကမ္မနိကိုပေါင်းသော သမ္ပိဏ္ဍနဟု နိဒ္ဒေသ ဆို၏၊ ရှု၌ကား ကမ္မ

၄၅၂။ စောရေတိကို အခြေပြု၌ပြထားပြီ၊ စိန္တ=စိန္တာယံ (ကြိစည်ခြင်း၌) မန္တ = ဂုတ္တဘာသနေ (လုံခြုံစွာဆိုခြင်း, တိုင်ပင်ခြင်း၌)ဟု ဆို၍ စောရေတိ အတိုင်း စိန္တေတိ မန္တေတိတို့ကို တွက်၊ စောရယတိစသည်၌ ဏယပစ္ဆည်းသက်။

ကာရိတသညာစ။ ။ ဓာတ်ဟိ ဏော ဏယ စသော သုတ်မှ ကာရိတာနိ ပုဒ်သည် မဏ္ဍူကဂတိကနည်းအားဖြင့် (ဖားခုန်သကဲ့သို့ ခုန်၍) လိုက်လာ၏၊ ထို့ကြောင့် "ကာရိတသညာ" ဟု ဖွင့်သည်၊ ကာရိတ် မှည့်ခြင်းသည် ကာရိတာနံ ဏော လောပံသုတ်ဖြင့် ဏ အနုဗန်ကို ချေရခြင်း အကျိုးရှိ၏၊ ကာရိတ (ပြုစေ) ဟူသော သဒ္ဒါအားလျော်စွာ စေခိုင်းခြင်းအနက်ကို မဟောနိုင်သော ကြောင့် ဤကာရိတ်မျိုးကို ရုဋ္ဌကာရိတ်ဟု ခေါ်၏၊ "ဏ် အနုဗန်ရှိခြင်းအားဖြင့် ဏောဏယစသောကာရိတ်ပစ္ဆည်းများနှင့်တူသောကြောင့် သဒိသူပစာရအားဖြင့် တင်စားအပ်သော ကာရိတအမည်ဖြစ်သည်" ဟူလို၊ ဤသို့ ရုဋ္ဌကာရိတ် ဖြစ်သောကြောင့် "စောရေတိ–ခိုးစေ၏" ဟု (စေ) အနက် မပေးနိုင်။

ဘာဝကမ္မအလိုက်ကိုစဉ်းစား။ ။ နောက်သုတ်မှ ဘာဝကမ္မ သဒ္ဒါကို ခြေလှေ့လှည့်သကဲ့သို့ ရှေ့သို့ ပြန်လှည့်လိုက်စေ၍ ဘောကံအနက်ဟော ဝိဘတ် ပစ္ဆည်း နှောင်းရာ၌လည်း ဤဏော ဏယတို့ကို သက်၍ "စောရိယဘော–ခိုးခြင်း, ခိုးအပ်၏" ဟု ဖြစ်ကြောင်းကို ရှု၌ ဆိုသေး၏၊ သို့သော် "စိန္တိယတေ, မန္တိယတေ" စသည်၌ ဏောပစ္ဆည်းမသက်ဘဲ ပြီးသောကြောင့်လည်းကောင်း စောရိယတေ၌ ဏောပစ္ဆည်း မသက်သော်လည်း အညောသုစဖြင့် စု၏ ဥကို သြဝုဒ္ဓိပြုနိုင်သောကြောင့်လည်းကောင်း ဂိုဘာဝကမ္မလိုက်စေခြင်းကို စဉ်းစားသင့်၏၊ ကိတ် ဘောကံဟောပုဒ်များ၌ကား ကတ္တာရိဟူသော အလိုက်ကိုကြဉ်၍ "ရာဓဒိ, ဒိဝါဒိ, သွာဒိ, ကိယာဒိ, ဂဟာဒိ ပစ္ဆည်းများပင် သက်၍ "ရုန္ဓတဗ္ဗံ, မညိတဗ္ဗံ" စသည်ဖြင့် ရုပ်ပြီးနိုင်ရကား "စောရယိတဗ္ဗံ, မန္တယိတဗ္ဗံ" စသည်ဖြင့် စုရာဒိ ပစ္ဆည်း သက်စေလိုမူ ကတ္တာရိ အလိုက်ကိုကြဉ်၍ သက်နိုင်မည်သာ။

ကတ္တားအနက်ကို ဆည်းသော အဝတ္ထုသမုစ္စည်းဟု ဆိုသည်၊ ထိုကမ္မကတ္တားကို (ရှ) ယော ကာရေတိ သဟေတုသုတ်၌ ပြ၏။] (၄၄၄)

ကတ္တရိစ ၄၅၄။ **ကတ္တရိစ အတ္တနော ပဒါနိ ဟောန္တိ၊ မညတေ–သိ၏၊ ရောစတေ–တောက်ပ၏၊ သောစတေ–စိုးရိမ်၏၊ ဗုဇ္ဈတေ–သိ၏။ ဇယတေ–ဖြစ်၏။ [ကတ္တရိစ၌ စ သဒ္ဒါသည် ရှေ့သုတ်လာ ဘောအနက် ကဲ့ အနက်ကိုပေါင်းသော သမ္ပိဏ္ဍနဟု ထင်သည်၊ နျာသ၌ အတ္တနော ပဒါနိပုဒ်ကို ငင်သော အနုကမုနဟု ဆိုသည်။] (၄၄၀)**

၄၅၄။ **ပုံစံများ။** ။ "မညတေ" ကို အခြေပြု၌ ရုပ်တွက်ပြထား၏၊ "ရုစ=ဒိတ္တိမို့" ဟု ဆို၍ တေဝိဘတ် ဘူဝါဒိ အပစ္စည်း အညေသုစသုတ်ဖြင့် ဝုဒ္ဓိပြု၍ ရောစတေကိုလည်းကောင်း, သုစ=သောကေ (စိုးရိမ်ခြင်း)၌)" ဟု ဆို၍ သောစတေကိုလည်းကောင်း တွက်၊ ဗုဇ္ဈတေကား တထာကတ္တရိသုတ်လာ ဗုဇ္ဈတိအတိုင်းပင်၊ တေဝိဘတ် သက်ရခြင်းသာ ထူး၏၊ "ဇယတေကို ဇန=ဇနနေ" ဟု ဆို၍ ဓာတွန်ချေ, တေဝိဘတ် ဒိဝါဒိ ယပစ္စည်းသက်၊ ဇနာဒီနမာ တိမို့စသုတ်၌ "ဇနာဒီနမာ" ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့်ဓာတွန် (နံ) ကို အာပြု, ဇခွင်း, ချေ, ကပ် ဟု ရှု၌ ရုပ်တွက်၏။ [နျာသ၌ကား "ကွစိဓာတုသုတ်ဖြင့်" ဓာတွန် (နံ) ကိုချေ, ဇ၏ အကို ဒီဃ ပြုလေသည်။] ရှေ့သုတ်နှင့် ဤသုတ်ပေါင်း၍ အတ္တနောပုဒ် ဝိဘတ်များသည် ဘော ကဲ့ ကတ္တား အနက် ဤ ၃ ပါး ကို ဟောနိုင်၏ဟု ဆိုသည်။

ဘူကရဓာတ်တို့ဖြင့် အနက်ပြရပုံ။ ။ "ဘူကရာ သဗ္ဗဓာတွတ္ထဗျာပကာ" နှင့်အညီ ဘူဓာတ်၏သတ္တာ (ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း) အနက်နှင့် ကရဓာတ်၏ (ပြုခြင်း) အနက်သည် ဓာတ်နက် အားလုံးတွင် ပါဝင်နိုင်သော သာမညအနက် ဖြစ်၏၊ ချဲ့ဦးအုံ–သွားခြင်းကြီးဟာ အထင်အရှား ဖြစ်နေခြင်းကို "ဂစ္ဆတိ–သွား၏" ဟု ဆို၏၊ ထို့ကြောင့် ဂစ္ဆတိ၌ "ဂမနံ ဘဝတိ–သွားခြင်းဖြစ်၏" ဟု ဘူဓာတ်၏ အနက် ပါဝင်နိုင်၏၊ "ပုရိသော ဂစ္ဆတိ–ယောကျ်ား, သွား၏" ဟူရာ၌ ယောကျ်ားသည် သွားခြင်းကြီးဟာကို ပြုနေခြင်းပင်ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဂစ္ဆတိ၌ "ဂမနံ ကရောတိ–သွားခြင်းကို ပြု၏" ဟု ကရဓာတ်အနက်လည်း ပါဝင်၏၊ ထို့ကြောင့် ဝိဘတ်နက် ပစ္စည်းနက်တို့ကို ပြရာ၌လည်းကောင်း, ဤ ၄၅၃, ၄၅၄ သုတ်တို့၌လည်းကောင်း "ဘာဝကမ္မေသုယော, ဘာဝကမ္မေသု တဗ္ဘာနိယာ" စသော သုတ်တို့၌လည်းကောင်း, ဓာတ်အားလုံးနှင့် ဆက်ဆံသော ဘူဓာတ်, ကရဓာတ်တို့ဖြင့် ပြလေ့ရှိသည်၊ ဘူဓာတ်ဖြင့် "ဘာဝေ" ဟု ပြရာ၌ သွားမှု၏ဖြစ်ခြင်း, အိပ်မှု၏ဖြစ်ခြင်း စသော အားလုံးကြီးဟာ၏ ဖြစ်ခြင်းအနက်များ ပါဝင်၍ ကရဓာတ်ဖြင့် "ကမ္မနိ, ကတ္တရိ"ဟု ပြရာ၌ သွားမှုကို ပြုအပ်စားမှုကို ပြုအပ် စသော ကဲ့အနက် အားလုံး, သွားမှုကိုပြုတတ် စသော ကတ္တားအနက်အားလုံး ပါဝင်နိုင်ကြသည်–ဟူလို။

ဓာတုပစ္စယေဟိ ဝိဘတ္တိယော ဟောန္တိ။ ၄၅၅။ ဓာတုနိဒ္ဒေသေတိ – ဓာတ်အနက်၌ ညွှန်ပြအပ်ကုန်သော၊ ခ၊ဒီကာရိတန္တေဟိ–ခ အစ ကာရိတ်အဆုံး ရှိကုန်သော၊ ပစ္စယေဟိ–ပစ္စည်းတို့မှ နောက်၌၊ ဝိဘတ္တိယော ဟောန္တိ။ [တိတိက္ခတိ စသော ပုံစံတို့၏ အနက်ကို ၄၃၃ စသည်၌ ပြခဲ့ပြီ၊] (၅၃၁)

၄၅၅။ **ဓာတုပစ္စယေဟိ။** ။ တိဇ ဂုပ ကိတ မာနေဟိ စသော သုတ်မှ စ၍ ဓာတုရူပေ နာမသ္မာ ဏယောစ တိုင်အောင် သုတ်တို့ဖြင့် သက်အပ်သော “ခ, ဆ, သ, အာယ, ဤယ, ဏော, ဏယ, ဏာပေ, /ဏာပယ, (အတ္ထသဒ္ဒါ စ သဒ္ဒါတို့ဖြင့်သက်ရသော) အလ, အာရ, အာလ” ဤ ၁၂-ပစ္စည်းကို ဓာတုပစ္စယ” ဟု ခေါ်၏၊ ဘာ့ကြောင့် ဓာတုပစ္စယအမည် ရကြသနည်း .....ဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား ဓာတ်၏အနက်ကို ဟောသောကြောင့် “ဓာတုပစ္စယ” အမည် ရကြ,သည်၊ ရဲ့ဦးအုံ့–ခ ဆ သ ပစ္စည်းတို့သည် တိဇ စသောဓာတ်တို့၏ သည်းခံခြင်း စသော ဓာတ်နက်၌ ညွှန်ပြအပ်သော ဓာတုနိဒ္ဒိဋ္ဌ ပစ္စည်းတို့တည်း၊ [“ဒေဝေါယေဝ ဒေဝတာ” ၌ တာပစ္စည်းသ့ည် သွတ္ထ၌ သက်သကဲ့သို့ ခ–ဆ–သ တို့လည်း ဓာတ်၏အနက် တည်းဟူသော သွတ္ထ (သကတ္ထ) ၌ သက်ကုန်၏–ဟု မှတ်၊ “လုပ် တိဇကိတောဘိ သန် ပရော ဘဝတိ သွတ္ထော”–ကာတန္တ ဂုတ္တိ။]

ဆက်ဦးအုံ့။ ။ အာယ ဤယပစ္စည်းတို့သည် အာစာရ (အာပုဗ္ဗစရဓာတ်၏) အနက် အတ္တိစ္ဆာ (လ္ကသုဓာတ်၏) အနက်တို့ကို ဟောကုန်၏၊ ဏော စသော ကာရိတ် ၄-ပစ္စည်းကား စေခိုင်းခြင်း ကြိယာ ဟူသော ဓာတ်နက် တစ်မျိုးကို ဟောကုန်၏၊ ဓာတုရူပေ နာမသ္မာ ဏယောစဖြင့်သက်သော ဏယပစ္စည်းသည် အတိက္ကမ (အတိပုဗ္ဗ ကမု) စသော ဓာတ်၏အနက်ကိုဟော၏၊ ဤသို့ ဓာတ်၏ အနက်၌ ညွှန်ပြအပ်သောကြောင့် “ဓာတုနိဒ္ဒိဋ္ဌ” အမည်ရသော ပစ္စည်းတို့သည် ထိုထိုဓာတ်၏အနက်ကို ဟောပြသဖြင့် ဓာတ်သဘော သက်ရောက်ရကား (ဓာတ်နှင့်အလားတူရကား) “ဓာတုဘူတာ–ဓာတ်အစစ် မဟုတ်သော်လည်း ဓာတ်ကဲ့သို့ ဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်သော+ပစ္စယာ–ပစ္စည်းတို့တည်း” ဟူသော ဝိဂြိုဟ်အရ “ဓာတုပစ္စယ” အမည်ရကြ၏၊ ထို့ကြောင့် ကာတန္တ၌လည်း “တေ ဓာတဝေါ (သုတ်)၊ တေ သနာဒျန္တာ ဓာတုသညာ ဘဝန္တိ” ဟု ထိုပစ္စည်း ဆုံးသော “တိတိက္ခ၊ ပေ၊ အတိဟတ္ထယ” ကဲ့သို့ ပုဒ်များကို ဓာတ်ဟု အမည်မှည့်လေသည်။

အမှာ။ ။ ဤသို့ ဓာတ်အမည်ရသောကြောင့် ဓာတ်ကဲ့သို့ ပကတိ၌ ပါဝင်ရကား အာချာတ်ဝိဘတ် ကိတ်ပစ္စည်းတို့ မသက်ခင် ဤဓာတုပစ္စယအမည် ရသော ပစ္စည်းများကို ဓာတ်နှင့် တွဲဖက်၍ ရှေးဦးစွာ သက်ထားရသည်၊ ဆောင်ပုဒ်ကို အခြေပြု၍ ပြထားပြီ။

(၄၅၆) ရှု (၄၃၀)။ [အနက်အဓိပ္ပာယ် ရပ်အားလုံး လွယ်ပြီး၊ အနည်းငယ် မှတ်ဖွယ်ကို အခြေပြုမှာ ရှု။]

ကတ္တာရိပရသပဒံ

၄၅၇။ ဘူက္ကစ္ဆေဝမာဒယော–ဘူ ဤသို့ အစရှိကုန်သော၊ ယေ သဒ္ဒဂဏာ–အကြင် သဒ္ဒါ အပေါင်းတို့သည်၊ သန္တိ–ရှိကုန်၏၊ တေ–ထိုသဒ္ဒါ အပေါင်းတို့သည်၊ ဓာတုသညာ–ဓာတ်အမည် ရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တိ၊ ဘဝတိ–ဖြစ်၏၊ ဘဝန္တိ–ကုန်၏၊ စရတိ–လှည့်လည်၏၊ ပေ၊ ဂစ္ဆန္တိ–ကုန်၏။ (၄၂၄)

ဘူဝါဒယော ဓာတဝေါ

ကတ္တုတိအာချာတကပ္ပေ ဒုတိယော ကဏ္ဍော။

ဤသုတ် တည်ရကျိုး။ ။ ဓာတုလင်္ကေဟိ ပရာပစ္စယာနှင့်အညီ အာချာတ်ဝိဘတ်တို့သည် ဓာတ်နောက်၌သာ သက်လေ့ရှိရကား ခ စသော ဓာတုပစ္စယ နောင်မသက်နိုင်သကဲ့သို့ ဖြစ်နေသောကြောင့် ဓာတုပစ္စယနောင် အာချာတ်ဝိဘတ်တို့ သက်နိုင်စေခြင်းအကျိုးငှာ "ဓာတုပစ္စယေဟိ ဝိဘတ္တိယော=ဓာတုပစ္စယနောင် အာချာတ်ဝိဘတ်များသက်လေ" ဟု ပရိဘာသာသုတ်ကို အားထုတ်ရပြန်သည်၊ ကြွင်းသော မှတ်ဖွယ်ကို အခြေပြု၌ပြထားပြီ၊ ပဗ္ဗတာယတိ စသည်ကို ဆိုင်ရာသုတ်၌ ရှုပ်တွက်ခဲ့ပြီ၊ တိတိက္ခတိ စသည်ကို တတိယပိုင်းကျမှ တွက်။

အမျိုးမျိုး နာမည်တပ်ပုံ။ ။ ခ အစ ကာရိတ် အဆုံးရှိသော ၁၂ ပစ္စည်းကို "ဓာတုပစ္စယ" ဟုနာမည်တပ်ခြင်း၌ "ဓာတုပစ္စယေဟိ" ဟု ကစ္စည်းသုတ် တိုက်ရိုက်ရှိသောကြောင့် ဝါဒမကွဲသင့်၊ သို့ပါလျက် အချို့က ပဗ္ဗတ စသော နာမ်နောင်သက်သော အာယ စသော ပစ္စည်းများကိုကား "နာမပစ္စယ" ဟု ဆိုလိုကြသေး၏၊ အချို့ကလည်း "ခ စသော ပစ္စည်းများသည် ဓာတ် အစစ်နောင် သက်ရ၍ ဓာတုပစ္စယ, အာယ စသော ပစ္စည်းများသည် ဓာတ်အနက်ကို ဟော၍ ဓာတ်သဘော ရှိသောကြောင့် ဓာတုရူပပစ္စယ, ဏော စသော ပစ္စည်းများကား ကာရိတဖစ္စယ" ဟု ၃-မျိုး ခွဲကြသေး၏။

၄၅၇။ ဘူဝါဒယော ဓာတဝေါ။ ။[ပါဏိနီ၌လည်း ဤသုတ်ပါရှိ၏၊] "ဘူက္ကစ္ဆေဝမာဒယော" ဖွင့်သော ဝုတ္တိအလိုအားဖြင့် ဘူဝါဒယော၌ ဘူဝါဒိ ပုဒ်ကို "ဘူ+အာဒိ" ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ ယဝမဒနသုတ်ဖြင့် ဝအက္ခရာ. လာထား သည်ဟု ကြံသင့်၏၊ ထိုအတိုင်းပင် နျာသ ရူပသိဒ္ဓိနှင့် သက္ကတ (မဟာဘာသ) ၌ ဆိုကြသည်၊ .... "ဘူဝါဒိသု ဝ ကာရောယံ, ဧ ယျော အာဂမသန္ဓိဇော" ဟု ရူပသိဒ္ဓိဆိုပုံကို ရူဘာသာဋီကာမှာ ရှု၊ နျာသနှင့် မဟာဘာသတို့ စကား သုံးပုံကား ဆင်တူဖြစ်၍ မဟာဘာသ အဆိုကို ပြအံ့။

မဟာဘာသ။ ။ ကုတောယံ ဝကာရော–ဘူဝါဒိဒ္ဒ် ဝ အက္ခရာကို ဘယ်မှ ရအပ်သလဲ၊ ယဒိ တာဝ သံဟိတာယ နိဒ္ဒေသော ကရီယတေ, ဘွာဒယော ဣတိ ဘဝိတဗ္ဗံ–အကယ်၍ သန္ဓိစပ်မှုကို ပြုသောအားဖြင့် ညွှန်မှုကို ပြုလိုအပ်လျှင်, (ဦးကို ဝပြု၍) "ဘွာဒယော" ဟု ဖြစ်သင့်၏၊ အထာ–သံဟိတာယ, ဘူအာဒယော ဣတိ ဘဝိတဗ္ဗံ–သို့မဟုတ် သန္ဓိမစပ်ဘဲ ညွှန်ပြမှုကိုပြုလိုအပ်လျှင် "ဘူအာဒယော" ဟု ဖြစ်သင့်၏၊ အတော်ဘ ဥတ္တရံ ပဌတိ–"ဘူဝါဒိနံ ဝကာရောယံ, မင်္ဂလတ္ထော–ပယုဇ္ဇတေ"–ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် "ဘူဝါဒိနံ။။ ပေ၊ ပယုဇ္ဇတေ" ဟု အဖြေကို ရွတ်ဆိုသည်၊ ဘူဝါဒိနံ–ဘူဝါဒိတို့၏၊ အယံ ဝကာရော–ကို၊ မင်္ဂလတ္ထံ–မင်္ဂလာ အကျိုးငှာ၊ ဥပယုဇ္ဇတေ–ယှဉ်အပ် သုံးစွဲအပ်၏၊ ဤ၌ မင်္ဂလာအကျိုး ဟူသည် ဝ အက္ခရာ လာထားသဖြင့် ရွတ်ဆိုရာ၌, ချောမောပြေပြစ်ခြင်းအကျိုး ပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် "မင်္ဂလိကော အာစရိယော မဟတော သတ္ထော ဃသ မင်္ဂလတ္ထံ ဝကာရာဂမံ ပယုဇ္ဇတေ" ဟု ဆက်၍ မိန့်သည်။

ဝ အာဂုံ မဟုတ်သောနည်း။ ။ ကစ္စည်းဝုတ္တိဒ္ဒ် မဖွင့်သော်လည်း ရူပသိဒ္ဓိဒ္ဒ် "ဘူဝါပကာရာ, ဝါ ဓာတူ, သကမ္မာ–ကမ္မကတ္တာတော" ဟု နျာသကို မှီ၍ တစ်နည်းဖွင့်သေး၏၊ ထိုနျာသ ရူပသိဒ္ဓိနှင့် အနည်းငယ်ကွဲသော တတ္တဗောဓိနီ ဋီကာ စသည်ဒ္ဒ် ဖွင့်ပုံကား–ဘူဝါဒယော ဣတိ ဘူစ+ဝါစာတိ ဒွန္ဒော၊ အာဒိ သဒ္ဒေါ ဝ ဝတ္ထာနပကာရဝါစီ, ကေသေသော–အာဒိစ+အာဒိစ, အာဒိ၊ ဘူဝ္ဝါ+ အာဒိ ယေသံတိ ဝိဂ္ဂဟော၊ ဘူဝဘူတယော ဝါသဒိသာ = ဘူဝါဒယော ဟူရာဒ္ဒ်" ဘူစ–ဘူဓာတ်လည်း+ဝါစ–ဝါဓာတ်လည်း၊ ဘူဝါ–ဘူဓာတ် ဝါဓာတ် တို့" ဟု ဒွန်တွဲ၊ အာဒိသဒ္ဒါသည် (တစ်ခုက) ဝ ဝတ္ထာန (အပိုင်းအခြား) အနက်ကို ဟော၍ (တစ်ခုက) ပကာရ (အတူ) အနက်ဟော၏။ "အာဒိစ–အပိုင်းအခြား လည်း +အာဒိစ–အတူလည်း၊ အာဒိ–အပိုင်းအခြား အတူတို့" ဟု ကေသေသ် ပြု၍၊ ယေသံ–အကြင်သဒ္ဒါတို့၏၊ ဘူဝါ–ဘူဝါဟူကုန်သော၊ အာဒိ–အပိုင်း အခြား အတူတို့သည်၊ သန္တိ ဣတိ "ဘူဝါဒယော" ဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိဝိဂြိဟ်ပြု။

ဆက်ဦးအံ့။ ။ ထိုတွင် ဓာတ်ကျမ်းတို့၌ ဘူဓာတ်ကို အစဆုံးထား၍ ပြလေ့ ရှိသောကြောင့် ဘူ+အာဒိဖြင့် ဘူဓာတ်လည်း အစ အပိုင်းအခြားရှိသော (သ ကမ္မကအကမ္မက) ဓာတ်အားလုံးကိုပင် သိမ်းကျုံးနိုင်သော်လည်း ဝါ+အာဒိဖြင့် ထိုဓာတ်အားလုံးသည် ကြိယာအနက်ကို ဟောခြင်းအားဖြင့် တူကြသည်–ဟု ပြလိုသော်ကြောင့် "ဝ အာဒိ" ဟု ဆိုရဲပြန်၏၊ ထို့ကြောင့် "ဘူ ပဘူတယော, ဝါ သဒိသာ" ဟု ဖွင့်သည်၊ [နျာသနှင့်ရူပသိဒ္ဓိတို့ကား ဘူအာဒိဖြင့် အကမ္မက ဓာတ်စုကို ယူ၍ ဝါ အာဒိဖြင့် သကမ္မကဓာတ်စုကို ယူဖို့ရန် "ဘူဝါ" ဟု ဓာတ် ၂–မျိုး ပြရကြောင်း အာဒိသဒ္ဒါကား ပကာရအနက်ရှိကြောင်းကို ဖွင့်သော ကြောင့် ဤကတ္တဗောဓိနီဆိုပုံနှင့် မတူတတ်ချေ။]

. ဓာတဝေါ။ ။ ကြိယ်-ကြိယာကို၊ ဓာရေန္တီ-ဆောင်တတ်ကုန်၏။ ဣတိ, ဓာတဝေါ-ဓာတ်တို့မည်၏၊ "ကြိယာအနက်ကို ဆောင်" ဟူရာ၌ "ကြိယာတည်းဟူသော အနက်ရှိသည်, ကြိယာတည်းဟူသော အနက်ကို ဟောနိုင်သည်" ဟု ဆိုလိုသည်၊ ဤ ဓာတုသဒ္ဒါသည် ပါဠိတော်၌ "အဋ္ဌာရသ ဓာတုယော" ဟု ဣတ္ထိလိင်ဖြင့်ရှိ၏၊ သဣတကျမ်းများ၌ "ဘူဝါဒယော ဓာတဝေါ" စသည်ဖြင့် ဘိက္ခဝေါကဲ့သို့ ပုလ္လိင်ဖြင့် ပါဠ်ရှိ၏၊ ထို သဣတအဘိဓာန်များ၌ "ဓာတု-ပု (ပုလ္လိင်) ဓာ+တုန်" ဟု ဆို၏၊ ကစ္စည်းကျမ်း၌မူ ပါဠိတော်ကိုလည်း မှီရ သဣတ ဗျာကရဏ်းများကိုလည်း မှီရသဖြင့် "ဓာတုယာ ကမ္မာဒိမှိဏော" စသည်ဖြင့် ဣတ္ထိလိင်ကိုလည်းကောင်း "ဓာတုသန္တောလောပေါ" စသည်ဖြင့် ပုလ္လိင်ကိုလည်းကောင်း သုံးစွဲထား၏၊ ဤသုတ်၌ ဓာတဝေါလည်း ပုလ္လိင်ပင်၊ ["သကတ္ထ ပရတ္ထံ ဓာရေတီတိ ဓာတု" ဟူသော ဝိဂြိဟ်နှင့်အဓိပ္ပာယ်ကို အခြေပြု ဓာတ်စဉ်အစဉ် ပြထားသည်။]

ဓာတ်အမည်ရပုံနှင့် ဓာတ်နက်ကြားရကျိုး။ ။ "ဝိဘတ္တိ ပစ္စယ ရဟိတော ကေဝလော ဘာဒိ ဓာတုသညော ဘဝတိ=ဝိဘတ်ပစ္စည်းမှကင်းသော သက်သက် ဘူ စသောသဒ္ဒါသာ ဓာတ်အမည်ရ၏" သာရသွတဋီကာ စသည်တို့ မိန့်သည်နှင့်အညီ "သတ္တာ - (ထင်ရှားရှိခြင်း)" ကြိယာကို ဟောခိုက်၌သာ ဘူ သဒ္ဒါသည် ဓာတ်အမည်ရ၏၊ "ဘဝတိ" ဟု ပစ္စည်းဝိဘတ်နှင့်တွဲစပ်မိသောအခါ "ဘဝတိဓာတ်" ဟု မဖြစ်နိုင်တော့ချေ၊ ဘူသဒ္ဒါပင် ဖြစ်သော်လည်း ကြိယာကို မဟောဘဲ "ဘူ-မြေ" ဟု မြေဩဗ်ကို ဟောရာ၌လည်း ဓာတ်အမည် မရချေ၊ ထို့ကြောင့် "ဘူ = သတ္တာယံ၊ ဂမု=ဂတိမှိ" စသည်၌ "သတ္တာယံ, ဂတိမှိ" စသော ဓာတ်နက်များကို ညွှန်ပြရခြင်း (ဓာတ်နက်-ကြားရခြင်းသည်) ထိုဓာတ်များက သတ္တာကြိယာ ဂမနကြိယာစသော ကြိယာအနက်ကို ဟောနိုင်ကြောင်း သိစေရခြင်းအကျိုးရှိ၏၊ ထို့ပြင်-ထိုကဲ့သို့ ကြိယာအနက်ကို ဟောခိုက်၌သာ ဓာတ်အမည်ရသည်၊ ကြိယာနှင့်တကွ ဝိဘတ်ပစ္စည်းနက်, ဩဗ်နက်တို့ကို ဟောရသည့်အခါ ဓာတ်အမည်မရတော့ဟု သိစေရခြင်းအကျိုးလည်း ရှိသည်။

မှတ်ချက်။ ။ "အနုဘဝတိ-ခံစား၏" ဟူရာ၌ ဓာတ်အမည် မှည့်သော အခါ ကြိယာနက် ဟောကြောင်း-ထို ကြိယာနက်ကို ဟောခိုက်၌သာ ဓာတ်အမည် ရကြောင်း ထင်ရှားရုံ ရည်မှန်းလျက် "ဘူ=သတ္တာယံ" ဟုပင် ဆို၍ ဓာတ်အမည် မှည့်ရ၏၊ ပုဒ်နက်နှင့်လိုက်အောင် "အနုဘဝနေ=ခံစားခြင်း၌" ဟု ဆိုဖွယ်မလို။

[ဆောင်] ထိုထိုဓာတ်တွက်, ဓာဘ်အနက်မှာ, ကြိယာကို, ဟောဆိုနိုင်ကြောင်း, ၎င်းကြိယာ, ဟောခိုက်သာလျှင်, မှန်စွာဓာတု, အမည်ပြုဟု, နှစ်ခု ကျိုးမျှ, စဉ်းစားရ, မှတ်ကြဓာတ်တိုင်းပင်။

ကွစာဒီ ဝဏ္ဏာန... ဒွေ ဘာဝေါ ၄၅၈။ **ကေသရာနံ** – တစ်လုံးသော သရ ရှိကုန်သော၊ **အာဒီဘူတာနံ** – အစဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်သော၊ **ဝဏ္ဏာနံ**–**ဝဏ္ဏတို့၏၊ ကွစီ**–**အချို့အရာ၌၊ ဒွေဘာဝေါ**–**ဒွေးဟော်သည်၊ ဟောတိ၊ [တိတိကွတိမှစ၍ ပိဝါသတိတိုင်အောင် ၄၃၃, ၄၃၄ သုတ်၌ အနုက်ပေးခဲ့ပြီ၊] **ဒဒ္ဒဋ္ဌတိ**–**လွန်စွာ တောက်ပ၏၊ ဒဒါတိ**–**ပေး၏၊ ဇဟာတိ**–**စွန့်၏၊ စင်္ကမတိ**–**စင်္ကြံသွား၏၊ ကွစိတိ ကိမတ္ထံ၊ ကမ္မတိ**–**တုန်လှုပ်၏၊ စလတိ**–**ရွေ့ရှား၏၊ ဣတိ**–**၌ ..... ၏။** (၄၉၁)

၄၅၈။ အာဒီဘူတာနံ ဝဏ္ဏာနံ။ ။ အာဒိဝဏ္ဏာနံကို "အာဒိဘူတာနံ+ဝဏ္ဏာနံ" ဟု ဖွင့်သောကြောင့် "အာဒိဘူတာ+ဝဏ္ဏာ, အာဒိဝဏ္ဏာ" ဟု ပြု၊ တိဧဓောတ်၌ တိကဲ့သို့သော ဝဏ္ဏတို့ကို "အာဒိဝဏ္ဏ" ဟု ဆိုသည်၊ တိဝဏ္ဏသည် တစ်လုံးတည်း မဟုတ်ပါလော, အဘယ့်ကြောင့် "အာဒိဝဏ္ဏာနံ" ဟု ဗဟုဝုစ်ဖြင့် ဆိုရပါသနည်း ..... ဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား–တိ၌ (တ်) ဗျည်းနှင့် ဣသရ ဖြစ်၍ ဝဏ္ဏ (အက္ခရာ) ၂–လုံးဖြစ်သောကြောင့် "အာဒိဝဏ္ဏာနံ" ဟု ဗဟုဝုစ်ဖြင့် ဆိုရသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း "အာဒိဝဏ္ဏာနံ–ဓာတ်၏အစ သရနှင့်ဗျည်း ဖြစ်ကုန်သော ဝဏ္ဏတို့၏" ဟု ဆရာတို့ အနက်ပေး၍ နျာသ၌လည်း "ဣဓ သသရဿာဓိပ္ပေတောစ၊ တေနေဝိဟ–အာဒိဝဏ္ဏာနံတိ ဗဟုဝစန နိဒ္ဒေသော ကတော" ဟု ဖွင့်သည်။

ကေသရာနံ။ ။ဤပုဒ်သည် အာဒိဝဏ္ဏာနံနှင့် ဝိဘာတ်ချင်းတူသောကြောင့် အာဒိဝဏ္ဏာနံပုဒ်၏ ဝိသေသနသာတည်း၊ ["အာဒိဝဏ္ဏာနန္တိ–သမ္မန္နဆဒ္ဒိ ·ကာရီ၊ ကေသရာနန္တိ တဒ္ဓိသေသနံ" နိဒ္ဒေသ၊] ဧကော သရော ယေသံတိ ကေသရာ၊ ယေယံ–အကြင် (တိ–ကဲ့သို့သော) ဝဏ္ဏတို့၏၊ ဧကော–တစ်လုံးသော၊ သရော–သရသည်၊ (အတ္ထိ)၊ ဣတိ တေ ကေသရာ။

မေးဖွယ်။ ။ တိကဲ့သို့သော ဝဏ္ဏတို့၌ သရ ၂–လုံးမရှိနိုင်သောကြောင့် "ကေသရာနံ" ဟု အထူး (မ) ၍ ဝိသေသနပြုဖွယ် မလိုသည် မဟုတ်ပါလော၊ ဧကေသရာနံ ဟူသော ဝိသေသနဖြင့် အဘယ်အကျိုးထူး ရနိုင်သေးသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား–ကေသရာနံဟူသော ဝိသေသနဖြင့် ဒွေးဘော်ပြသော အခါ ဗျည်းချည်းမပြုရ, "တိ=တိ" စသည်ဖြင့်သရနှင့်တကွ ပြုရမည်ဟု သိစေရခြင်း အကျိုးရှိ၏၊ ["ဏ္ဌ ဗျဉ္ဇနဿ အနေကဿရာ–ဘာဝေပိ (ဗျည်းတစ်လုံးမှာ သရအများ ရှိရိုးမဟုတ်သော်လည်း) ဧကေသရာနံတိ ကာရိနော ဝိသေသိတတ္တာ သရာနံပိ ဒွေဘာဝေါတိ ဝိညာယတိ" –နိဒ္ဒေသ။]

တစ်နည်းကြံကြပုံ။ ။ ကေသရာနံ၌ ကေသဒ္ဒါကို သမာနအနက်ဟောဟုလည်းကောင်း, ထိုကေသရာနံပုဒ်သည် ဒွေဘာဝေါဟူသော ကာရိယ၏ ဝိသေ

သနတည်းဟု လည်းကောင်း ကြဲ၍ "ဧကဿရာနံ– တူသော သရ ရှိကုန်သည်ဖြစ်၍" ဟုအနက်ပေးကြသေး၏၊ ဒွေဘာဝေါ၏ ဝိသေသနမှန်လျှင် ဒွေဘာဝေါနှင့် ဝိဘတ် တူအောင် "ဧကဿရော" ဟု ရှိသင့်၏၊ ထိုသို့ မရှိသောကြောင့် ဧကဿရာနံသည် ဒွေဘာဝေါ၏ ဝိသေသန မဖြစ်နိုင်၊ ထို့ပြင်– ဧကဿဒ္ဓါကို သဟအနက်ဟော်ဟု ကြဲ၍ "ဧကဿရာနံ–သရန္နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သော၊ အာဒီဝဏ္ဏာနံ–တို့၏"ဟုလည်း ပေးကြသေး၏၊ ထိုအကြံမှာ အဓိပ္ပာယ်မပျက်သော်လည်း ဧကဿဒ္ဓါ၏ "သရ်ာတုလျ" စသော အနက်တို့တွင် သဟအနက် မပါသောကြောင့် လည်းကောင်း ကေုပ္ပါဒါ စသည်၌ ဧကဿဒ္ဓါလည်း သမာနအနက်, ဧကတော(တစ်ပေါင်းတည်း) အနက်ကိုသာ ဖွင့်ကြသောကြောင့် လည်းကောင်း, ဤ သဟအနက်ကြဲခြင်းကိုလည်း စဉ်းစားသင့်၏။

ဒွေဘာဝေါ။ ။ ဒွိန္နံ– ၂လုံးတို့၏၊ ဘာဝေါ–ဖြစ်ကြောင်း–ဖြစ်ရာ (နောက်ထပ် တစ်လုံးလာခြင်း) သည်၊ ဒွိဘာဝေါ–ဒွိဘာဝ မည်၏၊ ဒွိဘာဝေါ ဧဝ (သကတ္ထ၌ ဏ ပစ္စည်းသက်၍) ဒွေဘာဝေါ၊ "တိဧ" ဟုရှိရာ၌ ဓာတ်၏အစ တိနှင့် အလားတူ"တိတိ" ဟု တိ တဒ်လုံးလာခြင်းကို ဒွေဘာဝဟု ခေါ်သည်၊ ဤသို့ 'ဒွိန္နံ+ဘာဝေါ" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုခြင်းသည် "ဆပစ္စယော ဒွိတ္တဉ္စ" ရှု, ၅၃၁ သုတ် "ဓာတုဝေါဟာရတ္တာ ဒွိတ္တံ" ၅၃၄ သုတ်တို့၌ ဒွေဘာဝေါကိုပင် "ဒွိတ္တံ" ဟု ဘောအနက်ဟော တ္တပစ္စည်းဖြင့် ပရိယာယ် သုံးစွဲထားပုံနှင့်လည်းကောင်း, "ကွစာဒိ ဝဏ္ဏာသေ ကဿရဿ ဒွိတ္တံ" ဟူသော သဒ္ဒနီတိသုတ်နှင့်လည်းကောင်း ညီသည်၊ နိဒ္ဒေသ ၌ "ဘဝတိတိ ဘာဝေါ၊ ဒွိကွတ္တုံ ဘာဝေါ ဒွေဘာဝေါ၊ ပေ၊ ဒွေသဒ္ဒေါတိ အတ္ထော" ဟု ဆို၍ "တိတိ" စသည်ဖြင့် ၂–ကြိမ်ဖြစ်သော သဒ္ဒါ ၂–ခုလုံးကို ဒွေဘာဝဟု ဆိုထား၏၊ ထိုအဆိုသည် အဓိပ္ပာယ် မပျက်သော်လည်း "ဒွိတ္တံ" ဟု ပရိယာယ် ရှိသောကြောင့် ထို နိဒ္ဒေသဆိုတိုင်း မမှတ်အပ်။

ကာတန္တ၌ ဆိုပုံ။ ။ ဒွိဝစန–မနဇ္ဈာသေကဿရဿ ရဿာဒျဿ၊– ကာတန္တသုတ်၊ အာဒျဿ–ဓာတ်၏ အစဖြစ်သော၊ အနဇ္ဈာသ–အဇ္ဈာသလည်း မဟုတ်သော၊ ဧကဿရဿ–တစ်လုံးသော သရရှိသော ဗျည်း၏၊ (သရနှင့်တကွသော ဗျည်း၏၊) ဒွိဝစနံ– ၂–ခုသော သဒ္ဒါသည်၊ (ဝါ–တိတိ စသည်ဖြင့် ၂–လုံး အပြုသည်၊) ဘဝ်တိ–၏၊ (သုတ်နက်)၊ ဤသုတ်၌ "ဒွိဘာဝေါ" ဟု မဆိုဘဲ"ဒွိဝစနံ" ဟု ဆိုသောကြောင့် သူ့နည်းနှင့်သူသင့်ပါပေသည်၊ "ဧကဿရဿ အာဒျဿ" ဟု ဧကဝုစ်ဖြင့် ဆိုသောကြောင့်လည်း အဓိပ္ပာယ် အယူအဆ ရှင်း၏၊ ကစ္စည်းသုတ် ၌ကား "အာဒီဝဏ္ဏာနံ" ဟု ဗဟုဝုစ် ဆိုထားသောကြောင့် တိ၌ သရနှင့် ဗျည်း ဝဏ္ဏ ၂–လုံး ဖြစ်၍ ဗဟုဝုစ်ဆိုရသည်ဟု ကြဲကြဲဖန်ဖန် ဖွင့်ရသည်။

ဤသုတ်ဆိုရကျိုး။ ။ "ပရဒွေဘာဝေါဌာနေ" ဟု ဒွေဘော်ပြုသော သုတ် ရှိပြီးလျက် ဤသုတ်ကို ထပ်၍ ဆိုခြင်းသည် အဘယ်အကျိုးရှိသနည်း–ဟု မေး၊

ပရဒွေဘာဝေါ ဌာနေသုတ်သည် "ဣဓ+ပမာဒေါ" စသည်၌ (ပ်) ဗျည်းချည်းသာ လာရခြင်းကဲ့သို့ သရမပါဘဲ ဗျည်းချည်းသာ ဒွေဘော်ပြု၏၊ တိတိစသည်၌ကား သရနှင့်တကွ ဒွေဘော်ပြုရသည်၊ ထို့ကြောင့် ပရဒွေဘာဝေါ ဌာနေသုတ်ဖြင့် မပြီးနိုင်ရကား ဤသုတ်ကို ဆိုရခြင်းသည် သရနှင့်တကွ ဒွေဘော်ပြုရခြင်း အကျိုးရှိ၏–ဟု ဖြေ။ [နနုပရဒွေဘာဝေါ ဌာနေတိ ဣမိနာဝ သိဇ္ဇတိ၊ နု သိဇ္ဇတိ၊ (ကသ္မာ)၊ တေန (ထိုပရဒွေဘာဝေါ ဌာနေသုတ်ဖြင့်) ဗျဉ္ဇနသေဝ ဒွေဘာဝါ ပဇ္ဇနတော, ဣဓ သသရသာ ဓိပ္ပေတတော စ၊ တေန ဝိဟအာဒိဝဏ္ဏာနန္တိ ဗဟုဝစန နိဒ္ဒေသော ကတော–နျာသ။]

ဒွေဘာဝ ၃–ပါး။ ။ ဤစကားနှင့် စပ်၍"ဗျဉ္ဇနဒွေဘာဝ, သသရဒွေဘာဝ, ပဒဒွေဘာဝ"ဟု ၃ မျိုးခွဲ၊ သန္ဓိ၌လာသော ဒွေဘာဝသည် ဗျည်းချည်း ပြုရသော ဗျဉ္ဇနဒွေဘာဝတည်း၊ ဤ ဓာတ်ခန်း၌ လာသောဒွေဘာဝသည် သရနှင့်တကွ ဗျည်းကိုပြုရသော သသရဒွေဘာဝတည်း။ [ဓာတုဒွေဘာဝဟုလည်း ဆိုကြ၏၊] ဂါမေဟူသော ပုဒ်, ပစတိဟူသော ပုဒ်ကို "ဝိစ္ဆာ–ဘိက္ခညေသု" သုတ်ဖြင့် "ဂါမေ ဂါမေ" ဟု ဝိစ္ဆာခန်း၌လည်းကောင်း, ပစတိ ပစတိ– ချက်၏ ချက်၏ (တစ်ချက် တည်း ချက်နေ၏) ဟု အာဘိက္ခညခန်းတို့၌ လည်းကောင်း လာသော ဒွေဘော်သည် တစ်ပုဒ်လုံးပြုရသော ပဒဒွေဘာဝတည်းဟု မှတ်ပါ။ [အာဘိက္ခည အကျယ်ကို မောဂ္ဂလ္လာန်သန္ဓိ "ဝိစ္ဆာဘိက္ခညေသု ဒွေ" သုတ်မှာ ကြည့်။]

ပုံစံများ ။ ။ တိတိက္ခတိ စသော ရုပ်များကို နောက်သုတ်များ၌ တွက်ရလတ္တံ့၊ ဒဒ္ဒဋ္ဌတိကို ဒဋ္ဌတည်, "ဒဋ္ဌ=ဒိတ္တိယံ" အနက်၌ ဓာတ်မှည့်, ဓာတွန်ချေ, တိဝိဘတ်, ဘူဝါဒိ အပစ္စည်းသက်, ဤသုတ်ဖြင့် ဒ ၏ ဒွေဘော် ဒလာ (ဒဒဟု ဒွေဘော်ပြု–ဟူလို)၊ ပရဒွေဘာဝေါသုတ်ဖြင့် နောက် ဒ၏ ဒွေဘော် (ဒ်)လာ၊ ဒဒ္ဒဋ္ဌတိ ပြီး၏။ [ဤပုဒ်၏ အဆုံးအဖြတ်ကို နိဂ္ဂဟီတဉ္ဇသုတ်ကျမှ ပြအံ့။]

ကမ္ပတိ စလတိ ။ ။ "ကပိ" တည်၊ "ကပိ=ကိဉ္စိ စလနေ" ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်, တိဝိဘတ် အပစ္စည်းသက်၊ ဤသုတ်ဖြင့် ကကဟု ဒွေဘော်ပြုသင့်သော်လည်း ကွစိသဒ္ဒါမြစ်သောကြောင့် မပြုရ၊ သန္ဓိကျမ်း နိဂ္ဂဟီ တဉ္ဇသုတ်ဖြင့် ပ်ဗျည်းကြောင့် နိဂ္ဂဟိတ်လာ, ဝဂ္ဂန္တပြု, ကမ္ပတိ ပြီး၏၊ စလတိ၌ စလတည်၍ တွက်။ [ကွစိသဒ္ဒါကို ကွစတ္ထ (ကွစိ+အတ္ထ) ဟုပင် နိဒ္ဒေသ ဖွင့်၏၊ ဓာတ်ပေါင်း များစွာတို့တွင် ဒွေဘော်ပြုရသော ဓာတ်သည် တချို့တလေသာ ရှိ၏ဟု ဆိုလို၏၊ ရူ၌ကား ကွစိသဒ္ဒါသည် ဝဝတ္ထိတဝိဘာသာအနက် ရှိ၏ဟု ဆို၏၊ ထိုအဆိုကို ရူမှာ ရှုပါ၊] သုသူသတိလည်း ဤသုတ်ဖြင့် ပြီးနိုင်သောကြောင့် အခြေပြု၌ တွက်ပြထားသည်။

ပုဗ္ဗော ဗ္ဘာသော

၄၅၉။ ဒွေဘူတသ- ၂ လုံး ဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ ဓာတုသ-ဓာတ်၏၊ ပုဗ္ဗော-ရှေ့ဖြစ်သော၊ ယော-အကြင်အကွရာသည်၊ (အတ္တိ)၊ သော-သည်၊ အဗ္ဘာသသညော-အဗ္ဘာသအမည်ရှိသည်၊ ဟောတိ၊ ဒဓာတိ-ဆောင်၏၊ ဒဒါတိ-ပေး၏၊ ဗဘူဝ-ဖြစ်ပြီတဲ့။ (၄၆၅)

ရသော

၄၆၀။ အဗ္ဘာသေ-အဗ္ဘာသ၌၊ ဝတ္တမာနသ-ဖြစ်သော၊ သရသ-သရ၏၊ ရသော-ရသ အပြုသည်၊ ဟောတိ၊ ဒဓာတိ, ဒဒါတိ, ဇဟာတိ- စွန့်၏။ (၅၀၈) [ဒဒါတိရုပ်ကား ဤသုတ်ဖြင့် ပြီးနိုင်ပြီ၊ ထို့ကြောင့် အခြေပြု၌ ကြည့်၍ တွက်၊ ဒဓာတိ, ဇဟာတိတို့ကို နောက်သုတ်များ၌ တွက်။]

ဒုတိယ စတုတ္ထာနံ ပဌမ တတိယာ

၄၆၁။ အဗ္ဘာသ ဂတာနံ ဒုတိယ စတုတ္ထာနံ ပဌမ တတိယာ ဟောန္တိ၊ စိစ္ဆေဒ- ဖြတ်ပြီတဲ့၊ ဗုဘုကွတိ-စားလို၏၊ ဗဘူဝ-ဒဓာတိ။ (၄၆၄) [စိစ္ဆေဒ ဒဓာတိတို့ကို ဆိုင်ရာသုတ်များ စုံပြီဖြစ်၍ အခြေပြုမှာ ဤသုတ်၌ ရုပ်တွက်ထား၏၊ ဗုဘုကွတိကို ကောခေစသုတ်, ဗဘူဝ ကို ဗြူဘူနမာဟာဘူဝါ ပရောကွာယံ သုတ်ကျမှ တွက်။]

ကဝဂ္ဂသ စဝဂ္ဂေါ

၄၆၂။ အဗ္ဘာသေ-၌ ၊ ဝတ္တမာနသ-သော၊ ကဝဂ္ဂသ-၏၊ စဝဂ္ဂေါ ဟောတိ၊ စိကိစ္ဆတိ-ဆေးကု၏၊ ဇိဂုစ္ဆတိ-စက်ဆုပ်၏၊ ဇိဃစ္ဆတိ-စားလို၏၊ ဇိဂီသတိ-ဆောင်လို၏၊ ဇင်္ဂမတိ သွား၏၊ စင်္ကမတိ- စင်္ကြံ သွား၏။ (၄၆၇) [အခြေပြု၌ ရုပ်တွက်ထားပြီ၊ ဇိဂုစ္ဆတိ စသည်ကို နောက်သုတ်များ၌တွက် လတ္တံ့။]

၄၅၉။ အဗ္ဘာသော။ ။ ထောမနိဓိ၌ အဘျာသ သဒ္ဒါ၏ အနက်များစွာတွင် အာဝုတ္တိ(ထပ်၍ ဆိုခြင်း) အနက်လည်း ပါ၏၊ ထိုအတျာသသည် ပါဠိ၌ "အဘိပုဗ္ဗ အသဓာတ် ဏပစ္စည်းဖြင့် ပြီး၏၊ ဝုဒ္ဓိပြု, အဘိကို အဗ္ဘပြု၍ "အဗ္ဘာသ" ဟု ဖြစ်၏၊ အဘျာသီယတေ-ထပ်၍ ဆိုအပ်၏၊ ဣတိ အဗ္ဘာသော၊ ဘူဟု ရှိရာ၌ နောက်ထပ် ဆိုအပ်သော (အပိုလာသော) ဘူအကွရာသည် (ထပ်၍ ဆိုအပ်သော ကြောင့်) အဗ္ဘာသမည်၏-ဟူလို။

အချို့အကြံ။ ။ "ပဒံ အလင်္ကတ္တုံ-ပုဒ်ကို တန်ဆာဆင်ခြင်းငှာ၊ အာ (အတိရေကံ) အပိုအလွန်၊ ကတွာ-၍၊ ဘာသီယတေ-ဆိုအပ်၊ ဣတိ အဗ္ဘာသော" ဟုလည်း ကြံကြ၏၊ ထိုအလို အာပုဗ္ဗ ဘာသဓာတ် ဏပစ္စည်းဟု ကြံ၊ ရုပ်ကို နောက်သုတ်များ၌ တွက်။

မာနကိတာနံ ဝတတ္တံဝါ

၄၆၃။ အဗ္ဘာသဂတာနံ–ကုန်သော၊ မာနကိတ ဣတိ–မာနကိတဟူကုန်သော၊ ဧတေသံ ဓာတူနံ–တို့၏၊ ယထာသချံ–တိုင်း၊ ဝကာရ တကာရတ္တံ– ဝ အက္ခရာအဖြစ်, တ အက္ခရာအဖြစ်သည်၊ ဟောတိ၊ ဝိမံသတိ– စူးစမ်း၏၊ တိကိစ္ဆတိ–ဆေးကု၏၊ ဝါတိကိမတ္တံ, စိကိစ္ဆတိ–ဆေးကု၏၊ ဣတိ–၏။ (၅၃၄) [တိကိစ္ဆတိကို အခြေပြု၍ ရုပ်တွက်ထားပြီ၊ ဝိမံသတိကို တတော ပါမာနာနံသုတ်၌ တွက်လတ္တံ့၊ စိကိစ္ဆတိကား ဝါသဒ္ဒါမြစ်၍ အဗ္ဘာသဖြစ်သော က ကို တ, မပြုရ၊ ရှေ့သုတ်ဖြင့် ကကို စပြု။]

ဟဿ ဇော

၄၆၄။ အဗ္ဘာသေ ဝတ္တမာနဿ ဟကာရဿ ဇော ဟောတိ၊ ဇဟာတိ–စွန့်၏၊ ဇုဟွတိ, ဇုဟောတိ–ပူဇော်၏၊ ဇဟာရ–ဆောင်ပြီတဲ့။ (၅၀၅) [ဇဟာတိကို အခြေပြုကြည့် တွက်]၊ ဇဟာရကို ဟရတည်၊ "ဟရ= ဟရဏေ" ဓာတ်မှည့်၊ ပရောက္ခာ အ, ဝိဘတ်သက်၊ ဟဟဟု ဒွေဘော်ပြု၊ အဗ္ဘာသမှည့်၊ ဤသုတ်ဖြင့် အဗ္ဘာသမည်သော ဟကို ဇပြု, အညေသုစသုတ်ဖြင့် ဟ ၏ အကို အာဝုဒ္ဓိပြု။]

အန္တဿိ ဝဏ္ဏာ–ကာရောဝါ

၄၆၅။ အဗ္ဘာသဿ–အဗ္ဘာသဖြစ်သော၊ အန္တဿ–အဆုံးသရ၏၊ ဣဝဏ္ဏော–ဣဝဏ်အပြုသည်လည်းကောင်း၊ အကာရော–အ, အပြုသည် လည်းကောင်း၊ ဝါ–ပြယုဂ် အားလျော်စွာ၊ ဟောတိ–၏၊ [ယထာသချံ ဟု အချို့ရှိသည်ကား အပိုသာ၊ ကာရီ နှင့် ကာရီယကို ၂–မျိုးစီချင်း, ၃–မျိုးစီချင်း တူရာ၌သာ ယထာ သချံ ထည့်ရသည်၊ ဤ၌ "အန္တဿ" ဟု ကာရီဘက်က တစ်မျိုးသာ ပြထားသောကြောင့် သချံ အစဉ်မရနိုင်၊ ရှုနှင့် ချာသတို့၌လည်း ဤ ယထာသချံ ပုဒ်မပါ။] ပုံစံနက်ကို ရှေ့၌ ပေးခဲ့ပြီ။ (၄၆၃)

၄၆၄။ ဇုဟွတိကို ဟု တည်၊ "ဟု=ဒါနာ–ဒန ဟဗျပွဒါနေသု" ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ တိဝိဘတ်, ဘူ ဝါဒိ အပစ္စည်းသက်၊ ဟုဟု ဒွေဘော်ပြု, အဗ္ဘာသ မှည့်, ဤသုတ်ဖြင့် အဗ္ဘာသမည်သော ဟ ကို ဇပြု (ဇု ဟု တိ) ဟု၏ ဥကို လမှည့်၊ ယဝကာရာစသုတ်ဖြင့် လမည်သော ဥကို ဝပြု, ဝ်ကို အ သို့ ကပ်၊ ဟကို ဝသို့ ကပ်၊ ဇုဟွတိ ပြီး၏၊ ဇုဟောတိ၌ကား ဟု၏ ဥကို အညေသုစဖြင့် ဩပြု၊ လောပဌေတ္တ မကာရောဖြင့် အပစ္စည်းကို ချေ၊ [ဤရုပ်၌ အပစ္စည်းသက်၍ ချေရဦး မည်ကို သတိပြု၊ "ဇုဟောတျာဒိ, ဟူဝါဒိဟု, ဝုဒ္ဓိ မသွေ, နောက်နေ (အ) သာ, ကျေကောင်းရာ၏" –လောပဌေတ္တ သုတ်လက်ာ။]

၄၆၅။ ဝါအနက်ပုံစံများ။ ။ ချာသ၌ ဝါကို ဝိကပွနဟု ဖွင့်သော်လည်း ရှု၌ ဝဝတ္ထိတ ဝိဘာသတ္ထဟု ဆို၍။ "ခဆသေသု အဝဏ္ဏဿ" စသည်ဖြင့်,

နိဂ္ဂဟီတဥ ၄၆၆။ အဗ္ဘာသဿ-၏၊ အန္တေ-အဆုံး၌၊ နိဂ္ဂဟီတာဂမော-နိဂ္ဂဟိတ် လာသည်၊ ဝါ ဟောတိ-ဝိကပ်ဖြစ်၏၊ စင်္ကမတိ-စင်္ကြံသွား၏၊ စဥလတိ-တုန်လှုပ်၏၊ ဇင်္ဂမတိ-သွား၏၊ ဝါတိ ကိမတ္တံ၊ ပိဝါသတိ-သောက်လို၏၊ ဒဒ္ဒဋ္ဌတိ-တောက်ပ၏၊ ဣတိ-၏။ (၄၈၉)

ပိုင်းခြား သတ်မှတ်လေသည်၊ ထိုဂါထာ၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ရူဘာသာဋီကာမှာ ရှု၊ ဇိဂုစ္ဆတိ- ဇိဃစ္ဆတိတို့ကို အခြေပြု၌ တွက်ပြထား၏၊ ပိဝါသတိ, ဝီမံသတိတို့ကို တတောပါမာနာနံသုတ်, ဗဘူဝကို ဗြူဘူနမာဟဘူဝါသုတ်ကျမှ တွက်။

စဉ်းစားဖွယ်။ ။ ဤသုတ်၌ ဒဓာတိပုံစံကို စဉ်းစားသင့်၏၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း ..... ဒုတီယ စတုတ္ထာနံ ပထမ တတိယာသုတ်၌ အခြေပြု တွက်ပြသည့်အတိုင်း ဤသုတ် အစီအရင် မဝင်ဘဲပြီးပုံကို ရူပသိဒ္ဓိ (ဇုဟောတျာဒိ အဆုံးနား) ၌ ပြထား သောကြောင့်တည်း၊ သို့သော် ဒဓာတိကို အမှန်ရှိစေလိုသော ဝုတ္တိဆရာ အလိုအားဖြင့် "ဓာဓာ" ဟု ဖြစ်သောအခါ အဗ္ဘာသ၏ အာကို ရဿ မပြုဘဲ, ဤသုတ်ဖြင့် (အ) ပြု၍ ရုပ်ပြီးပုံ တစ်နည်းတို့ ပြပြန်သည်-ဟု ကြံ၊ [အတြဇော, သုဂတော စသည်တို့ ကို ၂-နေရာ၌ ပုံစံထုတ်၍ ရုပ်ပြီးပုံ ၂-နည်း ပြသကဲ့သို့တည်း။] ဗုဘုက္ခတိ၌ကား "ဘု ဘု" ဟု ဖြစ်သောအခါ ဤသုတ်ဖြင့် အဗ္ဘာသ ဘု၏ ဥကို ဝါ-မြစ်သောကြောင့် ဣဝဏ်လည်း မပြုရ, (အ) လည်း မပြုရ၊ ကောခေစသုတ်၌ လာလတ္တံ့အတိုင်း တွက်။

၄၆၆။ စင်္ကမတိကို အခြေပြုကြည့်၍ ရုပ်တွက်၊ စဥလတိ၌ စစဟု ဒွေဘော် ပြု၍ စင်္ကမတိနည်း မှီးတွက်၊ ဇင်္ဂမတိကို "ဂမု=ဂတိမှိ" ဟုဆို၊ တိဝိဘတ်, အပစ္စည်း, ဂဂ ဒွေဘော်ပြု, အဗ္ဘာသ မှည့်, နိဂ္ဂဟိတ်လာ, ဝဂ္ဂန္တ (င်) ပြု, ကဝဂ္ဂဿ စဝဂ္ဂေါဖြင့် ဂကို ဇပြု ပြီး၏။

ဝါတိ၊ ပေ၊ ဒဒ္ဒဋ္ဌတိ။ ။ ပိဝါသတိကို နောက်သုတ်၌ တွက်လတ္တံ့၊ ပါ၏ အာကို ဣ ပြုပြီးနောက် ဤသုတ်ဖြင့် နိဂ္ဂဟိတ်လာ သင့်သော်လည်း ဝါမြစ်သောကြောင့် မလာရဟု ဆိုရုံသာ၊ ဒဒ္ဒဋ္ဌတိကို ၄၅၈ သုတ်၌ တွက်ခဲ့ပြီ၊ ဒဒဟု, ဒွေဘော်ပြု, အဗ္ဘာသမှည်ပြီးနောက် ဤသုတ်ဖြင့် နိဂ္ဂဟိတ် လာသင့်သော်လည်း ဝါမြစ်သောကြောင့် မလာရဟု ဆိုရုံသာ၊ ရူ၌ ဤဝါဒကို ဝဝတ္ထိတဝိဘာသတ္ထ ဟု ဆို၍ ကမု-စလ-ဂမုကဲ့သို့သော ဓာတ်များ၏ အဗ္ဘာသအဆုံး၌သာ နိဂ္ဂဟိတ် လာရမည်ဟု သတ်မှတ်သည်၊ နိဂ္ဂဟီတဥ၌ စသဒ္ဒါကား ရှေ့သုတ်မှ အန္တကို ငင်သော အနုကမုနတည်း။

ဒဒ္ဒဋ္ဌတိ၌ စဉ်းစားဖွယ်။ ။ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ "ဇလ=ဒိတ္တိယံ" ဟုသော ဓာတ်ဖြင့် ဇလတိဖြစ်သည့်အခါ "ဇဇ" ဟု ဒွေဘော်ပြု၊ တဒမိနာဒီနိသုတ်ကြီးဖြင့်

တတော၀ါမာနာနံ ၀ါမံ သေသု ၄၆၇။ ပရေ သပစ္စယေ-ကြောင့်၊ တတောအဗ္ဘာသတော-ထိုအဗ္ဘာသမှ၊ (ပရေသံ)၊ ပါမာနာနံ-ပါ,မာန ဟူကုန်သော၊ ဓာတူနံ-တို့၏၊ ယထာသချံ်-တိုင်း၊ ၀ါမံ ဣတိ-၀ါ, မံ ဟူကုန်သော၊ စတော အာဒေသာ ဟောန္တိ၊ ဝိ၀ါသတိ-သောက်လို၏၊ ဝိမံသတိ-စူးစမ်း(စိစစ်)၏၊ ["ဝိမံ သတီတိ- ဝိစာရေတိ" ရှု ဋီကာ။] (၅၃၄)

---

၈ ၂-လုံးကို ဒ ၂-လုံးပြု၍ "ဒဒလတိ" ဟု ဖြစ်သောအခါ ဒ-လ ဒွေဘော် ၂-လုံး လာ၍ " ဒဒ္ဒလ္လတိ= တောက်ပ၏" ဟု စီရင်၏၊ ထိုအစီအရင်သည် "ဒဒ္ဒလမာနာတိ- ဇလကာရဿ ဒဒ္ဒလကာရံ ကတွာ နိဒ္ဒေသောတိ (ဇလကို ဒဒ္ဒလ ပြု၍ ညွှန်ပြအပ်၏ဟု မှတ်) .တေနာဟ အဋ္ဌကထာယ ဇလမာနာတိ" ဟု ဖွင့်သော မာရသံယုတ်ဋီကာနှင့် လျော်၏၊ (လဒ္ဓ ဒွေဘော် မပါခြင်းသာ ကွဲသည်၊) "ဒ၎=ဒိတ္တိယံ"ဟူသော ဒလဓာတ်ဖြင့်လည်း ဒဒ္ဒလတိ ပြီးနိုင်သေး၏။

စဉ်းစားဖွယ်။ ။ များစွာသော စာအုပ်တို့၌ကား "ဒဒ္ဒဋ္ဌမာနာ" စသည်ဖြင့် "ဋ္ဌ" နှင့်ချည်း ရှိ၏၊ သို့သော် "ဇလတိ-ဒလိတော" စသော ရုပ်များ ရှိသကဲ့သို့ "ဒဋ္ဌတိ" ရုပ်မရှိနိုင်ရကား "ဒဒ္ဒဋ္ဌတိ" ရုပ်နှင့် ဒဒ္ဒဋ္ဌမာနာ စသော ပါဠိတို့ကို စဉ်းစားသင့်သည်။

၄၆၇။ **ပါမာနာနံ ဓာတူနံ။** ။ "ပါမာနာနံ ဣစ္စေတေသံ ဓာတူနံ" ဟု ယခုစာတို့၌ တွေ့ရ၏၊ ထိုတွင် ဣစ္စေတေသံကား သိဟိုဠ်မူနှင့် ရူပသိဒ္ဓိတို့ မပါ, စာသွားထုံးစံလည်း မရှိ၊ ထုံးစံမှာ -ဣစ္စေတေသံ၏ အတွင်းရှိ ပုဒ်များကို ဝိဘာတ် မပါဘဲသမာသ်စပ်၍ "မာန ကိတ ဣစ္စေတေသံ" စသည်ဖြင့် သုံးစွဲရသည်၊ ဤ၌"ပါမာနာနံ" ဟု စိဘာတ် ပါနေသောကြောင့် ဣစ္စေတေသံ ထည့်ဖွယ် မလို၊ ဣစ္စေတေသံ ထည့်လိုလျှင် "ပါမာန ဣစ္စေတေသံ" ဟု ရှိရပေမည်၊ ရုပ်ကို အခြေပြု၍ တွက်ပြထားပြီ။

သေသု။ ။ သ ပစ္စည်း တစ်မျိုးတည်း ဖြစ်ပါလျက် "သေသု" ဟု ဗဟုဝုစ်ဖြင့် ပြထားခြင်းကို ဝစနဝိပလ္လာသဟု ရူပသိဒ္ဓိဆို၏၊ သို့သော် "တိဇဂုပကိတ မာနေဟိ" သုတ်ဖြင့် သက်ရသော သ ပစ္စည်း, ဘုဇဃသသုတ်ဖြင့် သက်ရသော သပစ္စည်းဟု ၂-မျိုး ရှိရကား ထို ၂-မျိုးလုံးကို ယူနိုင်သောကြောင့် "သေသု"ဟု ဗဟုဝုစ်ဖြင့် ဆိုရကြောင်းကို ဆရာတို့ ကြံကြသည်။ [ပါဓာတ်ကို ဝါ ပြုရာ၌ "ဝိပါသာ" ဟု ရှိသောကြောင့် ဝါ အပြု မမြဲ-ဟု မှတ်။]

ဌာ တိဌော ၄၆၈။ ဌာဏ္ဏတိ–ဌာဟူသော၊ တေဿ ဓာတုဿ–၏၊ တိဌာ အသော–တိဌ အပြုသည်၊ ဝါ ဟောတိ–ဝိကပ်ဖြစ်၏၊ တိဌတိ–တည်၏ (ရုပ်၏)၊ တိဌတု–တည်လော၊ တိဌေယျ–တည်ရာ၏၊ တိဌေယ်ျုံ–တည်ကုန်ရာ၏၊ ဝါတိ ကိမတ္ထံ၊ ဌာတိ–တည်၏၊ [ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်၍ တွက်၊ တိဌတု စသည်၌၊ တု–ယျ– ယျုံ ဝိဘတ်များ သက်ရုံသာ]။ (၄၉၂)

ပါဝိဝေါ ၄၆၉။ ပါဏ္ဏတိ တေဿ ဓာတုဿ ဝိဝါဒေသော ဝါ ဟောတိ၊ ဝိဝတိ–သောက်၏၊ ဝိဝတု–လော၊ ဝိဝေယျ–ရာ၏၊ ဝိဝေယ်ျုံ–ကုန်ရာ၏၊ ဝါတိ ကိမတ္ထံ၊ ပါတိ–သောက်၏၊ ဏ္ဏတိ–၏ (၄၉၄)[ရုပ်ကို အခြေပြု၌ တွက်၊ ပါတိ၌ ပါတည်, တိဝိဘတ်, အပစ္စည်း၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဝိဝပြုသင့်သော်လည်း ဝါမြစ်သောကြောင့် မပြုရ၊ လောပဆွေတ္တမကာရောသုတ်ဖြင့် (အ) ပစ္စည်းချေ။]

၄၆၈။ ဝါတိကိမတ္ထံ။ ။ အန္တသိ ဝဏ္ဏာကာရော ဝါသုတ်မှ လိုက်လာသော ဝါသဒ္ဒါကို ဝိကပ်ဟု ဝုတ္တိ၌ ဆိုလို၏၊ ရူ၌ကား ဝဝတ္ထိတ ဝိဘာသတ္ထဟု ဆို၍ "တိဌတိ=ဌာတိ"တို့၌ အနိစ္စဝိဓိ၊ သဏ္ဌာဟတိ (သံပုဗ္ဗ ဌာဓာတ်, အပစ္စည်း, ကွစိဓာတုဖြင့် ဌာနောင် (ဟ်)လာ, ဌာ၏ အာကိုလည်း ရသပြု၊ ပတိပုဗ္ဗဌာဓာတ်ဖြင့် ပတိဌဟတိလည်း နဉ်းတူ၊) အဓိဌေတိ (အဓိပုဗ္ဗဌာဓာတ်, အပစ္စည်းကို လောပဆွေတ္တ မကာရောဖြင့် ဧပြု၊ ဤရုပ်၌ ဌာ၏ အာကို သုတ်ကြီးဖြင့် ဧပြု-ဟုလည်း ဆိုကြ၏၊ အပစ္စည်းကို ဧပြုသုတ် တိုက်ရိုက်ရှိသောကြောင့် ထိုအဆိုကို စဉ်းစားပါ၊) ဤရုပ်တို့၌ တိဌအပြု မရှိသော အသန္တ ဝိဓိဟု သတ်မှတ်သည်၊ နိစ္စဝိဓိကား မရှိနိုင်။

[ဆောင်] သဲနှင့်ပတိ, ရွှေ့ဝယ်ရှိသော်, ဌာ၏ နောက်ပြီး, အပစ္စည်းကြောင့်, ဟဗျည်းလာစေ, ဌာရသေးကို, ကွစေ ဓာတု, သုတ်ဖြင့် ပြုလော၊ မှတ်ရှ အဓိ, ရွှေ့ဝယ်ရှိက, ဌာ၏နောက်အ, ဧပြုကြ၍, သဏ္ဌာဟ အဓိဌေ, အစဖွေသည်, မှတ်လေ အသန္တ ဝါကြောင့်တည်း။

၄၆၉။ ဝါတိ ကိမတ္ထံ ။ ။ ဤဝုတ္တိ၌ ဝါကို ဝိကပ်ဟုပင် ဆိုလို၏၊ ရူ၌ကား "ပါနီယံ, ပါတဗ္ဗံ" စသည်၌ ပိဝအပြု မရှိကြောင်းကို သတ်မှတ်သော ဝဝတ္ထိတ ဝိဘာသတ္ထဟု ဆိုသည်၊ ပိဝတိ–ပါတိ စသည်၌ကား အနိစ္စဝိဓိဟု ဆိုလို ဟန်တူ၏၊ ထို့ပြင် – ရူ၌ "ပါပိဗော"ဟု ဗထက်ခြိုက်ဖြင့် ပါ၌ရှိ၏၊ ပုံစံကိုလည်း "ပိဟတိ" ထုတ်ပြီးမှ ကွစိဓာတုဖြင့် ဗကို ဝပြု၍ "ပိဝတိ" ဟု ထုတ်သည်။

ဉာဿ စေနံ ၄၇၀။ ဉာလ္ဟတိ စေသ့ မာတုသ့ စေနံ အာဒေသာ ဝါ ဟောန္တို့၊ စေနာတိ–သိ၏၊ စနေယျ, စနိယာ, ညော–သိရာ၏၊ နာယတိ–သိ၏။ (၅၁၅) [စေနာတိရုပ်ကို အခြေပြု၍ တွက်ထား၏၊ စနေယျ၌ ယျဝိဘတ်သက်ရုံသာ၊ စနိယာ စသောရုပ်များကား "ယျုဿဉာတော" စသော သုတ်တို့၌ လာဦးလတ္တံ့၊ ရှု၌ အန္တသိ ဝဏ္ဏာဂါရောဝါသုတ်မှ ဝါကို လိုက်စေ၍ ထို ဝါ၏ ဝဝတ္ထိတ ဝိဘာသတ္ထကို ပြသေး၏၊ ရှုလေတော့။]

ဒိဿဿ
ပဿ ဒိဿ ဒက္ခာဝါ ၄၇၁။ ဒိဿ လ္ဟတိ စေသ့ စေတုသ့–၏၊ ပဿ ဒိဿ ဒက္ခ လ္ဟတိ စေတ စေ အာဒေသာ ဝါ ဟောန္တို့၊ ပဿတိ–ကြည့်၏၊ (မြင်၏)၊ ဒိဿတိ – ထင်၏၊ ဒက္ခတိ–မြင်၏၊ အဒက္ခ–မြင်ပြီ၊ ဝါတိ ကိမတ္ထံ၊ အဒ္ဒသ–မြင်ပြီ။ (၄၃၈) [ပဿတိ ကို အခြေပြု၍ တွက်ထား၏၊ ဒိဿတိ ဒက္ခတိ လည်း ဒိဿကို ဒိဿ, ဒက္ခပြုရုံသာ၊ တတော ပါမာနံသုတ်မှ လိုက်သော ဝါရှိလျက် ဤသုတ်၌ ထပ်၍ဆိုခြင်းသည် ထိုသုတ်၌ ဝါက ဝိကပ်အနက်ရှိသောကြောင့် ထိုဝိကပ္ပနတ္ထဝါကို တားမြစ်၍ ဝဝတ္ထိတ ဝိဘာသတ္ထဝါကို ပြရခြင်း အကျိုးရှိ၏–ဟု နိဒ္ဒေသ ဆိုသည်။]

၄၇၁။ အဒက္ခကို ဒိဿတည်, ဓာတ်မှည့်, အဆုံးသရဓျေ, ဟိယျတ္တနီ (သို့မဟုတ်) အဇ္ဇတနီ အာဝိဘာတ်သက်၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဒိသကို ဒက္ခပြု၊ အကာရာဂမော ဟိယျတ္တနီ စသော သုတ်ဖြင့် ဓာတ်၏ အစ၌ (အ) လာ (အဒက္ခ+ အာ)၊ သရလောပေါဖြင့် က္ခ၏ အကိုရှေ့၊ နောက် အာကို ပကတိ ပြုသင့်သော်လည်း ထိုသုတ်၌ ပကတိသဒ္ဒါမြစ်သောကြောင့် ပကတိ မပြုရ၊ ကွစိဓာတုဖြင့် အာကို အရဿပြု၊ အဒက္ခပြီး၏၊ [ရှာသဒ္ဒကား ဒဒွေဘော်လည်း ပြု၍ "အဒ္ဒက္ခ" ဟု ရှိ၏၊] အဒ္ဒသ၌ ဒိသဓာတ် အာဝိဘာတ်, ဤသုတ်ဖြင့် ပဿ–ဒိဿ–ဒက္ခ ပြုသင့်သော်လည်း ဝါမြစ်သောကြောင့် မပြုရ၊ ဓာတ်ရှေ့၌ (အ) လာ, ဒ ဒွေဘော်လာ၊ သရလောပေါဖြင့် သ၏ အ ကိုရှေ့၊ နောက် အာကို ပကတိ မပြုရ၊ ကွစိဓာတုဖြင့် ဒိ၏ လ္ဟကို (အ) ပြု, အာဝိဘာတ်ကိုလည်း အရဿ ပြု၊ အဒ္ဒသ ပြီး၏၊ [ရှု၌ ဝါကို ဝဝတ္ထိတဝိဘာသာဟု ဆို၍ ဒိဿအပြုမှာ ကံဟော၌သာ ဖြစ်၏ဟု သတ်မှတ်၏။]

မောဂ္ဂလ္လာန်။ ။ "ဒိသဿ ပဿ ဒဿ ဒသ် ဒ ဒက္ခာဝါ" ဟု သုတ်တည်၍ ဒိသကို ပဿ, ဒဿ, ဒသ်, ဒ, ဒက္ခဟု ကာရိယ ၅–ခုပြု၏၊ ပဿပြုရာ၌ ပဿ၌ ပဿတိ စသည်ဖြစ်၏၊ ဒဿပြုရာ၌ ကာရိတ် ဏောပစ္စည်းဖြင့် "ဒဿေတိ–မြင်စေ၏၊ ဝါ– ပြ၏" ဟု ဖြစ်၏၊ ဒဿနံ– မြင်ခြင်း၊ သုဒဿံ–လွယ်ကူစွာ မြင်အပ်၏၊ [ရှု၌ကား ကွစိဓာတုဖြင့် ဒိသကို ဒဿပြုသည်၊] ဒုဒ္ဒသံ– ခဲယဉ်းစွာ မြင်အပ်၏၊ ဝါ– မြင်နိုင်ခဲ၏" ၌ကား ခပစ္စည်း၊ "ဒသ်" ပြု၊ [ကစ္စည်းအလို "ဒိ၏

ဗျဉ္ဇနန္တဿ စော ဆပ္ပစ္စယေသုစ

၄၇၂။ ပရေသု ဆပ္ပစ္စယေသု (သီမူ၌ "ဆပ္ပစ္စယေ ပရေ" ဟု ဧကဝုစ် ရှိ၏၊) ဗျဉ္ဇန္တနဿ–အဆုံးဗျည်းဖြစ်သော၊ ဓာတုဿ–၏၊ စော–စ အပြုသည်၊ ဟောတိ၊ ဇိဂုစ္ဆတိ,–တိကိစ္ဆတိ– ဇိဃစ္ဆတိ။ (၅၃၂) [ရုပ်တွက်ပုံသို့ ၄၆၃, ၄၆၅ သုတ်တို့၌ ညွှန်ပြခဲ့ပြီ၊ "ဗျဉ္ဇနန္တဿ ဓာတုဿ" ဟူရာ၌ ရူပသိဒ္ဓိဝယ် "ဓာတွန္တဿ ဗျဉ္ဇနဿ– ဓာတွန် ဗျည်း၏" ဟု ရှိ၏၊ သာ၍ ရှင်းသည်၊ "ဆပ္ပစ္စယေသု" ဟု ဗဟုဝုစ်ဖြင့် ဆိုရခြင်း၏အကျိုးကို ရူဘာသာဋီကာ၌ ပြထားသည်၊ ဤ၌ စသဒ္ဒါသည် ရှေ့သုတ်မှ ဝါကို မလိုက်အောင် နစ်စေသော နိဝတ္တာပန အဝဓာရဏအနက် ရှိ၏ဟု နိဒ္ဒေသဆို၏။]

ကောခေစ

၄၃၃။ ပရေ ခပစ္စယေ ဗျဉ္ဇနန္တဿ ဓာတုဿ–၏၊ (ဓာတွန္တဿ ဗျဉ္ဇနဿ" ဟုပင် ရူ၌ ရှိ၏၊) ကော ဟောတိ၊ တိတိက္ခတိ၊ ဗုဘုက္ခတိ။ (၅၃၀) [ရုပ်ကို အခြေပြု၌ တွက်ပြထားပြီ။]

ဟရဿ ဂီသေ

၄၇၄။ ပရေ သပ္ပစ္စယေ– သပစ္စည်းကြောင့်၊ ဟရ ဣတိ–ဟရဟူသော၊ ဧတဿ ဓာတုဿ–ဤဓာတ်၏၊ သဗ္ဗဿေဝ အလုံးစုံ၏ပင်၊ [သဗ္ဗဿေဝ–သော၊ ဧတဿ ဓာတုဿ–၏" ဟုလည်း ပေးနိုင်၏၊] ဂီအာဒေသော, ဟောတိ၊ ဇိဂီသတိ–ဆောင်လို၏။ (၅၃၆) [ရုပ်ကို အခြေပြု ကြည့်၊ "ဂီသေ" ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ဇိကို ဂီပြု၍ ဝိဇိဂီသတိ ရုပ်ကိုလည်း ရူ၌ ပြသေး၏။]

ဗြူဘူန–မာဟဘူဝါ ပရောက္ခာယံ

၄၇၅။ ပရောက္ခာယံ– ပရေက္ခာ ဝိဘတ်ကြောင့်၊ ဗြူဘူဣတိ–ဗြူဘူ ဟူကုန်သော၊ ဧတေသံ ဓာတူနံ–တို့၏၊ ယထာသချံ–တိုင်း၊ အာဟဘူဝ ဣတိ–အာဟ ဘူဝ ဟူကုန်သော၊ ဧတေ အာဒေသာ ဟောန္တိ၊

ဣကို ကွစိဓာတုဖြင့် (အ) ပြု၊] ဒပြုရာ၌ "အဒ္ဒါ သီဒန္တရေ နဂေ–သီဒါမြစ်တို့၏ အကြား ဖြစ်ကုန်သော တောင်တို့ကို မြင်ပြီ၊ အဇ္ဇတနီ အာဝိဘတ်, ရှေ့၌ အလာ, ဒဒွေဘော်လာ၊) ယော သုခံ ဒုက္ခတော အဒ္ဒ–အကြင်သူသည် သုခကို ဒုက္ခဟု ရှုနိုင်ပြီ၊ (အာဝိဘတ်ကို အရဿ ပြု)၊ အမ္ဗာ–ဟ မဒ္ဒံ ဝနမန္တရသ္မိံ= တောအကြား၌ သရက်ပင်ကို ငါမြင်ပြီ၊ (အဇ္ဇတနီ အံဝိဘတ်)၊ ဒက္ခပြုရာ၌ "အဒ္ဒက္ခိ, ဒက္ခိဿတိ" စသည်တည်း၊ သုတ်ကြီးဖြင့် ဒိသကို အဒ္ဒဿပြု၍ "ယေ မယံ ဘဂဝန္တံ အဒ္ဒဿာမ (သုတ္တနိပါတ်, ဓနိယသုတ်)" စသည် ဖြစ်၏။

အာဟ–ဆိုပြီ၊ အာဟု–ဆိုကုန်ပြီ၊ ဗဘူဝ–ဖြစ်ပြီတဲ့၊ ဗဘူဝု–ဖြစ်ကုန်ပြီတဲ့၊ ပရောက္ခာယံ ဣတိ ကိမတ္ထံ၊ အဗြဝုံ–ဆိုကုန်ပြီ၊ ဣတိ–၏။ (၄၆၅)

၄၇၅။ အာဟဘူဝါ ပရောက္ခာယံ။ ။ "အာဟဘုဝါ" ဟု ဆို၍ "ဗဘုဝ" ဟု ဘု၌ ရဿဖြင့် စာအများ တွေ့ရ၏၊ သက္ကတမောဂ္ဂလ္လာန်တို့၌ကား "ဗဘူဝ" ဟုချည်း ရှိသည်၊ ပရောက္ခာယံဟု ဆိုသောကြောင့် အပစ္စက္ခအနက် ထင်ရှားအောင် "တဲ့" ဟူသော စကားလုံးကို ထည့်၍ အနက်ပေးသည်၊ ဤ သုတ်ဖြင့် "အာဟ" ပြုပြီးနောက် ကွစိဓာတုဖြင့် ပရောက္ခာ ဥ ဝိဘတ်ကို အံ သု ပြုလျှင် "အာဟံသု–ဆိုကုန်ပြီတဲ့" ဟုလည်း ဖြစ်၏၊ ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်တွက်။

တိ အန္တိ အာဟ ။ ။ ပရောက္ခာ နောင်းရာ၌သာမက, တိ အန္တိ ဝိဘတ် နောင်းရာ၌လည်း ကွစိဓာတုဖြင့် ဗြူကို အာဟ+တိကို အ, အန္တိကို ဥပြု၍ "အာဟ–ဆို၏၊ အာဟု–ဆိုကုန်၏" ဟု ဖြစ်သေး၏၊ ဗြူတိ အာဟ, နောက်တိ (အ) ပြု, အန္တိ (ဥ) တည်း၊] ဤ အာဟပုဒ်မျိုးကို ကျမ်းဂန်တို့၌ ဣဒါနိနှင့် တွဲဖက် သုံးစွဲလေ့ရှိသောကြောင့် "ဣဒါနိ အာဟ, ရှိက ဧကန်, ပစ္စုပ္ပန်ကို, အမှန် အာဟ ဟောလေမြဲ" ဟု ရှေးဆရာတို့ နိယာမ် မိန့်တော်မူကြသည်၊ သို့သော် ဣဒါနိ မပါဘဲ"အာဟ" သက်သက်လည်း ပစ္စုပ္ပန်ကို ဟောနိုင်သည်သာ၊ "ယော အနဋ္ဌံ နဋ္ဌန္တိ စ အာဟ = အကြင်သူသည် အမှန် မပျောက်ဘဲနှင့် ပျောက်သည်ဟု ဆို၏" (ပကိဏ္ဏက, ဘိသဇာတ်) ဤ၌ အာဟသည် မျက်မှောက်ဖြစ်၍ ပရောက္ခာ မဟုတ်နိုင်, တိဝိဘတ်သာ ဖြစ်နိုင်၏၊ "တံ နိဓိံ အာဟု ပဏ္ဍိတာ= ထိုအရာကို ရွှေအိုးဟု ဆိုကြကုန်၏၊" (ကေဒါရဇာတ်၊) ဤ၌လည်း ပညာရှိတို့ဆိုခြင်း ကြိယာ မပြတ်သောကြောင့် ပဝတ္တာဝိရတ ဝတ္တမာန် အန္တိ ဝိဘတ်သာ ဖြစ်ထိုက်သည်။

ဝိဒနောင် အန္တိ ဥပြု ။ ။ ဝိဒဓာတ်နောင် အန္တိကို ကွစိဓာတုဖြင့် ဦပြု၍ "အလမ္ပာနောတိ မံ ဝိဒူ= ကျွန်ုပ်ကို အလမ္ပာယ်ဆရာဟု သိကြကုန်၏" (ဝိဓူရ)၊ ဤ၌လည်း သိခြင်းကြိယာ မပြတ်စဲသောကြောင့် အန္တိဝိဘတ်သာ၊ "ကဿပေါ တိစ မံ ဝိဒူ" (ဇနကဇာတ်)၌လည်း နည်းတူ၊ ဧယျကို ဦပြု၍လည်း "ကောမေ ဝေဿန္တရံ ဝိဒူ= ဘယ်သူသည် ငါ၏အကြောင်းကို ဝေဿန္တရာမင်းကို သိစေပါ အံ့နည်း" ဤ၌ ဝိဒူကို အာစိက္ခေယျ (သိအောင် ပြောပါအံ့နည်း)" ဟု ဧယျ ဝိဘတ်ဖြင့် ဖွင့်သည်။

[ဆောင်] ဓာတုကွစိ, သုတ်ဖြင့် ဖိ၍, ဗြူတိ အာဟ, နောက်တိ (အ) ပြု, အန္တိ (ဥ) တည်း၊ ဓာတုဝိဒ, နောင်းဧယျမူ, အန္တိဦ, ဝိဒူ ပြီးရသည်။

သဒ္ဒသင်္ဂဟ ဆိုပုံ။ ။ "ဗြူကို အာဟပြု" ဟု သဒ္ဒါဆရာတို့ ကြံကြ၏၊ သို့သော် သာသနာတော် (ပါဠိကျမ်းဂန်)၌ကား ဥပသာရ ရှေးရှိသော ကရဓာတ်,

ဂမိဿန္တော ဇွော ဝါ သဗ္ဗာသု

၄၇၆။ သဗ္ဗာသု–ကုန်သော၊ ပစ္စယ ဝိဘတ္တီသု–ပစ္စည်းဝိဘတ်တို့ကြောင့်၊ ဂမု ဣတိ, ဧတဿ ဓာတုဿ အန္တော (အဆုံးဖြစ်သော) မကာရော, ဇွော– စ္ဆအပြုသည်၊ ဝါ– ပြယုဂ် အားလျော်စွာ၊ ဟောတိ၊ ဂစ္ဆမာနော, ဂစ္ဆန္တော– သွားလသော်၊ ဂစ္ဆတိ, ဂမေတိ–သွား၏၊ ဂစ္ဆတု, ဂမေတု–သွားလော၊ ဂစ္ဆေယျ, ဂမေယျ- သွားရာ၏၊ အဂစ္ဆာ, အဂမာ, အဂစ္ဆီ, အဂမိ–ပြီ၊ ဂစ္ဆိဿတိ, ဂမိဿတိ–လတ္တံ့၊ အဂစ္ဆိဿာ, အဂမိဿာ–ရာပြီ၊ ဂမိဿေတိ– ဂမိဿပုဒ်သည်၊ ကိမတ္ထံ၊ ဣစ္ဆတိ– လိုချင်၏၊ ဣတိ ....၏။ (၄၄၂)

ဝ စဿ ဇ္ဇတနီမှိ မကာရောသြ

၄၇၇။ အဇ္ဇတနီမှိ ဝိဘတ္တိမှိ ဝစဣတိ ဧတဿ ဓာတုဿ အကာရော သြတ္တံ အာပဇ္ဇတေ၊ အဝေါစ–ဆိုပြီ၊ အဝေါစုံ–ဆိုကုန်ပြီ၊ အဇ္ဇတနီမှိတိ ကိမတ္ထံ–၊ အဝစ–ဆိုပြီ၊ အဝစူ–ဆိုကုန်ပြီ၊ ဣတိ–၌....၏၊ (၄၇၈)။ [အခြေပြု၌ ဤဝိဘတ်ဖြင့် အဝေါစီကို ရုပ်တွက်ထား၏၊ အဝေါစ၌ကား အတ္တနောပုဒ် အာဝိဘတ်သက်၍ ကွစိဓာတုဖြင့် အရဿပြုရုံသာ၊ အဝေါစုံ၌ ဥံဝိဘတ်သက်၊ အဝစ၌ ဟိယျတ္တနီ အာဝိဘတ်ဖြစ်သောကြောင့် ဤသုတ်ဖြင့် သြမပြုရ၊ အာကို ရဿပြု၊ အဝစူ၌ ဟိယျတ္တနီ ဦဝိဘတ်။]

ဟရဓာတ်သည် ဆိုခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊ ဗျာကာသိ၌ ဝိ+အာပုဗ္ဗ ကရဓာတ် ဤဝိဘတ် သ အာဂုံ, ဝိယာကံသု၌လည်း ဥံ ဝိဘတ်သာ ထူး၏၊ သုတ်ကြီးဖြင့် ဓာတွန် ရ်ကို ချေ, က၌ ဒီဃပြု၊ [တစ်နည်း– "ကရဿ ကာ" ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ကရကို ကာပြု၊] ပရိယုဒါဟာသိ၌ ပရိ+ဥ+အာပုဗ္ဗ ဟရဓာတ်, ပ ဗျာဟာသိ၌လည်း ပ+အာပုဗ္ဗဟရဓာတ်, ရှေးနည်းအတိုင်း ရုပ်ပြီးပါစေ၊ ပါဠိ၌ ဤရုပ်များ ထင်ရှားရကား အာဟ–အာဟုတို့၌လည်း အာပုဗ္ဗဟရဓာတ် အ–ဥဝိဘတ် ဓာတွန် ချေ၍ ပြီး၏–ဟု ဆုံးဖြတ်သင့်ကြောင်းကို သဒ္ဒသင်္ဂဟ မိန့်သည်၊ ထိုသဒ္ဒသင်္ဂဟ၌ပင် ဤ စသော ဝိဘတ်နှောင်းရာ၌ ဝိကပ်(ဝ်)လာ၍ "အဘူဝိ" စသည်လည်းကောင်း , ဝ မလာဘဲ "အနွဘိ–အနု+အဘိ" ကို လည်းကောင်း ပြသေး၏၊ "သုခဉ္စ ခိဋ္ဌာရတိယောစ အနွဘိ"– ဒီဃနိကာယ် လက္ခဏသုတ်။

၄၇၆။ ဝါ သဗ္ဗာသု။ ။ [ဂမိဿ၌ ဣသရသည် ဓာတုနိဒ္ဒီဋ္ဌတည်း၊ အဓိပ္ပာယ်ကို ရှုပသိဒ္ဓိ အဆုံးနားမှာ ရှု၊] "သဗ္ဗာသု" ဟု ဆိုသောကြောင့် "ပစ္စယ ဝိဘတ္တီသု" ဟု ပစ္စည်းအားလုံး ဝိဘတ်အားလုံးကို သိမ်းကျုံး၍ ဖွင့်၏၊ သို့ရာတွင် ပရောက္ခာ ဝိဘတ်ဖြင့် "အဂစ္ဆ, အဂစ္ဆု" စသည် မရှိနိုင်သောကြောင့်လည်းကောင်း

အာကာရော ဒီဃံ ဟိမိမေသု ၄၇၈။ ဟိမိမမှေ ဣတိ ဟိ, မိ, မ, မှေ ဟုကုန်သော၊ တော့သုဝိဘတ္တိသု–တို့ကြောင့်၊ အကာရော ဒီဃံ အာပန္နတော၊ ဂစ္ဆာဟိ–သွားလော၊ ဂစ္ဆာမိ–သွား၏၊ ဂစ္ဆာမ, ဂစ္ဆာမှေ–ကုန်၏၊ မိကာရဂ္ဂဟဏေန– မိသဒ္ဒါကို ယူခြင်းဖြင့်၊ ဟိဝိဘတ္တိမှိ–ဟိဝိဘတ်ကြောင့်၊ အကာရော–သည်၊ ကွစိ, ဒီဃံ–ဒီဃအဖြစ်သို့၊ န အာပန္နတော– မရောက်၊ ဂစ္ဆဟိ–သွားလော။ (၄၄၈)

ယုပစ္စည်း စသည်ဖြင့် "ဂစ္ဆန်" စသည် မရှိနိုင်သောကြောင့် လည်းကောင်း ဝ ဝတ္ထိတ ဝါသဒ္ဒါဖြင့် "ပြယုဂ်အားလျော်စွာ ပြု" ဟု ပိုင်းခြား ကန့်သတ်ရပြန်၏၊ ထိုကန့်သတ်ပုံကို ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှု။

ပုံစံများ။ ။ "ဂစ္ဆမာနော ဂစ္ဆန္တော" ဖြင့် မာနအန္တ နောင်းရာ၌ (ကတ္တားအရ၊ပယ်) နိစ္စဝိဓိဟု ပြ၏၊ "ဂစ္ဆတိ ဂမေတိ" စသည်ဖြင့် ၂ ရုပ် ထုတ်သောကြောင့် မာန အန္တ ကတ္တားဟော မှတစ်ပါး အခြားအရုပ်၌ အနိစ္စဝိဓိကို ပြ၏၊ ပရောက္ခာဖြင့် မထုတ်သောကြောင့် ပရောက္ခာ၌ အသန္တ ဝိဓိဟု ပြသည်၊ ရုပ်ကို အခြေပြု မှီး၍ တွက်၊ ဆိုင်ရာ ပစ္စည်း ဝိဘတ်သက်ရုံသာ၊ ဂမေတိ စသည်၌ကား ဝါမြစ်သောကြောင့် (စ္ဆ) မပြုဘဲလောပဋ္ဌေတ္တာမကာရောဖြင့် အပစ္စည်းကို ဧပြု၊ ဣစ္ဆတိ၌ ဂမုဓာတ် မဟုတ်သောကြောင့် စ္ဆ မပြုရ၊ ဣသုယမုနမန္တော်ဆော်ဝါ သုတ်ကျမှ ရုပ်တွက်ပါ။

၄၇၈။ **အကာရော၊ ပေ၊ ဟိမိမေသု**။ ။ ရှေ့သုတ်မှ အကာရောကို အလိုက်မခံဘဲ အကာရောဟု ထပ်၍ ဆိုခြင်းသည် ဝစဿပုဒ်ကို နစ်စေရခြင်း အကျိုးရှိ၏၊ ရှေ့သုတ်မှ အကာရောပုဒ်ကို လိုက်စေလိုလျှင် အကာရော၏ သမ္ဗန် ဖြစ်သော ဝစဿပုဒ်ပါ လိုက်လာဖွယ် ရှိ၏၊ ထိုသို့ ဝစဿပုဒ်ပါ လိုက်လာမည် စိုးသောကြောင့် အကာရောကိုပင် မလိုက်စေတော့ဘဲဣတ္ထိသုတ်၌ သီးခြား ဆိုထားသည်–ဟူလို၊ ဟိမိမေသုဝယ် မေသဒ္ဒါဖြင့် မ အက္ခရာချင်း တူသောကြောင့် မှေဝိဘတ်လာ (မ) ကိုပါ ယူနိုင်ရကား "ဟိမိမမှေ ဣစ္စေတေသု" ဟု ဝုတ္တိ ဖွင့်သတတ်၊ ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့် တွက်။

မိကာရ၊ ပေ၊ ဂစ္ဆဟိ။ ။ "ဟိမေသု" ဟု ဆိုလျှင် မ အက္ခရာချင်း တူသောကြောင့် မိဝိဘတ်ကိုလည်း ယူနိုင်၏၊ ထိုသို့ ယူနိုင်ပါလျက် "မိ" ဟု အပိုဆိုရသဖြင့် အဘယ်အနက်ကို သိစေပါသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် "မိကာရဂ္ဂဟဏေန" စသည်ကိုမိန့်၊ မိအက္ခရာကို အပိုဆိုသဖြင့် ဟိဝိဘတ် နောင်းရာဝယ် အချို့အရာ၌ ဒီဃမပြုရဟု သိစေရခြင်းအကျိုးရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် "ဂစ္ဆဟိ" ၌

ဟိ လောပံဝါ ၄၇၉။ ဟိဝိဘတ္တိ– ဟိဝိဘတ်သည်၊ လောပံ–သို့၊ ဝါ အာပဒ္ဓ တော–ဝိကပ်ရောက်၏၊ ဂစ္ဆ, ဂစ္ဆာဟိဂမ, ဂမေဟိ– သွားလော၊ ဂမယ, ဂမယာဟိ– သွားစေလော၊ ဟိတိ ကိမတ္တံ၊ ဂစ္ဆတိ–သွား၏၊ ဂမယတိ–သွားစေ၏၊ ဣတိ–၌....၏၊ (၄၅၂)။ [ဂစ္ဆကို အခြေပြုကြည့် တွက်၊ ဂစ္ဆာဟိကား ဝါမြစ်၍ ဟိ မကျေသော ပုံစံတည်း၊ ရှေ့သုတ်၌ တွက်ခဲ့ပြီ၊ ဂမကို ဂမုတည်, ဟိဝိဘတ်, အပစ္ဆည်း၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဟိချေ၊ ဂမေဟိကား ဝါမြစ်၍ ဟိ မကျေသော ပုံစံ၊ လောပချွေတွဲသုတ်ဖြင့် အပစ္ဆည်းကို ဧပြု၊ ဂမယကို ဂမု, ကာရိတ် ဏယသက်, ဏ အနုဗန်ချေ, (ဂမယ), ဟိသက်၊ ဤသုတ်ဖြင့် ချေ၊ ဂမယာတိကား ဝါမြစ် သော် ပုံစံ၊ ဂမယတိတို့၌ ဟိ မဟုတ်သောကြောင့် ဤသုတ်ဖြင့် တိဝိဘတ်ကို မချေရ။]

ဟောတိဿရေ .... သဿစ ၄၈၀။ ဘဝိဿန္တိမို့– ဘဝိဿန္တိဝိဘတ်ကြောင့်၊ ဟူဣတိ–ဟူသော၊ ဧတဿ ဓာတုဿ–၏၊ သရော– ဥသရသည်၊ ဧဟ ဩဟ–တွေ့– ဧဟ အဖြစ်, ဩဟ အဖြစ်, ဧ အဖြစ်သို့၊ အာပဒ္ဓတော–၏၊ သဿစ်–သ၏လည်း၊ လောပေါ–သည်၊ ဝါ ဟောတိ–ဝိကပ်

ဒီဃ မပြုဘဲ ဂမုဓာတ်, ဟိဝိဘတ်, အပစ္ဆည်း, ဓာတွန် မ်ကို ဆ္ဆ ပြုရုံဖြင့် ပြီးရသော ဟူ၏။

မှတ်ချက်။ ။ "မိသဒ္ဒါကို အပိုဆိုသဖြင့် ဟိနောင်းရာ၌ အချို့ ဒီဃ မပြုရ" ဟူသော စကားသည် အဆင်မပြေလှ၊ မိသဒ္ဒါကို အပိုဆိုရသဖြင့် မိဝိဘတ် နောင်းရာ၌ အချို့ ဒီဃမပြုရ, "ဂစ္ဆမိ" ဟု ပြီးရသည် ဆိုလျှင် သာ၍ အဆင်ပြေ မည်၊ ဥပမာ– သရလောပေါသုတ်၌ ပကတိ သဒ္ဒါ၏ အစွမ်းကြောင့် အချို့နေရာ၌ ပက်တိ မပြုဘဲ ဒါန္ဒီ စီရင်ရသကဲ့သို့တည်း၊ ထို့ကြောင့် "ဟိဝိဘတ္တိမို့" နေရာဝယ် "မိဝိဘတ္တိမို့" ဟု မူရင်းရှိလေရော့သလား–ဟု တွေးဆမိသည်၊ ထို့ပြင်– "သမ္မုယ္ဟာမိ ပမုယ္ဟာမိ" စသော (သုဝဏ္ဏသာမ) ပါဠိတော်ကို ထောက်၍ မိနောင်းရာ ဒိဝါဒိ ယ၏ (အ) ကိုလည်း ဤသုတ်ဖြင့် ဒီဃပြုဟု မောဂ္ဂလ္လာန်နိဿယ မိန့်သည်။

မေဝိဘတ်၏ ဝါဒကွဲ ။ ဤ ကစ္စည်းဝုတ္တိ၌ ဂစ္ဆာမေရုပ်ကို ပြထားသော်လည်း သုတ်၌ "မိမေသု" ဟု မ အက္ခရာချင်း တူပါလျက် မိကို သီးခြားဆိုထားသောကြောင့် ဤမိမမှတစ်ပါး တခြား မအက္ခရာပါသော "မေ–မှာ" ဝိဘတ်တို့ နောင်းရာ၌ ဒီဃ စသည်သာ ရှိရမည်ဟု ဝါဒတစ်မျိုးရှိ၏၊ "ဟိမိမေသု" ဟူသော စကားကို ထောက် လျှင် ထိုဝါဒကပင် ကစ္စည်းဝုတ္တိထက် ပို၍ ယုတ္တိရှိပေသည်၊ [ပစာမေ တိ ကေစိ ဒီဃံ ကတွာ ပဌန္တိ၊ ပေ၊ သုသဒ္ဒသိဒ္ဓိဝဏ္ဏေ "ဟိမိမေ သွသာ" တိ အနေန ဒီဃောတိ ဝုတ္တံ၊ တတော " ဟိ မိမေသူတိ သုတ္တေတိဏ္ဍံ ဟိမိမေ ပစ္ဆယ

ဖြစ်၏၊ ဟေတိတိ–ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဟေဟိန္တိ–ဖြစ်ကုန်လတ္တံ့၊ ဧဟာတိတိ–လတ္တံ့၊ ဟောတိန္တိ–ကုန်လတ္တံ့၊ ဟေ့တိ–လတ္တံ့၊ ဟေန္တိ–လတ္တံ့၊ ဟေဟိသတိ၊ ပေ၊ ဟေဟိသန္တိ–ကုန်လတ္တံ့၊ ဟူတိ ကိမတ္ထံ၊ ဘဝိသတိ–ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဘဝိသန္တိ–ကုန်လတ္တံ့၊ ဣတိ–၏၊ ဘဝိသန္တီတိ ကိမတ္ထံ၊ ဟောတိ–၏။ (၄၉၀)

ဝိသေသာနံ ဂဟိတတ္တာ မကာရတော အညနိမိတ္တေ အကာရဿ ဒီဃော နဟောတိတိ ဝိညာယတေ၊ ဗုဒ္ဓိပ္ပသာဒနီ ဋီကာ။]

၄၈၀။ ဟေတိဿရေဟောဟေ။ ။ [ဟောတိဿရော+ဧဟေ+သြဟ+ဧ၊ ဟောတိဌ် တိသည် ဓာတုနိဒ္ဒိဋ္ဌတည်း၊ ဿဿစဌ် စသဒ္ဒါသည် ဧဟေ သြဟ ဧ အပြုအပေါ်၌ ဿဧခြင်းကို ပေါင်းသော ဒုတိယတ္ထသမ္ပိဏ္ဏနလည်း ဟုတ်၏၊ ရှေ့သုတ်မှ လောပ်ကို ငင်သော အနုကမ္ပနလည်း ဟုတ်သည်၊] ဟူဓာတ်၏ ဥကို ဟေပြု, ဿတိ၏ ဿကိုလည်း ချေ၍ ဟေဟိတိ၊ သန္တိ၏ ဿကို ချေ၍ ဧာဟိန္တိဟု ဖြစ်၏၊ ထို့အတူသြဟပြု၍ "ဟောဟိတိ, ဟောဟိန္တိ" ဟု လည်းကောင်း, ဧပြု၍ "ဟေတိ, ဟေန္တိ" ဟု လည်းကောင်း ဖြစ်၏၊ ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်၍ တွက်၊ "ဿဿစ လောပေါ ဟောတိ ဝါ" ဟု ဿဧခြမ္ဟကို ဝိကပ်ဟု ဆိုသော ကြောင့် ဿ မခြောဘဲ ဟေဟိဿတိ" စသောပုံစံများလည်း ပြီး၏၊ ဘဝိသတိ စသည်၌ ဟူဓာတ် မဟုတ်သောကြောင့် လည်းကောင်း, ဟောတိ၌ ဘဝိသန္တိဝိဘာတ် မဟုတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ဤသုတ်ဖြင့် မစီရင်ရ၊ ဝါသဒ္ဒါဖြင့် ဧဟ စသည် ပြုခြင်းကိုလည်း မြစ်၍ "ပဟောဿတိ" (ပဟုဗ္ဗ ဟူ+ဿတိ) စွမ်းနိုင်လတ္တံ့" ဟုလည်း ဖြစ်သေး၏။

မောဂ္ဂလ္လာန်။ ။ ဿဿ ဟိ ကမ္မေ (၆, ၆၅–သုတ်)၊ ကမ္မေ–ကံအနက်၌၊ ဉာတော–ဉာဓာတ်မှ နောက်၌၊ ဿဿ–ဿတိ စသည်၏ ဿကို၊ ဟိ–ဝိကပ်ဟိုပြု၊ ပညာယိဟိတိ ပညာယိဿတိ–သိအပ်လတ္တံ့၊ "ဿဿဟိ" ယောဂဝိဘာဂဖြင့် အခြားဓာတ်နောင်လည်း ဿ ကို ဟိ ပြု၍– "သုတ္တာ ဓမ္မေ ဇာယိဟိတိ-ပဿာဒေါ–ကြည်ညိုခြင်း ဖြင့်လတ္တံ့၊ "ကထံ ဇီဝိဟိသိ တုဝံ= အဘယ်သို့ အသက်ရှည်လတ္တံ့နည်း၊ ဘဏာ ခိပ္ပ တေ ကာရိဟိတိ (ပြုလတ္တံ့) ဟု လည်းကောင်း၊ ပဌမံ သဒ္ဓိကာ ဟိတိ= မျက်မှောက် ပြုလတ္တံ့၊ ကုက္ကုရာနံ ပဒါဟိသိ= ပေးလတ္တံ့၊ အနုဘောဟိသိ ကာမေ ဟိ= ခံစားလတ္တံ့၊ အထဘာဟိသိဒသဒိသာ= တောက်ပလတ္တံ့" စသည် ဖြစ်၏။

"ဧတိသ္မာ"– (၆,၆၆ သုတ်) ဣဓာတ်ကို ဧပြုပြီးသည့်အခါ ဤသုတ်ဖြင့် ဿကို ဟိပြု၍ "ဧဟိတိ သိဝိသုတ္တမော= လာလတ္တံ့၊ တဒါ ဧဟိန္တိ မေ ဝသံ–ရောက်ကုန်လတ္တံ့" စသည်ဖြစ်၏၊ ဒုဋ္ဌဒေါသသိက္ခာပုဒ် ဝိမတိဌ်ကား "ဧဟိတိတိ ဧတ္ထ ဟိကာရော အာဂမော ဒဋ္ဌဗ္ဗော, အာဂမိဿတီဘိ အတ္ထော" ဟု ဟိအာဂုံ ဖွင့်သဖြင့် ရုပ်တွက်မှားသည်ဟု မောဂ္ဂလ္လာန် နိဿယသစ် မိန့်တော်မူသည်။

ကရဿ သပစ္စယဿ ကာဟော ''၄၈၁။ ဘဝိဿန္တိမှိ ဝိဘတ္တိမှိ-ကြောင့်၊ သပ်စ္စယဿ-ပစ္စည်းနှင့်တကွ ဖြစ်သော၊ ကရကြတိ တေဿ မာတုဿ ကာဟာဒေသော ဝါ-ဟောတိ၊ ဿဿစ-ဿ၏လည်း၊ နိစ္စံ-အမြဲ၊ လောပေါ-ကျေခြင်းသည်၊ ဟောတိ၊ ကာဟတိ, ကာဟိတိ, ကာဟဿိ, ကာဟိဿိ, ကာဟာမိ-ပြုလတ္တံ့၊ ကာဟာမ-ပြုကုန်အံ့၊ ဝါတိ ကိမတ္ထံ, ကရိဿတိ-လတ္တံ့၊ ကရိဿန္တိ၊ သပ္ပစ္စယဂ္ဂဟဏေန- သပ္ပစ္စယဿဒ္ဒါပိုဖြင့်၊ အညော-ဟိပိ-အခြားဓာတ်တို့မှ နောက်၌လည်း၊ ဘဝိဿန္တိယာ ဝိဘတ္တိယာ-ဘဝိဿန္တိ-ဝိဘတ်၏၊ ခါမိ ခါမ ဆာမိ ဆာပ ဣစ္စာဒယော- ခါမိ, ခါမ, ဆာမိ, ဆာမ အစရှိကုန်သော၊ အာဒေသာ-အာဒေသတို့သည်၊ ဟောန္တိ၊ ဝန္တာမိ-ဆိုအံ့၊ ဝက္ခာမ-ဆိုကုန်အံ့၊ ဝစ္ဆာမ- နေကုန်အံ့။ (၅၂၅)

ဣတိ အာချာတကပ္ပေ တတိယော ကဏ္ဍော။

၄၈၁။ ကရဿ၊ ပေ၊ ကာဟော။ ။ [ရှေးက ယူရိုး အဓိဒ္ဓာယ်ကို ဦးစွာပြု၍, မိမိသဘောကျကို နောက်မှ ပြမည်၊ ဤ၌ သပစ္စယအရ ပစ္စည်းဟူသည် ဘဝိဿန္တိ ဝိဘတ်၏ အစိတ်ဖြစ်သော "ဿ" တည်းဟု သိပါ၊] ရှေ့ ၂ သုတ်မှ ဝါ+လောပ်+ဘဝိဿန္တိမှိ+ဿဿစပုဒ်တို့ လိုက်လာကြ၏၊ "ကရ်+ဿတိ" ဟု ရုပ်ရှိသည့်အခါ ဝိဘတ်၏ တစ်စိတ်ဖြစ်သော ဿပစ္စည်းနှင့်တကွ တည်ရှိသော ကရ်ကို ကာဟပြု (ဤသို့ ကာဟပြုသည့်အခါ ဿ မပါသေး၊ ထို့ကြောင့် လိုက်လာသော "ဿဿစ လောပေါ" အရ) ဿကိုလည်း ချေ၊ ကာဟတိ ပြီး၏၊ ဤသို့ ဿကို ချေခြင်းသည် ရှေ့သုတ်၌ကဲ့သို့ ဝိကပ်မဟုတ်, အမြဲပင် ချေဟု သိစေလို၍ "နိစ္စံ" ဟု ဝုတ္တိ၌ ထည့်ဖွင့်သည်၊ ကာဟတိ ဟု ပြီးပြီးနောက် ဣကာရာဂမော အဿဗ္ဗ ဓာတု ကမှီဖြင့် ဣလာ၍ ကာဟိတိ ဟု ဖြစ်၏၊ ဿသိ, ဿထ, ဿာမိ, ဿာမ ဝိဘတ်များ သက်၍လည်း ကာဟသိ, ကာဟထ, ကာဟာမိ, ကာဟာမတို့ကို တွက်။

သပစ္စယဂ္ဂဟဏေန။ ။ ရှေ့သုတ်မှ ဿဿလောပေါတို့ လိုက်လာသောကြောင့် "ကရဿ ကာဟော" လောက်သာ သုတ်တည်လျှင် ကရ်+ဿတိ၌ ကရ်ကို ကာဟပြု, ဿကိုလည်း ချေဟု စီရင်၍ ကာဟတိ စသည် ပြီးနိုင်သောကြောင့် "သပစ္စယဿ" သဒ္ဒါသည် ပိုလျက်ရှိ၏၊ "သဒ္ဒါဓိကာ အတ္ထာဓိကော" ပရိဘာသာနှင့်အညီ ထိုသစ္စယသဒ္ဒါ ပို၏ အနက်ပိုကို ပြလိုသောကြောင့် သပစ္စယဂ္ဂဟဏေန စသည်ကို မိန့်, သပစ္စယသဒ္ဒါပိုဖြင့် အခြားဓာတ်နောင် ဘဝိဿန္တိဝိဘတ်တစ်ခုလုံးကို ခါမိ, ခါမ, ဆာမိ, ဆာမ (ထိုက်သလို) ပြု၍ ဝက္ခာမိ စသော ရုပ်များ ဖြစ်ရသည်။

ရုပ်တွက်။ ။ "ဝစ=ဝိယတ္တိယံ ဝါစာယံ" ဓာတ်မှည့်, သာမိ ဝိဘတ်သက်, ဤသုတ်၌ သပ္ပစ္စယသဒ္ဒါပိုဖြင့် သာမိကို ခါမိ, သာမကို ခါမပြု၊ ကောခေါစ်ဖြင့် ဓာတွန်(စ်)ကို (က်)ပြု, ဝက္စာမိ စသည် ပြီး၏၊ "ဝသ=နိဝါသေ" ဟူသောဓာတ်နောင် သာမိကို ဆာမိ, သာမကို ဆာမပြု၊ ဗျဥ္ဇနန္တသဓော ဆပ္ပစ္စယေသုစဖြင့် ဓာတွန်(သ်) ကို (စ်)ပြု၊ ဝစ္ဆာမိ, ဝစ္ဆာမ ပြီး၏၊ သတ္တိ သန္တိ သသိ သထတို့ကို (အစဉ်အတိုင်း) ခတိ, ခန္တိ, ခသိ, ခထ, ဆတိ, ဆန္တိ, ဆသိ ဆထပြု၍ "ဝက္စတိ, ဝက္စန္တိ, ဝက္စသိ, ဝက္စထ, ဝစ္ဆတိ, ဝစ္ဆန္တိ, ဝစ္ဆသိ ဝစ္ဆထဟူသော ရုပ်များလည်း ဖြစ်နိုင်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ ရူဒ္ဓကား သပစ္စယသဒ္ဒါပိုဖြင့် ဝစ မုစ ဘုဇ စသည်နောင် သကို ခ, ဝသ ဆိဒ လာဘ စသည်နောင် သကို ဆပြုဟု ဆို၏၊ ရူဆိုပုံက သာ၍ ကောင်းပေသည်၊ အကျယ်ကို ရူမှာ ရှု၊ ဤကား ကစ္စည်းဝုတ္တိကို မှီးသော အများပြောရိုး အဓိပ္ပာယ်တည်း။

တစ်နည်းကြဖွယ်။ ။ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ "ဟာသ စာဟင် သေန" ဟု (၆-၂၅) သုတ်တည်၍ ကရ်ဓာတ်က တနာဒိဂဏ်း ဖြစ်သောကြောင့် ထို တနာဒိဩဝိကရဏ ပစ္စည်းနှင့်တကွ သတိစသည်၏ သနှင့်လည်းတကွ ကရ်ကို လည်းကောင်း၊ ဟ်ရ်ကိုလည်းကောင်း (ကရ် ဟရ်တို့၏ ဓာတွန်ကိုသာ ယူ)အာဟင်ပြု၍ ကာဟတိ ဟာဟိတိ (ဆောင်လတ္တံ့) စသော ရုပ်ကို စီရင်၏၊ ထိုနည်းအတိုင်း ဤသုတ်၌လည်း သပစ္စယအရ ဩဝိကရဏ ပစ္စည်းကိုပင် ယူ၍ "ဘဝိဿန္တိမှိ-ကြောင့်၊ သပစ္စယဿ-ဩဝိကရဏပစ္စည်းနှင့် တကွဖြစ်သော၊ ကရဿ-၏၊ ကာဟော-ကာဟပြု၊ သဿစ-ဿ၏လည်း၊ လောပေါ ဟောတိ" ဟုဆိုလျှင် "ကရ်+ဩ+သတိ" မှ ကာဟတိ ပြီးရသောကြောင့် သပစ္စယသဒ္ဒါ အပို မဟုတ်တော့။

ဆက်ဦးအံ့ -အရှင်ကစ္စည်း ကိုယ်တိုင်လည်း ထိုမျှလောက် အကွရာလုံးရေ များသော "သပ္ပစ္စယဿ" ပုဒ်ကို အပို မဆိုတန်ရာ၊ သပစ္စယ သဒ္ဒါပိုဖြင့် ခါမိ စသည်ပြုဖို့ရန်လည်း "ညောင်ဦး ကမ်းပါးပြို, စမ္မာနဂိုက နွား ခါးကျိုး"သကဲ့သို့ အဆက်အသွယ် ဝေးလှ၏၊ ထို့ကြောင့် ကစ္စည်းဝုတ္တိ စသည်တို့၌ သပစ္စယသဒ္ဒါကို အပိုဟု ဆို၍ ဖွင့်ပုံသည် ကစ္စည်းဆရာ၏ အာဘော် ကျမည်မထင်, ဆင်ခြင်ကြပါကုန်။

အခြားပုံစံများ။ ။ ဟာဟတိဒ္ဓကား ဒိဝါဒိ ယပစ္စည်းသက်၍ အာဟင် ပြုရာ၌ ယပစ္စည်းကို အမြဲချေရသဲ့သည်၊ ဟာဟိဿတိ-(ဆောင်လတ္တံ့၊ ဓာတွန်ရ်ကို အာပြု)၊ "သုခံ ဘိက္ခု ဝိဟာဟိသိ (နေလတ္တံ့)" -ဓမ္မပဒ ဘိက္ခုဝဂ်၊ "ယော ဣမသ္မိံ ဓမ္မဝိနယေ အပ္ပမတ္တော ဝိဟဿတိ"-(ပရိနိဗ္ဗာနသုတ်) စသည်ဒ္ဒကား ဝိပုဗ္ဗ+ဟရ+ဘူဝါဒိ အပစ္စည်း+ဿတိ-ကွစိဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် ဓာတွန်ရ်ချေ၊ "ဝိဟဿတိ-နေလတ္တံ့" ဟု ပေး၊ အဟံ ဥဒကမာဟိဿံ (ဆောင်လတ္တံ့)-

ဝေဿန်၊ အာပုဗ္ဗ ဟရဓာတ်, ဿံဝိဘတ်, ရ်ချေ, ဣလာ၊ " ပုရက္ခတွာ ဝိဟဿာမ (နေကုန်အံ့) " –ပဥ္စက, တိံသ မတ္တထေရိကာ ဂါထာ။]

လဘ ဝသ ဆိဒ ဘိဒ ရုဒါနံ စ္ဆင်။ ။ (မောဂ္ဂလ္လာန် ၆, ၂၆) လဘ၊ ပေ၊ ရုဒါနံ–တို့၏ (ဓာတွန်ကို)၊ ဿေန–ဘဝိဿန္တီ ကာလာတိပတ္တိဿနှင့်တကွ၊ စ္ဆင်င် အနုဗန်ရှိသော စ္ဆ အပြုသည်၊ ဟောတိ၊ အလစ္ဆာ အလဘိဿာ–ရရာပြီ၊ လစ္ဆတိ, လဘိဿတိ–ရလတ္တံ့၊ အဝစ္ဆာ, ဝစ္ဆတိ(ဝသဓာတ်) အစ္ဆေစ္ဆာ, ဆေစ္ဆတိ (ဆိဒဓာတ်)၊ အဘေစ္ဆာ, ဘေစ္ဆတိ (ဘိဒဓာတ်)၊ အရုစ္ဆာ, ရုစ္ဆတိ (ရုဒ) "သာ နူန ကပဏာ အမ္မာ, စိရရတ္တာယ ရုစ္ဆတိ (ငိုရစ်လတ္တံ့)"– ဝေဿန်ဇာတ်။

ယောဂဝိဘာဂ။ ။ စ္ဆင်ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့်အခြား ဝိဘတ်နှောင်းရာ၌လည်းကောင်း, အခြား ဓာတ်၌လည်းကောင်း စ္ဆင်ပြု၊ အစ္ဆေ စ္ဆုံ–ဖြတ်ကုန်ပြီ၊ (ဆိဒဓာတ်+ဥံဝိဘတ်)၊ ပဋိလစ္ဆိံ– ရပြီ၊ (လဘ+ဣံ)၊ ဂစ္ဆံ–သွားအံ့၊ (ဂမု+ဿံဝိဘတ် ဿနှင့်တကွ ဓာတွန် (မ်)ကို စ္ဆပြု၊ [ဂစ္ဆံပါရံ သမုဒ္ဒဿ ကဿံ ပုရိသကာရိယံ" –မဟာဇနကဇာတ်၊ "ဂစ္ဆညေဝ ရထေသဘ"–ဝေဿန်၊ ဂစ္ဆံ+ဧဝ] ဣဒါနိ ခေါတံ ဩဟစ္ဆံ (မစင်စွန့် ချလိုက်အံ့)" –ဒုက, ဒုဗ္ဗိယ မက္ကဋဇာတ်၊ အဝပုဗ္ဗ, ဟဒဓာတ်, ဿံဝိဘတ်၊ "ပညာယ ဒစ္ဆံ (ကြည့်ရှုအံ့)" –ပညာသ, တာလ ပုဋ္ဌထေရဂါထာ၊ ဒိသဓာတ်+ဿံဝိဘတ်၊ ဒိသကို ဒသ်ပြုပြီးနောက် ဓာတွန်ကို ဿနှင့်တကွ စ္ဆင်ပြု၊ "နဒီဝ အဝသုစ္ဆတိ (ခြောက်သွေ့လတ္တံ့)"– ဝေဿန်၊ အဝပုဗ္ဗ သုသ+ဿတိ၊ "ယတ္တ ရာဇာ နိသစ္ဆတိ (နေလတ္တံ့)" –တေမိယဇာတ်၊ နိပုဗ္ဗ သဒ+ဿတိ "အာရောဂျံ အာဋိနော ဝစ္ဆံ (ပြောလိုက်အံ့)" – နဝ, ပူတိမံသဇာတ်၊ ဝဒ+ဿံ။

ဘုဇ မုစ ဝစဝိသာနံ ကွင်။ ။ (၆, ၂၇) ဘုဇ စသည်တို့၏ ဓာတွန်ကို ဿနှင့်တကွ ဝိကပ် ကွင်ပြု၊ အဘောက္ခာ–စားရာပြီ၊ ဘောက္ခတိ–စားလတ္တံ့၊ အမောက္ခာ, မောက္ခတိ– (လွတ်)၊ အဝက္ခာ, ဝက္ခတိ(ဆို)၊ ပါဝေက္ခာ (ပပုဗ္ဗ+ဝိသ, အကာရာဂမောဖြင့် အ, လာ, ပခွင်း, ချေ, အကို ဒီဃပြု) ပဝေက္ခတိ (ဝင်လတ္တံ့)၊ ကွင်ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် အခြား ဝိဘတ်နှောင်းရာ၌လည်း ကွင်ပြု၊ ပါဝေက္ခီ–ဝင်ပြီ၊ (ပပုဗ္ဗ= ဝိသ+ဤ)။

မှတ်ချက်။ ။ မောက္ခတိဟူရာ၌ သဒ္ဒနီတိ–သဒ္ဒသင်္ဂဟတို့ဝယ် "မောက္ခ= မောစနေ၊ မောက္ခတိ, မောက္ခန္တီ မာရဗန္ဓနာ၊ ပါတိမောက္ခာ ဣစ္ဆာဒီသု ပန မောက္ခ ဓာတုဝသေန သိဒ္ဓံ၊ န မုစ ဓာတုဝသေန" ဟု ဆိုကုန်သေး၏၊ ပဝက္ခိဿံ သုဏောဟိမေ" စသော (စရိယာပိဋက) စသည်၌ "ဿ" မကျေသောကြောင့် သုတ်ကြီးဖြင့် ဝစဓာတ်၏ ဓာတွန်စ်ကိုသာ ကွင်ပြု။

ဒါဒန္တသဒ် မိမေသု ၄၈၂။ မိ မ ဣစ္စေတေသု– မိ မဟူကုန်သော ဤဝိဘတ်တို့ကြောင့်၊ ဒါဣတိ– ဒါဟူသော၊ ဧတေသ ဓာတုသ–၏ အန္တသ–အဆုံး အာ၏၊ အံ–အံ အပြုသည်၊ ဟောတိ၊ ဒမ္မိ–ပေး၏၊ ဒမ္မ–ပေးကုန်၏၊ (၅၀၉)၊ [ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်၍ တွက်၊ ဟိလောပဝါသုတ်မှ ဝါလိုက်စေ၍ ဤသုတ်ဖြင့် (အံ) မပြုသည့်အခါ "ဒေမိ ဒေမ ဒဒါမိ ဒဒါမ" ဟု ဖြစ်၏၊ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ "ကရဿ သောဿကံ (၆, ၃၃)" ဟုဆုတ်တည်၍ မိမ နှောင်းရာ၌ ဝိကရဏ ဩပစ္စည်းနှင့် တကွ ကရ်ကို ကုံပြု၍ "ကုမ္မိ–ပြု၏၊ ကုမ္မ– ပြုကုန်၏" ရုပ်ကို ပြ၏။]

အသံယော ဂန္တသု ဝုဒ္ဓိကာရိတော ၄၈၃။ ကာရိတေ–ကာရိတ်ပစ္စည်းကြောင့်၊ အသံယောန္တသ–သံယုဂ် အဆုံးမရှိသော၊ ဓာတုသ–၏၊ ဝုဒ္ဓိဟောတိ၊ ကာရေတိ–ပြုစေ၏၊ ကာရေန္တိ–ပြုစေကုန်၏၊ ကာရယတိ–၏၊ ကာရယန္တိ–၏၊ ကာရာပေတိ၊ ပေ၊ ကာရာပယန္တိ၊ အသံယော ဂန္တသေတိ–အသံယောဂန္တသဝုဒ်သည်၊ ကိမတ္ထံ၊ စိန္တယတိ–ကြံ၏၊ မန္တယတိ– တိုင်ပင်၏၊ ဣတိ–၌ ..... ၏။ (၅၂၈)

ဃဋာဒိနံဝါ ၄၈၄။ ကာရိတေ–ကြောင့်၊ အသံယောဂန္တာနံ–ကုန်သော၊ ဃဋာဒိနံ–ဃဋ အတ္ထရှိကုန်သော၊ ဓာတ္ဝန်–ဓာတ်တို့၏၊ ဝုဒ္ဓိ–သည်၊ ဝါ–ဟောတိ–ဝိကပ်ဖြစ်၏၊ ဃာဎေတိ, ဃဋေတိ၊ ပေ၊ ဃဋာပယတိ–ရှေ့လုံ့လနှင့် နောက်လုံ့လ ကို ဆက်စပ်စေ၏၊ ဝါ– အားထုတ်၏၊ ဂါမေတိ, ဂမေတိ၊ ပေ၊ ဂမာပေတိ–သွားစေ၏၊ ဃဋာဒိနံတိ ကိမတ္ထံ၊ ကာရေတိ–ပြုစေ၏၊....၌.....၏။ (၅၄၃)

၄၈၃။ အသံယောဂန္တ ဝုဒ္ဓိ။ ။ စိန္တန်၌ နွဲသည် သံယုဂ်တည်း၊ ထို သံယုဂ် ဆုံးလျက်ရှိသော မန္တ, ပုစ္ဆ, ဘန္တ စသော ဓာတ်များသည် "သံယောဂေါ အန္တော ယဿ" ဟူသော ဝိဂြိုဟ်အရ "သံယောဂန္တ" မည်၏၊ ယဿ ဓာတုသ–အကြင် ဓာတ်၏၊ သံယောဂေါ–သံယုဂ်ဟူသော၊ အန္တော–အဆုံးသည်၊ အတ္ထိ–ရှိ၏၊ ဣတိ, သော– ထိုဓာတ်သည်၊ သံယောဂန္တော–မည်၏၊ ထိုကဲ့သို့ သံယုဂ် အဆုံး မရှိသော ဘူ–ဟူ–ကရ–စ–ဂမု–စသော ဓာတ်များကား နှ+သံယောဂန္တော" အရ အသံယောဂန္တ မည်၏၊ ဝုဒ္ဓိဟူသည် အာဧ ဩတို့တည်း ဟု အယုဝဏ္ဏာ နဉာယောဝုဒ္ဓိသုတ်၌ ပြခဲ့ပြီ၊ ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့် တွက်။

၄၈၄။ ဃဋာဒိနံဝါ။ ။ အာဒိသဒ္ဒါသည် ပကာရ (အတူဟူသော) အနက်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် ဝုဒ္ဓိအပြု မမြဲခြင်းတူသော ဂမု–ဂဏ–ဒမု–သမု စသော ဓာတ်များကိုအာဒိဖြင့် ယူ၊ ဤဓာတ်များကို ဃဋ အာကတိဂိုဏ်းဟု ချသဖွင့်၏၊ အာကတိ ဂဏ၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ဏာယန ဏာန ဝစ္ဆာဒိတော သုတ်၌ ပြခဲ့ပြီ။

အညေသုစ ၄၈၅။ အညေသု- ကာရိတ်ပစ္စည်းမှ တစ်ပါးကုန်သော၊ ပစ္စယေသု စ-ပစ္စည်းတို့ကြောင့်လည်း၊ အသံယော ဂန္တာနံ-ကုန်သော၊ သဗ္ဗေသံ-ကုန်သော၊ ဓာတူနံ-တို့၏၊ ဝုဒ္ဓိ ဟောတိ၊ ဇယတိ-အောင်၏၊ ဟောတိ, ဘဝတိ-ဖြစ်၏၊ စဂ္ဂဟဏေန-ဖြင့်၊ ဏုပစ္စယသာပိ-ဏုပစ္စည်း၏လည်း၊ ဝုဒ္ဓိ ဟောတိ၊ အဘိသုဏောတိ- ရှေးရှုနားထောင်၏။ (၅၄၃)

["အ အာ ဣ ဤ" စသည်ဖြင့် စီတန်းပြီး ရှိရာ ၌ အာဒိသဒ္ဒါသည် မရိယာဒ (အစ အပိုင်းအခြား) အနက်ကို ဟော၏၊ "အာဒယော-အ အစ (အပိုင်းအခြား) ရှိကုန်သော" စသည်တည်း၊ ထိုကဲ့သို့ စီတန်းပြီး မရှိရာ၌ "ဃဋ-အတူရှိသော" ဟု ပကာရအနက်သာ ရသည်။

ဃဋ။ ။ ဃဋော ဘူစု စေတာယံစ, စုတု ဟိ သနဒိတ္တိသု၊ ဘူစုသဃ်ာ တကေစေဝ" နှင့်အညီ "စေတာယံ-အားထုတ်ခြင်းအနက်, သဃ်ာတ-ဆက်စပ်ခြင်း အနက်တို့၌" ဘူဝါဒိ စုရာဒိတည်း၊ ထို့ကြောင့် အခြေပြု၌ စုရာဒိတောဏေ ဏယသက်၍ ရုပ်တွက်ထားသည်၊ ဤဝုတ္တိ၌ကား ဏေ ဏယ ဏာပေ ဏာပယ ၄-ပစ္စည်းလုံး၏ ပုံစံကို ပြထားသောကြောင့် "ဃဋ" တည်, "ဃဋ= သံဃောဘေ" ဟူသော အနက်၌ ဖြစ်စေ "စေတာယံ" ဟူသော အနက်၌ ဖြစ်စေ ဓာတ်မှည့် အဆုံး သရချေ၊ ဓာတူဟိ ဏေ ဏယ စသောသုတ်ဖြင့် ဏေပစ္စည်းသက်, ကာရိတ် လည်းမှည့်, ဏ် အနုဗန်ချေ၊ ဃဋာဒီနံ ဝါသုတ်ဖြင့် ဃ၏ အကို အာဝုဒ္ဓိပြု (ဃာဋေ)၊ ပစ္စုပ္ပန် တိ ဝိဘတ်သက်၊ ဃာဋေတိ ပြီး၏၊ ဝါမြစ်သောကြောင့် ဝုဒ္ဓိ မပြုရဟု ဆို၍ "ဃဋေတိ" လည်း နည်းတူတွက်၊ ဃဋယတိ စသည်၌ ဏယ, ဏာပေ, ဏာပယ သက်ရုံသာ၊ ဂါမေတိ စသည်၌လည်း နည်းတူ၊ ကာရေတိကား ဃဋာဒိ၌ အာဒိအရတွင် မပါဝင်သောကြောင့် ဝုဒ္ဓိအပြုကို မတားမြစ်ရ, ရှေးသုတ်ဖြင့် ဝုဒ္ဓိပြု၍ "ကာရေတိ" စသည် တွက်။

၄၈၅။ အညေသုစ။ ။ ရှေ့သုတ်များ၌ ကာရိတ်ပစ္စည်းကို ပြထားသောကြောင့် အညေသု၌ အည၏ အပါဒါန်ကို ရှေ့၌ ဆိုအပ်ပြီးသော ကာရိတ်ပစ္စည်းကို ခံရသည်၊ အညေသုစ၌ စသည် ရှေ့သုတ်၌ ဆိုအပ်ပြီးသော ကာရိတ်ပစ္စည်းများကို ပေါင်းသော သမ္ပိဏ္ဍနဟု ထင်ရ၏၊ "ကာရိတ်ပစ္စည်းသာမက, အခြား ပစ္စည်း တို့ကြောင့်လည်း ဝုဒ္ဓိပြုသေး၏" ဟု ဆိုလိုသည်၊ သို့သော် ဝုတ္တိဆရာကမူ ဓာတ် မဟုတ်သော ဏုပစ္စည်းကို ဆည်းသော အဝုတ္တသမုစ္စည်းဟု ဆိုလို၏၊ ဤ ဝုတ္တိအလို "အညေသု- တို့ကြောင့်၊ အသံယောဂန္တာနံ-ကုန်သော၊ ဓာတူနံစ-ဓာတ်တို့၏လည်း" ဟု စ ကို ဓာတူနံနောင် ထိုင်စေရမည်။

ဝုဟ ဒုသာနံ ဒီဃံ ၄၈၆။ ကာရိတေကြောင့်၊ ဝုဟ ဒုသ ဣတိ–ဟူကုန်သော၊ တောသံ ဓာတုနံ – တို့၏၊ သရော – သရသည်၊ ဒီဃံ အာပန္နတော၊ ဝုဟယတိ–ဆောင့်ရှောက်စေ၏၊ ဒူသယတိ–ပျက်စီးစေ၏၊ ဝါ–ဖျက်ဆီး၏။ (၅၄၄) [ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်၍ တွက်။]

ရုပ်တွက်။ ။ ယေတိကို ဧအယသုတ်, ဘဝတိကို ဩအဝသရေသုတ်ကျမှ တွက်၊ ဟောတိကို ဟူတည်, " ဟူ=သတ္တာယံ" ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်, တိဝိဘတ်, အပစ္စည်း, ဤသုတ်ဖြင့် ဟူ၏၊ ဥကို ဩဝုဒ္ဓိပြု၊ လောပဆွေတွေမကာရော သုတ်ဖြင့် အပစ္စည်းကို ချေ, ပြီး၏။ [ရူဒ္ဓိ ဃဋာဒိနံ ဝါမှ ဝါကို လိုက်စေ၍ ထိုဝါ၏ သတ်မှတ်ချက်ကို ပြထား၏၊ အကျယ်ကို ရူဘာသာဋီကာမှာ ရှု။]

၄၈၆။ ကာရိတေ။ ။ ကာရိတ်နှောင်းရာဒွိသာ (ဝုဒ္ဓိ အပြုကို တားမြစ်ဖို့ရန်) ဒီဃပြု ဟု ဤကစ္စည်းဝုတ္တိနှင့် နျာသ ရူပသိဒ္ဓိတို့ ဖွင့်ကြသော်လည်း ကျမ်းဂန်တို့၌မူကာရိတ်မနှောင်းဘဲလည်း " ဂူဟနံ–လျှို့ဝှက်ခြင်း" ဟု ဒီဃပြု၏။ မောဂ္ဂလ္လာန်၌လည်း " ဝုဟီဿသရေ (၅,၁၀၅)" ဟု သုတ်တည်၍ ကာရိတ်နှောင်းရာဒွိဟု မဆိုဘဲ သာမညသရ နှောင်းရာဒွိ ဝုဟ၏ဥကို ဒီဃပြုဟု ဆိုထား၏၊ ကစ္စည်းစာသွားကို ထောက်လျှင်လည်း အသံယောဂန္တသနှင့် အညေသုစသုတ်တို့၏ နောက်မှ ဤသုတ်ကို ဆိုသောကြောင့် ထို ၂–သုတ်၌ လာသော နိမိတ်များကို လိုက်စေ၍ " ကာရိတ်နှောင်းသည်ဖြစ်စေ, အခြားပစ္စည်း နှောင်းသည်ဖြစ်စေ, ဒီဃပြု" ဟု ကြံသင့်သည်။

ဒုသဓာတ်။ ။ ဒုသဓာတ်၌ကား ကာရိတ်နှောင်းမှပင် ဒီဃပြုဖို့ရန် တညီတညွတ်တည်း ဆိုကြ၏၊ ကာရိတ် မနှောင်းလျှင် " ဒုဿနံ–ပဒုဿတိ" စသည်ဖြင့် ဒီဃ မပြုရ၊ ကကာရိတ်နှောင်းလျှင် " ဒူသေတိ, ဒူသယတိ, ဒူသိတော, ဒူသကော" စသည်ဖြင့် ဒီဃပြုရမည်၊ မှန်၏– " ဒူသေတိ– ဖျက်ဆီး၏" ဟူရာ၌ " ဒုသ–ဝိဂတေ (ကင်းကွာပျက်စီးခြင်း၌)" ဟူသော ဓာတ်တည်း၊ ထို့ကြောင့် " ဒူသေတိ=ပျက်စီး စေ၏ " ဟု သဒ္ဒါနက်ပေးရသည်၊ "ဒူသိတော" ကို မောဂ္ဂလ္လာန်၌ ကာရိတ်ဏိပစ္စည်းဖြင့် " ဒူသိ" ဟု ဖြစ်စေပြီးမှ တပစ္စည်း သက်သည်၊ ကစ္စည်းကျမ်းအလို ကာရိတ် ဏေပစ္စည်း သက်ပြီးမှ ဧကို ဣပြုဟု ဆိုသင့်၏၊ ဒူသကော၌လည်း ကာရိတ် ဏေပစ္စည်းသက်။ [ဒုဋ္ဌဒေါသ သိက္ခာပုဒ်၌ " ဒူသေတိ ဝိနာသေတိတိ ဒေါသော" ဟု ဝိဂ္ဂဟ ပြုသောကြောင့် ဒေါသော၌ ဒုသဓာတ် ကာရိတ်ဏေပစ္စည်းနှင့် ဏပစ္စည်းဖြစ်၍ ဝုဒ္ဓိ ပြုထားသည်ကို တွေ့ရ၏၊ သို့ဖြစ်လျှင် ဒုသဓာတ်၌လည်း ဒီဃအပြု မမြဲ၊ ရံခါ ဝုဒ္ဓိလည်း ပြုသေး၏–ဟု မှတ်သင့်၏။]

ဝစ ၊ပေ ၊ဝဿယေ ၄၈၇။ ပရေ ယပစ္စယေ ဝစ ဝဿ ဝဟ ဣစ္ဆေဝမာဒီနံ ဝစ, ဝဿ, ဝဟ , ဤသို့ အစရှိကုန်သော၊ ဓာတူနံ–တို့၏၊ ဝကာရဿ–ဝ အက္ခရာ၏၊ ဥကာရော ဟောတိ၊ ဥစ္စတေ, ဝုစ္စတိ–ဆိုအပ်၏၊ ဝုဿတိ–ကျင့်သုံးအပ်၏၊ ဝုယ္ဟတိ–ဆောင်ယူအပ်၏၊ ဝါ–မျှောအပ်၏။ (၄၇၁)

ဟ ဝိပရိယယော လောဝါ ၄၈၈။ ပရေ ယပစ္စယေ,ဟကာရဿ–ဟ အက္ခရာ၏၊ ဝိပရိယယော–ရှေ့နောက် ပြန်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ၊ ယပစ္စယဿစ–ယပစ္စည်း၏လည်း၊ လော=လ အပြုသည်၊ ဝါ ဟောတိ –ဝိကပ်ဖြစ်၏၊ ဝုလ္ဟတိ, ဝုယ္ဟတိ–ဆောင်ယူအပ်၏၊ ဝါ–မျှောအပ်၏၊(၄၀၁)။ [ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်၍တွက် ၊ သို့သော် ဝ၏ အ ကို (ရှုအလိုက္ခ) ဥ မပြုဘဲ နျာသအလိုအတိုင်း ဝကို ဥပြု , ကွစိဓာတုဖြင့် ဝလာဟု ဆို၍တွက်ပါ၊တေမှ တိ ပြန်ရမည်ကိုလည်း သတိပြု။]

[ဂဟဿ ဃေပွေ (၄၈၉,၅၂၀) ဟလောပေါဏ္ဏာမို (၄၉၀, ၅၁၉)သုတ်များ ထင်ရှားပြီ၊ ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်တွက်။]

၄၈၇။ ဥကာရော ဝဿ ယေ။ ။ ဝစ ဝဿ ဝဟဓာတ်တို့သည် ဆိုခြင်း နေခြင်း ဆောင်ခြင်းအနက်ကို ဟော်ရာ၌ ဒိဝါဒိဂိဏီး မဟုတ် ၊ ဘူဝါဒဂိဏီးဖြစ် သောကြောင့် “ ယေ ” ဟု သာမညဆိုသော်လည်း ဒိဝါဒိ (ယ) မဟုတ် ,ဘော ကံဟော ယပစ္စည်းသာ ၊ “ ဝကာရဿ ” ဟုဝုတ္တိဖွင့်သောကြောင့် “ ဝဿ – ဝကို ” ဟုသာ ပေးစေလို၏ ၊ နျာသလည်းဤအတိုင်းပင်ဖွင့်၏၊ ဤဝုဒ္ဓိနှင့်နျာသ အတိုင်း ရုပ်တွက်လျှင်––ဥစ္စတေကို ဝစတည်၊ “ဝစ = ဝိယတ္တိယံ ဝါစာယံ”ဟု သောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ တေဝိဘတ် ယပစ္စည်းသက်၊ ဝစ၏ ဝကို ဥပြု ၊တဿစ ဝဂ္ဂသုတ်ဖြင့် ဓာတွန်(စ)နှင့်တကွ ယကို စပြု, ဒွေဘော်လာ, ပြီး၏၊ဝုစ္စတိ၌ကား ဥစ္စတေ ပြီးပြီးနောက် ကွစိဓာတုဖြင့် (ဝံ) ဗျည်းလာ၊ အတ္တနော ပဒါနိ ပရဿပဒတ္တဲ့သုတ်ဖြင့် တေကို တိပြု၊ ဝုဿတိကို “ ဝဿ=နိဝါသေ ” ဟုဆို၍ ဝုစ္စတိအတိုင်းတွက်၊ ယကိုကား ပုဗ္ဗရုပ်ပြုပါ၊ရူပသိဒ္ဓိ၌ ဝဿကို တစ်မျိုးဖွင့်သေး၏၊ ရှုဘာသာဋီကာမှာ ရှု၊ ရှုအလိုက္ခ ရုပ်တွက်ပုံကို အခြေပြု၌ ပြထားပြီ၊ ဝုယ္ဟတိကို နောက်၌တွက်။

၄၈၈။ ။ ဟဝိပရိယယော။ ။ဝိ+အာပုဗ္ဗ ဏ္ဍာတ် အပစ္စည်းဖြင့် “ဗျတ္တိဏ္ဍ မေ(ဝိ+အတိဏ္ဍမေ)–အစဉ်ကို ကျော်လွန်ခြင်း၌” ဟု ထောမနိဓိဖွင့်၏၊ (အ) ပစ္စည်းကြောင့်သောကြောင့် ဏ္ဍကို ဧပြု, ဧကို အယပြု၍, ယလာ,“ ဝိပရိယယ” ဟု ပါဠိမှန်ရှိ၏၊ ဝိပရိယနံ–အစဉ်အတိုင်းမဖြစ်ဘဲအစဉ်ကို လွန်၍ဖြစ်ခြင်းတည်း၊

ကရဿ ကာသတ္တ မဇ္ဇတနီမှိ

၄၉၁။ အဇ္ဇတနီမှိ ဝိဘတ္တိမှိ , သဗ္ဗဿ–အလုံးစုံသော၊ ကရ ဣတိ ဧတဿ ဓာတုဿ–၏၊ ကာသတ္တံ –ကာသ အဖြစ်သည်၊ ဝါ ဟောတိ –ဝိကပ်ဖြစ်၏၊ အကာသိ–ပြုပြီ၊အကာသုံ–ကုန်ပြီ၊အကရိ–ပြုပြီ၊ အကရုံ–ကုန်ပြီ၊ ကာသတ္တမိတိ–ကာသတ္တံဟူသော၊ ဘာဝနိဒ္ဒေသေန–ဘာဝပစ္စည်းဖြင့်ညွှန်ပြအပ်သောသဒ္ဒါကြောင့်၊အညတ္ထာပိ–အခြား ဓာတ်၌လည်း၊ သာဂမော–သ လာသည်၊ ဟောတိ၊ အဟောသိ–ဖြစ်ပြီ၊ အဒါသိ– ပေးပြီ။ (၅၂၄)

ဝိပရိယယော–ခြင်း၊ဟဿ–ဟ၏+ ဝိပရိယယော–အစဉ်ကို လွန်၍ဖြစ်ခြင်းတည်း၊ ဟဝိပရိယယော–ခြင်း၊ "ဝဟ်ယတေ " ဟု ယ၏ရှေ့က (ဟ်) နေပါလျက် ထို အစဉ်ကို လွန်၍ ယ၏နောက်သို့(ဟ်) ရောက်ခြင်းကို ဟဝိပရိယယ ဟုမှတ်၊ " ဝယ်ဟတေ " ဟုဖြစ်နေ၏၊ ဟ်သည် ယနောက်သို့ ရောက်သည့်အခါ ယ၏ မှီကသရနှင့် တွဲကပ်ပြီးဖြစ်နေ၍ (ယ်) မှာ ဗျည်းချည်းဖြစ်ရတော့သည်၊ ထို (ယ်) သည် ဟသို့ကပ်လျှင် ယခုရေးရိုးအားဖြင့် ဝယှတေဟုဖြစ်၏၊ ရှေ့သုတ်ဖြင့် ဝကို ဥပြု၊ ဝလာလျှင် "ဝုယှတေ " ဟု ပြီးရသည်။ [ဤသို့-ဟ်၏ အစဉ်ကျော်လွန်ခြင်းကို ယခုကာလ၌ " ဟနှင့် ယကို ရှေ့နောက်ပြန်ခြင်း " ဟု ပြောစမှတ်ပြုကြသည်။]

ယပစ္စယဿ လောဝါ။ ။မည်သည့်အရာကို လပြုရမည်ဟု လပြုရာဌာနကို သုတ်၌မပြဘဲ" လောဝါ " ဟု သာမညဆိုထားသော်လည်း "ပယောဂသိဒ္ဓိယာ သုတ္တော–ပဒေသော=သုတ်ဥပဒေကိုညွှန်ပြရခြင်းသည် ပြယုဂ်ပြီးစီခြင်းအကျိုးငှာ ဖြစ်၏ " ဟူသော ပရိဘာသာနှင့်အညီ ယပစ္စည်းကို လပြုမှသာ " ဝုလှတေ " ပြယုဂ် ပြီးမည်ဖြစ်သောကြောင့် " ယပစ္စယဿ " ဟု လပြုရာဌာနကို ဝုတ္တိဆရာထည့်၍ ဖွင့်ပြသည်၊ ဤကား နျာသ အလိုတည်း။ [ရူ၌ အဓိပ္ပာယ်တစ်မျိုးပြထားသေး၏။] ဝါသဒ္ဒါကိုလည်း ဝုဒ္ဓိအလို ဝိကပ်ဟုဆိုသောကြောင့် (လ) မပြုဘဲလည်းကောင်း ,ပြု၍လည်းကောင်း "ဝုယှတိ–ဝုလှတိ " ဟု ရုပ် ၂–မျိုးရှိရသည်။ ရူ၌ကားဝါကို ဝဝတ္တိတဝိဘာသတ္ထ ဟု ယူ၏၊ အဓိပ္ပာယ်က ရူမှာ ရှုလေ။["ယေ" အရ ရှေ့သုတ်၌ကဲ့သို့ ဘောကံဟော ယပစ္စည်းကိုသာ ယူသင့်သော်လည်း "မုယှတိ–ဟွေဝေ၏ " ၌ မုဟဓာတ် ဒိဝါဒိ ယပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသောကြောင့် ကတ္တားဟော ဒိဝါဒိ ယကိုပါ ယူသင့်သည်။]

၄၉၁။ **ကာသတ္တမိဝ ဘာဝနိဒ္ဒေသေန။** ။ကာသဿ + ဘာဝေါ = ကာသတ္တံ–ကာသ၏အဖြစ်၊ ဤပုဒ်၌ တ္တ ပစ္စည်းသည် ဘော အနက်ကို ဟောသော ဘာဝပစ္စည်းတည်း၊ ဘာဝေန– ဘာဝပစ္စည်းဖြင့် + နိဒ္ဒေသော–ညွှန်ပြအပ်သော (ကာသတ္တံ) သဒ္ဒါတည်း၊ ဘာဝနိဒ္ဒေသော– ဘာဝပစ္စည်းဖြင့်ညွှန်ပြ

အသသွာ မိမာနံ မိမှာန္တလောပေါစ

၄၉၂။ အသ ဣတိ–အသ ဟူသော၊ တောယ ဓာတုယာ–မှ၊ (ပရေသံ)၊ မိမ ဣတိ–မိမ ဟူကုန်သော၊ တေသံ ဝိဘတ္တိနံ–တို့၏၊ မှိမှာဒေသာ–မှိအပြု မှအပြုတို့သည်၊ ဝါ ဟောန္တိ–ဝိကပ်ဖြစ်ကုန်၏၊ ဓာတွန္တလောပေါစ–ဓာတုန်၏ ကျေခြင်းသည်လည်း၊ (ဟောတိ) ၊ အမှိ–ဖြစ်၏၊ အမှ– ဖြစ်ကုန်၏၊ အသွိ–ဖြစ်၏၊အသွ–၏။ (၄၉၉) [ရုပ်ကို အခြေပြု ကြည့်၍တွက်၊ အသွိ အသွတို့၌ ဝါမြစ်၍ မှိမှ–မပြုရ၊ အန္တလောပေါစကို ဓာတွန္တလောပေါစဟုဖွင့်၏၊ ထိုစသဒ္ဒါသည် (မှိမှ အပြုပေါ်မှာ ဓာတုန်ချေမှုကို ပေါင်းသော) ဒုတိယတ္ထ သမ္ဘိဇ္ဈာနတည်း။

ထဿ တ္ထတ္တံ

၄၉၃။ အသ ဣတိ ဧတောယ ဓာတုယာ(ပရဿ) ထဿ ဝိဘတ္တိဿ တ္ထတ္တံ ဟောတိ၊ဓာတွန္တဿ–၏၊ လောပေါစ, ဟောတိ၊ အတ္ထ–ဖြစ်ကုန်၏။ (၄၉၅) [ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်တွက်။]

တိဿ တ္ထိတ္တံ

၄၉၄။ အသ ဣတိ ၊ပေ ၊လောပေါစ(ဟောတိ)၊အတ္ထိ–ရှိ၏။ ဝါ–ဖြစ်၏၊(၄၉၅) [ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်၍တွက်၊"အသ–ဖြစ်၏" ဟု ဓာတ်နက်တွက်၏၊ ဘုဝိဒ္ဓ "ဘူ=သတ္တာယံ " ဟု သတ္တာ (ထင်ရှား ရှိခြင်း) အနက်နှင့် သဘောတူပင် ဖြစ်ရကား "အတ္ထိ–ရှိ၏" ဟူသော အနက်လည်း ဓာတ်နက်ပင်။] တုဿ တ္ထုတ္တံ၊ (၄၉၅,၅၀၀) လွယ်ပြီ၊ "အတ္ထု–ဖြစ်စေသတည်း " ဟု ပေး။

အပ်သော သဒ္ဒါ၊ ဤဝိဂြိုဟ်အရ "ကာသတ္တံ" ဟူသော သဒ္ဒါကိုပင် ဘာဝနိဒ္ဒေသဟု ဆိုသည်၊ မှန်၏–"နိဒ္ဒေသော" ဟု ရှိရာ၌ သဒ္ဒါကို အရကောက်၍ "အက္ခရာတိ သညာ နိဒ္ဒေသော= အက္ခရာဟူသောသဒ္ဒါသည် သညာကို ညွှန်ပြကြောင်း သဒ္ဒါတည်း" စသည်ဖြင့် နိဒ္ဒေသဖွင့်လေ့ရှိ၏၊ဆိုလိုရင်းကား–"ကာသမဇ္ဇတနိမှိ" ဆိုလျှင် ပြီးနိုင်လျက် "ကာသတ္တံ" ဟု တ္တ ပစ္စည်း အပိုကို ဆိုခြင်း၌လည်း အဇ္ဇတနိဝိဘတ်ကြောင့် (သ်) လာရခြင်းအကျိုးရှိသည်ဟု ဆိုလိုသည်၊ ရုပ်ကို အခြေပြု၌ တွက်ပြထားပြီ၊ [ရူပသိဒ္ဓိ၌ "ကရဿကာ" ဟုလည်းကောင်း "သတ္တ မဇ္ဇတနိမှိ" ဟုလည်းကောင်း ၂–ဝါကျခွဲ၍ တစ်နည်း ဖွင့်သေးသည်ကို လည်းရှုပါ။]

၄၉၄။ နိပါတ်,နာမ်, အတ္ထိ။ ။ "အတ္ထိ ဣမသ္မိံ ကာယေ ကေသာ လောမာ" စသည်၌ အတ္ထိသဒ္ဒါသည် ဗဟုဝုစ်အနက်ရှိသောကြောင့် နိပါတ် အတ္ထိတည်း၊ သန္တိ ဟူသော ဗဟုဝုစ် အာချာတ်ပုဒ်နှင့်အနက်တူ၏၊ [အတ္ထိတိစ သန္တိ ပဒေန သမာနတ္ထော ပုထုဝစနဝိသယော (ဗဟုဝုစ် အရာရှိသော ဗဟုဝုစ်

သိမှိစ ၄၉၆။ သိမှိ ဝိဘတ္တိမှိ–ကြောင့်၊ အသဿ ဓာတုဿ –အသဓာတ်၏၊ အန္တဿ–အဆုံးဗျည်း၏၊ လောပေါ ဧဝ ကျေခြင်းသည်သာ၊ ဟောတိ–၏ ၊ မာရိသ–အချင်း၊ တွံ–သင်သည်၊ ကော–အဘယ်သူသည်၊ အသိ– ဖြစ်သနည်း။ (၄၉၅) [ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်တွက်၊ ပါဠိပုံစံကို ယူထားသော ကြောင့် " ကော နု တွံ မာရိသ "တို့အပိုပါနေသည်။]

အရာ၌ဖြစ်သော) ဧကော နိပါတော–နိပါတ်တစ်မျိုးတည်း၊---သီလက္ခန်ဋီကာ သစ်၊] နိပါတ်အတ္ထိ၌ ဧကဝုစ်လည်းရှိကြောင်းကို နိပါတ်ခန်း၌ပြခဲ့ပြီ၊"အတ္ထိတိ ဝိဇ္ဇမာနတ္ထေ၊ ပေ၊ နိပါတော" ဟု ပါရာဇိက သုဒိန္နကဏ္ဍ ဌကထာလည်း ဖွင့်၏၊ ထို့ကြောင့် "ဧကဝုစ်အတ္ထိ၌ အာချာတ်ပုဒ် နိပါတ်ပုဒ် ၂–မျိုး သင့်၊ ဗဟုဝုစ် အတ္ထိ၌ နိပါတ်သာ" ဟုခွဲပါ။

"အတ္ထိခီရာ– နို့ရည်ရှိသော ပုဏ္ဏေးမ " ဟူရာ၌လည်း အတ္ထိကို "အတ္ထိတိ ဝိဘတ္ထိ ပဋိရူပကအဗျယံ=အာချာတ်ဝိဘတ်ရှိသော အတ္ထိနှင့်တူသော နိပါတ်" ဟုဖွင့်ကြ၏၊ "အတ္ထိ (ထင်ရှားရှိသော) ခီရံ ယဿာ ဗြာဟ္မဏိယာတိ အတ္ထိ ခီရာ" ဟုပြု၊ ဤသို့ ထင်ရှားခြင်းကြိယာ ထင်ရှားရှိသော အရာဝတ္ထုကို ဟောရာ၌ အာချာတ်အတ္ထိ နိပါတ်အတ္ထိသာ ရှိ၍ "နာမ်အတ္ထိ" မရှိ "အတ္ထိယာ–အတ္ထိပစ္စည်း၌၊ နဝ ၉–မျိုးသော ဃဋနာတို့သည်" ဟူရာ၌ အတ္ထိကား ထိုနိပါတ် အတ္ထိကို အတူရွတ် ဆိုအပ်သော အနုကရဏသဒ္ဒါတည်း၊ အတိဿ စန္တဿ၌ အတိဿသည် အတိဥပသာရကို အတုပြုအပ်သော အနုကရဏသဒ္ဒါတည်း၊ ထို အနုကရဏ "အတိ" သဒ္ဒါသည် ရုဋ္ဌီနာမ်ပုဒ်တစ်မျိုးဖြစ်သောကြောင့် သဝိဘတ် သက်၍ "အတိဿ" ဟု ဖြစ်သကဲ့သို့, ဤ "အတ္ထိ" ဟူသော အနုကရဏ လည်း ရုဋ္ဌီနာမ်ပုဒ်ဖြစ်၍ သို့ဝိဘတ်ဖြင့် "အတ္ထိယာ" ဟုဖြစ်ရသည်။

၄၉၆။ အသဿေဝ။ ။ သိမှိစ၌ စ သဒ္ဒါသည် ဧဝ (အဝဓာရဏ) အနက်ရှိ၏–ဟု သိစေလို၍ အသဿေဝဟု ဖွင့်၏၊ ရှေ့သုတ်များ၌ဓာတွန်ကို လည်း ချေ၏, တိ စသည်ကို ထ္ထိစသည်လည်း ပြု၏၊ ဤသို့ လောပ–အာဒေသဝိဓိ ၂–မျိုးကို ပြထား၏၊ ဤသုတ်၌ကား ဓာတွန်ကိုသာ ချေ၍, ဝိဘတ်ကို တစ်စုံတစ်ခု မပြုရ၊ ထို့ကြောင့် ဧဝ အနက်ရှိသော စသဒ္ဒါဖြင့် သိ၏ တစ်စုံတစ်ခု အပြု အာဒေသကို နစ်စေသည်ဟု မှတ်ပါ၊ ဤသို့ အာဒေသကို နစ်စေသော ကြောင့်ပင် ဧဝကို လောပေါနောက် ထိုင်စေ၍ "လောပေါဧဝ" ဟု အနက်ပေးသည်။ [စဂ္ဂဟဏံ အာဒေသ နိဝတ္တနတ္ထံ–ရှာသ။]

နိဒ္ဒေသ။ ။နိဒ္ဒေသ၌ကား " အသဓာတ်သည် နောက်သုတ်များသို့ မလိုက်တော့" ဟု အသဓာတ်ကို နစ်စေခြင်းအနက်ရှိသည်၊ (စဂ္ဂဟဏံ အသဓာတု

လဘသ္စာ ဤ ဣ် နံ ထ္ထတ္ထံ

၄၉၇။ လဘ ဣတိ ဧတာယ ဓာတုယာ (ပရေသံ) ဤ ဣ် နံ-ဤ ဣ် ဟူကုန်သော၊ ဝိဘတ္တီနံ, ထ္ထတ္ထံ အာဒေသာ-ထ္ထအပြု, ထ္ထံအပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ၊ ဓာတွန္တသ လောပေါ စ (ဟောတိ)၊ အလတ္ထ-(သူ)ရပြီ၊ အလတ္ထံ-(ငါ)ရပြီ၊ (၄၇၇) ။[ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်၊ "ဤ ဣ် နံ ထ္ထတ္ထံ ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ပတဓာတ်နောင် ထ္ထတ္ထံပြု, ဓာတွန်ချေ၍ ပါပတ္ထ-(သူ) ရောက်ပြီ၊ ပါပတ္ထံ-(ငါ) ရောက်ပြီ "ဟုလည်းဖြစ်သေး၏။]

ကုသသ္စာ ဒီစ္ဆိ

၄၉၈။ ကုသ ဣတိ ဧတာယဓာတုယာ (ပရသ) ဤဝိဘတ္တိ ဿစ္ဆိ ဟောတိ၊ ဓာတွန္တသ လောပေါစ၊ အက္ကောစ္ဆိ-ဆဲဖူးပြီ၊ (၄၈၀)၊ ["ကုဓသ္စာ" ဟု စာအများရှိ၏၊ ရှုဉ် ကုသဓာတ်အရာဝယ် ဤသုတ်ကို ပြ၏၊ မောဂ္ဂလ္လာန် "ကုသရုဟေဟိဿ ဆိ" (၉,၃၄) သုတ်၌လည်း ကုသဓာတ်ဖြင့် ပြ၏။]

နိဝတ္တနတ္ထံ)။ [အနုကမုနသဘောဖြင့် ငင်အပ်သော ပုဒ်မှန်လျှင် နောက်သုတ်သို့ မလိုက်သောကြောင့် စသဒ္ဒါကို အသဓာတ် ငင်သော အနုကမုန ဟု ဆိုလိုဟန်တူသည်၊] ဆရာတို့ကား သိမှိစ၌ စဖြင့် ဟိကိုဆည်း၍ "အဟိ (အသ+ဟိ)-ဖြစ်လော" ဟုပုံစံထုတ်လိုကြသေး၏၊ အဟိ=အာဟိဟု ပါ၌ ၂-မျိုး ရှိပုံကို ရှုဘာသာဋီကာ၌ ရှုပါဦး၊ အသဓာတ် ဧယျဝိဘတ် စသည်ဖြင့် "အဿ,အဿု" စသော ရုပ်များကိုလည်း ပါဋိ၌ အသုံးများ၏၊ ရှုနှင့်ဘာသာဋီကာမှာပင်ရှုပါလေ။

၄၉၇။ ပါပတ္ထ။ ။ ပါပတ္ထကို ပပုဗ္ဗ ပတဓာတ် ဤဝိဘတ် (အ) ပစ္စည်း သက်, ချေ၊ အကာရာဂမောဖြင့် (အ) လာ (ပ+အ+ပတ+ဤ)၊ ဤဣ်နံဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ဤကို ထ္ထပြု, ဓာတွန်ချေ၊ သရာ သရေဖြင့် ပ၏ အကိုချေ၊ နောက် အကို ဒီဃပြု၊ ပါပတ္ထပြီး၏၊ ပါပတ္ထံ၌ ဣ်ကို ထ္ထံပြု၊ "သောစ တတ္ထေဝ ပါပတ္ထ" သဋ္ဌိနိပါတ်, သောဏကဇာတ်၊ "ပါပတ္ထံ နိရယံ" တေမိယဇာတ်၊ သဒ္ဒနီတိ၌ကား ပရောက္စာ အကို ထ္ထ, အံကို ထ္ထံပြု၍, ပ၏ အကို ဒီဃပြုဟု စီရင်၏၊ သို့သော် တေမိယဇာတ်၌ ကိုယ်တိုင် ငရဲကျရသည်ကို ပြောပြသောအရာဖြစ်၍ ပစ္စက္ခဖြစ်သောကြောင့် သဒ္ဒနီတိ စီရင်ပုံကို စဉ်းစားသင့်သည်၊ ဤပါပတ္ထံနှင့် အလားတူ "သယိတ္ထံ-ငါအိပ်ပြီ" ဟုလည်း တွေ့ရ၏။

၄၉၈။ ဓမ္မပဒ ယမကဝဂ်, တိဿတ္ထေရ ဝတ္ထု၌လည်း "အက္ကောစ္ဆိတိ အက္ကောသိ" ဟု ကုသဓာတ်ဖြင့် ဖွင့်၏၊ ထို့ကြောင့် "ကုသသ္စာ" သာပါ၌မှန်ဟု ဆုံးဖြတ်ကြသည်၊ ဒီ၌ (ဒ်) ကား အပိုလာသော အာဂုံတည်း၊ (ဒ်) လာခြင်း

ဒါဓာတုဿ ဒဇ္ဈံ ၄၉၉။ သဗ္ဗဿ–သော၊ ဒါ ဣတိ တေဿ တတုဿ ဒဇ္ဈာဒေသော ဝါ ဟောတိ၊ ဒဇ္ဈာမိ – ပေး၏၊ ဒဇ္ဈေယျ – ရာ၏၊ ဒဒါမိ–၏၊ ဒဒေယျ–ရာ၏၊ (၅၀၈)။ ဒဒါမိ ဒဒေယျတို့ကား ဝါမြွစ်၍ ဤသုတ် မစီရင်သောရုပ်များ၊ ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်။]

ဝဒဿ ဝဒ္ဓံ ၅၀၀။ သဗ္ဗဿ၊ ပေ၊ ဝဒ္ဓာမိ–ဆို၏၊ ဝဒ္ဓေယျ–ရာ၏၊ "ဝဒါမိ ဝဒေယျ" ဤ ၂ ရုပ်ကား ဝါမြွစ်၍ ဝဒ္ဓမပြုရသော ရုပ်များတည်း၊ (၄၈၆)။ [ရုပ်ကိုအခြေပြုကြည့်၊ ဤ ဝဒ္ဓအပြုနှင့် ဒဇ္ဈအပြုတို့၌ "ဝဒ္ဓာဟိ–ဒဇ္ဈာ" စသော ရုပ်ထူးများကို ရှုနှင့် ဘာသာဋီကာမှာ ရှု၊ ဝဒ္ဓန္တော ဒဇ္ဈန္တော ဝဒ္ဓမာနော ဒဇ္ဈမာနော ရုပ်တို့လည်းရှိသည်။]

ဂမိဿ ဃမ္ဗံ ၅၀၁။ သဗ္ဗဿ ဂမု ဣတိ၊ ပေ၊ ဝါဟောတိ–ဝိကပ်ဖြစ်၏၊ ဃမ္ဗတု–သွားလော၊ ဃမ္ဗာဟိ–သွားလော၊ ဝါတိ ကိမတ္ထံ၊ ဂန္ဆတု, ဂန္ဆာဟိ–သွားလော၊ ဂန္ဆာမိ–သွား၏၊ ဣတိ–၌.....၏၊ (၄၃၂)။ [ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်တွက်၊ သဒ္ဒနီတိ၌ "ဂမိဿ ဂမ္ဘ ဂ္ဂ" ဟု သုတ်တည်၍ "တတော တွံ ဘိက္ခု ယေန ဂ္ဂသိ (သွား၏)၊ ဖာသုယေဝ ဂ္ဂသိ" ဟု ဂမုကို ဂ္ဂ ပြု၍ ပုံစံထုတ်သေး၏။]

ယမိ ဒါဓာ၊ ပေ၊ မဏာဒီနမိ ၅၀၂။ ပရေ, ယမိပစ္စယေ–ကြောင့်၊ ဒါ၊ ပေ၊ မဏ ဣစ္စေဝမာဒီနံ–ဒါ, စာ, မာ, ဌာ, ဟာ, ပါ, မဟ, မဏ အစရှိကုန်သော၊ ဓာတူနံ–တို့၏၊ အန္တော–အဆုံးသရသည်၊ ဤကာရံ–ဤကဖြစ်သို့၊ အာပစ္စတေ၊ ဒီယတိ၊ ပေ၊ မဏီယတိ။ (၄၉၃) [ပုံစံနက်နှင့် ရုပ်တွက်ပုံကို အခြေပြု၌ ပြထားပြီ။]

မှာလည်း သက္ကတ၌ "ကုသသွတ်" ဟု (တ်) ဗျည်းဆုံးရာ၌ သန္ဓိစပ်လျှင် (တ်) ကို (ဒ်) ပြုရိုးရှိသောကြောင့်တည်း၊ "ယသွာ ဒပေတိ" စသည်၌လည်း ဤနည်းပင်၊ ရုပ်ကိုအခြေပြုတွက်။

၄၉၉။ ဝါကို ရှု၌ ဝဝတ္ထိတ ဝိဘာသတ္ထဟုဆို၏၊ ဒေတိ ဒဒါတိဟု အပစ္စည်းကို ပြောရာ၌လည်းကောင်း၊ ဒါဒါဟု ဒွေဘော်ပြုရာ၌လည်းကောင်း ဒဇ္ဈမပြုရ–ဟု အသန္တဝိဓိကို သတ်မှတ်ဟန်တူသည်၊ မည်သည့်ဝိဘတ်ကြောင့်ဟု မဆိုသောကြောင့် ဝတ္တမာန်အစ ကာလာတိပတ္တိ ကျအောင်လည်းကောင်း၊ မာနအန္တ နှောင်းရာ၌လည်းကောင်း ဒဇ္ဈပြုနိုင်၏၊ သို့သော် ပရောက္ခာ၌ကား ဒဇ္ဈအပြုမရှိသော အသန္တဝိဓိပင်။

၅၀၂။ ဒါ၊ ပေ၊ မဏာဒီနမိ။ ။ ဒီယတေ စသော ရုပ်များ၌ ဣဝဏ္ဏာဂမောဝါသုတ်ဖြင့် ဤလာ၍ပြီးနိုင်သည်မဟုတ်လော၊ ဤသုတ်ကို ဆိုရခြင်းသည် အဘယ်အကျိုးရှိသနည်းဟု မေး၊ ဣဝဏ္ဏာဂမောဝါဖြင့် ဣ – ဤ ၂ မျိုးလာလျှင်

ယဇ'ဿာဒိဿိ

၅၀၃။ ပရေ ယပစ္စယေ ယဇ ဣတိ ဧတဿ ဓာတုဿ, အာဒိဿ-အစယ၏၊ ဣကာရော-ဣအပြုသည်၊ ဟောတိ မယာ-သည်၊ ဗုဒ္ဓေါ-ကို၊ ဣဇ္ဇတေ၊ ပူဇော်အပ်၏၊ (၄၈၅)။ [ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်၊ "ယဇ်ယတေ" ဟု ယ ၂-လုံးရှိသောကြောင့် နောက် ယကို ဣပြုရမည်မဟုတ်, ရှေ့ ယကို ပြုရမည်ဟု ထင်ရှားစေဖို့ရာ "အာဒိဿ" ဟု သုတ်၌ မိန့်သည်။]

သဗ္ဗတော ဥံ ဣံသု

၅၀၄။ သဗ္ဗေဟိ ဓာတူဟိ-တို့မှ(နောက်၌)၊ ဥံဝိဘတ္တိဿ-၏၊ ဣံသု အာဒေသော ဟောတိ၊ ဥပသက်မီ သု-ချဉ်းကပ်ကုန်ပြီ၊ နိသီဒိ သု-ထိုင်ကုန်ပြီ။ (၄၇၀) [ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်၊ ဥံကို ဣံသုပြုရာ၌ ဂါထာအရာဝယ် ဆန်းတည့်အောင် နိဂ္ဂဟိတ်ကို သု၌ပြောင်းရွှေ့ပါ၊ "တေ တံ အဿေ အယာစိသုံ"-ဝေဿန်၊ "ယထာဘူတံ ဝိပဿိသုံ" အာဒုနာဒိုယသုတ်။]

ဇရမရာနံ ဇီရဇီယျမီယျာဝါ

၅၀၅။ ဇရမရ ဣတိ ဧတေသံ ဓာတူနံ ဇီရဇီယျ မီယျာဒေသာ, ဝါ ဟောန္တိ-ဝိကပ်ဖြစ်ကုန်၏၊ ဇီရတိ-ဆွေးမြည့်၏၊ (အို၏)၊ ဇီရန္တိ-၏၊ ဇီယျတိ-ဆွေးမြည့်၏၊ ဇီယျန္တိ၊မီယျတိ-သေ၏၊ မီယန္တိ-၏၊ မရတိ-သေ၏၊ မရန္တိ။ (၄၈၂)

"ဒိယတေ ဒီယတေ" စသည်ဖြင့် ရုပ် ၂-မျိုးစီ ဖြစ်ဖွယ်ရှိ၏၊ ဤသုတ်ကို ဆိုရခြင်းကား ထို ရုပ် ၂ မျိုးစီမဖြစ်, ဒီယတေ" စသည်ဖြင့် တစ်မျိုးစီသာ အမြဲ ရှိရမည်ဟု ပြရခြင်းအကျိုးရှိသည်၊ ထို့ပြင်-မဟ, မထမာတ်တို့၌ "မဟိယတေ=မဟျတေ, မထိယတေ=မထျတေ" ဟု မရှိရ၊ "မဟိယတေ မထိယတေ" ဟုသာ အမြဲရှိရမည်ဟုလည်း သိစေရခြင်း အကျိုးရှိ၏။ [နိစ္စတ္ထော-ယမာရမ္ဘော"-ရူ။] မဟ-မထ တို့၏ အဆုံးသရကို ဤသုတ်က အမြဲ (ဤ) ပြုသောကြောင့် "ဓာတုဿန္တော လောပေါ" သုတ်၌ ကွစိသဒ္ဒါက ဓာတွန်မချေရဟု တားမြစ်သည်။

၅၀၄။ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ "ဥံ ဿိ သွသုံ" ဟု သုတ်တည်၍ ဥံကို အံသုလည်းပြု၏၊ အဂမံသု, အကံသု-စသည်တည်း၊ သဒ္ဒနီတိ၌ "ဒိသတာသုံ" ဟု သုတ်တည်၍ အာသုံလည်းပြု၏၊ "အဒ္ဒသာသုံ" စသည်တည်း၊ ဤကို ရည်ရွယ်၍ "ဣံသု အံသု အာသုံ, ၃ ပါးစုံ, ဥံ၏ ကာရိယချည်းတည်း" ဟု ရှေးဆရာတို့ မိန့်သည်၊ ကစ္စည်း၌ ထိုသုတ်မျိုးမရှိ၍ ကွစိဓာတုဖြင့်ဖြစ်စေ "သဗ္ဗတောဥံ" ဟု ယောဂဝိဘာဂ ကြံ၍ဖြစ်စေ ဥကို အံသု အာသုံပြု။

၅၀၅။ ရူ၌ "ကွစိဓာတုသုတ္တေန ဧကယကာရဿ ကွစိ လောပေါ ဟောတိ" ဆိုသောကြောင့် ရူအလို နဂိုပြုစဉ်၌ "ဇီယျမီယျ" ဟု ယျ သံယုဂ်ရှိရမည်၊ ထို

သဗ္ဗတ္ထာ'သဿာဒိ လောပေါ၈ ၅၀၆။ သဗ္ဗတ္ထ ဝိဘတ္တိ ပစ္စယေသု–အလုံးစုံကုန်သော ဝိဘတ်ပစ္စည်းတို့ကြောင့်၊ အသ ဏ္ဍတိ–အသ ဟူသော၊ တေသ ဓာတုသ–၏၊ အာဒိသ–အစဖြစ်သော (အ) ၏၊ လောပေါ ဝါ ဟောတိ–ဝိကပ်ဖြစ်၏၊ သိယာ–ဖြစ်ရာ၏၊ သန္တိ–ရှိကုန်၏၊ သန္တော, သမာနော–ဖြစ်လသော်၊ ဝါတိ ကိမတ္ထံ၊ အသိ–ဖြစ်၏၊ ဏ္ဍတိ–၌.....၏။ (၄၉၆)

ယ တစ်လုံးကိုချေ၍ ပုံစံ၌ "ဇိယျတိ, ဇိယတိ, မိယျတိ, မိယတိ" ဟု ၂ ရုပ်စီ ရှိနိုင်သည်၊ မောဂ္ဂလ္လာန်၌မူ "ဇရမရာန မိယင်" ဟု နဂိုပြုစဉ်ကပင် (င်) အနုဗန် နှင့်တကွ ဤ ယ ပြုသောကြောင့် "ဇိယတိ မိယတိ" ဟု သံယုဂ်မဲ့ ပါဠိချည်းသာ ရှိသည်၊ ဇိ–မိတို့၌ကား ဤဒီဃချည်းသာ၊ မရတိကား ဝါမြစ်၍ မိယျမပြုရသော ပုံစံတည်း၊ ဇရာတ်၌လည်း "ဇရာ=အိုခြင်း" ဟု ဇိရ ဇိယျ မပြုရသော ပုံစံရှိသည်ပင်၊ ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်တွက်။

ဇိရိဒံ။ ။ အချို့ကား–"နစ ပနေတေ ဇိရိဒန္တိ" ဟူသော အဋ္ဌကအဂ်ိုတ္တိရ သီဟသုတ်ကိုထောက်၍ ဇရာတ်ကို "ဇိရိဒ" ပြုလိုကြသေး၏၊ သို့သော် အဋ္ဌကထာ၌ "နဇိရိဒန္တိ အဇ္ဇကွာနသာ အန္တံ နဂစ္ဆန္တိ" ဟုလည်းကောင်း, "အထဝါ–လဒ္ဓနတ္ထေ ဏ္ဍံ နဇိရိဒန္တိ ပဒံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ" ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်သောကြောင့် "ဇိရိဒ" ဓာတ်တစ်မျိုးဟု ကြံဖွယ်ရှိ၏။

၅၀၆။ သဗ္ဗတ္ထ။ ။ သုတ်၌ သဗ္ဗတ္ထဟု သာမညဆိုသောကြောင့် "ဝိဘတ္တိ ပစ္စယေသု" ထည့်၍ ဝုဒ္ဓိဖွင့်ပြ၏၊ ထို့ကြောင့် "သိယာ, သန္တိ" ဟု ဝိဘတ်နှောင်းသော ပုံစံကိုလည်းကောင်း, သန္တော သမာနောဟု ပစ္စည်းနှောင်းသော ပုံစံကိုလည်းကောင်း ပြသည်၊ "အလုံးစုံသော ဝိဘတ်ပစ္စည်း" ဟူရာ၌ ဝိဘတ်လည်းပါ ပစ္စည်းလည်း ပါသောကြောင့် "အားလုံး–စုံသည်" ဟု ဆိုထားသည်၊ ဝိဘတ်လည်း အကုန်စုံ၊ ပစ္စည်းလည်း အကုန်စုံ" ဟုကား မမှတ်ရ၊ ထို့ကြောင့် လိုက်လာသော ဝါသဒ္ဒါကို ဝဝတ္ထိတဝိဘာသတ္ထဟု ရှုဒ္ဒကြဲသည်၊ ထို၏အဓိပ္ပာယ်ကို ရူဘာသာဋီကာမှာရှု၊ ဤ၌ကား ချာသဖွင့်သည့်အတိုင်း ဝါကိုဝိကပ်ဟုသာ ဆိုလိုက်ရတော့သည်၊ ရုပ်ကိုအခြေပြုကြည့်တွက်၊ "အသိ" ကို သိမှိစသုတ်၌ တွက်ခဲ့သည့်အတိုင်း တွက်ပြီးနောက် ဝါမြစ်သောကြောင့် ဤသုတ်ဖြင့် (အ) ကို မချေရဟု ဆိုရုံသာ။

သန္တော။ ။ စာအုပ်ဝယ် "သန္တော" နေရာ၌ "သန္တေ" ဟု စာအများရှိ၏၊ ချာသ၌လည်း အန္တေ ဝိဘတ်ဖြင့် "သန္တေ" ဟု ရုပ်တွက်ပြထား၏၊ သို့သော်မာန ပစ္စည်းနှင့်အတူဖြစ်သဖြင့် အန္တ ပစ္စည်းသာ ဖြစ်ထိုက်သောကြောင့် လည်းကောင်း,

အသဗ္ဗဓာတုကော ဘူ.

၅၀၇။ အသဗ္ဗဓာတုကော–ကြောင့်၊ အသသေဝ ဓာတုသ–အသဓာတ်၏ပင်၊ ဘူ–ဘူ အပ္ပြသည်၊ ဝါ ဟောတိ–ဝိကပ် ဖြစ်၏၊ ဘဝိဿတိ–ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဘဝိဿန္တိ–ဖြစ်ကုန်လတ္တံ့၊ ဝါတိ ကိမတ္ထံ၊ အာသုံ–ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ ဣတိ–၌ .....၏၊ (၅၀)။ [ရုပ်ကိုအခြေပြုကြည့်တွက်၊ အာသုံ၌ အသဓာတ် ဓာတွန်ချေ၊ (အသ်) ဥဝိဘတ်၊ ဤသုတ်ဖြင့် အသ်ကို ဘူပ္ပြသင့်သော်လည်း ဝါမြစ်သောကြောင့် မပ္ပြရ၊ ရွေ့ (အ) လာ၊ သရာသရေ ဖြင့် ရွေ့ အ–ချေ၊ နောက် အ ကို အာဒီဃ်ပ္ပြ]။

ယျွဿ ဉတော ဣယာ ဉဝါ

၅၀၈။ ဉ ဣတိ–ဉ ဟူသော၊ တောယ ဓာတုယာ–မှ၊ ပရဿ–သော၊ ယျွဿ ဝိဘတ္တိဿ–၏၊ ဣယာ ဉ အာဒေသော ဝါ ဟောန္တိ၊ ဇနိယာညော–သိရာ၏၊ ဝါတိကိမတ္ထံ၊ ဓာနေယျ – သိရာ၏၊ ဣတိ–၏၊ (၅၁၆)။ [အခြေပြု၌ ဝိဓာနိယာကို တွက်ပြထား

သဒ္ဒနီတိ ဤသုတ်မျိုး၌ "သန္တော သမာနော" ဟုပင် ပုံစံထုတ်သောကြောင့်လည်း ကောင်း "သန္တော" သာ ပါဠိမှန်ဖြစ်ရာ၏၊ "လောပေါစ၌ စသည်အာဒေသကို တားမြစ်ခြင်းအနက်ရှိ၏" ဟု နျာသဖွင့်၏၊ ထိုအလို "လောပေါစ–ချေရုံသာလျှင်" ဟု ပေး၊ တိသတ္ထိတ္တံစသည်ကဲ့သို့ ချေတဲ့အပြင် တစ်စုံတစ်ခု မပ္ပြတော့–ဟူလို၊ တစ်နည်း–အနက်ထူးမရှိ, ဝစနသိလိဋ္ဌ (စကားပြေပြစ်ရုံသာ အကျိုးရှိ၏) ဟု ဖွင့်သည်။

၅၀၇။ အသဗ္ဗဓာတုကော။ ။ "အသ=ဘုဝိ" ဟု ဓာတ်နက်ရှိသောကြောင့် အသဓာတ်နှင့် ဘူဓာတ်သည် အနက်ချင်းတူ၏၊ "ဘဝိဿတိ" ဟူရာ၌ အသဓာတ် ဖြစ်ဖြစ်, ဘူဓာတ်ဖြစ်ဖြစ် အနက်မှာ မထူးခြားချေ၊ သို့ပါလျက် အသဓာတ်ကိုပင် ဘူပ္ပြရဦးမည်ဟု ဆိုထားရာ၌ အဘယ်အကျိုးရှိပါလိမ့်မည်နည်းဟု စဉ်းစားဖွယ်ရှိ၏။ [သက္ကတ၌လည်း ဤသုတ်မျိုး ပါရှိ၏၊] အသဗ္ဗဓာတ်ဝိဘတ်ဖြင့် အသဓာတ်၏ ရုပ်မရှိနိုင်ရကား အသဓာတ်၏ရုပ်စုံအောင် သက္ကတ၌ အသကို အသဗ္ဗဓာတ်နှောင်းရာ၌ ဘူပ္ပြဟန်တူသည်ဟု ကြံမိသည်။

မုဒ္ဓဗောဓ။ ။ "အရဝိသယေ အသ ဓာတုဋ္ဌာနေ ဘူဓာတု အာဒိဿတေ၊ တေန ဘူဓာတုနိမိတ္တံ သဗ္ဗံကာရိယံ သျာတ်=ရ အမည်မရှိသော (အသဗ္ဗဓာတ်) အရာ၌ အသဓာတ်၏ နေရာဝယ် ဘူဓာတ်ကို ညွှန်ပြအပ်၏၊ (အသကို ဘူပ္ပြ–ဟူလို၊) ထို့ကြောင့် ဘူဓာတ်လျှင် အကြောင်းရှိသော အားလုံးကာရိယသည် အသဓာတ်အတွက်ဖြစ်၏" –မုဒ္ဓဗောဓ (၇၅၂) သုတ် ဋီကာ။]

၏၊ ဤ၌ ဝိ ဥပသာရ ရှေးမရှိခြင်းသာ ထူးသည်၊ ဧညာကို နောက်သုတ်မှတွက်၊ ဇာနေယျ၌ ဥာဓာတ် ဧယျဝိဘတ် နာပစ္စည်း, ဤသုတ်ဖြင့် ဧယျကို ဣယာပြု,ဥပြုသင့်သော်လည်း ဝါမြစ်သောကြောင့် မပြုရ၊ ဥာသ ဇာဇံနာသုတ်ဖြင့် ဥာကို ဇာပြု၊] ဣယာ ဥာဝါ ဟု ရှု၌ သုတ်ရင်းမှာပင် ဝါပါ၏၊ ချာသ၌ ဇရမရာ နံသုတ်မှ လိုက်စေသည်။

နာသ လောပေါ ယကာရတ္တံ

၅၀၉။ ဥာ ဣတိ ဧတာယ ဓာတုယာ ပရသ နာပစ္စယသ လောပေါ–သည်လည်းကောင်း၊ ယကာရတ္တဥ–ယ အဖြစ်သည် လည်းကောင်း၊ ဝါဟောတိ–ဝိကပ်ဖြစ်၏၊ ဧညာ–သိရာ၏၊ နာယတိ–သိ၏၊ ဝါတိ ကိမတ္တံ၊ ဇာနာတိ–သိ၏၊ ဣတိ–၌ ....၏။ (၅၁၇)။

လောပဥေတ္တ မကာရော

၅၁၀။ အကာရပစ္စယော–အ အက္ခရာဟူသော ပစ္စည်းသည်၊ လောပံ–သို့၊ အာပဇ္ဇတေ–၏၊ ဧတ္တဥ–ဧ အဖြစ်သည်လည်း၊ ဝါ ဟောတိ–ဝိကပ်ဖြစ်၏၊ ဝဇ္ဇေမိ, ဝဒေမိ, ဝဇ္ဇာမိ, ဝဒါမိ–ဆို၏။ (၄၈၇)။ [ဝဇ္ဇေမိကို ဝဒဿဝဇ္ဇံ သုတ်ကြည့်၍၊ ဤ၌ မိဝိဘတ်သက်ရခြင်း သာထူး၏၊ ဝဒေမိကား ဝဇ္ဇမပြုဘဲ အပစ္စည်းကို ဧပြုရုံသာ၊ ဝဇ္ဇာမိ၌ ဝဇ္ဇပြုပြီး နောက် အပစ္စည်းကို အကာရော ဒီဃံ ဟိမိမေသုသုတ်ဖြင့် ဒီဃပြု၊ ဝဒါမိလည်း နည်းတူ။]

၅၀၉။ နာသလောပေါယကာရတ္တံ။ ။ နာပစ္စည်းကို ချေတန်လျှင်ချေ, မချေတန်လျှင် ယပြု၊ ဤအစီအရင် ၂ ခုလုံးလည်း အမြဲမဟုတ် ဝိကပ်ချည်းဟု ပြလို၍ ချာသ၌ ဝါကိုလိုက်စေသည်၊ ထိုဝါကိုပင် ရှု၌ ဝဝတ္ထိတဝိဘာသတ္ထဟုယူ၍ "ဥာမှိ နိစ္စဥ နာလောပေါ" စသည်ဖြင့် သတ်မှတ်၏၊ ထိုသတ်မှတ်ပုံနှင့် တကွဇညူစသော ရုပ်များကိုလည်းကောင်း, နာယတိရုပ်၏ ကမ္မရုပ်ရှိကြောင်းကို လည်းကောင်း ရှုနှင့် ဘာသာဋီကာ ဥာသဇာဇံနာ, နာသလောပေါ ယကာရတ္တံ သုတ်တို့၌ကြည့်ပါ၊ ရုပ်ကိုလည်း အခြေပြု ထိုသုတ်များကို ကြည့်တွက်ပါ။

၅၁၀။ အကာရော။ ။ "အကာရော" ဟု သာမဥာဆိုထားသောကြောင့် ဓာတ်၌ပါသော အ,ဝိဘတ်ဖြစ်သော အ,ပစ္စည်းဖြစ်သော အ,ဟု (အ) အမျိုးမျိုးနှင့် ဆက်ဆံနေ၏၊ သို့သော် ဤသုတ်၏ရှေ့သွားဖြစ်သော "နာသလောပေါ ယကာ ရတ္တံ" သုတ်က ဝိကရဏပစ္စည်းကို စီရင်သောကြောင့် ထိုသုတ်နှင့်ဆက်၍ ပြအပ် သော "အကာရ" လည်း ဝိကရဏပစ္စည်းသာ ဖြစ်ထိုက်ကြောင်းကို ပကရဏ (အရာဌာန) ထောက်၍ သိလောက်၏၊ ထို့ကြောင့် အကာရောကို "အကာရပစ္စယော" ဟု ဖွင့်နိုင်သည်၊ ပုံစံများ၌ အပစ္စည်းချေပုံ မပါသေး၊ ဇုဟောတိ အနုဘောတိဟု အခြေပြု၌ ပြထားသည့်အတိုင်း သိပါလေ။

ဥ တ္တ မော ကာရော ၅၁၁။ သြကာရ ပစ္ဈယော – သြပစ္စည်းသည်၊ ဥတ္တံ ဝါအာပဇ္ဇတေ၊ ကုရုတေ, ကရောတိ–ပြု၏၊ သြကာရောတိကိမတ္ထံ၊ ဟောတိ–ဖြစ်၏၊ကွတိ–၏။ (၅၂၅) [ကုရုတေကို အခြေပြု ကြည့်တွက်၊ကရောတိကား ဝိကပ်ရုပ်၊ တနာဒိနော သြယိရာ သုတ်ကြည့်၊ ဟောတိ၌ "ဟူ=သတ္တာယံ" အနက်၌ ဓာတ်မှည့်, တိဝိဘတ်, အပစ္စည်းသက်, ချေ၊ အညေသုစဖြင့် ဥကို သြဝုဒ္ဓိပြု ဤသုတ်ဖြင့်ဟော၏၊ သြကိုဥပြုသင့်သော်လည်း သြပစ္စည်း မဟုတ်သောကြောင့် မပြုရ , ပြီး၏၊ သြကာရောကို " သြကာရပစ္စယော" ဟုဖွင့်နိုင်ခြင်း၏ အကြောင်း ကို ရှု၌ တိုက်ရိုက်ပြထား၏။]

ကရဿာ-ကာရောစ ၅၁၂ ။ ကရကွတိ ဧတဿ ဓာတုဿ အကာရော ဥတ္တံဝါ အာပဇ္ဇတေ၊ ကုရုတေ, ကရောတိ–ပြု၏၊ ကုဗ္ဗန္တိ–ပြုကုန်၏၊ ကရိယတိ–ပြု၏၊ကရဿေတိ –ကရဿပုဒ်သည်၊ ကိမတ္ထံ၊ သရတိ–အောက်မေ့၏၊ မရတိ–သေ၏၊ ကွတိ–၏။ (၅၂၃) [ကရဓာတ်၏ "အ "ဟု ဆိုရာ၌ ရ်ဝယ် သရကို ချေပြီးဖြစ်သောကြောင့် က၏ အသရဟု မှတ်၊ ကုရုတေ,

---

စနှင့် ဝါအနက်။ ။ လောပဋ္ဌ၌ စသဒ္ဒါသည် ဧအဖြစ်ကို ပေါင်းသောဒုတိယတ္ထ သမ္မိဏ္ဏာနတည်း၊ ဝါကို ဝိကပ်ဟု နျာသဖွင့်၏၊ အပစ္စည်း ကျေမှု–ပြေမှု ၂ – ခုလုံးပင်မမြဲ၊ ဝစ္ဆာမိ စသည်၌ ကျေလည်းမကျေ, ဧလည်းမပြု၊ထို့ကြောင့် ဝါကို လောပဋ္ဌဝါ အာပဇ္ဇတေဟု ရှေ့ဝါကျတို့လည်းလိုက်စေ၊ရ၌ကား ဝါကို ဝဝတ္ထိတဝိဘာသတ္ထ ဟုဆို၏၊ ဝုဒ္ဓိပြု၍ ထိုဝုဒ္ဓိလည်း မပျက်မစီး တည်ရှိသော ဇုဟောတိ စသော ဇုဟောတျာဒိဓာတ်, ဟောတိစသော ဟ္မဝါဒိ ဓာတ်တို့ နောင်အပစ္စည်းကို အမြဲချေ (နိစ္စဝိဓိ)၊ ဝုဒ္ဓိပြုသော်လည်း ဘဝတိကဲ့သို့ ဝုဒ္ဓိပျောက်သွားရာ၌ လည်းကောင်း တုဒတိ စသော တုဒါတိဓာတ်များ၌ လည်းကောင်း ပစ္စည်းကို မချေရ၊ (အသန္တ ဝိဓိ)။ ထိုသို့ မကျေသော အပစ္စည်းကို ဧပြုရသော ရုပ်ကား ဝဇ္ဇေတိ ဝဒေတိ စသည်ဖြင့် အလွန်နည်းပါး၏ဟု သတ်မှတ်သည်။

[**ဆောင်**] ဇုဟောတျာဒိ,ဟ္မဝါဒိဟု, ဝုဒ္ဓိမသွေ, နောက်နေ (အ) သာ, ကျေကောင်းရာ၏၊ ဝုဒ္ဓိပြုငြား, မထင်ရှားသည့်,ဘဝတိနှင့်, တုဒတိအစ, ပစ္စည်း (အ) မှာ, မကျေရာပေ၊ ထိုမကျေ (အ), ဧပြေမှကား,လွန်နည်းပါးသည်, လိုက်ငြား ဝဝတ္ထိဝါကြောင့်တည်း။

၅၁၂။ **ကုဗ္ဗတိရုပ် ရှိသင့်ပုံ**။ ။ ကုဗ္ဗန္တိဟု ဗဟုဝုစ်ရုပ်ကိုသာ ပြ၍ "ကုဗ္ဗတိ" ဟု မပြသော ကစ္စည်းဝုဒ္ဓိ ဆရာသည် ကုဗ္ဗတိရုပ် မရှိဟုပင်ဆိုလို၏၊ ချဲ့ဦးအံ့– " စက္ခု + အာပါတံ " ဝယ် ဥကို ဝပြုရာ၌ သရမပါသကဲ့သို့ ယဝ

ကုဗ္ဗ နှိုရပ်ကို အခြေပြုကြည့် တွက်၊ကယိရတိကို တနာဒိတော ဤယိရာသုတ်ကြည့်၊ သရတိ မရတိဒ္ဓကား ကရဓာတ်မဟုတ်သောကြောင့်သ-မတို့၏ အသရကို ဥမပြု၊ "သရ=သရဏော မရ=ပါဏာစာဂေ"ဟုဆို၍ "ဘူဝါဒိတောအ" သုတ်ဒ္ဒ ပစတိကဲ့သို့တွက်။]

ဩအဝသရေ ၅၁၃။ ပရေသရေဓာတွ နှ သ-ဓာတွဖြစ်သော (ဓာတ်၏ အဆုံးသရဖြစ်သော) ၊ဩကာရသ-၏၊ အဝါဒေသောဟောတိ၊ဝစတိ-ရွေ့လျော၏၊ဘဝတိ-၏၊ ဩတိ ကိမတ္ထံ၊ ဖေယတိအောင်၏၊ဣတိ-၏။ (၄၃၅) သုတ်ဒ္ဒဩဟုသာမညဆိုထားသော်လည်း ဓာတ်ကိုပြသော အရာဌာနဖြစ်၍ ဓာတ်၏ အဆုံးဩဟု သိသာ၏၊ထို့ကြောင့် "ဓာတွနှ သ" ဟုထည့်၍ဖွင့်နိုင်သည်၊ ရုပ်ကိုအခြေပြုကြည့်တွက်။

စအယ ၅၁၄။ ပရေသရေ ဓာတွနှ သ ဧကာရသ အယာဒေသောဟောတိ-၏၊ နယတိ- ဆောင်၏၊ဖေယတိ-အောင်၏။ (၄၉၁) [ရုပ်တွက်ပုံကို အခြေပြုကြည့်၊ ရှေ့သုတ်နှင့်ဤသုတ်တို့ဒ္ဒ "အဝ,အယ"ပြုရာဝယ် "ဝ-ယ "တို့ဒ္ဒ သရပါသင့်-မပါသင့်ကို ရူဘာသာဋီကာရှေ့သုတ် အဖွင့်ဒ္ဒ စီစစ်ထားသည်။]

ကာရာစဖြင့် ဥ ကို (ဝ်)ပြုရာဒ္ဒလည်းသရမပါ၊ထိုသရမပါလျှင်တိနှောင်းရာဒ္ဒကပ်ဖွယ်သရမရှိ (ဘူဝါဒိ မဟုတ်၍ အပစ္စည်းလည်းမသက်ရ) သောကြောင့်ဤကစ္စည်းဝုတ္တိနှင့် ရူပသိဒ္ဓိတို့ဒ္ဒ " ကုဗ္ဗတိ ကုဗ္ဗမာနော "ရုပ်မျိုးကိုမပြကြ၊ သဒ္ဒနီတိ ဓာတုမာလာဒ္ဒကား အ အကွရာ အပိုသက်သက်လာ၍ ကုဗ္ဗတိ စသောရုပ်ကို ပြ၏။

မောဂ္ဂလ္လာန်။ ။မောဂ္ဂလ္လာန်ဒ္ဒလည်း "ကရဿ သောဿ ကုဗ္ဗ ကုရုကယိရာ" ဟု (၁၇၇) သုတ်တည်၍ ဩဝိကရဏပစ္စည်းနှင့်တကွ ကရ်ကို " ကုဗ္ဗ, ကုရု, ကယိရပြု၏။ ထိုသို့ပြုရာဒ္ဒ ဗွဝယ် သရလည်း ပါပြီးဖြစ်၍ "ကုဗ္ဗတိ, ကုဗ္ဗမာနော" စသောရုပ်များပြီးနိုင်၏။ [အသိဟော သိဟမာနေန ယော အတ္တာနံ ဝိ ကုဗ္ဗတိ" စတုက္က ဇမ္မုကဇာတ်။

စသဒ္ဒါ။ ။ကာရောစဒ္ဒ စသဒ္ဒါသည် ရှေ့သုတ်မှ ဥတွဲကိုငင်သော အနုကမုနတည်း၊ ဝါသဒ္ဒါကိုနှာသဒ္ဒ ဝိကပ်ဟုဆို၍ ရူပသိဒ္ဓိဒ္ဒ ဝဝတ္ထိတဝိဘာသတ္တဟုဆိုသည်။

တေ အာဝါယာ ကာရိတေ ၅၁၅။ ။ကာရိတေ–ကြောင့်၊တေ သြ ဧ ဣစ္စတေ–သြဧ ဟူကုန်သော ဤ သရတို့သည်၊ အာဝ အာယာ ဒေသေ–အာဝ အပြု၊ အာယအပြုတို့သို့၊ ပါပုဏာ နှိ – ရောက်ကုန်၏။ လာဝေတိ–ရိတ်စေ၏၊ နာယေတိ– ဆောင် စေ၏၊ယောဂဝိဘာဂေန–တေ အာဝါယာ ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့်၊ အညသ္မိ်ပိ–ကာရိတ်ပစ္စည်းမှ အခြားပစ္စည်းကြောင့်လည်း ၊ ဧကာရဿ–ဧ အက္ခရာ၏၊ အာယာဒေသော– သည်၊ ဟောတိဖြစ်၏၊ ဂါယတိ–သီဆို၏၊ ဂါယန္တိ –ကုန်၏။ (၅၄၂)

ဣကာရာဂမော အသမ္ဘဓာတုကမ္ဘိ ၅၁၆။ ။သမ္ဘသ္မိ်–အလုံးစုံသော၊ အသမ္ဘဓာတုကမ္ဘိ–အသမ္ဘဓာတ်ဝိဘတ်ကြောင့်၊ဣကာရာဂမောဟောတိ၊ဂမိဿတိ–သွားလတ္တဲ့၊ ပေ၊ ပစိဿတိ၊အသမ္ဘဓာတု ကမ္ဘိတိ ကိမတ္ထံ၊ဂစ္ဆတိ၊ပေ၊ ပစတိ၊ဣစ္ဆတိ–၏။(၄၆၆)

ကွစိဓာတု ပေ၊ ဂမာစ ၅၁၇။ ။ဣဓ အာချာတေ– ဤ အာချာတ်ကျမ်း၌၊အနိဒ္ဒိဋ္ဌေသု –မပြအပ်ကုန်သေးသော၊ [သိမူ၌ “အနိပ္ပန္နေသု”–မပြီးကုန် သေးသော” ဟုရှိ၏၊] သာဓနေသု–သာဓနတို့၌၊ ကွစိ–အချို့အရာ၌၊ဓာတုဝိဘတ္တိ ပစ္စယာန်–ဓာတ်ဝိဘတ်ပစ္စည်းတို့၏၊ ဒီဃဝိပရိတာ–

၅၁၅။ ။ တေ သြ ဧ ဣစ္စတေ။ ။“တေ”၌တသဒ္ဒါသည်ရှေ့၂ ၊ သုတ်၌ဆိုအပ်ပြီးသော သြေတို့ကို ပြန်၍ ညွှန်ပြသော ပဏ္ဏာစ်ဝိသယ “တ” တည်းဟုသိစေလိုရှိ၍ “တေ သြ ဧ ဣစ္စတေ”ဟုဖွင့်သည်၊ “လူ=ဆေဒနေ” ဓာတ်ဖြင့်လာဝေတိကို သာဝေတိ နည်းမှီး၍လည်းကောင်း, ဂါယတိကိုလည်း စျာယတိ နည်းမှီး၍လည်းကောင်း အခြေပြုကြည့် တွက်ပါ၊ ဤ၌လည်း အာဝ–အာယပြုရာ၌ ရှုအလို သရဆုံးလျက် ပြုရသော်လည်း ကလာပ်စသည်တို့အလို “အာဝိ,အာယ်” ဟုဗျဥ္ဇနန္တပြု။

၅၁၆။ ။သမ္ဘသ္မိ် အသမ္ဘဓာတုကေ။ ။ပရောက္ခာ၊ အဇ္ဇတ္တနီ ဘဝိဿန္တိ, ကာလာတိပတ္တိ ၄–သွယ်ကို အသမ္ဘဓာတ်ဟု “ဟိယျတ္တနီ သတ္တမီ ပဉ္စမီ ဝတ္တမာနာ သမ္ဘဓာတုကံ” သုတ်၌ မှည့်ခဲ့ပြီ “သမ္ဘသ္မိ် အသမ္ဘဓာတုကေ” ဟုဆိုရာ၌ အသမ္ဘဓာတ် ဝိဘတ်၄–မျိုးလုံး စုံသည်ကို ရည်ရွယ်၍ ဆိုသည်ဟုမှတ်၊ ပရောက္ခာအားလုံး၊ပေ၊ ကာလာတိပတ္တိ,အားလုံးကြောင့်ဣလာနိုင်သည်ဟု မမှတ်ရ၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း..... “ပဘူဝ” ကဲ့သို့ သရသက်သက်ဖြစ်သော အသမ္ဘဓာတ်နောင်းရာ၌လည်းဧကောင်း, ဗဘူဝံ၌ ကံဝိဘတ်ကဲ့သို့ သရအစ ဗျည်းနောက်ကရှိသော ဝိဘတ်နောင်းရာ၌လည်းကောင်း, ဣမလာဘဲ, ဗဘူဝိတ္ထ၌ တ္ထကဲ့သို့ ဗျည်းအစ–သရနောက်ရှိသော ဝိဘတ်မျိုးနောင်းရာ၌သာ ဣလာနိုင်သော ကြောင့်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ရှု၌ ကွစိ ဓာတုသုတ်မှ ကွစိသဒ္ဒါကို ရှေ့သို့ လိုက်စေ၍ “အချို့သော ဗျည်းအစရှိသော အသမ္ဘဓာတ် နောင်းရာ၌သာ ဣလာ” ဟုမိန့်သည်။

ဒေသလောပါ-ဂမ ဣတိ- ဒီဃပြုခြင်း, ဝိပရိတ်ပြုခြင်း, အာဒေသပြုခြင်း, ချေခြင်း, လာခြင်း, ဟူကုန်သော တောနိ ကာရိယာနိ- ဤ ပြုအပ်သော အစီအရင်တို့ကို ဖိနဝစနာနု ရူပါနိ-ဘုရား ပါဠိတော်အား လျော်သည်တို့ကို ကာတဗ္ဗာနိ-ပြုထိုက်ကုန်၏၊ ဇာယတိ-ဖြစ်၏၊ ကရေယျ-ပြုရာ၏၊ ဇာနိယာ-သိရာ၏၊ သိယာ-ဖြစ်ရာ၏၊ ကရေ-ပြုရာ၏၊ ဂစ္ဆေ-သွားရာ၏၊ ဇညာ-သိရာ၏၊ ဝက္ခေထ-ဆိုကုန်လော၊ ဒက္ခေထ-ရူရာ၏၊ ဒိစ္ဆတိ-မြင်၏၊ အဂစ္ဆိ-သွားပြီ၊ အဂစ္ဆု-သွားကုန်ပြီ၊ အဟောသိ ဖြစ်ပြီ၊ အဟောသုံ-ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ ဣစ္ဆေဝမာဒိနိ-ဤသို့အစရှိကုန်သော၊ အညာနိပိ သာဓနာနိ-အခြားသာဓနတို့ကိုလည်း၊ ယောဇေတဗ္ဗာနိ-ယှဉ်စေထိုက်ကုန်၏။ (၄၈၈)

၅၁၇။ **ဣဓ၊ပေ၊ကွစိ။** ။ "ဣဓအာချာတေ အနိဒ္ဒိဋ္ဌေသု (အနိပ္ပန္နေသု) သာဓနေသု" တို့ကား ကွစိ၏အရကို ဖွင့်ပြသော ပုဒ်တို့တည်း၊ "ကွစိ-အချို့" ဟူရာ၌ ဤအာချာတ်ကျမ်းဝယ်ရှေ့က သီးခြားသုတ်များဖြင့် မပြီးနိုင်သော ပုံစံအချို့ကို ယူပါ-ဟူလို၊ သာဓနဟူရာ၌လည်း "ဘော ကံ ကတ္တား" သာဓန ၃-ပါးတွင် တစ်ပါးပါးကိုပြသော အာချာတ်ပြယုဂ်များကိုယူ၊ သို့မှ "အညာနိပိသာဓနာနိ ယောဇေတဗ္ဗာနိ" ဟူသောနောက်စကားနှင့်ညီမည်၊ မှန်၏- "ဇာယတိ" အစ "အဟောသုံ" အဆုံးရှိသော ပုံစံများကိုပြုပြီး၍ "အညာနိပိ" ဟု ဆိုရာ၌ ဤပြခဲ့သော ပုံစံတို့မှ တခြားဖြစ်သော ပုံစံများဟု သိသာသည်။ ["ဣဓအာချာတေ" ဟုဆိုသော်လည်း "ဓာတုဝိဘတ္တိ ပစ္စယာနံ" ဟုဆိုသောကြောင့် ဓာတ်နှင့်ဆိုင်သော "ဝုတ္တံ"စသော ပုံစံများ၌လည်း ဝတ္တရာဝယ် ဤသုတ်ကြီးပါဝင်နိုင်သည်ပင်၊ ထို့ကြောင့် ရူပသိဒ္ဓိ၌ "ဓာတွာဓိကာရေ ဣဓအာချာတေ ကိတကေစ" ဟု ကိတ်ပါထည့်၍ ဖွင့်သည်။]

ဓာတုဝိဘတ္တိပစ္စယာနံ။ ။ ဓာတုသဒ္ဒါနှင့် တွဲဖက်၍ ပြအပ်သောကြောင့် ဝိဘတ္တိပစ္စယ်" အရ အာချာတ်ဝိဘတ်, ဓာတ်နောင် သက်ရသော အာချာတ်ပစ္စည်း ကိတ်ပစ္စည်းများကိုသာ ယူရသည်၊ ဤနည်းကို "သဟ စရဏ" နည်းဟု ခေါ်၏။ [သဟ=တကွ+စရဏ=သွားခြင်း၊ ဖြစ်ခြင်း "အတူသွား အတူလာ ဟူသကဲ့သို့ တကွဖြစ်ဖက်ကိုသာ ယူရသောနည်း-ဟူလို။]ဂမာစဒ္ဓ စသဒ္ဒါကား:ဒီဃပြုခြင်းစသော ကာရိယ ၅-ခုကို အချင်းချင်း ပေါင်းသော သမ္ဘိဏ္ဍန, တစ်နည်း-အညမည သမုစ္စည်း အနက်ရှိ၏။

ဒီဃ၊ပေ၊ကာရိယာနိ။ ။ "ဒီဃကာရိယ၊ ဝိပရီတ၊ ကာရိယ, အာဒေသ ကာရိယ, လောပကာရိယ, အာဂမကာရိယ" ဟု ဤသုတ်ဖြင့် ပြုစီရင်အပ်သော အစီအရင် ၅-မျိုးရှိ၏။ ထို ကာရိယ ၅-မျိုး အပြည့်အစုံကို ရူ၌ "နာမိုရသော

ကိယာဒီနံ" စသော ဂါထာဖြင့် ပြထား၏။ ထိုဂါထာကိုမှီး၍ပင် ဒီဃ-ဝိပရိတ အစဉ်ကျအောင် ဆရာတော်ကြီးပြအပ်သော လင်္ကာပုဒ်က သာ၍ မှတ်ဖွယ် ကောင်းသောကြောင့် ထိုလင်္ကာပုဒ်ကို အခြေခံ၍ ဤ၌ အဓိပ္ပာယ်ပြဦးမည်။ [လင်္ကာကိုကားအခြေပြု၌ "ယပစ္စယ, နှောင်းကဒီဃာ" အစချီ၍ ပြထားပြီ။]

ယပစ္စယ၊ပေ၊ဂမုဒီဃာ။ ။ "သု" ဟု ဥကာရန္တ (ရဿဆုံးသော) ဓာတ်သည် ယပစ္စည်းနှောင်းရာ၌ ဒီဃပြု၍ "သူယတိ" ဟု ပြီး၏။ ပရောက္ခာ ဝိဘတ်ကြောင့် "ဂ ဂ မ" ဝယ် အဗ္ဘာသ မဟုတ်သော နောက် ဂ၏ အကိုဒီဃပြု၍ (ကဝဂ္ဂဿစဝဂ္ဂေါဖြင့် အဗ္ဘာသ "ဂ" ကို ဇပြု၍) ဇဂါမဟုပြီး၏၊ ဤသို့ ယပစ္စည်း နှောင်းရာ၌လည်းကောင်း အဗ္ဘာသမဟုတ်သော သရ၌လည်းကောင်း ဒီဃကာရိယကို ဤသုတ်ကြီးက စီရင်သည်။

နာပစ္စယ၊ ပေ၊ ရဿာပြုရ။ ။ ကိ, လူစသော ဒီဃဆုံးသော ဓာတ်များသည် ကိယာဒိနာပစ္စည်း နှောင်းရာ၌ "ကိနာတိ, လုနာတိ" စသည်ဖြင့် ရဿဖြစ်ရ၏၊ ဒါဓာတ်၊ ဌာဓာတ် စသည်တို့လည်း ဿတိ-သွာစသော သံယုဂ်နှောင်းရာ၌ "ဒဿတိ, ဒတွာ, ဌဿတိ, ဌတွာ" စသည်ဖြင့် ပြီးရ၏၊ ဟိယျ-အဇ္ဇတနီ အာ ဤ ဦ မှာ ဝိဘတ်တို့လည်း "အဂမ, အဂမိ, အဂမု, အဂမိမှ" စသည်ဖြင့် ရဿဖြစ်ရ၏။ ဤသို့ ဒီဃမှ ရဿဖြစ်ရခြင်းသည် (ကြီးပွားရာမှ ပြန်၍ ငယ်ရသောကြောင့် ထုံးစံမကျ, ပြောင်းပြန်ဖြစ်ရကား) ဝိပရိတမည်၏၊ ဤသို့ လျှင် နာပစ္စည်းနှင့် သံယုဂ်နှောင်းရာ၌ ရဿပြုခြင်းဟူသော ဝိပရိတ ကာရိယကို ဤသုတ်က စီရင်သည်။

နှောင်း အပြုကြောင့်၊ပေ၊စ္ဆမှာကားဥ္ဆ။ ။ အဇ္ဇတနီ ဝိဘတ်ကြောင့် ဂမကို ဂါပြု၍ အဇ္ဇဂါ-ရပြီ၊ အာဂုံ-လာကုန်ပြီ၊ (ဥံဝိဘတ်)၊ အာဂူ-လာကုန်ပြီ (အတ္တနောပုဒ် ဦ ဝိဘတ်) စ္ဆကိုဥပြု၍ "အဂဥ္ဆီ-သွားပြီ" ဟု ဖြစ်၏၊ အဇ္ဇဂါ အဂဥ္ဆီရုပ်များကိုရူ၊ (ဂမုဓာတ်အဇ္ဇတနီဝိဘတ်ခန်း) မှာ ရှု။ [မောဂ္ဂလ္လာန်၌ "အာ ဤအာဒီသု ဟရဿာ (၆, ၂၈)" ဟု သုတ်တည်၍ ဟရ်၏ရ်ကို အာပြု "အဟာ, အဟာသိ-ဆောင်ပြီ"ဟုလည်းကောင်း "ဂမိဿ(၆,၂၉)" ဟု သုတ်တည်၍ ဟိယျတ် အဇ္ဇ ၂-မျိုးလုံး အာ ဤ စသော ဝိဘတ်ကြောင့် ဂမ၏မကိုအာပြု အဂါ, အာဂုံ, အာဂူ ဟုလည်းကောင်း "ဒုံသဿစဆင့် (၆၃၀)" ဟု သုတ်တည်၍ ဟိယျ အဇ္ဇ အာဤစသည်ကြောင့် သိမ်တို့ကိုဆင်ပြု၊ "အဒုဥ္ဆာ, အဒုဥ္ဆီ-ကိုက်ပြီ၊ အဂဥ္ဆာ-အဂဥ္ဆီ-သွားပြီဟုလည်းကောင်း ပြသေး၏၊ သောတံ အဒုဥ္ဆိသစရာ ဥဒိစ္စ" ဒသ, ကဏ္ဍဒီပါယန၊ "အတိဿာ ယံဝတာ-ဂဥ္ဆီ" တီသ သမ္ဘူလာဇာတ်။]

ဟိယျတ် တ္ထကို၊ ပေ၊ ဒွေဘာတ္ထပြု။ ။ ဟိယျတ္တနီ တ္ထကို ထတစ်လုံးပြု၍ "တုမှေအဘဝထ-ဖြစ်ကုန်ပြီ" စသော ဟိယျတ် တ္ထကိုထပြုရုပ်၊ "မေဒနီ သမ္မ

ကမ္မထ” ၌ အဇ္ဈတနိ အာကို ဒွေဘော် တ္ထပြုပြီးမှ ဂါထာဖြစ်၍ ဆန်းတည့်အောင် တ္ထကို ထပြု၊ ဣကိုလည်း အပြု-ဟု သဒ္ဒနီတိဆို၏၊ မောဂ္ဂလ္လာန် နိဿယ၌မူ ဟီယျတ်အာကိုပင် ထ တစ်လုံးပြုသည်ဟု မိန့်သည်။

တိမိ၊ပေ၊ရှစ်တန်၊ ဧပြု။ ။ ဝတ္တမာန် တိနှင့်မိ, ပဋမိ တုနှင့်မိ၊ ဧယျ ဧယျာသိ, ဧယျာမိ, ဧယျ ဤဝိဘတ်ရှစ်လုံးကို ဧပြု၊ ဤရှစ်လုံးသာ မကသေး “နပ္ပဧဟေ ဝဏ္ဏဖလံ ပုရာဏာ” ၌ တွံဟု ကတ္တားထည့်ရမည်ဖြစ်၍ သိကို ဧပြု, “ကိံ စာ-ဏ္ဍဝေ ကာနိ ဖလာနိ ဘုဉ္ဇေ”၌ တုမှေ ထည့်ရမည်ဖြစ်၍ ထကို ဧပြု၊ဤသို့လျှင် ဂါထာအရာ၌ တိ စသော ဝိဘတ် ၁၀-လုံးကို ဧပြုနိုင်ရကား “တိတုသိထ၊ မိနှစ်ဝနှင့်, ဧယျ ယျာသိ, ယျာမိ ယျံ, ဆယ်တန် ဧပြု” ဟု ပြင်သင့်သည်။

နှစ်ခုအန္တေ၊ အန္တိရေတည်း။ ။ “ဂစ္ဆန္တိ ဂစ္ဆရေ, ဂစ္ဆန္တိ ဂစ္ဆရေ” တို့၌ အန္တိ ဓန္တေတို့မှ နှိ-န္တေတို့ကိုရေပြု, သို့ရာဝယ် ထို နှိ-န္တေတို့၏ ရှေ့၌“ဂစ်+ဆ” ကဲ့သ် ဂ ရ က ရှေ့ + ရဿက နောက်ရှိရမည်၊ ဤသို့ ဂရုပုဗ္ဗ၊ ရဿနောက်ရှိလျှင် သန္တိ သန္တေမှ နှိ-န္တေတို့ကိုလည်း ရေပြု၍ “နာဂမနာဝိ ဘဝိဿရေ” စသည်ဖြစ်၏။ ဤဘဝိဿရေ၌ ဿန္တိဝိဘတ်တည်း၊ နှိ၏ ရှေ့၌“ဝိသ်+သ” ဟု ဂရုပုဗ္ဗ၊ ရဿနောက်ရှိသည်၊ ထို့ပြင်-“သဗ္ဗံ ဘဥ္ဇရေတိ=သဗ္ဗံသခ်ါရဂတံ ဘိဇ္ဇတေဝ” ဟု ဝိသ အယောဃရ ဇာတ်အဋ္ဌကထာ ဖွင့်သောကြောင့် တိ (သို့မဟုတ် တေ) ဝိဘတ်ကိုလည်း ရေ ပြုသေး၏၊ “ဧဝ မေ တေ မုစ္စရေ ဗန္ဓနသ္မာ” ၌ မုစ္စန္တုဟု ဝိဂူရ-ဇာတ်အဋ္ဌကထာ ဖွင့်သောကြောင့် နွှ်ကိုလည်း ရေပြုရသေး၏၊ “ဟညရေ ဝါပိ ကောစိနန္တိ-ယော ဟညေယျ” ဟု နာရဒ ဇာတ်အဋ္ဌကထာဖွင့်သောကြောင့် ဧယျကိုလည်း ရေပြုသေး၏၊ “ဇိဝရေဝါပိ သုဿတိတိ ဇိဝမာနေဝ သုဿတိ” ဟု ဘူရိဒတ်ဇာတ် အဋ္ဌကထာဖွင့်သောကြောင့် မာနပစ္စည်းကိုလည်း ရေပြုသေး၏။

[ဆောင်] ဂရုပုဗ္ဗ၊ ရဿနောက်ရှိ၊ နှံတိ-နှံတေ, တနှင့်တေပါ, တစ်တွေနှံတု, ယျရှုလေ, မာနတွေ, ရေလည်းပြုသတည်း။

ဆုံးဿေ အန္တ ကို အမှတ်။ ။ အဆုံးဟူသည် ကာလာဝိပတ္တိဝိဘတ်တည်း၊ ဿအန္တဟူသည် ဿ၏အစိတ် ဇတည်း၊ ဆိုလိုရင်းကား- “ကာလာတိပတ္တိ တေဝိဘတ်၏ ဧကိုအပြု၍၊ အဘဝိဿေ=အဘဝိဿ” ဟု ဖြစ်ရသည်-ဟူလို။

ဟီယျန္တိယျ, ပြုလေ့ အကျ။ ။ ဟီယျတ္တနိ အဇ္ဈတနိ ဩဝိဘတ်ကို အ-ကျပြု၍” အဘဝေါ, အဘဝ, အဘဝိ” ဟု ၃-ရုပ်ဖြစ်၏၊ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ကား ဩကိုတ္ထ-တ္ထောလည်းပြု၍ “ဝိသံမာ ပတိသေဝိတ္ထ (ဒွါဒသ၊ စူဠနာရဒဇာတ်), တိဏမတ္တေ အသဇ္ဇိတ္ထော (ဧက, ကုဟကဇာတ်)” တို့ကို ပုံစံထုတ်၏၊ အသဇ္ဇိ

ထွောဉ် မျက်ကွယ်မဟုတ်သောကြောင့် ပရောက္ခာ ထွောဝိဘတ် မဖြစ်သင့်၍ ဩကို ထွောပြုဟု ကြံဟန်တူသည်၊ ထို့ကြောင့် "ဟိယျဇ္ဇသြ၊ ပြုလော အဣ, ထွထွောထည့်လေ" ဟု ဖြည့်စွက်သင့်သည်။ ["ဗြူတိအာဟ၊ နောက်တိ (အ) ပြု, အန္တိဥတည်း" ဟူသော လင်္ကာပိုဒ်၏အဓိပ္ပာယ်ကို ဗြူဘူနမာဟဘူဝါ ပရောက္ခာယံ သုတ်၌ ရေးခဲ့ပြီ။]

နောင်းအဇ္ဇကြောင့်, ဂမကိုဂါ။ ။ "အန္တိဥလည်း" တိုင်အောင် အာဒေသကာရိယကိုပြ၏၊ အာဒေသကာရိယကား ဤမျှဖြင့်လည်း မဆုံးသေး၊ ဃျောမကို ဧမုပြု၍ "ကထံ ဇာနေမု တံ မယံ တယဇ္ဇဂုတ္တာ ဝိဟရေမု ဒိဝသံ" စသည်လည်းကောင်း, ဃျေဃျောသိတို့ကို အာပြု၍ "ဒဇ္ဇာ-ပေးရာ၏။ ဝဇ္ဇာ-ဆိုရာ၏။ ကယိရာ-ပြုရာ၏"ဟုလည်းကောင်းဖြစ်၏၊ "ဣတ္ထိဘာဝေါကိံ ကယိရာ" ၌ ဃျေကို အာပြု၊ "အဓမ္မံသာရထိ ကယိရာ" ၌ ဃျောသိကို အာပြု၊ ထေ၏ဧကိုအာပြု၍ "ဒီပံ ကယိရာထ မေဓာဝီ" စသည်ဖြစ်၏၊ လဘဓာတ်နောင်ဥံကို ထွံသုပြု၍ "ယေ သတိံ ဒစ္စလတ္ထံသု" ဟု မာရသံယုတ်ရှိ၏၊ "အလတ္ထံုဝေါဘိက္ခဝေ" စသည်၌ကား ဟိယျတ္တနီ အတ္တနောပုဒ် ထွံုဝိဘတ်ပင် ဖြစ်ရာ၏၊ မှာဝိဘတ်ကို ထွမှာထွု ပြု၍ "အလတ္ထမှာ၊ အလတ္ထုမှာ" ဟုလည်းဖြစ်၏၊ "မယဉ္စိမံဓမ္မပရိယာယ အလတ္ထမှာ သဝနာယ-ဥပရိပံ, အနုရဒ္ဓသုတ်၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် အာဒေသ ကာရိယများစွာ ရှိပေသေးသည်၊ ထို့ကြောင့် "အန္တိဥတည်း" နောက်၌ဆက်၍ "ဧမု ဃျောမ၊ အာပြုရဘိ၊ ဃျောဒ ဃျော, တစ်ဖြာ ထေ, ဧကိုမျှတည်း၊ လဘ နောက်ဥံ၊ ထွံသုခြုံလော၊ တစ်ဖုံမှာဝိ, ထွထွုထည့်၍, ရှုဘိ-ထွမှာ, ထွုမှာအပြု" ဟု ထည့်စွက် သင့်သည်။

နှစ်ခု ဧသြ၊ပေ၊ ကျေရမြဲမှတ်။ ။ "ဝဇ္ဇေ+အန္တိ, ဟော+ အန္တိ, ဒမေ+ အန္တော၊ ဟော+အန္တော" စသည်၌ ဧသြသရတို့မှ နောက်ဖြစ်သော အသရကိုချေ၍ "ဝဇ္ဇေန္တိ" စသည်ဖြစ်၏၊ ဤလင်္ကာပုဒ်ဖြင့် လောပကာရိယကိုပြ၏၊ သို့သော် မစုံသေး၊ ဃျုံစသော ဝိဘတ်တို့၏ ဃျေကိုချေ၍ ဝဇ္ဇေယျုံ-ဝဇ္ဇုံ၊ ဝဇ္ဇေယျာသိ=ဝဇ္ဇာသိ၊ ဝဇ္ဇေယျာထ=ဝဇ္ဇာထ၊ ဝဇ္ဇေယျာမိ= ဝဇ္ဇာမိ၊ ဝဇ္ဇေယျာမ= ဝဇ္ဇာမ၊ ဃျောထော၏ ဃျေကျေပုံကိုမပြကြ၊ ဃျေံ၌ကား "ဒဇ္ဇေယျံ-ဒဇ္ဇံ" ဟုဖြစ်၏၊ ယျကိုသာ ချေ၍လည်း ပုစ္ဆေယျာသိ=ပုစ္ဆေသိ၊ မုစ္စေယျာသိ=မုစ္စေသိ ဒကရက္ခသာ (မဟော်ဇာတ်)၊ မာ ပမာဒ မုနုယုဥ္ဇေထ (ဃျောထ)၊ ဇာတု ဒုဗ္ဗေမ (ဒုဗ္ဗေယျာမ), ဟုလည်းရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် "နှစ်ခု ဧသြ, ပရောသရ, ကျေရမြဲတုံ, ဃျုံစ၌, ဃျေလည်းကျေ, ချို့တလေဝယ်, ယျလည်းချေလတ်" ဟု ဖြည့်စွက်သင့်သည်။

ဟိယျဇ္ဇပါတ်၊ ပေ၊ ဥလာရဘိ။ ။ ဟိယျတ္တနီ အဇ္ဇတနီ၌ပါသော ထွနှင့်မှာ ဝိဘတ်ကြောင့် ဥလာ၍ "အဂမုတ္ထ,အဂမုမှာ" စသည်ဖြစ်၏၊ ဤစာပိုဒ်ဖြင့်

အာဂမကာရိယကိုပြ၏၊ ဤအာဂမလည်း မစုံသေး၊ ဝုစ္စတိ၌ ဝကို ကွစိဓာတုဖြင့် လာဟု ရှုဉ်ပင်ဆို၏၊ ဤသို့စသည်ဖြင့် မပြည့်စုံနိုင်သောကြောင့် "အစရှိကို ကွစိဓာတု၊ သုတ်ကြီးပြုသည့်, ငါးခုကာရိယ အစဉ်တည်း" ဟု မိန့်ရလေသည်၊ ထို့ကြောင့် သံ+အာပုဗ္ဗဒါဓာတ်+ဒိဝါဒိယ, တိဝိဘတ်ဖြင့် "သမာဒိယာမိ" ဟု ဖြစ်ရာ၌ အာကိုဣပြုခြင်း၊ ကုမ္မိစသည်၌ကရ်ကို ကုပြုခြင်းများလည်း ဤသုတ်၏ကာရိယပင်တည်း၊ [ပါဝိ သုဉ်ကား "ပါဝိသုံ"ဟု ပပုဗ္ဗဝိသဓာတ် ဥံဝိဘတ်ဖြင့် ပြီးပြီးနောက်မှ ဂါထာဖြစ်၍ နိဂ္ဂဟိတ်ကို အက္ခရာသက်နှိ (အက္ခရာ ရွှေ့ပြောင်းမှု) ပြုထားသည်ဟု ကြံ။]

ရုပ်တွက်။ ။ ဇာယတိ "ဇန=ဇနဇ္နေ"ဓာတ်၊ တိဝိဘတ်၊ ဒိဝါဒိယသက်၊ ဤသုတ်ကြီးဖြင့် ဓာတွန် (နှ်) ကိုချေ၊ဇ၏ အကိုအာဒိဃပြု, ပြီး၏၊ ဤနည်းဖြင့် ကတ္တရိစသုတ်၌ ဇာယတေကို ချာသရုပ်တွက်ခဲ့၏။ ဤသုတ်ကား "ဒိ=ဇယေ"ဟုဆို၍ တိဝိဘတ် အပစ္စည်း ဝုဒ္ဓိပြု, အေယဖြင့် ဧကို အယပြု၍ "ဇယတိ" ဟု ဖြစ်သည်အခါ ဤသုတ်ကြီးဖြင့် ဇ၏အကို အာပြု၍ ချာသတွက်ပြန်သည်၊ "ဇာယတိ-အောင်၏"ဟု အနက်မဖြစ်နိုင်ရကား မကောင်း၊ ကရေယျ၌လည်း ကရဓာတ်, ဃျေဝိဘတ်၊ တနာဒိသြပစ္စည်းသက်၍ ဤသုတ်ကြီးဖြင့်ချေ၊ "ကရေယျ"ပြီး၏ဟုဆိုသင့်၏၊ သို့သော် ချာသ၌ "ယျ"မှယ တစ်လုံးကို ဤသုတ်ကြီးဖြင့် ချေ၍ "ကရေယ"ဟုဆို၏, မကောင်းပင်၊ ဇာနိယာ၌ ဥာဓာတ် ဃျေဝိဘတ်, နာပစ္စည်း ဤသုတ်ကြီးဖြင့် ဃျေကို ဣယာ,ဥာ ကိုလည်း ဇာပြု၊ [ဥာဿဇာဇံနာ ဃျေဿ ဥာတော ဣယာ ဥာဝါ" တို့ဖြင့် ပြီးနိုင်သော်လည်း ဤသုတ်ကြီး၏ ပဇ္ဇုန္နဂတိကနည်းကို ပြခြင်းငှာ ဤသုတ်၌ဤရုပ်ကိုပြထားသတတ်။ (ချာသ)။]

သိယာစသည်။ ။ သိယာ "အသ=ဘုဝိ" ဓာတ်, ဃျေဝိဘတ်၊ သဗ္ဗတ္ထာသဿာဒိလောပေါစဖြင့် အကိုချေ, ဤသုတ်ကြီးဖြင့် ဃျေကို ဣယာပြု၊ ကရေကရတည်, ဤသုတ်ကြီးဖြင့် ဃျေကို ဧပြု, ဂစ္ဆေ-ဂမု, ဃျေ၊ ဤသုတ်ကြီးဖြင့် ဃျေကို ဧပြု, ဂမိဿန္တော စ္ဆောဝါ သဗ္ဗာသုဖြင့် ဓာတွန် (မ)ကို စ္ဆပြု၊ ဇညာဥာ၊ ဃျေ ဤသုတ်ကြီးဖြင့် ဃျေကိုလည်း ဥာ, ဥာဓာတ်ကိုလည်း ဇ၊ ဥတစ်လုံးလည်းလာ။ [ဤရုပ်လည်း ဥာဿဇာဇံနာ စသောသုတ်တို့ဖြင့် ပြီးနိုင်၏၊ ပဇ္ဇုန္နဂတိကနည်းပြခြင်းငှာ ဤသုတ်၌ပြထားသတတ်၊] ဝက္ခေထ-ဝစဓာတ် ဝတ္တမာန် မဇ္ဇိမပုရိသ် ဗဟုဝုစ် ထဝိဘတ်၊ ဤသုတ်ကြီးဖြင့် ဓာတွန် (စ)ကို ကွေပြု၊ ဒက္ခေထ-ဒိသဓာတ်, ပဥ္စမီ ထဝိဘတ်၊ ဤသုတ်ကြီးဖြင့် ဓာတွန် (သ်)ကို ကွေပြု၊ ဒိ၏ဣကိုလည်း (အ) ပြု။

ဒိစ္ဆတိစသည်။ ။ ဒိစ္ဆတိ-ဒိသဓာတ် တိဝိဘတ်၊ ဤသုတ်ကြီးဖြင့် ဓာတွန် (သ်)ကို စ္ဆပြု၊ ဤဒိသဓာတ်၌ ဒါန အနက်ဟုလည်း ဆို၏၊ "အပစန္တာပိ ဒိစ္ဆ နှိ-မချက်ကုန်သော်လည်း ပေးကြ၏" စသည်တည်း၊ အဂစ္ဆိ- ဂမုဓာတ်,

အတ္တနော ပဒါနိ ၅၁၈။ အတ္တနော ပဒါနိ ကွစိ ပရဿပဒတ္တံ အာပဇ္ဇန္တေ၊ **ပရဿပဒတ္တံ** ဝုစ္စတိ–ဆိုအပ်၏၊ လဇ္ဇတိ–ရအပ်၏။ ဝစ္စတိ–ချက်အပ်၏။ ကွစိတိ ကိမတ္ထံ၊ ကရီယတေ–ပြုအပ်၏၊ ဝုစ္စတေ, လဇ္ဇတေ,ပစ္စတေ, (၄၄၆)။ [ဝစ ဝသ ဝဟာဒီနံသုတ်၌ ဝုစ္စတေကိုနည်းမှီး၍ ဝုစ္စတိကိုလည်းကောင်း, ပုဗ္ဗရူပဋ္ဌသုတ်၌ လဇ္ဇတေကိုမှီး၍ လဇ္ဇတိကိုလည်းကောင်း, တသ ဝစဂ္ဂသုတ်၌ ပစ္စတေကိုမှီး၍ ပစ္စတိကိုလည်းကောင်း ရုပ်တွက်ပါ၊ ကရီယတေကို ကွဝဏ္ဏာဂမောဝါ၌ပြန်ကြည့်၊ ကရီယတေ စသည်ဖြင့် ပြီးပြီးနောက် ဤသုတ်ဖြင့် တိပ္ပြသင့်သော်လည်း ကွစိသဒ္ဒါ မြစ်ဆောကြောင့် တေကို–တိ မပြုရဟု ဆိုရုံသာထူးသည်။]

အဇ္ဇတနီ ဤဝိဘတ်, အကာရာဂမောဖြင့် (အ)လာ၊ ဤသုတ်ကြီးဖြင့် ဓာတွန် (မ်)ကိုလည်း စ္ဆ, ဤဝိဘတ်ကိုလည်း ရဿပြု၊ အာဂစ္ဆ–ဥဝိဘတ်ဖြစ်၍ ရဿမပြုရခြင်းသာထူးသည်၊ အဟောသိ–ဟူဓာတ်, ဤဝိဘတ်, ဤသုတ်ကြီးဖြင့် ဤကိုသိပြု, အကာရာဂမောဖြင့် (အ)လာ၊ အညေသုစဖြင့် ဥကို သြဝုဒ္ဓိပြု၊ အဟေသုံ–ဥံကို ဤသုတ်ကြီးဖြင့် သုံပြု၍ဟူ၏။ ဥကိုလည်း ဧပြု၊ အကာရာဂမောဖြင့် (အ) လာ။

အမှာ။ ။ သုတ်ငယ်တို့ဖြင့် ပြီးနိုင်လျက် ဤသုတ်ကြီးဖြင့် စီရင်လေသမျှ၌ ဤသုတ်ကြီး၏ ပဇ္ဇုန္နဂတိကနည်းဖြစ်ကြောင်းကိုပြသည်” ဟုချည်းမှတ်ပါ။

၅၁၈။ သက္ကတနည်းကို လိုက်၍ ဤကစ္စည်းကျမ်း၌ “ကတ္တရိ ပရဿပဒံ၊ အတ္တနောပဒါနိ ဘာဝေစ ကမ္မနိ၊ ကတ္တရိစ” ဟု ဆိုသည်။ “ပုဗ္ဗကရဏန္တိဝုစ္စတိ” စသည်ဖြင့် ရှိရာ၌ကား ဤသုတ်ဖြင့် အတ္တနောပုဒ် ဝိဘတ်ကို ပရဿပုဒ် ဝိဘတ်ပြန်ဟုဆိုသည်။ [ကလာပ် “အတ္တနော ပဒါနိ ဘာဝကမ္မေသု (၇၄), ကတ္တရိ ရဓာဒိဝါနဗန္ဓေဘိ (၇၅), သေသာ ကတ္တရိ ပရဿပဒံ (၈၀–အာချာတ်”)။]

မောဂ္ဂလ္လာန်။ ။ မောဂ္ဂလ္လာန်၌မူ“တျာ ဘာဝကမ္မေသု–ပရောက္ခေသု မာနန္တ တျာဒီသု (၅,၁၇)၊ ကတ္တရိယော (၅,၁၈)” သုတ်တည်၍ ပရဿပုဒ် အတ္တနောပုဒ် ဝိဘတ်အားလုံးပင် ဘော ကံ ကတ္တား ၃ ပါး၌ သက်သည်ဟု ဆိုသည်၊ ထိုမောဂ္ဂလ္လာန်အဆိုသည် “တျာဒီကမ္မေစ ဘာဝေစာ–ကမ္မကေဟိ” ဟူသော ပါဏိနီ (၃,၄,၆၉) စသော သုတ်တို့ကို မှီး၍ ဆိုခြင်းပင်ဖြစ်၏၊ ပါဠို၌လည်း ပရဿပုဒ်ဖြင့် ဘော ကံဟော ရုပ်များစွာရှိသောကြောင့် ပါဠိတော်နှင့်သာ၍ လျော်ပေသည်။

အကာရာဂမော၊ လေ၊ပတ္တီသု ၅၁၉။ ဟိယျတ္တနီ အဒ္ဓတနီ ကာလာတိပတ္တိ ဣတိ–ဟူကုန်သော၊ စတောသု ဝိဘတ္တိသု–ဤဝိဘတ်တို့ကြောင့်၊ ကွစိ အကာရာဂမော ဟောတိ၊ အဂမာ, အဂမိ–သွားပြီ၊ အဂမိဿာ–သွားရာပြီ၊ ကွစိတိ ကိမတ္ထံ၊ ဂမာ, မမိ–သွားပြီ၊ ဂမိဿာ–သွားရာပြီ၊ ဣတိ–၏။ (၄၅၇)

ဗြူတော ဤ တိမိ ၅၂၀။ တိမိ ဝိဘတ္တိမိ–ကြောင့်၊ ဗြူဣတိ–ဗြူဟူသော၊တောယ ဓာတု ယာ–မှ (နောက်၌)၊ ဤကာရာဂမော–ဤလာသည်၊ ဟောတိ၊ ဗြဝိတိ–ဆို၏၊ (၅၀၇)။ [ရုပ်ကိုအခြေပြုကြည့်။]

ဓာတုဿန္တော လောပေါ နေကသရဿ ၅၂၁။ အနေကသရဿ ဓာတုဿ အန္တော– (အဆုံးသရသည်) ကွစိ လောပေါ ဟောတိ၊ ဂစ္ဆတိ, သရတိ, မရတိ, အနေကသရဿေတိ–အနေကသရဿ ပုဒ်သည်၊ ကိမတ္ထံ၊ ပါတိ,သောက်၏၊ ယာတိ–သွား၏၊ ဝါတိ–သွား၏။ ကွစိတိ ကိမတ္ထံ၊ မဟိယတိ–ပူဇော်အပ်၏၊ မထိယတိ–မွေနှောက်အပ်၏၊ ဣတိ–၏။ (၄၅၂)

၅၁၉။ ဓာတ်၏ အစဉ်သဟ အ အက္ခရာ လာရကြောင်းကို အခြေပြုဉ်ပင် (ရူပသိဒ္ဓိနည်းမှီး၍) ပြထားပြီ၊ ဂမုတည်၊ ဟိယျတ္တနီအာ, အဒ္ဓတနီ ဤ,ကာလာတိပတ္တိ သဟသက်၍, ဣကာရာဂမောဖြင့် ဣလာပြီးနောက် ဤသုတ်ဖြင့် (အ) လာရုံသာ၊ဂမာစသည်၌ ကွစိမြစ်သောကြောင့် မလာရ၊ ဤသို့ (အ) လာရာ၌ မာ–နိပါတ်နှင့် တွဲယှဉ်နေသည့်အခါ "မာဂမာ" စသည်ဖြင့် (အ) မလာရ၊ ခွဲနေလျှင်ကား "မာဟေဝံ အဝစ" စသည်ဖြင့် လာနိုင်သည်။

၅၂၀။ "ပုနဘဝံ ဂေါတမော ဗြဝိတု" (ဒီ,အမ္ဗဋ္ဌသုတ်) ၌ကား "ဗြူတောဤ" ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် တုနောင်းရာ၌ ဤလာ၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဤမလာသော "ဗြူတိ၊ ဗြူ န္တိ, ဗြူသိ, ဗြူထ, ဗြူမိ၊ ဗြူမ" ရုပ်တို့လည်း ရှိ၏။

၅၂၁။ ယဒါ မပါသင့်။ ။ ယခုစာတို့၌ "ယဒါအနေကသရဿ" ဟု တွေ့ရ၏၊ နိဒ္ဒေသ၌ "ယဒါ အနေကသရဿ ဓာတုဿ အန္တော၊ တဒါကွစိ ကတ္ထစိ ပယောဂေ လောပေါဟောတိ" ဟု ယဒါ တဒါထည့်၍ အံ့နက်ဖွင့်ပုံကို တွေ့ရသောကြောင့် ယဒါကိုနောက်ဆရာများ သွင်းထားဟန်တူသည်၊ သိဟိုင်မူ၌လည်း မပါ၊ နျာသလည်းမဖွင့်, သဒ္ဒနီတိ ဤသုတ်မျိုး၌လည်း မပါ။

ရုပ်တွက်။ ။ ဂစ္ဆတိ စသည်၌ "ဂမု" ဝယ် ဂ၌ (အ) သရ, မု၌ (ဥ) သရ, ဤသို့သရ ၂–လုံးရှိသောကြောင့် ဂမုသည် အနေကသရဓာတ်တည်း သရ–မရတို့လည်း (အ) သရ ၂–လုံးစီရှိသော အနေကသရ ဓာတ်များတည်း၊ ထို

ဣသုယမနမန္တော ဈောဝါ ၅၂၂။ဣသုယမုဣတိ–ဟူကုန်သော ၊ဧတေသံ ဓာတူနံ အန္တော – သည်၊ဈော–ဈ အပြုသည်၊ဝါဟောတိ–၏၊ ဣစ္ဆတိ–လိုချင်၏၊ ဝါတိ ကိမတ္ထံ၊ ဧသတိ–လိုချင်၏၊ နိယမတိ–ရှောင်ကြဉ်၏၊ဣတိ–၏။ (၄၇၆) [ယောဂဝိဘာဂဖြင့် အစ္ဆတိ ရုပ်ပြီးပုံကို အခြေပြုမှာကြည့်။]

အနေကသရဓာတ်များ၏ အဆုံးသရကိုချေ၊ပါတိစသည်၌ "ပါဓာတ်ယာဓာတ် ဝါဓာတ်" ဖြစ်၍ အာသရတစ်လုံးစီသာရှိသော ဧကသရဓာတ်များဖြစ်၏၊ထိုဓာတ်များ၌အနေကသရ မဟုတ်သောကြောင့် မချေရ၊"ပါ=ပါနေ,ယာ=ဂတိပါပုဏေသု,ဝါ=ဂတိ ဗန္ဓန ဂန္ဓေသု" ဟုဓာတ်နက်ဆို၍ ဓာတ်မှည့်,တိဝိဘတ်, အ ပစ္စည်းသက်, ချေ။

ကွစိတိ ကိမတ္ထံ။ ။မဟီယတိ၊မထီယတိတို့ကို ယမှိဒါဓာ စသော သုတ်၌ပြခဲ့ပြီ၊ဤဓာတ်များသာမကသေး, "ကေလေ=မမာယနေ–မြတ်နိုးခြင်း၌" ..... ကေလာယတိ, "ဂိလေ=ကိလမနေ–ပင်ပန်း နွမ်းနယ်ခြင်း၌ "ဂိလာယတိ, "မိလေ= ကန္တိသခ်ယေ–နှစ်သက်ဖွယ် ကုန်ခန်းခြင်း (ညှိုးနွမ်းခြင်း) မိလာယတိ, "သြမာ=သမ တ္ထနေ–စွမ်းနိုင်ခြင်း၌"သြမာယတိ, "စိနေ=မညနာယံ–ငါသာမြတ်၏ဟု မှတ်ထင်ခြင်း၌"စိနာယတိ, "ဟရေ=လဇ္ဇာယံ–ရှက်ခြင်း၌ "ဟရာယတိ, "သံကတေ= အစ္ဆနေ–နေခြင်း၌" သံကသာယတိ ပုဒ်တို့၏ "ကေလေ"စသော ဓာတ်များ၌လည်း ဓာတွန်ချေလျှင် တေအာဝါယာ ကာရိတေသုတ်၌ "တေအာဝါယာ" ယောဂ ဝိဘာဂဖြင့်အာယ ပြုဖို့ရန် ဧသရ မရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း, သြမာယတိ၌လည်း ဒိဝါဒိယ ပစ္စည်းသက်သည့်အခါ မ၏ မှီဖို့ရာ သရမရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း ဓာတွန်ကို မချေရ, ကွစိသဒ္ဒါက တားမြစ်သည်။ [ဂါထာကို အခြေပြု၌ ပြထားပြီ။]

၅၂၂။ မောဂ္ဂလ္လာန်"ဂမယမိသာသဒိသာနံ ဝါ စ္ဆင်(၅ ,၁၇၃)" ဟုသုတ် တည်၍ "ဂမု=ဂတိမှိ,ယမု=ဥပရမေ (ရှောင်ကြဉ်ခြင်း) ဣသု=ဣစ္ဆာကန္တိသု (လိုလားခြင်း,နှစ်သက်ခြင်း), အာသ=ဥပဝေသနေ (ကပ်ဝင်ခြင်း), ဒိသ =အတိသဇ္ဇနေ–(ပေးခြင်း)" ဟူသော ဓာတ်တို့၏ အဆုံးဗျည်းကိုလည်း (င်) အနုဗန်နှင့်တကွ စ္ဆ ပြု၍ "ဂစ္ဆန္တော, ဂစ္ဆတိ၊ ယစ္ဆန္တော,ယစ္ဆတိ၊ အစ္ဆန္တော, အစ္ဆတိ၊ ဒိစ္ဆန္တော, ဒစ္ဆတိ–ပေ;လှူ၏, ရည်ညွှန်း၏" ဟူသောပုံစံများကိုပြသည်၊ ဒိစ္ဆပြုရာ၌ ပုံစံများ ကား "အပစန္တာပိ ဒိစ္ဆန္တိ .....ဗဟုနေကေ နဒိစ္ဆရေ"–ဒသ, ဗိလာရကောသိယ ဇာတ်၊ "ကဿပဿ ပဒိနှမှိ ဌာနေပေတဿု ဒိစ္ဆထ"–အဘိဇ္ဇမာန ပေတဝတ္ထု။

ကာရိတာနံ ဏော လောပံ ၅၂၃။ကာရိတဣတိ–ကာရိတ်ဟူကုန်သော၊ဧတေသံပစ္စယာနံ–တို့၏၊ ဏော–ဏ အနုဗန်သည်၊လောပံ အာပဇ္ဇတေ ကာရေတိ၊ပေ၊ကာရာပယတိ–ပြုစေ၏။(၅၂၇)[ရုပ်ကို ရှေ့၌တွက်ခဲ့ပြီ၊ မုချကာရိတ် ရုဋ္ဌီကာရိတ် အခွဲနှင့်ဏ၏ အနုဗန်အမည်ရပုံကို အခြေပြု၌ပင် ပြထားပြီ။]

နိဂုံး ဥယျောဇဉ် မယာ–ငါသည်၊ သာသနတ္ထံ–ပရိယတ်သာသနာတော် အကျိုး ငှာ၊ ယံ အာချာတံ–အကြင်အာချာတ်ပုဒ်ကို၊သမာသတော–အကျဉ်းအားဖြင့် သမုဒ္ဒိဋ္ဌံ–ကောင်းစွာပြအပ်ပြီ၊ဝိစက္ခဏာ–စူးစမ်းဆင်ခြင်, ပညာရှင်တို့သည် ၊သကံဗုဒ္ဓိ ဝိသေသေန–မိမိဉာဏ် အထူးဖြင့်၊(ဧတံ–ဤအာချာတ်ပုဒ်ကို၊) စိန္တယန္တု–ချဲ့ထွင်ကြံစည်ကြပါလေ၊ ..... ဣတိအာချာတကမ္မေ စတုတ္ထော ကဏ္ဍော။

အာချာတကပ္ပေါ–အာချာတ်ကျမ်းသည်၊ နိဋ္ဌိတော–ပြီးပြီ။

မောဂ္ဂလ္လာန်၌ပင် ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ပပုဗ္ဗ ဝိသဓာတ်၏(သ်) ကိုစ္ဆင်ပြု, ဣကိုဧဝုဒ္ဓိပြု၍ "ပဝေစ္စတိ–ပေး၏" ဟုပြ၏၊ ဝိသဓာတ်ပေးခြင်းအနက် ကြံခြင်းမှာလည်း"ပဝေစ္ဆတိတိ နပဝေသတိ၊နဒေတိ"ဟု မဟာအဿာ ရောဟဇာတ ကဋ္ဌကထာ စသည်ဖွင့်သောကြောင့်တည်း၊သက္ကတ၌ကား ဇုဟောတျာဒိဂိုဏ်းဝင် ဒါ ဓာတ်ဖြင့် ဒဒါတိဟုပြီး၏၊ ဘူဝါဒိဒါဓာတ်ဖြင့်မူ ကာတန္တ(၆,၃၀)သုတ်ဖြင့်ယစ္ဆပြု၍ ယစ္ဆတိ–ပယစ္ဆတိဟုပြီး၏၊သက္ကတ၌ ယ အက္ခရာသည် ပါဋ္ဌိ၌ ၀ ဖြစ်၏၊"ဇရာယု=ဇရာဗု၊ အာယုဓ=အာဝုဓ၊ ဒီဃာယု=ဒီဃာဝု၊ကဏ္ဍုယတိ=ကဏ္ဍုဝတိ" စသည်တည်း၊ထို့ကြောင့်သက္ကတ၌ ပပုဗ္ဗ ဒါဓာတ်ဖြင့်ပယစ္ဆတိသည် ပါဋ္ဌိ၌"ပဝစ္ဆတိ"ဟု ဖြစ်၏၊ ဝိသဓာတ်ကြံမူကား ဝုဒ္ဓိပြု၍ ပဝစ္ဆေတိဟု ပြီးရသည်။

သာသနတ္ထံ၊ ပေ ၊ဝိစက္ခဏာ။ ။"သာသနတ္ထံ သမုဒ္ဒိဋ္ဌံ, မယာ, ချာတံသမာသတော"ဟူသော ၂–ပါဒဖြင့် အာချာတ်ကျမ်းပြီးဆုံးသည့် နိဂုံးကိုပြ၏၊ "ယခုငါသည် သာသနာတော်အကျိုးငှာ အာချာတ်ပုဒ်ကြိယာများကို အကျဉ်းအားဖြင့်ပြပြီးပြီ" ဟူလို၊သကံဗုဒ္ဓိ၊ပေ၊ ဝိစက္ခဏာ"၂– ပါဒဖြင့် နောင်လာနောက်သားတို့ကို တိုက်တွန်းမှုဥယျောဇဉ်ပြ၏၊အကျဉ်းပြထားသောဤအာချာတ် ပုဒ်ကြိယာများကို နောင်လာနောက်သား ပညာရှိအများတို့သည် ချဲ့ထွင်ကြံစည်ကြပါလေ" ဟူလို၊ ဤတိုက်တွန်းမှု ဥယျောဇဉ်အရ ရူပသိဒ္ဓိ မောဂ္ဂလ္လာန် သဒ္ဒနီတိ ကျမ်းပြုစသော နောင်လာနောက်သား ပညာရှိအများတို့ပင် အာချာတ်ပုဒ်များကို မိမိတို့ကျမ်း၌ ချဲ့ထွင်ကြံစည်ကြပေသည်။ ထိုကျမ်းများကို မှီ၍ပင် ရူပသိဒ္ဓိဘာသာဋီကာနှင့် ဤဘာသာဋီကာ၏ အတွင်း၌လည်း သွင်းသင့်သမျှ သွင်း၍ပြထားပေသည်။

ဤကား အာချာတ်ဘာသာဋီကာ။

ကိတ် ဘာသာဋီကာ

(က) အဟံ–ငါသည်၊ ဉာဏသမုဒ္ဒံ ဉာဏ်တည်းဟူသော သမုဒ္ဒရာ ရှိတော်မူထသော၊ သဗ္ဗညုံ–အလုံးစုံကို သိတော်မူထသော၊လောကဟေတု –သတ္တလောကဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊အခီဏာမတိ –မကုန်နိုင်သောဉာဏ်ရှိတော်မူထသော၊ ဗုဒ္ဓံ–မြတ်စွာဘုရားကို၊ ပုဗ္ဗံ–မဆိုမီရှေးဦးစွာ၊ဝန္ဒိတွာ–ရှိခိုးပြီး၍၊ သ သာဓနံ–သာဓနခုနစ်ပါးနှင့်တကွဖြစ်သော၊ကိတကပ္ပံ–ကိတ်ကျမ်းကို၊ဝက္ခာမိ–ဆိုပေအံ့။

(က) ပဏာမနှင့်ပဋိညာဉ် ။ ။"ပဋ္ဌ သန္ဓိပရိစ္ဆေဒါ, အဋ္ဌနာမပဒိစ္ဆေဒါ, စတ္တာရော အာချာတပရိစ္ဆေဒါ, ဆကိဗ္ဗိဓာနပရိစ္ဆေဒါ၊ တောနိယော စတ္တာရိပက ရဏာနိတိ ဝုစ္စန္တိ"ဟူသော ချာသနှင့်အညီ သန္ဓိ, နာမ,အာချာတ,ကိတ,ဟု ၄–မျိုးခွဲခြမ်း၍"၄–ကျမ်း" ပိုင်းခြားထားသည်အားလျော်စွာ အာချာတ်ကျမ်းကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ ကိတ်ကျမ်းကို ပြတော်မူလိုသောဆရာသည် ရှေးဦးစွာ ပမာဏနှင့် ပဋိညာဉ်ကိုပြလိုရကား"ဗုဒ္ဓံ ဉာဏသမုဒ္ဒံ"အစချီသော ဂါထာကိုမိန့်သည်၊ ထိုတွင် "ဗုဒ္ဓံ၊ ပေ၊ ပုဗ္ဗံ"ဖြင့် ဗုဒ္ဓပဏာမ ကိုပြု၍"ဝက္ခာမိ၊ပေ၊ကိတ ကပ္ပံ" ဖြင့် ပဋိညာဉ်ကို ပြ၏၊"ငါသည် မဟာသမုဒ္ဒရာသဖွယ်ကြီးကျယ်သော ဉာဏ်တော်ရှင်ဖြစ်၍ အလုံးစုံကို သိမြင်တော်မူနိုင်သော သတ္တလောကကြောင့် မကုန်နိုင်သော ဉာဏ်တော်လည်း ရှိတော်မူသော ဘုရားရှင်ကို ရှေးဦးစွာရှိခိုးပြီး၍ သာဓနခုနစ်ပါးနှင့်တကွဖြစ်သော ကိတ်ကျမ်းကို ဆိုတော့မည်" ဟူလို၊ ဤကား တစ်ဂါထာလုံး၏ အပေါင်းဖြစ်သော ပိဏ္ဍတ္ထတည်း၊အစိတ်အစိတ် အဝယဝတ္ထုကား .....

ဉာဏသမုဒ္ဒ။ ။ဘုရားရှင်၏ဉာဏ်တော်သည် မဟာသမုဒ္ဒရာကဲ့သို့ ကြီးကျယ်လည်းကြီးကျယ်၏၊နက်လည်းနက်နဲ၏၊ ချဲ့ဦးအံ့–"ဥယျပရိယန္တံ ဉာဏံ = ဉာဏ်တော်သည် သိဖွယ်တရားလျှင် အဆုံးအပိုင်းအခြား ရှိ၏" နှင့်အညီသိဖွယ်ရာတွေ မြားမြောင်ကျယ်ဝန်းသလောက် ဉာဏ်တော်လည်းကျယ်ဝန်း၏၊ သိဖွယ်ရာတွေကား တစ်မျိုးပြီးတစ်မျိုး တိုးကာ တိုးကာ များပြားလှ၏၊ ဉာဏ်တော်ကြီးကလည်း ထိုသိဖွယ်ရာတွေကို လိုက်၍လိုက်၍ သိတော်မူ၏၊ ထိုသို့သိရာ၌ အပေါ်ယံသိကာမတ္တမဟုတ်, မဟာသမုဒ္ဒရာသည် ကျယ်၍နက်သကဲ့သို့ ဉာဏ်တော်ကြီးလည်း နှိုက်နှိုက်ချွတ်ချွတ် နက်နက်နဲနဲ ခွဲခွဲခြမ်းခြမ်း ကမ်းကုန်လမ်းကုန် သိတော်မူ၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုဉာဏ်တော်၏သဓင် ဘုရားရှင်ကို "ဉာဏသမုဒ္ဒံ" ဟု ချီးကျူးတော်မူသည်၊ "ဉာဏသခ်ါတော+ သမုဒ္ဒေါ ယသာတိ ဉာဏ်သမုဒ္ဒေါ" ဟု ပြုပါ။

သဗ္ဗညုံ ။ ။ ဉာဏသမုဒ္ဒံဖြင့် ဉာဏ်တော်၏ ကြီးကျယ်နက်နဲပုံကို သာပြ၏၊ထိုကြီးကျယ်နက်နဲသည့်အတိုင်း တကယ်သိတော်မူလေ့ရှိကြောင်းကိုကား မပြသေး၊ ထို့ကြောင့်"သဗ္ဗညုံ" ဟု မိန့်ပြန်သည်၊ ဉာဏ်တော်ကြီးကျယ်နက်နဲသည့် အားလျော်စွာ သိဖွယ်အလုံးစုံကို အကုန်သိတော်မူလေ့ရှိပါပေသည်၊ သိဖွယ်အာရုံများ၌ ထိုဉာဏ်တော်သည် အမြဲကျက်စားလေ့ရှိပါပေသည်–ဟူလို၊ သဗ္ဗံ+ဇာနာတိ သီလေနာတိ သဗ္ဗညု၊ တံ သဗ္ဗညုံ။ [ပစ္စည်းပေါများပါလျက်ပစ္စည်းကိုအသုံးမချသော သူဌေးသည် အကျိုး မများ၊ ထိုပေါများသောပစ္စည်းကို အမြဲသုံးစွဲနေမှ အကျိုးရသကဲ့သို့, ဘုရားရှင် လည်း ကြီးကျယ်သော ဉာဏ်တော်ကို အသုံးပြုတော်မူလေ့ရှိပါပေသည်။]

လောက ၊ ပေ ၊မတိံ။ ။သတ္တလောက (သတ္တဝါအပေါင်း) ကိုဟောပြော ဆုံးမရသဖြင့် ဉာဏ်တော်ကြီးသည်လျှိုးနွမ်းကုန်ခန်း၍မသွားဘဲအမြဲလန်းဆန်း ထက်မြက်ကာ မကုန်နိုင်အောင် ကြီးကျယ်သောဉာဏ်တော်ရှိပါပေသည်–ဟူလို၊ ဤ၄ ကားဖြင့်ဘုရားရှင်သည် ကိုယ်တော်၏ဉာဏ်တော်ကြီးကို ကိုယ်ရေး ကိုယ်တာ အတွက်သာမက, သတ္တဝါတို့အကျိုးငှာလည်း အသုံးပြုတော်မူကြောင်းကို ပြ၏၊ ဥစ္စာပေါများသော ရွှေသူဌေးကြီးသည် မိမိပစ္စည်းကို မိမိအတွက်သာမဟုတ်ဘဲ တိုင်းသူပြည်သား အတွက်လည်း နေ့စဉ်အမြဲ သုံးစွဲလေ့ရှိသကဲ့သို့တည်း။ [လောကဿ + ဟေတု – လောကဟေတု၊ ဤသို့ ဟတုသဒ္ဒါရှိရာဝယ် ဟိတ်အနက်၌ ဟေတုနောင် ပဋ္ဌမာသက်၍ လောကဿ၌ ဆဋ္ဌီလည်း ဟေတုနှင့် အရတူ ဟိတ်အနက်၌ပင်သက်၏၊ ကာရကဟိတ်ခန်းကိုပြန်ကြည့်၊ ထို့ကြောင့် "လောကဟေတု–လောကဟူသော အကြောင်းကြောင့်" ဟုပေး၊ အခီဏာ+ မတိယဿာတိ အခီဏမတိ၊ သီဟိုဠ်မူ၌ "ခိန္နမတိံ" ဟုရှိ၏၊ "လောကဟေတု–ကြောင့်၊ အခိန္နမတိံ – မပင်ပန်းသော ဉာဏ်ပညာရှိတော်မူသော" ဟုပေး။]

ကိတက္ကပ္ပံ။ ။[ဂီတိဂါထာဖြစ်၍ "ကိတက္ကပ္ပံ "ဟု ပါဠိ၌က သံယုဂ်ရှိရသည်၊ သီဟိုဠ်မူ၌ကား "သုသာဓနံ ဟိ ကိတကပ္ပံ" ဟု ဟိနိပါတ် အပိုပါသောကြောင့် က သံယုဂ်မလိုဘဲဂိုဏ်းပြည့်၏၊ ပထျာအရိယာဂါထာဟုလည်းဆိုကြသေး၏, စစ်ကြည့် ကြလေတော့၊] သိဿာနံ–တပည့်တို့၏၊ကခံ –ယုံမှားခြင်းကို၊ ကိရတိ(အပနေတိ) ပယ်ရှားတတ်၏၊ ဣတိ–ထို့ကြောင့်၊ကိတံ ကိတမည်၏၊ပစ္စည်းမပါဘဲ ဓာတ်ချည်း နေလျှင် ကံဟောလား, ကတ္တားဟောလား စသည်ဖြင့် မထင်ရှားဘဲ ယုံမှားဖွယ်ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ပစ္စည်းသည် စာသင်သားတို့၏ ယုံမှားသံသယကို ပယ်ဖျောက်တတ် သောကြောင့် ကိတ မည်၏။

ကိတ်ကျမ်း။ ။ ထိုပစ္စည်းသည် တဗ္ဗ အနီယစသော ပစ္စည်း–ဏစသော ပစ္စည်းဟု ၂–မျိုးရှိရာ တဗ္ဗ, အနီယ, ဏျ, တေယျ, ရိစ္စပစ္စည်းတို့သည် ကိစ္စဟူသော နာမည်ထူးရပြီးဖြစ်သောကြောင့် ဏ စသော ပစ္စည်းများကိုသာ

(ခ) ဟိ–ချဲ့.ဦးအံ့၊တစ်နည်း၊ဟိ (ယသွာ)–အကြင်ကြောင့်၊အတ္ထဝိသာ, ရဒမတယော–အနက်၌ ရဲရင့်သော ပညာလည်းရှိကုန်ထသော၊ ဇိနသ–မြတ်စွာဘုရား၏၊ သာသနဓရာစ–သာသနာ့ဝန်ဆောင်လည်းဖြစ်ကုန်ထသော၊ မတာ–ပညာရှိတို့.သည်၊ပယောဂံ–ပြယုဂ်ကို၊ သာဓနမူလံ–သာဓနလျှင် အရင်းခံရှိ၏၊ ဟူ၍၊ အာဟု–ဆိုကုန်၏၊ အတ္ထဥ္ဇ–အနက်ကိုလည်း၊ပယောဂမူလံ–ပြယုဂ်လျှင် အရင်းခံရှိ၏ ဟူ၍၊ အာဟု–ကုန်၏။

"ကိတ" ဟုခေါ်ရတော့သည်၊ကိတသ–ကိတ်ပစ္စည်း၏၊ကပ္ပေါ–ကျမ်းတည်း၊ ကိတကပ္ပေါ–ကိတ်ကျမ်း။[ဤကျမ်း၌ကိစ္စပစ္စည်းကိုပါ ပြမည်ဖြစ်သော်လည်း ကိတမည်သော ပစ္စည်းတို့.က များသောကြောင့် ယေဘုယျနည်းအားဖြင့်ကိတကပ္ပ(ကိတ်ကျမ်း)ဟုခေါ်ရတော့သည်၊] ဤကိတကပ်ပ ပါဠိဖြင့်ကျမ်း၏ နာမည် (အဘိဓာန)ကိုပြ၏၊ကိတဟူသော ပုဒ်တစ်စိတ်ဖြင့် ကျမ်း၏ဟောနက်ဖြစ်သော အဘိဓေယျကိုလည်းပြသည်၊သာဓနပုဒ်၏ အဖွင့်ကိုနောက်မှပြအံ့ ။

(ခ) သာဓနမူလံဟိ ၊ပေ ၊မတာ ။..။ "သာဓနမူလံ ဟိ ပယောဂံ " ဟူသော ပထမပါဒ၌ ၃ –ဂိဏ်းကို ဂ အက္ခရာဖြင့်တစ်လုံးခုန်ကျော်လျက် ရှိသောကြောင့် ဝိပုလအရိယာဂါထာဟုဆိုကြ၏၊"သာဓနမူလံ ဟိ ပယောဂံ, အာဟု ပယောဂ မူလ မတ္ထဥ္ဇ၊ အတ္ထဝိသာရဒ မတယော, သာဓနဓရာ ဇိနသ မတာ " ဟု သီဟိုဠ်မူကို နည်းမှီး၍ ပြင်မှဆန်းစစ်၍ရမည်၊ သီဟိုဠ်မူအတိုင်းလည်း ဆန်းစစ်၍မရ၊"သာသနမူလံဟိ" မှစ၍ "သာဓနေန ယုတံ" အထိ ၃–ဂါထာဖြင့် မူလပဋိညာဉ်ကိုထပ်မံချဲ့.ထွင်၍ အနုပဋိညာဉ်ကိုပြပြန်သည်၊ ထို့.ကြောင့် "ဟိ–ချဲ့.ဦးအံ့" ဟု ပေးရသည်၊ မှန်၏–ပထမဂါထာ၌ သသာဓနံ ကိတကပ္ပံကို ချဲ့.ထွင်၍ သာဓနမူလံဟိ စသည်ကိုလည်းကောင်း, ဝက္ခာမိ သီဿက ဟိတံ ကိတကပ္ပံ သာဓနေန ယုတံ" ဖြင့် အနုပဋိညာဉ် (နောက်ထပ်ဝန်ခံမှု) ကိုလည်းကောင်းပြသည်၊အနက်ဉာဏ်၌ ရင့်သန်ရဲရင့်သော သာသနာ့ဝန်ဆောင် ပညာရှိများကပါဠိပိဋကတ် အရပ်ရပ်ပြယုဂ်သည် ကိတ်ပုဒ်ဟူသော သာဓနလျှင် အရင်းခံရှိ၏ ဟုလည်းကောင်း, အနက်ဟူသမျှလည်း ပါဠိပိဋက အရပ်ရပ်ပြယုဂ်လျှင်အရင်းခံရှိ၏ ဟုလည်းကောင်း မိန့်.ဆိုကြသည်–ဟူလို။

သာဓန၊ပေ၊မာဟု။ ။ (နောက်၌ ပြလတ္တဲ့.အတိုင်း) ကတ္တုသတ္တိ စသည်ကို "သာဓန"ဟုခေါ်.ရသော်လည်း ဤနေရာ၌ထိုသာဓနကိုပြသော ကိတ်ပုဒ်များကို ကာရကဟူပစာရနည်းအားဖြင့် သာဓနဟု ယူပါ၊ထို့.ပြင်–ထိုထိုသုတ်၌ ပုံစံထုတ်အပ်သော ပါဠိအတိုစားကလေးတွေကိုသာ "ပြယုဂ်" ဟုခေါ်ဝေါ်ရိုးရှိသော်လည်းဤနေရာ၌မူ ပါဠိတော်အဋ္ဌကထာ၌ ရှိသမျှပါဠိစုကိုပင် "ပြယုဂ်"

(ဂ)ဒေသက ဝိကလော-ခရီးညွှန် လမ်းပြသူမရှိသော၊အန္ဓော-သူကန်းသည်၊နဒ္ဒော ယထာ-ပျက်စီးရတော့သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ယတမဓုတေလာနိ-ထောပတ်ပျားရည်ဆီတို့သည်၊ဘာဇနေဟိ-အိုးခွက်တို့နှင့်၊(သီမူ၌"ဘာဇနေန" ဟု ရှိ၏၊) ဝိနာကင်း၍၊ ဝါ-ကင်းသည်ရှိသော်၊ နဒ္ဒာနိယထာ-ပျက်စီးရ

ဟုဆိုလိုသည်။ထိုပိဋကပြယုဂ်တွေသည် ကိတ်ပုဒ်သာလျှင် အရင်းခံရှိ၏၊မှန်၏-အချို့သော"တိဿ"စသောရဏ္ဍိနာမ်နှင့်ဥပသာရနိပါတ်အာချာတ်ပုဒ်တို့မှတစ်ပါးများစွာသော ပိဋကပါဠိတော်၌ရှိသမျှပြယုဂ်တွေသည်ကိတ်ပုဒ်သာလျှင်အရင်းခံရှိ၏၊ ကိတ်ပုဒ်သည်ပင် နာမ်ဝိဘတ်သက်၍ ကိတ်နာမ်ဖြစ်ရ၏၊ကိတ်နာမ်၂-ခုကို ပေါင်းစပ်၍ သမာသ်ဖြစ်၏၊ ကိတ်နာမ် သမာသ်နာမ်တို့ နောင် တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်းသက်၍တဒ္ဓိတ်နာမ်ဖြစ်ရ၏၊ စာမျက်နှာတစ်ရွက်လောက်ကြည့်လျှင်ကိတ်ပုဒ်တွေ အရင်းခံပါဝင်နေကြောင်းကိုကောင်းကောင်းသိသာ၏၊ ထို့ကြောင့်"သာဓနမူလံ ပယောဂံ အာဟု"ဟုမိန့်သည်။

ပယောဂမူလံမတ္ထဉ္ဉူ။ ။ အတ္ထဟူသည် ပါဠိတော်အဋ္ဌကထာတို့၌ ပြထားအပ်သော"လူမိုက်တို့ကိုမပေါင်းသင်း မဆည်းကပ်ခြင်း, လူလိမ္မာပညာရှိတို့ကိုပေါင်းသင်းဆည်းကပ်ခြင်း, ပူဇော်ထိုက်သူတို့ကိုပူဇော်ခြင်း" ဤသို့စသောအနက်အဓိပ္ပာယ်များတည်း၊ ထိုအနက်အဓိပ္ပာယ်များသည်"အ-သေဝနာစ ဘာလာနံ, ပဏ္ဍိတာနဉ္စ သေဝနာ, ပူဇာစ ပူဇနီယာနံ" ဟူသောပါဠိပြယုဂ်လျှင်အရင်းခံရှိသည်၊ဤစကားသည် အထူးအဆန်းမဟုတ် ၊ အတ္ထော အက္ခရသညာတော" သုတ်၏အဓိပ္ပာယ်ကိုတစ်မျိုးပြင်ဆင်ထားသော စကားသာတည်း။

အတ္ထ၊ပေ၊မတာ။ ။"အတ္ထော"ဟုယခုစာတို့၌တွေ့ရ၏၊သီမူ၌ "အတ္ထဝိသာရဒမတယော"ဟုရှိ၏၊ထိုအတိုင်းရှိမှ "အတ္ထဝိ +သာရဒ+မတယော" ဟု ၃-ဂိဏ်းဖြစ်၍ ဆန်းတည့်သည်၊အတ္ထော+ဝိသာရဒမတိ+ ယေသံတိ အတ္ထ ဝိသာရဒမတယော=အနက်၌ ရဲရင့်သော ဉာဏ်ရှိသူတို့၊ ဝါ-အနက်ဉာဏ်ရင့်သန်ကြီးမားသူတို့၊ "သာသနသုဓရာ" ဟု ယခုစာတို့၌တွေ့ရ၏၊ဆန်းစစ်၍လည်းမရ, သဒ္ဒါနေလည်းမလှ၊ ထို့ကြောင့် "သာသနဓရာစ"ဟုသီမူအတိုင်းကောင်းသည်၊] သာသနံ+ဓရန္တိ သာသနဓရာ-ပရိယတ်သာသနာ့ဝန်ဆောင်များ၊မည်ကြောင်း-အရာရာ၌တတ်သိကုန်၏၊ ဣတိ, မတာ-ဟို့ မည်၏၊မတာ-တတ်သိနားလည်သောပညာရှိများ။

(ဂ)အန္ဓော၊ပေ၊ နဒ္ဒာနိ။ ။[ပထျာအရိယာဂါထာ၊] သူကန်းသည်တုတ်ဆွဲ၍ဖြစ်စေ, လက်တွဲ၍ ဖြစ်စေ လမ်းပြသူ မရှိလျှင် ဟိုတိုက် သည်တိုက်နှင့် သေကျေ ပျက်စီးရ၏၊ အကောင်းအမွန် အရသာဖြစ်သော ထောပတ် ပျားရည်

ကုန်တော့သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊တထာ-ထို့အတူ၊ပယောဂဝိကလော-ပြယုဂ်ချို့တဲ့သော၊ ဝါ-ပြယုဂ်မရှိသော၊အတ္ထော-အနက်သည်၊နဌော-ပျက်စီးရတော့၏။

(ဃ) တသ္မာ-ထို့ကြောင့် ၊ ဒုလ္လဘဿခဲယဉ်းစွာရအပ်သော၊ဝါ-ရနိုင်ခဲသော၊ မုနိဝစနတ္ထဿ- ဘုရားပါဠိတော် အနက်ကို၊သံရက္ခဏတ္ထံ-ကောင်းစွာ စောင့်ရှောက်ခြင်းအကျိုးငှာ၊ အဟံ-ငါသည်၊သိဿကဟိတံ-တပည့်အများ၏ စီးပွားဖြစ်သော၊ သာဓနေန-သာဓနနှင့်၊ ယုတံ-ယှဉ်သော၊ ကိတကပ္ပံ-ကိတ်ကျမ်းကို၊ဝက္ခာမိ-ဆိုပေအံ့။

ဆီတို့လည်း ထည့်ဖို့ရန် အိုးခွက်မရှိလျှင် ပျောက်ပျက်ကြရ၏၊ ထို့အတူ ပါဠိပြယုဂ်မရှိသောအနက်အဓိပ္ပာယ်သည်လည်း ဧကန်ပျောက်ကွယ်ပျက်စီးရလေသည်-ဟူလို၊[ကဿပဘုရားရှင် ဟောတော်မူအပ်သောပိဋကတ်၏အနက်အဓိပ္ပာယ်များသည် ထိုပိဋကတ်ပြယုဂ်များကွယ်ပသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက်ပျောက်ကွယ် ခဲ့ရခြင်းမျိုးတည်း၊ဤစကားလည်းအဆန်းမဟုတ်, "အက္ခရဝိပတ္တိယံ ဟိ အတ္ထဿဒုန္ဒယတာ ဟောတိ" ဟူသောစာသွားနှင့်"သေယျံဇိနေရိတနယေန ဗုဓာ လဘန္တိ" ဟူသော စာသွားကို တစ်မျိုးပြင်ထားသောစကားတည်း၊]"နဌော နဌာနိ"၌ နဌောသည်အန္ဓော၏ စပ်ပုဒ်, နဌာနိသည်ဃတမဓု တေလာနိ၏ စပ်ပုဒ်တည်း။

တထာ၊ပေ၊အတ္ထော။ ။"တထာ ပယောဂဝိကလော အတ္ထော" ၌နဌောပုဒ်ကိုလိုက်စေ၍ အနက်ပေးရသည်၊ အန္ဓ-ဃဋ-မဓု-တေလ တို့နှင့် အတ္ထသည်တူ၏၊ ဒေသက-ဘာဇနတို့နှင့် ပယောဂသည်တူ၏၊ ဒေသက မရှိသော အန္ဓသည်လည်းကောင်း, ဘာဇနမရှိသော ဃဋစသည်တို့သည်လည်းကောင်း ပျက်စီးကြရသကဲ့သို့, ပယောဂ (ပါဠိတော်) မရှိလျှင် သီလ သမာဓိ ပညာစသောအနက် အဓိပ္ပာယ်များဧကန်ပျောက်ကွယ်ကြရတော့သည်-ဟူလို။

(ဃ) တသ္မာ၊ပေ၊ ယုတံ။ ။[ဤဂါထာလည်း ပထျာအရိယာပင်၊သို့သော် " သံရက္ခတ္ထံ "ဟု ရှိမှ ဆန်းတည့်မည်၊ ယခုစာတို့၌ "သံရက္ခဏတ္ထံ"ဟု တွေ့ရ၏၊ ဤ၌ "တသ္မာ " ရှိသောကြောင့် သာဓနမူလံ ဟိ၌ "ဟိယသ္မာ " ဟု အနိယမ ဟိတ်အနက် တစ်နည်းပေးခဲ့ရသည်၊] သီလ စသောအနက်၏အရင်းခံသည် ပါဠိပြယုဂ်တည်း၊ပါဠိပြယုဂ်၏ အရင်းခံကား သာဓန (ကိတ်ပုဒ်)တည်း၊ ထို့ကြောင့် အလွန်ရခဲသည့် ပါဠိတော်၏အနက်ကို မပျက်မကွက်အောင် စောင့်ရှောက်လိုလျှင် အရင်းခံ မူလဖြစ်သော ကိတ်ပုဒ် သာဓနတွေ မှန်မှန်ကန်ကန် တည်ရှိဖို့ရာ အရေးကြီးရကား ဘုရားပါဠိတော်၏အနက်များကို စောင့်ရှောက်ခြင်းငှာ တပည့်တို့၏ စီးပွားဖြစ်သော ကိတ်ကျမ်းကို သာဓနနှင့် တကွ (သာဓနတို့ကိုပြဆိုရာ) ကိတ်ကျမ်းကိုပြဆိုပေအံ့။

သာဓန။ ။သာဓိယတိ နိဗ္ဗာဒိယတိ ကြိယာ ဧတေနာတိ သာဓနံ၊ ဧတေန-ဤကမ္မသတ္တိ အစရှိသည်သည်၊ ကြိယာ-ကို ၊သာဓိယတိ နိဗ္ဗာဒိယတိ-ပြီးစေအပ်၏၊ ဣတိ- ထိုသို့ ကြိယာကို ပြီးစေတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊တံ-ထိုကမ္မသတ္တိ အစရှိသည်သည်၊သာဓန-မည်၏။(အဝုတ္တကတ္တုသာဓန)၊ "သာဓေတိ-ပြီးစေတတ်၏၊ ဣတိသာဓနံ" ဟု ဝုတ္တကတ္တုသာဓနလည်း ဖြ၊ ဤဝိဂြိုဟ်အရ ကြိယာကို ပြီးစေတတ်သော ကမ္မသတ္တိ ကတ္တုသတ္တိ စသည်သည် သာဓနမည်၏။

ချဲ့ဦးအံ့- "ကတ္တုဗ္ဗ-ပြုအပ်ပြုထိုက်သောကိစ္စ"ဟူရာ၌ ကိစ္စလုပ်ငန်း၀ယ် "ကြိယာ ပါပုဏာန"-ဟုခေါ်ရသောပြုခြင်းကြိယာဖြင့် ရောက်အပ်သော သတ္တိရှိ၏၊ ထိုသတ္တိကို ကမ္မသတ္တိဟုခေါ်၏၊[ကြိယာ=ကြိယာသည်+ပါပုဏာန=ရောက်အပ်သောသတ္တိ။] ထို ကြိယာပါပုဏာန ကမ္မသတ္တိက ပြုခြင်းကြိယာကိုပြီးစေသည်၊"ပါစကော-ချက်တတ်သူ"ဟူရာ၌ပါစကအရ စဖိုသည် ဒြပ်၌"ကြိယာနိဗ္ဗာဒန" ဟုခေါ်ရသော ချက်စွမ်းနိုင်သောကတ္တုသတ္တိရှိ၏၊ ထိုကတ္တုသတ္တိက ချက်ခြင်းကြိယာကို ပြီးစေဖြစ်စေသည်၊ ဤသို့ ဆိုင်ရာကြိယာကိုပြီးစေတတ် ဖြစ်စေတတ်သော သတ္တိကိုပင် ကမ္မသာဓန ကတ္တု သာဓနစသည်ဖြင့်ခေါ်သည်၊ (အကျယ်ကို ကာရကခန်း၌ပြခဲ့ပြီ။)

သတ္တိ ဒဗ္ဗ သဒ္ဒ။ ။ဤသာဓန၌လည်း ကာရကကဲ့သို့ သတ္တိသာဓန ဒဗ္ဗသာဓန သဒ္ဒသာဓနဟု ၃-မျိုးခွဲနိုင်၏၊ထိုတွင် ပါစကော၌ ချက်စွမ်းနိုင်သော သတ္တိသည်မုချကတ္တု သာဓန, ထိုသတ္တိ၏ တည်ရာစဖိုသည် ဒြပ်သည်-ဌာနျုပစာရအားဖြင့် ကတ္တုသာဓန, -ထိုဒြပ်ကိုဟောသော ပါစကောသဒ္ဒါသည် ဒြပ်နှင်ကို အကြောင်းပြု၍ ကာရဏူပစာရအားဖြင့် ကတ္တုသာဓန မည်၏၊ဤသို့ စသည်ဖြင့် ကမ္မ စသော သာဓန ၆-ပါး၌ခွဲရာ၏။

ဘာ၀သာဓန။ ။ဘာ၀သာဓနကား "သာဓိယတေ- ကတ္တားသည်ပြီးစေအပ်၏, ဣတိ သာဓနံ"ဟုဝိဂြိုဟ်ပြု၍ ကတ္တားသည်ပြီးစေအပ်ဖြစ်စေအပ်သော ကြိယာတည်း၊ ထိုဘာ၀ဟူသည် "ဖြစ်ခြင်း=ပြုခြင်း" ကြိယာမျှသာဖြစ်၍ ကတ္တုကမ္မစသော သာဓန ၆-ပါး၌ကဲ့သို့ သတ္တိကိုအရမကောက်နိုင်၊"ဘ၀တဗ္ဗ- ဖြစ်ခြင်း" ဟူရာ၌ ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် မုချ ဘာ၀သာဓနတည်း၊ ထို သာဓနကိုဟောသော "ဘ၀တဗ္ဗ" ပုဒ်ကား အနက်ကိုအကြောင်းပြု၍ ကာရဏူပစာရအားဖြင့် ဘာ၀သာဓန မည်၏၊ ကာရက အနက်များကို အံ စသော ဝိဘတ်က ဟောသကဲ့သို့ ဤသာဓန အနက်များကိုလည်း ကိတကိစ္စပစ္စည်းတို့က ဟောကြရသည်၊ ["ကတ္တုသာဓန၌ "တတ်" ကမ္မသာဓန၌"အပ်" စသည်ဖြင့် မြန်မာပြန်ရကြောင်းနှင့် တကွ သာဓန ၇-ပါး၏သရုပ်ကို အခြေမြှုဉ်ပြခဲ့ပြီ။]

ကာရက သာဓနအထူး။ ။"ကရောတိ ကြိယံ အဘိနိဗ္ဗာဒေတိတိ ကာရကော, သာဓိယတိ ဧတေနာတိ သာဓနံ" ဟူသော ဝိဂြိုဟ် ၂-မျိုးအရ ကြိယာကို

ဓာတုယာ ကမ္မာဒီမိုဏော ၅၂၄။ ကမ္မာဒီမို(သတိ) ဓာတုယာ – ဓာတ်မှ နောက်၌၊ ဏပစ္စယော ဟောတိ–၏၊ကမ္ဗံ–အမှုကို၊ကုရောတိ–ပြုတတ်၏၊ကွတိ–ထို့ကြောင့်၊ကမ္မကာရော–ကမ္မကာရ မည်၏၊ (ကမ္မကာရော – အလုပ်သမား၊) စဝံ – တူ၊ကုမ္ဘကာရော – အိုးကိုပြုလုပ်သူ၊ (အိုးလုပ်သူ, အိုးထိန်းသည်၊) မာလာကာရော – ပန်းကိုပြုလုပ်သူ၊ (ပန်းသည်၊) ကဋ္ဌကာရော – ထင်းကိုပြုလုပ်သူ (ထင်း အလုပ်သမား ,ထင်းသည်၊) ရထ

ပြီးစေတတ်သောသတ္တိကိုကာရကဟုလည်းကောင်း သာဓနဟုလည်းကောင်း ခေါ်ရာ၌ ထို ၂–မျိုး အဘယ်သို့ထူးသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊အဖြေကား–ကြိယာပုဒ်ကို ငဲ့သောအံစသော ဝိဘတ်နှင့်တကွသော နာမ်ပုဒ်၏အနက်သည်ကာရကမည်၏၊ဓာတ်နှင့်တကွသောပစ္စည်း၏အနက်သည်သာဓနမည်၏။

ချဲ့ဦးအုံ့–"ပါစကံ–စဖိုသည်ကို၊ ပဿတိ–မြင်၏" ဟူရာ၌ ပဿတိ ဟူသောကြိယာပုဒ်ကို ငဲ့သော(ကြိယာပုဒ်ရှိမှ, ဖြစ်ပေါ်လာသော)အံဝိဘတ်နှင့်တကွ ပါစကံဟူသော နာမ်ပုဒ်၏ ("စဖိုသည်ကို"ဟူသော) အနက်သည် ကာရကမည်၏၊(ဤ၌ဝိဘတ်ချည်းသက်သက်မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် "ပါစက"ကို ထည့်၍ဆိုရသည်၊အမှန်မှာ–ပဿတိဟူသောကြိယာကိုငဲ့၍ဖြစ်ပေါ်လာ သော"အံ" ဝိဘတ်၏ (ကို–ဟူသော)အနက်သာ ကာရကတည်း၊ "ပါစကော–စဖိုသည်"ဟူရာ၌ကား ကာရက သတ္တိနက်မပါ, လိင်အနက်သာရှိ၏၊ထို့ကြောင့်"ကြိယာကို ငဲ့သော"ဟုလည်းဝိသေသနထည့်ရသည်၊တိ–အန္တိစသော အာချာတ် ဝိဘတ်များ၏ အနက်လည်း ကာရကပင်တည်း၊]ပစတ်နှင့်တကွသော ဏ္ဍုပစ္စည်း၏ ("ချက်တတ်" ဟူသော အနက်သည် သာဓနမည်၏။ [ဤ၌လည်း ဏ္ဍုပစ္စည်းမဖြစ်နိုင်၍ ဓာတ်ကိုထည့်ရသည်၊ အမှန်မှာ–ဏ္ဍုပစ္စည်း၏(တတ်ဟူသော) အနက်သာ သာဓနတည်း၊] ဤကား ဘေဒစိန္တာအဆိုတည်း။

[ဆောင်] ကြိယာပုဒ်ပါ၌, ငဲ့တုံလတ်သည့်, ဝိဘတ်ရောဖက်, နာမ်ပုဒ်နက်ကို, ခေါ်ဆိုလေရ, ကာရကရှင့်၊ ဓာတ်နှင့်ရောဖက်, ပုစ္စည်းနက်မှာ, ဆက်ဆက်မှတ်ကြ, သာဓနသည်, ဘေဒစိန္တာ အမိန့်တည်း။

၅၂၄။ ဓာတုယာ ကမ္မာဒီမို။ ။"ဝကွာမိ ကိတ ကပ္ပံ "ဟူသော ပဋိညာဉ်အားလျော်စွာ ယခုအခါ၌ ပဋိညာတပကရဏ (ဝန်ခံအပ်ပြီးသော ကိတ်ကျမ်း)ကို ပြုတော်မူလိုသောကြောင့် ဓာတုယာ ကမ္မာဒီမိုဏော" စသော သုတ်ကိုမိန့်၊ ဤ၌"ဓာတုယာ"အရ ဘူဝါဒယော ဓာတ်ဝေါသုတ်ဖြင့် အမည်မှည့်အပ်သော ဓာတ်ဟူသမျှကိုယူ၊ ကမ္မဋ္ဌ–ကံပုဒ်လည်းဟုတ်၏၊ တံ – ထိုကံပုဒ်

ကာရော–ရထားကိုပြုလုပ်သူ၊(ရထား အလုပ်သမား၊) ရဇတကာရော–ငွေကို ပြုလုပ်သူ၊ (ငွေပန်းထိမ်သည်၊) သုဝဏ္ဏကာရော–ရွှေကိုပြုလုပ်သူ၊(ရွှေပန်းထိမ်သည်၊) ပတ္တဂ္ဂါ ဟော–သပိတ်ကိုကိုင်သူ၊တန္တ ဝါယော–ရက်ကန်းကိုရက်သူ၊ ဓညမာယော–စပါးကို ချင့်သူ၊ ဓမ္မကာမော – တရားကိုလိုလားသူ၊ ဓမ္မစာရော – တရားကိုကျင့်သူ။ (၅၆၂)

ဟူသည်၊ အာဒိစ–ဓာတ်၏အစလည်းဟုတ်၏၊ဣတိ ကမ္မာဒိ၊(ရူဋီကာ ဝိဂြိဟ်)၊ ဤကမ္မာ ဒိမှိပုဒ်ကိုထောက်၍ရုပ်တွက်သည့်အခါ ဓာတ်၏အစ၌ ကံပုဒ်ရှိကြောင်း ထင်ရှားအောင် ကမ္မကုမ္ဘတို့နောင် ဒုတိယာ (အံ) ဝိဘတ် သက်၍ ရူပသိဒ္ဓိရုပ်တွက်သည်။

ကိတန္တ သမာသ်။ ။ကမ္မံဟူသော နာမ်ပုဒ်နှင့်ကာရဟူသော ကိတ်ပုဒ်ကို စပ်ထားသောကြောင့် ဤ"ကမ္မကာရော"စသော ပုဒ်ကို"ကိတန္တ သမာသ်ပုဒ်"ဟုခေါ်၏။ [ကိတန္တောစ–ကိတ်ပစ္စည်းအဆုံးရှိသည်လည်းဟုတ်၏၊သော–ဟူသည်၊ သမာ သောစ–သမာသ်လည်းဟုတ်၏၊ဣတိ ကိတန္တ သမာသော၊]ဤသို့ ကိတန္တ သမာသ် ပုဒ်ဖြစ်သောကြောင့် ဤပုဒ်များကို ရုပ်တွက်သည့်အခါ သမာသ်အစီအရင်လည်း ပါဝင်အောင်တွက်မှ စည်းကမ်းကျပေလိမ့်မည်၊ ထိုသို့ ကိတန္တ သမာသ်ရုပ်တွက် ပြရာဝယ် ရူပသိဒ္ဓိစာကိုယ်နှင့်ဋီကာတို့စာအနေချင်း မတူကြချေ၊ဋီကာစာနေပုံကသာ၍ ကျနသောကြောင့်ဋီကာ အတိုင်းတွက်ပြအံ့။

ရုပ်တွက်ပုံ။ ။ကမ္မကာရောကို ကမ္မသဒ္ဒူပပဒ ကရတည်, ကရ=ကရဏေ အနက်၌ ဓာတ်မှည့်, အဆုံးသရချေ၊ ကိုဟူ၍ ၊ ပေ ၊ ကမ္မနောင် အံသက်, ခွင်း, ချေ , ကပ် ၊ဓာတုယာ ကမ္မာဒိမှိ ဏောသုတ်ဖြင့် ဏသက်, ကာရိတံဝိယ စသော သုတ်ဖြင့် ကာရိတ်ကဲ့သို့ငဲ့, ဏ အနုဗန်ချေ, အသံယောဂန္တ ဿ စသော သုတ်ဖြင့် က၏(အ) ကို အာဝုဒ္ဓိပြု, ရ်ကို အသို့ကပ်၊ ["ကမ္မံ+ကာရ"ဟု ကိတ် ပစ္စည်းဆုံးလျက်ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ဤနေရာဝယ် သမာသ်အစီအရင် သွင်းရတော့ မည်။]အမာဒယော ပရပဒေဘိသုတ်ဖြင့် ကမ္မံနှင့်ကာရကို သမာသ်စပ်၍ တပ္ပုရိသ် အမည်မှည့်, နာမာနံ သမာသောသုတ်ဖြင့် သမာသ်အမည်မှည့်, တေသံ ဝိဘတ္တိ ယောသုတ်ဖြင့် ကမ္မံ၌အံကိုချေ၊ပကတိစဿသရန္တ ဿသုတ်ဖြင့် ကမ္မဟု ပကတိပြု (ကမ္မကာရ)နာမ်ငဲ့, သိသက်, သြပြု, ကမ္မကာရော ပြီး၏။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ "ကမ္မံ=ကာရ"ဟု ကာရနောင် ဝိဘတ်မသက်ခင်(နာမ်ပုဒ် မဖြစ်ခင်) သမာသ်စပ်မှ ကိတန္တ သမာသ်ဟုခေါ်နိုင်မည်၊ "ကမ္မံ+ ကာရော"ဟု ကာရနောင် ဝိဘတ်သက်ပြီးမှ သမာသ်စပ်လျှင် ကိတန္တ သမာသ်ဟုမခေါ်ရဘဲ "ဘူမိံ + ဂတော " ကဲ့သို့ ရိုးရိုးသမာသ်စပ်သာဖြစ်မည်၊ ထို့ပြင် – "ကမ္မ

ကာရော”သမာသ်မျိုးကိုနိစ္စသမာသ်ဟုဆို၏၊နိစ္စသမာသ်ဖြစ်လျှင် “ကမ္မံ+ကာရော” ဟု ဝိဘတ္တန္တ ၂-ပုဒ်ခွဲ၍ ကာရောချည်းမနေနိုင်၊အကယ်၍နေနိုင်လျှင်“ဘူမိ+ဂတော-ဘူမိဂတော”ကဲ့သို့ “ကမ္မံ + ကာရော -ကမ္မကာရော” ဟုအနိစ္စသမာသ်သာဖြစ်လိမ့်မည်၊ဤမျှသာမကသေး ဓာတုယာ ကမ္မာဒိမှ ဏောသုတ္တံက ကံပုဒ်အစရှိလျက် ဓာတ်နှင့်တစ်ဆက်တည်းရှိမှသာ ဏပစ္စည်းသက်၏၊ကံပုဒ်အစမရှိဘဲ ကံပုဒ်တခြား၊ဓာတ်တခြားဖြစ်နေလျှင် ဏပစ္စည်းမသတ်နိုင်၊ ထို့ကြောင့်ကံပုဒ်ကို အစထားလျက် တစ်ဆက်တည်းတည်နေသော ဓာတ်နောက်၌ ဏပစ္စည်းသက်၍ “ကမ္မံ+ကာရ” ဟု ပြီးလျှင်ပြီးချင်း နာမ်ဝိဘတ် မသက်ရသေးမီ ကိတ်ပစ္စည်းဆုံးခိုက်၌သာ ကမ္မံနှင့်ကာရ, ကုမ္ဘံနှင့်ကာရစသည်ကိုသမာသ်စပ်မှ ကိတန္တသမာသ်ဟူသော နာမည်နှင့် လိုက်မည်၊ဘူမိဂတောဌ်ကား ဂတောချည်းသက်သက် (ကံပုဒ်အစမရှိဘဲ) နေနိုင်သောကြောင့် ဂတောဟု နာမ်ဝိဘတ်ဆုံးသော နာမ်ပုဒ်အခိုက်ကျမှ သမာသ်စပ်ရသဖြင့် ကိတန္တသမာသ်ဟုမခေါ်ရတော့ပြီ။

ရူဋီကာ။ ။ ယဒိ ဟိ သမာသတော ပုရေတရမေဝ ကာရသဒ္ဒဿ ကုတန္တတ္တာ တတော သျာဒျုပ္ပတ္တိ ဘဝေယျ ၊ တဒါ“ ကုမ္ဘံ-ကာရော”တိ သကပဒေနေဝ ဝါကျံ ဘဝေယျ၊ဘူမိ+ဂတော တျာဒိသု ဂတ သဒ္ဒဿေဝ၊ကာရောတိ ဣမဿဝိသုံပယောဂေါပိ အာပဇ္ဇေယျ, နစ တံ ယုတ္တံ၊ဓာတုယာကမ္မာဒိမှိတိ ဧဝံ သုဏ္ဏေကမ္မုပပဒေ သတိယေဝ နပစ္စယ-ဝိဓာနတော်၊ဧဝဉ္စ သတိ ကာရောတိ အယံ သဒ္ဒေါအဝိဘတ္တန္တောဝ ကုမ္ဘသဒ္ဒေန သမသီယတီတိ သိဒ္ဓံ။

ဝိဘတ်မသက်ခင် ပုဒ်ခေါ်နိုင်ပုံ။ ။ “ဝိဘတ္တန္တံ ပဒံ = ဝိဘတ်ဆုံးသော သဒ္ဒါ သည်ပုဒ်မည်၏” ဟူသည်နှင့်အညီ“ကာရော” စသည်ဖြင့် နာမ်ဝိဘတ်ဆုံးမှ ပုဒ်ခေါ်ရိုးရှိ၏၊ကမ္မံနှင့်ကာရကို သမာသ်စပ်ရာ၌ ကာရသည် ဝိဘတ္တန္တ ပုဒ်မှ မဟုတ်ရဖြင့်ကား အဘယ်မှာ သမာသ်ဖြစ်နိုင်ပါအံ့နည်း, ပုဒ်အချင်းချင်းစပ်မှ သမာသ် ဖြစ်ရိုးရှိရာဝယ် ဤကမ္မံ=ကာရဌ် ကာရသဒ္ဒါသည် ပုဒ်မဟုတ်သေးပါတကား -ဟုစောဒနာဖွယ်ရှိ၏၊“ဝိဘတ္တန္တံ ပဒံ”ဟု ဆိုရိုးရှိသော်လည်း “ပုဗ္ဗာပရာနံ အတ္ထုပလဒ္ဓိယံ ပဒံ ”ဟု ပရိဘာသာတစ်မျိုးရှိသေး၏၊[ပုဗ္ဗာပရာနံ-ရှေ့နောက် အက္ခရာတို့၏၊ အတ္ထုပလဒ္ဓိယံ -အနက်ကို သိရခြင်းသည်၊ သတိ-သော်၊ပဒံ-ပုဒ်မည်၏၊] ဤပရိဘာသာအရ “ကာရ”သဒ္ဒါ၌ပြုခြင်းဟူသော အနက်ကို သိနိုင် သောကြောင့် ဝိဘတ်မသက်ရသေးသော်လည်း ပရသာမညအားဖြင့် “ပဒ” မည်သည်သာ။[ပုဗ္ဗပရာနံ အတ္ထုပလဒ္ဓိယံ ပဒန္တိ.ပရသမညာယ ကာရာဒိသဒ္ဒဿ ပဒဝေါဟာရော၊-သမာသ်ရူဋီကာ။]

ကမ္မံ ကရောတီတိ ကမ္မကာရော။ ။ ကမ္မကာရောကဲ့သို့ ကံပုဒ်အစရှိသော ကိတန္တ သမာသ်များသည် နိစ္စသမာသ်တည်း၊ “ကမ္မံ+ကာရော” ဟုခွဲ၍ မဖြစ်နိုင်ဘဲ “အမြဲပူးကပ် စပ်နေရသော သမာသ်” ဟုဆိုလိုသည်၊(သမာသ်ခန်း၌

ပြခဲ့သောအဗျယီဘောသမာသ်တို့နိစ္စသမာသ်ဖြစ်ပုံမျိုးတည်း]၊ဤနိစ္စသမာသ်ဟူသမျှ (အနက်ပေါ်လွင်ထင်ရှားအောင်) ဝိဂ္ဂိဟ်ပြုလုပ်လိုလျှင် မိမိပုဒ်ရင်းအတိုင်း ဝိဂ္ဂိဟ်ဝါကျ ပြုလုပ်၍မဖြစ်၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း..... "ကမ္မံ+ကာရော"ဟုကာရောပုဒ်ကသူ့ချည်း သီးခြားမနေနိုင်သောကြောင့်တည်း၊ထို့ကြောင့်ကာရော၏အနက်ကိုဖော်ပြသော"ကရောတိ "ဟူသောပရိယာယ်ပုဒ်ဖြင့်သာ ဝိဂ္ဂိဟ်ပြုရသည်။ [ကာရောချည်းသက်သက် မနေနိုင် ဟူရာဝယ် "ကာရော-ပြုတတ်သူ" ဟု ကတ္တားအနက်ကို ဟောသော ကာရောပုဒ် ကိုရည်ရွယ်သည်၊ ကာရော-ပြုခြင်း, ပြုအပ်သောကောင်းမှု" စသည်ဖြင့် ဘောအနက် ကံအနက်ကိုဟောသော ကာရောပုဒ်ကား သူချည်းသက်သက်နေနိုင်၏၊ ထိုကြောင့် "အဇ့ဝ+ကာရော အကာရော၊ ..... ယတ္ထ ကာရံ ကရိတွာန, သဂ္ဂံ ဂစ္ဆန္တိ ဒါယကာ" စသည်ဖြင့် ကာရောချည်းနေသော ပြယုဂ်များကို တွေ့နိုင်သည်။

နတ္ထိ နိစ္စသမာသမှိ,ဝိဂ္ဂဟော ဝိဂ္ဂဟော တိစေ၊
အညပဒေန ကာတဗ္ဗော,ကာရသဒ္ဒေါ နကတ္တရိ။

နိစ္စသမာသမှိ-နိစ္စသမာသ်၌၊ဝိဂ္ဂဟော-ဝိဂ္ဂိဟ်ပြုသည်၊နတ္ထိ-မရှိ၊ ["ကမ္မံ+ကာရော" ဟု မိမိ ပုဒ်ရင်းဖြင့် ပြုအပ်သော ဝိဂ္ဂိဟ်မရှိသည်ကို ရည်ရွယ်၍"နတ္ထိ ဝိဂ္ဂဟော"ဟု ဆိုသည်၊] ဝိဂ္ဂဟော-ကို၊ကာတဗ္ဗော-ပြုထိုက်သေး၏၊ဣတိစေ-ဤသို့ဆိုငြားအံ့၊အညပ ဒေန-ကရောတိစသောအခြားပုဒ်ဖြင့်၊ကာတဗ္ဗော-ဝိဂ္ဂိဟ်ပြုသင့်၏၊ကသ္မာ-အဘယ် ကြောင့်နည်း၊) ကာရသဒ္ဒေါ-(ကံပုဒ်နှင့်မဖက်ဘဲ) ကာရသဒ္ဒါ သက်သက်သည်၊ ကတ္တရိ -ပြုလုပ်တတ်ဟူသော ကတ္တားအနက်၌၊နေ-မရှိနိုင်၊(ဣတိ-ထို့ကြောင့်တည်း၊) ["ကာရသဒ္ဒေါ နကတ္တရိ"ဟူသောစကားလည်းရှေ့ကံပုဒ်နှင့်တွဲ ရမည့်ကရသဒ္ဒေါကို သာရည်ရွယ်ဟန်တူသည်၊"ကုမ္ဘသ-အိုးကို+ကာရော-ပြုလုပ်တတ်သူတည်း၊ ကုမ္ဘကာရော-အိုးလုပ်သူ"ဟုရှေ့ကဆဋ္ဌီနှင့်တွဲရမည့် ကာရသဒ္ဒါကား သူ့ချည်းသက် သက် ကတ္တားဟောအဖြစ်ဖြင့် နေနိုင်သတတ်၊ ထို့ကြောင့်"ကုမ္ဘ .သ+ကာရော" ဟုမိမိပုဒ်ဖြင့်ပင် ဝိဂ္ဂိဟ် ပြုလုပ်နိုင်သည်။]

ကာလ ၃-ပါးဖြင့်ဝိဂ္ဂိဟ်ပြုပုံ ။ ။ ယခု မြန်မာမူ၌ "ကမ္မံ+ကရောတိတိ ကမ္မကာရော"ဟုပစ္စုပ္ပန်ကာလဖြင့်သာ ဝိဂ္ဂိဟ်ပြုထားသော်လည်း သီဟိုဋ္ဌမူ၌ လည်းကောင်း, ရူပသဒ္ဒိ၌လည်းကောင်း၊ "ကမ္မံအကာသိ (ပြုပြီ)၊ ကရောတိ (ပြုဆဲ)၊ ကရိဿတိ (ပြုလတ္တံ့) တိ ကမ္မကာရော" ဟု ကာလ ၃ ပါးဖြင့် ဝိဂ္ဂိဟ် ပြုထား၏၊ ထိုသို့ကာလ ၃-ပါးဖြင့် ပြုခြင်းလည်း "ဏာဒယောတေကာလိကာ" သုတ်နှင့်ညီညွတ်ပေသည်၊ ကုမ္ဘကာရော စသည်၌လည်း "ကုမ္ဘံ+မာလံ+ကဋ္ဌံ+ ရထံ+ ရဇတံ+သုဝဏ္ဏံ+ ကရောတိ အကာသိ ကရိဿတိတိ ကုမ္ဘကာရော-စသည်

ဖြစ်၏။ ပတ္တံ+ဂဏ္ဌာတိ, အဂ္ဂဏ္ဌိ, ဂဏ္ဌိသတီတိ ပတ္တဂ္ဂါဟော၊ တန္တံဝါယတိ (ရက်ဆဲ), အဝါယိ, ဝါယိသဒ္ဒေါတိ တန္တ ဝါယော၊ ခည်မိနာတိ အမိနိ-မိနိသတီတို့ ခညမာယော၊ ခမ်+ကာမေတိ အကာမယိ ကာမယိသတီတိ ခမ္မကာမော, ခမ်စရတိ အာစရိ စရိသတီတိ ခမ္မစာရော။

မှတ်ချက်။ ။ မာလာကာရော၌ မာလာသည် အာကာရန္တ ဣတ္ထိလိင်ဖြစ်၍ ပကတိပြုသောအခါ "မာလာ" ဟုပင်ရှိစေရသည်၊ "မာလာဘာရီ-ပန်းကိုဆောင်သူ, ပန်းပန်သူ"၌ကား "မာလာ" ဟု ဣတ္ထိလိင် အာကာရန္တ သဒ္ဒါပဒ ကရတည်၊ "မာလာယ ဘာရိနီ (၁၂၀၂)၊ ဘာရိသဒ္ဒေ ပရေ မာလာန္တသ ရဿော ဟောတိ" ဟု အာသုဗောဓ ဗျာကရဏ်း၌ သီးခြားဆိုသောကြောင့် "မာလာဘာရီ" ဟုဖြစ်ပြီးမှ ရဿပြုထားသည်၊ ကာရနှောင်းရာ၌မူထိုကဲ့သို့ အဆိုမရှိသောကြောင့် "မာလာ" ဟုပင်ဒီဃအတိုင်းရှိသည်။

ရုတ်တွက်ညွှန်ပြချက်။ ။ ကုမ္ဘကာရော စသည်ကို ကမ္မကာရောအတိုင်းတွက်, ပတ္တသဒ္ဒါပဒ "ဂဟ=ဥပါဒါနေ" ဟုဆို၍ ပတ္တဂ္ဂါဟောကိုလည်းကောင်း, တန္တသဒ္ဒါပဒဝေတည် "ဝေ=တန္တသန္တာနေ" ဟုဆို၍ ဓာတ်မှည့်ဏ်သက်, ကာရိတ်မှည့်စသည်၊ "တန္တံ+ဝေ+ဣ" ဟု ပြီးသောအခါ တေအာဝါယာ ကာရိတော့သုတ်ဖြင့် ဝေ၏ ဧကို အာယပြု "တန္တံ+ဝါယ" ဟု ဖြစ်၏၊ ထို့နောက် သမာသ်စသည်ကို ကမ္မကာရနည်းမှီ၍ စိရင်၊ ခညသဒ္ဒါပဒ+မာတည်, "မာ=ပရိမာဏော" ဟု ဆို၍ "ခည်+မာ" ဟု ဖြစ်သောအခါ အာကာရန္တာန မာယော သုတ်ဖြင့် မာ၏ အာကို အာယ်ပြု၊ "ခည်+မာယ" ဟု ဖြစ်၏၊ ထို့နောက် သမာသ် စသည်စီရင်၊ ကမ္မသဒ္ဒါပဒ ကမုဓာတ် စရဓာတ်တို့ဖြင့် ကမ္မကာရော ခမ္မစာရောတို့ကိုလည်းတွက်၊ အခြေပြု၌ကား ချာသတ္တတ်ပုံကိုနည်းမှီ၍ "ကမ္မကာရော" ကို သမာသ်အစီအရင် မဝင်စေဘဲတွက်ပြထားသည်၊ ဤ၌ ရူပသိဒ္ဓိကာနည်း လိုက်၍တွက်ပြထား၏၊ သို့ဖြစ်၍ ရုပ်တွက်ပုံချင်း မတူတတ်သည်ကို သတိပြုပါ။

နိစ္စသမာသ်များပုံ ။ ။ နိစ္စသမာသ်ကို ဥပပဒသမာသ် (အနိုးပုဒ်ရှိသော သမာသ်) ဟုလည်းခေါ်၏၊ ထိုနိစ္စသမာသ်လည်း ပေါများ၏၊ ထိုနိစ္စသမာသ်တိုင်းပင် နောက်ပုဒ်၌ အခြားပရိယာယ်ပုဒ်ဖြင့် ဝိဂြိုဟ်လုပ်ရသည်၊ ဒွေ (ဝါရေ) ဓာယတီတိ ဒွိဇော (မွေးဖွားစဉ်က တစ်ကြိမ်, ဓာတ်သွင်းသည့်အခါ တစ်ကြိမ်၊ ဤသို့နှစ်ကြိမ်ဖြစ်ရသော) ပုဏ္ဏား၊ ဝါ-အမိဝမ်းမှတစ်ကြိမ်, ဥခွံမှတစ်ကြိမ်, ဤသို့နှစ်ကြိမ်ဖြစ်ရသော) ဒှက်၊ ဒွိဟိ (မုခသောဏ္ဍောဟိ) ပိဝတိတိ ဒွိပေါ-(ပါးစပ်,နှာမောင်း ၂-ခုတို့ဖြင့် ရေကိုသောက်တတ်သော) ဆင်၊ သမုဒ္ဒရာ အလယ် ကျွန်းကိုဟောသော "ဒီပ" သဒ္ဒါကား "ဇလမဇ္ဈေဒိပ္ပတီတိဒွိပေါ" ဟုပြုရ၏၊ နောက်၌လာမည့် "ဥရဂေါ, တုရင်္ဂေါ" စသောပုဒ်, "ကမ္မဇ" စသောပုဒ်များလည်း နိစ္စသမာသ်ချည်းတည်း၊ ဤသုတ်၏အရာမဟုတ်ကြ။

သညာယ-မန ၅၂၅။ သညာယံ-နာမည်ကို၊ အဘိဓေယျာယံ-ဟောအပ်သော်၊ ကမ္မာဒိမှိ ကဲပုဒ် အစသည်၊ (သတိ)၊ ဓာတုယာ-၌၊ အာကာရ ပစ္စယော-အပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ၊ နာမမှိ-နာမပုဒ်၌၊ နုကာရာ ဂမောစ-နု အက္ခရာလာသည်လည်း၊ ဟောတိ အရိ-ရန်သူကို၊ ဒမေတိ-ဆုံးမတတ်၏၊ လ္ကတိ၊ အရိန္ဒမော-အရိန္ဒမမည်၏၊ ရာစာ-အရိန္ဒမမည်သော မင်းတည်း၊ ဝေသံ-ကုန်သည်လမ်းကို၊ တရတိ-လွန်မြောက်တတ်၏၊ လ္ကတိ ဝေသန္တ ရော-

---

၅၂၅။ **သညာယ-မန ။** ။ "သညာယံ xအ .....နံ" ဟု ၃-ပုဒ်ရှိသော သုတ်တည်း၊ ချာသ၌ "အစ+နုစ အနံ" ဟု ဒွန်တွဲ၍ "သညာယံ+အနံ" ဟု ၂ ပုဒ်လည်း ကြဲသေး၏၊ ထိုအလို အန-အပစ္စည်း နအာဂုံသည်၊ (ဟောတိ)" ဟုပေး၊ အရိန္ဒမစသော ပုဒ်များသည် ရှင်ဘုရင်၏ နာမည်နှင့် ဘုရားရှင်တို့၏ နာမည်တော်များတည်း၊ ထို့ကြောင့် သညာယံ အရ ပုံစံများဖြစ်ကြသည်။

နုလာရာဂွာန။ ။ နုလာရာ၌ မည်သည့်နေရာဝယ် လာရမည်ဟု သုတ်အဆိုအတိုင်း မသိသာသော်လည်း "နုနိဂ္ဂဟီတံ ပဒန္တေ" သုတ်က ပုဒ်၏အဆုံး၌ နုကို နိဂ္ဂဟီတ်ပြုဟု ဆိုထားသောကြောင့် နအက္ခရာကို ပုဒ်အဆုံး၌ လာရမည်ဟုမှတ်ပါ၊ ထို့ကြောင့် "နာမမှိ ဟု ဝုဒ္ဓိ၌ထည့်၍ ဖွင့်သည်၊ "နာမမှိ" ဟု သာမညဆိုသော်လည်း ဥပပဒေဟု ခေါ်ရသော "အရိ-ဝေဿစသော နာမ်ပုဒ်တို့၏ အဆုံး၌" ဟု အဓိပ္ပာယ်မှတ်ပါ၊ ထို နုလာပုံမှာ ရုပ်တွက်ရာ၌ ထင်ရှားလတ္တံ့၊

ဆက်ဦးအံ့ ။ ။ ဤသုတ်၌ ၃-ပုဒ် ကြဲသောနည်းဝယ် "သညာယံအ" သည် တစ်ဝါကျ, နုလည်း တစ်ဝါကျဖြစ်၍ "နု" နောင် သမ္မိဏ္ဍနတ္ထ စသဒ္ဒါလို၏၊ (ဤသို့ပါသင့်လျက် မပါသော ပုဒ်ကို လုတ္တနိဒ္ဒိဋ္ဌ (ချေထားအပ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သော) ပုဒ်ဟုလည်းကောင်း, အဇ္ဈာဟရိတပဒ (ဆောင်ယူထည့်စွက်အပ်သော) ပုဒ်ဟုလည်းကောင်း, ဂမျမာန (သိလောက်၍ မထည့်အပ်သော) ပုဒ်ဟုလည်းကောင်း, ပါဌသေသ (ကြွင်းကျန်သောပါဠိ) ဟုလည်းကောင်း ဆိုကြသည်၊ (ဤသို့သုတ်၌ စသဒ္ဒါလိုနေသောကြောင့် ဝုတ္တိဆရာသည် "နာမမှိစ" ဟု စသဒ္ဒါကို ထည့်၍ ဖွင့်ပြသည်၊) ထို စကိုလည်း နုကာရာဂမောစဟုရွေ့၍ထိုင်စေ။

ရုပ်တွက်။ ။ အရိသဒ္ဒါပုပဒ ဒမုတည့်, အရိနောင် အံသက် (အဂို ကဲ့သို့ အရိ ပြီးစေ)၊ "ဒမု-ဒမနေ" အနက်၌ ဓာတ်မှည့်, အဆုံးသရချေ၊ သညာယမနုသုတ်ဖြင့် ဒမုဓာတ်နောင် အပစ္စည်းသက်၊ (နုမလာစေနှင့်) အမာဒယော ပရ ပဒေဘိသုတ်ဖြင့် အရိ့နှင့် ဒမကို သမာသ်စပ်၍ တပ္ပုရိသ်မှည့်, သမာသ်မှည့်, အံဝိဘတ်ချေ၊ သညာယမနုသုတ်ဖြင့် အရိနောင် နုလာ (အရိနုဒမ)၊ နုနိဂ္ဂဟီတံ ပဒန္တေ သုတ်ဖြင့် နုကို နိဂ္ဂဟီတ်ပြု၊ နိဂ္ဂဟီတ်ကို ဝဂ္ဂန္တ ပြု (အရိန္ဒမ)၊ နာမ်ငဲ့, သိ-သက်, သြပြု, ခွင်း, ချေ, ကပ်, ပြီး၏။

မည်၏၊ ရာဇာ-ဝေဿန္တရာမည်သော မင်းသည်၊ တဏှံ-တဏှာကို၊ ကရောတိ-ညှည်းဆဲတတ်၏၊ ဣတိ, တဏှင်္ကရော-မည်၏၊ ဘဂဝါ-တဏှင်္ကရာ မည်တော်မူသောဘုရားတည်း၊ မေဓံ-ပညာကို၊ ကရောတိ-ပြုတတ်၏၊ ဣတိ,မေဓင်္ကရောမည်၏၊ ဘဂဝါ-မေဒင်္ကရာမည်တော်မူသော ဘုရားတည်း၊သရဏံ-ကိုးကွယ်ရာကို၊ ကရောတိ-ပြုတတ်၏၊ ဣတိ,သရဏင်္ကရော-မည်၏၊ ဘဂဝါ-သရဏင်္ကရာ မည်တော်မူသောဘုရားတည်း၊ ဒီပံ-မှိခိုရာကိုင်းကျွန်းသဖွယ်ကို၊ ဝါ-ပညာတည်းဟူသော ဆီမီးကို၊ ကရောတိ ဣတိ ဒီပင်္ကရော၊ ဘဂဝါ ဒီပင်္ကရာမည်တော်မူသော ဘုရားတည်း။ (၅၆၆)

မှတ်ချက်။ ။ ရူပသိဒ္ဓိ၌ "အယံ ပန နှာ ဂမော သမာသံ ကတွာ ဥပပဒ ဝိဘတ္တိ လောပေ တတေယော ဟောတိ" ဟုဆိုသောကြောင့် အရိ၌ ဝိဘတ်ချေပြီးမှ နုလာစေသည်၊ ဤအဓိပ္ပာယ်ကို ရည်ရွယ်၍ "သမာသတ္တာ ဝိဘတ္တိနံ, လောပေ ဝေါပပဒေကတေ၊ နှာဂမော တညုဏာ-ရူပ-သိဒ္ဓိယံ သမုဒါဟရော" ဟု ဘောဒစိန္တာမိန့်သည်၊ ဤသုတ်လာ သမာသ်များလည်း နိစ္စသမာသ်ပင်ဖြစ်၍ သမာသ်ရုပ်လည်း တွက်ရ, "ဒမေတိ" ဟူသော ပရိယာယ်ပုဒ်ဖြင့်လည်း ဝိဂြိဟ် ပြုလုပ်ရသည်၊ ချာသတွက်ပုံကိုကား အခြေပြု၌ ပြထားပြီ။

ဝေဿန္တရော ။ ။ဝေဿ သဒ္ဒူပပဒ "တရ=တရဏေ" ဟု ဆို၍ ဝေဿန္တရောကိုလည်း တွက်၊ ဤကစ္စည်းဝုတ္တိ၌ ပြထားသော ဝိဂြိဟ်အရ "မယ်တော်သည် မြို့ကို လှည့်လည်ရာဝယ် ကုန်သည်လမ်း အလွန်မှာ မီးရှူးသန့်စင်တော်မူသောကြောင့် "ဝေဿန္တရာမင်း" အမည်တွင်သည်ဟု ကြံသင့်၏၊ "[ဇာတော-မှိ ဝေဿဝီထိယံ, တသ္မာ ဝေဿန္တရော အဟု" ဟူသော ဝေဿန်ဇာတ်၊ ဝေဿာနံ ဝီထိယာ မဇ္ဇေ, ဇနေသိ ဖုဿတိ မမံ"ဟူသောစရိယာ ပိဋကတို့ကို ထောက်လျှင် "ဝေဿာနံ ဝီထိယာ အန္တရံ ဝေဿန္တရံ" ဟု မဇ္ဇေ လောပ တပ္ပုရိသ်ပြုပြီးနောက် "ဝေဿန္တရေ-ကုန်သည်လမ်း အလယ်၌+ဇာတော-ဖွားမြင် သောမင်းသည်၊ ဝေဿန္တရော-မည်၏" ဟု ဇာတတဒ္ဓိတ်ပြုသင့်သည်။

တဏှင်္ကရောစသည်။ ။ တဏှာ သဒ္ဒူပပဒ, သရဏ, မေဓာ, ဒီပသဒ္ဒူပ ပဒကရတည်၍ တဏှင်္ကရောစသည်တွက်၊ အာကာရန္တဣတ္ထိလိင်ဖြင့် "တဏှာ-မေဓာ" ဟု တည်ရသည်, သမာသ်စပ်၍ ဝိဘတ်ချေ, တဏှာ-မေဓာဟု ပကတိပြု၊ ကွစာဒိမဇ္ဇူတ္တရာနံဖြင့် အာကို ရဿပြု၊ တဏှင်္ကရော မေဓင်္ကရော, အထောပိ သရဏင်္ကရော၊ ဒီပင်္ကရောစ သမ္မုဒ္ဓေါ, ဧကကပ္ပမှိတေဇိနာ" ဟု ဗုဒ္ဓဝံသရှိသောကြောင့် တဏှင်္ကရစသော အမည်တော်သည် ဘုရားရှင်တို့၏ အမည်သညာတော်တည်း။

ပုရေဒဒါစ ဣံ ၅၂၆။ ပုရသဒ္ဒေ–ပုရသဒ္ဒါဟူသော၊ အာဒိမှိ–အစသည်၊(သတိ) ဒဒဣတိ–ဒဒဟူသော၊ စောယ ဓာတုယာ–မှနောက်၌၊ အကာရ ပစ္စယော ဟောတိ၊ ပုရသဒ္ဒဿ–ပုရ သဒ္ဒါ၏၊ အကာရဿ–အ၏၊ ဣံစ–ဣံအပြုသည်လည်း၊ ဟောတိ၊ ပုရေ–ရှေး၌၊ ဒါနံ–အလှူကို၊ အဒါသိ–ပေးဖူးပြီ၊ ဣတိ,ပုရိန္ဒဒေါ–မည်၏၊ ဒေဝရာဇာ–သိကြားမင်းတည်း။ (၅၆၀)

မှတ်ချက်။ ။ ကစ္စည်းဝုတ္တိနှင့် ချာသတို့၌ ဒီပင်္ကရောစသော ရုပ်များကို သမာသ်ခန်း၌ ဒီပံနောင် အိဝိဘတ်ကို မချေရသော အလုတ္တသမာသ်ဟု ဆိုကြ၏၊ ["စဂ္ဂဟဏ မဝဓာရဏတ္ထံ (ဝိဘတ်ချေမှုကို တားမြစ်ခြင်း နိဝတ္တာပနာဝဓာရဏ အနက်ရှိ၏၊) ပဘံကရော၊ ပေ၊ ဒီပင်္ကရော" –တေသံ ဝိဘတ္တိယောသုတ်၏ ဝုတ္တိ၊] ထိုအတိုင်းဆိုလျှင် ဒီပင်္ကရော၌ ဤသုတ်ဖြင့် နုအက္ခရာ လာဖွယ်မရှိ, သဗ္ဗတောဏ္ဍုတွာဝီဝါသုတ်ဖြင့်ပင် အပစ္စည်းသာသက်၍ ရုပ်ပြီးနိုင်ရကား ဤသုတ် ဆိုရကျိုးမနပ်ဘဲရှိရာ၏၊ ထို့ကြောင့် ချာသ၌ သမာသ်ခန်းဝယ် သမာရုပ်တွက်ပြီးသည့်အခါ ဝိဘတ်မချေဘဲ ဒီပင်္ကရောကို အလုတ္တသမာသ်ဟု ပြခဲ့ပြီး၍, ဤသုတ်၌ကား ဒီပစသည်နောင် အံဝိဘတ်ကိုပင်သက်၍မပြတော့ဘဲရုပ်တွက်လေ သည်၊ အကယ်၍ ဒီပ-စသည်နောင် အံဝိဘတ်သက်လျှင်လည်း နုလာရဦးမည်ဖြစ်၍ ဝိဘတ်ကိုချေရသော လုတ္တသမာသ်ဟုပင် ဆိုရလိမ့်မည်၊ ဤကိုရည်ရွယ်၍ .....

"ကစ္စာယနေစ ချာသေစ, ဝုတ္တာ–လုတ္တသမာသတာ၊
သမာသေနွာဂမေနေဝ, ကိတေ လုတ္တသမာသတာ။

ဟု ဘေဒစိန္တာ၌မိန့်သည်၊ ရူပသိဒ္ဓိစာကိုယ်အလိုမူအမည်သညာဟော မဟုတ်သော ပဘင်္ကရော စသည်၌ သဗ္ဗတော ဏ္ဍုတွာဝီဝါဖြင့် အပစ္စည်းသက်၍ ပဘံ၌လည်း အံဝိဘတ်မချေရ–အလုတ္တသမာသ်တည်း၊ သီဝင်္ကရောစသော အမည်သညာဟောရာ၌ ကား သညာယမနုဖြင့် နုလာရဦးမည်ဖြစ်၍ အံဝိဘတ်ကိုချေရသော လုတ္တသမာသ်တည်းဟု (သညာဟော် ဟုတ် မဟုတ်လိုက်၍) ၂–မျိုးခွဲခြားသင့်သည်၊ ရူဋီကာကား ဒီပင်္ကရောကို အလုတ္တသမာသ်ခန်း၌လည်း ပြထား၏။

၅၂၆။ ပုရေဒဒါစ ဣံ ။ ။ ပေးခြင်း အနက်ဟု ဟောရာ၌ ဒါဓာတ်နှင့်တူသော ဒဒဓာတ်လည်းရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် "ဒဒ ဣစ္စေတာယ ဓာတုယာ" သုတ်၌ပါသော ဒဒါကိုဖွင့်သည်၊ "ဣံ" ဟု သာမညဆိုသော်လည်း ပုရ၏ အကို ဣံပြုမှ ရုပ်ပြီး၏၊ သုတ်ဟူသမျှလည်း ရုပ်ပြီးစေခြင်း အကျိုးရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် "ဣံ" ဟူသော စကားအရ "ဣံ" ပစ္စည်းမယူဘဲ"ဣံ အပြု" ဟု ယူရသည်၊ ဒဒါစ၌ စသဒ္ဒါကား ဣံ အပြုကိုပေါင်းသော ဒုတိယတ္ထ သမ္ပိဏ္ဍနတည်း၊ထို့ကြောင့် "ဣံစ" ဟုရွေ့ထိုင်စေရသည်။

ပုရသဒ္ဒေ အာဒီမှိ ။ ။ ပုရေကို "ပုရသဒ္ဒေ" ဟု ဝုတ္တိဖွင့်သောကြောင့် ထိုအဖွင့်အတိုင်း သုတ်နက်ပေးကြရ၏၊ သို့သော် ပုရနောင် သို့ ကို ဧပြု၍ "ပုရေ" ဟုဖြစ်ပြီးမှ ဒဒဓာတ်နောင် အပစ္စည်းသက်လျှင် သာ၍ သမာသ်ထုံးစံကျသောကြောင့် "ပုရသဒ္ဒေ" ဟု ဝုတ္တိဖွင့်၍ "ပုရေ-ပုရေသဒ္ဒါသည်၊ သတိ-သော်" ဟု သုတ်နက်ပေးရလျှင် သာ၍ အရှင်ကစ္စည်း အာဘော်ကျမည်ထင်သည်။

ရုပ်တွက်။ ။ "ပုရေဒဒါ" ဟုဆိုသောကြောင့် ပုရသဒ္ဒူပပဒ· ဒဒတည်, ပုရနောင် သို့ သက်, ဧပြု၊ "ဒဒ=ဒါနေ" အနက်၌ ဓာတ်မှည့်, အဆုံးသရဓျေ, ဤ သုတ်ဖြင့် ပုရအစရှိသော ဒဒဓာတ်နောင် အပစ္စည်းသက် (လုံ့ မပြုသေးနှင့်)၊ အမာဒယော စသော သုတ်ဖြင့် ပုရေနှင့် ဒဒကို သမာသ်စပ်၍ တပ္ပုရိသ်မှည့်, သမာသ်မှည့်, ပုရေ၌ သို့ ဝိဘာတ်ဓျေ, ပုရဟု ပကၠတိပြု, ပုရေဒါစ လုံ့ဖြင့် ပုရ၏ အကို လုံ့ပြု (ပုရိ + ဒဒ) နိဂ္ဂဟိတ်ကို ဝဂ္ဂန္တ ပြု, နာမ်ဒဲ့စသည်စီရင်။ ဤသို့ ပုရေ၌ ဝိဘာတ်ဓျေပြီးမှ လုံ့ပြုရသောကြောင့် "လုဓာပိ ဝိဘာတ္တိလောပေ ကတေယေဝ လုံ့ အာဒေသော " ဟု ရွှင်မိန့်သည်။]

ဝိဂြိုဟ်နှင့်အဘိဓေယျ ။ ။ ယခုစာတို့၌ "ဒဒါတိ" ဟု ပစ္စုပ္ပန်ကြိယာကို တွေ့ရ၏၊ သိဟိုင်္ဂမူနှင့် နျာသ ရူပသိဒ္ဓိတို့၌ကား "အဒါသိဟု အတိတ်ကြိယာကို တွေ့ရသည်၊ ထိုသို့ အတိတ်ကြိယာဖြင့် ဝိဂြိုဟ်ပြုခြင်းသာ "ပုရေ-ရှေး၌" ဟူသော ဥပပဒ ပုဒ်နှင့်လျော်၏၊ "သက္ကော ဘိက္ခဝေ ဒေဝါနမိန္ဒော ပုဗ္ဗေ မနုဿဘူတော သမာနော ပုရေဒါနံ အဒါသိ၊ တသ္မာ ပုရိန္ဒဒေါတိ ဝုစ္စတိ" ဟူသော သက္ကသံယုတ်ပါဠိ၌လည်း "အဒါသိ" ဟုပင်ရှိသည်၊ ဤ၌ "အဒါသိ" ဖြင့်ဝိဂြိုဟ်ပြုခြင်းသည် ဒဒဓာတ်ရင်း မဟုတ်၊ ဒဒ၏ ပရိယာယ်ဖြစ်သော ဒါဓာတ်ဖြင့် ပြုခြင်းတည်း၊ သူ့ဓာတ်ရင်းအတိုင်းလည်း "ပုရေဒါနံ အဒဒိတိ ပုရိန္ဒဒေါ" ဟု ပြုနိုင်သည်ပင်၊ အဘိဓေယျကို ပြရာဝယ် "ရာဇာ" ဟု ယခုစာတို့၌ တွေ့ရ၏၊ "ဒေဝရာဇာ" ဟု သိဟိုင်္ဂမူအဲတိုင်းပင်ရှိလျှင်ကောင်းသည်။

တေကာလိက ဖြစ်သော်လည်း အတိတ်ဟော ။ ။ "ဏာဒယော တေကာလိကာ" အရတွင် အပစ္စည်းလည်း ပါဝင်၏၊ သို့ဖြစ်၍ "ပုရေဒါနံ ဒဒါတိ, အဒဒိ, ဒဒိဿတိတိ ပုရိန္ဒဒေါ" ဟု ၃-ဝိဂြိုဟ် ပြုသင့်သည် မဟုတ်ပါလော ဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ အပစ္စည်းသည် ကာလ ၃-ပါး၌ ဟောနိုင်သော်လည်း "ပုရေ" ဟူသော ဥပပဒ (အနီးပုဒ်)၏ အစွမ်းကြောင့် ဤပြယုဂ်ဝယ် "အဒါသိ" ဟူသော အတိတ်အနက်ကိုသာ အပစ္စည်းက ဟောရတော့၏။

တေသံ တေကာလိကတ္တေပျ-တိတေ-ဝေါပ ပဒတ္ထတော၊
ယထာ ပုရိန္ဒဒေါ-စ္စာဒေါ, ဝတ္တမာနေတိ ကေနစိ။

သဗ္ဗတော ဏ္ဍုတ္တာ ဝိဝါ ၅၂၇။ **ကမ္မာဒီမှိ–**ကံပုဒ် အစရှိသည်၊ **သတိဝါ–**ဖြစ်သော်လည်း ကောင်း၊ **အကမ္မာဒီမှိ–**ကံပုဒ်အစ မရှိသည်၊ **သတိဝါဖြစ်သော်** လည်းကောင်း၊ **သဗ္ဗတော–**သော၊ **ဓာတုတော–**ဓာတ်မှ နောက်၌၊ **အကာရ ဏ္ဍု တုအာဝိ ဣတိ–အအက္ခရာ, ဏ္ဍု, တု, အာဝိ ဟူကုန်သော၊ တော ပစ္စယာ ဟောန္တိ၊ တံ–**ထိုအမှုကို၊ **ကရောတိ–**ပြုတတ်၏၊ **ဣတိ တက္ကရော–တက္ကရမည်၏။** [**"တက္ကရော မောသကော စောရော" ခိုးသူပရိယာယ်၌ "တက္ကရော–ထိုခိုးမှုကို ပြုတတ်သော ခိုးသူ" ဟု ပေး။**] **ဟိတံ စီးပွားကို၊ ကရောတိ ဣတိ ဟိတကရော၊ ဧတ္ထ–**ဤတရား၌၊ **ဝါ–**တစ်နည်း၊ **တောန–**ဤဝဿရားဖြင့်၊ **ဝိနေတိ–(သတ္တဝါတို့ကို ဆုံးမ၏၊ ဣတိ–**ဤသို့ဆုံးမရာ ဆုံးမကြောင်း၏ **အဖြစ်ကြောင့်၊ (သော–**ထို တရားသည်)၊ **ဝိနယော ဝိနယ**

၅၂၇။ အကမ္မာဒီမှိ ဝါ အကာရ။ ။ ဏ္ဍုတ္တာဝိဝါ၌ ဝါ သဒ္ဒါသည် "အကမ္မာဒီမှိ" ဟူသော အနက်တစ်မျိုးကို စီရင်သော အတ္ထန္တရဝိကပ္ပနတ္ထဟု ရှု၌ဆို၏၊ ထို့ကြောင့် မည်သည့်သုတ်ကမှ မလိုက်ဘဲ"အကမ္မာဒီမှိ" ဟု ဝုတ္တိ၌ ထည့်၍ ဖွင့်နိုင်သည်၊ နိဒ္ဒေသ၌ကား အကမ္မာဒီမှိကို ဆည်းသော သမုစ္စည်းဟုဆို၏၊ အဓိပ္ပာယ်အတူပင်၊ သို့သော် "ဝါ" သဒ္ဒါဖြစ်၍ ဝိကပ္ပနတ္ထဟုကြံသော ရူပသိဒ္ဓိနည်းကသာ၍ စည်းကမ်းကျသည်၊[တို့တေးဆရာတော်ကမူသည်ဃမနသုတ်မှ အပစ္စည်းသည် ဏ္ဍုတ္တာဝိဟူသော ပစ္စည်းများကိုမြင်၍ မလိုက်မည်ဝိုးသောကြောင့် ဆွဲငင်လော အနုကမုနတ္ထ ဝါသဒ္ဒါ ဖြစ်သည်ပုံလည်း မိန့်သတတ်၊] ထို့ကြောင့် အခြားဆရာတို့အလို အပစ္စည်း လိုက်လာသောကြောင့် (တွံတေး ဆရာတော်အလို ဝါသဒ္ဒါဖြင့် ငင်သောကြောင့်) ဝုတ္တိ၌ "အကာရ" ဟု ထည့်၍ဖွင့်နိုင်ပြန်သည်။

တက္ကရော၊ ပေ၊ နိဿယော။ ။ ဤပုံစံတို့ကား အပစ္စည်းသက်ရာ ပုံစံများတည်း၊ တက္ကရောသည် ကံပုဒ်အစရှိသော ပုံစံ၊ ဝိနယော နိဿယောတို့ကား ကံပုဒ်အစမရှိသော ပုံစံ၊ တက္ကရော ရုတ်တွက်ပုံကို နျာသအတိုင်း အခြေပြု၌ပြထားပြီ၊ ရူအလိုကျ တွက်မူ"တသဒ္ဒါပပဒ ကရ" တည်, တနောင် အံသက်၊ "ကရ=ကရဏော" အနက်၌ ဓာတ်မှည့်, အဆုံးသရချေ၊ ဤသုတ်ဖြင့် အပစ္စည်းသက်, (တံ+ကရ)၊ တံ– ထိုအမှုကို +ကရောတိ–ပြုတတ်၏၊ ဣတိအတ္ထော–၌၊သမာသ်စပ်၍ တပ္ပုရိသ်မှည့်, သမာသ်မှည့်, ဝိဘတ်ချေ၊ တ–ဟု ပကတိပြု၊ ကဒွေဘော်လာ, နာမ်ငဲ့ စသည်စီရင်၊ ဤသို့လျှင် အနိုးပုဒ်ရှိသမျှ၌ ရူအလိုကျတွက်လျှင် သမာသ်ရုပ် ပါဝင်ရမည်ကို အမြဲသတိပြု၊ ဝိနယောရုပ်ကို အခြေပြု၌တွက်ထားပြီ၊ နိဿယောကို နိပုဗ္ဗသိတည်, "သိ=သေဝါယဲ" အနက်၌ ဓာတ်မှည့် အပစ္စည်းသက်, ဣကိစ္စပြု, ကိုအယပြု, သဒ္ဒေဘော်လာ။

မည်၏၊ နံ–ထိုအရာကို၊ နိသ်ိယ–မှီ၍၊ ဝသတိ–နေ၏၊ လ္ကတိ–ထိုသို့မှီအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (သော–ထိုအရာသည်) နိသယော–မည်၏၊ ဏ္ဍုမို–ဏ္ဍု ပစ္စည်း၌၊ (ဥဒါဟရဏ်–ကား၊) ရထံ–ရထားကို၊ ကရောတိ–၏၊ လ္ကတိ ရထကာရကော–၏၊ အနံ့–ထမင်းကို၊ ဒဒါတိ–ပေးတတ်၏၊ လ္ကတိအန္နဒါယကော၊ သတ္တော–တို့ကို၊ ဝိနေတိ–ဆုံးမတတ်၏၊ လ္ကတိ ဝိနာယကော၊ ကရောတိ–ပြုအပ်၏၊ လ္ကတိ ကာရကော၊ ဒဒါတိ–၏၊ လ္ကတိ ဒါယကော၊ နေတိ–

ယ–တ သမာသ်ကွဲ။ ။ တက္ကရောကဲ့သို့ တသဒ္ဒါယသဒ္ဒါ၊ ဟိုဖြင့် သမာသ်တွဲရာ၌ နောက်ပုဒ်ဝယ် ဒွေဘော်ရောက်လေ့ရှိ၏၊ မှန်၏ သက္ကတ္တာ၌ "ယတ်တတ်" ဟု ရှိရာ ပါဠိ၌ (တ်) ပျောက်သောကြောင့် ထို (တ်) အစားနောက်ပုဒ်ဝယ် ဒွေဘော်လာရသည်၊ ပုံစံကား "ယဿ္မာဝေါ ဘာဝလက္ခဏံ ယဂ္ဂဏာသ-သဿ္မာဝေန၊ တက္ကရော, တပ္ပရကော (တ ကဲ့သို့ တေနှင့် တွဲရာ၌လည်း တေပ္ပရမ်ာယေဝ အေဝတာ သန္နီပါတာ" စသည်ဖြင့် ဒွေဘော်လာ၏) စသည်တည်း၊ ဤသို့ ဒွေဘော်မလာလျှင်လည်း ယ–တ် တို့၏ နောက်၌ နိဂ္ဂဟီတဉ္စသုတ်ဖြင့် နိဂ္ဂဟီတ်လာရသည်၊ ပုံစံကား– "ယံ ဘာဝေါ, တံ သမ္မယုတ္တော" စသည်တည်း၊ ဆောင်ပုဒ်ကို အခြေပြုမှာ ရှု။

သာဓန ၇–ပါး၌ အ ပစ္စည်းသက်။ ။ဤ အ ပစ္စည်းသည် ကိတ အမည်ရသော ပစ္စည်းတည်း၊ ကိတ အမည်ရလျှင် "ကတ္တရိကိတ်" သုတ်၏ သတ်မှတ်ချက်အရ ကတ္တုသာဓန (ကတ္တားအနက်) ဓာစ်ခုသာ ဟောရမည်ဟု ယူဆဖွယ်ရှိ၏၊ သို့သော် "ဝိနေတိ ဇေတန ဇေတ္တာတိဝါ" ဟု ကရဏသာဓန အဓိကရဏသာဓန ၂–မျိုးဖြင့် ဝိဂြိုဟ်ပြုထားပုံကို ထောက်လျှင် ကတ္တုသာဓနမှ ကြွင်းသော "ကမ္မကရဏ" စသော သာဓနတို့၌လည်း သက်နိုင်၏–ဟု သိသာ၏၊ ထို့ကြောင့်ပင် "ဘယနံ–ကြောက်ခြင်း၊ ဘယော–ကြောက်ခြင်း၊" ဟု ဘာဝသာဓန၌လည်း အပစ္စည်း သက်သည်။ [ဥသ်သသာဓနေပိတိ–ကရဏာဓိကရဏ ကမ္မဘာဝါ–ပါဒါနာဒိသာဓနေပိ အပစ္စယော ဟောတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗော–ရူဋ္ဌိကာ။]

[ဆောင်] ဝိနယောနှင့်, ဘယောထောက်က, ကတ္တုမျှတွင်, မကုတ်လျှင်း, ကြွင်သာဓန, အားလုံးပြ, အ ပစ္စယသက်။

နိသယော ။ ။ "နိသာယ နံ ဝသတိ " ဟူသော ဝိဂြိုဟ်ကို အဝုတ္တကမ္မသာဓနဝိဂြိုဟ် ဟုဆိုကြ၏၊ ထင်ရှားစေခဲ့– "နိသာယ နံ" ၌ နံသည် အဝုတ္တကံတည်း၊ နိသယော်ဟု ကိတ်ပြီးသောအခါ "နံ" ဟူသော ထိုအဝုတ္တကံ၏ အနက်ဖြစ်သော "ဆရာ" ရ၏ "နိသယော–မှီခိုအပ်သောဆရာ" ဟူလို၊ ဤသို့ အဝုတ္တကံအနက်ကို အပစ္စည်းက ဟောသောကြောင့် "နိသာယနံ ဝသတိ"

ဆောင်တတ်၏၊ ဣတိနာယကော၊ တုမှိ-တုပစ္စည်း၌၊ (ဥဒါဟရဏ်)၊ တံ-ထိုအမှုကို၊ ကရောတိ-၏၊ ဣတိ တဣတ္တာ-တဣတ္တာမည်၏၊ တဿ-ထိုအမှုကို ကတ္တာ-ပြုတတ်သူတည်း၊ ဣတိ တဣတ္တာ၊ဘောဇနံ-ဘောဇဉ်ကို၊ ဒဒါတိ ဣတိဘောဇနေ ဒါတာ၊ ဘောဇနဿ-ကို၊ ဒါတာ-ပေးတတ်သူတည်း၊ ဣတိ ဘောဇနော ဒါတာ၊ ကရောတိ ဣတိ, ကတ္တာ-ကတ္တာမည်၏၊ သရတိ-အောက်မေ့တတ်၏၊ ဣတိ သရိတာ-သရိတာ မည်၏၊ အာဝိမှိ-အာဝီပစ္စည်း၌ (ဥဒါဟရဏ်)၊ ဘယံ-ဘေးကို၊ ပဿတိ-ရှုတတ်၏၊ ဣတိ ဘယဒဿဝီ-ဘယဒဿာဝီ မည်၏၊ ဣစ္စေဝမာဒိ- ဤသို့ အစရှိသည်တည်း။ (၅၆၉)

ဟူသောဝိဂြိုဟ်ကို အဝုတ္တကမ္မသာဓန ဝိဂြိုဟ်ဟုလည်းကောင်း, နိဿယောကို အဝုတ္တကမ္မသာဓန-ကိတ်ပုဒ်ဟုလည်းကောင်း ပြောစမှတ်ပြုကြသည်၊ ဤ၌"ဝသတိ" ဘား အပိုထည့်ပါဠိတည်း၊ "နိဿယတိ နံတိ နိဿယော" ဟုသာပြုစေလိုရင်းဖြစ်သည်၊ "နိဿယတိ-မှီရ၏" ဟုပေး၊ ယော-အကြင်ဆရာကို၊ နိဿီယတေ-မှီအပ်၏၊ ဣတိ,သော ထိုဆရာသည် "နိဿယော" ဟု ဝုတ္တကမ္မသာဓန ကြံလျှင်လည်း ဖြစ်နိုင်သည်ပင်၊ သို့သော် "နိဿာယ ဝသတိ" ဖြင့် မှီတတ်သူကို ပြ၍ "နံ" ဖြင့်မှီအပ်သူကို ပြသောကြောင့် ကတ္တားအနက် ကံအနက် ၂-ချက်လုံး ထင်ရှားစေခြင်းငှာ အဝုတ္တကမ္မသာဓန ဝိဂြိုဟ်ပြုသတတ်။

မှတ်ချက်။ ။ ယခုကာလ "နိဿယ" ခေါ်ရသော ကျမ်းစာများလည်း "နံ-ထိုကျမ်းစာကို၊ နိဿယတိ-မှီခိုအားထားရ၏၊ ဣတိ, နိဿယော-နိဿယမည်၏" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၊ မှီခိုအားထားရသောကျမ်းစာ" ဟုဆိုသဖြင့် အတော်အတန် ဉာဏ်ရှိသူတို့ မှီခိုဖို့ရာ ခက်ခဲသောအရာ၌သာ မြန်မာပြန်သင့်လေသည်၊ ယခုကာလ၌မူ "ဟောတိ-ဖြစ်၏" စသည်ဖြင့် အလွန်လွယ်ကူသော ပါဠိကိုပင် နိဿယခေါ်ကျမ်းများ၌ အနက်ပေးကြရသည်မှာ "နိဿယ"ဟူသောနာမည်နှင့် မလျော်ကန်အောင် ရှိတော့သည်။

ဏ္ဍုမှိ၊ ပေ၊ နာယကော။ ။ အပစ္စည်း၏ ပုံစံများကို ပြပြီး၍ (အကာရ ဏ္ဍုတ္တာဝိ-အစဉ်အတိုင်း) ဏ္ဍု၏ပုံစံများကို ပြလိုသောကြောင့် "ဏ္ဍုမှိ" ဟု စချို၍ ရထံ ကရောတိတို့ ရထကာရကော " စသည်ဖြင့် ပုံစံများကိုပြသည်၊ ရထကာရကော, အန္နဒါယကောတို့သည် ကမ္မာဒိပုံစံ၊ ဝိနာယကော စသည်ကား အကမ္မာဒိ ပုံစံတည်း၊ ရထသဒ္ဒူပပဒကရ, အန္နသဒ္ဒူပပဒ ဒါတည်၍ အံသက်, ကရ-ဒါတို့နောင် ဏ္ဍုသက်, ကာရိတ်မှည့်, ဏ အနုဗန်ချေ, ကဉ် အကို အာဝုဒ္ဓိပြု, ဒါဉ် အာကို အာကာရန္တာနမာယောဖြင့် အာယပြု, ဏ္ဍုကိုအကပြု (ရထံ+ကာရက-အန္နံ+ဒါယက၊) သမာသ်စပ်၍ တပ္ပုရိသ်မှည့်, သမာသ်မှည့်, ဝိဘတ်ချေ, ပကတိပြု, နာမ်ငဲ့ စသည်စီရင်၊ ဝိနာယကော၌ ဝိပုဗ္ဗနီဓာတ် "နီ=နယေ" ဏ္ဍုသက်, ကာရိတ်မှည့်, ဏ်ချေ, နီ၌ ဤကို ဧဝုဒ္ဓိပြု, တေအာဝါယာ ကာရိတေ

ဖြင့် ဧကို အာယပြု, ဏွုကို အကပြု စသည်၊ ကာရကော, ဒါယကော တို့၌ကား, ကရ-ဒါတည်၍ (သမာသ်မဝင်ဘဲ) တွက်။

ဏွုပစ္စည်း ကံအနက်ဟော မဟော။ ။ "တဝန္တု ဏွုတု အာဝီစ, သဗ္ဗသွာရပိ ကတ္တရိ" ဟု ကစ္စာယနသာရ စသည်၌လည်းကောင်း, ဏွု ပစ္စည်းကို "ကိတ်" အမည်မှည့်သော ဤကစ္စည်း၌လည်းကောင်း, ဏွုပစ္စည်းကို ကတ္တားအနက်ဟော (ကတ္တုသာဓန၌သာ သက်) ဟုဆိုကြ၏၊ "အထဝီ-ဟရိ တဗ္ဗန္တိ ဟာရကံ၊ ဥပနိက္ခိပိတဗ္ဗံတိ အတ္ထော" ဟူသော တတိယ ပါရာဇိကဋ္ဌ ကထာ၌လည်း "ဟရိတဗ္ဗံ ဥပနိက္ခိပိတဗ္ဗံတိ ဟာရံ" ဟု ရှေးဦးစွာ ကံဟော ဏပစ္စည်းဖြင့် "ဟာရ" ပြီးစေပြီးမှ "ဟာရမေဝ=ဟာရကံ" ဟု သွတ္ထ၌ ကပစ္စည်းကို သာရတ္ထဋီကာ ဖွင့်၏၊ ဤဋီကာလည်း "ဟာရကဒ္ဒ ဏွု၏ အကဟုကြံလျှင် ထိုဏွုပစ္စည်းက ကံအနက်ကို မဟောနိုင်ရကား သဒ္ဒါကျမ်းအဆိုနှင့် ဆန့်ကျင်ရာ သောကြောင့် ဏ ပစ္စည်းသက်ပြီးမှ ကပစ္စည်းထပ်သက်-ဟု ကြံလေသည်။

ကံဟောပုံ ။ ။ သို့သော် ကခ်ါဋီကာ၌ကား "ကမ္မသာဓနောဝါယံ ဟာရက သဒ္ဒေါ၊ ဗဟုလံ ဝိဓာနေန ကတ္တရိ ဏွုပစ္စယသ သိဇ္ဈနတောတိ အာဟအထဝါ ဟရိတဗ္ဗံတိ ဟာရကံ" ဟုဆို၏၊ ထိုကခ်ါဋီကာသစ် အဆိုလည်း "ကတ္တရိ လ္ဘုဏကာ (၅-၃၃) မောဂ္ဂလ္လာန်သုတ်နှင့် ညီပေသည်၊ မှန်၏၊ ထိုသုတ်၌ ကတ္တရိဟုဆိုသော်လည်း "ဗဟုလံများသောအားဖြင့် " ဟု ဗဟုလံ သဒ္ဒါ လိုက်သောကြောင့် အနည်းငယ်အားဖြင့် ကတ္တားမှတစ်ပါးသော ကမ္မသာဓန စသည်၌လည်း ဏက (ဏွု)သက်၍ "ပါဒေဟိ+ဟရီယတီတိ ပါဒဟာရ ကော-ခြေတို့ဖြင့် ဆောင်ယူအပ်သောပစ္စည်း" ဟု ကမ္မသာဓနပုံစံကို ထုတ်သည်၊ [အကပြုရာ,ကပစ္စည်းသက်ရာတို့၌ ဣတ္ထိလိင်ဖြစ်လျှင် အကိုဣပြု၍ "ဒါယိကာ" စသည်ဖြစ်ရပုံသည် အခြေပြု၌လည်းကောင်း, ရူ၌ တိုက်ရိုက်လည်းကောင်း ရှိပြီ။]

တုမှီ၊ပေ၊ သရိတာ။ ။ တက္ကတ္တာ, ဘောဇနဒါတာတို့သည် ကမ္မာဒိပုံစံ, နောက်ပုံစံတို့ကား အကမ္မာဒိပုံစံတည်း၊ "တံသဒ္ဒူပပဒကရ, ဘောဇနသဒ္ဒူပပဒဒါ တည်, အံသက်, ကရ=ကရဏေ-ဒါ=ဒါနေ" စသည်ဆို၍ ဤသုတ်ဖြင့် တုသက်၊ ကရဿစ တတ္တံ တုသို့ဖြင့် ကရ်၏ရ်ကို တ်ပြု, တုသို့ကပ် (တံ+ကတ္တု, ဘောဇနံ+ဒါတု) သမာသ်စီရင်, ဝိဘတ်ချေ, ပကတိပြု၊ ကဒွေဘော်လာ, နာမ်ငှ်, သိသက်, သတ္ထုပိတာဒီန မာသိသို့, သိလောပေါစဖြင့် ဥကိုအာပြု, သိချေ,ပြီး၏။ ["ဘောဇနဿ+ဒါတာ, ဘောဇနဒါတာဟု ရှိရာဝယ် "ယု ဏွု တုမှီ, ပစ္စည်းပြီ, ဆဋ္ဌီကံနေစေ" နှင့်အညီ "ဒါတာ" ဟု တုပစ္စည်းရှိသောကြောင့် "ဘောဇနဿ" ဟု ဆဋ္ဌီကံဖြင့် တစ်နည်းပြခြင်းဖြစ်၏၊ သီမူ၌ကား "ကရောတီတိ ကတ္တာ, တဿ+ကတ္တာ=တက္ကတ္တာ၊ ဒဒါတီတိ ဒါတာ၊ ဘောဇနဿ-ဒါတာ+ဘောဇန ဒါတာ" ဟု ဆဋ္ဌီကံချည်းရှိသည်။]

ဝိသရ၏ ပဒါဒိတော ၅၂၈။ ဝိသရ၏ ပဒက္ကစ္ဆေဝမာဒိဟိ စတူဟိ ဏပစ္စယော ဏ ဟောတိ၊ပဝိသတိ–ဝင်တတ်၏၊ ကွတိ ပဝေသော၊ ရုတိ–နာကျင်တတ်၏၊ ကွတိ ရောဂေါ၊ ဥပ္ပဒ္ဒတိ– ဖြစ်တတ်၏၊ ကွတိ၊ ဥပ္ပါဒေါ၊ ဗုသတိ–ထိတတ်၏၊ ကွတိဗသေသော၊ ဥစတိ–ပေါင်းစုတတ်၏၊ ကွတိ သြကော–(နေရာအိမ်)၊ ဘဝတိ–ဖြစ်တတ်၏၊ ကွတိဘာဝေါ၊ အယတိ–ဖြစ်တတ်၏၊ ကွတိ အာယော သမ္ဘာ–ကောင်းစွာ၊ ဗုဒ္ဓတိ–သိတတ်၏၊ ကွတိ သမ္ဗောဓော၊ ဝိဟရတိ–အထူးသဖြင့် ဆောင်တတ်၏၊ ကွတိ ဝိဟာရော–မည်၏။ (၅၇၈)

ရုပ်တွက် ။ ။ ကတ္တားကို ကရတည်၍တွက်၊ သရိတာဒ်၌ သရတည်,သရ=သရဏော” ဟု ဓာတ်နက်ဆို၊ [နျာသဒ်၌ “စိန္တာယံ=ကြံစည်ခြင်း၌” ဟုဆိုလေသည်၊] တုပစ္စည်းသက်, ယထာဂမ မိကာရောဖြင့် ကွလာ (သရိတု) နာမ်ခဲ့, သတ္ထာဒိဂိဏီး စီရင်။ [ကွလာရာဒ်၌ နျာသဝယ် ကွကာရာဂမော အသဗ္ဗဓာတု ကန့် ဥတ်ဖြင့်လာ၏၊ သဗ္ဗဓာတ်မဟုတ်လျှင် အာချာတ်ဝိဘာတ်များသာ အသဗ္ဗဓာတ် အမည်ရသည် မဟုတ်သေး, ဤတုပစ္စည်းလည်း အသဗ္ဗဓာတ် အမည်ရသည်သာ–ဟု နျာသဆိုလိုသတတ်၊ ရွှဒ်ကား ကိစ္စ ကိတ ပစ္စည်းနှောင်းရာ၌ ယထာဂမမိကာရော ဖြင့်ချည်း ကွလာစေသည်။ [“သရိတာ အာပဂါ နဒီ” ဟု မြစ်ဟော-ပရိယာယ်တွင် ပါဝင်သော “သရိတာ” ကား ဤသုတ်နှင့်မဆိုင်၊ သရဓာတ်, ဂတိအနက်, တပစ္စည်း, ကွတ္ထိဇောတိက အာပစ္စည်းတည်း၊ သရိတာ–စီးသွားတတ်သောမြစ်။]

အာဝိမို၊ပေ၊ဘယဒဿဝီ။ ။ ဘယသဒ္ဒူပပဒ၊ ဒိသတည်, အံသက်, “ဒိသ=ပေက္ခဏော” အနက်၌ ဓာတ်မှည့်, ဓာတွန်ချေ, ဤသုတ်ဖြင့် အာဝိသက်၊ ကွစိဓာတုဖြင့် ဒိသ်ကို ဒဿ်ပြု (ဘယံ+ဒဿာဝီ)၊ သမာသ်စီရင်, ဝိဘာတ်ချေ, ပကတိပြု,နာမ်ခဲ့,သိသက်,ချေ၊ [“ကွစ္ဆေဝမာဒိ” အရ ဤသုတ်နှင့် ဆိုင်ရာ အလားတူရုပ်တွေ များစွာရှိသေး၏၊ ရွှမှာ ရှုပါ။]

၅၂၈။ သာဓန ၆–ပါး၌ သက်။ ။ ဏပစ္စည်းသည် “ကိတ်” အမည်ရသော ပစ္စည်းတွင် ပါဝင်၏၊ သို့ဖြစ်၍ “ကတ္တာရိကိတ်” ဟူသော သတ်မှတ်ချက်နှင့်အညီ ကတ္တားအနက်ဟော–ဟု ယူ၍ “ပဝိသတိ” စသည်ဖြင့် ကတ္တုသာဓနချည်း ဝိဂြိုဟ်ပြုလေသည်၊ သို့သော် “ဏမှိ ရန္ဓသ ဓော ဘာဝကရဏေသု= ဘောကရိဏီး အနက်တို့၌ ဏ ပစ္စည်းကြောင့် နွကို-ဖြု” ဟု သုတ်ရှိသောကြောင့် ဘောအနက် ကရိဏီးအနက်တို့၌ ဏ ပစ္စည်း သက်နိုင်ကြောင်း သိရပြန်၏၊ [ဘောအနက်၌ ဘာဝဓာတုသက်၍, ကရိဏီးအနက်၌ ဤသုတ်ဖြင့်သက်၊]

ကရိဏ်းအနက်၌ သက်နိုင်ပြန်လျှင် က် သမ္မဒါန် စသော ကြွင်း (သာဓန) အနက် များ၌လည်း ပါဠိတော် အားလျော်စွာ သက်နိုင်သည်သာတည်း၊ ထို့ကြောင့် ဤသုတ်ဖြင့် ဘာဝသာဓနမှတစ်ပါး ကတ္တုစသော သာဓန ၆ ပါး၌ (ထိုက်သလို) ဏ ပစ္စည်းသက်ဟု မှတ်ပါ။ [ဏမို့ ရန္ဓသ ကရဏေ" စသော ရူဂါထာ ထောက်၊] မောဂ္ဂလ္လာန်၌ကား "ဘာဝကာရကေ ဃဏ်ဃကာ(၅,၄၄)" ဟု သုတ်တည်း၍ ဘောအနက်ကာရက (သာဓန) ၆–ပါးအနက်၌ အပစ္စည်း, ဏ နှင့်တူသော ဃဏ် ပစ္စည်း ဃပစ္စည်း ကပစ္စည်း သက်၏၊ ဤသို့လျှင် ဤဏပစ္စည်း၏ သာဓန ၇–ပါး၌ သက်နိုင်ကြောင်းကား သဒ္ဒါကျမ်းတို့အလို ညီညွတ်ကြပေသည်။

ကိတကာ–ဘိဓေယျလိင်္ဂါ, ကျယုဝဏ္ဏဝရာဓိဇော၊
အပစ္စယော ဏော ဒုတိယော, ကျပစ္စယော ပုဓေ သိယုံ။

ကိတကာ–ကိတ် ပစ္စည်းတို့သည်၊ အဘိဓေယျလိင်္ဂါ–ဟောအပ်သော်အနက်၏ လိင်ရှိကုန်၏၊ ဝါ–ဟောအပ်သော အနက်၏ လိင်သို့ လိုက်ကုန်၏၊ ကျယုဝဏ္ဏာရာ ဒိဇော–ကျဝဏ္ဏန္တ ဥဝဏ္ဏန္တ ဓာတ် ဝရ အစရှိသောဓာတ်မှ နောက်၌ ဖြစ်သော၊ အပစ္စယော–အပစ္စည်းသည်လည်းကောင်း၊ ဒုတိယော–၂ခုမြောက်ဖြစ်သော၊ ဏော–ဏ ပစ္စည်းသည်လည်းကောင်း၊ ကျပစ္စယော–ကျပစ္စည်းသည်လည်းကောင်း၊ ပုဓေ–ပုလ္လိင်၌၊ သိယုံ–၏။

ဤကစ္စာယနသာရ သတ်မှတ်ချက်အရ "ဇိ, နု, ဘူ"စသော ကျဝဏ္ဏန္တ ဥဝဏ္ဏန္တ ဓာတ်မှ နောက်၌လည်းကောင်း, ဝရ–ဝိသ–ရုဓ–ပဒ စသော ဓာတ်မှ နောက်၌လည်းကောင်း ရှေ့သုတ်ဖြင့် သက်ရသော အပစ္စည်း, ဤသုတ်နှင့် ဘာဓေယသုတ်တို့ဖြင့် သက်ရသော ဒုတိယ ဏပစ္စည်း, သညာယ ဒါဓာတော ကျဖြင့် သက်ရသော ကျပစ္စည်းများသည် ပုလ္လိင်၌ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ပဝေသော ရောဂါစသည်ဖြင့် ပုလ္လိင်ရုပ်များကို ပြထားသည်၊ ["ဒါရော–မယား" ဟူရာ၌ အဘိဓေယျ ဟောနက်က ကျတ္ထိလိင်ဖြစ်သော်လည်း ဝရာဒိ၌ ပါဝင်သော ဒရဓာတ်နောင် ဏပစ္စည်း သက်ထားသောကြောင့် "ဒါရော" ဟု ပုလ္လိင်ဖြစ်ရသည်။]

အမှာ ။ ဤသို့ တိုက်ရိုက်သတ်မှတ်ထားသော ကျယုဝဏ္ဏ ဝရာဒိနောင် အ, ဒုတိယ ဏ, ကျပစ္စည်းတို့မှ ကြွင်းသော ကိတ်ကျမ်းလာ ပစ္စည်းများကား အဘိဓေယျလိင်သို့ လိုက်ကြရ၏၊ ကုမ္ဘကာရော စသည်၌ ဏ ပစ္စည်းသည်လည်း ဒုတိယ ဏ မဟုတ်ဘဲ ပထမ ဏ ဖြစ်သောကြောင့် အဘိဓေယျ လိင် လိုက်၍ "ကမ္မကာရော–အလုပ်သမား(ယောကျ်ား)၊ ကမ္မကာရီ–အလုပ်သမား မိန်းမ၊ ကမ္မကာရံ–အလုပ်သမား(အမျိုး)" ဟု ဖြစ်၏။

ရုပ်တွက် ။ ပဝေသော်၌ ရုပ်ရိုးရိုးတွက်ပုံကို အခြေပြု၌ပြထားပြီ၊ပဥပသာရ ပုဒ်နှင့် "ဝေသ" ဟူသော ကိတ်ပုဒ်ကို သမာသ်စပ်ထားသောကြောင့် ဤ ကိတ်ပုဒ်မျိုးကို ပါဒိကမ္မဓာရည်းသမာသ်၌ သွင်းရသော ကိတန္တသမာသ်ဟု မှတ်ပါ၊ ပဥပသာရ ပုဒ်သည် သူ့ချည်းသက်သက် (ဝေသ စသည်နှင့်မတွဲဘဲ) ပါဠိမရှိနိုင်

သောကြောင့် ထိုဥပသာရအတွက် နိစ္စသမာသ်ဟုလည်း ဆိုရ၏၊ ထို့ကြောင့် "ပဟ္မ ဝိသ" တည်း, ပနောင် သိသက်, သဗ္ဗာသမာဝုသောဖြင့်ချေ၊ "ဝိသ=ပဝေသနေ" အနက်၌ ဓာတ်မှည့်, ဓာတွန်ချေ, ဤသုတ်ဖြင့် ဏ-ပစ္စည်း သက်, ကာရိတ်မှည့်, ဏ အနုဗန်ချေ, ဝုဒ္ဓိပြု (ပ+ဝေသ) ဒွိပဒေ တုလျာဓိကရဏေ ကမ္မဓာရယောဖြင့် သမာသ်စပ်၍ ကမ္မဓာရည်းမှည့်, (ဝိဘတ်ချေစရာမရှိ) ပဝေသဟု ပကတိပြု၊ နာမ်ငဲ့စသည်၊ ဤသို့ သမာသ်အစီအရင်သွင်း၍ ရုပ်တွက်မှ သာ၍ကျနမည်၊ ဥပ္ပါဒေါ–အာဟာရော–ဝိဟာရော စသော ဥပသဂ်ရရှေးရှိသမျှ၌ ဤနည်းချည်းတည်း၊ ရောဂေါ– နာကျင်တတ်သော အနာရောဂါ၊ ဥပ္ပါဒေါ–ဖြစ်လာတတ်သော အတိတ်နိမိတ်။ ["ဥပ္ပါဒေါ–ပညာယတိ" ဟု ဥပါဒ်ခြင်း ဖြစ်ခြင်းအနက်ဟောရာ၌ ဥပ္ပဇ္ဇနံ ဥပ္ပါဒေါဟုပြု၍ နောက်သုတ်ဖြင့် ဏ သက်။]

ဖဿော။ ။ ဝိသ ရဇ ပဒဓာတ်တို့၏ ပုံစံကို ပြုပြီး၍ ပဒါဒိ၌ အာဒိ၏ ပုံစံကို ပြလိုသောကြောင့် "ဖုသတိတိ ဖဿော" စသည်မိန့်၊ "ဖုသ=ဖုသနေ" ဟု ဆို၊ ဖုသ+ဏ" ၌ ဏ် အနုဗန်ချေ၊ ဃဋာဒိန်ဝါ သုတ်၌ ဝါသဒ္ဒါဖြင့် မြစ်သောကြောင့် ဝုဒ္ဓိမပြုရ၊ ကွစိဓာတုဖြင့် ဖုဓ၏ ဥကို အ–ပြု, ပရဒွေဘာဝေါဖြင့်သံဒွေဘော်လာ, နာမ်ငဲ့ စသည်စီရင်၊ ဤကား နျာသတွက်ပုံတည်း။ [ဝုဒ္ဓိမှိသမ္မတ္တော ဃဋာဒိနံဝါတိ ဇတ္တ ဝါဂ္ဂဟဏေန ဣမဿ အာကတိ ဂဏတ္တာ ဃဋာဒိသု ပဂ္ဂိပိတ္တာ ဝုဒ္ဓိမှာ ကတေ (ဝုဒ္ဓိမှိ+အကတေ–ဝုဒ္ဓိ မပြုအပ်သော" ဟု ဤဖုသဓာတ်က ဃဋာဒိဂိုဏ်းသွင်း၍–ဝုဒ္ဓိမပြုရကြောင်း နျာသမိန့်သည်၊] ရုပ်တွက်ပုံကို အခြေပြု၍ ပြထားပြီ။

သြကော။ ။"ဥစ္စတိတိ" ဟု စု–သံယုဂ်နှင့် ပါဠိပျက်၏၊ "ဥစ်=သမဝါယေ" ဟု ဘူဝါဒိဂိုဏ်းဟု ဓာတ်ကျမ်းဆိုသောကြောင့် "ဥစတိ–ပေါင်းစုတတ်၏" ဟုသာ ရှိသင့်၏၊ သြကသဒ္ဒါလည်း "ရေ, နေရာအိမ်" ဟု ၂–နက်ကို ဟောဏ်၊ "သြကပုဏ္ဏေဟိ–ရေဖြင့် ပြည့်ကုန်သော၊ စီဝရေဟိ–တို့ဖြင့်" ဟူသော ကထိန ကွန္ဓကဉ် ရေအနက်ဟော၊ သြကံ (အိမ်ကို) ပဟာယ အနိကေတသာရီ" ခေမပဒ စီတွာဝုဂ်၌ အိမ်ဟူသော အနက်ဟောတည်း၊ ရေသည် ကြဲနေသောအမှုန့်ကို ပေါင်းစုတတ်၏၊ အိမ်သည် သမီးခင်ပွန်းစသည်ကို ပေါင်းစုတတ်၏၊ ထို့ကြောင့် "ဥစတိ–ပေါင်းစုတတ်၏" အရ သြက မည်ကြသည်၊ ဘာဝေါကား လွယ်ပြီ။

အာယော။ ။ အာယ သဒ္ဒါသည် အခွန်အတုတ်, သုခ၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ကောင်းမှု,ရအပ်သော ဝင်ငွေဥစ္စာ စသည်ကို ဟော၏၊ "သယံ အာယံ ဝယံ ဇညာ= ကိုယ်တိုင်အရ အကုန်ကိုသိရမည်" ဟူသော တေသကုနဇာတ်၌ အခွန်အတုတ်–ဝင်ငွေသည် ဟော၏၊ "အပါယော–သုခ၏ ဖြစ်ရာဖြစ်ကြောင်း ကောင်းမှုမှ ကင်းသောဘဝ" ဟုရာ၌ အာယသဒ္ဒါသည် ကောင်းမှု စသည်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် "အာယတိ–ဖြစ်တတ်၏" ဟုရာ၌ ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်လာသော အခွန်အတုတ် စသည်ကိုယူ၊ ကောင်းမှုအနက်၌ကား "အာယန္တိ

ဘာဝေစ ၅၅၉။ ဘာဝတ္ထေ–ဘောအနက်ကို၊ အဘိဓေယျေ–ဟောအပ် ဟောထိုက်သော၊ သဗ္ဗာတူဟိ–တို့မှ နောက်၌၊ ဏ ပစ္စယောဟောတိ၊ ပစ္စတေ–ချက်ချင်း၊ ဝါ–တစ်နည်း၊ ပစေန်–ချက်ခြင်း၊ ပါကော–ချက်ခြင်း၊ စဇ္ဇတေ–စွန့်ခြင်း၊ ဝါ, စဇေန်–ခြင်း၊ စာဂေါ–ခြင်း၊ စဝံ–တူ၊ ယာဂေါ–ပူဇော်ခြင်း၊ ယောဂေါ–ယှဉ်ခြင်း၊ ဝါ–အားထုတ်ခြင်း၊ ဘာဂေါ–ဝေဖန်ခြင်း၊ ပရိဒါဟော–ထက်ဝန်းကျင် ပူလောင်ခြင်း။ (၅၈၁)

သုခါနိ တေသွာတိ အာယော” ဟု အပါဒါနသာဓနပြု၊ “တေသွာ–ဤကောင်းမှုမှ၊ ဝါ– ကြောင့်၊ သုခါနိ–တို့သည်၊ အာယန္တိ–ဖြစ်လာတတ်ကုန်၏” ဟုပေး၊ [“အယတိ–ပန်းပဲကိစ္စ၌ ယှဉ်ခြင်းသို့ ရောက်တတ်၏၊ ဣတိ,အာယော–သံမည်၏” ဟု ပေးကြသည်ကား အာယသဒ္ဒါက သံအနက်ကို မဟော, အယသဒ္ဒါသည်သာ “သံ” အနက် ကိုဟော၏၊ ဏ ပစ္စည်းဖြစ်၍ ဝုဒ္ဓိအထင်အရှားရှိရမည် ဖြစ်သောကြောင့် အယလည်း မဖြစ်နိုင်၊ ထို့ကြောင့် ထိုကဲ့သို့သောအနက်မျိုးကို စဉ်းစားပါ၊] “သမ္မောဓော”၌ “သံပုဗ္ဗ,ဗုဓ=ဉာဏေ” ဟုဆို။

ရုပ်တွက်။ ။ “ဝိဟာရောဠ္ဍ ဝိပုဗ္ဗဟရ=ဟာရဏေ (ဆောင်ခြင်း)” ဟု ဆို၊ နေရာဖြစ်သော ကျောင်းသည် နေထိုင်သူများကို ဆောင်ထားတတ်သောကြောင့် “ဝိဟရတိ” ဟု ကတ္တုသာဓိပြုသည်၊ ရူဠ္ဍကား “ဝိဟရတိ ဧတ္ထာတိ ဝိဟာရော= နေရာဖြစ်သော ကျောင်း” ဟု အဓိကရဏသာဓန ပြု၏၊ ဝိဟရဏံ ဝိဟာရော (နေခြင်း)” ဟုပြုမူ နောက်သုတ်ဖြင့် ဏပစ္စည်းသက်၊ ဤသုတ်၌လည်း အလားတူ ရုပ်တွေကို ရူဠ္ဍ များစွာပြထားသည်။

၅၂၉။ **ဘာဝတ္ထာဘိဓေယျေ သဗ္ဗာတူဟိ**။ ။ ဝိသရဓေဒါဒီဟိ ဟု ရှေ့သုတ်၌ ဓာတ်တို့ကို သတ်မှတ်ထားသောကြောင့် “ဘာဝေစ–ဘူဓာတ်၌လည်း” ဟု ဘူဓာတ် ကိုသာ ယူမည်စိုးရကား၊ ဘာဝေကို “ဘာဝတ္ထာ–ဘိဓေယျေ” ဟု ဖွင့်သည်၊ “ဘာဝေအရ ဘူဓာတ်ကို မယူလင့်, ဘောအနက်ယူ” ဟူလို၊ ဆက်ဦးအံ့– ဘာဝတ္ထာ–ဘိဓေယျေကို “ဘာဝတ္ထေ+အဘိဓေယျေ” ဟု ခွဲ၊ “ဘောအနက်ကို + ဟောအပ် ဟောထိုက်သော” ဟူသော စကားကို အဖြောင့်ပြောရလျှင် “ဘောအနက်၌” ဟု ပြောရမည်၊ ထိုဘောအနက်၌ ဏ ပစ္စည်းသက်ရာဝယ် “မည်သည့်ဓာတ်နောင် သက်” ဟု သုတ်၌ သတ်မှတ်ချက်မရှိသောကြောင့် “သဗ္ဗာတူဟိ” ဟု ထည့်၍ ဖွင့်နိုင်သည်၊ ဘာဝေစ၌ စသဒ္ဒါကား ရှေ့သုတ်မှ ဏ ကိုငင်သော အနုကဗုနအနက်ရှိ၏။

ဝိဂ္ဂိဟ်၌ ဣတိမထည့်ရ။ ။ကတ္တုသာဓန စသော ရှေ့၆–ပါးကို ဝိဂ္ဂိဟ် ပြုရာ၌ “ပဝိသတိတိ” စသည်ဖြင့် ဣတိသဒ္ဒါထည့်၍ ဝိဂ္ဂိဟ်ပြုရ၏၊ ဘာဝသာဓန

ဝိဂြိုဟ်ပြုရာ၌ကား "ပစ္စတော ပါကော,ပစနံပါကော" ဟု ကွတိမထည့်ဘဲ ပြုရသည်၊ ဘာ့ကြောင့် ထိုသို့ ကွဲပြားရပါလိမ့်မည်နည်းဟု စဉ်းစားဖွယ်ရှိ၏၊ သာဓန ၇-ပါးတွင် ကတ္တုစသော ရှေ့ခြောက်ပါးသည် သတ္တိအနက်တည်း၊ ဘာဝသာဓနကား ကြိယာအနက်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ကတ္တုစသော သာဓန ၆-ပါး၌ သတ္တိအနက် ညွှန်ပြခြင်းငှာ ကွတိသဒ္ဒါ ထည့်ရသည်၊ သာဓန၌ကား ထိုကဲ့သို့ ညွှန်ပြစရာ သတ္တိနက် မပါသောကြောင့် ကွတိသဒ္ဒါ မထည့်ရ။

ဆက်ဦးအံ့ – ဝိဟ်ဂြိုဟ်ဟူသည် ပါစကောကဲ့သို့သော အနိပ္ဖန္နပုဒ်၏ အနက်ကို ဖွင့်ပြသော ဝါကျအတိုစား တစ်မျိုးတည်း၊ ထို့ကြောင့် "ပစတိ ကွတိ ပါစကော" ဟုရှိရာ၌ "ပစတိ" သာလျှင် ပါစကော၏ အနက်ပြ ဝိဂြိုဟ်တည်း၊ ကွတိကား ထို ပစတိအနက်၌ ပါဝင်လျက်ရှိသော ကတ္တုသတ္တိကို ညွှန်ပြသော (ဝိဂြိုဟ် ဝါကျတွင်းက မဟုတ်သော) နိပါတ်ပုဒ်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ကွတိကို အနက်ကျနအောင် "ကွတိ-ဤသို့ ချက်တတ်သူ၏ အဖြစ်ဟူသော ကတ္တုသတ္တိကြောင့်" ဟုပေးရမည်၊ ကမ္မသာဓနစသည်၌ ကွတိ၏ ကျန်သောအနက်ကို နောက်မှပြအံ့။

[ဆောင်] သာဓနဝိဂြိုဟ်, ပြုကြလိုသော်, ထိုထိုသတ္တိ, ညွှန်လိုဘိ၍, ကွတိနိပါတ်, ရှေ့ခြောက်ရပ်၌ ထည့်အပ်လေတုံ၊ တစ်ဖုံဘာဝ, သာဓနဝယ်, ညွှန်ပြဖွယ်လျှင်း, သတ္တိကင်း၍, ယင်းနိပါတ, မပါရသည့်, မှတ်ကြနောင်လာ အချုပ်တည်း။

နိဂုတ္တိသင်္ဂဟ ။ ။ ကွတိသဒ္ဒါ ထည့်ခြင်း မထည့်ခြင်း၌ ဝါဒတစ်မျိုးကား ဓာတ်၏အနက်သည် အကြောင်း, ပစ္စည်း၏အနက်သည် အကျိုး၊ ပါစကော၌ ပစဓာတ်၏ အနက်ဖြစ်သော ချက်ခြင်းကြိယာသည် အကြောင်း, ကျွေးပစ္စည်း၏ အနက်ဖြစ်သော ချက်တတ်သူစားဖိုသည် ဒြပ်သည် အကျိုး၊ ဤသို့ အကြောင်းအကျိုး ၂-ပါး ကွဲပြားကြောင်းကို သိစေခြင်းငှာ ကတ္တုစသော သာဓန ၆-ပါး၌ ကွတိသဒ္ဒါကို ထည့်၍ ဝိဂြိုဟ်ပြုရ၏၊ ဘာဝသာဓန၌ကား ဓာတ်နက်လည်း ကြိယာ, ပစ္စည်းအနက်လည်း ထိုကြိယာပင်ဖြစ်၍ အကြောင်းအကျိုး မကွဲပြားသောကြောင့် ကွတိထည့်ဖွယ် မလိုရကား ကွတိမထည့်ဘဲ ဝိဂြိုဟ်ပြုရသည်ဟု ဆို၏၊ သို့သော် "ကွတိ- ထိုသို့ ချက်တတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော သတ္တိကြောင့်" ဟု ကွတိသဒ္ဒါက သတ္တိကိုသာညွှန်ပြ၍ ချက်ခြင်းကြိယာနှင့် ချက်တတ်သူဒြပ်ကို မပြချေ၊ ထို့ကြောင့် ထိုဝိဝါဒကို စဉ်းစားသင့်၏။

တစ်နည်း။ ။ ဝိဂြိုဟ်ဝါကျ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းကို ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ် ဟု ခေါ်၏၊ ပါစကော၌ ချက်စွမ်းနိုင်သော ကတ္တုသတ္တိသည် ပစတိဟူသော ဝိဂြိုဟ် ဝါကျ ဖြစ်ခြင်းအကြောင်း (ဗျုပ္ပတ္တိ နိမိတ်) တည်း၊ ထိုဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်ကို ခဲ့၍ ကတ္တုစသော သာဓနတို့၌ ကွတိသဒ္ဒါ ထည့်ရသည်ဟုလည်း ဆိုသေး၏၊ သို့သော် ပါစကော၌ ချက်ခြင်းကြိယာသည် ပစနံဟူသော - ဝိဂြိုဟ်၏အကြောင်း ဗျုပ္ပတ္တိ

ကွိစ **၅၃၀။ သဗ္ဗဓာတူဟိ ကွိ ပစ္စယော ဟောတိ၊ သမ္ဘဝတိ–ကောင်းစွာ ဖြစ်တတ်၏၊ ဣတိ,သမ္ဘူ – သမ္ဘူ မည်၏၊ ဝိသေသေန–အထူးအားဖြင့် ဘဝတိ–၏၊ ဣတိ, ဝိဘူ၊ ဘုဇေန–ကောက်ကွေ့သဖြင့်၊ ဂစ္ဆတိ–သွားတတ်၏၊ ဣတိ ဘုဇဂေါ (မြွေ)၊ သံ (အတ္တာနံ)–မိမိကို၊ ခနတိ–တူးတတ်၏၊ ဝါ–တစ်နည်း၊ သံ (သုဋ္ဌု)–ကောင်းစွာ၊ ခနတိ–တူးတတ်၏၊ ဣတိ သခေါ် (ခရုသင်း)။ (၅၈၅)**

နိမိတ်တည်း၊ ဤသို့ ဘာဝသာဓနဉ်လည်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ် ရကောင်းသောကြောင့် ဤဝါဒကိုလည်း စဉ်းစားကြပါလေ။

ပုံစံများ ။ "ပစ္စတေ ပစနံ ဝါပါကော" ၌ ပစ္စတေသည် အာချာတ်ပုဒ်ဖြင့် ပစနံကား ကိတ်ပုဒ်ဖြင့် ပါကောကို ဝိဂြိုဟ်ပြုခြင်းတည်း၊ နောက်၌လည်း ဤသို့ ဝိဂြိုဟ် ၂–မျိုး ပြထားသည်ကို သိပါ၊ ပါကောရပ်တွက်ပုံကို အခြေပြု၌ပြထားပြီ၊ စာဂေါကို "စဇ=စာဂေ" ဟုဆို၊ ဓာတ်မှည့်, ဓာတွန်ချေ ဏပစ္စည်း စသည်, ဝုဒ္ဓိပြု၊ ကဂါစဇာနံဖြင့် ဇ်ကို ဂပြု, နာမ်ငဲ့စသည် စီရင်။ ["စဇ္ဇနံ" ဟု စာပျက်တတ်၏၊ စဇဓာတ် ယုပစ္စည်းဖြစ်၍ "စဇနံ" ဟုသာရှိရမည်၊] ယာဂေါကို "ယဇ+ဒေဝပူဇာ သင်္ဂတိကရဏေသု" ဟု ဆို၍ စာဂေါနည်းတူတွက်၊ ယောဂေါကို "ယုဇ=ယောဂေ" ဟု ဆို၍ နည်းတူတွက်၊ ဥကို ဩဝုဒ္ဓိပြုရခြင်းသာ ထူးသည်၊ [ယုဇဓာတ်သည် ဥဿာဟ (အားထုတ်ခြင်း) အနက်ကို ဟောရာ၌ ရုဓာဒိဖြစ်၍ "ယုဥ္ဇနံယောဂေါ" ဟု ပြု၊ အာချာတ်ပုဒ်ဖြင့်ကား "ယုဇ္ဇတေ ယောဂေါ" ဟု ပြု၊ ယှဉ်ခြင်း အနက်ကို ဟောရာ၌ ဒိဝါဒိတည်း၊ "သတ္တ သဗ္ဗတ္ထ ယုဇ္ဇန္တိ" စသည်ကိုထောက်၊ ထို့ကြောင့် "ယုဇ္ဇနံ ယောဂေါ, ယုဇ္ဇတေ (ယှဉ်ခြင်း) ယောဂေါ" ဟု ပြု၊] ဘာဂေါကို "ဘဇ= ဝိဘာဂေ (ဝေဖန်ခြင်း)" ဟု ဆို၍ နည်းတူတွက်၊ ပရိဒါဟောကို ပရိပုဗ္ဗဒဟတည်, ပရိနောင် သိသက်ချေ၊ "ဒဟ=ဒါဟေ" စသည် ဆို၍ "ပရိ+ဒါဟ" ဟု ဖြစ်သောအခါ ကမ္မဓာရဲ သမာသ်စပ်, နာမ်ငဲ့ စသည်စီရင်၊ ဤသုတ်၌လည်း အလားတူရုပ်တွေ များစွာရှိလေသည်။

၅၃၀။ ကွိစ။ ။ စသဒ္ဒါသည် "ရှေ့သုတ်လာ ဏ ပစ္စည်းသာ အလုံးစုံသော ဓာတ်နောင် သက်သည်မဟုတ်သေး, ဤ ကွိပစ္စည်းလည်း အလုံးစုံသော ဓာတ်နောင် သက်သည်" ဟု အလုံးစုံဓာတ်နောင် သက်ခြင်းကို ပေါင်းသော သမ္ပိဏ္ဍနဟုလည်းကောင်း, စကားချောမောရုံ ထည့်အပ်သော ဝါစာသိလိဋ္ဌ ဟုလည်းကောင်း နျာသဖွင့်၏၊ ထိုတွင် ပထမနည်းသည် ကလာပ်နှင့်လျော်၏၊ ကလာပ်၌ "အာတော မန် ကွနိ ဗွနိဗွိစ=အကာရန္တနောင် မန်, ကွနိပ်, ဝနိပ်, ဝိစ်ပစ္စည်း သက်၊ "အညေတျောပိ ဒိဿန္တေ=အခြားဓာတ်တို့ နောင်လည်း မန်စသော ပစ္စည်းတို့ကို တွေ့အပ်ကုန်၏" ဟု ဆိုပြန်၏၊ ထိုသုတ်ဖြင့် "အလုံးစုံ

သော ဓာတ်နောင် မန်စသော ပစ္စည်းသက်" ဟု ဆိုရာရောက်၏၊ ထို ၂-သုတ်၏ နောက်၌ "ကွိပ်စ" ဟု စသဒ္ဒါနှင့်တကွ သုတ်တည်၏၊ ထို စသဒ္ဒါဖြင့် ရှေ့၂-သုတ်၌ပြခဲ့သော အာကာရန္တ ဓာတ်နှင့် အခြားဓာတ်အားလုံးကိုပင် ပေါင်းသည်ဟု ယူသင့်၏၊ ထို့ကြောင့် ချာသ ပထမနည်းသည် ကလာပ်သုတ်နှင့် လျော်ပေသည်။

ပုံစံများ။ ။ သမ္ဘူကို သံပုဗ္ဗ ဘူတည်, သနောင် သိသက်ချေ၊ "ဘူ=သတ္တာယံ"- အနက်၌ -ဓာတ်မှည့်, ကွိသက်၊ ကွိလောပေါစဖြင့် ကွိချေ၊ ကမ္မဓာရဲ စသည် သမာသ်စီရင်၊ နိဂ္ဂဟိတ်ကို ဝဂ္ဂန္တပြု၊နာမ်ငဲ့စသည်၊ [ဥပသာရရှေ့ရှိသမ္ဘူ ဤသို့ချည်း သမာသ် အစီအရင် (ရူအလို) ဝင်ပါစေ၊] ဝိသဒ္ဒူ ပပဒ ဘူတည်၍ ဝိဘူကိုတွက်၊ ဘုဇဂေါ၌ ဘုဇကို "ကုဋိလီဘဝန်=နဂိုက မကောက်သော်လည်း သွားသည့်အခါ အကောက်အကွေ့ဖြစ်လျက်" ဟု ထောမနိမိ ဖွင့်၏၊ ထို့ကြောင့် "ဘုဇေန-ကောက်ကွေ့သဖြင့်" ဟု ပေးရသည်၊ ဘုဇသဒ္ဒူပပဒ ဂမုတည်, ဘုဇနောင် နာသက်,နေပြု၊ ဂမု=ဂတိမှိအနက်၌ ဓာတ်မှည့်, ဓာတွန်ချေ၊ ဤသုတ်ဖြင့် ကွိသက်၊ ဓာတွန္တ ဿလောပေါ ကွိမှိသုတ်ဖြင့် ဓာတွန် (မ်)ကို ချေ၊ (ဘုဇေန+ဂ)၊ တတိယာ တပ္ပုရိသ်စီရင်၊ နာဝိဘတ်ချေ, ပကတိပြု, နာမ်ငဲ့စသည်၊ သခေါ်၌ သံသဒ္ဒါသည် မိမိဟူသောအနက် သုဌုသဒ္ဒါ၏အနက် ၂-မျိုးဟောဟု ယူဆ၍ သံပုဒ်ကို အတ္တာနံဟုလည်းကောင်း သုဌုဟုလည်းကောင်းဖွင့်၏၊ သံသဒ္ဒူပပဒ ခနုတည်, သံနောင် သိသက်ချေ၊ "ခန=အဝဒါရဏေ" ဆို၍ ဘုဇဂေါနည်းမှီးတွက်၊ ကမ္မဓာရည်း သမာသ်ဖြစ်ခြင်းသာ ထူးသည်။

အနုပပဒနောင်လည်းသက် ။ ။ သမ္ဘူစသည်ဖြင့် ဓာတ်၏ အနီးပုဒ် (ဥပပဒ) ရှိသော ပုံစံများကိုသာ ထုတ်ပြသော်လည်း သက္ကတ၌ကား ဂိရဓာတ်ဖြင့် "ဂီ=မျိုတတ်သူ" ဓူသဓာတ်ဖြင့် "ဓူ= ညှဉ်းဆဲတတ်သူ" စသည်ဖြင့် ဥပပဒမရှိသော ပုံစံများကိုလည်း ပြ၏၊ ["ဥပပဒ သတိ အသတိစ သဗ္ဗဓာတူဟိ ကွိပ်ပစ္စယော ဘဝတိ"-သာရသွတ။]

အခြားသာဓန ။ "သာဓနအားဖြင့် ကတ္တုသာဓန၌ သက်" ဟု ရှုဉ်ဆိုသော်လည်း "ဘတ္တံ ဂဏ္ဏန္တိ ဧတ္ထာတိ ဘတ္တဂ္ဂံ၊ ဧတ္ထ-ဤဆွမ်းစား ဇရပ်၌၊ ဘတ္တံ-ကို၊ ဂဏ္ဏန္တိ၊ ဣတိ, ဘတ္တဂ္ဂံ-မည်၏" ဟု အဓိကရဏ အနက်၌လည်း သက်နိုင်သည်။ ဘတ္တသဒ္ဒူပပဒ ဂဟဓာတ် ကွိပစ္စည်း၊ သလာကဂ္ဂံ-စာရေးတံယူရာ အရပ်၊ ဒါနဂ္ဂံ-လှူဖွယ်ကိုယူရာ အလှူတင်းကုပ်၊ (အလှူမဏ္ဍပ်) စသည်၊ [ဒါနံ အဂ္ဂိယတိ နိသဇ္ဇိယတိ ဧတ္ထာတိ ဒါနဂ္ဂံ=အလှူဝတ္ထုကို စွန့်လွှတ်အပ်ရာ အလှူတင်းကုပ်" ဟု ပြုမူ ဤသုတ်နှင့်မဆိုင်၊ ဒါနသဒ္ဒူပပဒ အဂ္ဂဓာတ် ဏ ပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသည်။]

ရောဒီဟိရမ္မော ၄၃၁။ ရ ဣစ္ဆေဝမာဒီဟိ–ရ ဤသို့ အစရှိကုန်သော၊ စတူဟိ ရမ္မပစ္စယော ဟောတိ၊ တေန–ထိုသဘောဖြင့်၊ ရတိ–ထင်ရှားရှိ၏၊ ဣတိ–ထို့ကြောင့်၊ ရမ္မော– ရမ္မမည်၏၊ တံ–ထိုအမှုကို၊ ကရီယတေ–ပြုအပ်၏၊ ဣတိ, ကံမဲ့–ကမ္မ မည်၏။ (၅၉၀)

တဿီလာဒီသု ဏီတ္တာဝိစ ၅၃၂။ သမ္မေဟိ စတူဟိ, တဿီလာဒီသု– တဿီလ အစရှိကုန်သော၊ အတ္ထေသု–အနက်တို့၌၊ ဏီတုအာဝိ ဣတိ–ဏီ, တု, အာဝိ ဟူကုန်သော၊ စတော ပစ္စယာ ဟောန္တိ၊ ယဿ ရညော–အကြင်မင်း၏၊ ပိယံ–ချစ်အပ်သူကို၊ ပသံသိတုံ–ချီးမွမ်းခြင်းငှာ၊ သီလံ–ပင်ကို

၅၃၁။ **အခြားသာဓနဒ္ဒ-ရမ္မသက်။** ။ ဤရမ္မပစ္စည်းသည် ကိတအမည်ရသော ပစ္စည်းတို့တွင် ပါဝင်၍ "ကတ္တရိ ကိတ်" နှင့်အညီ ကတ္တားအနက်၌သာ သက်ရ၊ သည်ဟု ထင်ဖွယ်ရှိသော်လည်း ကမ္မပုဒ်ကို ဝိဂြိုဟ်ပြုသောအခါ ကမ္မသာဓန ဝိဂြိုဟ်ပြုပုံကို ထောက်၍ ကတ္တုသာဓနမှတစ်ပါး အခြားသာဓနများလည်း သက်နိုင်၏၊ "ကတ္တရိ ကိတ်" ဟု သတ်မှတ်ချက်ကား မမြဲဟု မှတ်၊ ထို့ကြောင့် "ရတိ တေန" ဟု ကရဏသာဓ ဝိဂြိုဟ်နှင့် "ကရီယတိ" ဟု ကမ္မသာဓန ဝိဂြိုဟ်ကို ဝုတ္တိဆရာကိုယ်တိုင် မိန့်ဆိုလေသည်။

ရတိ ။ ။ "ရတိ တေန" ဟူသော ဝိဂြိုဟ်ဖြင့် ပရမတ္ထတရားတို့၏ သဘောလက္ခဏာကို ပြ၏၊ ဖဿသည် ဖုသနသဘော ရှိ၏၊ ထို ဖုသနသဘောကြောင့် ဖဿမည်သော တရားသည် ထင်ရှားရှိရ၏၊ ထို့ကြောင့် "တေန–ထိုဖုသန စသော သဘောဖြင့်၊ တမ္ဟန္တော–ထိုသဘောရှိသောတရားသည်၊ ရတိ–ထင်ရှားရှိ၏၊ ဣတိ=ထိုသို့ ထင်ရှားရှိကြောင်း၏ အဖြစ်ဟူသော ကရဏသတ္တိကြောင့်၊ သော–ထိုဖုသန စသော သဘောသည်၊ ဧမ္မော–ဧမ္မမည်၏၊ ["ရတိ" ဟူရာဝယ် ရူပသိဒ္ဓိ သိဟိဋ္ဌမ္မဒ္ဒ" ရ နွှဲ" ဟု ဗဟုဝုစ်ရှိ၏၊ ဧမ္မသဒ္ဒါ၏ အခြားဝိဂြိုဟ်များကို ရှုမှာရှု။]

အာဒီဖြင့် ယူဖွယ်။ ။ ရောဒိဒ္ဒ အာဒီဖြင့် ရကာရန္တ ချင်းတူသော "ကရ, ဝရ, စရ" စတ် စသည်ကို ယူ၊ "ကရီယတေ–၏၊ ဣတိ–ထိုသို့ ပြုအပ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော ကမ္မသတ္တိကြောင့်" ဟုပေး၊ ဝရီယတေ အနေနာတိ ဝမ်္ဘံ=မြား စသည်ကို တားဆီးအပ်ကြောင်းဖြစ်သော စစ်အဝတ်တန်ဆာ၊ "သရံ ဝါရေ တိတိ ဝမ်္ဘံ=မြားကို တားဆီးတတ်သော စစ်ဝတ်တန်ဆာ" ဟု ကတ္တုသာဓနလည်း ပြုကြ၏၊ စရီယတေ–ခွေးတို့သည် စားအပ်၏၊ ဣတိ, စမ်္ဘံ (သားရေ)၊ "ဝရ=ဝါရဏော (တားမြစ်, ဆီးတားခြင်း)၊ စရ–ဘက္ခဏော (စားခြင်း)" ဟု စတ်နက်ဆို၊ ရုပ်ကို အခြေပြု၍ ဧမ္မောတွက်ပုံ နည်းမှီး၍တွက်။

အလေ့သည်၊ အတ္တို–ရှိ၏၊ လ္ဟုတိ–ကြောင့်၊ သောရာစာ–ထိုမင်းသည်၊ ဝိယပဿိသိ–ဝိယပဿိသီ မည်သည်၊ ဟောတိ၊ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ–အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဖြဟ္ခံ–ဖြတ်သောအကျင့်ကို၊ စရိတုံ–ကျင့်ခြင်းငှာ၊ သိလံ, အတ္တို လ္ဟုတိ၊ သော ပုဂ္ဂလော, ဖြဟ္ဟစာရီ–ဖြဟ္ဟစာရီမည်သည်၊ ဟောတိ၊ ယဿ ရညော ၏၊ ပဿဟ–လွှမ်းမိုး၍၊

၅၃၂။ **တဿီလာဒီသု** ။ ။ တဿီလာဒီသုဒ္ဒ အာဒိဖြင့် တဒ္ဓမ္မ–တဿာဓု ကာရိတာတို့ကိုယူ၊ ထိုတွင် တစ်ဦးတစ်ယောက်၏ ပင်ကို အလေ့အလာ ဝါသနာသည် သီလမည်၏၊ တစ်မျိုးလုံး တစ်ဆွေလုံး တစ်သာသနာလုံး စသည်ဖြင့် အများ၏ ထုံးစံ ဓမ္မတာသဘောသည် ဓမ္မမည်၏၊ [“သေ ဓမ္မော သနန္တနော” ဌ် ကဲ့သို့ ဤဓမ္မသဒ္ဒါလည်း အစဉ်အဆက်မှလာခဲ့သော ထုံးစံဓမ္မတာကို ဟော၏၊] ဆိုင်ရာအမှုဌ် ၇ရုတစိုက် လေးလေးစားစား ပြုခြင်းသည် “တဿာဓု ကာရိတာ” မည်၏၊ [သ ဒ–ကောင်းစွာ၊ ဝါ–လေးလေးစားစား၊ ကာရိတာ–ပြုတတ်သူ၏ အဖြစ်၊] တသဒ္ဒါသည် ပသံသီဌ် ပဟုဗ္ဗသံသဓာတ်၏ အနက်ကိုလည်းကောင်း စာရီဌ် စရဓာတ်၏ အနက်ကိုလည်းကောင်း ညွှန်ပြခြင်း နိဒဿနအနက်ရှိ၏၊ ထိုချီးမွမ်းခြင်း, ထိုကျင့်ခြင်း စသည်ဖြင့် ထိုထို ဓာတ်နက်ကိုစွဲလေ၊ သီလ ဓမ္မတို့နှင့် သမာသ်တွဲရာ ဝယ် အရတူသောကြောင့် တုလျာဓိကရဏာ (ကမ္မဓာရဲ) သမာသ်တွဲ၍, ‘သာဓု ကာရိတာနှင့် တွဲရာဌ် အရမတူသောကြောင့် ဘိန္နာဓိကရဏာ (သတ္တမီတပ္ပုရိသ်) သမာသ်တွဲရမည်၊ အကျယ်ကို ရူဘာသာဋီကာဌ် ပြထား၏။

အဋ္ဌကထာ ဋီကာ အဆို ။ ။ ဘိက္ခဏသီလတာဂုဏယုတ္တောပိဟိ ဘိက္ခု၊ ဘိက္ခဏ ဓမ္မတာဂုဏယုတ္တောပိ၊ ဘိက္ခဏော သာဓုကာရိတာဂုဏ ယုတ္တောပိတိ သဒ္ဒဝိဒူ မည န္တိ၊ မူလပံ, မူလပရိယာယဌ။ [ဤဌ် “အလေ့, ထုံးစံ ဓမ္မတာ, လေးလေးစားစားပြုခြင်း ” ဟူသည် ဂုဏ် (ဝိသေသန–ထူးခြားချက်) ဖြစ်သောကြောင့် သီလတာဂုဏ စသည်ဖြင့် ဂုဏပုဒ်ကို ထည့်၍ ဖွင့်ပြသည်၊] သီလံ နာမ ပကတိ သဘာဝေါ၊ လ္ဟဓ ပနာဓိဌာနံ (သီလမည်သည် မပြုမပြင် ပင်ကိုသဘောတည်း။ [နဂိုကပင် ပါလာသော ဝါသနာအလေ့ကို “သီလ”ဟု ဆိုလိုသည်၊] ဤ ဘိက္ခုအနက်ကား ထိုကဲ့သို့ ပကတိသဘောဟူသော သီလမျိုး မရှိနိုင်ရကား ဆွမ်းခံစား မည်ဟု ဆောက်တည်ထားခြင်းကို သီလဟု မှတ်၊ ဓမ္မောတိဝတံ (ထို့ဆောက်တည် ထားသည့်အတိုင်း ကျင့်ခြင်းသည် ဓမ္မမည်၏၊) အပရေပန သီလံနာမ ဝတသမာဒါနံ (ယခုကာလ သီလဆောက်တည်သကဲ့သို့ အကျင့်တစ်စုံ တစ်ခုကို ဆောက်တည်ခြင်း သည် သီလမည်၏၊) ဓမ္မော ပန ပဝေဏီယာ အာဂတ စာရိတ္တံ (ရှေးအစဉ်အဆက် လာခဲ့သော အကျင့်ထုံးစံသည် ဓမ္မမည်၏၊) သာဓုကာရိတာ သက္ကစ္စကာရိတာ အာဒရကြိယာ (လေးလေးစားစားပြုခြင်း) တိ ဝတ္ထွန္တိ–ဋီကာ။

ပဝတ္တိတုံ-ပြုခြင်းငှာ၊ ဝါ-ဆိုခြင်းငှာ၊ သီလံ အတ္တိ ဣတိ သောရာစာ, ပသယှ ပဝတ္တာ-မည်၏၊ ယဿ သမဏဿ-အကြင်ရဟန်း၏၊ ဘယံ-ဘေးကို၊ ဒဿိတုံ-ရှုခြင်းငှာ၊ သီလံ အတ္တိ၊ ဣတိ သော သမဏော, ဘယဒဿာဝီ-မည်၏၊ ဣစ္စေ ဝမာဒီ-တည်း။ (၅၉)

သက္ကတ ဆိုပုံ။ ။ သီလံ သဘာဝေါ ဖလနိရပေက္ခာ ပဝတ္တိ၊ (မည်သည့် အကျိုးကိုမျှ မမျှော်ဘဲ မိမိမှာပါလာသော ဝါသနာစရိုက်သဘောသည် သီလမည်၏၊ "သီလံပကတိ" ဟူသည်နှင့်သဘောတူပင်) ဓမ္မော သတ္ထဝိဟိတာစာရော (မည်သို့ကျင့်ရမည်ဟု ကျမ်းဂန်၌ ညွှန်ပြအပ်သော အကျင့်စာရိတ္တသည် ဓမ္မမည်၏၊ ပဝေဏိယာ အာဂတစာရိတ္တံနှင့်လည်းကောင်း, သတာစာရောနှင့်လည်းကောင်း သဘောတူပင်၊) တဿာဓုကာရိတာ၌ကား စကားအသုံးအနှုန်းပင် မကွဲကြ၊ လောက၌လည်း တစ်ယောက်အတွက် ထူးခြားချက်ရှိလျှင် "သူ့အလေ့ပဲ, သူ့ ဝါသနာပဲ, သူ့သဘောအတိုင်းပဲ" ဟု သီလအနက်ကို အသုံးပြုကြ၏၊ အများနှင့် ဆိုင်လာလျှင်ကား "ဒီဟာ သူတို့ရဲ့ ထုံးစံပဲ, ဒီဟာ အားလုံး ဓမ္မတာပဲ" စသည်ဖြင့် ဓမ္မအနက်ကို အသုံးပြုကြသည်။

ပိယံ၊ပေ၊ပိယပသံသီ ။ ။ တချို့က "ယဿရညော-အကြင် မင်းအား" ဟု သမ္ပဒါန်အနက်ပေးကြ၏၊ ယဿကို သီလ၌ စာစပ်ရမည်ဖြစ်၍ "အကြင်သူ၏+အလေ့" ဟု သမ္ဗန်အနက်သာ သင့်သည်၊ သီလံ၏ နေရာ၌ ဓမ္မောထည့်၍ "ပိယံပသံသိတုံ ဓမ္မော ယဿ" ဟုလည်းကောင်း, သာဓုကာရိတာထည့်၍ "ပိယပသံသနေ (ချစ်အပ်သူကို ချီးမွမ်းခြင်း၌) သာဓုကာရိတာ ယဿ" ဟုလည်း ကောင်း, ဝိဂြိုဟ်ပြုနိုင်၏။

နေရာတိုင်းမှာ ၃-နက်မရ။ ။ ချစ်သူကို ချီးမွမ်းခြင်းသည် ထိုရှင်ဘုရင်၏ အလေ့အလာ ဝါသနာဖြစ်မှ တဿီလအနက် ရသင့်၏၊ ထို ပိယပသံသန သဘောသည် ထိုရှင်ဘုရင်၏ ဘိုးဘေးအစဉ်အဆက်မှလာသော ထုံးစံဖြစ်မှ တဒ္ဓမ္မအနက် ရသင့်၏၊ ထို ပိယပသံသနအမှု၌ လေးလေးစားစား တာဝန်တစ်ခု အနေထား၍ ပြုမှသာ တဿာဓုကာရိတာအနက် ရသင့်၏၊ ဤစကားအရ တဿီလဖြစ်တိုင်း, တဒ္ဓမ္မ တဿာဓုကာရိတာ မဖြစ်၊ တဒ္ဓမ္မဖြစ်တိုင်းလည်း တဿီလတဒ္ဓမ္မမဖြစ်၊ တချို့ပါ၌၌ တစ်နက်သာ, တချို့ပါ၌၌ ၂-နက်သာ, တချို့ပါ၌၌ ၃-နက်လုံး ရနိုင်ကြောင်းကို သိပါ။

ဖြဟ္ဟံ၊ပေ၊ဖြဟ္ဟစာရီ။ ။ "စရိတုံ သီလံ" ဟု တုံပစ္စယန္တဖြင့် သာမက, "စရတိ သီလေန, ဓမ္မေန, သာဓုကာရိတာယ" ဟု သီလစသည်ကို ဝိသေသန ထား၍ စရတိစသော အံာချာတ်ပုဒ်ဖြင့်လည်းကောင်း, "စရဏသီလော, စရဏဓမ္မော" ဟု သမာသ်တွဲ၍လည်းကောင်း "စရဏော+သာဓုကာရီ" ဟု ဝါကျခွဲ၍ လည်းကောင်း ဝိဂြိုဟ်ပြုနိုင်၏၊ မှန်၏ – ဝိဂြိုဟ်ဟူသည် နိပ္ပန္နပုဒ်၏ အနက်ကို

ဖွင့်ပြသော ဝါကျတစ်မျိုးသာတည်း၊ ထို့ကြောင့် နိပ္ပန္ဓ၏အနက်ကို သိဖို့ရန် လျော်ကန်အောင် ဝါကျလုပ်၍ ဖွင့်ပြခြင်းကို ဝိဂြိုဟ်ဟုပင်ဆိုရသည်၊ ရုပ်တွက်ရာ၌မူ ဝိဂြိုဟ်ရှိတိုင်း လိုက်၍ မတွက်ရ၊ "ဗြဟ္မသဒ္ဒူပပဒ စရတည်" စသည်ဖြင့် ဆို၍ တွက်ရသည်၊ ဤပါဠိကို နှုတ်တက်ကျက်ထားသင့်၏–

"ဗြဟ္မံ စရိတုံ သီလံ–ဓမ္မောဝါ–သာဓုကာရိတာဝါ ယဿ, ဗြဟ္မံဝါ စရတိ သီလေန–ဓမ္မေနဝါ–သာဓုကာရိတာယဝါ, ဗြဟ္မံဝါ စရဏသီလော– စရဏ ဓမ္မောဝါ–စရဏေ သာဓုကာရိတာဝါ ဗြဟ္မစာရီ"

ဝိဂြိုဟ် ၉–မျိုး။ ။ ဤပါဠိ၌ "၁– ဗြဟ္မံ စရိတုံ သီလံ ယဿာတိ ဗြဟ္မစာရီ၊ ၂–ဗြဟ္မံ စရိတုံ ဓမ္မော ယဿာတိ, ၃–ဗြဟ္မံ စရိတုံ သာဓုကာရိတာ ယဿ, ၄– ဗြဟ္မံ စရတိ သီလေန, ၅– ဗြဟ္မံ စရတိ ဓမ္မေန, ၆–ဗြဟ္မံ စရတိ သာဓုကာရိတာယ, ၇–ဗြဟ္မံ စရဏသီလော, ၈–ဗြဟ္မံ စရဏဓမ္မော, ၉–ဗြဟ္မဿ စရဏေ သာဓုကာရိတိ ဗြဟ္မစာရီ" ဟု ၉–ဝိဂြိုဟ်ပြု၊ ယဿ–အကြင်သူ၏၊ ဗြဟ္မံ–ကို၊ စရိတုံ–ငှာ၊ သီလံ–အလေ့သည်၊ ဓမ္မော–သဘောတံတွာဓမ္မတာသည်၊ သာဓုကာရိတာ–ကောင်းစွာ ပြုတတ်သူ၏ အဖြစ်သည်၊ အတ္တိ–ရှိ၏၊ ယော–အကြင်သူသည်၊ ဗြဟ္မံ–ကို၊ သီလေန–အလေ့အားဖြင့်၊ ဓမ္မေန–သဘောတံထွာ ဓမ္မတာအားဖြင့်၊ သာဓုကာရိတာယ–ကောင်းစွာပြုခြင်းရှိသူ၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ စရတိ–ကျင့်တတ်၏၊ ယော–သည်၊ ဗြဟ္မံ–ကို၊ စရဏသီလော–ကျင့်ခြင်းအလေ့ရှိ၏၊ စရဏဓမ္မော–၏၊ ဗြဟ္မဿ–ကို၊ စရဏေ–ကျင့်ခြင်း၌၊ သာဓုကာရီ–ကောင်းစွာ ပြုတတ်၏၊ ဣတိ–ထို့ကြောင့်၊ သော–ထိုသူသည်၊ ဗြဟ္မစာရီ–မည်၏၊ ဤသို့ အနက်ပေး၊ ပိယပသံသီ စသည်၌ ဤနည်းအတိုင်းပင်။

ပသယှ ပဝတ္တာ။ ။ "ပပုဗ္ဗ ဝတု=ဝတ္တနေ၊ ဝစ=ဝိယတ္တိယံ ဝါစာယံ" ဟု ရှုပသိဒ္ဓိ၌ ၂–နက်ဖွင့်သောကြောင့် "ပဝတ္တိတုံ–ဖြစ်ခြင်းငှာ, ဆိုခြင်းငှာ" ဟု ၂–နက်ပေးရသည်၊ တုပစ္စည်းသက်ရာ ပုံစံတည်း၊ ဘယဒဿာဝီကား အာဝီပစ္စည်း သက်ရာပုံစံတည်း။

ရုပ်တွက်။ ။ ပပုဗ္ဗ သံသတည်, ပနောင် သိသက်, ချေ "သံသ=ပသံသနေ" အနက်၌ ဓာတ်မှည့်, ဓာတွန်ချေ, ဤသုတ်ဖြင့် ဏီပစ္စည်းသက်, ကာရိတ်မှည့်, ဏ်အနုဗန်ချေ, (ပ+သံသီ)၊ ကမ္မဓာရည်း သမာသ်စီရင်၊ နာမ်ငဲ့ စသည်၊ ထို့နောက်မှ "ပိယံ+ပသံသီ, ပိယပသံသီ" ဟု ဒုတိယာတပ္ပုရိသ်ရိုးရိုးတွဲစပ်ပါ၊ ပိယသဒ္ဒူပပဒ, ပပုဗ္ဗသံသတည်၍ တွက်ခြင်းကား အလွယ်တကူတွက်ခြင်းသာ တည်း၊ ၂–ပုဒ် ၃–ပုဒ် စပ်နေသမျှ၌ သမာသ်ပုဒ်ဟုချည်း မှတ်၍ သမာသ်အစီအရင် ဝင်စေရမည်၊ ဗြဟ္မသဒ္ဒူပပဒတည်၍ ဗြဟ္မစာရီကိုလည်းတွက်။

ပဝတ္တာဒ္ဒ် ပဟ္ဒဝတုတည်၍ အခြေပြုကြည့်တွက်၊ "ပ+ဝတ္တု" ဖြစ်သည့် အခါ သမာသ်စပ်ရဦးမည်ကိုကား သတိပြု၊ ပဟ္ဒ ဝစတည်လျှင် "ပ+ဝစ်+တု" ဖြစ်သည့်အခါ ဘုဇာဒီနမန္တော နော ဒ္ဒိစ သုတ်ဖြင့် ဓာတွန်ချေ, တဒ္ဒေဟော်လာ၊ ထို့နောက် "ပသယ္ဟ+ပဝတ္တာ ပသယ္ဟပဝတ္တာ" ဟု ကံမ္မဓာရဲတွဲ၊ ဘယသဒ္ဒါပဟဒ ဒိသတည်, ဘယနောင် အံသက်, "ဒိသ=ပေက္ခဏေ" အနက်ဒ္ဒ ဓာတ်မှည့်, ဓာတွန်ချေ၊ အာဝိသက်, ကွစိဓာတုဖြင့် ဒိသ်ကို ဒဿ်ပြု၊ (ဘယ်+ဒဿာဝီ)၊ ဒုတိယာ တပ္ပုရိသ် သမာသ်စီရင်၊ ဘယ ဟု ပကတိပြု, နာမ်ငဲ့စသည် အလားတူ ရုပ်များကို ရူပသိဒ္ဓိဘာသာဋီကာမှာရှု။

ကတ္တုသာဓန သွင်း ။ ။ ကစ္စည်းသုတ်ဒ္ဒ "တဿီလာဒီသု ဏီတွာဝိစ= တဿီလ စသော အနက်တို့ဒ္ဒ ဏီတု အာဝိပစ္စည်းသက်" ဟု ဆိုထား၏၊ ကတ္တား အနက် ဟောကံအနက် စသည်ဖြင့် သာဓနအနက် မပါ၊ ကိတ်ပစ္စည်းမှန်လျှင် သာဓနတစ်ပါးပါးကို ဟောရမည်သာတည်း၊ ထို့ကြောင့် ဏီစသောပစ္စည်းများသည် (၁) ကိတ်ပစ္စည်း မဟုတ်သလော၊ (၂) ကိတ်ပစ္စည်း ဟုတ်လျှင် အဘယ်သာဓနဒ္ဒ သွင်းမည်နည်း၊ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိ၏–အဖြေကား–ဏီစသော ပစ္စည်းများသည် ဓာတ်နောင် သက်ရသောကြောင့် ကိတ်ပစ္စည်းတွင် ပါဝင်သော ကိတ်ပစ္စည်းများ အမှန်ပင်ဖြစ်ကြ၏၊ ချီးမွမ်းခြင်းအလေ့, သဘော, ချီးမွမ်းမှုဒ္ဒ ကောင်းစွာပြုခြင်း ရှိသူဟူသည် "ချီးမွမ်းတတ်သူ" ပင်ဖြစ်ရကား ကတ္တားသဘော သက်ရောက်၏၊ ဤသို့ ကတ္တားအနက်ဖြစ်သင့်သောကြောင့် "ဏီစသောပစ္စည်းများကို ကတ္တုသာဓန အနက်ဒ္ဒသက်" ဟု မှတ်ယူရမည်၊ ထို့ကြောင့် "စရတိ သိဇ်လေန" စသည်ဖြင့် ကတ္တုသာဓနဝိဂြိဟ် တစ်နည်း ဆို၍–ရှုဒ္ဒလည်း "ကတ္တာရိ" ဟု ထည့်၍ ဝုတ္တိဖွင့်သည်။

သတ္တသာဓနမုတ္တေပိ, တဿီလာဒီသု ပစ္စယေ၊
ဓာတုတော ပစ္စယတ္ထတ္တာ, ကတ္တုဋ္ဌာနေစ ဝုတ္တိတော၊
ပေါရာဏေဟိ ကတော တဿ, သင်္ဂဟော ကတ္တုသာဓနေ။

တဿီလာဒီသု–တို့ဒ္ဒ၊ ပစ္စယေ–သက်သော ပစ္စည်းသည်၊ သတ္တသာဓန မုတ္တေပိ–သာဓန ၇–ပါးမှ လွတ်သကဲ့သို့ဖြစ်နေသော်လည်း၊ ဓာတုတော–ဓာတ်မှ နောက်ဒ္ဒ၊ ပစ္စယတ္ထတ္တာ–သက်ရသော ပစ္စည်းအနက်ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် လည်းကောင်း၊ ကတ္တုဋ္ဌာနေ–ကတ္တားအရာဒ္ဒ၊ ဝုတ္တိတောစ–ဖြစ်ခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း၊ တဿ–ထို ဏီ စသောပစ္စည်းကို၊ ကတ္တုသာဓနေဒ္ဒ၊ သင်္ဂဟော–သွင်းယူခြင်းကို၊ ပေါရာဏေဟိ–ရှေးဆရာတို့သည်၊ ကတော–ပြုအပ်ပြီ။ [ဓာတုတော ပစ္စယတ္ထတ္တာဖြင့် ဓာတ်နောင်သက်ရသော ကိတ်ပစ္စည်းဖြစ်ကြောင်းကိုပြ၏၊ ကတ္တုဋ္ဌာနေ ဝုတ္တိတောဖြင့် ကတ္တားသဘော ရှိကြောင်းကိုပြ၏၊ ထိုသို့ ပြသဖြင့် ကတ္တုသာဓနအနက်ကို ဟောကြောင်း ထင်ရှား စေသည်။]–ဘောဒစိန္တာ။

၅၃၃။ သဒ္ဒ၊ ကုဓ၊ စလ မဏ္ဍတ္ထေဟိ– အသံပြုခြင်း, အမျက်ထွက်ခြင်း, တုန်လှုပ်ခြင်း, တန်ဆာဆင်ခြင်း သဒ္ဒ၊ ဃ၊ ဒီဟီ ယု အနက်ရှိကုန်သော၊ ဓာတူဟိ–ဓာတ်တို့မှ, နောက်၌လည်းကောင်း၊ ရူဓာဒီဟိ–ရူဓ အစရှိကုန်သော၊ ဓာတူဟိဓ–လည်းကောင်း၊ တဿီလာဒီသု–တဿီလ အစရှိကုန်သော၊ အတ္ထေသု–အနက်တို့၌၊ ယုပစ္စယော ဟောတိ၊ ဃောသနသီလော ကြွေးကြော်ခြင်း အလေ့ရှိသူသည်၊ ဃောသနော–ဃောသန မည်၏၊ ဘာသနသီလော–ဆိုခြင်းအလေ့ရှိသူသည်၊ ဘာသနော–ဘာသနမည်၏၊ စဝဲ–တူ၊ ဝိဂ္ဂဟော–ဝိဂ္ဂိဟ်ကို၊ ကာတဗ္ဗော ပြုထိုက်၏၊ ကောဓနော–အမျက်ထွက်ခြင်းအလေ့ရှိသူ၊ ဒေါသနော–စိတ်ဆိုးခြင်းအလေ့ရှိသူ၊ စလနော, ကမ္ပနော, ဖန္ဒနော–တုန်လှုပ်ခြင်းအလေ့ရှိသူ၊ မဏ္ဍနော, ဝိဘူသနော–တန်ဆာဆင်ခြင်း အလေ့ရှိသူ၊ ရောစနော–တင့်တယ်ခြင်း အလေ့ရှိသူ၊ စောတနော–ထွန်းတောက်ခြင်းအလေ့ရှိသူ၊ ဝမနော–တိုးပွားခြင်း အလေ့ရှိသူ။ (၅၉၂)

စသဒ္ဒါ၏အနက်။ ။ ဏီတွာဝိစ၌ စကို တဿီလာဒီသုစဟု ရွေ့ထိုင်စေ၍ ထိုစဖြင့် တဿီလစသော ၃–ပါးမှတစ်ပါး အတ္တမာန (ကိုယ့်ကိုယ်ကို အထင်ကြီးခြင်း) အနက်၌လည်း ဏီပစ္စည်းကို ဆည်း၏၊ ပဏ္ဍိတမာနီ (ပညာမရှိဘဲလျက်) မိမိကိုယ်ကို ပညာရှိဟု မှတ်ထင်သူ၊ ထိုစသဒ္ဒါဖြင့် တဿီလမဟုတ်သော ရိုးရိုးကတ္တားအနက်၌လည်း ဏီပစ္စည်းသက်၍ "သတ္တုဃာတီ–ရန်သူကို သတ်တတ်သူ၊ စိရဇီဝီ–ကြာရှည်စွာ အသက်ရှည်သူ၊ ဓမ္မဝါဒီ–တရားကို ဆိုတတ်သူ၊ သီဟနာဒီ–ခြင်္သေ့မင်းကဲ့သို့ ရဲတင်းစွာ ဆိုတတ်သူ၊ ဘူမိသာယီ–မြေ၌အိပ်တတ်သူ" စသည်ဖြစ်၏။

၅၃၃။ သဒ္ဒ၊ ဃ၊ ရူဓာဒီဟိ ။ ။သဒ္ဒါစ ကုဓောစ စလောစ မဏ္ဍောစာတိ သဒ္ဒကုဓစလမဏ္ဍာ (ဒွန်)၊ "အတ္ထ" ကား ဒွန်၏ နောက်၌ရှိသော ပုဒ်တည်း၊ "ဒွန်၏နောက်မှာ, ပုဒ်ရှိရာ, လျော်စွာ ကမ္မဓာရဲ့, တပ္ပုရိသ်သော်တွဲ" နှင့်အညီ အတ္ထသဒ္ဒါနှင့် "သဒ္ဒ ကုဓ ,စလ မဏ္ဍာန်–သဒ္ဒသဒ္ဒါ ကုဓသဒ္ဒါ စလသဒ္ဒါ မဏ္ဍသဒ္ဒါတို့၏+အတ္ထော–အနက်တည်း၊သဒ္ဒ၊ပေ၊ မဏ္ဍတ္ထော–နက်"ဟု တပ္ပုရိသ်တွဲ၊ သဒ္ဒ ကုဓ စလ မဏ္ဍတ္ထော+အတ္ထော+ယေသံတိ သဒ္ဒ ကုဓ စလ မဏ္ဍတ္ထာ – သဒ္ဒ ကုဓ စလ မဏ္ဍသဒ္ဒါတို့၏ အနက်ဟူသော အနက်ရှိသော ဓာတ်တို့၊ (အတ္ထ တစ်ပုဒ်ကျေသည်၊ ဗြဟ္မဿရောဒ္ဓ သရ တစ်ပုဒ် ကျေသကဲ့သို့တည်း၊) ဤကား နျာသ အလိုတည်း၊ ရူဋီကာ၌မူ"သဒ္ဒါစ ကုဓောစ စလောစ မဏ္ဍောစ အတ္ထော ယေသံတိ သဒ္ဒ ကုဓ စလ မဏ္ဍတ္ထာ – အသံပြုခြင်း, အမျက်ထွက်ခြင်း, တုန်လှုပ်ခြင်း, တန်ဆာဆင်ခြင်း အနက်ရှိသော ဓာတ်တို့" ဟု ပြု၏၊ ဤရူဋီကာအတိုင်း

ပါရာဒီဂမိမှာ ၅၃၄။ ပါရသဒ္ဒါဒီမှာ-ပါရသဒ္ဒါ အစဉ်ရှိသော၊ ဂမုဏ္ဍတိ ရူ တေမှာ ၊ ဓာတုမှာ-ဂမုဟူသော ဤဓာတ်မှ နောက်၌၊ တသီလာဒီသု အတ္ထေသု ရူပစ္ဈယော ဟောတိ၊ ဘဝဿ-ဘဝ၏၊ ပါရံ-ထိုဘက်ကမ်းတည်း၊ ဘဝပါရံ-ဘဝ၏ ထိုဘက်ကမ်း၊ (နိဗ္ဗာန်ကိုဆိုလိုသည်၊) ယဿ ပုရိသဿ-၏၊ ဘဝပါရံ-ဘဝ၏ ထိုဘက်ကမ်းသို့၊ ဂန္တုံ-သွားခြင်းငှာ၊ သီလံ-အလေ့သည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဝါ-ရှိ၏၊ ဤတိ, သော ပုရိသော-သည်၊ ဘဝပါရဂူ-မည်၏၊ တသီလာဒီသို့တိ-တသီလာဒီသုဟူသော ပုဒ်သည်၊ ကိမတ္ထံ၊ ပါရင်္ဂတော-ကမ်းတစ်ဖက်သို့ရောက်သူ၊ ဤတိ-ဤပြုယုဂ်၌..... ၏၊ ပါရာဒီဂမိမှာတိ ကိမတ္ထံ၊ အနုဂါမိ-အစဉ်လိုက်လေ့ရှိ၏၊ ဤတိ-၌..... ၏။ (၅၉၃)

နိဿယ၌ အနက်ပေးသည်။ [ဒွန်၏နောက်၌, ရှိသောပိဒ်, ယှဉ်လိုက် ပုဒ်တိုင်းသာ” နှင့်အညီ အဓိပ္ပာယ်ယူရာ၌ “သဒ္ဒ၊ ပေ၊ မဏ္ဍ” ဟူသော ဒွန်၏နောက်၌ရှိသော အတ္ထပုဒ်ကို ရှေ့ပုဒ်တိုင်း၌ ယှဉ်စေလိုက်စေ၍ “သဒ္ဒတ္ထ, ကုဓတ္ထ, စလတ္ထ,မဏ္ဍတ္ထ” ဟု အဓိပ္ပာတ်မှတ်။]

အတ္ထသဒ္ဒါဖြင့် ဆိုရကျိုး။ ။ အတ္ထသဒ္ဒါမပါလျှင် “ဃုသ ဘာသ ကုဓ ဒုသ ရုသ” စသည်ဖြင့် ဤသုတ်ဆိုင်ရာ ဓာတ်တွေကို သရုပ်သကောင်ဖော်ပြနေရသဖြင့် စာနေကျယ်ဝန်းဖွယ်ရှိ၏၊ အတ္ထသဒ္ဒါဖြင့် ပြလိုက်လျှင်ကား “သဒ္ဒတ္ထ” အရတွင် အသံပြုခြင်း (အသံထုတ်၍ ပြောဆိုရခြင်း) အနက်ပေါ်ဓာတ်အားလုံးပါဝင်၏၊ ဤသို့စသည်ဖြင့် စကားကျဉ်းကျဉ်းနှင့် လိုရာ ဓာတ်အားလုံးကို သိမ်းကျုံးခြင်းအကျိုးငှာ အတ္ထသဒ္ဒါဖြင့် ဆိုရပေသည်၊ ကြွင်းသောမှတ်ဖွယ်နှင့် ရုပ်တွက်ပုံကို အခြေပြု၌ ကြည့်၊ ဒေါသနောကား အခြေပြု၌မပါ၊ “ဒုသ=အပ္ပီတိမှိ” ဟု ဆို၍တွက်။

စိဂ္ဂိဟ်။ ။ ‘ယောသိတုံ သီလံ ဓမ္မောဝါ သာဓုကာရိတာ ဝါ ယဿ” ဟုလည်းကောင်း၊ ယောသတိ သီလေန ဓမ္မေန, သာဓုကာရိတာယဝါ” ဟုလည်းကောင်း, “ယောသန သီလော, ယောသန ဓမ္မောဝါ, ယောသနေ သာဓုကာရိဝါ” ဟုလည်းကောင်း ပြုနိုင်၏၊ ထို ၉-မျိုးတွင် ဤဝုတ္တိ၌ ယောသန သီလော တစ်မျိုးသာ ပြထားသည်၊ ကောဓနော စသည်၌ “ကုဇ္ဈိတုံ သီလံ ယဿ” စသည်ဖြင့်ပြု။

၅၃၄။ ပါရာဒီဂမိမှာ ။ ။ “အစဉ် ပါရသဒ္ဒါ စသည်ရှိသော ဂမုဓာတ်” ဟူသည် “ပါရသဒ္ဒါပဝဒ ဂမု” ဟု ပါရသဒ္ဒါအစထား၍ တည်ရသော ဂမုဓာတ်တည်း၊ [“ပါရ+ဂမု” တည်ဟု ဆိုရာ၌ ပါရ အစရှိပုံကို ကြည့်ပါ။] ပါရာဒိ၌ အာဒိဖြင့် အန္တ-ဝေဒ-အဒ္ဓ-ဓမ္မတို့ကို ယူ၍ “အန္တဂူ-အဆုံးသို့ ရောက်သူ၊

ဝေဒဂူ–နှစ်သက်ခြင်းသို့ရောက်သူ၊ အဒ္ဒဂူ–အခွန့်သို့ရောက်သူ၊ ဝေဒေန–လေးပါးသော မင်ဉာဏ်ဖြင့်၊ အန္တံ–နိဗ္ဗာန်ဟူသော အဆုံးသို့၊ ဂစ္ဆတိ–ရောက်၏၊ ဣတိ ဝေဒန္တဂူ၊ လောကန္တဂူ၊ –လောက၏အဆုံးနိဗ္ဗာန်သို့ရောက်သူ၊ ဓမ္မဂူ–တရားကို သိသူ" စသည်ဖြစ်၏။

ပုံစံများ။ ။ "ဘဝဿ+ပါရံ–ဘဝပါရံ" သည် ဤသုတ်နှင့်ဆိုင်သော ပုံစံမဟုတ်သေး၊ "ဘဝပါရံ" ဟု ပြလို၍ ရှေးဦးစွာ အပိုတွဲစပ်သည်၊ "ဘဝပါရံ ဂန္တံ၊ ပေ၊ ဘဝပါရဂူ" သာ ဤသုတ်ပုံစံဖြစ်သည်၊ ဤ၌ "ဘဝ" သဒ္ဒါလည်း ပါရနှင့် တွဲဖက်ဖြစ်၍ အပိုပါနေသည်၊ လိုရင်းမှာ–"ပါရဂူ"သာတည်း၊ ရုပ်တွက်ရာ၌ အခြေပြုနည်းမှီး၍ တပ္ပုရိသ်သမာသ် အစီအရင်သွင်းပါ။

ပါရင်္ဂတော။ ။ "ပါရံ+ဂတော–ပါရင်္ဂတော" ၌ တဿီလအနက် မရှိသောကြောင့် ရူပစ္စည်းမသက်ဘဲ "ပါရင်္ဂတော" ဟု ဖြစ်ရသည်၊ ပါရသဒ္ဒါ ပပ..ာမုတည်, ပါရနောင် အံသက်၊ "ဂမု=ဂတိမှိ စသည်ဆို၊ ဂမုနောင် ရူပစ္စည်း သက်သင့်သော်လည်း တဿီလာဒိအနက် မရှိသောကြောင့် မသက်ရ, ဗုဓဂမာ ဒိတ္တေ ကတ္တရိဖြင့် တပစ္စည်းသက်၊ ဂမ ခန ဟန ရမာဒီနမန္တောဖြင့် ဓာတွန် မ်ကိုချေ တပ္ပုရိသ်သမာသ်စီရင်၊ တေသံဝိဘတ္တိယော လောပေါစဖြင့် အံဝိဘတ်ကို ချေသင့်သော်လည်း စသဒ္ဒါမြစ်သောကြောင့် မချေရ၊ နာမ်ငဲ့ စသည်စီရင်၊ အနုဂါမီ၌ ပါရသဒ္ဒါ ရှေ့မရှိသောကြောင့် ဤသုတ်ဖြင့် ရူပစ္စည်းမသက်ရ–ဟု ဆို၊ တဿီလာဒီသုဖြင့် ဏီသက်၊ အနုနှင့်ဂါမီကို ကမ္မဓာရည်းစီရင်။

ဝုတ္တိဖွင့် စဉ်းစားဖွယ်။ ။ ပါရာဒိ ဂမိမှာ၌ ဂမိမှာကို "ဂမုဣစ္စေတမှာ ဓာတုမှာ" ဟုလည်းကောင်း, ပါရာဒိကို "ပါရသဒ္ဒါဒိမှာ" ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်၏၊ "ပါရသဒ္ဒါဒိမှာ–ပါရသဒ္ဒါ အစရှိသော၊ ဝါ–အစ၌ ပါရသဒ္ဒါပါသော" ဟု အနက်ပေးစေလို၏၊ ဤအဖွင့်အလို "ရှေ့အစ၌ ပါရသဒ္ဒါရှိသော ဂမုဓာတ် (ပါရ+ဂမု) တစ်ခုနောက်၌သာ ရူပစ္စည်း သက်နိုင်တော့၏၊ "အန္တ+ဂမု" စသည်နောင် ရူပစ္စည်းမသက်နိုင်ဟု ဆိုလိုရာရောက်၏၊ ထို့ကြောင့် ကစ္စည်းဝုတ္တိ ဖွင့်ပုံကို မနှစ်သက်၍ ရူ၌ "ပါရာဒိဟိ ဥပပဒေဟိ ပရသ္မာ ဂမိဣစ္စေတသ္မာ" ဟု တစ်မျိုး ပြင်၍ ဖွင့်သည်၊ ကစ္စည်းဝုတ္တိ အလိုအားဖြင့် ပါရာဒိ၌ အာဒိသဒ္ဒါသည် ဂမုဓာတ်၏အစ (အပိုင်းအခြား) ဟူသော မရိယာဒ အနက်ဟောဟု ဆိုလို၏၊ ရူဖွင့်ပုံအားဖြင့်ကား ပါရာဒိ၌ အာဒိသဒ္ဒါသည် အတူ(ပကာရ) အနက်ဟောတည်း–ဟု ဆိုလို၏၊ ထို အာဒိဖြင့် အန္တစသော အလားတူ ဥပပဒ (ဓာတ်အနီးပုဒ်)များကို ယူ၊ အနုကား အလားတူနာမ်ပုဒ်မဟုတ်, ဥပသာရပုဒ်ဖြစ်သောကြောင့် အနုဂါမီသည် ကိုပုံစံဖြစ်ရ၏။

ဘိက္ခာ ဒီတောစ ၅၃၅။ ဘိက္ခ-ဣတ္ထေဝမာဒီဟိ-ဘိက္ခ ဤသို့ အစရှိကုန်သော၊ စတူဟိ တဿီလာဒီသု အတ္ထေသု ရူပစ္ဆယော ဟောတိ၊ ဘိက္ခုနသိလော (ယာစနသိလော)-တောင်းခြင်း အလေ့ရှိသူသည်၊ ဘိက္ခု-ဘိက္ခုမည်၏၊ ဝိစာနနသိလော-သိခြင်းအလေ့ရှိသူသည်၊ ဝိညူ-မည်၏။ (၄၉၄)

ဟနတျာဒီနံ ထုကော ၅၃၆။ ဟနတျာဒီနံ-ဟန အစရှိကုန်သော၊ စာတူနံ-တို့၏၊ အတ္ထေ-အဆုံး၌၊ တဿီလာဒီသု အတ္ထေသု ထုကပစ္ဆယော ဟောတိ, အာဟနနသိလော-ညှဉ်းဆဲလေ့ရှိသူသည်၊ အာဃာတုကော-အာဃာတုကမည်၏၊ ကရဏသိလော-ပြုလေ့ရှိသူသည်၊ ကာရုကော-ကာရုကမည်၏။ (၄၉၅)

၅၃၅။ ဘိက္ခာဒီတောစ။ ။ အာဒိသဒ္ဒါဖြင့် ဝိစသည် ရှေးရှိသော ဉာဓာတ်, ဝိဒဓာတ် စသည်ကို ယူ၊ ဝိညူ, အတ္ထညူ, ဓမ္မညူ, လာလညူ, ဝိဒူစသည်တည်း၊ ဝိညူ စသည်သည် ကမ္မဓာရဲသမာသ် ဘပ္ပုရိသ် သမာသ်များတည်း၊ ညူဈည်းခွဲ၍ မနေနိုင်သောကြောင့် နိစ္စသမာသ်လည်း ဖြစ်၏၊ ဝိသေသေန+စာနာတိ သိလေနာတိ ဝိညူ(ကမ္မဓာရဲ)၊ အတ္ထံ စာနာတိ သိလေနာတိ အတ္ထညူ(တပ္ပုရိသ်)၊ ဓမ္မညူ-တရားကို သိလေ့ရှိသူ၊ ဝိဒူ-သိလေ့ရှိသူ၊ လောကဝိဒူပုဒ်ကို "သဗ္ဗထာ လောကံ အဝေဒီ" ဟု ဖွင့်သော ပါရာဓိကဋ္ဌကထာ စသည်၌ကား တဿီလာဒီအနက်မပါ, ရိုးရိုးကတ္တားအနက်၌သာ ရူပစ္ဆည်းသက်၏၊ တဿီလာဒီသု အလိုက်ကိုကြဉ်သော ဝိနာဓိကာရ ယောဂဝိဘာဂဖြင့် သက်သင့်သည်၊ ဘိက္ခာဒိ တောစ၌ စသဒ္ဒါဖြင့် ရူပစ္ဆည်းကို ငင်၏၊ ဘိက္ခုပုဒ်၌ အဋ္ဌကထာဋီကာတို့ဖွင့်ပုံကို တဿီလာဒီသုသုတ်၌ ပြခဲ့ပြီ၊ ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်တွက်၊ ဘိက္ခုနသိလော၌ ဘိက္ခုဓာတ်၏ ယာစနအနက် ထင်ရှားအောင် "ယာစနသိလော" ဟု ဖွင့်ပြသည်၊ "ဘိက္ခတိ သိလေန" စသည်ဖြင့် ဝိဂြိုဟ်ပြုပုံကိုလည်းသိပါ။

၅၃၆။ ဟနတျာဒီနံ။ ။ "ဟနာဒီနံ" ဟု မဆိုဘဲ ဟနတျာဒီနံ (ဟနတိ+အာဒီနံ) ဟု ဆိုရာ၌ တိ အက္ခရာသည် ဟနဓာတ်ကို ညွှန်ပြသော ဓာတုနိဒ္ဒိဋ္ဌတည်း၊ ဟနတိဟု ဘူဝါဒိရုပ်အတုဖြင့် ဓာတ်ကိုညွှန်ပြခြင်းကြောင့် ဤသုတ်လာဟနဓာတ်သည် ဟညတိဟု ပြီးရသော ဒိဝါဒိ ဟနဓာတ် မဟုတ်, ဘူဝါဒိဟနဓာတ်ဖြစ်သည်ဟု သိစေရခြင်း အကျိုးရှိ၏၊ ထိုဓာတ် ၂-မျိုး၏ အနက်ချင်းမတူပုံကို ဓာတ်ကျမ်း၌ရှပါ။ [ဓာတုနိဒ္ဒိဋ္ဌ အကျယ်ကို ရူပသိဒ္ဓိအဆုံးနားမှာ ရှု။] ဟနတျာဒီ၌ အာဒိဖြင့် ကရ-ဘိ-အဝဓာတ်တို့ကို ယူ၍ ပုံစံကို ရှု၌ရှပါ၊ ရုပ်ကိုအခြေပြုကြည့်တွက်။

နု နိဂ္ဂဟီတံ ပဒန္တေ ၅၃၇။ ပဒန္တေ–ရှေ့ပုဒ်၏ အဆုံး၌၊ နုကာရာဂမော– လာသော နုအက္ခရာသည်၊ နိဂ္ဂဟီတံ အာပစ္စတေ၊ အရီ၊ ပေ၊ ဝေဿန္တရော၊ ရာစာ၊ [သညာယ–မနုသုတ်၌ အနက်ပေးခဲ့ပြီ၊] ပဘံ–အရောင်ကို၊ ကရောတိ, ဣတိ, ပဘင်္ကရော–မည်၏၊ ဘဂဝါ–ဘုရားတည်း။ (၅၆၇)

သံဟနညာယဝါ ရောဃော ၅၃၈။ သံပုဗ္ဗာယ–သံ ရှေ့ရှိသော၊ ဟန ဣတိ ဧတာယ ဓာတုယာ–ဟနဟူသော ဤဓာတ်မှနောက်၌လည်းကောင်း၊ အညာယ–အခြားသော၊ ဓာတုယာဝါ ဓာတ်မှ နောက်၌ လည်းကောင်း၊ ရ ပစ္စယော (ဟောတိ)၊ ဟနဿ–ဟနဓာတ်၏၊ ဃောစ–ဃ အပြုသည်လည်း၊ ဟောတိ၊ သမဂ္ဂံ–အညီအညွတ်၊ ကမ္မံ–သံဃာ့ကံသို့၊ သမုပဂစ္ဆတိ–ကပ်ရောက်တတ်၏၊ ဣတိ, သံဃော–သံဃမည်၏၊ သမန္တတော–ထက်ဝန်းကျင်၌၊

၅၃၇။ နု နိဂ္ဂဟီတံ ပဒန္တေ။ ။ "အရိ+ဒမု" တည်ပြီးသောအခါ အရိသည် နာမ်ပုဒ်, ဒမကား ပုဒ်မဟုတ်သေး, ဓာတ်သာတည်း၊ "ပုဒ်အဆုံး၌ လာသော" ဟု ဆိုသဖြင့် "အရိ+ဝေဿ+ပဘာ" တို့နောင် နုအက္ခရာလာရမည်–ဟု သိသာ၏၊ ထို့ကြောင့် သညာယမနုသုတ်၌ အရိစသော ပုဒ်၏ အဆုံးဝယ် နုအက္ခရာလာခဲ့ရသည်။

မေးဖွယ်။ ။ နိဂ္ဂဟိတ်ပြုရာ၌ ဝဂ္ဂန္တံ ဝါဝဂ္ဂေသုတ်ဝယ် နိဂ္ဂဟိတ်ကို (နှ်) ပြုသကဲ့သို့, ဤသုတ်ကလည်း အပြန်အလှန်သဘောအားဖြင့် (နှ်) ကို နိဂ္ဂဟိတ်ပြုသင့်ရကား "သညာယ မန, နနိဂ္ဂဟီတံ ပဒန္တေ" ဟု သုတ်တည်သင့်သည် မဟုတ်ပါလော၊ အဘယ့်ကြောင့် "နု" ဟု ဥနှင့်တကွ ဆိုရသနည်း–ဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား–ဘိဒါဒိတော ဣန္ဒ အန္ဒ ဤဏာဝါသုတ်၌ နှ တို့ကိုလည်း နိဂ္ဂဟိတ် ပြုမည်စိုး၍ ထို (နှ်) တို့ကိုရှောင်ကွင်းခြင်းငှာ "နု" ဟု ဆိုရသည်။ [တတ္ထစ (ထိုနု နိဂ္ဂဟီတံ ပဒန္တေ သုတ်၌လည်း) နုတိ ဝစနံ၊ ပေ၊ ဘိဒါဒိတော ဣန္ဒ အန္ဒဤဏာဝါတိသမ္ဘူတာနံ ဣန္ဒအန္ဒပစ္စယာနံ နကာရဿ ဝိဝဇ္ဇနတ္ထံ–ဏျာသ၊] ရုပ်ကို အခြေပြု၌ ညွှန်ပြထားပြီ။]

၅၃၈။ သံဟန–ညာယဝါ။ ။ "သံဟနာ+အညာယ" ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ အညာယဝါ၌ ဝါသဒ္ဒါသည် ရှေ့သံ+ဟနကို ပေါင်းခြင်း သမ္ပိဏ္ဍန အနက်ရှိ၏၊ သံပုဗ္ဗဟန ဓာတ်နောင် သာမက (ခန–ကရ စသော) အခြား ဓာတ်နောင်လည်း ရ ပစ္စည်းသက်–ဟူလို၊ တစ်နည်း–ဝါသဒ္ဒါသည် ဝိကပ်အနက်ရှိ၏၊ ရ ပစ္စည်းသက်ခြင်း ဟနဓာတ်ကို ဃပြုခြင်းသည် နိစ္စမဟုတ်, ဝိကပ်သာ၊ ထို့ကြောင့် "သံဃာတော=အပေါင်း" ဟူသော ရုပ်များလည်း ဟနဓာတ် ဖြစ်ပါလျက်

ပတ်ပတ်လည်၌၊ နဂရသမြို့၏၊ ဗာဟိရေ–ပြင်ပ၌၊ (ဘေး၌)၊ ခညာတိ–တူးအပ်၏၊ ဣတိ, ပရိက္ခာ–ပရိက္ခာမည်၏၊ (ကျုံး)၊ အန္တံ–အဆုံးကို၊ ကရောတိ–ပြုတတ်၏၊ ဣတိ, အန္တ ကော မည်၏၊ (သေမင်း,ဝါ–မာရ်နတ်)၊ သံဣတိ–သံဟူသောပုဒ်သည်၊ ကိမတ္ထံ, ဥပဟနနံ–ကပ်၍ ညှဉ်းဆဲခြင်း၊ ဥပသာတေ–ခြင်း၊ ဣတိ–၌–၏။ (၅၉၆)

ရ ပစ္စည်းလည်း မသက်ရ, ဃ လည်းမပြုရဘဲဏ ပစ္စည်းသက်, ဟနကို (ဟနဿဃာတောသုတ်ဖြင့်) ဃာတပြု၍ ပြီးရသည်–ဟူလို၊ [ဂါဂ္ဂဟဏဲ သမ္မိဏ္ဍနတ္ထံ၊ ဝိကပ္ပနတ္ထံဝါ, တေန သဃ်ာတောတိပိ သိဒ္ဓံ ဟောတိ–ရှု၊] ဤဝိကပ္ပနတ္ထနည်း၌ "သံဟနာ–မှလည်းကောင်း၊ အညာယ–မှလည်းကောင်း၊ ရော–ရပစ္စည်းသည်လည်းကောင်း၊ ဃော–ဟန ဓာတ်၏ ဃ အပြုသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ ဟောတိ–ဝိကပ်ဖြစ်၏" ဟု သုတ်နက်ပေး။

ဃ အပြု။ ။ "သံဟနာ+အညာယ" ဟု ဓာတ် ၂–မျိုးခွဲပြထားသောကြောင့် ဃပြုရာ၌လည်း ဟနကိုလည်းကောင်း၊ အခြားဓာတ်ကိုလည်းကောင်း ပြုရသည်ဟု ထင်ဖွယ်ရှိ၏၊ သို့သော် ဘုရားပါဠိတော် အားလျော်စွာ ဟနဓာတ်ကိုသာ ဃပြုရသည်၊ "အညာယ" အရဖြစ်သော အခြားဓာတ်ကိုမပြုရ၊ ဤသို့သုတ်၌ဆိုသမျှကို မယူဘဲ ပါဠိတော်နှင့် လျော်ရာကိုသာ ရွေးချယ်၍ ယူရသော ဤနည်းကိုထောက်၍ "ပါဠိတော်နှင့် သင့်လျော်လျှင် သံရှေ့မရှိသော ဟနဓာတ်ကိုလည်း ဤသုတ်ဖြင့် ဃပြုနိုင်၏" ဟူသော အနက်အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်း သိရ၏၊ ထို့ကြောင့် ပတိပုဗ္ဗ ဟနဓာတ်, ဤသုတ်ဖြင့် ရ ပစ္စည်းသက်, ဟနကို ဃပြု၍ (သံဃောနှင့် အလားတူ) ပဋိဃောရုပ်လည်းပြီးနိုင်သည်ဟု ရှုပသိဒ္ဓိဆိုသည်။

ပုံစံများ ။ ။ သံဃော၌ သံပုဗ္ဗ ဟနဓာတ်၊ "ဟန=ဟိ သာဂတိသု" ၂–နက်တွင် ဂတိအနက်ကို ယူ၍ "သမုပဂစ္ဆတိ" ဟုဖွင့်သည်၊ ထို့ကြောင့် "သမုပဂစ္ဆတီတိ" ဟူသော ဝိဂြိုဟ်သည် ဓာတ်နက်ဖြင့် ပြုအပ်သော ဓာတ္ထ ဝိဂ္ဂဟတည်း၊ သမဂ္ဂံ ကမ္မံကား အပိုထည့်ပါ၌တည်း၊ မိမိဓာတ်ရင်းကို သွင်း၍ "သံဟန်တိ (သမဂ္ဂံ ကမ္မံ သမုပဂစ္ဆတိ) တိ သံဃော", ဟုလည်းပြု၊ ဤဝိဂြိုဟ်အရ သံဃကံ၌ အတူပြုကြရသော အရိယာသံဃာ ပုထုဇဉ်သံဃာ အားလုံးရ၏၊ ဟနဓာတ်၏ ဟိ သာအနက်ကိုယူ၍ "သမ္မဒေဝ–ကောင်းစွာသာလျှင်၊ ကိလေသေ–တို့ကို၊ ဟနတိ–သတ်တတ်၏၊ ဣတိ, သံဃော" ဟု တစ်နည်း ဝိဂြိုဟ်ပြုကြသေး၏၊ ဤဝိဂြိုဟ်အရကား အရိယာသံဃာနှင့် ကိလေသာတို့ကို သတ်ဖြတ်ရန်ကြိုးစားနေသော ယောဂီသူမွန် သီလဝန် ပုထုဇဉ်သံဃာသာရသည်။

ပရိက္ခာ။ ။ ပရိသဒ္ဒါသည် "သမန္တတ္ထ"တည်းဟု သိစေလို၍ "သမန္တတော" ဟု ဖွင့်၏၊ နဂရသဃာဟိရေတို့ကား အပိုထည့်ပါ၌၊ "သမန္တတော+ခညတိတိ ပရိက္ခာ" သာ လိုရင်းတည်း၊ ဤခညတိဟူသော ဝိဂ္ဂဟသည် ဓာတ်ရင်း

ရမ္မိ ရန္တော ရာဒီ ဂေဟေ ။ ပရေ-သော၊ ရမ္မိ-ရ အနုဗန်ရှိသော၊ ပစ္စယေ-ပစ္စည်းကြောင့်၊ ရကာရာဒိ-ရ အနုဗန် အပိုင်းအခြားရှိသော၊ သင္ခေ-အလုံးစုံသော၊ စာတွန္တော-စာတ်၏ အဆုံးသည်၊ လောပေါဟောတိ၊ အန္တ ကော-အဆုံးကို ပြုတတ်သော သေမင်းပါရဂူ-ကမ်းတစ်ဖက်သို့ရောက်သူ၊ သတ္ထာ-ဆရာ၊ ဒိဋ္ဌော-မြင်အပ်၏၊ ဣတ္ထေ ဝမာဒီ-တည်း။ (၅၅၉)

အတိုင်းပြုအပ်သောကြောင့် စာတုဝိဂ္ဂဟမည်၏၊ အန္တ ကောဌ် အန္တ သဒ္ဒူပဝဒ+ကရဓာတ်, ရုပ်တွက်ပုံကို အခြေပြု ဤသုတ်နှင့် နောက်သုတ်မှာရှု။

သံ ဣတိ၊ ပေ၊ ဥပဃာတော ။ ။ သံ ရှေ့ရှိသော ဟနဓာတ် မဟုတ်သောကြောင့် ဃမပြုရဟု ဝုဒ္ဓိဆရာ ဆိုလို၏၊ သို့သော် ရှေ့၌ "ပဋိဃော" ဟု သံရှေ့မရှိဘဲ ဃပြုရသော ပုံစံကို ပြထားသောကြောင့် ထိုရူပသိဒ္ဓိအလို "သံ ဣတိကိမတ္ထံ၊ပေ၊ ဥပဃာတော" ဟု မဆိုထိုက်တော့ပြီ၊ ဘုရားပါဠိတော်နှင့် မလျော်သောကြောင့် ဟနကို ဃမပြုဘဲ"ဥပဃာတော" ဖြစ်ရသည်ဟုသာ ဆိုသင့်၏၊ ["ဝါ မြစ်သောကြောင့် ဟနကို ဃမပြုရ" ဟုလည်းဆိုကြသေး၏၊ သံပုဗ္ဗဟနဓာတ်ဖြစ်လျှင်သာ ဝါသဒ္ဒါက တားမြစ်ဖို့ရှိ၏၊ ဥပဃာတော၌ သံပုဗ္ဗမဟုတ်သောကြောင့် ဝါသဒ္ဒါက တားမြစ်နေဖွယ်မလို၊] ဥပ+ဟန, ဏ, ပစ္စည်း, ဟနဿ ဃာတောသုတ်ဖြင့် ဟန်ကို ဃာတ်ပြု။

၅၅၉။ ရမ္မိ။ ။ "ရမ္မိ" အရ ရပစ္စည်းကိုသာ ယူလျှင် ရူ-ရတ္တ၊ စသော ပစ္စည်းများမပါနိုင်၊ ထို့ကြောင့် "ရော အဿ အတ္ထီတိ ရော" ဟု အဿတ္ထိ အနက်၌ ဏ ပစ္စည်းသက်၍ "ရော" ဟု ရူဒိကာ၌ ဝိဂြိုဟ်ပြု၏၊ ဤဝိဂြိုဟ်အရ ရ အနုဗန်ရှိသော ရ-ရူ-ရတ္တ၊ စသော ပစ္စည်းများနှင့် ရိဋ္ဌအပြု စသည်ကိုရမ္မိအရ၌ ယူနိုင်သည်၊ [တပစ္စည်းကို ရိဋ္ဌပြုရာ၌ အာဒေသိ တ ပစ္စည်း၏ ပစ္စယအမည်ကို အာဒေသ ရိဋ္ဌပေါ်တင်စား၍ ကာရကူပစာရ, ဌာနူပစာရအားဖြင့် ရိဋ္ဌကိုလည်း ပစ္စယဟုခေါ်။]

ရန္တော။ ။ ရန္တောဌ် "ရ" ကား ယဝမဒနဖြင့်လာသော အက္ခရာတည်း၊ အန္တောသာ လိုရင်း၊ ထိုအန္တောကို "သင္ခေ စာတွန္တော" ဟုဖွင့်၏၊ ဤ၌ စာတွန္တောအရ စာတ်၏ အဆုံးဟူသည် စာတွန်သရကို ချေပြီး၍ ကျန်နေသော "က၎်-ဂမ်-သာသ်-ဒိသ်" စသည်၌ "၎်-မ်-သ်" စသည်တည်း၊ သဲ့ဖြောင့် ဃ၏ အသရ, ဝိညူ၌ ဉာစာတ် အာသရစသည်တို့လည်း စာတ်၏ အဆုံးသရများဖြစ်၍ ဤစာတွန္တောအရ၌ ပါဝင်ကြ၏၊ [အချို့ကား "က၎်-ဂမ်" စသည်၌ ၎်-မ် တို့နှင့်တကွ က-ဂ တို့၌ ရှိသော အသရကိုပါ စာတွန္တအရ၌ ယူကြ၏၊

ဘာဝ ကမ္မေသု တဗ္ဗာနီယာ ၅၄၀။ ဘာဝကမ္မဣတိ-ဘော, ကံဟူကုန်သော၊ ဧတေသု အတ္တေသု-တို့၌၊ သဗ္ဗဓာတူဟိ တဗ္ဗအနီယ ဣတိ ဧတေ ပစ္စယာ ဟောန္တိ၊ ဘဝိတဗ္ဗံ, ဘဝနီယံ-ဖြစ်ခြင်း, ဖြစ်ရာ၏၊ အာသိတဗ္ဗံ, အာသနီယံ-နေခြင်း, နေရာ၏၊ ပဇ္ဇိတဗ္ဗံ, ပဇ္ဇနီယံ-ရောက်ခြင်း, ရောက်အပ်၏၊ ကတ္တဗ္ဗံ ကရဏီယံ-ပြုခြင်း, ပြုအပ်၏၊ ဂန္တဗ္ဗံ, ဂမနီယံ သွားခြင်း, သွားအပ်၏။ (၅၄၆)

"ဓာတွန္တ=ဓာတ်၏အဆုံး" ဆိုသောကြောင့် အဆုံးသက်သက်ဖြစ်သော ရ် မ် စသည်ကိုသာ ယူသင့်သည့်ပြင် ဘစ္စ၌ "ဘရ်+ရိစ္စ" ဟုဖြစ်ရာ ဘ၏ အသရကို ချေလိုက်လျှင် "ဘိစ္စ"ဟု ဖြစ်ဖွယ်ရှိသောကြောင့် ထို အချို့ဆရာတို့ အယူကို စဉ်းစားကြပါလေ။]

ရာဒိနော။ ။ ရာဒိ၌ အာဒိသဒ္ဒါသည် "မရိယာဒေ ပကာရေစ" စသော အနက်တို့တွင် မရိယာဒ (အပိုင်းအခြား) အနက်ဟောတည်း၊ ရော+အာဒိ (မရိယာဒေါ)+ ယဿာတိ ရာဒိ၊ "ယဿ-အကြင်ဓာတွန်၏ (ရ်-မ်စသော ဓာတွန်ဗျည်း, ဃ၌ အ, စသော သရ)၊ ရော-ရ အနုဗန်ဟူသော၊ အာဒိ-အပိုင်းအခြားသည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏" ဟုပေး၊ ဤရာဒိပုဒ်သည် တဂ္ဂုဏ သံဝိညာဏ ဗဟုဗ္ဗီဟိ သမာသ်ပုဒ် ဖြစ်သောကြောင့် ရာဒိအရ၌ ရ အနုဗန်နှင့်တကွသော ဓာတွန်ရ်-မ် စသည်ကို ယူ၊ ရာဒိကို ရကာရာဒိဟု ဝုတ္တိဖွင့်၏၊ ရူ၌ကား "ပစ္စယရကာရ မရိယာဒေါ" ဟု ဖွင့်၏, သာ၍ ထင်ရှားပေသည်။

နော။ ။ နောနိပါတ်ပုဒ်သည် အဘာဝ (မရှိခြင်း) အနက်ကို ဟော၏၊ မရှိဟူသည်နှင့် ကျေခြင်းဟူသည်မှာလည်း အဓိပ္ပာယ်တူပင်ဖြစ်သောကြောင့် နောကို "လောပမာပဇ္ဇတေ" ဟု ဖွင့်သည်၊ [နောတိ လောပ မာဟ = နောပုဒ်ဖြင့်ကျေခြင်း ကိုဆို၏-ချာသ၊ "နဿတိတိနော" ဟု နသဓာတ်, ကွိသက်၍ "နော" ပြီးကြောင်းကို ကြံကြသေး၏၊] ဤသုတ်၏ ဆိုလိုရင်းကား "ရ အနုဗန် ရှိသော ပစ္စည်းနှောင်းလျှင် ထိုအနုဗန်နှင့်တကွ ဓာတွန် (ဗျည်းရှိလျှင် ဗျည်း, ဗျည်းမရှိလျှင် သရ) ကို ချေ" ဟု ဆိုလိုရင်းတည်း၊ ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်တွက်။

၅၄၀။ ဘဝိတဗ္ဗံ၊ ပေ၊ ဂမနီယံ။ ။ ဘူဓာတ် အာသဓာတ် တို့သည် အကမ္မက (ကံမရှိသော) ဓာတ်များတည်း၊ ထို့ကြောင့် ကံအနက်မပေးဘဲ"ခြင်း=ရာ" ဟု ဘောအနက်ချည်း ပေး၏၊ ပဒ-ကရ-ဂမု ဓာတ်တို့ကား သကမ္မက (ကံရှိသော) ဓာတ်များဖြစ်၍ "အပ်" ဟု ကံအနက်လည်းပေးနိုင်၏၊ ကံကိုမဆိုလိုသည့်အခါ ဘောကိုလည်းဟောအပ်သောကြောင့် "ခြင်း" ဟု ဘောအနက်လည်းပေးသည်။

ကိစ္စပစ္စည်းများ၏လိင်။ ။ ဤတွင်စစသော ပစ္စည်းများသည် "ကိစ္စ"အမည်ရှိ၏၊ "ဘာဝေ၊ ကိစ္စာ နပုံသကေ" နှင့်အညီ ဘောအနက်ကို ဟောရာ၌ ထိုကိစ္စပစ္စယန္တပုဒ်များသည် "ဘဝိတဗ္ဗံ" စသည်ဖြင့် နပုလ္လိင်ချည်း ရှိရ၏၊ မှန်၏–ဘောဟူသောကြိယာသည် အထဲညဒြပ် အထင်အရှား မရှိရကား ပုလ္လိင်– ဣတ္ထိလိင် သတ်မှတ်၍ မဖြစ်နိုင်၊ ကြိယာသာမညဖြစ်၍ နပုလ္လိင်ဟုသာ သတ်မှတ်ရတော့၏၊ ဝုစ်အားဖြင့်လည်း ဘောဟောကြိယာ အခိုက်၌ ကေဝုစ်သာတည်း၊ ကံဟောကိစ္စပစ္စည်းတို့ကား အဘိဓေယျ၏ လိင်နှင့် ဝုစ်သို့လိုက်၍ "ဂန္တွေဟ, မဂ္ဂေါ, ဂန္တွာ–ပုရီ (ပြည်), ဂန္တွဗ္ဗံ–နဂရံ" ဟု ၃–လိင်ရကောင်း၏၊ "ဂန္တွာ–မဂ္ဂါ" စသည်ဖြင့် ဗဟုဝုစ်လည်း ရကောင်းသည်၊ ရုပ်ကိုနောက်၌ တွက်ပြအံ့၊ ဤနေရာဝယ် "ဘူ, အာသ, ပဒ, ကရ, ဂမုဓာတ်+တဗ္ဗ, အနီယပစ္စည်းဟုသာ" မှတ်ထားနှင့်ပါ။

အရဟသက္က အနက်ပြုပုံ။ ။ "တေ–သင် ပဋ္ဌင်းသစ်သည်၊ ယာဝဇီဝံ–သိက္ခာပုဒ် အသက်ရှိသမျှ၊ နကရဏီယံ–မပြုသင့်, မပြုထိုက်" ဟုအနက်ပေးရာ၌ ကိစ္စပစ္စည်းတို့သည် "ထိုက်"" ဟုပေးရသော အရဟအနက်ကိုလည်း ပြနိုင်ကုန်၏၊ ["သင့်" ဟု ပေးရသော ယုတ္တအနက်ကား အရဟအနက်နှင့် သဘောတူပင်။]"ပဲရိဘုဉ်္ဇိတဗ္ဗော–သုံးစွဲနိုင်, သုံးစွဲကောင်း," စသည်ဖြင့် ပေးရာ၌ ကိစ္စပစ္စည်းတို့သည် "နိုင်, ကောင်း" ဟုပေးရသော "သက္က"အနက်ကိုလည်း ပြနိုင်၏၊ ထိုအရဟ သက္ကအနက်တို့သည် သာဓနအနက်မဟုတ်ကြ၊ ကိစ္စ ပစ္စည်းငါးကအပိုပြအပ်သော အနက်များတည်း၊ ဥပမာ–အာလုပ် သိဝိဘတ်သည် လိင်အနက်အပြင် အာလုပ်အနက်ကို အပိုပြသကဲ့သို့တည်း။ ထို့ကြောင့် အရဟ သက္ကအနက်ပေးရာ၌ သာဓန ၇–ပါးတွင် ကမ္မသာဓန၌ ပါဝင်သည်ဟုမှတ်ပါ၊ မှန်၏ "ပြုထိုက်" ဟူသည် "ပြုခြင်းကြိယာသည် ထိုပေါ်၌ ရောက်ထိုက်" ဟူသောကြိယာ ပါပုဏာန ကမ္မသတ္တိပင် ဖြစ်၏၊ "ပြုသင့်=ပြုနိုင်" ဟု ပေးရာ၌လည်း နည်းတူ။

အကမ္မကေဟိ ဓာတူဟိ, ဘာဝေ ကိစ္စာ နပုံသကေ၊
သကမ္မကေဟိ ကမ္မတ္တေ, အရဟာသက္ကတ္ထ ဒီပကာ။

[ဂါထာ၏ တိုက်ရိုက်အဓိပ္ပာယ်ကို ရူဘာသာဋီကာ ဤသုတ်မှာရှု၊ "နပုံသကေ" ကား ရူဝယ် ဤနေရာ၌ မလာသော်လည်း နောက်၌ လာလတ္တံ့ဖြစ်၍ ဆရာတို့ ဖြည့်စွက်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။]

မောဂ္ဂလ္လာန်။ ။ ("၅,၃၂" သုတ်၌) အရဟေ–ထိုက်သော၊ ကတ္တရိစ–ကတ္တားကိုလည်းကောင်း၊ သတ္တိဝိသိဋ္ဌေ–စွမ်းနိုင်ခြင်းသည် အထူးပြုအပ်သော ကတ္တရိစ–ကိုလည်းကောင်း၊ ပေ၊ ပတိယမာနေ–သိအပ်သော်၊ ဘာဝါဒေါ–ဘောကံအနက်၌၊ သိဒ္ဓါ–တဗ္ဗာဒိပုစ္ဆည်းတို့ ပြီးကုန်၏၊ ဘောတာ – အရှင်သည်၊

ရဇ္ဇ–မင်းအဖြစ်ကို၊ ကတ္တာဗ္ဗံ=ပြုသင့်ပြုထိုက်၏၊ (အရဟတ္တာ)၊ ဘောတာသည် ဘာရော–ဝန်ကို၊ ဝဟိတမ္မော ဆောင်စွမ်းနိုင်၏၊ (သက္ကတ္ထာ)၊ ဤ၌ ထိုက်သူဆောင် နိုင်သူကား "ဘောတာ" ဟူသောကတ္တားတည်း၊ ထိုကဲ့သို့ အရဟတ္ထသက္ကတ္ထရှိသော ကတ္တားကို ပြလိုရာ၌ ဘော ကဲအနက်ဝယ် တဗ္ဗစသော ပစ္စည်းသက်–ဟူလို၊ ဤ မောဂ္ဂလ္လာန်ဆိုပုံလည်း "အရဟ သက္ကထ္ထ ဒီပကာ" ဟူသော ရူပသိဒ္ဓိနှင့် သဘောတူပင်။

မှတ်ချက်။ ။ ဤစကားအရ ကျမ်းစာတို့၌ တကယ်မုချ ကြိယာပါ ပုဏ္ဏသတ္တိရှိရာ၌ "အပ်" ဟု အနက်ပေး၍ ကြိယာပါပုဏ္ဏ သတ္တိကား မရှိသေး, ရှိသင့်ရှိထိုက်ရာ၌ "ထိုက်, သင့်, နိုင်" ဟုလျော်အောင် ပေးရမည်ဟု မှတ်ပါ၊ ထို့ကြောင့် "ကဒံ–ဤအဆုံးအဖြတ်ကို၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ–မှတ်အပ်၏" ဟုမပေးဘဲ"မှတ်ထိုက်၏" ဟုပေး၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း....တကယ်မှတ်သူမရှိသေး၍ ကြိယာပါပုဏ္ဏ (ကမ္မ) သတ္တိ တိုက်ရိုက်မရှိသေးသော ကြောင့်တည်း၊ ထို့ပြင်–ကျမ်းဂန်တို့၌ တကယ်ပြုအပ်ပြီး–ပြုအပ်ဆဲကြိယာ၌ "ကတံ" ဟု တပစ္စည်းဖြင့်ထား၍ ပြုသင့်ပြုထိုက်ရာ၌ "ကတ္တဗ္ဗံ" သည်ဖြင့်ထားတတ်သည်ကိုလည်း သတိပြုပါ၊ ထို့ကြောင့်ပင် "ပူဇိတာ" ဟု တပစ္စည်းဖြင့် ရှိရာဝယ် တကယ် ပူဇော်အပ်ပြီး ပူဇော်အပ်ဆဲအနက်ထုက် "ပူဇော်ထိုက်" ဟူသောအနက်ကသာ၍ သင့်မြတ်သော ကြောင့် "ပူဇာရဟာတိ အတ္ထော" ဟု အဘိဓမ္မ၏ ဝစနတ္ထကိုပြသော အဋ္ဌကထာတို့ ဖွင့်ကြသည်၊ "ပူဇော်ချင် ပူဇော်, မပူဇော်ချင် နေ, တရားတော်ကား ဧကန် ပူဇော်ထိုက်သည်" ဟူလို။

အခြားသာဓနဋ္ဌလည်း သက်။ ။ ဘာဝကမ္မေသုကိုဖြုတ်၍"တဗ္ဘာနီယာ" ဟူသော ဒွိဓာကရဏ ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ကတ္တာ, ကရဏ, သမ္ပဒါန, အပါဒါန, အဓိကရဏ သာဓနတို့၌လည်း တဗ္ဗစသောပစ္စည်းတို့ သက်ကုန်၏၊ နိယျာတိတိ နိယျာနီယော–ထွက်မြောက်တတ်သော အရိယာမဂ် (ကတ္တာ သာဓနဋ္ဌ အနီယသဒ်)။ [အနီယ သဒ္ဒေါ ဗဟုလံ (ဗဟုလသဒ္ဒါကြောင့်) ကတ္တာဘိဓာယကောတိ ဝဋ္ဋစာရတော နိယျန္တိတိ နိယျာနီယာ–မူလဋီကာ (ဒုက မာတိကာ အဖွင့်)။]

နဟာနီယံ စသည်။ ။ နဟာယတိ ဧတေနာတိ နဟာနီယံ–စင်ကြယ်သန့်ရှင်းကြောင်းဖြစ်သော ဆပ်ပြာမှုန့် (ကရဏသာဓန)၊ "သိနာယတိ နှာယတိ ဧတေနာတိ သိနာနီယံ, နှာနီယံ–စင်ကြယ်ကြောင်း, ရေချိုးကြောင်း ဆပ်ပြာမှုန့်" လည်းနည်းတူ၊ "နဟာ–သိနာ–နှာ=သောစေယျော–စင်ကြယ်သူအဖြစ် (စင်ကြယ်ခြင်း)၌" ဓာတ်နက်ဆို၊ ဒီယတေ ယဿာတိ ဒါနီယော–ပေးရာဖြစ်သောပုဏ္ဏား (သမ္ပဒါနသာဓန)၊ အာသဝါ+တိဋ္ဌန္တိ ဧတေသူတိ အာသဝဋ္ဌာနီယာ=အာသဝေါ တို့၏ တည်ရာဖြစ်ကုန်သော လွန်ကျူးမှု အကျင့်တို့ (ပါရာဇိကဏ် အဋ္ဌကထာ–အဓိကရဏ သာဓန)။ [အပါဒါန သာဓနကိုလည်း ရှာကြပါလေ။]

ဗဟုလဿဒ္ဒါ။ ။ "ဗဟုလံ ကတ္တုဘိဓေယကော" ဟူသော မူလဋီကာ၌ ဗဟုလံ သဒ္ဒါဟူသည် "ကိစ္စလျုဒ္ဓာ ဗဟုလံ" ပါဏိနိ, ၃-၃-၁၁၃ သုတ်၌ ပါသော ဗဟုလံ သဒ္ဒါတည်း။ [ကိစ္စလျုဒ္ဓာ-ကိစ္စ အမည်ရှိသော ပစ္စည်း, လျုဒ် (လု) ပစ္စည်းတို့သည်၊ ဗဟုလံ (ဗဟူသု အတ္ထေသု) များစွာသော အနက်တို့၌ ဘဝန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။] ဤသုတ်၌ ဗဟုလံ သဒ္ဒါကြောင့် ကိစ္စပစ္စည်းတို့သည် ဘောက်အနက်မှ တစ်ပါး ကတ္တားစသောအနက်တို့၌လည်း သက်ကုန်၏။

ဆက်ဦးအံ့။ ။ ဤသုတ်ကိုထောက်၍ တဗ္ဗပစ္စည်းလည်း "ပဒဟိတဗ္ဗတောတိ ပဒဟနတော (အားထုတ်တတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်)၊ အနုယုဉ်တဗ္ဗတောတိ အနုယုဉ်နတော၊ ဤဒိသာနံ ဟိ ပဒါနံ ဗဟုလံ (ဗဟုလ သဒ္ဒါကြောင့်)၊ ပေ၊ ကတ္တုသာဓနတာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ-သမ္မသာဒနီ သုတ်ဋီကာ။ [လျုဒ်(ယု) ပစ္စည်းသည် ထို ဝါဏိနီဗျာကရဏ်း၌ ကတ္တုအနက်ဟု သတ်မှတ်ပြီး ဖြစ်ခဲ့သော်လည်း ဗဟုလံ ဒဒ္ဒါကြောင့် ကံစသော အနက်ကိုလည်း ဟောအံ့၊ ဤကို ရည်ရွယ်၍ "သတိယာ-ကရဏေ ဘူတာယ ပဌာနံ (ပဋ္ဌပေတဗ္ဗံ) သတိပဋ္ဌာန်၊ အနသဒ္ဒေါဟိ (ယု၏ ကာရိယ အန သဒ္ဒါ) ဗဟုလံ ဝစနေန ကမ္မတ္ထေ ဣစ္ဆန္တိ ဃဒ္ဒဝိဒူ" ဟု သတိပဋ္ဌာနဝိဘင်္ဂမူလဋီကာဖွင့်သည်။

မောဂ္ဂလ္လာန်။ ။ ဗဟုလံ (၃-၅၈ သုတ်)၊ အယမဓိကာရော အာသတ္တပရိသမတ္တိယာ၊ တေန နာတိပ္ပသင်္ဂေါ, ဣဋ္ဌပသိဒ္ဓိစ (ဝုတ္တို့)၊ [ဤ ဗဟုလံသုတ်ကို ကျမ်းဆုံးသည့်တိုင်အောင် လိုက်စေအပ်၏၊ ထို့ကြောင့် မလိုရာအနက်များ၏ ကပ်ငြိပါဝင်ဖွယ်လည်း မရှိနိုင်, လိုအပ်သောအနက်၏ ပြီးစီးခြင်းလည်း ဖြစ်နိုင်သည်၊] ဗဟု အတ္ထေ လာတိ အာဒဒါတိတိ ဗဟုလံ။

ကွစိပွဝတ္တ-ပွဝတ္တိ, ကွစညံ ကွစိ ဝါ ကွစိ၊
သိယာ ဗဟုလံသဒ္ဒေန, ဝိဓိ သဗ္ဗော ယထာဂမံ။

ကွစိ-အချို့ ပြယုဂ်၌၊ ပဝတ္တိ-သုတ်၌ တိုက်ရိုက်မဆိုအပ်သော်လည်း သုတ်အစီအရင်၏ဖြစ်ခြင်းသည်၊ သိယာ-ဖြစ်နိုင်၏၊ ကွစိ၌၊ အညံ-သုတ်၌ ဆိုထားသည်မှ တစ်မျိုးတစ်ဖုံသည်၊ သိယာ၊ ကွစိ၌၊ ဝါကွစိ-ဝိကပ်ဖြစ်၏၊ ဗဟုလံသဒ္ဒေန-ကြောင့်၊ သဗ္ဗောဝိဓိ-အလုံးစုံသော သုတ်အစီအရင်သည်၊ ယထာဂမံ-ပါဠိအားလျော်စွာ၊ သိယာ၊ (သာရတ္ထဝိလာသိနီ)၊ ဤသို့လျှင် ဗဟုလသဒ္ဒါသည် မလိုရာကိုလည်း တားမြစ်နိုင်, လိုရာကိုလည်း သိမ်းသွင်းနိုင်သောကြောင့် "ဗဟုလာဓိကာရံ ကပ္ပရုက္ခံ ဣဝိ ဣစ္ဆန္တိ သဒ္ဒိကာ=ဗဟုလသဒ္ဒါ လိုက်ခြင်းကို ပဒေသာပင်ကဲ့သို့ သဒ္ဒါဆရာတို့ လိုလားကြသည်" ဟု သဒ္ဒါကျမ်းဆရာတို့ မိန့်ကြလေသည်၊ ထို့ကြောင့်လည်း ဋီကာတို့၌ သဒ္ဒါကျမ်းအဆိုနှင့် မတူဘဲ ဖွင့်ခွင့်ကြုံလာလျှင် "ဗဟုလံ-သဒ္ဒါကြောင့်"ဟု ဆို၍ လိုရာအနက်ကိုရအောင် ဖွင့်ပြကြပေသည်။

ဏျောဇ ၅၄၁။ ဘာဝေကမ္မေသု သဗ္ဗဓာတူဟီ ဏျပစ္စယော ဟောတိ၊ ကတ္တဗ္ဗံ, ကာရိယံ-ပြုခြင်း, ပြုအပ်, ပြုထိုက်၏၊ ဝါ-ပြုနိုင်၏၊ ဇေတဗ္ဗံ, ဇေယျံ-အောင်ခြင်း, အောင်အပ်, အောင်ထိုက်၏၊ ဝါ-အောင်နိုင်၏၊ နေတဗ္ဗံ, နေယျံ-ဆောင်ခြင်း, အောင်အပ်, ဆောင်ထိုက်၏၊ ဝါ-ဆောင်နိုင်၏၊ ဣစ္ဆေဝမာဒီ-တည်း၊ ဇဂ္ဂဟဏေန-ဖြင့်၊ တေယျပစ္စယော-သည်၊ ဟောတိ၊ ဥတဗ္ဗံ, ဥတေယျံ-သီခြင်း, သီအပ်, သီထိုက်၏၊ ဒိဋ္ဌေယျံ-မြင်ခြင်း, မြင်အပ်, မြင်ထိုက်၏၊ ပတ္တေယျံ-ရောက်ခြင်း, ရောက်အပ်, ရောက်ထိုက်၏၊ ဣစ္ဆေဝမာဒီ၊ (၅၅၃)

၅၄၁။ ဘာဝကမ္မေသု။ ။ "ဘာဝကမ္မေသု" ဟုဆိုသောကြောင့် ကတ္တဗ္ဗံ၌ ဘောအနက်, ကံအနက်ပေး၏၊ ကံအနက်ပေးရာ၌ အရဟသက္ကတ္တကိုလည်း ပြနိုင်သောကြောင့် "ထိုက်,နိုင်" ဟုလည်း ထည့်၍ပေးသည်၊ ဥဒေယျံ စသည်၌လည်း "နိုင်" ဟု သက္ကအနက် ရနိုင်သည်ပင်၊ ကတ္တဗ္ဗံ စသည်ဖြင့် တဗ္ဗပစ္စည်းဆုံးသော ပုဒ်များသည် ဤသုတ်၏အရာမဟုတ်, ကာရိယံ စသည်ကို အနက်ထင်အောင် အပို ကူစွက်ထားခြင်းသာတည်း၊ ဝိဂြိုဟ်လုပ်လိုလျှင်လည်း "ကတ္တဗ္ဗံ တိ ကာရိယံ" စသည်ဖြင့် ကမ္မသာဓန၌ ဣတိ ထည့်ရုံသာ ဘာဝသာဓန၌မူကတ္တဗ္ဗံ-ကာရိယံ" စသည်ဖြင့် ဣတိ မထည့်ဘဲပြု။

ရုပ်တွက်။ ။ ကာရိယံ တွက်ပုံကို အခြေပြု၌ ပြထားပြီ၊ ဇိ=ဇယေ၊ ဏျ သက်, စသည် (ဇိ+ယ) ဣကို ဧဝုဒ္ဓိပြု, ယဒွေဘော်လာ၊ နီ=နယေဆို၍ နေယျံလည်းနည်းတူ၊ ဥတေယျံကို အခြေပြုကြည့်၊ ဒိဋ္ဌေယျံ-ဒိသ=ပေက္ခဏေ, တေယျ၊ သာသဒိသတော တဿ ရိဋ္ဌောစသုတ်၌ စသဒ္ဒါဖြင့် တကို ရဋ္ဌပြု, (ဒိသ် ရဋ္ဌေယျ)၊ ရမှိ ရန္တော ရာဒိနောဖြင့် ရ အနုဗန်နှင့်တကွ ဓာတွန် သ် ကိုချေ, နာမ်ငဲ့စသည်၊ ပတ္တေယျံ-ပဒ=ဂတိမှိ, တေယျ၊ ဂုပါဒိနဥဖြင့် ဓာတွန် (ဒ်)ကိုချေ တ ဒွေဘော်လည်းလာ၊ ဣစ္ဆေဝမာဒိ၌ အာဒိဖြင့် "ဝိဒ္ဓေယျံ (ပစ်ဖောက်ထိုက်၏ ဟူ၍ (မံ အမညထ- (သုဝဏ္ဏသာမဇာတ်၊) "လဒ္ဓေယျံ (ရထိုက်၏) လဘတေ မစ္စော" (ဘူရိဒတ်ဇာတ်) စသည်ကို ယူ၊ ဝိဓ, လဘတည်, တေယျသက်, ဓပဘဟေဟိ ဓပဘစသုတ်၌ လဒ္ဓံကဲ့သို့ တေယျမှ တကိုဓပြု၍ စီရင်။

တဗျပစ္စည်း။ ။ ဤသုတ်၌ စသဒ္ဒါဖြင့် တဗျပစ္စည်းကိုလည်း ဆည်း၍ " ဘူတဂါမပါတဗျတာယပါစိတ္တိယံ" (ပါတိမောက်) "မာပစ္ဆိ မာဇနတာ ပါဏေသု ပါတဗျတမာပဇ္ဇိ" -၊ ဒုတိယ ပါရာဇိက)ဂန္တဗျ မာဟု ဒ္ဓိပဒိန္ဒ သေဋ္ဌ" -(ဧကာဒသ, ဇုဏ္ဍဇာတ်) စသည်ကို ထုတ်ပြကြ၏၊ . [ပါတဗျသ ဘာဝေါ ပါတဗျတာ ဆေဒန ဘေဒနာ ဒီဟိ ယထာရုစိ ပရိဘုဉ္ဇိ တဗ္ဗတံတိ အတ္တော" - ပါစိတျာဒိ အဋ္ဌကထာ၊ ဤ၌ "ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗ" ဟု ဖွင့်သဖြင့် တဗျပစ္စည်းသည် တဗ္ဗပစ္စည်းနှင့်

ကရမှာ ရိစ္စ ၅၄၂။ ဘာဝကမ္မေသု ကရဏ္ဍတိ ဧတမှာ ဓာတုမှာ ရိစ္စ ပစ္စယော ဟောတိ၊ ကတ္တာဇ္ဇံ, ကိစ္စံ–ပြုအပ် ပြုထိုက်သောအမှု။ (၅၅၈) [ယောဂဝိဘာဂဖြင့် စိရင်အပ်သော ဘစ္စံ ပုဒ်ကိုလည်းကောင်း, ရုပ်တွက်ပုံကိုလည်းကောင်း အခြေပြု၍ ပြထားပြီး၊ "ကတ္တာဇ္ဇံ" ကား ကိစ္စံ၏အနက်ကိုဖွင့်ပြသောပုဒ်တည်း၊ ဤသုတ်၏လိုရင်းမှာ "ကိစ္စံ" သာ၊ "ကရီယတေတိ ကိစ္စံ၊ ကတ္တာဇ္ဇံတိ ကိစ္စံ" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု။]

ဘူတောဇ္ဇ ၅၄၃။ ဘူဏ္ဍတိ ဧတာယ ဓာတုယာ မှ၊ (ပရဿ) ဏျပစ္စယဿ–၏၊ ဥိကာရေန–ဓာတွန်ဥိနှင့်၊ သဟ–တကွ၊ အဇ္ဇာဒေသော ဟောတိ၊ (ဤနေရာ၌ "ဘာဝကမ္မေသု" ဟု ယခုစာများ၌ ရှိ၏၊ သိဟိုဠ်မူနှင့် ရူပသိဒ္ဓိတို့၌ မပါ, ပစ္စည်းသက်သောသုတ် မဟုတ်ရကား ပါဖွယ်လည်း မလို၊) ဘဝိတဇ္ဇော, ဘဇ္ဇော–ဖြစ်ထိုက်သူ၊ ဘဝိတဗ္ဗံ, ဘဗ္ဗံ–ဖြစ်ထိုက်သော စိတ်၊

အလားတူသော ကိစ္စပစ္စည်း တစ်မျိုးတည်းဟု–ပြ၏၊ မှန်၏–တဗျမှဗျ (ယပင့်ရှိသော ဗ) ဗပြု၍ ဒွေဘော်လာလျှင် "တဗ္ဗ" ဟုဖြစ်သည်၊ "ပါတဗျန္တိ–ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗဝါ၊ ပေ၊ ပါသဒ္ဒေါပန (ပါဓာတ်သည်ကား) ပရိဘောဂတ္ထော (သုံးစွဲခြင်းအနက်ရှိ၏)" သဒ္ဒနီတိ။]

[ဆောင်] ဏျာစသုတ်, စ သရုပ်ကို, သမုစ္စယတ္ထ, ကြံကုန်ကြ၍, တေယျတဗျံ, ယင်းနှစ်တန်, အမှန် ဆည်းစေသည်။

၅၄၂။ ဃစ္စ၊ ဟစ္စ, လေယျ။ ။ ဟနဓာတ်နောင် "ကိစ္စ ဃစ္စ ဘစ္စ တစ္စ လေယျ" နိပါတနသုတ်ဖြင့် ယ ပစ္စည်းသက်၊ ဟနကို ဃစ်ပြု၊ ယဝတံ စသောသုတ်ဖြင့် စျ (စ+ယ) ကိုစပြု, ဒွေဘော်လာလျှင် ဃစ္စံဟုလည်းကောင်း, ဟစ်ပြု၍ ဟစ္စံဟု လည်းကောင်း ပြီး၏ဟု မောဂ္ဂလ္လာန်ရုပ် စီရင်၏၊ ဤ၌ကား ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ရိစ္စ ပစ္စည်းသက်၍ ဘစ္စကဲ့သို့ ဟစ္စပြီး၏၊ ဟနကို ဃာတပြုပြီးမှ ရ အနုဗန်နှင့်တကွ ဓာတွန်ချေလျှင် ဃစ္စလည်းပြီး၏၊ "မူလဃစ္စံ–အမြစ်အရင်း ဖြတ်အပ်သည်ကို၊ ကရေယျံ–ပြုအံ့၊ (စက္ကဝတ္တိသုတ်) ဘူနဟစ္စံ–ကြီးပွားမှုကို ဖျက်ဆီးမှုကို၊ ကတံ–ပြုအပ်ပြီ၊ (ဝိဂ္ဂရဓာတ်)၊ လိဟဓာတ် (အဿာဒန–သာယာခြင်း, လျက်ခြင်း) ဏျပစ္စည်း, ဏ အနုဗန်ချေ, ဧဒုဒ္ဓိပြု, ကွစိဓာတုဖြင့် ဟကို ယ ပြုလျှင် "လေယျံ–လျယ်ဖွယ်" ဟု ပြီး၏၊ [ဘစ္စကဲ့သို့ "ပဒိစ္စ" ရုပ်ကိုလည်း ရှုဆ်ပြသေး၏။]

၅၄၃။ ဥိကာရေန သဟ။ ။ ဘူတောကို "ဘူဿ+ဥိ=ဘူ=ဘူဓာတ်၏ ဥိသရ" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၏၊ "ဘူတော–ဘူဓာတ်၏ ဥိသရမှ စ၍၊ ဝါ–ဘူဓာတ်၏ ဥိသရနှင့်တကွ၊ ဏျဿ၏၊ အဇ္ဇ–အဗ္ဘ အပြုသည်၊ (ဟောတိ)" ဟု သုတ်နက်

(၅၆၆)၊ [ဘဝိတဗ္ဗော, ဘဝိတဗ္ဗံတို့ကား ဘဗ္ဗ၏အနက်ကို ဖွင့်ပြသောပုဒ်များတည်း၊ ပုလ္လိင် နပုလ္လိင်ဖြင့် ပြထားသည်၊ ဣတ္ထိလိင်ဖြင့် ဘဗ္ဗာလည်း ရှိနိုင်သည်သာ၊ ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်တွက်။]

ဝဒ မဒ၊ ပေ၊ ဂါရောဝါ ၅၄၄။ ဝဒ မဒ ဂမု ယုဇ ဂရဟာ-ကာရန္တ ဣစ္စေဝ မာဒီဟိ-ဝဒ, မဒ, ဂမု, ယုဇ, ဂရဟ, အာကာရန္တ ဤသို့ အစရှိကုန်သော၊ ဓာတူဟိ-ဓာတ်တို့မှ၊ (ပရဿ)၊ ဏျပစ္စယဿ-၏၊ ယထာသချံ-တိုင်း၊ ဓာတွန္တေန-ဓာတွန်နှင့်၊ သဟ-တကွ၊ ဇ္ဇ မ္မ ဂ္ဂ ယှ ဇယျာဒေသာ- ဇ္ဇအပြု, မ္မ, ဂ္ဂ, ယှ, ဇယျ အပြုတို့သည်၊ ဝါ- ပြယုဂ် အားလျော်စွာ၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ ဂရဿစ-ဂရဓာတ်၏လည်း၊ ဂါရော-ဂါရ အပြုသည်၊

ပေးဖို့ရာ- နျာသဖွင့်၏၊ ထိုအဖွင့်သည် "ဘူ ဣစ္စေတာယ ဓာတုယာ၊ ပေ၊ ဦကာရေန သဟ" ဟူသော ဝုတ္တိနှင့်လျော်ပေသည်၊ ရူပသိဒ္ဓိ၌ကား ရမှိရန္တောသုတ်မှ အန္တသဒ္ဒါကို လိုက်စေ၍ "အန္တေန-ဓာတွန်ဦနှင့်တကွ" ဟု ပေးစေလိုသည်။

ကတ္တားဟော ဖြစ်သင့်ပုံ။ ။ ဏျပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသောကြောင့် ဘဗ္ဗပုဒ်ကို ဘော-ကံဟောဟု ထင်မှတ်ဖွယ်ရှိ၏၊ သို့သော် "သဒ္ဓေါ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ၊ပေ၊ ဘဗ္ဗော ဣမသ္မိံ ဓမ္မဝိနယေ ဝုဒ္ဓိံ ဝိရုဋ္ဌိံ ဝေပုလ္လံ အာပဇ္ဇိတုံ" ပဋ္ဌကအဂ်ုတ္တိုရ်၊ "သေယျထာပိနာမ သီသစ္ဆိန္နော တာလော အဘဗ္ဗော ပုန စိရုဋ္ဌံယာ" - ရဟန်း သစ် ဩဝါဒအခန်း၊ "အဘဗ္ဗော သော တဿ ပဋိစ္ဆဒါယ" ရတနသုတ်၊ ဤပါဋိတော်များ၌ "သဒ္ဓေါဘိက္ခု...တာလော...သော" ဟု ပဌမာကတ္တားပုဒ်ဖြင့် ပြထားသောကြောင့် ဘဗ္ဗောပုဒ်လည်း ကတ္တားဟောဟု သိသာ၏၊ ဏျပစ္စည်းလည်း ယောဂဝိဘာဂဖြင့် (တစ်နည်း ဗဟုလံသဒ္ဒါကြောင့်) ကတ္တားအနက်ကို ဟောနိုင်၏၊ "ဘဝတီတိ ဘဗ္ဗော" ဟု ပြု။

မူလပဏ္ဏာသ။ ။ ဝေဒေတီတိ ဝေဒိယော (ဝိဒ+ဏျ)၊ ဝေဒိယောဧဝ ဝေဒေယျော (သွတ္ထ၌ တဒ္ဓိတ်ဏျ ထပ်သက်)၊ ဇာနာတိ အနုဘဝတီတိ အတ္ထော၊ ဤဒိသာနံ ဟိ ပဒါနံ ဗဟုလံ (ဗဟုလသဒ္ဒါကြောင့်) ကတ္တုသာဓနတံ သဒ္ဒဝိဒူမညန္တိ၊ သဗ္ဗာသဝသုတ်ဋီကာ၊ [မောဂ္ဂလ္လာန် ပဋ္ဌိကာ၌ "ဘဝတီတိ ဘဗ္ဗော, ကတ္တရိယော" ဟု ကတ္တားအနက်၌ ယ ပစ္စည်းသက်၍ ပြီးစေသည်။

၅၄၄။ ယထာသချံ ဂါရာဒေသော။ ။ [ဝဒ မဒ ၂-ခုကို ဒကာရန္တ အဖြစ်ဖြင့် တစ်ခုသာယူ၊] ၁-ဝဒ မဒ၊ ၂-ဂမု၊ ၃-ယဇ၊ ၄-ဂရဟ၊ ၅-အာကာရန္တဖြင့် ဓာတ် ၅-မျိုးရှိ၏၊ အာဒေသ၌လည်း ၁-ဇ္ဇ၊ ၂-မ္မ၊ ၃-ဂ္ဂ၊ ၄-ယှ၊ ၅-ဇယျ ဟု ၅-မျိုးရှိ၏၊ ဤသို့ သချံစဉ်ရှိတိုင်း ဝဒ မဒ၏ ဓာတွန်နှင့်တကွ ဏျကို

ဟောတိ၊ [ဤနေရာ၌ "ဘာဝကမ္မေသု" ပါနေပြန်၏၊ ရူ၌မပါ, ပစ္စည်းသက်သော သုတ်မဟုတ်၍ ဤသုတ်၌မလို၊ ဘောကံအနက်၌ ဏျပစ္စည်းသက်ကြောင်းကိုလည်း ရှေ့၌ဆိုခဲ့ပြီ၊] ဝတ္တဖွံ့, ဝဇ္ဇံ-ဆိုထိုက်သောအပြစ်၊ မဒနီယံ, မဇ္ဇံ-ယစ်မူးကြောင်း သေရည်၊ ဂမနီယံ, ဂမ္မံ-ဆိုက်ရောက်သော အရပ်၊ ယောဇနီယံ, ယောဂ္ဂံ-ကပ်ယှဉ်ထိုက်သော ယာဉ်၊ ဂရဟိတဖွံ့, ဂါရယှံ-ကဲ့ရဲ့ထိုက်သောအမှု၊ ဒါတဖွံ့, ဒေယျံ-ပေးထိုက်သောဝတ္ထု၊ ပါတဖွံ့, ပေယျံ-သောက်ထိုက်သော သောက်ဖွယ်၊ ဟာတဖွံ့, ဟေယျံ-စွန့်ထိုက်သောအမှု၊ မာတဖွံ့, မေယျံ-နှိုင်းယှဉ်ထိုက်သောဝတ္ထု၊ ဉာတဖွံ့, ဉေယျံ-သိထိုက်သောဝတ္ထု၊ ဣစ္စေဝမာဒီ-တည်း။ (၅၇၇)

ဇွပြု, စသည်ဖြင့် သိစေလို၍ "ယထာသမ်း" ဟု ပကွိပနဝုတ္တိ ထည့်ရသည်၊ သုတ်၌ မည်သည့်အာဒေသီကို ဂါရပြုမည်ဟု မသိသာသော်လည်း ဝါသဒ္ဒါ၏ သတ်မှတ်ချက်ကြောင့် "ဂရဟဓာတ်၏ ဂရကိုသာ ဂါရပြုမည်" ဟု သိစေလို၍ "ဂရဿစ ဂါရာဒေသော" မိန့်သည်။ ["ဂရဟဿ" ဟု အချို့စာရှိ၏၊ ရူ၌ "ဂရဿ" ဟုသာရှိသည်။]

ဣစ္စေဝမာဒီဟိ။ ။ ဤပုဒ်ကို ဝဒ ဂမု စသည်တို့နှင့် တွဲ၍ ဝဒဣစ္စေဝမာဒီဟိ၌ အာဒိဖြင့် ဝဒကဲ့သို့ ဒကာရန္တဖြစ်ကြသော ဂဒ-ခါဒ စသည်ကိုယူ၊ ဂမုဣစ္စေဝမာဒီဟိ၌ အာဒိဖြင့် မကာရန္တဖြစ်သော ဝမုစသည်ကို, ယုဇအာဒိဖြင့် ဇကာရန္တဖြစ်သော ဘုဇစသည်ကို, ဂရဟအာဒိဖြင့် ဟကာရန္တဖြစ်သော ဂဟစသည်ကို ယူ၊ အာကာရန္တဖြင့်ကား အာကာရန္တ ဓာတ်ဟူသမျှကို ယူနိုင်သောကြောင့် ဣစ္စေဝမာဒီဟိနှင့် တွဲဖွယ်မလို၊ ထိုပုံစံများကို ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှု၊ ဤ၌တိုက်ရိုက်ပါသော ရုပ်များကို အခြေပြုကြည့်တွက်။

မဒကို သီးခြားဆိုရကျိုး။ ။ ဝဒဓာတ်ဖြင့် ဒကာရန္တဓာတ် အားလုံးကို ယူနိုင်ပြီးဖြစ်ပါလျက် "ဝဒမာဒ" ဟု မဒဓာတ်ကို သီးခြားဆိုခြင်းသည် အဘယ်အကျိုးရှိသနည်းဟု မေး၊ အဖြေကား-မဒဓာတ်ကို သီးခြားဆိုခြင်းသည် ကရဏသာဓနဒ္ဒလည်း ဏျ ပစ္စည်း သက်နိုင်ကြောင်းကို သိစေရခြင်းအကျိုးရှိ၏၊ ချဲ့ဦးအံ့-မဒဓာတ်ဖြင့် ပြီးသော မဇ္ဇံပုဒ်သည် "သေရည်အရက်" ဟူသောအနက်ကို ဟော၏၊ ထိုသေရည်အရက်ကား သူ့ကိုယ်တိုင် မူးအပ်သော ကံမဟုတ်, သောက်သူ၏ ယစ်မူးကြောင်း ကရိဏ်းသာဖြစ်၏၊ ဤသို့ ဏျပစ္စည်းသည် သက်ရိုးသက်စဉ် ဘောကံအနက်မှတစ်ပါး ကရိဏ်းအနက်ကိုလည်း ဟောသေး၏-ဟု သိစေရခြင်း အကျိုးရှိသည်။ ["မဒဂ္ဂဟဏေန ကရဏေပိ ဏျပစ္စယော" (မြန်မာမူ၌ကျ၍ သီဟိုင်မူသာ ပါသော) ရူပသိဒ္ဓိအဆို။]

တေ ကိစ္စာ ၅၄၅။ တဗ္ဗာဒယော–တဗ္ဗ အစရှိကုန်သော၊ ရိစ္စန္တာ–ရိစ္စအဆုံး ရှိကုန်သော၊ ယေပစ္စယာ–အကြောင် ပစ္စည်းတို့သည်၊ (သန္တီ)၊တေ–ထိုပစ္စည်းတို့ကို၊ ကိစ္စသညာတိ–ကိစ္စ အမည်ရှိကုန်သည် ဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ–သိထိုက်ကုန်၏၊ ကိစ္စသညာယ–ကိစ္စအမည်ဖြင့်၊ ကိ ပယောဇနံ–အဘယ်အကျိုးသည်၊ (အတ္ထိ–ရှိသနည်း၊) ဘာဝကမ္မေသု ကိစ္စတ္တာဓိဗ္ဗာ–သုတ်၌ ကိစ္စဟုခေါ်ရခြင်း အကျိုးရှိ၏။ (၅၄၉)

အညေကိတ် ၅၄၆။ အညေ–ကိစ္စပစ္စည်းမှ တခြားကုန်သော၊ ပစ္စယာတို့သည်၊ ကိတ် ဇဝ သညာ–ကိတ်သာလျှင် အမည်ရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တိ၊ ကိတ်သညာယ–ကိတ်အမည်ဖြင့်၊ ကိ ပယောဇနံ (အတ္ထိ)၊ ကတ္တာရိကိတ် သုတ်၌ "ကိတ်" ဟု ခေါ်ရခြင်းအကျိုးရှိ၏။ (၅၆၃)

၅၄၅,၆။ တေကိစ္စာဖြင့် "တဗ္ဗ, အနိယ, ဏျ, တေယျ, ရိစ္စ" ၅–ပစ္စည်းကို ကိစ္စဟု နာမည်မှည့်၍, အညေကိတ်သုတ်ဖြင့် ထိုမှကြွင်းသော ဏစသောပစ္စည်းများကို "ကိတ်" ဟု အမည်မှည့်သည်၊ ကိစ္စပစ္စည်းတို့၌ တဗျပစ္စည်းလည်းပါဝင်ထိုက်ကြောင်း ဇျောစသုတ်၌ ပြခဲ့ပြီ၊ ဓာတုယာ ကမ္မာဒိမှိ ဇောသုတ်မှ စ၍ ကိတ် ပထမ ဒုတိယ ကဏ္ဍစသည်၌လာသော ပစ္စည်းအာလုံးကို "ကိတ်" မည်သောပစ္စည်းဟုမှတ်၊ သက္ကတ ဗျာကရဏ်း၌ ဤသို့ပင် "ကိစ္စပစ္စည်းကိတ်ပစ္စည်း" ဟု ပစ္စည်း ၂–မျိုးသာခွဲ၏၊ နောက်ဆရာတို့ကား ဘောက်ကိုသာ ဟောသော တဗ္ဗစသော ပစ္စည်းများသည် ကိစ္စမည်၏၊ ကတ္တားကိုသာဟောသော ဏစသော ပစ္စည်းများသည် ကိတ်မည်၏၊ ဘောက် ကတ္တား ၃–ပါးလုံးကိုဟောသော တစသော ပစ္စည်းများသည် "ကိစ္စ ကိတ မည်၏" ဟု (ဘေဒစိန္တာစသည်) ၃–မျိုးခွဲကြသေး၏။

ပစ္စယော တိဗ္ဗိဓော ကိစ္စ–ကိတကိစ္စတိ တဗ္ဗသာ။
ဘာဝကမ္မေသု ကတ္တုတ္ထေ, တီသု ဝါကျ ပရေ ဝိဒူ။

ကိတ် ဇဝ သညာ။ ။ ကိတ်ကျမ်း၌လာသော ပစ္စည်းများဖြစ်၍ တဗ္ဗစသော ၅–ပစ္စည်းကိုလည်း "ကိတ်" ဟုပင် အမည်မှည့်ထိုက်၏၊ သို့သော်–ပြုအပ်–ပြုသင့် ပြုထိုက်သော အမှုလုပ်ငန်းကို လောကသ် "ကိစ္စ" ဟု ခေါ်ကြ၏၊ တဗ္ဗစသောပစ္စည်းများလည်း ပြုအပ်–ပြုသင့်–ပြုထိုက်–ပြုနိုင်ဟူသော ကဲအနက်, အရဟသက္ကအနက်ကို ပြနိုင်ရကား ကိစ္စဟု နာမည်ထူး မှည့်ရသည်၊ [ဤသို့ကိစ္စဟူသော ဝိလေသအမည်ကို ရသောကြောင့် တဗ္ဗစသော ပစ္စည်းများက "ကိတ်" ဟူသော သာမညအမည်ကို မယူကြတော့ပြီ။] ဏ စသော ပစ္စည်းတို့ကား ကိစ္စအမည် မရ, ကိတ်အမည်သာ ရ၏၊ ထို့ကြောင့် "ကိတ် ဇဝ သညာ" ဟု ကိစ္စအမည်ကိုကန့်သော ဇဝသဒ္ဒါဖြင့် မိန့်လေသည်။

နန္ဒာဒီဟိ ယု ၅၄၇။ နန္ဒာဒီဟိ ဓာတူဟိ ဘာဝ ကမ္မေသု ယု ပစ္စယော ဟောတိ၊ နန္ဒီယတေ–နှစ်သက်ခြင်း, နှစ်သက်အပ်၏၊ နန္ဒနံ–နှစ်သက်ခြင်း, နှစ်သက်အပ်၏၊ ဝါ–တစ်နည်း၊ နန္ဒိတဗ္ဗံ–နှစ်သက်ခြင်း, နှစ်သက်အပ်၏၊ နန္ဒနံ–၏၊ ဂဟဏီယံ–ယူခြင်း, ယူအပ်၏၊ ဂဟဏံ–ယူခြင်း, ယူအပ်၏၊ စရိတဗ္ဗံ–ကျင့်ခြင်း, ကျင့်အပ်၏၊ စရဏံ–၏၊ ဧဝံ တူ၊ သဗ္ဗတ္ထ–အလုံးစုံသော ဓာတ်တို့၌၊ ယောဇေတဗ္ဗာ–ကုန်၏။ (၅၉၇)

မှတ်ချက်။ ။ "ကိစ္စသညာယ ကိ ပယောဇနံ၊ ဘာဝကမ္မေသု ကိစ္စက္ကခတ္ထာ" စသည်၌ ကိစ္စအမည် ကိတ်အမည် မှည့်ရခြင်းသည် ဥဏာဒ်သုတ်များ၌ ကိစ္စဟုလည်းကောင်း, ကိတ်ဟုလည်းကောင်း ခေါ်ဝေါ်ရခြင်းအကျိုးရှိ၏၊ ထိုဥဏာဒ်ခန်းကျလျှင် ခေါ်ဝေါ်ဖို့အကျိုးကို မျှော်ကိုး၍ ဤနေရာ၌ တင်ကြို၍ နာမည်မှည့်ထားရသည်ဟုဆိုလိုသည်၊ ကစ္စည်းဝုတ္တိအလိုလည်း "ဥဏာဒ်ကျမ်းဆရာသည် ကိတ်ကျမ်းကို စီရင်သော အရှင်ကစ္စည်းပင်ဖြစ်သည်" ဟု ဆိုလိုသကဲ့သို့ ထင်ရ၏။

သို့သော် ကိစ္စသညာယ စသော စကားသည် ကလာပ်ဝုတ္တိမှ တိုက်ရိုက်ယူထားသော စကားတည်း၊မှန်၏– "ကိတ်" ဟု (၁–၉၁) သုတ်၏ ဝုတ္တိ၌ "ကတ္တရိ ကိတး" ဟုလည်းကောင်း "တေကိစ္စာ" ဟု (၂–၁၃၀) သုတ်၏ ဝုတ္တိ၌ ကိစ္စပဒေသော–ဘာဝကမ္မေသု ကိစ္စက္ကခလတ္ထာ" ဟုလည်းကောင်းဖွင့်သည်၊ ထိုကတ္တရိကိတး (၆–၄၅) ဘာဝကမ္မေသု ကိစ္စတ္ထခလတ္ထာ (၆–၄၆)" သုတ်များသည် ကိတ် ဆဋ္ဌကဏ္ဍ၌လာသော သုတ်များဖြစ်၍ ဥဏာဒ်သုတ် မဟုတ်သောကြောင့် ကိတ်ခန်းတွင်ပင် အသုံးပြုမည့် နာမည်များကို ကိတ်အခန်း၌ မှည့်ထားခြင်းဖြစ်ရကား ကလာပ်ဝုတ္တိ အဆိုသည် ရှေ့နောက်ညီ၏၊ ဤကစ္စည်းဝုတ္တိကား ဥဏာဒ်၌ ဆိုရမည့်နာမည်ကို ဤ၌ မှည့်ထားသောကြောင့် ရှေ့နောက် အဆင်မပြေ၊ ထို့ကြောင့် ဤ ဝုတ္တိဖွင့်ပုံကို အမှီပြု၍ ဥဏာဒ်ကျမ်းဆရာလည်း အရှင်ကစ္စည်း ထေရ်ပင်ဖြစ်သည်ဟု အတည်မပြုထိုက်သေးချေ။

၅၄၇။ **နန္ဒာဒီဟိ** ။ ။ အာဒိသဒ္ဒါသည် ပကာရအနက်ဟော၊ ထိုအာဒိဖြင့် နန္ဒကဲ့သို့ ယုပစ္စည်းဖြင့် ပြီးကောင်းသော ဓာတ်ပေါင်းကို ယူ၊ ကာတန္တ၌ နန္ဒာဒိ အာကတိဂိုဏ်း ဟု ဆို၏။ [နန္ဒာဒီဟိ ယု (၂,၁၃၃) နန္ဒိ ဝါသိ ဓဒိ ဒူသိ သာဓိ သောဘိ ဝဒ္ဓိတိ ဣနန္ဆေ ဘျသညာယံ=အမည်သညာကို မဟောရာ၌ ဣန်ပစ္စည်း အဆုံးရှိသော နန္ဒိစသော ဓာတ်နောင် (ပါဋ္ဌိလိုနန္ဒ စသောဓာတ်နောင်) ယုပစ္စည်းသက်၊ (နန္ဒိဝါသိတာဒိ ဧတဥ္ဆ နန္ဒာဒိ အာကတိ ဂဏတ္တံ လဗ္ဘတိ၊–(ကဝိရာဇဋီကာ၊)] နန္ဒီယတေ, နန္ဒိတဗ္ဗံတို့သည် နန္ဒနံ၏ အနက်ဖွင့်တည်း၊ ဣတိသဒ္ဒါထည့်လျှင် "နန္ဒီယတေတိ နန္ဒနံ, နန္ဒိတဗ္ဗံတိ နန္ဒနံ" ဟု

ကတ္တုကရဏ ပဒေသသုစ

၅၄၈။ ကတ္တုကရဏ ပဒေသ ဣတိ-ကတ္တား, ကရိဏ်း, အဓိကရဏဟူကုန်သော၊ ဧတေသု အတ္ထေသုစ-တို့၌လည်း၊ ယုပစ္ဆယော ဟောတိ၊ ကတ္တရိ-ကတ္တား အနက်၌၊ တာဝ-ရှေးဦးစွာ၊ (ဥဒါဟရဏ်-ကား)၊ ရဒ်-မြှုကို၊ ဟရတိ-ဆောင်ယူ (ပယ်ရှား) တတ်၏၊ ဣတိ ရဏောဟရဏ်-မည်၏၊ တောယံ-ရေတည်း၊ ကရဏေ-ကရိဏ်းအနက်၌၊ တာဝ - စွာ၊ (ဥဒါဟရဏ်)၊ တေန-ထိုဝတ္ထုဖြင့်၊ ကရောတိ-

---

ဝိဂြိုဟ်လည်းဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဝိဂြိုဟ်အုနေအားဖြင့် ဣတိသဒ္ဒါ ထည့်၍ အနက်ပေးလိုလျှင် ပေးနိုင်၏၊ ရုပ်ကိုအခြေပြုကြည့်တွက်၊ ဂဟဏ်၌ "ဂဟ=ဥပါဒါနေ" ဟု ဆို၊ ယုကိုအနုပြုပြီးနောက် ရဟာဒိတောဏသုတ်ဖြင့် နကိုဏပြု၊ "စရ=စရဏော" ပုံ ဆို၍ စရဏ်လည်းနည်းတူ။

ဤနေရာ၌ ဤသုတ်ဆိုရကား။ ။ သဒ္ဒ၊ ပေ၊ ရုစာဒီဟိသုတ်၏ အခြားမဲ့၌ ဤသုတ်ကိုဆိုလျှင် ထိုသုတ်က တဿီလ စသောအနက် ကတ္တားအနက်၌ သက်သောကြောင့် တဿီလာဒီသုနှင့် ကတ္တရိပုဒ်တို့ လိုက်လာဖွယ်ရှိ၏၊ ထို ၂-ပုဒ် အလိုက်ကို မလိုသောကြောင့် ဤနေရာ၌ ဤသုတ်ကိုဆိုရသည်ဟု ကြံကြသည်၊ [ဤယုပစ္ဆည်းကို သက္ကတဗျာကရဏ်းတို့၌ ကတ္တားဟောဟု ယူ၍ "နန္ဒယတီတိ နန္ဒနော-နှစ်သက်တတ်သူ" ဟု ကတ္တုသာဓန ဝိဂြိုဟ်ပြု၏၊ ကံအနက်ကို အလိုရှိရာ၌ကား "ဗဟုလံ သဒ္ဒါကြောင့်" ဟုဆို၍ ဋီကာဆရာကြီးတို့ ကံအနက်၌ ယုပစ္ဆည်းကို သက်စေကြသည်၊ "တတိယာ (ကရဏဘူတာယ) ပဌာနံ ပဌပေ တဗ္ဗံ သတိပဌာနံ၊ အနသဒ္ဒံဟိ (ယု၏ ဂဟရိယ အနသဒ္ဒါကို) ဗဟုလံ ဝစနေန ကမ္မတ္ထေ ဣစ္ဆန္တိ သဒ္ဒဝိဒူ"- သတိပဌာန ဝိဘင်္ဂမူလဋီကာ၊ ဤကစ္စည်း၌ကား နောက်သုတ်၌ ကတ္တား, ကရိဏ်း, အဓိကရဏဟော, ဤသုတ်၌ ဘော ကံ ဟောဟု ဆိုထားသည်။]

၅၄၈။ ပဒေသသုစ။ ။ "ပဒေသ" သဒ္ဒါသည် "အရုပ်ဒေသ" ဟူသော အနက်ကို ဟောရင်းတည်း၊ အရုပ်ဒေသသည် ထိုထိုအရာဝတ္ထုတို့၏ ဓာတ်ရာဖြစ်သကဲ့သို့ ဤ၌လည်း ကြိယာနှင့် ကတ္တားကံတို့၏ တည်ရာဖြစ်သောအနက်ကို "ပဒေသ" ဟုခေါ်၏၊ ထိုတည်ရာ အနက်ကိုပင် "အဓိကရဏ" ဟုလည်း ခေါ်သည်၊ စသဒ္ဒါကား "ရှေ့ဘောက်အနက်သာမက, ကတ္တားကရိဏ်း အဓိကရဏ အနက်တို့ကို ပေါင်းပေးသော သမ္ဗိဇ္ဈနတည်း" ဟု နျာသဆို၏၊ (ထိုအတိုင်းပင် ကစ္စည်းဆရာ၏ အလိုဖြစ်ဟန်တူသည်၊) သို့သော် ရူပသဒ္ဒိ၌ကား ဤစသဒ္ဒါဖြင့် ရှေ့ ၂-သုတ် အစီအရင်မှ ကြွင်းသော သမ္ဗဒါန, အပါဒါန သာဓန (အနက်) တို့ကိုလည်း ဆည်းသည်ဟုကြံသည်။

ပြုရ၏၊ ကွတိ–ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ပြုကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) ကရဏ်–ကရဏမည်၏၊ ပဒေသေ–အဓိကရဏအနက်၌၊ တာဝ–(ဥဒါဟရဏ်)၊ တသ္မိ–တိုအရပ်၌၊ တိဋ္ဌန္တိ–တည်ကုန်၏။ ကွတိ–ကြောင့်၊ (ထိုသို့ တည်ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) ဌာနံ–ဌာနမည်၏၊ ဧဝံ–တူ၊ သဗ္ဗတ္ထ–အလုံးစုံသော ပြယုဂ်တို့၌၊ ယောဧတမ္ဘာ–ယှဉ်စေထိုက်ကုန်၏။ (၅၉၇)

ရဟာဒိတော ဏ

၅၄၉။ ရကာရ ဟကာရာဒျန္တေ ဟိ– ရ အက္ခရာ, ဟ အက္ခရာ အစရှိသောအက္ခရာအဆုံးရှိကုန်သော၊ ဓာတုဟိ–မှ၊ (ပရဿ–သော၊) အနာဒေသဿ–အန အပြု၏၊ နဿ–နု၏၊ ဏော–ဏ အပြုသည်၊ ဟောတိ–၏၊ တေန–ထိုဝတ္ထု ဖြင့်၊ ကရောတိ–ပြု၏၊ ကွတိ–ကြောင့်၊ ကရဏ်–ကရဏ မည်၏၊ တေန–ထိုဝတ္ထုဖြင့်၊ ဟူရေတိ–ပြည့်၏၊ ကွတိ, ဟူရဏ်–၏၊ တေန– ထိုဝတ္ထု ဖြင့်၊ ဂဟဏီယံ– ယူအပ်၏၊ ကွတိ, ဂဟဏ်– ၏၊ ဧဝံ– တူ၊

ပုံစံများ။ ။ [ရုပ်တွက်ပုံနှင့်တကွ ကြွင်းသော မှတ်ဖွယ်များကို အခြေပြု၌ ပြထားပြီ၊] ဤ၌ ရဧောဟရဏ်ကို သမာသ်ရုပ်တွက်ပြအံ့၊ ရဧသဒ္ဒါပဝဒ+ဟရတည်, ရဧနောင် အံသက် (ရဧံ)၊ ဟရ=ဟရဏောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်, ဓာတွန်ချေ၊ ဤသုတ်ဖြင့် ယုသက်, အနပြု၊ ရဧံ–ကို၊ ဟရတိ–၏၊ ကွတိ အတ္ထေ–၌၊ ဒုတိယာတပ္ပုရိသ် စီရင်, ဝိဘာတ်ချေ, ရဧံဟု ပကတိပြု၊ ဧတေသမော လောပေသုတ်ဖြင့် ရဧ အဆုံး (အ) ကို သြပြု (ရဧောဟရဏ)၊ နာမ်ငဲ့ စသည်၊ သမ္မာ+ ပဒီယတေ+ ယသ္မာတိ သမ္မဒါနံ=ကောင်းစွာ ပေးရာဖြစ်သော အရာဝတ္ထု၊ သံ+ပုဗ္ဗဒါဓာတ်, သမ္မဒါန်အနက်၌ ဤသုဟ် စသဒ္ဒါဖြင့် ယုပစ္စည်းသက်, အနပြု၊ အပနေတွာ+အာဒဒါတိ ဣတောတိ အပါဒါနံ–ဖဲ၍ ယူရာဖြစ်သော အရပ်ဌာန၊ အပ+အာပုဗ္ဗဒါဓာတ်, အပါဒါန်အနက်၌ ယုပစ္စည်းသက်။

၅၄၉။ ရဟာဒိတော။ ။ "ရကာရဟကာရာဒျန္တေ ဟိ" ကား ရဟာဒိတော၏ အဖွင့်တည်း၊ ရဟာဒိ၌ "ရဟ" အရ ရဟဓာတ်ကို ယူမည်စိုး၍ "ရကာရ ဟကာရ" ဟုဖွင့်၏၊ "ရော စ ဟော စ–ရဟာ–ရ, ဟတို့၊ ရဟာ+အာဒယော ယေသံတိ ရဟာဒယော၊ ယေသံ–အကြင် အက္ခရာတို့၏၊ ရဟာ–ရ အက္ခရာ ဟအက္ခရာဟူကုန်သော၊ အာဒယော–အစ်ဟူတို့သည်၊ သန္တိ, ဣတိ, တေ, ရဟာဒယော–ရဟာဒိတို့မည်၏၊ ရဟာဒိဟု ဆိုသော်လည်း ရ အက္ခရာ ဟ အက္ခရာ စသည်ကိုသာ ဆိုသည်မဟုတ်, ထိုရ–ဟ–မ စသည်ဆုံးသော ကရ–ဂဟ–ဂမု စသော် ဓာတ်တစ်ခုလုံးကို ယူပါဟု သိစေလိုလို၍ "ဒျန္တေ ဟိ" ဟု (အဆုံးအနက်ဟော) အန္တသဒ္ဒါထည့်၍ ဖွင့်ပြန်သည်၊ [ရ–ဟ ဟူသော အစိတ်ဖြင့် အပေါင်းဓာတ် တစ်ခုလုံးကိုပြသော ဧကဒေသူပစာရ စကားတည်း။]

အညေပိ-အခြား ပြယုဂ်တို့ကိုလည်း၊ ယောဇေတဗ္ဗာ-ယှဉ်စေထိုက်ကုန်၏၊ (၅၅၁)

ဣတိ-ဤကား၊ ကိတဗ္ဗိဓာနကပွေ-ကိတ်ပစ္စည်းတို့ကို စီရင်ရာကျမ်း၌၊ ပဌမော ကဏ္ဍော။

အနာဒေသဿ နဿ။ ။ နကို ဏ ပြုရာ၌ ယုပစ္စည်းကို ပြုထားသော "အန" ၏ နကိုဏပြုပါ- ဟူလို၊ ကရဏံ, ဂဟဏံ စသည်တည်း၊ ရူ၌ကား အနီယပစ္စည်းစသည်၏ နကိုလည်း ဏပြုဟုဆိုသေး၏၊ ကရဏီယံ, ဂဟဏီယံ (ကိနာတိ၌) ကိဏာတိ, စသည်တည်း၊ ဤသုတ်၌ "ရဟာဒိတော ဏ" ဟု သာမညဆိုထားသော်လည်း ရကာရန္တ, ဟကာရန္တ နောင် နီးကပ်နေသော နအက္ခရာ ဟူသည် အန အနီယစသည်တို့၌ ပါသော နမှတစ်ပါးအခြားမရှိတော့ပြီ၊ ထိုသို့အခြား နအက္ခရာ၏ မဖြစ်သင့်တော့ခြင်းကို အညထာ နုပပတ္တိနည်းဟုဆို၏၊ အကျယ်ကို ရူစာကိုယ်နှင့် ဘာသာဋီကာမှာရှု၊ [ကရ, ပူရ=ပူရဏော, ဂဟ" တည်, ကတ္တုကရဏ ပဒေသေသုစသုတ်ဖြင့် ကရိုဏ်းအနက်၌ ယု သက်, အနပြု, ဤသုတ်ဖြင့် နကို ဏ ပြု၌ ရုပ်တွက်။]

အာဒိဖြင့် ဓာတ်ကိုသာယူ။ ။ ရဟာဒိတောကို "ရကာရ ဟကာရာ ဒျန္တေ ဟိ ဓာတူဟိ" ဟု ဓာတုသဒ္ဒါဖြင့် ဖွင့်သောကြောင့် အာဒိဖြင့် ရမု-အပ-ဉာ-ဣက္ခ-ရက္ခ-လက္ခ-ပိသ-တာ စသော ဓာတ်များကိုသာယူ၍ ထိုဓာတ်တို့မှ နောက်ဖြစ်သော နကို ဏပြု၊ [အာရမဏံ, ပါပဏံ (ပ+အပဓာတ်) ဉာဏံ, ဣက္ခဏံ, ရက္ခဏံ, လက္ခဏံ, ပိသဏံ, တာဏံစသည်၊] ဆရာတို့ကား-

"ရမု ဣက္ခ ရက္ခ လက္ခ, ပိသ တာ ဓာတု အာဒယော၊
ပရာဒီ ပ နီ ဒူပရီ, အာဒိသဒ္ဒေန ဂယှရေ"

ဟု မိန့်၍ ရဟာဒိ၌ အာဒိဖြင့် ပရနာမ်ပုဒ်နှင့် ပ-ပရာ-နိ-ဒု-ပရိ-ဥပသာရပုဒ်တို့ကိုလည်း ယူကြ၏၊ သို့သော် ပရာဏျတ္တနောပဒါနိ ဟူသော နိပါတနဖြင့် နကို ဏပြုဟု ရူဋီကာဖွင့်ထားသောကြောင့် ဓာတ်မဟုတ်သော ပုဒ်နောင်နကို ဏပြုလိုလျှင် ပရာဏိကဲ့သို့ သူ့ပုဒ်အတိုင်းကိုပင် နိပါတနလုပ်၍ ဖြစ်စေ, ဒေါဓဿစသုတ်၌ စသဒ္ဒါဖြင့်ဖြစ်စေ နကို ဏပြုသင့်သည်၊ ထို့ကြောင့် ပပုဗ္ဗနီဓာတ် တပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော "ပနီတ" ၌ "ပဏီတ" ဟု ဖြစ်၏၊ ပဏိဓာနတော, ပဏိဓိ, ပဏိပါတ (သရဏဂုံ) စသည်တည်း၊ ပရာယနံ=ပရာယဏံ, နိန္ဒယော=နိဏ္ဍယော, ဒုန္ဒယော=ဒုဏ္ဍယော, ပရိနာမော=ပရိဏာမော (အစာကြေခြင်း) စသည်တို့၌ နကို ဏ ပြုရပုံလည်း နည်းတူ။

ဏာဒယော တေကာလိကာ ၅၅၀။ ဏာဒယော-ဏ အစရှိကုန်သော၊ ယုပစ္စယန္တာ-ယု ပစ္စည်းအဆုံးရှိကုန်သော၊ ပစ္စယာ-တို့ကို၊ တေကာလိကာ-ကာလ ၃-ပါး၌ ယှဉ်ကုန်၏ဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-ကုန်၏၊ ကုန်ကို၊ ကရောတိ-ပြုဆဲ၊ အကာသိ-ပြုပြီ၊ ကရိဿတိ-ပြုလတ္တံ့၊ ဣတိ, ကုန်ကာရော-မည်၏၊ တေန-ထိုဝတ္ထုဖြင့်၊ ကရောတိ အကာသိ ကရိဿတိ၊ ဣတိ ကရဏဲ-ကရဏမည်၏၊ ဒံ အညေပိ ယောဇေတဗ္ဗာ။ (၅၄၇)

၅၅၀။ ဏာဒယော ယုပစ္စယန္တာ။ ။ ဏာဒယောဟူသော သုတ်ပုဒ်ကို "ဏာဒယော၊ ပေ၊ ယု ပစ္စယန္တာ" ဟု ဖွင့်သဖြင့် ပထမခန်း၌ ပြခဲ့သော ဓာတုယာ ကမ္မာဒိမှိ ဏော၊ ပေ၊ ကတ္တုကရဏ ပဒေသေသုစ သုတ်တို့ဖြင့် သက်အပ်သော ပစ္စည်းများကိုသာ ဏာဒယောအရ၌ ဝုတ္တိဆရာယူလိုသည်၊ "ဏော+အာဒိ ယေသံတိ ဏာ ယော" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု။ [ထိုပစ္စည်းများကို "ဏ အဏ္ဏုတုအာဝိ ကွိ" စသည်ဖြင့် အခြေပြု၌ ပြထားသည်၊] ရူပသိဒ္ဓိ၌ကား တေကာလိကပစ္စယန္တ နယ ဝယ် ဒုတိယခန်း၌လာသော "သညာယံ ဒါဓာတော ဏ္ဍ, တိကိစ္ဆာ သိဒ္ဓေ, ဏ္ဍတ္တိယမတိယဝေါ, ကရတော ရိရိယ, ဗုဓဂမာ ဒိတ္ထေ ဇိတော ဏ္ဍန, သုပတောစ, ဤသံဒုသုဟိခ, သာသာဒီဟိ ရတ္တာ, ဘဗ္ဗေဏ္ဍက" တိုင်အောင်သော သုတ်တို့ဖြင့် သက်အပ်သော ပစ္စည်းများကိုလည်း ပြထားသေး၏၊ ထို့ကြောင့် ရူအလိုအားဖြင့် ဏ္ဍ-တိ စသော ထိုပစ္စည်းများကိုလည်း အာဒိအရတွင် ယူသင့်သည်။

ကြွင်းပစ္စည်းများ။ ။ အတိတေ တတဝန္တုတာဝိ, ဘာဝကမ္မေသု တ သုတ်ဖြင့် သက်အပ်သော ပစ္စည်းများသည် အတိတေဟု သတ်မှတ်ချက်အရ အတိတကာလိက ပစ္စည်းများတည်း၊ တဝေ တုံ တုန တွာန တွာပစ္စည်းကား ကာလဖြင့် မသတ်မှတ်အပ်သော အနာမဋ္ဌာကာလိက (မသုံးသပ်အပ်သော ကာလရှိသော) ပစ္စည်းများတည်း၊ ဝတ္တမာနေ မာနန္တာဖြင့် သက်အပ်သော မာနအန္တ တို့ကား ဝတ္တမာနေဟု သတ်မှတ်အပ်သောကြောင့် ပစ္စုပ္ပန္နကာလိက ပစ္စည်းများတည်း၊ [ဥဏာဒိကျမ်း၌ ပစ္စည်းများလည်း ဘဝိဿတိ ဂမာဒီဟိ ဏီဃိဏ်ဖြင့်ပြအပ်သော ဏီဃိဏ်ပစ္စည်းတို့သည် အနာဂတကာလိကတည်း၊ ကာလေဝတ္တမာနာတိတေ ဏွာဒယောဖြင့် ပြအပ်သော ဏုစသောပစ္စည်းများသည် ဝတ္တမာနာတိတ ကာလိကတည်း၊ ထိုသို့ မသတ်မှတ်အပ်သော ပစ္စည်းများကား အနာမဋ္ဌကာလိကတည်းဟုခွဲသင့်၏၊] ချာသ၌ကား "ဏာဒယော တေကာလိကာလိ ဝုတ္တတ္တာ တတော အညေ ကာလတ္တယေပိ ကာလဒ္ဓယေပိ ကာလံအနာမသိတ္တာပိ ဟောန္တိ တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ"ဟုဆို၏၊ ဏအစ ယုအဆုံး ပစ္စည်းမှအခြားပစ္စည်းများနှင့် အတိတော တတဝန္တုဟ်ာဝိစသည်ဖြင့် သီးခြားသတ်မှတ်၍

သညာယံ ၅၅၁။ သညာယံ- ကို၊ အဘိဓေယျာယံ- ဟောအပ်သော၊ ဒါဓာတော ဣ ဒါဓာတော ဣပစ္စယော ဟောတိ၊ ပဌမံ-ရှေးဦးစွာ၊ အာဒိယတိ-ယူအပ်၏၊ ဣတိ အာဒိ၊ ဥဒကံ-ရေကို၊ ဒဓာတိ-ဆောင်တတ်၏၊ ဣတိ ဥဒဓိ- (သမုဒ္ဒရာ)၊ မဟောဒကာနိ- (မဟာ+ဥဒကာနိ)-များစွာသော ရေတို့ကို၊ ဒဓာတိ ဣတိ မဟောဒဓိ-(သမုဒ္ဒရာ)၊ တသ္မိ-ထိုအဖြိုးတံ၌၊ ဝါလာနိ-အမြီးဆံတို့ကို၊ ဒဓာတိ, ဣတိ ဝါလဓိ-(အမြီးတံ)၊ သမ္မာ-ကောင်းစွာ၊ ဓိယတိ-ထားအပ်၏၊ ဣတိ, သန္နိ-မည်၏၊ သန္နိစပ်ထားသောပုဒ်တည်း။ (၅၉၉)

ပြထားသော ပစ္စည်းများမှတစ်ပါး အခြားပစ္စည်းတို့သည် တိကာလိကလည်းရှိ, ဒွိကာလိကလည်းရှိ၏, အနာမဋ္ဌကာလိကလည်းရှိ၏ဟု ဆိုလိုသည်။

ပုံစံများ။ ။ ကုမ္ဘံ ကရောတိ စသည်၌ ကရောတိ အကာသိ ကရိဿတိတို့ဖြင့် ပစ္စုပ္ပန် အတိတ် အနာဂတ်ကာလကို ပြ၏၊ မှန်၏-အိုးထိန်းသည် (အိုးလုပ်သမား)သည် ရှေးဦးလည်း အိုးကိုလုပ်ခဲ့၏၊ ယခုလည်း အိုးလုပ်ခြင်းကိစ္စ မပြီးပြတ်သေး၊ နောက်၌လည်း အိုးလုပ်ဦးမည်သာ၊ ထို့ကြောင့် ကုမ္ဘံ အကာသိ ကရောတိ ကရိဿတိဟု (လူ တစ်ယောက်တည်း ကတ္တားတစ်ခုတည်း အတွက်) ကြိယာ ၃-ချက်ထားနိုင်၍ ဏပစ္စည်းကလည်း အတိတ်စသော ကာလ ၃-ပါးကို တစ်ပြိုင်နက် ဟောစွမ်းနိုင် သည်သာ။ [ဘေဒစိန္တာဝဠ်ကား "အတိတ် အနာဂတ်ကြိယာသည် ပစ္စုပ္ပန်ကြိယာကို ထောက်၍ ဖြစ်ရ၏၊ ထို့ကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်ကာလကိုငဲ့၍ ဏ ပစ္စည်းသက်လျှင် ထို ဏပစ္စည်းက အတိတ် အနာဂတ် ကာလကိုလည်း ဟောနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် တစ်ပြိုင်နက်ပင် တေကာလိက ဝိဂ္ဂဟပြုနိုင်၏" ဟူသောအဓိပ္ပာယ်မျိုးကိုဆိုသည်၊] ရုပ်ကို ရှေ့၌ တွက်ခဲ့ပြီ။

နန္ဒနံ။ ။ ယုပစ္စည်းဖြင့် နန္ဒနံကိုလည်း "နန္ဒီယတေ-နှစ်သက်နေခြင်း, နန္ဒီယိတ္ထ-နှစ်သက်ပြီးခြင်း, နန္ဒီယိဿတေ-နှစ်သက်လတ္တံ့ခြင်း၊ နန္ဒနံ-နှစ်သက်နေခြင်း နှစ်သက်ပြီးခြင်း နှစ်သက်လတ္တံ့ခြင်း" ဟု ကာလ ၃-ပါးရအောင် ဝိဂြိုဟ်လည်းပြု, အနက်လည်းပေး၊ နန္ဒီယတေတိ နန္ဒနံစသည်ဖြင့် ကမ္မသာဓန ၃-ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ "နှစ်သက်အပ်ဆဲ, နှစ်သက်အပ်ပြီး, နှစ်သက်လတ္တံ့သော ဝတ္ထု" ဟု ၃-နက်ပေး၊ ဌာနံ၌လည်း "တိဋ္ဌတိ, အဋ္ဌာသိ, ဌဿတိ တို့ဟာတိ ဌာနံ=တည်ဆဲရာ တည်ပြီးရာ ဘည်လတ္တံ့ရာအရပ်ဟုပေး၊ ရုပ်ကိုရှေ့၌ တွက်ခဲ့ပြီ။

၅၅၁။ သညာယံ။ ။ ဥဒဓိ မဟောဒဓိ တို့သည် သမုဒ္ဒရာ၏နာမည်၊ ဝါလဓိသည် အမြီးတံ၏နာမည်၊ သန္ဓိသည်သန္ဓိစပ်ပုဒ်၏နာမည်၊ ဤသို့လျှင် ဥဒဓိ

တီ ကိစ္စာသိဒ္ဓေ ၅၅၂။ သညာယံ အဘိဓေယျာယံ အာသိဒ္ဓေ သဗ္ဗဓာတူဟိ, တိပစ္စယော–တိပစ္စည်းသည် လည်းကောင်း၊ ကိစ္စ–ကိတ်ပစ္စည်း သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ၊ ဇိနော–သည်၊ နံ– ဤသူ့ကို၊ ဗုဒ္ဓတ္တ–သိတော်

စသောသဒ္ဒါတို့သည် အမည်သညာဟော ...သဒ္ဒါများဖြစ်၍ "သညာယံ" ဟု ဆိုသင့်ပါသေးသည်၊ အာဒိကား အစ ...ပထမဖြစ်သော အရာဝတ္ထု အားလုံးကို ဟောဏ်၊ ထို့ကြောင့် တစ်စုံတစ်ရာဏ်နာမည် မဟုတ်, ဝိသေသန (ဂုဏ်) မျှသာ ဖြစ်ထိုက်ဏ်၊ ထိုအာဒိကိုထောက်လျှင် "သညာယံ" သဒ္ဒါမပါသင့်၊ ထို့ကြောင့် မောဂ္ဂလ္လာန်၌ "သညာယံ" ဟု မထည့်တော့ဘဲ"ဒါဓာတွိ (ဒါဓာတော+ဏ္ဍ–၅,၄၅ ဟု သုတ်တည်၍ "အာဒိ, နိဓိ (မြှုပ်အပ်သောရွှေငွေအိုး), ဝါလဓိ တို့ကိုပင် ပုံစံထုတ်သည်၊ ထိုသုတ်အလိုကား သညာသဒ္ဒါ ဟုတ်–မဟုတ်ဟု မစိစစ်ဘဲ ဒါဓာဓာတ်တို့နောင် ဏ္ဍပစ္စည်းသက်–ဟူလို၊ ထို့ကြောင့် ဤ၌ "သညာယံ" ပါနေသည်ကို စဉ်းစားသင့်သည်။

ပုံစံများ။ ။ အာဒိ–အာပုဗ္ဗ ဒါဓာတ်, သန္ဓိ–သံပုဗ္ဗ ဓာဓာတ်, ဏ္ဍပစ္စည်း သက်ပြီးနောက် အာနှင့်ဓိ, သံနှင့်ဓိတို့ကို ပါဒိပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရဲတွဲပြီးမှ နာမ်ခဲ့စသည်စီရင်၊ ဤသို့လျှင် ဒါဓာတ်–သက်သက်နောင် ဏ္ဍပစ္စည်းမသက်ဘဲပ,စသော ဥပသာရ ပုဒ်ရှေးရှိရာ၌သာ သက်သောကြောင့် "ပါဒိပုဗ္ဗေဟေဝဒါဓာဟိ ဏ္ဍ" ဟု မောဂ္ဂလ္လာန် ပဋိကာ မိန့်သည်၊ ဥဒစိ–ဥဒကသဒ္ဒါပဟဒ+ဓာဓာတ်, ဥဒကနောင် အံသက်, ဓာနောင် ဏ္ဍသက် (ဥဒကံ+ဓိ) ဒုတိယာ တပ္ပုရိသ်တွဲ၊ ဝိဘာတ်ချေ, ပကတိပြု (ဥဒကဓိ), တေသုဝုဒ္ဓိဖြင့် ဥဒကကို ဥဒပြု, နာမ်ခဲ့စသည်၊ မဟော ဒက သဒ္ဒါပဟဒ+ဓာတည်၍ မဟောဒဓိလည်း နည်းတူ၊ [မဟာ+ဥဒကကို သန္ဓိစပ်၍ (ဥကို ဩအသဝဏ်ပြု၍) မဟောဒဓိဟု ဖြစ်ဏ်။]

ဝါလဓိ။ ။ ဝါလ သဒ္ဒါပဟဒ+ဓာတည်, ဝါလနောင် ဒုတိယာယောသက်, စသည်နည်းတူ၊ ဤဥဒဓိစသည်တို့၌ကား ဓာဓာတ်ဝယ်ပါ–စသော ဥပသာရများ ရှေးမရှိ ကံပုဒ်သာ ရှေးရှိတော့ဏ်၊ ဤသို့ ကံပုဒ်ရှေးရှိရာ၌ ပါဒိပုဗ္ဗ ဟုတ်ဟုတ်, မဟုတ်ဟုတ် ဏ္ဍပစ္စည်း သက်နိုင်တော့သည်ဟု မှတ်၊ ထို့ဏ္ဍပစ္စည်းလည်း အာဓာရ (အဓိကရဏသာဓန) အနက်၌သက်ရမည်ဟု ပဋိကာဆိုဏ်၊ ["ကမ္မုပပဒေပန သပါဒိဟိ အပါဒိဟိစ အာဓာရဟေဝ"–ပဋိကာ၊] ဤ၌ ပဋိကာအလို "ဥဒကံ ဓိယတိ ဏ္ဍောတိဥဒဓိ, မဟောဒကာနိ ဓိယန္တိ ဏ္ဍောတိ မဟောဒဓိ" ဟု အဓိကရဏသာဓန ဝိဂြိုဟ်ပြုရမည်၊ ထောမနိဓိ၌လည်း အဓိကရဏပင်ပြုဏ်။ ["သညာယ မုဒေါဒကဿ" စသော မောဂ္ဂလ္လာန်သုတ်များဏ် အစီအရင်ကို သမာသ်အဆုံး၌ပြခဲ့ပြီ။]

မူပါစေ၊ ဣတိ-ဤသို့တောင့်တကြောင်း စကားကြောင့်၊ ဇိနဗုဒ္ဓိ-ဇိနဗုဒ္ဓိမည်၏၊ အသ-ထိုသူ့အား၊ ဓနံ-ဥစ္စာသည်၊ ဘဝတု-ဖြစ်ထွန်းပါစေ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဓနဘူတိ-ဓနဘူတိ မည်၏၊ ဘဝတု-ဖြစ်ထွန်းပါစေ၊ ဣတိ ဘူတော၊ ဘဝတု-စေ၊ ဣတိ ဘာဝေါ၊ ဓမ္မော-တရားသည်၊ ဧနံ-ကို၊ ဒဒါတု-ပေးပါစေ၊ ဣတိ, ဓမ္မ-ဒိန္နော-ဓမ္မဒိန္နမည်၏၊ [ဣတ္ထိလိင်၌ "ဓမ္မော အသာ (ဤသူမအား) ဒဒါတူတိ ဓမ္မဒိန္နော" ဟုဆို။] ဝမုတု-တိုးပွားပါစေ၊ ဣတိ, ဝမုမာနော-ဝမုမာန မည်၏၊ ဧဝံ အညေပိ ယောဇေတဗ္ဗာ။ (၆၁၀)

၅၅၂။ တိကိစ္စာသိဋ္ဌေ။ ။ "ဤသူ့ကိုဘုရားသခင် သိတော်မူပါစေ" ဟု မိဘစသူတို့၏ တောင့်တမှုကို "အာသိဋ္ဌ" ဟုခေါ်၏၊ "ဇိနဗုဒ္ဓိ" စသည်လည်း တစ်စုံတစ်ယောက်၏ နာမည်ဖြစ်၏၊ ဤသို့ နာမည်ကို ဟောလိုရာ၌ တောင့်တခြင်း အနက်လည်းပါဝင်မူ ဤသုတ်ဖြင့် တိပစ္စည်း သက်၍ "ဇိနဗုဒ္ဓိ-ဓနဘူတိ" စသည်လည်းကောင်း ကိတ်ပစ္စည်းတို့တွင် ပါဝင်သော တ-ဏ-မာန စသည်သက်၍ "ဘူတော, ဘာဝေါ, ဝမုမာနော" ဟုလည်းကောင်း ဖြစ်၏၊ ကိစ္စအရ ကိစ္စပစ္စည်းဟု ထင်မှားဖွယ် ရှိ၏၊ အမှန်မှာ "ကိတ်+စ" ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ "ကိစ္စ" ဟူသော ဤ နိပါတနဖြင့်ပင် တ်ကို စ်ပြု၍ "ကိစ္စ" ဟု ဖြစ်ရ၏၊ ထို့ကြောင့် "ကိစ္စ-ကိတ်ပစ္စည်းသည် လည်းကောင်း" ပေးရသည်၊ စသဒ္ဒါကား တိပစ္စည်း၌ပေါင်းသော သမ္ပိဏ္ဍန။ [တိ ကိစ္စာတိ ဧတ္ထ တကာရသ ဣမိနာ နိပါတနေန စကာရော၊ရူဋီကာ။]

ဇိနော ဧနံ၊ ပေ၊ ဇိနဗုဒ္ဓိ။ ။ ဧနံအရာဝယ် "ဧနံ" ဟုချည်းပါ၌ပျက်တတ်၏၊ လူအများ၏နာမည်မဟုတ်, တစ်စုံတစ်ယောက်၏နာမည်ဖြစ်၍ "ဧနံ-ဤသူ့ကို" ဟု ညွှန်ပြခြင်းသာသင့်၏၊ "ဇိနော ဧနံ ဗုဇ္ဈတု" ကား တောင့်တပုံကိုပြသော ဝါကျတည်း၊ ထိုစကားလည်း နာမည်ရှင်၏ စကားမဟုတ်, မိဘ ဆရာသမား စသူတို့၏ စကားသာတည်း၊ မှန်၏= တပည့်တစ်ပါးကို ဆရာက "ဇိနော ဧနံ ဗုဇ္ဈတု=ဤသူ့ကို ဘုရား အသိအမှတ် ပြုတော်မူစေ" ဟု တောင့်တလိုက်၏၊ ဆရာ၏ ထိုတောင့်တစကားကြောင့် ထိုတပည့်ကို "ဇိနဗုဒ္ဓိ" ဟု နာမည်မှည့်ကြသည်၊ သားတစ်ယောက်ဖွားလာရာ၌ အဘက "ဇီဝတု-အသက်ရှည်ပါစေ" ဟု တောင့်တလိုက်၏၊ ထိုတောင့်တစကားကြောင့် သားကလေးကို "ဇီဝက" ဟု နာမည်မှည့်ကြသည်၊ ထို့ကြောင့် "အာသိ သကတ္တု ပိတာဒိနော ဝစနမိဒံ=ဤစကား သည် တောင့်တမှုကိုပြုသော အဘ စသူ၏ စကားဖြစ်သည်ဟု" ဟု တတွ ဗောဓိနီ၌ မိန့်သည်။

ဆက်ဦးအံ့- ဘုရားအလောင်း တောမထွက်မီနေ့ ညနေစောင်း၌ မင်္ဂလာကန်တော်နားဝယ် နေတော်မူစဉ် သားတော် ဖွားမြင်ကြောင်းကို သဝဏ်လွှာ ဆက်လာရာ "ရာဟု ဇာတော" ဟု နှုတ်တော်မြွက်လိုက်၏၊ ထိုစကားကို

အကြောင်းပြု၍ သားတော်ကို "ရာဟုလာ" ဟု မှည့်ကြသည်၊ သမားတော် ဇီဝကကို မိခင် ပြည့်တန်ဆာမက နံနက်စောစော အမှိုက်ပုံနား၌ ပစ်ချစေလေရာ ဖခင်အစစ်ဖြစ်သော အဘယမင်းသားသည်ပင် ခမည်းတော်ထံ အခစားဝင်ရာတွင် ကျီးတရုန်းရုန်း ဝိုင်းနေသည်ကိုမြင်၍ "ဘာလဲမောင်မင်းတို့" ... "ကလေးပါ" ..."ဇီဝတိ – အသက်ရှင်သေးရဲ့လား ..." "ဇီဝတိ– ရှင်ပါသေးရဲ့"... ဤ "ဇီဝတိ" ဟူသော စကားကြောင့် သမားတော်လောင်းကို "ဇီဝက" ဟုနာမည်မှည့်ကြ၏၊ သို့သော် ထိုရာဟုလ– ဇီဝကတို့ကား အာသီသအနက် မပါသောကြောင့် ဤသုတ်၏အရာ မဟုတ်ကြ။ ["ရာဟု+လာဓာတ်+အပစ္စည်း, ဇီဝ+ ဏွုပစ္စည်းတို့ကို သဗ္ဗတော ဏွုတွာဝီဝါဖြင့် သက်၊ အာသီသအနက် ပါရာ၌မူ "ဇီဝတူတိ ဇီဝကော" ဟု ပြု၍ ဤသုတ်ဖြင့် ဏွုသက်။]

ယထာကထဉ္ဇိ ဗျုပ္ပတ္တိ။ ။ "ဝိသေသေန ဥပ္ပဇ္ဇတိဧတာယာတိ ဗျုပ္ပတ္တိ" နှင့်အညီ အခြားအနက်များနှင့် မရောအောင် အထူးအားဖြင့် ပုဒ်နက်၏ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းဖြစ်သော ဝိဂြိုဟ်ဝါကျကို [ဗုဇ္ဈတိတိ ဗုဒ္ဓေါ၌ ဗုဇ္ဈတိ ဟူသော ဝါကျမျိုးကို) "ဗျုပ္ပတ္တိ" ဟု ခေါ်၏၊ ဗုဒ္ဓေါကဲ့သို့ နိပ္ပန္နပုဒ်ပြီးပုံကို "ပဝတ္တိ" ဟု ခေါ်၏၊ ဇိနဗုဒ္ဓိ–ဇီဝက စသော သညာသဒ္ဒါတို့၏ ဝိဂြိုဟ်ဝါကျ ဗျုပ္ပတ္တိမှာ "ဗုဇ္ဈတိတိ ဗုဒ္ဓေါ" ကဲ့သို့ ဝိဂြိုဟ် (ဗျုပ္ပတ္တိ) နှင့် နိပ္ပန္နပဝတ္တိတို့ လိုက်ဖက်ညီမျှလှသည်မဟုတ်, သင့်တော်မည့် အကြောင်းတစ်ခုခုကို စွဲ၍ ဗျုပ္ပတ္တိ (ဝိဂြိုဟ်) ဖြစ်ပေါ်လာကြသည်၊ သို့ကြောင့် "ဇိနော ဧနံ ဗုဇ္ဈတု" ဟူသော ဝိဂြိုဟ်ဝါကျအတိုင်း ဘုရားက ထိုသူ့ကို သိသည်ဖြစ်စေ မသိသည်ဖြစ်စေ အထင်ရှင်ဆွေအားဖြင့် "ဇိနဗုဒ္ဓိ" ဟု နာမည် ရနိုင်တော့သည်၊ နောက်နောက် နာမည်များ၌လည်း နည်းတူ၊ "သညာသဒ္ဒါ ယထာကထဉ္ဇိ ဗျပ္ပါဒျာ=သညာသဒ္ဒါတို့သည် တစ်စုံတစ်ခုသော အကြောင်းကြောင့် (ဖြစ်သော) ဗျုပ္ပတ္တိ ရှိကုန်၏"... ကလာပ်–ကိတ်, ၄၂၉–သုတ်၊]

အားလုံး ကတ္တုသာဓန။ ။ တိပစ္စည်း ကိတ်ပစ္စည်းတို့သည် ဤသုတ်၌ ကတ္တုသာဓနကိုချည်းဟော၏၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း "အပတ္တပတ္တနမာသီ သာ၊ သာစ ပယောတ္တု ပုဂ္ဂလဓမ္မော, နပစ္စယတ္ထော, ကတ္တရိကိတ် ဣတိ ကတ္တုတ္ထေ ဝိဓာနာ= မရအပ်သေးသော အကျိုးကို တောင့်တမှုသည် အာသီ သမည်၏၊ ထိုအာသီ သာ ဟူသည် တောင့်တသူ၌တည်သော သဘောတည်း, တိပစ္စည်း စသည်တို့၏ အနက်မဟုတ်၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း ...."ကတ္တရိကိတ်" အရ ထိုတိပစ္စည်းက ကတ္တား အနက်၌ စီရင်အပ်သောကြောင့်တည်း" ဟု တတွဗောဓိနီ မိန့်သော ကြောင့်တည်း၊ ထို့ကြောင့် "ဇိနော ဧနံ –ဓနံ အဿ" စသည်ဖြင့် ဝိဂ္ဂဟပြုသော်လည်း ဧနံ–အဿ တို့ကို လိုက်၍ ကမ္မသာဓန–သမ္ပဒါနသာဓန ဟု မဆိုရ, အားလုံး ကတ္တုသာဓနချည်းဟု မှတ်ပါ။

ဣတ္ထိယ မတိယဝေါဝါ ၅၅၃။ ဣတ္ထိယ်-ကို၊ အဘိဓေယျာယ်-သော်၊ သဗ္ဗာတူဟိ အကာရ တီ ယု ဣတိ-အ, တိ, ယု ဟူကုန်သော၊ တော ပစ္စယာဝါ ဟောန္တို၊ ဇီရတိ-ဆွေးမြေ့ည့်တတ်၏၊ ဣတိဒရာ-ဒရာမည်၏၊ မညတိ-သိတတ်၏၊ ဣတိ မတိ၊ (ပညာ)၊ဧတေယတိ-ရေဆော်တတ်၏၊ ဣတိ ဧတနာ၊ ဧဒၚတိ-စံစားတတ်၏၊ ဣတိ ဧဒနာ၊ ဧဝံ အညေပိ ယောဧတေဗ္ဗာ။ (၆၀၀)

ပုံစံများ။ ။ ဇိနသဒ္ဒူပပဒ+ဗုဓတည်, ဇိနနောင် သိသက်, ဩပ္ပါ, ဗုဓနောင် ဤသုတ်ဖြင့် တိသက်၊ ဓပ ဘဟေဟိ ဓပါစ, ဟ စတုတ္ထာန မန္ဘာနံ ဒေါဓေသုတ် တို့ဖြင့်စီရင်၊ (ဇိနော+ဗုဒ္ဓ)၊ ဇိနော-သည်၊ ဧနံ-ကို၊ ဗုဒ္ဓါတု-စေ၊ ဣတိအတ္ထေ-၌၊ ဇိနောနှင့် ဗုဒ္ဓကို ကမ္မဓာရဲစပ်၊ ဝိဘတ်ချေ, ပကတိပြု, နာမ်ငဲ့, သိချေ၊ အဂ်ိကဲ့သို့စဉ်၊ ဓနသဒ္ဒူပပဒ+ဘူတည်၍ ဤနည်းအတိုင်း သမာသ်စပ်၍ တွက်၊ ဘူတောဒ်ကား သမာသ်မစပ်ရ၊ ဘူဓာတ် ဤသုတ်ဖြင့် တပစ္စည်းသက်၊ ဘာဝေါဒ် ဏာပစ္စည်း၊ ဓမ္မဒိန္နောဒ်မူဓမ္မသဒ္ဒူပပဒ+ဒါတည်, ဓမ္မနောင် သိ ဩပ္ပါ, ဤသုတ်ဖြင့် တပစ္စည်း, ဘိဒါဒိတော ဣန္ဒနန္ဒဤဏာဝါဖြင့် စီရင် (ဓမ္မော+ဒိန်) ကမ္မဓာရဲစသည် စီရင်။

ဆက်ဦးအံ့- ဤ ဇိနဗုဒ္ဓ စသော ပုဒ်များသည် အမြဲနာမည်ဟောချည်းမဟုတ်၊ "ဇိနဿ+ဗုဒ္ဓ, ဇိနဗုဒ္ဓ-ဘုရား၏ သိခြင်း" ဟု ကြိယာစသော အနက်များကိုလည်း ဟောနိုင်သေး၏။ [ဇိနဗုဒ္ဓိတိ အာသီသတ္ထေစ ကွစိသညာ=ဇိနဗုဒ္ဓိသည် အာသီသ အနက်ဝယ် အချို့သညာဟောတည်း၊ အများ=ဘားဖြင့်ကား သညာဟောမဟုတ် ဟူလို =ရွှင်ကာ၊] ထိုသို့ သညာဟော မဟုတ်ရာ၌ ဣတ္ထိယ မတိယ ဝေါဝါ စသည်ဖြင့် တိပစ္စည်းစသည်သက်။

ကာတန္တ။ ။ တိက် ကိတာ သညာယ-မာသီတိ (ကိတ်, ၆, ၄၂၈)၊ ပေ၊ ဒေဝါယဧနံ ဒေယာတ် (ဤသူ့ကို နတ်အား ပေးစေသတည်း) ဣတိ ဒေဝ ဒတ္တော, ယညဒတ္တော-ယဇ်အား ပေးစေသတည်းဟု တောင့်တအပ်သူ၊ ဝိရော့ဘူယာတ် (ရဲရင့်သူဖြစ်စေသတည်း) ဣတိ ဝိရဘူတိ၊ မိတ္တဘူတိ-မိတ်ဆွေ ဖြစ်စေသတည်းဟု တောင့်တအပ်သူ၊ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ကား "အာသီသာယ-မကော (၅, ၃၄) သုတ်ဖြင့် အကပစ္စည်းသက်၍ ဇိဝတူတိ ဇိဝကော, နန္ဒတူတိ, နန္ဒကော, ဘဝတူတိ ဘဝကော" ဟု ပုံစံထုတ်၏။

၅၅၃။ ဤသုတ်အဓိဗွာယ်ရုပ်များကို အခြေပြု၌ထားပြီ၊ စေတနာကို "စိတိ=စေတာယ်" ဟု ဆို၍ တွက်၊ ရှု၌ "စိတ=သဏ္ဌေတနေ" ဟု ဓာတ်နက်ဆိုသည်။

ကရတော ရိရိယ **၅၅၄။ ကွတ္ထိယဲ-ကွတ္ထိလိင်ကိုလည်းကောင်း၊ အနိတ္ထိယဲဝါ-ပုလ္လိင် နပုလ္လိင်ကိုလည်းကောင်း၊ အဘိဓေယျာယဲ-သော်၊ ကရတော-၌၊ ရိရိယပစ္စယော ဟောတိ၊ ကတ္တုဗ္ဗာ-ပြုအပ် ပြုသင့်ပြုထိုက်သော (အမှုအရာသည်)၊ ကိရိယာ-ကိရိယာမည်၏၊ ကရဏီယဲ-ပြုအပ် ပြုသင့် ပြုထိုက်သောအမှုသည်၊ ကိရိယဲ-မည်၏။ (၆၀၂)**

အတိတေ တတဝန္တုတာဒိ **၅၅၅။ အတိတေ ကာလေ-အတိတ်ကာလ၌၊ သဗ္ဗဓာတူဟိ, တ တဝန္တု တာဒိ-တ, တ ဝန္တု, တာဒိဟုကုန်သော၊ ဧတေ ပစ္စယာ ဝါ ဟောန္တိ၊ ဟုတော, ဟုတဝါ, ဟုတာဒိ-ပူဇော်ပြီးသူ၊ ဝုသိတော, ဝုသိတဝါ, ဝုသိတာဒိ-ကျင့်သုံးပြီးသူ၊ ဘုတ္တော,ဘုတ္တဝါ,ဘုတ္တာဒိ-စားပြီးသူ။ (၆၁၄)**

၅၅၄။ အနိတ္ထိယဲ ဝါ။ ။ န+ကွတ္ထိ အနိတ္ထိ=ကွတ္ထိလိင်မဟုတ်၊ ဝါ-ပုလ္လိင် နပုလ္လိင်တည်း၊ ဤ အနိတ္ထိယဲဖြင့် ပုလ္လိင် နပုလ္လိင်လည်း ရိရိယပစ္စည်းသက်နိုင်၏-ဟု ပြ၏၊ ပုံစံ၌မူ"ကိရိယာ, ကိရိယဲ" ဟု ကွတ္ထိလိင်နှင့် နပုလ္လိင်သာ ပြထားသည်၊ ထို့ကြောင့် "ပါပကေ အကုသလေ ဓမ္မေ အကိရိယေ ဝဒါမိ" ဟူသော ဝေရဉ္ဇကဏ္ဍ စသည်၌ "အကိရိယေ" ကို ပုလ္လိင်အရာ၌ ထုတ်ထိုက်၏၊ ရန်၏-ထို၌ အကိရိယေသည် ဓမ္မေနှင့် အရတူသောကြောင့် ပုလ္လိင်သာတည်း။ "ကတ္တုဗ္ဗောတိ ကိရိယော (ဓမ္မော), ကတ္တုဗ္ဗာတိ ကိရိယာ (ဓမ္မာ)" ဟု ဧကဝုစ် ဗဟုဝုစ်ပြု၊ န+ကိရိယာ, အကိရိယာ-မပြုအပ် မပြုထိုက်သော တရားတို့၊ ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်တွက်။

ကြိယာစသည်။ ။ ကိရိယဟု ဖြစ်သောအခါ ဗျည်းနောင်းရာ၌ ကိ၏ လ္လကို တေသုဝုဒ္ဓိဖြင့် ဧ၍ (က) ကို ရိသို့ကပ်လျှင် "ကြိယာ, ကြိယဲ, ကြိယော" ဟုလည်း ဖြစ်သည်။

၅၅၅။ ဟုတော၊ပေ၊ ဘုတ္တာဒိ။ ။ ဟုတော ဟုတဝါ ဟုတာဒိတို့ကို အခြေပြုကြည့်တွက်၊ အဝသီ-ကျင့်သုံးပြီ၊ လ္လတိ, ဝုသိတော, ဝုသိတဝါ, ဝုသိတာဒိ မည်၏၊ "ဝသ=နိဝါသေ" ဟုဆို၍ တ, တဝန္တု တာဒိသက်, ဝသဝါဝု သုတ်ဖြင့် ဝ၏ အ ကို ဥပြု၊ ["ဗြဟ္မစရိယဲ-မြတ်သော အကျင့်ကို၊ ဝုသိတော-ကျင့်သုံးပြီ၊ အဝုသိတဝါ-ကျင့်သုံးပြီးသူမဟုတ်ပါဘဲ၊ ဝုသိတမာနီ-ကျင့်သုံးပြီးသူဟု အထင်ကြီးတတ်၏" တို့ကား ပါဠိပုံစံတည်း၊] "ဘုဇ=ပါလန ဗျဝဟာရဏောသု" ဟု ဆို၍ တွက်၊ တ-စသည်သက်၊ ဘုဇာဒိနမန္တောနော ဒ္ဒိစဖြင့်စိရင်၊ ဤသုတ်လာ တပစ္စည်းဖြင့် "ဘူတော-ဖြစ်ပြီ၊ အတိ+ လ္လတော-လွန်၍ ဖြစ်ပြီ၊ နိဋ္ဌ+လ္လတော-ပြီးဆုံးခြင်းသို့ ရောက်ပြီ" စသော ပုံစံတွေ များစွာရှိလေသည်။

ဘာဝကမ္မေသု တ ၅၅၆။ ဘာဝကမ္မေသု-တို့၌၊ အတိတေ ကာလေ-၌၊ သမ္မာတ္ထဟိ တပစ္စယော ဟောတိ၊ ဘာဝေ-ဘောအနက်၌၊ တာဝ-စ္ဆာ၊ (ဥဒါဟရဏ်)၊ တဿ-ထိုသူ၏၊ ဂိတံ-သီဆိုခြင်း၊ နစ္စံ, နဋ္ဌ-ကခြင်း၊ ဟသိတံ-ပြုံးရယ်ခြင်း၊ ကမ္မနိ-ကံအနက်၌၊ တာဝ-စ္ဆာ၊ (ဥဒါဟရဏ်)၊ တေန-ထိုသူသည်၊ ဘာသိတံ-ဆိုအပ်ပြီ၊ ဒေသိတံ-ဟောအပ်ပြီ၊ [အတိတ်သံပါအောင် "ပြီ" ဟုပေးသည်။] (၆၂၃)

၅၅၆။ ဘာဝကမ္မေသု တ။ ။ ရှေးသုတ်မှ တဿဒ္ဓါကို အလိုက်ခံ၍ "ဘာဝကမ္မေသု" ဟုသာ သုတ်တည်လျှင် (တ) သာမက် တွဲဖက်ဖြစ်သော တဝန္တုတာဝီတို့ပါ လိုက်လာဖွယ် ရှိသောကြောင့် ထိုတဝန္တု တာဝီတို့ကို တားမြစ်လို၍ "ဘာဝကမ္မေသု တ" ဟု တဿဒ္ဓါထည့်၍ တည်ရသည်၊ ဤ ၂-သုတ်အရ တပစ္စည်းသည် ဘောက် ကတ္တားအနက် ၃-ပါး၌ သက်နိုင်ကြောင်း, တဝန္တု တာဝီတို့ကား ကတ္တားအနက်၌သာ သက်နိုင်ကြောင်း သိရပြီ၊ ဘာဝကမ္မေသုကိုဖြုတ်၍ "တ" ဟူသော ဒွိဓာကရဏ ယောဂဝိဘာဂဖြင့် အဓိကရဏအနက်၌လည်း တပစ္စည်း သက်သေး၏၊ [ဘာဝကမ္မေသုတတိ ဇတ္ထ တ တက္ကတိ ယောဂ ဝိဘာဂေန အစလနတ္ထ ဂတိ ဘောဇနတ္ထာဒီဟိ အဓိကရဏေပိ တပစ္စယော၊ –ရူ"နမကာရာန မန္တာနံ" သုတ် အဆက်။]

ပုံစံများ။ ။ "တဿ ဂိတံ နစ္စံ နဋ္ဌ ယသိတံ" တို့၌ ဘောဟောဖြစ်ကြောင်း သိသာအောင် တဿဟု သမ္မန်ပုဒ်ကို အပိုထည့်ပြသည်၊ မှန်၏– "ထိုသူ၏+သီဆိုခြင်း, ကခြင်း, ပြုံးရယ်ခြင်း" ဟု သမ္မန်ပုဒ်သည် "ခြင်း" ဟူသော ဘောအနက်၌ စပ်လျဉ်ရှိသည်၊ ဂိတံကို အခြေပြု သဗ္ဗတ္ထဂေဂီသုတ်၌, နစ္စံ နဋ္ဌ တို့ကို ပစ္စယာဒနိဒ္ဒာသုတ်၌ ရုပ်တွက်ထားပြီ၊ ဟသိတံကို ဤသုတ်၌ပြထား၏၊ ဘာသိတံ စသည်၌ "ဘာသ=ဝိယတ္တိယံ ဝါစာယံ, ဒိသိ=ဥစ္စာရဏေ" ဟု ဆို၍ ဟသိတံ နည်းတူတွက်၊ "ဘာသိယိတ္ထာတိ ဘာသိတံ, ဒေသိယိတ္ထာတိ ဒေသိတံ" ဟု အတိတ်ကံဟော ကြိယာပုဒ်ဖြင့် ဝိဂ္ဂိဟ်ပြု၊ တေန ဘာသိတံ စသည်၌ တပစ္စည်း၏ ကံဟောပုဒ်ဖြစ်ကြောင်း သိသာအောင် "တေန" ဟု အဝုတ္တကတ္တား ထည့်ပြရသည်၊ ["သံဝဏ္ဏေကြုတ်, ရှိသည့်ပုဒ်ကို, အဝုတ်ကတ္တား, ဖွင့်ပြထားမူ, ပြုငြားကမ္မ-သာဓနတည်း– (သံဝဏ္ဏနာလင်္ကာ)။

ကာလတစ်ပါး၌ သက်ပုံ။ ။ "အတိတေ တ တဝန္တု တာဝီ, ဘာဝကမ္မေသု တ" ဟု အတိတ်အနက်၌ တပစ္စည်းသက်ဟု ဆိုခြင်းသည် အာချာတ်ကြိယာတစ်ပါးနှင့် မဆက်သွယ်ဘဲသူ့ချည်းသက်သက် ပဓာနကြိယာဖြစ်ရသော ဝါကျများကို ရည်ရွယ်၍ ဆိုခြင်းဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် "ဘာဂဝတာ ဒေသိတော

ဓမ္မော=ဘုရားရှင်သည် တရားတော်ကို ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ တေန ဝုတ္တံ=ထို့ကြောင့် ဆိုအပ်ပြီ" စသည်၌ အတိတ်အနက်သာ သင့်မြတ်၏၊ အာချာတ်ကြိယာနှင့် တွဲစပ်ရသည့်အခါ၌ကား ကိတ်ပစ္စယန္တ ပုဒ်များသည် အပဓာနဝိသေသနမျှသာ ဖြစ်၍, ဝိသေသျ ပဓာနဖြစ်သော အာချာတ် ကြိယာများ၏ ကာလကိုလိုက်၍ ဟောကြရသည်၊ ပုံစံကား- "ကြဒံ ဝုတ္တံဟောတိ, ဘာသိတော ဘဝိဿတိ" စသည်တည်း၊ ဤ၌ ဝုတ္တံ ဘာသိတောတို့သည် ဟောတိ ဘဝိဿတိ တို့နှင့်စပ်ရသောကြောင့်, မိမိတို့ ဟောရိုးဖြစ်သော အတိတ်ကာလကို မဟောဘဲဟောတိအရ ပစ္စုပ္ပန်ကာလကို လည်းကောင်း, ဘဝိဿတိအရ အနာဂတ်ကာလကိုလည်းကောင်း ဟောကြရသည်။

မှန်၏-စတုတ္ထပါရာဇိက နိဒါန်း၌ (ဝဂ္ဂုမုဒါ မြစ်ကမ်းဝယ် ရဟန်းအချို့ လာဘ်ရနည်းကို ရှာဖွေကြရာဝယ် "မိမိတို့ အချင်းချင်း စာနာမင်္ဂလာ (ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မ) ရကြောင်းကို လူတို့အား ပြောကြစို့ရဲ့" ဟု တချို့ကအကြံပေးကြရာ ထိုအကြံကို သဘောတူကြ၍ "သောယေဝ အာဝုသော သေယျော, ယောအမှာကံ ဂိဟိနံ အညမညဿ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မဿ ဝဏ္ဏော ဘာသိတော" ဟု ထောက်ခံ ပြောဆိုကြလေသည်၊ ထိုစကား၌ "ဘာသိတော" ဟု ဆိုသော်လည်း တကယ်ပြောအပ်ပြီးသော အတိတ်မဟုတ်, နောင်ခါပြောရမည့် အနာဂတ်သာတည်း၊ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ "ဘာသိတောကို အတိတ်ဟော ထင်မှားမည် စိုးသောကြောင့် "ဘာသိတော ဘဝိဿတိ" ဟု ဖွင့်၍ အနာဂတ်ကြိယာနှင့် စပ်ရသည့်အခါ အနာဂတ်ဟောလည်း ဖြစ်နိုင်၏ဟု ပြသောသုတ်ကို သဒ္ဒါကျမ်းမှ ရှာယူလေ" ဟု မိန့်လေသည်။

သဒ္ဒါသုတ်။ ။ လက္ခဏော ပနစသောစကားအရ သဒ္ဒါကျမ်းလာ သုတ်ကား "ဓာတုသမ္ဗန္ဓေ ပစ္စယာ (ပါဏိနိ- ၃,၄,၁၊ ကာတန္တ ၄,၆,၁၁၃)" သုတ်တည်း။ [ဓာတုသမ္ဗန္ဓေ-ဓာတ်နက်တို့၏ စပ်ခြင်းဟူသော ဝိသေသန ဝိသေသျအဖြစ်သည်၊ သတိ-သော်၊ သံကာလံ-မိမိဆိုင်ရာ ကာလကို၊ ဟိတွာ-စွန့်၍၊ ဝိသေသျသ ဓာတွတ္ထသ-ဘဝိဿတိ စသော ဝိသေသျဓာတ်နက်၏၊ ကာလေ-အခါ၌၊ ကိတ်သည် ကာ-ကိတ် အမည်ရှိသော (တ-စသော) ပစ္စည်းတို့သည်၊ သာဓေါ-သဒ္ဒါကောင်း သဒ္ဒါမှန်တို့သည်၊ ဘဝန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ (သုတ်နက်၊)] ဤသုတ်ကိုပင် ရည်ရွယ်၍ သာရတ္ထဒီကာ၌ "ဤ ဒိသေဟိဌာနေ" ဓာတုသမ္ဗန္ဓေ ပစ္စယာ" တို့ ကြုံမိသော လက္ခဏေန (ဤသုတ်ဖြင့်) ဓာတွတ္ထသမ္ဗန္ဓေ သတိ အယထာ ကာလဝိဟိတော်ပိ ပစ္စယာ (သက်ရိုးသက်စဉ် မဟုတ်သော ကာလ၌ စီရင်အပ်ကုန်သော ပစ္စည်းတို့သည်လည်း) သာဓေါ ဘဝန္တိတိ သဒ္ဒဝိဒူ ဝဒန္တိ" ဟု လည်းကောင်း, ကစ္စာယနသာရ၌ "ကိတ်တာ ဓာတွတ္ထသမ္ဗန္ဓေ, ဟောန္တိကာလန္တရေ သွပိ" ဟု လည်းကောင်း မိန့်ကြသည်။

ဗုဓဂမာဒိတ္ထေ ကတ္တရိ ၅၅၇။ ဗုဓ ဂမု ဣစ္စေဝမာဒိဟိ–ဗုဓ, ဂမု ဤသို့ အစရှိကုန်သော ဓာတူဟိ–ဓာတ်တို့မှ နောက်၌၊ တဒတ္ထေ–ထို သိခြင်း, ဂတိ အစရှိသော အနက်ကို၊ ဂမျမာနေ–သော်၊ ကတ္တရိ–၌၊သဗ္ဗကာလေ–အလုံးစုံသော ကာလ၌၊ တ ပစ္စယော ဟောတိ၊ [ယထာသမ်ျဟု ယခုစာတို့၌ ရှိသေးသည်ကား အပိုသာ၊ နျာသ–ရူပသိဒ္ဓိတို့၌လည်း မပါ၊] သဗ္ဗေ–အလုံးစုံကုန်သော၊ သခံတာ သခံတေ–သခံတ, အသခံတဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေ–တို့ကို၊ ဗုဇ္ဈတိ–သိတော်မူဆဲ၊ အဗုဇ္ဈိ–ပြီ၊ ဗုဇ္ဈိဿတိ–လတ္တံ့၊ ဣတိ, ဗုဒ္ဓေါ–ဗုဒ္ဓမည်တော်မူ၏၊ သရဏင်္ဂတော–ကိုးကွယ်ရာဟူ၍ ဆည်းကပ်သူ၊ သမထင်္ဂတော–ငြိမ်သက်ခြင်းသို့ရောက်သူ၊ အမတင်္ဂတော–အမြိုက်နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်သူ၊ ဇာနာတိ–သိဆဲ၊ အညာသိ–သိပြီ၊ ဇာနိဿတိ–လတ္တံ့၊ ဣတိ, ဥာတော–ဥာတ မည်၏၊ ဣစ္စေဝမာဒိ–တည်း။ (၆၀၇)

၅၅၇။ ဗုဓဂမာဒိတ္ထေ။ ။ ဗုဓဂမာဒီဟျ–တ္ထေ (ဗုဓဂမာဒီဟိ+ အတ္ထေ) ဟု ဟိဝိဘတျန္တ ဖြင့်ဆိုသင့်လျက် သဗ္ဗာသမာဝုသောသုတ်ဖြင့် ဟိချေထားသောကြောင့် "ဗုဓဂမာဒိတ္ထေ" ဟုဖြစ်ရသည်၊ ထို့ကြောင့် ဝုတ္တိ၌ "ဗုဓဂမုဣစ္စေဝမာဒီဟိ" ဟု ဖွင့်သည်၊ "အတ္ထေ" ဟု သာမညအားဖြင့် ဆိုထားသောကြောင့် "မည်သည့်အနက်" ဟု မသိသာသော်လည်း ဗုဓဂမာဒီဟိမှတစ်ပါး အခြားဝဲ့စရာမရှိ, ဗုဓဂမာဒီဟိဟူသော မိမိ၏ရှေ့နားကပုဒ်ကိုပင် ပြန်၍ ဝဲ့သောကြောင့် ဗုဓဂမ စသည်တို့၏အနက်ဟု သိသာ၏၊ ထို့ကြောင့် "တဒတ္ထေ" ဟု ဖွင့်၏၊ ဤကား "ဗုဓဂမာဒီဟျတ္ထေတိ ဝတ္တဗ္ဗေ သဗ္ဗာသမာဝုသောပသဂ္ဂနိပါတာဒီဟိ စာတိ ဧတ္ထ အာဒိဂ္ဂဟဏေန ဟိဝိဘတ္တိလောပံ ကတွာ ဧဝံ ဝုတ္တန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ တေနာဟ ဗုဓဂမုဣစ္စေဝမာဒီဟိ တဒတ္ထေတိ၊ ဧတ္ထစ အတ္ထေတိ ကိဉ္စာပိ အနိယမဝသေန ဝုတ္တံ၊ တထာပိ တေသံယေဝ အတ္ထေတိ ဂဟေတဗ္ဗံ, အတ္ထသဒ္ဒဿ သာပေက္ခတ္တာ တေဟိ (ထို ဗုဓဂမု စသည်တို့မှ) အညဿစ အပေက္ခိတဗ္ဗဿ အဘာဝတော" ဟူသော နျာသကိုမှီသော အဓိပ္ပာယ်တည်း၊ ရူ၌ကား တစ်မျိုးဖွင့်ထား၏၊ ထိုဖွင့်ပုံကို ရူဋီကာမှာ ရှုပါ။

ကတ္တရိ သဗ္ဗကာလေ။ ။ "ဘာဝေကမ္မေသုတ" သုတ်မှ တသဒ္ဒါလိုက်လာ၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုသုတ်၌ကဲ့သို့ ဘာဝကမ္မအနက်၌ပင် တပစ္စည်းသက်သည်ဟု ထင်မှား ဖွယ်ရှိသောကြောင့် ထိုထင်မှားမှုတို့ တားမြစ်ခြင်းငှာ "ကတ္တရိ" ဟု သုတ်၌ တိုက်ရိုက်ပြထားသည်၊ ရှေ့သုတ်၌ကဲ့သို့ အတိတ်ကာလ၌သာ သက်သည်ဟုလည်း ထင်မှားမည်စိုးသောကြောင့် သဗ္ဗကာလေဟု ဝုတ္တိထည့်၍ ဖွင့်ပြီးလျှင် "အဗုဇ္ဈိ ဗုဇ္ဈတိ ဗုဇ္ဈိဿတိ" ဟု တေကာလိကဝိဂ္ဂဟပြုသည်။

ဇိတော ဣန သဗ္ဗတ္တ **၅၅၈။ သဗ္ဗကာလေ၌၊ ဇိ ဣတိ– ဇိ ဟူသော၊ ဧတာယ ဓာတုယာ–ဤဓာတ်မှ နောက်၌၊ ဣန ပစ္စယော ဟောတိ၊ ပါပကေ– ယုတ်မာကုန်သော၊ အကုသလေဓမ္မေ–အကုသိုလ်တရားတို့ကို၊ ဇိနာတိ–အောင်တော်မူဆဲ၊ အဇိနိ–ပြီ၊ ဇိနိဿတိ–လတ္တံ့၊ ဣတိ, ဇိနော–ဇိန မည်တော်မူ၏။ (၆၀၃)**

အတ္ထေဟု ဆိုရကျိုး။ ။ "ဗုဓဂမာဒီဟိ ကတ္တရိ" ဟုမဆိုဘဲအတ္ထေဟု ထည့်၍ဆိုခြင်းကြောင့် ဗုဓဖြင့်ဗုဓဓာတ်သာမက သိခြင်းအနက်ကို ဟောသော ဉာဓာတ် စသည်ကိုလည်းယူရခြင်း, ဂမုဖြင့် ဂမုဓာတ်သာမက ဂတိအနက်ဟော ဣဓာတ် စသည်ကိုလည်းယူရခြင်း အကျိုးရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓေါ ဉာတောတို့သည် သိခြင်းအနက်ဟော ဗုဓဓာတ် ဉာဓာတ်နောင် တပစ္စည်းသက်ပုံတည်း၊ သရဏင်္ဂတော စသည်ကား ဂတိအနက်ရှိသော ဂမုဓာတ်နောင် သက်ပုံတည်း၊ ဗုဒ္ဓေါရုပ်ကို ဓ ပ ဘဓောဟိ ဓပါစသုတ်၌တွက်၊ သရဏင်္ဂတော စသည်၌ ဂတောသာ လိုရင်းတည်း၊ ထိုဂတောကို ဂမ ခန ဟန ရမာဒီနမန္တောသုတ်၌ သုဂတောကို နည်းမှီ၍တွက်၊ ဉာတော၌ကား "ဉာ=အဝဗောဓနေ" ဟုဆို၍ ဤသုတ်ဖြင့် တပစ္စည်းသက်ရုံသာ။

သရဏင်္ဂတော။ ။ ဤ၌ ဂမုဓာတ်သည် ဘဇန (ဆည်းကပ်ခြင်း) အနက်ဟောတည်း၊ ထို ဘဇနအနက်လည်း ဂမုဓာတ်၏ ဂတိအနက်ပင်၊ ထို့ကြောင့် ဂမုအရသွားခြင်းကို မယူဘဲအားလုံးနှင့်သက်ဆိုင်အောင် "ဂတိအနက်" ကိုသာယူရသည်၊ သရဏံနှင့်ဂတော စသည်ကိုကား အလုတ္တတပ္ပုရိသ်တွဲ၍ သရဏင်္ဂတော စသည်ဖြစ်၏၊ ဥပေတော၌ ဥပပုဗ္ဗ ဣဓာတ်လည်း ဂမုဓာတ်၏ အနက်ဟော ဓာတ်ပင်တည်း၊ ဂမာဒီဟိ၌ အာဒိဖြင့်ယူရသော (စိတ္တံ) ၌ စိန္တ (သတ္တော၌) သန္ဓဓာတ်တို့ကို ရူ၌ပြထား၏။

၅၅၈။ ပါပကေ၊ ပေ၊ ဇိနော။ ။ မာရ် ၅–ပါး အောင်တော်မူပုံကို ရူဘာသာဋီကာ ဇိနဝစနယုတ္တံဟိ သုတ်၌ပြခဲ့ပြီ၊ "ပါပကေ အကုသလေ ဓမ္မေ" ဟုဆိုသောကြောင့် ဤနေရာ၌ ကိလေသာမာရ် (အကုသိုလ်တရား) တို့ကိုသာပြထား၏ဟုမှတ်၊ ငါတို့ဘုရားရှင်သည် ထို ကိလေသာမာရ်တို့ကို ဗောဓိပင်အောက်တုန်းကပင် အောင်တော်မူခဲ့ပြီးဖြစ်၍ "ဇိနာတိ ဇိနိဿတိ" ပစ္စုပ္ပန်အနာဂတ်ဝိဂြိုဟ် မဆိုသင့်သည်မဟုတ်ပါလော... ဟူအံ့၊ ဇိနာတိ စသောဝိဂြိုဟ်သည် ငါတို့ဘုရားတစ်ဆူတည်းကို ရည်ရွယ်သော ဝိဂ္ဂဟ မဟုတ်၊ ဇိန အမည်ရသော အားလုံးနှင့်ဆိုင်အောင် ဣနပစ္စည်း၏ ကာလ ၃–ပါးကို ဟောနိုင်ကြောင်း ပြလိုသော ဝိဂ္ဂဟသာတည်း။

သုပတောစ ၅၅၉။ ကတ္တရိ-၌လည်းကောင်း၊ ဘာဝေစ-ဘောအနက်၌ လည်းကောင်း၊ သုပ ဣတိ ဧတာယ ဓာတုယာ ဣနပစ္စယော ဟောတိ၊ သုပတိ-အိပ်တတ်၏၊ ဣတိ သုပိနော-သုပိန မည်၏၊ သုပိယတေ-အိပ်ခြင်း၊ သုပိနံ-အိပ်ခြင်း။ (၆၀၄)

ဤ သံ ဒု သု ဟိ ခ ၅၆၀။ ဤသံဒုသု သဒ္ဒါဒီဟိ-ဤသံသဒ္ဒါ ဒုသဒ္ဒါ သုသဒ္ဒါ အစရှိကုန်သော သဗ္ဗဓာတူဟိ- အလုံးစုံသော ဓာတ်တို့မှ နောက်၌၊ ခပစ္စယော ဟောတိ၊ ဘဝတာ-အရှင်သည်၊ ဤသဿယော- မဖြိုငြင်သဖြင့် အိပ်ခြင်း၊ ဝါ- အိပ်ပျော်လွယ်ခြင်း၊ ဒုဿယော-

---

မှန်၏-ဤ "ဇိန" ဟူသောအမည်လည်း သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓ (ဘုရား) ၏ အမည်သာမက, ဗိဿနိုး နတ်ကြီးနှင့်, အောင်တတ်သူဟူသမျှ၏ နာမည်လည်း ဖြစ်၏၊ [ဇယတိ သံသာရံ, ဇိ-နက်၊ဗုဒ္ဓေ, ဝိဿဏုမှိ၊ ဇိတရိ-ဟြိ (အောင်သူသာမည၌ ၃-လိင်)၊ -ထောမနိဓိ၊]-ထို့ကြောင့် ဒေဝပုတ္တ ကိလေသမာရ် အောင်ပြီးခြင်းကို ရည်ရွယ်၍ အဇိနိ, မစ္စုမာရ် ခန္ဓာမာရ် အောင်လတ္တံ့ ခြင်းကိုရည်ရွယ်၍ ဇိနိဿတိ ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုရကြောင်း စသည်ဖြင့် အဓိပ္ပာယ်ပြောကြသည်မှာ ဤ ဇိနာတိစသော ဝိဂြိုဟ်ပြုဆရာ၏ ရည်ရွယ်ခြင်းမဟုတ်ချေ၊ ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်တွက်၊ [ကာလကို မသတ်မှတ်ဘဲ ပြအပ်သော ပစ္စည်းများသည် ကာလ ၃-ပါး၌လည်းဖြစ်, ၂-ပါး ၌လည်းဖြစ်, အနာမဋ္ဌကာလ သာမန်၌လည်း ဖြစ်သောကြောင့် ဤသုတ်၌ သဗ္ဗတ္ထဟု ကာလ ၃-ပါးကို သတ်မှတ်ပြသည်။]

၅၅၉။ သုပတောစ ။ ။ စသဒ္ဒါဖြင့် ဣနကိုငင်၏၊ တစ်နည်းဘာဝကမ္မေသုတ သုတ်မှ ဘာဝေပုဒ်ကိုငင်၏၊ ကတ္တရိ ဘာဝေစဟု ဆိုသောကြောင့် ကတ္တုသာဓနနှင့် ဘာဝသာဓနဝိဂြိုဟ်ကိုပြထားသည်၊ ကတ္တားဟောရာ၌ အိပ်တတ်သူပုဂ္ဂိုလ် ရသောကြောင့် "သုပိနော" ဟု ပုလ္လိင်ရှိသင့်၏၊ ရူ၌လည်း ပုလ္လိင်ပင်၊ ["ယံစိတ္တံ, သုပတိ-အိပ်တတ်၏၊ ဣတိ တံစိတ္တံ သုပိနံ" ဟု စိတ္တံထည့်၍ နပုလ္လိင်ကိုပင်-အမှန်ဟုလည်း ယူကြ၏၊ ဆင်ခြင်၊] "သုပိယတေ သုပိနံ" ဟူသောဘာဝသာဓနအရ အိပ်ပျော်ခြင်း ကြိယာကိုသာ ယူရသော်လည်း ထိုအိပ်ပျော်ခိုက်၌ဖြစ်သော အိပ်မက် မက်ခြင်း ကြိယာကို (အပေါင်းအိပ်ပျော်ခြင်း၏ သုပိနအမည်ကို အစိပ် အိပ်မက် မက်ခြင်း၌ တင်စားသော) ဧကဒေသျူပစာရအားဖြင့် သုပိနဟုပင် ခေါ်နိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် "သုပိနံ-အိပ်မက်ကို၊ ပဿတိ-မြင်မက်၏" စသည်ဖြင့် အနက်ပေး နိုင်သည်၊ ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်တွက်။

၅၆၀။ ဤသံဒုသုဟိ။ ။သက္ကတ၌ "ဤသတ်"နိပါတ်လည် ပါဋိ၌ "ဤသံ" ဟုဖြစ်၏၊ [ဤသံ ကိဋ္ဌိ မနံ အပေ္ပ (အနည်းငယ်အနက်၊) အဘိဓာန် အဗျယဝဂ်၊]

ဆင်းရဲသဖြင့် အိပ်ခြင်း၊ (အိပ်ပျော်နိုင်ခဲခြင်း၊) သုဿယော-လွယ်ကူသဖြင့် အိပ်ခြင်း၊ (အိပ်ပျော်လွယ်ခြင်း)၊ ဘဝတာ-သည်၊ ဤသက္ကရံ-မဖြိုငြင်သဖြင့် ပြုအပ်၏၊ (ဝါ-လွယ်ကူစွာ ပြုအပ်၏၊) ဒုက္ကရံ-ခဲယဉ်းသဖြင့် ပြုအပ်၏၊ (ဝါ-ပြုနိုင်ခဲ၏၊) သုကရံ-လွယ်ကူစွာ ပြုအပ်၏၊ (ဝါ-ပြုလွယ်၏)။ (၉၀၅)

ဤသံ၌ ကျေပျောက်ရသော "နိဂ္ဂဟိတ်အစား ဒွေဘော်လာ၍" ဤ သဿယော" ဟုဖြစ်၏၊ နျာသ၌ကား နိဂ္ဂဟိတ်မပါဘဲ"ဤသ" ဟု ဆိုသည်၊ ရှုဒ်လည်း နိဂ္ဂဟိတ်ချေရန်မပြ၊ ထို့ကြောင့် သဒ္ဒါဋီကာတို့အလို နိဂ္ဂဟိတ်မဲ့ "ဤသ" ဟုပင် ဆိုလိုဟန်တူသည်၊ "ဤသံဒုသုဟိ" အရ ဤသံ, ဒု "သုတို့ ရှေ့ရှိသော ဓာတ်များကို ယူစေလိုသောကြောင့် "ဤသံ ဒု သု သဒ္ဒါဒီဟိ သဗ္ဗဓာတူဟိ" ဟု ဝုတ္တိဖွင့်သည်၊ သဒ္ဒါဒီဟိ၌ အာဒိသဒ္ဒါကား (ဓာတုယာ ကမ္မာဒိမှိ၌ အာဒိကဲ့သို့) ဓာတ်၏အစ (ရှေ့) ဟူသောအနက်ကိုဟောသည်။

ကာတန္တ။ ။ ဤသတ်ဒုသုသု ကိစ္ဆာ-ကိစ္ဆတ္ထေသုခလ် (ကိတ်, ၅, ၄၁၉) သုတ်၊] ကိစ္ဆံ ဒုက္ခံ ဒုဿံ အတ္ထော၊ အကိစ္ဆံ သုခံ ဣတရေသ မတ္ထော၊] ဧသု ဥပပဒေသု ကိစ္ဆာ-ကိစ္ဆတ္ထေသု ဓာတုတော ခလ် ဘဝတိ ဘာဝေ ကမ္မနိစ၊ ဤသံ (အနာယာသေန) ကရီယတေ-ဤသက္ကရော ကဋော ဘဝတာ, ဒုက္ခေန (အာယာသေန) ကရီယတေ-ဒုက္ကရော၊ သုခေန (အနာယာသေန) ကရီယတေ-သုကရော၊... ကိစ္ဆာ-ကိစ္ဆတ္ထေသွိတိကိံ၊ ဤသလ္လဘျံ ဓနံ, ကြိပဏာတ် မနာက် ဣတျတ္ထော။ [ကိစ္ဆ အကိစ္ဆအနက် ရှိကုန်သော ဤသတ် ဒု သုတို့ ဥပပဒ ရှိကုန်လသော် ဓာတ်နောင် ဘောအနက် ကံအနက်၌ ခလ်ပစ္စည်းသက်၊ ကိစ္ဆ ဟူသည်ဒုက္ခ (ခဲယဉ်း ဆင်းရဲခြင်း) တည်း၊ ကိစ္ဆသည် ဒုသဒ္ဒါ၏အနက်ဖြစ်၏၊ သုခ (လွယ်ကူချမ်းသာခြင်းအနက်ဟော၊ အကိစ္ဆဟူသည် ဒုမှတစ်ပါးသော ဤသာဒ်သုသဒ္ဒါတို့၏အနက်တည်း၊ ပေ၊ ကိစ္ဆ ကိစ္ဆတ္ထေသုဟူသည် အဘယ်နည်း၊ ဓနံ-ဥစ္စာကို၊ ဤသလ္လဘျံ-အနည်းငယ် ရအပ်၏၊ ကြိယပဏာတ်-နှမြောစေးနဲ့ သူ့အထံမှ၊ မနာက်-အနည်းငယ်၊ လဘျံ-ရအပ်၏၊ ဣတိအတ္ထော-နက်၊ ဤပြယုဂ်၌ အနည်းငယ် အနက်ဟော ဤသာဒ်နိပါတ် ရှေ့ရှိရာဝယ် ခလ် ပစ္စည်းမသက်နိုင်။

မှတ်ချက်။ ။ ကာတန္တ၌ "ဘာဝေစ ကမ္မနိစ" ဟုဆိုသောကြောင့် လည်းကောင်း, ဘာဝကမ္မေသု ကိစ္စတ္တခတ္ထာ" ဟု ဥဏာဒ်၌ဆိုလတ္တံ့သောကြောင့် လည်းကောင်း, ဤခပစ္စည်းသည် ဘောကံအနက်၌ သက်၏ဟု သိသာ၏၊ ဤသံနိပါတ်သည်၊ မနံ (အနည်းငယ်) ဟူသော အနက်ဟောရာ၌ ခပစ္စည်းမသက်နိုင်၊ အကိစ္ဆတ္ထ (မဖြိုငြင် မပင်ပန်းအနက်) ဟောရာ၌သာ ခပစ္စည်းသက်၏ဟုလည်းကောင်း ဤကာတန္တသုတ်အရ သိရ၏၊ ထို့ကြောင့် "ဤသဿယော-စဉ်းငယ်အိပ်ခြင်း" ဟု ပေးရိုးအနက်များကို မမှတ်ဘဲ"မဖြိုငြင်သဖြင့် အိပ်ခြင်း-မပင်ပန်းသဖြင့် အိပ်ခြင်း" ဟူသော အနက်ကိုသာ မှတ်ထိုက်သည်။

ဣစ္ဆတ္ထေသု၊ ပေ၊ တဝေတုံဝါ

၅၆၁။ သမာနကတ္တုကေသု, ဣစ္ဆတ္ထေသု,- ဣစ္ဆာအနက်ရှိသော ဓာတ်တို့သည်၊ (သန္တေသု- ရှိကုန်လသော်၊) သဗ္ဗကာလေ ကတ္တရိ သဗ္ဗဓာတူဟိ တဝေတုံ ဣတိ ဧတေ ပစ္စယာ ဟောန္တိ-ကုန်၏၊ ပုညာနိ-ကောင်းမှုတို့ကို၊ ကာတဝေ-ပြုဖို့ရာ၊ သဒ္ဒမ္ဗံ-သူတော်ကောင်း တရားကို၊ သောတုံ-နာဖို့ရာ၊ ဣစ္ဆတိ-အလိုရှိ၏။ (၆၁၇)

ပုံစံများ။ ။ ဤသဿယောစသော ၃-ပုဒ်သည် ဘောအနက်ဟော ပုံစံ၊ ဤသက္ကရံစသော ၃-ပုဒ်ကား ကံအနက်ဟော ပုံစံများတည်း၊ ဤသက္ကရံ ဒုက္ကရံ သုကရံတို့ကို အခြေပြု၌ ရုပ်တွက်ပြထား၏၊ ထိုကို နည်းမှီး၍ ဤသဿ ယောစသည်ကိုလည်း "ဤသံသဒ္ဒူပပဒ, သိ=သယေ" ဟုလည်းကောင်း, "ဒုပုဗ္ဗ, သုပုဗ္ဗ, သိ=သယေ" ဟုလည်းကောင်း ဆို၍ တွက်ပါ၊ ဤသံနှင့် ဒုနောက်၌ ဒွေဘော် ရောက်မြဲတည်း၊ သုနောက်၌ကား ဒွေဘော် ရောက်မြဲမဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် "သုကရံ" ဟု ရှိရ၏၊ သုဿယော၌မူသုအတွက် ဒွေဘော်ရောက်ရသည် မဟုတ် သိဓာတ်ကိုယ်တိုင်က ဒွေဘော်ရောက်မြဲဖြစ်သောကြောင့် "သုဿ" ဟုရှိသည်။ [ကုဓ သိသု, သမ္ဘူ သရ, စသော ဒွေဘော်လင်္ကာကို ပြန်၍ သတိပြုပါ။]

၅၆၁။ ဣစ္ဆတ္ထေသု ။ ။ ဣစ္ဆာ+အတ္ထော ယေသံတိ ဣစ္ဆတ္ထာ၊ ယေသံ အကြင်ဓာတ်တို့၏၊ ဣစ္ဆာ-လိုလားခြင်း (အလိုရှိခြင်း) ဟူသော၊ အတ္ထော-အနက် သည်၊ အတ္ထိ ဣတိ ဣစ္ဆတ္ထာ၊ ဣစ္ဆာအနက်ရှိသော ဓာတ်ဟူသည် ဣသု, ကမု, အာပုဗ္ဗ အဘိပုဗ္ဗ ကခ်ဓာတ် စသည်တည်း၊ သမာနကတ္တုက၏ အဓိပ္ပာယ်ကိုအခြေပြု၌ ပြထားပြီ၊ "သော ပုညာနိ ကာတဝေ ဣစ္ဆတိ" ဝါကျ၌ကာတဝေဝယ် ကရဓာတ်နှင့် ဣစ္ဆတိဝယ် ဣသုဓာတ်တို့၏ ကတ္တားသည် "သော" တစ်ခုတည်းသာတည်း၊ ဤသို့ တဝေပစ္စည်း သက်ရာဓာတ်နှင့် ဣသုစသော ဓာတ်တို့ကတ္တားတူနေလျှင် တဝေ-တုံပစ္စည်းသက်ပါ-ဟူလို။

သဗ္ဗကာလေ ကတ္တရိ။ ။ "သဗ္ဗကာလေ"ဟု ဆိုသောကြောင့် "ကာတဝေဣစ္ဆိ, ဣစ္ဆတိ,ဣစ္ဆိဿတိ" ဟု အတိတ် ပစ္စုပ္ပန် အနာဂတ် ကြိယာများနှင့် တွဲ၍ "ကာတဝေ" ဟု တဝေပစ္စည်း သက်နိုင်သည်၊ တဝေစသော ပစ္စည်းသည် (ကိစ္စ ပစ္စည်းမှ တခြားဖြစ်၍) အညေ ကိတ်အရ ကိတ်အမည်၌ ပါဝင်ကြ၏၊ ကိတ်အမည်ရ လျှင်လည်း "ကတ္တရိကိတ်" သုတ်အရ ကတ္တားဟော ဖြစ်ကြရသည်၊ ထို့ကြောင့် "ကတ္တရိ"ဟု ဖွင့်သည်၊ ဤ ကတ္တရိအဖွင့်၌ "ကာတဝေ-ပြုခြင်းငှာ" ဟု "ခြင်း" အသံထွက်သော ဘောအနက်မပေးဘဲ"ပြုဖို့ရာ, ပြုတတ်ဖို့ရာ" ဟု ကတ္တားအနက်ပေး ကြသည်။

နာမ်ဒဲ့ဖွယ်မလို ။ ။ တဝေ တုံပစ္စည်းဆုံးသော ကိတ်ပုဒ်များကို နာမ်ဒဲ့ဖွယ်မလို၊ ဘာကြောင့်နည်း... နိပါတ်ပုဒ်တွင် ပါဝင်နေသောကြောင့်တည်း၊ ချဲ့ဦးအံ့-ကာတုံစသော ပုဒ်များသည် နာမပဒမာလာစဉ်၍မရ၊ "ကာတုံ" တစ်ရုပ်တည်း သာရှိ၏၊ နာမ် အာချာတ် နိပါတ် ဥပသာရပုဒ် ၄-ပါးတွင် နာမပဒမာလာစဉ်၍ မရသောကြောင့် "အတ္ထိ, သက္ကာ, လဗ္ဘာ" ပုဒ်တို့ကဲ့သို့ နိပါတ်ပုဒ်သာဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် "တဒ္ဓိတ သမာသ ကိတကာ နာမံဝါတဝေတုနာဒီ သုစ" သုတ်၌ "အတဝေတုနာဒီသု" ဟု နာမ်ဒဲ့ရမည့်စာရင်း၌ တဝေတုနာဒီ ပစ္စယန္တ ပုဒ်များကို ခြွင်းချက်ပြုခဲ့သည်။

အဘယ်ဝိဘတ် သက်ရမည်နည်း။ ။ တဝေတုနာဒီ ပစ္စယန္တ ပုဒ်တို့ နိပါတ်စာရင်းတွင် ပါဝင်လျှင်ရှိပါစေတော့, နိပါတ်တချို့နောင် ဝိဘတ်သက်ရသေးသောကြောင့် အဘယ်ဝိဘတ် သက်ရမည်နည်း-ဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ "ကာတဝေ-ပြုဖို့ရာ" ဟု ပေးရာ၌ "ဖို့-ရာ" ဟူသော အသံ ၂-ခုတွင် "ဖို့" သည် ရည်ရွယ်အပ်သော အကျိုးတစ်မျိုးမျိုး၏ အသံတည်း၊ "စားဖို့ရာ+လိုချင်တယ်၊ စားဖို့+ချက်ချင်တယ်" စသည်၌ "ဖို့" အသံကိုစဉ်းစားကြည့်ပါ၊ "ရာ" ဟူသောအသံကား ငှာနှင့်တူသော သမ္ပန်ဒါန်အနုက် သံတည်း၊ ထို့ကြောင့် တုံပစ္စယန္တ ဖြစ်ရကား သိလာဃသုတ်ဖြင့် တုမတ္တာသမ္ပဒါန်မှည့်၍ သမ္ပဒါနေ စတုတ္ထီသုတ်ဖြင့် စတုတ္ထီသဝိဘတ် သက်သင့်သည်၊ ထို့ကြောင့်ပင် ရူ(နာမ်, နိပါတ်ခန်း) ၌ "တဝေတုံ ပစ္စယန္တာ စတုတ္ထိယာ၊ ကာတဝေါ ပေ၊ ဒါပေတုံ" ဟု မိန့်သည်၊ နိပါတ်နောင်ဖြစ်သောကြောင့် ထိုသဝိဘတ်ကို သဗ္ဗာသမာဝုသောဖြင့် ချေ၊ ရုပ်ကိုအခြေပြုကြည့်တွက်၊ သောတုံ၌ သု၏ ဥကို အညေသုစဖြင့် ဝုဒ္ဓိပြု။

မောဂ္ဂလ္လာန်။ ။ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ကား "တုံ တာယေ တဝေ ဘာဝေ ဘဝိဿတိ ကြိယာယံ တဒတ္ထာယံ" ဟု သုတ်တည်း၏၊ [တဒတ္ထာယံ-ထိုပြုခြင်းစသော အကျိုးရှိသော၊ ကြိယာယံ-ဂမနစသော ကြိယာကို၊ ပတိယမာနာယံ-သိအပ်သော်၊ ဘဝိဿတိ-အနာဂတ်အနက်၌၊ ဝတ္တမာနတော- ဖြစ်သောမ်ာတ်မှ နောက်၌၊ ဘာဝေ-ဘောအနက်၌၊ တုံ တာယေ တဝေ ၃-ပစ္စည်းတို့သည်၊ ဟောန္တိ (သုတ်နက်)၊] "ကာတုံ ဂစ္ဆတိ"၌ သွားခြင်းကြိယာသည် ပြုခြင်းဟူသော အကျိုးရှိသော တဒတ္ထကြိယာတည်း၊ ထိုကြိယာရှိလျှင် အနာဂတ်၌ဖြစ်သော ကရစသော ဟတ်နောင် ဘောအနက်၌ တုံပစ္စည်းသက်,ထို့နောက်စတုတ္ထီ သ သက် ချေ၊ ဤ အဓိပ္ပာယ်ကို ရည်ရွယ်၍.....

"တဒတ္ထေ နာဂတေ ဘာဝေ, တာယေ တုံ တျာဒယော တယော၊
စတုတ္ထိယာ တဒန္တေဟိ, မောဂ္ဂလ္လာနမှိ လောပတာ"

ဟု ဘောဒစ္ဆာမိန့်သည်၊ တျာဒယော၌ အာဒိဖြင့် တဝေကိုယူ၊ ဤမောဂ္ဂလ္လာန်အလို "ကာတုံ-ပြုခြင်းငှာ" ဟု ယခုကာလပေးရိုးပြုကြသည်။ တာယေပစ္စည်းကို

၅၆၂။ အရဟာသက္ကာဒီသု–ကုန်သော၊ အတ္ထေသု–တို့ကိုလည်း၊ အရဟာသက္ကာသုဒီစ (ပယုဇ္ဇမာနေသု–ယှဉ်အပ်ကုန်သော်၊) သဗ္ဗဓာတူဟိ တုံပစ္စယော ဟောတိ–၏၊ ကော– အဘယ်သူသည်၊ တံ– ထိုသူ့ကို၊ နိန္ဒိတုံ– ကဲ့ရဲ့ဖို့ရာ၊ အရဟတိ–ထိုက်အံ့နည်း၊ နေနဝါ–ဥစ္စာပေးသဖြင့်လည်း၊ ဧတုံ–အောင်ဖို့ရာ၊ (နိုင်ဖို့ရာ)၊ သက္ကာ–တတ်နိုင်၏၊ [ကောသလသံယုတ်ပါဠိတော်ရင်း၌ "နစာပိ မန္တယုဒ္ဓေန, သက္ကာ ဧတုံ ဓနေနဝါ" ဟု ရှိ၍ "နသက္ကာ–မတတ်နိုင်" ဟု သော်လည်းပေး။] ဧဝံ အညေပိ ယောဇေတဗ္ဗာ။ (၆၃၉)

ကစ္စည်း၌ မပြသော်လည်း "ကော တာဒိသံ အရဟတိ ခါဒိတာယေ (တိ သ–ဧယဒိသဇာတ်)"–"အာပုစ္ဆိတုန ဂစ္ဆံ ဟရိတာယေဝါ ပဗ္ဗဇိသံဝါ (တိ သ ဣသိ–ဒါသိတ္ထေရိဂါထာ)" စသည်ရှိသောကြောင့် တာယေပစ္စည်းလည်းရှိသင့်၏၊ "နသော သက္ကာ နဟေတုယေ, နာ သက္ကာ တာ ဂဏှေတုယေ" ဟု ဗုဒ္ဓဝံသပါဠိတော် ရှိသောကြောင့် တုယေပစ္စည်းလည်း ရှိသေး၏၊ ထိုပစ္စည်းများကို "တဓေတုံဝါ" ၌ ဝါသဒ္ဒါဖြင့် ဆည်းယူ–ဟုကြံသင့်၏။

၅၆၂။ အရဟာသက္ကာဒီသုစ။ ။ " အရဟာသက္ကာဒီသု" ဟု ဆိုသောကြောင့် အရဟာအနက် သက္ကအနက်ဟော သဒ္ဒါတို့၌ တုံပစ္စည်း သက်ရမည်ဟု ထင်မှားဖွယ်ရှိ၏၊ အမှန်မှာ–ထိုသဒ္ဒါတို့၌ သက်ရမည် မဟုတ်, တစ်ဝါကျတည်း၌ အရဟ သက္က အနက်ဟောသဒ္ဒါများ ယှဉ်စပ်သုံးစွဲထားလျှင် ထိုသဒ္ဒါတို့နှင့် တွဲဖက်ဓာတ်နောင် သာ တုံပစ္စည်း သက်ရသည်၊ "နိန္ဒိတုံ အရဟတိ" ၌ အရဟတိသဒ္ဒါကို သုံးစွဲထားသောကြောင့် ထိုနှင့်ယှဉ်ဖက် နိန္ဒဓာတ်နောင် တုံပစ္စည်းသက်၍ "နိန္ဒိတုံ" ဟုလည်းကောင်း, "သက္ကာ ဧတုံ" ၌ သက္ကာသဒ္ဒါကို သုံးစွဲထားသောကြောင့် ထိုသက္ကာနှင့်ယှဉ်ဖက် ဧဓာတ်နောင် တုံပစ္စည်းသက်၍ "ဧတုံ" ဟုလည်းကောင်း ပါဠိစရသည်၊ ထို့ကြောင့် "အရဟာသက္ကာဒီသု အတ္ထေသု–တို့၌" ဟု မပေးဘဲ "အတ္ထေသု–တို့ကို၊ (ပယုဇ္ဇမာနေသု)" ဟု ထည့်၍ အနက်ပေးရသည်၊ "သန္တေသု" ဟုလည်း ထည့်နိုင်၏၊ ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်တွက်။

အာဒီ–စသဒ္ဒါအနက်။ ။ ပါဏိနိ၌ "သက, ဉာ, ဂိလ, ဃဋာ–ရဘာ, လဘ, ကမ, သဟာ, ရဟာ–တ္ထျတ္ထေသု တုမုန်" ဟု (၁,၄,၆၅) သုတ်ရှိ၏၊ထို၌ သက အရဟာသည် ဤ၌ "အရဟာသက္က"နှင့်ညီမျှ၏၊ ထို့ကြောင့် အာဒီဖြင့် ဉာစသောဓာတ်များကို ယူ၍ ထိုဓာတ်များနှင့်ယှဉ်လသော် တွဲဖက်ဓာတ်နောင် တုံပစ္စည်းသက်ဟု ဆိုသင့်၏၊ ဘောတုံ–စားခြင်းငှာ၊ သက္ကောတိ–စွမ်းနိုင်၏၊ (သက)၊ ဇာနာတိ (ဉာ)၊ ဂိလာယတိ–ပင်ပန်း၏၊ ဝါ–မစွမ်းနိုင်၊ (ဂိလ)၊ ဃဋတေ အာရဘတေ–အားထုတ်၏၊ (ဃဋ, အာရဘ)၊ လဘတေ (လဘ)၊ ပက္ကမတိ–လှုံ့လ

ပတ္တဝစနေ အလမတ္ထေသုစ ၅၆၃။ အလမတ္ထေသု, ပတ္တဝစနေ, သဗ္ဗစာတူဟိ တုံပစ္စယော ဟောတိ၊ ဒါနာနိ–အလ္လုတို့ကို၊ ဒါတုံ–ပေးလှူဖို့ရာ၊ အလမေဝ၊ သင့်လျော်သည်သာ၊ ပုညာနိ–ကောင်းမှုတို့ကို၊ ကာတုံ–ပြုဖို့ရာ၊ အလမေဝ–သာ၊ [မောဂ္ဂလ္လာန် အလိုမူ "ဒါတုံ–ပေးလှူခြင်းငှာ၊ ကာတုံ–ပြုခြင်းငှာ" ဟုပေး၊]။ (၅၃၀)

ပြု၏၊ (ကမ)၊ ဥဿဟတိ– အားထုတ်၏၊ (သဟ)၊ အရဟတိ–ထိုက်၏ (အရဟ)၊ ဘောတ္တုံ–စားဖို့ရာ၊ အတ္ထိ ဝိဇ္ဇတိ–ရှိ၏၊ (အတ္ထိ အတ္ထ)၊ ဤကား ပုံစံများတည်း၊ ရှုဒ္ဓကား ဘဗ္ဗ အနုစ္ဆဝိက, အနုရူပ စသည်ကို အာဒိဖြင့် ယူ၍ ကာလ သမယ ဝေလာ စသည်တို့ကိုမူ စသဒ္ဒါဖြင့် ယူလေ၏၊ ထိုသို့ အာဒိသဒ္ဒါ စသဒ္ဒါဖြင့် နှစ်မျိုးခွဲယူခြင်းကား "'ကာလသမယဝေလာ သတျတ္ထေသုစ"ဟူသော ကာတန္တ္ရကိတ် (၄၂၄) သုတ်၌ သကျတ္ထေသု (သတ္တိ အတ္ထေသု)ဖြင့် သင်္ကေတိစသည်ယူ၍ ကာလစသည်ကို သီးခြားထုတ်ပြထားသောကြောင့် ဖြစ်ဟန်တူသည်။

နျာသ။ ။ ဤကစ္စည်းကျမ်း၌မူထိုကာလစသည်ကို သီးခြားခွဲ၍ မပြသောကြောင့် ကာလစသည်ကိုလည်း အာဒိသဒ္ဒါဖြင့်ပင်ယူ၍ စသဒ္ဒါဖြင့်ကား ရှေ့သုတ်၌ တဝေတုံ ၂–ပစ္စည်းရှိရာ တဝေပစ္စည်းကို မလိုက်လာအောင် ကန့်သည်ဟု နျာသကြ၏။ ["စဂ္ဂဟဏံ တဝေဂဟဏာ နိဝတ္တနတ္ထံ"–နျာသ၊]နိဒ္ဒေသဒ္ဒါမူ စသဒ္ဒါသည် တုံကိုလည်းငင်၍, ဝါကိုလည်းနှစ်စေ၏–ဟုဆို၏၊ ဆရာတို့ကား ၎တာယေ–တုယေပစ္စည်းတို့ကို ဆည်းသည်ဟု ယူကြသည်။

၅၆၃။ ပတ္တ၊ ပေ၊ အလမတ္ထေသုစ။ ။ ပါဏိနိဒ္ဒ် "ပရိယတ္တိဝစနေ သုလ မတ္ထေသု" (၃,၄,၆၆) သုတ်ကိုမှီ၍ ဤသုတ်ကို တည်သည်၊ "အလင်္ကာရော=တန်ဆာဆင်ခြင်း" ဟူရာဒ္ဒ အလံသဒ္ဒါသည် ဘူသန (တန်ဆာ) ဟူသော အနက်ကိုဟော၏၊ "အလံ အာဝုသော မာ သောစိတ္ထ=ငါ့ရှင်တို့ ဝမ်းနည်းဖို့ရန်မသင့်, ဝမ်းမနည်းကြလင့်" ဟူရာဒ္ဒ အလံသဒ္ဒါသည် နိဝါရဏ (တားမြစ်ခြင်း) အနက်ကို ဟော၏၊ အလမေဝ ဒါနာနိ ဒါတုံ စသည်ကား ပတ္တ ပရိယတ္တိအနက်ကို ဟော၏၊ ထို အလံသဒ္ဒါ၏ အနက်များစွာတွင် ပတ္တ (ပရိယတ္တိ) အနက်ဟော အလံသဒ္ဒါရှိရာဒ္ဒ တွဲဖက်ဓာတ်နောင် တုံပစ္စည်းသက်ပါ–ဟူလို၊ ကာတုံဒ္ဒလည်း တဝေတုနာဒိသုကာဖြင့် ကရ်ကို ကာပြုရုံသာ၊ ဤသုတ်လာစသဒ္ဒါဖြင့် ဣစ္ဆတ္ထေသုသုတ်မှ လိုက်လာသော တုံကိုငင်၏၊ ထိုသို့ ငင်သဖြင့် နောက်သုတ်သို့ မလိုက်တော့ဟု သိစေခြင်းအကျိုးရှိ၏၊ ရှေ့သုတ်၌ကား ဤသုတ်သို့ တုံပစ္စည်း လိုက်ရဦးမည်ဖြစ်၍ စသဒ္ဒါဖြင့် တုံကိုမငင်ခဲ့။

ပုဗ္ဗ၊ ပေ၊ တွာဝါ ၅၆၄။ ကေကတ္တုကာနံ-ကုန်သော၊ ဓာတူနံ-ဓာတ်တို့တွင်၊ ဝါ-ကြောင့်တို့တွင်၊ ပုဗ္ဗကာလေ-ရှေ့ကြိယာ၌ တုန တွာန တွာ လ္ဟတိ-တုန့်, တွာန့်, တွာ ဟူကုန်သော၊ တေ ပစ္စယာ ဝါ ဟောန္တိ၊ ကမ္မံ-အမှုကို၊ ကာတုန- ပြုပြီး၍ - (အလုပ်လုပ်ပြီး၍) ဂစ္ဆတိ- သွား၏၊ ပုညံ-ကောင်းမှုကို၊ အကာတုန- မပြုမူ၍၊ ကိလိဿတိ- ညစ်နွမ်းရ၏၊ သတ္ထာ တို့သည်၊ ဓမ္မံ - ကို၊ သုတွာ - နာရ၍၊ မောဒန္တိ- ဝမ်းမြောက်ကြကုန်၏၊ ရိပုံ- ရန်သူ တို့ကို၊ ဓိတွာန- အောင်ပြီး၍၊ ဝသတိ- နေ၏၊ ဓမ္မံ- ကို၊ သုတွာန- နာရခြင်း

၅၆၄။ ကေကတ္တုကာနံ ဓာတူနံ။ ။ "ပုရိသော ကမ္မံ ကာတုန ဂစ္ဆတိ" ၌ကာတုန အရ ကရဓာတ်နှင့် ဂစ္ဆတိအရ ဂမုဓာတ် ၂-ခုတို့၏ ကတ္တားသည် ပုရိသောချည်းဖြစ်၍ ထိုဓာတ် ၂-ခုသည် တူသောကတ္တားရှိကြ၏၊ ဧကော (သမာနော) ကတ္တာ ယေသံတိ ကေကတ္တုကာ၊ ["ယေသံ-အကြင်ဓာတ်တို့၏၊ ဧကော-တူသော၊ ကတ္တာ-ကတ္တားသည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊] ယောကျ်ားတည်းဟူသော ကတ္တားတစ်ခုတည်း၌ ပြုခြင်း သွားခြင်းဟူသော ကြိယာ ၂-ခုတို့ တည်ကြသဖြင့် ထိုကြိယာ ၂-ခုသည် ကေကတ္တုက ဖြစ်ကြ၏၊ ဓာတ်နက်ကြိယာတို့ ကေကတ္တုက ဖြစ်ကြလျှင် ထိုအနက်ကို ဟောသော ဓာတ်တို့လည်း (ဓာတ်နက်ကို အကြောင်းပြု၍ ကာရဏူပစာရအားဖြင့်) ကေကတ္တုကဖြစ်သောကြောင့် "ကေကတ္တုကာနံဓာတူနံ" ဟု ဝုတ္တိဖွင့်သည်။

ပုဗ္ဗကာလ။ ။ ကာလအရ ကြိယာကို ယူ၍ "ပုဗ္ဗကာလေ-ရှေ့ ကြိယာ၌" ဟု ဖွင့်ကြ၏၊ [ကရဏံ ကာရော=ပြုခြင်းကြိယာ၊ ကာရော၀ေ-ကာရသည်ပင်၊ (မဟာသာရော=မဟာသာလောကဲ့သို့ ရကို လပြု၍) ကာလော-ကာလမည်၏၊ ဤနည်းအရ ကာရနှင့် ကာလသည် ကြိယာဟူသော အနက်ဟောချင်းတူသော ပရိယာယ် သဒ္ဒါများဖြစ်ကြသည်။] ပစိတွာ+ဘုဥ္ဇတိကဲ့သို့ ကြိယာ ၂-ခု ပြိုင်နေရာ၀ယ် ရှေ့ဖြစ်သော ကြိယာ၌ တုနာဒိပစ္စည်း သက်ပါ-ဟူလို၊ ဆက်ဦးအံ့- "ပုဗ္ဗ=ရှေ့" ဟူရာ၌ "ပစိတွာ+ ဘုဥ္ဇတိ=ရှေ့ဦးစွာ ချက်ပြီး၍+နောက်မှစား၏" စသောပုံစံကဲ့သို့ တွာပစ္စည်းသက်ရာ ကြိယာက တကယ့်ကိုယ်ရှေ့ကျမှ "ပုဗ္ဗ" ဟုဆိုလိုသည်မဟုတ်၊ ဒွါရံ ပိဒတိတွာ နိက္ခမတိ=တံခါးကို ပိတ်မည်ဟု ကြံ၍ ရှေးဦးစွာ ထွက်၏" ဤပုံစံ၌ ထွက်ခြင်းက ရှေ့, ပိဒတိတွာအရ ပိတ်ခြင်းက နောက်ကျ၏၊ ဤသို့ အလုပ်ကိစ္စနောက်ကျသော်လည်း ပိဒဟိတွာ+နိက္ခမတိဟု ကြိယာ ၂-ခုရှိနေရာ၀ယ် အပဓာန ဝိသေသနကြိယာကို ပုဗ္ဗ (ရှေ့) ဟုပင်ဆိုလိုသည်၊ ထို့ကြောင့် "ပုဗ္ဗကာလေ-ရှေ့ကြိယာ၌" ဟူရာ၀ယ် အလုပ်ကိစ္စရှေ့ကျသော ကြိယာဟု မမှတ်ဘဲ ကြိယာ ၂-ခုပြိုင်နေရာ၀ယ် ရှေ့ အပဓာန ကြိယာကို "ပုဗ္ဗ" ခေါ်သည်ဟုမှတ်ပါ။

ကြောင့်၊ ဧတံ-ဤအကြံသည်၊ အဟောသိ-ဖြစ်ပြီ၊ ဣတော-ဤအရပ်မှ၊ သုတွာန-နားထောင်ပြီး၍၊ အမုတြ-ထိုအရပ်၌၊ ကထယန္တီ-ပြောတတ်ကုန်၏၊ သုတွာ-ကြားပြီး၍၊ ဇာနိဿာမ-သိနိုင်ပါကုန်လတ္တံ့၊ ဧဝံ-တူ၊ သဗ္ဗတ္ထ-အလုံးစုံသော ပြယုဂ်တို့၌၊ ယောဇေတဗ္ဗာ-ကုန်၏။ (၆၄၁)

တုနာဒိသက်ရာ ၅-ဌာန။ ။ တုနာဒိသက်ရာ ဌာန (ဝိသယ) သည် "ပုဗ္ဗာပရ, သမာနနှင့်, လက္ခဏ-ဟေတု, ငါးခု အတ္ထ, သက်အပ်စွာ, တုန တွာန တွာ" ဟု ၅-ဌာနရှိ၏၊ ထိုတွင် ကြိယာ ၂-ခု ပြိုင်နေရာတွင် အလုပ်ကိစ္စရှေ့ကျသော ကြိယာသည် ပုဗ္ဗကာလ ကြိယာမည်၏၊ "ပစိတွာ ဘုဥ္ဇတိ" စသည်တည်း၊ ဤ၌ ချက်ခြင်းကြိယာသည် စားခြင်းကြိယာ၏ ရှေ့ဦးစွာ ဖြစ်ရသောကြောင့် ပုဗ္ဗကာလ ကြိယာမည်၏၊ (ရှေးကာလဖြစ်သော ကြိယာ-ဟူလို၊ ဤနေရာ၌ ကာလသဒ္ဒါကား အခါကာလ အနက်ကိုပင် ဟော၏၊) "ဘုတွာ ဂစ္ဆတိ=စားပြီး၍ သွား၏၊ နှတွာ သယတိ-ရေချိုးပြီး၍ အိပ်၏၊" စသည်၌လည်း နည်းတူ၊ ဤသို့ တကယ်ရှေးကျသော ကြိယာများ၌ "ပြီး၍" ဟု အတိတ်သံပါအောင် အနက်ပေးရသည်၊ ကာတုန+ဂစ္ဆတိ, ဇိတွာ+ဝသတိ, သုတွာ-ဇာနိဿာမ-ဟူသော ကစ္စည်းပုံစံများလည်း ပုဗ္ဗကာလ ကြိယာတည်း၊ ရပ်တွက်လွယ်ပြီ။

အပရနှင့် သမာန။ ။ "ဒွါရံပိဒဟိတွာ (ပိတ်လတ္တံ့ဖြစ်၍) နိက္ခမိ" ၌ကား ထွက်ပြီးမှပိတ်ရသောကြောင့် ပိဒဟိတွာသည် အပရကာလ ကြိယာတည်း၊ ဥဒရံ ပူရယိတွာ ဘုဥ္ဇတိ=ဝမ်းကိုပြည့်စေ၍စား၏၊ ဤ၌လည်း စား၍ မျိုချပြီးမှ ဝမ်းပြည့် သောကြောင့် ပူရယိတွာသည် အပရကာလ ကြိယာပင်တည်း၊ ဒဏ္ဍော ဓက္ကစ္စ ပတတိ=တုတ်သည် ဓက်ဓက်မြည်၍ ကျ၏၊ လှေကားစသည်၌ တုတ်ကျသွား သည့်အခါ ဓက်ဓက်မြည်သံနှင့် ကျခြင်းသည် ပြိုင်တူဖြစ်သောကြောင့် ဓက္ကစ္စကို သမာနကာလကြိယာဟု ခေါ်၏၊ "ဈာနက္ကစ္စ ပတတိ ကံသော-ကြေးခွက်သည် ဈန်ဈန် (ဂျွန်ဂျွန်) ဟု အသံပြု၍ကျ၏" ၌လည်းနည်းတူ၊ [ကစ္စ၌ကရဓာတ် တွာကို ရိစ္စပြု၍ ပြီးစေ၊ "ဓက်ဣတိ ကရိတွာ ဓက္ကစ္စ၊ ဈန်ဣတိ ကရိတွာ ဈာနက္ကစ္စ" ဟု အနက်ဖွင့်၊ တွာ ပစ္စယန္တပုဒ်တို့ နိပါတ်တွင် ပါဝင်သောကြောင့် ဝိဂြိုဟ် မပြုရ၊ "နမာမိတိ နမိတွာ" ဟု မဏိမဥ္ဇူ စသည်တို့ ပြုသော ဝိဂြိုဟ်ကို ဆရာတို့မနှစ်သက်၊ အကျယ်ကို သင်္ဂြိုဟ်ဘာသာဋီကာ ပဏာမ ဖွင့်မှ ရှု။]

ဆက်ဦး။ ။ မုခံ ဗျာဒါယ သုဂတိ=ပါးစပ်ဟ၍ အိပ်၏၊ အက္ခိနိ နိမ္မိလိတွာ ဟသတိ= မျက်စိကို မှိတ်၍ ရယ်၏၊ အန္ဓကာရံ နိဟန္တွာန, ဥဒိတောယံ ဒိဝါကရော =ဤနေသည် အမှောင်ကို ဖျောက်၍ တက်လာ၏၊ ဤပုံစံတို့၌လည်း သမာနကာလ ကြိယာ တို့ပင်တည်း၊ ဤပြခဲ့သော အပရ- သမာနကာလ ကြိယာ တို့လည်း ကြိယာ ၂-ခုပြိုင်နေရာဝယ် ရှေ့ကျသော ကြိယာ ဖြစ်ရကား

ပုဗ္ဗကာလ အရဋ္ဌ ပါဝင်ကြသည်၊ အနက်ပေးရာ၌မူ "ပြီး၍" ဟု အတိတ်သံ မပါစေဘဲ"ပိတ်လတ္တံ့ဖြစ်၍, ဓက်ဟု အသံပြု၍" စသည်ဖြင့် ပေးပါ။

လက္ခဏ။ ။ သုတ္တာ ဝေဒိဿာမ=ကြားရကုန်သော် (ဖြေနိုင်မည် မဖြေနိုင်မည်ကို) သိပါကုန်လိမ့်မည်၊ ဤ၌ တွာပစ္စည်းသည် လက္ခဏာအနက်ဟော တည်း၊ [ဤစကားကား ပြဿနာ မေးလို၍ ခွင့်တောင်းသည့်အခါ သာဝကတို့က ပြန်ပြောသော စကားတို့တည်း၊ အဋ္ဌကထာတို့၌ "သုတ္တာ ဝေဒိဿာမ" ဟု (မယံ-ကတ္တား မပါဘဲ)– ရှိကြသည်၊] သင်္ကော ဟုတ္တာ နိဗ္ဗတ္တိ=သိကြားသည် ဖြစ်သည်ရှိသော် ဖြစ်ပြီ" ဟုလည်း ပုံစံထုတ်ကြ၏၊ သင်္ကော-သိကြား၏၊ ဟုတ္တာအဖြစ်ဖြင့်၊ နိဗ္ဗတ္တိ- ဖြစ်ခြင်းသည် (ဟောတိ)" ဟု အနက်ပေး၍လည်း ဟုတ္တာကို လက္ခဏဟု ဆိုကြသေး၏၊ သို့သော် ဤလက္ခဏာကား ကြိယာဝိသေသနသဘော သာသက်၏၊ သီဟံ ဒိသွာန ဘယံ ဟောတိကိုလည်း လက္ခဏာတ္ထ" ဟု တစ်နည်း ဆိုဦးလတ္တံ့။ [ဘာဝလက္ခဏ ဟေတွတ္ထာ, တွန္တာဒိနံ ယထာရဟံ, သင်္ကော ဟုတ္တာန နိဗ္ဗတ္တိ, ပဋ္ဌန္တော ဝသတီတိစ" ဘေဒစိန္တာ (၃၈၉-ဂါထာ)။]

အမှာ။ ။ သင်္ကော-သိကြားသည်၊ ဟုတ္တာန-ဖြစ်လသော်၊ နိဗ္ဗတ္တိ ဖြစ်ခြင်းသည်၊ဟောတိ-၏၊ ဤသို့ အနက်ပေး၍ ဟုတ္တာနကို လက္ခဏ အနက်ဟောဟု ဆိုလိုသည်၊ ထိုအဆိုနှင့်စပ်၍ ဘေဒစိန္တာဘာသာဋီကာ၌ စိစစ်ထားပြီ။

ဟိတ်အနက်။ ။ ဒိသွာန-သ ဧတဒဟောသိ=မြင်ရခြင်းကြောင့် ထိုသူ၏ ဤ အကြံဖြစ်ပြီ၊ ဤ၌ ဒိသွာန၏ ကတ္တားသည် မြင်တတ်သူပုဂ္ဂိုလ်တည်း၊ အဟောသိ၏ ကတ္တားကား "ဧတံ" တည်း၊ ဤသို့ ကတ္တား ကွဲသောကြောင့် ဒိသွာနဋ္ဌ တွာ ပစ္စည်းကို ဟိတ်အနက်၌ သက်စေရသည်၊ "မြင်ရခြင်းကြောင့် အကြံဖြစ်သည်" ဟူလို၊ "ဃတံ ပိဝိတွာ ဗလံ ဟောတိ=ထောပတ်ကို သောက်ရခြင်းကြောင့် အားရှိ၏၊ သီဟံ ဒိသွာ ဘယံ ဟောတိ=ခြင်္သေ့ကိုမြင်ရခြင်းကြောင့် ကြောက်ခြင်းဖြစ်၏" တို့၌ နည်းတူ။ ["ဒိသွာနသ ဧတဒဟောတိတိ-ဟေတု အတ္ထော အယံ ဒိသွာနသဒ္ဒေါ အသမာနကတ္တုကော၊ ယထာ-ဃတံ ပိတွာ ဗလံ ဟောတိ, သီဟံ ဒိသွာ ဘယံ ဟောတီတိ" သုဒိန္နဏ္ဏ သာရတ္ထ၊] ဤအဓိပ္ပာယ်ကို ရည်ရွယ်၍.....

"ကတ္တာကွဲဘိ, မတူရှိသော်, မိမိကဏ္ဌား, သမ္မန်ထား၍, ဖြစ်ငြားဟိတ်မှာ, သက်တို့ရာသည်, တွာဒိပစ္စည်း သဘောတည်း" ဟု

ရှေးဆရာတို့ မိန့်ကြသည်၊ ["ဒိသွာ+အဟောသိ"ကဲ့သို့ ကြိယာ ၂-ပုဒ် ကတ္တား ကွဲနေခဲ့သော် မိမိတည်းဟူသော တွာပစ္စယန္တ ပုဒ်၏ကတ္တားကို "ပုရိသော-ယေဝကျိား၏" ဟု သမ္မန်အနက်၌ ထား၍ တွာပစ္စည်းကား ဟိတ်အနက်၌

သက်ရသည်ဟူလို၊ "ဇဝနမ္ပိ အနုပ္ပဇ္ဇိတွာ ဝေါဌပနမေဝ ပဝတ္တတိ–ဇော၏လည်း မဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝုဌောသာဖြစ်ရတော့၏" (သင်္ဂြိုဟ်, ဝီထိပိုင်း)၊] "ဓမ္မံ သုတွာနဿ ဇတဒဟောသိ" ၌လည်း နည်းတူ။ [ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် မဟာဋီကာ၌ "သီဟံဒိသွာ" ကို လက္ခဏပုံစံအရာ၌ ထုတ်သည်၊] ဤပြခဲ့သော အနက်တို့တွင် ပုဗ္ဗ–အပရ–သမာန–လက္ခဏ အနက်တို့၌ ဧကကတ္တုကလည်းဖြစ်–ကြိယာ ၂–ခု ပြိုင်နေရာဝယ် ရှေ့ကြိယာလည်း ဖြစ်သောကြောင့် သုတ်ရင်းဖြင့်ပင် တုနာဒိပစ္စည်း သက်နိုင်၏၊ ဟိတ်အနက် ဟောရာ၌ကား ဧကကတ္တုက မဟုတ်ကတ္တား ကွဲ= နာနာကတ္တုက) ဖြစ်သောကြောင့် "တုန တွာန တွာဝါ" ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် သက်စေရမည်ဟု ဆိုကြသည်။

ကျမ်းဂန်များဆိုပုံ။ ။ ကာလအရ ကြိယာကိုမယူဘဲအချိန်အခါ အနက်ကိုပင် အဌကထာဋီကာတို့ ဖွင့်ကြ၏၊ ထိုသို့ဖွင့်ရာ၌ "ပစိတွာ ဘုဥ္ဇတိ–ချက်ပြီး၍ စား၏၊ ဘုတွာ ဂစ္ဆတိ–စားပြီး၍ သွား၏" တို့ကဲ့သို့ တွာပစ္စယန္တ ပုဒ်တို့၏ ကြိယာက အဖြစ် ရှေ့ကျရာ၌ ပုဗ္ဗကာလဝယ်ဖြစ်သော ဓာတ်နောင် တုနာဒိပစ္စည်းတို့ သက်ကြသည်မှာ "ပုဗ္ဗကာလေ=ရှေ့ကာလ၌" ဟူသော စကားနှင့် တစ်သားတည်းဖြစ်၍ ယုံမှားဖွယ်မရှိ၊ အပရကာလ စသည်၌ဖြစ်သော ဓာတ်နောင်သက်ရာ၌ အဘယ်နည်းဖြင့် ပုဗ္ဗကာလဖြစ်အောင် ယူရမည်နည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား –အကြောင်းကြိယာ အကျိုးကြိယာဟု ကြိယာ ၂–မျိုးရှိရာဝယ် အကြောင်းကြိယာကို (တကယ်ရှေ့မကျသော်လည်း) ရှေ့ကာလကဲ့သို့ ခေါ်ဝေါ်ရိုးရှိ၏၊ တွာပစ္စယန္တကြိယာများလည်း အကြောင်းကြိယာပင်ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် တွာပစ္စယန္တဖြစ်သော ရှေ့ကြိယာကို (တကယ်ရှေ့မကျသော်လည်း) ပုဗ္ဗကာလကြိယာဟုချည်း ခေါ်နိုင်သည်။

[မူလဋီကာ] စေတယိတွာ ကမ္မံ ကရောတီတိ ဧတ္ထ၊ ပေ၊ အထဝါ သမာန ကာလတ္တေပိ ကာရဏကြိယာ ပုဗ္ဗကာလာဝိယ ဝတ္ထု ယုတ္တာ၊ ဖလကြိယာစ အပရကာလာဝိယ (ဒွါရကထာ)။

ဆိုလိုရင်း။ ။ စေတနာဖြင့် စေ့ဆော်၍ ကိုယ်မှုနှုတ်မှုကိုပြုရာ၌ စေတနာနှင့် ပြုခြင်းကြိယာသည် တစ်ပြိုင်နက်ဖြစ်ကြ၍ သမာနကာလတည်း၊ သို့သော် စေတနာသည် အကြောင်း ပြုခြင်း ကြိယာကား အကျိုးတည်း၊ လောက၌လည်း အကြောင်းသည် ရှေ့ကဖြစ်ရိုး–အကျိုးကား နောက်မှ ဖြစ်ရိုးတည်း၊ ထိုသို့လောကဖြစ်ရိုး အကြောင်းအကျိုး၏ ရှေ့ကာလ နောက်ကာလဟူသော သုံးစွဲမှုကို ဤသမာနကာလဖြစ်သော အကြောင်းအကျိုး ၌လည်း တင်စား၍ သဒိသူပစာရအားဖြင့် အကြောင်းကြိယာကို ရှေ့ကာလ၌ ဖြစ်သည်ဟု လည်းကောင်း အကျိုးကြိယာကို နောက်ကာလ၌ဖြစ်သည်ဟု လည်းကောင်း ခေါ်ဝေါ်ရသည်ဟူလို။

အနုဒ္ဒိကာ။ ။ အသတ်ပိ ပဒိုအယနုပ္ပဒ္ဓနာနံ် ကာလဘောဒေ, အညတြဟေတု ၅ဖလေသု ဒိဿမာနာနံ် ပုရိမပစ္ဆိမ ကာလတံ့ ဟေတုဖလတာ သာမညဝေါ ကာ ဣဓာပိ သမာရောပေတွာ ရုဇ္ဇိဝသေန ပုရိမပစ္ဆိမ ဝေါဟာရော ကတော (တိကပဋ္ဌာန်း, ပဏ္ဏာတ္တိဝါဒ)။

ဟေတွတ္ထ။ ။ ဤဒိုကာတို့၌ သမာနကာလ အရာဝယ် တွာ ပစ္စယန္တ ကြိယာတို့၏ ပုဗ္ဗကာလခေါ်ပုံကို ပြကြသကဲ့သို့ ထို့အတူ ဟေတွတ္ထဖြစ်သော တွာပစ္စယန္တ ကြိယာတို့၏ ပုဗ္ဗကာလကြိယာ အမည်ရပုံကိုလည်း ပြကြသေး၏၊ "ပညာယ စဿ ဒိသွာ အာသဝါ ပရိက္ခီဏာ ဟောန္တိ-နာ အာသဝါ ပညာယ ပဿန္တိ, ဒဿနကာရဏာ ပန ပရိက္ခီဏာ "ဒိသွာ ပရိက္ခီဏာ" တိ ဝုတ္တာ၊ ဒဿနာ ယတ္တပရိက္ခယတ္တာ ဧဝ ဟိ ဒဿနံ် ပုရိမ ကြိယာ ဟောတိတိ" ဟူသော ပုဂ္ဂလ ပညတ်-ဧကက မူလဋီကာ၌ "ဒဿနကာရဏာ" ကို ထောက်လျှင် ဒိသွာ၌ တွာပစ္စည်းသည် ဟိတ်အနက်၌ဖြစ်၏၊ ထို ဟေတွတ္ထ တွာပစ္စယန္တ ကြိယာသည်ပင် (ပညာဖြင့် မြင်ခြင်းကြောင့် အာသဝေါ ကုန်ရကား) အာသဝေါ ကုန်ခြင်းဟူသော အကျိုး ကြိယာ၏ အကြောင်းဖြစ်၍ ပုဗ္ဗကာလကြိယာလည်း မည်သည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် "ဒဿနံ် ပုရိမကြိယာ ဟောတိတိ" ဟု ဆက်၍ ပြပြန်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ ဤသို့လျှင် သမာနကာလကြိယာ ဟေတွတ္ထကြိယာ တို့ကိုလည်း ပုဗ္ဗကာလကြိယာ ခေါ်နိုင်ကြောင်းထောက်၍ "ဒွါရံ ပိဒဟိတွာ-သက္ကော ဟုတွာန" ဟူသော အပရကာလကြိယာ လက္ခဏကြိယာတို့လည်း အကြောင်းကြိယာများပင် ဖြစ်ရကား ပုဗ္ဗကာလကြိယာ ခေါ်နိုင်ကြောင်း သိသာပြီ။ ဤဒိုကာတို့ ဖွင့်ပုံထောက်လျှင် "ပုဗ္ဗကာလေ-ရှေ့ကာလ၌" ဟုပင် အနက်ပေးသင့်ပြန်သည်။

မောဂ္ဂလ္လာန်။ ။ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ကား "ဘောအနက်၌ တုနာဒိ ပစ္စည်းသက်"ဟု ဆို၏၊ "ပုရိသော ပစိတွာ ဘုဥ္ဇတိ-ယောကျ်ားသည် ချက်ပြုံး၍စား၏၊ ပုရိသေန ပစိတွာ ဘုဇ္ဇတေ-ယောကျ်ားသည် ချက်ပြုံး၍စားအပ်၏" ဟု ကတ္တားဟော အပရကာလကြိယာ, ကံဟော အပရကာလကြိယာ ၂-မျိုးနှင့် တွဲရာ၌ပင် "ပစိတွာ" ဟူသော ပုဗ္ဗကာလ ကြိယာမပြောင်းလွဲသောကြောင့်လည်းကောင်း, ကတ္တားဟော ကံဟော ဝါကျအသီးသီး၌ ကတ္တားတစ်ခုတည်းစီသာရှိ၍ ဧကကတ္တုက ဖြစ်သော ကြောင့် တုနာဒိ ပစ္စည်းတို့ ကတ္တား ကံစသော အနက်အထူးကို မဟောကြသောကြောင့် လည်းကောင်း, "ကြိယာဖြစ်သော ဘောအနက်၌သာ သက်ကြသည်" ဟူသော မောဂ္ဂလ္လာန်ဝါဒက သာ၍ သင့်မြတ်သကဲ့သို့ ထင်သည်၊ မည်သည့်အနက်၌ သက်သက်, ထိုပုဒ်များသည် လိင်သင်္ချာ အထူးမရှိသော နိပါတ်တွင် ပါဝင်ရကား ထိုပုဒ်များနောင် သိသက်၍ ချေဟု ရူပသိဒ္ဓိ မိန့်သည်။

တစ်ဝါကျတည်း၌ တွာပစ္စယန္တများပုံ။ ။ "ဧကကတ္တုကာနံ ပုဗ္ဗကာလေ"အရ ကတ္တားတစ်ခုဝယ် ကြိယာ ၂-ခု ရှိရာ၌ ရှေ့ကြိယာမှာ တုနာဒိပစ္စည်း

သက်ရသကဲ့သို့ ကြိယာ ၃-ခု ရှိရာ၌လည်း ဒုတိယကြိယာကို ထောက်၍ ပထမကြိယာသည် ရှေ့တတိယကြိယာကို ထောက်၍ ဒုတိယလည်း ရှေ့ပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် "ဘုတ္တာ ပိတ္တာ ဝဇေတိ=စားပြီးသောက်ပြီး၍ သွား၏" ဟု ကြိယာ ၄-ခု ရှိရာဝယ် ရှေ့ကြိယာ ၂-ခု၌ တွာပစ္စည်း သက်နိုင်သည်၊ ၄-၅ စသည်ကြိယာ စသည်၌လည်း ဤနည်းပင်။

ဒြပ်အားဖြင့် ကေကတ္တုကာ ဖြစ်ပုံ။ ။ "ကေကတ္တုကာနံ" အရ ကတ္တားတူ ဟုဆိုရာ၌ ကတ္တားဟူသည် ကြိယာကို ပြီးစေတတ်သော သတ္တိတည်း၊ "ပစိတ္တာ ဘုဥ္ဇတိ ပုရိသော" ဟူရာ၌ ချက်ခြင်းကြိယာကို ပြီးစေတတ်သော သတ္တိသည်တစ်မျိုး, စားခြင်းကြိယာကို ပြီးစေတတ်သော သတ္တိလည်း တစ်မျိုးဖြစ်ရကား အဘယ်မှာ ကတ္တားတူနိုင်ပါအံ့နည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား-ထိုချက်စွမ်းနိုင်သော်သတ္တိ စားစွမ်းနိုင်သောသတ္တိ ၂-မျိုးလုံး၏ တည်ရာဒြပ်မှာ ယောက်ျားတစ်ယောက်တည်းသာ ဖြစ်၍ကား သတ္တိကာရကအားဖြင့် ကေကတ္တုကမဖြစ်နိုင်သော်လည်း ဒဗ္ဗကာရက အားဖြင့် ကေကတ္တုက ဖြစ်နိုင်၏၊ ဤသို့ ဒြပ်ကတ္တားတူခြင်းကို ရည်ရွယ်၍ပင် ကေကတ္တုကာနံဟု မိန့်သည်-ဟူလို၊ ဤစကားအရ ကေကတ္တုကာနံဟူသော စကားသည် ဌာနီသတ္တိ၏ ကတ္တားအမည်ကို ဌာနဒြပ်ပေါ် တင်စားထားသော ဌာနျုပစာရ စကားတည်းဟု မှတ်၊ ထို့ကြောင့်.....

"နာနာကြိယာသု သတ္တိနံ, နာနတ္တေပိ ပတိယတေ၊
ကတ္တုန္နမေကဝါကျေက- ဒဗ္ဗဌတ္တေက ကတ္တုတာ".....ဟု

ဘေဒစိန္တာ မိန့်သည်။ [ကြိယာအမျိုးမျိုးတို့၌ သတ္တိတို့၏ ကွဲလွဲကုန်သည်၏ အဖြစ်ရှိသော်လည်း သတ္တိဖြစ်သော ကတ္တားတို့၏ တစ်ဝါကျတည်းဝယ် ဒြပ်တစ်ခုတည်း ၌ တည်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကေကတ္တုကအဖြစ်ကို သိအပ်၏၊] ကာတန္တ ဝုတ္တိ၌ကား "သတ္တိနှင့် သတ္တိမန္တ ဒြပ်တို့ကို မပြားသကဲ့သို့ ဆိုလိုသော (အဘေဒေါပစာ) အားဖြင့် ကေကတ္တုကဖြစ်ကြသည်" ဟု ဆို၏၊ "သတ္တိ သတ္တိမန္တာနံ အဘေဒဝိဇ္ဇာယ ကေကတ္တုကတာ" - ကာတန္တ ဝုတ္တိ၊ ဤကာတန္တ အဆိုလည်း ဘေဒစိန္တာနှင့် သဘောတူပင်။

အမှာ။ ။ ဤ တုနာဒိ ပစ္စယန္တ ပုဒ်များကို နောက်ပဓာနကြိယာကို အထူးပြုတတ်သောကြောင့် (ပုစိတ္တာ ဘုဥ္ဇတိ-ချက်ပြီး၍စား၏" ဟူရာ၌ မချက်ဘဲ စားခြင်း ဆွမ်းခံစားခြင်းစသည်မှ ထူးခြားအောင် ပြုတတ်သောကြောင့်) ကြိယာ ဝိသေသနပုဒ်ဟု ခေါ်သည်၊ ဥသုက္ကကြိယာ ခေါ်သေးကြောင်းကိုလည်း ရူပသဒ္ဒိအဆုံး၌ ပြထား၏၊ သက္ကတကျမ်းလာ "ပရောဝရယောဂေစ" သုတ်နှင့်စပ်၍ မှတ်ဖွယ်ကိုလည်းကောင်း, သဒ္ဒနီတိလာ "ဗျတ္တိယေ သဒ္ဒသိဒ္ဓိကရေ" သုတ်၏ အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်းကောင်း ရှု ဟုသုတ်၏ ဘာသာဋီကာ၌ ပြထားသည်။

ဝတ္တမာနေ မာနန္တာ ၅၆၅။ ဝတ္တမာနေ ကာလေ သဗ္ဗဓာတူဟိ မာန အန္တ ဣတိ ဇတေပစ္စယာ ဟောန္တိ၊ သရမာနော-အောက်မေ့သည်၊ ဟုတွာ-ဖြစ်၍ (တစ်နည်း) သရမာနော-အောက်မေ့ခြင်းကြောင့်၊ ရောဒတိ-ငိုဏ်၊ ဂစ္ဆန္တော-သွားစဉ်၊ ဝါ-သွားရင်း၊ ဂဏ္ဍာတိ-ယူဏ်။ (၆၄၇)

၅၆၅။ ဝတ္တမာနေ။ ။ ဝတုဓာတ် မာနပစ္စည်းသည် "ဖြစ်တုန်း=ဖြစ်ဆဲ" ဟူသော ပစ္စုပ္ပန်အနက်ကိုဟောဏ်၊ ဝတ္တတိ-ဖြစ်ဆဲ၊ ဣတိ, ဝတ္တမာနော-မည်ဏ်၊ ပစ္စုပ္ပန္နသဒ္ဒါနှင့် ဝတ္တမာနသဒ္ဒါသည် အနက်တူဏ်၊ ထို့ကြောင့် ဝတ္တမာနာပစ္စုပ္ပန္နေ" ဟုလည်း ဆိုခဲ့သည်၊ "သရမာနော ရောဒတိ" ၌ ငိုနေသည့် အချိန်အခါဝယ် ကွဲနေသူကို သေဆုံးသူကို အမှတ်ရခြင်း အောက်မေ့ခြင်း လွမ်းဆွတ်ခြင်း ကြိယာသည် မပြီးသေးဘဲ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သောကြောင့် "သရမာနော" ဟု မာနပစ္စည်းဖြင့် ပါဠိစီရသည်၊ ဂစ္ဆန္တော ဂဏ္ဍာတိ၌လည်း "တစ်စုံတစ်ခုပစ္စည်းကို သွားရင်းယူသွား၏"ဟု အဓိပ္ပာယ်မှတ်၊ သရမာနော၌ "သရ=ဂတိစိန္တာယံ" ဓာတ်ဖြင့် ဂစ္ဆမာနော နည်းမှီး၍တွက်။

ဟိတ်လက္ခဏအနက်။ ။ ဤမာန အန္တ ပစ္စည်းတို့သည် လက္ခဏအနက် ဟိတ်အနက်၌လည်း သက်ကြသေး၏၊ ဂစ္ဆန္တော ဘာရဒ္ဒါဇော သော, အဒ္ဒသ အစ္စုတံ ဣသိ=ဘာရဒ္ဒါဇ အနွယ်ဖြစ်သော ထို ဇူဇကာပုဏ္ဏားသည် ဆက်လက်၍ သွားလသော် အစ္စုတ ရသေ့ကို တွေ့ရပြီ၊ (ဝေဿန်)၊ ဤ ဂစ္ဆန္တော၌ အန္တသည် ပစ္စုပ္ပန်ကာလနှင့် "သော်" ဟုပေးရသော လက္ခဏ အနက်ကို ဟောဏ်၊ ဒဿေန္တော အာဟ=ပြလိုသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဆိုဏ်၊ ဤ၌ အန္တသည် ဟိတ်အနက်ကိုဟောဏ်၊ သရမာနော ရောဒတိ၌လည်း "အောက်မေ့ခြင်းကြောင့် ငိုဏ်" ဟု ဟိတ်အနက် ရနိုင်သည်။

အနာဂတ်ဟော။ ။ "ဝိဘာဝယံ-ထင်စွာပြလျက်၊ ဝါ-ထင်စွာပြလတ္တံ့သည်၊ (ဟုတွာ-၍)၊ ကရိဿာမိ-ပြုပေအံ့" ဟူရာ၌ကား ကရိဿာမိ ဟူသော အနာဂတ်ဟော ဓာတ်နက်ကြိယာ တစ်မျိုးနှင့် ပေါင်းစပ်ရခြင်းကြောင့် ဝိဘာဝယံ=ဝိဘာဝယန္တော၌ အန္တပစ္စည်းသည် အနာဂတ်ဟော ဖြစ်ရသည်၊ သူ့နဂိုအတိုင်းမှာမူ ပစ္စုပ္ပန်အနက်သာ ဟောသည်-ဟူလို၊ ထို့ကြောင့် ကစ္စာယနသာရ၌.....

"မာနန္တ ဝတ္တမာနေစ, လက္ခဏေ ဟေတုကေ သိယုံ၊
ကိတာ ဓာတွတ္ထသမ္မန္ဓေ, ဟောန္တိ ကာလန္တရေသွပိ။"

ဟုမိန့်ပြီ။ [ကိတာ-ပဓာန အာချတ်ကြိယာကို ငဲ့ရသေးသော့ ကိတ်ပစ္စည်းတို့သည်၊ ဓာတွတ္ထသမ္မန္ဓေ - အာချတ်ဓာတ်နက်တစ်မျိုးနှင့် ပေါင်းစပ်ရသော်၊ ကာလန္တရေပိ-မိမိတို့ ဟောရိုးကာလမှ တစ်ပါးသော ကာလ၌လည်း၊ ဟောန္တိ-

ဖြစ်ရကုန်သေး၏။] (ပစ္စုပ္ပန်ဟောသော်လည်း အနာဂတ်ဟော အာချတ်ကြိယာနှင့် ပေါင်းရလျှင် အနာဂတ်ကိုပင်လိုက်၍ ဟောရပြန်သည်၊ အတီတေတ တဝန္တု တာဝီ-ဘာဝကမ္မေသုတ သုတ်တို့၌လည်း ဤအဓိပ္ပာယ်ကို ပြခဲ့ပြီ၊ ဿန္တုပစ္စည်းနှင့် မာန အာနတို့ အနာဂတ်ဟောပုံကိုလည်း သေသေဿန္တု မာနာနာသုတ်၌ တွေ့ရဦးလတ္တံ့။

ဘောကံ ကတ္တားအနက်။ ။ ဤမာန အန္တ ပစ္စည်း ၂-မျိုးလုံးကို ဟိတ်အမည်ရှိသောကြောင့် ကတ္တားအနက်၌ သက်နိုင်ပြီ၊ သို့သော် "ပရသမညာ ပယောဂေ" ဟူသော ပရိဘာသာသုတ်ဖြင့် မာနကို အတ္တနောပဒ, အန္တကို ပရဿပဒ အမည်မှည့်၍ အန္တပစ္စည်းသည် ပရဿပုဒ် ထုံးစံအတိုင်း ကတ္တားအနက်၌ သက်မြဲသက်၊ မာနပစ္စည်းကား အတ္တနောပုဒ် ထုံးစံအတိုင်း ကတ္တားအနက်အပြင် ဘောကံအနက်တို့လည်း သက်၊ တိ စသော အာချတ်ဝိဘတ်နှောင်းရာ၌ အ-စသော ဝိကရဏပစ္စည်းများလည်း သက်ရသကဲ့သို့ ဤပရဿပုဒ် အတ္တနောပုဒ်မည် သာ မာန အန္တနှောင်းရာ၌လည်း အ-စသော ဝိကရဏပစ္စည်းများ သက်ရ၏၊ ထို့ကြောင့် ဘူဝါဒိဓာတ်နောင်ဖြစ်လျှင် အဝိကရဏ, ရုဓာဒိဓာတ်နောင်ဖြစ်လျှင် နိဂ္ဂဟီတပုဗ္ဗ အဝိကရဏ, ဒိဝါဒိဓာတ်နောင် ဖြစ်လျှင် ယဝိကရဏသက်ရကြောင်း စသည်ဖြင့် သိပါ။

ထို့ပြင်-အတ္တနောပုဒ်ကို ပရဿပုဒ်ပြန်ရသကဲ့သို့ "အတ္တနောပဒါနိ ပရဿပဒတ္တံ" သုတ်ဖြင့် အတ္တနောပုဒ်မည်သော မာနကို ပရဿပုဒ်မည်သော အန္တလည်းပြုနိုင်၏၊ ဤကား ရူပသိဒ္ဓိ အလိုတည်း၊ ထိုအဆိုအတိုင်းပင် "အသမနုဘာ သန္တဿ-ဥတ်ကမ္မဝါစာဖြင့် မဆို ဆုံးမအပ်သော ရဟန်း၏" ဟု သံဃဘေဒက သိက္ခာပုဒ်စသည်၌ တွေ့ရသည်။

[နိယာမ်] ၁။ အန္တသဒ္ဒါ, ကတ္တားသာဟု, ကျမ်းလာမယုတ်, ဤသို့ထုတ်သည်, ပရဿပုဒ် အလားတည်း။

၂။ ဘော ကံ ကတ္တား, သုံးပါးနက်မှာ, မာနသာဟု, ကျမ်းလာမယုတ်, ဤသို့ထုတ်သည်, အတ္တနောပုဒ် အလားတည်း။

မှတ်ချက်။ ။ မာန အန္တတို့သည် သူတို့ကိုယ်တိုင် လက္ခဏအနက် ဟိတ်အနက်ကို ဟောသောကြောင့် ဝိဘတ်ဟောဖို့ရာ လက္ခဏ-ဟိတ်အနက် မရှိတော့ရကား လိင်ထ္ထကို ထွန်းပြသော ပဌမာဝိဘတ်ဖြင့်လည်း လက္ခဏဟိတ်အနက် ပေးနိုင်၏၊ "ဂစ္ဆန္တော အဒ္ဒသ=သွားလသော် တွေ့ရပြီ၊ ဒဿေန္တော အာဟ ပြလိုသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် (ပြလိုခြင်းကြောင့်) ဆိုပြီ" စသည်တည်း။

ဝိသေသျ၏ လိင်ဝုစ်လိုက်။ ။ မာန အန္တ ပစ္စည်းဆုံးသော ပုဒ်တို့သည် ဝိသေသျပုဒ်နှင့် တွဲကြရသော အပ္ပဓာန ဝိသေသနဖြစ်ရကား ဝိသေသျပုဒ်၏ လိင်ဝုစ်ဝိဘတ်အားလျော်စွာ ဖြစ်ကြရ၏၊ အယံ ပထမော မဟာထေရော သန္တော

သာသာဒီဟိ ရတ္တု ၅၆၆။ သာသဣစ္ဆေဝမာဒီဟိ- သာသ အစရှိကုန်သော၊ ဓာတူဟိ-၌၊ ရတ္တု ပစ္စယော ဟောတိ၊ သာသတိ-ဆုံးမတတ်၏၊ ဣတိ, သတ္တာ-သတ္တာ မည်၏၊ ဝါ-တစ်နည်း၊ သသတိ ဟိ သတိ- ကိလေသာတို့ကို ညှဉ်းဆဲတတ်၏၊ ဣတိ, သတ္တာ-၏။ (၅၇၅)

ပါဒိတော ရိတု ၅၆၇။ ပါဣစ္ဆေဝမာဒီဟိ - ပါအစရှိကုန်သော၊ ဓာတူဟိ - ၌၊ ရိတုပစ္စယော ဟောတိ၊ ပုတ္တံ-သားကို၊ ပါတိ-စောင့်ရှောက်တတ်၏၊ ဣတိ, ပိတာ-ပိတာ မည်၏၊ [မာတာပိတူဟိ-မိဘတို့သည်၊ ဓာရီယတေ-ဆောင်ရွက်အပ်၏၊ ဣတိ, ဓိတာ-ဓိတာ မည်၏၊ သမီး။] (၅၇၆)

သံဝိဇ္ဇမာနော လောကသ္မိံ၊ ဤ၌ မဟာထေရော၏ ဝိသေသနပုဒ် ဖြစ်သောကြောင့် ထိုပုဒ်၏ ပုလ္လိင် ပဌမာ ဧကဝုစ်သို့လိုက်၍ "သန္တော သံဝိဇ္ဇမာနော" ဟု ထားရသည်၊ "စတ္တာရော မေ ဘိက္ခဝေ ပုဂ္ဂလာ သန္တာ သံဝိဇ္ဇမာနာ လောကသ္မိံ" ၌ ပဌမာဗဟုဝုစ်ဖြစ်ပုံကိုလည်းကောင်း "အင်္ဂီရသံ ပဿ ဝိရောစမာနံ" ၌ ပုလ္လိင် ဒုတိယာဧကဝုစ် ဖြစ်ပုံကိုလည်းကောင်း ဤသို့စသည်ဖြင့် ဝိဘတ် ၇-သွယ်လုံးသိပါ၊ အချုပ်မှာ- "ကတ္တား လက္ခဏ-ဟိတ်နက်ရ, မာန အန္တ ပဌမာ၊ ကံလက္ခဏ, ဟိတ်နက်ရ, မာနအန္တ ဒုတိယာ" စသည်ဖြင့် သတ္တမိဝိဘတ်တိုင်အောင်သိပါ။

၅၆၆။ ဘာသာဒီဟိ။ ။ "သာသ=အနုသိဋ္ဌိမှိ (ဆုံးမခြင်း၌)" ဟု ဓာတ်ကျမ်း ရှိသောကြောင့်, "သာသတိ-(နတ်နှင့်တကွသော လောကကို ဒိဋ္ဌဓမ္မိက စသော အကျိုးရှိအောင်) ဆုံးမတော်မူတတ်၏" ဟုပေး၊ ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်တွက်၊ သာသာဒီဟိ၌ အာဒိဖြင့် "သသု= ဟိ သာယံ (ညှဉ်းဆဲခြင်း၌)" ဟူသော ဓာတ်ကို ယူဖို့ရန် "သသတိ ဟိ သတိဝါ သတ္တာ" ဟု မိန့်၊ သို့သော် ထိုဓာတ်ကို နျာသ၌ မဖွင့်သောကြောင့် နောက်ဆရာတို့ ထည့်ပါ၌ဖြစ်ဟန်တူသည်၊ ထိုအာဒိဖြင့် "ဝသဓာတ်ကိုလည်း ယူ၍ "ဝသန္တိ ဧတ္ထာတိ ဝတ္ထု=တည်နေရာ အရပ်" ဟုလည်း ဆိုကြသေး၏၊ သို့သော်ဝတ္ထုသည် ဝသဓာတ် တုပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသင့်သောကြောင့် လည်းကောင်း ထိုဝတ္ထုပုဒ်က သတ္တာဒိမဟုတ် (အာယုစက္ခုကဲ့သို့ ရတ္တာဒိ) ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း စဉ်းစားသင့်သည်။

၅၆၇။ ပါဒိတော။ ။ ပါ=ရက္ခဏေ (စောင့်ရှောက်ခြင်း၌) ဟူသော ဓာတ်နောင် ရိတုသက်၍ ပိတာဟုဖြစ်၏၊ သဒ္ဒနီတိ၌ကား ပိဓာတ်ဖြင့် "ပုတ္တံ ပိယာယတိ-ချစ်တတ်၏၊ ပိနေတိ တပ္ပေတိ=နှစ်သက်တတ်၏၊ ဣတိ, ပိတာ" ဟု ပြုသေး၏၊ ပါဒိ၌ အာဒိဖြင့် "ဓာ=ဓာရဏေ" (ရူ၌ "ဓရ=ဓာရဏေ" ဟုရှိ၏၊) ဟူသော ဓာတ်ကို ယူ၍ဓာနောင် ရိတုသက်, ရမှိ ရန္တောဖြင့် ရ် အနုဗန်နှင့်တကွ ဓာတွန် အာကိုချေ (ဓ်+ဣတု) ကွစိဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် ဣကို ဒီဃပြု၍ "ဓီတု" ဟုဖြစ်၏၊ [ဤ "ဓီတာ" ပုဒ်ကို ရူပသိဒ္ဓိနှင့် နီတိတို့ ဤသုတ်၌ ပြကြ၏။ ကစ္စည်း သီမူ၌လည်း "ပါဒိတော= ပါဣစ္ဆေဝမာဒီဟိ" ဟု အာဒိသဒ္ဒါပါ၏၊ ယခုကစ္စည်း မြန်မာမူ၌"ပါတိတော" ဟု ဓာတုနိဒ္ဒိဋ္ဌ တိ အက္ခရာဖြင့်ရှိ၍ နောက် သုတ်ကျမှ ဓိတာကိုပြသည်။]

မာနာဒီဟိ ရာဟု ၅၆၈။ မာန ဣဇ္ဇေဝ မာဒီဟိ ဓာတူဟိ ရာတု ပစ္စယော ဟောတိ–[ရိတုပစ္စယောစ–ရိတုပစ္စည်းလည်းသက်၊] ဓမ္မေန–တရားသဖြင့်၊ ပုတ္တံ–သားကို၊ မာနေတိ–မြတ်နိုးတတ်၏၊ ဣတိ, မာတာ–မည်၏၊ ပုဗ္ဗေ–ရှေ့၌၊ ဘာသတိ–ပြောတတ်၏၊ ဣတိ, ဘာတာ (အစ်ကို)၊ [မာတာပိတူဟိ ဓာရီယတိ ဣတိ, ဓီတာ။] (၅၇၇)

အာဂမာ တုကော ၅၆၉။ အာ ဣစ္စာဒီမှာ–အာ ဥပသာရ အစရှိသော၊ ဂမိတော–ဂမုဓာတ်မှ နောက်၌၊ တုက ပစ္စယော ဟောတိ၊ အာဂန္တတိ–လာတတ်၏၊ ဣတိ, အာဂန္တုကော– မည်၏၊ ဘိက္ခု–အာဂန္တုရဟန်းရ၏။ (၆၁၁)

ဘဗ္ဗေ ဣက ၅၇၀။ ဘဗ္ဗေ–၌၊ ဂမုဣတိ–ဂမုဟူသော၊ ဧတမှာ ဓာတုမှာ–ဤဓာတ်မှ နောက်၌၊ ဣကပစ္စယော ဟောတိ၊ ဂမီယတိ ဂန္တုံ ဘဗ္ဗော–သွားထိုက်၏၊ ဣတိ, ဂမိကော–ဂမိက မည်၏၊ ဘိက္ခု–ခရီးသွားမည့် ရဟန်းရ၏။ (၆၁၂)... ဣတိ ကိတဗ္ဗိဓာနကပွေ ဒုတိယော ကဏ္ဍော။

၅၆၈။ မာနာဒီဟိ။ ။ မေတ္တာဖြင့်လည်းကောင်း ကာမသဘော မပါသော ပေမ (အချစ်ရိုးရိုး) စိတ်ဖြင့်လည်းကောင်း မြတ်နိုးတတ်သည်ကို "ဓမ္မေန မာနေတိ" ဟုဆိုသည်၊ အာဒိဖြင့် ဘာသဓာတ်ကိုယူ၊ ပုဗ္ဗေဘာသတိ၌ ပုဗ္ဗေဟု ထည့်ထားသည်မှာ "အစ်ကို" အနက်ကို ရစေလိုသောကြောင့်တည်း၊ "ကနိဋ္ဌဘာတာ–ညီငယ်" ဟူရာ၌ကား "ပစ္ဆာ (နောက်မှ ဘာသတိတိ ဘာတာ" ဟု သဒ္ဒနီတိပြု၏၊ [ယခုကစ္စည်းစာမူများ၌ ဤသုတ်ဖြင့် ရိတုပစ္စည်းသက်၍ ဓိတာကို ဤသုတ်ကျမှပြ၏၊ ထိုသို့ပြရာ၌ ဤသုတ်ဖြင့် ရိတုပစ္စည်းကို ဆည်းယူဖို့ရာ စသဒ္ဒါလည်း မပါ၊ အလိုလို လိုက်ဖို့ရာလည်း "ရာတု" ပစ္စည်းရှိနေသောကြောင့် လိုက်ရိုးမရှိ၊ ထို့ကြောင့် ရှုနှင့် နီတိတို့ ရှေ့သုတ်မှာပင် ပြခဲ့ကြသည်။]

၅၆၉။ အာဂမာ။ ။ "အာပုဗ္ဗော–အာရှေးရှိသော+ဂမော–ဂမုဓာတ်တည်း၊ အာဂမော–အာ ရှေးရှိသော ဂမု၊ "အာပုဗ္ဗဂမာ" ဟု ဆိုလိုလျက် ပုဗ္ဗကိုချေသည်၊ ဂမိတော၌ ဣအက္ခရာကား ဓာတုနိဒ္ဒိဋ္ဌတည်း၊ ဂမခနဟနာဒီနံ တုံတဗ္ဗာဒီသုနသုတ် ဖြင့်(မ်) ကို (နှ်) ပြု၍ ရုပ်ပြီးစေ၊ "ဘိက္ခု" ကား အာဂန္တုကော၏ အဘိဓေယျတည်း၊ ရဟန်းသာမက, လူဧည့်သည်လည်း အာဂန္တုကပင်မည်၏။

၅၇၀။ ဘဗ္ဗေ။ ။ ဘဗ္ဗသဒ္ဒါသည် အရဟသက္ကာဒီသုစသုတ်၌ အာဒိအရတွင် ပါဝင်၏၊ ထိုသုတ်လာ ပုဒ်များလည်း တုံပစ္စယန္တ ပုဒ်နှင့် ဆက်သွယ်ရသောပုဒ်များ တည်း၊ ထို့ကြောင့် "ဂန္တုံ+ဘဗ္ဗော" ဟု ဂမုဓာတ် တုံပစ္စည်းဆုံးသောပုဒ်နှင့် တွဲဖက်၍ ဝိဂြိုဟ်ပြုရသည်၊ ဂမိကော–ခရီးသွားခြင်းငှာ ထိုက်သူ, ခရီးသွားမည့်သူ၊ [ယခု စာတို့၌ "ဂမီယတိ" ဟု တွေ့ရသေး၏၊ ထိုဂမီယတိသည် ကမ္မရုပ်သာဖြစ်၍ "ဘဗ္ဗော" ကား သွားထိုက်သူ, သွားမည့်သူဟူသော ကတ္တားဟော ဖြစ်သောကြောင့် "ဂမီယတိ" သည် ပါဠိပျက်သာတည်း၊ ဆရာတို့ကား "ဂမိဿတိတိ ဂမိကော" ဟုပြု၏၊ ဂမိဿတိ–သွားထိုက်လတ္တံ့" ဟု အနက်ပေး၍ မဖြစ်သောကြောင့် စဉ်းစားပါ။]

ပစ္စယာ၊ ပေ၊ သိစ္ဆန္တိ ၅၇၁။ သဒ္ဒါနာမ သမာသ တဒ္ဓိတာ ချာတ ကိတ ကပ္ပမှိ–သဒ္ဒါ, နာမ်, သမာသ်, တဒ္ဓိတ်, အာချာတ်, ကိတ်ကျမ်း၌၊ သပစ္စယာ–ပစ္စည်းနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သော၊ ယေ သဒ္ဒါ–အကြင် သဒ္ဒါတို့သည်၊ အနိဋ္ဌဂ်တာ–အပြီးသို့ မရောက်နိုင်ကုန်၊ တေ–ထို သဒ္ဒါတို့သည်၊ သာဓနေန–သာဓနဖြင့်၊ နိရက္ခိတွာ–ငဲ့၍၊ ဝါ–ပြ၍၊ သကေဟိ သကေဟိ–မိမိဥစ္စာ, မိမိဥစ္စာဖြစ်ကုန်သော၊ နာမေဟိ–နာမည်တို့ဖြင့်၊ နိပါတနာ–ဝန်ကျစေတတ် ပြီးစေတတ်သော ဤသုတ်ကြီးဖြင့်၊ သိစ္ဆန္တိ–ပြီးကုန်၏။

၅၇၁။ သဒ္ဒါ၊ ပေ၊ ကိတကပ္ပမှိ။ ။ ဤစကားကား အပိုထည့်အပ်သော ပက္ခိပန ဝုတ္တိတည်း၊ သုတ်၌ "ပစ္စယာ" ဟု ပစ္စည်းကို ပြထား၏၊ ထိုပစ္စည်းလည်း ကိတ်ခန်းဖြစ်၍ ကိတ်ပစ္စည်းသာ ဖြစ်သင့်၏၊ "ကိတ်ပစ္စည်းနှင့်စပ်၍ ရုပ်မပြီးနိုင်လျှင် ဤသုတ်ဖြင့် ပြီးအောင်စီရင်ပါ" ဟု သုတ်တည်သော အရှင်ကစ္စည်း ဆရာ ဆိုလိုမည်ထင်သည်၊ ထို့ကြောင့် သဒ္ဒါ နာမ် သမာသ် တဒ္ဓိတ် အာချတ်တို့ကို ဤသုတ် စီရင်ရာနယ်ပယ်ဟု ပြထားခြင်းကို စဉ်းစားသင့်သည်။

သပ္ပစ္စယာ၊ ပေ၊ အနိဋ္ဌဂ်တာ။ ။ ပစ္စယာ ဒနိဋ္ဌာကို "သပ္ပစ္စယာ ယေ သဒ္ဒါ အနိဋ္ဌဂ်တာ" ဟုဖွင့်၏၊ ထိုသို့ဖွင့်ရာ၌ အနိဋ္ဌာကို "အနိဋ္ဌဂ်တာ" ဟု ဖွင့်ခြင်း သည် သင့်ပါပေ၏၊ ပစ္စယာကို "သပ္ပစ္စယာ" ဟုဖွင့်ခြင်းကိုကား စဉ်းစားသင့်၏၊ ရှင်းပြဦးအံ့–သက္ကတ၌ "ပစ္စယာတ်" ဟု (သ္မာဝစနန္တနှင့်အလားတူ) ပုဒ်သည် နောက်ပုဒ်နှင့် သန္ဓိစပ်သောအခါ(ဒ်) ဖြစ်၍ စပ်ရိုးတည်း၊ ထို့ကြောင့် "ပစ္စယာ" သည် ဟိတ်အနက်ဟော သ္မာဝစနန္တပုဒ်သာဖြစ်ထိုက်သည်၊ "ပစ္စည်းကြောင့် မပြီးနိုင်ကုန်, ပစ္စည်းနှင့်စပ်၍ မပြီးနိုင်ကုန်" ဟု ဆိုလိုသည်။

တေ၊ ပေ၊ နိရက္ခိတွာ။ ။ "တေ၊ ပေ၊ နာမေဟိ" တို့သည် ပက္ခိပန ဝုတ္တိတည်း၊ မိမိနာမည်ဟူသည် "နစ္စံ နဋ္ဌံ" စသော "ဧကာရသ ဗာရသ" စသောနာမည်များတည်း၊ ထိုထိုနာမည်ရှိသည့်အတိုင်း ဤသုတ်ကြီးက ပြီးစေသည်–ဟူလို၊ နိရက္ခိတွာကို နိဒ္ဒေသ၌ "ဒဿေတွာ" ဟုဖွင့်၏၊ ချာသ ကစ္စာယန ဝဏ္ဏနာတို့၌ "ပေက္ခိတွာ" ဟုလည်း ဖွင့်၏၊ ဓာတ်နေပုံနှင့် ဖွင့်ပုံများ မလိုက်ရောကြ, ပုဒ်ရင်းကပင် ပျက်နေရော့သလား ဟု ယုံမှားမိသည်၊ "သာဓနေန+နိရက္ခိတွာ–ပြီးစေခြင်းဖြင့်+ငဲ့ကုန်ပြကုန်၍" ဟုလည်း အနက်ပေးကြ၏၊ ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပာယ်ကို နားမလည်ပါ။

နိပါတနာ။ ။ "နိပါတိယတေ–(မပြီးစီးသဖြင့် တာဝန် တက်နေမှုကို ပြီးစေသောအားဖြင့်) တာဝန်ကျစေခြင်း၊ နိပါတန–တာဝန် ကျစေခြင်း၊ နာဝိဘတ်ကို (နာ အာ ယောဂဝိဘာဂဖြင့်) အာပြု၍ "နိပါတနာ" ဟုပြီးစေ၊ ဤသို့

တာဝ- ရှေးဦးစွာ၊ သချ်ာယံ-သချ်ာ၌၊ ယထာ-ဥဒါဟရဏ်ကား၊ဧကသ-ဧက သဒ္ဒါ၏၊ ဧကော-ဧကာ အပြုသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဒသသ-ဒသ သဒ္ဒါ၏၊ ဒကာရသ-ဒအက္ခရာ၏၊ ရ ကာရာဒေသော စ-ရ အပြုသည်လည်း၊ ဟောတိ-၏၊ ဧကောစ-တစ်စုလည်း၊ ဒသစ-တစ်ဆယ်တို့လည်း၊ ဧကာရသ-တစ်ဆယ့်တစ်စုတို့၊ ဒွိသ-ဒွိသဒ္ဒါ၏၊ ဗာ-ဗာအပြုသည်၊ ဟောတိ၊ ဒသသ ဒကာရသ ရကာရာ ဒေသောစ ဟောတိ၊ ဒွေစ-၂-စုတို့လည်း၊ ဒသစ,ဗာရသ-တစ်ဆယ့်နှစ်စုတို့၊ ဒွိသ ဗာ ဟောတိ၊ ဒသသ-၏၊ ဝီသံစ-ဝီသံ အပြုသည်လည်း၊ ဟောတိ၊ ဒွေစ-တို့လည်း၊ ဝီသံစ ၂၀- လည်း၊ ဗာဝီသံ-နှစ်ဆယ့်နှစ်၊ ဆသ-ဆသဒ္ဒါ၏၊ သော-သ အပြုသည်၊ ဟောတိ၊ ဒသသ ဒကာရသ, ဌောစ-ဌ အပြုသည်လည်း၊ ဟောတိ၊ ဆစ-၆-စုတို့လည်း၊ ဒသစ, သောဌသ-တစ်ဆယ့်ခြောက်စုတို့၊ ဆ အာယတနမှိ-ဆ အာယတနပုဒ်၌၊ ဆသ စ- ဆ သဒ္ဒါ၏၊ သဌော-သဌအပြုသည်၊ ဟောတိ၊ သဌာယတနံ-၆-ပါးသော အာယတန၊ ဧဝံ-တူ၊ သေသာ-ကြွင်းကုန်သော၊ သချ်ာ-သချ်ာတို့ကို၊ ကာတဗ္ဗာ-ပြုထိုက်ကုန်၏။

တာဝန်တက်နေသောအရာကို တာဝန်ကျေခြင်း (ပြီးစေခြင်း)သည် သုတ်ကြီးတို့၏ စွမ်းရည်သတ္တိပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် "နိပါတနလက္ခဏေန-တာဝန်ကျစေခြင်း (ပြီးစေခြင်း) ဟူသော သုတ်ဖြင့်၊ သိဇ္ဇန္တိ-ပြီးစီးကြကုန်၏" ဟု နျာသစသည်၌ ဖွင့်သည်၊ ဤသုတ်ကား "မဟာသုတ္တာ တေသုဝုဒ္ဓိ" စသော သုတ်ကြီး ၄-သုတ်တွင် ပါဝင်သော သုတ်ကြီး တစ်သုတ်တည်း၊ ဤသုတ်ကြီးနှင့်စပ်၍ နိရုတ္တိနည်း ၅-ပါးကို ရှေ့၌ ပြခဲ့ပြီ။

ယထာ,သချ်ာယံ တာဝ။ ။ ဧကာရသ၌ "ဧကဒသ" တည်, [သချ်ာတဒ္ဓိတ်ရုပ် ပြီးပြီးသော အနေအားဖြင့် တည်သည်၊] ဤသုတ်ကြီးဖြင့် ဧကကို ဧကာ, ဒကို ရပြု၊ ဧကာရသပြီး၏၊ "ဒွိဒသ"တည်, ဒွိကို ဗာပြု, ဒကို ရပြု၊ ဗာရသပြီး၏၊ "ဒွိဒသ" ဟုတည်၊ [ဒသ၌ ဒသ ၂-စုကို ဧကသေသ်ပြုထားသော "ဒသ" ဟုမှတ်၊] ဒွိကို ဗာ, ဒသကို ဝီသံပြု၊ ဗာဝီသံပြီး၏၊ ဆဒသတည်, ဆကိုသော, ဒကို ဌပြု၊ သောဌသ ပြီး၏၊ ဆ အာယတနံတည်, ဆကို သဌပြု၊ သဌာယတနံ ပြီး၏၊ ဤပြခဲ့သော ရုပ်များသည် သချ်ာ တဒ္ဓိတ်ခန်း၌ "ဒွေကဌာန မာကာရောဝါ" စသော သုတ်ကလေးများဖြင့် ပြီးပြီးသား ဖြစ်၏၊ သို့သော် ဤသုတ်ကြီး၏ ပဇ္ဇုန္နဂတိက နည်းဖြစ်ကြောင်းကို ပြလို၍ ဤ၌ ပြပြန်သတတ်၊ နောက်၌လည်း သုတ်ငယ်များဖြင့် ပြီးပြီးလျက် ထပ်၍ ပြသမျှဝယ် ပဇ္ဇုန္နဂတိကနည်းကို ပြသည်ဟုချည်း မှတ်ပါ။ [ရေရှိသောအရပ်၌ ထပ်၍ မိုးရွာခြင်း, မရှိသောအရပ်၌ ရွာခြင်းကို ပဇ္ဇုန္နဂတိကနည်းဟု ဆိုသည်။]

နာမိကေ-နာမ်ပုဒ်၌၊ တာဝ-စွာ၊ (ယထာ-ကား) ဣမ သမာန အပရ ဣဧေ တေတိ-ဣမ, သမာန, အပရသဒ္ဒါတို့မှ နောက်၌၊ ဧဒ္ဒူ ပစ္စယာ-ဧ ပစ္စည်း ဧဒ္ဒူပစ္စည်းတို့သည်၊ ဟောန္တိ၊ ဣမ သမာနသဒ္ဒါနံ-ဣမသဒ္ဒါ, သမာနသဒ္ဒါတို့၏၊ အကာရ သကာရာဒေသာစ-အ အပြု, သ အပြုတို့သည်လည်း၊ ဟောန္တိ၊ ဣမသ္မိံ ကာလေ-ဤအခါ၌၊ အဇ္ဇ, အဇ္ဇု-ဤအခါ၌၊ သမာနေ ကာလေ-တူသောအခါ၌၊ သဇ္ဇ, သဇ္ဇု-တူသောအခါ၌၊ အပရသ္မိံ ကာလေ-တစ်ပါးသောအခါ၌၊ အပရဇ္ဇ အပရဇ္ဇု-တစ်ပါးသောအခါ၌၊ သမာသေ-သမာသ်၌၊ တာဝ-စွာ (ယထာ-ကား၊) ဘူမိဂတော-မြေသို့သွားသူ၊ [သဲသာရဒုက္ခံအတိ သမာသ်အမာဒယော ပရပဒေဘိ သုတ်၌ အနက်ပေးခဲ့ပြီ၊] ပုဗ္ဗာပရံ-ရှေ့နောက်၊ တဒ္ဓိတေ-၌၊ တာဝ, ယထာ၊ ဝါသိဒ္ဓော-ဝသိဒ္ဓ၏သား၊ ဘာရဒ္ဒါဒေ-ဘာရဒ္ဒါဒ၏သား၊ ဘဂ္ဂဝေါ-ဘဂ္ဂု၏သား၊ ပဏ္ဍဝေါ-ပဏ္ဍု၏သား၊ ကာလေယျော-ကာလီ၏သား။

အာရျာတေ-၌၊ တာဝ, ယထာ၊ အသ-အသဓာတ်၏၊ ဘာဝေ-ဖြစ်ခြင်းအနက်၌၊ (ဝတ္တတိ - ဖြစ်၏၊) ဣတိ ဓာတုတော - ဤ ဓာတ်မှ နောက်၌၊ ဝတ္တမာနေသု- ဖြစ်ကုန်သော၊ ကေဝစန ဗဟုဝစနေသု - ကေဝုစ် ဗဟုဝုစ်

နာမိကေ တာဝ။ ။ ဣမ, သမာန အပရတို့သည် နာမ် (လိင်) တို့တည်း၊ ထိုပုဒ်တို့နောင် ဤသုတ်ကြီးဖြင့် ဧ ဧျပစ္စည်းသက်၍ ဣမကိုလည်း အ,သမာနကိုလည်း သပြု၊ ထို့နောက် အနက်အားလျော်စွာ ဆိုင်ရာဝိဘတ်ကို ဒုက်စေ၍, သဗ္ဗာသမာဝုသော ဖြင့်ချေ၊ အဇ္ဇ, အဇ္ဇု-ယနေ့၌ (သို့) ဝိဘတ်)၊ "အဇ္ဇ-ယနေ့ကား" ဟု ပေးလျှင် သိ ဝိဘတ်၊ သဇ္ဇ သဇ္ဇု အပရဇ္ဇ အပရဇ္ဇု တို့၌လည်း နည်းတူ၊ [နာမ်ပုဒ်နောင် ပစ္စည်း သက်ရသဖြင့် တဒ္ဓိတ်တွင်း၌ ဝင်သင့်သောကြောင့် ရူပသိဒ္ဓိဝယ် ဤရုပ်များကို တဒ္ဓိတ်-ယဒန သုတ်ကြီး၌ ပြထား၏၊ ထိုနည်းက သာ၍ သင့်ပေသည်။

သမာသေ တဒ္ဓိတေ။ ။ "သမာသေ တာဝ, တဒ္ဓိတေ တာဝ" အစချိသော သမာသ်ရုပ် တဒ္ဓိတ်ရုပ်များလည်း သမာသ်တဒ္ဓိတ်ဝယ် သုတ်ငယ်များဖြင့်ပြီးခဲ့ပြီ၊ ဤသုတ်၏ ဝုတ္တိအလိုကျ တွက်လျှင် "ဘူမိ+ဂတော" ၌ ဤသုတ်ကြီးဖြင့် သမာသ်စပ်၍ တပ္ပုရိသ်မှည့်ဟုဆို၊ ဝါသိဒ္ဓေ၌လည်း "ဝသိဒ္ဓသ+အပစ္စံ" ဟု တည်, ဤသုတ်ကြီးဖြင့် ဏပစ္စည်းသက်၍ ဏ် အနုဗန်ကိုလည်း ချေဟုဆို၊ ကြွင်းသော အစိအရင်များကို သုတ်ငယ်များဖြင့် စီရင်။

အာရျာတော။ ။ "အသ"တည်, ဘာဝေ (ဘုဝိ) ဖြစ်ခြင်း၌ဟုဆို၊ ဓာတွန် ချေ, တိ ဝိဘတ်သက်, ဤသုတ်ကြီးဖြင့် ဓာတွန်(သ်) နှင့်တကွ တိကို သပြု၊ အသပြီး၏၊ တိ ဝိဘတ်ဖြစ်သော-ကြောင့် "ဖြစ်ရာ၏"ဟု မပေးဘဲ"ဖြစ်၏" ဟု

ဝိဘတ်တို့တွင်၊ ကေဝနေသ–ကေဝုစ်ဖြစ်သော၊ တိသ–တိဝိဘတ်၏၊ အဇ္ဈေန–ဓာတွန်(သ်) နှင့်၊ သဟ–တကွ၊ သော–သ အပြုသည်၊ ဟောတိ၊ ဗဟုဝနေသ–သော၊ အန္ဓီသ–အန္ဓီဝိဘတ်၏၊ အဇ္ဈေန သဟ, သ–သ အပြုသည်၊ ဟောတိ၊ စဝံ–ဤသို့၊ ဝနိယော–ဆိုတိုက်သည်၊ အသ–ဖြစ်၏၊ စဝံ–ဤသို့၊ ဝနိယာ–ကုန်သည်၊ အသု–ဖြစ်ကုန်၏၊ အာဏတ္တိယံ–ခေနိုင်းခြင်း အနက်၌၊ ဟိသ–ဟိဝိဘတ်၏၊ သ–သ အပြုသည်၊ ဝါ ဟောတိ–ဝိကပ်ဖြစ်၏၊ ဂန္ဓသ္မာ, ဂန္ဓာဟိ–သွားလော၊ ကိတကေ–၌၊ တာဝ, ယထာ၊ ဝဒ ဟန ဣန္ဒေဝမာဒီဟိ–ဝဒ, ဟန ဤသို့အစရှိကုန်သော၊ စတူဟိ–တို့မှနောက်၌၊ က ပစ္စယော ဟောတိ၊ ဝဒဿ–ဝဒဓာတ်၏၊ ဝါဒေါ–ဝါဒ အပြုသည်လည်း၊ ဟောတိ–၏၊ ဟနဿ–ဟနဓာတ်၏၊ ဃာတော စ ဟောတိ၊ ဝါဒကော–ပြောဆိုတတ်သူ၊ ဃာတကော–သတ်တတ်သူ၊ နတဓေတုတော–နတဓာတ်မှ နောက်၌၊ တ ပစ္စယဿ–၏၊ အဇ္ဈေန–ဓာတွန် (တ်) နှင့်၊ သဟ–တကွ၊ စွဋ္ဌာဒေသာ–စွအပြု ဋ္ဌအပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ–နစ္စံ နဒ္ဓံ–ကခြင်း၊ ဣန္ဒေဝမာဒယော–ဤသို့အစရှိသော ရုပ်တို့သည်၊ နိပါတနာ–ဖြင့်၊ သိဒ္ဓန္တိ–ကုန်၏။ (၆၂၅)

ပေး၊ အသုဉ် အန္တိကို သုပြုရုံသာ၊ ["ဧဝမသ ဝစနိယောတိ–ဧဝံ ဝတ္တမ္မောဘဝေယျ" ဟု ဖွင့်သော ပဌမ သံဃာဒိသေသ အဋ္ဌကထာအလိုမူ အသုဉ် ယေျဝိဘတ်သာတည်း၊ အသုဉ်လည်း ယေျုံသာ ဖြစ်သင့်သည်၊ အနက်ကိုကား "ဝစနိယော အသ=ပြောဆို ထိုက်၏" ဟုပေါင်း၍ အရဟတ္တ ပေးသင့်၏၊ အသစသည်ဉ် ရူပသိဒ္ဓိ စီရင်ပုံကို တုသ ဏ္ဍုတ္တံသုတ် အဆက်မှာကြည့်။]

စဉ်းစား။ ။ "အာဏတ္တိယံ ဟိသ သု ဟောတိဝါ" စသည်ကို စဉ်းစားသင့်သည်၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း.... သုဝိဘတ် ဟိဝိဘတ် ၂–မျိုးလုံးပင် အာဏတ္တိ အနက်ကို ဟောနိုင်ရကား ဂန္ဓသုဉ် ဟိမှဖြစ်သော သု မဟုတ်, နကို သု ဝိဘတ် ပင် ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။

ကိတကေ။ ။ "ဝဒ=ဝိယတ္တိယံ ဝါစာယံ" ဓာတ်နောင် ဤသုတ်ကြီးဖြင့် ကပစ္စည်းသက်၍ ဝဒ်ကိုလည်း ဝါဒပြု၊ "ဟန=ဟိံသာယံ" ဓာတ်နောင် က ပစ္စည်းသက်၍ ဟန်ကိုလည်း ဃာတပြု၊ ဝါဒကော, ဃာတကော ပြီး၏၊ [ဝဒဓာတ် ဟနဓာတ် ဤသက်, ဝ၏ အကို ဝုဒ္ဓိပြု, ဤကို အကပြု၍လည်းကောင်း, ဟနဿ ဃာတောသုတ်ဖြင့် ဟနကို ဃာတပြု၍လည်းကောင်း ပြီးနိုင်ကြ၏၊] "နတ=ဂတ္တဝိနာမေ" ဓာတ်နောင် ဘာဝကမ္မေသုတဖြင့် တပစ္စည်းသက်၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဓာတွန်(တ်) နှင့်တကွ တပစ္စည်းကို စွပြု, ဋ္ဌပြု, နာမ်ငဲ့, သိ, အံပြု ပြီး၏။

သာသ၊ပေ၊ရိဋ္ဌောစ ၅၇၂။ ဋ္ဌာနေ–သင့်လျော်ရာဋ္ဌာနဋ္ဌ၊ သာသဒီသ ဣတိ ဝေမာဒီဟိ·ဓာတူဟိ–တို့မှ၊ (ပရဿ–သော၊) တပစ္စယဿ–၏၊ ရိဋ္ဌာဒေသော ဟောတိ၊ မယာ–တပည့်တော်သည်၊ သော–ထိုရဟန်းလောင်းကို၊ အနုသိဋ္ဌော–သွန်သင်အပ်ပါပြီ၊ မေ–ငါသည်၊ ရူပံ–အဆင်းကို၊ ဒိဋ္ဌံ–မြင်အပ်ပြီ၊ စဋ္ဌဟဏေန–ဖြင့်၊ ကိစ္စတကာရဿစ–ကိစ္စပစ္စည်း၏·တ·အက္ခရာ၏·လည်းကောင်း၊ တုံပစ္စယဿစ–၏လည်းကောင်း၊ ရဋ္ဌရဏ္ဍုံအာဒေသာ–ရဋ္ဌ,ရဏ္ဍုံအပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ၊ ဒဿနီယံ–ကြည့်ရှုထိုက်သောအရာသည်၊ ဒဋ္ဌုံ–ဒဋ္ဌုမည်၏၊ သမဏာနံ–ရဟန်းတို့ကို၊ ဒဋ္ဌုံ–ဖူးမြင်ခြင်းငှာ၊ ဝိဟာရံ–ကျောင်းသို့၊ ဂစ္ဆန္တိ–သွားကုန်၏။ (၆၂၆)

သာဒီ၊ပေ၊ဋ္ဌော ၅၇၃။ ဋ္ဌာနေ–သင့်လျော်ရာ ဋ္ဌာနဋ္ဌ၊ သကာရန္တ ပုဗ္ဗ ဘန္ဒ ဟံသ ဣတ္ထေဝမာဒီဟိ–သအဆုံးရှိသောဓာတ်,ပုဗ္ဗ ဘန္ဒ,ဟံသ ဤသို့ အစရှိကုန်သော၊ ဓာတူဟိ (ပရဿ) တပစ္စယဿ–၏၊ အာဒိ–ဗျဉ္ဇနေန–အစဖြစ်သော ဗျည်းနှင့်၊ သဟ–တကွ၊ ဋ္ဌာဒေသော–ဋ္ဌအပြုသည်၊ ဟောတိ၊ တုဋ္ဌော–

၅၇၂။ စဋ္ဌဟဏေန။ ။ ရိဋ္ဌောစဋ္ဌ စသဒ္ဒါဖြင့် ဆည်းအပ်သော အနက်တို့ကို ပြလိုလျှင် "စဋ္ဌဟဏေန" စသည်ကိုမိန့်၊ စသဒ္ဒါဖြင့် ကိစ္စပစ္စည်းဖြစ်သော တဗွတေယျတို့၏ တအက္ခရာကို ရဋ္ဌပြု, တုံပစ္စည်းကို ရဏ္ဍုပြုဖို့ရန် ဆည်းသည်၊ ဒဿနီယံသည် ဒဋ္ဌုံ၏အနက်ပြတည်း၊ ဤသုတ်၏ပုံစံမှာ "ဒဋ္ဌုံ" သာ၊ ဒိသ=ပေက္ခဏေ" ဘာဝကမ္မေသု တဗွာနီယာဖြင့် တဗွသက်၊ ဤစသဒ္ဒါဖြင့် တဗွ၏တကို ရဋ္ဌပြု (ဒိသ်+ရဋ္ဌဗွ)၊ ရမိုရန္တော်ဖြင့် စီရင်၊ (ဒိ+အဋ္ဌဗွ) ဒ်ခွင်း ချေကပ်, နာမ်ခဲ့စသည်၊ ဒိသဓာတ် တေဟျုပစ္စည်းဖြင့် "ဒိဋ္ဌေယျ–မြင်သင့် မြင်ထိုက်သောရူပါရုံ" ဟုလည်းရှိ၏။ ဒဋ္ဌုံဤကား "ဒိသ+တုံ" တုံကို ရဏ္ဍုပြု (ဒိသ် + ရဏ္ဍု) အကြွင်း ရှေ့နည်းစီရင်၊ တိပစ္စည်းဖြင့် အနုသိဋ္ဌ–သွန်သင်ခြင်း၊ ဒိဋ္ဌ–မြင်ခြင်း၊ ရုပ်များကိုလည်း ဤ စသဒ္ဒါဖြင့်ပင် စီရင်၊ [ဒဋ္ဌုနှင့်စပ်၍ မှတ်ဖွယ်ကို ရူဘာသာဋီကာ ဤသုတ်အဖွင့်၌ ပြထားပြီ။]

၅၇၃။ သာဒီ။ ။ "သဟာဒီဗျဉ္ဇနေန"သည် ဤသာဒီ၏ အဖွင့်တည်း၊ ဤအဖွင့်ကိုထောက်၍ "သဟ+အာဒိနာတိ သာဒီ" ဟု ဝိသေသနပရပဒတပ္ပုရိသ်ပြုသင့်၏၊ ["သာဒိ– အစဗျည်းနှင့်တကွ" ဟု အနက်ဆို၍ ဋ္ဌော ဟောတိ၌ ဝိသေသန အဖြစ်ဖြင့် စပ်၊ နျာသနှင့် ရူတို့၌ကား "အာဒိနာ+ သဟ ဝတ္တတိတိ သာဒီ" ဟု ပဋမာဗဟုဗ္ဗီဟိ ပြုလေ၏၊] "အစ" ဟူသည်လည်း "တုသ+တ" ဟု ရှိနေရာဝယ် တပစ္စည်း၏ ရှေ့ဖြစ်သော ဓာတွန်သာတည်း၊ ဆိုလိုရင်းမှာ–"ဓာတွန်နှင့် တကွ တကို ဋ္ဌပြု " ဟု ဆိုလိုသည်၊ ဋ္ဌပြုရာ၌ ဋ်သံယုဂ်နှင့်တကွ ဋ္ဌ (ဋ်ဋ္ဌ) ပြုရမည်

နှစ်သက်သူ၊ အဟိနာ-မြွေသည်၊ နရော-လူကို၊ ဒဋ္ဌော-ကိုက်အပ်ပြီ၊ မယာ-ငါသည်၊ ပုဋ္ဌော-မေးအပ်ပြီ၊ ဘဋ္ဌော-နင်းနယ်အပ်ပြီ၊ ပဘဋ္ဌော-အပြားအားဖြင့်နင်းနယ်အပ်ပြီ၊ ဟဋ္ဌော-ရှင်လန်းအပ်ပြီ၊ ပဟဋ္ဌော-အပြားအားဖြင့် ရှင်လန်းပြီ၊ ယိဋ္ဌော-ပူဇော်အပ်ပြီ၊ ဧဝံ-တူ၊ အညေပိ ဓာတဝေါ-အခြား ဓာတ်တို့ကိုလည်း၊ သဗ္ဗတ္တ-အလုံးစုံသော အရာတို့၌၊ ယောဇေတဗ္ဗာ-ကုန်၏။ (၆၂၇)

၅၅၇။ ဌာနေ-၌၊ ဝသဏ္ဍတိ ဧတမှာ ဓာတုမှာ (ပရဿ) ဝဿတော ဥဋ္ဌ တကာရပစ္စယဿ-တပစ္စည်း၏၊ အာဒိဗျဉ္ဇနေန သဟ ဥဋ္ဌာဒေသော ဟောတိ၊ ဝဿံ-မိုးလပတ်လုံး၊ ဝုဋ္ဌော-နေပြီးသူ။ (၆၁၄) [ဝသ

ကိုလည်း သတိပြုပါ။ [ဟံသဓာတ်တို့ သီးခြားဆိုရခြင်း၏အကျိုးကို ရှုဌ် တိုက်ရိုက်ဆိုထားပြီ။]

ပုံစံများ။ ။ တုဋ္ဌော (တုသ=ပီတိမှိ) ဒဋ္ဌော (ဒံသ=ဒံသနေ) တို့သည် သန္တ၏ပုံစံ၊ ပုဋ္ဌော-ပုစ္ဆ၏ပုံစံ၊ ဘဋ္ဌော, ပဘဋ္ဌောတို့ကား ဘန္ဓ=အဝမဒ္ဒနေဓာတ်၏ပုံစံ၊ ပပုဗ္ဗ+ဘန္ဓတည်၊ ["ဘဋ္ဌော=လျှောကျပြီ" ဟူရာ၌ "ဘသ-ဘဿနေ, တစ်နည်း-"အဓော ပတနေ" ဟူသော ဓာတ်နှင့် "ဘဋ္ဌံ-ပြောဆိုအပ်သောစကား" ဟူရာ၌ ဘာသဓာတ်တို့ကား သန္တအရ၌ ပါဝင်ကြပြီ၊ ဤ ဘန္ဓဓာတ်ဖြင့်ပြအပ်သော "ဘဋ္ဌ" ကား "ဘဋ္ဌဝီဟိ-နယ်အပ်သော ကောက်၊ ဘဋ္ဌ ဓည်-လှော်အပ်သောစပါး" စသည်၏ ပုံစံတည်း] "ဟဋ္ဌော, ပဟဋ္ဌောတို့သည် ဟံသ-ဓာတ်၏ ပုံစံ၊ ဟိဋ္ဌော ကား ဟံသာဒီဟိ၌ အာဒိ၏ပုံစံတည်း၊ ဤအာဒိဖြင့် လည်းကောင်း, ဘန္ဓအရ၌ လည်းကောင်း ယူရသောဓာတ်တွေ လွန်စွာများလေ၏၊ ရှုမှာ ရှုပါ။ ["ကိဋ္ဌာဒီ-ကောက်စပါးကို စားလေ့ရှိသော နွား၊ ကဋ္ဌံ-ထွန်အပ်သော လယ်" ဟူရာ၌လည်း ကသဓာတ်ဖြင့် ပြီး၏၊ ကိဋ္ဌ၌ကား က၏ အကို ကွစိဓာတုဖြင့် ဏ္ဍပြု၊ [ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်တွက်၊ ယိဋ္ဌောကို ယဇဿ သရဿိဋ္ဌေသုတ် ကြည့်။

တအက္ခရာ ပါသမျှယူ။ ။ "တပစ္စယဿ" အရ တပစ္စည်းသာမက, တအက္ခရာပါသော တဗ္ဗ-တိ-တုံပစ္စည်းများကိုလည်း ယူ၍ "တုဋ္ဌဗ္ဗံ-နှစ်သက်ထိုက်၏" ဖုသဓာတ်ဖြင့် "ဖောဋ္ဌဗ္ဗံ-တွေ့ထိထိုက်သောအာရုံ၊" တုဋ္ဌိ-နှစ်သက်ခြင်း၊ ဧသဓာတ် ပရိပုဗ္ဗ ဧသဓာတ်တို့ဖြင့် "ဧဋ္ဌိ, ပရိယေဋ္ဌိ-ရှာခြင်း၊ ဝိပုဗ္ဗသဇဓာတ်ကို အာဒိဖြင့်ယူ၍ "ဝိသဋ္ဌိ-စွန့်လွှတ်ခြင်း"၊ ဟရဓာတ် တုံပစ္စည်းဖြင့် "အဘိဟဋ္ဌုံ-ဆောင်ယူဖို့ရာ" စသည်လည်းဖြစ်သေး၏။

၅၇၄။ ဝုတ္တ, ဝုဋ္ဌ အဆုံးအဖြတ် ။ ။ "ဝဿံ ဝုတ္ထော" စသည်၌ ဝုတ္ထဟု ဒန္တဇထဖြင့် ရှိခြင်းသည် ရှုပသိဒ္ဓိနှင့် မောဂ္ဂလ္လာန်တို့ အလိုတည်း၊ မောဂ္ဂလ္လာန်

ဓာတ်သည် သ အဆုံးရှိသော ဓာတ်ဖြစ်ရကား ရှေ့သုတ်ဖြင့် ဒ္ဓ ပြုမည်စိုးသောကြောင့် ဤသုတ်ကို ဆိုရသည်၊ ရုပ်ကိုအခြေပြုကြည့် တွက်၊ ဝတ္ထဗ္ဗံ ,အဓိဝတ္ထာတို့ကိုလည်း အခြေပြု၍ တွက်ပြထား၏၊ ရွှင်လည်း တစ်မျိုးပြထားသေးသည်။]

ဝဿ ဝါဝု ၅၇၅။ ပရေ တပစ္စယေ, ဝသဿေဝ ဓာတုဿ-ဝသဓာတ်၏ပင်၊ ဝကာရဿ- ဝအက္ခရာ၏၊ ဥကာရာဒေသော ဝါ ဟောတိ၊ ဖြဟ္မစရိယံ-မြတ်သော အကျင့်ကို၊ ဝုသိတံ-ကျင့်သုံးအပ်ပြီ၊ ဥဒ္ဓေ-နေ့ပြီ၊ ဝုဒ္ဓေဝါ-ဝုဒ္ဓေဟုလည်း ရှိ၏။ (၆၁၅)

နိဿယသစ်၌ကား သက္ကတသုံး ပါဠိသုံးများကို ထောက်ထား၍ "ဝဿံဝုဋ္ဌ,ပရိဝုဋ္ဌ" စသည်ဖြင့် မုဒ္ဓ (ဋ္ဌ) ဖြင့် ရှိသင့်ကြောင်းကိုလည်းကောင်း, ရှေ့၌ ဥသရမပါသော "ဝတ္ထဗ္ဗံ အဓိဝတ္ထာ" စသည်၌ကား ဒန္တ ဇထဖြင့် ရှိသင့်ကြောင်းကိုလည်းကောင်း ခါဒိကဏ္ဍ(၁၁၀) သုတ်၌ အကျယ်ဆုံးဖြတ်တော်မူ၏။

အကျဉ်းချုပ် ပြဦးအုံ။ ။ကစ္စည်းကျမ်း၌ "သာသဒိသတော တဿရိဒ္ဓောစ, သာဒိသန္တ၊ ပေ၊ ဟံသာဒိဟိဒ္ဓော" သုတ်တို့နှင့် တစ်ဆက်တည်း ဤသုတ်ပြထားသဖြင့် ထိုသုတ်များကဲ့သို့ မုဒ္ဓဇဋ္ဌနှင့် ဥဋ္ဌအပြုသာ ဖြစ်သင့်၏၊ နျာသဒ္ဒ်လည်း ဥဒ္ဓေါကို "ဝသဓာတ်၏ ဝကို ဥပြု, သာဒိသန္တစသော သုတ်ဖြင့် ဓာတွန်သနှင်တကွ ပစ္စည်းကို ဋ္ဌပြု" ဟု ရုပ်တွက်၏၊ ဥဒ္ဓေါကို မုဒ္ဓဇ (ဋ္ဌ) ဖြင့် ရုပ်ပြီးစေလျှင် "ဝုဒ္ဓော, ဝဿံဝုဒ္ဓော" တို့ဒ္ဓလည်း မုဒ္ဓဇ (ဋ္ဌ)ပင် ဖြစ်သင့်၏၊ ရှေးကျသောပါဠို, အဋ္ဌကထာ ပေစာတို့ဒ္ဓ "ပရိဝုဋ္ဌ ပရိဝါသော, ဝဿံဝုဒ္ဓော" ဟုချည်း အရှိများ၏၊ [ထို့ကြောင့်ပင် ရှေးနိဿယတို့ဒ္ဓ "ဝုဋ္ဌဟတိ-ထ၏"ဟူသော ပါဋ္ဌကို နည်းမှီး၍ "ဝဿံ+ဝုဒ္ဓော= ဝါမှ+ထသည်" ဟု ဝုဋ္ဌအတွက် "ထ" ဟူသော အနက်ကိုပင် ပေးမှားမိကြလေသည်။] သက္ကတဒ္ဓလည်း သာသ, ဝသဓာတ်တို့၏ ဒန္တဇ သကို က္ကာဉနောင် မုဒ္ဓဇ သပြု၍, ထို့နောက် တကို ဋ္ဌပြု၏၊ (မုဒ္ဓဇော၀ "၁၁၀" သုတ်ကြည့်၊) ထို့ကြောင့် "သတ္ထ=ကျမ်းဂန်၊ သတ္ထာ-ဆရာ" တို့ဒ္ဓ က္ကာဉ နောက် မဟုတ်၍ ဒန္တဇ (ထ္ထဖြင့်) ရှိစေကာမူ, "အနုသိဒ္ဓော, ဒေဝေါ ဝုဒ္ဓော" တို့ဒ္ဓ က္ကာဉ နောင်ဖြစ်၍ မုဒ္ဓဇ (ဋ္ဌ) ဖြင့် ပါဋ္ဌရှိသကဲ့သို့ ဝဿံ ဝုဒ္ဓော, ပရိဝုဋ္ဌ ပရိဝါသော" စသည်၌လည်း မုဒ္ဓဇ (ဋ္ဌ) ဖြင့် ပါဋ္ဌရှိသင့်သည်။

၅၇၅။ ဝဿဝါဝု။ ။ "တဂ္ဂဟဏဋ္ဌ ဝသဂဟဏဋ္ဌ ဝတ္တတေ=သာသ ဒိသတော တဿရိဒ္ဓောစသုတ်မှ တသဒ္ဓါနှင့် ရှေ့သုတ်မှ ဝ သဒ္ဓါ လိုက်လာ၏" ဟု နျာသဆိုသောကြောင့် "ဝသဿေဝ တပစ္စယေ" ဌ် "ဝသဿေဝ" ဟု သန္နိဋ္ဌာန အဝဓာရဏ ထည့်၍ ဖွင့်သည်၊ "ဝကာရဿ" ကား သုတ်ဌ် ပါသော

ဓပ ဘဟေဟိ ၅၇၆။ ဓပ ဘဟ ဣဣဓေဝ မန္တေ-ဟိ-ဓအောက်ခြိုက်,ပရေမ္ဟတ်, ဓပါဓ ဘကုန်း, ဟ အဆုံးရှိကုန်သော၊ ဓာတူဟိ (ပရဿ) တ ပစ္စယဿ ယထာဣမံ ဓပါဓေသာ ဟောန္တို၊ ယထာ-ကား၊ ဗုဒ္ဓေါ-သိတော်မူတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ ဘဂဝါ-ဘုရားတည်း၊ ဝုစ္စော-ကြီးရင့်သူ၊ ဘိက္ခု-ရဟန်း ရဏ်၊ မေ-ငါသည်၊ ပတ္တစီဝရံ-သပိတ် သင်္ကန်းကို၊ လဒ္ဓံ-ရအပ်ပြီ၊ အဂ္ဂိနာ-မီးသည်၊ ဝနံ-တောကို၊ ဒဟံ-လောင်အပ်ပြီ။ (၆၀၈)

"ဝဿ"၏ အဖွင့်တည်း၊ ထို့ကြောင့် သုတ်၌ "ဝသ" ဟု မရှိစေဘဲ "ဝဿ" ဟု ရှိစေ၊ "ဥကာရော" ကား ဝုဒ္ဓ ဥ၏ အဖွင့်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ဝုဒ္ဓ ဝသည် ယဝမဒနဖြင့် အပိုလာထားသော (အာဂမသန္ဓိ၎) အက္ခရာတည်းဟုမှတ်ပါ။ [ထိုသို့ အပိုမလာလျှင် "ဝါ+ဥ" ဟု ရှိရမည်၊ ထိုသို့ရှိလျှင် ဝ၏ အာကိုချေ, ဝကိုဥသို့ကပ် သဖြင့် ရောယှက်ရှုပ်ထွေး၍ ဝါ၏အနက်ကို မသိဘဲရှိလေရာ၏၊ ထိုအပြစ်ကို ပယ်ခြင်းငှာ ဝုဒ္ဓ ဝ အက္ခရာ အပိုလာစေရသတတ်၊ ပစ္ဆိမဝကာရောမိဿကဒေါသာ-ပဂမကရဏတ္ထံ သန္ဓိဝသေနာဂတောဝ၊ –နျာသ။]

ပုံစံများ။ ။ ဝုသိတံ၌ ကံဟောဖြစ်၍ ဘာဝကမ္မေသုတဖြင့် တပစ္စည်းသက်၊ "ဝုသိတော" ဟု ကတ္တားဟောရာ၌မူ အတိတေတုတဝန္တ်-ဖြင့် သက်၊ ကြွင်းသောရုပ်စီရင်ပုံကို အခြေပြုမှာ ရှု၊ ဝမလာဘဲ ဥသိတံလည်းရှိ၏၊ ဥဒ္ဓေါကို ဝသတည်, ဓာတ်မှည့်, အဆုံးသရရေ, တပစ္စည်းသက်၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဝကို ဥပြု, သာဒိသန္တ စသောသုတ်ဖြင့် ဓာတွန် (သ်) နှင့်တကွ တပစ္စည်းကို ဌပြု, နာမ်ငဲ့စသည်၊ "ဝုဒ္ဓေါ" ကား ဤသုတ်လာ ဝါသဒ္ဒါ၏ ဝိကပ်ရုပ်တည်း၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဝကို ဥမပြုဘဲ တသုဝုဒ္ဓိဖြင့် ဝ၏ အကို ဥပြု၍ နျာသရုပ်တွက်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ ဤဝုဒ္ဓေါ၌ နျာသက တစ်မျိုးစီရင်၍ ပြသောကြောင့် ရှေ့ "ဝဿံဝုတ္ထော"၌မူ ဒန္တ ၎(တ္ထ) ဖြင့်ပင် နျာသလည်း (ရူပသိဒ္ဓိကဲ့သို့) အလိုရှိဟန်တူ၏၊ ထိုသို့ အလွန်ရှိရိုးမှန်လျှင်လည်း ဝသဓာတ်ချင်း တပစ္စည်းချင်း တူပါလျက် ဟိုတစ်မျိုး သည်တစ်ဖုံ ပြထားသောကြောင့် ပုဗ္ဗာပရ ဝိရောဓိဒေါသ ရောက်ဖွယ်ရှိသည်။

၅၇၆။ ယထာဣမံ။ ။ "ဓ+ပ" "ဘ+ဟ" ဟု တစ်စုံစီခွဲ၍ ရှေ့ဖြစ်သော ဓ+ဘတို့နောင် တကို ဓပြုရခြင်း, နောက်ဖြစ်သော ပ+ဟတို့နောင် တကို ပပြုရခြင်းကို ယထာဣမံဟု ဆိုသည်၊ [သို့သော် "ဟစတုတ္ထာန-မန္တာနံ ဒေဓေ" သုတ်၌ ဓ အပြုနှောင်းရာဝယ် ဟကိုဒပြုဟု ဆိုထားသောကြောင့် ဟနောင်တ, ကို ဓလည်း ပြုသေး၏ဟု သိသာ၏၊ ထို့ကြောင့် ဤ ယထာဣမံ စကားကို ယေဘုယျဟုသာ မှတ်၊] ဓဟစ၌ စသဒ္ဒါကား သာဒိသန္တ သုတ်မှ လိုက်လာသော သာဒိကို နစ်စေခြင်း အနက်ရှိ၏ဟု နျာသဆို၏၊ ရုပ်ညွှန်းကို အခြေပြုမှာ ရှု၊

ဘန္ဓတော ဂ္ဂေါစ ၅၇၇။ ဘန္ဓတော–ဘန္ဓဟူသော၊ ဓာတုမှာ (ပရသ) တကာရ ပစ္စယသ–တပစ္စည်း၏၊ အာဒိဗျဥ္ဇနေန သဟ,ဂ္ဂေါအာဒေသော ဟောတိ၊ ဘဂ္ဂေါ–ချိုးဖျက်အပ်ပြီ။ (၆၂၉) [ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်တွက်၊ "ဂ္ဂေါစ၌ စသဒ္ဒါသည် သာဒိသန္တသုတ်၌ သာဒိကိုငင်၏" ဟု ချာသဆို၏၊ "သာဒိသန္တပုစ္ဆ ဘန္ဓဟု ဘန္ဓဓာတ်နောင် တကို ဓာတွန်နှင့်တကွ ဌပြုရုံမက, ဤသုတ်က ဂ္ဂလည်း ပြုသေး၏" ဟု ထိုသုတ်မှ ဌအပြုကိုပေါင်းသော သမ္ပိဏ္ဍနဟုဆိုလျှင် သာ၍ သင့်မည်ထင်သည်၊ ဤသုတ်ကိုလည်း သာဒိသန္တသုတ်၏နောက်၌ ဆက်၍ တည် သင့်သည်။]

ဘုဇာဒိနမန္တော နော, ဒ္ဒိစ ၅၇၈။ ဘုဇ ဣစ္စေဝမာဒိနံ–ဘုဇ အစရှိကုန်သော၊ ဓာတူနံ, အန္တော–အဆုံး ဗျည်းသည်၊ နော–ကျေပျောက်သည်၊ ဟောတိ၊ တပစ္စယသစ–တ ပစ္စည်း၏လည်း၊ ဒ္ဒိဘာဝေါ–ဒွေဘော်သည်၊ ဟောတိ၊ ဘုတ္တော, ဘုတ္တာဝီ–စားပြီးသူ၊ စတ္တော–စွန့်အပ်ပြီ၊ သတ္တော–ငြိကပ်တတ်သော သတ္တဝါ၊ ရတ္တော–တပ်မက်သူ၊ ယုတ္တော–ယှဉ်သူ၊ ဝိဝိတ္တော–ကင်းဆိတ်သူ။ (၅၆၁)

ဤသုတ်လာ တပစ္စည်း ဟူရာ၌လည်း "တဗ္ဗ–တုံ" တို့မှ တ လည်း ပါဝင်၏၊ ထို့ကြောင့်လဒ္ဓဗ္ဗံ, သုဗုဒ္ဓံစသည်ဖြင့် ရုပ်ရှိနိုင်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ "ပရသ+တပစ္စယသ" ဟူရာ၌ ဓာတ်နောင်ကပ်လျက်နေသော ပစ္စည်းကို စီရင်ရာဝယ် ဆက်စပ် ကပ်နေမှသာ စီရင်နိုင်သည်၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း.... သတ္တမီ နိမိတ်ကဲ့သို့ "မှ" ဟူသော ပဥ္စမီနိမိတ်လည်း တစ်စုံတစ်ခု မခြားကွယ်ခြင်းကို သိစေသောကြောင့်တည်း၊ ထို့ကြောင့် "ရုဒ္ဓေါ" စသည်ဖြင့် အခြားအကွယ်မရှိရာ၌ သာ ဤသုတ်က စီရင်၍ "ရုန္ဓိတုံ" စသည်ဖြင့် ဣအာဂုံခြားကွယ်နေရာ၌ ဤသုတ်က မစီရင်နိုင်ဟု မှတ်။ "ပုဌော=ပုစ္ဆိတော, ဘဌော=ဘဇ္ဇိတော" စသည်တို့၌လည်းနည်းတူ၊ ဤအဓိပ္ပာယ်ကို ရည်ရွယ်၍ ရူ၌ "အဗျဝဓာနေဝါ–ယံ" ဟုမိန့်လေ့ရှိသည်။

၅၇၇။ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ "ဂေါဘန္ဓာဒီဟိ" ဟု (၅,၁၅၄) သုတ်တည်၍ တဝန္တု၏ တကိုလည်း ဓာတွန်နှင့်တကွ ဂ္ဂပြု၊ ဘဂ္ဂေါ,ဘဂ္ဂဝါ–ချိုးဖျက်ပြီ၊ လဂ္ဂေါ, လဂ္ဂဝါ– ငြိကပ်ပြီ၊ လဂ=သင်္ဂေ (ငြိကပ်ခြင်း၌)၊ နိမုဂ္ဂေါ, နိမုဂ္ဂဝါ–နစ်မြုပ်ပြီ၊ နိပုဗ္ဗမုဇ္ဇ=မုဇ္ဇနေ (နစ်မြုပ်ခြင်း၌)၊ သံဝိဂ္ဂေါ, သံဝိဂ္ဂဝါ–ထိတ်လန့်ပြီ။ သံပုဗ္ဗ ဝိဇ=ဘယဇလနေသု (ကြောက်ခြင်း, တုန်လှုပ်ခြင်းတို့၌)။

၅၇၈။ တပစ္စယသ။ ။အစ၌ တအက္ခရာပါသော"တ,တဝန္တု, တာဝီ, တုံ" စသောပစ္စည်းများကို တပစ္စယအရ၌ ယူ၊"ဘုတ္တော,ဘုတ္တဝါ,ဘုတ္တာ ဝီ, ဘောတ္တုံ–စသည်တည်း၊ စတ္တော–စဇ–စာဂေ(စွန့်ခြင်း)၊သတ္တော– သန္ဓ– သင်္ဂေ (ငြိကပ်ခြင်း)

ဝစဝါဝု **၅၇၉။ ဝစဏ္ဍတီ စတဿ ဓာတုဿ-၏၊ ဝကာရဿ- ဝ အက္ခရာ၏၊ ဥကာရာဒေသော ဟောတိ၊ အန္တော-အဆုံးဖြစ်သော၊ စကာရော-စအက္ခရာသည်၊ နော-ကျေပျောက်သည်၊ ဟောတိ၊ တပစ္စယဿစ ဒ္ဒိဘာဝေါ ဟောတိ၊ ဘဂဝတာ-သည်၊ ဝုတ္တံ-ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ ဥတ္တံဝါ-ဥတ္တံဟုလည်းရှိသေး၏။ (၅၃၀)**

ဓာတွန်နှိုကိုချေ၊ ရတ္တော-ရန္ဓ-ရာဂေ (တပ်စွဲခြင်း)၊ ယုတ္တော-ယုဇ=ယောဂေ၊ ဝိဝိတ္တော-ဝိပုဗ္ဗ ဝိစ=ဝိဝေကေ (ကင်းဆိတ်ခြင်း) ဟုဆို၍ ဘုတ္တော နည်းတူတွက်၊ [ဘုဇာဒိ ဂုပါဒိကို ဂုပါဒိနဥသုတ်ကျမှ ပြအံ့။]

၅၇၉။ ဝစဝါဝု။ ။ "ဝစ+ဝါ+ဝု" ဟု ၃-ပုဒ်ရှိကြောင်း ချာသ၌ဆို၏၊ ရူ၌ကား "ဝစ+ဝါ+ဝ+ဥ" ဟု ၄-ပုဒ်ဆိုသည်၊ ချာသအလို "ဝု"သည် "ဝဿ+ဥ+ဝု" ဟုဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ် သမာသ်ပုဒ် တစ်ပုဒ်တည်းသာတည်း၊ ရူအလို"ဝ+ဥ"ကို သန္ဓိစပ်ထားသည်၊ "ဝစ-ဝစဓာတ်၏" ဟု ပေးရသောကြောင့် ဝစသည် ဂစဿဟုဆိုလိုလျက် သဝိဘတ်ကို သဗ္ဗာသမာဝုသောဖြင့် ချေထားသောပုဒ်တည်းဟုမှတ်၊ ဝါသဒ္ဒါကို ချာသ၌ ဝ၏ ဥပြုမှု, ဓာတွန် ချေမှုနှင့် ဒွေဘော်ပြုမှုတို့ကို ပြသော သန္ဓိဌာနာ ဝဓာရဏတည်းဟုဆို၏။

နိဒ္ဒေသ။ ။ နိဒ္ဒေသ၌ကား "ဝိကပ္ပနတ္ထ" ဟု ဆို၏၊ ဝစဓာတ် တပစ္စည်းဖြင့် "ဝတ္တံ-ပြောဆိုကြောင်း ခံတွင်းပါးစပ်"ဟု အဘိဓာန်တို့၌ ရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း, ရှေ့သုတ်၌ တပစ္စည်းအရ တ အက္ခရာပါသော တဗ္ဗစသည်ကိုလည်း ယူရသကဲ့သို့ ဤ၌လည်း တဗ္ဗစသည်ကို ယူလျှင် "ဝတ္တဗ္ဗံ"၌ ဥအပြုမရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း ဝိကပ်ဟုဆိုသော နိဒ္ဒေသစကားလည်း မှတ်သားဖွယ်ပင်။

စဉ်းစားဖွယ်။ ။ ဝတ္တဗ္ဗံ၌ ဘုဇာဒိနသုတ်ဖြင့် ဝစ၏ ဓာတွန်ကို ချေ၍ တဒွေဘော်လာရသကဲ့သို့ ဥတ္တံ၌လည်း ဤသုတ်ဖြင့် ဝကိုသာ ဥပြု၍ ဓာတွန်ချေမှု ဒွေဘော်လာမှုတို့ကို ဘုဇာဒိနသုတ်ဖြင့် ပြုလျှင် ပြီးနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် ရှေ့သုတ်မှ "အန္တောနော, ဒ္ဒိစ" တို့ကို လိုက်စေ၍ "အန္တော စကာရော" စသည်ဖြင့် ဝုတ္တိဖွင့်ပုံကို စဉ်းစားသင့်သည်။

ဥတ္တံဝါ။ ။ ဥတ္တံဝါ၌ ဝါသဒ္ဒါသည် တေသုဝုဒ္ဓိဖြင့် ဝမလာဘဲ"ဥတ္တံ" ဟုလည်း ရုပ်တစ်မျိုးရှိနိုင်ကြောင်းကို ပြသော ဝိကပ်တည်း၊ ဤသုတ်လာ ဝါသဒ္ဒါ၏ အနက်မဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် ဥတ္တံဝါကိုထောက်၍ ဤသုတ်လာ ဝါကို ဝိကပ်ဟုမဆိုလို၊ ဝစဓာတ် တ အက္ခရာရှိသော ပစ္စည်းဖြင့် "ဝတ္တံ=ဝတ္တဗ္ဗံ" ဟု ဝကိုဥမပြုဘဲ ရှိပုံကိုထောက်၍သာ ဝိကပ်လည်း သင့်တန်ရာ၏ဟု (နိဒ္ဒေသကို ထောက်ခံသောအားဖြင့်) ဆိုလိုသည်။

ဂုပါဒီနဥ **၅၈၀။ ဂုပ၊ ပေ၊ ဒွေဘာဝေါ ဟောတိ၊ သုဂုတ္တော-ကောင်းစွာ စောင့်ရှောက်အပ်၏၊ စိတ္တော-ကြံတတ် သိတတ်သော တရား၊ လိတ္တော-သုတ်လိမ်းအပ်၏၊ သန္တတ္တော-ပြင်းစွာ ပူလောင်၏၊ ဥတ္တော-ဆိုအပ်၏၊ ဝိဝိတ္တော-ကင်းဆိတ်၏၊ သိတ္တော-သွန်းဖြန်းအပ်၏၊ ဧဝံ, အညေပိ-အခြားရုပ်တို့ကိုလည်း၊ ယောဇေတဗ္ဗာ။ (၆၃၀)**

၅၈၀။ ပုံစံများ။ ။ သုပုဗ္ဗဂုပ=ဂေါပနေ (စောင့်ရှောက်ခြင်း)၊ ဘာဝ ကမ္မေသုတဖြင့် တပစ္စည်း၊ "သုဂုတ္တော-ကောင်းစွာလုံခြုံပြီ" ဟုပေးလျှင်အတီတေ တ တဝန္တုဖြင့်သက်။ [ဂုတ္တိ-လုံခြုံခြင်း (တိပစ္စည်း)၊] စိတ္တော-စိတိ (စိန္တ)=စိန္တာယံ၊ ဗုဓဂမာဒိတ္ထေ ကတ္တရိဖြင့် တပစ္စည်း, ဓာတွန် တ် (သို့မဟုတ် နှ်) ကိုချေ၊ [စတ္တော ဟု ပါဠိပျက်တတ်၏။] လိတ္တော-လိပ=လေပနေ (သုတ်လိမ်းခြင်း) ကံဟော တ၊ သန္တတ္တော-သံပုဗ္ဗ တပ=သန္တာပေ (ပူလောင်ခြင်း)၊ "ပူလောင်၏" ပေးလျှင် ဗုဓဂမာဒိတ္ထေဖြင့် တ သက်၊ "ပူလောင်အပ်၏" ပေးလျှင်ကံဟော တ၊ ဥတ္တော-ဥစ=ဝိယတ္တိယံ ဝါစာယံ, ကံဟော=တ။ [ဝစဝါဝုသုတ်၌ ဝစဓာတ်ဖြင့်လည်း ပြီး၏၊] ဝိဝိတ္တော-ဘုဇာဒီနသုတ်အတိုင်း၊ သိတ္တော-သိစ=သေစနေ (သွန်းဖြန်းခြင်း)၊ ကံဟော=တ၊ ["အာဒိတ္တော-ပြင်းစွာတောက်လောင်၏၊ အာပုဗ္ဗ ဒီပ=ဒိတ္တိမှိ၊ ပတ္တော-ရောက်၏၊ ရောက်အပ်ပြီ၊ ပပုဗ္ဗ အပ=ပါပုဏနေ၊ မတ္တော-ယစ်မူးသူ, မေ့လျော့သူ၊ မဒ+ဥမ္မာဒေ၊ သုတ္တော-အိပ်ပျော်သူ" ဤရုပ်များလည်း ပါဠိ၌ အသုံးများလှ၏။]

စသဒ္ဒါ။ ။ ဂုပါဒိနဥ၌ သည်စ ဘုဇာဒိကိုပေါင်းသော သမ္ပိဏ္ဍနတည်း၊ ဘုဇာဒိဓာတ်တို့၏သာ ဓာတွန်ချေ၍ ဒွေဘော်ပြုရသည် မဟုတ်သေး, ဂုပါဒိဓာတ်တို့၏လည်း ဓာတွန်ချေ၍ ဒွေဘော်ပြုရသည် ဟူလို။

ဘုဇာဒိ, ဂုပါဒိ။ ။ ဘုဇာဒိ, ဂုပါဒိ တို့၌ အာဒိအရ မည်သည့်ဓာတ်စုကိုယူရ မည်ဟု ကိန်းသေခွဲခြားချက်ကို မတွေ့ရ၊ ဝိဝိတ္တော ပုံစံကို ၂-သုတ်လုံး၌ ပြထားသဖြင့် သာ၍ ရှုပ်ထွေးဖွယ် ဖြစ်နေပြန်၏၊ ရူပသိဒ္ဓိ၌လည်း ဘူဒဓာတ် တပစ္စည်းဖြင့် သုတ္တံကို "ဘုဇာဒိတ္တာ" ဟု ဆဒါဒီဟိ တတြဏ် သုတ်၌လည်းကောင်း, ပဒဓာတ်ဖြင့် "သမ္ပတ္တိ သမာပတ္တိ" တို့ကို "ဂုပါဒီနဥ္ဆာတိ" ဟု ဂမခနဟန ရမာဒီန မန္တော သုတ် အထက်၌လည်းကောင်း ဆိုပြန်၏၊ ထို့ကြောင့် ဇကာရန္တဓာတ်စုကို ဘုဇာဒိ၌ အာဒိအရလည်းကောင်း ပကာရန္တဓာတ်စုကို ဂုပါဒိ၌ အာဒိအရလည်းကောင်း ကိန်းသေယူ၍ ကြွင်းဓာတ်များကိုမူ ဘုဇာဒိဂုပါဒိ ၂-မျိုးလုံးသွင်းနိုင်၏ဟု ကြံသင့်၏၊ ဆရာတို့ကား ဘုဇာဒိ၌ ပကာရန္တဓာတ်စုကိုလည်း သွင်းနိုင်သောကြောင့် ဂုပါဒီနဥ္ဆသုတ်ကို အပိုဟုပင် ဆိုလိုကြသည်။

တရာဒီဟိ ဣဏ္ဍော ၅၈၁။ တရဣစ္ဆေဝမာဒီဟိ၊ ပေ၊ နော ဟောတိ၊ တရတိ ကူးတတ်၏၊ ဣတိ, တိဏ္ဍော-မည်၏၊ ဥတ္တရတိ-လွန်မြောက်တတ်၏၊ ဣတိ, ဥတ္တိဏ္ဍော၊ သံပူရတိ-ပြည့်၏၊ ဣတိ သမ္ပုဏ္ဍော၊ တုရတိ-လျင်မြန်တတ်၏၊ ဣတိ တုဏ္ဍော၊ ပရိဇိရတိ-အိုမင်း၏၊ ဣတိ ပရိဇိဏ္ဍော၊ အာကိရတိ-ရောပြွမ်း၏၊ (သွန်းလောင်း၏၊) ဣတိ အာကိဏ္ဍော။ (၆၁၇)

ဘိဒါဒိတော ဣနွဒနွဤဏာဝါ ၅၈၂။ ဘိဒ ဣစ္ဆေဝမာဒီဟိ၊ ပေ၊ နော ဟောတိ၊ ဘိန္ဒိ တဗ္ဗော-ခွဲအပ် ခွဲထိုက်၏၊ ဣတိ ဘိနွော၊ ဆိန္ဒိယတိ-ဖြတ်အပ်၏၊ ဣတိ ဆိနွော၊ ဥစ္ဆိန္ဒိတ္ထ-ဖြတ်ပြီ၊ ဣတိ, ဥစ္ဆိနွော၊ ဒီယတိ-ပေးအပ်၏၊ ဣတိ, ဒိနွော၊ နိသီဒတိ- ထိုင်၏၊ ဝါ- နေ၏၊ ဣတိ, နိသိနွော၊

၅၈၁။ ပုံစံများ။ ။ "တရတီတိ" ဟု ပစ္စုပ္ပန် ဝိဂ္ဂဟပြုသောကြောင့် ဗုဓဂမာဒိတ္ထေဖြင့် တပစ္စည်းသက်၊ ရူဉ်မူ "အတရီတိ" ဟု အတိတ် ဝိဂ္ဂဟပြုသောကြောင့် အတီတေ တ တဝန္တုဖြင့်သက်သည်၊ ဤသို့လျှင် အနက်အားလျော်စွာ ပစ္စုပ္ပန် အတိတ် ဘောကံဟော တပစ္စည်းများသက်ရမည်ကိုသိပါ။ ဥတ္တိဏ္ဍော ဥပုဗ္ဗ တရ=တရဏေ (ကူးမြောက်, လွန်မြောက်ခြင်း)၊ သံပုဏ္ဍော-သံပုဗ္ဗပူရ=ပူရဏေ (ပြည့်ခြင်း)၊ "ပူ+-ိဏ္ဍ" ဟုဖြစ်သောအခါ ဝါပရောဖြင့် နောက်ဣကိုချေ, (တစ်နည်း, သန္ဓိအစပ် မဟုတ်သောကြောင့် ကွစိဓာတုဖြင့်ချေ၊) ကွစာဒိ မဇ္ဈုတ္တရာနံဖြင့် ပူ၌ ဦကို ရဿပြု။

တုဏ္ဍော။ ။ "တုဒတီတိ တုဏ္ဍော" ဟု တွေ့ရ၏၊ တရာဒီဟိ၌ အာဒိဖြင့် ရကာရန္တ ဓာတ်များကိုသာ ယူရလျှင် သာ၍သင့်ဖွယ်ရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း, တုဒဓာတ်ဖြင့် တုနွ(အပ်ချုပ်သမား) ဟု ဒန္တဇ (နွ) ဖြင့် ထောမနိဓိရှိ၍ဘိဒါဒိတော ဣနွအနွ ဤဏာဝါသုတ်ဖြင့် စီရင်သင့်သောကြောင့်လည်းကောင်း, "တုရတိ-လျင်မြန် တတ်၏၊ ဣတိ, တုဏ္ဍော (လျင်မြန်သူ)" ဟု ရှိသင့်သည်၊ တရ=ဝေဂေ (လျင်မြန်ခြင်း၌) ဟု ဆို၊ ပရိဇိဏ္ဍော-ပရိပုဗ္ဗ ဇရ=ဝယော ဟာနိမှိ၊ အာကိဏ္ဍော-အာပုဗ္ဗ ကိရ=ဝိကိရဏေ (ရောပြွမ်းခြင်း)၊ [အာပုဗ္ဗစရဓာတ်ဖြင့် "အာစိဏ္ဍော-အလေ့အကျက်၊ ဝါ-လေ့ကျက်အပ်၏" လည်း အသုံးများ၏။]

၅၈၂။ ပုံစံများ။ ။ ဘိနွော-ဘိဒဓာတ် ဟူရာ၌ "ဘိဒိ" ဟု ဣကာရန္တလည်း ဆိုကြ၏၊ ရုဓာတ်ဖြစ်မူ "ဒွိဓာကရဏ ၂-ဖြာ ပြုခြင်း (ခွဲသောအားဖြင့် ၂-ဖြာ ပြုခြင်း ဟူလို) တစ်နည်း, ဝိဒါရဏေ-ဖောက်ခွဲခြင်း၊ ဝိသေသန-အထူးပြုခြင်း အနက်တို့၌ ဖြစ်၏၊ ကံလည်းရှိ၏၊ ဒိဝါဒိဖြစ်မူ "ဘိဇ္ဇန-ကွဲခြင်း၌" ဖြစ်၏, ကံမရှိသော အကမ္မကဓာတ်လည်း ဖြစ်၏၊ ဤ၌ ရုဓာဒိဖြစ်၍ "ဘိန္ဒိတဗ္ဗော" ဟု

သုဋ္ဌ–ကောင်းစွာ၊ ဆဒီယတိ–ဖုံးလွှမ်းအပ်၏၊ ဣတိ, သုဆန္နော ခိဇ္ဇတိ–ပင်ပန်း၏၊ ဣတိ, ခိန္နော၊ ရဒတိ–ငိုကြွေးတတ်၏၊ ဣတိ, ရဏ္ဏော (ငိုသူ)၊ ဧတိ–ပဋိသန္ဓေနေရခြင်းသည်၊ ခီဏာ–ကုန်ပြီ၊ ဝါတိ ကိမတ္ထံ၊ ဘိဇ္ဇတိ–ဖျက်ဆီးအပ်၏၊ ဣတိ, ဘိတ္တိ (နံရံ– ၆၃၂)။

ပါဠိမှန်ရှိစေ၊ ဘိန္နော–ခွဲအပ်သော အရာ၊ ဘိဇ္ဇတိတိ ဘိန္နော–ဟု ဒိဝါဒိပြုလျှင် "ကွဲသောအရာ" ဟု ပေး၊ ဆိန္နော–ဆိဒ=ဒွိဓာကရဏေ, "ဆိဇ္ဇတိတိ ဆိန္နော"ဟု ဒိဝါဒိပြုလျှင် "ပြတ်ပြီ" ဟုပေး၊ ဥစ္ဆိန္နော– ဥပုဗ္ဗဆိဒ "ဥစ္ဆိဇ္ဇိတိ ဥစ္ဆိန္နော=ပြတ်ပြီ" ဟုလည်း ဖြစ်၏၊ ဒိန္နော–ဒါ=ဒါနေ၊ နိသိန္နော–နိပုဗ္ဗ သဒ=ဝိသရဏ ဂတျာဝသာဒနေသု၊ ဘိန္နောကဲ့သို့ စီရင်၊ [ရူဠှလည်း ဘိန္နောအတိုင်းပင် စီရင်၏၊ နျာသဠှကား တကို ဣန္နပြုပြီးမှ သဒဿ သီဒတ္တံဖြင့် သီဒပြု၏၊ ထို့နောက်မှ ဓာတွန်ချေသည်၊] ဤရုပ်တို့သည် ဣန္နာဒေသ၏ ပုံစံများတည်း။

သုဆန္နော။ ။ သုပုဗ္ဗ ဆဒ– အပဝါရဏေ (တားမြစ်ကာကွယ်ခြင်း)၊ တကိုအန္နပြု၊ [ပဋိ+ဆဒဖြင့် ပဋိစ္ဆန်–ဖုံးလွှမ်းအပ်၏၊ သဒဓာတ်ဖြင့် သန္နော–ကျွံနစ်ပြီ၊ ပဗုဗ္ဗဖြင့် ပသန္နော–ကြည်ညိုစိတ်၏၊ ဥပုဗ္ဗ ပဒဓာတ်ဖြင့် "ဥပ္ပန္နော–ဖြစ်ပြီ" စသောရုပ်များလည်း အသုံးများ၏။]

ခိန္နော။ ။ ခိဒ=ခိနဘာဝေ (အားအင် ကုန်ခန်းသူ၏ အဖြစ်၌၊ ဝါ–ပင်ပန်းခြင်း၌) ဟု ရူဠှလည်းကောင်း, နျာသ သီဟိုဠ်မူဠှလည်းကောင်း ရှိ၏၊"ကန္တာရခိန္နဿ" စသည်ဖြင့် ပါဠိသုံးလည်းရှိ၏၊ ဒိဝါဒိဖြစ်၍ "ခိဇ္ဇတိ" ဟုဝိဂ္ဂဟပြု၊ တချို့ နျာသ ၌ကား ခိဒ္=ဥတ္တာသနေ (ထိတ်လန့်ခြင်း၌) ဟုရှိ၏၊ ဘိဒါဒိဖြင့် အာဒိအရ (ဤဏမပြုရာ၌) ဒကာရန္တ ဓာတ်စုကို ယူသင့်သောကြောင့် "ခိဒ" ဓာတ်သာ သင့်ဖွယ်ရှိ၏၊ ခိ+အန္နဟု ဖြစ်သည့်အခါ ဝါပရောဖြင့် နောက် (အ) ကိုချေ။

ရဏ္ဏော။ ။ရဒ=အသုဝိမောစနေ၊ တကို အန္နပြု၊ နောက် အ ကိုချေ၊ ရနောက်ဖြစ်၍ နှဉ်ကို ဏ္ဏာပြန်လျှင် "ရဏ္ဏံ–ငိုခြင်း" ဟုလည်း ပါဠိရှိ၏၊ [ဤ၌လည်း "ရဓ=အာဝရဏေ (ပိတ်ဆို့တားမြစ်ခြင်း)" ဟု မူကွဲရှိသေး၏။]

ခီဏာ စသည်။ ။ ခီဏာ၌ ခီ=ခယေ၊ တကို ဤဏာပြု၊ ဣတ္ထိဓောတက အာပစ္စည်းသက်၊ ရူဠှ အလားတူမှတ်ဖွယ်ရုပ်တွေ များစွာ ပါလေသေး၏၊ [ရှေ့သုတ်၌ "တုဒတိတိ တုဏ္ဏော" ဟု မူကွဲရှိသော "တုန္န"လည်း "တုဒ" နောင်တကို အန္နပြု၍ (ရုန္နကဲ့သို့) ပြီး၏၊ တုဇ္ဇတေ– ထိုးဆွအပ်၏၊ ဣတိ, တုန္နော–ထိုးအပ်သော အရာ, အပေါက်အစုပ်၊ တုန်္ခ–အပေါက်အစုပ်ကို တေ (ဝယတိ) ဖာထေးချုပ်စပ်တတ်၏၊ ဣတိ တုန္နဝါယော=အပ်ချုပ်သမား။] ဘိတ္တိ၌ ဘိဒိဓာတ် တိပစ္စည်း, ဝါမြစ်၍ ဣန္နမပြုရ, ဘုဇာဒိနမန္တောဖြင့် စီရင်။

သုသ ပစ သကတော ကွက္ကာစ ၅၈၃။ သုသ၊ ပေ၊ ဣစ္ဆေဝမာဒီဟိ–သုသ, ပစ, သက,ဤသို့ အစရှိကုန်သော၊ ဓာတူဟိ (ပရဿ) တ ပစ္စယဿ ကွက္ကာဒေသာ ဟောန္တိ၊ အန္တော ဗျဉ္ဇနောစ နောဟောတိ၊ သုဿတိ–ခြောက်သွေ့၏၊ ဣတိ, သုက္ခော–မည်၏၊ ကဋ္ဌော ထင်းခြောက်တည်း၊ ပစ္စတိ မှည့်ရင့်၏၊ ဣတိ, ပက္ကံ–မည်၏၊ ဖလံ–သစ်သီးတည်း၊ သကတိ သမတ္ထေတိ–စွမ်းနိုင်၏၊ ဝါ, သကတိ ပူဇေတိ–ပူဇော်တတ်၏၊ ဣတိ, သက္ကော၊ သုဇမ္ပတိ–ဘိကြားမင်းတည်း။ (၆၁၈)

၅၈၃။ သုသ၊ ပေ၊ သကတောစ။ ။ ["ဣစ္ဆေဝမာဒီဟိ" ဟု အာဒိဖြင့် ရှိသည်ကား သုတ်၌ အာဒိမပါသောကြောင့် မကောင်း၊ ရှုဌ် "ဣစ္ဆေတေဟိ" ဟုသာရှိ၏၊] ကဋ္ဌော, ဖလံ, သုဇမ္ပတိတို့သည် သုက္ခောစသည်၏ ဟောနက်ကို ပြသော အဘိဓေယျတို့တည်း၊ ကဋ္ဌောဟု ပုလ္လိင်လည်း မကောင်း၊ "ကဋ္ဌံ" ဟုအဘိဓာန်၌လည်းကောင်း, "နတေ ကဋ္ဌာနိ ဘိန္နာနိ" ဟု ဇာတ်ပါဋ္ဌိများ၌ လည်းကောင်း နပုလ္လိင်သာ၊ ထို့ကြောင့် ရှုဌ် "ရုက္ခော" ဟု အဘိဓေယျထည့်သည်၊ "ဖလံ" ဟူသော အဘိဓေယျနှင့် ကိုက်အောင် "အပစ္စိ–မှည့်ရင့်ပြီ" ဟုပေးသည်၊ ပက္ကံ ဘောဇနံဟုရှိလျှင် "ချက်အပ်ပြီ, ဝါ–ကျက်ပြီ" ဟုလည်းပေး၊ "သက=သာမတ္ထေ+ ပူဇာယံ" ဟု ဓာတ်နက် ၂–မျိုးရှိသောကြောင့် "သမတ္ထေတိပူဇေတိဝါ"ဟု ဝိဂ္ဂဟ ၂–မျိုးပြ၏၊ ရုပ်ပြီးပုံကို အခြေပြု၌ ရှု၊ "ကွက္ကာစ" မှ စသဒ္ဒါကို သကတောစဟု ရွှေ့ထိုင်စေ၍ ထိုစဖြင့် မုစဓာတ်ကို ဆည်းယူ၍"ဥမ္မုက္ကာ ပဋိမုက္ကာ–စွပ်အပ်သော ဖိနပ်၊ သြမုက္ကာ–ချွတ်အပ်သော ဖိနပ်" ဖြစ်၏ဟု ရှုဌ်ပြ၏၊ ဥစ=သမဝါယမ, ရဝေ (ပေါင်းစုခြင်း, အသံပြုခြင်း) ဟူသော ဒိဝါဒိဂိုဏ်း ဓာတ်ကိုယူ၍ "ဥက္ကာ–မီးရှူး" ဟုလည်း ဖြစ်သေး၏။

မောဂ္ဂလ္လာန်။ ။ ခါဒိကဏ္ဍ၌" သုသာခေါ (၁၅၇)" သုတ်ဖြင့် သုသ ဓာတ်နောင်ကွ ကွဝန္တုပစ္စည်းတို့၏ တကို ခပြု၍ "သုက္ခော သုက္ခဝါ ခြောက်ပြီ" ဟုလည်းကောင်း "ပစာ ကော" သုတ်ဖြင့် ပစဓာတ်နောင် ကွ–ကွဝန္တုပစ္စည်းတို့ကို ကပြု၍ "ပက္ကော–ကျက်ပြီ, ချက်အပ်၏၊ ပက္ကဝါ–ကျက်ပြီ" ဟုလည်းကောင်း, "မုစာ ဝါ" သုတ်ဖြင့် မုစနောင် ဝိကပ် ကပြု၍ "မုက္ကော–မုက္ကဝါ, မုတ္တော–မုတ္တဝါ–လွတ်ပြီဟု လည်းကောင်း သကဓာတ်နောင်ကား ဥဏာဒ် "ဣတိကာ ကရာရဝကသ ကဝါဟိကော" သုတ်ဖြင့် ကပစ္စည်း သက်၍ "သက္ကော" ဟု ပြီးစေပြီးလျှင် သက နောင် တပစ္စည်းသက်လျှင် "သက္ကော" ဟုမဖြစ်နိုင်၊ "သတ္တော, သတ္တဝါ" ဟုသာ ဖြစ်နိုင်၏–ဟုမိန့်လေသည်။

ပက္ကမာဒီဟိ နွှောစ

၅၈၄။ ပက္ကမ ဣစ္ဆေဝမာဒီဟိ–ပပုဗ္ဗ ကမု ဤသို့ အစရှိကုန်သော ပေ၊ ဟောတိ၊ပက္ကမတိ–ဖဲသွား၏၊ဣတိ ပက္ကနွှော (ဖဲသွားသူ)၊ ["ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကနွှော–ဆွမ်းခံရာမှ (ဆွမ်းစားရာမှ) ဖဲခဲ့သည်" ၌ ပဋိပုဗ္ဗ ကမုဓာတ်၊] ဝိဗ္ဗမတိ–မရပ်မတည် လည်တတ်၏၊ ဝါ– လူထွက်၏၊ ဣတိ ဝိဗ္ဗနွှော (ရဟန်းဘောင်၌မတည်ဘဲ လူ့ဘောင်သို့ ပြန်လည်သူ=လူတွက်၊) သင်္ကနွှော–ပြောင်းရွှေ့သူ၊ ခနွှော–သည်းခံသူ၊ သနွှော–ငြိမ်သက်သူ၊ ဒနွှော ယဉ်ကျေးသူ၊ ဝနွှော–ပျို့အန်သူ၊ စဂ္ဂဟဏံ ကိမတ္တံ၊ တေဟေဝ ဘေတူဟိ–ထိုဓာတ်တို့မှပင်၊ (ပရဿ) သပစ္စယဿ–၏၊ နွှိ–နွှိအပြုသည် ဟောတိ၊ အနွှောစ နော ဟောတိ၊ ကနွှိ–နှစ်သက်ခြင်း၊ ခနွှိ–သည်းခံခြင်း၊ သဗ္ဗတ္ထံ–အလုံးစုံသော ဘမုစသောဓာတ်တို့၌၊ ဧဝံ–ဤ့အတူတည်း (၆၁၉)။

၅၈၄။ ပက္ကမာဒီဟိ။ ။ ပကာရအနက်ရှိသော အာဒိဖြင့် မကာရ နွှ ချင်းတူသော ဘမု, ခမု, သမု, ဒမု, ဝမု စသည်ကိုယူ၊ ပက္ကနွှောကို အခြေပြုကြည့်၊ ရူ၌ "ပက္ကမီတိ ပက္ကနွှော" ဟု အတိတ်ဝိဂြိုဟ်ပြုသောကြောင့် အတီတေ တ တဝန္တု သုတ်ဖြင့် တပစ္စည်းသက်ရ၏၊ ဤ၌ကား "ပက္ကမတိ" ဟု ပစ္စုပ္ပန်ဝိဂ္ဂဟပြုသောကြောင့် ဗုဓဂမာဒိတ္ထေသုတ်ဖြင့် တပစ္စည်းသက်ရခြင်းသာ ထူး၏၊ ဝိဗ္ဗနွှော–ဝိပုဗ္ဗ ဘမု=အနဝဌာနေ (မရပ်မတည် လည်ခြင်း၌) ["ဘန္တ မိဂီ–တုန်လှုပ်သော သမင်မ" စသည်လည်း ဘမုဓာတ်ပင်။]

သင်္ကနွှော။ ။ သံပုဗ္ဗ ကမု=ဝိက္ခေပေ (ခြေလှမ်းခြင်း)၊ ခနွှော ခမု=သဟနေ (သည်းခံခြင်း)၊ [နျာသ၌ "ခနု+အဝဓာရဏေ (တူးဖြိုခြင်း)" ဟုလည်း ဆိုသေး၏၊ "ဂမ ခန ဟနာဒီနံ တုံ တဗ္ဗာဒီသုန" သုတ်၌ အာဒိဖြင့် တ အက္ခရာပါသော တ–တွာ စသည်ကိုယူ၍ "ခနွှော–တူးဖြိုသူ" ဟုသာ ဖြစ်သင့်ရကား ဤသုတ်နှင့်မဆိုင်၊] သနွှော–သမု–=ဥပသမေ (ငြိမ်သက်ခြင်း)၊ ဒနွှော–ဒမု– ဒမနေ (ဆုံးမခြင်း, ယဉ်ကျေးခြင်း)၊ ဝနွှော– ဝမု=ဥဂ္ဂိရဏေ (ပျို့အန်ခြင်း) ဟုဆို၍ ပက္ကနွှော နည်းတူ တွက်။

စဂ္ဂဟ၊ပေ၊ နွှိ ဟောတိ။ ။ "တပစ္စယဿ" ဟု ယခုစာမူတို့၌ တွေ့ရ၏၊ ကနွှိ၌ တပစ္စည်းမဟုတ်, တိပစ္စည်းသာဖြစ်သောကြောင့် "တိပစ္စယဿ" ဟု ရှိသောပါ၌သာကောင်းသည်၊ ထို့ကြောင့် နျာသအတိုင်း တပစ္စည်းဖြင့်လည်းကောင်း, ရူအတိုင်း တိပစ္စည်းဖြင့် လည်းကောင်း ရုပ်တွက်လေ၊ ကနွှိ–ကမု, တပစ္စည်း, တစ်နည်း– ဣတ္ထိယမတိ ယဝေါဝါသုတ်ဖြင့် တိပစ္စည်း သက်၊ ဧဝံသဗ္ဗတ္ထဖြင့် ကမု ခမုမှတစ်ပါးသော သမု, ဒမု, ဝမု ဓာတ်များဖြင့် သနွှိ, ဒနွှိ, ဝနွှိ တို့ကိုညွှန်ပြသည်၊ "ကနွှိ=နှစ်သက်ခြင်း" ဟူရာ၌လည်း ကနုဓာတ် မဟုတ်၊ "ကမု=ဣစ္ဆာယံ (လိုလားနှစ်သက်ခြင်း)" ဟူသော ဓာတ်တည်း၊ ထို့ကြောင့်

ဧနာဒီနမာ ၅၈၅။ ပရေ တပစ္စယေ–လည်းကောင်း၊ တိမိစ–လည်းကောင်း၊ တိမိစ ဧန၊ ပေ၊ ဓာတုနံ၊ အန္တသဒ္ဒ–အဆုံးဖြစ်သော၊ ဗျဉ္ဇနသဒ္ဒ–ဗျည်း၏၊ အာတ္တံ–အာအဖြစ်သည်၊ ဟောတိ၊ အဧနီ–ဖြစ်ပြီ၊ ဣတိဓာတော၊ (ဖြစ်သောအရာ, မွေးဖွားသူ) ဧနနံ–ဖြစ်ခြင်း၊ ဓာတိ–ခြင်း၊ တိမိတိ ကိမတ္တံ၊ ပရေ–သော၊ အညသ္မိံ ပိ ပစ္စယေ အခြားပစ္စည်းကြောင့်လည်း၊ အာကာရနိဝတ္တ နတ္တံ–အာအပြုကို တားမြစ်ရခြင်း အကျိုးရှိ၏၊ ဧနိတွာ–ဖြစ်၍၊ ဧနိတာ–ဖြစ်သူ၊ ဧနိတုံ–ဖြစ်ဖို့ရာ၊ ဧနိတဗ္ဗံ–ဖြစ်ရာ၏၊ ဣစ္စေဝမာဒိ–တည်း။ (၆၂၀)

ဤသုတ်ဖြင့် ကန– ခန– ဟနဓာတ်တို့ကိုမယူရ၊ ကန္တိ ခန္တိ ဟန္တိ (သတ်ခြင်း)တို့၌ နကာရန္တ ဓာတ်ဖြစ်လျှင် "ဂမ ခန ဟနာဒီနံ တုံ တဗ္ဗာဒီသုနသုတ်ဖြင့် ပြီးနိုင်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ သက္ကတ၌ ရာသီတစ်ခုမှတစ်ခုသို့ ပြောင်းရွှေ့မှုကို "သင်္ကန္တိ" ဟု ဆို၏၊ သံပုဗ္ဗကြမဓာတ်, တိပစ္စည်းတည်း၊ ပါဠိလို "သင်္ကန္တိ" ဟုဖြစ်၏၊ ထိုသင်္ကြန္တိပုဒ်ကို လိုက်၍ "သင်္ကြန်" ဟု မြန်မာပြန်ကြသည်။

၅၈၅။ တိမိတိ ကိမတ္တံ။ ။ သာသဒိသတော တဿ ရိဒ္ဓောစ သုတ်မှ "တဿ" ပုဒ်သည် အစဉ်လိုက်လာ၏၊ ထိုတဿဖြင့် တအက္ခရာပါသော တိပစ္စည်းကိုလည်း ယူနိုင်သည်၊ ထို့ကြောင့် အနုသိဋ္ဌ–ဒိဋ္ဌစသော ရုပ်များရှုဋ္ဌပြီးစေခဲ့၏၊ ဤသို့လျှင် တဿအရဋ္ဌ တိပစ္စည်းကို ယူနိုင်ပါလျက် အဘယ်အကျိုးငှာ "တိမိစ" ဟု တိပစ္စည်းကို ထုတ်ဖော်ပြဆိုရသနည်းဟု ပုစ္ဆာထုတ်သည်၊ ဤပုစ္ဆာ အရ ဝိသဇ္ဇနကိုပြလို၍ "အညသ္မိံ ပိ" စသည်မိန့်၊ တိပစ္စည်းကို သီးခြားထုတ်ဆိုခြင်းသည် (ရှေ့ကလိုက်လာသော တပစ္စည်းနှင့်) ဤ တိပစ္စည်း မှတစ်ပါး အခြား တအက္ခရာပါရှိသော ပစ္စည်းကြောင့် ဓာတွန်(နံ) ဗျည်း၏ အာ အပြုကို တားမြစ်ရခြင်း အကျိုးရှိသည်–ဟူလို၊ ဧနိတွာ–စသည်ကား တ–တိ ၂–ပစ္စည်းမဟုတ်၍ အာ မပြုရပုံတည်း၊ ဧနိတွာ–ဧန+တွာ၊ ယထာဂမမိကာရောဖြင့် ဣလာ၊ ဧနိတာ–တုပစ္စည်း၊ သတ္ထာဒိဂိဏ်း၊ ဧနိတုံ–အရဟသဏ္ဌာဒိသုစဖြင့် တုံပစ္စည်း၊ ဧနိတဗ္ဗံ–တဗ္ဗပစ္စည်းသက်ရုံသာ။

မှတ်ချက်။ ။ ဧနိတွာ–စသောရုပ်များ၌ တွာပစ္စည်း စသည်နောင်းခြင်းကြောင့် ဓာတွန်(နံ) ကို အာမပြုခြင်းမဟုတ်, ဣအက္ခရာ ခြားနေခြင်းကြောင့်သာ ဓာတွန်ကို အာမပြုခြင်းဖြစ်၏၊ ထိုသို့ ဣအာဂုံခြားနေလျှင် "ဧနိတော" ဟု တပစ္စည်း နောင်းသော်လည်း အာ မပြုနိုင်၊ ထို့ကြောင့် "ဧနိတွာ" စသော ကစ္စည်း ဝုတ္တိပုံစံကို ရူပသိဒ္ဓိ မနှစ်သက်ရကား "ဧန္တေ–သတ္တဝါ" ဟု ပုံစံတစ်မျိုးကို ပြလေသည်၊ [ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ဓာယတိဟု ရုပ်ပြီးပုံကို အခြေပြုမှာရှု။]

ဂမ၊ ပေ၊ မန္တော ၅၈၆။ ပရေ တပစ္စယေ တိမှိစ, ဂမ ခန ဟန ရမု ဣစ္ဆေဝ မာဒီနံ-ဂမ, ခန, ဟန, ရမု ဤသို့ အစရှိကုန်သော၊ ဓာတူနံ အန္တော ဗျဉ္ဇနောစ နော ဝါဟောတိ၊ သုန္ဒရံ-ကောင်းသော၊ နိဗ္ဗာနံ-နိဗ္ဗာန်သို့ ဂစ္ဆတိ-ကြွတော်မူတတ်၏၊ ဣတိ သုဂတော (ဘုရား)၊ သုန္ဒရံ နိဗ္ဗာနံ ဂစ္ဆတိတိ သုဂတိ၊ ခတံ-တူးအပ်၏၊ ခတိ-တူးခြင်း၊ ဥပဟတံ-ကပ်၍ သတ်အပ်၏၊ ဥပ ဟတိ-ခြင်း၊ ရတော-မွေ့လျော်၏၊ ရတိ-ခြင်း၊ မတော-သိအပ်၏၊ မတိ-ခြင်း၊ ဝါတိ ကိမတ္တံ၊ ရမတေ-မွေ့လျော်၏၊ ရမတိ-မွေ့လျော်၏၊ (ဣတိ-၏)။ (၆၀၁)

၅၈၆။ ရမာဒီနမန္တော။ ။ အာဒိဖြင့် ဂမ-ခနတို့ကဲ့သို့ မကာရန္တ နကာရန္တ ဓာတ်များကိုသာယူ၏၊ အန္တောအဒ္ဒါကို (ရှေ့သုတ်၌ကဲ့သို့) လိုက်မြဲလိုက်စေ လျှင် ဖြစ်နိုင်ပါလျက် "ရမာဒီန မန္တော" ဟု အန္တောကို ထပ်၍ဆိုခြင်းသည် "နော" သဒ္ဒါကိုပါ လိုက်စေလိုကြောင်း သိစေရခြင်းအကျိုးရှိ၏၊ မှန်၏-ဘုဇာ ဒီန မန္တော နောဒွိစသုတ်မှ အန္တောသဒ္ဒါသည် "ဇနာဒီနမာ တိမှိစ" သုတ်၌ လိုက်လျက်ရှိသော်လည်း ထိုသုတ်၌ "နော" သဒ္ဒါ မလိုက်ပါချေ၊ ဤသုတ်၌ကား နောသဒ္ဒါပါလိုက်စေလိုသောကြောင့် နောသဒ္ဒါ၏ တွဲဖက်ဖြစ်သော "အန္တော" ကို ထုတ်ဖော်ပြရလေသည်၊ အန္တောကို တွေ့ရသဖြင့် "အန္တော+နော" ဟု ဘုဇာ ဒီနသုတ်၌ တွဲဖက်ဖြစ်သော နောလည်း လိုက်ပါလာကြောင်း သိရတော့သည်-ဟူလို။ [နျာသ အဓိပ္ပာယ်။]

ပုံစံများ။ ။ သုဂတောစသည်ကို အခြေပြုကြည့်တွက်၊ "သုန္ဒရံ နိဗ္ဗာနံ ဂစ္ဆတိတိ သုဂတိ" ကားမကောင်းလှ၊ "ဂန္တဗ္ဗာတိ ဂတိ=ရောက်ထိုက်သောဘဝ၊ သုန္ဒရာ+ဂတိ သုဂတိ=ကောင်းသော လားရာဂတိ" ဟု ကျမ်းဂန်တို့၌ ဝိဂြိုဟ်ပြုသည်၊ ရတိတိုင်အောင် သုတ်ရင်းပုံစံ၊ မတော-မတိတို့ကား အာဒိဖြင့် ယူရသော ပုံစံတည်း၊ "မန -ဉာဏေ" ဟု ဆို၊ "နိယတော, နိယတိ-မြဲခြင်း၊ နိုပုဗ္ဗယမု=ဥပရမေ။ တနနံ-ချဲ့ခြင်း, တတိ-ခြင်း၊ တနု=ဝိတ္ထာရေ၊ တိ" တို့ကိုလည်း ယူလေ။

ဝါတိ ကိမတ္တံ။ ။ ရမတေ ရမတိတို့၌ ရမုဓာတ် တေဝိဘတ် တိဝိဘတ် ဘူဝါဒိ အပစ္စည်းသက်၊ ဓာတွန် ချေသင့်သော်လည်း (ဘိဒါဒိတော သုတ်မှလိုက် လာသော) ဝါသဒ္ဒါမြစ်သောကြောင့် မချေရ-ဟုဆို၊ "ရမတေ" အရာ၌ "ရမတော" ဟု ပါဠိပျက်ကိုတွေ့၍ ရမုဓာတ် အန္တပစ္စည်းသက်၊ (ရမန္တ)နာမ်ငဲ့, သသက်, န္တုကို န္တုငဲ့, တောတိတာသုတ်ဖြင့် ဝိဘတ်နှင့်တကွ တောပြု, ဤသုတ်ဖြင့် ဓာတွန်ကိုချေသင့်သော် လည်း ဝါမြစ်သောကြောင့် မချေရ" ဟု ဆို၍ နျာသရုပ် တွက်သည်ကား ပါဠိပျက် ကိုတွေ့ရခြင်းကြောင့်သာတည်း။

ရ ကာရော စ ၅၈၇။ ပရေ တပစ္စယေ တိမှိစ ဓာတူနံ, အန္တဘူတော-အဆုံးဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ ရကာရော စ–ရ အက္ခရာသည်လည်း၊ နော်ဟောတိ၊ ပကာရေန–အပြားအားဖြင့်၊ ကရီယတိ–ပြုအပ်၏၊ ဣတိ ပကတော၊ ပဌမံ–အစစ်မှာ၊ ကရီယတိ–ပြုအပ်၏၊ ဣတိ ပကတိ (ပင်ကို)၊ ဝိသရီယတိ–ပျံ့နှံ့အပ်၏၊ ဣတိ ဝိသတော ၏၊ ဝိသတိ–ပျံ့နှံ့ခြင်း။ (၆၃၃)

ဌာပါန မိဣ်စ ၅၈၈။ ပရေ တပစ္စယေ တိမှိစ, ဌာပါ ဣတိ ဌာပါ ဟူကုန်သော၊ စတေသံ ဓာတူနံ, အန္တသ– အဆုံးဖြစ်သော၊ အာကာရဿာ အက္ခရာ၏၊ ယထာသင်္ခ္ယံ ဣကာရ ဣဣကာရဒေသာ ဟောန္တိ၊ ယတြ–အကြင်အရပ်၌၊ ဌီတော–ရပ်တည်၏၊ ဌီတိ–တည်ခြင်း၊ ပီတော–သောက်ပြီ၊ ဝါ–သောက်အပ်၏၊ ပီတိ–သောက်ခြင်း။ (၆၂၁)

မှတ်ချက်။ ။ ရှုဠ် "ဝါမြစ်သောကြောင့် ဓာတွန်မချေရ" ဟု မဆိုဘဲ ဝိကရဏဖြစ်သော ဘူဝါဒိ, အပစ္စည်းက "ရမ်+အ+တေ" ဟု အလယ်၌ ခြားကွယ်နေသောကြောင့် (တ) နောင်းရာ၌ ဓာတွန်ကို မချေနိုင်ဟုဆိုသည်၊ ရူပသိဒ္ဓိဆိုပုံက သာ၍စည်းကမ်းကျ၏၊ ထို့ကြောင့် "ဝါတိ ကိမတ္ထံ၊ တန္တိ, မန္တိ" ဟုဆိုလျှင် သာ၍သန့်ရှင်းမည်၊ [တ်န္တိ–ချဲ့ထွင်တတ်သော ပါဠို၊ တန+တိ၊ မန္တိ–သိခြင်း၊ မန+တိ။]

၅၈၇။ **ရကာရော စ**။ ။ ရှေ့သုတ်၌ အာဒိဖြင့် ရကာရန္တ ဓာတ်တို့ကို ယူလျှင်ပြီးနိုင်ပါလျက် ဤသုတ်ကို ထပ်၍ဆိုခြင်းသည် နိစ္စဝိဓိကို ပြရခြင်းအကျိုးရှိ၏၊ ဤအာဂုံမခြား ကွယ်ရာ၌ ဓာတွန်ရ်ကို အမြဲချေပါ–ဟူလို၊ ဤအာဂုံ ခြားကွယ်ရာ၌ကား "မရိတော သရိတော" စသည်ဖြင့် ဓာတွန်မကျေဘဲရှိရသည်၊ စသဒ္ဒါကား လိုက်လာသော "နော" သဒ္ဒါကို ငင်ခြင်းအနက်ရှိ၏၊ ထိုသို့ငင်သဖြင့် နောက်သို့ "နော" သဒ္ဒါမလိုက်ရတော့ပြီ၊ ပကတောဋ္ဌ ပဝုဗ္ဗ ကရဓာတ်, ပဥ္စမသာရသည် ပကာရအနက်ကို ဟောသည်ဟုယူ၍ "ပကာရေန" ဟု ဖွင့်၏၊ နောက် ပကတိဋ္ဌကား ပ ဥပသာရသည် အာဒိကမ္မ (အစအမှု) အနက်ဟောတည်း၊ ပကတောဋ္ဌလည်း အာဒိကမ္မအနက်ရကောင်းသည်ပင်၊ ဝိသတောဋ္ဌ ဝိပုဗ္ဗသရ–ဂတိစိန္တာယံ (ဂတိအနက်ကြံခြင်းအနက်) ဟုဆို၍ ရုပ်တွက်၊ ပျံ့နှံ့ခြင်းဟူသည်လည်း ရွှေ့ရှားသွားလာခြင်း ဂတိအနက်ပင်တည်း၊ သရုတိတိ သတော (သတိရတတ်သူ)၊ မရုတိတိ မတော–စသည်ဖြင့် အလားတူရုပ်တွေပေါ်၏။

၅၈၈။ **ဣဣဣစ** ။ ။ စသဒ္ဒါသည် ဣအပြုကိုပေါင်းသော သဓိဗ္ဗာနဟု ချာသဆို၏၊ ရှုဠ်ကား တဝန္တ–တွာစသော အခြားပစ္စည်းများကြောင့် ဣ ဤ အပြုကို ဆည်းခြင်းသမုဗ္ဗည်းအနက်ရှိ၏ဟု ဆို၍ "ဌီတဝါ–တည်ပြီ၊ အဓိဌီတွာ–ဆောက်တည်၍၊ ပီတဝါ–သောက်ပြီ၊ ပိတွာ (ပီတွာန) သောက်၍" ဟု ပုံစံထုတ်၏၊ ပီတွာ–သောက်၍ (ပါဓတ်၊ ဟိတွာ–စွန့်၍ (ဟာဓာတ်) တို့ဋ္ဌကား ယထာဂမိကာရောဖြင့် ဣလာ၍ ပြီးသည်။]

ဟန္တေဟိ၊ပေ၊နဟာနံ

၅၈၉။ အဒဟ နဟာနံ- ဒဟဓာတ်, နဟဓာတ် မဟုတ်ကုန်သော၊ ဟကာရ ဣစ္စေဝ မန္တေဟိ -ဟ အက္ခရာအဆုံး ရှိကုန်သော၊ ဓာတူဟိ (ပရသ) တပစ္စယသ ဟကာရာဒေသော ဟောတိ၊ ဓာတွန္တသ-သော၊ ဟကာရသ-ဟအက္ခရာ၏၊ ဋ္ဌော-ဋ္ဌအပြုသည်၊ ဝါ -ဟောတိ၊ အာရဟိတ္တ-တက်ရောက်ပြီ၊ ဣတိ အာရဋ္ဌော၊ ဂါဋ္ဌော- မွေနှောက်ပြီ၊ ဗာဋ္ဌော-ပြင်းထန်ပြီ၊ ရဋ္ဌော-တက်ရောက်ပြီ၊ အဒဟ နဟာနံ ဣတိ ကိမတ္တံ၊ ဒယှတိ လောင်အပ်၏၊ ဣတိ, ဒမျော (မီးလောင်အပ်သောအရာ)၊ (သုဋ္ဌု)-ကောင်းစွာ၊ နယှတိ-ဖွဲ့အပ်၏၊ ဣတိ သနှဒ္ဓေါ- (ကောင်းစွာဖွဲ့အပ်သောအရာ)။ (၆၂၂)

ဣတိ ကိတဗ္ဗိဓာနကပွေ တတိယော ကဏ္ဍော။

၅၈၉။ ဟန္တေဟိ အဒဟ နဟာနံ။ ။ "ဟန္တေဟိ" အရ ဟ, အဆုံး ရှိသော ဓာတ်ဟူသမျှကို ယူမည်စိုးသောကြောင့် "အဒဟ နဟာနံ" ဟု ဝိသေသန ကူမရမည်၊ အဒဟ နဟာနံသည် ဝိသေသန၊ ဟန္တေဟိကား ဝိသေသျ၊ ဝိသေသနနှင့် ဝိသေသျတို့သည် များသောအားဖြင့် လိင်ဝိဘတ် ဝုစ်တူရိုးရှိသော်လည်း "ဝိသတိ+စိတ္တာနိ" စသည်ကဲ့သို့ လိင်ဝုစ်မတူလည်းရှိ၏။

"သင်္ဂဟိတေန+သင်္ဂဟိတံ" ၌ ဝိဘတ်မတူဘဲပင် တုလျာဓိကရဏ ဝိသေသန ဝိသေသျ ဖြစ်ရသကဲ့သို့ ဝိဘတ်ပါ မတူသောအရာလည်း ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် "အဒဟနဟာနံ+ဟန္တေဟိ" ၌လည်း ဝိဘတ်မတူဘဲတုလျာဓိကရဏ ဖြစ်ကြရသည်၊ ထို့ကြောင့် "အဒဟနဟာနံ+ဟန္တေဟိ-ဒဟ နဟ မဟုတ်ကုန်သော ဟကာရန္တ ဓာတ်တို့မှ" ဟုပေးသည်။

ဆိုလိုရင်းကား- "ဟကာရန္တ ဓာတ်တို့နောင်တကို ဟပြု၏၊ သို့သော် ဟကာရန္တချင်းတူစေကာမူဒဟ-နဟ ဓာတ်တို့နောင်ကား မပြုရ" ဟုဆိုလိုသည်၊ [ဆရာတို့ကား အဒဟ နဟာနံ-ဒဟဓာတ် နဟဓာတ် မဟုတ်ကုန်သော ဓာတ်အများတို့တွင်" ဟု ပေးကြ၏၊ နိဒ္ဒေသကား "အဒဟ နဟာနံ-ဒဟ နဟ မဟုတ်သောဓာတ်တို့၏ (အဆုံးဖြစ်သော)၊ ဟသ-ဟ၏" ဟု ပေးစေလိုသည်။]

ပအပြုကို တားမြစ်သုတ်။ ။ "ဓဗဘဟေဟိ ဓဗာစ" သုတ်သည် ဟအဆုံး ရှိသောဓာတ်နောင် တကို ပပြုဟု ဆိုထား၏၊ သို့ဖြစ်၍ ထိုသုတ်၏ ပအပြုကို တားမြစ်ခြင်းငှာ ဤ ဟပြုသော သုတ်ကိုဆိုရသည်၊ ဓဗဘဟေဟိသုတ်က တွေ့သမျှ ဟကာရန္တဓာတ်နောင် တကို ပပြုရမည်မဟုတ်, အချို့ ဟကာရန္တ ဓာတ်နောင် တကို ဤ သုတ်ဖြင့်လည်း ဟ ပြုရပါသေးသည်-ဟူလို၊["ပတ္တာပဝါ ဒေါယံ" -ရူဋီကာ၌ ပတ္တာပဝါဒေါယံဋ္ဌကာရဝိဓိ" ဟု ပါဠိပျက်၏ "ဟကာရဝိဓိ" ဟု ရှိစေရမည်။]

ကမ္မိ ရန္ဓဿ ဇော ဘာဝကရဏေသု

၅၉၀။ ဘာဝကရဏေသု–တို့၌၊ ပရေ ဏမ္မိ ပစ္စယေ ရန္ဓ ဣတိ ဧတဿ ဓာတုဿ–၏၊ အန္တဘူတဿ–အဆုံးဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ နွကာရဿ–နွ အက္ခရာ၏၊ ဇောအာဒေသော ဟောတိ၊ ရန္ဓိတဗ္ဗော–တပ်စွဲခြင်း၊ ရာဂေါ–တပ်စွဲခြင်း၊ တေန–ထိုလောဘဖြင့် ရန္ဓန္တီ–တပ်စွဲကုန်၏၊ ဣတိရာဂေါ၊ ဘာဝကရဏေသူတိ ကိမတ္တံ၊ ရန္ဓတိ–တပ်စွဲ၏၊ ဣတိ ရဂေါ–မည်၏၊ ဣတိ–ဤပြယုဂ်၌ တားမြစ်ရခြင်း အကျိုးရှိ၏၊ (၅၈၀)

ဟဿလောဝါ။ ။ တပစ္စည်းကို ဟပြုပြီးနောက် "ဟကိုလပြု" ဟုဆိုရာ၌ မည်သည့်ဟ ဟု သတ်မှတ်လျက် မရှိသောကြောင့် "အာရုဟ်+ဟ" ဟု ၂–လုံး ရှိရာဝယ် ရှေ့ ဟ ကိုပြုရမည်လား, နောက် ဟကိုပြုရမည်လား ဟု ယုံမှားဖွယ်မလို၊ "ဟန္တေဟိဟော=ဟ အဆုံးရှိသော ဓာတ်နောင် တကို လပြု" ဟု ဆိုရုံမျှဖြင့် ကိစ္စပြီးစီးနိုင်၏၊ ယခုမှာ "ဟန္တေဟိ ဟော" ဟု တပစ္စည်းကို တမင်္ဂလာဟ ပြုထားသောကြောင့် ဤလပြုရမည့် ဟသည် ရှေ့ဖြစ်သော ဟသာဖြစ်၏– ဟု မှတ်ထိုက်သည်၊ [ဧတ္ထ ကိဉ္စာပိ "ဟဿလောဝါ" တိ အနိယမေတွာ ဝုတ္တံ, တထာပိ "ဟန္တေဟိ လော" တိ အဝတွာ "ဟန္တေဟိ ဟော"တိ ဝုတ္တတ္တာ ဓာတွန္တသေဝ ဟောတိတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ–ချာသ၊] လ ပြုရာ၌ လငယ် ဋကြီး မထူးသော ကြောင့် ပါဋိရှိတိုင်း ဋသာပြု။

ပုံစံများ။ ။ အာရုဋ္ဌောစသည်ကို အခြေပြုကြည့်တွက်၊ ဂါဋ္ဌော၌ "ဂဟ=ဥပါဒါနေ" ဟု ချာသ၌ ဓာတ်နက်ဆို၏၊ "ဂါဋ္ဌော=ယူအပ်၏" ဟုအနက်ပေး ရသော ပါဋ္ဌကိုမတွေ့ရဖူးချေ၊ ထို့ကြောင့် ဂဟဓာတ်ဟု ချာသဆိုသည်ကို ကစ္စာယန ဝဏ္ဏနာသည်ပင် မကျေနပ်၍ "ဂါဟ=ဝိလောဋနေ (မွေနှောက်ခြင်း)" ဟုဆိုလေသည်၊ အခြား သက္ကတနှင့် ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟတို့၌ "ဂါဟူ=ဝိလောဋနေ, ဝိလောဋနေ" ဟု ရှိကြ၏၊ ထို့ကြောင့် ရူ၌လည်း "ဂါဟူ" ဟု ဦကာရန္တ ဖြင့်ပါဋ္ဌမှန် ရှိစေ၊ ရုပ်ပြီးပုံနှင့်တကွ "အာရုဋ္ဌော=အာရူဋ္ဌော" စသော မူကွဲအသီးသီးရှိပုံကို အခြေပြု၌ပင် ပြထားပြီ။

၅၉၀။ ဘာဝကရဏေသု။ ။ "ရန္ဓိတဗ္ဗောရာဂေါ" ဖြင့် ဘောအနက် ပုံစံကိုပြ၏၊ [အကမ္မကေဟိ ဓာတူဟိ, ဘာဝေ ကိစ္စာ နပုံသကေ" ဟု ဆိုသောကြောင့် ကိစ္စပစ္စည်းဖြစ်သော တဗ္ဗဖြင့် "ရန္ဓိတဗ္ဗော"ဟု နပုလ္လိင်ထားခြင်း သည် မကောင်း၊ ရဉ္ဇနံ= ရာဂေါဟု ယုပစ္စည်းဖြင့်သာ ဘာဝသာဓနပြုသင့်၏၊] "ရန္ဓန္တိတေန" ကား ကရဏသာဓန၏ ပုံစံတည်း၊ ["ရန္ဓန္တိ" ဟူရာ၌ ပါဋိများဝယ်

ဟနသ ဃာတော **၅၉၁။ ပရေ ဏမှိ–(ဏ အနုဗန် ရှိသော)၊ ပစ္စယေ–ကြောင့်၊ သဗ္ဗသ–သော၊ ဟန ဣတိ ဧတသ ဓာတုသ ဃာတာဒေသော ဟောတိ၊ ဥပဟနတိ–ကပ်၍ ညှဉ်းဆဲတတ်၏၊ ဣတိ ဥပဃာတော၊ ဂါဝေါ–နွားတို့ကို၊ ဟနတိ–သတ်တတ်၏၊ ဣတိ ဂေါဃာတကောမည်၏၊ (နွားသတ်သမား)။ (၅၄၅)**

"ရဥန္တိ" ဟု အရှိများ၏၊ ရန္ဓဓာတ်မှ နကို "နိဂ္ဂဟီတံ သံယောဂါဒိနော" ဖြင့် နိဂ္ဂဟိတ်ပြု၍ ဝဂ္ဂန္တပြု။]

မှတ်ချက်။ ။ ဏပစ္စည်းသည် "အညေကိတ်" သုတ်အရ ကိတ်ပစ္စည်းတွင် ပါဝင်၍ "ကတ္တရိကိတ်" သုတ်အရ ကတ္တားအနက်၌လည်းကောင်း, "ဘာဝေစ" သုတ်အရ ဘောအနက်၌လည်းကောင်း, ဤ ၂–မျိုး၌ သက်ရကြောင်းသာလျှင် ထင်ရှား၏၊ ဤသုတ်၌ကား– "ကရဏေ" ဟု ဆိုပြန်သဖြင့် ဏ ပစ္စည်းသည် ဝိသရုဇပဒါဒိတောဏသုတ်ဖြင့် ကရိဏ်းအနက်၌ သက်နိုင်ကြောင်းလည်း ထပ်၍ သိရပြန်၏၊ ကရိဏ်းအနက်၌ သက်နိုင်ပြန်လျှင် ကရိဏ်းအနက်ကဲ့သို့ သုတ်အဆို တိုက်ရိုက် မရှိခြင်း တူသော ကံ–သမ္ပဒါန်–အပါဒါန် အဓိကရဏဟူသော ကြွင်းသာဓန တို့၌လည်း "ဝိသရုဇ" သုတ်ဖြင့် ဏပစ္စည်း သက်နိုင်၏ဟု သိရပြန်သည်၊ "ဏမှိ ရန္ဓသ ကရဏေ" စသော ရူဂါထာ၏ အဓိပ္ပါယ်တည်း၊ ပုံစံများလည်း ရှု၌ တိုက်ရိုက်ပါသည်။

[ဆောင်] ကတ္တား–ဘောသာ, ဏသက်လာလည်း, ဤမှာ ကရဏ, တိုက်ရိုက်ပြသည့်, ဆရာ့စကား, သက်သေထား၍, အခြားနက်လည်း, ဏပစ္စည်း, သက်နည်း သိရပြန်။

ပုံစံများ။ ။ ရာဂေါကို အခြေပြုကြည့်၍တွက်၊ "ရန္ဓတီတိ ရင်္ဂေါ" ၌ ရန္ဓတိဟု ကတ္တုသာဓ် ဝိဂြိုဟ်ပြုထားသဖြင့် (ဘောအနက် ကရိဏ်းအနက် မဟုတ်), ကတ္တားအနက်ဖြစ်သောကြောင့် ဤသုတ်ဖြင့် နွကိုဇမပြုရဟု ဝုတ္တိဆရာလိုဆို၏၊ သို့သော် ရူပသိဒ္ဓိ၌ "ဘာဝကရဏေ"ကို ဖြုတ်၍ "ဏမှိ ရန္ဓသ" ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ကတ္တားအနက်၌သက်သော ဏ ပစ္စည်းကြောင့်လည်း နွကို ဇပြု၍ "သယံရန္ဓတီတိရာဂေါ" ဟု ကတ္တု ရုပ်ပြသေးသည်၊ ထို့ကြောင့် ကတ္တုသာဓနဖြင့် "ရာဂေါ" ရှိနိုင်သည်ဟု မှတ်ပါ၊ ရင်္ဂေါ ရုပ်ပြီးပုံကို နိဂ္ဂဟီတံ သံယောဂါဒိနော သုတ်ကြည့်။

၅၉၁။ ဏမှိပစ္စယေ။ ။ "ဏမှိ" ဟူရာ၌ ဏပစ္စည်း တစ်မျိုးသာမက, ဏ အနုဗန်ပါသော ဏေ–ဏယ စသည်တို့ကိုပါယူရ၏၊ ထို့ကြောင့် စုရာဒိဂိုဏ်းဖြင့် "ဃာတေတိ ဃာတယတိ" တို့၌ "ဟန်+ဏေ (ဏယ)+ တိ" ဟု ရှိရာ၌ ဏ် အနုဗန်ချေ၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဟန်ကို ဃာတပြု၍ ပြီး၏၊ ဥပဟနတည်၍ ဥပဃာတော စသည်ကို အခြေပြု ကြည့်တွက်။

ဝဓောဝါ သဗ္ဗတ္ထ ၅၉၂။ သဗ္ဗတ္ထ–အလုံးစုံကုန်သော၊ ဌာနေသု–အရာတို့၌၊ ဟန ဣတိ ဧတသ ဓာတုသ ဝဓာဒေသော ဝါဟောတိ၊ ဟနတိ–၏၊ ဣတိ ဝဓော, ဝဓကော–မည်၏၊ အဝဓိ–သတ်ပြီ (ညှဉ်းဆဲပြီ)၊ အဟနိဝါ–လည်း ရှိသေး၏။ (၅၀၄)

အာကာရ န္တာန မာယော ၅၃၉။ ပရေ ဏမှိ ပစ္စယေ အာကာရ န္တာနံ ဓာတူနံ–တို့၏၊ အန္တသ–ဖြစ်သော၊ အာကာရသ– အာအက္ခရာ၏၊ အာယာဒေသော ဟောတိ၊ ဒဒါတိ–ပေးလှူတတ်၏၊ ဣတိ ဒါယကော–ဒါယကာ မည်၏၊ (အလှူ့ရှင်, အလှူ့ဒကာ)၊ ယသ–အကြင်သူ၏၊ ဒါနံ–ကို၊ဒါတုံ–ပေးလှူခြင်းငှာ၊ သီလံ–အလေ့သည်၊ အတ္ထိ၊ ဣတိ ဒါနဒါယီ–မည်၏၊ အသ–ထိုသူ၏၊ မဇ္ဇံ–သေရည်အရက်ကို၊ ပါတုံ–သောက်ခြင်းငှာ၊ သီလံ အတ္ထိ၊ ဣတိ မဇ္ဇပါယီ (သေရည်သောက်ကြူးသူ, အရက်သမား)၊ ယသ–၏၊ နဂရံမြို့သို့၊ ယာတုံ–သွားခြင်းငှာ၊ သီလံ အတ္ထိ၊ ဣတိ, နဂရယာယီ–မြို့သို့သွားလေ့ရှိသူ။ (၅၆၅)

၅၉၂။ သဗ္ဗတ္ထ။ ။ ဏ် အနုဗန်ရှိသော ပစ္စည်းသာမက, ဝဓေတိစသော အာချာတ်အရာ, ဝဓိတွာ စသော (ဏ အနုဗန်ရှိသော ပစ္စည်းမှ တစ်ပါးသော) အခြား ကိတ်အရာတို့၌လည်း ဟန်ကို ဝဓ် ပြုစေလိုသောကြောင့် "သဗ္ဗတ္ထ" ဟု ဆိုသည်၊ "ဌာနေသု" ဟု မဖွင့်ဘဲ"သဗ္ဗတ္ထ ဝိဘတ္တိပစ္စယေသု" ဟုလည်း ရူ၌ဖွင့်သည်၊ "ဝဓော ဝဓကော" ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်၊ "အဝဓိ"ကား အဇ္ဇတနီ ဤဝိဘတ်ရုပ်တည်း၊ "အဟနိဝါ" ကား ဝိကပ်အနက်ကိုပြသော ပုံစံတည်း၊ ဝါမြစ်သောကြောင့် ဝဓ် မပြုဘဲ အဇ္ဇတနီ ဤဝိဘတ်ဖြင့် "အဟနိ" ဟုလည်း ရှိသည် ဟူလို၊ ဤဝိဘတ်ကိုကွစိဓာတုဖြင့် ဣရသပြု၊ ချာသ၌လည်း ဝါကို ဝိကပ္ပနတ္ထဟုပင်ဖွင့်၏။

ရူ၌ကား ဝဝတ္ထိတစိဘာသတ္ထဟုဖွင့်၏၊ အာချာတ်၌ဖြစ်စေ, ကိတ်၌ဖြစ်စေ ပါဋိပြယုဂ်ရှိသည့်အားလျော်စွာ ဟန်ကို ဝဓ်ပြုလေ–ဟူလို၊ ဝဓေတိ၌ "ဟန်+ဘူဝါဒိ အ+တိ" အပစ္စည်းကို လောပဥ္ဇေတ္ထ မကာရောဖြင့် ဧပြု၊ [ဝဓူမိန်းမ, ချေးမ" ဟူရာ၌ကား ဝဟဓာတ် ဦပစ္စည်းဟု ထောမနိဓိဆို၏၊ "ပိတုဂေဟတော ပတိဂေဟံ ဥဟျတေတိ ဝဓူ=မိဘအိမ်မှ လင့်အိမ်သို့ ဆောင်ယူအပ်သူ" ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု၏၊ ဥဟျတေ၌ ဝကို ဥပြု။]

၅၉၃။ အာကာရ န္တာနံ။ ။ "အာကာရာန–မာယော" ဟု မဆိုဘဲ "အာကာရ န္တာနံ" ဟု အန္တထည့်၍ ဆိုခြင်းသည် "အာ အက္ခရာတိုင်းကို အာယမပြု– ဓာတွန်ဖြစ်သော အာကိုသာ အာယပြု၏" ဟု သိစေရခြင်းအကျိုးရှိ၏၊

ပုရ သ မုပ၊ ဧပ၊ ခရာဝါ ၅၉၄။ ပရေ, တပစ္ဆယေစ – တပစ္ဆည်းကြောင့် တ ပစ္ဆယေသုစ, လည်းကောင်း၊ ဏမိစ–လည်းကောင်း၊ ပုရ သံ ဥပ ပရိ ဣစ္ဆေတေဟိ–ပုရ, သံ, ဥပ, ပရိ ဤ သဒ္ဒါတို့မှ၊ (ပုရဿ) ကရောတိဿ (ကရဓာတုဿ)– ကရဓာတ်၏၊ ခခရာဒေသာဝါဟောန္တို၊ ပုရေ– ရှေ့၌၊ ကရီယတိ ပြုအပ် (ထားအပ်) ၏၊ ဣတိ ပုရက္ခတော–၏၊ (ရှေ့၌ပြုအပ် ရှေ့၌ထားအပ်သူ)၊ သမ္မာ–ကောင်းစွာ၊ ကရီယတိ–၏၊ ဣတိ သခီတော (ကောင်းစွာပြုအပ်သော တရားစသည်)၊ ဥပဂန္တွာ–ကပ်၍၊ ကရီယတိ၊ ဣတိ ဥပက္ခတော–၎ ပရိ (သမန္တတော)–ထက်ဝန်းကျင်၌၊ ကရောတိ–ပြုတတ်၏၊ ဣတိ ပရိက္ခာရော (သင်္ကန်းစသော ပရိက္ခရာ)၊ သံ ကရီယတိ–ကောင်းစွာ ပြုအပ်၏၊ ဣတိ သခီရော (သခီရတရား)၊ ဥပဂန္တွာ–ကပ်၍၊ ကရောတိ၊ ဣတိ ဥပကာရော–၏၊ (ကျေးဇူးပြုတတ်သူ)။ (၅၈၃)

ရုပ်တွက်ပုံအစဉ်ကို အခြေပြုကြည့်၊ ဒါနဒါယီဒ် ဒါနသဒ္ဒါပပဒ ဒါတည်, တဿီလာ ဒီသုသုတ်ဖြင့် ဏီပစ္စည်းသက်၊ မဇ္ဈပါယီဒ် မဇ္ဈ သဒ္ဒါပပဒ "ပါ=ပါနေ" ဟု ဆိုရုံသာ၊ နဂရယာယီဒ် နဂရ သဒ္ဒါပပဒ "ယာ=ဂတိ ပါပုဏာနေသု" ဟု ဆိုရုံသာ၊ ["သီဃံ ယာယတိ သီလေနာတိ သီဃယာယီ–လျင်စွာ သွားလေ့ရှိသောယောက်ျား၊ နပုလ္လိင်၌ ရဿပြု၍ "သီဃယာယိ–လျင်စွာ သွားလေ့ရှိသောစိတ်" ဟုလည်းကောင်း, ဣတ္ထိလိင်၌ ဒဏ္ဍီနိကဲ့သို့ "သီဃယာယိနီ" ဟု လည်းကောင်းဖြစ်၏၊ ယာယတိဒ္ဓကား ယာဓာတ် ဒိဝါဒိ ယပစ္စည်းတည်း။]

၅၉၄။ တ ပစ္ဆယေသုစ။ ။ "တပစ္ဆယေသု" ဟု ဗဟုဝုစ် သု သဒ္ဒါဖြင့် ဆိုခြင်းကြောင့် တ ပစ္စည်းတစ်မျိုးသာမက, တအက္ခရာပါသော တွာ, တုံ ပစ္စည်းစသည်ကိုလည်း ယူနိုင်သည်၊ "ပုရက္ခတွာ–သခီရိတုံ"စသည်တည်း၊ [နိဒ္ဒေသ ဒ္ဓကား ကတ္တုကမ္မ ဘာဝသာဓနတို့ဒ္ဓ" သက်သော် တပစ္စည်း-တစ်မျိုးကို ယူ၊ ထိုသို့ ယူရာ၌ "ကတ္တားဟော တ, ကံဟော တ, ဘောဟော် တ" ဟု တပစ္စည်းတွေ များနေသည့်အတွက် "တံပစ္စယေသု" ဟု ဗဟုဝုစ်ဖြင့် ဆိုရကြောင်း ကိုမိန့်၏။] သုစဒ္ဒ် စသဒ္ဒါသည် ဏ ပစ္စည်းကိုငင်၏။

ကရောတိဿ။ ။ ကရောတိဿဒ္ဒ် တိအက္ခရာကား ဓာတ်ကိုညွှန်ပြသော ဓာတုနိဒ္ဒိဋ္ဌတည်း၊ ထို့ကြောင့် ကရောတိဿကို "ကရဓာတုဿ" ဟု ဖွင့်သည်၊ [ကရဓာတ်၏ တနာဒီဂိဏ်းဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားအောင် ဩဟ္ဋသော ဝိကရဏ ပစ္စည်းပါထည့်၍ "ကရောတိဿ" ဟု ဆိုရသည်၊ ကရောတိဒ္ဒ် တိလည်း ဝိဘတ် မဟုတ်, တိပစ္စည်းသာ၊ ရူအဆုံးနားမှာ ရှူ။]

တစေတုနာဒီသု ကာ ၅၉၅။ တစေတုနဂ္ဂစ္ဆေဝမာဒီသု၊ ပေ၊ ဟောတိဝါ၊ ကာတစေ, ကာတုံ–ပြုဖို့ရာ၊ ကတ္တုံဝါ–လည်းရှိ၏၊ ကာတုန– ပြု၍၊ ကတ္တုနဝါ–လည်းရှိ၏၊ (၅၃၃)။ [ကတ္တားဟောဟု ကစ္စည်း အလိုရှိသောကြောင့် "ပြုခြင်းငှာ" ဟုမပေးဘဲ "ပြုဖို့ရာ" ဟု ပေးသည်၊ ရုပ်တွက်ပုံနှင့်တကွ တုနာဒီသုတ္တ အာဒီဖြင့် ယူဖွယ်ကိုအခြေပြုနှင့် ရှုတို့၌ ပြထားသည်၊ တစေတုံစနောင်သ ဝိဘတ်သက်ရပုံကိုလည်း ရှုံ့ပင် ပြထား၏၊ ကတ္တုံ ကတ္တုနတို့ကို "တုံ တုန တစ္ဆေသုဝါ" သုတ်ကြည့်။]

ပုံစံများ။ ။ ရုပ်ပြီးပုံကိုအခြေပြုမှာရှု၊ "ဥပကာရော" ကား ဝါမြစ်သောကြောင့် ခရ မပြုသော ပုံစံတည်း၊ ["ဥပကာရောဝါ" ဟု ဝါသဒ္ဒါကိုတွေ့ရ၏၊ "ဥပကာရောသည် ခ ခရာဝါ၌ ဝါ၏ ပုံစံတည်း" ဟု အဓိပ္ပာယ်ပြောသည်ကို "ဝါ"ဟု မှတ်ထားရာမှ ကူးမှားလာဟန် တူသည်၊ ဝါတိကိမတ္တံ၊ ဥပဂ နွာကရောတိတိ ဥပကာရော" ဟုရှိလျှင်ကောင်း၏။]

ပုရေက္ခာရော။ ။ "ပုရက္ခာရော=ပုရေက္ခာရော" ဟု ပါဠိ ၂–ထွေရှိရာ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ "ပုရသ္မာ (၁၃၄)" သုတ်တည်း၌ ပုရာနိပါတ်နောက် ကရကို ခရပြုပြီးလျှင် "တဒမိနာဒိနိ" သုတ်ကြီးဖြင့် ပုရာ၏ အာကိုပြု၍ "ပုရေက္ခရော"ကို ပါဠိမှန်လုပ်၏၊ "ပုရေ+ကရိယတိ" ဟူသော ဝိဂြိုဟ်အရ ပုရနောင် သို့သက်, ကရနောင် ဏာသက်၍ သမာသ်စပ်ပြီးလျှင် သို့ဝိဘတ်မကျေသော အလုတ္တသမာသ်ဟုလည်း ကြံသင့်၏၊ ထို့ကြောင့် သိဟိုဠ်မှု ရူပသိဒ္ဓိ၌ "ပုရေသံ ဥပဟရိ ဣစ္ဆေတေဟိ" ဟု ပုရကို ပုရေဟု ဝုတ္တိဖွင့်သည်၊ ပုရက္ခတော ပုရက္ခတွာတို့၌ကား ပုရဟုပင် ရှိကြ၏၊ ပုရက္ခတွာ၌ "ပုရက္ခိတွာ" ဟုလည်း စာအများရှိနေ၏၊ အက္ခရာ တစ်လုံးတည်း ဖြစ်နေသော (ကပ်ဖွယ်သရ အသစ်လည်း မလိုသော) ဓာတ်များ၌ "ကတွာ" စသည်ဖြင့် ဣအက္ခရာ လာရိုး မရှိသောကြောင့် "ပုရက္ခတွာ" ဟု ဣအာဂုံမပါသော ပါဠိကိုသာ ပါဠိမှန်ဟု ဆုံးဖြတ်ကြ၏။

ယောဂဝိဘာဂ။ ။ "တပစ္စယေသု" ကိုဖြုတ်၍ "ကရောတိဿ ခခရာဝါ" ဟူသော ဒွိဓာကရဏ ယောဂဝိဘာဂဖြင့် တိဝိဘတ် ယပစ္စည်းနောင်းရာ၌လည်း ခရပြု၍ အဘိသခ်ရောတိ– ပြုပြင်တတ်၏၊ သခ်ရိယတိ–ပြုပြင်အပ်၏" စသောရုပ်များလည်း ဖြစ်၏၊ ကရကို ခရပြုရာ၌ ခရသည် ဓာတ်မဟုတ်သော်လည်း ဌာန ပစာရ အားဖြင့် ဓာတ်အမည် ရသောကြောင့် အသံယောဂန္တသ ဝုဒ္ဓိကာရီ တော သုတ်ဖြင့် ဝုဒ္ဓိပြု၍ "သခ်ိရော" စသည်ဖြစ်နိုင်၏၊ [ရူပသိဒ္ဓိ၌လည်း ဤအဓိပ္ပာယ် ပါသည်။]

ဂမ ခန ဟနာဒီနံ တုံတဗ္ဗာဒီသုန ၅၉၆။ တုံတဗ္ဗာဒီသု ပစ္စယေသု, ဂမ ခန ဟန ဣစ္ဆေဝ မာဒီနံ ဓာတူနံ, အန္တဿအဆုံးဖြစ်သော မ အက္ခရာ နဲ အက္ခရာ၏၊ နဲ ကာရော- နဲ အပြုသည်၊ ဝါ ဟောတီ၊ ဂန္တုံ, ဂမိတုံ-သွားဖို့ရာ၊ ဂန္တဗ္ဗံ, ဂမိတဗ္ဗံ-သွားရာ၏၊ (သွားထိုက်၏)၊ ခန္တုံ ပေ၊ ခနိ တဗ္ဗံ-တူးဖြိုထိုက်၏၊ ဟန္တုံ၊ ပေ၊ ဟနိတဗ္ဗံ-သတ်ဖြတ်ထိုက်၏၊ မန္တုံ၊ ပေ၊ မနိတဗ္ဗံ-သိထိုက်၏၊ အာဒိဂ္ဂဟဏံ ကိမတ္ထံ- တုနဂ္ဂဟဏတ္ထံ-တုနပစ္စည်းကို ယူရခြင်းအကျိုးရှိ၏၊ ဂန္တုန-သွား၍၊ ခန္တုန-တူး၍၊ ဟန္တုန-သတ်ဖြတ်၍၊ မန္တုန-သိ၍ (၅၅၂)

၅၉၆။ ရုပ်တွက်ပုံကိုအခြေပြုကြည့်၊ ဂမိတုံစသည်ကား ဤသုတ်ဖြင့် မစီရင်ရသော ဝိကပ်ရုပ်တည်း၊ ယထာဂမမိကာရောဖြင့် ဣလာရုံသာ၊ ဂမ- ခန- ဟန အစဉ်အတိုင်း ဟနိတဗ္ဗံတိုင်အောင် ပုံစံပြ၍ ဟနာဒီနံ၌ အာဒီ၏ ပုံစံကိုပြလိုသောကြောင့် "မန္တုံ၊ ပေ၊ မနိတဗ္ဗံ" ဟုမိန့်သည်၊ ကျမ်းဂန်တို့၌ "မနိတဗ္ဗံ" ဟု အတွေ့နည်း၏၊ ဒိဝါဒိဂိုဏ်း ဖြစ်၍ ကတ္တရိအလိုက် ကြဉ်သော "ဒိဝါဒိတောယော" ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် သက်သော ယ ပစ္စည်းဖြင့် "မညိတဗ္ဗံ" ဟု သာ ရှုဉ်ရှိသည်။

အာဒိဂ္ဂဟဏံ။ ။ တုံ တဗ္ဗာဒီသု၌ "အာဒိသဒ္ဒါဖြင့် တုနကိုယူ" ဟု ပြလို၍ "အာဒိဂ္ဂဟဏံ ကိမတ္ထံ" ဟု ပုစ္ဆာထုတ်ပြီးလျှင် "တုနဂ္ဂဟဏတ္ထံ" ဟု မိန့်သည်၊ ဤ "တုနဂ္ဂဟဏတ္ထံ" သည် တုနကိုမှတ်၍ ဆိုအပ်သော ဥပလက္ခဏ နည်းသာတည်း၊ ထို့ကြောင့် ရှုဉ် တအက္ခရာ ပါသော တဝေ-တုန-တွာန တွာ တို့ကို အာဒိဖြင့်ယူသည်၊ ဂန္တဝေ, ဂန္တုန, ဂန္တွာန, ဂန္တွာ-စသည်တည်း၊ တုပစ္စည်းကိုလည်းယူ၍၊ "ဟန္တာ လဘတိ ဟန္တာရံ-သူများကို သတ်သူသည် မိမိကိုသတ်မည့်သူကိုလည်း ရတတ်၏" စသည် ရှိသေး၏။

(နဲ) ထပ်ပြုရကျိုး။ ။ ဂန္တုံစသည် ပြီးရသောကြောင့် ဂမုဓာတ်၌ (မ်) ကို (နဲ) ပြုရခြင်း အကျိုးမှာ ထင်ရှား၏၊ ခန္တုံစသည်၌ (နဲ) ကို (နဲ) ထပ်ပြုခြင်းကား အဘယ်အကျိုးရှိသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား-(နဲ) ကို (နဲ) ထပ်မပြုလျှင် ဂမ ခန ဟန ရမာဒီနမန္တော သုတ်ဖြင့် (တ အက္ခရာ ပါသော ပစ္စည်းချင်း တူရကား) တုံ တဗ္ဗစသော ပစ္စည်းနှောင်းရာ၌လည်း ဓာတွန်(နဲ) ကိုချေဖွယ်ရှိ၏၊ ထုံသုတ်၏ ချေခြင်းကို တားမြစ်ခြင်းငှာ (နဲ)ကို(နဲ) ထပ်၍ ပြုထားရသည်။

[ဆောင်] ဂမာဒိထုတ်, မန္တောသုတ်ဖြင့်, နဲ-ဖြုတ်ဖွယ်လျှင်း, ရှိနေခြင်းကြောင့်, ယင်းကိုမြစ်ရန်, နဲ-ဓာတွန်, ထပ်မံ နဲ-ပြုသည်။

သဗ္ဗေဟိ တုနာဒီနံ ၅၉၇။ ။ သဗ္ဗေဟိ ဓာတူဟိ (ပရေသံ) တုနာဒီနံ ပစ္စယာနံ ယော ယ ကာရာဒေသော ဝါ ဟောတိ၊ အဘိဝန္ဒိယ, အဘိဝန္ဒိ တွာ-ရှိခိုး (ဝပ်ချ) ပြီး၍၊ ဩဟာယ, ဩဟိတွာ-စွန့်၍၊ ဥပနီယ, ဥပနေတွာ-ကပ်ဆောင်၍၊ ပဿိယ, ပဿိတွာ-မြင်၍၊ ဥဒ္ဒိဿ, ဥဒ္ဒိသိတွာ-ညွှန်ပြ၍၊ အာဒါယ, အာဒိယိတွာ-ယူ၍။ (၆၄၂)

၅၉၇။ တုနာဒီနံ။ ။ "ပုဗ္ဗကာလေက ကတ္တုကာနံ တုန တွာန တွာဝါ" သုတ်၌ တုနကို အစထားခဲ့သောကြောင့် ဤ၌လည့် "တုနာဒီနံ" ဟု တုနကို စ၍ ဆိုသည်၊ အာဒိဖြင့် တွာန-တွာပစ္စည်းတို့ကိုယူ၊ အဘိဝန္ဒိယ, ဥဒ္ဒိဿရုပ်တို့ကို အခြေပြု၌ ရှု၊ ဩဟာယ-အဝပုဗ္ဗ ဟာဓာတ်" "ဟာ-စာဂေ" ဟုဆို၊ ဩအဝဿဖြင့် အဝကို ဩပြု၊ ဥပနီယ-ဥပပုဗ္ဗ နီဓာတ် "နီ=ပါပဏေ" ဟုဆို၊ ပဿိယ-"ဒိသ=ပေက္ခဏေ"ဟုဆို၊ ဒိသဿ ပဿ ဒိဿ စသော သုတ်ဖြင့် ဒိသ်ကို ပဿ်ပြု၊ (ပဿိယဟု ဒီဃဖြင့် ပါ၌ပျက်တတ်၏၊) အာပုဗ္ဗ ဒါဓာတ်ဖြင့် အာဒါယလည်း လွယ်ပြီ၊ ယဗ္ဗေဟိဟု ဆိုသောကြောင့် အလုံးစုံသော ဓာတ် နောင် တုန-တွာန-တွာပစ္စည်းတို့ကို ယ ပြုနိုင်ရကား "ကရိယ, စရိယ, အနုဘုယျ (ဘူနောင် တွာကို ယပြု, ဒွေဘော်လာ, ကွစိဓာတုဖြင့် ဘူ၌ ရဿပြု၊" စသည်ဖြင့် များစွာရှိ၏၊ အဘိဝ နှိ တွာ-စသည်ကား ဝါမြစ်သောကြောင့် ယ- မပြုရသောပုံစံများတည်း၊ "ဥပနေတွာ၌ နီ၏ ဤကို အညေသုစ သုတ်ဖြင့် ဧပြု၊ အာဒိယိတွာ၌ ဒဓန္တေတော ယော ကွစိဖြင့် ယလာ, ကွစိဓာတုဖြင့် ဒါ၏အာကိုဣပြု။

ယောဂဝိဘာဂကြံဖွယ်။ ။ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ "တုံယာနာ (၅, ၁၆၅)" ဟု သုတ်တည်၍ တွာပစ္စည်းကို တုံပြု, ယာနပြု၏၊ အဘိဟဋ္ဌုံ-ရှေးရှုဆောင်၍ [ဤ၌ကား တုံပစ္စည်းသည်ပင် တွာပစ္စည်းအနက်ကို ဟောသည်ဟုလည်းဆိုနိုင်သည်၊] သုဘာသိတံ တေ အနုမောဒိယာန (အဖန်ဖန် ဝမ်းမြောက်၍ ဣတ္တရဝါသောတိ ဇာနိယာန-သိ၍၊ တဒါတတော နိက္ခမိယာန-ထွက်၍, စသည်တည်း၊ တိတာလီသံ၌ "စတ်" ချေရသော နည်းကိုထောက်၍ (သက်သေပြု၍) လဘဓာတ် နောင် တွာ တွာနမှ ဝကိုချေ၊ ဓဒဘဟေဟိ ဓဟာစ, ဟစတုတ္ထာန မန္တာနံ ဒေါဓေသုတ်တို့ဖြင့် စီရင်၍ "လဒ္ဓါ, လဒ္ဓါန" ဟု ဖြစ်၏။

ဝိဒ္ဓါ ဘိဒါစသည်။ ။ ထို ဥပကဖြင့်ပင် တကိုချေ၍ "ဣတိ ဝိဒ္ဓါ (ဝိဒိတွာ) သမံစရေ" ဟုဖြစ်၏၊ ထို ဥပကဖြင့်ပင် တွာမှ တွကို ချေ, အာချန်၍ "ပသယှ ခါဒေ ဘိဒါ (ဖောက်ခွဲ၍)၊ အနာပုစ္ဆာဝါ (အနာပုစ္ဆိတွာ-ခွင့်မပန်မူ၍) ဂစ္ဆေယျ" စသည်ဖြစ်၏၊ တွာပစ္စည်း တစ်ခုလုံးကိုပင် ထိုဥပကဖြင့်ချေ၍ "အာမန္တ ခေါတံ ဂစ္ဆာမ" ဟုဖြစ်၏၊ အာမန္တေတွာဟု ဆိုလိုလျက် ဂါထာ

စနန္တေဟိ ရစ္စံ ၅၉၈။ စကာရ နကာရန္တေဟိ-စ အက္ခရာ နအက္ခရာ အဆုံးရှိကုန်သော၊ ဓာတူဟိ (ပရေသံ) တုနာဒီနံ ပစ္စယာနံ ရစ္စာဒေ သော ဝါ ဟောတိ၊ ဝိဝိစ္စ ကင်း၍ (ဆိတ်ငြိမ်၍)၊ အာဟစ္စ-ထိခိုက်၍၊ ဝါ- အထူးပြု၍၊ ဥပဟစ္စ-ကပ်ရောက်၍၊ ဝါတိ ကိမတ္တံ, ဟန္တွာ-သတ်၍။ (၆၃၄)

ဒိသာ သွာန သွာန္တ လောပေါစ ၅၉၉။ ဒိသက္ကတိ ဧတာယ ဓာတုယာ (ပရေသံ) တုနာဒီနံ ပစ္စယာနံ သွာနသွာဒေသာ ဟောန္တိ၊ အန္တ လောပေါစ (ဟောတိ)၊ ဒိသွာန ဒိသွာ-မြင်၍၊ [အန္တလောပေါစ၌ စသည် ဒုတိယတ္တ သမ္ပိဏ္ဍန (သွာန-သွာ အပြုဟူသော ပဌမတ္တ၌ အန္တလောပဟူသော ဒုတိယတ္တကိုပေါင်းသည်၊) ဝုတ္တိ၌ ဝါ မပါသော်လည်း ရူ၌ ဝါလိုက်စေ၍ "ပဿိတွာ" ဟု ဝိကပ်ရုပ်ကိုပြ၏။] (၆၄၅)

ဖြစ်၍ တွာကိုချေထားသည်၊ "အနာပုစ္ဆံ ဝါ ပက္ကမေယျ" ဟု နိဂ္ဂဟိတ်ဖြင့် ရှိရာ၌ ပုစ္ဆဓာတ်နောင် တွာကိုချေ၍ နိဂ္ဂဟိတ်လာ၊ ဤပြခဲ့သော အစီအစဉ်များကို ကွစိဓာတု သုတ်ကြီးဖြင့်လည်း စီရင်၊ သို့မဟုတ် "သဗ္ဗေဟိ တုနာဒီနံ" ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် တွာကို ဒ္ဓါ-ယာန-ဝါ- အာပြု၍လည်း လဒ္ဓါစသည်ပြီးနိုင်၏၊ လဒ္ဓါနဉ်မူ တွာနကို ဒ္ဓါနပြုလေ။

[ဆောင်] မောဂ္ဂလ္လာန်ပြ, တွာပစ္စယကို, ယာနပြုဘိ, နူမောဒိယာန၊ တွာ၏ ဝ-သာ, ချေသောခါဝယ်, လဒ္ဓါ-ဒ္ဓါန, ပုံစံရ၏၊ တကိုချေရာ, ဝိဒိတွာလည်း, ဝိဒ္ဓါပြီးသတဲ့၊ တွချည်းသာချေ, အာကြံစေမူ, မှတ်လေဘိဒါ, နာပုစ္ဆာတည်း၊ တွာတစ်ခုလုံး, ချေနည်းသုံးသော်, မှတ်ထုံးအာမန္တ, ပုံစံရခဲ့၊ သဒ္ဒအကြီး, ကျမ်းကစ္စည်းဝယ်, သုတ်ကြီးကွစိ-ဓာတုဝိဖြင့် ပြီး၏ပုံသေ၊ နည်းတစ်ထွေမူ, သဗ္ဗေဟိပြ, ဝိဘာဂဖြင့် ယာန-ဒ္ဓါ-ဝါ, အာပြုရာသည်, မှတ်ပါရုပ်ပြီး လိုရင်းတည်း။

၅၉၈။ ဝိဝိစ္စ-စကာရ နွှပုံစံ၊ ရုပ်အခြေပြုကြည့်၊ အာဟစ္စ-ဥပဟစ္စ-နကာရ နွှပုံစံ၊ အာပုဗ္ဗ ဟန+တွာ၊ ဤသုတ်ဖြင့် တွာကို ရစ္စပြု၊ ရမှိရန္တောဖြင့်စီရင်၊ ဥပပုဗ္ဗဟနဓာတ်၏ ဂတိအနက်ကို ယူ၍ "ကပ်ရောက်" ဟုအနက်ပေးသည်။ "သာနော အာဟစ္စ (ဆောင်ယူ၍) ပေါသေတိ" ဟူသော ဝေဿန်ဇာတ်၌ကား ဟရဓာတ်နောင် တွာကို ရစ္စံ ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ရစ္စပြု၏၊ ဤသုတ်၌ ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ယူရသော ရုပ်များကို ရူစာကိုယ် ဘာသာဋီကာတို့၌ ပြထား၏။

မဟာ၊ပေ၊ ဒ္ဓါ၏ **၆၀၀။ မဟ ဒဘ ဣဇ္ဇေဝမန္တေဟိ–မ, ဟ, ဒ, ဘ, ဤသို့ အဆုံးရှိကုန်သော၊ စာတူဟိ (ပရေသံ) တုနာဒီနံ ပစ္စယာနံ, မ္ဟ ယ္ဟ ဇ္ဇ ဗ္ဘ ဒ္ဓါဒေသာ ဟောန္တိ၊ အန္တလောပေါ၏ (ဟောတိ)၊ အာဂမ္ဟ, အာဂမိတွာ–လာ၍၊ ဩက္ကမ္ဟ, ဩက္ကမိတွာ–သက်ရောက်၍၊ ပဂ္ဂယ္ဟ, ပဂ္ဂဏှိတွာ–ချီမြှောက်၍၊ [ရှေးက "ချီးမြှောက်၍" ဟု ဝိသဇ္ဇနီ ၂–လုံးထည့်၍ ပေးလေ့ရှိကြ၏၊] ဥပ္ပဇ္ဇ, ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ–ဖြစ်၍၊ အာရ ဗ္ဘ, အာရဘိတွာ–အားထုတ်၍။ (၆၄၆)**

၆၀၀။ မဟဒဘေဟိ၊ ပေ၊ ဒ္ဓါ။ ။ အာဒေသီဖြစ်သော ဓာတွန်အက္ခရာကို "မ, ဟ,ဒ,ဘ" ဟု ၄ ချိုးသာပြ၍ တုနစသည်ကို ပြုရမည့် အာဒေသကို ကား "မ္ဟ, ယ္ဟ, ဇ္ဇ, ဗ္ဘ, ဒ္ဓါ" ဟု ၅–မျိုးပြထားသောကြောင့် မ နောင် မ္ဟ, ဟနောင်ယ္ဟ, နောင်ဇ္ဇ, ဘနောင်ကား ဗ္ဘ– ဒ္ဓါ ၂–မျိုး ပြုရမည်ဟု မှတ်ပါ၊ ဩက္ကမ္ဟ–အဝပုဗ္ဗကမု= ပဒ ဝိကွိပေ ဟုဆို၊ ကြွင်းရုပ်များကို အခြေပြု၌ ရှု၊ အာဂမိတွာ စသည်ကား ဝိကပ်ရုပ်များတည်း၊ ပဂ္ဂဏှိတွာ–ပပုဗ္ဗ ဂဟ, တွာ၊ ဂဟာဒိတော ပွဏ္ဏာဖြင့် ဏှပစ္စည်းသက်၊ ဟလောပေါ ဏှာမှိဖြင့် ဟချေ၊ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ– ဒိဝါဒိ ယ ပစ္စည်းသက်၊ ယဝတံဖြင့် ဒျကိုဇပြု, ဒွေဘော်လာ၊ ကြွင်းရုပ်များ လွယ်ပြီ။ ["ပ–ခိုင်မြဲစွာ+ဂဏှ–ယူခြင်း" ဟူသည် အထက်သို့ ချီပင့်ထားခြင်းတည်း။]

ဒ္ဓ, ဒ္ဓါ အပြု ၂–မျိုး။ ။ မြန်မာမူ၌ ဒ္ဓ အပြုဟုဆို၍ "အာရဒ္ဓ" ဟု ထုတ်၏၊ သီမူရူပသိဒ္ဓိ၌ ဒ္ဓါ အပြုဟု ဆို၍ "အာရဒ္ဓေါ, ဥပလဒ္ဓါ" ဟု ထုတ်၏၊ ထိုတွင် အာရဒ္ဓ=အာရဒ္ဓါ (အားထုတ်၍) တို့ကိုကား တွာပစ္စယန္တ ပုဒ်အဖြစ်ဖြင့် တွေ့ရခဲ၏၊ "လဒ္ဓါ" ကား အတွေ့များ၏၊ ထို့ကြောင့် ဒ္ဓါအပြုပင်မူရင်းဖြစ်တန်ရာ၏–ဟုထင်သည်။

သဒ္ဒနီတိ။ ။ သဒ္ဒနီတိ၌ "ဓန္တေဟိ ဒ္ဓါဒ္ဓါနာ တွာတွာနာနဥ္ဇ (၁၀၁)" သုတ်တည်၍ ဓကာရန္တ ဓာတ်နောင် တွာကို ဒ္ဓါ, တွာနကိုဒ္ဓါနပြု၏၊ "ကော မံဝိဒ္ဓါ နိလီယျတိ=ဘယ်သူသည် ငါ့ကိုပစ်ခွင်းပြီး၍ ပုန်းနေသနည်း"– (သုဝဏ္ဏသာမ)၊ လဒ္ဓါ လဒ္ဓါနဟု ၂–ရုပ်ရှိသကဲ့သို့ ဝိဒ္ဓါရှိလျှင် ဝိဒ္ဓါနလည်း ရှိသင့်သည်ဟု နိတိကြံသည်၊ ထိုတွင် လဒ္ဓါကို "မဟဒဘေဟိ" သုတ်ဖြင့် ပြီးစေ၍ လဒ္ဓါန အတွက်မူ "လဘသ္မာ တွာနဿဒ္ဓါနံ" ဟု သီးခြားသုတ်တည်သည်၊ ဤသို့နီတိ၌ လဒ္ဓါကို "မဟဒဘေဟိ" သုတ်၌ သွင်းပုံကိုထောက်လျှင် "ဒ္ဓါ" အပြုကိုပင် နိတိ အလိုရှိကြောင်း သိသာသည်၊ [သို့ဖြစ်လျှင် "ကွစိဓာတု သုတ်ကြီးဖြင့်လည်းကောင်း, သဗ္ဗေဟိ တုနာဒီနံသုတ်၏ ယောဂဝိဘာဂဖြင့်လည်းကောင်း, လဒ္ဓါ–လဒ္ဓါန ပြီးစေဖွယ် မလိုတော့ပြီ။]

တဒ္ဓိတ၊ပ၊ဒီသုစ ၆၀၁။ တဝေ တုန တွာန တွာဒီ ပစ္စယေ-တဝေ, တုန, တွာန, တွာအစရှိကုန်သော ပစ္စည်းဆုံးသော သဒ္ဒါတို့ကို၊ ဝဇ္ဇေတွာ-ကြဉ်၍၊ တဒ္ဓိတ သမာသ ကိတက ဣဇ္ဇေဝမန္တာ-တဒ္ဓိတ်, သမာသ်, ကိတ်ပစ္စည်း အဆုံးရှိကုန်သော၊ သဒ္ဒါ-သဒ္ဒါတို့ကို၊ နာမံဝ-နာမ်ကိုကဲ့သို့၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ-မှတ်ထိုက်ကုန်၏၊ ဝါသိဋ္ဌော-ဝသိဋ္ဌ၏သား၊ ပတ္တဓမ္မော-ရောက်အပ်သော တရားရှိသူ၊ ကုမ္ဘကာရေ-အိုးထိန်းသည်၊ ဣဇ္ဇေဝမာဒီ-တည်း။ (၃၃၄)

၆၀၁။ တဒ္ဓိတ၊ ပေ၊ ဣဇ္ဇေဝမန္တာ။ ။ ဝသိဋ္ဌ+ဏ (ဏအနုဗန်ချေ, ဝုဒ္ဓိပြု၍) "ဝါသိဋ္ဌ+အ" ဟုဖြစ်သည့်အခါ တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်းဆုံးသောသဒ္ဒါဖြစ်၏၊ "ကုမ္ဘ+ကရ" ဏ ကိုဆိုင်ရာစီရင် "ကုမ္ဘကာရ" ဟုဖြစ်သည့်အခါ ကိတ်ပစ္စည်းဆုံးသော သဒ္ဒါဖြစ်၏၊ "ပတ္တော+ဓမ္မော ယေန" ဟူသော ဗဟုဗ္ဗီဟိ၌ ဝိဘတ်နှင့် ယကိုချေပြီးသည့်အခါ "ပတ္တဓမ္မ" ဟုသမာသ်ဖြစ်၏၊ သမာသ်၌"အဆုံး" ဟုဆို ဖွယ်မရှိ၊ ထို့ကြောင့် "ဣဇ္ဇေဝ-မန္တာ"၌ အန္တသဒ္ဒါသည် တဒ္ဓိတ, ကိတက ကိုသာ ရည်ရွယ်၍ ထည့်အပ်သောသဒ္ဒါတည်း၊ "တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်းအဆုံးရှိသော သဒ္ဒါ, သမာသ်သဒ္ဒါ, ကိတ်ပစ္စည်အဆုံးရှိသော သဒ္ဒါ" ဟူလို။ ["အန္တသဒ္ဒါသည် ရသင့်ရာ၌ စပ်ရသော ယထာလာဘနည်း" ဟုမှတ်ပါ။]

တဝေ၊ ပေ၊ တွာဒီပစ္စယေ ဝဇ္ဇေတွာ။ ။ သုတ်၌ "အတဝေတုနာဒီသု" ဝယ် အသဒ္ဒါသည် အည (တစ်ပါးတခြား) အနက်ဟောဟု သိစေလို၍ "တဝေ၊ ပေ၊ ပစ္စယေ ဝဇ္ဇေတွာ" ဟု အ၏အတွက် "ဝဇ္ဇေတွာ" ဟု ဖွင့်သည်၊ တဝေတုန စသောပစ္စည်းတို့ကို ကြဉ်၍ ထိုပစ္စည်းတို့မှတစ်ပါး အခြားပစ္စည်းဆုံးသော တဒ္ဓိတ် သဒ္ဒါ, ကိတ်သဒ္ဒါတို့ကို နာမ်ငဲ့ပါ-ဟူလို၊ "အတဝေတုနာဒီသု" ပုဒ်လည်းသမာသ်၌ ပစ္စည်းမရှိသောကြောင့် တဒ္ဓိတ ကိတကတို့ကို ရည်ရွယ်အပ်သော နိမိတ်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ဤ "အတဝေတုနာဒီသု" ကိုလည်း ယထာလာဘနည်းဟုပင် မှတ်ပါ၊ တစ်နည်း-သမာသ် တချို့၌ ကစသောပစ္စည်းလည်း သက်ရသေး၍ ထိုတချို့သမာသ်ကို လည်း ရည်ရွယ်သည်၊ တဝေတုနာဒီ၌ အာဒိဖြင့် ဝုတ္တိဝယ် တွာန တွာတို့ကို ယူပြီး၍ တွာဒီဟု အာဒိကို ဆိုပြန်၏၊ ထိုဝုတ္တိလာ အာဒိဖြင့် ကစ္စည်းကျမ်း၌ တိုက်ရိုက်ပါသော တုံပစ္စည်းကိုလည်းကောင်း, အခြားကျမ်းလာ တုယေ-တာယေ တို့ကိုလည်းကောင်း ယူ။

တဝေတုနာဒီတို့ကို နာမ်မငဲ့ရပုံ။ ။ ထို တဝေတုနာဒီ ပစ္စယန္တပုဒ်များကို အဘယ့်ကြောင့် နာမ်မငဲ့ရသနည်း-ဟူမူ, တဝေတုနာဒီ ပစ္စယန္တပုဒ်များသည် (ဝိဘတ်အမျိုးမျိုးဖြင့်) ရုပ်အမျိုးမျိုးပြောင်း၍ နေနိုင်သော ပုဒ်များမဟုတ်ကြ၊ ထိုသို့ ဝိဘတ်လိင်ဝုစ်အမျိုးမျိုးကြောင့် ရုပ်နေမပြောင်းသောပုဒ်ကို "အဗျယ"

ဟုခေါ်၏၊ ထိုအဗျယဟူသည်လည်း နိပါတ်နှင့် ဥပသာရတို့၏ အမည်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ဤတွာပစ္စယန္တ (ကတွာ-စသော) ပုဒ်များသည် နိပါတ်တွင် ပါဝင်ကြ၏၊ နိပါတ်ဖြစ်လျှင် နာမ်မဲ့ဘဲပင် "တတောစ ဝိဘတ္တိယော" သုတ်၌ စသဒ္ဒါဖြင့် ဝိဘတ် သက်ခွင့်ရသောကြောင့် တဝေတုနာဒီ ပစ္စယန္တ ပုဒ်များကို နာမ်မဲ့ရတော့ပြီ။

စသဒ္ဒါ၏အနက်။ ။ "တုနာဒီသုစ" ၌ စသဒ္ဒါဖြင့် "တမ္မ အနီယ" စသော ကိစ္စပစ္စယန္တ သဒ္ဒါများကိုလည်းကောင်း, အာ ဤ ဣနီ ဣတ္ထိပစ္စယန္တ သဒ္ဒါများကိုလည်းကောင်း, ခ စသော ဓာတုပစ္စယန္တ သဒ္ဒါများကို လည်းကောင်း ယူ-ဟု ရှု၌ ဆို၏၊ ရှုဆရာသည် "ကိတက" အရ၌ ကိတ်ပစ္စယန္တ စုကိုသာ ယူ၍ ကိစ္စပစ္စယန္တ သဒ္ဒါစုတို့ကို မယူနိုင်-ဟု သဘောရသောကြောင့် ကိစ္စပစ္စယန္တ တို့ကို စသဒ္ဒါဖြင့် ယူလေသည်၊ သို့သော် "ဣတိ ကိတဗ္ဗိဓာနကပ္ပေ" ဟူရာ၌ ကိတ်အရ တွင် (ယေဘုယျနည်းအားဖြင့်) ကိစ္စပစ္စည်းများလည်း ပါဝင်ရသကဲ့သို့ ဤ ကိတကအရ၌လည်း ကိစ္စပစ္စယန္တ တို့ ပါဝင်သောကြောင့် ကိစ္စပစ္စယန္တ တို့ကို စသဒ္ဒ၊ဖြင့် ယူဖွယ်မလို၊ တဒ္ဓိတ ကိတက အရ၌ မပါနိုင်သော အာ ဤ ဣနီ ပစ္စယန္တ နှင့် ခါဒိဓာတုပစ္စယန္တ တို့ကိုသာ ယူသင့်မည် ထင်သည်။

နာမ်ဲ့ရကျိုး။ ။ သမာသ်ပုဒ်များ နာမ်ဲ့ရခြင်း၏အကြောင်းကို ရှုပသိဒ္ဓိဤသုတ်၌ (ဘာသာဋီကာ၌လည်းကောင်း) ပြထားပြီ၊ တဒ္ဓိတ် ကိတ် ပစ္စယန္တ တို့ကိုကား ပစ္စည်းအနက် ဖြစ်သော ကတ္တားနက် ကံနက် သမ္ဗန်နက် စသည်တို့က အုပ်ဖုံးနေသဖြင့် ဒြပ်နက်ကိုအထင်အရှားမဟောနိုင်ရကား "ဒဗ္ဗဝါစ အံနာမံ" နှင့်အညီ ဒြပ်နက်ကိုဟောမှလည်း နာမ်အမည်ရနိုင်, "လိင်ံ နာမံ သမံ" နှင့် အညီ နာမ်အမည်ရမှလည်း လိင်အမည်လည်း ရနိုင်, လိင်အမည် ရမှလည်း "တတောစ ဝိဘတ္တိယော" သုတ်က နာဝိဘတ် သက်ခွင့် ပေးနိုင်သောကြောင့် ဝိဘတ်သက်ခွင့် ရစေခြင်းအကျိုးငှာ နာမ်ဲ့ရလေသည်။ [နာမ်နှင့်လိင်သည် သဘော တူသောကြောင့် "နာမံဝ" ဟု သုတ်၌ဆိုထားသည်။]

ဆက်ဦးအံ့-ဝိဘတျန္တံ ပဒံ=ဝိဘတ်ဆုံးသော သဒ္ဒါသည်သာ ပုဒ်မည်၏၊ အဝတ်မပါသူသည် လူ့ပရိသတ်တွင် လူတစ်ယောက်အဖြစ်ဖြင့် အရာမဝင်နိုင်သကဲ့သို့, ဝိဘတ်မပါလျှင် ဝါကျတည်းဟူသော ပရိသတ်တွင် ပုဒ်တစ်ခု အနေအားဖြင့် မဝင်နိုင်ချေ၊ လူ့ရာမဝင်နိုင်သူသည် လူ့အသုံးမကျသူဖြစ်ရသကဲ့သို့ ပုဒ်ရာမဝင်သော သဒ္ဒါလည်း အသုံးမကျပင်ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဝါကျထဲ၌ ဝိဘတျန္တ ပုဒ်တစ်ခုအဖြစ်ဖြင့် ပါဝင်နိုင်ခြင်း အကျိုးငှာပင် သမာသ်တဒ္ဓိတ်ကိတ်တို့ကို နာမ်ဲ့ဟု ညွှန်းရ=နာမ်ဟု နာမည်မှည့်ရလေသည်၊ ဆောင်ပုဒ်ကို အခြေပြုမှာ ရှု။ [ရုပ်တို့ကို တဒ္ဓိတ်သမာသ် ကိတ်ခန်းတို့၌ တွက်ခဲ့သလိုတွက်။]

ဒုမို .ဂရ **၆၀၂။ ဒုမို –၂–လုံးသော၊ အကွရေ– အကွရာ အပေါင်း ကြောင့်၊ ပုဗ္ဗော–ရှေ့ဖြစ်သော၊ ယော အကွရော, အတ္တို–၏၊ သော– ထိုအကွရာကို၊ ဂရုကောဝ–ဂရုဟူ၍သာ၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော–မှတ်ထိုက်၏၊ ဘီတွာ–ဖောက်ခဲ့၍၊ ဆိတွာ–ဖြတ်၍၊ ဒတွာ–ပေး၍၊ ဟုတွာ–ဖြစ်၍။ (၆)**

နျာသ။ ။ "ဓာတုပစ္စယ ဝိဘတ္တိ ဝဇ္ဇိတမတ္ထဝံ လိင်" အရ ပစ္စည်းတို့သည် လိင်မဟုတ်သောကြောင့် ဝါသီဋ္ဌစသော ပစ္စယန္တ ပုဒ်များကို နာမ်ငဲ့ရသည်–ဟု နျာသဆို၏၊ သို့ဖြစ်လျှင် သမာသ်တို့ကို ဘာ့ကြောင့် နာမ်ငဲ့ရသနည်းဟု တစ်ဆင့် မေးဖွယ်ရှိနေပြန်၏၊ (ထိုအဖြေကို ရူပသိဒ္ဓိ ဤသုတ်၌ ဆိုထားပြီ၊) ထို့ကြောင့် နျာသဆိုပုံသည် မပြည့်စုံရုံမက, ခြေခြေမြစ်မြစ်လည်းမရှိလှ၊ ထို့ပြင်–နျာသ၌ တုနာဒိ ပစ္စယန္တ နောင် နာမ်ဝိဘတ်လည်း မသက်စေဇို့၊ ဘာ့ကြောင့် မသက်စေသနည်းဟု မေးလျှင် "ဤသုတ်၌ တဝေတုနာဒိ ပစ္စယန္တတို့ကို နာမ်မငဲ့ရသောကြောင့် " ဟုပင် ဆိုပေလိမ့်မည်။

ရူပသိဒ္ဓိ။ ။ ရူဒ်ကား ဝိဘတ္တိယုတ္တ–အဝိဘတ္တိယုတ္တနိပါတ် တွင်ဝိဘတ် နက်ရှိ၍ ဝိဘတ်နှင့်ယှဉ်ရသော ဝိဘတ္တိယုတ္တနိပါတ်ဖြစ်သောကြောင့် (တဝေတုနာဒိ ပစ္စယန္တ နောင် "ဌာ" ဟုပေးရသောကြောင့် သဝိဘတ်သက်စေ၍ တွာဒိပစ္စယန္တ နောင် သဝိဘတ် သက်စေသည်၊ အခြား သဒ္ဒါကျမ်းတို့၌မူကျ၍ကဲ့သို့ နာမ်ငဲ့သုတ်မပါ၊ နာမ်မငဲ့ဘဲလည်း ဆိုင်ရာဝိဘတ် သက်လိုက်လျှင် နာမ်ဖြစ်သည်ဟု ယူဟန်တူသည်။

၆၀၂။ သက္ကတ၌ ဂုရု, ပါဠို၌ ဂရုဟုခေါ်ရသောသဒ္ဒါသည် ဆရာစသော အနက်တို့ကိုလည်းကောင်း, "လေးလေးပင်ပင်" ဟူသော အနက်ကိုလည်းကောင်း ဟော၏၊ ဤသုတ်၌ နောက်က (တနှင့်ဝ) တွဲနေသော ၂–လုံးတွဲသံယုဂ်ကြောင့် ရှေ့ ရဿအက္ခရာကို နဂိုရွတ်ရိုးအတိုင်း "ဘိ, ဆိ, ဒ, ဟု" အသံမျိုးဖြင့် မရွတ်ရဘဲ "ဘိတ်, ဆိတ်, ဒတ်, ဟုတ်" ဟု ဖိနှိပ်လိုက်သကဲ့သို့ လေးလေးပင်ပင် ရွတ်ရသောကြောင့် ဘိ စသည်၌ "ဣ, အ, ဥ" တို့ကို ဂရုဟု အမည်ပေးသည်၊ ထိုသို့ ဂရုအမည် ရသော်လည်း ရွတ်ရာကာလမှာ ၂–မတြာ မကြာဘဲ"အ, ဣ, ဥ" တို့ကဲ့သို့ "အတ်, ဣတ်,ဥတ်" ဟု တစ်မတြာကာလသာ ကြာသည်၊ ကမ္မဝါစာ "ယဒိ သဲဃဿ ပတ္ထလလ္လံ" စသည်ဝယ် "ဃဘ်, ပတ်, ကလ်" တို့ကို ရွတ်ရာ၌ (ဃ်, ပ်, က် ဗျည်းအတွက် မတြာဝက်တိုး၍) တစ်မတြာခွဲ ကာလလောက်သာ ကြာစေရမည်၊ ရပ်ကို အခြေပြုကြည့်တွက်၊ ဟုတွာ ၌လည်း ဟူတည်၍ ဥကို ဒါကဲ့သို့ ရဿပြု။

ဒီဃောစ ၆၀၃။ ဒီဃော-ဒီဃဖြစ်သော၊ သရော-ကို၊ ဂရုကောဝ ဒဋ္ဌ-မ္ဟော၊ အာဟာရော-အာဟာရ၊ နဒီ-မြစ်၊ ဝရှ-ချွေးမ (မိန်းမ)၊ တေမ္မာ-ထိုတရားတို့သည်၊ သြပနေယျိကော-ကပ်၍ ဆောင်ထိုက်၏၊ [အာ, ဒီဒ္ဒ ဤ၊ ရှဒ္ဒ ဉီ, တေဒ္ဒ ဧ, သြ သရတို့ကို ပုံစံပြလိုရင်းတည်း၊ ထို ဒီဃသရ ၅-လုံးတို့ ဂရုကဲ့သို့မှတ်ပါ။]

၆၀၃။ ဒီဃောစ။ ။ စသဒ္ဒါဖြင့် ဂရုကိုငင်သည်၊ "ဂရုကော ဒဋ္ဌမ္ဟော-ဂရုကဲ့သို့မှတ်" ဟူရာ၌ ဂရုကဲ့သို့ ရွတ်ပါဟု ဆိုလိုသည်၊ ဤသုတ်တို့ဝယ် နာမည်မှည့်ပုံကို ပြသော သညာသဒ္ဒါမပါဘဲ"ဂရုကောဝ" ဟု လွှဝသဒ္ဒါပါသော ကြောင့် နာမည်ကိုညွှန်ပြသောဗျာပဒေသာ တိဒေသသုတ်ဟု ဝုတ္တိဆရာ ဆိုလိုဟန် တူ၏၊ ရှဒ္ဒကား သညာသဒ္ဒါထည့်၍ သညာသုတ်ဟုပင် အတိအလင်းဆိုသည်၊ သက္ကတတို့ဒ္ဒလည်း သညာသုတ်ပင် ဆို၏၊ "သံယောဂေ ဂရု ဒီဃဋ္ဌ" (၁, ၄, ၁၂ သုတ်)၊ သံယောဂ ပရတော ရဿမက္ခရံ ဂရုသည် ဘဝတိ-ကာသိကာဝုတ္တိ၊] အာဟာရောကို အာဟာရတည် သိသက် သြပြု၊ နဒီ-နဒီတည်, သိ, ဧ၊ ဝရှ-ဝရှတည်, သိ, ဧ၊ တေ-တတည်, ယောသက်,သဗ္ဗနာမကာရတော ပဋ္ဌမောဖြင့် ဧပြု၊ [ဓမ္မကား လိုရင်းမဟုတ်။] သြပနေယျိကောတည်, သိသက် သြပြု။

ဂရု ၃-မျိုး။ ။ ရှေ့သုတ်ဒ္ဒလာသော ဂရုကို သံယောဂပရ ဂရု (ဆန်းဒ္ဒ "သံယောဂါဒိဂရု") ဤသုတ်ဒ္ဒ လာသော ဂရုကို ဒီဃဂရု, နိဂ္ဂဟီတပရ (အံလုံဥ=ကံ ကိ ကုံ-တို့ကဲ့သို့ နိဂ္ဂဟီတ်နောက်ရှိသော ၊ရု) ဟု ဂရု ၃-မျိုးကို ဆန်းကျမ်းဒ္ဒ ပြ၏၊ ထိုတွင် ဒီဃဂရုကို ရွတ်ရာဒ္ဒသာ သရအတွက် ၂-မတြာကာလကြာစေ၍, ကြွင်း ဂရု ၂-မျိုးကိုရွတ်ရာဒ္ဒကား သရအတွက် တစ်မတြာသာ ကြာစေရသည်၊ ဗျည်းနှင့်တွဲခြင်းကြောင့်ကား ဗျည်းအတွက် မတြာဝက်ကာလ ပိုပေလိမ့်မည်။

ဂရုဇ်အနက်။ ။ ဂုရု-ပု (ပုလ္လိင်)၊ ပိတရာဒေါ-မိဘ စသောနည်းလမ်း ညွှန်ပြသူဒ္ဒ၊ အာစရိယော-စာပေ သင်ပြသော ဆရာဒ္ဒ၊ ဥပဇ္ဈာယော-ဥပဇ္ဈာယ်ဒ္ဒ၊ ဒွိမတ္တေ ဒီဃေ သရဝဏ္ဏော- ၂-မတြာရှိသော ဒီဃသရဝဏ္ဏဒ္ဒ၊ ဗိန္ဒုဝိသဂ္ဂယုတ္တေ ဧကမတ္တေ-နိဂ္ဂဟီတ်, ဝိသဇ္ဇနီတို့နှင့် ယှဉ်သော ဝဏ္ဏ (အံ အား) ဒ္ဒ၊ သံယုတ္တဝဏ္ဏာတ်-သံယုတ်ရှိသောဝဏ္ဏမှ၊ ပုဗ္ဗဒ္ဓိတေ-ရှေ့ဒ္ဒတည်သော၊ ဧကမတ္တေပိ ဝဏ္ဏေ-တစ်မတြာလည်းရှိသော ဝဏ္ဏဒ္ဒ ဤသို့စသည်ဖြင့် ဂုရုသဒ္ဒါ၏ အနက်ကို ထောမနိဓိဒ္ဒ များစွာပြလေသည်၊ ဤဒ္ဒ "သံယုတ်မှ ရှေ့ဖြစ်သော ၁-မတြာဝဏ္ဏ" ဟူသည် ရှေ့သုတ်ဒ္ဒလာသော ဂရုပင်တည်း။

အက္ခရေဟိ ကာရ ၆၀၄။ ပယောဂေ- သုံးစွဲသင့်သည်၊ သတိ-သော်၊ အက္ခရတ္ထေဟိ-အက္ခရာ အနက်ရှိသော သဒ္ဒါတို့မှ၊ အက္ခရာဘိဓေယျေဟိ-အက္ခရာဟူသော ဟောနက်ရှိသော သဒ္ဒါတို့မှ၊ (ပရံ-နောက်၌)၊ ကာရပစ္စယော ဟောတိ၊ အဧဝ- အ သည်ပင်၊ အကာရော-အကာရမည်၏၊ အာဧဝ-အာသည်ပင်၊ အာကာရော-မည်၏၊ ယဧဝ-ယသည်ပင်၊ ယကာရော-မည်၏၊ (၆၈၅)

ယထာဂမ မိကာရော ၆၀၅။ ယထာဂမံ-ပါဠိတော် အားလျော်စွာ၊ သဗ္ဗပစ္စယေသု-အလုံးစုံသော ပစ္စည်းတို့ကြောင့်၊ သဗ္ဗဓာတူဟိ-အလုံးစုံသော ဓာတ်တို့မှ (နောက်၌)၊ ဣကာရာဂမော, ဟောတိ၊ ကာရိယံ-ပြုထိုက်၏၊ ဘဝိတဗ္ဗံ-ဖြစ်ထိုက်၏၊ ဇနိတဗ္ဗံ-ဖြစ်ထိုက်၏၊ ["ဇာဏိတဗ္ဗံ"ရှိလျှင် "သိထိုက်၏" ဟုပေး၊] ဝိဒိတဗ္ဗံ-သိထိုက်၏၊ ကရိတွာ-ပြု၍၊ ဣစ္ဆိတံ အလိုရှိအပ်၏။ (၅၄၁)

၆၀၄။ အက္ခရတ္ထေဟိ။ ။ သုတ်၌ပါသော အက္ခရေဟိကို "အက္ခရတ္ထေဟိ" ဟုဖွင့်၏၊ ထိုသို့ဖွင့်သဖြင့် "ပုရိသော" ၌ ပု ဟူသော ရိဟူသော သောဟူသော တစ်လုံးတစ်လုံးကို အက္ခရာဟု ခေါ်ဝေါ်ရိုးရှိသော်လည်း ထို "ပု" စသည်မှာ အက္ခရာအနက်ကို ဟောသော သဒ္ဒါတစ်ခုမဟုတ်ချေ၊ အ, က စသည်သာ "အ-အလည်းကောင်း၊ က-ကလည်းကောင်း" စသည်ဖြင့် အက္ခရာအနက်ကို ဟောသော သဒ္ဒါတစ်ခုဖြစ်သည်၊ ထိုသို့ အက္ခရာအနက်ဟော သဒ္ဒါနောင်သာ ကာရပစ္စည်းသက်ပါ-ဟု သိစေလိုသည်။

အက္ခရာဘိဓေယျေဟိ။ ။ ထို အက္ခရတ္ထေဟိကိုပင် "အက္ခရာဘိဓေယျေဟိ" ဟုထပ်၍ဖွင့်ပြန်၏၊ ထိုသို့ဖွင့်သဖြင့် "အက္ခရတ္ထ=အက္ခရာ၏+အနက်" ဟု မယူဘဲ "အက္ခရာ-ဘိဓေယျ-အက္ခရာဟူသော ဟောနက်ရှိသောသဒ္ဒါ" ဟု ယူစေလိုသည်၊ "အကာရော ဥစ္စရဏတ္ထော" စသည်ဖြင့် ကာရပစ္စည်းသက်၍ သုံးစွဲသင့်သောအရာကို "ပယောဂေ သတိ" ဟုဆိုသည်၊ ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်တွက်၊ ["ဧဝကာရော-ဧဝသဒ္ဒါ၊ သာဓုကာရော-သာဓုဟု ပြုအပ်သောအသံ" စသည်တို့၌ "ကရီယတိ-ရွတ်ဆိုအပ်၏၊ ဣတိ ကာရော" ဟု ပြု၍ ရွတ်ဆိုအပ်သောအသံကို အရကောက်ရကြောင်းကို ရူစာကိုယ်- ဘာသာဋီကာတို့မှာ ပြထားပြီ။]

၆၀၅။ ယထာဣမံ။ ။ အာဂစ္ဆတိ အတ္တတ္ထပရတ္ထာ ဧတ္ထ ဧတေန ဝါတိ အာဂမော=မိမိစီးပွား သူတစ်ပါးစီးပွားတို့၏ လာရာလာကြောင်း ဖြစ်သော ဘုရားပါဠိတော် "အာဂမ" ဟု ခေါ်၏၊ [သီလက္ခန် "အာဂမဝရဿ" စသော အသုံးကို ထောက်ပါ၊] ထို ပါဠိတော်အားလျော်စွာ ဣအက္ခရာလာပါ

ဒန္တေတောယော ကွစီ ၆၀၆။ တုနာဒီသု ပစ္စယေသု, ဒကာရ ဓကာရ န္တာယ-ဒ အက္ခရာ, ဓ အက္ခရာ အဆုံးရှိသော၊ ဓာတုယာ-ဓာတ်မှနောက်၌၊ ယထာဂမံ-စွာ၊ ကွစီ ယကာရာဂမော ဟောတိ၊ ဗုဒ္ဓေါ-ဘုရားသည်၊ လောကေ-လောက၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ-ဖြစ်၍၊ ဓမ္မံ-ကို၊ ဗုဇ္ဈိတွာသိ၍၊ ဒန္တေတောတိ ကိမတ္တံ၊ လဘိတွာ-ရ၍၊ (ဣတိ-တို့၌၊...အကျိုး၏၊) ကွစိတိ ကိမတ္တံ၊ ဥပ္ပါဒေတွာ-ဖြစ်စေ၍၊ ဣတိ-၏။

ဣတိ ကိတဗ္ဗိဓာနကပွေ စတုတ္တော ကဏ္ဍော။

ဟူလို၊ ကာရိယံ-ဏျောစသုတ် ကြည့်၊ ဘဝိတဗ္ဗံ-ဘာဝကမ္မေသု တဗ္ဗာနိယာကြည့်၊ [ဇနိတဗ္ဗံ-ဇနဓာတ်၊ ဇာနိတဗ္ဗံရှိလျှင် ဥာဓာတ်, တဗ္ဗပစ္စည်း, ကိယာဒိ နာပစ္စည်း, ဥာကိုဇာပြု၊] ဝိဒိတဗ္ဗံ-ဝိဒ=ဥာဏေ, အနုဘဝနေ၊ ကရိတွာ-ကရဓာတ်-ဣစ္ဆိတံ-ဣသု+တ၊ ဣသု ယမုန-မန္တော စ္ဆောဝါသုတ်ဖြင့်စီရင်။

၆၀၆။ ဤသုတ်ဖြင့်လာသော ယ ရှိရာ၌ တချို့အရာဝယ် တထာကတ္တရိစဖြင့်, တချို့အရာဝယ် ယဝတံသုတ်၏ ကာရသဒ္ဒါဖြင့် ဇ-ဈ ပြုသည်ကို ရှု၌တွေ့ရ၏၊ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ၌ ယဝတံဖြင့် စီရင်၍ ဗုဇ္ဈိတွာ၌ တထာကတ္တရိစဖြင့် ချာသစီရင်သည်။

ထိုသို့ ၂-မျိုး စီရင်ရာဝယ် ချာသအလိုမှာ- ယဝတံသုတ်၌ ဈ အပြု မပါဟု သဘောရသောကြောင့် ဖြစ်ဟန်တူ၏၊ ရူပသိဒ္ဓိ၌ ကာရသဒ္ဒါဖြင့် ယပင့်ရှိသော ဓကို ဈပြုဟုဆို၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုရုပ်များကို ယဝတံ-တထာကတ္တရိစ ၂-သုတ်လုံး ဖြင့်ပင် စီရင်နိုင်သည်ဟု မှတ်သင့်သည်။

ပုံစံများ။ ။ လဘိတွာ၌ ဒ,ဓ အဆုံးမရှိသောကြောင့် ယ မလာရ၊ ဥပ္ပါဒေတွာ၌ကား ဥပုဗ္ဗ ပဒဓာတ်ဖြစ်၍ ဒကာရ န္တဖြစ်သော်လည်း ကွစိမြစ်သောကြောင့် မလာရဟု ကစ္စည်းဝုတ္တိက ဆိုလိုဟန် တူ၏၊ အမှန်မှာ ကွစိမြစ်သောကြောင့် ဟုတ်ဟန်မတူ၊ ကာရိတ် ဏေ ပစ္စည်းက ဓာတုနိဒ္ဒိဋ္ဌ (ဓာတ်အရာ၌ ညွှန်ပြအပ်သော) ပစ္စည်းဖြစ်နေသောကြောင့် "ဥပ္ပဒ+ဏေ" ဟု ဖြစ်သည့်အခါ ဏေနောင်ဖြစ်၍ (ဒကာရန္တ မဟုတ်တော့သဖြင့်) ယမလာရခြင်းဖြစ်ဟန်တူသည်၊ ပဒဓာတ်က စုရာဒိဂိုဏ်း မရှိသောကြောင့် ဥပ္ပါဒေ၌ဏေသည် စုရာဒိဏေ မဟုတ်- ကာရိတ်ဏေ ဖြစ်ကြောင်း သိသာသည်၊ တုနာဒိနံ သုတ်၏ဆိုင်ရာပုံစံများကို ထုတ်သင့်သည်။

နိဂ္ဂဟီတံ သံယောဂါဒီ နော

၆၀၇။ သံယောဂါဒီဘူတော- သံယုဂ်၌ အစဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ နကာရော-သည်၊ နိဂ္ဂဟီတံ အာပစ္စတော၊ ရင်္ဂါ-ပွဲသဘင်၊ ["ရဉ္ဇတိ စတ္တောတိ ရင်္ဂါ-တပ်မက်စွဲလမ်းရာ"] ဘင်္ဂါ-ပျက်စီးခြင်း၊ ဝါ-ဘင်စဏ၊ သင်္ဂါ-ကပ်ငြီခြင်း၊ ["ဘဉ္ဇနံ-ပျက်ခြင်း၊ ဘင်္ဂါ၊ သဉ္ဇနံ-ကပ်ငြီခြင်း၊ သင်္ဂါ" ဟု ပြု] (၅၇၉)။

သဗ္ဗတ္ထ ဂေဂီ

၆၀၈။ သဗ္ဗတ္ထ ဌာနေ-အလုံးစုံသော အရာ၌၊ ဂေ ဣတိ စေဿ ဓာတုဿ ဂီအာဒေသော ဟောတိ၊ ဂီတံ-သီချင်း၊ ဂါယတိ-သီဆို၏၊ [ဂီတံ-ရုပ်ကိုအခြေပြုကြည့်တွက်၊ ဂါယတိ-ကိုကား "တေ အာဝါယာ ကာရီတေ" သုတ် ပြန်ကြည့် "ဂီတံ-သီဆိုခြင်း" ဟု ဘောအနက်ပေးလျှင် နပုလ္လိင်သာ၊ ကံအနက်ပေးမူ "ဂီတော-သီဆိုအပ်သော၊ သီလောကော-ဂါထာ၊ ဂီတာ-သီဆိုအပ်သော၊ ဂါထာ-ဂါထာ၊ ဂီတံ-သီဆိုအပ်သော၊ ဝါကျံ-ဝါကျ" ဟု ၃-လိင် ဖြစ်၏။]

၆၀၇။ နိဂ္ဂဟီတံ သံယောဂါဒီ။ ။ နိဒ္ဒေသ၌ "နိဂ္ဂဟီတ ဣတိ အဝိဘတ္တိ နိဒ္ဒေသ ဝသေန ဝုတ္တံ" ဟု ဆိုသောကြောင့် နိဒ္ဒေသဆရာ၏ လက်ထက်၌ "နိဂ္ဂဟီတ" ဟု ရှိဟန်တူ၏၊ ယခုလည်း အချို့စာများ၌ ရှိပေ၏၊ သို့သော်ရူ(သီဟိုင်္ဂမူ)၌ "နိဂ္ဂဟီတံ" ဟု ရှိဟန်တူ၏၊ ထို့ကြောင့် ရှိခြင်းက သာ၍ ရှင်းလင်းသည်၊ ရူ၌ "သံယောဂသို့ံ+အာဒီဘူတော" ဟု ဖွင့်သောကြောင့် "သံယောဂသို့ံ+အာဒီ-သံယောဂါဒီ" ဟု တပ္ပုရိသ်သမာသ် ပြုသင့်ကြောင်း ထင်ရှား၏၊ သို့ပါလျက် ရူဋီကာ၌ "သံယောဂေါ+အာဒီ ယေသံ တေ သံယောဂါဒီ" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုထားသည်၊ နောက်ထည့်-သို့မဟုတ် ပါ၌ပျက် ဖြစ်ဟန်တူသည်၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း "သံယုဂ်ဟူသော အစရှိကုန်သော အက္ခရာတို့" ဟု အနက်အဓိပ္ပါယ်မဖြစ်နိုင်သောကြောင့်တည်း၊ [သံယောဂသို့ံ-နွဲကဲ့သို့ သံယုဂ်၌၊ ဝါ-သံယုဂ်တွင် အာဒီ-အစဖြစ်သော (နှ်) သည်၊ သံယောဂါဒီ-မည်၏။]

၆၀၈။ သဗ္ဗတ္ထ။ ။ ရူ၌ "တပစ္စယတိပစ္စယေ သွေဝါယံ" ဟုဆိုသောကြောင့် "သဗ္ဗတ္ထ"အရ တပစ္စည်း တိပစ္စည်းကိုသာ ယူကြ၏၊ သို့သော် တ-တိပစ္စည်းမျှကို ရည်ရွယ်ရိုးမှန်လျှင်"သဗ္ဗတ္ထ"ဟုပင်မဆိုထိုက်,"တတိသု ဂေဂီ "ဟုဆိုရုံမျှ ဖြင့် ရှင်းလင်းစွာ ပြီးနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် သဗ္ဗတ္ထအရ အဓိပ္ပာယ် တစ်မျိုးကြံသင့်သေး၏၊ကြံမိသည်ကား-သဒဿသီဒတ္တံသုတ်သို့ သဗ္ဗတ္ထပုဒ်သည် လိုက်လျက်ရှိ၏၊ ထိုသုတ်၌ သဗ္ဗတ္ထ၏အဓိပ္ပာယ်မှာ အာချာတ်အရာ ကိတ်အရာ ၂-မျိုးလုံးဟု ဆိုလို၏၊ "သဗ္ဗတ္ထ-အလုံးစုံသော အာချာတ်အရာ ကိတ်အရာတို့၌" ဟု ပေးရမည်-

သဒဿ သီဒတ္တံ ၆၀၉။ သဗ္ဗတ္ထဌာနေ သဒ ဣတိ ဧတဿ ဓာတုဿ သီဒါ ဒေသော ဟောတိ၊ နိသိနွော–ထိုင်သူ၊ နိသီဒတိ–ထိုင်၏။(၄၀၃) [သဗ္ဗတ္ထကိုရှေ့မှလိုက်စေ၍ ထိုသဗ္ဗတ္ထအရ ကိတ် အာချာတ်စုံအောင် ပုံစံ ၂– မျိုး ပြသည်။]

ယဇဿ သရဿိ ဌေ ၆၁၀။ ပရေ–သော၊ ဌေ–ဌ အပြုကြောင့်၊ယဇ ဣတိ ဧတ ဿ ဓာတုဿ–၏၊ သရဿ–၏၊ ဣကာရာဒေသော ဟောတိ၊ ယိဌော– ပူဇော်အပ်ပြီ၊ ယိဌာ–ပူဇော်အပ်ကုန်ပြီ၊ ဌေတိ ကိမတ္ထံ၊ ယဇနံ– ပူဇော်ခြင်း၊ ဣတိ–၏။ (၆၂၈) [ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်၊ ယိဌာ၌ "ပဌမာ ဗဟု ဝစန ကရဏမေဝေတ္ထ ဝိသေသော" ဟု ချာသအတိုင်း ဗဟုဝုစ်ယော သက်၊ ယိဌာ (အာဟုတိ–ပူဇော်ဖွယ်) ဟု ဣတ္ထိလိင်လည်း ဖြစ်နိုင်သည်ပင်။]

–ပူလို၊ ဤသုတ်၌လည်း "ဂီတံ–ဂါယတိ" ဟု အာချာတ်ကိတ် ပုံစံ ၂–မျိုးလုံး ကို ပြထား၏၊ ထို့ကြောင့် ဤသုတ်လာ "သဗ္ဗတ္ထ" အရလည်း အာချာတ်– ကိတ်အားလုံးဟု ဆိုလိုမည်ထင်သည်။ [ဂါယတိ၏ ဂီဓာတ်ဖြင့် ပြီးပုံကိုနောက်၌ ပြထားသည်။]

မောဂ္ဂလ္လာန်။ ။မောဂ္ဂလ္လာန်၌လည်း "ဂါပါနမီ (၁၁၅)" ဟု သုတ်တည်၍ ဂါ၏အာကို ဤပြုလျက် "ဂီတံ" ကိုရုပ်တွက်၏၊ ဂါယိတွာ စသည်၌မူ ဂါဓာတ်နောင် ယ လာ၍ ပြီးစေ၏၊ (ဂါယတိလည်းနည်းတူ)၊ ဤသို့ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ ဂါဓာတ်ဆိုပုံကို ထောက်၍ (ဓာတ်ကျမ်းတို့၌ အသံပြုခြင်းအနက်ဝယ် ဂါဓာတ် ဂေဓာတ် ၂–မျိုးရှိသော်လည်း) ဤသုတ်၌ ဂါဓာတ်ဟူ၍ "သဗ္ဗတ္ထဂေဂီ" ဟု အရှင်ကစ္စည်းကိုယ်တိုင် သုတ်တည်ခဲ့ဟန်တူ၏၊ ထို့ကြောင့် ဂါယတိ၌ ဤသုတ်ဖြင့် အာကို ဤပြုပြီးမှ အညေသုစသုတ်ဖြင့် ဤကို ဧဝုဒ္ဓိ, ဧကို အာယပြု၍ ပြီးသည်ဟုကြံလျှင် "သဗ္ဗတ္ထ" ဆိုရကျိုးနှင့် "ဂါယတိ" ပုံစံထုတ်ရကျိုးနပ်ဖွယ်ရှိသည်။

၆၀၉။ သဒ္ဒနီတိ၌ "သီဒဿီကာရော အာတ္တံ (အာချာတ် ၁၇၆)" ဟု သုတ်တည်၍ ဏ အနုဗန်ရှိသော ပစ္စည်းနှောင်းရာ၌ သီဒ အပြု၏ ဤကို အာပြု၍ "ဥစ္ဆင်္ဂေမံ နိသာဒေတွာ (ထိုင်စေ၍) " ဟု ရုပ်စီရင်၏၊ "နိသဇ္ဇေတေ–ထိုင်ခြင်း" စသည်၌ သီဒအပြု မမြဲသောကြောင့် နိသာဒေတွာ၌လည်း သာဒ၏ အကို အာဝုဒ္ဓိပြုလျှင် ပြီးနိုင်သည်သာ၊ ကိတ်၌ "သန္ဓိပုဗ္ဗဿ သိဝေါ (၁၀၉)" သုတ်တည်၍ သံ+နိပုဗ္ဗ သဒဓာတ်ကို သိဝပြု–အပစ္စည်းလည်းသက်၍ "ဣဒါနိ ပက္ခီ သန္ဓိသိဝါ– ငြိမ်သက်စွာနေကုန်၏၊ သိန္ဓိသိဝေသု ပက္ခီသု–ငှက်တို့သည် ငြိမ်သက်စွာ နေကုန် လသော်" ဟု ဖြစ်၏။

ဟ စတုတ္ထာန မန္တာနံ ဒေါဓေ

၆၁၁။ ပရေ, ဓေ- ဓ အပြုကြောင့်၊ ဓာတွန္တာနံ- ဓာတ်၏ အဆုံး ဖြစ်ကုန်သော၊ ဟစတုတ္ထာနံ - တို့၏၊ ဒေါအာဒေသောဟောတိ၊ သန္ဒေါ-ကောင်းစွာ ဖွဲ့အပ်သော စစ်ဝတ်တန်ဆာ၊ ကုဒ္ဓေါ-အမျက်ထွက်သူ(စိတ်ဆိုးသူ)၊ ယုဒ္ဓေါ-စစ်ပွဲ၊ သိဒ္ဓေါ-ပြီး၏၊ လဒ္ဓေါ-ရအပ်၏၊ အာရဒ္ဓေါ-အားထုတ်အပ်၏။ (၆၀၉) [အားလုံးရုပ်များကို အခြေပြု၌ ညွှန်ပြထားပြီ။]

ဋော ပကာရေ

၆၁၂။ ပရေ ပကာရေ ဓာတွန္တာနံ ဟ စတုတ္ထာနံဋော အာဒေသော ဟောတိ၊ ဋယှတိ-လောင်အပ်၏၊ ဣတိ ဋမှော၊ ဝမှတိ-ကြီးပွား၏၊ ဣတိ ဝမှော (လူကြီး စသူ)၊ ပကာရေတိ ကိမတ္တံ၊ ဒါဟော-ပူလောင်ခြင်း။ (၆၁၆)

ဂဟဿ ဃရ ဏေဝါ

၆၁၃။ ပရေ ဏပစ္စယေ, သဗ္ဗဿ- သော၊ ဂဟ ဣတိ ဧတဿ ဓာတုဿ-၏၊ ဃရာဒေသော ဝါဟောတိ၊ ဃရံ-အိမ်၊ ဃရာနိ(ဏိ)-အိမ်တို့၊ ဝါတိ ကိမတ္တံ၊ ဂါဟော-ယူခြင်း။ (၅၈၃) ["ဃရာဏိ" ဟု ဏကြီးဖြင့် ရှိသည်ကား သဏ္ဍတ၌ ရနောက်ရှိနကို ဏပြန်ရိုးရှိသောကြောင့်တည်း၊ ပါဋိ၌မူ"စိတ္တာနိ" ကဲ့သို့ "ဃရာနိ" ဟု နငယ်ဖြင့်ရှိ၏။]

ဒဟဿ ဒေါ ဋံ

၆၁၄။ ပရေ ဏ ပစ္စယေ ဒဟ ဣတိ ဧတဿ ဓာတုဿ ဒကာရော ဋတ္တံ ဝါ အာပဇ္ဇတေ၊ ပရိဒဟနံ-ပူလောင်ခြင်း (ပူဆွေးခြင်း)၊ ပရိဋာဟော-ခြင်း၊ ဝါတိ ကိမတ္တံ၊ ပရိဒါဟော-ခြင်း၊ (၅၈၂) ["လတ္တံ" ဟု လငယ်နှင့် အချို့စာရှိ၏၊ "လဋာန မဝိသေသော" ဟူသောကြောင့် လငယ်ရှိသော်လည်း ဋကြီးပင် ပြုနိုင်၏၊ ဆရာတို့ကား "ဋံ=ဋတ္တံ" ဟု တစ်ခါတည်း ဋကြီးဖြင့် ရေးသည်။]

၆၁၂။ ဟ စတုတ္ထာနံ၌ စတုတ္ထအက္ခရာဟူသည် ဝမှ၌ ပရေမှုတ်တည်း၊ ဒါဟော၌ ပ အပြု မနှောင်းသောကြောင့် ဟကို ဋ မပြုရ၊ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ "ဒဟဿ ဒဿဋော (၁၂၆)" ဟု တည်၍ ဒကို ဋပြု၊ "ဋာဟော-ပူလောင်ခြင်း၊ ကစ္စည်း၌ကား ကွစိဓာတုဖြင့် ဒကို ဋပြုဟုကြံ၊ "ဋယှိတ္ထ-လောင်အပ်ပြီ" စသည်၌လည်း နည်းတူတွက်။

၆၁၄။ အာဋာဟနံ။ ။ "ဒဟ=ဘသ္မီကရဏေ" ဟူသော ဓာတ်နက်အပြင် "ဒါဟ=ပူလောင်ခြင်း, ဓာရဏ=ဆောင်ထားခြင်း" အနက်များလည်းရှိ၏၊ "အာပုဗ္ဗ+ဒဟ=ဒါဟေ" ဓာတ်နက်နှင့်ယုပစ္စည်းဖြင့် "အာဂန္တွာ ဒဟန္တိ ဧတ္ထာတိ အာဋာဟနံ =လာ၍ ပူဆွေးရာ (ငိုကြွေးရာ) ဖြစ်သော သချိုင်း" ဟုဖြစ်၏၊ ဋ၏ အကို အညေသုစဖြင့် ဝုဒ္ဓိပြု၊ ပရိဋာဟောကို အခြေပြုကြည့်၊ ဒါဟော၌ ဝါမြစ်၍ ဋမပြုရ။

ဓာတွန္တသ လောပေါကွိမှိ

၆၁၅။ ပရေ ကွိမှိ ပစ္စယေ ဓာတွန္တသ ဗျဥနသ လောပေါဟောတိ၊ ဘုဇေန- ကောက်ကွေ့သဖြင့်၊ ဂစ္ဆတိ၊ ဣတိ ဘုဇဂေါ (မြွေ)၊ ဥရေန-ရင်ဘတ်ဖြင့်၊ ဂစ္ဆတိ၊ ဣတိ, ဥရဂေါ-မြွေ၊ တုရဂေါ-မြင်း၊ သခေါ-ခရသင်း။ [ရုပ်ကိုအခြေပြုကြည့်တွက်။] (၅၈၇)

ဝိဒန္တေ ဦ

၆၁၆။ ပရေ ကွိမှိ ပစ္စယေ ဝိဒ ဣတိ ဇတသ ဓာတုသ ဦကာရာ ဂမော ဟောတိ၊ လောကံ-လောကကို၊ ဇာနာတိ-သိတော်မူတတ်၏၊ ဣတိ လောကဝိဒူ-မည်တော်မူ၏။ [အဌကထာတို့၌ "လောကံ အဝေဒီ" ဟု အတိတ်ကြိယာဖြင့်ဖွင့်၏။] (၅၈၈)

နမကာရာန-မန္တာနံ နိယုတ္တတမှိ

၆၁၇။ ပရေ ဣကာရယုတ္တေ-ဣ အက္ခရာနှင့် ယှဉ်သော၊ တပစ္စယေ, ဓာတွန္တာနံ-ကုန်သော၊ နကာရ မကာရ ကကာရ ရကာရာနံ- နအက္ခရာ, မအက္ခရာ, ကအက္ခရာ, ရ အက္ခရာ တို့၏၊ လောပေါ နဟောတိ၊ ဟနိတုံ- သတ်ဖို့ရာ၊ ဂမိတော- သွား၏၊

၆၁၅။ "အာသိဝိသော ဘုဇင်္ဂေါ ဟိ, ဘုဇဂေါစ ဘုဇင်္ဂမော" ဟု မြွေဟော ပရိယာယ်၌ "ဘုဇင်္ဂေါ" ဟုလည်းရှိ၏၊ "ဟယော တုရင်္ဂေါ တုရဂေါ" ဟု မြင်းဟောပရိယာယ်၌ တုရင်္ဂပုဒ်လည်းရှိ၏၊ ထိုပုဒ်တို့၌ဘုဇ-တုရနောင် နိဂ္ဂဟိတ်လာ၍ ဝဂ္ဂန္တပြု၊ ဘုဇင်္ဂေါ၌ "ဘုဇဘျာ-လက်မောင်း ၂-ခုတို့ဖြင့်+ ဂစ္ဆတိ-သွားတတ်၏" ဟု ကလာပ်၌ ဝိဂ္ဂဟပြု၏။ ထောမနိဓိ၌ကား ဘုဇကို "ကုဋိလီဘဝန်-ကောက်ကောက်ကွေ့ကွေ့ဖြစ်လျက်" ဟု ဖွင့်သည်၊ "ဘုဇင်္ဂမော" ဟု ရှိရာ၌ကား အပစ္စည်းဖြင့်ပြီး၏။

အဘိဓာနပွဒီပိကာသူစိ၌ "တုရံ" ဟု နိဂ္ဂဟိတန္တနိပါတ်ကြံ၍ တုရံသဒ္ဒူပပဒ ဂမုဓာတ် ကွိပစ္စည်းဖြင့် "တုရင်္ဂ" သည်ပုဒ်ရင်း, "တုရဂ" ဟုရှိရာ၌ နိဂ္ဂဟိတ် ချေထားသည်ဟု ကြံလို၏၊ သို့သော် ထောမနိဓိ၌ "တုရေဏ" ဟုနာမ်ဝိဘတ်ဖြင့် ပြထားရကား နိပါတ်မဟုတ်, နပုလ္လိင်နာမ်ပုဒ်သာဖြစ်၍ "တုရဂ" သည် ပုဒ်ရင်း "တုရင်္ဂ"၌ကား နိဂ္ဂဟိတ်လာသည်ဟု ကြံ၊ ဝိဟဂေါ-ခဂေါ-နဂေါ စသော ပုဒ်တို့ကို ရူနှင့် ဘာသာဋီကာမှာ- ရှု။

ကလာပ်။ ။ "ဝိဟဂ, တုရဂ, ဘုဇဂ" ဟု ပြီးပြီးနောင် "ဝိဟင်္ဂ, တုရင်္ဂ, ဘုဇင်္ဂါ" ဟူသော "နိပါတန" သုတ်ဖြင့် ဝိဟင်္ဂ, တုရင်္ဂ, ဘုဇင်္ဂ ရုပ်တို့ကို ပြီးစေ၏၊ ပတေန- အတောင်ဖြင့်၊ ဂစ္ဆတီတိ ပတဝေါ-ငှက်၊ ဝါ-နှံကောင်၊ ပ္လဝေန-ခုန်သဖြင့်၊ ဂစ္ဆတီတိ ပ္လ ဝဂေါ, ပ္လဝင်္ဂေါ-မျောက်။ ["ဖား" ဟုလည်း ဆိုကြ၏။] ဤပုံစံများလည်း အလားတူပြီးကြသည်။

၆၁၇။ ။ ဤသုတ်သည် "ဂမခနဟနာဒီန-မန္တော-ရကာရောစ" ၂-သုတ်တို့ဖြင့် ဓာတွန်ချေခြင်းကိုတားမြစ်သော သုတ်တည်း၊ မှန်၏- ဓာတွန်ကိုချေသောသုတ်သည် ဤ ၂-သုတ်သာရှိ၏၊ ထို ၂-သုတ်၌ ဓာတွန် (က) ကိုမချေသောကြောင့် (က) မပါဘဲ "နမရာန-မန္တာနံ နိယုတ္တတမှိ" ဟု သုတ်ရှိစေလိုသည်။

ရမိတော–မွေ့လျော်၏၊ သကိတော–ပူဇော်အပ်၏၊ သရိတော–အမှတ်ရ၏၊ ကရိတွာ–ပြု၍၊ ဣယုတ္တတမှိတိ ကိမတ္တံ၊ ဂတော–သွားသူ၊ သတော–အမှတ်ရသူ၊ ဣတိ–၏။ (၆၁၄)

နိဒ္ဒေသ။ ။ နိဒ္ဒေသ၌မူ"ဤသုတ်သည် သာသဒိသတော တဿရိဋ္ဌောစ, ဘုဇာဒီနမန္တော နော ဒွိစ, ဇနာဒိနမာတိမှိစ, ဂမ ခန ဟန ရမာဒီနမန္တော, ဤ သုတ်တို့ကို တားမြစ်သော သုတ်" ဟု ဆို၏၊ ထိုနိဒ္ဒေသအဆိုသည် "လော ပေါ န ဟောတိ" ဟု (လောပေါကိုထည့်၍ ဖွင့်သော) ဝုတ္တိနှင့် လည်းကောင်း၊ နမကရာနံဟု ဓာတွန်အက္ခရာ လေးလုံးကိုသာ ပြသောပုဒ်နှင့် လည်းကောင်း မည်၊ မှန်၏–သာသဒိသတောသုတ်သည် ဓာတွန်ချေသောသုတ် မဟုတ်၊ ဘုဇာဒီန မန္တော၌လည်း "န–မ–က–ရ" အက္ခရာမပါ, ဇနာဒီနမာတိမှိလည်း လောပဝိဓိမဟုတ်။

နိယုတ္တတမှိ။ ။ န+ဣယုတ္တတမှိ၊ ဣနာ–ဣအက္ခရာနှင့် (ဣအာဂုံနှင့်) +ယုတ္တော–ယှဉ်သည်တည်း၊ ဣယုတ္တော–သည်၊ ဣယုတ္တောစ +သော+တော စာတိ ဣယုတ္တတော၊ တ–ဟူရာ၌ တ အက္ခရာပါသော တုံ– တွာ စသည်ကိုပါယူ၊ "ဟန်+–ိ+ တုံ" ၌ ဣနှင့်ယှဉ်သော တပစ္စည်းကြောင့် ဟန်၏ နကိုမချေရ၊ ဟနိတုံဟုသာပြီးရသည်၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် သိပါ၊ ဂမိတော, ရမိတောတို့ကား ဓာတွန် (မ်)ကို မချေရသော ပုံစံ၊ သရိတော, ကရိတွာတို့ကား ဓာတွန် ရ်ကို မချေရသော ပုံစံတည်း၊ ဂတော (ဂမု+တ), သတော (သရ+တ) တို့၌ ဣအာဂုံနှင့် မယှဉ်သောကြောင့် ဂမခန–ရကာရောစသုတ်တို့ဖြင့် ချေ။

သကိတော။ ။"သက္ကိတော"ဟု အချို့စာရှိ၏၊ "သကိတောတိ သက= ပူဇာယံ"ဟု နျာသရှိသောကြောင့် သကိတောသာ ပါ၌မှန်၊ ထိုသကိတောလည်း "သက+တ" ဟုရှိရာ၌ ဓာတွန် က်ကို ချေမည့်သုတ် မရှိသောကြောင့် ဤသုတ်ဖြင့် တားမြစ်ဖွယ်မလို။

မေးဖွယ်။ ။"သုသ ပစ သကတော ကွက္ကာစ"သုတ်ဖြင့် တကို က္က ပြု၍ ဓာတွန်ချေလျက် "သက္ကော" မဖြစ်ဖို့ရန် တားမြစ်သင့်သည် မဟုတ်ပါလော–ဟူအံ့၊ ဤသို့ ဓာတွန်သက်သက် ချေရုံသာမကဘဲ အခြားသော (က္က ပြုခြင်း စသော) အစီအရင်ကိုပါ တားမြစ်လိုခြင်း န–မ–က–ရ အက္ခရာ ၄–လုံးသာမက, ဝသတောဥဋ္ဌ၌ ဝုဋ္ဌောဝယ် ဣအာဂုံရှိလျှင် "ဝုသိတော"ဟု ဖြစ်၏၊ သာသဒိသ စသောသုတ်ဝယ် အနုသိဋ္ဌော စသည်၌ အနုသာသိတော စသည်ဖြစ်၏၊ ဤသို့လျှင် ဣအာဂုံ ခြားကွယ်နေရာဝယ် ထိုသုတ်၏ အစီအရင်များကို မစီရင်ရတော့သဖြင့် "နမကရာဒီနမန္တာနံ နိယုတ္တတမှိ" ဟု အာဒိဖြင့် သုတ်တည်၍ ဝုတ္တိ၌လည်း "နကာရ၊ပေ၊ ဓာတွန္တာနံ န ဟောတိ (ဆိုင်ရာ အစီအရင်မဖြစ်) ဣကာရယုတ္တေ တပစ္စယေ ပရေ"ဟု ဖွင့်မှ အားလုံးနှံ့စရာ ရှိသည်။

နကဂတ္တံ စဇာ ဏ္ဍုမှိ

၆၁၈။ ပရေ ဏ္ဍုမှိ ပစ္စယေ စကာရ ဇကာရာ-စ အက္ခရာ ဇအက္ခရာတို့သည်၊ ကကာရ ဂကာရတ္တံ- ကအက္ခရာ, ဂ အက္ခရာ အဖြစ်သို့၊ နာပဇ္ဇန္တေ၊ ပစတိ- ချက်တတ်၏၊ ဣတိ ပါစကော- ၏၊ (ချက်တတ်သူ စားဖိုသည်၊) ယဇတိ- ပူဇော်တတ်၏၊ ဣတိ ယာဇကော- ၏၊ (ပူဇော်သူ)- (၅၇၂)။ [ရှေ့သုတ်မှ နဝဋိသေဓကို လိုက်စေလျှင် ပြီးလောက်လျက် ဤသုတ်၌ တိုက်ရိုက်ထည့်၍ ဆိုခြင်းကား နောက်သုတ်များသို့ "နဝ" ပဋိသေဓ မလိုက်တော့ဟု သိစေရခြင်း အကျိုးရှိ၏၊ ဤသုတ် တားမြစ်အပ်သော သုတ်များနှင့် ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်။]

ကရဿစ တတ္တံ တုသို့

၆၁၉။ ပရေ တုပစ္စယေ ကရ ဣတိ ဇတဿ ဓာတုဿ အန္တဿ - အဆုံးဖြစ်သော၊ ရ ကာရဿ - ရအက္ခရာ၏၊ တကာရတ္တံ- တ အက္ခရာ၏ အဖြစ် သည်၊ ဟောတိ- ဖြစ်၏၊ ကရောတိ-ပြုတတ်၏၊ ဣတိ ကတ္တာ- ကတ္တာမည်၏၊ (ကတ္တုကာရက, ကတ္တားအနက် စသည်ရ၏၊) ကရောန္တိ- ပြုတတ်ကုန်၏၊ ဣတိ ကတ္တာရော- ကတ္တာတို့မည်၏။ (၅၇၄) [ကရ-ဿစ၌ စသဒ္ဒါဖြင့် ဘရစသည်ကိုဆည်း၍ ဘတ္တာစသည်ကို ရှု၌ပြ၏။]

တုံ တုန တဗ္ဗေသုဝါ

၆၂၀။ တုံ တုန တဗ္ဗ ဣတိ- တုံ, တုန, တဗ္ဗ ဟူကုန်သော၊ပေ၊ တကာရတ္တံ ဝါ ဟောတိ၊ ကတ္တုံ ကာတုံ- ပြုဖို့ရာ၊ ကတ္တုန, ကာတုန-၍၊ ကတ္တဗ္ဗံ, ကာတဗ္ဗံ- ပြုထိုက်၏။ (၅၅၀) [ကာတုံ, ကာတုန, ကာတဗ္ဗံတို့ကား ဝိကပ်ရုပ်။]

ကာရိတံ ဝိယ ဏာနု ဗန္ဓော

၆၂၁။ ဏကာရာနုဗန္ဓော-ဏ အက္ခရာ အနုဗန်ရှိသော၊ ပစ္စယော-ကို၊ ကာရိတံ ဝိယ ဝါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ ဒါဟော- ပူလောင်ခြင်း၊ ဒေဟော-ကိုယ်၊ ဝါဟော-ဆင်မြင်း စသော ယာဉ်၊ ဗာဟော-လက်မောင်း၊ ဝါရော- အလှည့်အကြိမ်၊ ဝါ- အလိုရှိခြင်း၊ စာရော- လှည့်လည်ခြင်း။ [စာဂေါ-စွန့်ကြဲခြင်းဟုလည်း ရှိ၏၊] ပရိက္ခာရော- ပရိက္ခရာ၊ ဒါယကော-ပေးလှူသူ၊ နာယကော- ရှေ့ဆောင်အကြီးအကဲ၊ လာဝကော- ရိတ်ဖြတ်သူ၊ ဘာဝကော- ဖြစ်တတ်သူ၊ ကာရီ-ပြုလေ့ရှိသူ၊ ဃာတီ- သတ်လေ့ရှိသူ၊ ဒါယီ-ပေးလေ့ရှိသူ၊ ဝါတိ ကိမတ္တံ၊ ဥပက္ခရော- ကပ်၍ပြုခြင်း၊ဣတိ-၏။ (၅၅၄)

၆၂၁။ ဤသုတ်ကား "ကာရိယာတိဒေသ" သုတ်တည်း၊ ဓာတူဟိ ဏေဏယ သုတ်ဖြင့် သက်အပ်သော ကာရိတ်ပစ္စည်းများ နှောင်းရာဝယ် ရှေ့၌ ဝုဒ္ဓိပြုခြင်း စသော အစီအရင်ကို စီရင်ရသကဲ့သို့ ဏ- ဏွု- ဏီ စသော (ဏအနုဗန် ပါသော) ပစ္စည်းများ နှောင်းရာလည်း စီရင်ပါဟု ညွှန်ပြသည်၊ ထို့ကြောင့် ဏ

အန ကာ ယုဏ္ဍုန် ၆၂၂။ ယု ဏ္ဍု ဣတိ ဧတေသံ ပစ္စယာနံ အန အက ဣတိ ဧတေ အာဒေသာ ဟောန္တိ၊ နန္ဒန်–နန်သက်ခြင်း။ [နိန္ဒိတဗ္ဗံတိ နန္ဒန်– နန်သက်အပ်သော နန္ဒနဥယျာဉ်၊ နန္ဒန္တိ ဧတ္ထာတိ နန္ဒန်– နန်သက်ကြရာ ဥယျာဉ်ဟုလည်း ပြု၊"] ကာရကော– ပြုတတ်သူ။

ကဂါ စဇာနံ ၆၂၃။ ပရေ ဇာနုဇန္တေ ပစ္စယေ စဇ ဣတိ–စ, ဇ ဟုကုန်သော၊ ဧတေသံ ဓာတွန္တာနံ–ဤဓာတွန်အက္ခရာတို့၏၊ ကကာရ ဂကာရာဒေသာ ဟောန္တိ၊ ပါကော–ချက်ခြင်း၊ (ကျက်ခြင်း)၊ ယောဂေါ–ယှဉ်ခြင်း၊ (အားထုတ်ခြင်း)၊ [ရုပ်ကို "ဘာဝေစ" သုတ်ကြည့်၊ ဝုစ္စတေတိဝါကျံ–ဆိုအပ်သော စကားရပ်၊ ဝစ+ဏျ၊ ဘဇိတဗ္ဗံတိ ဘာဂျံ– မှီဝဲအပ်သော ရှေးဘုန်းရှေးကံ၊ ဘဇ–သေဝါယံ+ဏျ၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် အစီအရင်များ၏။] (၅၅၅)

ဣတိ ကိတဗ္ဗိဓာနကပ္ပေ ပဌမော ကဏ္ဍော။

အနုဗန်ရှိသော ပစ္စည်းများကို ကာရိတ်ကဲ့သို့ညွှန်ပြရခြင်းသည် ဝုဒ္ဓိပြုရခြင်း စသော အကျိုးရှိ၏–ဟုမှတ်ပါ။

[ဆောင်] ပစ္စည်းကာရိ, နှောင်းကုန်ဘိမှ, ဝုဒ္ဓိပြုရန်, ဏာနုဗန်, ဧကန်ကာရိတ်မှည့်။

ပုံစံများ။ ။ဒါဟော= ဘာဝေစသုတ်ကြည့်၊ ဒေဟော–ဒိဟ=ဥပစယေ (ပွားစီးခြင်း), တစ်နည်း "ဝုဒ္ဓိမှိ=ကြီးပွားခြင်း" ဒါယော နည်းတူတွက်၊ ဝါဟော–ဝဟ= ပါပဏေ (ရောက်စေခြင်း, ရောက်အောင် ဆောင်ခြင်း)၊ ဗာဟော–ဗဟ =ဝုဒ္ဓိမှိ၊ ဝါရော–ဝရ= ဣစ္ဆာယံ၊ စာရော–စရ= ဂတိဘက္ခနေသု– သွားခြင်း, စားခြင်းတို့၌၊ ပရိက္ခာရော–ပုရ သမုပသုတ်ကြည့်၊ ဒါယကော နာယကော– သဗ္ဗတော ဏ္ဍုတွာဝိဝါသုတ်ကြည့်၊ လာဝကော–လူ= ဆေဒနေ၊ ဘဝတီတိ ဘာဝကော–ဖြစ်တတ်သူ၊ ကာရီ–ကရ, ဏီသက်၊ ဒါယီ–အာကာ ရန္တာနမာယော ကြည့်၊ ဃာတီ–ဟန+ဏီ၊ ဟနဿဃာတောဖြင့် ဃာတ်ပြု။

ဝါတိ ကိမတ္ထံ။ ။"ဥပက္ခရော= ဥပပုဗ္ဗ ကရ+ဏ"ဟု ရှိရာ ဝါမြစ်သောကြောင့် ကာရိတ်မဲ့ရဟု ဆိုလို၏၊ ထို့ကြောင့် ဏကို ကာရိတ်မဲ့ဘဲကွစိဓာတုဖြင့် ဏ အနုဗန်ကို (နျာသဒ္ဒ်) ချေ၍ပုရ သမုပ သုတ်ဖြင့် ကရ်ကို ခရပြုသည်။ [ဏ အနုဗန်မဲ့စေလိုလျှင် အပစ္စည်းသက်၍ သုတ်ကြီးဖြင့်ဖြစ်စေ,ပုရသမုပ ယောဂ ဝိဘာဂဖြင့် ဖြစ်စေ ခရ် ပြုသင့်ရုံသာမက, "ဥပက္ခရော"ဟူသော ပါဠိသည်ပင် စုဏ္ဍိယဝါကျ၌ ရှိ–မရှိကို စဉ်းစားသင့်၏။]

ကိတ်ဘာသာဋီကာ ပြီးပြီ။

ဥဏှာဒ် ဘာသာဋီကာ

အချီနိဒါန်း

ဥဏှာဒ်ခေါ်ရပုံ။ ။ဥဏှာဒိပုဒ်၌ ဣကိုဖြုတ်, ဒ၌ တံခွန်(အသတ်) တင်၍ "ဥဏှာဒ်" ဟုခေါ်စမှတ်ပြုကြ၏၊ ဥဏ်+အာဒိ ယသာတိ ဥဏှာဒိ၊ ယသ–အကြင်ယုတ္တာ စသော ပစ္စည်းအပေါင်း၏၊ ဥဏ်– ဥဏ်ပစ္စည်းဟူသော+အာဒိ–အစ အဝိုင်းအခြားသည်၊ အတ္ထိ, ဣတိ, သော, ဥဏှာဒိ–မည်၏၊ ထိုဥဏှာဒိ ပစ္စည်းစုကို ပြရာအခန်းလည်း ဌာနီပစ္စည်းတို့၏အမည်ကို ဌာနကဏ္ဍ၌ တင်စား၍ ဌာန။။ ပစာရအားဖြင့် ဥဏှာဒိကဏ္ဍဟု ခေါ်ရသည်၊ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ကား ဏုပစ္စည်းကို အစထားသောကြောင့် ဏု၏ဥကို ဝပြု၍ "ဏွာဒိကဏ္ဍ"ဟု အမည်ပေး၏၊ ဥဏ်ပစ္စည်း၌ ဏ် အနုဗန်ချေလျှင် ဥသာ ကျန်သကဲ့သို့ ဏုပစ္စည်း၌လည်း ဏ် အနုဗန်ချေလျှင် ဥသာကျန်၏၊ ထို့ကြောင့် ဥဏှာဒိကဏ္ဍနှင့် ဏွာဒိကဏ္ဍသည် သဘောတူပင်။

ပရသမညာအမည်။ ။ဤဥဏှာဒ်ပိုင်း၌ ဥဏ်ပစ္စည်းကို စ၍မပြ, "ကမ္မနိ ဒုတိယာ ယံ ကတ္တာ"ဟု ကတ္တပစ္စည်းကို စ၍ပြ၏၊ ဝုတ္တိ၌ "ကာရ" ဟု ဥဏ်ပစ္စည်းနှင့် တူသော ဏုပစ္စည်းကို စ၍ထားသော်လည်း "ဥဏှာဒ်"ဟူသော အမည်သည် ဝုတ္တိဆရာ မှည့်အပ်သော အမည်မဟုတ်, သုတ်တည်သောဆရာ မှည့်အပ်သော အမည်တည်း၊ သို့ဖြစ်လျှင် "ဥဏ်ပစ္စည်းကို အစထား၍ မပြဘဲအဘယ့်ကြောင့် ဥဏှာဒိကဏ္ဍ ခေါ်ရသနည်း" ဟုမေးဖွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား– "ဥဏှာဒိ" ဟူသော အမည်သည် သက္ကတ ဗျာကရဏ်းတို့၌ မှည့်အပ်သော ပရသမညာတည်း၊ ထိုသက္ကတဗျာကရဏ်းတို့၌ကား ဤကဏ္ဍ၌ ဥဏ်ပစ္စည်းကိုပင် အစထား၍ ပြသည်။ [ကရ ဝါ ပါဒိ မိ သွဒိ သာဝျသူ ဒရ သနိ ဇနိ စရိ စဋိဘိ ဥဏ်= ကရစသော ဓာတ်တို့နောင် ဥဏ်ပစ္စည်း သက်"– ကာတန္တ, ဥဏှာဒိကဏ္ဍ အစဆုံးသုတ်၊] ဤသို့ သက္ကတနာမည်ကို ဤကျမ်း၌ယူ၍ "ဥဏှာဒိကဏ္ဍ"ဟုခေါ်ဝေါ်ထားသည်။ ["ဥဏှာဒိတိ ပရသမညာဝသေန ဤကုအာဒိ ပစ္စယာနမေဝါဓိဝစနံ= ဥဏှာဒ်ဟူသော အမည်သည် ပရသမညာ၏အစွမ်းဖြင့် "မုနာဒိဟိ စိ"သုတ်လာ ဣပစ္စည်း,"ကာလေ ဝတ္တမာနာ တိတော ဏွာဒယော" သုတ်လာ ဏုပစ္စည်းစသည်တို့၏ အမည်တည်း"– ရူဠှိကာ] ဆောင်ပုဒ်ကို အခြေပြုမှာရှု။

အရှင်ကစ္စည်း စီရင်သလော။ ။ကစ္စည်းအဖွင့်ဋ္ဌကာတို့သည် ဥဏှာဒိကဏ္ဍကို အရှင်ကစ္စည်းထေရ်သည်ပင် စီရင်အပ်၏ဟု ယူကြဟန်တူ၏၊ ထို့ကြောင့် ရူပသိဒ္ဓိဆရာသည် ကိတ်ပိုင်းမှာပင် ဥဏှာဒ်ပစ္စည်းများကို ရောနှော၍ ပြထား၏၊ သို့သော် (တ) ပစ္စည်းရှိပြီးလျက် (ဣ) ပစ္စည်းကိုထပ်၍ပြသော "ကံမ္မနိ ဒုတိယာ ယံ ကတ္တာ"စသော သုတ် အရဟသက္ကာဒိသုစသုတ် ရှိပြီးလျက် ထပ်နေသော အရဟသက္ကာဒိဟိတုံသုတ်, ကဂါစဇာနံ ရှိပြီးလျက် ထပ်နေသော သစဇာနံ ကဂါဇာနုဗန္ဓေသုတ်, ဤသို့ စသည်ဖြင့် ထပ်တူကျနေသော သုတ်များကို ထောက်၍လည်းကောင်း, ဥဏှာဒိသုတ်များ၌ "တ္တ, မာန်" စသည်ဖြင့် သက္ကတအသံများစွာပါ၍ ကိတ်သုတ်များလောက် စာသွားမချောသောကြောင့် လည်းကောင်း ဥဏှာဒိကဏ္ဍကို အခြားဆရာတစ်ဦး စီရင်အပ်သော ကျမ်းတစ်စောင် ဖြစ်တန်ရာ၏ဟု ဆရာတို့ ခန့်မှန်းတော်မူကြသည်။

ကတ္တရိ ကိတ် ၆၂၄။ ကတ္တု လ္လတိ–ကတ္တားဟူသော၊ တသို့ အတ္ထေ– ဤအနက်၌၊ ကိတ်ပစ္စယာ– ကိတ်ပစ္စည်းတို့သည်၊ ဟောန္တို– ဖြစ်ကုန်၏၊ ကာရ, ကာရကော, ကာရကော–ပြုတတ်သူ၊ ပါစကော–ချက်တတ်သူ၊ ကတ္တာ–ပြုတတ်သူ၊ ဓနိတာ–ဖြစ်တတ်သူ၊ ပစိတာ–ချက်တတ်သူ၊ နေတာ–ဆောင်တတ်သူ။ (၅၆၄)

၆၂၄။ ကတ္တရိကိတ်။ ။မည်သည့်ဆရာ စိရင်သည်ဖြစ်စေ, ထိုစိရင်သောဆရာသည် "ဥဏာဒိကဏ္ဍ"ကို ပြလိုသောကြောင့် "ကတ္တရိကိတ်" စသည်ကိုမိန့်၊ ကတ္တရိကို "ကတ္တု လ္လစ္ဖေတသို့ အတ္ထေ"ဟု ဖွင့်သည်၊ ယခု စာတို့၌ "ကတ္တရိ လ္လစ္ဖေတသို့ အတ္ထေ"ဟု တွေ့ရ၏၊ လ္လတိသဒ္ဒါ၏ အတွင်း၌ရှိသော ပုဒ်များကို "ဘာဝကမ္မ လ္လစ္ဖေတေ သွတ္ထေသု" စသည်ဖြင့် ဝိဘာတ်မပါဘဲ ပကတိအတိုင်း ညွှန်ပြလေ့ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ဤ၌လည်း "ကတ္တု လ္လစ္ဖေတသို့ အတ္ထေ"ဟုသာ ရှိသင့် သည်၊ ဤသုတ်ကို (သညာစသော သုတ် ၄– မျိုးတွင်) ပရိဘာသာသုတ်ဟု မှတ်ပါ၊ နိယမ, အတီဒေသ ထည့်၍ သုတ် ၆ –မျိုး ခွဲရာ၌ကား ကိတ်ပစ္စည်းတို့၏ အနက်ကို ကတ္တားအနက်ဟု သတ်မှတ်ပေးသော နိယမသုတ်တည်း။

မှတ်ချက်။ ။ တဗ္ဗစသော ပစ္စည်းများမှတစ်ပါး အခြားပစ္စည်းများကို "အညောကိတ်" သုတ်က "ကိတ်"ဟု အမည်မှည့်ခဲ့၏၊ ထိုကိတ်အမည်ရသော ပစ္စည်းများကို ဤသုတ်က "ကတ္တားအနက်၌ သက်" ဟုသတ်မှတ်ထား၏၊ သို့သော် ဏပစ္စည်း ယုပစ္စည်း တပစ္စည်း စသော ကိတ်အမည်ရ ပစ္စည်းပေါင်းများစွာသည် ကတ္တားမှတစ်ပါး အခြားသာဓန (အနက်) များ၌လည်း သက်ကြသည်ကို တွေ့ရ၏၊ ထို့ကြောင့် ဤသုတ်၏ သတ်မှတ်ချက် မမြဲကြောင်းကို သိနိုင်သည်။

ပုံစံများ။ ။ကဲ့ရဲ့၌ ဏုပစ္စည်းတည်း၊ သက္ကတ၌ ဥဏ်ပစ္စည်းကိုပင် မာဂဓသဒ္ဒါကျမ်းဆရာတို့က "ဏု" ပစ္စည်းဆိုကြ၏၊ ကလာပ် ဥဏာဒိကဏ္ဍ ပထမဆုံးသုတ်၌ "ကရောတိတိ ကာရ–သိပ္ပကာရကော (အ်တတ်ကိုပြုသူ, ဝါ– အတတ်သည်)" ကာရပြယုဂ်ကို အစဆုံး ပြထားသောကြောင့် ဤဝုတ္တိ၌လည်း ကာရကိုပင် အစဆုံး ပြထားသည်၊ ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်တွက်၊ ကာရကောကို ဟနတျာဒီနံ ဏုကော သုတ်မှာကြည့်၊ ကာရကော, ကတ္တာတို့ကို သဗ္ဗတော ဏ္ဝုတွာဝိဝါသုတ်ကြည့်၊ ပါစကောလည်း ကာရကောနည်းတူ,ပစဓာတ်သာ ထူး၏၊ "ဓန=ဓနနေ, ပစ=ပါကေ" ဟုဆို၍ သဗ္ဗတော ဏ္ဝုတွာဝိဝါဖြင့် တုပစ္စည်းသက်, ယထာဂမမိကာရောဖြင့် လ္လလာ၊ နာမ်ငဲ့, သတ္ထာဒိဂဏ်း အစီအရင် ဝင်စေ၍ "ဓနိတာ, ပစိတာ"ပြီး၏၊ နေတာလည်း "နီ=နယေ" ဆို၍ ဤကို ဧဝုဒ္ဒါပြုခြင်းသာ ထူးသည်။

ဘာဝကမ္မေသု ကိစ္စ ဏ္ဍ ခတ္ထာ

၆၂၅။ ဘာဝကမ္မေဏ္ဍတိ– ဘောအနက်, ကံအနက်ဟူကုန်သော၊ တေသု အတ္ထေသု–ဤအနက်တို့၌၊ ကိစ္စ ဏ္ဍ ခတ္ထာ– ကိစ္စ အနက်ရှိသော ပစ္စည်း, ဏ္ဍ အနက်ရှိသော ပစ္စည်း, ခအနက်ရှိသော ပစ္စည်းဟူကုန်သော၊ တေပစ္စယာ ဟောန္တိ၊ ဘဝတာ– တရုဉ်သည်၊ ဥပသမ္ဘာဒေ တဗ္ဗံ, ဥပသဇ္ဈာဒနီယံ= မြင့်မြတ်သော ပဥ္စင်းအဖြစ်သို့ ရောက်စေရာ၏၊ ဝါ– ပဥ္စင်းအဖြစ်သို့ ရောက်စေပါလော၊ (ပေသ အနက်)၊ ဘဝတာ–သည်၊ သယီ ဟဗ္ဗံ– အိပ်ရာ၏၊ ဝါ–အိပ်လိုအိပ်တော့၊ (အတိသဂ္ဂအနက်)၊ ဘဝတာ–သည်၊ ကတ္တုဗ္ဗံ– ပြုသင့်ပြုထိုက်၏၊ –ဝါ– ပြုချိန်တန်ပြီ၊ (ပတ္တကာလအနက်)၊ ဘဝတာ–သည်၊ သြဒနော–ထမင်းကို၊ ဘောတ္တုဗ္ဗော– စားအပ်စားထိုက်၏၊ ဝါ– စားလိုစားတော့၊ဝါ– စားချိန်တန်ပြီ၊ (အတိသဂ္ဂ, ပတ္တ ကာလအနက်)၊ ဘဝတာ– သည်၊ ဘာဇနံ– ဘောဇဉ်ကို၊ အသိတဗ္ဗံ–စားအပ် စားထိုက်၏၊ ဝါ– စားလိုစားတော့၊ ဝါ– စားချိန်တန်ပြီ၊ ဘဝတာ–သည်၊ အသိတံ– စားအပ်၏၊ ဘဝတာ– သည်၊ သယီတံ– အိပ်ခြင်း။ [သီဓာတ်သည် အကမ္မကဓာတ် ဖြစ်၍ "အိပ်အပ်" ဟု

၆၂၅။ **ကိစ္စ ဏ္ဍ ခတ္ထာ**။ ။["ဏ္ဍတ္ထာ"ဟု ရှိ၏၊ "ဤသံ ဒုသုဟိခ"ဟုလည်းကောင်း "ကွစိဓာတုတျာဒိနာ ခကာရာနုဗန္ဓဿ"ဟုလည်းကောင်း ဆိုခြင်းကြောင့် "ခတ္ထာ"ဟု သာရှိစေ၊] "ကိစ္စတ္ထ ဏ္ဍတ္ထ ခတ္ထဟု အတ္ထကို ရှေ့ပုဒ်များနှင့်လည်း တွဲ၊ ထိုတွင် ကိစ္စတ္ထ (ကိစ္စပစ္စည်း၏ အနက်) ဟူသည် "ပေသာတိသဂ္ဂပတ္တ ကာလေသု ကိစ္စာ"သုတ်၌ ပြအပ်သော ပေသ– အတိသဂ္ဂ– ပတ္တကာလအနက်တို့တည်း၊ ဏ္ဍတ္ထဟူသည် "ဘျာဒီဟိ မတိ ဗုဒ္ဓိ ပူဇာဒီဟိစ ဏ္ယော"သုတ်ဖြင့် ပြအပ်သော ကြောက်ခြင်း သိခြင်း ပူဇော်ခြင်း စသော အနက်များတည်း၊ ထို ဘီ စသော ဓာတ် နောင် သက်ရသဖြင့် ထိုဓာတ်၏ အနက်များကိုလည်း ဏ္ဍပစ္စည်းက တွဲဖက်ဟောရာ ရောက်၏၊ ခတ္ထဟူသည် "ဤသံဒုသုဟိခ" ဖြင့်သက်အပ်သော "ဤ –သံ–ဒု–သု" တို့၏ အနက်တို့တည်း၊ ထိုဥပဒရှိသော ဓာတ်နောင်သက်ရသဖြင့် ထိုဥပဒတို့၏ အနက်ကိုလည်း ခပစ္စည်းက ဟောရာ ရောက်၏။

ဏ္ဍတ္ထေတေ ပစ္စယာ။ ။"ကိစ္စဏ္ဍ ခတ္ထ"အရ ပစ္စည်း၏ အနက်ကို ရသော်လည်း အနက်ကို အကြောင်းပြု၍ ကာရဏူပစာရအားဖြင့် ထိုအနက်ရှိသော ပစ္စည်းများကိုပင် "ကိစ္စ ဏ္ဍ ခတ္ထ"အရ ယူစေလို၍ "ကိစ္စ ဏ္ဍ ခတ္ထ ဏ္ဍတ္ထေတေ ပစ္စယာ" ဟုဖွင့်သည်၊ ဆက်ဦးအံ့– "ပေသ အတိသဂ္ဂ ပတ္တကာလ အနက်တို့၌ ကိစ္စပစ္စည်းသက်" ဟုဆိုထားရာဝယ် ထိုအနက်များသည် သာဓနအနက်မဟုတ်သေး၊ သာဓန အနက်ကို မဟောလျှင်လည်း ကိတ်ပစ္စည်းမဟုတ်နိုင်၊ ထို့ကြောင့် ပေသ စသောအနက်၌ သက်သော ကိစ္စပစ္စည်းသည် အဘယ်သာဓန အနက်၌ သက်သနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏။

ကဲအနက်မှပေးဘဲ, ဘောအနက်ပေးသည်။] ဘဝတာ, ပစိတံ-ချက်အပ်၏၊ ဘဝတာ, အသနံ-အစာကို၊ အသိတံ-စားအပ်၏၊ ဘဝတာ, သယနံ- အိပ်ရာကို၊ သယိတံ-အိပ်ရာ၏၊ဘဝတာ, ဩဒနော-ကို၊ ပစိတော-ချက်အပ်၏၊ ကိဠိသယော- စဉ်းငယ်အိပ်ခြင်း၊ ဤသသယော- ဆင်းရဲစွာ အိပ်ခြင်း၊ ဒုသယော- မကောင်းအိပ်ခြင်း၊ ဘဝတာ, သုသယော- ကောင်းစွာအိပ်ခြင်း။ (၆၀၆)

ထို့ကြောင့် ဤသုတ်က "ဘာဝကမ္မေသု ကိစ္စက္ထ ခတ္ထာ"ဟု ပေသစသော အနက်၌သက်သော ကိစ္စပစ္စည်း၏သာဓနအနက်ကို သတ်မှတ်ပြသည်၊ ထို့အတူ ဘိစသော အနက်၌သက်သော ကတ္တပစ္စည်း-ဤသံ စသော အနက်၌သက်သော ခပစ္စည်းတို့လည်း ထိုသုတ်များ၌ မည်သည့် သာဓနဝယ် သက်-ဟု တိုက်ရိုက် သတ်မှတ်ချက် မပါသေးသောကြောင့် ဤသုတ်က ဘာဝကမ္မသာဓန၌ သက်ဟု သတ်မှတ်ပြရသည်၊ ထို့ကြောင့် ဤသုတ်သည် ပစ္စည်းသက်သောသုတ် မဟုတ်၊ ထိုပစ္စည်းများ၏ သာဓနအနက်ကို "ဘာဝကမ္မေသု" ဟု သတ်မှတ်ပြသော ပရိဘာသာ (နိယမ)သုတ်တည်းဟု-မှတ်ပါ။

ကိစ္စတ္ထပုံစံများ။ ။ ဥပသမ္မာဒေတဗ္ဗံမှစ၍"အသိတဗ္ဗံ ဘောဇနံ ဘဝတာ" တိုင်အောင် ကိစ္စပစ္စည်းများ၏ပုံစံ၊ ထို့ကြောင့် ပေသအနက်, အတိသဂ္ဂအနက်, ပတ္တကာလ အနက်များကို ထိုက်သလိုပေးထား၏၊ ပေသ စသည်တို့၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ပေသာတိသဂ္ဂ စသော်သုတ်မှာရှု၊ ဥပသမ္မာဒေတဗ္ဗံကို ဥပ+သံပုဗ္ဗ ပဒတည်, ပဒ=ဂတိမို့ အနက်၌ ဓာတ်မှည့်, ဓာတ်တွန်ချေ၊ ပေသာတိသဂ္ဂ ပတ္တကာလေသု ကိစ္စာသုတ်ဖြင့် (ကိစ္စ ၅-ပစ္စည်းတွင် အပါအဝင်ဖြစ်သော)တဗ္ဗပစ္စည်းသက်၊ စုရာဒိဏော ပစ္စည်းသက်၍ ကာရိတ်လည်းမှည့်၊ ဏ အနုဗန်ချေ၊ နာမ်ငဲ့ စသည်စီရင်၊ ဥပသမ္မာဒနီယံ၌ကား အနီယပစ္စည်းသက်ရုံသာ ထူး၏။

မှတ်ချက်။ ။ စုရာဒိ ဏောပစ္စည်းသက်ရခြင်းသည် နျာသအဖွင့်အတိုင်းသာတည်း၊ အမှန်အားဖြင့် ဓာတူဟိ ဏော ဏယစသော့သုတ်ဖြင့် ကာရိတ်ဏောပစ္စည်းသာ သက်သင့်မည်ထင်၏၊ ရှင်းပြဦးအံ့- ဥပသမ္မဒ ကမ္မဝါစာ "သံဃော နာဂံ ဥပသမ္မာဒေယျ- မြင့်မြတ်သော ဦးပဉ္စင်းအဖြစ်သို့ ရောက်စေရာ၏, ရောက်စေပါလော" ဟူရာ၌ "ပယောဇက ဗျာပါရေတံ၊ ပေ၊ ဥပသမ္မဒ္ဓန်တံ သုဒ္ဓကတ္တာရံ ပုဂ္ဂလံ ဟေတု ကတ္တုဘူတော သံဃော ဥပသမ္မဒဟေတု နိဗ္ဗာဒနေန ဥပသမ္မာဒေယျာတိ ဝုတ္တော"ဟု ဝိမတိ (ပဗ္ဗဇ္ဇခန္ဓက) ဋီကာ ဖွင့်၏၊ ဤ ဥပသမ္မာဒေတဗ္ဗံ ၌လည်း "ဘဝတာ-သည်၊ ဥပသမ္မဒါပေက္ခံ- ပဉ္စင်းလောင်းကို၊ (ဘော်ဟောဖြစ်၍ အဝုတ္တကံ ထား၊သည်) ဥပသမ္မာဒေတဗ္ဗံ" ဟု ဖြစ်ထိုက်၏၊ ထို့ကြောင့် ပဒဓာတ်သည် ဒိဝါဒိစုရာဒိ ၂-ဂိဏ်း ရှိသော်လည်း ဤ၌ ကာရိတ်ဏောပစ္စည်းသာ ဖြစ်ထိုက်သည်။

ကမ္မနိ ဒုတိယာယံ ဏ္ဍော **၆၂၆။ ကမ္မဏ္ဍေတသ္မိံ အတ္ထေ- ကံ ဟူသော အနက်၌၊ ["ကမ္မနိ ဏ္ဍေတသ္မိံ"ဟု ရှိသည်ကို ဆင်ခြင်၊] ဒုတိယာယံ ဝိဘတ္တိယံ ဒုတိယာ ဝိဘတ်သည်၊ (သတိ- ရှိလသော်၊) ကတ္တရိ-ကတ္တားအနက်၌၊ ဏ္ဍပစ္စယော ဟောတိ၊ ဒေဝဒတ္တော- ဒေဝဒတ်သည်**

သယိတဗ္ဗံ စသည်။ ။ သယိတဗ္ဗံ "သီ=သယေ" "(သီ= သယေ"ဟုလည်း ဝေချို့ရှိ၏) ဟူသော ဓာတ်၊ တဗ္ဗပစ္စည်း, ဤကို ဧဝုဒ္ဓိ, ဧကို အယပြု, ဏ္ဍလာ၊ ကတ္တဗ္ဗံ- ကရ+တဗ္ဗ၊ တုံ တုန တဗ္ဗေသု ဝါ ဖြင့် ဓာတွန်ရ်ကို (တ်) ပြု၊ ဘော-တ္တဗ္ဗော-ဘုဇ+တဗ္ဗ၊ အညေသုစဖြင့် ဥကို သြပြု၊ ဘုဇာဒီနမန္တောဖြင့် ဓာတွန် ချေ, တ်ဒွေဘော်လာ၊ အသိတဗ္ဗံ-အသ= ဘက္ခဏေ+တဗ္ဗ, ဏ္ဍအာဂုံ၊ ["အသ= ဘောဇနေ"ဟုလည်း နျာသဆို၏၊] သယိတဗ္ဗံ စသည်၌ ပေသ, အတိသဂ္ဂ, ပတ္တကာလ အနက်များကို ထိုက်သလို ပေးနိုင်သည်။

ဏ္ဍတ္ထနှင့် ခတ္ထပုံစံများ။ ။ အသိတံ၊ပေ၊ ပစိတော သြဒနော ဘဝတာသည် ဏ္ဍပစ္စည်း၏ ပုံစံများ၊ အသိတံ-အသ= ဘက္ခဏေ၊ ဘျာဒီဟိ မတိ ဗုဒ္ဓိ ပူဇာ ဒီဟိစ ဏ္ဍောသုတ်ဖြင့် ဏ္ဍပစ္စည်းသက်၊ ကွစိဓာတုဖြင့် က် အနုဗန်ချေ၊ ဏ္ဍအာဂုံ၊ သယိတံ, ပစိတောတို့လည်း ဤနည်းမှီးပါ၊ ကိဋ္ဌိဿယော၊ပေ၊ သုဿယော ဘဝတာတို့ကား ခတ္ထပုံစံများ၊ ကိဋ္ဌိ+ဤသံ+ဒုသု+သဒ္ဒူပပဒသီတည်၊ ကိဋ္ဌိ စသည်နောင် သိသက်, သဗ္ဗာသမာဝုသောဖြင့်ချေ၊ သီ=သယေအနက်၌ ဓာတ်မှည့်, ဤသံဒုသုဟိခသုတ်ဖြင့် ခဲပစ္စည်းသက်၊ ကွစိဓာတုဖြင့် (ခ်) အနုဗန်ချေ၊ ဤကို ဧဝုဒ္ဓိ, ဧကို အယပြု၊ သ်ဒွေဘော်လာ၊ (ကိဋ္ဌိဿယ-သည်)၊ သမာသ် စပ်၍ ကမ္မဓာရဲမှည့်, သမာသ်မှည့်, နာမ်ငဲ့ စသည်။ [ဤသံ၌ကား ဗျဥ္ဇနေစ သုတ်ဖြင့် နိဂ္ဂဟိတ်ချေရဦးမည်။]

မှတ်ချက်။ ။နျာသဝယ် ကိဋ္ဌိဿယော၌ ဤသံဒုသု ရှေးမရှိဘဲ ကိဋ္ဌိနိပါတ် ရှေးရှိသောကြောင့် ဤသံဒုသုဟိခ သုတ်ဖြင့် ခပစ္စည်းမသက်ဘဲ သဗ္ဗတော ဏ္ဍုတွာဝီဝါ သုတ်ဖြင့် အပစ္စည်းသက်၏၊ ကိဋ္ဌိရှေးရှိသောကြောင့် ထိုအပစ္စည်းကို ခတ္ထပစ္စည်းဟုလည်း ဆိုသည်၊ ဤကျမ်းကား ဤသံနိပါတ်သည် ကိဋ္ဌိအနက်ကို ဟောသောကြောင့် ဤသံဒုသုဟိခ သုတ်ဖြင့် ကိဋ္ဌိနိပါတ်ကိုလည်း ယူပြီးလျှင် ကိဋ္ဌိဿယော၌ ခပစ္စည်းသက်၍ ရုပ်တွက်လိုက်သည်။

၆၂၆။ ကမ္မနိ ဒုတိယာယံ။ ။ ဒါနံဒိန္နောဒ္ဓ ဒါနံကဲ့သို့ ကံအနက်၌ ဒုတိယာဝိဘတ် ရှိနေလျှင် ဒိန္နောဒ္ဓ ဏ္ဍပစ္စည်းသည် ကံအနက်ကို မဟောကြောင်း သိသာ၏၊ ဏ္ဍပစ္စည်းက ကံအနက်ကို ဟောခဲ့ပါမူ ဒုတိယာ မသက်ဘဲ လိင်္ဂတ္ထကို ထွန်းပြခြင်းငှာ ပဌာမာသာ သက်ခွင့်ရှိသည် ဟူလို၊ သို့ဖြစ်လျှင် ဏ္ဍ ပစ္စည်းသည်

ဒါနံ– အလှူကို၊ ဒိန္နော–ပေးပြီ၊ အဝဒတ္တော ဿိလံ–ကို၊ ရက္ခိတော–စောင့်ရှောက်ပြီ၊ အဝဒတ္တော, ဘတ္တံ– ထမင်းကို၊ ဘုတ္တော–စားပြီး၊ အဝဒတ္တော, ဂဏံ–ဆရာကို၊ ဥပါသိတော–ဆည်းကပ်ပြီ။ (၆၃၅)

အဘယ်အနက် (အဘယ်သာဓန) ကို ဟောမည်နည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ အဝုတ္တကံနှင့် တွဲဖက်ဖြစ်သော ကြိယာပုဒ်သည် ကတ္တားဟောသာ ဖြစ်ရိုးတည်း၊ ထို့ကြောင့် ကတ္တားအနက် (ကတ္တုသာဓန) ၌ ကွပစ္စည်း သက်ကြောင်းသိသာ၏၊ ထို့ကြောင့်ပင် ကတ္တရိကိတ်သုတ်မှ ကတ္တရိ ပုဒ်ကို ခုန်ကျော်လိုက်စေသည်။

ဤသုတ်ကို ဆိုရကျိုး။ ။ဘာဝကမ္မသု ကိစ္စ ကွ ခတ္တာသုတ်ဖြင့် "ကွ ပစ္စည်းသည် ဘောက်အနက်၌ သက်၏"ဟု သတ်မှတ်ထားသောကြောင့် ကွပစ္စည်း မှန်သမျှ ဘောက်အနက်ဟောချည်း ယူမည်စိုး၍ ကံအနက်၌ သက်သော ဒုတိယာ ဝိဘတ် ရှိနေလျှင် ကွပစ္စည်းက ကတ္တားအနက်ကို ဟောသည်ဟုပြခြင်း အကျိုးငှာ ဤသုတ်ကို ဆိုရသည်။

ကွော–ဆိုရကျိုး။ ။"တော"ဟု မဆိုဘဲ"ကွော"ဟု ကအနုဗန်နှင့်တကွ ဆိုထားခြင်းကား သက္ကတနည်းမှီး၍ ဆိုခြင်းတည်း၊ ထိုကဲ့သို့ ကအနုဗန်ပါရာ၌ ဝုဒ္ဓိတပြုကို တားမြစ်ရခြင်းအကျိုးရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် "ဇိတော–အောင်ပြီ" ဟူရာ၌ ဧဝုဒ္ဓိပြု၍ "ဇေတော"ဟု မဖြစ်သကဲ့သို့ ဤသုတ်လာ "ဘုတ္တော"၌လည်း ဥကို သြဝုဒ္ဓိပြု၍ "ဘောတ္တော"ဟု မဖြစ်ရ၊ကွ ပစ္စည်း မဟုတ်ဘဲ တဗ္ဗပစ္စည်းနောင်းရာ၌ ကား ဝုဒ္ဓိပြု၍ "ဘောတ္တဗ္ဗံ"စသည် ဖြစ်နိုင်သည်။ ["ကာနုဗန္ဓတ္တာ ဇတ္တာ ဘာဇေါ (ဇိ)၌ ဧဝုဒ္ဓိမဖြစ်" မောဂ္ဂလ္လာန် ၅,၅၅–သုတ် ပဋိကာ။]

ကမ္မာနိ ဒုတိယာယံ ဆိုရကျိုး။ ။ကံအနက်၌ ဒုတိယာဝိဘတ် သက်ရကြောင်းကား ကမ္မတ္ထော ဒုတိယာသုတ်ဖြင့်ပင် ထင်ရှားပြီမဟုတ်ပါလော၊ အဘယ့်ကြောင့် "ဒုတိယာယံ"ဟု အထူးတလည်ဆိုရပါ့သနည်းဟု မေး၊ ကမ္မ ကရဏော နိမိတ္တတ္ထော်သူ သတ္တမီစသောသုတ်ဖြင့် ကံအနက်၌ သတ္တမီ ဆဋ္ဌီ စသောဝိဘတ်များလည်း သက်ရသေး၏၊ ထိုဝိဘတ်များ၏ လက်ရာကံအနက်ကိုတားမြစ်ခြင်းငှာ "ကမ္မနိ ဒုတိယာယံ" ဟုမိန့်ရသည်၊ ကံအနက်၌ သတ္တမီစသော ဝိဘတ်များသက်ရာ၌ ကွပစ္စည်း မသက်, ဒုတိယာဝိဘတ်ရှိမှသာ ကွပစ္စည်းသက်ရမည်–ဟူလို၊ တစ်နည်း–ကံအနက်၌ (ဝုတ္တ အရာဝယ်)ပဌမာလည်း ရှိသောကြောင့် ထိုပဌမာကို တားမြစ်ခြင်းငှာ ကမ္မနိ ဒုတိယာယံ ဟု မိန့်သည်၊ ကံအနက်ကို၌ ပဌမာရှိနေလျှင် တျာဒီဟိ စသောသုတ်ဖြင့် ကွပစ္စည်း သက်လိမ့်မည်–ဟူလို။

နျာသ။ ။နန္ဒ ကမ္မနိ ဒုတိယာ ဝိဘတ္တိ ဟောတိ၊–အထ ကသ္မာ ဝုတ္တံ–ကမ္မနိ ဒုတိယာယန္တိ၊ ကမ္မကရဏ နိမိတ္တတ္ထော်သူ သတ္တမီ တျာဒိနာ ကမ္မတ္ထော သတ္တမျာဒိနံ ဝိဟိတတ္တာ၊ အထဝါ ကမ္မနိ ပဌမာယပျုပလဒ္ဓနတော။

ချာဒီဟိမန် မစတောဝါ

၆၂၇။ ခီဘီ၊ပေ၊ အဒ ဣစ္ဆေဝမာဒီဟိ–ခီ, ဘီ, သု, ရု, ဟု, ဝါ, ခု,ဟိ, လူ, ပီ, အဒ, ဤသို့ အစရှိကုန်သော၊ ဓာတူဟိ–တို့မှ နောက်၌၊ မန် ပစ္စယော ဟောတိ၊ မဿစ–မ၏လည်း၊ တော– တအပြုသည်၊ ဝါ ဟောတိ– ပြယုဂ် အားလျော်စွာဖြစ်၏၊ စတ္တ–ဤအရပ်၌၊ ဥပဒ္ဒဝါ– ဘေးရန်တို့သည်၊ ခီယန္တိ– ကုန်တတ်ကုန်၏၊ ဣတိ, ခေမော– ခေမမည်၏၊ (ဘေးတို့ကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်)၊ ဘာယိတဗ္ဗော– ကြောက်ထိုက်၏၊ ဣတိ, ဘေမော– ဘေမ မည်၏၊ ဝါ– တစ်နည်း၊ စတသ္ဒာ– ဤကြောက်ဖွယ်အာရုံမှ၊

ပုံစံများ။ ။ဒါနံ ဒိန္နော စသည်၌ "ကမ္မနိ ဒုတိယာယံ" ဟူသော စကားနှင့် လိုက်လျောအောင် "ဒါနံ"စသော အဝုတ္တကံကို အပိုထည့်ပြရသည်။ ထိုကဲ့သို့ ဒုတိယာကံရှိရာ၌ ကတ္တားကို ပဌမာဖြင့် ထားရသည်ဟု သိစေလို၍ "ဒေဝဒတ္တော" ဟူသော ကတ္တားကိုလည်း အပိုထည့်ရသည်၊ ဒိန္နော ရက္ခိတောတို့ကို အခြေပြုကြည့်တွက်၊ ဘုတ္တော–ဘုဇ+တ္တ၊ ဘုဇာဒီန မန္တောဖြင့် စီရင်၊ ဥပါသိတော– ဥပပုဗ္ဗ အာသဓာတ်၊ ဥပနောင် သိချေ၊ အာသ= ဥပဝေသနေဟုဆို၊ ဣပစ္စည်း, ဣအာဂုံ, ကမ္မဓာရည်း၊ သမာသ်စပ်, နာမ်ငဲ့ စသည်စီရင်။

မှတ်ချက်။ ။ဒိန္နော, ဘုတ္တော စသော ရုပ်များသည် ဤသုတ်မရှိဘဲလည်း ဗုဓဂဓာဒိတ္ထေ ကတ္တရိ, အတိတေ တတဝန္တုတာဝီသုတ်တို့ဖြင့် ပြီးနိုင်၏၊ သို့ဖြစ်၍ ကျမ်းဆရာ တစ်ဦးတည်း မဟုတ်ခြင်းကြောင့်သာ ဤသို့ရုပ်ပြီးပုတူသော ပစ္စည်းများကို (ကိုယ့်သဘောနှင့်ကိုယ်) ပြထားသည်–ဟု ကြံသင့်၏၊ နိဒ္ဒေသ၌ကား "ဒါနံစသည်ဖြင့် ကံပုဒ်အစရှိသောကြောင့် ဓာတုယာ ကမ္မာဒိမှိဏော သုတ်ဖြင့် ဏပစ္စည်းသက်မည်စိုး၍" ဤသုတ်ကို ဆိုရသည်၊ ဤသုတ်မရှိလျှင် "ဒါနံဒိန္နော"စသော ကံပုဒ်ပါသော ရုပ်များ မပြီးနိုင်–ဟုဆို၏၊ ဓာတုယာ ကမ္မာဒိမှိဏော သုတ်က (သမာသ်မတွဲဘဲ) ကွဲနေသော ကံပုဒ်မျိုးကို ဆိုသည်မဟုတ်, ကမ္မကာရောကဲ့သို့ တွဲစပ်နေသော ကံပုဒ်ကိုသာ ဆိုသည်၊ ထို့ပြင်– ဗုဓဂမာဒိတ္ထေ စသောသုတ်တို့ဖြင့် သက်ရသော ဂတော စသည်၌လည်း "ဂါမံ ဂတော"စသည်ဖြင့် ကံပုဒ်ရှိနိုင်သည်သာ၊ ထို့ကြောင့် နိဒ္ဒေသစကားကို စဉ်းစားပါလေ။

၆၂၇။ ချာဒီဟိ၊ ပေ၊ဝါ။ ။"ခီ+အာဒီဟိ"ဟု ဖြတ်၍ အာဒိဖြင့် ဘီစသောဓာတ်များကိုယူ၊ မန်၌ (နှ်) အနုဗန်သည် ဝုဒ္ဓိပြုရခြင်းအကျိုးရှိ၏၊ မစ၌ စသဒ္ဒါကား မန် ပစ္စည်းသက်ခြင်း အပေါ်၌ မ၏ တအပြုကို ပေါင်းသော ဒုတိယတ္ထ သမ္ပိဏ္ဍနတည်း၊ ဝါသဒ္ဒါကား ဝဝတ္ထိတ ဝိဘာသာ အနက်ရှိ၏၊ ဤဝါ၏ သတ်မှတ်ချက်ကြောင့် "အဒဓာတ်မှ နောက်၌သက်သော မကိုသာ တပြုရမည်, အခြားဓာတ်နောင် မကို တ မပြုရဟု သိ၊ (သာဓကဂါထာကို ရှုဆ်ရှု)

ဘာယန္တီ- ကြောက်ကုန်၏၊ ဣတိ, ဘေမော၊ ရံသယော- အရောင်တို့ကို၊ အဘိသဝတိ- ယိုချတတ်၏၊ ဣတိ, သောမော-မည်၏၊ ရဝတိ ဂစ္ဆတိ- ပေါက်ရောက်တတ်၏၊ ဣတိ, ရောမော၊ ဧတေန- ဤယဇ်စာဖြင့်၊ ဟဝတိ ဇုဟွတိ- ပူဇော်တတ်၏၊ ဣတိ, ဟောမော၊ ပဋိလောမ ဘာဝေန-ဆန့်ကျင်ဘက်အဖြစ်ဖြင့်၊ ဝါတိ ဂစ္ဆတိ- ဖြစ်တတ်၏၊ ဣတိ, ဝါမော၊ ဝါ- တစ်နည်း၊ လာမကဝသေန- ယုတ်ညံ့သည်၏အဖြစ်ဖြင့်၊ဝါတိ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိ-ဖြစ်တတ်၏၊ ဣတိ, ဝါမော၊ ဓုနာတိ ကမ္ပတိ-တုန်လှုပ်တတ်၏၊ ဣတိ, ဓူမော၊ ဧတသို့- ဤရွှေအဆင်း၌၊ သေဋ္ဌ ဘာဝေန- အမွန်အမြတ်အဖြစ်ဖြင့်၊ စိတ္တံ-စိတ်သည်၊ ဟိနောတိ ပဝတ္တတိ- ဖြစ်တတ်၏၊ ဣတိ, ဟေမော၊ လုနိတဗ္ဗော- ရိတ်ဖြတ်ထိုက်၏၊ ဣတိ, လောမော၊ ဝါ, မံသစမ္မာနိ- အသားအရေတို့ကို၊ လုနာတိ ဆိန္ဒတိ- ဖြတ်တတ်၏၊ ဣတိ, လောမော၊ ပိယနံ-ချစ်ခြင်း၊ ဝါ, ပိယာယိတဗ္ဗော- ချစ်ထိုက်၏၊ ဣတိ, ပေမော၊ သုခ ဒုက္ခံ-ချမ်းသာ ဆင်းရဲကို၊ အဒတိ ဘက္ခတိ- စားတတ်၏၊ ဣတိ, အတ္တာ- အတ္တာမည်၏၊ ဝါ, ဇာတိ ဇရာ မရဏာဒီဟိ- ဇာတိ ဇရာ မရဏ အစရှိသော သံသရာဒုက္ခတို့သည်၊ အဒီယတေ ဘက္ခီယတေ-ခဲစားအပ်၏၊ ဣတိ, အတ္တာ- အတ္တာမည်၏၊ အာတုမာ- အာတုမာလည်း မည်၏။ (၆၃၅)

ပုံစံများ။ ။ခီ=ခယေ၊ ခေမော- ဘေးတို့၏ ကုန်ခန်းရာ (နိဗ္ဗာန်စသော) အရပ်၊ ဘီ=ဘယေ၊ ဘေမော- ကြောက်မက်ဖွယ် (ကြောက်စရာ အာရုံ)၊ သု=အဘိသဝေ (ယိုစီးခြင်း)၊ သောမော- အရောင်တို့ကို ယိုချသဏ့်သို့ (အရောင်ကိုထွက်စေတတ်သော)လ၊ ["သု=အဘိသဝေ"ဟု ဓာတ်နက်ရှိသောကြောင့် "ရံသယော+ အဘိသဝတိ"ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုသည်၊ "အဘိသဝေတိ"ဟု ရှိသည်ကား ကာရိတ်ဝင်ဖွယ် မလိုသောကြောင့် မကောင်း၊] ရု=ဂတိမှိ၊ ရောမော၊ ပေါက်ရောက်တတ်သော အမွေး (အဘိဓာန်၌ကား "လောမံ, ရောမံ" ဟု နပုလ္လိင်ရှိ၏၊) ဟု= ဒါနာဒနဟဗျပ္ပဒါ နေသု၊ ဟဝတိကို ဇုဟွတိဟု ဖွင့်၏၊ ဟုဟု+အ+တိ၊ အဗ္ဘာသ ဟကို ဇပြု၊ အဗ္ဘာသ နောက် ဟု၏ ဥကို ဝပြု၊ ဟောမော- ပူဇော်ကြောင်းဖြစ်သော ယဇ်စာ၊ ထောပတ်စသည်၊ [တစ်နည်း- "ဇုဟိတဗ္ဗောတိ ဟောမော= ပူဇော်အပ်သောယဇ်"ဟုလည်း ဖြစ်၏။]

ဝါမောစသည်။ ။ဝါ=ဂတိဗန္ဓနေသု၊ ဝါမော-လက်ယာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သော လက်ဝဲ၊ တစ်နည်း-ယုတ်ညံ့သည် အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်တတ်သော ယုတ်ညံ့သောအရာ၊ "ဝါမုရူ- တင့်တယ်သောပေါင်ရှိသော မိန်းမ"ဟူရာ၌ကား ဝါမ သဒ္ဒါသည် တင့်တယ်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊ သောဘနဘာဝေန ဝါတိ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၊ ဓူ= ကမ္ပနေ၊ ဓူမော- တုန်တုန်လှုပ်လှုပ် ဖြစ်တတ်သော

သမာဒီဟိ ထမာ ၆၂၈။ သမ ဒမ၊ပေ၊ ဘသ ဣန္ဒေဝမာဒီဟိ– သမ, ဒမ, ဒရ, ရဟ, ဒု, ဟိ, သိ, ဘိ, ဒါ, ယာ, သာ, ထာ, ဘသ ဤသို့ အစရှိကုန်သော၊ ဓာတူဟိ, ထမပစ္စယာ– ထပစ္စည်း, မပစ္စည်းတို့သည်၊ ဟောန္တို၊ သမေတိ–ငြိမ်းတတ်၏၊ ဝါ–ငြိမ်းစေတတ်၏၊ ဣတိ, သမထော–သမထမည်၏၊ ဒမတိ– ဆုံးမတတ်၏၊ (ဒမ္မတိဟု ဒီဝါဒီရုပ်လည်း ရှိ၏၊) ဣတိ ဒမ ထော– ၏၊ ဝါ, ဒမနံ–ဆုံးမခြင်း၊ ဒမထော–ဆုံးမ ခြင်း၊ ဝါ, ဒမိတဗ္ဗော–ဆုံးမထိုက်၏၊ ဣတိ ဒမထော–၏၊ ဒရတိ–ပူလောင်တတ် ၏၊ ဣတိ ဒရထော–၏၊ ဓိတ္ထဘာဝံ–ဆွေးမြေ့သည်၏ အဖြစ်ကို၊ ရဟိဿတိ ဂဏှိဿတိ–ယူလတ္တံ့၊ ဣတိ, ရထော–၏၊ ဝါ, ဒဗ္ဗသမ္ဘာရေ– သစ် ဝါးစသော အဆောက်အအုံတို့ကို၊ ရဟာတိ ဂဏှာတိ–ယူတတ်၏၊ ဣတိ, ရထော၊ ဒဝတိ ဂစ္ဆတိ– ကြီးပွားခြင်းသို့ ရောက်တတ်၏၊

မီးခိုး၊ ဟိ=ဂတိမှိ၊ ဟေမော–စိတ်၏အမြတ်တနိုးဖြစ်ရာ ရွှေအဆင်း၊ (ဟေမံ–ရွှေ)၊ လူ=ဆေဒနေ၊ လောမော– ရိတ်ဖြတ်ထိုက်သော, အသားအရေတို့ကို ဖြတ်တောက်တတ်သော အမွေး။

ပေမော စသည်။ ။ ပီ= တပ္ပနေ (နှစ်သက်ခြင်း)၊ [ရှည် "ပီဏံ ပေမော" ဟုရှိ၏၊ ပီဓာတ် ယုပစ္စည်း, ကိယာဒိ နာပစ္စည်း, နကို ဏပြန်စေ၊] ဤကစ္စည်း ဝုတ္တိဒ်ကား "ပီယနံ"ဟု ရှိ၏၊ ပီ+ ယု၊ ဗျလာနမိယုဝါ သရေဝါဖြင့် ဤကို ဣယပြု၊ "ပီယော–ချစ်ခြင်း"ဟုရာဒ် ပီဓာတ် ဘောအနက်ဒ် အ ပစ္စည်းသက်၊ ဤကို ဣယပြု၊ "ပီယေန+အယိတဗ္ဗော–ချစ်ခြင်းဖြင့် ရောက်ထိုက်သူ" ဟူသော အနက်ဒ် "ပီယာယိတဗ္ဗော"ဟု ဖြစ်၏။ [ဤပီယာယိတဗ္ဗောကား ပေမော၏ အဓိပ္ပာယ်နက်ကိုသာ ပြသောပုဒ်တည်း၊ ဓာတုဝိဂ္ဂဟ၊ ဓာတွတ္ထဝိဂ္ဂဟ ၂–မျိုးလုံးမဟုတ်၊] အဒ=ဘက္ခဏော (စားခြင်း)၊ အတ္တာ, အာတုမာ–သုခ ဒုက္ခကို ခံစားတတ် (ခံစားတတ်သော) ကိုယ်၊ ဝါ–ဇာတိစသော သံသရာဒုက္ခတို့သည် ခံစားအပ်သော ခန္ဓာကိုယ်၊ [သက္ကတဒ် "အာတ္မန်" ပုဒ်သည် ပါဠိဒ် "အတ္တာ–အာတုမာ"ဟု ၂–မျိုး ဖြစ်လာ၏၊] ရုပ်ကိုအခြေပြုကြည့်တွက်။]

၆၂၈။ ရှေ့သုတ်ဒ် မန်ပစ္စည်းရှိလျက် ဤသုတ်ဒ် မပစ္စည်းဆိုခြင်းကား ဝုဒ္ဓိအပြုကို တားမြစ်ရခြင်း အကျိုးရှိ၏ဟု နိဒ္ဒေသဆို၏၊ နျာသဒ်မူ "နံ အနုဗန်ရှိသော မပစ္စည်းဒ် မကိုတပြု၍ အတ္တာ, အာတုမာရုပ်တို့ ပြီးစေခြင်းငှာ ရှေ့သုတ်ဒ် မန်ပစ္စည်းကို ဆိုရသည်"ဟု ဆို၏၊ သမထော, ဒမထောတို့ဒ် ဓာတ်ကျမ်းတို့ဝယ် ငြိမ်းခြင်း, ဆုံးမခြင်း အနက်ဟော သမု, ဒမု ဟု ဥကာရန္တ ရှိ၏၊ ဤဒ်ကား ဓာတွန်ချေလျှင် ကပ်စရာသရ မရှိမည်စိုး၍ "ဓာတွန်မချေရ" ဟုရှဒ် ဆိုသောကြောင့် သမ, ဒမဟု အကာရန္တ ဓာတ်သာ ဖြစ်သင့်သည်။

ဣတိ, ဒုမော၊ ဝါ, ဥဒ္ဓံ-အထက်၌၊ ဝုဒ္ဓိ-ကြီးပွားသည်၊ ဝိရုဠှိ-စည်ပင်သည်၊ (ဟုတွာ-ဖြစ်၍၊) ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိ-ဖြစ်တတ်၏၊ ဣတိ, ဒုမော၊ ပထဝီပဗွတာဒီသု-မြေကြီး, တောင် အစရှိသော အရပ်တို့၌၊ ဂစ္ဆတိ ပတတိ-ကျတတ်၏၊ ဣတိ, ဟိမော၊ ဧတ္တ- ဤသိမ်၌၊ ကမ္မဝါစာယ-ကမ္မဝါစာဖြင့်၊ ဗန္ဓတိ-ဖွဲ့တတ်၏၊ ဣတိ, သီမာ-မည်၏၊ ဝါ, ဗန္ဓိတဗ္ဗာ-ကမ္မဝါစာဖြင့် ဖွဲ့ထိုက်၏၊ ဣတိ, သီမာ၊ ဧတသ္မာ-ဤကြောက်မက်ဖွယ်အာရုံမှ၊ ဘာယန္တိ-ကြောက်ကုန်၏၊ ဣတိ, ဘီမော၊ ဧတေန- ဤပန်းဆိုင်းဖြင့်၊ သတ္တေ-သတ္တဝါတို့ကို၊ အဝခဏ္ဍန္တိ နိဝါရေန္တိ-တားမြစ်ကုန်၏၊ ဣတိ, ဒါမော၊ ဝါ, မူသိကာဒီဟိ- ကြွက်အစရှိသော သတ္တဝါ တို့သည်၊ ဒီယတိ အဝခဏ္ဍီယတိ-ကိုက်ဖြတ်အပ်၏၊ ဣတိ, ဒါမော၊ ယာတိ ဂစ္ဆတိ-သွားတတ်၏၊ ဣတိ, ယာမော၊ ပရေသံ-သူတစ်ပါးတို့၏၊ စိတ္တံ-ကို။ ဂဏှိ တုံ-ယူခြင်းငှာ၊ သမတ္ထေတိ-စွမ်းနိုင်၏၊ ဣတိ,သာမော၊ ဧတေန-ဤအား အစွမ်းဖြင့်၊ တိဋ္ဌန္တိ-တည်ကုန်၏၊ ဣတိ ထာမော၊ ဘသတိ (ဘသွီ ကယိရတိ)-ပြာဖြစ်အောင် ပြုတတ်၏၊ ဣတိ, ဘသ္မာ-ဘသ္မာမည်၏။ (၆၅၄)

မှတ်ချက်။ ။ ထောမနိဓိ၌ သမာဓာတ်ဒိဝါဒိ၊ သန္တိအနက်၌ အကမ္မက (ငြိမ်း) ဟု လည်းကောင်း, သန္တိကရဏအနက်၌ သကမ္မက (ငြိမ်း) ဟု လည်းကောင်း ဆို၏၊ ပါဠိ၌ကား သကမ္မက မရှိ၍ "သမေတိ"ဟု ကာရိတ်ဝင်စေရသည်။

ပုံစံများ။ ။"သမ=ဥပသမေ-ငြိမ်းခြင်း၌"ဟုဆို၊ သမေတိ-ကိလေသာ အပူတို့ကို ငြိမ်းစေတတ်၏၊ ဣတိ သမထော-ကိလေသာ နိဝရဏတို့ကို ငြိမ်းစေတတ်သော သမာဓိ၊ ဒမ=ဒမနေ-ဆုံးမခြင်း၊ ဒမထော-ဆုံးမတတ်, ဆုံးမခြင်း ဆုံးမအပ်သူ၊ ["ဒမီယိတ္ထ-ဆုံးမအပ်ပြီ"ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုလျှင် "ဒမကော-ဆုံးမအပ်ပြီးသူ၊ ဝါ-ယဉ်ကျေးသူ" ဖြစ်၏၊] ဒရ= ဒါဟော- ပူလောင်ခြင်း၊ ဒရတော- ပူလောင်တတ်သူ၊ ဒရဏံ ဒရထော-ပူလောင်ခြင်း၊ ရဟ=ဥပါဒါနေ-ကပ်၍ယူခြင်း၊ ရထော- ရထား။

ဒုမော။ ။ဒု= ဂတိဝုဒ္ဓိမှိ- ဂတိအနက် ကြီးပွားခြင်းအနက်၌၊ "ဝဒတိ ဂစ္ဆတိ"ကား ဒုဓာတ်၏ ဂတိအနက်ကိုပြသော ဝိဂြိုဟ်တည်း၊ "ဝုဒ္ဓိ ဝိရုဠှိ ဂစ္ဆတိ" ကား ဒုဓာတ်၏ ဝုဒ္ဓိအနက်ကိုပြသော ဝိဂြိုဟ်တည်း၊ ဝုဒ္ဓိကို ဝိရုဠှိဟု ထပ်ဖွင့်၏၊ ဤ၌ "ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိ"ဟု ဂစ္ဆတိပါနေသည်ကား မကောင်းလှ၊ "ဒဝတိ (ဝုဒ္ဓိ ပဝတ္တတိ) တိ ဒုမော"ဟု ပြုလျှင် ဒုဓာတ်၏ ဝုဒ္ဓိအနက်ကို ပြဖို့ရာ သာ၍ ရှင်းမည်၊ ရှ၌မူ "ဒုဝတိ (ဝမုတိ) တိ ဒုမော" ဟု ပြု၏, သာ၍ ရှင်းပေသည်၊ အဘိဓာနပဒီပိ ကာသူစိ၌ "ဒဝတိ ဂစ္ဆတိ (ဝုဒ္ဓိံ ဝိရုဠှိံ ဝေပုလ္လံ ပါပုဏာထိ) တိ ဒုမော"ဟု ဒဝတိကို ဂစ္ဆတိဟု ဂတိအနက်ဖွင့်၍ ထိုဂစ္ဆတိကို ပါပုဏာတိဟု

ဖွင့်ပြန်သည်၊ သူ့နည်းနှင့်သူ မှန်ပေ၏၊ ယခုစာတို့၌ [ဒဝတိ" လည်း မပါဘဲ"ဝုဒ္ဓိံ ဝိရုဠိံ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိ ဥဒ္ဓံဝါ ဒုမော"ဟု ရှိသည်မှာ စည်းကမ်းမကျချေ၊ [ဤ ဥဏာဒ် ဝုတ္တိလာ များစွာသော ဝိဂြိုဟ်သည် ရှေးဟောင်းပါဠ် မဟုတ်၍ ချာသ၌ မဖွင့်၊ ထို့ကြောင့် နောက်ဆရာတို့ စာပြောရာမှ ဖြစ်ပေါ်လာသော ပါဠ်များဟု သဘောထား၍ အခြားကျမ်းများနှင့် ကွဲပြားနေသည်ကို တွေ့လျှင်ထူးခြားသည်ဟု မမှတ်သင့်။]

ဟိမောစသည်။ ။ဟိ=ဂတိမှိ၊ "ဟိနောတိ ဂစ္ဆတိ ပတတိတိ ဟိမော၊ ဟေမန္တကာလေ ဟိနောတိ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိတိ ဟိမော – ဆောင်းအခါ၌ဖြစ်သော ဆီးနှင်း" ဟုလည်း တစ်နည်းပြု၊ သိ=ဗန္ဓနေ၊ ကွစိဓာတုဖြင့် ဒီဃပြု၊ သီမာ–ကမ္မဝါစာဖြင့် ဖွဲ့ရာဖြစ်သော သိမ်အရပ်၊ ဝါ–ကမ္မဝါစာဖြင့် ဖွဲ့အပ်သောသိမ်၊ ဘီ=ဘယေ၊ ဘီမော–ကြောက်ရာ (ကြောက်စရာ) အာရုံ၊ ဒါ=အဝခဏ္ဍနေ၊ "ဒန္တိ အဝခဏ္ဍန္တိ ဟု မူလဓာတ်ရင်းကို "ဒန္တိ" ဟုသွင်း၊ အဝခဏ္ဍန္တိကား ဒါဓာတ်၏ အနက်ဖွင့်တည်း၊ ဒါမော–မလာစေလိုသော သတ္တဝါတို့ကို ဖြတ်တောက် တားမြစ်ကြောင်းဖြစ်သော ပန်းဆိုင်း၊ ဝါ–ကြွက်စသည်တို့–ဖြတ်တောက်အပ်သော ကြိုး၊ [သက္ကတ၌ ဒါမာန်, ဒါမာဟု နပုလ္လိင်, ဣတ္ထိလိင်ရှိ၏၊ "ဒေါဟနကာလေ ပသု ဗန္ဓနရဇ္ဇု–နို့ညှစ်သည့်အခါ နွားမစသည်ကို ချည်နှောင်ကြောင်း ကြိုး၊) ရဇ္ဇုမတ္တ–ကြိုးရိုးရိုး၊ မာလာ–ပန်းကုံး" ဟု ထောမနိဓိ အနက်ဖွင့်၏၊] ယာ=ဂတိ ပါပုဏနေသု၊ ယာမော–အချိန်အားလျော်စွာ လွန်သွားတတ်သော ညဉ့်ယံ၊ [ရှုဉ်ကား ရှေ့သုတ်လာ အာဒိသဒ္ဒါဖြင့် မန်ပစ္စည်း သက်၊ ယာ=ပါပုဏနေ" ဟုဆို၏။]

သာမော စသည်။ ။သာ=သာမတ္တေ–စွမ်းနိုင်သူ၏အဖြစ်၌၊ သာမော – သူတစ်ပါးတို့၏စိတ်ကို ယူစွမ်းနိုင်သော ရွှေအဆင်း, သုဝဏ္ဏသျှံဟု ခေါ်သော သာမ ရသေ့ စသည်၊ ထာ=ဂတိနိဝတ္တမှိ၊ "ယာတိ–တိဋ္ဌတိ" ဟု ဓာတ်ရင်းထည့်၍ ဝိဂြိုဟ်ပြု၊ ထာမော–တည်တံ့ကြောင်းဖြစ်သော အားအစွမ်း၊ ["ဌာဂတိနိ ဝတ္တိမှိ၊ ထာမော၊ ဌဿ ထတ္တံ" ဟု သီဟိုဠ်မူ ရူပသိဒ္ဓိရှိ၏၊ သာ၍ကောင်းသည်။] ဘသ=ဘသ္မီကရဏေ–ပြာပြုခြင်း၌ ဖြစ်၏၊ ပြာပြုခြင်း ဟူသည်လည်း ပြာဖြစ်အောင် လောင်ကျွမ်းခြင်းပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် "ဘသီယတိ ဘသ္မီကရီယတိ ပြာဖြစ်အောင် လောင်ကျွမ်းအပ်၏၊ ဣတိ ဘသ္မာ–ပြာ" ဟု ကမ္မသာဓ် ဝိဂြိုဟ်ပြုသင့်၏၊ ယခုစာတို့၌ "ဘသတိ" ဟု ကတ္တုရုပ်ရှိပြီးမှ "ဘသ္မီကရီယတိ" ဟု ကမ္မရုပ်ဖွင့်ခြင်းကို တွေ့ရ၏၊ အမြီးအမောက် မတည့်ချေ၊ "ဘသတိ ဘသ္မီကရောတိ" ဟု ကတ္တုရုပ်ချည်း ရှိပြန်လည်း "ပြာဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော ပြာ" ဟု အဓိပွာယ် မဖြစ်နိုင်၊ အလားတူပုံစံ အနည်းငယ်ကို ရှုမှာ ရှု။

ဂဟသု ပဓသေဝါ ၆၂၉။ ဂဟ်ကျတိ ဧတသ ဓာတုသ-၏၊ ဥပဓသ-ဥပဓာမည်သော၊ အကာရသ-အ အကွရာ၏၊ ဧတ္တံ-ဧ အဖြစ်သည်၊ ဝါ ဟောတိ-ဝိကပ်ဖြစ်၏၊ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရံ-သစ် ဝါး အဆောက် အအုံကို၊ ဂဏ္ဍာဟိ-ယူတတ်၏၊ ကျတိ, ဂေဟံ-ဂေဟ မည်၏၊ ဂဟံဝါ - ဂဟံ ဟုလည်း ရှိ၏။ (၅၇၀)

မသုသ သုသ စ္ဆရစ္ဆေရာ ၆၃၀။ မသုကျတိ-မသူဟူသော၊ ဧတသ ပါတိပဒိကသ-ဤ ပါတိပဒိကနာမ်၏၊ သုသ-သုသဒ္ဒါ၏၊ စ္ဆရစ္ဆေရာဒေသာ-စ္ဆရ အပြု, စ္ဆေရ အပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ၊ မစ္ဆရတိ-ဝန်တိုတတ်၏၊ ကျတိ, မစ္ဆရော-မည်၏၊ ဧဝံ-တူ၊ မစ္ဆေရော-ဝန်တိုတတ်သူ။ (၆၅၅)

၆၂၉။ ဥပဓာ။ ။ဥပဓာဟူသောအမည်သည် သက္ကတ၌ သုံးစွဲအပ်သော အမည်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ပရသမညာ ပယောဂေသုတ်ဖြင့် ဂ၏ (အ)[1] သရကို ဥပဓာ အမည်မှည့်ရသည်၊ ချဲ့ဦးအံ့-ပါဏိနီ၌ "အန္တ ဝဏ္ဏာ ပုဗ္ဗော ဥပဓာ (၁, ၁, ၆၅)" သုတ်တည်၍ အဆုံးဝဏ္ဏ၏ ရှေ့ဖြစ်သော ဝဏ္ဏကို ဥပဓာဟု မှည့်၏၊ ထို့ကြောင့် ပစ, ပဌတို့၌ စ, ဌတို့၏ ရှေ့ဝဏ္ဏဟူသည် ပ၏မှီရာ အသရတည်း၊ ထို့အတူ ဆိဒ ဘိဒတို့၌ ဒ၏ရှေ့ဖြစ်သော ကျသရသည် လည်းကောင်း, ဗုဓ ယုဓ တို့၌ ဓ၏ ရှေ့ဖြစ်သော ဥသရသည်လည်းကောင်း ဥပဓာ မည်၏၊ [ဓာတွာ ဒိ ဝဏ္ဏသမုဒါယေ အန္တာ ပုဗ္ဗော ယောဝဏ္ဏော၊ သော ဥပဓာ သညော ဟောတိ၊ ပစ ပဌ အကာရော ဆိဒ ဘိဒ ကျကာရော ဗုဓ ယုဓ ဥကာရော၊ - ကာသိကာ ဝုတ္တိ။]

ဤသုတ် ဥပဓာ။ ။ဤသုတ်၌ကား ဂဟသုပဓသဟု ဆိုသောကြောင့် ဂဟဓာတ်၌ ဟသည် အဆုံးဝဏ္ဏ, ထိုအဆုံးဝဏ္ဏ၏ ရှေ့ (ဂ၏) အ သရသည် ဥပဓာမည်၏၊ ထို အသရကို ဧပြု၊ [ဥပေစ္စ+ဓီယတေတိ ဥပဓာ၊ ဥပေစ္စ-အဆုံးသို့ ကပ်၍+ဓီယတေ-ထားအပ်၏၊ ကျတိ, ဥပဓာ=မည်၏၊ ဥပဌာဟု ရှိသည်ကား ပါဠိပျက်၊] ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်တွက်၊ ဂဟံကား ဝါမြစ်၍ ဧ မပြုရသော ပုံစံ တည်း။

၆၃၀။ မသု၊ ပေ၊ ပါတိပဒိကသ။ ။ဝိဘတ် မသက်ရသေးသော လိင်ကို "ပါတိပဒိက" ဟု သက္ကတ၌ နာမည်မှည့်၏၊] အတ္ထဝံ အဓာတု အပစ္စယော ပါတိပဒိကံ၊ အဓာတု - ဓာတ်လည်း မဟုတ်သော၊ အပစ္စယော - ပစ္စည်းလည်း မဟုတ်သော၊ အတ္ထဝံ-အနက်ရှိသော (ပုရိသ-စသော) သဒ္ဒါသည်၊ ပါတိပဒိကံ-မည်၏၊ "ဓာတုပစ္စယဝဇ္ဇိတမတ္ထဝံ လိင်ကံ" နှင့် သဘောတူပင်၊ ပဒံပဒံ+ပတိ, ပတိပဒံ၊ ပဒံပဒံ ပတိ-ပုဒ်တိုင်း ပုဒ်တိုင်းတည်း၊ ပတိ ပဒံ-ပုဒ်တိုင်း ပုဒ်တိုင်း၊

ပတိပဒံ–ပုဒ်တိုင်း၌+ဘဝံ–ဖြစ်သောသဒ္ဒါသည်၊ ပါတိပဒိကံ–မည်၏၊ ပုရိသော ပုရိသာ ပုရိသံစသော ပုဒ်တိုင်း၌ "ပုရိသ" တူသော လိင်သည် ပါဝင်လျက်ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် "ပုရိသ" စသော လိင်ကို "ပါတိပဒိက" ဟု ခေါ်ရသည်။]

ပါတိပဒိက ၂–မျိုး။ ။ထို ပါတိပဒိကသည် နိပ္ပန္နအနိပ္ပန္နဟု ၂–မျိုးရှိ၏၊ ထိုတွင် "ကာရက ပါစက" စသော နာမ်ငဲ့အပ်ပြီးသော လိင်သည် (ကရဓာတ်+ ဏွုပစ္စည်း စသည်ဖြင့် ပြီးစေအပ်သောကြောင့်၊) နိပ္ပန္န ပါတိပဒိကမည်၏၊ ထိုသို့ ဓာတ်ပစ္စည်း ခွဲ၍မရသော ဃံဋ (အိုး) ပဋ (ပုဆိုး) စသော လိင်သည် အနိပ္ပန္န ပါတိပဒိကမည်၏၊ နိပ္ဖာဒိယတေ–ဓာတ်ပစ္စည်းတို့ဖြင့် ပြီးစေအပ်၏၊ ဣတိ, နိပ္ပန္နံ–နိပ္ပန္နမည်၏၊ န+နိပ္ပန္နံ=အနိပ္ပန္နံ–အနိပ္ပန္နမည်၏၊ ထို ၂–မျိုးတွင် ဓာတ်ပစ္စည်း တို့ဖြင့် ပြီးစေအပ်သော နိပ္ပန္နပါတိပဒိကကို အလိုရှိပါမူ "ပါတိပဒိကဿ" ဟု ထည့်ဖွယ်မလို, မသုဓာတ်၏ သုကို စ္ဆရ ဆ္ဆေရပြုဟု ဆိုရုံဖြင့် ပြီးနိုင်သောကြောင့် ဤဝုတ္တိဆရာသည် (ဓာတ်ပစ္စည်း မခွဲရသော) အနိပ္ပန္နပါတိပဒိကကို အလိုရှိကြောင်း သိသာ၏၊ ထို့ကြောင့် "ပါတိပဒိကဿ" ဟု ထည့်၍ ဖွင့်ပြသည်။

နျာသဒ္ဒါလည်း "မစ္ဆရောတိ–မသုသဒ္ဒတော သျုပ္ပတ္တိ ကတ္တာ" စသည်ဖြင့် ဓာတ်ပစ္စည်းကိုမပြဘဲ "မသု" သဒ္ဒါတည်း, သိသက်, ဤသုတ်ဖြင့် မသု၏ သုကို စ္ဆရပြု, သိကို သြဖြုဟု, ဝုဒ္ဓိအလိုကျအောင် ပထမနည်း ရုပ်တွက်ပြလေသည်၊ မစ္ဆရောဒ္ဓံ စ္ဆရပြုရန်သာ၊ ဤ အနိပ္ပန္နပါတိပဒိက ကြဲသော ဝုဒ္ဓိဆရာ အလိုအားဖြင့် "မစ္ဆရတိ" ဟူသော အာချာတ်ကြိယာလည်း မရှိနိုင်၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း ..... မသု သည် ဓာတ်မဟုတ်, လိင်ဖြစ်သောကြောင့်တည်း၊ ထို့ကြောင့် "မစ္ဆရတိ"မူသော ဝိဂြိုဟ်သည် နောက်ဆရာတို့ ထည့်ပါဋ္ဌသာ၊ ထို မစ္ဆရပုဒ်ကို အာချာတ်ကြိယာ လုပ်လိုမူ "အရိယသာဝကာ ပဋိဝေဓမမ္မံ န မစ္ဆရာယန္တီ" ဟု (အင္ဂသာလိနီ, နိက္ခေပကဏ္ဍ) ရှိသောကြောင့်ဟု မစ္ဆရနောင် အာယ ပစ္စည်းဖြင့် ပြုလုပ်သင့်သည်။

နိပ္ပန္နပါတိပဒိက တစ်နည်း။ ။"မသု=မစ္ဆရေ (ဝန်တိုခြင်း၌)" ဟု ဓာတ် ကြဲ၍ ကွစိသဒ္ဒါမြစ်သောကြောင့် ဓာတွန် မဈေရ၊ ကွိပစ္စည်းသက်, ဈေ, ဤသုတ် ဖြင့် သုကို စ္ဆရ, ဆ္ဆေရပြု, နာမ်ငဲ့, သိကို သြပြု၊ မစ္ဆရော, မစ္ဆေရော ပြီး၏၊ ဤ နည်းကား ဝုတ္တိနည်း မဟုတ်, နျာသဒ္ဒါ ကြဲအပ်သော နောက်နည်းတည်း၊ ဤနည်း ကိုလိုက်၍ ရူပသိဒ္ဓိလည်း ဆိုသည်၊ ဤနည်းအလို "မစ္ဆရတိ" ဟု အာချာတ်ပုဒ်, "မစ္ဆရဏံ" ဟု ကိတ်ပုဒ်လည်း ဖြစ်နိုင်၏၊ မစ္ဆရော ယသ အတ္ထိ တိ မစ္ဆရိ–ဝန်တိုခြင်းရှိသူ စသည်ဖြင့် ကျမ်းဂန်တို့၌ များစွာ သုံးစွဲထားပေသည်။ [နိဒ္ဒေသ၌ "အတ္ထိ နိပ္ပန္နော ကာရကောတျာဒိစ ဥပသဂ္ဂနိပါတာစ၊ အနိပ္ပ–န္နော ဓာတဝေါစ ယဒုပဒှာ တျာဒိနိစ" ဟု ဆိုထားသည်မှာ သက္ကတနှင့်မညီ။]

အာပုဗ္ဗ စရဿစ ၆၃၁။ အာပုဗ္ဗဿ-အာ ရှေးရှိသော၊ စရ ဣတိ ဧတဿ ဓာတုဿ-စရဟူသော ဤဓာတ်၏၊ ဆ္ဆရိယ ဆ္ဆရ ဆ္ဆေရာဒေသာ-ဆ္ဆရိယ အပြု, ဆ္ဆရအပြု, ဆ္ဆေရအပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ၊ အာပုဗ္ဗဿစ - ရှေ့အာ၏လည်း၊ ရဿော - ရဿ အပြုသည်၊ ဟောတိ၊ အာ (ဘုသော) -လွန်စွာ၊ စရိတဗ္ဗံ-ဖြစ်ထိုက်၏၊ ဣတိ, အဆ္ဆရိယံ-အဆ္ဆရိယ မည်၏၊ ဧဝံ-တူ၊ အဆ္ဆရံ,အဆ္ဆေရံ-လွန်စွာဖြစ်ထိုက်သော အံ့သြဖွယ်၊ စဂ္ဂဟဏေန-ဖြင့်၊ မသုဿ-မသုသဒ္ဒါ၏၊ သုဿပိ-သု၏လည်း၊ ဆ္ဆရိယာဒေသော-ဆ္ဆရိယအပြုသည်၊ ဟောတိ၊ မဆ္ဆရိယံ - ခြင်း။ (၆၅၉)

၆၃၁။ ဆ္ဆရိယ၊ ပေ၊ ဟောတိ။ ။ဆ္ဆရ, ဆ္ဆေရတို့သည် ရှေ့သုတ်မှ လိုက်လာ၏၊ ဆ္ဆရိယကား စသဒ္ဒါဖြင့် ဆည်းယူအပ်သော အပြုတည်း၊ ထို့ကြောင့် "ဆ္ဆရိယ ဆ္ဆရ ဆ္ဆေရာဒေသာ" ဟု ဝုတ္တိ ဖွင့်နိုင်သည်၊ "အာပုဗ္ဗဿစ ရဿော ဟောတိ" လည်း စသဒ္ဒါဖြင့် ဆည်းယူအပ်သော အနက်ပင်တည်းဟု ဏ္ဍာသ၌ ဖွင့်၏၊ [အနေကတ္ထတ္တာ နိပါတာနံ စဂ္ဂဟဏဿစ နိပါတတ္တာ တေန ဆ္ဆရိယာဒေသဿ ပုဗ္ဗာကာရရဿဘာဝဿစ သင်္ဂဟိတတ္တာ" စသည်၊] ဤ ဏ္ဍာသအလို ရုပ်တွက်မူ "အာပုဗ္ဗစရတည်, စရ=ဂတိဘက္ခဏေသု အနက်၌ ဓာတ်မှည့်, ဓာတွန်ချေ၊ ကွိသက်, ချေ၊ ဤသုတ်ဖြင့် စရ်ကို ဆ္ဆရိယပြု၍ အာကိုလည်း အရဿပြု၊ နာမ်ငဲ့စသည်" ဤသို့ တွက်ရမည်၊ သို့သော် အာ ဥပသာရနှင့် ဆ္ဆရိယကို ကမ္မဓာရည်းသမာသ် တွဲစပ်ရဦးမည်ဖြစ်၍ ကွစာဒိမဇ္ဈုတ္တရာနံဖြင့် သမာသ် အလယ်၌ အာကို အရဿပြုသင့်၏၊ ရူပသိဒ္ဓိ၌လည်း ဆ္ဆရိယ စသည်ကိုသာ ဤသုတ်ဖြင့် စီရင်သည်၊ ရဿအပြုကိုကား ဤသုတ်ဖြင့် စီရင်မည့်အဓိပ္ပာယ်ကိုမပြ။

အာဘုသော စရိတဗ္ဗံ။ ။"ဘုသော"ကား အာ ဥပသာရ၏ အနက်အဖွင့်တည်း၊ စရိတဗ္ဗံ တဗ္ဗပစ္စည်းကို ဘောအနက်ဟောဟု ယူ၍ "စရိတဗ္ဗံ - ဖြစ်ခြင်း" ဟုပေးကြ၏၊ ရူ၌လည်း "ဘုသော+စရဏံ" ဟု ဘောအနက်ပင် ဖွင့်၏၊ ဤ၌ကား "ဘဝိတဗ္ဗော ဘဗ္ဗော"ကဲ့သို့ တဗ္ဗပစ္စည်းကို ကတ္တားဟော အရဟ အနက်ဟုယူ၍ "စရိတဗ္ဗံ-ဖြစ်ထိုက်၏"ဟု ပေးလိုက်သည်၊ "အံ့သြဖွယ်" ဟူသည် ရိုးရိုးသားသားထက် လွန်ကဲ၍ဖြစ်ထိုက်သော ကြောက်မက်ဖွယ်အာရုံ ထူးဆန်းသော အာရုံများတည်း၊ ထို့ကြောင့် "စရိတဗ္ဗံ-ဖြစ်ခြင်း" ဟု ဘောအနက်ဆိုလျှင် ထို အံ့သြဖွယ် ဒြပ်ကိုမရဘဲ အံ့သြခြင်းကြိယာသာ ရမည်ဖြစ်၍ "ဘုသော+စရဏံ" စသော ဘောအနက်အဖွင့်ကို စဉ်းစားကြပါလေ။ [အဆ္ဆရိယံ၌ တဒ္ဓိတ်ကြံသောနည်းကို ရူ၌ ပြထားသေး၏။]

စဂ္ဂဟဏေန၊ ပေ၊ မဆ္ဆရိယံ။ ။စ နိပါတ်၏ အနက်များစွာကို ဟောနိုင်သောကြောင့် မသု ပါတိပဒိက၏ (တစ်နည်းမသုဓာတ် ကွိပစ္စည်း၏) သုသဒ္ဒါကို

အလကလ သလေတိ လယာ

၆၃၂။ အလ ကလ သလ ဣတိ–အလ, ကလ, သလ ဟူကုန်သော၊ ဧတေဟိ ဓာတူဟိ–တို့မှ နောက်၌၊ လ ယ ပစ္စယာ–လ ပစ္စည်း, ယ ပစ္စည်းတို့သည်၊ ဟောန္တိ၊ အလတိ သမတ္ထေတိ–စွမ်းနိုင်၏၊ ဣတိ, အလ္လံ–အလ္လမည်၏၊ ကလိတဗ္ဗံ သချ်ာတဗ္ဗံ–ရေတွက်ထိုက်၏၊ ဣတိ, ကလ္လံ–၏၊ သလတိ ဂစ္ဆတိ ပဝိသတိ–ဝင်သွားတတ်၏၊ ဣတိ, သလ္လံ၊ ဧဝံ–တူ၊ အလျံ–စိုသော ဝတ္ထု၊ ကလျံ–ခံ့ကျန်းသော ဝတ္ထု၊ သလျံ–မြား၊ ဝါ–ငြောင့်။ (၆၅၇)

ဤစသဒ္ဒါဖြင့် စ္ဆရိယပြု၍ "မစ္ဆရိယ" ဟုလည်း ဖြစ်သေးသတတ်၊ စနိပါတ်၏ အနေကတ္ထ ဖြစ်နိုင်သော်လည်း "မစ္ဆရဿ ဘာဝေါ မစ္ဆရိယံ – ဝန်တိုသူ၏အဖြစ်" ဟု ဘာဝတဒ္ဓိတ် ဏျပစ္စည်းဖြင့်လည်းကောင်း, "မာ+အစ္ဆရိယံ – အံ့သြဖွယ်သည် သူတစ်ပါးအတွက် မဖြစ်စေလင့်" ဟု မာနိပါတ်နှင့် အစ္ဆရိယံပုဒ်တို့ သမာသ်လည်း ဖြစ်နိုင်သောကြောင့်လည်းကောင်း, ဤ စဂ္ဂဟဏေန စသောစကားကို စဉ်းစားပါ။

၆၃၂။ ယထာကထဉ္စိ ဗျုပ္ပတ္တိဖြစ်ပုံ။ "ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဧတာယာတိ ဥပ္ပတ္တိ၊ ဝိသေသေန ÷ ဥပ္ပတ္တိ–ဗျုပ္ပတ္တိ" နှင့်အညီ နိပ္ပန္နပုဒ်နက်၏ အထူးအထွေဖြစ်ကြောင်း ဝါကျသည် ဗျုပ္ပတ္တိမည်၏၊ ထိုဝိဂြိုဟ်ဝါကျဟူသော ဗျုပ္ပတ္တိသည် သင့်တော်ရာ အကြောင်း တစ်စုံတစ်ခုကို စွဲ၍ဖြစ်၏၊ နိပ္ပန္နပုဒ်၏ အနက်ကို ကောက်ယူရာ၌ကား ရှေးရှေးက တွင်ကျယ်လာခဲ့သော အတွင်ရှင်္ဇီအားဖြင့်ဖြစ်စေ ထင်ရှားရာကိုစွဲ၍ ဖြစ်သော အထင်ရှင်္ဇီအားဖြင့်ဖြစ်စေ ကောက်ယူရသည်၊ ထို့ကြောင့် "ယထာကထဉ္စိ ဗျုပ္ပတ္တိ, ရှင်္ဇိယာ အတ္ထနိစ္ဆယော" ဟု ရှေးဆရာတို့ ပရိဘာသာ ပြုခဲ့ကြပေသည်။ [အနက်ကို သမာသ်–သရေအန်သုတ်၌ ပြခဲ့ပြီ။]

ဆိုလိုရင်းကား–တစ်စုံတစ်ခု သင့်တော်ရာအကြောင်းကိုစွဲ၍ ဝိဂြိုဟ်ပြုရမည်၊ အနက်အရ ကောက်ယူသည့်အခါ၌မူ ထိုဝိဂြိုဟ်နှင့် ဆိုင်သမျှကို မကောက်ယူဘဲ ရှင်္ဇီအားဖြင့် ကောက်ယူရမည် – ဟူလို၊ ထို့ကြောင့် နွားသတ္တဝါ၌ သွားခြင်း စားခြင်း အိပ်ခြင်းစသော အကြောင်းအမျိုးမျိုး ရှိလာသော်လည်း သွားခြင်း အကြောင်းကိုစွဲ၍ "ဂစ္ဆတိတိဂေါ" ဝိဂြိုဟ်ပြုရ၏၊ ထိုသွားခြင်းသည် သတ္တဝါ အမျိုးမျိုးနှင့် သက်ဆိုင်သော်လည်း နွားသတ္တဝါ၌သာ သွားခြင်းကြိယာက သာ၍ ထင်ရှားသောကြောင့် အထင်ရှင်္ဇီအားဖြင့် ဂေါအရ နွားသတ္တဝါကိုသာ ကောက်ယူရ၏၊ စိုသော အရာဝတ္ထု၏ အခြားဝတ္ထုသို့ ကပ်ငြိခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကိုစွဲ၍ "အလတိသမတ္ထေတိ" ဟု ဝိဂြိုဟ် (ဗျုပ္ပတ်) ပြုရ၏၊ ထို အလတိ သမတ္ထေတိ ဝိဂြိုဟ်အရစွမ်းနိုင်သော အနက်အမျိုးမျိုးနှင့် သက်ဆိုင်နေသော်လည်း စိုသော ဝတ္ထု၌သာ အလ္လသဒ္ဒါ၏ ဟောနက်အဖြစ်ဖြင့် လောက၌ ထင်ရှားသောကြောင့်

ယာဏလာဏာ ၆၃၃။ ကလ သလ ဣတိ–ကလ, သလ ဟူကုန်သော၊ တေဟိ ဧတေဟိ ဓာတူဟိ–ထိုဓာတ်တို့မှ (နောက်၌)၊ ယာဏလာဏ ပစ္စယာ ဟောန္တိ၊ ကလိတဗ္ဗံ သချံတဗ္ဗံ–ရေတွက်ထိုက်၏၊ ဣတိ, ကလျာဏံ–မည်၏၊ ကလျာဏံ–ကောင်းသော ဝတ္ထု၊ ဧတ္ထ–ဤအရပ်၌၊ ဂဏတော–ဂိုဏ်းမှ၊ ပဋိက္ကမိတွာ–ဖဲခွာ၍၊ သလန္တိ–ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣတိ, ပဋိသလျာဏံ–မည်၏၊ ပဋိသလျာဏံ–ဆိတ်ငြိမ်ရာအရပ်၊ ဧဝံ, ကလ္လာဏော–ကောင်းသူ၊ ပဋိသလ္လာဏော–ဆိတ်ငြိမ်ရာအရပ်။ (၆၅၈)

မထိသ ထသ လောစ ၆၃၄။ မထ ဣတိ ဧတသ ဓာတုသ–၏၊ ထသ–ထ၏၊ လာဒေသော–လ–အပြုသည်၊ ဟောတိ၊ အညမညံ–အချင်းချင်း (တစ်ယောက်နှင့် တစ်ယောက်၊) မထထိ ဝိလောဋတိ–လုံးထွေးတတ်၏၊ ဣတိ, မလ္လော၊ လက်ပမ်းသည်, လက်ဝှေ့သမား)၊မလ္လံ–လုံးထွေးခြင်း၊

"အလ္လ" အရ စိုသောဝတ္ထုကို ကောက်ယူရသည်၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် သိလေ၊ ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့် တွက်၊ ရူဘာသာဋီကာ၌ ကလ္လံ၏ အနက်အမျိုးမျိုးကို ပြထားသည်။

၆၃၃။ တေဟိ ကလသလ ဣစ္စေတေဟိ။ ။ရှေ့သုတ်၌လာသော သလဓာတ် သလဓာတ်ဖြစ်ကြောင်းကို သိစေလို၍ "တေဟိ" ဟု တ သဒ္ဒါဖြင့် ညွှန်ပြသည်၊ ဤသုတ်၌ ယူအပ်ပြီးဖြစ်၍ နီးကပ်နေသောကြောင့် "ဣစ္စေတေဟိ" ဟု ထပ်၍ပြပြန်သည်၊ ထိုရှေ့သုတ်လာ လက–သလဓာတ်ဟူသော ဤဓာတ်များ နောင် ယာဏ လာဏ ပစ္စည်းသက်ပါ–ဟူလို၊ ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်တွက်၊ ပဋိသလ္လာဏံ၌ ပတိသည် ပတိက္ကမန (ဖဲခွာခြင်း) အနက်ဟောတည်း၊ [ပတိကို ပဋိပြုထားသည်၊] ထို့ကြောင့် "ဂဏတော ပဋိက္ကမိတွာ" ဟု ဖွင့်သည်၊ အပေါင်းအဖော်မှ ဖဲခွာ၍ တစ်ယောက်တည်း နေထိုင်ရာအရပ်ကို "ပဋိသလ္လာဏ=ဆိတ်ငြိမ်ရာအရပ်" ဟုခေါ်သည်၊ [ပတိပုဗ္ဗလီဓာတ်, ယုပစ္စည်းဖြင့် ရုပ်ပြီးပုံတစ်နည်းကို ရူ၌ ပြထားသေး၏။]

၆၃၄။ မထတိ၊ ပေ၊ မလ္လော။ ။"မထ=ဝိလောဋနေ" ဟု ထောမနိဓိ ရှိ၏၊ သက္ကာတ၌ ဥသည် ပါဋ္ဌိ ဋ ဖြစ်၏၊ "ဂရုဋ = ဂရုဋ (ဂဋုန်)" စသည်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ပါဋ္ဌိ၌ "မထ = ဝိလောဋနေ" ဟုရှိသည်၊ ထို ဓာတ်နက်အတိုင်း မထတိကို ဝိလောလတိဟု ဖွင့်၏၊ ဝိလောထတိဟု ယခုစာတို့၌ တွေ့ရ၏၊ လုထဓာတ်သည် လုံးထွေးခြင်းအနက်ကို မဟော, ညှဉ်းဆဲခြင်း ညစ်နွမ်းခြင်းတို့ကို သာ ဟောသောကြောင့် "ဝိလောထတိ" ကို ပါဋ္ဌပျက်ဟု မှတ်ပါ၊ မလ္လော၌

စဂ္ဂဟဏေန-ဖြင့်၊ လတော-လမှ နောက်၌၊ ကောစ-ကသည်လည်း၊ အာဂမော-လာသည်၊ ဟောတိ၊ မလ္လကော=လက်ပမ်းသည်၊ ဝါ-လက်ဝှေ့သမား၊ မလ္လကံ-လုံးထွေးခြင်း။ (၆၅၉)

ပေသာတိသဂ္ဂ ပတ္တကာလေသု ကိစ္စာ

၆၃၅။ ပေသ အတိသဂ္ဂ ပတ္တကာလ ဣတိ-စေခိုင်းတိုက်တွန်းခြင်း, စွန့်လွှတ် ခွင့်ပြုခြင်းရောက်သောအချိန်ကို ပြောခြင်းဟူကုန်သော၊ ဧတေသု အတ္တေသု-တို့၌၊ ကိစ္စ ပစ္စယာ ဟောန္တိ၊ ဘဝတာ-အရှင်သည်၊ ကမ္မံ-အမှုကို၊ ကတ္တဗ္ဗံ-ပြုထိုက်၏၊ ဝါ - ပြုရမည်, (ပေသ)၊ ဝါ - ပြုလိုပြုတော့, (အတိသဂ္ဂ)၊ ဝါ - ပြုချိန်တန်ပြီ, (ပတ္တကာလ)၊ ဘဝတာ-သည်၊ ကိစ္စံ ကိစ္စကို၊ ကရဏိယံ-ပြုထိုက်၏၊ ဝါ-ပြုရ

အပစ္စည်းသက်၍ ဈာသရုပ်တွက်၏၊ ရုပ်ပြီးပုံကို အခြေပြု၌ ပြထား၏၊ ရူ၌ကား လပစ္စည်းသက်၍ ရုပ်တွက်သည်၊ မထနံ-ဝိလောဋ္ဌနံ-လုံးထွေး မွှေနှောက်ခြင်း၊ မလ္လံ-ခြင်း။

စဂ္ဂဟဏေန၊ ပေ၊ မလ္လကံ။ ။မလ္လော မလ္လံဟု ပြီးပြီးနောက် ဤသုတ်၌ စသဒ္ဒါဖြင့် က အက္ခရာလာ၍ မလ္လကော, မလ္လကံဟု ပြီး၏၊ ရူ၌ကား စသဒ္ဒါဖြင့် လပစ္စည်းသက်၍ သဗ္ဗတောကောသုတ်ဖြင့် က အက္ခရာလာသည်၊ သဒ္ဒနီတိ၌မူ တကို လ္လပြု လ္လကပြု၍ ရုပ်ပြီးစေ၏၊ ရုပ်ပြီးခြင်းသာ လိုရင်းဟု မှတ်ပါ၊ [မလ္လကော ကို ထောမနိဓိ၌ "မလ္လျတေ မီယတေ အတြာတိ မလ္လကော" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ ဆီမီးခွက်, အုန်းခွက်, မလ္လိကာ (ကြက်ရုန်းပန်း) အနက်တို့ကို ဟော၏ဟု ဆို၏။ "ခေဋ္ဌမလ္လကော-တံတွေးစသည်၏ တည်ရာခွက်၊ ဝါ-ထွေးခံ" ဟုလည်း ပါဋ္ဌိ၌ ရှိ၏၊ လက်ဝှေ့သမားကိုဟောသော မလ္လကော ပုဒ်ကိုကား ပါဋ္ဌိ သက္ကတတို့၌ မတွေ့ရ၊ "မလ္လော" ဟုသာ တွေ့ရသည်။]

၆၃၅။ ပေသ အတိသဂ္ဂ ပတ္တကာလေသု။ ။မိမိအောက်က လူကိုစေခိုင်းခြင်း, မိမိအောက်လူဖြစ်စေ အထက်လူဖြစ်စေ တိုက်တွန်းခြင်း ဤနှစ်မျိုးလုံးပင် "ပေသ" မည်၏၊ "ကျွန်တော် ဤအမှုကို ပြုရမှာပါလား" စသည်ဖြင့် မေးအပ်သောအမှု (အလုပ်) ကို ပြုတော့ဟု ခွင့်ပြုခြင်း သတ္တဝါကို မသတ်ထိုက် စသည်ဖြင့် ပြုထိုက်ပြုသင့်သော ကောင်းမှုကို သိစေခြင်း, ဤ ၂-မျိုးသည် အတိသဂ္ဂ မည်၏၊ မှန်၏=အတိပုဗ္ဗ သဇ (သဇ္ဇ) ဓာတ်သည် စွန့်လွှတ်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊ သူတစ်ပါးက ခွင့်တောင်းလာ၍ဖြစ်စေ၊ ခွင့်မတောင်းဘဲ အလိုက်သိစွာ ဖြစ်စေ ခွင့်ပြုခြင်းသည် ထိုအလုပ်ကို စွန့်လွှတ်ခြင်းပင်တည်း၊ ထို့ပြင် "အတိ သဇ္ဇန = ပဗောဓနံ" ဟု ပါရာဇိက နိဒါန သာရတ္ထဋီကာ ဖွင့်သောကြောင့် ကျင့်သင့်သောအမှုကို သိစေခြင်းသည်လည်း အတိသဂ္ဂပင် မည်၏၊ "ပတ္တော +

မည်, ပြုလိုပြုတော့, ပြုချိန်တန်ပြီ၊ ဘဝတာ-သည်၊ ဘောဇနံ-ဘောဇဉ်ကို၊ ဘောတ္တဗ္ဗံ-စားထိုက်၏၊ ဝါ-စားရမည်, စားလိုစားတော့, စားချိန်တန်ပြီ၊ ["ဘောဇနီယံ ဘောဇနံ ဘဝတာ"လည်း နည်းတူပေး၊] ဘဝတာ- သည်၊ အဇ္ဇေယျံ - သရဇ္ဇာယ် ထိုက်သော ကျမ်းစာကို၊ အဇ္ဇယိတဗ္ဗံ - သရဇ္ဇာယ်ထိုက်၏၊ ဝါ-သရဇ္ဇာယ်ရမည်၊ သရဇ္ဇာယ်လို သရဇ္ဇာယ်တော့, သရဇ္ဇာယ်ချိန်တန်ပြီ။ ["အဇ္ဇယနီယံ အဇ္ဇေယျံ ဘဝတာ" လည်း နည်းတူပေး။]

အဝဿကာ-ခမိဏေသုဏီစ

၆၃၆။ အဝဿက အဓမိက ဣတိ-မချတ်ဧကန် အနက်, ယုတ်ညှံသော ကြွေးယူသူ မြီးစားအနက်ဟူကုန်သော၊ ဧတေသု အတ္တေသု ဏီပစ္စယော ဟောတိ၊ ကိစ္စာ စ-ကိစ္စပစ္စည်း တို့သည်လည်း၊ ဟောန္တိ၊ တာဝ-အဓမိဏမှ ရှေးဦးစွာ၊ အဝဿကေ - မချတ်

ကာလော"အရ ရောက်လာသောအချိန်ကို ပတ္တကာလဟု ဆိုသင့်သော်လည်း ဤ၌ ထိုအချိန်ကို ပြောပြခြင်းတိုင်အောင် (ကာရဏူပစာရအားဖြင့် ပတ္တကာလဟု) ယူ၊ ၆-နာရီထိုးလျှင် အလုပ်ဝင်ရမည်ဖြစ်ပါလျက် အလုပ်မဝင်ဘဲနေသူအား "အလုပ်လုပ်လော့" စသည်ဖြင့် မတိုက်တွန်းဘဲ "၆-နာရီထိုးပြီ" ဟု ပြောပြခြင်း စသည်ကို ပတ္တကာလဟု ခေါ်သည်။

[ဆောင်] စေခိုင်းသမျှ, တိုက်တွန်းကမူ, ပေသ ဟူ၏၊ တစ်ဆူပေးမူ, အခွင့်ပြုနှင့်, ကျင့်စုပါစေ, ဤနှစ်ထွေကို၊ ခေါ်လေတိသင်၊ ချိန်ရောက်လျက်သာ, မလုပ်ပါမူ, ချိန်ခါရောက်သာ, သိအောင်ပြောက, ကာလောပတ္တ, အမည်ရသည်, သုံးဝအနက် အချုပ်တည်း။

ပုံစံများ။ ။သက္ကတ၌ "ဘဝံ" သည် တုမှ သဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ်တည်း၊ ထို့ကြောင့် "ဘဝတာ-သင်သည်"ဟုလည်း ပေးနိုင်သည်၊ "ကတ္တဗ္ဗံ-ပြုထိုက်၏" ကားကိစ္စပစ္စည်းတို့၌ ပေးရိုးဖြစ်သော အရဟအနက်တည်း၊ ပေသ အတိ သဂ္ဂ ပတ္တကာလ အနက်ထင်ရှားအောင် "ပြုရမည်"စသည်ဖြင့်လည်း (အရာဌာန အားလျော်စွာ) ပေးနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် "အယံ တေ သစ္စကာလော၊ပေ၊ သန္တံ၊ အတ္ထီတိ ဝတ္တဗ္ဗံ-ပြောဆိုထိုက်၏, ပြောရမည်, ပြောလေ"ဟူ ရာ၌ တိုက်တွန်းခြင်း ပေသအနက်တည်း၊ ဥဿာဟော ကရဏီယော- ပြုထိုက်၏၊ ပြုရမည်ပြုလော"ကား အကျင့်ကို သိစေသော အတိသဂ္ဂနှင့်ပေသတည်း၊ "ကဋော, လရဏီယော-ဖျာကိုပြုထိုက်၏, ပြုချိန်တန်ပြီ" စသည်ကား ပတ္တကာလတည်း၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် အရာအားလျော်ပေသ စသောအနက်များကို သတိပြုရာ၏၊ ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်တွက်။ [အဇ္ဇေယျံ ကား ဏျပစ္စည်း၊ ဣဓာတ်ကို ဧဝုဒ္ဓိပြု၊ ယတစ်လုံး ဒွေဘော်လာ-"အဇ္ဇေယံ" ဟု သံယုဂ်မဲ့လည်း ရွတ်ကြ၏။]

ဧကန်ဟူသောအနက်၌၊ (ဥဒါဟရဏ်-ကား)၊မေ-၏-ကမ္မ-အမှုကို၊ အဝဿ-မချွတ်ကေန်၊ (တွံ-သင်သည်)၊ ကာရီ- ပြုသင့်သည်၊ အသိ-ဖြစ်၏၊ မေ-၏၊ ဘာရံ-တာဝန်ကို၊ အဝဿံ-ကန်၊ (တွံ)၊ ဟာရီ-ဆောင်သင့်သည်၊ အသိ-၏၊ အဓိဏော- ကြွေးယူသူ မြီစားအနက်၌၊ (ဥဒါရဟဏ်-ကား၊) မေ-၏၊ သတံ-တစ်ရာသော၊ ဂ္ဃဏံ- ကြွေးမြီကို၊ (တွံ) ဒါယီ-ပေးတိုက်သည်၊ ဝါ-ဆပ်တိုက်သည်၊ အသိ-၏၊ မေ သဟဿံ-ဂ္ဃဏံ (တွံ) ဓာရီ- ဆောင်တိုက်သည်၊ ဝါ-ဆပ်တိုက်သည်၊ အသိ၊ ကိစ္စာစ-ကိစ္စပစ္စည်းတို့ သက်ပုံကား၊ ဘဝတာ-အရှင်သည်၊ မေ-၏၊ သတံ- တစ်ရာသော၊ ဂ္ဃဏံ-ကို၊ ဒါတမ္ဗံ-ပေးတိုက်၏၊ ဘဝတာ မေ သတံ ဂ္ဃဏံဓာရယိ တမ္ဗံ- ဆောင်တိုက် (ဆပ်တိုက်)၏၊ ဘဝတာ မေ ဂတံ- အိမ်ကို၊ ကတ္တာမ္ဗံ- မချွတ်ပြုတိုက်၏၊ ဘဝတာ-မေ၊ ကိစ္စံ- ကိစ္စကို၊ ကရဏီယံ- မချွတ်ပြုတိုက်၏၊ ဘဝတာ မေ သေသံ-အိပ်ရာကို၊ ကာရိယံ- မချွတ်ပြုတိုက်၏။ (၆၅၀)

၆၃၆။ **အဝဿက**။ အဝဿက- မချွတ်ဧကန် (အမှန်မုချ)+ အဓိဏ-မြီစား၊ "အဝဿက- မချွတ်မယွင်း"ဟု ပေးလေ့ရှိ၏၊ မချွတ်မယွင်းဟူသည် အလုပ်တစ်ခုလုပ်ရာ၌ ချွတ်ချော် မသွားခြင်း-မှားယွင်းမသွားခြင်းတည်း၊ ဤ၌ကား ထိုကဲ့သို့ ချွတ်ခြော်မှားယွင်း မသွားမှုကို ဆိုလိုသည်မဟုတ်၊ "ငါ့အလုပ်ကို မလုပ်ဘဲနေဖို့ မသင့်၊ ငါ၏အလုပ်ကို သင်သည် ဧကန်လုပ်သင့်သည်"ဟု ဆိုလိုသည်၊ ထို့ကြောင့် "အဝဿက-မချွတ်ဧကန် အမှန်မုချ"ဟု ဆိုလိုသည်၊ (နုန မဝသျှံ နိစ္ဆယေ ဒွယံ=နုန, အဝသျှ, ၂-ပုဒ်သည် ဆုံးဖြတ်ခြင်း (စင်စစ်ကေန်) အနက်၌ ဖြစ်၏၊ အမရကောသ, ၂၄-ဝဂ် ၁၆-ဂါထာ၊] ဤ၌ အဝဿနောင်က အက္ခရာလာ၍ "အဝဿက"ဟုဆိုသည်။

အဓမိဏ။ ။သက္ကတ၌ "ဥတ္တမဏ္ဏ (ဥတ္တမိဏ)-မြတ်သော ကြွေးမြီရှိသူ၊ ဝါ- မြီချသူ၊ (ဒွေတိုးဇေးသူ)၊ အဓမ္မဏ္ဏ (အဓမိဏ)-ယုတ်သောကြွေးမြီရှိသူ၊ ဝါ-မြီစား (ဒွေတိုးယူသူ)"ဟု ရှိ၏၊ အဓမံ ဂ္ဃဏံ ယဿာတိ အဓမိဏော၊ ယဿ-အကြင်သူ၏၊ အဓမံ-ယုတ်ညံ့သော+ဂ္ဃဏံ-ကြွေးမြီသည်၊ အတ္ထိ၊ ဂ္ဃတိ အဓမိဏော၊ မိမိက သူတစ်ပါးထံယူရသော ကြွေးဖြစ်၍ (ပေးရသော ကြွေးကို ထောက်လျှင်) အောက်ကျသဖြင့် "အဓမ"ဟု ဆိုသည်၊ [ဆရာတို့ကား "မပြတ်တောင်းမူ ယုတ်ညံ့သော ကြွေးမြီဟူသော အနက်၌"ဟု အနက်ပေးကြသည်။]

ဏီပစ္စည်း၏ သာဓန။ ။အဝဿက အဓမိဏအနက်သည် သာဓန ၇-ပါးတွင် မပါဝင်သေး၊ အဘယ်သာဓန၌ ဏီပစ္စည်း သက်ရမည်နည်း....ဟု မေး၊ "ကာရီသိ=ကာရီ+အသိ"၌ အသိဟူသော ကတ္တားဟောကြိယာကို ထောက်၍ ကတ္တုသာဓန၌ ဏီပစ္စည်း သက်ရကြောင်းကို သိသာသည်-ဟုဖြေ၊ အသိကို ထောက်၍ "တွံ" ဟု ကတ္တားပုဒ်ကိုလည်း ထည့်။ [အဝဿာ- ဓမဏ္ဏေသု ဏီ

အရဟသက္ကာဒီဟိ ၆၃၇။ အရဟ သက္က ဘဗ္ဗ ဣစ္ဆေဝမာဒီဟိ- အရဟ, သက္က, တုံ ဘဗ္ဗ ဤသို့အစရှိကုန်သော သဒ္ဒါတို့နှင့်၊ ပယောဂေ-ယှဉ်ခြင်းသည်၊ သတိ-သော်၊ သဗ္ဗဓာတူဟိ တုံ ပစ္စယော ဟောတိ-ဘဝံ- အရှင်သည်၊ ဝတ္တုံ-ဆိုခြင်းငှာ၊ အရဟော-ထိုက်၏၊ ဘဝံ, ကတ္တုံ -ပြုခြင်းငှာ၊ အရဟော-၏၊ ဘဝံ-ဟန္တုံ-သတ်ခြင်းငှာ၊ သက္ကာ-တတ်ကောင်း၏၊ ဘဝံ, ဇနေတုံ-ဖြစ်စေခြင်းငှာ၊ [ဇေတုံရှိလျှင် "အောင်ခြင်းငှာ"ဟုပေး၊] ဇနိတုံ, ဘဝိတုံ- ဖြစ်ခြင်းငှာ၊ သက္ကာ-၏၊ ဘဝံ, ပါတုံ- သောက်ခြင်းငှာ၊ ဝါ-စောင့်ရှောက်ခြင်းငှာ၊ [ဒါတုံ ရှိလျှင် "ပေးခြင်းငှာ"ဟုဆို၊] သက္ကာ-၏၊ ဘဝံ, ဂန္တုံ-သွားခြင်းငှာ၊ သက္ကာ-၏၊ ဘဝံ, ဇနေတုံ- ဖြစ်စေခြင်းငှာ၊ ဘဗ္ဗော-ထိုက်၏၊ ဣစ္ဆေဝ မာဒိ-တည်း။

(ကလာပ် ၄,၅,၁၁၀)၊ အဝဿံ ဘာဝေ ဂမျမာနေ အဓမဏ္ဍေစ ကတ္တရိ ဓာတုယော ဏီ ဘဝတိ (ဝုတ္တိ)၊] ဤစကားအရ "ဝါကျတစ်ခု၌ အဝဿံအနက် အဓမိဏအနက်ကို သိအပ်လို့ရှိလျှင် ကတ္တားအနက်၌ ဏီပစ္စည်းသက်"ဟုမှတ်၊ ဏီစ၌ စသဒ္ဒါဖြင့် ငင်ယူအပ်သော ကိစ္စ ပစ္စည်းတို့ကား ဘောက် အနက်တို့၌ သက်ကြ၍ အရဟ-သက္က အနက်တို့ကိုလည်း ထွန်းပြသည်။

ဝိဂ္ဂဟ။ ။ကာရီစသည်ကို ဝိဂြိုဟ်ပြုရာ၌ "ကရောတိ, ကရောသိ, ကရောမီတိ ကာရီ"ဟု ပြုကြ၏၊ သို့သော် ပြုတုန်းပြုဆဲသူကို ကာရီဟု ဆိုလို၊ ပြုထိုက်ပြုသင့်ကိုသာ ကာရီဟု ဆိုလိုသည်၊ "ကာတုံ+ယုတ္တောတိ ကာရီ, ကာတုံ အရဟတီတိ ကာရီ" ဟုလည်းကောင်း၊ တုမှယောဂဖြင့် "ကာတုံ+ အရဟသီတိ ကာရီ" ဟု လည်းကောင်း ပြုသင့်သည်၊ ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်တွက်၊ ဟာရီ၌ ဟရ=ဟရဏေ၊ ဓာရီ၌ဓရ=ဓာရဏေဟုဆို၊ ဓာရယိ တဗ္ဗံ၌ စုရာဒိဏ်ယပစ္စည်းသက်၊ ကာရိယံ၌ ဤသုတ်ဖြင့် ဏျ ပစ္စည်းသက်, ယထာဂ မမိကာရောဖြင့် ဣလာ [မောဂ္ဂလ္လာန်၌ကား "သီလာဘိက္ခညာ ဝဿကေသု" ဟု သုတ်တည်၍ အာဘိက္ခညာ (မပြတ်) အနက်၌လည်း ဏီ သက်၍ "ခီရံ အဘိက္ခဏံ ပိဝတီတိ ခီရပါယီ- နို့ရည်ကို မပြတ်သောက်တတ်သူဟု ပုံစံထုတ်သေး၏၊ [သီလအနက်ကား တဿီလာဒီသု သုတ်၌ ပါခဲ့ပြီ။]

၆၃၇။ အရဟသက္ကာဒီဟိ။ ။ အာဒိဖြင့် ဘဗ္ဗ, အနုစ္ဆဝိက, အနုရူပ, ယုတ္တ, ကာလ, သမယ, ဝေလာ စသည်တို့ကိုယူ၊ ဤသုတ်မရှိလျှင် အရဟသက္ကာ ဒီသု စသုတ်ဖြင့် ပြီး၏၊ ကျမ်းဆရာ တစ်ဦးတည်း မဟုတ်သောကြောင့်သာ ဥဏာဒ်၌ ဤသုတ်ပါနေသည်ဟု ကြံ၊ ရှု၌ကား ဤသုတ်ကို ပြပင်မပြတော့၊ စာအုပ်များ၌

ဝဇာဒီဟိ၊ပေ၊ နိပစ္စန္တေ **၆၃၈။ ဝဇ ဣစ္ဆေဝမာဒီဟိ–ဝဇ အစရှိကုန်သော၊ ဓာတူဟိ–ဓာတ်တို့ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဥပသဂ္ဂ ပစ္စယာဒီဟိစ–ဥပသာရပုဒ် ပစ္စည်း အစရှိသည်တို့ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာ ဒယော–ပဗ္ဗဇ္ဇာ အစရှိသောသဒ္ဒါတို့ကို၊ နိပစ္စေနန္တ– တင်၍မနေ ကျစေအပ်ကုန်၏၊ဝါ–ပြီးစေအပ်ကုန်၏၊ပထမမေဝ–ရှေးဦးစွာပင်လျှင်၊ဝဇိတဗ္ဗာ– ရောက်ထိုက်ကျင့်ထိုက်)၏၊**

"အရဟာ, သက္ကော"ဟု တွေ့ရ၏၊ "အရဟာ"သည် ဣတ္ထိလိင်မဟုတ်၊ အရဟဓာတ် အပစ္စည်းတည်း၊ သက္ကာသည် အာကာရန္တ နိပါတ်ပုဒ်တည်း၊ ထို့ကြောင့် အရဟော ဘဝံ, သက္ကာ ဇေတုံ" စသည်ဖြင့် ရှု (အရဟသက္ကာဒီသုစ) သုတ်၌ ပြသည့်အတိုင်း ဒါ၌မှန်ရှိစေ–ရုပ်ကို အခြေပြုမှီး၍တွက်၊ ကတ္တုံ=ကရ+တုံ၊ တုံ တုန တဗ္ဗေသု ဝါ ဘ်ဖြင့် ဓာတွန်ကို (တ်) ပြု,စသည်၊ ဟန္တုံ= ဟန+တုံ ဂမ ခန ဟနာဒီနံ တုံ တဗ္ဗာ သု ဖြင့် ဓာတွန် (နှ်)ကို (နှ်) ထပ်ပြု၊ ဇေတုံ= ဇိ+တုံ၊ ဣကို ဧဝုဒ္ဓိပြု၊ (ဇနေတုံရှိလျှင် ဇနဓာတ်+ ကာရိတ် ဏေပစ္စည်း+တုံ၊)ဇနိတုံ, ဘဝိတုံ, ပါတုံ (ပါ=ပါနေ, ပါ=ရက္ခဏေ)၊ (ဒါတုံရှိလျှင် "ဒါ= ဒါနေ" ဂန္တုံ= ဂမု+တုံ၊ ဂမ ခန ဟနာဒီနံ တဗ္ဗာဒီသုနဖြင့်စီရင်။

၆၃၈။ ဝဇာဒီဟိ၊ပေ၊ နိပစ္စန္တေ။ ။ဝဇာဒီဟိ၌ အာဒိသဒ္ဒါသည် ပကာရအနက်ဟောတည်း၊ ထိုအာဒိဖြင့် ဝဇဓာတ်ကဲ့သို့ ရုပ်ပြီးပုံ အခြင်းအရာအားဖြင့် တူသော သဒ္ဒါစုကိုယူ၊ ပဗ္ဗာဇ္ဇာကဲ့သို့ ရုပ်များကို စီရင်ရာ၌ ဤသုတ်သည် မပြီးစီးဘဲတာဝန်တင်မနေစေရ, မပြီးပြီးအောင် စီရင်သော သုတ်ကြီးတစ်မျိုးပင် ဖြစ်သည်၊ [သုတ်ကြီးဆိုသော်လည်း ဥဏာဒိပစ္စယန္တ အားလုံး၌သာ ပြီးအောင် စီရင်နိုင်သော သုတ်ကြီးဟုမှတ်၊] နျာသ၌ကား "ဥဏာဒိပစ္စယာ– ဥဏာဒိ ပစ္စည်း ကြောင့်၊ ယေ ပယောဂါ–တို့သည်၊ အနိဋ္ဌင်္ဂတာ– အပြီးသို့ မရောက်ကုန်၊ ဇေ သဗ္ဗေ ဣမိနာဝ သိဇ္ဇန္တိ= ဥဏာဒိပစ္စည်းနှင့်ဆိုင်ရာ ပြယုဂ်စုကို ဤသုတ်ကြီးဖြင့် ပြီးစေရမည်" ဟု ဥဏာဒိပစ္စယန္တပုဒ် အားလုံးကိုပင် သိမ်းကျုံးထား၏၊ထိုသို့ သိမ်းကျုံးထားသော်လည်း ဝဇာဒီဟိကို ထောက်၍ ပဗ္ဗဇာကဲ့သို့သော ရုပ်များကိုသာ ပြီးစေသည်ဟု မှတ်ပါ။

ဥပသဂ္ဂ ပစ္စယာဒီဟိ။ ။ "သံ+ ဓာ" ဟုသံ ဥပသာရရှိရာ၌ သဒ္ဒါဟု ပြီးစေခြင်း တိရဓာတ်နောင် ဤသုတ်ဖြင့် စ္ဆာ–စ္ဆာနပစ္စည်းသက်၍ တိရစ္ဆာ–တိရစ္ဆာန ဟု ပြီးစေခြင်း စသည်ကား ဥပသာရပုဒ် ပစ္စည်းတို့ဖြင့် ပြီးစေခြင်းတည်း၊ ပစ္စယာဒီဟိ၌ အာဒိဖြင့် နပုလ္လိင် ဖြစ်သင့်လျက် "ပဗ္ဗဇ္ဇာ" စသည်ဖြင့် ဣတ္ထိလိင် ဖြစ်စေခြင်း ဟူသော လိင် စသည်ကိုယူ၊ ဆက်ဦးအံ့– နိပါတန အမည်ရသော

ဣတိ-ကြောင့်၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာ- ပဗ္ဗဇ္ဇာမည်၏၊ ဣဥနံ-တုန်လှုပ်ခြင်း၊ ဇဇ္ဇာ- တုန်လှုပ်ခြင်း၊ သမဇ္ဇနံ- ကောင်းစွာထင်ရှားခြင်း၊ သမဇ္ဇာ-ခြင်း၊ နိသီဒနံ-ထိုင်ခြင်း၊ နိသဇ္ဇာ-ခြင်း၊ ဝိဇာနနံ-သိခြင်း၊ ဝိဇ္ဇာ-ခြင်း၊ ဝိသဇ္ဇနံ-စွန့်လွှတ်ခြင်း၊ ဝိသဇ္ဇာ-ခြင်း၊ ပဒနံ-ရောက်ခြင်း၊ ပဗ္ဗာ-ခြင်း၊ ဟနနံ-သတ်ခြင်း၊ ဝဇ္ဇာ-ခြင်း၊ ဇသနံ- လိုချင်ခြင်း၊

သုတ်ကြီးသည် သုတ်ငယ်တို့မစီရင်နိုင်သောအရာဝယ် စီရင်ခြင်း, သုတ်ငယ်တို့စီရင်နိုင်သော အရာတွင်လည်း ပါဠိတော်နှင့် မလျော်ကန်လျှင် မစီရင်အောင်တားမြစ်ခြင်းအားဖြင့် များစွာသော တာဝန်ကိုပြီးစေခြင်းသဘော ရှိရလေသည်၊ ဤသုတ်ကြီးလည်း ထိုတာဝန်အားလုံးကို ဆောင်ရွက်လိမ့်မည်။

ပဗ္ဗဇ္ဇာ။ ။ပပုဗ္ဗ ဝဇဓာတ်၊ ပဥပသာရသည် ပထမအနက်ဟော, ဝဇဓာတ်ကား ဂတိ (ရောက်ခြင်း) အနက်ဟောတည်း၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာသဒ္ဒါသည် ရှင်သာမဏေပြုခြင်း, ရဟန်းပြုခြင်း ၂-မျိုးလုံးသာမက, ဣသိ ပဗ္ဗဇ္ဇာဟူသော ရသေ့လုပ်ခြင်းကိုလည်း ဟော၏၊ မှန်၏- "လဘေယျာဟံ ဘန္တေ ဘဂဝတော သန္တိကေ ပဗ္ဗဇ္ဇံ,လဘေယျံ ဥပသမ္ပဒံ"စသည်၌ ပဗ္ဗဇ္ဇာနှင့် ဥပသမ္ပဒါကို ခွဲ၍ ပြသောကြောင် ပဗ္ဗဇ္ဇာသဒ္ဒါသည် ရှင်သာမဏေပြုခြင်းကိုသာ ဟော၏၊ "တသ္မာ ပဗ္ဗဇ္ဇာ အန ဂါရိယာ ဥတဗ္ဗာ (ပါရာဇိက, သုဒိန္နကဏ္ဍဋ္ဌကထာ) စသည်၌ ရှင်အဖြစ်, ရဟန်းအဖြစ် ၂-မျိုးလုံးကိုဟော၏၊ "အနာဇာနာမိ တံ ပုတ္တ, ပဗ္ဗဇ္ဇာ တေ သမိဇ္ဈတု" (ဝေဿန်) စသည်၌ ရသေ့အဖြစ်ကို ဟော၏၊ ထိုရှင်ရဟန်း ရသေ့အဖြစ်သည် ဈာန်မင်္ဂဖိုလ် ရအောင်အားထုတ်လိုသူတိုင်း ပထမ ရောက်ထိုက် (ကျင့်ထိုက်)သော အဖြစ်တည်း၊ ထိုရှင်ရဟန်း ရသေ့ပြုပြီးနောက်မှ ကမ္မဋ္ဌာန်းစသည်ကို ကျင့်ကြရသည်၊ ထို့ကြောင့် "ပဌမမေဝ+ဝဇိတဗ္ဗာ" ဟုဝိဂြိဟ်ပြုသည်။ "ပဌမမေဝ- ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်မှုစသည်ကို မပြုမီ ရှေးဦးစွာ"ဟု ပေး၊ အချို့ကား ရဟန်းမပြုမီ ရှေးဦးစွာဟု ပေးကြ၏၊ ထိုအနက်သည် ဘိက္ခု ဣသိ ပဗ္ဗဇ္ဇာတို့၌ မနှံ့။]

ရုပ်တွက်။ ။ပပုဗ္ဗ ဝဇတည်၊ ဝဇ=ဂတိမှိ အနက်၌ ဓာတ်မှည့်, ဓာတွန်ချေ, ဏျောစသုတ်ဖြင့် ဏျပစ္စည်းသက်, ကာရိတ်မှည့် စသည် (ပ+ဝဇ်+ယ)၊ အသံယောဂန္တဿ စသောသုတ်ဖြင့် ဝုဒ္ဓိပြုသင့်သော်လည်း ဤသုတ်ဖြင့် မြစ်သောကြောင့် ဝုဒ္ဓိမပြုရ၊ ဒေါဓဿစ၌ စသဒ္ဒါဖြင့် ယကို ဇပြု၊ ပရဒွေဘာဝေါဖြင့် ဝ် ဒွေးဘော်လာ၊ ဒေါဓဿစ၌ စဖြင့် ဝ ၂-လုံးကို ဗ ၂လုံးပြု၊ (ပဗ္ဗဇ္ဇ) ဏျပစ္စယန္တဖြစ်၍ များသောအားဖြင့် နပုလ္လိင်ဖြစ်သင့်သော်လည်း ဤသုတ်ဖြင့် ဣတ္ထိလိင်ပြု- ဣတ္ထိယမတောဖြင့် အာပစ္စည်းသက်၊ (ပဗ္ဗဇ္ဇာ)နာမ်ငဲ့ စသည်။ [နျာသကိုမှီး၍ တွက်သည်၊ ရူ၌ တွက်ပုံကို ရူဘာသာဋီကာမှာရှု။]

ဣစ္ဆာ-ခြင်း၊ အတိဧသနံ- အလွန်လိုချင်ခြင်း၊ အတိစ္ဆာ-ခြင်း၊ သဒနံ- ပင်ပန်းခြင်း၊ သဇ္ဇာ-ခြင်း၊ အဘိဧသနံ-ရှေးရှုလိုခြင်း၊ အဘိဇ္ဇာ-ခြင်း၊ ဧတ္ထ-ဤနေရာ၌၊ သယန္တိ-အိပ်ကုန်၏၊ ဣတိ, သေယျာ၊ သေယျာ-မည်၏၊ (အိပ်ရာ)၊ ဧတာယ-ဤသဘောတရားဖြင့်၊ သမ္မာ-ကောင်းစွာ၊ စိတ္တံ-ကို၊ နိဓေတိ- ထားတတ်၏၊ ဣတိ, သဒ္ဓါ၊ သဒ္ဓါ-မည်၏၊ စရိဟဗ္ဗော-ကျင့်ထိုက်၏၊ ဣတိ,စရိယာ-မည်၏၊ (အကျင့်)

ဧဇ္ဇာ, သမဇ္ဇာ။ ။ဣဇိ=ကမ္ပနေ- (တုန်လှုပ်ခြင်း)၊ ဓာတွန်ချေ, ဏျပစ္စည်းသက်, ကာရိတ်မှည့်စသည်၊ (ဣဇ်+ယ)၊ အသံယောဂန္တသဖြင့် ဣကို ဧဝုဒ္ဓိပြု၊ ဤသုတ်ဖြင့် ယကို ဇပြု, ဣတ္ထိလိင်လည်းပြု, အာပစ္စည်းသက် စသည်။ [နျာသ၌ "ဣဥ"ဓာတ်ဟု တွေ့ရ၏၊ သို့သော် ဉ်ကို မည်ကဲ့သို့ ပြုရမည်ဟု မပြသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ "ဣဇိ, ဣဥ= ကမ္ပနေ"ဟု ဓာတ်ကျမ်းတို့၌ အနက်တူသောကြောင့် လည်းကောင်း "ဣဇိ"ဓာတ်ဟုဆိုလိုက်သည်၊ ထို့ပြင် "ကေ ဝလံ ဝနေတ္ထ ဝုဒ္ဓိ ကရဏံ၊ပေ၊ သတိပိ ယကာရဿ ဝုတ္တနယေန (ဆိုအပ်ပြီးသော ဒေါဓဿစဖြင့် စီရင်နည်းဖြင့်) ဇကာရာဒေသေဣမိနာကရဏံ လက္ခဏဿ ပဇ္ဇုန္ဒ ဂတိက ဘာဝဒဿနတ္ထံ"ဟု နျာသဆိုသောကြောင့် ဣကို ဧဝုဒ္ဓိပြု၍ ဤသုတ်ဖြင့် ယကို ဇပြုသည်၊] သမဇ္ဇာ- "သံပုဗ္ဗ အဇ-ဗျတ္တိဂတိသု (ထင်ရှားခြင်း ဂတိအနက်တို့၌)"ဟု ဆို၍ ဧဇ္ဇာနည်းမှီးပါ၊ ဝုဒ္ဓိမပြုရခြင်း, သံ၌ နိဂ္ဂဟိတ်ကို (မ်) ပြုရခြင်းသာ ထူး၏၊ ["ဣဥနံ-သမိဥနံ" ဟုလည်းကောင်း "ဣဇ္ဇနံ-သမဇ္ဇနံ"ဟုလည်းကောင်း ဝိဂြိဟ်ရှိ၏၊ ဣဇိဓာတ်သည် ဘူဝါဒိ ဣကာရန္တဓာတ်ဖြစ်၍ နိဂ္ဂဟိတ်လာနိုင်သောကြောင့် "ဣဥနံ" ဟုသာ ဖြစ်သင့်၏၊ အဇဓာတ်၌ နိဂ္ဂဟိတ်မလာနိုင်သောကြောင့် ဇ် ဒွေဘော်လာ၍ "သမဇ္ဇနံ" ဟုသာ ရှိသင့်သည်။

နိသဇ္ဇာ၊ပေ၊ အတိစ္ဆာ။ ။နိပုဗ္ဗ သဒ= ဝိသရဏဂတျာဝသာဒနေသု စသည်၊ (နိသဒ်+ယ)၊ ယဝတံသုတ်ဖြင့် ဒ်နှင့် ယ (ဒျ)ကို ဇပြု- ဒွေဘော်လာ, (နိသဇ္ဇာ)၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဣတ္ထိလိင် စီရင် စသည်၊ [နိသဇ္ဇေတိ (နိသဇ္ဇာဟူ၍) ရူပေ သမ္ပတ္တေ ဣမိနာ နိသဇ္ဇာတိ နိပါတနံ ကတွာ၊-နျာသ၊] ဝိဇ္ဇာ-"ဝိဒ=ဉာဏေ"ဟု ဆို၍ နည်းတူစီရင်၊ [ဝိဇာနနံကား ဝိဒဓာတ်၏ အနက်ဖြစ်သော ဉာဓာတ်ဖြင့်ပြုသော ဓာတွတ္ထ ဝိဂ္ဂဟတည်း၊] ဝိသဇ္ဇာ-ဝိပုဗ္ဗသဇ= ဝိသဇ္ဇေ (စွန့်လွှတ်ခြင်း)ဟုဆို၍ နည်းတူ၊ [အချို့စာ၌ "ဝိဿဇ္ဇာ"ဟု ဿဒွေဘော်ရှိ၏,မကောင်း၊] ပဇ္ဇာ-ပဒ= ဂတိမှိဟု ဆို၍နည်းတူ၊ ဝဇ္ဇာ-ဟန=ဟိံသာ ဂတိသု- ဏျသက် စသည်၊ (ဟန်+ ယ)၊ ဝဓောဝါ သဗ္ဗတ္ထသုတ်ဖြင့် ဟန်ကို ဝဓ်ပြု၊ ဤသုတ်ကြီးဖြင့် ယကိုချေ, ဓ်ကို လည်းဇပြု၍ ဣတ္ထိလိင်လည်း စီရင်စသည်၊ ဣစ္ဆာ-ဣသု=ဣစ္ဆာကန္တိသု၊ ဏျသက် စသည်၊ (ဣသ်+ယ) ဤသုတ်ဖြင့်သျကိုစ္ဆပြု၊ ဣတ္ထိလိင်လည်းစီရင်စသည်၊ [ယခု နျာသ၌ကား

ကရဏံ- ပြုခြင်း။ ကိရိယာ- ပြုခြင်း၊ ရုဇနံ- နာကျင်ခြင်း၊ ရုစ္ဆာ- ခြင်း၊ ပဒနံ- ရောက်ခြင်း၊ ပဇ္ဇာ- ခြင်း၊ ရိဉ္ဆနံ- ကင်းဆိတ်ခြင်း၊ ရိစ္ဆာ- ခြင်း၊ တိကိစ္ဆနံ- ဆေးကုခြင်း၊ တိကိစ္ဆာ (စိကိစ္ဆာ) ဆေးကုခြင်း၊ သံကောစနံ-တွန့်တိုခြင်း၊ သံကုစ္ဆာ- ခြင်း၊ မဒနံ- မေ့လျော့ခြင်း၊ မစ္ဆာ- ခြင်း၊ လဘနံ- ရခြင်း၊ လစ္ဆာ- ခြင်း၊ ရဒိတဗ္ဗော- ရေးခြစ်ထိုက်၏၊ ဣတိ, ရစ္ဆာမည်၏၊ (လမ်း)၊ ဝါ, ရဒနံ

"ဣသု ယမုနမန္တောစ္ဆောဝါတိ ဓာတွန္တသ စ္ဆာဒေသံ ကတွာ ဣစ္ဆတိ ရူပေ သမ္ပတ္တေ" ဟုတွေ့ရ၏၊ ထိုအတိုင်း စီရင်လျှင် ဏျပစ္စည်းမှ ယပိုနေ၏၊ ထို့ကြောင့် သျကို ဤသုတ်ဖြင့် စ္ဆပြုသည်၊] အတိပုဗ္ဗဣသုဓာတ်ဖြင့် အတိစ္ဆာလည်း နည်းတူ။

သေယျာ၊ပေ၊ ရိစ္ဆာ။ ။သီ=သယေ၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဏျသက်, အသံယော ဂန္တသဖြင့် ဤကို ဧဝုဒ္ဓိပြု, ယဒွေဘော်လာ, ဤသုတ်ကြီးဖြင့် ဣတ္ထိလိင်စီရင် အာပစ္စည်းစသည်၊ ["သယန္တိ ဧတ္ထာတိ အတ္ထေ ဣမိနာ ဏျပစ္စယာ ဒိမှိ ကတေ ရူပံ" ဟု သိသောကြောင့် ဤသုတ်ဖြင့် ဏျသက်ရသည်၊] သဒ္ဓါ- သံပုဗ္ဗ+ဓာ=ဓာရဏေ၊ ကွိစသုတ်ဖြင့် ကွိပစ္စည်းသက်, ကွိလောပေါစဖြင့် ချေ၊ (သံ+ဓာ) ဤသုတ်ကြီးဖြင့် သံ+ဓာကိုသဒ္ဓါပြု၊ နာမ်ငဲ့ စသည်၊ စရိယာ-စရ=ဂတိဘက္ခဏေသု၊ ဏျောစဖြင့် ဏျသက်စသည်၊ ယထာဂမမိကာရောဖြင့် ဣလာ (စရိယ)၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဣတ္ထိလိင်စီရင်, အာပစ္စည်းသက်, စသည်၊ ကိရိယာ-ကရ=ကရဏေစသည်ဆို၍ စရိယာကဲ့သို့ "ကရိယာ"ဟုပြီးစေ၊ [ကရ= ကရဏေတိ မသ ရူပံ၊ တံ ပနာနန္တရ သဒိသမေဝ" ဟူသော နျာသအလို "ကရိယာ"ဟု ကဒ္ဒဣသရ မပါဘဲရှိဟန်တူသည်၊ အကယ်၍ ကိရိယာဟုရှိလျှင် "အနန္တရ သဒိသမေဝ" ဟုမဆိုနိုင်၊ ကရတော ရိရိယသုတ်ဖြင့် ရိရိယပစ္စည်းသက်၍ တစ်မျိုးစီရင်ရလိမ့်မည်။ [ရုစ္ဆာ-ရုဇ=ရောဂေ၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဆပစ္စည်းသက်၊ ဗျဉ္ဇနန္တသ စောဆပ္ပစ္စယေသုစသုတ်ဖြင့် ဓာတွန်ကို (စ်)ပြု၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဣတ္ထိလိင်စီရင်, စသည်၊ ပဇ္ဇာ=ပဒ=ဂတိမှိ၊ (ရှေ့၌ ပဒနံ ပဇ္ဇာ)ကဲ့သို့ ပဇ္ဇဟုဖြစ်စေ၊ ဤသုတ်ဖြင့် ပဇ္ဇကို ပဇ္ဇပြု၊ နာမ်ငဲ့စသည်၊ ရိစ္ဆာ=ရိစ=ဝိဝေကေ ဤသုတ်ဖြင့် ဆပစ္စည်း သက်၊ အာပစ္စည်းစသည်။ [ရိစ=ကရဏေ၊ ရိစက္ခရဏေ"ဟု ရှိကြ၏။]

စိကိစ္ဆာ၊ပေ၊ တိကိစ္ဆာ။ ။ ကိတ=ရောဂါပနယနေ၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဆပစ္စည်း သက်၊ (စိကိစ္ဆတိကဲ့သို့ စိကိစ္ဆတိုင်အောင် ပြီးစေ)၊ အာပစ္စည်း စသည်၊ တိကိစ္ဆာ ရှိလျှင် ကကိုတပြု၊ သံကုစ္ဆ- သံပုဗ္ဗ ကုစ=သံကောစနေ (တွန့်တိုခြင်း)၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဆပစ္စည်းသက်, စသည်၊မစ္ဆာ- မဒ=ဥမ္မာဒေ၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဆပစ္စည်း သက်၊ ဗျဉ္ဇနန္တသ စော ဆပ္ပစ္စယေသုစ သုတ်ဖြင့် ဓာတွန် (ဒ်) ကို (စ်) ပြု, စသည်၊ လစ္ဆာ - လဘ= လာဘေ နည်းတူ၊ ရစ္ဆာ - ရဒ= ဝိလေခနေ (ရေးခြစ်ခြင်း)

(ပိလေခနံ)၊ ရေးခြစ်ခြင်း၊ ရစ္ဆာ–ခြင်း၊ အဓောဘာဝနေ–အောက်အဖို့ဖြင့်၊ ဂစ္ဆတိ–သွားတတ်၏၊ ဣတိ, တိရစ္ဆာ–မည်၏၊ (တိရစ္ဆာန်သတ္တဝါ)၊ အဇနံ–ပစ်ပယ်ခြင်း၊ အစ္ဆာ–ခြင်း၊ တိတိက္ခတိ–သည်းခံတတ်၏၊ ဣတိ, တိတိက္ခာ– မည်၏၊ သဟ + အာဂမနံ–အတူလာခြင်း၊ သာဂစ္ဆာ–အတူလာခြင်း၊ ဒုဌေန– မကောင်းသဖြင့်+ဘက္ခနံ–စားခြင်း၊ ဒေါဘစ္ဆာ–မကောင်းသဖြင့်စားခြင်း၊ ဒုဋ္ဌု+ ရောသနံ– မကောင်းသဖြင့် ချုပ်ချယ်ခြင်း၊ ဒေါရစ္ဆာ– ခြင်း၊ ပုစ္ဆနံ– မေးခြင်း၊ ပုစ္ဆာ– မေးခြင်း၊ ပုစ္ဆနံ–တွေဝေခြင်း၊ မုစ္ဆာ– ခြင်း၊ ဝသနံ– နေခြင်း၊ ဝစ္ဆာ– ခြင်း၊ ကစနံ– တောက်ပခြင်း၊ ကစ္ဆာ– ခြင်း၊ သဟ+ ကထနံ– တကွပြောဆိုခြင်း၊ ဝါ– ဆွေးနွေးခြင်း၊ သာကစ္ဆာ–ခြင်း၊ တုဒနံ– ထိုးဆွခြင်း၊ တုစ္ဆာ– ခြင်း၊ ဝိသနံ– နှံ့စပ်ပါဝင်ခြင်း၊ ဝိစ္ဆာ– ခြင်း၊ ပိသနံ– ကြိတ်ချေခြင်း၊ ပိစ္ဆိလ္လာ– ကြိတ်ချေခြင်း၊ သုခဒုက္ခံ– ကို၊ မုဒတိ ဘက္ခတိ –စားတတ်၏၊ ဣတိ, မစ္ဆော – မည်၏၊ (ငါး)၊ သတ္တာနံ– တို့၏၊ ပါဏံ–အသက်ကို၊ မုသေတိ စဇေတိ– စွန့်စေတတ်၏၊ ဣတိ မစ္ဆု– မည်၏၊ (သေခြင်း)၊ သတနံ– မှန်ကန်ခြင်း၊ သစ္စံ– ခြင်း၊ ဥဒ္ဒံ– အထက်၌၊ ဓုနာတိ ကမ္ပတိ–တုန်လှုပ်တတ်၏၊ ဣတိ, ဥဒ္ဒစ္စံ– ၏၊ နဋနံ– ကခြင်း၊ နစ္စံ– ခြင်း၊ နိတနံ–မြဲခြင်း၊ နိစ္စံ– ခြင်း၊ တထနံ– မှန်ကန်ခြင်း၊ တစ္စံ– ခြင်း၊ ဣစ္စေဝမာဒိ– တည်း။

နည်းတူ၊ တိရစ္ဆာ–တိရ=အဓောဂတိမှိ (အောက်အဖို့အားဖြင့် သွားခြင်း၌၊) ဤသုတ်ဖြင့် စ္ဆ ပစ္စည်းသက် စသည်၊ စ္ဆာန ပစ္စည်းသက်လျှင် "တိရစ္ဆာန"ဟု ပြီး၏၊ ["တိရစ္ဆာနာတိပိ ပါဌော၊ တဒါစိမိနာ စ္ဆာနပစ္စယော ဟောတိ"– ချာသ၊ အဘိဓာန်၌ "တိရစ္ဆောတု တိရစ္ဆာနော"ဟု ပုလ္လိင်ရှိ၏၊ တိရ္ရော သဒ္ဒူပပဒ အဆိဓာတ် အပစ္စည်းဖြင့် တိရစ္ဆော, ယုပစ္စည်းဖြင့် တိရစ္ဆာနောဟု ပြီးစေ၊] အစ္ဆာ–"အဇ=ပတိ ခေပနေ–သွားခြင်း ပစ်ပယ်ခြင်း၌" ဟုဆို၊ ရစ္ဆာနည်းတူ၊ တိတိက္ခာ–တိဇ=ခန္တိယံဟုဆို၊ ဤသုတ်ဖြင့် ခပစ္စည်းသက်၊ (တိတိက္ခတိကဲ့သို့ တိတိက္ခတိုင်အောင် ပြီးစေ၊) အာပစ္စည်း စသည်၊ ["တိဇ–တေဇနေ"ဟု ချာသ၌ရှိ၏။]

သာဂစ္ဆာ၊ပေ၊ ပိစ္ဆိလ္လာ။ ။ သံ+ အာပုဗ္ဗ ဂမု= ဂတိမှိ၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဓာတွန်ကို စ်ပြု၊ ကွစိလောပံဖြင့် သံ၌ နိဂ္ဂဟိတ်ကိုချေ၊ သခွင်း, ချေ, ကပ်၊ အာ ပစ္စည်းသက်, စသည်၊ ဒေါဘစ္ဆာ= ဒုပုဗ္ဗ ဘသ= ခါဒနေ (စားခြင်း) ဆပစ္စည်း၊ သ်ကို စ် ပြု, စသည်ကို ရှေးနည်းမှီး၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဒု၏ ဥကို ဩပြု, အာပစ္စည်းစသည် ဒေါရစ္ဆာ – ဒုပုဗ္ဗရုသ= ရောသနေ (ချုပ်ချယ်ခြင်း) ဟုဆို၍ နည်းတူတွက်၊ ပုစ္ဆာ– ပုစ္ဆ= ပုစ္ဆနေ –ဤသုတ်ဖြင့် ဆသက်၊ ဗျဉ္ဇနန္တဿသုတ်ဖြင့် ဓာတွန် (စ္ဆ်)ကို စ်ပြု စသည်၊ မုစ္ဆာ– မုစ္ဆ= ဝေစိတ္တေ ဝစ္ဆာ–ဝသ= နိဝါသေ၊ ကစ္ဆာ–ကစ= ဒိတ္တိမှိ ဟုဆို၍ နည်းတူတွက်၊ သာကစ္ဆာ–သဟ သဒ္ဒူပပဒ ကထ= ကထနေ, သဟကစ္ဆာဟု

ကွိလောပေါစ ၆၃၉။ ကွိလောပေါ–သည်၊ ဟောတိ၊ပုန–တစ်ဖန်၊ နိပစ္စန္တေစ–ဆိုင်ရာဝိဘတ်ဖြင့်လည်း ပြီးစေအပ်ကုန်၏၊ ဝိဝိဓေဟိ–ထူးပြားကုန်သော၊ သီလာဒိဂုဏေဟိ– သီလ အစရှိကုန်သော ဂုဏ်တို့ဖြင့်၊ ဘဝတိ–ဖြစ်တာ်မူ၏၊ ဣတိ, ဝိဘူ၊ ဝိဘူမည်၏။ ဝါ– ဝိသေသေန– အထူးအားဖြင့်၊ဘဝတိ ၊ ဣတိ,ဝိဘူ၊ သယံ (အတ္တနာ)– ကိုယ်တိုင်၊ ဘဝတိ ဣတိ သယမ္ဘူ–သယမ္ဘူမည်၏၊ အဘိဘဝိတွာ– လွှမ်းမိုး၍၊ ဘဝတိ ဣတိ အဘိဘူ၊ သံ (သုဋ္ဌု) ကောင်းစွာ၊ ဓုနာတိ ကမ္ပတိ –တုန်လှုပ်တတ်၏၊ ဣတိ သန္ဓူ၊ သန္ဓူ မည်၏၊ ဝိသေသေန– အထူးအားဖြင့်၊ ဘာတိ ဒိဗ္ဗတိ–တောက်ပ တတ်၏၊ ဣတိ ဝိဘာ–ဝိဘာမည်၏၊ နိဿေသေန– အကြွင်းမဲ့အားဖြင့်၊ ဘာတိ ဒိဗ္ဗတိတိ နိဘာ၊

ဖြစ်သည့်အခါ ဤသုတ်ဖြင့် ဟ ချေခြင်.သာ ထူး၏၊ တုစ္ဆာ–တုဒ=ဗျထနေ (ထိုးဆွခြင်း), ဝိစ္ဆာ–ဝိသ=ပဝေသနေ,နည်းတူ၊ ပိစ္ဆိလ္လာ–ပိသ=စုဏ္ဏနေ (အမှုန့်ပြုခြင်း)၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဆိလ္လပစ္စည်းသက်၊ ဓာတွန် သ်ကိုစ်ပြုခြင်း စသည်မှာ ရှေးအတိုင်းသာ၊ [နျာသဉ် "ဗျဉ္ဇနေ စေတိ နိဂ္ဂဟီတ လောပံ ကတွာ"ဟုဆိုသေး၏၊ ပိံသဓာတ်ဟုဆိုလိုသည်။]

မစ္ဆော၊ပေ၊ တစ္ဆံ။ ။မုဒ–အဒနေ (စားခြင်း)၊ မုစ္ဆဟုပြီးသည့်အခါ ဤသုတ်ဖြင့် မု၏ ဥကို (အ)ပြု၊ (အာပစ္စည်းမသက်ရ)၊ နာမ်ငဲ့,သိ ဩပြု၊ မစ္စု– မုသ= ပါဏစာဂေ (အသက်ကိုစွန့်ခြင်း)၊ ဤသုတ်ဖြင့် တျု ပစ္စည်းသက်၍ ဓာတွန်သ်ကိုလည်းချေ၊ (မတျု)၊ ယဝတံသုတ်ဖြင့် တျကိုစပြု၊ စဒွေဘော်လာ (မစ္စု)နာမ်ငဲ့, သိချေ၊ သစ္စံ–သတ= သာတစ္စေ (မှန်ကန်ခြင်း)၊ ဤသုတ်ဖြင့်တျပစ္စည်း သက်၍, မစ္စုကဲ့သို့ စီရင်၊ သိကို အံပြု၊ ဥဒ္ဓစ္စံ– ဥပုဗ္ဗဓု= ကမ္ပနေ၊ ဤသုတ်ဖြင့် တျသက် ဓု၏ဥကိုလည်း (အ)ပြု၊ အကြွင်း ရှေ့နည်းမှီ၊ ဥနောက်၌ (ဒ်) ဒွေဘော်လာရသည်ကိုလည်းသိ၊ နစ္စံ–နဋ= ဂတ္ထ ဝိနာမေ, တစ်နည်း– "နတိမှိ=ညွတ်ကိုင်းခြင်း"ဟုဆို၊ တျပစ္စည်းသက်၊ နိစ္စံ–နိတိ=နိစ္စေ (မြဲခြင်း) ဓာတွန်ချေ, ဤသုတ်ဖြင့် ဏျသက်, ဝုဒ္ဓိအပြုကိုလည်း မြစ် (နိတျ), အကြွင်းနည်းတူ၊ တစ္ဆံ–တထ=သာတစ္စေ (မှန်ကန်ခြင်း)၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဆသက်၊ ဗျဉ္ဇနန္တဿဖြင့် ဓာတွန်ကိုစပြု, စသည်။

အမှာ။ ။တချို့ရုပ်များ စီရင်ပုံသည် ရူပသိဒ္ဓိ၌ တစ်မျိုးတစ်ဖုံ ဖြစ်၏၊ ဤသုတ်မရှိသော်လည်း သုတ်ငယ်များဖြင့် ပြီးနိုင်သော ရုပ်တွေသာ များ၏၊ ဤသုတ်၌ ဋီကာတို့ ဖွင့်တိုင်း ရုပ်မပြီးသော်လည်း အခြားနည်းဖြင့် ဓာတ်ပစ္စည်းခွဲဝေနိုင်လျှင် အနက်ထင်မည် ဖြစ်သောကြောင့် ဤသုတ်လာ စီရင်နည်းကို အရေးတကြီး အားထုတ်ဖွယ်မလို။

ပကာရေန -အပြားအားဖြင့်၊ ဘာတိ ဒိဗ္ဗတိ ဣတိ ပဘာ၊ ဇတ္တ- ဤအရပ်၌၊ သဟ-တကွ၊ ဘာသန္တိ-ပြောဆိုကုန်၏၊ ဣတိ, သဘာ ၊ (အစည်းအဝေးရုံး, ဈေးရုံ, ပွဲသဘင်၊) အာ (ဘုသော) လွန်စွာ၊ ဘာတိ ဒိဗ္ဗတိ ဣတိ အာဘာ၊ ဘုဇေန (ကုဋိလေန) ကောက်ကွေ့သဖြင့်၊ ဂစ္ဆတိ ဣတိဘုဇဂေါ (မြွေ) တုရိတ တုရိတော-ဆောဆောလျင်လျင် (အလွန်မြန်စွာ)၊ ဂစ္ဆတိ ဣတိ တုရဂေါ (မြင်း)၊ သံ (သုဋ္ဌု)-ကောင်းစွာ၊ ပထဝိ၊ မြေကို၊ ခနတိ-တူးတတ်၏၊ ဣတိ သခေါ-(ခရုသင်း)၊ ဝိသေသေန-ဖြင့်၊ ယမတိ ဥပရမတိ- ရှောင်ကြဉ်တတ်၏၊ ဣတိ ဝိယော-ဝိယမည်၏၊ သုဋ္ဌု-ကောင်းစွာ၊ မနတိ ဇာနာတိ-သိတတ်၏၊ ဣတိ သုမော၊ (သမန္တတော)- ထက်ဝန်းကျင်မှ၊ တနောတိ ဝိတ္ထာရေတိ-ချဲ့တတ်၏၊ ဣတိ ပရိတော-ပရိတမည်၏၊ ဣစ္စေဝမာဒီ-တည်း။ (၅၆၈)

၆၃၉။ ကွိလောပေါစ။ ။"ကွိနော+လောပေါ=ကွိပစ္စည်း၏ ကျေခြင်း"ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၊ စသဒ္ဒါသည် ရှေ့သုတ်၌ ဆိုအပ်ပြီးသော "နိပစ္စန္တေ"ကို ငင်၏၊ ထို့ကြောင့် "ပုနစ နိပစ္စန္တေ"ဟု ဖွင့်ပြသည်၊ ကွိပစ္စည်းကိုဤသုတ်ဖြင့် ချေပြီးနောက် အခြားသုတ်များဖြင့် ပြီးအောင်စီရင်ပါ-ဟူလို။

ပုံစံများ။ ။သံဘူ, ဝိဘူ, ဘုဇဂေါ, ဥရဂေါ, တုရဂေါ, သခ်ါတို့ကို ကွိစ, ဓာတွန္တဿ လောပေါ ကွိမှိ သုတ်တို့၌ ပြခဲ့ပြီ၊ သယံ သဒ္ဒူပပဒ+ ဘူ, အဘိပုဗ္ဗ+ ဘူ, သံပုဗ္ဗ+ ဓူ (ကမ္ပနေ), ဝိပုဗ္ဗ+ ဘာ = (ဒိတ္တိမှိ), နိပုဗ္ဗ+ ဘာ, ပပုဗ္ဗ+ ဘာ, အာပုဗ္ဗ+ သဟ သဒ္ဒူပပဒ+ ဘာတည်၍ သယမ္ဘူ စသည်ကိုလည်း တွက်၊ [သန္ဓုဟု ဥကာရန္တဖြင့် ရှိသည်မှာ ပါဋ္ဌပျက်၊ ဓူဓာတ်ဖြစ်သောကြောင့် "သန္ဓူ" ဟုရှိစေ၊] သဟဘာဟုဖြစ်၍ သဟကိုတေသု ဝုဒ္ဓိသုတ်ကြီးဖြင့် သပြု၊ ဤသယမ္ဘူစသည်၌ သယံ စသည်နောင် သိသက်,ချေ၍၊ ဘယံနှင့်ဘူကို ကမ္မဓာရဲ တွဲရ ဦးမည်ကိုလည်း သတိပြု။

ဘုဇေနကို ကုဋိလေနဟုဖွင့်၏၊ "တုရိတ တုရိတော"သည် တုရပုဒ်၏ အနက်ဖွင့်တည်း၊ "တုရ-လျင်စွာ+ ဂစ္ဆတိ, တုရေန-လျင်မြန်သဖြင့်+ ဂစ္ဆတိ" ဟု သူ့ပုဒ်ရင်းအတိုင်းလည်း ဝိဂြိုဟ်ပြု၊ တုရသဒ္ဒါသည် လျင်မြန်ခြင်း အနက်ကို ဟောသော နပုလ္လိင်ပုဒ်တည်း၊ "ဝိယ"ပုဒ်ကို ထောမနိဓိ၌ "ဝိယတ်"ဟု ရှိ၏၊ ကောင်းကင်အနက်ကိုဟော၍ နပုလ္လိင်ဟုလည်း ဆိုသည်၊ ထို့ကြောင့် "ဝိယံ-ကောင်းကင်"ဟု နပုလ္လိင်ရှိသင့်၏၊ ဝိပုဗ္ဗ ယမု-ဥပရမေ၊ ကွိ, ဓာတွန်ချေ၊ သုမော၌ သုသည် သုဋ္ဌုအနက်ဟော၊ သုပုဗ္ဗ မနတည်၊ မန= ဥာဏေဟု ဓာတ်နက် ရှိသောကြောင့် မနကို ဇနာတိဟု ဖွင့်သည်၊ သုမော- မဟာသုမထေရ် စသည်တည်း၊ ပရိကို သမန္တတောဟုဖွင့်၊ ပရိပုဗ္ဗတနု= ဝိတ္ထာရေ၊ "ပရိတော"

သစဇာနံ ကဂါ ဏာနုဗန္ဓေ

၆၄၀။ ပရေဏာနုဗန္ဓေပစ္စယေ, သစဇာနံ- စ, ဇ ရှိကုန်သော၊ ဓာတူနံ- တို့၏၊ အန္တာနံ- အဆုံးဖြစ်ကုန်သော၊ စဇာနံ- စအက္ခရာ, ဇအက္ခရာတို့၏၊ ယထာသင်္ချံ-တိုင်း၊ ကဂါဒေသာ- ကအပြု, ဂအပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ၊ ဩကော-နေရာအိမ်၊ ပါကော-ချက်ပြုတ်ခြင်း၊ သေကော-သွန်းလောင်းခြင်း၊ သောကော-ဝမ်းနည်းခြင်း၊ ဝိဝေကော-ကင်းဆိတ်ခြင်း၊ စာဂေါ-စွန့်ခြင်း၊ ယောဂေါ-ယှဉ်ခြင်း၊ (အားထုတ်ခြင်း)၊ ဘောဂေါ-သုံးဆောင်ခံစားအပ်သော စည်းစိမ်၊ ရောဂေါ-အနာရောဂါ၊ ရာဂေါ- တပ်မက်ခြင်း၊ ဘာဂေါ- ဝေဖန်အပ်သောအဖို့၊ ဘင်္ဂေါ-ပျက်စီးခြင်း၊ ရင်္ဂေါ-တပ်စွဲခြင်း၊ သင်္ဂေါ-ဇြိုကပ်ခြင်း။

ကို အဘိဓာန်တို့၌ နိပါတ်ပုဒ်ဟုသာ တွေ့ရ၏၊ ဤ၌ကား ပရိဉပသာရနှင့် "တ" ဟူသော ကွိပစ္စယန္တပုဒ်ကို စပ်ထားသော ကိတန္တသမာသ်ဟုဆိုလိုသည်။

၆၄၀။ သစဇာကဂါ။ ။ပစဓာတ် စဇဓာတ် စသည်ကို သစဇ (စအက္ခရာ ဇအက္ခရာရှိသော) ဓာတ်ဟုဆိုသည်၊ ဏအနုဗန်ရှိသော ဏပစ္စည်း၊ ဏွုပစ္စည်း ဏိပစ္စည်း စသည် နောင်းရာ၌ထိုဓာတ်၏ အဆုံးဖြစ်သော စနှင့် ဇကို အစဉ်အတိုင်း ကနှင့် ဂပြု၍ "ပါကော စာဂေါ"စသည်ဖြစ်၏၊ ဤသုတ်မရှိလျှင် "ကဂါ စဇာနံ" ဟူသော ကိတ်သုတ်ဖြင့် ပြီးနိုင်သောကြောင့် ဤသုတ်ကို ရွှေ့၌ မပြချေ၊ နိဒ္ဒေသ၌ကား ကဂါစဇာနံသုတ်၌ နိပါတ်မပါသေး၍ ဤ၌ "ဏာနုဗန္ဓေ" ဟုနိမိတ်ကို အထူးသဖြင့် ပြလိုသောကြောင့် ဤ၌ ထပ်ဆိုပြန်သည်-ဟု ဆို၏၊ [ကျမ်းဆရာ ၂-ဦးဖြစ်၍ ၂-မျိုးကွဲသည်ဟုသာ မှတ်ပါ။]

ပုံစံများ။ ။ သြကော, ရောဂေါ, စာဂေါ, ဘောဂေါ, ဘာဂေါ, ပါကော တို့ကို ဝိသရဇ ပဒါဒိတော ဏ, ဘာဝေစ, ကဂါစဇာနံသုတ်တို့၌ ပြခဲ့သည့်အတိုင်းတွက်၊ ကဂါစဇာနံဖြင့် မစီရင်ဘဲ ဤသုတ်ဖြင့် စီရင်ရခြင်းသာ ထူး၏၊ ရာဂေါ, ဘင်္ဂေါ, ရင်္ဂေါ, သင်္ဂေါ တို့ကိုလည်း ဏမှီ ရန္ဓသဓောနှင့် နိဂ္ဂဟီတံ သံယောဂါဒိနောသုတ် တို့ကိုကြည့်၊ ပါကော-ပစ= ပါကေ၊ သေကော-သိစ= ပဋ္ဌရဏေ (ပြိုစီးခြင်း)၊ သောကော-သုစ-သောကေ (စိုးရိမ်ခြင်း, ဝမ်းနည်းခြင်း)၊ ဝိဝေကော-ဝိပုဗ္ဗ ဝိစ= ဝိပေကေ (ကင်းဆိတ်ခြင်း)၊ ဘောဂေါ-ဘုဇ= ပါလန ဗျဝဟရဏေသု၊ ဤသို့ ဓာတ်နက်ဆို၍ ဘောဟောဒ္ဓ ဘာဝေစဖြင့် ကံ ကတ္တားဟောရာ၌ ဝိသရဇ ပဒါဒိတော ဏဖြင့် ဏပစ္စည်းသက်၍ ဆိုင်ရာ ဝုဒ္ဓိပြုရုံသာ။

နုဒါဒီဟိ သကာရိတေဟိစ

၆၄၁။ နုဒ၊ပေ၊ သမုဏ္ဍစ္ဆေဝမာဒီဟိ- နုဒ, သုဒ, ဇန, သုလူ, ဟူ, ပူ, ဘူ, ဥ, အသ, သမု ဤသို့ အစရှိကုန်သော၊ ဓာတူဟိ-တို့မှလည်းကောင်း၊ ဖန္ဒစိတိအာဏဏ္ဍစ္ဆေဝမာဒီဟိ- ဖန္ဒ, စိတိ အာဏ ဤသို့ အစရှိကုန်သော၊ သကာ ရိတေဟိစ- ကာရိတ်ပစ္စည်းနှင့် တကွဖြစ်သော ဓာတ်တို့မှလည်းကောင်း၊ (ပရေသံ) ကတ္တရိ- ကတ္တားအနက်၌ လည်းကောင်း၊ ဘာဝကရဏေသုစ- ဘော အနက်, ကရိဏ်းအနက်တို့၌လည်းကောင်း၊ ယုဏ္ဍုနံ ပစ္စယာနံ-တို့၏၊ အန အာနနအက အာနန ကာဒေသာ- အန အာနန, အက, အာနနက အပြုတို့သည်၊ ယထာသချံ ဟောန္တိ ကတ္တရိ-ကတ္တားအနက်၌၊ ဘာဝ-စွာ၊ (ဥဒါဟရဏံ-ကား)၊ ပနောဒတိ- ပစ်ပယ်တတ်၏၊ ဏ္ဍတိ ပနုဒနော- ဖည်၏၊ ဧဝံ- တူ၊ သူဒနော-ယိုစီးတတ်သောအရာ၊ ဇနနော-ဖြစ်တတ်သောအရာ၊ ဘဝဏော-နားထောင်တတ်သူ၊ လဝနော-ရိတ်ဖြတ်တတ်သူ၊ ဟဝနော-ပူဇော်တတ်သူ၊ ဘဝနော-ဖြူစင်တတ်သောလေ၊ ဘဝနော-ဖြစ်တတ်သောအရာ၊ ဥဏော-သိတတ်သူ၊ အသနော- စားတတ်သူ၊ သမဏော- ငြိမ်းစေတတ်သူ၊ ဘာဝေစ -

---

၆၄၁။ နုဒါဒီဟိ ၊ပေ။ သကာရိတေဟိစ။ ။ နုဒါဒီဟိ၌ အာဒိဖြင့် သူဒ စသည်ကိုယူ၊ ကာရိတ်ပစ္စည်းမပါသော နုဒ စသော ဓာတ်များနောင် ယုဏ္ဍုတို့ကို အနစသည်ပြု၊ သကာရိတေဟိ အရ ၌ကား ဖန္ဒ-စိတိ-အာဏ စသောဓာတ်များကိုယူ၊ ကာရိတ်ပစ္စည်းပါသော ထိုဖန္ဒစသော ဓာတ်များနောင်လည်း အနစသည်ပြု၊ သကာရိတေဟိစ၌ စသဒ္ဒါကား နုဒါဒိ၌ သကာရိတ ဓာတ်ကိုပေါင်းသော သမ္ပိဏ္ဍနတည်း။

မှတ်ချက်။ ။ ဤ၌ "ကာရိတ်ပစ္စည်းနောင် သက်သော ယုဏ္ဍုတို့ကို အန စသည်ပြု" ဟုဆိုထားသဖြင့် ကာရိတ်ပစ္စည်းနှင့် ဓာတုပစ္စယချင်းတူသော ခ-ဆ-သ-စသော ဓာတုပစ္စယတို့နောင်လည်း ယု ဏ္ဍု တ, စသော ကိတပစ္စည်းနှင့် ကိစ္စပစ္စည်းများ သက်နိုင်၏-ဟု မှတ်ချက်ချရ၏၊ ထို့ကြောင့် တိတိက္ခနံ တိကိစ္ဆနံ စသော ရုပ်၊ တိတိက္ခိတော ဗုဘုက္ခိတော စသောရုပ်၊ တိတိက္ခိတဗ္ဗံ တိတိက္ခနီယံ စသော ရုပ်များ ရှိနိုင်သည်ဟု မှတ်ပါ၊ သာဓက ဂါထာကို ရှုမှာရှု။

အန အက အပြု ထည့်ရုပုံ။ ။အနကာ ယုဏ္ဍုနံသုတ်ဖြင့် အန-အက ပြုပြီးဖြစ်၍ ဤသုတ်ဖြင့် အန- အက ပြုပြန်ခြင်းသည် ပုနရုတ္တိဒေါသ မရောက်ပါလော ဟု (ကိတ်နှင့်ဥဏာဒ်ကို ကျမ်းဆရာတစ်ဦးတည်းစီရင်သည်ဟု ယူကြသော ဆရာတို့ အလိုအားဖြင့်) စောဒနာဖွယ်ရှိ၏၊ အနကာ ယု ဏ္ဍုနံသုတ်သည် မည်သည့်ဓာတ်နောင် ဟု မသတ်မှတ်သဖြင့် သာမညဝိဓိသုတ်ဖြစ်၏၊ ဤသုတ်ကား နုဒစသောဓာတ်, သကာရိတဓာတ်နောင်ဟု သတ်မှတ်ထားသဖြင့် ဝိသေသဝိဓိသုတ်ဖြစ်၏၊ ဝိသေသဝိဓိ သုတ်သည် သာမညဝိဓိသုတ်ကို တားမြစ်လေ့ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ဤသုတ်၌ အန-

ဘောအနက်၌လည်း၊ (ဥဒါဟရဏ်)၊ ပနုဒတေ–ပစ်ပယ်ခြင်း၊ ပနုဒနံ–ခြင်း၊ ဧဝံ–တူ၊ သူဒနံ– ယိုစီးခြင်း၊ ဇနနံ–ဖြစ်ခြင်း၊ သဝဏ်–ကြားခြင်း၊ လဝနံ–ရိတ်ခြင်း၊ ဟဝနံ– ပူဇော်ခြင်း၊ ပဝနံ– ဖြူစင်ခြင်း၊ ဘဝနံ–ဖြစ်ခြင်း၊ ဥဏ်–သိခြင်း၊ အသနံ–စားခြင်း၊ သမဏ်–ငြိမ်းခြင်း၊ သဥ္ဇာနနံ– ကောင်းစွာသိခြင်း၊ ကုယတေ– အသံပြုခြင်း၊ ကာနနံ– ခြင်း၊ ကာရိတေစ– ကာရိတ်ပစ္စည်း ရှိရာ၌လည်း၊ (ဥဒါဟရဏ်)၊ ဖန္ဒာ ပီယတေ– တုန်လှုပ်စေခြင်း၊ ဖန္ဒာပနံ–ခြင်း၊ စေတာပီယတေ–စေ့ဆော်စေခြင်း၊ စေတာပနံ– ခြင်း၊ အာဏာပီယတေ– စေခိုင်းခြင်း၊ အာဏာပနံ– ခြင်း၊ ကရဏေ–ကရိဏ်းအနက်၌၊ (ဥဒါဟရဏ်)၊ အနေန– ဤအရာဝတ္ထုဖြင့်၊ နုဒန္တိ–ပစ်ပယ်ကုန်၏၊ ဣတိ– ထိုသို့ ပစ်ပယ်ကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ နုဒနံ–မည်၏၊ ဧဝံ–တူ၊ သူဒနံ– ယိုစီးကြောင်း၊ ဇနနံ–ဖြစ်ကြောင်း၊ သဝဏ်– ကြားကြောင်း နား၊ လဝနံ– ရိတ်ဖြတ်ကြောင်း၊ ဟဝနံ– ပူဇော်ကြောင်း၊ ပဝနံ–ဖြူစင်ကြောင်း၊ ဘဝနံ– ဖြစ်ကြောင်း၊ ဥဏ်– သိကြောင်း၊ အသနံ– စားကြောင်း၊ သမဏ်–ငြိမ်းကြောင်း၊ ပုန– တစ်ဖန်၊ ကတ္တရိ– ၌၊ (ဥဒါဟရဏ်)၊ နုဒတိ– ပစ်ပယ်တတ်၏၊

အက အပြုမပါလျှင် နုဒစသောဓာတ်နှင့် သကာရိတဓာတ်များနောင် အန–အက အပြုကို တားမြစ်၍ "အာနန–အာနနက" သာပြုသည်ဟု ထင်မှားဖွယ်ရှိ၏၊ ထိုသို့ မထင်မှားဖို့ရာ နုဒစသော ဓာတ် သကာရိတ ဓာတ်တို့နောင်လည်း အန –အက ပြုသေး၏ဟု သိစေလို၍ အန–အကအပြုတို့ ထည့်၍ ပြသည်၊ [နုဒါဒီဟိတိ ဧတ္တ အနကာဒေသဂ္ဂဟဏံ ဣမိနာ ဝိသေသဝိဓိနာ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တသာမည ဝိဓိ နိသေဓပ္ပသင်္ဂနိဝတ္တနတ္ထံ၊ ရူဋီကာ။]

ကတ္တရိဘာဝ။ ။"ကတ္တရိဘာဝကရဏေသုစ" ဟု ဤသုတ်ဆိုင်ရာ ယုဏ္ဍုပစ္စည်းတို့၏ အနက် ၃–မျိုးတွင် ကတ္တားအနက်ဟော ယုပစ္စည်းတို့၏ အန အပြုပုံစံကိုပြလိုသောကြောင့် "ကတ္တရိဘာဝ"ဟုမိန့်သည်၊ ပနုဒနော–ပပုဗ္ဗ နုဒ=ခေပေစသည်၊ ကတ္တုကရဏ ပဒေသေသုစသုတ်ဖြင့် ကတ္တားအနက်၌ ယုပစ္စည်းသက်၊ ဤသုတ်ဖြင့် ယုကို အနပြု, ဒ်ကို အသို့ကပ် (ပနုဒန)၊ ကွစိ ဓာတုဖြင့် နု၏ ဥကို ဦဒီဃပြု၊ နာမ်ငဲ့စသည်၊[ကွစိဓာတု တျာဒိနာ နုဒိဿ ဒီဃော"ရူ၊] သူဒနော–သူဒ= ပဂ္ဂရဏေ (ယိုစီးခြင်း,ယိုချခြင်း၊)၊ ဇနနော–ဇန= ဇနနေ၊သဝဏော–သု= သဝဏေ၊ ဥကို ဩဝုဒ္ဓိ, ဩကို အဝပြု၊ [သု၌ သက္ကတဝယ် ရိဆွဲနှင့်ရှိသောကြောင့် နကို ဏပြု၍ "သဝဏော သဝဏံ"ဟု ရှိစေ၊] လဝနော–လူ= ဆေဒနေ၊ ဟဝနော–ဟု= ဒါနာ–ဒန ဟဗျပွဒါနေသု၊ ပဝနော–ပူ= ပဝနေ(ဖြူစင်ခြင်း)၊ ဘဝနော–ဘူ= သတ္တာယံ၊ ဥဏော–ဥ= အဝ ဗောဓနေ၊ ["ဥ+အန" ဖြစ်သည့်အခါ ကွစိ ဓာတု ဖြင့် နောက်အချေ၊ ရဟာဒိ တော ဏဖြင့် နကို ဏပြု၊ ဝါပရော ယောဂ ဝိဘာဂဖြင့်လည်း

ဣတိ နူဒကော-မည်၏၊ သူဒတိ- ယိုချတတ်၏၊ ဣတိ သူဒကော၊ ဇနေတိ ဖြစ်စေတတ်၊ ဣတိ ဇနကော၊ သုဏောတိ-နားထောင်တတ်၏၊ ဣတိ သာဝကော (စကားကိုနားထောင်တတ်သော တပည့်)၊ လုနာတိ- ရိတ်ဖြတ်တတ်၏၊ ဣတိ လာဝကော၊ ဇုဟောတိ-ပူဇော်တတ်၏၊ ဣတိ ဟာဝကော၊ ပုနာတိ- ဖြူစင်တတ်၏၊ ဣတိ ပါဝကော (မီး)၊ ဘဝတိ-ဖြစ်တတ်၏၊ ဣတိ ဘာဝကော၊ ဇာနာတိ-သိတတ်၏၊ ဣတိ ဇာနကော၊ အသတိ-စားတတ်၏၊ ဣတိ အသကော၊ ဥပါသတိ- ဆည်းကပ်တတ်၏၊ ဣတိ ဥပါသကော (ရတနာ ၃-ပါးကို ဆည်းကပ်တတ်သော ဥပါသကာ၊) သမ္မတိ-ငြိမ်သက်တတ်၏၊ ဣတိ သမကော ကာရိ တေစ- ကာရိတပစ္စည်း ရှိရာ၌ ဥဒါဟရုဏ်ကား၊ ဖန္ဒပယတိ-တုန်လှုပ်စေတတ်၏၊ ဣတိ ဖန္ဒာပကော (တချို့စာ၌ "ဖန္ဒာပယကော"ဟု ဏာပယပစ္စည်းဖြင့် ရှိ၏၊) ဇဝံ, အာဏာပကော- စေခိုင်းတတ်သူ၊ သဉ္ဇာနနကော-သိစေတတ်သူ။ (၅၇၃)

ချေကြ၏၊ ရှေ့အာကိုချေ၍ နောက်အကိုလည်း ဒီဃပြုကြ၏၊ သို့သော် သန္ဓိစပ်သော အရာ မဟုတ်သောကြောင့် သန္ဓိအစီအရင် မဝင်စေဘဲ ကွစိဓာတုဖြင့် ဈာနံပုဒ်၌ (ရူပသိဒ္ဓိ)ချေသည်၊] အသနော-အသ= ဘက္ခနေ၊ သမဏော-သမု= ဥပသမေ၊ ငြိမ်းခြင်း, ငြိမ်းခြင်း၊ နကို ဏပြု။

ဘာဝေစ။ ။ဘောအနက်ဖြစ်သောကြောင့် နန္ဒာဒီဟိယုသုတ်ဖြင့် ယုပစ္စည်းသက်ရခြင်း "ဘောမှာ နပုံးများသတည်း"ဟု ဘောအနက်၌ ယုပစ္စည်းသက်လျှင် နပုလ္လိင်သာ များသောကြောင့် ပနူဒနံ စသည်ဖြင့် နပုလ္လိင်, ဖြစ်ရခြင်း, သိကို အံပြုရခြင်းသာ ထူး၏၊ သဉ္ဇာနနံ ကာနနံတို့ကား ယုကို အာနနပြုရာ ပုံစံများတည်း၊ သံပုဗ္ဗ, ဥာဓာတ် ယုသက်၊ ဤသုတ်ဖြင့် ယုကို အာနနပြု၊ ဥာဿ ဇာဇံနာသုတ်ဖြင့် ဥာကို ဇာပြု, ဇခွင်း, ချေ, ကပ်, နာမ်ငဲ့ စသည်၊ ["ဇာဒေသော နာမှိ ဇံ ဥာမှိ"ဟု နာပစ္စည်း နှောင်းရာ၌သာ ဥာကို ဇာပြုဖို့ရန် ရူပသိဒ္ဓိသတ်မှတ်ခြင်းသည် အာချာတ်ပုဒ်များအတွက် သတ်မှတ်ခြင်းသာတည်း၊ ဤကိတ်ပုဒ်များ၌ကား နာပစ္စည်း မနှောင်းဘဲလည်း ဥာကို ဇာပြုရသည်၊ [နာပစ္စည်း သက်လျှင်လည်း ချေရုံသာ။] ကာနနံ-ကု= သဒ္ဒေ (အသံပြုခြင်း)၊ ယုကို အာနနပြု, ကု၏ ဥကိုချေ, (က်) ကိုအာသို့ကပ်။

ကာရိတေစ။ ။ဖန္ဒာပနံ-ဖဒိ=စလနေ၊ ဓာတူဟိ ဏေ ဏယသုတ်ဖြင့် ဏာပေသက်၊ ကာရိတ်မှည့်, ဏ် အနုဗန်ချေ၊ ကွစိဓာတုသုတ်ဖြင့်, တစ်နည်း နိဂ္ဂဟီတဉ္ဇဖြင့် ဖနောင် နိဂ္ဂဟိတ်လာ၊ ဝဂ္ဂန္တပြု၊ (ဖန္ဒာပ)၊ နန္ဒာဒီဟိယုဖြင့် ယုသက်, အနပြု စသည်၊ [နိဂ္ဂဟိတ်လာရာ၌ "ဣကာရာနုဗန္ဓ ဓာတုသရတော ကွစိဓာတု တျာဒိနာ နိဂ္ဂဟီတဉ္ဇာတိဝါ နိဂ္ဂဟီတာဂမော"- ရူ (သဒ္ဒ ကုဓစလသုတ်အဖွင့်)

ဣယ၊ပေ၊ သက္ခိစ ၆၄၂။ ဣ ယ တ မ ကိ ဧသ ဣတိ- ဣ, ယ,တ,မ, ကိ,ဧသဟူကုန်သော၊ ဧတေသံ သဗ္ဗနာမာနံ-ဤ သဗ္ဗနာမ်တို့၏၊ အန္တော-အဆုံးဖြစ်သော၊ သရော-သည်၊ဒီဃံ အာပဇ္ဇတေ၊ ကွစိ- အချို့အရာ၌၊ ဒုသဣတိ-ဒုသဟူသော၊ ဧတသ ဓာတုသ-၏၊ ဥကာရော-ဥ အက္ခရာသည်၊ ဂုဏံ-ဂုဏ်အဖြစ်သို့၊ အာပဇ္ဇတေ၊ ဒကာရော ရကာရံ (ရအဖြစ်သို့) အာပဇ္ဇတေ၊ ဓာတွန္တသ- ဓာတွန်ဖြစ်သော၊ သသစ- သ၏လည်း၊ သ ကွ ဣတိ- သ, ကွ

ရှိတိုင်းလာသည်၊] စေတာပနံ-စိတိ= စေတာယံ (စေ့ဆော်အားထုတ်ခြင်း)၊ ဏာပေသက်, စိ၌ ဣကို ဧဝုဒ္ဓိပြု စသည်၊ အာဏာပနံ-အာဏ= ပေသနေ (စေခိုင်းခြင်း) စသည်နည်းတူ၊[ဖန္ဒာပနံ စသည်၌လည်း ယုပစ္စည်းများ ဘော အနက်ဟော ဖြစ်၍ "ဘာဝေစ"အရတွင် ဤသကာရိတဓာတ်၏ ပုံစံများကို ဆက်၍ ပြသည်။]

ကရဏေ။ ။"ကတ္တရိ ဘာဝကရဏေသု"ဟူသော ၃-နက်တွင် ဘာဝ အနက်ပြပြီး၍ ကရိဏ်းအနက်၌ ပုံစံပြလိုသောကြောင့် ကရဏေဟု မိန့်၊ ကတ္တု ကရဏ ပဒေသေသုစဖြင့် ကရဏသာဓနဉ် ယုပစ္စည်း သက်ရခြင်းသာ ထူး၏၊ ရုပ်ပြီးပုံမှာ ရှေးအတိုင်းပင်။

ပုန ကတ္တရိ။ ။ရှေး၌ ကတ္တုဘာဝ ကရဏ အနက်၌ ယုပစ္စည်း၏ အန အာနနပြုရာ ပုံစံများကို ပြပြီး၍ တစ်ဖန် ကတ္တားအနက်၌ ဏွု ပစ္စည်း၏ အက-အနကပြုပုံများကို ပြလိုသောကြောင့် ပုန ကတ္တရိဟု မိန့်သည်၊ ဏွု သက်၍ ဤသုတ်ဖြင့်အကပြုခြင်းသာ ထူး၏၊ နူဒကော စသည်ကို တွက်လေ၊ သာဝကော စသည်၌ တေ အာဝါယာ ကာရိတေဖြင့် ဩကို အာဝပြု၊ ဥပါသကော၌ ဥပပုဗ္ဗ+ အာသ= ဥပဝေသနေ (ကပ်ဝင်ခြင်း) ဟုဆို၊ ဏွု ပစ္စည်းဖြစ်၍ သမ္မတိ- ငြိမ်သက်တတ်၏၊ ဣတိ သမကော"ဟု ကအက္ခရာနှင့် ရှိရမည်၊ ဒိ ဝါဒိ-ဖြစ်၍ "သမ္မတိ" ဟုလည်း ရှိရမည်၊ ကာရိတ်ပစ္စည်း ဝင်ရာ၌ ဖန္ဒာပယကောစသည်ဝယ် ဏာပယ ပစ္စည်းသက်လျှင် "ဖန္ဒာပယ" ဟုဖြစ်၏၊ ဏွုသက်၍ အကပြု၊ သဥ္ဇာနနကောသည် ဏွုကို အာနနကပြုပုံတည်း၊ သံပုဗ္ဗဉာဓာတ် ကာရိတ် ဏာပေ ပစ္စည်း, ဏ် အနုဗန်ချေ, (သံ+ ဉာ+ ါ ပေ) ဏွုသက်, အာနနကပြု၊ (သံ+ဉာ+အာပေ+ အာနနက) ကွစိဓာတုဖြင့် ကာရိတ် အာပေကိုချေ၊ ဉာသ ဇာဇံနာဖြင့် ဉာကို ဇာပြု၊ နိဂ္ဂဟိတ်ကို ဝဂ္ဂန္တပြု၊ ဇာခွင်း, ချေကပ် (သဥ္ဇာနနကော) နာမ်ငဲ့စသည်။

ဤ ဟူကုန်သော၊ ဧတေ အာဒေသာ ဟောန္တီ၊ (ယထာသမ္ဘဝ ဟု ရှိသေးသည် ကား အပို၊ ချာသ-ရှုတို့၌လည်း မပါ၊) ဧတေ သဒ္ဒါ- ဤသဒ္ဒါတို့ကို၊ သကေန သကေန နာမေန-မိမိဥစ္စာ မိမိဥစ္စာဖြစ်သော နာမည်ဖြင့်၊ ယထာန ပရောဝေန- ပါဠိတော် အားလျော်စွာ မဆန့်ကျင်သဖြင့်၊ ဗုဒ္ဓသာသနေ-ဘုရာ့သာသနာတော်၌၊ (ပရိယတ် သာသနာတော်၌)၊ ပစ္စာ ပုန- တစ်ဖန်၊ နိပစ္စန္တေ- ပြီးဆေအပ်ကုန်၏၊ ဣမမိဝ- ဤသူကို ကဲ့သို့၊ နံ - ထိုသူ့ကို၊ ပဿတိ- ရှုတတ်၏၊ ဣတိ- ထို့ကြောင့်

၆၄၂။ ဣယ၊ပေ၊ကွီစ။ ။ဤ ဒိသော စသည်ကို "ဣမ-သဒ္ဒူပပဒ+ ဒုသ တည်၊ ဒုသ-ပေကွဏေအနက်၌ ဓာတ်မှည့် ကွီသက်၊ ["ဧတေသဒ္ဒါ သကေ နပေ၊ နိပစ္စန္တေ" ဟုဆိုသောကြောင့် ဓာတွန်ချေလျှင် ပါဠိတော်နှင့် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်ရ ကား ဓာတွန္တသ လောပေါ ကွိမှိဖြင့် ဓာတွန်မချေရ၊] ဤသုတ်ဖြင့် ဒုသ၏သကို သထပ်ပြု၊ ကွိလောပေါစဖြင့် ကွိချေ၊ ဤတိုင်အောင်သော ရုပ်တွက်စဉ်မှာ သုတ် အဆိုဖြင့် မသိသာသေး၊ ချာသကို ကြည့်၍သိရသည်၊ ထို့နောက် "ဒုသသ ဂုဏံ" ဟူသော သုတ်ပုဒ်နှင့် "ဒုသ ဣစ္စေတသ ဓာတုသ ဥကာရော ဂုဏမာပဇ္ဇတေ" ဟူသော ဝုတ္တိအရ ဒုသဓာတ်၏ ဥကို ဣဝဏ်ပြု၊ (ဣမ+ဒိသ)၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဣမ ၏ မကိုချေ၍ ဣကိုလည်း ဤဒီဃပြု၊ (ဤဒိသ) နာမ်ငံ့စသည်။]

ဣယ၊ပေ၊ဒီသံ။ ။ဣဖြင့် ဣမသဒ္ဒါကို, မဖြင့် အမှသဒ္ဒါကို, ကိဖြင့် ကိံ သဒ္ဒါကို, ဧဖြင့် ဧတသဒ္ဒါကို, သဖြင့် သမာနသဒ္ဒါကိုပြ၏၊ ထို့ကြောင့် ဣမ, ယ, တ,သမာန သဒ္ဒူပပဒ ဒုသ တည်ရသည်၊ ထိုဣမ စသည်ကိုလည်း ဤသုတ်ဖြင့် ပင် ဣ, မ,ကိ, ဧ, သ ပြုရမည်၊ ထိုသို့ပြုပြီးနောက် "အန္တသရော ဒီဃံ" အရ ဤ ယာ-တာ-မာ-ကိ (ဧမှာ နဂိုရ် ဒီဃဖြစ်၍ ပြုဖွယ်မလို)သာ" ဟု ဒီဃပြု၊ ဤဒိသ၌ ဣသရမှာ သူ့ချည်းသက်သက် ဖြစ်သောကြောင့် အန္တသရ မဟုတ်သော်လည်း ယ စသည်၏ အန္တသရတွေ များသောကြောင့် ယေဘုယျအားဖြင့် "အန္တသရော"ဟု ဆိုထားသည်။

ဆရာ။ ။ဆရာတို့ကား "ဣမ, ယ,တာ→မှ, ကိ-မေဘ, သမာနာဒိန- မန္တသရော ဒီဃံ" ဟုသုတ်ကို ပြင်ဆင်တော်မူကြ၏၊ ထိုသို့ ပြင်လျှင် "အန္တသရော ဒီဃံ ဟုဆိုရကား ဣမ၌ မ၏အဆုံးသရ အမှ၌ မှ၏အဆုံးသရ (ကိံ၌ အဆုံးသရ မရှိ နိဂ္ဂဟိတ်ဖြစ်နေ၏၊) ဧတ၌ တ၏ အဆုံးသရ, သမာန၌ နဏ်အဆုံးသရ ဒီဃ ပြုရလေမည်လားဟု ယုံမှားဖွယ်ကား ရှိနေ်လေသည်။

ဒုသသ ဂုဏံ။ ။"ဒုသဓာတ်၏ ဥကိုဂုဏ်ပြု"ဟူရာ၌ ချာသဝယ် "ဧကာ ရာဒိနံဝုဒ္ဓိတိ ဂဟိတတ္တာ= ဧ ဩ တို့ကို ဝုဒ္ဓိဟု ယူအပ်ပြီးဖြစ်သောကြောင့် ဂုဏောတိ ဣကာရာဒိနိ သင်္ဂဏာတိ= ဂုဏောဟူသော ပါဠ်ဖြင့် ဣစသည်တို့ကို

ထို့ကြောင့်၊ ဤဒီသော–ဤဒီသမည်၏၊ ယမိ၀– အကြင်သူကိုကဲ့သို့၊ နံ ပဿတိ၊ ဣတိ၊ ယာဒီသော၊ (နောက်၌လည်း တမိ၀–ထိုသူကိုကဲ့သို့၊ ကိမိ၀–အဘယ်သူကို ကဲ့သို့၊ ဧတမိ၀–ဤသူကိုကဲ့သို့၊ သမာနမိ၀– တူသူကိုကဲ့သို့၊ ဤသို့ချည်းပေး၍ တာဒီကော့ တိုင်စေ)၊ ဧ၀–တူ၊ မာဒီကော့– ငါကဲ့သို့ရှိအပ်သူ၊ ကီဒီကော့– အဘယ်ကဲ့သို့ ရှိအပ်သူနည်း၊ ဧဒီကော့– ဤသူကဲ့သို့ ရှိအပ်သူ၊ သာဒီကော့– တူသူကဲ့သို့ ရှိအပ်သူ၊ ဤဒီ– ဤသူကဲ့သို့ ရှိအပ်သူ၊ ယာဒီ– အကြင်သူကဲ့သို့ ရှိအပ်သူ၊

သိမ်းယူ၏" ဟုဆို၏၊ ဣပြုခြင်း စသည်ကိုပင် ဂုဏခေါ်သည်–ဟူလို၊ ထို့ကြောင့် ဒု၏ဥကို ဣဂုဏ်ပြုဟုဆိုရသည်၊ သို့သော် သက္ကတဗျာကရဏ်းတို့၌မူ "ဣကို ဧ, ဥကို ဩ, ရိကို အာရ်, လိကို အလ်"ဤသို့ စသည်ဖြင့် ပြုခြင်းကို ဂုဏ (ဂုဏ်) ပြုဟု ဆို၏၊ ထို့ကြောင့် ဒု၏ ဥကို ဣဂုဏ်ပြုခြင်းကား ဗျာကရဏ်းကျမ်းများ၏ ထုံးစံမကျချေ၊ ထို့ကြောင့် ရူပသိဒ္ဓိ၌ ဒုသဓာတ် မကြဲဘဲ ဒိသဓာတ်ကြဲ၍ ဂုဏ်ကို လည်း ဝိဘတ္တိဝစန (ဆဋ္ဌီဗဟုဝုစ်မှ ဒုတိယာ ဧကဝုစ် ဝိဘတ်ပြန်နေသော) ဝိပလ္လာသဟု တစ်မျိုးဖွင့်လေသည်၊ ထိုဒိသဓာတ်ကြဲခြင်းသည် ကာတန္တသုတ်နှင့်လည်း ညီညွတ်ပေသည်၊ သုတ်ကို နောက်၌ပြအံ့။

ဒေါရံ သက္ခိစ။ ။ဒိသမှ ဒကို ရပြု၍ "ဤရိသော"စသော ရုပ်များ တစ်ရံတစ်ခါ ဖြစ်ရသည်၊ ကွိပစ္စည်း နောင်းသည့်အတွက် ဓာတွန္တသ လောပေါဖြင့် ဓာတွန်သကို ချေမည်စိုးသောကြောင့် ဒိသမှ သကို သဏပ်ပြု၊ ဤရိသော စသည် ဖြစ်၏၊ ကွပြုလျှင် "ဤဒိကော့" စသည်ဖြစ်၏၊ ဤပြုလျှင် "ဤဒီ" စသည်ဖြစ်၏၊ စသဒ္ဒါ၏ အနက်ကို ဝုတ္တိဆရာကိုယ်တိုင် "စဋ္ဌဟဏော့န" စသည် ဖြင့် ပြလတ္တံ့။

ဝိဂ္ဂြိဟ်ပြုပုံ။ ။ကွိပစ္စည်းသည် ကိတ်အမည်ရှိ၍ "ကတ္တာရိကိတ်"သုတ်နှင့် အညီ များသောအားဖြင့် ကတ္တားအနက်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် "ဣမမိ၀နံ ပဿတိ"စသည်ဖြင့် ကတ္တုသာဓန ဝိဂြိဟ်ချည်းပြုလေသည်၊ သို့သော် ကျမ်းဂန်တို့၌ တာဒီဂုဏ်ကိုပြသော တာဒီပုဒ်မှတစ်ပါး "ဤဒိသော" စသော ပုဒ်များ၌ "ဤသူကဲ့သို့ ရှိအပ်သူ" စသည်ဖြင့် ကံအနက်သာ အတွေ့များ၏၊ ထို့ကြောင့်လည်း ရူပသိဒ္ဓိ၌ ကစ္စည်းဝုတ္တိအတိုင်း ကတ္တုသာဓနဝိဂြိဟ်ကိုပြုပြီးလျှင် မိမိအလိုကျ "အယမိ၀ ဒိဿတိ"ဟု ကမ္မသာဓနဝိဂြိဟ်ကို တစ်နည်းပြုလေသည်၊ ထိုကမ္မသာဓနဝိဂြိဟ်သာ သက္ကတဗျာကရဏ်း အဆိုနှင့် ညီသောကြောင့် ထိုအတိုင်းပင် အခြေပြု၌ ဝိဂြိဟ်ပြုထားသည်၊ တာဒီပုဒ်၌ကား "တမိ၀ ပဿတိတိ တာဒီ = ထိုအနိဋ္ဌကဲ့သို့ ဣဋ္ဌကို ရှုတတ်, ထိုဣဋ္ဌကဲ့သို့ အနိဋ္ဌကိုရှုတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်"ဟု ကတ္တုသာဓန ပြုရပေသည်။

[တာဒီ–စသည်လည်း တာဒီကွော စသည်ကဲ့သို့ပေး၊] စဂ္ဂဟဏေန–ဖြင့်၊ ဣယ ဣဇ္ဇေဝမာဒီနံ–ဣယ ဤသို့ အစရှိကုန်သော၊ တေသမေဝသဒ္ဒါနံ–ထိုသဒ္ဒါတို့၏ ပင်၊ အန္တော–အဆုံးဖြစ်သော၊ သရောစ–သရသည်လည်း၊ ကွစိ–၌၊ ဒီဃတ္တံ– ဒီဃ အဖြစ်သို့၊ (အာပဇ္ဇတေ–၏၊ ဣတိ–သို့၊) အာဟု–ဆိုကုန်၏၊ ဤဒီကွော–ဤသူ ကဲ့သို့ ရှုအပ်သူပေ၊ သာဒီကွော–တူသူကဲ့သို့ ရှုအပ်သူ၊ [အချို့စာများ၌ ဣဒီသော စသော ရုပ်များကျသည်၊] ဣဒီသော–ဤသူကဲ့သို့ ရှုအပ်သူ ၊ပေ၊ သရိကွော–တူသူကဲ့သို့ ရှုအပ်သူ။ (၅၈၉)

ကာတန္တ။ ။ကမ္မနျုပမာနေ တျဒဒေါ် ဒိသာ ဋက်သကာ စ (သုတ်)၊ တျဒဒေါ် – တျဒ်အစရှိသော၊ ဥပမာနေ– ဥပမာနဖြစ်သော အနီးပုဒ်သည်၊ သတိ–သော်၊ ကမ္မနိ– ဥပမေယျဖြစ်သော ကံအနက်၌၊ ဒိသာ– ဒိသဓာတ်မှ နောက်၌၊ ဋက်သကာစ– ဋက်ပစ္စည်း, သက်ပစ္စည်းတို့သည် လည်းကောင်း၊ ကွိပ်စ– ကွိပ် ပစ္စည်းသည် လည်း ကောင်း၊ ဘဝန္တိ– ဖြစ်ကုန်၏၊ (သုတ်နက်)၊ ယျဣဝ ဒိသ တေ တျာဒိသော–ထိုသူ ကဲ့သို့ ရှုအပ်သူ၊ တာဒိကွော, တာဒိတ်စသည်။ [ဤ၌ "သျဣဝ"သည် ဥပမာန လည်းဟုတ်၏၊ တျဒ် သဒ္ဒူပပဒ ဒိသဟုတည်ရသောကြောင့် ဒိသဓာတ်၏ ဥပပဒ လည်းဟုတ်၏၊ ဤ၌ ဒိသဓာတ်ဟုဆိုခြင်း, ကံအနက်၌ ပစ္စည်းသက်ခြင်းနှင့် ရူပသိဒ္ဓိဆိုပုံသည် ထပ်တူကျ၏၊ စသဒ္ဒါဖြင့် ကွိပ် (ကွိ) ပစ္စည်းကိုဆည်းယူခြင်း သည်လည်း နောက်၌ "စဂ္ဂဟဏေန" စသော စကားကို စဉ်းစားဖို့ရာ ဖြစ်လာသည်။]

ဝိဂြိဟ်အမျိုးမျိုး။ ။သမာနံ ဒဿနံ အဿာသိ သာဒိသော– သံခိတ္တသာရ၊ သမာနံ ဒဿနံ အဿာတိ ကမ္မနိ ဆဋ္ဌီ–ဋင်းဋီကာ၊ [အဿ– ထိုသူ့ကို၊ သမာနံ–အခြားသူနှင့်အလားတူသော၊ ဒဿနံ– ရှုမြင်ရခြင်းသည်၊ အတ္ထိ, ဣတိ, သာဒိသော –မည်၏၊ (အခြားသူနှင့် အလားတူ မြင်ရခြင်းရှိသူ)၊ ဤ၌ အဝုတ္တကံ အနက်ဖြစ်သော အဿ၏အနက်ကို အရကောက်ရသောကြောင့် "ဣမမိဝနံ ပဿံတိ"စသော ဝိဂြိဟ် ကိုလည်း နံဟူသော အဝုတ္တကံအနက်ကို အရကောက်၍ အဝုတ္တကမ္မသာဓနဟုလည်း ကြံကြ၏၊ ထိုသို့ကြံလျှင် "ဤဒိသော–ဤသူကဲ့သို့ ရှုအပ်သူ"ဟု အနက်လည်း ထွက်သည်၊ "သော ဣဝ အယံ တာဒီ"စသည်ဖြင့် ဥပမာတဒ္ဓိတ်လည်း မဟာ ဘာဿ၌ ကြံသေးသတတ်၊ အယံ– ဤသူသည်၊ သော ဣဝ–ထိုကဲ့သို့တည်း၊ (ထိုသူနှင့်တူ၏)၊ တာဒီ– ထိုသူနှင့်တူသူ။

ပုံစံများ။ ။ယာဒိသော စသည်၌ ယ–တ–ကိံ–ဧတ–အမှ–သမာန–သဒ္ဒူ ပပဒ ဒုသ ဟု (နျာသအလို)တည်၊ ဒုသ= ပေကွဏေ, ကွိသက်, ဒုသ၏သကို သပြု, ကွိချေ, ဒု၏ဥကို ဣဂုဏ်ပြု၊ ယ၏အကို အာပြု၊ နာမ်ငဲ့ စသည်ဖြင့် ဤဒိသော တွက်ပြခဲ့သည့်အတိုင်းတွက်၊ "ဝဇာဒီဟိ ပဗ္ဗဇ္ဇာဒယော"မှ လိုက်လာသော

ဖဋ္ဌ။ ဘီ ဣန္ဒေဝမာဒီဟိ–ဤသို့ အစရှိကုန်သော၊ တျာဒီဟိ ပေ၊ ကြော် ဓာတ္တုဟိ–ဓာတ်တို့မှ နောက်၌လည်းကောင်း၊ မတိဗုဒ္ဓိ ပူဇာဒီတောစ– မန, ဗုဓ, ပူဇ, အစရှိသော ဓာတ်တို့မှ နောက်၌လည်းကောင်း၊

နိပစ္စန္တေ ကို "တေသဒ္ဒါ သကေန၊ပေ၊ နိပစ္စန္တေ" ဟုဖွင့်သော ဝုတ္တိနှင့်အညီ, ကိ်မှ, နိဂ္ဂဟီတ်, ဇတုမှတ, သမာနမှ မာနတို့ကို ဤသုတ်ဖြင့်ပင် ချေ၊ အမှကိုလည်း ဤသုတ်ဖြင့် (မ) ပြု၍ တဒ္ဓိသော် စသည်ပြီးစေ၊ ဤရှိသော စသည်၌ "ဒေါ–ရံ"အရ၊ ဒကိုရပြု၊ ဤဒိကွော စသည်၌ကား ဒိသ၏သ်ကို ကွပြု၊ ဤဒိစသည်၌ ဒိသ၏သ်ကို ဤပြု, သိသက်, ချေ, ဒဏ္ဍီကဲ့သို့ ရပ်စဉ်။

စဂ္ဂဟဏေန။ ။"အန္တောသရော"ဟု ကတ္တားပုဒ်ရှိသောကြောင့် ဒီဃတွဲ့နောင် "အာပဒ္ဓတေ"ဟု ကြိယာကိုလည်းကောင်း, ဣတိကိုလည်းကောင်းထည့်၍ အနက်ပေးသည်၊] ဤ–ယာ–တာ–စသည်ဖြင့် အချို့အရာ၌သာ ဒီဃအဖြစ်ကို ပြုရကား. ဒီဃအပြုမပြုကြောင်းကို စသဒ္ဒါက ပြသည်–ဟူလို၊ ထို့ကြောင့် "ဤဒိသော၊ပေ၊ သာဒိကွော"ဟု ဒီဃပြုပုံ ၇– ရပ်နှင့် "ဣဒိသော၊ပေ၊ သရိကွော" ဟု ဒီဃမပြုပုံ ၄– ရပ်ကို ထုတ်ပြထားသည်၊ ထိုတွင် "ဣဒိသော်" ရပ်သည် ပိဋကတ် မရှိ၊ ရှုဒ္ဓ် "သဒိသော, သရိသော, သရိကွော"ဟုပြသည်၊ "ဗျဂ္ဃာပသရီ ဝဇ်္ဇေတိ–တွံ အမှာကံ ဗျဂ္ဃပေါတက သမာနဝဇ်္ဇော"စသည်ဖြင့် ကိတ– ဓမ္မခါဒိကဓာတ် အဋ္ဌကထာဖွင့်၏၊ ဤ၌ "သရိ"ဟု သဋ္ဌ ဒီဃမပြုဘဲရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် "သရိ–သဒိ"စသည်လည်း ရှိနိုင်၏ဟုမှတ်ပါ။

မှတ်ချက်။ ။"ကွစိ ဒီဃတွံ"ဟု ဆိုသောကြောင့် "ကွစိသဒ္ဒါဖြင့် ဒီဃအပြုကို တားမြစ်၏" ဟုအချို့ယူကြ၏၊ သို့သော် ထိုကွစိသည် စသဒ္ဒါဖြင့် ဒီဃပြုရာ၌ မမြဲကြောင်းကိုပြသော ဝုတ္တိဆရာ၏ကွစိတည်း၊ "သုတ်၌ပါသော် ကွစိမယုတ်၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း..."ဣယ။ပေ။ဒီဃ်"ဟု ဆိုပြီးမှ "ကွစိ" နောက်ထွား၍ သုတ်၌ဆိုသောကြောင့် သုတ်၌ပါသော ကွစိသဒ္ဒါသည် ဒီဃအပြုကို တားမြစ်ခြင်းငှာမစွမ်းနိုင်၊ "ကွစိဒီဃ်"ဟု ရှေ့ကနေမှ ဒီဃအပြုကို တားမြစ်နိုင်မည်၊ ထို့ကြောင့် ကွစိသဒ္ဒါဖြင့် မတားမြစ်ဘဲ စသဒ္ဒါဖြင့်သာ ဒီဃအပြုကို တားမြစ်ရသည်၊ တောဒိသောဟု ရှိရာ၌ ဇတ၏ ဝဲကို မချေဖို့ရန် (ဇတကို မပြုဖို့ရန်) ဤစသဒ္ဒါဖြင့်ပင် တားမြစ်ဟု ရှုဋီကာ၌ဆို၏၊ ကွစိသဒ္ဒါကား "ဒေါ+ရံ"၌ ထိုင်စေ၍ အချို့အရာ၌သာ ရပြု၍ ဤရှိသော စသည်ဖြစ်၏ ဟုပြသည်။ [ရှုဒ္ဓ်မှ စသဒ္ဒါဖြင့် တုမှစသည်ကို ဆည်း၍ "တုမှာဒိသော ခန္ဓာဒိသော" တို့ကိုလည်း ပြသေး၏၊ ထိုရူပသိဒ္ဓိ ရပ်တွက်ပုံကို ရူဘာသာဋီကာမှာရှု]။

ဖဋ္ဌ။ မတိဗုဒ္ဓိ ပူဇာဒီဟိ။ ။"မိဒိ ဗုဒိ"ဟု မူကွဲရှိ၏၊ "မိဒိတဗ္ဗော သိနေဟေတဗ္ဗောတိ မိတ္တော"ကို ကြည့်၍လွှဲကောင်း, မတိနှင့် ဗုဒ္ဓိသည် သိခြင်း အနက်ဟောခြင်း တူရကား ဗုဓ ဟုဆိုလျှင် မတိလည်း ပါနိုင်၏ ဟု

ဣပစ္စယော ဟောတိ၊ ဘာယီတဗ္ဗော-ကြောက်အပ် ကြောက်ထိုက်၏၊ ဣတိ ဘီတော၊ သုပိတဗ္ဗော- အိပ်ထိုက်၏၊ ဣတိ သုတ္တော၊ မိဒိတဗ္ဗော သိနေဟိ တဗ္ဗော ချစ်အပ် ချစ်ထိုက်၏၊ ဣတိ မိတ္တော၊ သမ္မနိတဗ္ဗော- သမုတ်အပ် သမုတ်ထိုက်၏၊ ဣတိ သမ္မတော၊ သံသုဋ္ဌ - လွန်စွာ၊ မာနိတဗ္ဗော ပူဇေတဗ္ဗော- ပူဇော်အပ် ပူဇော်ထိုက်၏၊ ဣတိ သမ္မဇတော၊ သမ္မာနီယိတ္တ- ကောင်းစွာမြတ်နိုးအပ်

ကြံ၍လည်းကောင်း "မိဒိ" ဟုပြန်ကြဟန်တူ၏၊ ဗုဓိနှင့် ဗုဒ္ဓိကား မထူးလှ၊ ဗုဓိ ဆိုလျှင် ဣကာရသည် ဓာတု နိဒ္ဒိဋ္ဌ, ဗုဒ္ဓိဟုဆိုလျှင် တိကာရသည် ဓာတု နိဒ္ဒိဋ္ဌ, ဤမျှသာ ကွဲ၏၊ သို့သော် ကာတန္တ ကျမ်းရင်း၌ပင် မိဒိဓာတ်ကို အနုဗန် ရှိသော ဓာတ်၌ သွင်း၍ ယူထားသောကြောင့် လည်းကောင်း, မတိ၌ မနဓာတ်သည် ဤ နေရာ၌ သိခြင်းကိုမဟော,ဣစ္ဆာ(အလို) ဟူသောအနက်ကို ဟောသောကြောင့် လည်းကောင်း, ဗုဒ္ဓိဟုလည်း တိကာရန္တ ဓာတုနိဒ္ဒိဋ္ဌဖြင့် တိုက်ရိုက်ပြထားသောကြောင့် လည်းကောင်း "မတိ ဗုဒ္ဓိ"သာ ရှေးပါ၌ ဖြစ်သင့်သည်။

ကာတန္တ။ ။ဉာနုဗန္ဓမတိ ဗုဒ္ဓိ ပူဇာတ္ထေဟိ ဣော (ကိတ်-၄, ၃၁၁)၊ [မတိ-ဣစ္ဆာ ("အတ္တနောမတိ"ဟူရာ၌ မနဓာတ်သည် "အလို"အနက်ဟောသကဲ့သို့ ဤ၌လည် မနဓာတ်သည် အလို= ဣစ္ဆာအနက်ဟော-ဟူလို)၊ ဗုဒ္ဓိ-ဉာနံ၊ ပူဇာ သက္ကာရော၊] ဦ အနုဗန္ဓေဟိ မတိ ဗုဒ္ဓိ ပူဇာ တ္ထေတိစ ဝတ္တမာနေ (ပစ္စုပ္ပန် ကာလ ၌) ဣော ဘဝတိ,ဘာဝေ ကမ္မနိ ကတ္တရိစ ယထာသမ္ဘဝံ၊ ဦ မိဒါ-မိတ္တော၊ [မိဒဓာတ်သည် ဦအနုဗန်ပါ-မပါ ၂မျိုးရှိကုန်၏၊ ထိုတွင် အနုဗန်ပါသော မိဒ ဓာတ်ကို ယူစေလို၍ ဦမိဒါဟု ဆိုသည်၊] ပေ၊ မတျတ္ထာတ်-ရည် မတော= မင်းတို့သည် အလိုရှိအပ်သူ၊ ရည် ဣဋ္ဌော=မင်းတို့သည် အလိုရှိအပ်သူ၊ ဗုဒ္ဓျတ္ထတ်-ရည် ဗုဒ္ဓေါ= မင်းတို့သည် သိအပ်သူ၊ ရည် ဉာတော- မင်းတို့သည် သိအပ်သူ၊ ရည် ပူဇိတော၊ ရည် အစ္စိတော= ပူဇော်အပ်သူ၊ အညတြာပိသုတ်၌ အပိသဒ္ဒါဖြင့် အနက်အမျိုးမျိုးရှိသော ဓာတ်များစွာကို ယူလေသေး၏။

မှတ်ချက်။ ။"ရည်+မတော"စသည်ဖြင့် ဆဋ္ဌီကတ္တား ထားဖို့ရန် ဥပဒေသကို "တ္တသစ ဝတ္တာမာနေ (ပါဏိနီ-၂,၃,၆၈)၊ ဝတ္တမာနသတ္တသ ယောဂေ ဆဋ္ဌီ ဘဝတိ= ပစ္စုပ္ပန် အနက်ဟော တ္တပစ္စည်းနှင့်ယှဉ်ရာ၌ ဆဋ္ဌီသက်၊ ရည် မတော, ရည် ဗုဒ္ဓေါ, ရည် ပူဇိတော "ဟု ပါဏိနီသုတ်ဆို၏၊ "နလောကဗျယီနိဋ္ဌာလခတ္ထာ နံ (၂,၃, ၆၉)" သုတ်ဖြင့် ပြုဋ္ဌ (အတိတ်) အနက်ဟော တ္တပစ္စည်း ယှဉ်ရာ၌ ဆဋ္ဌီကို တားမြစ်၍ တတိယာသာ သက်ရသည်၊ ဤအဓိပ္ပာယ်ကို ရည်ရွယ်၍ ပါရာဇိက ဝိဟာရကာရ သိက္ခာ ပဒဋ္ဌတထာ၌ "ဂါမေန+ပူဇိတံ, ဂါမဿဝါ ပူဇိတန္တိ ဂါမဇူဇိတံ"ဟု ပူဇဓာတ်တ္ထ(တ) ပစ္စည်း၏ ယှဉ်ရာ၌ တတိယာ-ဆဋ္ဌီ ၂-မျိုး ပြထားသည်၊ သာရတ္ထ၌လည်း "ပူဇာဝစနပယောဂေ ကတ္တရိ သာမိဝစနဿာပိ ဣစ္ဆိတတ္တာ အာဟ-ဂါမဿ ဝါ ပူဇိတန္တိ၊ လက္ခဏံ ပန သဒ္ဒ သတ္ထာနုသာရတော ဂဟေတဗ္ဗံ"ဟုဖွင့်သည်။

မြတ်နိုးထိုက်၏၊ ဣတိ သမ္မတော- (သမ္မတမင်းရ၏၊) သံကပ္ပီယတေ-ကောင်းစွာ ကြံစည်အပ်၏၊ ဣတိ သင်္ကပ္ပိတော၊ သမ္ပာဒီယတေ- ကောင်းစွာ ဖြစ်စေအပ်၏၊ ဣတိ သမ္ပာဒိတော၊ အဝဓာရီယတေ- ပိုင်းခြားကန့်သတ်အပ်၏၊ ဣတိ အဝဓာ-ရိတော၊ အဝဓာရီယိတ္တ-ပိုင်းခြားကန့်သတ်အပ်ပြီ၊ ဣတိ အဝ ဓာရိတော၊ ဗုဇ္ဈိ တဗ္ဗော ဥတဗ္ဗော- သိအပ်သိထိုက်၏၊ ဣတိ ဗုဒ္ဓေါ၊ (သိအပ်သောတရား စသည်ရ၏၊) အဇ္ဈယိတဗ္ဗော- သရဇ္ဈာယ်အပ် သရဇ္ဈာယ်ထိုက်၏၊ ဣတိ အဓိတေ- အဓိတမည်၏၊ [ဣတော ဟု အချို့စာရှိ၏၊ ဆင်ခြင်၊) ဇတဗ္ဗော ဂန္တဗ္ဗော- ရောက်အပ် ရောက်ထိုက်၏၊ ဣတိ ဣတော၊ ဝိဒိတဗ္ဗော ဥတဗ္ဗော- သိအပ်သိထိုက်၏၊ ဣတိ, ဝိဒိတော၊ တက္ကီယတေ-ကြံစည်အပ်၏၊ ဣတိ တက္ကိတော၊ ပူဇီယတေ- ပူဇော်အပ်၏၊ ဣတိ, ပူဇိတော၊ ပူဇီယိတ္တ-အပ်ပြီ၊ ဣတိ ပူဇိတော၊ အပစာယိတဗ္ဗော- အရိုအသေပြုအပ် ပြုထိုက်၏၊ ဣတိ အပစာယိတော၊ မာနိ တဗ္ဗော ပူဇေတဗ္ဗော- ပူဇော်အပ် ပူဇော်ထိုက်၏၊ ဣတိ မာနိတော၊ အပစိယတေ- အရိုအသေ ပြုအပ်၏၊ ဣတိ အပစိတော၊ ဝန္ဒီယတေ- ရှိခိုးအပ်၏၊ ဣတိ ဝန္ဒိတော၊ ဝန္ဒီယိတ္တ- ရှိခိုး အပ်ပြီ၊ ဣတိ ဝန္ဒိတော၊ သက္ကာရီယတေ- ပူဇော် အပ်၏၊ ဣတိ သက္ကာရိတော၊ သက္ကာရီယိတ္တ- ပူဇော်အပ်ပြီ၊ ဣတိသက္ကာရိတော- မည်၏။ (၆၃၆)

ပုံစံများ။ ။ဘိတော=ဘိ+ က္တ၊ ကွစိဓာတုဖြင့် က် အနုဗန်ချေ၊ သုတ္တော- သုပ=သယေ၊ ရှေ့နည်းမှီး၍ ဘုဇာနမန္တောဖြင့် ဓာတွန် (ပ်)ချေ, ဒွေဘော်လာ၊ ["သုပိတဗ္ဗော"ဟု ကံဟောကြံခြင်းကား ရှေ့သုတ်ကွာပစ္စည်းက ဘောကံ ဟောသော ကြောင့်တည်း၊ သို့သော် ကမ္မရုပ်ဖြင့် "သုတ္တော"ဟုပါဠိရှိနိုင်ခဲ၏၊ သုပဓာတ်သည် အကမ္မကဓာတ်သာ ဖြစ်ထိုက်သည်၊ ထို့ကြောင့် "သုပတီတိ သုတ္တော-အိပ်ပျော်သူ" ဟု ကတ္တားဟောကြံ၍ ဗုဓဂမာဒိတ္တေ ကတ္တရိဖြင့် တပစ္စည်းသက်သင့်သည်။] မိတ္တော- မိဒ= သိနေဟေ (ချစ်ခြင်း)၊ ဤမိတ္တောတိုင်အောင် ဘျာဒီဟိ၌ အာဒိဖြင့် ယူထားသည်။

သမ္မတော စသည်။ ။သံပုဗ္ဗ+မနဓာတ်၊ "မန=ဣစ္ဆာယံ"ဟု ဓာတ်နက်ဆိုမှ "မတိ=ဣစ္ဆာ"ဟူသော ကာတန္တနှင့်ညီမည်၊ "သံ+မတော- ကောင်းစွာလိုလားအပ်သော မင်း" ဟုလည်း အနက်ပေးသင့်၏၊ ဂမ ခန ဟန ရမာဒီန မန္တောဖြင့် ဓာတွန် (နှ်)ကိုချေ။

မှတ်ချက်။ ။ သမ္မတောကို ဤဝုတ္တိ၌ "သံမနိတဗ္ဗော, သံသုဌု မာနိတဗ္ဗော ပူဇေတဗ္ဗော, သမ္မာနီယိတ္တာတိ"ဟု ၃ ဝိဂြိဟ်ပြုထားသည်၊ (မနိတဗ္ဗော, သမ္မနီယိတ္တ တို့ကား ပါဠိပျက်သာ၊) ထိုတွင် သမ္မနိတဗ္ဗောဖြင့် သံပုဗ္ဗ မနဓာတ်ကိုပြ၏၊ သံသုဌု မာနိတဗ္ဗောဖြင့်သံသဒ္ဒါသည် သုဌုအနက်ဟောဟုလည်းကောင်း,"မာန=ပူဇာယံ"

ဟူသောပြ၏၊ ကွစိဓာတုဖြင့် မာနဓာတ်မှ (နဲ)ကိုချေ၍ မာ၏ အာကိုလည်း ရဿပြု၊ သမ္မာနီယိတ္တဖြင့်လည်း သံပုဗ္ဗ မာနဓာတ်ကိုပင်ပြ၏၊ ကွာပစ္စည်းကိုလည်း အတိတ်ဟောဟုဆိုလိုသည်၊ ထိုတွင် "သမ္မနိတဗ္ဗောတိ သမ္မတော"သာ ဤသုတ်၌ လိုရင်းကည်း၊ နောက် ၂-ဝိဂ္ဂဟကား သမ္မတော၌ ရသင့်သမျှ ဝိဂြိုဟ်ကို နောက် ဆရာတို့ အပို ထည့်ထားဟန် တူ၏။

ချာသ။ ။ချာသ၌ကား သမ္မတောကို သံပုဗ္ဗ မာဓာတ်ဟု ဆို၍ ကွစာဒိ မဇ္ဇူတ္တရာနံဖြင့် မာ၌ ရဿပြု၏၊ ဤချာသ၌ကား သုတ်၌ "မတိဗုဓိ"ဟုလည်း ဆိုလိုဟန်မတူ၊ မိဒိဗုဓိဟုသာ ဆိုလိုဟန်တူ၏၊ မိဒိအရ မိဒိတဗ္ဗော သိနေဟေ တဗ္ဗောတိ မိတ္တောဟု ပြ၍ "သမ္မတော"မှာ မိဒိ အာဒိဟိ၌ အာဒိဖြင့် ယူရသောပုံစံဟု ဆိုလိုဟန်တူ၏၊ ထိုအတိုင်း ဆိုလိုလျှင် ကာတန္တနှင့်မညီ။

သက်ပွီတော။ ။ သံ+ကပ္ပ= တက္ကနေ (ကြံစည်ခြင်း)၊ သမ္ပာဒိတော- သံ+ပဒ=ဂတိမှိ၊ [ကာရိတ်ပစ္စည်းသက်၍, ဏ် အနုဗန်ချေ၊ ဝုဒ္ဓိပြု၊ ကွစိဓာတုဖြင့် ကာရိတ် (ဧ) ကိုလည်းချေ၊ ဤသို့ကာရိတ်ဝင်မှ "သမ္ပာ"ဟု ဝုဒ္ဓိရောက်နိုင်, အနက်မှန်လည်း ရနိုင်မည်၊ ကာရိတ်မဝင်မူ "သမ္ပနွော"ဟုသာ ဖြစ်နိုင်၏၊ ချာသ၌ကား ကာရိတ်မဝင်စေဘဲ ကွစိဓာတုဖြင့် ပ၏ အကို ဝုဒ္ဓိပြုလေ၏၊] အဝ ဓာရိတော-အဝ+ဓရ၊ အညေသုစဖြင့် ဓ၏ အတို့ အာဝုဒ္ဓိပြု၊ ဤတိုင်အောင် မတိအာဒိဟိ၌ အာဒိဖြင့်ယူ။ [မတိ ဗုဓိ ပူဇာဒိဟိ၌ အာဒိကို ရှေ့ပုဒ်များနှင့်လည်း စပ်၍ "မတိအာဒိဟိ ဗုဒ္ဓိအာဒိဟိ"ဟုမှတ်ပါ။]

ဗုဒ္ဓေါ စသည်။ ။ဗုဒ္ဓေါ-ဗုဓ၊ ဗုဓဂမာဒိတ္တေ သုတ်၌ ဗုဒ္ဓေါနှင့် တူ၏၊ ဤသုတ်ဖြင့် ကွာပစ္စည်းသက်ရခြင်းသာ ထူးသည်၊ ထို့နောက် "ဣတော"ဟု ရှိ၏၊ အဇ္ဇယိတဗ္ဗောနှင့် လိုက်အောင် "အဓိတော"ဟု ရှိလျှင် သာ၍ ကောင်းမည်၊ အဓိပုဗ္ဗ ဣဓာတ်၊ "ဣ=ဂတိမှိ"ဟု ဆို၊ "အဓိ+ဣတော"ဟု ပြီးသည့်အခါ ခွင်း ချေ, နောက် ဣကို ဒီဃပြု၊ "ဧတဗ္ဗော ဂန္တဗ္ဗောတိ"၌ကား "ဣတော"ဟု သာရှိထိုက်၏၊ ဣ= ဂတိမှိ၊ ဝိဒိတော-ဝိဒ=ဉာဏေ၊ တက္ကိတော-တက္က= တက္ကနေ (ကြံခြင်း)၊ ပူဇိတော-ပူဇ= ပူဇာယံ၊ အပစာယိတော- အပပုဗ္ဗ+စာယ= ပူဇာ, နိသာမနေ (ပူဇော်ခြင်း, ကြည့်ရှုနားထောင်ခြင်း)၊ ["စယ=ပူဇာယံ" ဟုလည်း ဆိုကြ၏၊ ဓာတ်ကျမ်းတို့၌ "စယဓာတ်"ဟု တွေ့ရသည်၊ [မာနိတော- "မာန=ပူဇာယံ" အပစိတော-အပပုဗ္ဗ+စိ= စယေ (ဆည်းပူးခြင်း) ဟုချာသ၌ ရှိ၏၊ ထိုအတိုင်းဆိုလျှင် "အပစိတော- ဖျက်ဆီးအပ်၏" ဟု (အပစယဂါမိနောဒ္ဓ အပစယပုဒ်ကဲ့သို့) အနက်ပေးဖွယ်ရှိ၏၊ ဤ၌ကား မာနိတော +ပန္ဒိတောတို့၏ အကြား၌ ဆိုထား သောကြောင့် "စိ=ပူဇာယံ"ဟုသာ ဓာတ်နက်ဖြစ်သင့်သည်၊ ဝန္ဒိတော- "ဝန္ဒ= အဘိဝန္ဒနေ (ရှိခိုးဝပ်ချခြင်း)၊" သက္ကာရိတော- "သက္ကာရ=ပူဇာယံ"၊ ဗုဒ္ဓေါမှစ၍ ဗုဓာဒိဟိအရ ပုံစံတည်း။

ဝေပုပေ၊နိဗ္ဗတ္တေ ၆၆၄။ ဝေပု သီ ဒဝ ဝမု ကုဒါ ဘူ ဟု ဣဇွေဝမာဒီဟိ- ဝေပု,သီ,ဒဝ, ဝမု,ကု, ပြုအပ်လတ္တံ့ သော ကရ, ဒါ, ဘူ ဟု ဤသို့အစရှိကုန်သော၊ ဓာတူဟိ-၌၊ နိဗ္ဗတ္တတ္တေ- နိဗ္ဗတ္တအနက်၌၊ ယထာသမ္ဘဝံ- ဖြစ်သင့်သည်အားလျော်စွာ၊ အထုတ္တိမဏိမ ပစ္စယာ ဟောန္တီ၊ [ဓာတ်ကများ၍ ပစ္စည်းက၃-ပါးသာ ရှိသောကြောင့်၊ ယထာသမ္ဘံ-မဖြစ်နိုင်ရကား- ယထာသမ္ဘဝံ (ဖြစ်သင့်သလိုသက်)ဟု ဆိုသည်] ဝေပနံ-တုန်လှုပ်ခြင်း၊ ဝေပေါ-ခြင်း၊ တေန- ထိုတုန်လှုပ်ခြင်းဖြင့်၊ နိဗ္ဗတ္တော- ဖြစ်သည်တည်း၊ ဝေပထု- တုန်လှုပ်ခြင်းဖြင့် ဖြစ်သည်၊ သယနံ-အိပ်ခြင်း၊ သယော- ခြင်း၊ တေန- ထိုအိပ်ခြင်းဖြင့်၊ နိဗ္ဗတ္တော- တည်း၊ သယထု - အိပ်ခြင်းဖြင့် ဖြစ်သည်၊ ဒဝနံ- - ပူလောင်ခြင်း၊ ဒဝေါ -

---

၆၄၄။ ။ ဝေပုပေ၊ နိဗ္ဗတ္တေ။ ။"ဝေပုသိ"၌ "သီ" ဟု ဒီဃအဖြစ်လည်း သင့်၏၊ ထောမနိဓိဓာတ်စဉ်၌ "သီ" ဟု ကာရန္တဓာတ်၌သာ သယနအနက်ကို ပြသည်၊ ရူပသိဒ္ဓိ၌ကား "သိ" ဟု ရဿဖြင့် တွေ့ရ၏၊ ဟွာဒီဟိကိုလည်း "ဟု+ အာဒီဟိ"ဟု ဖြတ်၍ "ဟု" ၌ ဥကာရန္တဟုမှတ်၊ နိဗ္ဗတ္တေဝယ် "နိပ္ပတ္တေ"ဟု တချို့စာရှိ၏၊ ဒါတ္တိမကို "ဒါနေန+ နိရ်ဗတ္တ"ဟု ထောမနိဓိ ဖွင့်သောကြောင့် နိဗ္ဗတ္တေသာ ပါဌ်မှန်တည်း။

မှတ်ချက်။ ။နိဗ္ဗတ္တအနက်၌ "အထု" စသော ပစ္စည်းသက်ဟု ဆိုသော ကြောင့်နိဗ္ဗတ္တေတဒ္ဓိတ်ဟု ထင်မှားဖွယ် ရှိ၏၊ သို့သော် ပုဒ်နှင့်ပစ္စည်း စပ်မှသာ တဒ္ဓိတ်ဖြစ်နိုင်၍ ဓာတ်နှင့် ပစ္စည်းစပ်ရာ၌ ကိတ်သာ ဖြစ်နိုင်ရကား "ဝေပထု" စသော ပုဒ်အားလုံးသည် ကိတ်ပုဒ်ချည်းသာ တည်း၊ ကိတ်ပုဒ်ဖြစ်လျှင် "ဝေပေန+ နိဗ္ဗတ္တံ"စသော ဝါကျသည် ဝိဂြိုဟ်စစ်မဟုတ်, ဝိဂြိုဟ်ပြုဖို့ရန် နည်းပြသော ဝိဂြိုဟ်ပြဝါကျများဟု သိသာ၏၊ ထို့ကြောင့် ဝေပထု စသည်၌ ဆိုင်ရာသာဓနသို့ သွင်း၍ ဝိဂြိုဟ်စစ်လုပ်ရလိမ့်မည်။

ဝေပနံ၊ပေ၊ ဝမထု။ ။ ဤ ဝမထုတိုင်အောင် အထုပစ္စည်း၏ ပုံစံများ၊ [အထုပစ္စည်းဟူရာ၌ ထုပစ္စည်းသက်၍(အ) အက္ခရာလာသော နည်းကိုလည်း ရူ၌ ပြထားသေး၏၊ သက္ကတ၌ကား - "အထုပ်"ပစ္စည်းဟု အနှင့်တကွ ဆိုသည်၊ "ဝေပနံ= ဝေပေါ" ဤကား ဝေပထု၏ ဝိဂြိုဟ်မဟုတ်၊ "ဝေပေန+ နိဗ္ဗတ္တော" ဟု ပြဖို့ရာ ရှေ့ပြေး ဥပစာ စကားသာတည်း၊ [နောက် "သယနံ= သယော" စသည် ၌လည်း နည်းတူ၊] "ဝေပေန + နိဗ္ဗတ္တော= တုန်လှုပ်ခြင်းဖြင့် ဖြစ်သော ရောဂါ" ဟူသည် တုန်လှုပ်ခြင်း အမူအရာ ကြိယာသာ ဖြစ်၍ "ဝေပနံ ဝေပထု" ဟု ဘာဝ သာဓနပြု တစ်နည်း- ဤရောဂါဖြစ်လျှင် - တုန်လှုပ်နေရသောကြောင့် တုန်လှုပ် ကြောင်းလည်း ဖြစ်ရကား "ဝေပတိ ဧတေနာတိ ဝေပထု"ဟု ကရဏသာဓ် လည်းပြု။

ခြင်း၊ တေန–ဖြင့်၊ နိဗ္ဗတ္တော, ဒဝထု–ပူလောင်ခြင်းဖြင့်ဖြစ်သည်၊ ဝမနံ–ပျို့အန်ခြင်း၊ ဝမော–ခြင်း၊ တေန နိဗ္ဗတ္တော ဝမထု– ပျို့အန်ခြင်းဖြင့် ဖြစ်သည်၊ ကတိ– ပြုခြင်း၊ ကရဏံ၊ တေန နိဗ္ဗတ္တံ ကုတ္တိမံ–ပြုခြင်းဖြစ်သည်၊ ဒါတိ–ပေးခြင်း၊ ဒါနံ၊ တေန နိဗ္ဗတ္တံ ဒါတ္တိမံ–ပေးခြင်းဖြင့် ဖြစ်သည်၊ ဘူတိ–ဖြစ်ခြင်း၊ ဘဝနံ–တေန နိဗ္ဗတ္တံ ဘောတ္တိမံ–ဖြစ်ခြင်းဖြစ်သည်၊ အဝဟုတိ–ပူဇော်ခြင်း၊ အဝဟနံ၊ တေန–ထိုပူဇော်ခြင်းဖြင့်၊ နိဗ္ဗတ္တံ–တည်း၊ သြဟာဝိမံ–ပူဇော်ခြင်းဖြင့် ဖြစ်သည်။ (၆၆၂)

သယထု စသည်။ ။သယနံ= သယထု=အိပ်ခြင်း (ဘာဝသာဓန)၊ သယတီတေနာတိ သယထု= အိပ်ကြောင်းရောဂါ၊ [အဘိဓာန် နိဿယသစ်၌ "သာနာရုဂ်နာ (ဘိန်းမြိကိုယ်ရောင်နာ)"ဟုပေး၏၊] "သယတီတိ သယထု"ဟု ကတ္တုသာဓ်ပြုလျှင် အအိပ်ကြီးသူလည်း ရ၏၊ ဒဝနံ ဒဝထု= ကိုယ်၌ ပူလောင်ခြင်း၊ ဝါ– ကိုယ်ပူရောဂါ (ကရဏသာဓ်လည်းပြု)၊ ဝမနံ မဝထု၊ ဝမီယန္တေတိ ဝမထု= အန်ထားအပ်သော အန်ဖတ်ရ၏၊ ["သုဝါနဒေဏ္ဍိယဲ ဌိတသုဝါန ဝမထု ဝိယ= ခွေးအန်ဖတ်ကဲ့သို့" ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အာဟာရ ပဋိကူလ နိဒ္ဒေသ၊] ဤ၌၌ ကမ္မသာဓန ပြုနိုင်ပုံကို ထောက်၍ အခြားပုဒ်တို့၌သင့်လျော်ရာ သာဓန ပြုနိုင်ကြောင်း သိသာပြီ။

ကတိ၊ပေ၊ ဘောတ္တိမံ။ ။ဤပုံစံတို့ကား တ္တိမ ပစ္စည်း၏ ပုံစံများတည်း၊ "ကတ္တိ" ဟူရာ၌ "ကတိ–ပြုခြင်း"ဟု ကရဓာတ် တိပစ္စည်းဖြင့် သိဟိုဠ်မူရိုး၏၊ ဒါတိကို ထောက်လျှင် (ကရဓာတ်, တိပစ္စည်းဖြင့်) ကတိဟု ရှိခြင်းက သာ၍ ရှင်းသည်၊ ကရီယတေတိ ကုတ္တိမံ–ပြုအပ်သော အတုအပ ပစ္စည်းတည်း၊ ကရဓာတ် တ္တိမပစ္စည်းဖြင့် "ကရ်+တ္တိမ"ဖြစ်သည့်အခါ ဤသုတ်၌ပါသော ကုကိုပင် နိပါတနပြု၍ ထိုကုဟူသော နိပါတနဖြင့် ကရ်ကို ကုပြု၊ ဒီယတေတိ ဒတ္တိမံ– ပေးအပ်သော ဝတ္ထု၊ ဒါ၌ အာကို ကွစာဒိမဋ္ဌုတ္တရာနံဖြင့် ရှာသ၌ ရသပြု၏၊ ဓာတ်အရာ၌ဖြစ်၍ ကွစိဓာတုဖြင့် ပြုသင့်သည်၊ ဘဝနံ ဘောတ္တိမံ–ဖြစ်ခြင်း။

သြဟာဝိမံ။ ။ဏိမပစ္စည်း၏ ပုံစံ၊ အဝပုဗ္ဗ+ ဟု–ဒါနာဒန ဟဗျပွဒါနေသု၊ အဝဟူယတေ– ပူဇော်အပ်၏၊ ဣတိ သြဟာဝိမံ–ပူဇော်အပ်သော ဝတ္ထု၊ ဏိမ၌ ဏအနုဗန်ရှိသောကြောင့် ဟု၏ ဥကို သြဝုဒ္ဓိ, သြကို အာဝပြုရသည်၊ ဤ ဝေပထုစသော ပုဒ်များ၌ "ဝေပေန–ဖြင့်+နိဗ္ဗတ္တော– ဖြစ်သောရောဂါတည်း" စသည်ဖြင့် အဘိဓေယျ (ဟောနက်) ပေါ်အောင် ပေးသင့်သော်လည်း အနက် ခက်မည်စိုး၍ "နိဗ္ဗတ္တော–ဖြစ်သည်တည်း"ဟု သာမညပေးထားသည်၊ ရုပ်ကို အခြေပြု၌ တွက်ထားပြီ။

အက္ကောသေ နမှာနိ

၆၄၅။ အက္ကောသ ကွတိ–ဆဲရေးခြင်းဟူသော၊ တေသွိ အတ္ထေ –၌၊ နမှိ–န ဟူသော၊ ပဋိသေဓယုတ္တေ–ပဋိသေဓနိပါတ် နှင့်ယှဉ်လသော်၊ ["နပဋိသေဓယုတ္တေ" ဟုရှိလျှင် သာ၍ ကောင်း၏။] ဓာတ္ဝဟိ–ဓာတ်တို့မှ နောက်၌၊ အာနိ ပစ္စယော ဟောတိ၊ ဇမ္မ–ဟဲ့ အယုတ်ကောင်၊ တေ–သင်သည်၊ ဒေသော–အရပ်တစ်ပါးသို့၊ နဂမိတဇ္ဇော, အဂမာနိ–မသွားထိုက်၊ ဇမ္မ, တေ, ကမ္မံ–အလုပ်ကို၊ နကတ္တုံ, အကရာဏိ–မလုပ်ထိုက်၊ နမှိတိ–နမှိပုဒ်သည်၊ ကိမတ္ထံ၊ ဇမ္မ, တေ–နင်၏၊ ဝိပတ္တိ–ပျက်စီးခြင်း၊ ဇမ္မ, တေ–၏၊ ဝိကတိ–ဖောက်ပြန်ခြင်း။] "နင်၏ ပျက်စီးခြင်း၊ နင်၏ ဖောက်ပြန်ခြင်း" ဟု အက္ကောသ အနက် ဟုတ်သော်လည်း နှ နိပါတ်နှင့် မယှဉ်သောကြောင့် အာနိပစ္စည်း မသက်ရ–ဟူလို။]အက္ကောသေတိ ကိမတ္ထံ၊ တေ–သည်၊ နဂန္တုံ, အဂတိ–မသွားထိုက်။ [အဂတိ၌ နှ နိပါတ် ရှေးရှိသော်လည်း ဆဲခြင်းအနက် မဟုတ်သောကြောင့် အာနိ မသက်ရ–ဟူလို။]

၆၄၅။ နဂမိတဇ္ဇော၊ ဓော၊ ဒေသော်။ ။ ["နဂမိတဇ္ဇံ၊ ပေ၊ ဒေသံ" ဟု နပုလ္လိင်ဖြင့် ယခုစာတို့၌ ရှိ၏၊ "ဒေသ" သဒ္ဒါပုလ္လိင်ဖြစ်၍"နဂမိတဇ္ဇော၊ ပေါ်၊ ဒေသော" ဟု ပြင်လိုက်သည်၊ ရှုဋ္ဌလည်း "ဒေသော" ဟုပင် ရှိသည်၊ နဂမိတဇ္ဇံ ဒေသံတို့ကို ပါဠိမှန်ဟု ယူလိုလျှင်လည်း "ဒေသံ–သို့၊ နဂမိတဇ္ဇံ အဂမ်နာနိ–မသွားရာ" ဟု အောဟော ကြဲသင့်၏၊] အနက်ပေးရာ၌ (အက္ကောသ–ဆဲသံ) ပါအောင် "ဟဲ့–အယုတ်ကောင်, နင်" ဟု ပေးရသည်၊ "နဂမိတဇ္ဇော"သည် အဂမာနိ၏ အနက်ပြတည်း၊ "နဂမိတဇ္ဇောတိ အဂမာနိ " ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၊ ဤ နဂမာနိပုဒ်၌ နဟူသော ပဋိသေဓ အနက်ဟော နိပါတ်ပုဒ်လည်း ယှဉ်လျက်ရှိ၏၊ လူတစ်ယောက်ကို ဆဲသော စကားဖြစ်၍ အက္ကောသ အနက်လည်းရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် အာနိပစ္စည်း သက်ရသည်၊ နနိပါတ်နှင့် ယှဉ်ရာ၌သာ သက်သောကြောင့် ဤ အာနိပစ္စည်းသည် နပုဒ်နှင့် ဂမုစသော ဓာတ်တို့ တွဲစပ်သော ကိတ္တန သမာသ်အရာ၌ သက်သော ပစ္စည်းဟု မှတ်၊ ထို့ကြောင့် ရုပ်ကို ကိတ္တန သမာသ် ရုပ်တွက်ရမည်၊ နကရာဏိ၌လည်း နည်းတူ။

ရုပ်တွက်။ ။ အဂမာနိကို နပုဗ္ဗ ဂမုတည်, နနောင် သိသက်ချေ၊ "ဂမု= ဂတိမှု" အနက်၌ ဓာတ်မှည့် စသည်၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဓာတ်နောင် အာနိသက်၊ (နှ+ဂမာနိ)၊ သမာသ်စပ်၍ ကမ္မဓာရဲမှည့်, သမာသ် မှည့်, တပ္ပုရိသ်လည်း မှည့်၊ အတွဲနသသတပ္ပုရိသေသုတ်ဖြင့် နကို အပြု နာမ်ငဲ့, သိသက်, ချေ၊ [ရှုဋ္ဌကား အာနိ သက်ပြီးနောက် နာမ်ငဲ့၍ ချေဟု ဆိုပြီးမှ သမာသ် စိရင်၏၊ ထို စိရင်ပုံ၏ ကိတ္တန ဟူသော အခေါ်နှင့် မညီကြောင်းကို ဓာတုယာ ကမ္မာဒိမှိဏောသုတ်ပြန်ကြည့်၊]

ဧကာဒိတော သကိဿ ကွတ္တုံ

၆၄၆။ ဧကာဒိတော–ဧကအစရှိသော သချာသဒ္ဒါမှ၊ (ပရဿ–သော၊) သကိဿ–သကိံနိပါတ်၏၊ ကွတ္တုံ– ကွတ္တုံ အပြုသည်၊ ဟောတိ၊ ဧကဿ–တစ်ဟူသော၊ ပဒတ္ထဿ–ပုဒ်နက်၏၊ သကိံဝါရံ–အကြိမ်တည်း၊ ဧကကွတ္တုံ–တစ်ကြိမ်၊ ဒွိနှံ–နှစ် ဟူကုန်သော၊ ပဒတ္ထာနံ–တို့၏၊ သကိံဝါရံ–တည်း၊ ဒွိကွတ္တုံ–၂ ကြိမ်၊ တိဏ္ဏံ–၃–ဟူကုန်သော၊

အကရာဏိ၌ ကရနောင် အာနိသက်၍ ရဟာဒိတော ဏဖြင့် နကို ဏ ပြုရခြင်းသာ ထူး၏။

သာဓန, လိင်, ဝုစ်, ဝိဘတ်။ ။ "ဒေသော–ကမ္မံ" ဟူသော ဝုတ္တကံ ပုဒ်များကို ထည့်ထားသောကြောင့် ရူပသိဒ္ဓိအလို ကမ္မသာဓနတည်း၊ ဒေသော, ကမ္မံ, ရာဇဌာနီစသော အဘိဓေယျ အားလျော်စွာ လိင် ၃–ပါးပင်၊ "နာနာဒေသာ–အမျိုးမျိုးသော အရပ်တို့သို့၊ ရာဇဌာနိယော–မင်းနေပြည်တို့သို့၊ နဂမိ တဗ္ဗာ–မသူးထိုက်ကုန်၊ ဣတိ အဂမာနိ၊ ကမ္မာနိ–တို့ကို၊ နကတ္တဗ္ဗာနိ– မပြုထိုက်ကုန်၊ ဣတိ အကရာနိ– ဟု ဝုစ် ၂–ပါးလည်း ရှိသင့်၏၊ သို့ရာတွင် ဝိဘတ် ၈–သွယ် လုံးကား ရုပ်စဉ်၍ မရ၊ ပဌမာ တစ်မျိုးသာ ရှိသင့်သော (နိပါတ်ပုဒ်နှင့် အလားတူသော) နာမ်ပုဒ်တစ်မျိုး ဖြစ်သည်၊ (ဥပမာ–"သေယျော" ဟူသော နာမ်ပုဒ်သည် "သေယျော အမိတ္တော (ပုလ္လိင်)၊ ဧသာဝ ပူဇနာ သေယျော (ဣတ္ထိလိင်)၊ ဧကာဟံ ဇီဝိတံ သေယျော (နပုလ္လိင်)" ဟု လိင် ၃–ပါးနှင့် လျော်သော အဗျယနှင့်တူသော ပုဒ်တစ်မျိုး ဖြစ်သကဲ့သို့တည်း–ဟု သဒ္ဒနီတိ ဆိုသည်။

[ဆောင်] ကမ္မသာဓန, ဝုစ် နှစ်ဝ, လိင်က ၃–လိင်ဆံ၊
ရုပ်စဉ် မရ, ပဌမာမျှ, ဆန်းလှပေသည့် နာမ်၊
အဂမာနိ, ဆုံးဖြတ်ဘိ, နီတိဆိုတဲ့ ဥာဏ်။

မှတ်ချက်။ ။ ထောမနိဓိ၌မူ "အကရဏိ" ဟု အနိပစ္စည်းဖြင့် ဣတ္ထိလိင်ဟု ဆို၏၊ "အကရဏီ ဣတျာဒယော သာပေ" ဟု အမရကောသလည်း ဆို၏၊ အက္ကောသဘေဒ (ဆဲခြင်း အထူး) သာပ (ကျိန်ဆဲ) ဟုလည်း အနက် ဖွင့်၏၊ ထို့ကြောင့် ဆဲခြင်း (အက္ကောသ မျှသာ) မက, သာပ (ကျိန်ခြင်း) အနက်၌လည်း အာနိသက်၏ ဟုမှတ်၊ ဆရာတို့ကား "မပြုဘဲ နေခြင်း ဖျင်းလှ၏တကား" ဟု လည်း မိန့်ကြသည်။

၆၄၆။ ဧကဿ၊ ပေ၊ ဧကကွတ္တုံ။ ။ "ပဒတ္ထဿ" သည် ဧကဿ၏ အနက် ဖွင့်တည်း၊ ထိုသို့ဖွင့်သဖြင့် "ဧက" အရ ဧကသဒ္ဒါကို အရ မကောက်ဘဲ ဧကပုဒ်၏ အနက်ဖြစ်သော "တစ်" ဟူသော အရေအတွက် သချာကိုသာ အရ ကောက်ရ

ပဒတ္ထာနံ–တို့၏၊ သကိ်ဝါရံ–တည်း၊ တိုက္ခတ္တုံ–၃ ကြိမ်၊ ဧဝံ–တူ၊ စတုက္ခတ္တုံ– ၄–ကြိမ်၊ ပေ၊ ဒသက္ခတ္တုံ–ဆယ်ကြိမ်၊ ဣစ္စေဝမာဒယော–ဤသို့ အစရှိကုန်သော၊ သဒ္ဒါ–သဒ္ဒါတို့ကို၊ ယောဇေတဗ္ဗာ–ယှဉ်စေထိုက်ကုန်၏။ (၄၁၉)

ကြောင်းကို သိစေသည်၊ ဝါရံလည်း သကိ်၏ အဖွင့်တည်း၊ ထိုသို့ ဖွင့်သဖြင့် "သကိ်–တစ်ကြိမ်တည်း" ဟု အနက်မပေးရ "သကိ်–အကြိမ်တည်း" ဟု အနက်ပေးရကြောင်းကို သိစေသည်၊ ဝိဂြိုဟ် ဖြုလိုရင်းမှာ– "ဧကဿ+ သကိ်" သာတည်း၊ [ဧကဿ–တစ်၏ +သကိ်–အကြိမ်တည်း၊ ဧကက္ခတ္တုံ–တစ်ကြိမ်။]

ရုပ်တွက်။ ။ ဧကက္ခတ္တုံကို "ဧက+သကိ်" တည်၊ ဧကနောင် သသက်, သ်လာ၊ သကိ်နောင် သိသက် (နိပါတ်ဖြစ်၍) သဗ္ဗာသမာဝုသော သုတ်ဖြင့်ချေ၊ ဧကဿ+ သကိ် ဟု ဝါကျဖြစ်၏၊ (အနက်ပေး) သမာသ်မှည့်, ဝိဘတ်ချေ၊ ပကတိပြု၍ (ဧကသကိ်)၊ ဤသုတ်ဖြင့် သကိ်ကို ကွတ္တုံပြု၊ နာမ်ငဲ့ သိသက်, ချေ, ပြီး၏၊ ဒွိက္ခတ္တုံ စသည်လည်း "ဒွိန္နံ+ သကိ်" ဟု ဝါကျဖြစ်စေ၍ "ဒွိသကိ်" ဖြစ်သည့်အခါ သကိ်ကို ကွတ္တုံပြု၊ သိသက်, သေသတောဖြင့် ချေ၊ ဤကား ဤသုတ် ဝုတ္တိနှင့် နျာသတို့အလို (ဧကနှင့် သကိ် နိပါတ်စပ်ထားသော) သမာသ်ဟု သဘောထား၍ ရုပ်တွက်ပုံတည်း၊ ရွှင်မှု အဗျယတဒ္ဓိတ်သွင်း၍ တဒ္ဓိတ်ဟု ယူဆလေသည်၊ ထိုအလို "ဧကဿ+သကိ်" လည်း ဝိဂြိုဟ်မဟုတ် ("ဤမသို့ ကာလေ" သည် အဇ္ဈ၏ အနက်ဖွင့် ဖြစ်သကဲ့သို့) ဧကက္ခတ္တုံ၏ အနက်ပြဝါကျသာ ဖြစ်သည်–ဟု မှတ်ပါ။

စဉ်းစားဖွယ်။ ။ ဤသုတ် ဝုဒ္ဓိတို့ အဆိုအရ "သကိ် သဒ္ဒါသည် တစ်ကြိမ်ဟူသော အနက်ကို မဟောဘဲ အကြိမ်သာမည အနက်ကိုဟော၏" ဟု ဆိုရာ၌ စဉ်းစားဖွယ်ရှိ၏၊ [အချို့က သတသဒ္ဒါသည် သူ့ချည်းသက်သက် "တစ်ရာ" အနက်ကို ဟောသော်လည်း "ဒွိသတံ" စသည်၌ "အရာ" သာမညကို ဟောသကဲ့သို့–ဟု အဓိပ္ပာယ် ပြောကြ၏၊ သို့သော် ထို သတသဒ္ဒါကား "ဒွိသတံ– နှစ်တို့ဖြင့် မြှောက်အပ်သော တစ်ရာ" ဟု သဒ္ဒါနက်ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် "၂–ရာ"ဟု ပေးသော အနက်သည် လောကခေါ်ရိုး သင်္ကေတအနက်သာတည်း၊ သတသဒ္ဒါကား အမြဲပင် "တစ်ရာ" အနက်ဟောဖြစ်သည်။] သက္ကတ အဘိဓာန်၌လည်း သကိ်သဒ္ဒါ၏ "တစ်ကြိမ်ဟူသော အနက်ကိုသာ ပြသည်၊ ထို့ကြောင့် သကိ်ကို ဝါရံဟု (အကြိမ်သာမည) ဖွင့်ခြင်းကို စဉ်းစားသင့်၏၊ သကိ်သဒ္ဒါသည် အကြိမ်သာမညကို မဟောနိုင်ပြန်လျှင်လည်း ဧကက္ခတ္တုံ စသည်၌ သကိ်သဒ္ဒါမှ ဖြစ်သော ကွတ္တုံဟု မဆိုနိုင်တော့ချေ၊ ထို့ကြောင့် ဤသုတ်ကို ဤနေရာ၌ ဆိုထားခြင်းနှင့်တကွ ဤသုတ် အဖွင့်များကိုပါ စဉ်းစားသင့်သည်၊ ထို့ကြောင့် ဤနေရာဝယ် အခြား ကျမ်းများ၏ သုတ်ဝုဒ္ဓိများကို ထုတ်ပြဦးအံ့။

သဒ္ဒနီတိ။ ။ "ကောဒိတော ဝါရတ္ထေ ခတ္တုံ" (သုတ်)၊ ကော ဝါရော ကေကွတ္တုံ, ဒွေ ဝါရာ ဒွိကွတ္တုံ၊ ပေ၊ တိကွတ္တုံ ပုရိသေ ပေသတိတိ အာဒိသု တယောဝါရေ ပေသတိတိ ဥပယောဂဗဟုဝစနဝသေန အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ ကေကွတ္တုံကို ကေတည်, "ကောဒိတော ဝါရတ္ထေ ကွတ္တုံ" သုတ်ဖြင့် ဝါရအနက်၌ ကွတ္တုံ ပစ္စည်းသက်, နာမ်ငဲ့, သိသက်, ချေ၊ ကေကွတ္တုံ ပြီး၏၊ ဒွိနောင် ကွတ္တုံသက်, နာမ်ငဲ့, ပဋမာယောသက်,ချေ၊ ၂-ကြိမ်ဖြစ်၍ ဗဟုဝုစ် ယောသက်သည်၊ "တိကွတ္တုံ ပေသေတိ-၃ ကြိမ်တိုင်တိုင် စေလွှတ်၏" ဟူရာ၌ကား ဝါရအနက်၌ တိနောင် ကွတ္တုံ ပစ္စည်းသက်၍ ဒုတိယာ ယောဝိဘတ်သက်, ချေ။

မောဂ္ဂလ္လာန်။ ။ "ဝါရ သဒ္ဒါယ ကွတ္တုံ"..... ဒွေဝါရေ ဘုဉ္ဇဟိ, ဒွိကွတ္တုံ ဒိဝသ ဘုဉ္ဇတိ, [ဝါရသဒ္ဒါယ-ဝါရနှင့် စပ်သော သဒ္ဒါသဒ္ဒါမှ နောက်၌၊ ကွတ္တုံ-ကွတ္တုံ ပစ္စည်းသက် (သုတ်နက်)၊ ဝါရနှင့် စပ်သော သဒ္ဒါဟူသည် "ဒွေဝါရေ" ၌ ဒိကဲ့သို့သော သဒ္ဒါတည်း၊ "သဒ္ဒါသဒ္ဒါနောင် ဝါရအနက်၌ ကွတ္တုံ ပစ္စည်းသက်" ဟု ဝိုသည်နှင့် သဘောတူပင်၊ ဒွေဝါရေ-ဟု ဒုတိယာဝိဘတ်ဖြင့် ပြသောကြောင့် "ဒွိကွတ္တုံ" ဟု ပြီးသည့်အခါ ဒုတိယာယောသက်၍ ချေရမည်ကဲ့သို့ ထင်၏၊ ဤမျှသာ သဒ္ဒနီတိဆိုပုံနှင့် ကွဲလွဲသည်၊ နောက်၌ "ကေ ဝါရ ကေကွတ္တုံ" ဟု ပြထား၏၊ ဤသို့လျှင် သဒ္ဒနီတိမောဂ္ဂလ္လာန်တို့၌ သကိ်ကို ကွတ္တုံ မပြုဘဲ ဝါရ အနက်ဝယ် ကွတ္တုံပစ္စည်း သက်ကြသည်။ [ရူပသိဒ္ဓိ အဆိုကို ရူမှာ ရူပါ။]

ကလာပ်။ ။ "ဝါရသျ သဒ္ဒါယား ကြိတွသ် (တဒ္ဓိတ်- ၃၃၉)" -ပဉ္ဇ ဝါရာနိ ဘုဉ္ဇတေ, ပဉ္ဇကြိတွး၊ ပေ၊ သတံဝါရာန် ဘုဉ္ဇတေ-ဝါရာဏံ သတံ ဘုဉ္ဇ တေ, သတကြိတွး၊ [သဒ္ဒါယ-သဒ္ဒါသဒ္ဒါမှ နောက်၌၊ ဝါရသျ- ဝါရသဒ္ဒါ၏ အနက်၌၊ ကြိတွသ်-ပစ္စည်းသက်၊ ပဉ္ဇဝါရာန်-၅ ကြိမ်တို့တိုင်တိုင်၊ ဘုဉ္ဇတေ-၏၊ ပဉ္ဇကြိတွး ၅-ကြိမ်တို့တိုင်တိုင်၊ သတံဝါရာန်-အကြိမ်တစ်ရာတိုင်တိုင်၊ ဝါ, ဝါရာဏံ- အကြိမ်တို့၏၊ သတံ-တစ်ရာတိုင်တိုင်၊ ဘုဉ္ဇတေ-စား၏၊ သတကြိတွး-အကြိမ်တစ်ရာ တိုင်တိုင်၊ဤ၌"ကြိတွသ်"ပစ္စည်းဟူသည်ပါဋိ၌ ကွတ္တုံပစ္စည်းပင်တည်း။ [ဤသို့ ကစ္စည်း-ဥဏာဒ်ကျမ်းတို့၏မှီရာ ကလာပ်ကျမ်း၌ပင် သကိ်ကိုပြုသော ကွတ္တုံဟု မဆိုဘဲ ဝါရ(အကြိမ်)အနက်၌ ကွတ္တုံပစ္စည်းသက်-ဟု ဆိုထားသောကြောင့် ကစ္စည်း ဥဏာဒ်သုတ် ဝုတ္တိစာသွားကို စဉ်းစားကြပါလေ။

ဓာပစ္စည်း၏အနက်။ ။ဓာပစ္စည်း၏"အပြား"ဟူသော အနက်၌လည်း ကွတ္တုံပစ္စည်းသက်ဟု သဒ္ဒနီတိ ဆိုသေး၏၊ "သဟဿကွတ္တုံ အတ္တာနံ, နိမ္မိ နိတွာန ပန္ဆကော= စူဋ္ဌပန်သည် မိမိကိုယ်ကို တစ်ထောင် အပြားအားဖြင့် ဖန်ဆင်း၍ နေ၏"ကား ပုံစံ၊ "သဟဿကွတ္တုန္တိ- သဟဿဓာ" ဟု စူဋ္ဌပန္ဆက ထောရ ဂါထာဋ္ဌကထာ ဖွင့်ဆိုသည်။

သုနဿုပေါဏှာနှာ ၆၄၇။ သုန· ဣတိ– သုန ဟူသော၊ ဧတဿ ပါတိပဒိကဿ– ဤပါတိပဒိကသဒ္ဒါ၏၊ ဥနဿ– ဥနသဒ္ဒါ၏၊ ဩဏ၊ ပေ၊ အာဒေသာ– ဩဏ, ဝါန, ဥဝါန, ဥိန, ဥနခ, ဥဏ, အာ, အာန အပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ၊ သာမိကဿ–သခင်၏၊ ဝစနံ–စကားကို၊ သုဏာတိ–နားထောင်တတ်၏၊ ဣတိ, သောဏော– သောဏသဒ္ဒါ၏၊ သာမိကဿ–၏၊ သဒ္ဒံ–အသံကို၊ သုဏာတိ– နားထောင်တတ်၏၊ ဣတိ, သွာနော– သွာနမည်၏၊ ဧဝံ, သုဝါနော, သူနော, သုနခေါ, သုဏော, သဟ, သာနော–မည်၏၊ (၆၆၄)။ [ဧဝံဖြင့် ရှေ့နည်းအတိုင်း ဝိဂြိုဟ်ပြုဖို့ရန် ညွှန်ပြ၏၊ ထို့ကြောင့်"သာမိကဿ ဝစနံ (သဒ္ဒံ) သုဏာတိတိ သုဝါနော" စသည်ပြုပါ–ဟူလို။]

၆၄၇။ သုန ဣတ္ထေတဿ ပါတိပဒိကဿ။ ။ ဝိဘတ်မသက်ရသေးသော နာမ်အားလုံးကို ပါတိပဒိကခေါ်ကြောင်း, ထိုပါတိပဒိကလည်း နိပ္ပန္န အနိပ္ပန္န ဟု ၂–မျိုးရှိကြောင်းကို "မသုဿ သုဿ စ္ဆရစ္ဆေရာ" သုတ်၌ ပြခဲ့ပြီ၊ ထို ၂–မျိုးတွင် သုနသည် "သုန–ဂတိမှိ"ဟူသော ဓာတ်, အပစ္စည်း (ထောမနိဓိ၌ ကပစ္စည်း)ဖြင့် ပြီးစေအပ်သော နိပ္ပန္န ပါတိပဒိကတည်း၊ [သုန– ဂတိမှိ, တုဒါ= သုနဓာတ်, ဂတိအနက်၌ တုဒါဒိဂိုဏ်း၊ သုန+က–ကုဏ္ဏရေ= သုနဓာတ်, ကပစ္စည်း,"ခွေး" ဟူသောအနက်၌ဖြစ်၏၊ –ထောမနိဓိ၊] "သုနတိ ဂစ္ဆတိ– သွားတတ်၏၊ ဣတိ, သုနော–မည်၏" ဟု ထောမနိဓိ အလို ဝိဂြိုဟ်ပြု၊ "သာမိ ကဿ ဝစနံ သုဏာတိ"ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုသော ဆရာတို့ကား သုဓာတ် ယုပစ္စည်းကို အနုပြု၍ သုနပြီးသည်ဟု ကြံကြဟန်တူသည်၊ "သုန" ဖြစ်သည့်အခါ နာမ်ငဲ့, သိသက်သြပြု၍ "သုနော"ဟု နာမ်ပုဒ်ဖြစ်၏၊ ထိုသုနဟု နာမ်ငဲ့ပြီးအနေအားဖြင့် တည်ထား၍ သိသက်ပြီးမှ သုန၏ ဥနကို သြနစသည်ပြုလျှင် "သောဏော" စသည်ဖြစ်၏၊ရုပ်တွက်ပုံကို အခြေပြု၌ ပြထားသည်။

မှတ်ချက်။ ။သောဏော, သုဝါနောစသော ပုဒ်အားလုံးသည် "ခွေး" ဟူသော အနက်ဟောချင်း တူသော ပရိယာယ်ပုဒ်များတည်း၊ ဂေါဏန်မှိဝါသုတ်၌ ပရိယာယ်ပုဒ်ဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားအောင် ဂေါသဒ္ဒါကို ဂေါဏပြုသကဲ့သို့ ဤ၌လည်း ပရိယာယ်ပုဒ်ဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားစေခြင်းငှာ သုနမှ သောဏ စသည်ပြီးအောင် စီရင်ပြသည်ဟု ကြံသင့်၏၊ ထို့ပြင် "သာမိကဿ ဝစနံ သုဏာတိတိသောဏော" ဟူရာ၌ သုနမှ သောဏစသည် ဖြစ်လာပုံကို သုတ်က ပြထားသောကြောင့် ဝိဂြိုဟ်ပြုလိုလျှင် "သုနော" တုန်းကသာ ပြုထိုက်၏၊ သောဏောစသည်မှာ (သုတ်အလိုအားဖြင့်) ဓာတ်ပစ္စည်း မခွဲရသောကြောင့် ဝိဂြိုဟ်ပြုဖွယ်မလို၊ ထို့ကြောင့် "သာမိကဿ ဝစနံ သုဏာတိ, သဒ္ဒံသုဏာတိ" ဟူသော ဝိဂြိုဟ် ၂–မျိုးလုံးပင် နောက်ဆရာတို့ ကြဆအပ်သော ဝိဂြိုဟ်များသာ ဖြစ်ဟန်တူသည်။

တရုဏသ သုသုစ ၆၄၈။ တရုဏဣတိ–တရုဏဟူသော၊ စတသ ပါဋိပဒိကသ–၏၊ သုသု အာဒေသော, ဟောတိ–သုသု–နုပျိသော၊ ကာဋ္ဌကေသော– မည်းနက်သော ဆံပင်ရှိသူ၊ (၆၆၅)။ ["ကာဋ္ဌကေသော" အပိုတည်း၊ ပါဋိတော်များ၌ "သုသုကာဋ္ဌကေသော" ဟု တစ်ဆက်တည်း ရှိတတ်သောကြောင့် ထည့်ထားဟန်တူသည်၊ သဏ္ဍတ၌ သောဓာတ် ကု ပစ္စည်းဖြင့် "သိသု" ဟု ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ဤသုသုလည်း တရုဏမှ လာသည် မဟုတ်, ဓာတ်ပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသော သီးခြားပုဒ် တစ်မျိုးသာဟုလည်း မှတ်ပါ။]

ယုဝသ၊ ပေ၊ နုနာ ၆၄၉။ ယုဝဣတိ–ဟူသော၊ စတသ ပါဋိပဒိကသ–၏၊ ဥဝသ–ဥဝ သဒ္ဒါ၏၊ ဥဝ ဥဝါန ဥန ဦနာ ဒေသာ ဟောန္တိ၊ ယုဝါ, ယုဝါနော, ယုနော, ယူနော–လုလင်ပျိုသည်၊ (၆၆၆)။ သဏ္ဍတ၌ "ယု=မိဿနေ" ဓာတ်နောင် ကနိန် ပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသော "ယုဝါ" [တစ်ပုဒ်သာ ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ပါဋိ၌ ယုဝပုဒ်မှ ယုဝါန–ယုန ယူနပုဒ်တို့ ဖြစ်သည်ဟု ကြံဟန်တူသည်၊ ယုဝါနပုဒ် ပြီးပုံကို ဟိဝိဘတ္တိမှိစ၌လည်းတစ်မျိုးပြခဲ့ပြီ၊ ယုဓာတ်နောင် ယုပစ္စည်းသက်လျှင် ယုန–ယူနတို့လည်း ပြီးနိုင်မည်၊ ထို့ကြောင့် ယုဝ ပုဒ်ကဲ့သို့ ယုန–ယူနတို့လည်း သီးခြားပုဒ်တစ်မျိုးဟု ကြံသင့်သည်။]

သဏ္ဍတ။ ။ သွာ, သွာန, သုနက (ခ) ပုဒ်တို့သည် သဏ္ဍတ၌ သီးခြား ပါတိပဒိက(နာမ်)ပုဒ်အဖြစ်ဖြင့် လာ၏၊ သွာသည် "သွိ–ဂတိမှိ" ဟူသော ဓာတ်နောင် ကနိန်ပစ္စည်း, နိပါတနဖြင့် စီရင်၍ "သွန်" အပြီးမှာ ဝိဘတ်သက်၍ "သွာ" ဟု ဖြစ်၏၊ (ပါဋိ၌ "သာ" နှင့် အတူတူပင်၊) သွန်နောင် သွတ္တ၌ အာဏ်ပစ္စည်းသက်၍ "သွာနော" ဟု ဖြစ်၏၊ သုနနောင် ကပစ္စည်းသက်၍ "သုနကော" ဟု ဖြစ်၏၊ [ပါဋိ၌ ကကို ခပြု၍ "သုနခေါ" ဟု ဖြစ်သည်၊] သွာနပုဒ်ကို ဖြန့်လျှင် "သုဝါန" ဟု ဖြစ်သင့်၏၊ သောဏ–သုဏပုဒ်တို့ကား သဏ္ဍတ၌ မရှိ, ပါဋိသက်သက်သာ၊ ဤသို့လျှင် သွာ, သွာန, သုနခတို့သည် သုနပုဒ်မှ ဖြစ်လာကြသည် မဟုတ်, သူ့ဓာတ်ပစ္စည်းနှင့် သူ ပြီးကြသော သီးခြားပုဒ်များအဖြစ်ဖြင့် သဏ္ဍတ၌ ရှိသောကြောင့် သောဏ သုဏပုဒ်တို့လည်း သုဓာတ် ယုပစ္စည်းဖြင့် ပြီးနိုင်သော သီးခြားပုဒ်များ ဖြစ်သင့်ရကား ဤသုတ် မရှိသော်လည်း ဆိုင်ရာ ဓာတ်ပစ္စည်းဖြင့်ပင် သောဏ စသည်တို့ ပြီးနိုင်သည်ဟု မှတ်၊ [သဒ္ဒနီတိ၌ကား သုဓာတ် နောင် ဩဏ, ဝါန, ဥဝါန, ၃–ပစ္စည်းသက်၍ "သောဏော, သွာနော, သုဝါနော"တို့ကို ပြီးစေသော နည်းကိုလည်း ပြသေး၏။]

၆၅၀။ ဝတ္တမာနတ္ထေ–ပစ္စုပ္ပန်အနက် ဖြစ်သော၊ ကာလေစ
ကာလေ၊ ပေ၊ ဏှာဒယော –အခါ၌လည်းကောင်း၊ အတီတတ္ထေ–အတိတ်အနက်
ဖြစ်သော၊ ကာလေစ–လည်းကောင်း၊ ဏှ ယု တပစ္စယာ– ဏှ, ယု, တပစ္စည်းတို့သည်၊
ဟောန္တိ၊ အကာသိ –ပြုပြီ၊ ကရောတိ–ပြုဆဲ၊ ဣတိ ကာရု–(လက်သမား) မည်၏၊
အဂစ္ဆိ–သွားပြီ၊ ဂစ္ဆတိ–ဆဲ၊ ဣတိ, ဝါယု–(လေ) မည်၏၊ အဘဝိ–ဖြစ်ပြီ၊
ဘဝတိ–ဆဲ၊ ဣတိ ဘူတံ–မည်၏။ (၆၅၁)

၆၅၁။ ဘဝိဿတိ ကာလတ္ထေ– အနာဂတ် ကာလအနက်
ဘဝိဿတိ ဂမာဒီဟိ ၌၊ ဂမု ဘဇ သု ဌာ ဣစ္စေဝမာဒီဟိ–ဂမု ဘဇ, သု, ဌာ,
ဏိယိဏ် ဤသို့ အစရှိကုန် သော၊ ဓာတူဟိ, ဏိယိဏ်ပစ္စယာ,
ဟောန္တိ၊ ယဿ–အကြင်သူ၏၊ အာယတိ–နောင်ခါ၌၊ ဂမိတုံ–သွားခြင်းငှာ၊
သိလံ–အလေ့သည်၊ အတ္ထိ, ဣတိ ဂါမိ–ဂါမိ မည်၏။ [နောက်၌ "ဘဇိတုံ–
ဝေဖန်ခြင်းငှာ၊ ပဿာဝိတုံ–ယိုစီးခြင်းငှာ၊ ပဌာယိတုံ–တည်တံ့ခြင်းငှာ" ဟု ပေး။]
(၆၄၈)

၆၅၀။ ဏှ ယု တပစ္စယာ။ ။ ဏှာဒယော၌ အာဒိဖြင့် ယု, တပစ္စည်းတို့ကို ယူစေလိုသောကြောင့် "ဏှ ယု တပစ္စယာ" ဟု ဖွင့်သည်၊ ရှေ့ကား "အာဒိသဒ္ဒေန ယုဣတ္တမိ ဣစ္စာဒယောစ ဟောန္တိ" ဟု ဆို၏၊ "ဝတ္တမာနာ–တီတော" ဟုဆိုသောကြောင့် "အကာသိ–ကရောတိ" ဟု အတိတ် ဝတ္တမာန် ၂–မျိုးဖြင့် ဝိဂ္ဂဟပြုသည်၊ ကာရုကို ကတ္တရိကိတ်၌ ရုပ်တွက်ခဲ့ပြီ၊ ဘူတံကိုလည်း အခြေပြုကြည့်တွက်၊ ဤသုတ်ဖြင့် တပစ္စည်းသာ သက်သောကြောင့် (က်)အနုဗန်ချေဖွယ် မလို။

ဝါယု။ ။ ဝါဓာတ်သည် ဂတိအနက်ရှိသော "အဂစ္ဆိ, ဂစ္ဆတိ" ဟု ဝါဓာတ်၏ အနက်ဖြင့် ဝိဂ္ဂဟ ပြုထားသည်။ "အဝါယိ, ဝါယတိတိ ဝါယု" ဟု ဓာတ်ရင်းအတိုင်းလည်း ပြုနိုင်၏။ ဤ ဝါယုကို ယုပစ္စည်း၏ ပုံစံအဖြစ်ဖြင့် ပြထားသည်မှာ စဉ်းစားဖွယ် ရှိ၏။ ယုပစ္စည်းမှန်လျှင် "အန" ပြုရသည်ချည်းတည်း၊ ဤ၌ အနမပြုဘဲ"ဝါ=ဂတိဗန္ဓနေသု" ဓာတ်နောင် ယုပစ္စည်းသက်ရုံဖြင့် "ဝါယု" ဖြစ်ခြင်းမှာ ထုံးစံ မကျချေ၊ ရှေ့၌မူ"ဝါ–ဓာတ် ဏုပစ္စည်း, ဏ် အနုဗန်ချေ, အာကာရန္တာန မာယောသုတ်ဖြင့် ဝါ၏ အာကို အာယပြု၍ "ဝါယု" ပုဒ်ကို ပြီးစေသည်၊ ယုပစ္စည်းအတွက်မှာ စဒိဓာတ်ဖြင့် စန္ဒနံ စသည်ကို ပုံစံထုတ်၏၊ ထိုရှုနည်းသာ စည်းကမ်းကျပေသည်။

၆၅၀။ ဂမာဒီဟိ ဏိယိဏ်။ ။ ဂမာဒီဟိ၌ အာဒိဖြင့် ဘဇ–သု–ဌာ စသည်ကို ယူဟု သိစေလိုသောကြောင့် "ဂမု ဘဇ သု ဌာ ဣစ္စေဝမာဒီဟိ" ဟု ဖွင့်၏၊ ဏိယိဏ်တို့၌ (ဏ်) အနုဗန်တို့သည် ဝုဒ္ဓိ ပြုရခြင်းအကျိုး ရှိ၏၊ ယိဏ်၌

(ယ်)လည်း အနဗန်ပင်၊ ထို(ယ်)အနဗန်ကား ဤဥဏာဒ်၌ အကျိုးမထူးလှ၊ အခြား (မောဂ္ဂလ္လာန် စသည်) ကျမ်း၌မူ ဃအနဗန်ပါသော ပစ္စည်းနှောင်းရာဝယ် "ကဂါစစာနံ ဏာနဗန္ဓေ" စသော သီးခြား စီရင်သော သုတ်များ ရှိကြသည်။

ဤသုတ်မှီရာ။ ။ "ဘဝိဿတိ ဂမာဒယော"– ကာတန္တကိတ်, ၄, ၃၁၃– သုတ်သည် ဤသုတ်၏ မှီရာတည်း၊ သို့သော် ထိုသုတ်၌ ဣန်ပစ္စည်းသာ သက်၍ "ဂါမံ ဂမီ, ဂါမံ အာဂါမီ, ဘာဝီ" တို့ကို ပုံစံထုတ်သည်၊ အနဝါဒဋီကာ၌ကား "အတ္တတော ဘဝိဿတိကာလဝုတ္တိ ဂမာဒိဓာတုတော ဥတ္တရံ ဣန်ဏိန် ပဘုတိပစ္စယာ ဘဝန္တိ" ဟု ဖွင့်၏၊ ဤကစ္စည်းသုတ်ဆိုပုံကား ထိုအနဝါဒဋီကာ ဖွင့်ထားပုံနှင့် သာ၍ နီးစပ်သည်။

ပုံစံများ။ ။ ဂါမီစသော ဤကာရန္တပုံစံများသည် ဏီပစ္စည်း၏ ပုံစံများ သာတည်း၊ ဃိဏ်ပစ္စည်းသက်ရာ၌ ဣကာရန္တသာ ဖြစ်ထိုက်၏–ဟု သဘောထား၍ ရှု၌" ဂါမံ ဂါမီ" ဟု ထုတ်သည်၊ ထို့ကြောင့် ရှုအလိုအတိုင်း ဆိုလျှင် "ဂါမီ, ဘာဇီ, ပဿာဝီ, ပဌာယီ" ဟု ဣကာရန္တပုံစံ ရှိရဦးမည်၊ [ဤဘာသာ ဋီကာ၏ အလိုကား "ဃိန်" ဟု ဒန္တဇနကာရန္တဖြင့် ပစ္စည်းသက်၍ (နှ်) ကျေရာ၌ ရှေ့သရကို ဒီဃ ပြုစေလို၏၊ သို့ဖြစ်၍ ဏီပစ္စည်းသက်ရာ၌ "ဂါမီ" ဟု ဝုဒ္ဓိရောက်၍ ဃိန်ပစ္စည်း သက်ရာ၌ "ဂမီ" ဟု ဝုဒ္ဓိမရောက်ဟု ခွဲခြားလိုသည်။

ဝိဂ္ဂိဟ် ။ ။ ဝိဂ္ဂိဟ်ပြုရာ၌ အနာဂတ်ကာလ ဟောကြောင်း ထင်ရှားအောင် "အာယတိ" ဟုလည်းကောင်း၊ တဿီလအနက်၌ သက်ကြောင်း ထင်ရှားအောင် "သီလံ" ဟု လည်းကောင်း ထည့်၍ ပြထားသည်၊ [နိဒ္ဒေသ၌လည်း တဿီလာ ဒီသုဏီတွာဝီ စသည်၌ ဏီပစ္စည်း ရှိပြီးလျက် ဤ၌ တဿီလတ္တ ဏီပစ္စည်းကို ဆိုပြန်သောကြောင့် "ဤ ဏီပစ္စည်းသည် အနာဂတ်ကာလ၌ ဖြစ်၏" ဟု ကာလ အထူးကို သတ်မှတ်ခြင်းငှာ ဤ၌ ပြပြန်သည်–ဟု ဆို၏၊] သို့ရာဝယ် တဿီလ အနက်ကို သက္ကတသုတ်များ၌ အဆိုမရှိ "ဂမိဿတီတိ ဂါမီ" စသည်ဖြင့်သာ ဆိုသောကြောင့်လည်းကောင်း, ကျမ်းဂန်တို့၌လည်း "ဘာဝီ–ဖြစ်လတ္တံ့" ဟုသာ တဿီလ အနက်မပါဘဲ သုံးစွဲလေ့ရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း ထို တဿီလတ္တကို စဉ်းစားသင့်သည်။

ရုပ်တွက်။ ။ ရုပ်ကို အခြေပြု ကြည့်တွက်၊ ပဿာဝီ၌ သု၏ ဥကို ဩပြု, ဩကို အာဝပြု၊ ဝိဂ္ဂိဟ်၌လည်း "ပဿာဝိတုံ" ဟု ရှိစေ၊ "ပဿိတုံ" ဟု အချို့စာ၌ ရှိသည်ကား သုဓာတ်နှင့် မလျော်သောကြောင့် ပါ၌ပျက်၊ ပဌာယီ၌ ပဗုဗ္ဗဌာဓာတ်၊ ဌာ၏ အာကို အာကာရန္တနမာယော သုတ်ဖြင့် အာယပြု။ [ဝိဂ္ဂိဟ်၌ကား ဏ အနဗန် မရှိသေးသောကြောင့် အာယ မပြုနိုင်ရကား "ပဌာယိတုံ" ဟု မရှိဘဲ "ပဌာတုံ" ဟု ရှိလျှင် ကောင်းမည်ထင်သည်။]

၆၅၂။ ကြီယာယဲ့ အတ္ထော-ကြီယာဟူသော အနက်၌၊ ဘဝိဿ ကြီယာယဲ့ ဏ္ဍုတဝေါ တိ ကာလေ-၌၊ ဏ္ဍု တု ဣတိ, ဧတေ ပစ္စယာ ဟောန္တိ၊ ကရိဿဲ-ပြုအံ့၊ ဣတိ-ဤသို့ ကြံ၍၊ ကာရကော-ပြုအံ့ဟု ကြံ၍၊ ဝဇတိ-သွား၏၊ ဘုဉ္ဇိဿဲ-စားအံ့၊ ဣတိ-ဤသို့ကြံ၍၊ ဘောတ္တာ-စားအံ့ဟုကြံ၍၊ ဒဇတိ-၏။ (၆၄၉)

၆၅၂။ ကရိဿန္တိ ကာရကော။ ။ ကရိဿဲ+ဣတိသည် ကာရကော၏ အနက်ဖွင့်တည်း၊ ဤအဖွင့်ကိုကြည့်၍ "ကာရကော-ပြုတတ်သူသည်, ပြုမည့်သူသည်" ဟု ပုဂ္ဂိုလ်ခြပ်ရအောင် အနက်မပေးဘဲ "ကာရကေ-ပြုအံ့၊ ဝါ-ပြုမည်" ဤသို့ ကြီယာအနက်ရအောင် ပေးရသည်၊ (ဣတိ-ဤသို့ကြံ၍"ကား အပိုထည့်အပ်သော အနက်တည်း၊) ဤသို့ ကြီယာအနက်ရအောင် ပေးမှလည်း "ကြီယာယဲ့=ကြီယာယမတ္ထေ" ဟူသော သုတ်ဝုတ္တိနှင့်ညီမည်၊ "အံ့, မည်" ဟူသော ဝိဘတ်နက်များကား ဘဝိဿတီကာလေနှင့်အညီ အနာဂတ်အနက်များတည်း၊ ဤစကားအရ "ကရိဿဲ ဣတိ ကာရကော" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုသင့်ကြောင်းကိုလည်းကောင်း၊ "ကရိဿဲ-ပြုအံ့၊ ဝါ-ပြုမည်၊ ဣတိ-ဤအနက်ကြောင့်၊ ကာရကော-မည်၏" ဟု အနက်ပေးသင့်ကြောင်းကိုလည်းကောင်း သိပါ။

ဆက်ဦးအံ့။ ။ ကရိဿဲ၌ သဲဝိဘတ်လည်း ဘဝိဿန္တီအတ္တနောပုဒ် ဝိဘတ်တည်း၊ ထိုသဲ၏ ဆိုင်ရာကတ္တားကို "အဟံ" ဟု အပိုထည့်ပါ၊ "ပုရိသော 'ကရိဿဲ' ဝဇတိ=ပုရိသော 'ကာရကော' ဝဇတိ" ဤသို့ ဝါကျခင်းကြည့်လျှင် ဝဇတိ၏ ကတ္တားသည် ပုံရိသောဖြစ်၍ ကရိဿဲ-ကာရကောတို့၏ ကတ္တားကို 'အဟံ' ဟု ထည့်ရကြောင်း သိပါလိမ့်မည်၊ [သဗ္ဗတော ဏ္ဍုတ္တာဝိဝါသုတ်ရှိလျက် ဤသုတ်ကို ဆိုခြင်းကား "အနာဂတ်ဟူသော ကာလဝိသေသကို သတ်မှတ်ခြင်းတည်း" ဟု ကြံကြ၏၊] ဤနေရာဝယ် သာ၍ထင်ရှားအောင် ကာတန္တသုတ်ဝုတ္တိတို့ကို ထုတ်ပြသင့်၏၊ ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်တွက်။

ဝုဏ်တုမော် ကြီယာယဲ့ ကြီယတ္ထာယဲ့။ ။ (ကာတန္တ, ကိတ် ၃၁၄ သုတ်၊) ..... ကြီယတ္ထာယဲ့-ကြီယာအကျိုးရှိသော၊ ကြီယာယဲ့-အကြောင်း-ကြီယာကို၊ ဂမျမာနာယဲ့-သိအပ်သော်၊ ဘဝိဿတျတ္ထော-၌၊ ဝတ္တမာနဓာတုတော-၌၊ ဝုဏ်တုမော်-ဝုဏ်ပစ္စည်း တုံပစ္စည်းတို့သည်၊ ဘဝတာ-ဖြစ်ကုန်၏၊ ပါစကော ဝဇတိ, ပစိတုံ ဝဇတိ=ပကျာမ်-ချက်အံ့၊ ဣတိကတွာ-ဤသို့ အကြံပြု၍၊ ဝဇတိ-၏၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်၊ ဤ၌ ကြီယတ္ထဟူသည် သွားသူ၏, ရည်ရွယ်ချက် အကျိုးတည်း၊ ဝဇတိအရ သွားခြင်းကြီယာကား အကြောင်းတည်း၊ "ထမင်းချက်မည်ဟုကြံ၍ (မီးဖိုချောင်သို့) သွား၏" စသည်၌ အကြောင်းအကျိုး ဆက်စပ်ကြည့်ပါ။

ဘာဝဝါစီမှိ စတုတ္ထီ

၆၅၃။ ဘာဝဝါစီမှိ–သော်၊ ဘဝိဿတိကာလေ–၌၊ စတုတ္ထီ ဝိဘတ္ထီ ဟောတိ၊ ပစ္စိဿတေ–ချက်လတ္တံ့ခြင်း၊ ဝါ–တစ်နည်း ပစနံ–ချက်လတ္တံ့ခြင်း၊ ပါကော–ချက်လတ္တံ့ခြင်း၊ ပါကာယ –ချက်လတ္တံ့ခြင်း၊ ဝဇတိ–သွား၏၊ ဘုဇ္ဇိဿတေ–စားလတ္တံ့ခြင်း၊ ဝါ, ဘောဇနံ၊ စားလတ္တံ့ခြင်း၊ ဘောဂါယ–စားလတ္တံ့ခြင်းငှာ၊ ဝဇတိ–၏၊ နစ္စိဿတေ–က လတ္တံ့ ခြင်း၊ နစ္စနံ–ခြင်း၊ နစ္စာယ–က လတ္တံ့ခြင်းငှာ၊ ဝဇတိ–သွား၏။ (၃၀၆)

ကြိယာယံတိ ကိံ။ ။ဘိက္ခိဿံ ဣစ္စဿ ဇဋာ (ကာတန္တ)၊ အဿ–ထိုရသေ့၏၊ ဇဋာ–ဆံကျစ်သည်၊ ဘိက္ခိဿံ ဣတိ–ထမင်းတောင်းအံ့ယူသော အကြံဖြင့်တည်း၊ "ထမင်းတောင်း" ဟူသော ရည်ရွယ်ချက်အကျိုးဖြင့် ဆံကျစ်ထားသည်–ဟူလို၊ ဤ၌ ဘိက္ခိဿံသည် အကျိုးဖြစ်၍ "ကြိယတ္ထာ" ကား ဟုတ်ပါ၏၊ "ဇဋာ" အရ ဆံကျစ်ကား ကြိယာမဟုတ်, ဒြပ်ဖြစ်သောကြောင့် ဤသုတ်ဖြင့် ဝုဏ်တုံ ပစ္စည်းမသက်ရ၊ "ဘိက္ခကော ဇဋာ ဘိက္ခိတုံ ဇဋာ" ဟု မဖြစ်နိုင်–ဟူလို၊ ဤစကားအရ "၁–ကြိယာလည်းဖြစ်ခြင်း, ၂–ကြိယာအကျိုးလည်းရှိခြင်း" ဟု အင်္ဂါ ၂ –ပါးရှိမှ ဤသုတ်ဖြင့် ပစ္စည်းသက်နိုင်ကြောင်း သိပါ၊ ဘိက္ခိဿံ၌ ဿံလည်း ဘဝိဿန္တိ ဝိဘတ်ပင်။ [ဘိက္ခိဿံ ဣတိ ဘဝိဿတိ အတ္တနောပဒဿ ဥတ္တမပုရိသေက ဝစနံ၊ –ကာတန္တ ပဉ္စိကာ။]

ကြိယာယံတိ ကိံ။ ။ ဓာတဝေါ တေ ပတိဿတိ ဒဏ္ဍော (ကာတန္တ)၊ ပြေးသော သင်၏တုတ်သည် ကျလတ္တံ့၊ ဤ၌ ပြေးခြင်းကြိယာကား ဟုတ်ပါပေ၏၊ တုတ်ကျခြင်းမှာ ပြေးသူ၏ ရည်ရွယ်ချက်အကျိုးမဟုတ်၊ တုတ်ကျအောင် ပြေးသည်မဟုတ်, အခြားအကျိုး တစ်ခုခုကို ရည်ရွယ်၍ပြေးသည်–ဟူလို၊ ထိုသို့ ကြိယာအကျိုး မရှိသောကြောင့် "ဓာဝကော, ဓာဝိတုံ" ဟု မဖြစ်။

စဉ်းစားဖွယ်။ ။ ကာတန္တ၌ "ဝုဏ် တုမော်" ဟု ဏွုနှင့်တူသော ဝုဏ် ပစ္စည်းနှင့် တုံပစ္စည်းကို ဤသုတ်၌ ပြထား၏၊ ထို့ကြောင့် ဤဥဏာဒ်၌လည်း "ကြိယာယံ ဏွုတုမော" ဟု သုတ်တည်ရင်း ဖြစ်ကောင်းဖြစ်လိမ့်မည်၊ တုံပစ္စည်းကို မောဂ္ဂလ္လာန်၌ "အနာဂတ်၌သက်" ဟုလည်း ဝါဒရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ကာလကြာသဖြင့် "တုမော" ပုဒ်ရင်းမှ "တဝေါ" ဟု ပြောင်းလာဟန်တူသည်။

၆၅၃။ ပါကာယ ဝဇတိ။ ။ "ပါက" သဒ္ဒါသည် ချက်ခြင်းကြိယာဟူသော ဘောကိုဟောသောကြောင့် ဘာဝဝါစီပုဒ်တည်း "ချက်လတ္တံ့ခြင်း" ဟု အနာဂတ် အနက်ကိုလည်းဟော၏၊ ဤသို့ အနာဂတ်ကာလ၌ ဘောဟောပုဒ် ဖြစ်လျှင် ဤသုတ်ဖြင့် စတုတ္ထီဝိဘတ်သက်ပါ–ဟု ဆိုလိုသည်၊ ပစ္စိဿတေ ပစနံ

ဝါ ပါကော" တို့ကား "ပါက" သဒ္ဒါ၏ အနာဂတ်ကာလနှင့် ဘောအနက်ဟော ကြောင်း ထင်ရှားအောင်ပြသော ဝိဂြိုဟ်ဝါကျများတည်း၊ "ပစ္စိဿတေပါကော, ပစနံ ပါကော" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုပါ–ဟူလို၊ ဤသုတ်၏ပုံစံမှာ "ပါကာယ"သာ လိုရင်းတည်း၊ "ဘုဇ္ဈိဿတေ ဘောဂေါ, ဘုဇ္ဈနံ ဘောဂေါ, နစ္ဆိဿတေ နစ္ဆံ, နစ္ဆနံ နစ္ဆံ" ဟု ဝိဂြိုဟ်ကိုပြကြောင်း ဘောဂေါယ, နစ္ဆာယ" တို့သာ ပုံစံဖြစ်ကြောင်းကိုလည်း သိပါ။

အမှာ။ ။ "ပစိဿတေ, ဘုဇ္ဈိဿတေ" ဟု အချို့ပါဠိရှိ၏။ ထိုပါဠိကား ဘောဟော မဟုတ်, ကတ္တားဟောသာတည်း၊ ထို့ကြောင့် "ပစ္စိဿတေ ဘုဇ္ဈိဿတေ" ဟု ပါဠိမှန်ရှိစေ၊ "နစ္ဆိဿတေ" ကား နဋ္ဌာတ်, ယပစ္စည်း၊ ဓာတွန်နှင့်တကွ ယကို တဿစဝဂ္ဂဖြင့် စပြု, ဒွေးဘော်လာ၍ ဘောဟောရုပ်လည်း ဖြစ်နိုင်သည်၊ ရုပ်တွက်ရာ၌ "ပါက, ဘောဂ နစ္ဆတည်, ဤသုတ်ဖြင့် စတုတ္ထိ သ ဝိဘတ်သက်, အာယစတုတ္ထေက ဝစနဿတုသုတ်ဖြင့် သကို အာယပြု စသည်စီရင်။

စဉ်းစားဖွယ်။ ။ ဤသုတ်သည် ဝိဘက်သက်သောသုတ်တည်း၊ ဥဏာဒိ ကဏ္ဍလာ များစွာသောသုတ်တို့ကား ဓာတ်အရာ၌ ပစ္စည်းတို့ကို စီရင်သော (ပစ္စည်းသက်သော) သုတ်များတည်း၊ ထို့ကြောင့် ဤနေရာ၌ ဤသုတ်ကို ဆိုထား ခြင်းသည် စဉ်းစားဖွယ်ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ဤသုတ်နှင့်ဆိုင်သော ကာတန္တ သုတ်များ ကို ထုတ်ပြဦးအံ့။

ဘာဝဝါစိနောစ။ ။ ကာတန္တ–ကိတ်(၃၁၅) [ကြိယာတ္ထာယ–ကြိယာ အကျိုးရှိသော၊ ကြိယာယ–အကြောင်း ကြိယာဟူသော၊ ဥပပဒေ–အနီးပုဒ်ရှိလသော်၊ ဘဝိဿတျတ္ထေ–အနာဂတ်အနက်၌၊ ဝတ္တမာနာ, ဓာတုတော–၌၊ ဘာဝဝါစိနောစ ပစ္စယာ–ဘောဟောဖြစ်သော ဏ ယုစသော ပစ္စည်းတို့သည်လည်း၊ ဟောန္တိ၊ ပါကာယ, ပစ္စနာယ–ချက်ခြင်းငှာ၊ ဝဇတိ–၏၊ တုမိ–တုံပစ္စည်းသည်၊ နိစ္စပ္ပတ္တေ–အမြဲ ရောက်လုလသော်၊ ဝစနံ–ဤသုတ်ကို ဆိုရခြင်း ဖြစ်၏။] "ပါကာယ ဝဇတိ" ၌ ချက်ခြင်းဟူသော အကျိုးကိုမျှော်၍ (ချက်ဖို့ရည်စူး၍) သွားသောကြောင့် ဝဇန ကြိယာသည် ပါကဟူသော ကြိယတ္ထရှိ၏၊ ထိုသို့ ကြိယတ္ထဖြစ်သော ကြိယာ ပုဒ်အနီးရှိသော် အနာဂတ်ဟော ပစဓာတ်နောင် ဘောအနက်ဟော ဏပစ္စည်း ယု ပစ္စည်း စသည်သက်၍ ပါကော, ပစနံဟုပြီး၏၊ ထို့နောက်မှ သကို အာယပြု၍ ပါကာယ–ပစနာယဟု ဖြစ်ရသည်၊ ဤသုတ်မရှိလျှင် တုံပစ္စည်း အမြဲသက်၍ "ပစိတုံ" ဟုချည်း ဖြစ်ဖွယ်ရှိသောကြောင့် ဤသုတ်ကို ဆိုရသည်–ဟူလို၊ ဤ သို့လျှင် ကာတန္တ၌ ဤနေရာဝယ် ပစ္စည်းသက်သော သုတ်အဖြစ်ဖြင့်သာ လာသော ကြောင့် "ဘာဝဝါစိမှိ စတုတ္ထိ" ဟု ဝိဘတ်သက်အဖြစ်ဖြင့် ဤနေရာ၌ စဉ်းစား သင့်သည်။

ကမ္မနီ ဏော ၆၅၄။ ကမ္မနီ=ကံပုဒ်ဟူသော၊ ဥပသဒေ်–အနီးပုဒ်သည်၊ (သတိ–သော်၊) ဘဝိဿတိကာလေ, ဏပစ္စယော ဟောတိ၊ နဂရံ–မြို့ကို၊ ကရိဿံ–ငါပြုအံ့၊ ဣတိ–ဤသို့ကြံ၍၊ နဂရကာရော–မြို့ကိုပြုအံ့ဟု, ကြံ၍၊ ဝဇတိ–၏၊ သာလိ–သလေးပင်ကို၊ လဝိဿံ–ငါရိတ်အံ့၊ ဣတိ–၍၊ သာလိလာဝေါ–သလေးတို့ကို ရိတ်အံ့ဟုကြံ၍၊ ဝဇတိ–၏၊ ဥည်–စပါးကို၊ ဝဝိဿံ–ငါနှိက်အံ့၊ ဣတိ–၍၊ ဥညဝါပေါ–စပါးနှိက်အံ့ဟုကြံ၍၊ ဝဇတိ၊ ဘောဇံ–စည်းစိမ်ကို၊ ဒဒိဿံ–ငါပေးအံ့၊ ဣတိ–၍၊ ဘောဇဒါယော၊ စည်းစိမ်ပေးအံ့ဟုကြံ၍၊ ဝဇတိ၊ သိန္နံ–သမုဒ္ဒရာရေကို၊ ဝိဝိဿံ–ငါသောက်အံ့၊ ဣတိ–၍၊ သိန္နုပါယော–သမုဒ္ဒရာရေကို သောက်အံ့ဟုကြံ၍၊ ဝဇတိ၊ (၆၅၀)

ကာရကဒ္ဒ ဝိဘက်သက် သုတ်ပါပုံ။ ။ "တုမတ္ထာစ ဘာဝဝါစိနော–ကာ ၂က, ၂၃၄" [တုမတ္ထာ–တုံပစ္စည်း၏ အနက်ဟူသော အနက်ရှိသော၊ ဘာဝဝါစိနော–ဘောဟောပုဒ်မှ နောက်၌လည်း၊ စတုတ္ထိ ဘဝတိ၊ ပါကာယ ဝဇတိ, စသည်တည်း၊] ပါကသည် ဘာဝဝါစိနောစသုတ်ဖြင့် ဏပစ္စည်းသက်၍ပြီးသော ဘောဟောပုဒ်တည်း၊ ထိုပုဒ်နောင် ဤသုတ်ဖြင့် စတုတ္ထိဝိဘတ်သက်၊ ဤသို့ ဝိဘတ်သက်သောသုတ်ကို ကာရက အခန်း၌ ပြထားသောကြောင့် ရူပသိဒ္ဓိဆရာလည်း "ဘာဝဝါစိမှိ စတုတ္ထိ" ဟူသော ဤသုတ်ကို ကာရကဒ္ဒ ပြောင်းရွေ့ပြထားလေသည်။

၆၅၄။ **ကမ္မနီဇော**။ ။ နဂရကာရောဒ္ဒ နဂရံကဲ့သို့ ကံပုဒ်အနီးရှိသော အနာဂတ်အနက်ကိုလည်း ဟောသော ကုရစသော ဓာတ်နောင် ဏပစ္စည်းသက်၊ ဤသုတ်သည် ကာတန္တ ကိတ် "ကမ္မဏိစာဏ်" ၂၁၆–သုတ်ကိုမှီသော သုတ်တည်း၊ ထိုသုတ်၌ "ကြိယာယံ ကြိယတ္ထာယံ" ပုဒ်ကိုလိုက်စေ၍ "ဝုဏ်တုမော် ကြိယာယံ ကြိယတ္ထာယံ" သုတ်အတိုင်ပင်ဖွင့်၏။ ဤသုတ်၌ ကံပုဒ်အပိုပါခြင်းသာ ထူးသည်၊ ထို့ကြောင့် နဂရကာရော စသည်၏ အနက်ဖွင့်ပြသော ဝါကျကို "နဂရံ ကရိဿံ" စသည်ဖြင့် ဘဝိဿန္တီ ဥတ္တမပုရိသ်သဿ, ဝိဘတ်ဖြင့်သာ ပုံစံရှိသင့်၏၊ ယခုစာတို့၌ "ကရိဿတိ" ဟု ရှိသည်ကား ပါဠိပျက်သာ၊ "ပုရိသော နဂရကာရော ဝဇတိ=ယောက်ျားသည် (မြို့ကို ငါပြုမည်ဟုကြံ၍) သွား၏" ဟု အနက်အဓိပ္ပာယ်မှတ်၊ သာလိလာဝေါ စသည်၌လည်း နည်းတူ။

ရုပ်တွက်။ ။ နဂရ သဒ္ဒါပဝဒ ကရုတည်၍ ကုမ္မကာရောကဲ့သို့ ကိတန္တ သမာသ်ရုပ်တွက်၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဏပစ္စည်း သက်ရခြင်းသာ ထူးသည်၊ သာလိလာဝေါ၌ "သာလိ + လူ = ဆေဒနေ" ဟု ဆို၊ အသံယောဂန္တသဖြင့် ဥကို

သေသေ ဿန္တုမာနာနာ

၆၅၅။ ကမ္မူပပဒေ-အနီးကံပုဒ်သည်၊ (သတိ-သော်၊) ဘဝိဿတိကာလေ-၌၊ သေသေ ဣတိ ဧတသို့ အတ္ထေ-သေသဟူသော ဤအနက်၌၊ ဿ-နှုမာန အာန ဣတိ-ဿ, နှုမာန, အာနဟူကုန်သော၊ ဧတေ ပစ္စယာ ဟောန္တိ၊ ကမ္မံ-အမှုကို၊ ကရိဿ-ပြုလတ္တံ့၊ ဣတိ-ဤအနက်၌၊ ကမ္မံ ကရိဿ-ကမ္မံ ကရိဿဟု ဖြစ်၏၊ ဧဝံ-တူ၊ ကမ္မံ-ကို၊ ကရောန္တော-ပြုလတ္တံ့ဖြစ်၍၊ ဝါ-ပြုဦးမည်ဖြစ်၍၊ ကမ္မံ-ကို၊ ကုရုမာနော-ပြုလတ္တံ့ဖြစ်၍၊ (ဝါ-ပြုဦးမည်ဖြစ်၍၊) ကမ္မံ-ကို၊ ကရာနော ပြုလတ္တံ့ဖြစ်၍၊ ဝါ-ပြုဦးမည်ဖြစ်၍၊ ဝဇတိ-၏၊ ဘောဇနံ-ဘောဇဉ်ကို၊ ဘုဉ္ဇိဿတိ-စားလတ္တံ့၊ ဣတိ-ဤအနက်၌၊ ဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိဿ-ဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိဿဟုဖြစ်၏၊ ဧဝံ, ဘောဇနံ-ကို၊ ဘုဉ္ဇန္တော-စားလတ္တံ့ဖြစ်၍၊ ဝါ-စားဦးမည်ဖြစ်၍၊ (နောက်၌လည်း ဤနည်းချည်းပေး၊) ဝဇတိ-၏၊ ခါဒနီ-ခဲဖွယ်ကို၊ ခါဒိဿတိ ခဲလတ္တံ့၊ ပေ၊ မဂ္ဂံ-လမ်းကို၊ စရိဿတိ-လှည့်လည်လတ္တံ့၊ ပေ၊ ဘိက္ခံ-ထမင်းကို၊ ဘိက္ခိဿတိ-တောင်းလတ္တံ့၊ ပေ၊ ဝဇတိ-၏။ (၆၅၁)

ဩဝုဒ္ဓိပြု၊ တေ အာဝါယာ ကာရိတေဖြင့် ဩကို အာဝပြု၊ [ဝိဂြိုဟ်တွင်း၌ကား ဏ အနုဗန် မနှောင်းသောကြောင့် "လာဝိဿ" ဟု မရှိစေရ၊ "လဝိဿ" ဟုသာ ရှိစေရမည်။] ဓညဝါပေါ၌ "ဓည+ဝပ=ဗီဇသန္တာနေ" ဟု ဆို၊ ဘောဂဒါယော၌ "ဘောဂ+ဒါ=ဒါနေ" ဟု ဆို၊ အာကာရန္တာနမာဝယာဖြင့် ဒါ၏အာကို အာယပြု၊ သိန္ဓုပါယော၌ "သိန္ဓု+ပါ=ပါနေ" ဟု ဆို၍ နည်းတူတွက်။

မှတ်ချက်။ ။ ဤသုတ်မရှိလျှင် ကတ္တားကိုဟောရာ၌ "ဝုဏ် တုမော်" စသောသုတ်ဖြင့် ဝုဏ် (ဏွု) ပစ္စည်း သက်မည်စိုးသောကြောင့် ထိုပစ္စည်းကို တားမြစ်ခြင်းငှာ ဤသုတ်ကို ဆိုရသည်၊ "ကမ္မနီတိ သာမညေန အဏ် (ဏ) ဝိဓီယတေ၊ ပေ၊ သောပိ-ထိုအဏ်သည်လည်း၊ အပဝါဒတ္တာ-ရှေးအစီအရင်ကို တားမြစ်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ နောက်အစီအရင်တစ်မျိုးသည် ရှေးအစီအရင်ကို တားမြစ်ရိုးရှိသောကြောင့်၊ ဝုဏ်-ဝုဏ်ပစ္စည်းကို၊ ဗာဓတေ-တားမြစ်၏၊ -ကာတန္တ ပဉ္ဇိကာ။

၆၅၅။ သေသ ဣစ္စေတသို့ အတ္ထေ။ ။ "သေသတ္ထောနာမ အပရိသမတ္တ-တ္ထော=သေသအနက်ဟူသည် မပြီးဆုံးသေး (မစုံလင်သေး) ဟူသော အနက်တည်း" ဟု ဈာသဖွင့်၏၊ နံနက်ဆွမ်းစားပြီးသော်လည်း နေ့ဆွမ်းစားဦးမည်ဟု ရည်ရွယ်ချက် ရှိသေးလျှင် ထိုနေ့ ဆွမ်းစားဖွယ်ကိစ္စသည် နံနက်စာစားခြင်း ကိစ္စမှ ကြွင်းကျန်သေးသောကြောင့် သေသမည်၏၊ ဤသို့ တချို့တစ်ဝက် တစ်ပိုင်းတစ်စ ပြုပြီး၍ ကြွင်းကျန်သေးသော-နောက်၌ ပြုရဦးမည်ဖြစ်သော အနက်ကို "သေသ" ဟု ဆိုသည်၊ ထို သေသအနက်သည် နောင် ပြုရဦးမည် ဖြစ်သော

ကြောင့် အနာဂတ်လည်း ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် "ဘဝိဿတိ ကာလေ" ဟု ဆိုသည်၊ ဤကား ဤဥဏာဒိဝုတ္တိနှင့် နှာသရူပသိဒ္ဓိတို့ ဖွင့်သည့်အတိုင်း ပြအပ်သော အဓိပ္ပာယ်တည်း၊ [ဤအဓိပ္ပာယ်၏ မခြေမြစ်ကြောင်း ကျမ်းရင်းအာဘော် မဟုတ်ကြောင်းကို နောက်၌ ကာတန္တသုတ် ဝုတ္တိတို့ဖြင့် ရှင်းပြအံ့။]

သဿန္တုမာနာနာ။ ။ သဿပစ္စည်းဖြင့် ကရိဿံ, ဘုဉ္ဇိဿံ, ခါဒိဿံ, စရိဿံ, ဘိက္ခိဿံဟုဖြစ်၏၊ နွှုပစ္စည်းဖြင့် ကရောန္တော ဘုဉ္ဇန္တောစသည်, မာနပစ္စည်းဖြင့် ကုရုမာနော စသည်, အာန ပစ္စည်းဖြင့် ကရာနော စသည်ဖြစ်၏၊ "ကမ္မံ ကရိ-ဿတိ" ကား "ကမ္မံ ကရိဿံ" ၏ အနက်ပြ ဝါကျတည်း၊ "ကမ္မနိဏော" သုတ်မှ ကမ္မနိလိုက်ပုဒ်ကို "ကမ္မုပပဒေ" ဟုဖွင့်၏၊ ထိုကမ္မနိ, ကမ္မုပပဒေ" အရ "ကမ္မံ, ဘောဇနံ" စသည်ဖြင့် ကံပုဒ်ကို အပိုထည့်၍ ပြထားသည်။

ရုပ်တွက်။ ။ ကရိဿံကို ကရတည်, ကရ=ကရဏော စသည်ဆို၊ ဤသုတ်ဖြင့် သံသက်၊ ယထာဂမ်မိကာရောဖြင့် ဣလာ၊ နာမ်ငဲ့, သိသက်, ချေ, ပြီး၏၊ ဤသို့ "သံ" ပစ္စည်း ကြံသောနည်း၌ သိဝိဘတ်ဖြင့် "ကရိဿံ" တရုပ်သာ ရှိနိုင်၏၊ ကရိသေစသည်ဖြင့် မရှိနိုင်၊ ထို့ကြောင့် သံပစ္စည်းကို မကြိုက်သဖြင့် ရူပသိဒ္ဓိ၌ "သံ+နွှု" ဟု မခွဲဘဲ "သန္တု" ဟု တစ်နည်းကြံလေသည်၊ ထိုအကြံကို ရူနှင့် ရူဘာသာဋီကာမှာ ရှု၊ ဘုဉ္ဇိဿံ-ဘုဇောတ်, သံပစ္စည်း, ရူဓာဒိတော နိဂ္ဂဟီတဟုဗ္ဗဉ္ဇသုတ်ဖြင့် ဘုဇ်နောင် အပစ္စည်းသက်၊ ရှေ့၌ နိဂ္ဂဟီတ်လာ၊ နိဂ္ဂဟီတ်ကို ဝဂ္ဂန္တ (၌) ပြု၊ ဣလာ။

ခါဒိဿံစသည်။ ။ ခါဒ-စရ-ဘိက္ခတည်၍ ခါဒိဿံ စသည်ကို ကရိဿံနည်းတူတွက်၊ ကရောန္တော-ကရ်+နွှုသက်, တနာဒိ ဩပစ္စည်းသက်, (ကရော-နွှု)၊ နာမ်ငဲ့, သိသက်, သိမှိဝါဖြင့် နွှု၏ဥကို (အ) ပြု၊ သောသုတ်ဖြင့် သိကိုဩ ပြု, ခွင်း, ချေ, ကပ်၊ ကရောန္တောဟုပြီး၏၊ ကုရုမာနော-ကရ+ဩပစ္စည်း+မာန ပစ္စည်း၊ ဥတ္တမောကာရောဖြင့် ဩကို ဥပြု၊ ကရဿာ ကာရောစဖြင့် က၏ အကို ဥပြု၊ ကရာနော၌ အာနသက်ရုံသာ၊ ဘုဉ္ဇန္တောစသည်ကိုလည်း တွက်လေ။

ကာတန္တ။ ။ သန္တာနာ သျသံဟိတာ သေဇသေစ (ကိတ် ၃၁၇ သုတ်)၊ (၁) ကြိယာယံ ကြိယတ္ထာယံ၊ (၂) ကမ္မနိစောပပဒေ၊ (၃) သေသေစ ဘဝိဿတျတ္ထေ ဝတ္တမာနဓာတုတော သန္တာဝါနသော သေနသဟိတာ ဘဝန္တီ၊ (၁) ကရိသျန် ဝဇတိ, ကရိသျမာနော ဝဇတိ၊ (၂) ကဋံ ကရိသျန် ဝဇတိ, ကဋံ ကရိသျမာနံ ဝဇတိ (၃) သေသေစ-ကရိသျန် ကရိသျမာနော, ဟော ကရိသျန်, ဟောကရိသျမာနော၊ (ဝုတ္တိ)၊ [သေသေစ၌ စသဒ္ဒါဖြင့် ရှေ့ ၃၁၄, ၃၁၆ သုတ်၌လာသော ကြိယာယံ ကြိယတ္ထာယံနှင့် ကမ္မဏိကို့ဆည်းသည်း၊] "ကြိယတ္ထာယံ-သော၊ ကြိယာယံ – ကို၊ ဂမျမာနာယံ – သော်လည်းကောင်း၊ ကမ္မဏိ ဥပပဒေစ=

အနိုးကံပုဒ် ရှိသော်လည်းကောင်း၊ သေသေစ–ထို ၂ မျိုးမှကြွင်းသော ကြိယာသက်သက်၌လည်းကောင်း၊ ဘဝိဿတျတ္ထေ–အနာဂတ်အနက်၌၊ သျသံဟိတာ–သျနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သော၊ သန္တာနာ–သန္တုပစ္စည်း အာနုပစ္စည်းတို့သည်၊ ဘဝန္တိ” ဟု သုတ်နက်ပေး၊ အစဉ်အတိုင်း ပုံစံ ၃ မျိုးခွဲ၍ ထုတ်ထားပုံကိုလည်း ကြည့်ပါ။

စဉ်းစားဖွယ်များ။ ။ သေသေ သန္တာနာနာ သုတ်သည် ပြခဲ့သော ကာတန္တ သုတ်ကို မှီသော သုတ်အမှန်ပင်တည်း၊ ကတန္တ၌ ကြိယာအကျိုးရှိသော အကြောင်း ကြိယာမှလည်းကောင်း ကမ္မူပပဒရှိသော ကြိယာမှလည်းကောင်း ကြွင်းသော ကြိယာသက်သက်ကို “သေသ” ဟု ဖွင့်သောကြောင့် နျာသ ရူတို့၌ သေသကို “အပရိသမတ္တ” ဖွင့်ခြင်းကို စဉ်းစားသင့်၏၊ သက္ကတ၌ “သျ” သည် ပါဠို၌ “သ” ဟု ဖြစ်လာ၏၊ သျနှင့်တကွ သန္တာဟူသည် “သန္တာ” ပစ္စည်းပင်တည်း၊ [သန္တာ၌ သိကား အနဗန်၊] ထို့ကြောင့် “သံပစ္စည်း နွာ ပစ္စည်း” ဟု ၂–ပုစ္စည်း ခွဲခြင်းကိုလည်း စဉ်းစားသင့်၏။

ဆက်ဦးအံ့–သျနှင့်တကွသော အာနံပစ္စည်း ဟူသည်လည်း (မ် လာ၍ပြီးသော) သမာနပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် သက္ကတ၌ “ကာရိသန်, ကာရိသမာနော–ပြုလတ္တံ့သည်ဖြစ်၍” ဟု ပုံစံထုတ်သည် အားလျော်စွာ ပါဠို၌လည်း “ကရိသံ ကရိသမာနော” ဟုပင် ရှိသင့်ပေသည်၊ သို့ဖြစ်လျှင် “သေသေ သန္တာ မာနာနာ” သုတ်ကို–“သေသေ–ကြိယာယံ ဏွုတဝေါ, ကမ္မနိဏောသုတ်တို့၏ အစီအရင်မှ ကြွင်းသော ကြိယာသာမည အနုက်၌၊ သန္တာမာနာနာ–သန္တုပစ္စည်း, မာနပစ္စည်း, အာနပစ္စည်းတို့သည်၊ ဟောန္တိ” ဟု သုတ်နက်ပေးသင့်၏။

မောဂ္ဂလ္လာန်။ ။ တေ သဃုဗ္ဘနာဂတေ (ခါဒိကဏ္ဍ, ၆၇ သုတ်)၊ [ထိန္တိ–မာနပစ္စည်းတို့သည် အနာဂတ်၌ဖြစ်မူ သ ရှေ့ရှိကုန်၏၊ ဌသဿန္တော ဌသမာနော–တည်လတ္တံ့ဖြစ်၍၊ ဋ္ဌိယိဿမာနံ–တည်လတ္တံ့ခြင်း၊ ပစ္စိဿမာနော–ချက်အပ်လတ္တံ့သော၊ သြဒနော–ထမင်း။]. ဤသို့လျှင် မောဂ္ဂလ္လာန်၌လည်း “သန္တ–သမာန” ရှိ၍ သက္ကတပုံစံနှင့် ညီပါပေ၏၊ သို့သော် ပါဠိအသုံး၌ကား “သမာန–သာန” ပစ္စည်းများ တွေ့ရခဲ၏၊ ထို့ကြောင့် ဤဥဏှာဒ်၌ သန္တာ, မာန, အာနဟု ဆိုဟန်တူသည်။

အမှာ။ ။ “တေ သဃု ဗုဗ္ဘာ အနာဂတေ” သုတ်၌ “ယဗုဗ္ဘာ” ဟု ပါဠိပျက်တွေ့၍ ဝိဘာဝယံ, ဝိဘာဝယန္တေဒ–ထင်စွာပြလတ္တံ့သည်ဖြစ်၍၊ ကရိသာမိ–ပြုပေအံ့” ဟု ပုံစံထုတ်မှားကြ၏၊ “ဝိဘာဝယံ” ကား ရိုးရိုး အန္တ ပစ္စည်းသာ, ဘာဝယ၌ ယလည်း ကာရိတ် ဏာယပစ္စည်း၏ ယတည်း၊ ကရိသာမိဟူသော အနာဂတ်ကြိယာနှင့် ကွဲစပ်ရခဲသောကြောင့် ဝိဘာဝယံ၌ ပစ္စုပ္ပန်ဟော အန္တ ပစ္စည်းက အနာဂတ်ဟော ဖြစ်ရသည်။

ဆဒါဒီဟိ တတြဏ် ၆၅၆။ ဆဒ၊ ဃ၊ ဒါလ္လစ္ဆေဝမာဒီဟိ–ဆဒ, စီတိ, သု, နီ, ဝိဒ, ပဒ, တန, ယတ, အဒ, မဒ, ယုစ, ဝတ, မိဒ, မာ,ပု, ကလ, ဝရ, ဧပု, ဂုပ, ဒါ, ဤသို့ အစရှိကုန်သော၊ ဓာတုဟိ–မှနောက်၌၊ ယထာသမ္ဘဝံ–ဖြစ်သင့်သည် အားလျော်စွာ (တ ပစ္စည်းသာ သက်သင့်လျှင် တပစ္စည်းသက်, ၂ မျိုးလုံးသင့်လျှင် ၂ မျိုးလုံးသက်ပါ–ဟူလို)၊ တတြဏ် လ္လတိ, ဧဇေ ပစ္စယာ ဟောန္တိ၊ အာတပံ–နေပူကို၊ ဆာဒေတိ–ကွယ်ကာတတ်၏၊ လ္လတိဆတ္တံ, ဆတ္တြိ–မည်၏ (ထီး)၊ အာရမဏံ–ကို၊ စိန္တေတိ–သိတတ်၏၊ လ္လတိ စိတ္တံ, စိတ္တြိ (စိတ်)၊ ဝါ–တစ်နည်း၊ ဧတေန–ဤတရားဖြင့်၊ သမ္မယုတ္တဓမ္မာ–ယှဉ်ဖက်တရားတို့သည်၊ စိန္တေန္တိ–အာရုံကိုသိရကုန်၏၊ လ္လတိ စိတ္တံ, စိတ္တြိ၊ အတ္တေ–စီးပွားတို့ကို၊ ဝါ–အနက်တို့ကို၊ အဘိဿဝေတိ–ယိုစီးစေတတ်၏၊ လ္လတိ သုတ္တံ, သုတ္တြိ၊ (သုတ္တန်ပါဠိတော်, သဒ္ဒါသုတ်)၊ ဝါ, အတ္တေ–တို့ကို၊ သူစေတိ–ပြုတတ်၏၊ လ္လတိ သုတ္တံ သုတ္တြိ၊ သတ္တေ–တို့ကို၊ နေတိ–ဆောင်တတ်၏၊ လ္လတိ နေတ္တံ နေတ္တြိ (မျက်လုံး)၊ ဝါ, ဧတေန–ဤမျက်လုံးဖြင့်၊ သတ္တာနံ–တို့၏၊ လ္လန္တိတဋ္ဌာနံ–အလိုရှိအပ်သော အရပ်သို့၊ နေတိ–၏၊ [“သတ္တာနံနေရာ၌ “သတ္တေ–တို့ကို” ဟု ရှိလျှင် ကောင်း၏၊”] လ္လတိ နေတ္တံ, နေတ္တြိ၊ ပကာရေန–အပြားအားဖြင့်၊ ဝိဒတိ–သိတတ်၏၊ လ္လတိ, ပဝိတ္တံ, ပဝိတ္တြိ (ဖြူစင်သောဝတ္ထု)၊ ဝိဝိဓေန အာကာရေန–အထူးထူးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ မင်္ဂလပါဠိ–မင်္ဂလာဝင်းမူကို၊ ပုနာတိသောဓေတိ–သုတ်သင်တတ်၏၊ လ္လတိ ပဝိတ္တံ ပဝိတ္တြိ၊ ဝါ, သုစိဘာဝံ စင်ကြယ်သည်အဖြစ်သို့၊ ပါပုဏာတိ–ရောက်တတ်၏၊ လ္လတိ ပဝိတ္တံ ပဝိတ္တြိ၊ ပဒတိ ပါပုဏာတိ ရောက်တတ်၏၊ လ္လတိ ပတ္တော ပတ္တြော (ရောက်သူ)၊ တ္တောဘာဇနေ–ဤခွက်၌၊ အဟာရာ–အစာတို့သည်၊ ပတန္တိ–ကျကုန်၏၊ လ္လတိ ပတ္တံ, ပတ္တြိဝါ, ပဒတိ ပဝတ္တတိ–ဖြစ်

၆၅၆။ ။ ဤသုတ်၌လာသော ပုံစံများကို ရူပသိဒ္ဓိ၌ ရုပ်ပြီးပုံနှင့်တကွ ပြထား၏၊ ထို့ကြောင့် ရှုနှင့်မတူသော်ဘဲ အချို့ရုပ်ကိုသာ ဤ၌ပြမည်၊ တူသောရုပ်များကို ရှုမှာ ရှုကြပါလေ၊ ထိုပြင် “တြဏ်” ပစ္စည်းသည် ပါဠို၌ အသုံးမရှိ၊ သမာသ် အလယ်၌ ဖြစ်လျှင်ကား တကို တြပြု၍ “ဂေါတြဘု, အတြဇ” စသည်ဖြင့် ရှိရသည်၊ “ဘဿြာ” ပုဒ်သော်မှ ပါဠို၌ “ဘဿာ” ဟု ရှိရသည်၊ ထို့ကြောင့် သဒ္ဒနီတိ၌ “ဆဒါဒိတော တော” ဟု (ကိတ် ၁၉၀) သုတ်၌ တြဏ် ပစ္စည်းကို မပြဘဲ “ပါဝစနသ္မိံ ဟိ နကဒါစိပိ ဆတြဲ ဂေါတြဲ လ္လစ္ဆာဒီနိ ဒိဿန္တိ၊ ဂေါတြဘူတိ ပဒေ ပန သမာသေ ဝတ္ထမာနတ္တာ တကာရော တြကာရံ ပပ္ပေါတိဝါ–အတြဇော တိ အာဒိသုဝိယ” ဟု မိန့်လေသည်။

တတ်၏၊ ဣတိ ပတ္တံ ပတြံ၊ တနောတိ ဝိတ္တာရေတိ–ချဲ့ထွင်တတ်၏၊ ဣတိ တန္တံ တ[န္တံ (ချည်မျှင်)၊ ["တတ္တံ တတြံ" ဟုရှိသည်ကား အခြား ကျမ်းများနှင့်မညီ၊] ဝါ, တနိတဗ္ဗံ, ဝိတ္တာရေတဗ္ဗံ–ချဲ့ထိုက်၏၊ ဣတိ တန္တံ တ[န္တံ ၊ ["တနုတဗ္ဗံ" ဟု ရှိသည်ကား ဓာတွန်ဥကို ချေရမည်ဖြစ်၍ ပါဠိပျက်၊] ယတတိ–အားထုတ်တတ်၏၊ ဣတိ ယတ္တံ ယတြံ၊ ဝါ, ဧတေန–ဤအစွမ်းဖြင့်၊ ယတတိ ဝီရိယံ ကရောတိ–လုံ့လပြု၏၊ ဣတိ ယတ္တံ ယတြံ၊ ဝါ, ယတနံ–အားထုတ်ခြင်း၊ ယတ္တံ ယတြံ–အားထုတ်ခြင်း၊ သုခဒုက္ခံ–ချမ်းသာ ဆင်းရဲခြင်းကို၊ အဒတိ–စားတတ်၏၊ ဣတိ အတ္တံ , အတြံ၊ မဒတိ–ယစ်မူးတတ်၏၊ ဣတိ မတ္တံ မတြံ၊ ဧတေန–ဤကြိုးဖြင့်၊ ဝတ္တုံ–အထည်ဝတ္တုကို၊ ယုဇ္ဇန္တိ–ယှဉ်စပ်ရကုန်၏၊ ဣတိ ယောတ္တံ ယောတြံ၊ ဝတ္တတိ–ဖြစ်တတ်၏၊ ဣတိ ဝတ္တံ, ဝတြံ၊ မိဒတိ သိနေဟံ ကရောတိ–ချစ်ခြင်းကို ပြုတတ်၏၊ ဣတိ မိတ္တံ မိတြံ၊ ဧတာယ–ဤမေတ္တာဖြင့်၊ မိဒတိ သိနေဟတိ–ချစ်တတ်၏၊ ဣတိ မေတ္တာမေတြာ၊ ["အညေသုစ"ဖြင့် ဣကို ဧဝုဒ္ဓိပြု၊ "မိတ္တော" ရှိသည်ကား မကောင်း၊] ဧတာယ–ဤအတိုင်းအရှည်ဖြင့်၊ ပရိသမန္တတော–ထက်ဝန်းကျင်၌၊ သဗ္ဗာကာရေန–ခပ်သိမ်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ မိနန္တိ–နှိုင်းချိန်တိုင်းတာရကုန်၏၊ ဣတိ မတ္တာ မတြာ ["မာနေန္တိ" ဟုရှိလျှင် "မြတ်နိုးကုန်၏" ဟု ပေးရမည်ဖြစ်၍ ဤနေရာနှင့်မလျော်၊ ထို့ကြောင့် မာ၏ အာကိုကွစိဓာတုဖြင့် ဣပြု၊ ကိယာဒိ နာပစ္စည်းဖြင့် "မိနန္တိ–ဟု ရှိသင့်သည်၊ ဓာတ်ကျမ်းများကို ရှုလေ၊] ဝါ မိနာတိ–တိုင်းတာတတ်၏၊ ဣတိ မတ္တံ မတြံ၊ အတ္တနော–မိမိ၏၊ ကုလံ–အမျိုးကို၊ ပုနာတိ သောဓေတိ–သုတ်သင်တတ်၏၊ ဣတိ ပုတ္တော ပုတြော၊ ကလိတဗ္ဗံ သင်္ချာတဗ္ဗံ–ရေတွက်ထိုက်၏၊ ဣတိ ကလတ္တံ ကလတြံ၊ (မယား)၊ ဧတေန–ဤကြိုးလွန်ဖြင့်၊ သံ (သုဌု)–ကောင်းစွာ၊ ဝါရေတိ–တားမြစ်ရ၏၊ ဣတိ ဝရတ္တံ ဝရတြံ၊ ဝေပတိ ကမ္ပတိ–တုန်လှုပ်တတ်၏၊ ဣတိဝေတ္တံ ဝေတြံ (ကြိမ်နွယ်)၊ ဂေါပိတဗ္ဗံ ရက္ခိတဗ္ဗံ စောင့်ရှောက်ထိုက်၏၊ ဣတိ၊ ဂုတ္တံ (လုံခြုံသောအရာ)၊ ဧတေန–ဤတံစဉ်ဖြင့်၊ ဒန္တိ အဝခဏ္ဍန္တိ–ရိတ်ဖြတ်ရကုန်၏၊ ဣတိ ဒါတ္တံ ဒါတြံ၊ ["ဒါနန္တိ" ရှိသည်ကား ပါဠိပျက်၊] ဣစ္စေဝမာဒိ–တည်း။ (၆၆၇)

စိတ္တံစသည် ။ စိတ္တံကိုရူ၌ စိတ္တဓာတ်ဟု ဆို၍ ဤ၌ စိတိဓာတ်ဟုဆို၏၊ "စိတိ=စိန္တနေ" ဓာတွန်ချေ, တပစ္စည်း၊ ဓာတွန်တ်ကို နောက်သို့ ကပ်ရုံသာ၊ ""အတ္တေ သူစေတီတိ သုတ္တံ" ကား "သူစ=ဂန္ဓနေ, ပကာသနေ–ပြခြင်း၌" ဟူသော ဓာတ်နောင် ဗုဒ္ဓ ဂမာဒိတ္တေ ကတ္တရိဖြင့် တပစ္စည်းသက်၊ ဘုဇာဒိန မန္တော ဖြင့်ပြီးသော ရုပ်တည်း၊ ဤသုတ်နှင့်မဆိုင်, နျာသလည်းမပြ, နောက်ဆရာ

ဝဒါဒီဟိ ဏိတ္တော ဂဏော

၆၅၇။ ဂဏတ္တေ-အပေါင်းဟူသောအနက်၌၊ ဝဒ စရ ဝရ ဣစ္စေဝမာဒီဟိ-ဝဒ, စရ, ဝရဤသို့အစရှိကုန်သော၊ ဓာတူဟိ ဏိတ္တပစ္စယောဟောတိ၊ ဝါဒိတာနံ – အသံမြည်စေအပ်ကုန်သောတူရိယာတို့၏၊ ဂဏော-အပေါင်းသည်၊ ဝါဒိတ္တံ-ဝါဒိတ္တမည်၏၊ ဧဝံ,စာရိတ္တံ-ကျင့်အပ်သော အကျင့်တို့၏ အပေါင်း၊ ဝါ-စာရိတ္တသီလ၊ ဝါရိတ္တံ-တားမြစ်ကြောင်း စောင့်ရှောက်ကြောင်း သီလတို့၏ အပေါင်း၊ ဝါ-ဝါရိတ္တသီလ၊ ဣစ္စေဝမာဒီ။ (၆၆၈)

တို့ထည့်ပါ၌ဖြစ်ဟန်တူသည်၊] ပဝိတ္တံဝယ် ပထမနည်း၌ ပပုဗ္ဗ ဝိဒဓာတ် ဒုတိယနည်း၌ကား ပူဓာတ်တည်း၊ ၂ မျိုးလုံး ရှု၌ပါ၏၊ ["သုစိဘာဝံ ပါပုဏာတီတိ ပဝိတ္တံ" ကား နျာသနှင့် ရှုတို့၌မပါ, ပပုဗ္ဗ အပဓာတ်လည်း မဖြစ်နိုင်၍ နောက်ထည့် ပါ၌ပျက်ဖြစ်ဟန်တူသည်၊] "ပဒတိ၊ ပေ၊ ပတ္တော" ကား "ပဒ=ဂတိမှိ" ပူသော ဓာတ်တည်း၊ "ပတန္တိ ဧတ္ထ၊ ပေ၊ ပတ္တံ" ကား ပတဓာတ်တည်း၊ ""မဒတိ တိ မတ္တံ" လည်း နျာသ-ရှုတို့၌မပါ၊ "မဒ=ဥမ္မာဒေ" ဟု ဓာတ်နက်ဆို၊] ဣစ္စေဝမာဒိဖြင့် ယုဓာတ် ဝဟဓာတ်စသည်ကို ရှု၌ ယူလေသည်။

၆၅၇။ ဂဏော။ ။ "အပေါင်းအနက်" ဆိုသော်လည်း ထိုအပေါင်းအနက်ကို ဏိတ္တပစ္စည်းက ဟောသည်မဟုတ်၊ ထိုဏိတ္တပစ္စည်းသက်ရာ ဝါဒိတ္တစသော ပုဒ်တို့သည် (တူရိယာ တစ်ခုစီ, သီလတစ်ပါးစီ ခွဲခြား၍မဟောဘဲ) တူရိယာအားလုံးအပေါင်း, စာရိတ္တသီလ ဝါရိတ္တသီလအပေါင်းကို ဟောသောကြောင့်သာ "ဂဏော" ဟုဆိုသည်၊ ထိုအပေါင်းဟူသည်လည်း "တူရိယာအမျိုးဇာတ်, သီလအမျိုးဇာတ်ပင်တည်း၊" ထို့ကြောင့် "ဂဏော-အပေါင်းများလတ် ဇာတ်ဟူသော အနက်၌" ဟု ဆရာတို့ ပေးကြသည်၊ တူရိယာတစ်ခု သီလတစ်ခုကို ဟောလိုရာ၌ကား အပေါင်း၏အမည်ကို အစိတ်၌ တင်စားထားသော ဧကဒေ သျှုပစာရဟုမှတ်ပါ၊ ဏိတ္တပစ္စည်းကမူ (ကိတ်ပစ္စည်းမျိုးဖြစ်၍) ဆိုင်ရာသာဓန တစ်ခုခုကို ဟောရမည်၊ ဤစကားအရ "ဝါဒိတာနံ ဂဏော" သည် ဝိဂြိုဟ်အစစ် မဟုတ်သေး, အတ္ထဝါကျ တစ်မျိုးဟု မှတ်ပါ။

သာဓန စစ်ချက်။ ။ တူရိယာသည် တီးအပ်သော သဘောရှိ၏၊ ထို "တီးအပ်သည်ကိုပင်" "မြည်စေအပ်" ဟုလည်း ပရိယာယ်သုံးနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် "ဝါဒီယတေ – မြည်စေအပ်၏၊ ဝါ – မြည်အောင်တီးအပ်၏၊ ဣတိ ဝါဒိတံ, ဝါဒိတ္တံ – မည်၏" ဟု ဟေတုကမ္မ သာဓနအနက်၌ ဏေပစ္စည်း ဘာဝကမ္မေ သုတ်ဖြင့် တပစ္စည်းသက်, ဝါဒိတ၊ ဤသုတ်ဖြင့် "ဏိတ္တ" ပစ္စည်းသက်လျှင် "ဝါဒိတ္တ" ဟု ဖြစ်၏၊ ဤဝါဒိတ္တ၌ကား ကာရိတ်အနက်ကို "ဏိတ္တ" ၌ "ဏ"

မိဒါဒီဟိ တ္ဌိတိယော ၆၅၈။ မိဒ၊ ပေ၊ ဣစ္ဆေဝမာဒီဟိ–မိဒ, ပဒ, ရန္ဓ, တန်ဓာ ဤသို့ အစရှိကုန်သော၊ ဓာတူဟိ, တ္ဌိ တိ ဣတိ ဧတေ ပစ္စယာ ဟောန္တိ၊ မိဒတိ သိနေဟတိ–ချစ်တတ်၏၊ ဣတိ မေတ္ဌိ၊ ပဒတိ ဂစ္ဆတိ–သွားတတ်၏၊ ဣတိ ပတ္ဌိ (ခြေလျင်စစ်တပ်)၊ ဧတ္ဌေ–ဤညဉ့်အခါ၌၊ ရန္ဓတိ–တပ်မက်တတ်၏၊ ဣတိ ရတ္ဌိ၊ တနောတိ ဝိတ္ထာရေတိ–ချဲ့တတ်၏၊ ဣတိတန္တိ (ပါဋိ)၊ ဝါ, အတ္ထနော–မိမိ၏၊ ကုလံ–အမျိုးကို၊ တနောတိ ဝိတ္ထာရေတိ–ချဲ့တတ်၏၊ ဣတိ တန္တိ (သားစဉ်မြေးဆက်)၊ ပရာသံ ဣတ္ထိနံ–တခြားမိန်းမတို့၏၊ ပုတ္တံ–သားကို၊ ဓာရေတိ–ဆောင်ရွက်တတ်၏၊ ဣတိ ဓာတိ (အထိန်းမ)၊ ဝါ, ဓိရံ–နို့ရည်ကို၊ ဓာရေတိ–ဆောင်ရွက် တိုက်ကျွေးတတ်၏၊ ဣတိ ဓာတိ၊ ဝါ, အတ္ထနော–၏၊ သဘာဝံ–သဘောကို၊ ဓာရေတိ–ဆောင်တတ်၏၊ ဣတိ ဓာတိ၊ ဣစ္ဆေဝမာဒီ–တည်း၊ (၆၆၉)

ကပင်ထွန်းပြသည်ဟု ကြံသင့်၏၊ သက္ကတ၌မူ ဏိစ်+ဣတြပစ္စည်း ၂ ခုသက်၍ "ဝါဒ်တြ" ဟုရှိ၏၊ ထို၌ ဏိစ် ပစ္စည်းသည် ကာရိတ် အနက်ဟောတည်း၊ [အဘိဓာန်၌ "တူရိယာ" အနက်ဟောရာဝယ် "ဝဒိတ" ပုဒ် မလာသောကြောင့်လည်းကောင်း, တူရိယာတို့သည် မြည်စေအပ် (မြည်အောင်တီးပေးအပ်) သောကြောင့်လည်းကောင်း, ကာရိတ်နှင့်တကွ "ဝါဒိတ" ရှိမှသင့်သည်။]

စာရိတ္တံ, ဝါရိတ္တံ။ ။ စာရိတ္တသီလဟူသည် ဖြည့်ကျင့်ရမည့် (မဟာဝါစူဋ္ဌဝါခန္ဓကတို့၌လာသော) ဆရာ့ဝတ် တပည့်ဝတ်စသော ကျင့်ဝတ်များတည်း၊ လူတို့၌ မျိုးရိုးအလိုက်ကျင့်ရသော အကျင့်များလည်း စာရိတ္တသီလပင်၊ "ဝရ=ဝါရဏေ (တားမြစ်ခြင်း)" ဟူသော ဓာတ်နက်အရ မပြုမကျင့်အပ်ဟု တားမြစ်ထားသော အပြစ်တို့မှ စောင့်ရှောက်မှုသည် ဝါရိတ္တသီလမည်၏၊ လူ၌ ငါးပါးသီလစသည်နှင့် ရဟန်းတို့၌ ပါရာဇိကစသော (ဒွေမာတိကာ ဥဘတော ဝိဘင်းတို့၌လာသော) သီလများတည်း၊ "စရိယတေ–ကျင့်အပ်၏၊ ဣတိ စာရိတ္တံ" ဟု သုဒ္ဓကမ္မသာဓနပြု၊ စရဓာတ်နောင် ကံအနက်၌ ဏိတ္တပစ္စည်းသက်၊ [သက္ကတ အဘိဓာန်၌ကား "စရိတြ" ပုဒ်နောင် သွတ္ထ၌ အဏ်ပစ္စည်းသက်၍ ပြီးစေ၏၊] ဧတေန–ဤသီလဖြင့်၊ ဝါရိယတေ–ကိုယ်နှုတ်တို့ကို (မပြုမကျင့်အောင်) တားမြစ်အပ်၏၊ ဣတိ–ဤသို့ တားမြစ်ကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝါရိတ္တံ–မည်၏၊ "ဝါရေတိတိ ဝါရိတ္တံ=တားမြစ်တတ်သောကြောင့် ဝါရိတ္တမည်၏" ဟုလည်းပြု။

၆၅၈။ မေတ္ဌိ။ ။ မိဒ=သိနေဟေ,တ္ဌိ၊ အညေသုစဖြင့် ဝုဒ္ဓိ၊ ကွစိဓာတုဖြင့် ဓာတွန်ချေ၊ ဝတ္ဌိ – ပဒ = ဂတိမှိ၊ နည်းတူ၊ ရတ္ဌိ = ရန္ဓ = ရာဂေ, နည်းတူ၊

ဥသု၊ ပေ၊ ဗဌာစ ၆၅၉။ ဥသု ရန္ဒ ဒံသ ဣတိ–ဥသု, ရန္ဒ, ဒံသ ဟူကုန်သော၊ ဧတေသံ ဓာတူနံ–တို့တွင်၊ ဒံသဿ–ဒံသဓာတ်၏၊ ဒမှာဒေသော–ဒမှအပြုသည်၊ ဟောတိ၊ ဗ ဌပစ္စယာစ–ဗ ပစ္စည်း, ဌပစ္စည်းတို့သည်လည်း၊ ဟောန္တိ၊ ဥသီယတေ–ပူလောင်ခြင်း၊ ဥမှေ–ပူလောင်ခြင်း၊ ဧတ္ထ–ဤတိုင်းနိုင်ငံ၌၊ ရန္ဒန္တိ–တပ်မက်တတ်ကုန်၏၊ ဣတိ ရဋ္ဌံ၊ ဒံသီယတေ–ကိုက်ဖြတ်အပ်၏။ ဣတိ ဒမှော။ (၆၈၁)

သူဝုသာန၊ ပေ၊ ထောစ ၆၅၉။ သူ ဝု အသ ဣတိ သူ, ဝု အသ ဟူကုန်သော၊ ဧတေသံ ဓာတူနံ–တို့၏၊ ဦ ဥ အသာနံ–ဦ ဥ အသ သဒ္ဒါတို့၏၊ အတာဒေသော ဟောတိ၊ ထပစ္စယောစ–ထ ပစ္စည်းသည်လည်း၊ (ဟောတိ)၊ ဧတေန–ဤလက်နက်ဖြင့်၊ သဝတိ ဟိ သတိ–ညှဉ်းဆဲရ၏၊ ဣတိ သတ္ထံ၊ ဧတေန–ဤအဝတ်ဖြင့်၊ ဟိရောတ္ထပ္ပံ–အရှက်အကြောက်ကို၊ သံဝရတိ–စောင့်ရှောက်ရ၏၊ ဣတိ ဝတ္ထံ၊ သဒ္ဒါနရူပံ–သဒ္ဒါအားလျော်စွာ၊ အသတိ ဘဝတိ–၏၊ ဣတိ အတ္ထော–(အနက်)။ (၆၇၁)

တန္တိ–တနု=ဝိတ္ထာရေ၊ တိ, ဓာတွန်(နှ်)ကို တိသို့ကပ်၊ ဓာတိ–ဓာ=ဓာရဏောတိ၊ [ရတ္တိ စသည်၌ တိပစ္စည်း သက်၍လည်း ဘုဇာဒီနမန္တောဖြင့် ပြီးနိုင်၏၊ သို့သော် "ဥဏာဒ်စီရင်သော ဆရာက အရှင်ကစ္စည်း မဟုတ်သောကြောင့် ကိတ်နှင့် အလားတူပစ္စည်းကို တွေ့ရသည်" ဟု ကြံပါ။]

၆၅၉။ ပါဠိသက္ကတကျမ်းတို့၌ "ဥသု" ဓာတ်ဟုမရှိ၊ "ဥသ=ဒါဟေ" ဟုသာ ရှိ၏၊ ဥမှောနှင့် (ဒံသဓာတ်ဖြင့်ပြီးသော) ဒမှောတို့၏ အနက်ကိုလည်း အဘိဓာန်၌မတွေ့ရ၊ ရဋ္ဌံကား တပစ္စည်းဖြင့် သာဒိသန္တ ပုစ္ဆ ဘန္ဒ ဟံသာဒီ ဟိဌော သုတ်ဖြင့်ပြီးနိုင်၏၊ ဤသုတ်၏ ဝုတ္တိ၌လည်း ရူပသိဒ္ဓိဝယ် မူအမျိုးမျိုးရှိ၏၊ ဆရာတို့ကမူ "ဥသုရန္ဒေဟိ ဗဌာ, ဒံသဿ ဒမှောစ" ဟု သုတ်ကိုပင် ပြင်ဆင်၏၊ ထို့ကြောင့် ဤသုတ်သည် အဆက်ဆက် ပါဠ်ပျက်လာသော၊ သို့မဟုတ် နဂိုကပင် မသန့်ရှင်းသောသုတ် ဖြစ်ဟန်တူသည်၊ ရုပ်တွက်ပုံကို အခြေပြု၌ (ရူပသိဒ္ဓိ, သီဟိုဠ် မူအတိုင်းမှီး၍) ပြထားသည်။

၆၆၀။ သူဝုသာနံ။ ။ ဓာတ်ကျမ်းတို့၌ ဟိသာအနက်ဟော သူဓာတ်မရှိ၊ သုဓာတ်သာရှိ၏၊ သို့သော် ဝုတ္တိ၌ "ဥ–ဥ–အသာနံ" ဟု မဖွင့်ပဲ "ဦ ဥ အသာနံ" ဟု ဖွင့်သောကြောင့် ဤ ဝုတ္တိအလို "ဦ+ဥ+အသာနံ" "သူ" ဓာတ်သာ ဖြစ်သင့်တော့သည်၊ ရုပ်ကို အခြေပြုကြည့်။

ရန္ဆူ၊ ပေ၊ လောပေါစ ဖြဲဒေ။ ရန္ဆူ၊ ပေ၊ ဝစ္ဆေဝမာဒီဟိ–ရန္ဆူ, ဥဒီ, ဣဒီ, စဒီ, မဒီ, နုဒီ, ဆိဒီ, ရုစီ, ဒလ, သုသ, သုစ, ဝစ, ဝစ ဤသို့ အစ္ဆိုကုန်သော၊ စတူဟိ–ဌ်၊ စ ဒ ဣဒ္ဒ က ဣရ ဣတိ–စ, ဒ, ဣဒ္ဒ, က, ဣရ ဟူကုန်သော၊ စတော ပစ္ဆယာ ဟောန္တိ၊ ကွစိ–ဌ်၊ စဒလောပေါစ–စတွန်စဒတို့၏ ကျေခြင်းသည်လည်း၊ ဟောတိ၊ [သမုဒ္ဒေါ စသည်၌ စတွန်မကျေဘဲ 'ရန္ဆူ စသော အစ္ဆိုဌ်သာ ကျေသောကြောင့် "ကွစိ" ဟုဆိုသည်။] ပုန–နောက်ထပ်၊ နိပစ္စန္တေ စ–သင့်ရာ ဝိဓိဖြင့်လည်း ပြီးစေအပ်ကုန်၏၊ ရန္ဆီတဗ္ဗ–တပ်နှစ်သက်ထိုက်၏၊ ဣတိ ရန္ဆူ (အပေါက်)၊ ဝါ, ရန္ဆယီတ္ထ–တပ်နှစ်သက်အပ်ပြီ၊ ဣတိ ရန္ဆူ၊ အတ္ထ သန္နိဿိတာနံ–မိမိကိုမှီကုန်သော၊ ("အတ္ထနိ–ဌ်၊ သန္နိဿိတာနမ–ကုန်သော" ဟုလည်းရှိ၊) မစ္ဆမကရာနံ–ငါးမကန်းအစရှိသည်တို့၏၊ ပိတိသောမနဿံ–နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်းကို၊ ဥဒတိ ပသဝတိ စနေတိ–တိုးပွားဖြစ်ပေါ်စေတတ်၏၊ ဣတိ သမုဒ္ဒေါ–(သမုဒ္ဒရာ)၊ ဣန္ဒတိ ပရမ+ဣသရိယံ ကရောတိ–အလွန်အစိုးရသူ၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်၏၊ (အလွန်အစိုးရတတ်၏ ဟူလို၊) ဣတိ ဣန္ဒေါ– (သိကြားစသူရ၏၊) ဝါ, ဣန္ဒတိ အဓိပတိဘာဝံ ကရောတိ–အကြီးအကဲ၏ အဖြစ်ကို ပြုတတ်၏၊ ဣတိ ဣန္ဒေါ၊ စဒီတမ္ပေါ ဣန္ဒိတမ္ပေါ–အလိုရှိထိုက်၏၊ ဣတိစန္ဒေါ (လ)၊ မဒတိ ဟာသေတိ–ရွင်မြူးစေတတ်၏၊ ဣတိ မန္ဒေါ၊ ဝါ, မဒီတမ္ပေါ–ရွင်မြူးစေထိုက်၏၊ ဣတိ မန္ဒေါ (နံ့သူ, ညှဲဖျင်း ထိုင်းမှိုင်းသူ)၊ ခုဒတိ ပိဝါသတိ–မွတ်သိပ်တတ်၏၊ ဣတိ, ခုဒ္ဒေါ၊ ဆိန္နိတမ္ပေါ–ဖြတ်အပ်၏၊ ဣတိဆိဒ္ဒေါ (၂ ပိုင်းဖြတ်အပ်သောအရာ)၊ ရုဒတိ ဟိံ သတိ–ညှဉ်းဆဲတတ်၏၊ ဣတိ ရုဒ္ဒေါ (ကြမ်းတမ်းသူ)၊ ဒလတိ ဒုဂ္ဂတဘာဝံ ဂစ္ဆတိ–ဆင်းရဲသူ၏–အဖြစ်သို့ ရောက်တတ်၏၊ ဣတိ ဒလိဒ္ဒေါ (ဆင်းရဲသူ)၊ သုသတိ–ခြောက်သွေ့တတ်၏၊ ဣတိ သုက္ခံ (သုက်)၊ သောစတိ–ဝမ်းနည်းတတ်၏၊ (စိုးရိမ်တတ်၏ဟု ရှေးကပေးသည်)၊ ဣတိ သောကော (သောကတရား=ဝမ်းနည်းခြင်းသဘော)၊ ဝစိတဗ္ဗံ–ပြောဆိုထိုက်၏၊ ဣတိ ဝက္ခံ (အညှို့)၊ [ကပစ္စည်းသက်ရာဌာန ဖြစ်သောကြောင့် "ဝတ္တဗ္ဗံ" ဟု ရှိသည်ကား ပါဠိပျက်၊] အပွဇိဟတံ ဟုတ္တာ–မပိတ်ပင်အပ်သည်ဖြစ်၍၊ ဝဇတိ ဂစ္ဆတိ–သွားတတ်၏၊ ဣတိ ဝဇီရံ (ဝရဇိန်)၊ [နပုလ္လိင်နှင့်လိုက်အောင် "အပွတိဟတံ" ဟုရှိစေ၊] ဣစ္ဆေဝမာဒီ၊ တည်း။ (၆၇၂)

ဖြဲဒေ။ ပုန နိပစ္စန္တေ။ ။ ဝစာဒီဟိ ပဗ္ဗစ္ဆာဒယော နိပစ္စန္တေသုတ်မှ နိပစ္စန္တေပုဒ်လိုက်လာ၏၊ ထို့ကြောင့် သုက္ခံကို ရုပ်တွက်ရာ၌ "သုသ=သောကေ (ဝမ်းနည်းခြင်း)" ဓာတ်နောင် ဤသုတ်ဖြင့် ကပစ္စည်းသက်၍ "ဣမိနာ နိပါတနာ သကာရဿ (ဓာတွန်သ်၏) ကကာရံ ကတွာ (ကပြု၍)" ဟု ဤသုတ်ကိုပင်

ပတိတော၊ ပေ၊ ဟီရဏ် ၆၆၂။ ပတိ ဣဇ္ဇေတသ္မာ–ပတိဟူသော ဤသဒ္ဒါမှ (ပရသ)၊ ဟိသ ဓာတုသ – ၏၊ ဟေရဏ်ဟီရဏ် ဣတိ ဧတေ အာဒေသာ ဟောန္တီ၊ ပတိပဏ္ဍေ–ဆန့်ကျင်ဘက်တို့ကို၊ မဒ္ဒိတွာ–နှိမ်နင်း၍၊ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိ–ဖြစ်တတ်၏၊ ဣတိ ပါဋိဟေရဏ်, ပါဋိဟီရဏ်–မည်၏၊ (၆၇၃)။ ["ဟိ=ဂတိမှိ"နှင့်အညီ ဟိဓာတ်၏ အနက်ဖြစ်သော ဂမုဓာတ်ဖြင့် "ဂစ္ဆတိ" ဟု ဝိဂ္ဂိဟ်ပြုသောကြောင့် ဓာတွတ္ထဝိဂ္ဂဟဟုခေါ်၏၊ အကြွင်းမှတ်ဖွယ်ကို အခြေပြုနှင့် ရူဋီကာမှာရှု။]

ကဋ္ဌာဒီဟိကော ၆၆၃။ ကဋိ၊ ပေ၊ ခဋိဣဇ္ဇေဝမာဒီဟိ–ကဋိ, ဃဋိ,၊ ပေ၊ ခရဋိ, ခဋိ ဤသို့ အစရှိကုန်သော၊ ဓာတူဟိ က ပစ္စယော ဟောတိ၊ ပစ္စယေန–နှင့်၊ သဟ ယထာသမ္ဘဝံ, နိပစ္စန္တေ–ပြီးစေအပ်ကုန်၏၊ ကဏ္ဌိ တဗ္ဗော ဆိဒ္ဒိတဗ္ဗော–ဖြတ်အပ်၏၊ ဣတိ ကဏ္ဌော (တစ်ကဏ္ဌ, တစ်ပိုင်းတစ်ခန်း)၊ ဃဏ္ဌိတဗ္ဗော ဃဋေတဗ္ဗော – တီးခေါက်အပ်၏၊ ဣတိ ဃဏ္ဌော (ခေါင်းလောင်း စသည်၊) [ထောမနိမိဒ္ဒ "ဃဏ္ဌာ" ဟု ဌသံလျင်းချိတ်ဖြင့်လည်းကောင်း, ဣတ္ထိလိင် အာကာရန္တဖြင့်လည်းကောင်းရှိ၏၊ "ဃဋိ=ဃဋ္ဌနေ" ဟုဆို၊ ပါဋိဒ္ဒ "ဃဏ္ဌိ ပဟရိတွာ" စသည်ဖြင့် ဤကာရန္တအရှိများ၏၊] ဧတ္ထ–ဤအညှာဒ္ဒ၊ ဝဏ္ဌန္တိ–ပေါင်းစုကုန်၏၊ ဣတိ ဝဏ္ဌော၊ ကရဏ္ဌိတဗ္ဗော ဘာဇေတဗ္ဗော – ဝေဖန်

နိပါတနလုပ်၍ သိကို ကပြု၏၊ သို့ဖြစ်၍ ဤသုတ်ဖြင့်ပင် မပြီးပြီးအောင် နောက်ထပ်စီရင်ခြင်းကို "ပုနနိပစ္စန္တေ" ဆိုသည်ဟု မှတ်ပါ။

အမှာ။ ။ ရန္ဓ ဥဒိစသော ဓာတ်အစဉ်အတိုင်း ထုတ်ထားသည်၊ ဓာတ်က ၁၃ ရှိ၍ ပစ္စည်းမှာ ၅–ပစ္စည်းသာ ရှိသောကြောင့် ပစ္စည်းကို ထိုက်သလို သက်စေရမည်ဟု မှတ်ပါ၊ ဤသုတ်လာ ဝိဂ္ဂိဟ်များသည် နောက်ဆရာတို့ ထည့်ပါ၌ဖြစ်၍ တချို့ ဝိဂ္ဂဟများ ယုတ္တိမရှိလှသော်လည်း စိစစ်တော့မည်မဟုတ်၊ သီမူ၌ ဝိဂ္ဂိဟ်များမပါ၊ ဥဏာဒ်သုတ်ဌ ဝိဂ္ဂိဟ်များသည် နောက်ဆရာတို့ ထည့်ထားအပ်သည်သာများ၏။

ပုံစံများ။ ။ဣန္ဒော–ဣဒိ=ပရမိဿရိယေ (လွန်စွာအစိုးရသူ၏အဖြစ်၌၊) ဤသုတ်ဖြင့် ဒပစ္စည်းသက်၊ ဤသုတ်ဖြင့်ပင် (ဒ်) ကို (နှ်) ပြု၊ စန္ဒော–စဒိ=ဟိလာဒနေ (ဝမ်းမြောက်ခြင်း၌)၊ တစ်နည်း–(ဣစ္ဆာကန္တီသု–လိုလားခြင်း နှစ်သက်ခြင်းတို့၌၊) မန္ဒော="မဒိ=ဟာသေ (ရွင်မြူးခြင်း၌)" ဟု ဆို၍ နည်းတူတွက်၊ သုစ=သောကေ (ဝမ်းနည်းခြင်း, စိုးရိမ်ခြင်း) ကပစ္စည်းသက်၍ဤသုတ်ဖြင့်ပင် ဓာတွန်(စ်)ကိုချေ၊ [သုစဓာတ်, ဏပစ္စည်း, ဥကို ဩဝုဒ္ဓိပြု၊ ကဂါစဇာနံဖြင့် စကို ကပြု၍ ပြီးနိုင်သောကြောင့် ရူ၌ ဤရုပ်ကို မပြဘဲထားသည်၊ ကြွင်းရုပ်များပြီးပုံကို ရူ၌ တိုက်ရိုက်ပါရှိပြီ၊ အာဒိအရ ရုပ်များလည်း များစွာပါလေ၏။]

အပ်၏၊ ဣတိ ကရဏ္ဍော (ကြုတ်, ပခြုပ်)၊ ဧတေန-ဤ အကြည်ရေဖြင့်၊ မဏ္ဍီ ယတေ ဝိဘူသီယတေ-တန်ဆာဆင်အပ်၏၊ ဣတိ မဏ္ဍော၊ ဧတ္ထ-ဤအပေါင်း၌၊ သဉ္ဆီ ကုမ္ဆီ-ပေါင်းစုမိကုန်၏၊ ဣတိ, သဏ္ဍော (အပေါင်း)၊ ကုဏ္ဍတိ-ချို့တဲ့တတ်၏၊ ဣတိ ကုဏ္ဍော၊ ကုဏ္ဍိတဗ္ဗော ဥဟိတဗ္ဗော-ပူလောင်အပ်၏၊ ဣတိကုဏ္ဍော-မည်၏၊ (ထမင်းအိုး)၊ ["ကုဋိ ဒါဟေ-ပူလောင်ခြင်း" ဟု ဓာတွတ္ထ သင်္ဂဟရှိ၏၊ ကုဋ္ဌိဓာတ်အတွက် မှတ်ချက်ကို အဓိပွာယ်၌ ရှုပါ။]

ဘဏ္ဍိတဗ္ဗံ-ငြင်းခုန်အပ်၏၊ ဣတိ ဘဏ္ဍံ (ဥစ္စာဘဏ္ဍာ)၊ ပဏ္ဍတိ လိင်္ဂဝေကလ္လ ဘာဝံ ဂစ္ဆတိ-လိင်ချို့တဲ့သူ၏အဖြစ်သို့ ရောက်တတ်၏၊ ဣတိ ပဏ္ဍကော-၏၊(ပဏ္ဍုက်)၊ [ပဏ္ဍဟုပြီးသည့်အခါ သဗ္ဗတောကောဖြင့် ကလာ၍ ပြီးစေ၊] ဧတေန-ဤဒဏ်ဖြင့်၊ ဒဏ္ဍတိ အာဏံ ကရောတိ-အာဏာကိုပြု၏၊ ဣတိ ဒဏ္ဍော၊ ရဏ္ဍတိ ဟိံသတိ-ညှဉ်းဆဲတတ်၏၊ ဣတိ ရဏ္ဍော (သေသောက်ကြူးသူ၊) ပရေသံ ဝိညူနံ-အခြား ပညာရှိတို့၏၊ ဟဒယံ-စိတ်နှလုံးကို၊ ဝိသေသေန-အထူးသဖြင့်၊ တဏ္ဍယတိ စာလေတိ ကမ္ပေတိ-တုန်လှုပ်စေတတ်၏၊ ဣတိ ဝိတဏ္ဍော (ဆန့်ကျင်ဘက်စကား)၊ [ဝိပုဗ္ဗတနိဓာတ်၊] ပရေ-သူတစ်ပါးတို့ကို၊ ဣသိဏ္ဍတိ သံမဒ္ဒတိ-ပြင်းစွာနှိမ်နင်းတတ်၏၊ ဣတိ ဣသိဏ္ဍော (ဣသိဏ္ဍမင်း-ဟူ၏၊ ရှုဌ် ဤဓာတ်မပါ၊) စဏ္ဍတိ စဏ္ဍိဏ္ဍဘာဝံ ကရောတိ-ကြမ်းတမ်းသူ၏ အဖြစ်ကို ပြုတတ်၏၊ ဣတိစဏ္ဍော (ကြမ်းတမ်းသူ)၊ ဧတ္ထ-ဤအနာစသည်၌၊ ဂဏ္ဍတိ သန္ဓိစယတိ သမူဟံ ကရောတိ-အပေါင်းအစုကို ပြုတတ်၏၊ ဣတိ ဂဏ္ဍော၊ အဏ္ဍီယတိ နိဗ္ဗတ္တီယတိ-ဖြစ်စေအပ်၏၊ ဣတိ အဏ္ဍော (ငှက်ဥ စသည်)၊ လဏ္ဍိတဗ္ဗော ဇိဂုစ္ဆိ တဗ္ဗော-စက်ဆုပ်အပ်၏၊ ဣတိ လဏ္ဍော (မစင်)၊ မေဏ္ဍတိ ကုဋိလဘာဝံ ဂစ္ဆတိ- ကောက်ကျစ်သူ၏အဖြစ်သို့ ရောက်တတ်၏၊ ဣတိ မေဏ္ဍော (သိုးသတ္တဝါ)၊ ဧရဏ္ဍတိ ရောဂံ ဟိံသတိ-ရောဂါကို ညှဉ်းဆဲတတ်၏၊ ဣတိ ဧရဏ္ဍော (ကြက်ဆူပင်)၊ ခဏ္ဍိတဗ္ဗော ဆိန္ဒိတဗ္ဗော-ဖြတ်တောက်အပ်၏၊ ဣတိ ခဏ္ဍော (သကြားနီ)၊ ဣဇ္ဇေဝမာဒိ-တည်း။ (၆၇၄)

၆၆၃။ ချာသဉ် "ကုဋ္ဌိ = ဆေဒနေ" ၎ ဒွေဘော်လာ "ကုဋ္ဌံ = နူနာ" ရုပ်ကိုပင် ပါဌ်မှန်လုပ်၍ ရုပ်တွက်ပြ၏၊ သို့သော် ဣကာရန္တဓာတ်၌ နိဂ္ဂဟိတ် လာရသည်သာ များသောကြောင့်လည်းကောင်း "ကုဋာဒီဟိဋ္ဌော" ဟု သီးခြား သုတ်တည်လတ္တံ့ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း, ထောမနိဓိ၌ ကုဋ္ဌိဓာတ် အစ်ပစ္စည်းဖြင့် ကုဏ္ဍောဟု ရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း ဤ၌ "ကုဏ္ဍော" သာ ပါဌ်မှန်ဖြစ်သင့်သည်၊ ထို့ပြင် ပဏ္ဍကော၌ ကပစ္စည်းကို မချေဘဲ ကွစိဓာတု သုတ်ကြီးဖြင့် ၃၏မှီရာ (အ) လာ၍ ရုပ်ပြီးစေ၏၊ ရှုဌ်ကား "ပဏ္ဍော" ဟု လည်းကောင်း ဟီနကောကဲ့သို့ သဗ္ဗတောကောဖြင့် က အကွရာ အပိုလာ၍

ခါဒါ–မဂဓာနံ ခန္ဓ–နွ ဂန္ဓာ

၆၆၄။ ။ ခါဒ အမ ဂမု ဣတိ–ခါဒ, အမ, ဂမု, ဟူကုန်သော၊ စတေသံ ဓာတူနံ, ခန္ဓ အန္ဓ ဂန္ဓာဒေသာ ဗဟန္တိ၊ က ပစ္စယောစ ဟောတိ၊ ဓာတိ ဧရာ မရဏာဒီဟိ–ဓာတိ, ဧရာ, မရဏ အစရှိကုန်သော၊ သံသာရဒုက္ခေတိ–သံသရာ ဆင်းရဲတို့သည်၊ ခါဒိ တဗ္ဗော–ခဲစားအပ်၏၊ ဣတိ ခန္ဓော (ခန္ဓာ ၅ ပါး)၊ အင်္ဂမင်္ဂသံ–အင်္ဂါကြီးငယ်၏၊ အမတိ ရူဒ္ဓနဘာဝံ ဂစ္ဆတိ–နာကျင်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်တတ်၏၊ ဣတိ အန္ဓော (သူကန်း)၊ ဝါ, စက္ခုနာ–မျက်စိဖြင့်၊ အမတိ ရူဒ္ဓတိ–နာကျင်တတ်၏၊ ဣတိ အန္ဓော၊ တံတံဒ္ဓာနံ–တိုတိုအရပ်သို့၊ ဝါတေန–လေဖြင့်၊ ဂစ္ဆတိ–သွားတတ်၏၊ ဣတိ ဂန္ဓော (အနံ့)၊ စံ–တူ၊ ခန္ဓကော–ခန္ဓာ၊ အန္ဓကော–သူကန်း၊ ဂန္ဓကော–အနံ့။ (၆၅၇)

ပဌာဒိ–ဟျလံ

၆၆၅။ ။ ပဌ၊ ပေ၊ အဂ္ဂ ဣန္ဒေဝမာဒီဟိ–ပဌ, ကလ, ကုသ, ကဒ, ဘဂန္ဒ, မေခ, ဝက္က, ပလ္လ, သဒ္ဒ, မူလ, ဗိဠ, ဝိဒ, ဒ္ဗဉ်, ပဋ္ဌ, ဝါသ, ဝသ, ပစ, မစ, မုသ, ဂေါတ္တ, ပုထု, ဗဟု, မဂ်, ဗဟ, ကဗိ, သဗိ, အဂ္ဂ ဤသို့ အစရှိကုန်သော၊ ဓာတူဟိ–ဓာတ်တို့မှလည်းကောင်း၊ ပါဠိပဒိကေဟိစ–ပါဠိပဒိက နာမ်တို့မှလည်းကောင်း၊ ဥတ္တရပဒေသု–နောက်ပုဒ်နေရာတို့၌၊ အလ ပစ္စယော ဟောတိ၊ ပစ္ဆာ–နောက်၌၊ ပုန–ထပ်၍၊ နိပစ္စန္တေ –၏၊ ပဒေ–ရောက်ခြင်း၌၊ အလံ–အကျိုးမရှိ၊ ဣတိ ပဋလံ–မည်၏၊ (အထပ်အလွှာ)၊ ကလေ–

ပဏ္ဍာကောဟုလည်းကောင်း ရပ် ၂ မျိုးပြသည်၊ စဏ္ဍောအပြင်–စဋီဓာတ်, ကပစ္စည်း၊ ကအနုဗန်ချေ၊ "ပုန နိပစ္စန္တေ" ဟု ဝုတ္တိဖွင့်သောကြောင့် ဤသုတ်ကိုပင် နိပါတနသုတ်လုပ်၍ ဥကို ဒပြု၍ "စန္ဒော" ဟု ရုပ်တစ်မျိုးပြသေးသည်၊ ယခုစာတို့၌ "ကဋိတဗ္ဗော" စသည် တွေ့ရသော်လည်း "ဣကာရန္တ ဓာတုသို့, နိစ္စံ ဘွာဒိ စုရာဒိကေ" စသော ဓာတ္ဝတ္ထသင်္ဂဟနှင့်အညီ ဘူဝါဒိစုရာဒိ ဣကာရန္တ ဓာတ်တို့၌ နိဂ္ဂဟီတ်လာရမြဲဖြစ်သောကြောင့် "ကဏ္ဌိတဗ္ဗော" စသည်ဖြင့် ပြင်ကြသည်၊ ပါဠိ၌လည်း "အဒဏ္ဌိယံ ဒဏ္ဍယတိ" စသည်ဖြင့် တွေ့ရ၏၊ နိဂ္ဂဟီတ်လာရာ၌ "ကွစိဓာတု" ဖြင့် ချာသလာစေ၏၊ "ဗျဥ္ဇနေစ" သုတ်ဖြင့်လည်း လာစေနိုင်သည်ပင်၊ ရုပ်ပြီးပုံကို အခြေပြုနှင့် ရှုမှာ ရှုပါလေ။

၆၆၄။ ခန္ဓောကို "ခါဒ=ဘက္ခဏေ" အနက်၌ ဓာတ်မှည့်, ဓာတွန်ချေ, ကိုသက်, ဤသုတ်ဖြင့် ခါဒ်ကို ခန္ဓပြု, ကိုချေ, ပြီး၏၊ ခန္ဓကောဌ် ကိုပစ္စည်းမသက်ဘဲ ဤသုတ်ဖြင့် ခါဒကိုခန္ဓပြု၍ ကပစ္စည်းလည်းသက်၊ ဤကား ချာသတွက်ပုံတည်း၊ ရှုအလို အခြေပြု၍ တွက်ပြထားပြီး၊ အန္ဓောစသည်ကိုလည်း ဤနည်းမှီးပါ။

ရေတွက်ခြင်း၌၊ အလံ-ခွမ်းနိုင်၏၊ ဣတိ ကလလံ(ညွန်)၊ ပါပကေ အကုသလေ-ယုတ်မာကုန်သော အကုသိုလ်တို့ကို၊ ကုသတိဆိန္ဒတိ-ဖြတ်တတ်၏၊ ဣတိကုသလံ၊ ဝါ-တစ်နည်း၊ ကုသဘူတေ-ကုသဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ ယထာသဘာဝမေ့-အကြင်အကြင်သဘောတရား၌၊ အလံ-ထိုက်၏၊ ဣတိ ကုသလံ၊ ဝါ, ကုသေ ဥဒ္ဒိဿ ဒါနေ- ရည်စူး၍ ပေးလှုခြင်း၌၊ အလံ, ဣတိ ကုသလံ၊ ဝါ, ကုသေ သဉ္ဇယမေ့ သမုဒါယေ-တရားအပေါင်း၌၊ အလံ, ဣတိ ကုသလံ၊ ကဒေ မဒေ-ယစ်မူးခြင်း၌၊ အလံ, ဣတိ ကဒလံ-(ငှက်ပျောပင်)၊ ဘဂန္ဒေ သေစနေ-အရည်အရွဲတို့ကိုသွန်ချခြင်း၌၊ အလံ, ဣတိ ဘဂန္ဒလံ၊ (ဘဂန္ဒိုလ်နာ, ဂရင်ဂျီနာ)၊ ဝါ, ဘဂန္ဒေ မုတ္တကရီသ ဟရဏေ-ကျင်ငယ် ကျင်ကြီးတို့ကို (မိမိအပေါက်မှ) ဆောင်ယူခြင်း၌၊ အလံ, ဣတိ ဘဂန္ဒလံ၊ မေခေ ကဋိဝိစိတ္တေ-ခါးကို ဆန်းကြယ်အောင် တန်ဆာဆင်ခြင်း၌၊ အလံ, ဣတိ မေခလံ (ခါးစည်း ခါးပတ်)၊ ဝက္ကေ ရက္ခတစေ-သစ်ပင်၏ အခွံ၌၊ အလံ, ဣတိ ဝက္ကလံ (သစ်ခွံအဝတ်, လျှော်တေ)၊ တက္ကေ ရက္ခသိလေသေ-သစ်ပင်၏အစေး၌၊ အလံ, ဣတိ တက္ကလံ (သစ်စေး)၊ ပလ္လေနိန္ဒဋ္ဌာနေ-ချိုင့်ဝှမ်းသော အရပ်၌၊ အလံ, ဣတိ ပလ္လလံ (အိုင်ငယ်) ["ပလ္လလံ ခုဒ္ဒကော သရော"-အဘိဓာန် ၁၆၇] သဒ္ဒေ ဟရိတေ-စိမ်းစိုခြင်း၌၊ အလံ, ဣတိ သဒ္ဒလံ (စိမ်းစိုသောအရပ်)၊ မူလေ ပတိဋ္ဌာနေ-တည်ရာ အရင်းအမြစ်၌၊ အလံ, ဣတိ မုလာလံ (ကြာစွယ် ကြာရင်း)၊ ဗိလေ နိဿယေ-မှီရာအရပ်၌၊ အလံ, ဣတိ ဗိလာလံ၊ (ပင်လယ်ကမ်းစသည်၌ ပေါက်သောဆား)၊ ဝိဒေ ဝိဇ္ဇမာနေ - ထင်ရှားရှိခြင်း၌၊ အလံ, ဣတိ ဝိဒါလံ၊ (ဆေးဒါန်း)၊ စဏ္ဍေ-ကြမ်းတမ်းခြင်း၌၊ အလံ, ဣတိ စဏ္ဍာလော (ကြမ်းကြုတ်သူ, စဏ္ဍာလလူမျိုး)၊ ပဉ္ဇနံ ရာဇူနံ-

---

၆၆၅။ ဓာတူဟိ ပါဋိပဒိကေဟိစ။ ။ ပဋလံ၌ "ပဋ=ဂတိမှိ" ဟု ဓာတ်ကျမ်း၌ ရှိသောကြောင့် ပဋ ဓာတ်နောင်လည်း အလ ပစ္စည်းသက်၏၊ "ပဋော=အဝတ်ပုဆိုး" ဟု နာမ်ပုဒ်လည်းရှိသောကြောင့် ပဋ ဟူသောနာမ် နောင်လည်း အလ ပစ္စည်းသက်၏၊ ဤသို့ ဓာတ်နောင်လည်းကောင်း, ပါဋိပဒိကနောင်လည်းကောင်း, သက်သောကြောင်, "ဓာတူဟိ ပါဋိပဒိကေဟိစ" ဟု မိန့်သည်၊ နောက်နောက်ဓာတ် ပါဋိပဒိကတို့၌လည်း နည်းတူ။

ဥတ္တရပဒေသု။ ။ "ပဋေ+အလံ"ဟု ဝါကျပြု၍ ထို ၂ ပုဒ်တွင် အလံဟူသော နောက်ပုဒ်အရာ၌ သက်ရသောကြောင့် "ဥတ္တရပဒေသု" ဟု ပက္ခိပန ဝုတ္တိဖွင့်သည်၊ ဓာတ်ကြံသော အနက်၌ ""ပဋေ + အလံ" သည် ဝိဂြိုဟ်စစ် မဟုတ်, ဝိဂြိုဟ်စစ် ပြုဖို့ရန် ပြသော ဝိဂြိုဟ်ပြတည်း၊ ဆိုင်ရာ သာဓနနက် ထင်ရှား

၅ ယောက်ကုန်သော မင်းတို့အား၊ အလံ-ထိုက်၏၊ ဣတိ ပဥ္စာလော-(ပဥ္စာလ တိုင်း)၊ ဝါ (ဂတိ ဂန္ဓနေသု)-သွားခြင်း ထင်ရှားပြခြင်းတို့၌၊ အလံ-စွမ်းနိုင်၏၊ ဣတိ ဝါလံ (ရေ, ဝါလော-သားမြီး)၊ ဝါ-တစ်နည်း၊ ဝါ (ပဒ ဂမနေ)- ခြေလျင် သွားခြင်း၌၊ အလံ, ဣတိ ဝါဠံ-(ခြသေ့်စသော သားရဲ)၊ ဝသေ အစ္ဆာဒနေ-ဖုံးလွှမ်းခြင်း၌၊ အလံ, ဣတိ ဝသလော-(သူယုတ်)၊ ပစေ ဝိတ္တာရေ-ချဲ့ခြင်း၌၊ အလံ, ဣတိ ပစလော-(ချဲ့ထွင်သူ)၊ [လျှပ်ပေါ် လော်လီသူကိုဟောရာ၌ကား "စပလော" ဟုရှိ၏၊] မစေ စောရကမ္မေ-ခိုးသူ၏ အမှု၌၊ အလံ, ဣတိ မစလော (ခိုးသူ)၊ မုသေ ထေယျေ-ခိုးသူ၏ အဖြစ်၌၊ ဝါ, မုသေ ပါဏစာဂေ အသက်စွန့်ခြင်း၌၊ အလံ, ဣတိ မုသလော (ကျည်ပွေ့ကျပွေ့၊) ဂေါတ္တုမှိစံသေ- အနွယ်စပ်ခြင်း၌၊ အလံ, ဣတိ ဂေါတ္တုလော၊ (မြေခွေး)၊ ပုထုမှိ ဝိတ္တာရေ-ပြန့်ကျယ်သည်၌၊ အလံ, ဣတိ ပုထုလော (ပြန့်ကျယ်သည်)၊ ဗဟုမှိ သဒ္ဒါနေ-များသောအရေအတွက်၌၊ အလံ (ထိုက်၏)၊ ဣတိ ဗဟုလံ၊ ဝါ-တစ်နည်း၊ ဗဟုမှိ ဝုဒ္ဓိမှိ-ကြီးပွားများပြားခြင်း၌၊ အလံ, ဣတိ ဗဟုလော (အများ)၊ မဂ်မှိ ဂမနေ-သွားခြင်း၌၊ အလံ, ဣတိ မဂ်လံ (မဂ်လာ)၊ ဗဟုမှိ ဝုဒ္ဓိမှိ-တိုးပွားခြင်း၌၊ အလံ, ဣတိ ဗဟလံ(ထူထဲသောအရာ၊) ကမ္မမှိ သဥ္စလနေ-တုန်လှုပ်ခြင်း၌၊ အလံ, ဣတိ ကမ္မလံ (ကမ္မလာ)၊ သမ္မမှိ မဏ္ဍနေ-တန်ဆာဆင်ခြင်း၌၊ အလံ, ဣတိ သမ္မလံ (လမ်းစာရိက္ခာ) အဂ္ဂေ ဂတိ ကောဋိလ္လေ-အသွားကောက်သည်၏အဖြစ်၌၊ အလံ, ဣတိ အဂ္ဂလံ)တံခါးကျင်, မင်းတုပ်, အဝတ်အဖာ၊) ဣစ္စေဝမာဒယော-ဤသို့အစရှိကုန်သော၊ အညေပိသဒ္ဒါ-အခြားသဒ္ဒါတို့သည်လည်း၊ ဘဝန္တိ-ဖြစ်ကုန်သေး၏။ (၉၆၆)

အောင် ဝိဂြိုဟ်ပြုရလိမ့်မည်၊ ပါဋိပဒိက (ပါတိပဒိက) ကြံသော နည်း၌ကား "ပဋေ+အလံ" သည် ဝိဂြိုဟ်ပင်တည်း၊ ဤပါဋိပဒိကကြံသောနည်း၌ နာမ်နှင့် ပစ္စည်းချင်းစပ်သောကြောင့် "ပဋိလံ" စသည်ကို တဒ္ဓိတ်ပုဒ်ဟု ဆိုရလိမ့်မည်၊ "ပဋေ+အလံ" ဟူသော ဝါကျ၌ အလံသဒ္ဒါသည် အရဟတိအနက်, ပဋိကို့တ္တ အနက်ဟောသော နိပါတ်ပုဒ်တည်း၊ ပဋလံ၌ပါသော "အလံ"ကား ပစ္စည်းတည်း၊ "ပဋေ+အလံ" ၌ပါသော အလံသဒ္ဒါ၏ အနက်၌ "အလ" ပစ္စည်းသက်ထားသည်။

ပုန နိပစ္စန္တေ။ ။ ဝဇာဒီဟိသုတ်မှ နိပစ္စန္တေကို လိုက်စေသောကြောင့် "မုလာလံ" စသည်၌ "မူလ-ပတိဌာနေ" ဟူသော ဓာတ်နောင် (ဓာတွန်ချေပြီး၍) အလသက်လျှင် "မူလ်+အလံ"ဟုဖြစ်နေ၏၊ ဤသုတ်ဖြင့်ပင်မူ၌ ဥုကိုရဿပြု, အကိုဒီဃပြု၍ "မုလာလ" ဟု ပြီးစေသင့်၏၊ သို့သော် နျာသ၌ "ကွစာဒိမဇ္ဇူ တ္တရာနံ၊ ပေ၊ ဒီဃရဿကရဏမေဝ ဝိသေသော" ဟု ကွစာဒိဖြင့် မူ၌ ရဿ,

ပုထဿ ပုထုပထာ မောဝါ

၆၆၆။ ပုထ–ဣတိ–ပုထဟူသော၊ စတဿ ပါဋိပဒိကဿ၊ ဤပါဋိပဒိကသဒ္ဒါ၏၊ ပုထပထာဒေသာ, ဟောန္တိ၊ ကွစိ အမပစ္စယော ဟောတိ၊ ပုထ–ပြန့်ကျယ်သည်၊ ဟုတွာ–၍၊ စာတာ–ဖြစ်၏၊ ဣတိ ပုထဝီ–ပုထဝီမည်၏၊ (မြေ)၊ ပထမေ–ရှေးဦးအစ၌၊ စာတော–ဖြစ်သည်တည်း၊ ပထမော–ရှေးဦးအစ၌ဖြစ်သည်၊ ပုထုကိလေသေ–များစွာကုန်သော ကိလေသာတို့ကို၊ စနေတိ–ဖြစ်စေတတ်၏၊ ဣတိပုထုဇ္ဇနော (ပုထုဇဉ်)၊ ဝါ, ပုထု–သည်၊ ဟုတွာ, စာတာ–၏၊ ဣတိ ပထဝီ။ (၆၇၇)

အ၌ ဒီဃပြုထားသောကြောင့် ချာသအလို "ပုနနိပစ္စန္တေ"အရ အခြားသင့်ရာသုတ်ဖြင့် ပြီးစေဖို့ရန် ညွှန်ပြသည်ဟု ဆိုလိုသည်။ [ပဋလံမှစ၍ ဓာတ်ကြံပုံ–ပါဋိပဒိက ကြံပုံများကို ရူဘာသာဋီကာမှီး၍ သိပါလေ။]

ရူမှ ထူးခြားသောအရာ။ ။ အလံကို "နိရတ္ထကံ" ဟု ချာသဖွင့်နိနှင့် ရူ၌ "သမတ္ထံ" ဟု ဖွင့်ပုံသည် ဖြောင့်ဖြောင့်ဆန့်ကျင်၏၊ ချာသအလို "ပဋတိ နိတ္ထေကံ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိတိ ပဋလံ=အကျိုးမဲ့ဖြစ်တတ်သော အဏပ်လွှာစသည်" ဟု ပေး၊ "ကုသတိ ဆိန္ဒတိတိ ကုသလံ" ကား "ကုသ=ဆေဒနေ" ဓာတ်နောင်အလပစ္စည်း သက်သောနည်းတည်း၊ ကုသဘူတေ–စသည်ကား ကုသဟူသော ပါဋိပဒိကနောင် အလပစ္စည်းသက်သော နည်းတည်း၊ ယထာသဘာဝဓမ္မေဖြင့် ကုသသဒ္ဒါသည် သဘာဝဓမ္မ အနက်ဟောဟုလည်းကောင်း, ဥဒ္ဒိဿဒါနေဖြင့် ကုသသဒ္ဒါသည် ဥဒ္ဒိဿဒါန အနက်ဟောဟုလည်းကောင်း, သဥ္ဇယေဖြင့် အပေါင်းအနက် ဟောဟုလည်းကောင်း, ပြ၏၊ [ထို သဥ္ဇယေကိုပင် ဓမ္မသမုဒါယေဟု ထပ်၍ဖွင့်၏။]

၆၆၆။ ပုထဣစ္စေတဿ ပါဋိပဒိကဿ။ ။ပါဋိပဒိကဟူသည် နာမ်တည်း၊ နာမ်ဖြစ်လျှင် "ပုထော, ပုထာ၊ ပုထံ, ပုထေ" စသည်ဖြင့် ပဒမာလာစဉ်၍ ရထိုက်၏၊ ထိုသို့ နာမ်ဝိဘတ်ဆုံးလျက် "ပုထော" စသည်ဖြင့် တစ်ပုဒ်တလေမျှ ပါဋိ၌ မတွေ့ရသောကြောင့် "ပါဋိပဒိကဿ" ဟူသော ဝုတ္တိကို မကျေနပ်၍ ရူ၌ "ဓာတုဿ" ဟု ပုထဓာတ် အနေအားဖြင့် ဖွင့်ပြလေသည်၊ ထိုရူအဖွင့်အတိုင်းပင် ဓာတ်ကျမ်းတို့၌ "ပုထ=ဝိတ္ထာရေ" ဟု ဆို၍ "ပထဝီ" ကို ပုံစံထုတ်ကြသည်။

ပုထုပထာ ဒေသာ။ ။ ပါဋိ သက္ကတ ၂ ဌာနဉ်ပင် "ပုထု" နာမ်ပုဒ်ရှိပြီး ဖြစ်သောကြောင့် ပုထကို ပုထုမပြုဘဲလည်း ပထဝီပုဒ် ပြီးနိုင်၏၊ မှန်၏–ထောမနိဓိ၌ "ပြိထွီ (ပြိထဝီ)၊ ပြိထုတ္တ ဂုဏ ယုတ္တာ–ပြန့်ကျယ် ကြီးမားခြင်း

ဂုဏ်နှင့်ယှဉ်သော မိန်းမ, မြေကြီး" စသည်ဖြင့် ဖွင့်ပြသောကြောင့် "ပုထုနောင် ဣတ္ထိလိင် ဤပစ္စည်းသက်၍ ထု၏ ဥကို ဩသရေစဖြင့် အဝပြုလျှင် "ပုထဝီ" ဟု ပြီးနိုင်သည်၊ ဤနည်းအလို ပုထဓာတ်လည်း ကြံဖွယ်မလို၊ သို့သော် ကာတန္တ-ဥဏာဒိဝုတ္တိ (၁၀) သုတ်၌ ပြထဓာတ်နောင် သိဝိန်ပစ္စည်းသက်, ဣတ္ထိလိင် ဤပစ္စည်းသက်၊ သုတ်ကြီးဖြင့် ပြကို ပြိပြု၍ "ပြိထိဝီ" ဟု ရှိသေးသောကြောင့် ရူ၌ ပုထဓာတ်ကြံ၍ ဖွင့်ဟန်တူသည်၊ ရူနည်းအတိုင်း အခြေပြု၌ တွက်ပြထားပြီ၊ ချာသအလိုကို နောက်မှပြအံ့၊ ပုထကို ပထပြုသည့်အခါ၌ကား မပစ္စည်းသက်၍ "ပထမော" ဟုဖြစ်၏၊ ဤပစ္စည်းသက်ရာဌာနသည် (ပုထု အပြုနောင် မသက်ဘဲ ပထ အပြုနောင်သာသက်၍) နည်းသောကြောင့် "ကွစိ အမပစ္စယော" ဟု ဝုတ္တိဖွင့်၏၊ ဤဝုတ္တိ၌ ကွစိသဒ္ဒါသည် သုတ်၌ပါသော ဝါသဒ္ဒါ၏ အဖွင့်တည်း၊ ထို့ကြောင့် သုတ်၌ပါသော ဝါကို "ကွစတ္ထ" ဟု မှတ်ပါ။

ပုံစံများ။ ။ ပုထကို ပါဋိပဒိကပုဒ်ဟု ဆိုသောကြောင့် ဝုတ္တိအလို "ပုထု ဟုတွာ ဇာတာ" သည် ဝိဂြိုဟ်မဟုတ်, ပုထဝီ၏ အနက်ပြ ဝါကျသာတည်း-ဟု ဆိုသင့်၏၊ သို့သော် ချာသ၌ ဏပစ္စည်းသက်၍ ရုပ်တွက်သောကြောင့် ပထဝီသည် တဒ္ဓိတ်ပုဒ်, ပုထု ဟုတွာ ဇာတာသည် တဒ္ဓိတ်ဝိဂြိုဟ်ဟု ဆိုဟန်တူသည်၊ ပုထဓာတ်ဆိုသော ရူအလို ရူဘာသာဋီကာ၌ ဝိဂြိုဟ်ပြထားပြီ၊ ချာသအလို ပုထဝီ ရုပ်ပြီးပုံကား-ပုထတည် "ပုထု ဟုတွာ ဇာတာ" ဟူသော အနက်၌ ဏရာ ဂါတဿေဒ မညတ္ထေသုစ သုတ်ဖြင့် ဏပစ္စည်းသက်, ကာရိတ်ငဲ့, ဏအနုဗန်ချေ, ဤသုတ်ဖြင့် ပုထကို ပုထုပြု၊ (ပုထု+အ)၊ ထု၌ ဥကို လမှည့်၊ ဈလာန မိယုဝါ သရေဝါဖြင့် ဥကို ဥဝပြု (ပုထုဝ+အ)၊ တေသုဝုဒ္ဓိဖြင့် ထု၏ ဥကို အပြု, ဝခွင်း, ချေ, ကပ်၊ ဏဝဏိက စသောသုတ်ဖြင့် ဤပစ္စည်းသက်၊ နာမ်ငဲ့, သိသက်၊ ချေ, ပုထဝီပြီး၏၊ ပထမောကား ပုထကို ပထပြုပြီးနောက် အမ ပစ္စည်းသက်, ထခွင်း, ချေ, ကပ်, နာမ်ငဲ့ စသည်တွက်လေ။

ဆက်ဦးအံ့။ ။ ချာသ၌ "ဣတရေသု ပန ဒွီသု ဒေါဓဿစေတိတ္ထေ စဂ္ဂ ဟဏေနဝါ၊ ပေ၊ ထကာရဿ ဌကာရာ ဒေသကရဏဥ, အန္တ ဒွယေ ပကာရ ဂတဿုကာရဿ အကာရာဒေသ ကရဏဥ ဝိသေသော" ဟု ဆို၏၊ ထိုအဆို အတိုင်းမှန်လျှင် ထကို ဌပြု၍ "ပုဌဝီ, ပုဌမော" ဟုလည်းကောင်း, ပု၏ ဥကို (အ) ပြု၍ "ပဌဝီ, ပဌမော" ဟုလည်းကောင်း ရှိသင့်သေး၏၊ ယခုအခါ ထိုအတိုင်း မရှိတော့ချေ။

သီဟိုင်ဋ္ဌမူ၌ကား "ပုထဝီ, ပထမော၊ ပဌဝီ, ပဌမော ဝါ" ဟုရှိ၏၊ "ပုထူ ကိလေသေ ဇနေတီတိ ပုထုဇ္ဇနော, ပုထု ဟုတွာ ဇာတာတိ ပထဝီ" ဟုကား ရှိဖွယ်မလို၊ ထိုထွင် "ပုထုဇ္ဇနော" ၌ ပုထုသဒ္ဒူပပဒ ဇနဓာတ် ကြံဟန်တူ၏၊ အမှန်မှာ- "ပုထူနံ ဇနနာဒီဟိ" စသော အဌကထာကိုထောက်၍ ပုထု နာမ်

သသ္မာဒီဟိ တုဒဝေါ

၆၆၇။ သသု ဒဒ အဒ မဒ ဣစ္ဆေဝမာဒီဟိ–သသု ဒဒ အဒ မဒ ဤသို့ အစရှိကုန်သော၊ ဓာတူဟိ, တုဒု ဣစ္ဆေတေ (တုဒု ဣတိ ဧတေ) ပစ္စယာ ဟောန္တိ၊ အညေ သတ္တေ – အခြားသတ္တဝါတို့ကို၊ သသတိ ဟိ သတိ–ညှဉ်းဆဲတတ်၏၊ ဣတိ သတ္တု (ရန်သူ) ဒုက္ခံ–ဆင်းရဲကို၊ ဒဒါတိ–ပေးတတ်၏၊ ဣတိ ဒဒ္ဒု (ပွေး)၊ ["သတ္တေ–တို့ကို၊ ဒံသတိ ဝိဒ္ဓံသတိ–ဖျက်ဆီးတတ်၏၊ ဣတိ သဒ္ဒု" ဟုလည်း မူကွဲရှိ၏၊] ဒုက္ခေန–ဆင်းရဲဖြင့်၊ အဒတိ ဘက္ခတိ–စားတတ်၏၊ ဣတိ အဒ္ဒု (နှောင်အိမ်, ထောင်)၊ ဝါ, ဧတေန–ဤ နှောင်အိမ် (ထောင်) ဖြင့်၊ ဇနော–လူအပေါင်းသည်၊ ဒုက္ခံ–ကို၊ အဒတိ အနုဘဝတိ–ခံစား

ပုဒ်နှင့် ဇနဓာတ်ကို စပ်ထားသော ဒုတိယာတပ္ပုရိသ် သမာသ်သာဖြစ်သည်၊ ဇနေတိတိ ဇနော (ဇနဓာတ် အပစ္စည်း)၊ "ပုထူ+ဇနော" ဟုပြု၊ "ပုထူကိလေ သေ" ဟု ပုထူ၌ ဒုတိယာဗဟုဝုစ်ရှိ၏၊ ဤရုပ်ကို ချာသ၌ မပြသဖြင့် နောက်ထည့်ပါ၌ဟု ဆိုကြ၏၊ "ပုထု ဟုတွာ ဇာတာတိ" ဟူသော ဒုတိယဝိဂြိုဟ် ဝါကျလည်း ရှေးဝါကျနှင့် မထူးသောကြောင့် နောက်ထည့်ပါ၌သာ၊ သီဟိုဠ်မှု၌ကား ဝိဂြိုဟ်ဟူသမျှ လုံးဝမပါချေ။

ပထမော, ပဌမော။ ။ ဤ ၂ မျိုးလုံးပင် ယခုကာလ ရေးထုံးဖြစ်နေ၏၊ ဒန္တဇ ထဖြင့်"ပထမော" သည် ဤ "ပုထုသ ပုထု ပထာမောဝါ" သုတ်နှင့် လည်းကောင်း "ပြထမ–တြီ၊ ပြထ+အမစ်၊ ပဓာနေ, အာဒျေစ" ဟု ပြထဓာတ် နောင် အမစ်ပစ္စည်းဖြင့် ပြီးစေသော ထောမနိဓိ အဘိဓာန် "ပြထာ အမစ်" ဟူသော ဥဏာဒိ ဝုတ္တိသုတ်နှင့်လည်းကောင်း ညီ၏၊ သို့သော် သက္ကတ၌ ဒန္တဇ "တ, ထ" တို့သည် ပါဋိ၌ မုဒ္ဓဇ "ဋ,ဌ"ဖြစ်ကုန်၏၊ ပုံစံကား–ပတိပတ္တိ, ပထမ, အတ္ထကထာ, သင်္ခတတ္ထ, ဥတ္ထာန, ဝေါတ္ထပန, ဂန္ထ, ဂန္ထိ, နိဂန္ထစသော သက္ကတ အရေးအသားတို့သည် ပါဋိ၌ ပဋိပတ္တိ ပဌမ, အဌကထာ, သင်္ခတဌ, ဥဌာန, ဝေါဌပန, ဂဏ္ဍ, ဂဏ္ဍိ, နိဂဏ္ဍ" စသည်တို့ ဖြစ်လာပုံမျိုးတည်း၊ ဤသို့ မောဂ္ဂလ္လာန်နိဿယ ခါဒိကဏ္ဍ (၁၁၁) သုတ်၌ ဆုံးဖြတ်တော်မူ၏၊ [မောဂ္ဂလ္လာန်၌ "ပဌီယတိ ဥစ္စာရီယတိ ဥတ္တမဘာဝေနာတိ ပဌမံ" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုသေး၏၊ တချို့စာများ၌ ဓအောက်ခြိုက်ဖြင့် "ပဓဝိ, ပဓမော" ပုဒ်တို့ကိုလည်း တွေ့ရ၏၊ ထိုပုဒ်များကား တစ်ဆင့်ထူးမှ ဓအောက်ခြိုက် ပြောင်းရိုးထုံးစံမရှိ၍ ယခုအခါ အသုံးမဝင်တော့ပြီ။]

၆၆၇။ သတ္တု, ဒဒ္ဒုတို့ကို အခြေပြု၌ ရူအဆိုအတိုင်း ရုပ်တွက်ထားပြီ၊ [ချာသ၌ကား သတ္တုကို ဘုဇာဒီနမန္တောသုတ်ဖြင့် ဓာတွန်ချေ, ဒွေးဘော်လာ၍လည်း တစ်နည်း ပြသေး၏၊ သဒ္ဒုကိုလည်း ဒံသဓာတ်ဖြင့် တချို့စာရှိ၏၊ ဝုတ္တိလည်း

ရ၏၊ ဣတိ အဒ္ဒု၊ ဝါ, ဒုက္ခံ-၏၊ (ဝိဘတ္တိ ဝိပလ္လာသ)၊ ဘာစနံ အာဓာရံ-တည်ရာသည်၊ ဘဝတိ-၏၊ ဣတိ အဒ္ဒု၊ [ဤနောက် ၂ - ဝိဂ္ဂဟ၌ သဒ္ဒါနေ မကောင်းလှ၊] မဒတိ ဥမ္မတ္တံ ကရောတိ-ရူးအောင်ပြုတတ်၏၊ ဣတိ မဒ္ဒု (သေရည်)၊ ဝါ, မဒတိ မဒ္ဒဘာဝံ ကရောတိ-မူးယစ်သူ၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်၏၊ ဣတိ မဒ္ဒု၊ [မဒ္ဒတိ မဒ္ဒဘာဝံ ကရောတိ-နှိပ်နင်းသောအဖြစ်ကို ပြုတတ်၏ဟု ပေးကြသည်ကား မဒ္ဒ ဓာတ်မဟုတ်, မဒဓာတ်ဖြင့် တစ်နည်း ဝိဂ္ဂိဟ်ပြုခြင်းသာဖြစ်၍ ဆင်ခြင်ဖွယ်သာ။ (၆၇၈)

စာဒီဟိဤဝရော ၆၆၈။ စိပါဓာ ဣစ္စေဝမာဒီဟိ-စိ, ပါ, ဓာ ဤသို့ အစရှိကုန်သော၊ ဓာတူဟိ ဤဝရပစ္စယော ဟောတိ၊ စီယတိ-စီအပ်, ရက်အပ်၏၊ ဣတိ စီဝရံ (သင်္ကန်း)၊ ပိဝတိ-သောက်တတ်၏၊ ဣတိပိဝရော-(ဆူဖြိုးသူ, ဝသူ)၊ ဝါ, ပါတဗ္ဗံ ရက္ခိတဗ္ဗံ-စောင့်ရှောက်အပ်၏၊ ဣတိစီဝရံ၊ ["ပါ=ရက္ခဏေ" ဟု ဓာတ်နက်ရှိသောကြောင့် တစ်နည်း ဝိဂ္ဂိဟ်ပြုသည်၊] ဓာရေတိ-ငါးကို (ပိုက်ကွန်, မြှုံးစသည်တို့ကို) ဆောင်ယူတတ်၏၊ (ဓာရေတွာ-ဆောင်ယူ၍၊ ဇီဝိတံ-အသက်မွေးမှုကို၊ ကပွေတိ-ပြုတတ်၏၊) ဣတိ ဓီဝရော (တံငါသည်)၊

မုနာဒီဟိ စိ ၆၆၉။ မုန၊ ပေ၊ မန ဣစ္စေဝမာဒီဟိ-မုန, ယတ, အဂ္ဂ, ပတ, ကဝ, သုစ, ရုစ, မဟာလ, ဘဒ္ဒါလ, မန ဤသို့အစရှိကုန်သော၊ ဓာတူဟိ-ဓာတ်တို့မှ နောက်၌လည်းကောင်း၊ ပါဋိပဒိကေဟိစ-တို့မှ နောက်၌လည်းကောင်း၊ ဣ ပစ္စယော ဟောတိ၊ အတ္တာနတ္တံ-အကျိုး, အကျိုးမဲ့ကို၊ မုနာတိ-သိတတ်၏၊ ဝါ, ဥေယျဓမ္မံ - သိထိုက်သောတရားကို၊ လက္ခဏာဒိဝသေန-

---

"သသ ဒံသ အဒ မဒ" ဟု တချို့စာရှိ၏၊ သို့သော် ထောမနိဓိ၌ ဒဒဓာတ်ရ ပစ္စည်းဖြင့် "ဒဒြု=ရောဂဘေဒေ" ဟု ရှိသောကြောင့် ဒဒဓာတ်သာ အရင်းကျသည်၊ "အဒ=ဘက္ခဏေ, မဒ=ဥမ္မာဒေ" ဟုဆို၍ အဒ္ဒု, မဒ္ဒုတို့ကိုလည်း ဒဒ္ဒုကဲ့သို့ တွက်၊ ["အဒိ=ဗန္ဓနေ" ဟူသော ဓာတ်နောင် ကူပစ္စည်း, နိဂ္ဂဟိတ်လာ, ဝဂ္ဂန္တပြု, က်အနုဗန်ချေ၊ အန္ဒူ=ဆင့်ခြေကိုဖွဲ့ကြောင်း ဆင်ထူး, မိန်းမတို့၏ ခြေချင်း" အနက်ဟော ဦကာရန္တရုပ်ကား ဤသုတ်နှင့်မဆိုင်။]

၆၆၉။ ဓာတူဟိ ပါဋိပဒိကေဟိစ။ ။ မုနာဒီဟိစိ၌ စီကို "စ+ဣ" ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ထိုစဒ္ဒါသည် ပါဋိပဒိကကို ဆည်းခြင်း (သမုစ္စည်း) အနက် ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် "ပါဋိပဒိကေဟိစ" ဟု ဝုတ္တိဖွင့်သည်၊ ပါဋိပဒိက၏ ပုံစံများကို "မဟာလိ, ဘဒ္ဒါလိ, မဏိ" ဟု ပြ၏၊ ရူ၌ကား-အရဏိ, တရဏိ စသည်ကို လည်း ပြသေး၏။

လက္ခဏ, ရသ, အရှိသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊ စာနာတိ-၏၊ ဣတိမုနိ (ရသေ့, ရဟန်း)၊ ယတတိ ကရောတိ-လုံ့လပြုတတ်၏၊ ဣတိ ယတိ (ရဟန်း)၊ အဂ္ဂတိ ကုဋိလဘာဝံ ဂစ္ဆတိ ကောက်ကွေ့သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်တတ်၏၊ ဣတိ အဂ္ဂီ (မီး)၊ [အဂ္ဂတိ ကုဋိလော ဟုတွာ ဂစ္ဆတီတိ အဂ္ဂိ" ဟုလည်းပြု၏၊] သေဌော ဟုတွာ-မြတ်သူဖြစ်၍၊ ပတတိ ပုရတော ဂစ္ဆတိ-ရှေ့ကသွားတတ်၏၊ ဣတိ ပတိ (အရှင် သကင်, လင်)၊ ကဗျံ-ကဗျာကို၊ ဗန္ဓတိ-ဖွဲ့စီတတ်၏၊ ဣတိကဝိ (ကဗျာတတ် သိသူ)၊ ဝါ, ကန္တံမနာပဝစနံ-နှစ်သက်ဖွယ်စကားကို၊ ဝဒတိ-ဆိုတတ်၏၊ ဣတိ ကဝိ၊ သုစွတိ ပရိသုဒ္ဓံ ဘဝတိ-စင်ကြယ်စွာ ဖြစ်တတ်၏၊ ဣတိ သုစိ (စင်ကြယ် သောအရာ)၊ ရုစတိ ဒိဗ္ဗတိ-တောက်ပ၏၊ ဣတိရုစိ (အရောင်)၊ မဟန္တံ ဝိဘဝံ ဘောဂကွန်း-ကြီးကျယ်သော စည်းစိမ်အစုကို၊ လာတိ-ယူတတ်၏၊ ဣတိ မဟာလိ (မဟာလိမည်သောမင်း)၊ ဘဒ္ဒံ ယသံ-ကောင်းသော အခြံအရံကို၊ လာတိ-ယူတတ်၏၊ ဣတိ ဘဒ္ဒါလိ (ဘဒ္ဒါလိမည်သောရဟန်း)၊ တတ္ထ ရတနေ-ထိုရတနာ ၌၊ မနံ-စိတ်ကို၊ နယတိ-ဆောင်တတ်၏၊ ဣတိ မဏိ (ပတ္တမြား)။ (၆၈၀)

ဝိဒါဒီဟျူရော ၆၇၀။ **ဝိဒ၊ ပေ၊ ကုရဣစ္ဆေဝမာဒီဟိ-ဝိဒ, ဝလ္လ, မသ, သိဒ, ဒု, ကု, ကပု, မယ, ဥန္ဒ, ခဇ္ဇကုရ ဤသို့အစရှိကုန်သော ဓာတူဟိလည်းကောင်း၊ ပါဋိပဒိကေဟိစ - လည်းကောင်း၊ ဦရပစ္စယောဟောတိ၊ ဝိန္ဒိတုံ - ရခြင်းငှာ**

ကဝိ။ ။ နျာသဒ္ဒမူ ကသဒ္ဒူပပဒ, ဝဒဓာတ် ကွိပစ္စည်း, ဓာတွန်ချေ, ကွိ ချေ၍ "ကဝ" ဟု ပြီးပြီးသော ပါဋိပဒိကနောင် ဣပစ္စည်းသက်၍ "ကဝိ" ပြီး သည်ဟု ပြသေး၏၊ ဤနည်းအရ-ကသည် ကန္တအနက်ဟောတည်းဟု သိစေလို၍ "ကန္တံ (မနာပဝစနံ) ဝဒတီတိ ကဝိ" ဟု ဝုတ္တိ၌ ဝိဂြိဟ်ပြုသည်၊ "ကု=သဒ္ဒေ" ဟူသော ဓာတ်အရ "ကဝတိ ကထေဟိ-ကဗျာကို ဖွဲ့ဆိုတတ်၏၊ ဣတိကဝိ" ဟုလည်း ဖြစ်၏၊ ကုဓာတ်နောင် ဣပစ္စည်း, ဥကို ဩဝုဒ္ဓိ ဩကို အဝပြု၊ ဤနည်းအလို ပါဋိပဒိကနောင် ဣပစ္စည်းမသက်ဘဲ ဓာတ်နောင်သက်၏၊ "ကဗျံ ဗန္ဓတီတိ" ဟူသော ဝိဂြိဟ်ကား ကုဓာတ်၏ အဓိပ္ပာယ်နက်ကို ဖွင့်ပြသောဝါကျတည်း၊ "ကဝတိ" ကထေတိ" ဟုသာ ဝိဂြိဟ်ပြုစေလိုရင်း ဖြစ်သည်။

မဏိ။ ။ မဏိ၌လည်း "မနံ တတ္ထ နေတိ" ဟူသော ဝိဂြိဟ်အလိုအားဖြင့် မန သဒ္ဒူပပဒနိဓာတ် အပစ္စည်း, တေသုဝုဒ္ဓိစသော သုတ်ကြီးဖြင့် မန၏ နကို ချေ, နကိုလည်း ဏပြု, "မဏ" ဟုပြီးသော ပါဋိပဒိကနောင် ဣပစ္စည်းသက်ဟု ဆိုလိုသည်၊ ကြွင်းသောပုဒ်များ၏ ပြီးပုံကို ရူနှင့်ထို၏ ဘာသာဋီကာ၌ ရှုပါ။

အလံ–မတိုက်၊ ဝါ–မလွယ်ကူ၊ ဣတိ ဝိဒူရော၊ (အထူးဝေးသောအဓိပ္ပာယ်၊) ဝိဒူရဋ္ဌာနေ–အထူးဝေးသောအရပ်၌၊ ဇာတော–ဖြစ်သော ပတ္တမြားသည်၊ ဝေဒူရော–မည်၏၊ ဝလ္လတိ ဝလ္လဘာဝေန ဘဝတိ–အဆက်အတွဲအဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်တတ်၏၊ ဣတိ ဝလ္လူရော (အမဲခြောက်)၊ ဝါ, ဝလ္လတိ အညမညံ ဗန္ဓတိ–အချင်းချင်းဖွဲ့တတ်၏၊ ဣတိ ဝလ္လုရော၊ အာမသိတမ္ဟော–သုံးသပ်တိုက်၏၊ ဣတိ မသူရော (ပဲရာစာ)၊ သိန္ဒတိ သိင်္ဂါရဘာဝံ ဂစ္ဆတိ–တင့်တယ်စံပယ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်တတ်၏၊ ဣတိ သိန္ဒူရော (ဟသ်ပြဒါး)မှုန့်)၊ ဝါ, သန္ဒတိ ဝိရောစတိ–တင့်တယ်၏၊ ဣတိ သိန္ဒူရော၊ အနာသန္ဒတ္တာ–မနီးသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဂမိတုံ–သွားခြင်းငှာ၊ အလံ–မသင့်၊ ဣတိ ဒူရော၊ (အဝေး)၊ ကဝတိ သဒ္ဒံကရောတိ–အသံပြုတတ်၏၊ ဣတိ ကုရော (ထမင်း)၊ အတ္တနောဂန္ဓေန–မိမိအနံ့ဖြင့်၊ အညံဂန္ဓံ–အခြားအနံ့ကို၊ ကပတိ ဟနဟိ ဟိ'သတိ–ညှဉ်းဆဲတတ်၏၊ ဣတိ ကပ္ပူရော (ပရုတ်)၊ ရောဂါပနယေ–ရောဂါကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း၌၊ ကပ္ပတိ သမတ္ထေတိ–စွမ်းနိုင်၏၊ ဣတိ ကပ္ပူရော၊ မဟိယံ–မြေပေါ်၌၊ ရဝတိ–တွန်တတ်၏၊ ဣတိမယူရော (ဥဒေါင်း)၊ ဝါ, မဟိယံ–၌၊ ယာတိ ဂစ္ဆတိ–သွားတတ်၏၊ ဣတိမယူရော၊ ပံသု–မြေမှုန့်ကို၊ ဥန္ဒတိ ပသဝတိ ပွားစေတတ်၏၊ [ဥဒိ ဟု ဣကာရန္တ ဓာတ်ဖြစ်၍ နိဂ္ဂဟိတ်လာရသည်၊] ဣတိ ဥန္ဒူရော (ကြွက်)၊ ခဇ္ဇိတမ္ဟော ခါဒိတဓမ္မော–ခဲစားတိုက်၏၊ ဣတိ ခဇ္ဇူရော (သင်ပေါင်း, ဝါ–စွန်ပလွံပင်)၊ ကုရတိ အတ္တောသတိ–ဆဲရေးတတ်၏၊ ဣတိ ကုရူရော (ကြမ်တမ်းသူ)။ (၆၈၁)

၆၇၀။ ဓာတူဟိ ပါဠိပဒီကေဟိ။ ။ မယူရော ဥန္ဒူရောတို့၌ "မယ–ဥန္ဒ" ဟူသော ပါဠိပဒီကနှောင် ဦရသက်၍ ကြွင်းပုဒ်တို့၌ ဓာတ်နှောင်ဦရသက် သည်၊ ရူ၌ကား ပါဠိပဒီကကိုမပြ, မယူရ–ဥန္ဒူရတို့၌လည်း မယဓာတ် ဥဒီဓာတ်နှောင် သက်ပုံသာပြသည်၊ "ဝိဒ=လာဘေ" ဓာတ်နှောင် ဦရသက်၍ "ဝိဒူရ" ဖြစ်၏၊ [လာဘ အနက်ဟော ဝိဒဓာတ်သည် ရုဓာဒိဂိဏ်းဖြစ်၍ ဝိန္ဒိတုံဟု ပါဠိမှန်ရှိစေ၊ ဤ "ဝိဒူရော" သာ ဤသုတ်၏ ပုံစံတည်း၊ ဝိဒူရေ (ဝိဒူရဋ္ဌာနေ)+ဇာတော ဝေဒူရော" ကား "ဝေဒူရော" ဟု ပြယုဂ်တွေ့သည့်အခါ မတွေ့ဝေခြင်းငှာ အပို ထည့်ထားသည်ဟု နျာသမိန့်သည်၊ ဤဝေဒူရောသည် ဏရဂါသုတ်ဖြင့် ဓာတ အနက်၌ ဏပစ္စည်းသက်၍ပြီးသော တဒ္ဓိတ်ပုဒ်တည်း၊ ဤဝေဒူရမဏိကို ဏိယ ပစ္စည်းဖြင့် "ဝေဒူရိယ–ပတ္တမြား" ဟုလည်း ခေါ်၏၊ အကျယ်အဆုံးအဖြတ်ကို အဘိဓာန်နိဿယသစ် ၄၉၁ မှာရှုပါ၊] ဝလ္လူရော "ဝလ္ल=ဓာရဏဗန္ဓနေသု" ဟု ဓာတ်ရှိ၏၊ ဝလ္လတိကို အနက်မထင်မည်စိုး၍ "ဝလ္လဘာဝေန ဘဝတိ" ဟု ဖွင့်သည်၊ ယခုစာတို့၌ 'ဝလ္လဘာဘာဝေန ဘဝတိ = အကျွမ်းဝင်သည်၏ အဖြစ်

ဟနာဒီဟိ
နဏုတဝေါ

၆၇၁။ ဟန၊ ပေ၊ ဟိ ဣစ္ဆေဝမာဒီဟိ–ဟန, ဇန, ဘာ, ရိ, ခန, အမ, ဝေ, ဓေ, ဓာ, သိ, ကိ, ဟိ ဤသို့ အစရှိကုန်သော၊ ဓာတူဟိ–တို့မှ နောက်၌၊ နဏုတု ဣတိ ဇတေ ပစ္စယာ ဟောန္တိ၊ ဇတေန ဤမေးဖြင့်၊ ဘောဇနံ–အစာကို၊ ဟနတိ ဟိ သတိ–(ကြိတ်ချေသောအားဖြင့်) ညှဉ်းဆဲတတ်၏၊ ဣတိ ဟန (မေး)၊ ဂမနံ–သွားခြင်းကို၊ ဇနေတိ–ဖြစ်စေတတ်၏၊ ဣတိ ဇာန (ဒူးဆစ်)၊ ဘာတိ ဒီဗ္ဗတိ–တောက်ပတတ်၏၊ ဣတိ ဘာန (အရောင်)၊ ရိတိ ဂစ္ဆတိ–သွားတတ်၏၊ ရိ၌ ဣကို ဇဝုဒ္ဓိ, ဇကို အယပြု၍ "ရယတိ" ဟု ရှု၌ ရှိ၏၊] ဣတိ ရေဏု–(မြူမှုန်)၊ ခနိတဗ္ဗော အဝဒါရိတဗ္ဗော–တူးအပ် (နတ်အပ်) ၏၊ ဣတိ–ခါဏု (သစ်ငုတ်)၊ အင်္ဂမင်္ဂသ–အင်္ဂါကြီးငယ်၏၊ ရုဇ္ဇနဘာဝံ–နာကျင်သည်၏အဖြစ်သို့၊ ဝိဇ္ဇနဘာဝံ–ထိုးဆွအပ်သည်၏ အဖြစ်သို့၊ အမတိ ဂစ္ဆတိ–ရောက်တတ်၏၊ "အင်္ဂမင်္ဂသ ရုဇ္ဇနဘာဝံ ဝိဇ္ဇနဘာဝံ" ကား အဓိပ္ပာယ် မထင်ရှား၊ ရှု၌ "အပတိတိ" သာ ရှိသည်၊] ဣတိ အဏု (အဏုမြူ)၊ ဝေတိ

အဆက်အသွယ်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်တတ်၏" ဟု တွေ့ရ၏၊ ဝလ္လဓာတ်က ဝလ္ဘဘ အနက်ကို မဟောသောကြောင့် စဉ်းစားသင့်သည်။

မယူရော ဥန္ဒူရော။ ။ "မဟိယံ ရဝတီတိ မယူရော" သည် မဟီသဒ္ဒူပပဒ ရုဓာတ် ကွိပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသောကြောင့် ဤသုတ်နှင့်မဆိုင်၊ နျာသ၌လည်း "အတ္ထံ ပန မဟိယံ ရဝတီတိ မယူရောတိပိ ပဌန္တိ" ဟု မယူရ၏အနက်ကို အခြားဆရာတို့ ဆိုကြကြောင်းကို မိန့်၏၊ ထိုသို့ဆိုသဖြင့် ဤပါဌ်သည် ကစ္စည်းဝုတ္တိ၌ မပါ–ဟု ဆို့လိုသည်၊ ဤဝိဂြိုဟ်အရ မယူရပြီးပုံကို ရူဘာသာဋီကာမှာရှု၊ "မဟိယံယာတိ ဂစ္ဆတီတိ မယူရော" ၌ကား "မဟီသဒ္ဒူပပဒ ယာဓာတ် အ ပစ္စည်းဖြင့် "မဟီယ" ဟု ဆို့လိုလျက် တေသုဝုဒ္ဓိသုတ်ကြီးဖြင့် "ဟီ"ကိုချေ၍ "မယ" ဟု ဖြစ်၏၊ [နျာသ၌ ဤနည်းကိုမပြဘဲ"ဘူမိံ မဟန္တောယာတီတိ မယူရော=မြေကို ပူဇော်လျက် သွားတတ်သောကြောင့် မယူရမည်၏၊ ဤနည်း၌လည်း မဟသဒ္ဒူပပဒ ယာဓာတ် အပစ္စည်းဖြင့် "မဟယ" ဟု ဆိုလိုလျက် ဟကိုချေ၍ "မယ" ဟုဖြစ်၏၊] ထိုသို့ "မယ" ဟု ပြီးပြီးသော ပါဋိပဒိကနောင် ဦရပစ္စည်းသက်၍ မယူရဟုဖြစ်သည်၊ "ဥဒိ=ပသဝန ကိလေဒနေသု" ဟူသော ဓာတ်နောင် "အ"ပစ္စည်းသက်, နိဂ္ဂဟိတ်လာ, ဝဂ္ဂန္တပြု၍ "ဥန္ဒ" ဟု ပြီးသော ပါဋိပဒိကနောင် ဦရသက်၍ "ဥန္ဒူရော" ဟု ပြီး၏၊ ကြွင်းရပ်များ ပြီးပုံမှာ ရှုနှင့် တူပြီဖြစ်၍ ရူဘာသာဋီကာမှာ ရှု။

တန္တသန္တာနေန ဘဝတိ–အမျှင်အစဉ်အားဖြင့် ဖြစ်တတ်၏၊ ဣတိ ဝေဏု (ဝါး)၊ ဝါ, ဗဟိသာရေ–အပအနှစ်၌ အလံ–ထိုက်၏၊ ဣတိ ဝေဏု၊ ဓေတိ ဝန္ဓံ ပါယေတိ–နွားငယ်ကို နို့တိုက်တတ်၏၊ ဣတိ ဓေနု (နွားမ)၊ [ဓေနုသဒ္ဒါ "အမ" သာမန်ကိုလည်းဟော၏, "မိဂိဓေနု–သမင်မ" စသည်တည်း၊] အတ္တံ–အနက်ကို၊ ဓာရေတိ–ဆောင်တတ်၏၊ ဣတိ ဓာတု (သဒ္ဒါကျမ်း၌လာသောဓာတ်)၊ ဝါ, ဂမန ပစနာဒိကံ–သွားခြင်းကြိယာ ချက်ခြင်းကြိယာ အစရှိသော၊ ကြိယံ–ကို၊ ဓာရေတိ–ဆောင်တတ်၏၊ [ဟောတတ်သည်ကိုပင် "ဆောင်တတ်၏" ဟု ဆိုသည်၊] ဣတိ ဓာတု၊ သီယတိ ဗန္ဓီယတိ–ဖွဲ့အပ်၏၊ ဣတိ သေတု (တံတား)၊ ဥဒ္ဓံ–အထက်၌၊ ကေတိ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိ–ဖြစ်တတ်၏၊ ဣတိ ကေတု (မှန်ကင်း)၊ အတ္တနော–မိမိ၏၊ ဖလံ–အကျိုးကို၊ ဟိနောတိ ပဝတ္တတိ–ဖြစ်စေတတ်၏၊ ဣတိဟေတု (အကြောင်း)။ (၆၈၂)

ကုဋာဒီဟိဌော ၆၇၂။ ကုဋ၊ ပေ၊ မာဒီဟိ–ကုဋ, ကုသ, ကဋ ဤသို အစရှိကုန်သော၊ ဓာတူဟိ – တို့မှနောက်၌၊ ဌ ပစ္စယော ဟောတိ၊ အင်္ဂမင်္ဂ–အင်္ဂါကြီးငယ်ကို၊ ကုဋတိ ဆိန္ဒတိ–ဖြတ်တတ်၏၊ ဣတိ ကုဋ္ဌံ (နူနာ)၊ ဓညေန–စပါးဖြင့်၊ ဆာဒေတဗ္ဗော–ဖုံးလွှမ်းအပ်၏၊ ပူရေတဗ္ဗော–ပြည့်စေအပ်၏၊ ဣတိ ကောဌော (စပါးထားရာကျီ စပါးဂိုဒေါင်)၊ ကဋိတဗ္ဗံ မဒ္ဒိတဗ္ဗံ–ချိုးဖြတ်နှိပ်နင်းအပ်၏၊ ဣတိ ကဋ္ဌံ (ထင်း)။ (၆၈၃)

၆၇၁။ နုဏုတဝေါ။ ။ သက္ကတအဘိဓာန်၌ ဟနုမှစ၍ ဘာနုတိုင်အောင် ဒန္တဇ နအက္ခရာဖြင့်ရှိ၍ ရေဏု ခါဏု (သက္ကတ၌ သ္ဆာဏု) အဏုတို့၌ မုဒ္ဓဇဏဖြင့်ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် "နုဏု" ဟု ရှေ့နောက် စဉ်သင့်သည်၊ ဝေဏု=ဝေနုကား ၂ မျိုးပင်ရှိ၏ဟု ရှုဒ္ဓပြ၏၊ "ဓေနု" မှာ ပါဋိသက္ကတ နှစ်ဌာန၌ပင် ဒန္တဇ (နု) ဖြင့်ချည်းရှိ၏၊ သို့ဖြစ်၍ ပုံစံထုတ်ပုံ အစီအစဉ် မတည့်လှ၊ ရှုဒ္ဓလည်း မြန်မာမူဝယ် "နုဏု" ဟုရှိ၍ သီမူဝယ် "ဏုနု" ဟု ရှိသည်၊ သက္ကတ၌ ဟနုစသော ပါဌ်ရှိပုံကိုထောက်လျှင် "နု+ဏု" ဟု ရှိသောမူက ကောင်းသကဲ့သို့ ထင်ရ၏၊ ရှုဒ္ဓကား သီမူအတိုင်း အနက်ပေးထားသည်၊ ဤရုပ်များပြီးပုံမှာ ရှုဒ္ဓ ထင်ရှားပြီ။

၆၇၂။ ဓာတူဟိ။ ။ ဓာတူဟိနောက်၌ ပါဋိပဒိကေဟိဟု တွေ့ရသေး၏၊ ချာသ–ရှုတို့၌ ဓာတ်နောက်သာ ဌပစ္စည်းသက်ပုံကို ပြသောကြောင့် ထိုပါဋိပဒိကေဟိကို အလိုမရှိကြ၊ "ကုဌော" ဟု ပုလ္လိင် ပြထားသောကြောင့် "ကုဌ" ဟု နပုလ္လိင်သာ ရှိသည်၊ "ကုသ=အစ္ဆာဒန ပူရဏ ဂန္ဓေသု (ဖုံးလွှမ်းခြင်း, ပြည့်စေခြင်း, ထင်ရှားပြခြင်း"တို့၌) ဟု ချာသ၌ ဓာတ်နက်ပြသောကြောင့် အစ္ဆာဒန

မနုပူရသုဏာဒီဟိ ဥဿဏုသီသာ

၆၇၃။ မန၊ ပေ၊ ဣစ္ဆေဝမာဒီဟိ–မန, ပူရ, သုဏ, ကု, သု, ဣလ, အလ, မဟ, သီ, ကီ ဤသို့ အစရှိကုန်သော၊ ဓာတူဟိ–လည်းကောင်း၊ ပါဠိပဒီကေဟိစ–လည်းကောင်း၊ ဥဿ နုသ ဣသ ဣတိပစ္စယာ ဟောန္တိ၊ ပုန–တစ်ဖန်၊ နိပစ္စန္တေ စ–ပြီးစေအပ်ကုန်၏၊ ကုသလာ ကုသလေ ဓမ္မေ–ကုသိုလ် အကုသိုလ်တရားတို့ကို၊ မနတိ ဓာနာတိ–သိတတ်၏၊ ဣတိ မနဿော, မာနုသော–မနုဿ, မာနုသမည်၏၊ (လူ)၊ ဝါ, ကာရဏာ ကာရဏံ–အကြောင်းဟုတ်မဟုတ်ကို၊ မနတိ ဓာနာတိတိ မနဿော၊ ဝါ–အတ္တာနုတ္တံ–အကျိုး အကျိုးမဲ့ကို၊ မနတိ ဓာနာတိတိ မနုဿော မာနုသော၊ မာတာပိတူနံ–မိဘတို့၏၊ ဟဒယံ–စိတ်နှလုံးကို၊ ပူရေတိ–ပြည့်ဝစေတတ်၏၊ ဣတိ ပုရိသော (ယောကျ်ား)၊ ဝါ – အတ္တနော – မိမိ၏၊ မနောရထံ – စိတ်အလိုကို၊ ပူရေတိ–ပြည့်ဝစေတတ်၏၊ ဣတိ ပုရိသော၊ ဝါ, ပူရေတိ၊ ၏၊ ဣတိ ပေါသော–ပေါသမည်၏၊ (ယောကျ်ား)၊ သသုရေဟိ – ယောကျ္ဗမ ယောကျ်ား, ယောကျ္ဗမ

အနက်ကိုယူ၍ "ဆာဒေတဗ္ဗော, ပူရဏ,အနက်ကိုယူ၍ ပူရေတဗ္ဗော" ဟု ဓာတ်နက်ဖြင့် ဝိဂြိုဟ်ပြုစေလိုသည်၊ ရူဠ္ဍကား တစ်မျိုးပြထား၏၊ "ကဋ္ဌ=မဒ္ဒနေ" ဓာတ်နက်အရ "ကဋ္ဌိတဗ္ဗံ မဒ္ဒိတဗ္ဗံ" ဟု ပြုသည်၊ ကဋ္ဌ, ကဋ္ဌဓာတ်နောင် ဋ္ဌသက်, ဓာတွန် (ဋ္ဌ) ကို ဋ္ဌကပ်ရုံဖြင့်ပြီး၏၊ ကုသနောင်ကား ဋ္ဌ သက်၍ "ကွစိဓာတု" ဖြင့် ဓာတွန် (သ်)ချေ၊ ဋ္ဌဒွေဘော်လာဟု ရူဠ္ဍ "ကောဒ္ဒေ" ကို ရုပ်တွက်ပြသည်။

၆၇၃။ ပါဠိပဒီကေဟိ။ ။ ဤသုတ်ပုံစံများ၌ ပါဠိပဒီကနောင် ပစ္စည်းသက်ပုံကို နျာသ–ရူတို့၌ မပြကြ၊ နိဒ္ဒေသ၌ကား "ဣဓာပိ ပါဠိပဒီကသဒ္ဒါ ဝိသုံ နတ္ထိ=ပါဠိပဒီကနောင် သီးခြားပစ္စည်းသက်ခြင်းမရှိ၊ တထာပိ ယထာ ယထာ နိဗ္ဗာဒေတဗ္ဗာ တထာ တထာ ကာတဗ္ဗော=သို့သော် အကြင် အကြင်နည်းဖြင့် ပါဠိပဒီကနောင် ပစ္စည်းသက်၍ ရုပ်ပြီးနိုင်၏၊ ထိုထိုနည်းဖြင့် ပြုထိုက်၏" ဟုဆို၏၊ ထိုစကားကိုလည်း "ပါဠိပဒီကေဟိ" ပါနေသောကြောင့် မတတ်သာ၍ ဆိုဟန်တူသည်၊ အမှန်မှာ "ပါဠိပဒီကေဟိမပါလျှင် သာ၍ကောင်းမည်ထင်သည်၊ ထို့ကြောင့် ပါဠိပဒီနောင် ပစ္စည်းသက်ပုံကို ပြတော့မည်မဟုတ်၊

ပုန နိပစ္စန္တေ။ ။ "ပေါသောတိ တဿေဝဓာတုဿ တဿိံ ပစ္စယေဏ္ဍ မိနာ နိပါတနလက္ခဏေန အက္ခရလောပါဒိမှိ ကတေရူပံ" ဟု နျာသဖွင့်သောကြောင့် ပစ္စည်းသက်ရုံဖြင့် ရုပ်မပြီးသေးရာ၌ အက္ခရာချေမှု စသည်ကို ဤသုတ်ဖြင့်ပင့်၊ ပြီးစေရမည်၊ "ဝဏဒီဟိ ပဗ္ဗဇ္ဇာဒယော" သုတ်မှ နိပစ္စေန္တေပုဒ်ကို ဤသုတ်သို့ လိုက်စေ၍ မိမိဆိုင်ရာ ရုပ်များ၌ ဤသုတ်သည်ပင် နိပါတန (ရုပ်ပြီးစေခြင်း)

မိန်းမတို့သည်၊ သုဏိတဗ္ဗာ–ညှဉ်းဆဲအပ်၏၊ ဣတိ သုဏိသာ (ချွေးမ)၊ ဒ္ဝိန္နံ ကုလာနံ – ၂ ဖက်အမျိုးတို့၏၊ (ယောက်ျားဘက် မိန်းမဘက်) ကုလသန္တာန်–အမျိုးအဆက်ကို၊ ကရောတိ, ဣတိ, သုဏိသာ၊ ကုန္ထိတမွဲ–စက်ဆုပ်အပ်၏၊ ဣတိ ကရီသံ (ကျောင်းကြီး)၊ ဂဗ္ဘံ – ကိုယ်ဝန်ကို၊ ဝိမောစေတိ – လွတ်စေတတ် လျှောစေတတ်၏၊ ဣတိ သုရိသော (မရိုးပင်)၊ တမန္ဓကာရ ဝိဓမနေန–အမိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်သဖြင့်၊ သတ္တာနံ–သတ္တဝါတို့၏၊ ဘယံ–ကြောက်ခြင်းကို၊ သုရတိ–ဟိ သတိ–ညှဉ်းဆဲတတ်၏၊ ဣတိ သူရိယော (နေ)၊ ရောဂံ–ရောဂါကို၊ ဟိ သတိ–ညှဉ်းဆဲတတ်၏၊ ဣတိ သိရိသော (ကုက္ကိုပင်)၊ ဣလတိ ကမ္မတိ–တုန်လှုပ်တတ်၏၊ ဣတိ ဣလ္လိသော (ဣလ္လိသမည်သော သူဌေး)၊ တဏှာယ–တဏှာကြောင့်၊ ဒုဗ္ဘလော–အားနည်းသည်၊ ဟုတွာ–၍၊ ဣလတိ ကမ္မတိ ဣတိ ဣလ္လိသော၊ ပါပကရဏော–မကောင်းမှုကို ပြုခြင်း၌၊ အလတိ သမတ္ထေတိ–စွမ်းနိုင်၏၊ ဣတိ

သဘောရှိသည်–ဟု ပြလို၍ "ပုန နိပစ္စန္တေ" ဟု ဝုတ္တိဖွင့်သည်၊ ရှုဒ္ဓကား "ပုန နိပစ္စန္တေ" မပါသောကြောင့် ရုပ်မပြီးသော အရာဝယ် အခြားသုတ်ကြီးဖြင့်သာ စီရင်စေသည်။

ပုံစံများ။ ။ "မနသော" ရှုနှင့်တူပြီ၊ မာနသော–"မန=ဗောဓနေ" ဥသသက် (မန်ဥသ) ဤသုတ်ဖြင့် (နိ) ကို အာပြု၊ ပုရိသ–"ပူရ = ဒါရပူရဏောသု" ဣသ၊ ဤသုတ်ဖြင့် ပူဒ္ဓ ဥကို ရဿပြု၊ ပေါသော–ပူရ+ဣသ ဤသုတ်ဖြင့် ရ်+ဣတို့ကိုချေ၊ အညေသုစဖြင့် ပ၏ ဥကို ဩဝုဒ္ဓိပြု၊ သုဏိသာ–"သုဏာ=ဟိ သာ ကုလသန္တာနေသု" ဣသ, အာပစ္စည်း၊ ["ဟိ သာ+ကုလသန္တာနေသု" ဟူသော ဓာတ်နက် ၂ မျိုးနှင့်အညီ ဝိဂြိဟ်လည်း ၂– မျိုးပြထားသည်၊] ကရီသံ –"ကု = ကုစ္ဆိတေ" ဣသသက်, ဤသုတ်ဖြင့် ရ်လာ, ကု၏ ဥကိုလည်း(အ)ပြု၊ ဣကိုလည်း ဒီဃပြု၊] ဤကား နျာသနည်းတည်း၊ ရှုဒ္ဓကား တစ်မျိုးစီရင်၏၊]။

ပုရိသော။ ။ "သု=ပါဏဂဗ္ဘဝိမောစနေ (သတ္တဝါဟူသော ကိုယ်ဝန် သူငယ်ကို လျှောကျစေခြင်း၌" ဟူသော နျာသဓာတ်နက်နှင့်အညီ "ဂဗ္ဘံဝိမောစေတိ" ကိုအနက်ပေး၊ "အဣရကွ–မရိုးပင်" ဟု ဟောနက်ပြသည်၊ "သုဏာတိ ဂဗ္ဘံ ဝိမောစေတီတိ သုရိသော" ဟုပြု၊ "သု=ဟိ သာယံ" ဟူသော ဓာတ်နက်နှင့်အညီ "ဘယံ သုဏာတိ ဟိ သတိ" ဟု ဒုတိယ ဝိကပ် ရှိစေရမည်၊ "သူရတိ" ဟု ရှိသည်ကား ပါဋ္ဌပျက်၊ သုဓာတ်, ဣသပစ္စည်း, ဤသုတ်ဖြင့် ရ်လာ၍လည်းကောင်း, သကို ယ ပြု၍လည်းကောင်း "သုရိယော" ဟု ဖြစ်၏၊ အဘိဓာန်တို့၌ "သူရိယ" ဟုရှိ၏၊ ထိုအလို သုဒ္ဓ ဒီဃလည်းပြု၊ သိရိသောလည်း သုဓာတ်, ဣသပစ္စည်း, ဤသုတ်ဖြင့် (ရ်) လာ, သု၏ ဥကို ဣ, ဣသမှ ဣကိုလည်း (ဤ) ပြု။

အလသော-(လူပျင်း)၊ မဟိတဗွော ပူဇေတဗွော-ပူဇော်ထိုက်၏၊ ဣတိ မဟိသော (ကျွဲ)၊ သီယတိ ဗန္ဓိယတိ-ဖွဲ့အပ်၏၊ ဣတိ သီသံ (ဦးခေါင်း)၊ ကိတဗွံ ဟိံသိတဗွံ-ညဉ်းဆဲအပ်၏၊ ဣတိ ကိသံ (ကြုံလှိသောအမျိုး, နပုလ္လိင်ဖြင့်ရှိသော ကြောင့် "အမျိုး" ဟု ဆိုလိုက်သည်၊) ဣစ္စေဝမာဒိ-တည်း။ (၆၈၄)

ကိတဗွိဓာနကပွေ-၌၊ ဆဋ္ဌော ကဏ္ဍော-၆-ခန်းမြောက်ဖြစ်သော၊

ဥဏာဒိကပွော-ဥဏာဒ်ကျမ်းသည်၊ ဣတိ-ပြီးပြီ။

ကစ္စာယနပွကရဏံ-ကစ္စည်းကျမ်းသည်၊ နိဋ္ဌိတံ-ပြီးပြီ။

ဣလိသော စသည်။ ။ ဣလ=ကမ္ပနေ, ဣသပစ္စည်းဖြင့် "ဣလိသ" ဟု ပြီး၏၊ ထောမနိမိဒ်၌ "ဣလိသ" ဟု လိဒ်၌ ဒီဃရှိ၍ "ဣလိဝ-သန်လျက်ငယ်ကဲ့သို့+သောဘ တေ-တင့်တယ်၏" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၏၊ ယခုအခါ လဒ္ဒေဘော်ဖြင့် "ဣလ္လိသ" ဟု ရေးသားကြ၏၊ [ရှုဒ်ကား ဤပုဒ်မပါ၊] အလ=သာမတ္ထေ၊ ဣသ, ဣကို ဤသုတ်ဖြင့် (အ)ပြု၍ "အလသော" ဖြစ်၏၊ [ရှုဒ်မပါ၊] မဟဓာတ် ဣသဖြင့် "မဟိသော" ဟု ပြီး၏၊ ယခုပါဋိများ၌နိဂ္ဂဟိတ်လာ၍ "မဟိံသော" ဟု တွေ့ရသည်၊ သိ= ဗန္ဓနေ, ဣသပစ္စည်း, ဤသုတ်ဖြင့် ရှေ့ဣချေ, နောက်ဣသို့ ဒီဃပြု၊ သီသံဟု ဖြစ်၏၊ ကု=ဟိသာယံ, ဣသ၊ ကု၏ ဥကိုချေ၍ ဣသို့ကပ်, ကိသံဟုဖြစ်၏၊] သက္ကတ၌ "ကြိသ=တနုကရဏေ" တ္တပစ္စည်း, သုတ်ကြီးဖြင့် စီရင်၍ "ကြိသ" ဟု ရှိသည်]။

ဥဏာဒိကပွော ဆဋ္ဌော ကဏ္ဍော။ ။ ဥဏာဒ်ခန်းကို (ကိတ်ကဲ့သို့ဓာတ်) နောင် ပစ္စည်းသက်ပုံကို ပြသော အခန်းဖြစ်၍၊ ကိတ်၌သွင်းကာ ကိတ်၏ရှေ့ ၅ခန်းကိုထောက်၍ ဆဋ္ဌကဏ္ဍဟု နျာသနှင့် ရှုတို့ဖွင့်သည့်အတိုင်း ဤ၌ တွေ့ရသည်၊ နိဒ္ဒေသ၌ကား "ဥဏာဒိကပွသည် ကိတ်နှင့်မရော-သီးခြားဖြစ်သော အခန်းတစ်ခန်း တည်း" ဟု ယူဆ၍ သန္ဓိစသည်ကိုထောက်လျှင် ရှစ်ခန်းမြောက် ဖြစ်သောကြောင့် "ဥဏာဒိကပွဿ သုတ္တနိဒ္ဒေသေ အဋ္ဌမော ကဏ္ဍော" ဟု ဆိုသည်၊ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ "ဏွာဒိကဏ္ဍ" ဟု သီးခြားပြသကဲ့သို့ ဤ၌လည်း "ဥဏာဒိကပွော-ဤကား ဥဏာဒ်ကျမ်း" ဟု နိဂုံးရှိလျှင် ကောင်းပေလိမ့်မည်။

ဥဏာဒ် ဘာသာဋီကာ ပြီးပြီ။

ဘာသာဋီကာနိဂုံး

ဤမြန်မာသော အဖွင့်အစဉ်ဖြင့် (ရူပသိဒ္ဓိ ဘာသာဋီကာကဲ့သို့) ၂-နှစ်ခွဲမျှပင် ရေးသားရသော ကစ္စည်းဘာသာဋီကာလည်း ၁၃၀၈-ခု၊ သီတင်းကျွတ်လဆန်း ၅ ရက်နေ့၌ ပြီးစီးပြန်ပေပြီ၊ ဤကျမ်းစာကို စ၍ရေးသားစဉ်က ဒုတိယကမ္ဘာ စစ်ကြီး မပြီးသေးသော်လည်း ဤကျမ်းစာပြီးချိန်မှာ စစ်အရေးလည်းငြိမ်းအေး ပြီဖြစ်၍ စစ်အတွင်း၌ ချွတ်ယွင်းခဲ့သော ပရိယတ် ပဋိပတ် ဆုတ်ယုတ်မှုများကို ယခုအခါ ဝန်ဆောင်ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း ပြန်၍ထူထောင်ဖို့ တာဝန်ရှိနေပေရာ ဤဘာသာဋီကာလည်း ပရိယတ်ဝန်ဆောင် ကျမ်းစာတစ်စောင် ဖြစ်တန်ရာ၏ဟု မျှော်လင့်ရ တော့သည်။

သိဒ္ဓိတ္ထ ဘော ဘာသာဋီကာ, အေသဘာသာယ သခ်ံတာ၊

ဗျာချာနာ ဗျာကရဏသ, ကစ္စာယနသ ကစ္စနာ။

ကစ္စာယနသ-ကျမ်းပြုအရှင်, အမည်တင်၍, ပြည်ခွင်တစ်ဝန်း, ကစ္စည်း ကျမ်းဟု, အစွမ်းအလျောက်, လျှမ်းလျှမ်းတောက်လျက် ရှိသော၊ ဗျာကရဏသ-သဒ္ဒါအပေါင်း, ကောင်းအောင်ပြီးစေ, ပဓေဏီလက်သုံး, ဗျာကရဏ်း၏၊ ကစ္စနာ-ဤဋီကာတွက်, တစ်ဆင့်တက်၍, ထွန်းလက်ဖွယ်တောင်း, အကြောင်းတစ်မျိုးဖြစ် သော၊ ဗျာချာနာ-အကျယ်တဝင့်, သင့်ရာသင့်ရာ, ဖွင့်ကာဖွင့်ကာပြသော၊ အေသဘာသာ ယ-တိုင်းရင်းမြန်မာ, အမိဘာသာဖြင့်၊ သခ်ံတာ-တသန့်တသန့် အကန့်ကန့်လျက်, ခန့်ခန့်စီရရီ, တည်ကြည်စွာ စီရင်အပ်သော၊ ဘာသာဋီကာ-ဘာသာဋီကာ, အမည် သာသည့် မှီရာသိဿည်း, နိဿရည်းသည်လည်း၊ သိဒ္ဓိတ္ထဘော-ထောင့်သုံးရာပေါ်, ရှစ်ခုကျော်၍, ဝါတော်ကျွတ်ဆန်း, ငါးရက်စန်း၌, ဆုံးခန်းတိုင်ရောက်, ပြီးမြောက် ပြန်ပြီတကား။

ဤကျမ်းသည် ရတနာဂုဏ်ရည်စသော ရှေးကျမ်းတို့ကိုထောက်၍ ၉-ကျမ်း မြောက်ဖြစ်၏၊ ဤသို့ ကျမ်းစာအရပ်ရပ်ကို အထပ်ထပ်စီရင်ခြင်း၏ ရည်ရွယ်ရင်း ကား "စာသင်သားတိုင်း လွယ်လွယ်ကူကူနှင့် ကြည့်ရှုလေ့လာနိုင်ကြပါစေ, မိမိ မှာလည်း ပညာပါရမီ အဆီအနှစ် နိဗ္ဗာန်အထိ အမတေ ဖြစ်ပါစေ" ဟုပင် ဖြစ်ပါသည်၊ ထို့ကြောင့် ကစ္စည်းဗျာကရဏ်းနှင့်စပ်၍ ဤဘာသာဋီကာထက် သိ လွယ်ကောင်းမြတ်သော ဋီကာသစ်တစ်မျိုး ပေါ်ထွက်လာသောအခါ ဤဘာသာ ဋီကာသည် တိမ်ဖုံးသော လကဲ့သို့ ကွယ်ပရစ်ဖို့လည်း ရည်သန်ချက် ရှိပါသည်။

ယဒိ အညာ ဥပ္ပဇ္ဇေထ, ဣတောပိ သုခသမ္မတာ၊

တဿော-ကာသံ ပဒါနာယ, အယံ အန္တာရဓာယတံ။

ဣတောပိ-အများမှီးလောက်, ခရီးရောက်၍, ပြီးမြောက်ခဲ့ရာ, ဤဘာသာဋီကာထက်လည်း၊ သုခသမ္မတာ-ကြည့်ရှုပို့ချ, လွယ်ကူလှသဖြင့်, အားရဖွယ်တောင်း, အကောင်းဟု သမုတ်အပ်သော၊ အညာ-ကစ္စာယနကျမ်း, သိဖွယ်ခန်း၌, တင့်ဆန်းကျစ်လျစ်, ဋီကာသစ်တစ်မျိုးသည်၊ ယဒိ ဥပ္ပဇ္ဇေထ-ပညာလိုလား, နောက်နောက်သားတို့, ကြိုးစားရစ်သော်, အကယ်၍ဖြစ်ပေါ်လာအံ့၊ တဿာ-ထိုသို့ဖြစ်ရစ်, ဋီကာသစ်၏၊ ဩကာသံ ပဒါနာယ-ထွန်းတောက်တင့်ရေး, အခွင့်ပေးခြင်းငှာ၊ အယံ-နှစ်လ မြားမြောက်, လွန်အားဆောက်မှ၊ ထွန်းတောက်ထွက်လာ, ဤဋီကာသည်၊ အန္တရဓာယတံ-ရိုးရာမတဲ့, တိုးကာင့်၍, ကတ်ဖဲ့မနေ, ကွယ်ပျောက်ရစ်ပါစေသတည်း။

ယခုအချိန်ကား မိမိကျမ်းစာများကို များစွာသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ အားရနှစ်ခြိုက် ဂရုစိုက်နေကြသောအခါ ဖြစ်၏၊ ထိုကဲ့သို့ ပုဂ္ဂိုလ်အများ လေးစားနှစ်ခြိုက်အောင် ရေးသားနိုင်ခြင်းသည် မိမိ၏မူလအရည်အချင်းထက် အထူးစောင့်ရှောက် ချီးမြှောက်တော်မူကြသော ဆရာတော်များ၏ ကျေးဇူးက ပို၍များသည်-ဟုဆိုလျှင် လောကွတ်စကား ရေးသားရာရောက်မည် မဟုတ်ပါ၊ မှန်၏-များစွာသော စာသင်သားတို့တွင် မိမိကဲ့သို့ အထိုက်အလျောက် ပင်ကိုဉာဏ်ရှိသူ, မိမိထက် သာလွန်သူတွေ များစွာရှိပေ၏၊ သို့သော် ထိုပုဂ္ဂိုလ်အများပင် ဆရာသမားတို့၏ ချီးမြှောက်မှုကိုကား မိမိလောက်ရရှိသူ နည်းပါးကြပေလိမ့်မည်။

ထင်ရှားစေအံ့-များစွာသော ရပ်ရွာ ကျောင်းဘုန်းကြီးများသည် အရည်အချင်းရှိသော ကလေးများကို ရွေးချယ်၍ အထူးသင်ပြလေ့မရှိကြ၊ မိမိမှာကား ရပ်ရွာ၌ပင် အထူးသင်ပြခြင်းကို ရရှိခဲ့၏၊ များစွာသော မိဘနှင့်ဆရာရင်းတို့သည် ငယ်ရွယ်ချိန်၌ ပျက်စီးမည်ကို စိုးရိမ်ခြင်း၊ ကျန်းမာရေးကို စိုးရိမ်ခြင်း၊ မိဘက မခွဲခွာနိုင်ခြင်းစသော အကြောင်းတို့ကြောင့် မြို့စာသင်တိုက်များသို့ စာသင်မလွှတ်နိုင်ကြ၊ သာမဏေကြီးဖြစ်မှ၊ ရဟန်းဖြစ်မှ စာသင်တိုက်သို့ ရောက်လာကြသဖြင့် အရွယ်ကြီးရင့်နေပြီဖြစ်၍ ဉာဏ်ရှိသော်လည်း ကာလအလိုက် ထိပ်တန်းရောက်ဖို့ ခဲယဉ်းလေသည်၊ ငယ်ငယ်ရွယ်ရွယ် ပို့ပြန်လျှင်လည်း ဂရုစိုက်တတ်သော ဆရာသမားနှင့် မကြုံကြိုက်ပါမူ ဆရာမိဘတို့ စိုးရိမ်သည့်အတိုင်း ပျက်စီးဖွယ် ကြောင့်ကြဖွယ်တွေ များပေသည်၊ မိမိကိုကား ၉ နှစ်သားလောက်ကပင် မိဘတို့ခွဲ၍ မန္တလေးသို့ စာသင်ရန်ပို့နိုင်ကြ၏ [ဒါယကာကြီးကိုယ်တိုင် မန္တလေးသို့ မပြတ်ရောက်နေသဖြင့် ကြောင့်ကြဖွယ် မရှိချေ။]

ဗြို့စာသင်တိုက်၌ စာချဆရာတော်များလည်း အရည်အချင်းရှိသော မိမိတပည့်ကို အခြားစာသင်တိုက်သို့ (အခြားဆရာထံ) တစ်ဆင့်မလွှတ်လို မအပ်နှံလိုကြ၊ မိမိမှာရှိသမျှ အရည်အချင်းကိုပင် သက်ဆုံးတိုင် မှီခိုစေလိုကြ၏၊ [အချို့ဆရာများကား တခြားတိုက်သို့ လွှတ်လိုက်ရလျှင် အနေအထိုင် ပျက်စီးမည်စိုး၍ စိတ်စေတနာရင်း ကောင်းဖြင့်ပင် မလွှတ်လိုကြခြင်း ဖြစ်ပေသည်၊] မိမိကား မန္တလေးမှတစ်ဆင့် ပခုက္ကူသို့ (အထက်စာကြီးများ ပေါက်ရောက်လွယ်အောင်ဟု သဘောထား၍) စေလွှတ်ခြင်း ခံခဲ့ရသည်၊ အချို့စာသင်တိုက်၌ ဆရာတော်တို့သည် ဂိုဏ်းချင်းမတူသူကို ကြည်ဖြူစွာ ချီးမြှောက်လေ့မရှိကြ၊ ဘုရား မျက်နှာတော်ကို မမျှော်မထောက်ဘဲ ဘုရားသာသနာတော်ကို ဆိုင်ရာ ဂိုဏ်းဂဏ၏ သဘသနာဟု ထင်မှားကြဟန်တူ၏၊ ထို့ကြောင့်လည်း စာသင်သားဘဝမှစ၍ သွေးကွဲလာတတ်ကြလေသည်။

ပခုက္ကူဆရာတော်များကား မိမိကို သာမန် ရွှေကျင်ဂိုဏ်းသားမဟုတ်, ဒုတိယ ရွှေကျင်သာသနာပိုင် ဖြစ်တော်မူသော ပထမ မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံဆရာတော် ဘုရားကြီး၏ ဆွေတော်မျိုးတော် ဖြစ်ကြောင်းကို (အဘယာရာမဆရာတော်ထံမှ) စောစောကပင် သိတော်မူပြီးဖြစ်ပါလျက် ထိုအချိန်၌ အုပ်ချုပ်တော်မူဆဲဖြစ်ကြသော (သင်္ဂြိဟ်ဘာသာဋီကာ၌ ညွှန်ပြခဲ့သော) ဆရာတော်ဘုရားတို့ အားပေးချီးမြှောက်တော်မူကြပေသည်၊ ထိုစိတ်ဓာတ်ကြောင့်ပင် ပခုက္ကူဆရာတော်များမှာ ဂိုဏ်းဂဏမရွေး လေးစားခြင်းကို ခံယူတော်မူကြရပေသည်၊ [ဆရာတော်များ ချီးမြှောက်တော်မူကြပုံကို ရူပသိဒ္ဓိဘာသာဋီကာ၌ ခပ်စုံစုံရေးသားထားပြီ၊ ဤ နိဂုံးရေးသားချိန်၌ ပခုက္ကူဆရာတော် ၃-ပါးတွင် ပထမဆရာတော် လွန်တော်မူ၍ ၁၉-ရက်မျှသာ ရှိသေး၏၊ ဆရာတော်ကား သာသနာ့တာဝန်ကို သက်တော်ရှိသမျှ ဆောင်တော်မူကာ တစ်သာသနာလုံး လေးစားမှုကို ခံတော်မူရပါပေသည်၊] ဤသို့လျှင် သာသနာ့ဝန်ဆောင်အခေါင်တော်ဘုရား ဆရာတော်များ၏ လေးစားချီးမြှောက်မှုကို ခံယူရရှိသော ကြောင့်သာ ယခုအခြေအနေတိုင်အောင် သာသနာ့တာဝန်ကို တစ်ဖက်တစ်လမ်း ထမ်းဆောင်နိုင်ရကား ထိုကျေးဇူးရှင် ဆရာတော်များကို ဤကျမ်းစာရေးသားခြင်း ဟူသော အကျင့်ပဋိပတ်ဖြင့် လေးမြတ်ကော်ရော် ပူဇော်ပါသည်။

သမ္မူဇယာမိ ထေရာနံ, ယေသာဟံ သမ္မဂ္ဂဟိတော၊

ဇယံ· ဇယံ ဇယန္တော၁, သမ္မဒ္ဒသာသနန္တရော။

ယေသံ ထေရာနံ-အထက်ဝေဖန်, နေအသွင်သို့, မြေပြင်ထင်ရှား, အကြင် ဆရာတော်ဘုရားထံသည်၊ သမ္မဂ္ဂဟိတော-အထူးစောင့်ရှောက်, ချီးမြှောက်အပ်သည်ဖြစ်၍၊ ဇယံ ဇယံ = အောင်သင့်အောင်ရန်, စာတော်ပြန်ဟု, တိုင်းမြန်

ထင်ရှား, အောင်ပွဲများကို၊ ဃနွေဘဝ–လာဘ်လည်းမက္ခ, လူလည်းမပုံ, ခုံခုံသိုက်မြိုက်, အောင်လံစိုက်လျက်သာလျှင်၊ အဟံ–ငါသည်၊ သမ္မာဒ္ဓသာသနန္ဒရော–ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ, သာသနာကျိုး, တိုးသင့်တိုးအောင်, တစ်မျိုးဆောင်ရပေ၏၊ တေသံ ထေရာနံ–ကျေးဇူးတော့ရင်, ဂုဏ်အင်ကြီးမား, ထိုဆရာတော်ဘုရားတို့အား၊ သမ္မာဇေယာမိ–ကျမ်းစာရေးသား, ကောင်းမှုများဖြင့်, လေးစားကော်ရော်, ပူဇော်ပါ၏။

ပုဗ္ဗေစနှင့် ပဋိရူပ။ ။ ဆက်ပါဦးအုံ–မိမိ၏ ဤခန္ဓာကိုယ်ကို စိမ်လိုက်သော ရွေးကံသည် ယခုဘဝ၌ ဆရာကောင်းများကို မှီခိုရလောက်အောင် စိမ်ဖော်ရသဖြင့် မိမိ၏ "ပုဗ္ဗေစ ကတပုညတာ" စကားကို နှစ်သက်အားရမိပါတော့၏၊ မိမိ၏ ဖွားမြင်ရာ သရိုင်ရွာသည် ရွှေကျင်နိုကာယ၏ ဒုတိယသာသနာပိုင် ဖြစ်တော်မူသော မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံ ဆရာတော်ဘုရားနှင့် ထရံကာ ဆရာတော်တံဆိပ် ၃–တန် လက်ခံတော်မူရသော ဆရာတော်များအပြင်, ကျေးလက်အလိုက် သြဇာ အာဏာ ရှိတော်မူကြသော အခြားဆရာတော်များ၏ ထွန်းပေါ်ရာဒေသဖြစ်ခြင်း, ရွှေဘိုတောင်လက်၌ အထင်ရှားဆုံးသော ပစ္စည်းရှင်များ၏ နေထိုင်ရာဖြစ်ခြင်း, စေတီ ပုထိုးကြီးများနှင့် ရေတွင်းရေကန်ကြီးတို့ဖြင့် တင့်တယ်ခြင်းတို့ကြောင့် ပဋိရူပဒေသ–သင့်တင့်လျောက်ပတ် ကောင်းမြတ်သောအရပ်" ဟု ဆိုလို၏။

ဤကဲ့သို့ အရပ်မျိုးကို သက္ကတကျမ်းဂန်များအလို "ပုညတိတ္ထ=ကောင်းမှုပြုရာ ဆိပ်ကမ်း" ဟု ဆိုရ၏၊ ကျောင်းကန် ဘုရား ဆရာသမားကြီးများရှိသည့် အတွက် ဆရာသမားတို့၏ သြဝါဒကို နာယူရသော ရပ်သူ ရွာသားတို့သည် ဘုရားသွား ကျောင်းတက်ကိစ္စကို နေ့စဉ်မပြတ် ပြုလုပ်ရသဖြင့် အမြဲတိုးပွားကာ စိတ်ကောင်း စေတနာကောင်း ရှိတတ်ကြသည်ဟု ဆိုလိုသည်၊ ထိုကဲ့သို့သော် မိဘများမှ ပေါက်ဖွားသော သားသည်လည်း မိဘအလိုလိုက်တတ်, ကြွယ်ဝချမ်းသာတတ်, တရားစောင့်တတ်, ပညာရှိတတ်သည်ဟု (ဟိတောပဒေသ) ဆိုသည်။

ပုညတိတ္ထေ ကတံ ယေန, တပေါ ကွာပျတိဒုက္ကရံ၊
တဿ ပုတ္တော ဘဝေ ဝသော, သမိဒ္ဓေါ ဓမ္မိကော သုခီ။

ဆက်ဦးအုံ–ထိုသရိုင်ရွာ၌ ဥတိဗလ ဘောဂဗလအားဖြင့် ထင်ရှားသော အမျိုးသည်လည်းကောင်း, အထက်ပါ ဆရာတော်ကြီး ၂ ပါးသည်လည်းကောင်း မိမိ၏မိဘက်–ဘဘက်မှ ဆွေမျိုးများဖြစ်ကြ၏၊ ထို့ကြောင့် အမျိုး၏ စိတ်ဓာတ်သည် အမြဲတက်ကြွလျက်ရှိသည့်ပြင် အရှင်ဆရာတော်ကြီးများ၏ မြန်မာမင်းလက်ထက်မှစ၍ ကြီးကျယ်တော်မူပုံကို အားကျသောအားဖြင့် မိမိ ငယ်ရွယ်စဉ် အချိန်ဝယ် အမျိုးကောင်းသား ဥဇ္ဈာကောင်းသောကလေးများကို

ဆွေမျိုးမိဘတို့ကလည်း ရဟန်းဖြစ်အောင် တိုက်တွန်းကြ, ကျောင်းထိုင်ဆရာတော်များကလည်း အထူးရွေးချယ်၍ သင်ပြတော်မူကြသည်၊ ထို့ကြောင့် ထိုသရိုင်ရွာသည် မိမိအတွက် ပဋိရူပဒေသ (သင့်တင့်သောအရပ်) ဖြစ်ပါပေသည်။

သပ္ပုရိသူပနိဿယစက်။ ။ ထို ပဋိရူပဒေသဝါသစက်သည် သပ္ပုရိသူပနိဿယစက်နှင့် အဆင်သင့် ဆက်သွယ်လျက်ရှိ၏၊ မှန်၏–မိမိ၏ ဘိုးနှင့် ခမည်းတော်သည် မိမိကို ငယ်ရွယ်စဉ်ကပင် ဘုန်းကြီးဖြစ်စေရန် ရည်သန်ချက် ရှိဟန်တူ၏၊ ဘိုးဖြစ်သူသည် စကားပီသချိန်လောက်ကပင် စာတွေကို နှုတ်တိုက်ချပေး၏၊ ပင်းကျောင်းဆရာတော်ကြီးမှာ ဘယ်အချက်ကို မြင်တော်မူထားသည်–ဟု မသိရ, အထူးရွေးချယ်၍ စာပေပို့ချပေးတော်မူ၏၊ မန္တလေး မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံ တိုက်ကြီးကား ဘေးတော်ဖြစ်သော ဆရာတော်ဘုရားကြီးကြောင့် မိမိတို့ရပ်ရွာနှင့် အိမ်ဦးကြမ်းပြင် ဖြစ်နေတော့သဖြင့် မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံတိုက်၌ စာချခိုက်ဖြစ်သော မြောင်းမြမြို့ ပဇ္ဇောတာရုံ ဆရာတော်တည်းဟူသော သပ္ပုရိသ အမှီကောင်းရဖို့ မခဲယဉ်းလှတော့ချေ၊ ထုမှစ၍ ပခုက္ကူဆရာတော်, အဘယာရာမ ဆရာတော်တို့ကို မှီခိုရခြင်းမှာလည်း သရိုင်ရွာဟူသော ပဋိရူပဒေသ၏ ပကတူပ နိဿယကြောင့်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

အတ္တသမ္မာပဏိဓိစက်။ ။ ထို သပ္ပုရိသူပနိဿယစက်သည်လည်း မိမိကိုယ်ကိုလည်းကောင်း, မိမိစိတ်ကိုလည်းကောင်း နေရာတကျ အသုံးချနိုင်မှုဟူသော အတ္တသမ္မာပဏိဓိစက်နှင့် ဆက်သွယ်လျက်ရှိနေပြန်၏၊ ချဲ့ဦးအံ့–မိမိသည် ၁၈–နှစ် အရွယ်လောက်တုန်းက (မည်သည့် သံယောဇဉ်ကြိုးမျှမငြိဘဲ) သဘာဝအတိုင်း လူ့ဘောင်နှင့် သာသနာ့ဘောင်ဝယ် အကျိုးအပြစ်ကို စိစစ်ရွေးချယ်ဖူး၏၊ ထိုအရွယ်၌ သင်ယူပြီးသော စာပေများကား ပထမကြီးတန်း အောင်စွမ်းလောက်အောင် ရှိနေပြီဖြစ်၍ မပစ်ရက်နိုင်အောင် ရှိတော့၏၊ ထိုစာပေများသည် သာသနာ့ဘောင်၌ နေရခြင်း၏ အကျိုးများမည့် အချက်တွေကို နှစ်သက်ဖွယ်ရာ ညွှန်ပြသဖြင့် သာသနာ့ဝန်ကိုပင် ထမ်းဆောင်ဖို့ရန် ရည်သန်ခဲ့ပေသည်၊ ပခုက္ကူရောက်ပြီး၍ နိကာယ်ကြီးများ ပေါက်ရောက်ချိန်၌ကား သာသနာ့ဝန်ကို အားသွန်ကြိုးပမ်း ထမ်းလိုသောစိတ်များ ကြီးမားလာပြီးလျှင် အဘယာရာမဆရာတော်ထံ သက္ကတကို လေ့လာချိန်၌မူ ကျမ်းစာရေးသားပုံ စီစဉ်ပုံမှစ၍ အကြံသစ် ဉာဏ်သစ်များ တိုးပွားကာ ရှေးဟောင်းမြန်မာ အရေးအသားနှင့် စာသင်နည်းများကို ပြုပြင်လိုစိတ် ဖြစ် ပေါ်လာရပေသည်၊ ဤကား သပ္ပုရိသူပနိဿယစက်၏ အဆင်သင့် ဆက်သွယ်လိုက်သော အတ္တသမ္မာပဏိဓိစက်ပေတည်း။

အနာဂတ်စက်လည်ပုံ။ ။ အတ္တသမ္မာပဏိဓိစက်ကြောင့် ယခုဘဝ၌ ပြုအပ်သမျှ ကုသိုလ်ပါရမီတွေသည် နောင်ဘဝ၌ ပဋိရူပဒေသကို ရရှိဖို့ရာ ကတပုညတာစက် ဖြစ်နေပြန်သောကြောင့် နောက်နောက်ဘဝ၌လည်း ပဋိရူပဒေသဝါသ

မှစ၍ ဆက်ကာဆက်ကာ စက်လည်သွားမည့်အရေးကို တွေးမိရကား နောက်နောင်အခါ မိမိ၏ သမ္မတ္တိစက်များသည် ပထမတန်းစားချည်းဖြစ်အောင် မြင့်ခေါင်တိုးတက်၍ နိဗ္ဗာန်အထိ သွက်သွက်လက်လက်လည်နိုင်အောင် ယခုနယ်က အတ္တသမ္မာပဏိဓိစက်ကို အချက်ကျထူထောင်ဖို့ အရေးသာလျှင် ကြိုးလေးကြောင်းကို ကောင်းကောင်း သတိရနေပါတော့သည်။

ထင်ရှားစေအံ့။ ။ များစွာသော မြန်မာလူမျိုးတို့သည် "နိဗ္ဗာန် မြန်မြန်ရပါလို၏, ဘုရားဖြစ်ရပါလို၏" စသည်ဖြင့် ဆုတောင်းမှုကို ဂရုပြုနေဟန်ရှိသော်လည်း ကျွတ်တမ်းဝင်ကြသော သူတော်စင်တို့ကား တချို့မှာ ဆုပင်မတောင်းကြ, နိဗ္ဗာန်ကို ရည်မှန်း၍ ပြုအပ်သော ကုသိုလ်ပါရမီများကသာ သင့်တော်သော အဆင့်အတန်းဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို ထိရောက်စေကြသည်၊ အချို့ကား ဆုတောင်းသော်လည်း ထိုဆုနှင့်တန်အောင် ပါရမီကိုလည်း ကြိုးစားကြပေသည်၊ ထို့ကြောင့် (မည်သည့်အဖြစ်မျိုးဖြင့် နိဗ္ဗာန်ရလိုသည်ဖြစ်စေ) မဂ်ဖိုလ်ရဖို့ အရေးမှာ အလုပ်သာ ပဓာနဖြစ်ကြောင်း ကောင်းကောင်းကြီး သဘောကျနေရကား မိမိအတွက် ပြခဲ့သော သမ္မတ္တိစက်ခေါင်း ၄-လုံးတပ်လျက် သဒ္ဓါ ဝီရိယ သတိ သမာဓိ ပညာ ဖိုလ်ငါးဖြာတို့ လွန်စွာစေ့စပ်အုပ်စိုးအပ်သော မဂ္ဂင် ယာဉ်ပျံတော်ကြီးသည် ခိုင်ဖြီးတောင့်တင်းစွာဖြင့် နိဗ္ဗာန်တည်းဟူသော တစ်ဖက်ကမ်းသို့ ပျံသန်းပေါက်ရောက်နိုင်လောက်အောင် မြင့်ခေါင်တက်လျှမ်းယောက်ျားတို့ပြုထိုက်သော လုံ့လစွမ်းကို ယခုနယ်က ကြိုးပမ်းတော့အံ့သတည်း။

စတုစ္စက္ကံ ဝတ္တိယာန, ယာနံ ဗလပရိဂ္ဂဟံ၊
ယာနာယ အမတံ ခေမံ, ကဿံ ပုရိသကာရိယံ။

စတုစ္စက္ကံ-သမ္မတ္တိစက်, ၄-ချက်စုပေါင်း, စက်ခေါင်း ၄-ခုရှိထသော၊ ဗလပရိဂ္ဂဟံ-ရန်ပေါင်းခွင်းဖြို, ငါးဦးဖိုလ်တို့, ကိုယ်စီစောင့်ကြပ်, အုပ်ချုပ်အပ်ထသော၊ ယာနံ-အသွားလျင်လျင်, အများတင်လည်း, အားအင်ခိုင်ဖြီး, မဂ္ဂင်ယာဉ်ပျံ တော်ကြီးကို၊ ဝတ္တိယာန-မတိမ်းမစောင်း, လည်စေကြောင်းဖြင့်, ကောင်းစွာအစဉ်, မောင်းကာနှင်၍, အမတံ ခေမံ-ဤဘက်မှာနေ, အားလုံးသေလျက်, ဟိုပြည်ရောက်မှ, ဘေးကင်းရမည့်, အမတခေါ် နေပြည်တော်သို့၊ ယာနာယ-ကိလေသာဟူ, ရန်သူပစ်ဖောက်, ဖုံးအမြောက်တို့, မကြောက်မနား အရောက်သွားခြင်းငှာ၊ ပုရိသကာရိယံ-ယောက်ျားမှန်က, ပြုရဲရမည့်, ကမ္မာ့လက်ရိုး, လုံ့လမျိုးကို၊ ကဿံ-ငါးဦးဖိုလ်ချုပ်, အဖော်လုပ်၍, မဆုတ်ရစေ, ...ပြုလုပ်ပေအံ့သတည်း။

ကစ္စည်းဘာသာဋီကာ ပြီးပြီ။